Universidad de Deusto
Biblioteca

CALEFTO

Universidad de Deusto
Biblioteca

21/7

1514

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Caietanus ſuper libros de anima cũ dupli
ci textus trãſlatione: antiqua. ſ. & Joãnis Ar
giropyli: que ſemper primo loco ponitur.
¶ Eiuſdez queſtiones de ſenſu agẽte: & de ſen
ſibilibus cõmunibus: ac de intellectu.
¶ Item de ſubſtantia orbis Joannis de Gan
dauo cum queſtionib⁹ eiuſdem: que omnia
nunc primum recognita fuere: & in priſtinuz
candorem deducta.

24513
Bibliotheca
Faculti. Philosophiae
Prov. Cast. Orient. S.I.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Incipit expositio clarissimi z celeberrimi phylosophi Caietani Thienensis sup libros de anima Aristotelis phylosophorum principis grecorum sapientissimi.

Ptasti sepenumero vt in lib:uz de anima Aristo. oium quidez subtilissimū exp̄nes quasdaz tibi ederē q̄ eū clariorē: faciliorēq; redderēt. Rem pfecto laude dignā petisti: sed lōge imparem humeris meis. Nā cū plerisq; elegātissimi viri q̄ i phando operā prestarūt eius libri difficultatē capere minime potuerunt vereor ne tanto oneri ingeniū meum succūbat. Mdecū itaq; diu hesitaui imprudēti⁹ ne agerez z munus tibi amicissimo denegarez: an opus tā grande subirē. Sz cū mutuā iter nos beniuolētiā aduerterē malui edaci quotīdā liuori me iudicādū exponere: q̄ q̄cq̄ de amicitia nr̄a diminutū videri. Tentabo itaq; p scrupulosa pipatetico: vba fracto remige nauigare: z si qd ine ptum efflurerit. tū rei magnitudini: tū etiā tibi q me ad hoc incitasti ascribere velis. Qd̄ si expectatiōi tue quēadmodum speras satisfecero: non mihi attribuendū putes sed veritatis datori: q vbi vult spirat z mentē illuminat: Accipe igit mi frater charissime hunc meū libellū: cuius te non solum lectorem: sed censorem constitui.

¶ Aristotelis stagyrite pipateticoꝝ principis de aia textus libri p̄mi cū duab⁹ trāslationib⁹ antiqua scz z Joānis Argiropyli: vbiq; tñ Argiropylus primo loco ponit.

Am oēm sciam rē esse bona arbitremur ac honorabilē: z aliā alia magis ex eo talē esse putemus: qz vel exactior est: vel rerū est earū q̄ magis prestabiles magisq; sūt admirabiles: sciam aie nimirū ob hec vtraq; nō iuria ponendam in primis esse censemus.

T. c. 1.

Onorū honorabiliū notitiā opinātes. ¶ Magis aūt alterā altera: aut fm certitudinē: aut ex eo q̄ melior quidē z mirabilior est: propter vtraq; hec anime hystoriaz rationabiliter vtiq; in primis ponemus.

Ic liber q de aīa inscribit est sertus i ordine librorū nāliū Aristo. Diuidit aūt principaliter in duas ptes. s. in p̄miū z tractatū. 2ª ibi. (Principiū aūt qōnis.) Prohemiū vo tres p̄tinet partes in quarū p̄ma Azr. facit auditores beniuolos. in 2ª eos facit dociles. In 3ª vero eos facit attētos. 2ª ibi. (Ingrimus āt cōsiderare.) 3ª ibi. (Dino aūt penit⁹ difficillimorū.) ¶ Prima iterū i duas fm q̄ Aristo. 1ª inducit hoīes i amorē scie de aīa. Primo ex eius nobilitate. Scdo ex eius vtilitate ibi. (vr autez.)

¶ Dep̄ intēdit oñdere q̄ scia de aīa est oībus alijs scīs nālibus dignior atq; nobilior: qd̄ arguit sic. Qis scia que aliā excedit in certitudine dēmr̄ationis aut in nobilitate subi aut in his duobus est illa dignior atq; nobilior: sed scia de aīa oēs alias nāles scias in his duobus excedit. s. certitudie dēmr̄atiōis: z nobilitate subi. q̄ zc. ¶ Dicit q̄. Nos opinātes alterā notitiā. s. scientificā magis eē de numero bonoꝝ honorabiliū altera. s. notitia scientifica: aut fm certitudinē. s. dēmr̄atiōis: aut ex eo q̄ melioꝝ qdē z mirabilioꝝ est ex pte subi: ppter vtraq; hec. s. tam certitudine dēmr̄atiōis q̄ nobilitate subi: aīe hystoriā rōnabiliter vtiq; in p̄mis. i. p̄ncipalē ponemus inter oēs ptes scie nālis: qō itelligi dz via nobilitatis: vt dcm̄ est: q: via doctrine est 6ª. ¶ Intellndū p̄mo fm Lōmentatorē comento p̄mo: p declatiōe assumpti hui⁹ rōnis: z p̄mo quo ad maiorē q̄ artes nō p̄nt adinuicē: nisi altero istoꝝ modoꝝ. s. aut p̄firmatiōe dēmr̄atiōis: aut nobilitate subi: aut vtroq; mō. vbi gr̄a. quoniā geometria excedit astrologiaz per p̄firmatiōez dēmr̄atiōis. Astrologia aūt excedit illā nobilitate subi. geometria igit: vt post patebit: certiores habz dēmr̄atiōes q̄ astrologia. Sed astrologia: que est de corpore celesti: nobilius hz subm q̄ geometria: que est de linea vel q̄titate p̄tinua. ¶ Deide quo ad minorē qō manifestū est p̄siderantibus: quī subm hui⁹ scie est nobilius alijs: z simil̄r demonstratio eius est magis firma: sed de hoc videbitur in dubitatione. ¶ Intelligenduz fm scm Thomā: q̄ omnis scia speculativa est bona z honorabilis: q̄m omne illud est bonum quod ponit hominē in statu p̄fectiōis: sed omnis scientia est huiusmodi: cū sit p̄fectio hominis fm q̄ homo. igit zc. ¶ Bonū aūt ē dupler: qddā est qd̄ querit̄ ppter alterū: z tale ē bonū laudabile: bonū eni equū laudam⁹: qz suauiter fert ascensorē. Aliud vero est bonū qd̄ querit̄ ppter se: z tale est bonum honorabile. Cū igit oīs scia speculativa ppter seipsam querat̄ sequit̄ q̄libet talē honorabilē eē. Artes aut mechanice z scīe practice (qz in opus extrinsecū ordinant̄) sūt laudabiles tm̄. ¶ Intellndū 3° fm Albertum q̄ vna scia p̄ot esse de melioribus z de mirabilioribus rebus altera z hoc differenter: qm̄ illa scia est de melior⁹ altera: que est de nobilioribus rebus: qualr̄ scīam de incorruptibilib⁹ dicim⁹ esse de melioribus scientia de corruptibilibus: sed illa est de mirabilioribus que est de rebus habentibus causas altiores z magis occultas: tales eni q̄libet sapiens q̄irit z admiratur. ¶ Intelligendū 4°. q̄ scientia de aīa hic appellatur hystoria: z in veteri translatione narratio z non scientia: qz scia ppie est per causas: z in hac vt plurimuz ab effectu procedimus: aut qz hec scia hic tradita est summatim nō p̄ueniendo ad finalem z cōpletā determinationem oium que ad aiam spectāt. Cōplet aūt in sequētibus. 5. eius libris q̄ sunt de corpore aīato: ex quo pz q̄ aīa est hic subm: z in sequētib⁹ libris subm est corpus aīatū.

T. c. 2.

¶ Videtur aūt z ad veritatē oēm ipsius anime cognitio vehemēter p̄ferre: z maxime ad ipsius nature scīam. Est enim aīa quasi principium omnium animalium.

¶ Videtur aūt z ad veritatem oēm cognitio ipsius multū p̄ficere: maxie aūt ad naturā: est. n. tāq; principiū animaliū.

¶ Nunc Aristo. inducit hoīes ad amorē scie de aīa ex eius vtilitate: z intēdit ostēdere qūo scia de anima est vtilis ad oēm sciam: z maxime ad nāles: qō sic declaratur. Omne illud est alteri vtile qō p̄bet illi iuuamentuz: sed scientia de aīa cuilibet alteri scie p̄bet iuuamentū: z maxime nāli. q̄ zc. Dicit igit. Videt aūt ad veritatez oēm cognitio

ipsius multū ꝓficere: maxīe aūt ad nām. i. fclam naturalem. est eniz aia tanqz ꝓncipiū aialiuz. ¶ Intelligendū ſm Cōmentatorē cōmento. 2., ꝓ ꝛclaratione minoris: q̄ iuuamentū ſcie aie ad alias ſcias inuenit tribus modis: quoz vnus est ſm q̄ est pars illius ſcie: imo nobilissima partium eius: sicut habet diſpōnem cum ſcia naturali: animalia. n. sunt nobilissima corꝓoz generabiliū ⁊ corruptibiliū: aia aūt est nobilius ens oīb⁹ q̄ sūt in aialib⁹. Scōs est: q: dat plurib⁹ ſcietijs plura ꝓncipia: vt ſcie morali. i. regendi ciuitates: ⁊ diuine. iſi dozalis. n. suscipit ab hac ſcia vltimū finē huius in eo q̄ est hō: ⁊ sciam sue subeque sit. Diuina aūt suscipit ab ea subam sui subi. Hic enim ꝛclabit q̄m forme abstracte sunt intelligētie: ⁊ alia multa ꝛ cognitiō diſpōnū ꝓsitū itelligētia: in eo q̄ est itelligētia ⁊ itellus. Tertio vō est cōe iuuamētū: ⁊ est facere acgrere ꝓfirmationē in ꝓmis ꝓncipijs: q̄m ex ea acgrit cognitio cārū ꝓmarū. ꝓpōnū: ⁊ cognitio alicui⁹ ꝓ suā cā est magis firma q̄z sui eē tm̄. ¶ Triplr ergo scia ꝛ aia iuuat ad alias scias. ¶ Prio mō ꝑz q̄ ē ꝓ alic⁹ earū ⁊ nobilissima: ⁊ sic iuuat ad sciam nāle: ⁊ nō tm̄ iuuat: imo ē necia. ¶ Secdo mō iuuat ad alias scias tribuēdo eis aliqua ꝓn⁹ ꝓ hoc q̄ aliq̄ ꝛclarata in ea in aliis scietijs supponunt: ⁊ sic iuuat morali ⁊ diue: q̄m moralis accipit ab ea vltimū finē huius: ſm q̄ hō. q̄ est felicitas. Nā felicitas ꝓsistit: aut in speculatiōe subaꝝ abstractaꝝ vt vult Aristo. Ethico. aut ꝓsistit in copulatiōe itellus agētis cū itellectu poli vt velle vī Auerroys 3° aia: ⁊ q̄lr cūq̄z sit ⁊ quōcūq̄z ista fiāt: ⁊ qd sint sola scia ꝛ aia hz ofidere. ¶ Diuina ēt ab ea accipit subam sui subi videlz subas abstractas eē ⁊ ipsas esse itelligētes: ꝓ hoc q̄ sunt in gradu supioꝛi ad itellectū humanū q̄ est itelligēs ⁊ abstract⁹: ⁊ sube abstracte sunt subm in. 12. scie diuie. ¶ Tertio mō iuuat iuuamento cōi ad oēs scias: q: notificat cās ꝑmoꝛ ꝓncipioꝛ oīuz sciaꝝ. vz. itellcīn agētē: itellcīn poſez: ⁊ itētiones imaginatas. Cognitio aūt alic⁹ ꝓ suas cās ē magis firma q̄z sui eē tm̄. Et q̄ ꝑz q̄ hz Cōmēta. ꝓ vītatē itelligat solū scias ſpeculatiuas: ꝛclat tm̄ sciam ꝛ aia ēt ad alas scias vtilē fore.

Sed contra dicta arguit. Primo q̄ nō vī q̄ ꝛcle scia sit vtilis ad sciaz libi phyſicoꝛ: q: illa q̄ſ posteri⁹ nota ñ faciūt ad cognitōez ꝑus notoꝛ: hz ea ꝛ qb⁹ ꝛterminat in lib. phyſico. sūt pri⁹ nota q̄z q̄ notificanť in lib. de aia. igit ꝛc. ꝑz ꝓntia: ⁊ assūptū colligit a Cōmē. 2° metaph. cōmē. 16. dicēte. Et nō oz hoiem q̄rere vt modus fidei in nālib⁹ sit: sicut modus fidei i mathematicis. Demſrationes. n. mathematice sunt in p̄ ordine certitudinis: ⁊ demſrationes nāles sequunť eas in hoc. ¶ Secūdo aliq̄ ē pars ſcie nālis que est de nobiliori subo q̄z scia de aia. q̄ ꝛc, ꝑz ꝓntia: ⁊ assumptū arguit: q: subm octaui phyſ. est ꝑmus motoꝛ: q est nobilior q̄z aia q̄ est subm in scia libri de aia. ¶ 3° scia de aia excedit sciam diuinā incertitudine demſrationis ⁊ in nobilitate subi. igit ꝛc. ꝑz ꝓnā: ⁊ assumptū. ꝓbat: ⁊ p̄ de certitudine demſratōis: q: illa de mōstratio vī eē certior q̄. ꝓcedit ex notioꝛib⁹ ⁊ certioꝛib⁹ nobis q̄z illa q̄. ꝓcedit ex ignotioꝛib⁹: hz demſrationes facte i scia de aia. ꝓcedūt ex notioꝛib⁹ ⁊ certioꝛib⁹ nobis q̄z facte in scia ꝓna. igit ēt ꝑz ꝓntia cū maioꝛi. minoꝛ vō declarat: q: demſrationes facte in scia de aia. ꝓcedūt ex obiectis ⁊ opatiōib⁹ potētiarū aie q̄ sūt sensibilia ⁊ nobis manifestioꝛa: q̄z illa ex q̄b⁹. ꝓcedūt demſrationes facte in scia diuina q̄ est de abstractis a motu ⁊ a mā sensibili taz ſm esse q̄z ſm cōsiderationē. Deinde. ꝓbat assumptū q̄z tum ad nobilitatē subi: q̄m subm scie diuine est ens inquātuz ens: ⁊ certū est q̄ aia est nobilioꝛ q̄z ens: vt ens: quare ꝛc. ¶ In oppo'm ē Cōmē. cōmē. p dū dicit: q̄ scia de aia superat i his duob⁹. s. certitudine demſratiōis: ⁊ nobilitate subi alias scias ꝑter diuinā: qō vīr oz itelligi ꝓpter exceptionē: ex quo videť eē cōtradictio iter dicta Cōmētato. hic ⁊ in. 2. metaph. cōmento supius allegato,

Pro responsione ad dubiū ꝓmittēduz ꝓ q̄ duplex ē certitudo demſratiōis. s. simplr: ⁊ quo ad nos. Illa demſratio est certioꝛ simplr q̄ ꝓcedit ex certioꝛib⁹ simplr: seu quo ad nām: vt demſratio ꝓpter qd. Illa aūt demſratio est certioꝛ quo ad nos: q̄ ꝓcedit ex nobis notioꝛib⁹: vt demſratio q̄z ꝓcedens ab effectu ad cām. Hāc diſtōnē innuit Com mētatoꝛ. 2. metaphyſice, cōmē. allega. dicens. Certitudo enim diuersat in eadē scia. vbi gra. ſm demſrationē simplr: ⁊ ſm demſrationē q: ⁊ cū diuersat in eadē scia: magis diuersat in sciētijs diuersis ſm genus. ¶ Premittēdū 2° certitudine simplr vna demſratio pōt esse certioꝛ alia. Uno mō q: ꝓcedit ex causis ꝓrioꝛib⁹ nō ita resolubilib⁹: ⁊ sic demſratiōes scie diuine sunt certissime: q: ꝓcedūt ex causis simplr primis nō vlteri⁹ resolubilib⁹: ⁊ hoc voluit Aristo. in ꝓhemio metaphyſice: dū dicit. Sciētiarū vō certissime sunt: que maxie ꝓioꝛ sunt. nā que sunt ex pauciorib⁹ certioꝛes sunt ex additiōe dictis: vt arisme trica: geometria. ꝛc. ¶ Secdo mō: q: ꝓcedit ex causis notioꝛib⁹: ⁊ sic demſratiōes mathematice sunt certioꝛes q̄z demſrationes pp qd nāles: q: cāe er q̄b⁹ ꝓcedūt demſrationes mathematice sunt notioꝛes suis effectib⁹ quo ad nos: ⁊ quo ad nām: vbi in nālibus cāe sunt solū notioꝛes quo ad naturā. Et hoc vult Cōmētator primo phyſico. cōmē. 2. vbi dicit: q̄ illa q̄ sunt cognita apud nos in reb⁹ naturalibus: nō sunt illa que sunt cognita simplr. i. nāliter: qō est ꝓriū in mathematicis. Illa enī q̄ sunt cognita simplr in illis: ⁊ sunt cāe ꝓioꝛes in eē: sūt ēt cognita apud nos. ¶ Premittendū 3° q: subm scie est multiplex. ſmāle: formale: adequatū: ⁊ nō adequatū. Subm māle est illud ꝛ de quo scia ꝓsiderat nō acceptū sub rōne sub qua ꝛ de illo ꝓsiderat: ⁊ sic ꝛ eius est subm octaui phyſi. q: ꝛ de deo cōsiderat in 8°. phyſicoꝛ: nō vt deus: hz vt primus motoꝛ. Subz formale est illud ꝛ de quo scia cōsiderat sub ꝓpria rōne: ⁊ sic

Lō. 10.

Lō. 36

In phe mio p̄mi libri. T.c. p. T.c. 6, T.c. 26

T.c. 6, T.c. 26

primus motoꝛ est subm octaui phyſicoꝛ. Subiectū adequatū est illud qō adequate totā sciam ꝓcernit: qualr coꝛpus mobile dicit subm scie nālis. Subm nō adequatum dī subm ꝛ quo solū in ꝛterminata parte scie cōsiderat: qūo primus motoꝛ est subm totius scientie naturalis.

His premissis rñdet ad dubiū: q̄ scia de aia oēs alias excepta diuina aliquo mō excedit i his duob⁹. s. certitudine demſratiōis: ⁊ nobilitate subiecti: qō ꝛclarat. Nā ꝓmo scia ꝛ aia excedit alias scias i certitudine demōstratiōis quo ad nos: q: ꝓcedit ab effectu ad cām: ⁊ ex obiectis ⁊ opatiōib⁹ aie ad ipsam aiam: nā obiecta ⁊ opatiōes aie sunt nobis notissima: ⁊ obiectis est clarū. ⁊ opatiōib⁹ ēt ꝑz: cū i nobis ipsis exp̄iamur: q̄ibz. n. seipso exp̄it: q̄ nutrit: q̄ auget: q̄ sentit: ⁊ ita ꝛ aliis. Excedit ēt oēs alas scias excepta diuina in nobilitate subi: cū aia sit ens nobilius ꝑter oīa de qbus in sciētijs ꝓsiderat: exceptis substantijs abstractis: ⁊ quibus ꝛterminat in. 12. scientie diuine.

Quibus habitis rñdet ad rōnes in oppositum factas. ¶ Ad p'm̄ diuersimode rñderi pōt: ſm q̄ diuersi variō mō oſi dūt sciam ꝛ aia in certitudine ⁊ nobilitate scias alias excellere. Alter. dicit sciam ꝛ aia esse certissimarū demſrationū: q̄m licet aia quo ad nos sit occulta hſis p̄n⁹: tm̄ nihil est manifestius in nā q̄z fons ⁊ origo oīs cognitionis: qō est lumē intellꝰ agentis. Ad illud enī lumē certificat q̄q̄d scit: ⁊ tunc iudicat sciri q̄m illi cōueniēs reperitur. Patet ergo q̄ demſrationes scie ꝛ aia vīr certissime: q: ꝑ eas notificat lumē intellꝰ agentis: qō est examē oīuz veroꝛ ⁊ oīum intelligibiliū: ⁊ qō est cā oīum cognitionū: ⁊ loquēdo talr ꝛ certitudine cōmentatoꝛ in auctoritate supius allegata.

2° meta. cmē. 16.

¶ Burleus aūt dicit auctitatē cōmenta. h̄ positā ꝛtere intelligi collectiue: ⁊ nō diuisiue sic. vz. q̄ scia de aia suꝑat in his duob⁹ sil sumptis puta cōfirmatione demonstrationis ⁊ nobilitate subi oēs alas ꝑter diuinā. Uñ licet in certitudine demſratōis scie mathematice excedāt scientia de aia. tñ plus ꝓportionabilr scia de aia suꝑat mathematicas. s. in nobilitate subiecti quā suꝑet in certitudine demſratiōis: ⁊ sic absolute in his duob⁹ sil sumptis scia de aia suꝑat mathematicas. Et si inueniret scia alia a diuina que excederet sciaz de aia in nobilitate subi: scia de aia plus ꝓportionabilr eā excederet i certitudine demō strationis: ⁊ si dicak in alijs. Ex q̄b⁹ ꝑz intelligēti ꝓcordia inter dicta cōmētatoris. ¶ Sz posset dari 3ª solō colligēda ex dictis in dubio. s. q̄ scie mathematice sūt certioꝛes certitudie simplr scia ꝛ aia: imo loquēdo de tali certitudine mathematice sunt in p̄ ordine certitudinis: ⁊ nāles se quunť eas: hz ille ꝑmus ordo hēat latitudinē ⁊ ꝑ ꝓri gradu illius sit scia diuina: tñ certitudine quo ad nos scia de aia excedit mathematicas ⁊ alias nāles: ⁊ hoc sufficit pro Aristo. ⁊ Cōmēta. hic. ¶ Ad 2dam rōnē rñdet q̄ nobilitas scie nō hz attēdi pnes nobilitatē subi sui qualrcunq̄ sumpti: sed pnes nobilitatē sui subi adeq̄ti vel nō adeq̄ti formalr sumpti: sic q̄ oīs illa scia in cui⁹ aliq̄ pte pncipali ꝓsiderať de aliquo subto formalr sumpto nobiliori q̄z sit aliq̄d subm fozale in alia scia ꝓsideratū: est illa nobilioꝛ nobilitate subti: q̄z⁹ fozte sitū subz adeq̄tū sit minoris nobilitatis. Et tūc ad arg'm̄ dī q̄ hz ꝑmus motoꝛ: vt deus: ⁊ ſm subaz sit nobilioꝛ q̄z aia ⁊ q̄z aia itellectiua: tñ aia: ⁊ aia itellectiua: vt sic ē melioꝛ ꝑ motoꝛ: vt ꝑm⁹ motoꝛ: sic nobilius est aiare ⁊ itelligere q̄z mouer ꝑ motu: cū ꝑmū vitale sit ⁊ nō scīz. Et ex h̄ segit q̄ subm fozale scie ꝛ aia est nobilius subo formali. 8. phyſ. q̄re ꝛc. ¶ Ad 3am

ꝑz ex dictis: q: hz demſratiōes scie de aia sint certioꝛes q̄ ad nos q̄z demſratiōes scie diuine: demſratiōes tñ scie diuine sūt certioꝛes simplr: q̄ certitudo est absolute maioꝛ. Silr scia diua hz subm formale nobilius q̄z aia intellectiua: q̄tū ad eius ptē pncipaliozē q̄ tradit in. 12. meta. i quo ꝓsiderať de subſtatijs abstractis ꝑz eoꝛ qdditates ⁊ opatiōes ꝑmas: q̄re segit q̄ ipa ē nobilioꝛ nobilitate subti q̄z scia ꝛ aia hz eius adeq̄tū sbz. vz. ens vt ens sit miꝛioris nobi'tis.

¶ Atq̄z prospicere cognoscere q̄z nām eius ⁊ subaz querimus: deinde ea q̄ circa ipsaz accidūt: quoꝛ q̄dā affectus ipsius esse ꝓprij. Quedam animalibus etiaz per ipsaz inesse competere q̄z videntur. T.c.3.

¶ Inquirimus aūt ꝓsiderare ⁊ cognoscere nām ipsius ⁊ subſtātiā: postea q̄cūq̄z accidūt circa ipsaz: quoꝛ alie ꝓprie passiones videnť: alie āt cōmunes ⁊ aialib⁹ inesse ꝓ illā.

¶ Hic Ari. reddit auditores docules manifestādo ordinez quo in hac scia est ꝓcedēdū dī. q̄ nos ingrimus siue inq̄rēdo itēdimus ꝓ ꝓsiderare ⁊ cogñscere nāz ⁊ subaz ipsius aie. postea vō accītia ⁊ passiones eius: q̄rū q̄dā videnť cē ꝓprie ipsi aie. q̄dā vō cōes aie ⁊ corpi ꝓ ipsas inesse coꝛpori aiato ꝑ ipsam aiaz. ¶ Intelligēdū q̄ passionū aie q̄dā ꝓprie vñr ⁊ q̄dā cōes: qō qualr veritatē ꝓtineat diuersi diuersimode exponūt. ⁊ Cōmēta. cōm. 3. duas ponit exp̄ōnes: q̄rū ꝓ' est q̄ ille passiones sūt ꝓprie aie q̄si ꝓ hūdo aia nō indiget coꝛpe vt imaginari ꝑ itellm. i. itelligere: hz ille passiones sunt cōes aie ⁊ corpi q̄s in hūdo aia indiget coꝛpe vt sūt passiones aie cōcupiscibilis: sicut irasci ⁊ gaudere: ⁊ p nō idigere coꝛpe intelligit nō idigere alteratōe facta in coꝛpe: ⁊ eñ p idigere coꝛpe itelligit idigere alteratiōe facta in coꝛpe. vñ nō oꝛ q̄ q̄ itelligit caleſat aut q̄ ifrigidet: q̄ tñ irascit oz q̄ caleſat: ⁊ q̄ timet oꝛ vt infrigidet. ¶ Secda expō Cōmē. ē q̄ ꝓ passiones ꝓprias aie intelligere debem⁹ illas q̄ ꝑus existūt i aia ⁊ secdo i coꝛpe sic si sensus: ⁊ imaginatio: ꝑ passiones aūt cōes itelligere debem⁹ illas q̄ existūt in aia ꝑ coꝛp⁹: sicut vigilia ⁊ sonus. ¶ Alber. vō hec dicta aliq̄lr ampliādo hāc ponit diſtinctionē: q̄ accītiū aie q̄dā sunt accīa ꝑ se: ⁊ q̄dā ꝑ accīs. Accīa ꝑ accīs: q: casualia sī: nō hñt cās ōtermiatas nec pñt certificariī de illis in hac scia nō hz ꝓsideratio. Accidētia ꝑ se: q: hñt cās determiatas: pñt de aia demſrari. ⁊ de illis hic fit inq̄sitio: hec aūt duplicia: q̄m q̄dā sī. ꝓpe passiones aie ſm q̄ ipsa in sua subа cōsiderať, nō coitellecto coꝛpe cuiusmodi sūt intellꝰ volūtas ⁊ rō. Quedā vō sibi ⁊ coꝛpi sūt passiones cōes in eo q̄ coꝛpi aia inest: ⁊ hec iterū sūt duplicia: q: hoꝛ q̄dā incipiūt ab aia ⁊ explētur ꝑ coꝛp⁹ sic visus audit⁹ ⁊ oīno sensus ⁊ vegetatiuo. Quedā āt incipiūt a coꝛpe ⁊ redūdāt i aiaz vt sonus ⁊ vigilia q̄ incipiūt a cibi euaporatiōe: ⁊ efficiunť ligamētū aut solō virtū aie. ligamētū qdē q̄tū ad sonū: ⁊ solō q̄tū ad vigiliā. ¶ Tertia expō ē sci Thō. q̄ dicit q̄ passiones ꝓprie aie sūt passiones aie tm̄ vt intellectio vel speculatio. Passiones vō cōes sūt q̄ ꝓp ipsaz aiam cōiter aialib⁹ insunt sic ꝛcle ctatio: tristitia: sensus: ⁊ fantasia. ¶ Quarta expō ē Egidū dicētis q̄ hz q̄dā aia est coꝛpi vnita nulla ꝛ hēat opationē qua nō cōiceť coꝛpi ⁊ q̄ nō idigeat organo coꝛpali: aliq̄ tñ est q̄ hi⁹ organo idiget magis ꝑ accīs: vt intelligere ⁊ speculari ⁊ hec dī passio aie ꝓpria. Aliq̄ aūt q̄ magis ꝛ se hi⁹ organo idiget vt ocupiscē: ⁊ irasci: ⁊ talis dī passio cōis aie ⁊ coꝛpi ⁊ eē ipsius cōiuncti. ¶ Quita expō ponit a Burleo q̄ est q̄ opatio q̄ i sola aia subiectiue fundať sicut volitio ⁊ itellectio est ꝓpria ipsi aie: opatiōes vō q̄ sūt

Universidad de Deusto
Biblioteca

laſa ꝛ corpe fundaꝝ dñr aĩe ꝛ corpi cões: vt ira: timor: viſio: auditio: ꝛ vliter omnis ſenſatio: ſz ꝛ iſto mouebit poſt Ariſto. dubitationem in hoc prohemio.

¶ Uerũ. n. oi ex pte: atq; oino difficiliũ ẽ: ſi dẽ aliquã de ipa tãdẽ accipe. Nã cũ hec qó cõis ſit ẽt cũ alijs rebus cõplurib⁹: de ſuba dico ꝛ qd eſt: vnus cuipiã fortaſſe modus: vna via q̃dã eſſe vi:ꝫ cognoſcere qdnã ſit vnaq̃q; poſſum⁹ rerũ: quarũ ſubaz pcipere volumus: ꝛ pinde atq; modus vnus ẽ iſce: quo ꝓpꝛij rerũ demſtrank affect⁹. Qua ꝓpter q̃rẽdũ eſt: q̃nã ſit illa via: qs ille modus vnus: quo rerũ ſube percipi poſſunt.

T.c.4. ¶ Oino aũt ꝛ penit⁹ difficilimoꝝ eſt accipere aliquã fidẽ de ipſa. Quũ. n. ſit q̃ſtio cõis multis alijs: dico ãt eã q̃ eſt circa ſubſtãtiã ꝛ ei⁹ qõ qd ẽ. Fortaſſis alicui videbit vna q̃dã metodus eẽ de oib⁹ de gb⁹ volumus cognoſcere ſubam ſic ꝛ eoꝝ q̃ ſunt ſm accidens ꝓpꝛioꝝ demſtrationẽ: q̃re querẽdũ erit vtiq; methodum iſtam.

¶ Quod ſi non vnus quidaz atq; communis ſit ille modus. Longe difficilioꝝ ipſa p tractatio ſit. Oportebit enim de vnaquaq; reruz accipere: quis ad vnamquamq; modus accomodabitur.

T.c.5. ¶ Si ãt ñ ẽ vna q̃dã ꝛ cõis methodus ẽ eo qõ qd ẽ: ãpli⁹ difficili⁹ eſt negociari: oportebit. n. accipe circa vnũq̃q; qs modus.

¶ Nũc Ari. facit auditores attẽtos oñendo difficultatẽ ſcie de aĩa: ꝛ diuidit i duas ptes: qꝛ p oñdit difficultatẽ eẽ i ſcia de aĩa ex pte nr̃i modi cogſcẽdi. ſcdo oñdit difficultatẽ eẽ i eadẽ ex pte rei ſcite. ibi. (Cũ ãt manifeſtũ.) De p⁹ dicit q̃ ẽ oio ꝛ penit⁹ difficillimoꝝ accipe aliquã fidẽ de ipſa. ſ. aĩa. nã cũ ſit vna qõ cõis de ea ꝛ multis alijs: qꝛ de oib⁹ quoꝝ ſuba ẽ inueſtigãda qõ q̃ q̃rit ipz q̃ qd ẽ ꝛ ipaz diffõnẽ forte videbit alicui eẽ vna q̃dã cõis methodus ſiue regla aut via pueniẽdi ad cogſcẽdũ diffones oiuz q̃ꝛ ſbaz q̃rim⁹: ſic ẽ via cõis ad ꝓbãdũ paſſiões de ſuis ſbis. ſ. demſtratio: ꝛ ſi ſic eẽt: tũc a nobis erit q̃rendũ hẽ iſtã methodũ ſiue viã. Si ãt nõ fuerit vna methodus cõis venãdi diffones oiuz quoꝝ ſbaz cogſcẽ intẽdim⁹: tũc erit nobis difficili⁹ negociari ꝛ inueſtigare diffõnẽ aĩe: aut alteri⁹ diffinibilis: q̃ñ circa vnũq̃q; diffinibile oportebit pri⁹ acci pere qs ſit modus ꝓprius inueſtigandi ſuã diffinitionez.

¶ Si vero pateat illũ demſtrationẽ vel diſionem vel ẽt quẽdã aliũ modũ eẽ. Cõplures iſup difficultates errozeſq; emergũt i iis exgrẽdis: e gb⁹ vniuſcuiuſq; ꝓficiẽda ẽ diffinitio. Aliarũ nãq; rerũ alia ꝓncipia ſunt vt numeroꝝ ſuperficieruꝝq;.

¶ Cum autem manifeſtum fuerit: vtrũ demõſtratio aliqua ſit: aut diuiſio: aut aliqua alia methodus: adhuc multas hẽt dubitationes ꝛ errozes: ex quib⁹ oz querere: alia eni alioꝝ ꝓncipia: ſicut nũeroꝝ ꝛ planoꝝ.

¶ Oſtẽdit difficultatẽ eẽ in ſcia de aĩa ex pte rei ſcite: ꝛ diuiditur in duas partes: qꝛ primo facit hoc. ſcõo ſpecialiter mouet dubitationẽ de paſſionibus aĩe. ibi. (Dubitationẽ aũt habẽt.) Prima in duas diuidit partes: qꝛ primo mouet aliquas difficultates ꝓtingẽtes circa aĩam ꝛ ſua ꝓncipia: ſcõo mouet aliquas qõnes contingentes circa aĩaz comparando eaz ad alia: ꝛ illa alia adinuicem. ſcda ibi. (Formidandum aũt.) Prima adhuc in quattuor: ſm q̃ quatuor difficultates tangit. ſcda ibi. (Primũ aũt fortaſſis.) tertia ibi. (Cõſiderandũ aũt.) quarta ibi. (Et vtruz ſit ſimilis.) ¶ De prima mouet primã difficultatẽ q̃ eſt. q̃ dato q̃ fuerit manifeſtũ q̃ via venandi diffinitiones ſit vna: ꝛ fuerit notũ: que ſit illa via: vtrum demõſtratio aut diuiſio: aut aliqua alia methodus. ſ. cõpoſitio: adhuc remanẽt multe dubitatiões ꝛ loca errozis in inueniẽdo ꝓpꝛia ꝓncipia rei quã volumus diffinire: ex quib⁹ oportet querere eius diffinitionẽ: q̃ñ alioũ diffinibiliuz alia ſunt ꝓncipia. ꝓpꝛia: ſicut alia ſũt ꝓpꝛia ꝓncipia numeroꝝ: ꝛ alia ſũt ꝓpꝛia ꝓncipia planoꝝ. ideſt ſuperficieruꝝ.

¶ Intelligendũ primo ſm Cõmẽtatorẽ cõmẽ. 5°. q̃ de modo inueniẽdi diffinitiones: per quas ꝛ rerũ ſube notifi cãtur: fuit tripler opinio. ¶ Prima fuit hypocratis dicẽtis diffinitiones inueſtigari per demõſtrationem. Volebat enim q̃ ſicut omnes paſſiones de ſuo ſubiecto poſſunt concludi per demonſtrationẽ: ſic ꝛ diffinitio de ſuo diffinito in eo q̃ diffinitio. ¶ Scda fuit platonis qui voluit omnes diffinitiones per viã diuiſiuã inueſtigari: vt ſic arguendo. oẽs homo eſt aĩal rationale vel irrõnale: ſz nihil q̃ eſt homo ẽ aĩal irrationale. ergo ꝛc. Et has duas opiniones ſimpꝛobat Ariſto. 2°. poſte. oſtendendo q̃ per eas committitur petitio principij. T.cõ. ¶ Tertia fuit Ariſtotelis dicentis diffinitiones venari per cõpoſitionez: q̃ qualiter ſit intelligendũ: poſt apparebit. ¶ Intelligendũ ſecũdo ſm Cõmẽtatorẽ q̃ diffinitiones nõ cõponunt niſi ex ꝓncipijs ꝓpꝛijs: que ſunt in re. Exquo ſequit q̃ dant diffinitiones reales: q̃ plurimi negare conantur. T.c. 6.

¶ Primũ aũt fortaſſe neceſſariũ eſt diuidere atq; accipere: in quonã generũ collocetur q̃dq; ſit anima. Utruz ſit ſubſtantia: an in q̃litate: vel in quãtitate: vel i alio quodam predicamentoꝝ genere: collocetur. Deinde queſtigãdũ eſt vtrũ eoꝝ ſubeat rationẽ: q̃ potẽtia ſũt an potius gdã ſit act⁹. Non enim parum intereſſe videtur.

¶ Primũ aũt fortaſſis neceſſariũ eſt diuidere in quo generũ: ꝛ qd ſit: dico aũt vtrũ ſit ſubſtãtia: aut q̃litas: aut quãtitas: aut ſit q̃dã aliud diuiſoꝝ p̃dicamẽtoꝝ: adhuc ẽt vtrũ eoꝝ que ſunt in potẽtia: aut magis enelechia q̃dã ſit: differt enim nõ parum.

¶ Mouet ſecundã difficultatẽ oſtendendo q̃ eſt difficile cognoſcere ſubſtantiã aĩe per eius diffinitionem ꝛ primo quantũ ad genus: quia difficile eſt cognoſcere in quo genere ſit aĩa. vnde oportet diuiſim cõſiderare in quo genere ſit anima: ꝛ quid ſit: vt vtrum ſit hoc aliquid ꝛ ſubſtantia aut quantitas aut qualitas aut aliud decem p̃dicamẽtorum: deinde quantũ ad differentiã: quoniã oportet videre: que differentia ſibi conueniat: ꝛ vtrum aĩa ſit eoꝝ que ſunt in potentia: aut magis ſit quedaz endelechia. i. act⁹: ꝛ B. ſ. q̃ ſit p⁹ aut q̃ ſit actus: differt nõ parũ: ſz multum.

tum. ¶ Intelligẽdũ primo q̃ Ari. dicit. Primũ aũt fortaſſis neceſſariũ eſt diuidere. i. diuiſim cõſiderare ꝛc. q̃ locutus fuit dubitative ꝛc. cã a diuerſis diuerſimode aſſignaꝝ Dicit Albꝛ. q̃ ideo hoc fecit Ari. q̃ aĩa nõ eſt directe in gñe: ſicut genus ſpẽs vel indiuiduũ: ſed reducitue: ſicut ꝓpꝛ⁹. Aĩa enim eſt actus: po⁹ ꝛ actus ſunt ꝓpꝛ⁹ generũ. principia aũt generũ non ſunt directe in gñe: q̃ qõ directe in gñe eſt ſub genere ẽ: ꝛ ꝓpꝛ⁹ generũ ſunt añ gña ꝛ non ſub ipſis. ¶ Egidius aũt vult q̃ Arist. hoc fecit: q̃ aĩa nõ hz ꝓpꝛiã diffõnẽ que ſit p genus ꝛ dẽiam: q̃ talẽ diffõnẽ hñt ſolũ ſube ꝓpoſite: ſz hz ſolũ diffõnẽ p additamẽtũ ſic accẽtia ꝛ cetere forme ſubales que ſunt perfectiones mãe in quarũ diffõnibus ponit ꝓpꝛiuz ſubm: vt pz p eius diffõnẽ q̃ infra ponit ab Arist. in ſcõo huius: dum dicit ipſam eſſe actum corpꝛis phyſici organici ꝛc. ¶ Intelligendũ ſcõo ſm Cõmẽtatorẽ cõmẽto 6°. q̃ po⁹ ꝛ actus ſunt dẽie que cõtingunt oibus p̃dicamentis ꝛ ſũt valde oppoſite. Tñ vult Com. q̃ po⁹ ꝛ actus ſunt differentie entis modales ꝛ nõ eſſentiales: qꝛ tũc ens eſſet genus nec poſſent de eodẽ verificari: qõ eſt falſum. Vult etiaz q̃ ens deſcendit in. 10. p̃dicamẽta per actũ ꝛ po⁹: vnde oia gñaliſſima cõpoſita ſunt ex actu ꝛ po⁹ ꝛ ſilr ſpẽs ꝛ indiuidua. ¶ Differẽtia aũt que nõ eſt in recta linea pñtali. ſz a latere: licz nõ ſit hoc mõ cõpoſita: tñ nõ eſt actus pur⁹ qꝛ cũ alio cadit in ꝓpõnẽ. ¶ Et cũ dicit Cõmẽta. q̃ act⁹ ꝛ po⁹ ſunt differẽtie valde oppoſite: nõ intelligit oppoſitione contraria vel priuatiua: ſed ſolum relatiua.

¶ Cõſiderãdũ ẽ ꝓterea: ſi ptibilis ſit nec ne. T.c.7

¶ Mouet tertiã difficultatẽ dicens eſſe cõſiderãdũ. vtrũ aĩa ſit partibilis ſm ſubiectũ: ſic q̃ l diuerſis partib⁹ corpꝛis ſint diuerſe aĩe: aut ſit ipartibilis ſm ſubm: ſic q̃ i toto corpꝛe ſit tñ vna aĩa. ¶ Intelligẽdũ ſm Cõmẽta. com. 7°. q̃ circa ptibilitatem aĩe due fuerũt opiniones. ¶ Prima fuit platonis q̃ poſuit aĩaz eẽ diſibilẽ hz ſbm. ita q̃ poſuit in eodẽ animato plures aĩas ſpẽ diſtinctas: in partibus tñ diuerſis dicẽdo aĩaz intellectiuã eſſe in cerebro: ꝓcupiſcibilẽ in corde: ꝛ nutritiuã in epate: ꝛ ita de alijs. ¶ Alia fuit Arist. ponẽtis in vno aiato vnicã aĩam ſm ſubam pluꝛificatã tamen ſm potentias ꝛ virtutes.

¶ Et vtrũ eiuſdẽ ſit aĩa ſpeciei oĩs: ſi ãt nõ vtrũ ſpecie tãtũ: an ẽt genere differat. Nũc eni ĩi q̃ dicũt atq; querẽt de aĩa: de humana tantũ querere perſcrutariq; videntur.

¶ Et vtrũ ſit ſimilis ſpẽi oĩs aĩa aut non: ſi ãt nõ ſit ſilis ſpẽi. vtrũ ſpẽ differãt aut gñe. Nũc quidẽ eni dicẽtes ꝛ querentes de aĩa de humana ſolum videntur intendere.

¶ Mouet quartã difficultatẽ dicẽs eſſe cõſiderãdũ: vtrũ oĩs aĩa ſit ſimilis ſpẽi. i. eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime: aut nõ: ꝛ ſi nõ oẽs aĩe ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime: ſed alique vnt ſpẽ. tũc vlterius conſiderãdũ eſt de illis: vtrũ differãt ſpẽ ſoluz aut nõ tñ ſpẽ. ſz etiã gñe. Hanc tñ difficultatẽ q̃daz antiquoꝝ neglexerũt: ſicut fuerũt platonici q̃ dixerunt oẽm aĩe ſpẽm eſſe in corpore vole: q̃re ingrẽtes ꝛ determinantes de aĩa: de humana ſolũ intẽdere conabaꝝ ex hoc putantes ſe ſimplr de omni anima determinare.

Circa dicta aliq̃ dubitatiões occurrũt. Prima dubitatio eſt: qꝛ hic dicẽ Ari. ſe p̃ ingrere cognoſcere nãm ꝛ ſubaz aĩe: ꝛ poſtea eius accẽtia ꝛ paſſiones: ꝛ op poſitũ huius facit in iſto ſuo proceſſu cũ nãm ꝛ ſubaz aĩe inueſtiget p ſuas opationes q̃ quo ad nos ſunt notiozes, ꝛ hoc ipſemet Arist. aſſerit infra in ꝓn⁹ illius capli. Neceſſa- 2° d aĩa T.c.33.

riũ aũt dẽntẽ. dũ dicit. Si aũt oꝛz dicere vnũq̃q; ipſorũ: vt quid ſenſitiuũ aut intellectiuũ: aut vegetatiuũ: prius adhuc dõm quid ſit intelligere ꝛ qd ſentire: ꝛ vegetare. pꝛiozes enim potẽtijs actus ꝛ opꝛatiões ſunt ſm rõnẽ ꝛc. Ex quib⁹ verbis ſi bene ꝓſiderank vñ Ari. velle hunc ordinẽ eſſe obſeruandũ in ſcia de aĩa. ſ. q̃ ex obiectis notificnt opatiões: ꝛ ex opꝛationibus po⁹: ꝛ ex potẽtijs aĩe ſuba: ꝛ p ꝓns cognitio aĩe q̃ſtũ ad ſuã ſubam erit poſtrema: ꝛ nõ prima. ¶ Secũda dubitatio eſt: qꝛ Arist. videt ſibimet aduerſari. Nã ſuperius dixit q̃ ſcia de aĩa excedit alias nãles in certitudine. hic aũt dicit eã eſſe de numero difficillimoꝝ: mõ iſta repugnare videnꝫ. ¶ Tertia dubitatio eſt: qꝛ videt q̃ diffinitio inueſtigẽt p diuiſionẽ: cuz habito genere in quo eſt diffinitũ oporteat ipſum diuidere per dẽias deſcendendo donec inueniamus genus pximũ ꝛ ꝓpꝛiã dẽiam: ꝛ hoc videt voluiſſe Arist. duz dixit. Primum aũt fortaſſis neceſſariũ eſt diuidere ꝛc. ¶ Ad hec dubia ñdẽt. ¶ Ad primũ dicũt quidã: q̃ in notitia ꝓpter quid: prius hz notitia de aĩa: q̃ de ſuis paſſionibus cũ ſit cauſa earũ: ꝛ de hac loquit Ariſto. Sed in notitia quia eſt eꝓ⁹: ꝛ tali notitia ꝓcedit Ariſto. in fra vt dicit lo co ſupza allegato. ¶ Aliter dici põt q̃ licet cognitio aĩe quo ad ſuã ſubam ſit poſterior in execution: eſt tñ prior in intentione: ꝛ hoc vult Ariſto. hic. 2°d aĩa Cõ.33.

¶ Ad ſcõm dubiuz dicit Burleus q̃ ſcia de aĩa eſt certa: ꝛ icerta: facilis ꝛ difficilis: diuerſimode. Primo enim eſt certa ꝛ facilis q̃ſtũ ad ꝓceſſum: q̃ q̃ñ ꝓcedimus ab opationibus aĩe nobis certis ad ſubam eius: ſed eſt incerta ꝛ difficilis quantuz ad ꝓceſſum ꝓpter quid quo ecõtra ꝓcedimus a ſubſtantia aĩe nobis occulta ad eius opationes. ¶ Scõo ſcia de aĩa eſt certa: ꝛ facilis: quãtũ ad cõſiderationẽ de opꝛationibus aĩe: ꝛ eſt incerta ꝛ difficilis quantũ ad ꝓſideratiõnẽ de ſuba aĩe. ¶ Joãnes aũt Bandauus ad iſtud dubiũ aliter reſpõdet. vz q̃ ſcia de aĩa vegetatiua: ꝛ de aĩa ſenſitiua eſt facilis: ſed ſciẽtia de aĩa intellectiua eſt difficilis. Primũ ſic declarat: q̃ñ ſcia de forma q̃ eſt magne entitatis: ꝛ hz opꝛationes cadentes ſub ſenſu: eſt facilis: cum noſtra cognitio habeat originẽ ex ſenſatis: ſed aĩa vegetatiua: ꝛ ſenſitiua ſunt hi⁹: igit ꝛc. Secundũ ſic arguit quia ſcientia que eſt de forma: que non eſt perfectio materie nec habet opꝛationẽ cadentẽ ſub ſenſu eſt difficilis: ſed aĩa intellectiua eſt hi⁹: igit ꝛc. ¶ Itẽ oẽ qõ cogſcit a nobis cognoſcit hz q̃ eſt in actu: vt colligit. 9° metaphyſice. ſed intellect⁹ noſter reſpectu formarũ intelligibiliũ eſt ens in pura potẽtia. igit a ſe eſt nobis difficiler cognoſcibilis: ꝛ ſimilr mã ꝓpꝛia: que eſt pura potẽtia reſpectu formarũ materialiũ: eſt tñ minus difficulter cognoſcibilis q̃ intellect⁹: qꝛ hz opationẽ ſenſibilẽ. vz. trãſmutationẽ: vñ ſic opatio facit ſcire formã: ſic trans mutatio mãm: vt er ꝓ phyſicoꝝ colligi põt. ¶ Ad tertiũ dubiũ dr cõiter q̃ diffinitio inueſtigat per ꝓpoſitionẽ. ſ. generis cũ dĩa: tanq̃ per viã principalr ꝛ vltimate ad illud deſeruientẽ: ſz ad illud deſeruiat diuiſio icõpoſite: ꝛ ſecũdario modo tacto in argumento. Propterea dicit Albertus q̃ via ad ſciẽdũ ſubam rei ꝓ eius diffõnẽ: aut eſt ꝓcedendo ex pri oribus per demonſtrationem: ſicut dixit Hypocras: aut ex poſterioribus per diuiſionẽ ſicut voluit Plato: aut eſt colligendo diffinientia per diuiſionem ꝛ compoſitionẽ eoꝝ ſicut dixit Ariſto. ¶ Sed Joannes Bãdauus vult q̃ via venandi diffinitiones ſit compoſitio diuiſionis cũ demõſtratione: quoniã poſtq̃ diuiſimus genus remotuz diffiniti: ſi deſcendendo inuenire debemus ꝓpꝛiũ genus ꝛ ꝓpꝛiam differentiã eius: per quoꝝ vnionẽ adinuicez reſultat diffinitio: oportebit nos vti demõſtratione: extendendo nomen demonſtrationis ad oẽm rõnẽ facientẽ fidẽ. 2° poſte. cõmẽ. 18.

¶ Modus tamẽ Alberti magis videt conformis dictis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aristo. in scõo posterioꝝ. vbi hanc materiam tractat.

Cõ.18. ¶ Ai cauẽdũ ẽ ne nos ꝑtereat: vtrũ vna sit eiꝰ rõ vt aialis: an vniuscuiuscꝫ sit alia rõ: vt eq: canis: hominis: dei. Animal aũt vniuersale: aut nihil est: aut posteriꝰ ẽ: ⁊ qcqd itidem aliud communiter predicatur.

Cõ.8. Ormidandum autem quatenus non lateat: vtruꝫ vna ratio ipsius est: sicut animal: aut ſm vnumqꝺ cꝫ altera: vt equi: canis: hois: dei cꝫ. Animal autez vniuersale: aut nihil est: aut posterius: similiter autem ⁊ si aliquod commune aliud predicetur.

¶ Prosequitur mouẽdo aliquas questiones circa anime potentias ⁊ eius operatiões: ac etiã obiecta: comparãdo eas ad inuicem ⁊ cõtinet duas partes. In quarũ prima facit quod dictuꝫ est. In secunda ostendit accidentia nos ducere in cognitionẽ subẽ: sicut ecõtra suba nos ducit in cognitionẽ suoꝝ accitiũ. 2ª ibi. (Uꝝ aũt nõ soluꝫ.) Pri⁹ diuidit in ꝯttuoꝝ ptes ꝛz q ꝯttuoꝝ qõnes adducit. 2ª ibi. (Amplius atit si nõ multe.) tertia ibi. (Et vtruꝫ ptes.) quarta ibi. (Si aũt opera.) ¶ De prima dicit, formidandũ esse quatenus nos lateat vtrũ sit vna ratio vel diffinitio ipsius aie: sicut aial. i. que sit diffinitio generica: aut ſm vnũqꝺqꝫ. i. ſm vnãquãqꝫ speciem aie sit altera diffinitio: vt ẽ alia diffinitio equi: canis: boiſqꝫ: ⁊ ꝛi. s. Jouis: ⁊ Esculapij. Et qꝛ locutus fuerat ꝺ aialibus vt reiiciat opionẽ Platonis subiungit: q aial vle si ponaꝝ ſepatũ a singulariꝫ, vt fecit Plato: aut nihil est: aut posterius est. i. ipsis particularibus quo ad nr̃am cognitionẽ: quoꝝ oppositũ dixit Plato: ⁊ similr̃ est ꝺ quolibet alio cõi ꝺ pluribus predicabili. ¶ Intelligẽdũ ꝓmo: q ista questio apud diuersos diuersimode introducit̃ qdã dicũt q questio est vtrũ diffinitio aie sit generica aut specifica: ⁊ hoc est idem sicut quis qꝛeret: vtrũ aĺa sit genus: vel spẽs specialiſſima ⁊ huic videt assentire Cõmẽta. coñ. 8°. duꝫ dicit cũ narrauit q necesse est dominũ huius artis ponere suã cõsideratiõẽ in aĺa vli incepit ꝺmonstrare q cum quesiuerit diffoñez aie vniuersalis: opꝫ nõ ignoꝛare: vtrũ illa diffinitio sit ꝺ numero diffinitionũ generũ aut ꝺ numero diffinitionũ specierũ: sicut ignoꝛauerũt antiq ꝛc̃. ⁊ tũc exponẽdus est textus: vtrũ est vna ratio ipsius aie sicut aĺalis: qꝛ generica: aut ſm vnũqꝺqꝫ. i. vnãquãqꝫ aĺaz sit altera ratio: qꝛ specifica: vt est rõ equi: aut canis ꝛc̃. ¶ Albertus aũt questionẽ taliter vr̃ intelligere. s. q cauere ꝺbemus ne nos lateat vtrũ ꝺ aĺa sit ꝺanda vna cõis ratio q̃ vnioce competat omnibus aĺabus. s. vegetabili sensibili ⁊ rationali: sicut est ꝺ diffõne aialis. aut ſm vnãquãqꝫ trium animarũ oportet querere ꝓpriã rationẽ: sicut alia est ꝓpria rõ eq: ⁊ alia canis ꝛc̃. Et isto mõ fuit littera introducta: ⁊ dicit q necessariũ est inquirere istõ: qꝛ vt post apparebit diffinitio cõis ꝺãda ꝺ aĺa q est actus corꝑis phy sici organici ꝛc̃. non est oino vnioca sicut diffinitio generica: nec etiã ſm vnaz quãqꝫ aĺaz est altera diffinitio sicut altera est diffinitio eq: ⁊ altera canis ꝛc̃: qꝛ equus ⁊ canis diffiniunt̃: sicut habentia oppositas differẽtias: sed vegetabilis sensibilis ⁊ rõnalis nõ sic se hñt sed vna includit in alteraꝝ: sicut trigonũ i tetragonũ: vñ vegetabilis includit̃ in sensibili ⁊ sensibilis in rõnali. ⁊ iõ dicit Ari. infra q simile est ꝺ diffinitione aie ⁊ ꝺ diffinitione figure: sꝫ ꝺ hoc illic amplius discutietur. ¶ Intelligendũ scõo: q ꝺ expositiõe illius littere. Animal aũt vniuersale ꝛc̃. va-

2° huiꝰ T.c.31.

rij reperiunt̃ modi dicendi: sicut diuerse inueniunt̃ opiones ꝺ ipsis vniuersalibus. ¶ Quidã. n. negant dari vniuersalia realia: sed oĩa dicunt esse terminos cõmunes ꝺ pluribus vnioce predicabiles. Et ꝺ tertiũ ꝓmiſſuꝫ taliter ponũt q aial vniuersale nihil est quantũ ad vniuersale reale: aut posterius est ipsis ptic̃laribus quãtũ ad vniuersale qõ est terminus ꝺ pluribus vnioce ꝓdicabilis: tale enĩ vniuersale cuꝫ causeꝫ a rebus particularibus est posterius ipsis. ¶ Alij aũt his totaliꝫ oppositi dixerũt ꝺ ri vlia realia totaliꝫ extra intellectũ: in suis tamẽ singularibus existentia vt hominez cõem: ⁊ aĺal cõmune: ⁊ ita ꝺ aliis: que volebant esse primaria significata termino: uꝫ ꝺ pluribus vnioce predicabiliũ: ⁊ hi tertiũ Ari. sic ẽtro ducunt: q aĺal vniuersale nihil est quantũ ad vniuersale ẽdeale q plato ponebat: cũ non ẽntur talia vniuersalia a suis singularibus separata: aut posterius est ipsis particularibus quantũ ad vniuersale cõceptuale siue qõ est signũ ꝺ pluribus vnioce predicabile. Nõnulli vero fuerunt inter vos medij qui ⁊ si in aliquibus differãt: in fundamento tamen principali conuenire videntur sicut fuerunt Auerroys: Albertus: sanctus Thomas: ac etiaꝫ Egidius. Nam volunt omnes hi viri q eadẽ res diuersimode sumpta sit singulare: ⁊ vniuersale. Singulare quidez vt conditionibus indiuiduantibus subijcitur: ⁊ ad esse ſignatuꝫ contrahitur: ſm q ꝺicit Soz. ⁊ Plato. Uniuersale autem vt ſm se accipitur: ⁊ a cõditionibus materie per intellectuꝫ abstrahitur ſm q ꝺicitur homo aut aial.

¶ Et iuxta hoc aduertendũ ad meliorem ꝺctrinam q vniuersale sumitur dupliciter. Uno modo pro intẽtiõe. Alio modo pro re. Si vniuersale sumatur pro intentiõe. siue sit prima: siue secunda: notum est q qõlibet tale vniuersale est posterius rebus particularibus. Et ꝺ tali vniuersali loquitur Cõmentaꝛ. 12. metaphysice duꝫ dicit. Uniuersalia autem apud Aristotelẽ sunt collecta ex particularibus ab intellectu q accipit inter ea similitudinẽ ⁊ facit ea intentionem vnaz. Uniuersale autem sumptũ pro re adhuc tripliciter sumi cõsueuit. Uno modo ꝓ vniuersali in causando: ⁊ tale esse prius reb⁹ particularibus est manifestum. Secundo modo accipitur pro re ſꝫ sc: ⁊ absolute sumpta absqꝫ conditionibus materialibus: ⁊ tale vniuersale licet sit idem cũ suo particulari realiter: ipsum tamen ſm suam formalem rationem acceptum est eo naturaliter prius: cum ab eo nõ conuertatur subsistinẽ di consequentia: vnde illa res que est Sor. prior est ſm q animal vel homo q̃ ſm q Sor. Tertio modo accipitur vniuersale pro re: vt stat sub intentione: siue primaria: siue secũdaria: ⁊ tale est posterius ipsis particularibus: qꝛ cõceptio intellectus: que est formale in eo: a particularibus rebus causatur. Et ꝺ hoc vniuersali loquitur cõmẽtaꝛ cõmento. 8°. dum dicit: q ipse scilicet Arist. nõ opinatur q diffinitiones generum ⁊ specieruꝫ sint diffinitiones rerum vniuersalium existentium extra aiaz. scz separatarũ a particularibus: vt Plato ponebat: sed sunt diffinitiones rerum particularium extra intellectuꝫ: sed in tellectus est qui agit in eis vniuersalitatez. ¶ Res ergo que iacet sub intentione prima vel secũda est vniuersale materialiter in potentia: sed intentio vniuersalis facta ꝑ intellectum est formale in ipso vniuersali: ꝑ quod habet esse in actu. ¶ Ex quo pꝫ q vniuersale sumptũ pro intẽtiõe totaliter est in intellectu sed vniuersale acceptuꝫ pro re: hoc vltimo modo partim est extra intellectũ: ⁊ partiꝫ est in intellectu. Cõmentaꝛ ita q omnia que hic dicit Ari. conuertit ad opiniones Platonis: qui ponebat vniuersalia a particularibus separata: que exemplares formas siue ydeas vocabat: ⁊ ea ponebat in mẽte diuina: aut in oꝛtsignoꝛ: vt in aliꝰ placet. ¶ Ista autez sibi ad duo de-

seruiebant

seruiebant: ad generationẽ ⁊ ad scientiam. Ad generationem quidẽ: qꝛ dicebat agentia particularia solũ mãs disponere: ⁊ in materiebus dispositis hmõi ydeas suorum idiuiduoꝝ subales formas producere. ¶ Ad sciaz aũt: qꝛ scientia est de incoꝛruptibilibus cũ igitur individua sint generabilia ⁊ coꝛruptibilia: ydee aũt ingenerabiles ⁊ incoꝛruptibiles: sequitur q de ydeis que dicunt totam qdditatem est scientia ⁊ diffinitio. ⁊ non de ipsis indiuiduis nisi ꝑ accidens ⁊ secũdario. ¶ Et tunc dicit Cõmẽtaꝛ exponendo verba Aristo. q animal vniuersale aut nihil est quãtum ad vniuersale. (Platonicum (cum nõ detur tale vniuersale a singularibꝰ separatuꝫ) aut si est tale: ipsum posterius est scilicet notum suis singularibꝰ cũ singularia cognoscanꝫ talibus vniuersalibꝰ penitus ignoꝛatis: q non contingeret si ad eorum quidditatem ꝑtineret: vt est dispositio in materia ⁊ forma: ⁊ omnium horũ oppositũ Plato asserebat. ¶ Albertus vero illam litteram taliter explanat videlicet: q animal vniuersale nihil est quod sit de quidditate particularis: ⁊ hoc quantũ ad vniuersale Platonicum. vt pꝫ ex dictis aut posterius est ipsis particularibus. s. formaliter sumptum. ⁊ vt est sub intentione vniuersali abstractum per intellectum. ¶ Egidius autẽ inter conceptum genericum ⁊ specificum talem differentiam ponit: vult enim q conceptui specifico in re coꝛrespõdet vna natura: vt huic ꝺceptui homo in re coꝛrespondet humanitas: que ẽ vna natura: ⁊ ita ꝺ aliꝰ. Conceptui autẽ generico dicit non coꝛrespondere vnam naturam: vt huic conceptui animal non coꝛrespondet in re animalitas que sit vna natura: sed ei coꝛrespondent plures nature multitudine specierum suarum. Ideo genus nõ ꝓprie diffinitur sicut species. ꝓpter qõ dicit Aristotelis. 7. phyſicoꝝ q ꝑz genera non fiunt ꝓprie cõparationes. qꝛ in eis multe latent equiuocatiões. ¶ Et istud videtur voluisse Themistius dum dixit q generis quidez conceptus siue ꝓposita sit ex tenui singularium similitudine ẽ collectus: ⁊ intelligi ꝺz ex tenui ſilitudine. idest modica: cũ minus conueniant species diuerse aut earum individua (ex quorum similitudine sumitur ꝛceptus generis) q̃ individua eiusdem speciei: ex quorum similitudine sumitur conceptus speciei. Et post subdit q species nã quedam ⁊ forma vult esse. ¶ Et ſm hoc Ari. mentem Egidius taliter ꝺclarat. vꝫ. aĺal vniuersale aut nihil est. s. in re. ⁊ quantum ad fundamentum: cũ non dicat vnam naturam. aut posterius est. s. particularibus q̃tum ad conceptum genericum ab eis abstractuꝫ. ¶ Sz circa ꝺcã Cõmẽtaꝛ. est ꝺubitatio. Primo quia dicit q diffoñes danꝫ solum ꝺ rebus particularibus. ⁊ huius oppositũ dicit. 7. metaphy. vbi vult q ꝺetur ꝺ rebus vniuersalibus. ¶ Scõo qꝛ si vniuersale ⁊ particulare sunt realiter idem: quo diffinitiones rerum particularium constituenꝫ ex ꝓpriis principijs q̃ sunt in re: vt asseruit superius cõmẽtaꝛ cõmẽto. 3. hoc enim non bene apparet. ¶ Respondetur q cõmẽtaꝛ est sic intelligendus. s. q diffinitiones ꝺentur solum ꝺ rebus particularibus existentibus extra intellectũ: vniuersaliter tamen acceptis: ⁊ intellectus agẽs est qui agit i eis vniuersalitem ipsam a conditionibus materie abstrahẽdo. non autem ꝺantur ꝺ vniuersalibus separatis ad modum platonis. ⁊ hoc idẽ voluit Aristotcles loco allegato: quoniam particularia vniuersaliter concepta: aut a conditionibus materie abstracta sunt vniuersalia ꝺ qbus vult Aristoteles haberi scientiam: ⁊ ꝺari diffinitiones: vt patuit supra. ¶ Cum aũt dicit cõmẽtaꝛ: q diffoñes rerum particularium constituuntur ex ꝓpriis principijs que sunt in re: istud sic habet intelligi. s. q diffoñes rerũ particulariũ acceptarũ vt supra cõstituuꝫ ex ꝓpriis principiis. qꝛ ex ꝓpio genere ⁊ ꝓpria differẽtia que sũt in re diffinita pro quãto sunt idem realiter cum ea: saltez quo ad suum materiale: q̃uis formaliter: ⁊ vt habent rationem ꝓncipij: adinuicẽ ⁊ a re diffinita distinguantur.

¶ Preterea si nõ plures sint anime: sꝫ ptes vtrũ animã totã: an partes querere prius oporteat. Difficile aũt est id quoꝝ determinare: q̃ nã inquã ptes a gbꝰ diuerse sint.

¶ Amplꝰ autẽ ⁊ si non multe aie ad ptes: vtrũ oportet prius querere totam animaz: aut ptes. Difficile aũt ⁊ haꝫ determinare: quales apte nate sint altere adinuicem eẽ. T.c.9.

¶ Adducit questionẽ secundam dicens. Dato q non sint multe anime in eodem animato: sed vna tantum ſm substantiam: habens tamen multas partes potẽtiales ⁊ multas vires: tũc est ꝺubitatio: a cuius inquisitione incipere ꝺebeamus: vtrũ prius oporteat querere ⁊ inuestigare substantiam anime: ⁊ postea eius potentias: aut econuerso.

¶ Et ista ꝺubitatio est difficilis: qꝛ primo vr̃ q sit inciꝑdũ a suba anime. cũ sit cãsuarũ potẽtiarũ: ⁊ sicut res se habet ad esse ita se habet ad cognosci secũdo metaphysice. Deinde videtur q sit incipiendum a potentijs: quia sunt quo ad nos notiozes subſtantia anime: ⁊ a nobis notioriꝰ est inchoandũ: i ꝺoctrina: vt ex ꝓhemio libri phy. colligi põt. Uelle aũt ꝺterminare ꝺ his potentijs ⁊ videre quales haꝫ potentiaꝫ sunt apte nate eẽ adinuicẽ altere est difficile. ¶ Intelligendũ ſm cõmẽtaꝛ cõmento nono q difficile est distinguere ⁊ ꝺare differentias iter partes potentiales anime: qꝛ in quibusdam potẽtijs: differentie sunt manifeste sicut iter imaginationẽ ⁊ sensum: cũ percipiamus aliqua aĺalia habere sensum que nõ hñt imaginationẽ: vt aĺalia ipfecta. in quibusdã aũt latent: sicut inter intellectũ ⁊ imaginationẽ: cũ itellectus nõ sit absqꝫ imaginatione seu phantasia: vt infra ostendetur. T.c.9. T.c.2.

¶ Et vtrũ ipsas partes an ipsarũ partium operationes prius q̃rere pscrutariqꝫ oporteat ceu intelligere an itellectiuũ: ⁊ sentire an sensitiuũ: ⁊ eodem modo ꝺ ceteris. T.cõ. 10

¶ Et vtrũ oꝛ querere priꝰ ptes: aut opa ipsarum: vt intelligere: aut intellectiuũ: ⁊ sentire: aut sensitiuũ: similiter autẽ ⁊ in aliꝭs.

¶ Adducit qõnẽ tertiã q̃ ẽ: ꝺato q ꝓpius i̊grere ꝺebeamꝰ potentias anime: q̃ eius substantiam. vtꝛ oporteat nos prius querere ⁊ inuestigare partes aĺe potẽtiales: q̃ opa ipsarum: aut econuerso: ⁊ vtrũ ꝓius oporteat q̃rere intelligere. aut intellectiuũ: sentire: aut sẽsitiuũ: ⁊ ita ꝺ aliꝭs.

¶ Quod si operatiões sint exquirende prius: rursus ꝓfecto quispiã ꝺubitabit: si opposita priꝰ sint inquirẽda: vt sensibile priꝰ. quã sensitiuũ: ⁊ itelligibile quã itellectiuũ.

¶ Si autem opera prius: iterũ vtiqꝫ ꝺubitabit aliquis: si obiecta horum prius querẽduz: sicut sensibile sensitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

¶ Ponit q̃stionẽ quartã q̃ est: ꝺato q prius inuestigare ꝺebeamus operationes anime q̃ suas potẽtias: adhuc ꝺubitabit aliqꝭ: cũ potẽtie operũ circa obia. vtrũ prius sit inuestigãdũ ꝺ obiectis potẽtiaꝝ q̃ ꝺ potẽtijs: aut econuerso: vt vtrũ prius sit inuestigandum ꝺ sensibili aut ꝺ sen-

sitiuo: de intelligibili: aut de itellectiuo. ¶ Intelligēdū p̄ño q̄ Albertus hanc q̄ōnē aliter format: vult enim q̄ operationes ad obiecta cōparentur ⁊ nō potentie: ⁊ tūc vbi p̄ius p intellectiuū ⁊ sensitiuū potentie intelligebantur: hic operatiōes itelligere debemus. Innuit ergo hic Ari. moduz quo in hac scia est procedēdū. Incipim⁹ n. a cognitione obiectoꝝ: ⁊ ex illis ad opationes procedim⁹ ex operationib⁹ aūt ad potētias: ex potētijs vero substantiā aīe inuestigamus. ¶ Intelligendū secūdo ꝑm Cōmentatorē cōmēto. io°: q̄ in hac ingsitiōe opz ire de eis que magis sunt nota apud nos: ad ea q̄ sunt latētiora apd nos ⁊ in hoc differūt scie. Scientiaz. n. in qbusdā ea q̄ sūt magis nota apud nos sunt p̄cedēt ia: vt in mathematicis: ⁊ i qbusdaz ecōuerso: vt in qbusdā q̄ cōtinent in scia naturali. Ponit Cōmētator ꝺriam inter mathematicaz sciaz ⁊ nālem: q̄ in mathematicis cāe sunt nobis notiores effectibus: sed in nālib⁹ vt plurimū sunt nobis notiores effectus. Et notanter dixit vt in qbusdā que cōtinent ⁊c. q̄ in nālibus nō semp effect⁹ sunt nobis notiores suis causis: sed aliq̄n contingit oppositū: q̄n color: ⁊ sonus: sunt cause suaz speciez quas p̄ducūt i medio vel organo sensus: ⁊ tñ sunt nobis notiores eis vt pz. ¶ Intelligenduz tertio. q̄ Albert⁹ hic assignat duas causas pp q̄s iste q̄ōnes sūt necessarie. Prīa est: q̄ in qbusdā natura totius ē nobis magis nota q̄z partium ⁊ similiter potentia est nobis magis nota q̄z sua operatio: ⁊ operatio quaz eius obiectum: sicut pz in corporibus sensibilibus: nam nos p̄ scimus nām ignis in toto: ⁊ per eam addiscimus eius potentiam ⁊ operationē: ⁊ iccirco: qđ operatur. Quedam aūt sunt que sunt nobis occulta quantuz ad substantiaz ⁊ potentiaz: sed illa circa que operantur sunt nobis manifesta: ⁊ ex illis deuenimus i notitiam operationū: ⁊ ex operationibus in notitiam potentiarū ex quibus postea manifestatur totum: cuiusmodi sunt aliqua circa que nō cadit sensus vt substantie separate: ⁊ anima ⁊c. ¶ Secūda causa est: q̄ in his que nō subiacent sensibus sūt duo genera potentiarū. nam quedam sunt actiue ⁊ quedam passiue. In actiuis scimus q̄ potentia causatur ab essentia formе: ⁊ operatio nō dat spēm: sed potius specificat a forma: sicut operationē lucis dicimus lucere: ⁊ in talibus rectus ordo ꝺoctrine est incipere a forma totius agētis: deinde ꝺuenire ad potētias: operatiōes: ac ēt obiecta. In passiuis vero est ordo nāe p̄riori contrarius: quoniam potētie passiue carent spē p se: ⁊ obiecta agūt i species suas: sicut oculus nulla3 hz ex se visionis speciem: sz est in potentia ad oīa visibilia: ⁊ cū actu videt: tunc colloratum ipm̄ imutat: ⁊ ei ip̄rimit spēm suam: ⁊ in talib⁹ obiecta que primo dant spēm operationi ⁊ potentijs sunt ꝑm nām p̄uia actib⁹: ⁊ actus potentijs: ⁊ potentie que recipiunt spēm obiecti sunt p̄uie totī: sicut ꝑmo est color postea visio: postea visus: ⁊ deide aīa sensitiua. Cum igitur vtrūq; genus istaz potentiaz in aīa inueniatur oz querere de vtraq; viaz p̄dictaz in doctrina de anima: sed de hoc in fra quid sit sentiendum videbitur.

¶ Nō solū autē ipsius qd ē cognitio cōferre vī ad perspiciendas eoz causas accidētiū: que per se substātijs insūt: vt i mathematicis cōfert. Quid est rectū ⁊ qd curuū vel quid linea qd superficies ad cognoscēdū q̄ rectis anguli trianguli sunt equales. Nā ipsuz: qd est: ois est p̄incipiū demonstrationis: sed econuerso etiā accidentiam magnam afferūt opez ad illud p̄cipiendū.

T.c.xj. Qdek aūt nō solū q̄ qd est cognoscere vtile eē ad cognoscendum causas accidētiū i substātijs: sicut in mathematicis qd rectuz: ⁊ qd obliquū: ⁊ qd linea: ⁊ qd planū ad cognoscendū q̄ rectis trianguli sūt eq̄les: sed etiā econuerso. Accidentia. n. cōferunt magnā ptem ad cognoscendum quod quid est.

¶ Ostendit q̄ sicut substantia nos ducit in cognitionem suoꝝ accidētiū sic accidētia nos ducūt i cognitionē substātie. Et mō altero. nā cū p̄i⁹ ꝺubitasset vtrū in hac scia sit p̄cedendū a cā ad effectū vel ecōuerso. ondit vtraq; viam eē vtilē ⁊ duo facit. p̄ qđ dām ē. 2° declarat ibi. (Cum. n. hēam⁹.) ¶ De p̄mo dicit q̄ cognoscere qđ qd ē ꝛ ipsaz substam nō solū vī eē vtile ad cognoscendū cās accidētiū ipsis substantijs ⁊ ex p̄nti accidentia subarū: sicut in mathematicis cognoscere qd rectū: ⁊ qd obliquū. ⁊ qd linea ⁊ qd planū. i. superficies: est vtile ad cognoscendū q̄ anguli rectis āguli triāguli sūt eq̄les: sz ēt ecōuerso: accidentia cōferūt magnā ptē ad cognoscēdū q̄ qd ē: ⁊ ipsaz substaz. ¶ Intelligendū ꝑmo q̄ cognitio qditatis subē vt q̄ hr̄ per eius ꝺiffinitionem nos ducit in cognitionez suoꝝ accidentium p̄priorū: ⁊ econtra accidentia p̄pria substantie: cum fuerint cognita: nos ducunt in cognitionē quiditatiuam substantie: sed diuersimode: q̄ in p̄ria cognitione p̄cedim⁹ a cā ad effectum: cū p̄incipia ꝺiffinitiua subē sint cāe suaz passionū: sed in scōa p̄cedim⁹ ecōuerso ab effectu ad cām vt pz ex dictis. ¶ Qualiter autē ex notitia accidētis deueniat intellect⁹ in cognitionez subē in ꝺubio apparebit. ¶ Intelligēdū scōo q̄ linea ⁊ rectū sūt p̄n⁹ triāguli: ⁊ p ꝺns sūt cāe pp quas ꝺabere tres angulos eq̄les ꝺuob⁹ rectis ieſt ipsi triāgulo: ō ꝺicit Aris. q̄ cognoscere qd linea ⁊ qd rectum ⁊c. est vtile ad cognoscendū istam passionē. i. hr̄e tres de ipso triangulo.

¶ Nā cū p imaginationē de accīt̄ib⁹ aut oibus aut plurib⁹ reddere possum⁹: tū aliqd ēt de substantia ꝺicere poterimus optime. ¶ Cū. n. hēam⁹ tradere hz fantasiā ō accīt̄ibus: aut oib⁹: aut plurib⁹: tūc ⁊ de subtātia ꝺabebim⁹ ꝺicere aliqd optime: ois enim ꝺemōstrationis p̄incipiuz est q̄ quid est.

¶ Declarat qđ ꝺixerat: ⁊ duo facit. p̄ hoc. scōo ondit q̄les ꝺebeant esse p̄ꝛie ꝺiffōnes ibi. (Quare ꝑm quasc̄uq;.) ¶ De p̄mo dicit q̄ eti nos hēmus tradere notitiā hz fantasiā vel imaginationē de accīt̄ib⁹. s. p̄pis olb⁹ aut plurib⁹. tūc ⁊ sua ꝺabemus ꝺicere aliquid optime: sz notificando eam per suam ꝺiffinitionem: ⁊ supplenduz est: q̄ etiam econtra cū ꝺabuerimus ꝺiffinitionē substātie potemus sua accidētia p̄ꝛia notificare: cuius cā est: q̄ ipsum qō qd est. s. subē: est p̄incipiū oīs demōstratōis. s. p quē notificat aliqua passio de subiecto. ¶ Intelligendū p̄mo ꝑm Cōmētatorē cōmēto. xi. q̄ nō oīa accidētia ducunt in notitiā ꝺiffōnis ⁊ substātie rei: q̄ non cōia: sz solum p̄ꝛia: nec sufficit cognoscere solū vnū accidens. p̄priū ipsius substātie: sed opz cognoscere oīa aut plura. ¶ Unde per accidētia cognita p viam imaginatiōis: intelligit cōmētator accidētia p̄pinqua ⁊ essentialia: ꝺicit n. sic: ⁊ nō p̄paratur nobis cognitio substātie p cognitionem accidentiuz: nisi cum sciuerimus accidentia p̄pinq̄ essentialia: aut oīa: aut plura: tunc enim cōtinget vt indu camus meliorē ꝺiffinitionē substantie. ¶ Intelligendū secundo q̄ per ꝺiffinitionē quā Ari. ꝺicit esse p̄incipium ois demonstrationis: itelligere ꝺebemus ꝺiffinitionem qditatiuam subiecti que est cā oīum passionū ab eo fluētiū. Utrū aūt in oi demōstratione potissima talis ꝺiffinitio sit mediū: aut ꝺiffinitio passionis post inquiretur.

¶ Quare pz eas omnis ꝺiffinitiones dissẽrendi modo vanecz dictas ⁊ assignatas esse: quibus nō fit: vt accidentia percipiant: aut de ipsis coniectura facilis ꝺabeatur.

¶ Quare ꝑm quasc̄uq; ꝺiffinitiones nō cōtingit accidētia cognoscere: sed necq; de ipsis imaginari facile manifestum est q̄ ꝺialectice sunt ⁊ vane omnes.

¶ Ostēdit quales esse ꝺebeāt p̄ꝛie ꝺiffōnes: ꝺicit eas tales eē ꝺebere. q̄ p ipsas nobis appareant cāe passionū ⁊ p̄prietatū rerū ꝺiffinitaz: quare ꝑm quasc̄uq; ꝺiffōnes nō contingit cognoscere accidentia. s. p̄pria rei ꝺiffinite necq; de ipsis facile imaginari: manifestū est q̄ oēs tales sunt dicte ꝺialectice ⁊ vane. ¶ Intelligendū hz cōmen. cōm. xi. q̄ ois ꝺiffō p quā nō cognoscunt accīt̄ia nō ꝺr̄ ꝺiffō nisi equoce: aut q̄ in eo collocat aliqd falsum: aut q̄ cōponit ex causis remotis: aut accidentalib⁹: ereplū ꝑmi: vt hō est aīal rudibile. ereplū scōi: vt hō est substantia animata sensitiua: ereplū tertij: vt hō est aīal cōpositū ex corpore currente aut sedente ⁊ aīa rationali.

Hic plures ꝺubitatiōes occurrūt. ¶ Prīa ē vtrū accīs ducat in cognitionez qd qd ē: ⁊ ipsi⁹ subē. Arguit q̄ nō. ¶ Prīo sic. Illud qō est p̄n⁹ notificādi accidēs: nō notificat p ipsuz accīs: sz subā ē p̄n⁹ notificādi accidēs. ḡ ⁊c. pz ꝑma: ⁊ minor colligit ex ꝛa vbi ꝺr̄: q̄ qd qd ē ē p̄n⁹ ois demōstrationis: qō qd est aūt p̄ncipal⁹ est ipsi⁹ substātie: vt colligit. 7° meta. ⁊ p ꝺemonstrationē notificatur passio ō subo: vt pz ex lib. poste. Ꝺaio: aūt ꝑbat: q̄ si illud qō notificat accidens notificaret p ipsum accidens. tūc ꝺaretur ꝺemonstratio circularis ꝺ Ari. prīo poster. ¶ Secūdo. Si accidēs duceret in cognitionē substātie: tūc seq̄ret q̄ accidens esset p̄ius notū q̄z substātia: q̄ nihil notificat aliud: nisi sit eo p̄ius notū: vt pz ex primo posterioꝝ: cōsequēs ē falsum: ⁊ ꝺ Aris. 7. metaphy. ꝺicentē q̄ substātia est p̄ior accidēte nā: diffōne: ⁊ tēpore. ¶ Tertio. Quandocūq; aliqua cognoscuntur a ꝺiuersis virtutibus vnū non confert ad cognitionē alterius: sicut pz de colore ⁊ sono. Sed substātia ⁊ accidens cognoscuntur a ꝺiuersis virtutibus: quia accidens cognoscitur sensu: substantia aūt intellectu: vt videbit̄ scōo huius. q̄re ⁊c. ¶ Quarto ea dē sūt p̄ncipia essendi ⁊ cognoscendi. scōo metaphy. Sed accidens non est p̄incipiū essendi substantie: sed magis econtra: vt constat. quare ⁊c. ¶ In oppositum est Aris. in littera.

Lo.13. Lō. 22

Lō. 6.

Lō. 5. Lō. 4.

Lō. 63 ⁊. 65. Lō. 4.

Pro ꝺubio p̄mittēdū est p̄ q̄ ꝺuplicia sūt accidētia. s. p̄pa ⁊ cōia. ¶ Accidēs p̄pū est qđ segt̄ ꝺterminate ad vnā spēz: sic q̄ nō ad aliā ppea q̄ fluit ex p̄ꝛijs p̄ncipijs illi⁹ spēi: vt se hz risibilitas respectu hois. Accidēs vo cōe est qđ reperit in ꝺiuersis spēb⁹: sicut albedo: ⁊ nigredo: ⁊ reliq̄ hmōi. ¶ Premittendū scōo q̄ ō substātia ꝺupler pōt ꝺaberi cognitio s. cōfusa ⁊ ꝺistincta: cōfusa hr̄ sciendo q̄ est substantia vel corpus. ꝺistincta vero sciendo q̄ ē homo vel equus ⁊c.

His premissis ponant conclusiones. Prīa 2clo Accidētia cōia nō ducūt in ꝺistinctā cognitionē subē: pz q̄ qđ ē aliq̄s ꝛ ꝺifferrēs ad ꝺiuersas spēs subē nō ducit in ꝺistinctā cognitionē alicui⁹ eaz: ex quo nō ē maior rō de vna q̄z ⁊ alia: sed

accidentia cōia sunt hmōi: vt fuit p̄missum: q̄re ⁊c. ¶ Secūda conclusio. Accidentia cōia ducūt in cōfusam cognitionē substantie. Ista cōclusio apud ꝺiuersos ꝺiuersimode declaratur: ondendo modū ꝑm quē ex noticia accidētis cōmunis intellectus ducit in cognitionē cōfusā subē. Quidā. n. ꝺicunt q̄ intellect⁹ p̄ño intelligit accidens fantasiatti: vt albedinē: aut caliditatē: q̄ ab illo p̄mo mouet: ⁊ q̄ tale accidens est effectus subē q̄ est eius sbm: cū effectus nat⁹ sit suam cām notificare: sequitur q̄ intellect⁹ ex noticia illius accīt̄is ꝺeducet in cognitionem subē. ¶ Alij ꝺicūt q̄ cū aliqđ accīs cōe fantasiat: ab illo fantasmate vtute itell⁹ agentis abstrahit spēs intelligibilis entis p quā intell⁹ possibilis primo itelligit ens qđ ē suū p̄mū obiectum: ⁊ q̄ cōceptus entis significat substātiam ⁊ accidens: sz per p̄ius significet subtantiam q̄z accidēs ideo intellectus ex cognitione entis ꝺeducet in cognitionē subē ⁊ accidentis: sed p p̄ius subē q̄z accidentis q̄re ex cognitione accidētis cōis habita per fantasiaz ꝺeducet itellectus in notitiā cōfusam subē. ¶ Nonnulli vero ponunt: q̄ sicut virtus estimatiua elicit spēs insensatas ex sẽsatis: sicut estimatiua ouis elicit speciem inimicitie ex spēbus figure lupi coloris motus ⁊ reliq̄s hmōi: ita intellect⁹ q est virtus valde nobilis: poterit ex ꝺceptu accidētis p̄ius sensati elicere ꝺceptū subē ñ sensate. ¶ Quidā alij volūt q̄ fantasia nō repr̄sentat solū accidēs ad aggregatū ex accidēte ⁊ suba q̄ est ei⁹ subm: q̄ illud ē qđ p̄mo mouet: ⁊ ideo p fantasiatū ⁊ p̄mo itell⁹ nō est color sz colorat⁹: ⁊ ita de aliis: q̄ igit accidens in ꝺcreto est p̄mo cognitū ab itellectu i quo ꝺcludit subam: cū itellect⁹ illa duo. s. subaz ⁊ accīs fil ⁊ ꝺ fuse vnica itellectione intellexerit: poterit sua vtute iterum illa ꝺistinguere ⁊ vtrūq; p̄ꝛiū ꝺceptū ꝺistincte cōprehendere: ⁊ hoc mō ponūt cognitionē accidētis ꝺferre ad cognitionē subē. Et cū ꝺr̄ hic subaz ⁊ accidēs ꝺistincte cōprehēdi: itelligi ꝺz ꝺiuersis cognitionib⁹: nō autem ꝺistinctis vt in scōo p̄misso expositū fuit. ¶ Tertia 2clo. Accīa p̄pa ducūt in ꝺistinctā cognitionē intuitiuā substātie sensibilis. hec 2clo a Joāne de Gādauo i ꝺiuersis qōnib⁹ ꝺiuersimode declarat. ¶ Prim⁹ modus ē supponēdo de mēte Cōmētato. 2° de aīa. 2°. 62. q̄ vtus cogitatiua q̄mediate ministrat itellectui: p 2ppēdit vnica cognitionē i ꝺiuidnū substantie sil cū accidētib⁹ p̄pis ⁊ cōibus in eo existentib⁹: ⁊ nō solum accidentia: q̄ non solum accidentia mouent sed totum aggregatum rōne tamen accidentiū. Cū aūt virtus cogitatiua sic comprehenderit tale aggregatū p̄pter eius nobilitatem ⁊ perfectionē: potest ꝺistinguere inter indiuiduum substantie ⁊ accidentia p̄pria ⁊ cōia: ⁊ ꝺe ipsis ꝺiuersas cognitiones in se ꝺducere: nec antequā faciat talem ꝺistinctionez potest mouere intellectum possibilem. facta autem tali ꝺistinctione tunc a fantasmate illius indiuidui substātie abstrahetur species vniuersalis sue speciei repr̄sentatiua: ab intellectu agente: qua recepta in intellectu possibili i eo causabitur intellectio illius speciei substantie. ¶ Iste igitur est primus modus ꝑm quem accidens p̄priū ducit in ꝺistinctam cognitionē simplicem seu intuitiuā substantie sensibilis: q̄ accidens p̄priū alicuius substantie sensibilis facit ad hoc q̄ talis suba individualis cognitek a cogitatiua: quasi sine tali accidente cogitari nō posset ⁊ p 2ns facit ad hoc q̄ a cogitatiua ꝺistinguente iter indiuiduū subē ⁊ accidēs tale indiuiduū ꝑm se cogitetur. ¶ Hac autem suba i diuiduali hz se cogitata: tunc. ꝑtute itell⁹ agētis a fantasmate seu itētione imagiata ipsi⁹ repr̄sentatiua exīte i cogitatiua cābit spēs vlis sue q̄ditatis specifice vl̄r repr̄sentatiua in itellu pos̄ibili q̄ in eo recepta itroducet in ipso itellectio illi⁹ ꝺtermiate spēi subē sensibilis cui⁹ illō erat accidēs p̄priū: q̄re ꝺ p ad vltimū acci.

dens ppriū ducit i distinctā cognitionē ituitiuā subē sen
sibilis. ¶ 2° modus ē ōmittēdo: q sicut mā p̄ est ens in
pura po[a] re[u] sozmarū idiuidualiū tā sbaliū q̄z accītaliū
nec pōt aliquā sozmā sybalē recipe: nisi pri⁹ fuerit suffi
cienter p̄parata z dispōsita p sozmas accītales illi ppas
sic itellect⁹ polis est ens in pura potētia in ordine ad oēs
sozmas abstractas z vlēs: siue fuerit spēs sbaliū siue acci
dentiū; neq; pōt spēm alicui⁹ subē recipe: nisi prius dis
ponatur p spēs accidentiū ppoz illi subē. Hoc stante pz
quasr accidētia ppria ducūt in distinctā cognitionē sim
plicē subē sensibilis. hoc, n. faciūt p quanto ipsa cogitata
cooperante intellectu agente impzimūt in ītellectu posi
species intelligibiles ipsozū repzesentatiuas: q̄bus p̄pa
ratur ītell⁹ ad recipiendū spēm itelligibilē illius speciei
subē: cuius illa sunt ppria accidentia mediante qua illa
spēs substātie intelligīt. Cōferunt igit accidentia ppria
ad cognoscēdū determinatā q̄datē substātie sicut agēs
dispositiuū cōfert ad actū ad quē p̄parat ipm receptiuū
z hoc vsus fuit velle Cōmētator cōmēto. xi. dū dixit q
non p̄paratur nobis cognitio substātie per cognitionē
accidentiū: nisi cū sciverimus accidentia propinqua essē
tialia aut oia: aut plura. Posset ēt ista conclusio declara
ri modis similibus illis qui positi sunt de accidente cōi:
sed ista pro nunc videntur sufficere. ¶ Quarta cōclusio
Accidentia ppria ducunt in distinctā cognitionē discur
siuam subē abstracte. Ista conclusio declarat p̄suppōsito
pmo: q p accidens ppriū nō solū intelligo accidēs ali
cui ppriū existēs in eo vt superius dictū fuit: sed extendo
ēt ad opationē ppriā transeuntē in aliud. Hoc dato ar
guitur sic. Illud ducit in cognitionē distinctā discursiuā
subē abstracte per quod tanḡ p mediū p̄bat talez
subē abstractā esse: sed per aliq̄d accidens ppriū
vt per motū pmū vniformē z semp continuū tanḡ per
operationē ppriā primi motoris probatur pmū moto-
rē esse: vt pz ex. 8. physi. quare z̄c. Pz consequentia cum
minoz: z maioz declarat: q cū per primū motuz cogno
uerimus primū mobile: z primū motoz: in eo q primꝰ
motoz. postea per discursum z rōcinium ex hoc deduci
mur in cognitionē ipsius pm quidditatē z eēntiā: vt pz
ex. 12. metaphy. qm̄ eiusdē est notificare si est z quid est: vt
6. meta. colligi pōt. z 2° posteriozuz. ¶ Et simili modo
probari posset q accidentia ppria ducunt in distinctaz
cognitionem discursiuam subē sensibilis: q̄ ex di
uersitate operationū arguimus diuersitatē sozmaruz z
cōpositorum a quibus pzoueniunt: z ex tali operatione
talem sozmam z tale compositum. Nam sicut transmu
tatio facit scire materiam: sic operatio sozmam.

Ad rationes p̄ncipales. ¶ Ad primā q̄dam
2cedūt q demōratio circularis
est polis: p̄ in diuersis generib⁹ demōrationū: vt arg[m] oñ
dit: q accīs notificat subaz demōratione q: z q̄ est ab ef
fectu ad cāz: z suba notificat accīs demōratiōe pp q̄d: q̄
ē a cā ad effectū. ¶ Scōo ex eodē gñe demōrationis: fz in
diuersis generib⁹ cāz: vt si demōstrarē sanitas p deam
bulatiōez: z ecōuerso. ¶ Tertio in eodē gñe demōratōis
z cāe sed respectu diuersoz idiuiduoz: vt si demōraretur
pluuia p̄ vapozē z econtra: vtrobiq; erit demonstratio
p̄ cām mālem: sed respectu diuersozū vapozū. Cum āt
Ari. dicit demonstrationem circulare esse impossibilem
intelligit in eodē genere demonstrationis z causē: z re
spectu eiusdem indiuidui. ¶ Nec autez responsio nō vr
satisfacere quia demonstrationes non fiunt de indiui
duis: sed vniuersalibus p̄petuis z impossibilibus aliter
se habere: vt vult Az. pmo posteriozū. Unde i demōra
tione particulari nulla p̄missarū debet esse singularis
sed vna debet esse minus vniuersalis q̄z alia. Et si aliq̄s
sumitur altera p̄missarū singularis illud fit gratia exē
pli solum ad oñendū q p̄missē in demōstratione par
ticulari non sunt equalis cōmunitatis: sicut in demon
stratione vniuersali. Propter quod alij dicunt Arist. vel
le q demonstratio circularis non est possibilis in eodez
genere cause. Et cum arguitur illud esse possibile: q̄ plu
uia demonstratur p̄ vapozem z econuerso i genere cāe
materialis; hoc negant: quoniam demonstratio debet es
se ex propositionibus p̄se: vt patet primo posteriozum.
Iste autem p̄positiones ex pluuia fit vapor: aut ex va- Cō. 21.
pore fit pluuia: sunt p̄ accidens: sicut iste ex ente fit ens:
aut ex aere fit aqua: vt patet p̄ Ari. primo physico. quare Cō. 76
zc. ¶ Alij autem fuerunt dicentes: q̄ z aliquo modo
demonstratio circularis sit possibilis vt argutum est: nō
tamen circulatione p̄fecta ad quā requiretur q̄ si. a. de
monstrat. b. z econuerso q̄ hoc fiat eidem intellectui: z
q̄ p̄o tunc in vtroq; p̄cessu illud ex quo fit demonstra
tio sit absolute notius illi intellectui: eo q̄ demonstrat:
z constat hoc esse impossibile: quia impossibile est q̄ re
spectu eiusdem p̄o vno z eodem instanti. a. sit absolute
notius. b. z econuerso. Et p̄ hs eligē illam quē tibi melior
apparet. ¶ Ad secūdā potest negari consequentia dicē
do q̄ non oportet q̄ omne quod notificat aliud alicui sit
eidem p̄ius notum. Nam species coloris est p̄ncipium
videndi ipsum: z tamē visus nō p̄ius cognoscit speciez
q̄z colorem. Et p̄m primū modū declarandi tertiam con
clusionem posset teneri q̄ intellectus p̄ius intelligit sub
stantiā q̄z accidens: vt p̄z ex dictis. ¶ Sed p̄m secūdum Cō. 4.
modū posset teneri oppositum. s. q̄ intellectus p̄ius in
telligit accidens q̄z substātiā sicut p̄ius eius spēz recipit.
Et cum adducitur auctoritas Ari. 7. metaphy. q̄ substā
tia est p̄ior accidente natura diffinitione z tempore. dici
tur q̄ Az. vult q̄ cognitio substantie est p̄ior cognitiōe
accidentis p̄ioritate perfectionis sed non p̄ioritate ori
ginis: imo magis econtra. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ ma
ior est vera quādo ille virtutes non fuerint inuicem sub
ordinate: sed si fuerint inuicē subordinate non oz: nūc āt
sensus z intellectus inuicē subordinant in operando: ita
q̄ sensus subordinatur ītellectui vt infra patebit. Jō q̄
quid sensus pōt cognoscere intellect⁹ potest cognoscere
sed non cōuertitur. ¶ Ad q̄rtam patet quō habeat intel
ligi q̄ dicitur in secūdo metaphysi. nam habet sic intel- Cō. 4.
ligi q̄ oia que sunt p̄ncipia essendi sunt p̄ncipia co
gnoscendi: sed nō conuertitur. ¶ Secūda dubitatio est
circa illam p̄positionē Az. Omnis enim demonstratio-
nis p̄ncipiū est quod quid est. Utrum in omni potissi
ma demōstratione mediū sit diffinitio subiecti aut diffi
nitio passionis. Et q̄ hec dubitatio magis ptinet ad 2[m] T.c. 8.
posteriozē ipsam breuiter expediēdo adducaz solū opiō
nes p̄babiliores q̄ habite sūt circa ipsā. ¶ Linconiēsis
tz q̄ solū dixō subti est mediū in potissima demōstratiōe
qm̄ p Az. p̄ posteriozē mediū in tali demōratōe dz dicere Cō. 2.
q̄d z p̄p q̄d: z tale est diffō subti z nō passionis: q̄m diffi
nitio subiecti dicit quid subiecti z p̄p q̄d passiōis. ¶ Ité
dicit h Az. q̄ q̄d est. s. subiecti est p̄ncipiū oīs demōstra
tionis. igit zc. ¶ Egidius aūt vult q̄ solū z diffinitio pas Cō. 8.
sionis sit mediū in demonstratione potissima: q: p Az.
2. posteriozū. Nō p̄mi termini. i. maioris extremitatis est
mediū in demōstratione potissima. maioz āt extremitas
est passio: cui⁹ inherentia ad subm demōrat. igit zc. ¶ Et
ad hāc opionē videt declinare Alber. p̄mo de aīa adduc
ens hanc rōnē. Mediū in demōstratiōe dz esse mediū T.c. 11.
p̄m nām. s. posterius p̄mo z p̄ius scōo. tale autem est dif
finitio passionis que est posterio: subiecto: q̄d est p̄mū: z
p̄ior passione que est scōm. Subdit tñ q̄ siue mediuz sit
diffinitio subti siue passionis nūq̄z erit mediū in p̄ba
monstratione

Cō. 45

Cō. 43
Cō. p.
Cō. 8.

Cō. 5.

monstratione nisi p talē diffōnē appareat quid sit passio
z cui ineat z pp quaz cām: vnde p̄uiatio luminis in luna
non est sufficies mediū ad demōstrandū p̄fecte eclypsiz
de luna: fz regrit hoc totū. vz. p̄uatio luminis in luna pp
ty a metralē interpōnē terre inter solē z lunā ex motu ip
sius i capite vl i cauda draconis itra grad⁹ eclypticos. pue
nīētē. Et q̄b⁹ vr velle q̄ diffō passiōis: q̄ demōrat: includēs oia gña cāz ipsi⁹: est mediū demōratione potissima.
¶ Alij āt ples opiones ifīl copulauerūt dicētes q̄ ali
q̄ diffō subi est mediū in demōstratōe potissima: vt q̄n
p̄ia passio subti z eo demōrat p diffōnē suā: aut q̄n po
steriot diffō subi demōstrat, p̄ posteriozē: vt mālis p formalē.
Aliq̄n aūt mediū est diffō passionis: vt dū passio posteri
oz demōstrat de subo p passionē p̄iozē. ¶ Alie plures
ad hoc inuēte sunt positiones. Sed sequēdo viā Alber.
ad rōnes oppositas rūdet. ¶ Ad primā dr q̄ mediū in
demonstratione potissima dz ee gd z p̄p q̄d passionis
vt oñsum ē supra. ¶ Ad scōaz cōcedit q̄ diffō subiecti ē
p̄n[m] oiuz demōstrationū p q̄s demōstratur aliq̄ passio
de illo subto z nō alr: sed ex hoc nō segr q̄ sit mediuz in
illis demonstrationibus: q: differunt esse p̄incipium z
esse medium vt patet ex libro posteriozum.

¶ Est etiā de affectibus aie dubitatio: vtr omnes cōmunes sint cum eo quod habz aīam: an sit z ipsius anime proprius aliqs hoc enim ipsum accipere quidem necessarium est non tamen accipi facile potest. At q̄z plurimi sunt: quozū sine corpore nullū aut agere: aut pati videt: vt irasci: confidere: cupere: z oīno sentire: maxie aūt ipsuz intelligere p̄prio simile est. Q̄ si hoc ēt imaginatio sit quedā aut sine imaginatiōe nō sit: nec istud est esse sint corpore pōt.

T. cō. 12. Dubitationē aūt hñt z passiōes aie vtrū cōes sint oēs z habentis: an sit aliqua aie p̄pria ipsius: hoc. n. accipere quidem necessarium est: nō autem leue: vr aūt plurimoz q̄dē nullū sine corpore pati neq̄z facere vt irasci: cōfidere: desiderare: z oīo sentire: maxie autē assimilatur p̄prio intelligere. Si aūt z hoc fantasia quedam: aut nō sine fantasia non contingit vtiq̄z nec hoc sine corpore esse.

¶ Hic remouet dubitationē circa opationes seu passiōes aie. Et diuidit i duas: q: p̄mo hāc dubitationē ptractat Scōo oñdit nālē z dyalecticū hmōi passiones differēter diffinire ibi. (Differēter aūt diffiniēt.) Pria iterz i duas. q̄z p̄ mouet qōnē: scōo soluit ibi. (Ur aūt.) ¶ De prima dicit q̄ est dubitatio: vtr oēs passiones aie sint cōes aie z corpori: an sit aliqua passio p̄pria ipsi aie que nullo mō a corpe exp̄dētia hēat: hoc. n. est necessariū accipere z inuestigare ad sciēdū nāz ipsi⁹ aie: z scire hoc si ē leue fz val de difficile. ¶ Uidet aūt. Soluit dubitatiōes: z duo facit: p̄ q̄ dcm est. Scōo solonē declarat ibi (Uident āt z aie.) Pria in duas diuidit ptes q̄z p̄io soluit. scōo oñdit vtilitatē hui⁹ iq̄sitiōis ibi. Si qdē igit. ¶ De prima dicit q̄ multe sunt aie passiones seu opatiōes de q̄b⁹ ē manifestu: q̄ corpori cōicanē: eo q̄ nō sunt fine actione aut passiōe facta in corpore sicut sunt irasci q̄sidere: exp̄dere z vr sentire. ¶ Dubiū tñ ē de itelligere: cū videat ee aīe p̄priū z corpi nō cōicari: verūtñ q: itelligere aut est fantasia aut nō ē sine fātasia iō sine corpe eē non poterit.
¶ Intelligēdū p̄ fz Cōmē. 9[r]. 12. q̄ Aris. hic ītēdit duas qōnes de opatiōe aie. ¶ Una ē vtr oēs opatiōes aie habeāt cōicationē cū corpe aut nō. ¶ Secūda est dato q̄ aliq̄ opatio aie nō cōicet corpori: vtr sit in reb⁹ existētib⁹ in corpe aut nō. Et post subdit duas p̄ōnes q̄z p[a] est. Possibile est vt aliq̄s nō cōicās corpori sit existēs ī rebus existētib⁹ in corpe: secūda est. Dole ē vt actio alicui⁹ nō cōicās aliq̄d corpori sit nō exīs in aliquo eoz q̄ sūt i corpe: vbi p̄metator p actionē cōicatā corpori intelligit illā q̄ indiget corpe: vt subiecto vel instō in quo recipit z p nō cōicatā corpori itelligit nō idigentē corpore illo mō. Per actionē āt existētē in reb⁹ q̄ sunt in corpore intelligit illam que ab obiecto corporeo z in corpore exi
stēte exp̄det: z per oppositā opposito modo. ¶ Prima igit p̄positio verificat ex intellectione q̄ intelligit lapis vel lignū: ista eni est actio nō cōicata corpori q: nō idiget corpore vt obcto vel instrumēto. q: quo intells est po⁹ nō organica: z nō mixta corpori z est existens in reb⁹ existentibus in corpore q: exp̄dent a fantasmate corporeo z in corpore existente vt ab obiecto. ¶ Secūda autez verificatur de intellectione eterna intells agentis: qua per p̄priā substātiā seip̄sum intelligit: illa enim est actio nō cōicantis corpori. q: itellect⁹ agēs qui neq̄z est corpus: ne q̄z virtus in corpe: vt in tertio oñdetur z non est existens Cō. 5.
in aliq̄ pte eoz que sunt in corpe. i. a nullo corpore vt ab obiecto exp̄dēs ex quo a fantasmate non exp̄ndet. Et q̄b⁹ p̄z intellectus illaz qōnū quas mouet cōmentato: z ēt ea solutio. ¶ Albertus āt hic ponit tres p̄ōnes.
¶ Pria ē q̄ aliq̄ est opatio aie q̄ cōicat corpori: p̄z z vi
sione: z aliōs hmōi. ¶ Scōa ē q̄ aliq̄ est opatio aie q̄ nō cōicat corpori: sed cōicat cōicanti corpori: p̄z de intellectione q̄ lapis vel lignū itelligit: nō. n. cōicat corpori: q: non repit in corpore: vt in subto vel instō: sicut recipit visio: fz cōicat cōicāti corpori p q̄nto a fantasmate exp̄dēt vt ab obto: q̄d est indigens corpe: vt subto vel instrumento. ¶ Tertia p̄positio est q̄ aliq̄ opatio nō cōicat corpori: neq̄z cōicat cōicati corpori: p̄z de intellectione: q: aīa itelligit se aut aliquā itelligētiā abstractā per spēs elicitas a fantasmate nō dependētes: aut p lumē ab itelligētia sibi ifluxū. ¶ Et si ꝓ ista adduceret Az. h: q velle vr: q̄ nulla sit opatio aie ad quā nullo mō p̄curret corpus. ¶ Rūdet p̄m Aluer. q̄ dcm Az. sic hz moderari: videlicet q̄ nulla sit opatio aie noua: vel que sit eius opatio vt corpori est vnita: que aliquo mō a corpore non exp̄dēat: qualr nō est de itellectione eterna intellect⁹ agētis. ¶ Scōz aūt Albertū dici pōt Az. velle q̄ aīa fz nulla potētiā opaf: dū corpori est vnita: a qua nō possit puenire opatio a corpe aliquo mō exp̄dētia habēs. Cum quo ēt p̄cedēdū est: q̄ ab aliq̄ illaz p̄uenire pōt opatio que a corpe nullo mō depēdet: vt p̄z ex dcis. ¶ Intelligēdū scōo q̄ Az. dicit q̄ intelligere aut ē fantasia aut fi est sine fantasia: captēdo fantasiā p̄ opatione fantastica. Loquit enī sub diuisiōctiōe pp antiquos q̄ dicebāt itellm nō differre a sensu seu fantasia: z ex p̄miss itelligere eē fantasiari: q: adhuc nō est manifesta dr̄ia iter itellm z sensū sed infra manifestabit z oñdetur q̄ fz itelligere nō sit fantasiari: tñ absq̄ fantasiari esse non potest.

¶ Si igit operationū anime vel affectuum aliqs proprius sit ipsius: fieri pōt vt ipsa aīa separetur. Sin vero nullus sit eiꝰ proprius: nō separabilis est: sed est de ipsa pinde atq̄ ō recto: cui multa gdem vt rectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

est competunt: veluti pūcto pilaz aeneam tāgere: nō tñ ipsum vnquā separatum tanget. Est enim inseparabile quippe: cū semper aliquo cum corpore sit.

T.c.13 ¶ Si qd igitur aie operuz: aut passionū est ppriū: continget vtiqz ipsam separari: si vo nullū est ppriū: nō vtiqz erit separabilis: sz sicut recto inquātū rectū multa accidūt. vt tāgere aeneā spherā scōz punctū: ñ tñ tangit ab hoc separatū rectū. Inseparabile. n. siquidez semp cū quodā corpore é.

¶ Ostēdit vtiq; itatē huius inq̄sitiōis: z dicit q̄ er hoc apparebit: an aliqua opatio aie sit abstracta vel nō. Et hec est qō quā hoies marie desiderāt scire z aia: qz er hoc sciri pōt: an aia sit a corpore separabilis: aut nō. Et logr cōditionalr: qz hoc magis apparebit in 3°vi. q̄ si aliqō operū est ppriū aie: tunc illud opus est separabile. i. separatim aie cōpetens: z corpori nō cōicatū. Si vo nullū operum aie sit sibi ppriū: tūc illud opus nō est separabile i. separatim aie cōpetens. Et hoc per exēplum declarat: qñ sicut linee recte multa accidūt fm q̄ linea recta est. s. fm esse qō hz in materia nāli: vt tangere eneā spheram fm punctū: z tñ linea recta non tangit eneam spherā fm punctum separatū: qn ad illum cōtactū concurrat corpo subm: qñ fm esse nāle nūqz inuenit absqz corpe: ita supple si aia sit a corpore separabilis hēbit opationez aliqz: ad quā nō cooperabit corpus. Si vero aia sit a corpore inseparabilis nulla erit eius operatio ad quaz corpus ꝛcurrat. ¶ Intelligendū ꝓ̄o q̄ Cōmēta. cōmē. 13. monuet dubiū ꝛ modū arguendi Ari. qui est talis. Si aliqua opatio aie est sibi ppria illa est separabilis. ergo si nulla est sibi ꝓpria nulla est separabilis. Videtur q̄ hic modus arguendi nō valeat: qñ arguit a destructione añtis ad destructionē ꝓñtis: z sic arguendo ꝓñtia non tz: sed cōmittitur fallacia ꝓñtis. ¶ Ad hoc adducit Cōmentator rñsionem Themistij qui dicit q̄ qñ consequens possibile esse cū antecedente accipitur vt possibile vel contingēs sequi ex antecedente tunc lz arguere a destructione antecedentis ad destructionem cōsequētis: vt si hoc visibile est aial: possibile est vt sit homo: sed hoc visibile non ē aial: ergo impole est vt sit homo: sed quādo i propositionibus hypotheticis cōtinuatis ꝓñs necessario sequitur ad antecedēs: tunc opz arguere a destructione ꝓñtis ferendo destructionē antecedentis. Argumentū aūt Arist. est in ꝓpōnibus existentibus in dispōne ꝑma. quare ꝛc. Nec tñ solutio non videt sufficere: qz ista conditionalis: si aliqua opatio est ppria anime illa est separabilis: aut est vera: aut nō: si sic: ꝓñs sequit de necessitate ex antecedēte: z per cōsequēs oportebit arguere a destructione cōsequentis ad destructionē antecedentis: si nō: tunc assūptum Ari. erit falsum. ¶ Ideo aliter rñdet Egidius dicens: q̄ quādo conditionalis est ex terminis conuertibilibus. tunc vtroqz modo possumus arguere: vt pz: z sic ē in proposito: qz ista conuertuntur: operatio anime ppria z operatio anime inseparabilis: quare ꝛc. ¶ Intelligendū scōo fm Cōmētatorē q̄ cū Aristoteles dicit q̄ linea recta non contangit eneā spheraz separata a corpore: loquitur de contactu vero z naturali: z non de cōtactu mathematico. Et differunt isti cōtactus: qr in mathematicis que se tangunt continuantur z habent vltimum idem. Sed in naturalibus quāuis vltima se tangentium sint simul: sunt tamen diuersa propter diuersitatem formarū substantialiū diuersa vltima sibi determinantium.

¶ Videntur autē z omnes affectus anime cū corpore eē: ira: māsuetudo: timor: misericordia: cōfidentia: gaudiū: odiū deniqz: atqz amor. Naz vna cū his ipz corpo aliqd patitur. Quod qdē ita esse ex eo pz. Interdum eni non irascūtur neqz timent: etiā si se vehementes ipsis manifesteue cause offerāt. Interdū a paruis qbusdam mouent atqz exiguis: si feruet cōcitaturqz corpus z perinde se habet atqz cū afficitur ira. Hoc magis ex eo pz: qz nōnulli nulla re penit° accidente: que quidem possit terrere: nulloqz imminente periculo: vt hi qui metuūt perturbantur ac afficiuntur timore.

¶ Que si ita sint: pz affect° rōnes eē māles. T.cō. 14

¶ Videnť aūt z aie passiōes oēs cū corpore esse: ira: māsuetudo: timor: z misericordia: ꝓfidētia: adhuc gaudiū: z amare: z odire: simul eni his patiť aliquid corpus. Indicat āt hoc aliqñ a ouris qdē z māifestis passionibus concidentibus nihil exacerbari: aut timere: aliquādo autē z prauis z debilibus moueri: quū accendať corpus: z si sic hēat quū irascitur: adhuc magis ħ manifestū. Nullo enim terribili imminente in passionibus fiunt his aliq timentes.

¶ Si autem sic se habet manifestum quoniam passionū rationes in materia sunt. T.c.15

¶ Hic declarat Ari. oēs passiones aie aliquo mō corpori cōmunicari: lz vna sit magis cōmunicata altera: cuz ad aliquam exigatur physica alteratio: z motus localis: sicut in passionib° aie cōcupiscibilis. Ad aliquā vero exigitur solū alteratio spūalis vt in alteratiōe sensus. Et diuiditur in duas partes: qz ꝑmo facit hoc. secūdo iſert duo corelaria. scōa ibi. (Si āt sic.) ¶ De ꝑma dicit. q̄ oēs operationes. z passiones anime vidēt esse cum corpore: qō maxime pz in passionibus anime concupiscibilis: sicut sunt ira: mansuetudo: timor: misericordia: z reliqua hmōi que nō fiunt absqz motu locali cordis dilatatiōis z constrictionis: z absqz physica alteratione. Q3 pz per signū qr fm'q̄ hoies sunt diuersarū cōplexionū z differenter alterationē incurrūt in his passionib° differenter se habēt. Sunt. n. quidā qui fortibus z manifestis pericu lis supuenientibus nihil prouocantur ad iram pp eoz flegmaticā cōplexionē frigidā z humidā ineptam ebullitioni: z aliqui in talibus nihil timent sicut q̄ multū sanguinis habent z corda calida. Alij aūt aliqui a paruis z debilibus causis supuenientib° cito incitanť ad iram: vt dū corpus est facilr irascibile z fere ita dispositū: vt i colericis accidit hñtibus corda calida z sanguinē leue q̄ facile sursum moueť. Et adhuc hoc est magis manifestū i his q fiūt timētes qñ nulla est cā timoris: vt acciditi melācolicis q̄ sunt frigidi z sic ci: pauci spūs z modici calo/ris i corde i q̄b° pp' vapores melācolicos nigros ascēdētes phātasmata z appētie tribiles fiūt inducētes timorē.

¶ Quare z diffōnes ipsoz̄ sunt tales: ira/sci nāqz mot° quidē talis est corporis: aut partis

partis: aut potentia: ab hoc z huius grā.

¶ Quare termini tales: vt irasci motus quidam talis corporis aut partis: aut potētie ab hoc: z gratia huius.

¶ Infert duo corelaria. 2m ibi (Et ppter hoc.) ¶ Primū cor^m est q̄ erq̄ oēs passiōes aie cōicanť corpori z ad eas coopať corpus manifestū est q̄ oēs hñt diffiniri per corpus z p mām: vt si diffiniať ira dicemus qō ē motus talis corporis aut partis. vt cordis vl sanguinis: aut talis potentie. s. irascibilis ab hoc q̄ ab apparenti paruipensione: z gratia huius: quia ꝓpter appetitū doloris in ꝓtrario seu ꝓpter appetitum pene in vindictā. ¶ Intelligenduz q̄ in hac diffinitōe ire explicanť plures cause ipsi°. Primo causa mālis: cū dr motus talis corporis quando sanguis accēsus est: vel ptis. s. cordis: qñ ira in cor ꝑmo moueť pstringendo dū hō ꝓturbať: z postea dilatando dum querit punitionē: vel huius potētie. s. irascibilis p quāto tali corpori vel parti existit vnita. Secūdo causa efficiēs dū dr ab hoc. s. apparēti paruipēsione: nā tunc aliqs ira scit dū videt se apparēter paruipendi. Tertio causa finalis dū dr gratia hui°: qr ꝓpter appetitū pene i vindictaz.

¶ Iccirco naturalis est de anima vel omni vel tali considerare.

¶ Et ppter hoc igiť iam physici est considerare de aia aut oi aut huiusmodi.

¶ Scōm corelariū. Ad physicū ptinet ꝓsiderare de aia. pbať. ad eundē ptinet cōsiderare opationē z illud cui° est operatio: sed passiones predicte sunt operationes anime z de illis cōsiderat physicus: g̃ de ania hz ꝓsiderare. ¶ Item ad nālem ꝑtinet cōsiderare de passionib° ei°: qr in earū diffōnib° ponit mā vt patebit scdo h°. igiť ꝛc. ¶ Videdū est ergo vtrū oēs ania sit actus z pfectio materie aut nō. Si sic: nālis hz cōsiderare de oi ania. Si aūt nō. hz ꝓsiderare de oi ania que est huius. s. pfectio materie. ¶ Intelligēdū ꝑmo Aristo. dicere aut oi aut huius: ppter itelligētias superceleste que a qbusdā dicunť esse aie celoz de qbus quo ad ꝑpter qd z fm earū substātias nō hz physicus se intromittere sed solum quo ad qr ē: z p comparationē ad motū: er quo nō sunt perfectiones materie aut corporis: nec fm eē nec fm earū ꝓpas opationes. ¶ Intellindū scdo qō ania dupliť pōt diffiniri. Uno mō p intrinseca tñ: z talis diffinitio ptinet ad diuinum. Alio mō p extrinseca: vt per ppriū subm aut per operationes eius: z talis diffinitio ptinet ad nālem: vt in scdo huius patebit. ¶ Hic cadunt alique dubitatiōes. ¶ Ꝓria dubitatio est: qr Aristo. videť sibi contrarius. Nam superius i illa parte. Inqrimus aūt: dixit q̄ passionū aie que daz sunt ppriet: z quedā cōes: hic aūt velle videť oēs esse cōes: arguit. n. sic. Si aliqua operatio esset ppria aie: maxime est itelligere: sed itelligere nō est opatio ei ꝓpria: qr itelligere aut est fantasia: aut nō est sine fantasia: cū ergo fantasia sit operatio organica: nō poterit fieri intelligere nisi corpus aliquo modo ꝛcurrat. ¶ Scda dubitatio ē qr si solū forme z operatiōes que sunt pfectōes māe sunt phyce ꝓsideratiōis: vt hic innuit Aristo. tūc seqreť q̄ de itellectu nō haberet phycus cōsiderare vel se intromittere: cum nullius corporis sit actus: vt dicit Aristo. in 3° huius: cap. 4. z neqz sit ōtus in corpore: vt ibidē Auerroys asserit: ꝓsis aūt est falsum vt pz. ¶ Rñdet ad primam: q̄ dupliť aliqua operatio dr cōis: aut ꝓpria. Uno modo illa operatio dr ꝓpria aie: que in sola ania subiue recipiť: z illa cōis aie z corpori que in cōposito recipiť vt in subo p pinquo: z hoc modo ꝛcesit Aristo. supius aliquā opatio

nem anime esse ꝓpriā: z aliquā cōem. Alio mō dr aliq̄ operatio aie ꝓpria ad quā nullo modo cōcurrit corpus siue corporeū tanqz subm vel organum: aut tanqz obm: z illa appellať cōis ad quā corpus siue corporeū aliquo modo illorū modorū cōcurrit: z hoc modo vult hic Ari. nullam operationem anime esse ꝓpriā: qr ad intelligere: de quo maxime videtur q̄ sit opatio aie ꝓpria: tā qz obiectum cōcurrit fantasma: qō est corpus siue corporeū: z extensione organi virtutis sensitiue interioris extensum: z hoc intelligi dz de aia fm q̄ corpori est vnita. De aia aūt intellectiua fm se accepta fm Auerroym alr esz dicendū: vt patebit in 3. huius. Et similiter post separationem eius a corpore fm catholicam fidem. tūc enim intelligit per spēs aut hītus in ea conseruatos: aut per lumē ab intelligētia sibi īmissum absqz cōcursu alicuius corporei: vt alibi hz inquiri. ¶ Ad secūdam dubitationem Auerroys diceret: q̄ Iz intellectus nō sit pfectio māe quo ad eē: sicut alie forme māles: est tñ quo ad suā opationem ꝓmā: z hoc sufficit vt de ipso quo ad qd consideret phycus. ¶ Fides aūt catholica dr et ipm eē pfectionem corpis per informationē: z quo ad esse: z nō solū quo ad operari: q̄ est abstract° abstractione opposita extensioni z eductioni de potentia materie z non aliter. L5.

¶ Diuerso aūt modo naturalis z differendi artifex vnūqōqz ipsoz̄ diffiniet: naz alter irā appetitionē esse dicet doloris vicissim aduersario inferēdi: aut aliqd tale: alt sanguinis aut caloris eius q̄ circa cor ē feruorē ebullitionem mue: atqz alter materiem: alter formam hoc pacto reddit z rationez.

T.c.16 Differēter aūt diffiniet physicus z dyalectic° vnūqōqz ipsoz̄ vt iraz qd est: hic quidem appetitū. n. recontristationis aut aliqd huiusmodi. Ille autem feruorem sanguinis aut calidi circa cor: horū autē alius qdem assignat mām alius vo speciem z rationem.

¶ Ostendit dialecticum z physicum differenter se hērei diffiniendo has aie passiones: z duo facit: qr ꝑmo ponit hanc dr̄iam. scdo separat naturalem ab aliis artificialibus 2ª ibi. (Aut nō est aliqs.) ¶ Ꝓria in tres partes: qr ꝑmo ponit dr̄iam illā. scdo oñdit diffōnem naturalē esse magis cōpletam diffōne dyalectica. tertio distinguit diuersa genera diffōnū: vt appareat que illarū sit nālis. 2ª ibi. (Rō quidem. n.) 3ª ibi. (Sicut dicimus.) ¶ De ꝑma dicit q̄ physicus z dyalecticus diuersimode diffinient vnāquāqz hāz aie passionū Uñ si debeat diffiniri ira: dicet dyalecticus ipsam eē appetitū recōtristatiōis z doloris in cōtrario. Naturalis aūt dicet eam esse feruorem sanguinis aut spūs circa cor: z naturalis sic diffiniendo diffinit per materiā: dyalecticus vero per formam. ¶ Intelligēduz fm Cōmentatorē cōmen. 16. q̄ naturales differunt a disputatorib° siue a logicis in modo diffiniendi: quoniaz disputatorius diffiniendo dicunt formā tñ: naturales vo dicunt mām. nā cū nālis sit artifex realis cōsideraret formam z fm esse reale z vt hz esse in materia: ideo eaz per mām diffinit dyalecticus vere qr est artifex rōnalis diffinit accipiendo solum rōnem z formam absqz hoc q̄ in talibus diffinitionibus ponat materiam.

¶ Hec enim est ratio rei: quaz necesse est si fuerit in tali materia esse.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ratio quidē enim hec species rei: necesse est hanc aūt esse in mā huiusmodi si erit.
¶ Declarat diffinitionem nālem esse magis completam diffōne dyalectica: cū. n. dixerit dyalecticū diffinire per formā tantū z nālem per mām: subdit q3 rō siue qditas erp̄imenda p3 diffōnem est spēs rei. i. forma que est in re z in mā: z necesse est hanc si erit esse in hmōi mā. i. in mā sibi ꝓportionata: z q3 sicut aliquid se habet ad esse ita ad cognosci z diffiniri. Ideo diffinitio de forma que ē in mā nūq3 erit perfecta nisi in ea ponatur materia.

¶ Sic eni z domus assignari diffō solet. nā quidam talē eius rōnē assignat esse: dicēs tegmētū quod qdē prohibere propulsare q3 potest incōmoditates eas: que tum a vētis: tum ab imbribus: tum etiaz ab estu fieri euenireq3 solent. Quidam dicit lapides esse lateres atq3 ligna: at alius formā in hi sce ponit horum dicendo eius gratia: quis igitur istorum est naturalis. Is ne qui materiam assignat. z rationem ignorat: an is qui solam rationem reddit z materiam ipsam dimittit: an is potius qui vtranq3 cōplectitur? At illorum vter q3 quis est.

¶ Sicut domus rō qdē quedā talis: q3 cooperimentū prohibēs corruptiones a vētis imbrib⁹ z caumatib⁹: hec āt dicit lateres z lapides: z ligna. alia vero in his spēz pp ista: que igitur naturalis harū vtrū que circa materiā: rationem aūt ignorās: aut que circa rationem: aut soluz magis que est ex vtriq3: illorum autem quis vter q3.

¶ Distinguit diuersa gña diffōnuz: vt oñdat que est nālis z que nō: dicens q3 est vna diffō domus data solum per formā q̄ est cooperimentū phibens corruptiōes a vētis imbrib⁹ z caumatib⁹. Alia est que dicit solū mām: vt q3 domus est lapides lateres z ligna. Tertia ꝙ est que dicit spēm z formā in his. i. in tali mā: q3 lapidib⁹ laterib⁹ z lignis: z pp ista. i. pp talē finē. s. vt prohibeat corruptiones ꝛc̄. ¶ Et tūc q̄rit Ari. que istaz diffōnū est naturalis aut illa que dicit mām tm̄: aut illa que dicit tantū formam: aut magis illa que dicit vtrūq3. s. tam materiaz q̄z formā. ¶ Et rndit Ari. dicēs q3 vtraq3. i. vtraq3 diffōnū dicentiū materiā est mālis: siue dicat mām tm̄: siue materiam z formā: diffinitio aūt dicēs solā formā nō ē nālis.

2° posteriozꝝ cō. 10.

¶ Intelligendū p3o sm Egidiū q3 Ari. illā diffōnē appellat formalē que est demōstrationis p̄n'''' z que ponit alios necessitatē: illā vo mālē que est demōstrationis ꝑclo z cui necessitas ponit. Cū ergo finis ponat necessitatem agenti z agens forme: z forma materie seq̄t q3 diffō data p cām finalē efficientē z formalem est formalis respectu diffōnis data p mām: q̄re Ari. loquendo de diffōnibus non distinguit inter finē z formā: z oēs datas p illas cās appellat formales. vñ appetitus vindicte est finis ire: z p hibere corruptiōes a vētis ꝛc̄. est finis ipsius dom⁹: z tm̄ ab Ari. dr̄ diffōnes z formales: dr̄ etiaz q3 ille diffōnes sunt formales que dant p formā: lz ēt denē p finem q̄m forma: z finis coincidūt in idez vt p3 p Aristo. 2° physico.

Lō. 70.

¶ Intelligendū sc̄o sm Lomentatorē cōmē. 16. q3 qui accipit māz in diffōne z dimittit formam in diffōne dimittit formam. s. q3 aūt accipit formā: z dimittit mām: erit maē q3 dimittat aliqd nō necessariū: lz nō sit ita: q̄m forma dr̄ accipi in diffōnibus sz dispōnes in quibus existit. Phy. ergo q3 diffinit p mām z formā melius diffinit q̄z logicus q3 diffinit p formā tm̄: tñ diffinitio logica per formā tm̄ est pfectior nāli: que est p solaz mām. Un̄ vt sc̄do posteriozū hr̄ q3 tripler est diffō. Una q̄ est ꝓncipiū demonstrationis z hec dicit formā tm̄. Alia est que est ꝑclo demōstrationis: z hec dicit tm̄ mām. Tertia ꝙ que est tota demonstratio positione differēs z hec dicit vtrūq3. Lō. 10.

¶ At enim cōstat neminē esse: qui circa materia versēt affectus nō separabiles: z vt n̄ separabiles sunt ꝓter ipsuz pḃm naturalem. Eteni naturalis circa omnia ea versatur: q̄ talis corꝑis talisq3 materiei sīt operationes atq3 affectus. Circa aūt ea q̄ talia nō sunt: nō naturalis: sed alius solet versari: Atq3 de nōnullis qdem cōsiderat: si forte fuerit artifex: faber inquā: vel medicus. De his aūt q̄ separabilia qdē non sunt attamen non vt affectus corꝑis talis: sz abstractione sumunt: mathematicus. At ea q̄ sunt separata: z vt talia sunt: ipse primus philosophus contemplatur.

¶ At ꝙ nō est aliqs q3 circa passiōes māe nō sepabiles: sz physic⁹ circa oēs q̄cūq3 huius corꝑis z huius materie opa z passiōes sīt circa q̄scūq3 aūtē nō inquātū huius alius vt de qbusdā qdē artib⁹ est si ꝓtigat vt istructor aut medic⁹ nō separabiliū qdē inquātum āt nō talis corꝑis ꝑ assiones: sed ex abstractione mathematicus: secūdum aūt q3 oīno separate primus philosophus. E.cō. 17

¶ Separat naturalē ab aliis artificibus in modo considerandi de passionib⁹ seu formis: z tria facit. Primo qō dictū est. Sc̄o q3 digressionē fecerat reuertit ad ꝓncipale ꝓpositū. Tertio continuat dicta dicendis: oñendo q̄liter de anima sit inquirendū. Sc̄a ibi. (Sed redeūdū) Tertia ibi. (Intēdentes aūt.) ¶ De pma dicit q3 nō est aliqs q3 ꝓsideret passiōes z opatiōes corꝑis physici inseparabiles ab eo inquātū iseparabiles sunt nisi nālis q cōsiderat oēs passiōes materie nālis ꝛz q3 sunt passiōes ei⁹ a ꝓncipio qō est natura. Passiōes aūt que i sūt corꝑi naturali iseparabiliter sm q3 iseparabiles sūt nō qdem per ꝑn''' qō ex natura z er necessitate: sed per artē z volūtatē z ꝓtingēter cōsideratur artifex mechanicus: sicut istructor. i. carpēt arius z medicus. s. cyrurgicus qui cōsiderat formā instrumēti manualis: sed passiones nō sepabiles a corꝑe naturali sm esse: sed solū sm diffōnem considerat mathematicus. Ea aūt que sunt sepata a corꝑe seu mā tam sm cōsiderationē q̄z sm esse considerat primus pḃs. ¶ Intelligendū q3 naturalis differt ab artifice practico mathematico z diuino in considerando: q̄n naturalis cōsiderat inseparabilia a corꝑe nāli z ꝛz eē: z diffinitionē. sicut formā carnis aut ossis z sm q3 sunt in corꝑe nāli a ꝓncipio qō est nā. Artifex aūt practicus cōsiderat passiōes a corꝑe nāli inseparabiles vt supra: que ei insūt nō a natura: lz per artē aut volūtatē sicut formā domus: aut alteri⁹ rei artificialis. Mathematic⁹ ꝓsiderat forma

rat formas z passiones inseparabiles a mā nāli sm esse. separabiles tamē sm diffinitionē: sicut sunt linea: z superficies: z reliqua huius: in quorum diffinitionibus sm q3 ꝺ ipsis considerat mathematicus: non cadit mā sensibilis. sed solum intelligibilis. Unde quāuis mathematicus abstrahat a mā sensibili non tamē abstrahit a materia intelligibili: nō enim considerat circulum absq3 semicirculis qui sunt partes eius quantitatiue: z ex consequenti mā intelligibilis z quātitas ꝺ qua est geometria respectu suarū passionum dr̄ mā intelligibilis. Diuinus vero considerat abstracta a materia sensibili tam sm̄ eē q̄z sm diffinitionem: z etiam a materia intelligibili sicut deum z alias intelligentias separatas: lz eum hoc consideret etiam materialia sm quidditates eorum.

¶ Sz eo redeūduz est: vn̄ nr̄a defluxit oīo. Dicebamus aūt affectus aīe esse inseparabiles ab aialiuz naturali materia: vt tale sunt z nō vt separeť linea superficiesq3 sic iram z metū a subiecta sibi materia separari. E.cō. 18

¶ Sed redeundum est vnde venit sermo. Dicebamus autez q3 passiones anime nō separabiles a physica materia animaliuz inquantum tales existunt: sicut furoz z timoz: z non sicut linea: z planum.

¶ Reuertit ad principale ꝓpositum: dicens q3 passiones anime ꝺ quibus fiebat sermo inseparabiles a mā physica aialiuz: sm q3 inseparabiles sunt: sicut furoz z timoz sunt inseparabiles tam sm eē q̄z sm diffinitionem: z nō sunt sicut linea z planum. i. superficies: hoc est non sunt inseparabiles sm esse. separabiles aūt sm diffinitionem.

¶ Uerum eniuero necesse est cōsiderantes de anima: z de his dubitantes ac ambigētes que nos opz ꝓcedentes inuenire: atq3 percipere: in medium eorum antiquoruz afferamus opiniones: q3 de anima tractarunt aliqd atq3 dixerūt: vt ea qdez accipiamus que bene sunt dicta: ab his aūt cauea mus que non bene rectēq3 dicta fuere. E.cō. 19

¶ Intendētes autem de anima necesse est simul dubitantes: de qbus bene dubitare opz: pertranseūtes primoz opiniones cōprehendere quecūq3 aliqd de ipsa enunciauerūt vt bene qdem dicta accipiamus. Si vero aliquid non bene: hec vereamur.

¶ Cōtinuat se ad tractatū dicens q3 nos intēdentes ꝛterminare de aīa: necesse est simul dubitātes. i. dubia mouētes de qbus dubijs dubitare opz: ꝓtranseuntes primoz antiquoz opiones comꝑhendere quecūq3 aliqd ꝺ ipsa anima enunciauerunt: vt si qua fuerint ab eis bene dicta ꝺ anima ea accipiamus. Si vo aliqd non bñ: illud verea mur z renuamus. ¶ Dic occurrunt aliqua dubia.

Primū dubium est vtrum logicus diffiniat solum per formaz. Arguit q3 nō. pmo sic. Ille q3 diffinit per mām non diffinit solum per formā. sed logicus est hmōi. igit ꝛc̄. p3 2ña cum maiori. minor aūt arguit: q3 logicus diffinit syllim per ꝓpositiones que sunt eius mā: z fit ꝺmonstratione per pma vera z immediata: z ita ꝺ alijs. quare ꝛc̄. ¶ Sc̄o q3 diffinit p cōpositum ex mā z forma nō diffinit p solam formam. sed dialecticus est hmōi. cuz diffiniat hoiem per aial rōnale: z aial est qd cōpositū ex mā z forma. q̄re ꝛc̄. ¶ Tertio q3 diffinit p genus z dr̄iam nō diffinit solū per formā. cū genus dicat mām: z differētia formam. sed logicus est hmōi. igit ꝛc̄. ¶ Quarto si logicus diffiniret solū p formā. tūc nō posset diffinire cōpositā ex mā z forma: 2ña falsuz. z p3 2ña: q3 forma nō ꝑdicat ꝺ illo cuius est forma saltē in recto: z diffō dz hoc mō ꝺ suo diffinito ꝑdicari: quare ꝛc̄. ¶ In oppositum est Arist. in littera.

In hac qōne iueniunt plures modi dicendi. ¶ Primus est Alber. ponentis talem distinctionē ꝺ forma: q3 dupl'r sumitur. Uno modo ꝓ altera parte compositi: que mām informat z pficit. Alio modo sumit ꝓ re sumpta sub qbusdā suis formalibus rōnibus seu intentionib⁹ cōibus ab ea abstractis: z forma diffiniti sic sumpta est eadem res cum toto diffinito: sumpta tm̄ sub rōne priori z notiori: vt sm q3 ꝓportatur cōceptu sui gñis: aut conceptu sue dr̄ie: partes enim diffōnis sunt forme. Unde lz genus sm q3 est pars spēi se habeat vt mā: vt tamen dicit totum se habet vt forma: z est forma gñalis: z differentia dicitur forma propria. Tunc dicit q3 logicus non diffinit per formaz p̄mo modo sumptam: vt probāt alique rōnes superius adducte. sed diffinit per formā sumptaz sc̄do modo sc̄z per genus z dr̄iam. ¶ Sed tūc est dubium q3 cum metaphysicus ét diffiniat per genus z dr̄iam: tunc iter eos non erit dr̄ia in diffiniendo. ¶ Rndetur q3 licz tam metaphysicus q̄z logicus diffiniant hoiem p aial rōnale: differēter tm̄ cōsiderāt illam diffōnē: q̄m metaphysicus ꝙsiderat illam: vt dicit qdditatē diffiniti: logicus vero vt est instrm ducens ī tellm in notitiam diffiniti z ꝙsiderat partes diffōnis in ordine ad intentiones sc̄das: vt sm quaz vna est genus z altera dr̄ia. ¶ Secundus modus qué ponit Joannes Gandauus in qbusdam suis questionibus vbi, vult: q3 logicus diffiniat per formā veram ipsius cōpositi: lz tm̄ non diffinit p eam: vt habet rōnem partis: sed vt sub ea speculať tota res cōposita: q3 vt sic habet rōnē totius: z ꝓportať per genus z dr̄iam. vñ sm cum forma substātialis dicit totā qdditatem cōpositi: z mā nō est pars qdditatis eius: sed solum est ꝺ ere ꝺ qdditatem pri quato est subm in quo forma fundať z sustentať. ¶ Tertius modus fuit aliquoz dicentium: q3 tam nālis q̄z logicus pōt diffinire per formā tm̄: z per mām tm̄: z q3 Arist. solū posuit dr̄ias iter eos quātum ad diffiniendum aīe passiones volens q3 dialecticus illas diffinit solū p formā: physicus aūt per mām: qō pz per verba Arist. dum dicit, Differēter aūt diffiniet physicus z dialecticus vnūqōq3 ipsoz. s. aīe passionū: vt iram ꝛc̄. ¶ Quicqd tamē sit mihi vr̄ q3 logicus diffiniēdo entia rōnis aliquādo diffinit p mām: vt pmum argumētum ostēdit. sed diffiniendo entia realia diffinit solum per formā: q3 diffinit ea solum p genus z dr̄iam. Quare autem diffinitio data per genus z differentiam dr̄ formalis tantum: apparuit in questione qualiter diuersi id diuersimode exponunt.

Ad rationes ad pmā pz. ¶ Ad sc̄am sm Albertum pz. q3 aial: vt anial dicit totuz solū sub simplici formali rōne acceptum. vñ oēs intentiones gnāles vniuersalium sunt simplices excepta intentione speciei: sm Joānem Gandauum aial dicit solam formam aialis acceptam tamen vt habet rōnem totius. Et sic quomodocūq3 sumať aial vt animal aut vt est sub intentione generis: aut vt dicit solam qdditatem habentem rōnem totius dicit solam formam: z non compositum ex mā z forma: licet tamen illa res que est animal sit composita ex anima z corꝑe: z non sit simpler. Et per idem patet responsio ad rationes sequentes.

Secundum dubium est vtrum naturalis diffiniat per mām. Arguit̄ q̄ non: primo sic. Si naturalis diffiniat per mām. aut ergo per mām intelligibilem: aut per mām sensibilem: per sufficientem diuisionem: non per materiam intelligibilem: q̄ per illam diffinit mathematicus: nec per materiam sensibilem: q̄ materia sensibilis est aggregatum ex materia ⁊ qualitatib⁹ sensibilibus. Ideo si talis materia ponerctur in diffinitione naturali: tunc substantia naturalis diffiniretur per aliquod accidens: ⁊ ex consequēti p additamētum contra Aristo. septimo metaphy. ⁊ pz cōsequentia: quia illa diffinitio dr̄ dari per additamētum: in qua ponitur aliquid quod est extra genus diffiniti.

¶ Secundo si naturalis diffiniret per materiam: tunc que nō habent mām non possent diffiniri a naturali: cōsequens est falsum: quia corpora celestia possunt diffiniri a naturali cum sint mobilia ⁊ sensibilia: ⁊ tamen nō habent materiam: vt in pluribus locis asserit Cōmētator.

¶ Tertio multe sunt diffinitiones naturales: in quibus non ponitur materia. ergo ꝛc̄. pz consequentia. ⁊ assumptum arguitur ex diffinitione nature posita in scō phy/sicorum. q̄ est principium ⁊ causa mouendi: ⁊ quiescendi. ergo ꝛc̄. Et ex diffinitione motus posita in tertio q̄ est actus entis in potentia ꝛc̄. Et ex diffone temporis posita in quarto q̄ est numerus motus ꝛc̄. ⁊ pluribus talibus.

¶ Et confirmatur: quia mā diffinitur a naturali p̄mo physicorum com. 82. q̄ est illud ex quo p̄mo fit aliq̄d cū insit: ⁊ tamē non diffinitur per mām: quia tūc idem diffiniretur per seipsum: quare ꝛc̄.

¶ Quarto illud q̄ ponitur in diffinitione rei naturalis ex bet esse notius ea: cū diffinitio detur vt notificet diffinitum secto topicoꝝ capitulo scō. sed materia nō est notior re naturali. quia nō quo ad nos cum sit nobis multuz occulta p̄pter eius potentialitatem: vt pz ex p̄mo physicorum com. 69. neq; et quo ad naturam: cum sit minoris nobilitatis: quam res naturales: vt pz. quare ꝛc̄.

¶ In oppositum est Arist.

Ad dubium dr̄ cōmuniter q̄ naturalis diffinit per materiam sensibilem.

Quod sic argui potest. q̄ per illō diffinit naturalis: q̄ō est p̄opium subm forme naturalis. sed illud est materia sensibilis. ergo ꝛc̄. pz consequentia cum minori: ⁊ maior est euidens: q̄ per illud distinguitur naturalis ab artificiebus in diffiniendo.

¶ Secūdo per illud diffinit naturalis: quod est p̄ncipium essendi ⁊ cognoscendi rerū naturalium: ⁊ per q̄ō distinguitur ab oibus aliis. sed materia sensibilis est hmōi. quare ꝛc̄.

¶ Sciendu q̄ mā sensibilis potest capi dupl̄r. Uno modo p̄o materia informata qualitatibus sensibilibus. Alio modo largius p̄o quocūq; subiecto per se ⁊ p̄opria diffinibili habente naturalē habitudinem ad motum vel getem.

¶ Sciēdum etiam q̄ naturalem diffinire per mām sensibilem potest intelligi dupliciter. Uno modo q̄ materia sensibilis expresse ponatur in sua diffinitione. Alio modo q̄ materia sensibilis ex̄tur intelligi per suam diffinitionem: per quandam consecutionem p̄opinquam. Et tunc dr̄: q̄ lz naturalis vt plurimum diffiniat per mām sensibilem p̄mo modo ⁊ p̄m expressionem: non tamen semper: vt plura argumenta concludunt. Sed tamē naturalis semper diffinit rez naturalem per materiam sensibilem secundo modo: aut p̄m expressionem: aut p̄m quādam p̄oximam cōsecutionē: ⁊ ratio est: q̄ res naturalis vt sic includit aptitudinem ad motum: ⁊ ideo ex bet diffiniri per subm motus: ⁊ tale est materia sensibilis secūdo modo.

¶ Et dr̄ aut p̄m p̄oximam cōsecutionem: q̄ lz in diffinitione naturali non semper ponatur expresse materia sensibilis: tamen datur intelligi ex p̄opinquo: vt pz in diffinitione temporis: in qua per motum statim datur intelligi mobile. ⁊ ita ex alijs.

¶ Dr̄ autem hoc sit verum ostendit inductive. Nam rerum que a naturali diffinitur. quedam sunt substātie: ⁊ quedam sunt accidētia. Et substantiarum quedaz sunt perpetue vt corpora celestia. ⁊ talia sunt substantia motus circularis. Quedam autē sunt generabiles ⁊ corruptibiles: ⁊ harum quedam sunt simplices: sicut materia ⁊ forma: ⁊ quedaz composite ex illis: ⁊ constat q̄ materia est subiectum receptiuum motus: extendento motum ad transmutationez substantialem. Et similiter substantia composita est subiectum motus vel quietis: quare hec omnia habent diffiniri per tale subiectum: ⁊ ex consequenti per materiaz sensibilē scōmodo sumptā cum per ipsam cognoscant ⁊ distinguantur ab oībus alijs. Similiter forma substātialis habz diffiniri per talem subm cum sit materia eius p̄opinqua. Et idem dicēdum est ex accidentibus p se ⁊ p̄opijs rerum naturalium. sicut dicit Arist. ex ira: ⁊ reliqs hmōi.

Et per hoc respondetur ad rōnes.

¶ Ad p̄mam pz quomodo naturalis diffinit per materiam sensibilem. Et cum postea infertur: q̄ substantia naturalis diffiniretur per additamentum: q̄dam hoc concedunt: nec aliter diffinit naturalis: q̄ diffinitio quidditatiua pertinet ad metaphysicū.

¶ Alij negant cōsequentiam dicentes q̄ materia sensibilis scōmodo est ex intrinseca rōne substantie naturalis: nec omnis diffinitio que est per rem alterius p̄dicamēti est per additamentum. sed vltra hoc oportet q̄ non sit ex primo intellectu diffiniti: q̄ō non est in proposito.

¶ Ad scām pz q̄ corpora celestia habent materiam sensibilem secundo modo sumptam: vel ipsamet sunt talis mā.

¶ Ad tertiam pz q̄ per omnes illas diffinitiones datur ex̄ p̄pinquo intelligi mobile q̄ō est materia sensibilis sumpta secundo modo: ⁊ hoc sufficit vt dr̄ in rōne. Et ad confirmationem dicitur: q̄ non inconuenit aliq̄d accipi in sua diffinitione. modo tamē notiori quā ipsum diffiniatur.

¶ Ad quartam dicitur q̄ lz materia p̄ma non sit notior re naturali: tamen materia secunda est. bene ea notior: ⁊ per talem diffinit naturalis: non autem per materiam p̄imam. imo materia simpliciter p̄ima vt sic non est ex eius consideratione. sed metaphysici: neq; enim considerat formam simpl̄r. sed in ordine ad materiam sensibilem motum ⁊ transmutationē: quare non diffinit p formam simpliciter sumptam. sed si diffinit per formaz: hoc est cum inclusione materie. Unde vt dicit Aristo. in secundo physico. com. 18. consideratio naturalis ex forma est sicut p̄sideratio ex simo. quare ꝛc̄. Et sic sit finis huius p̄oœmij ad laudem omnipotentis dei. Amen.

¶ Finis expositionis Caietani super p̄oœmium primi libri de anima.

Aritiuz aūt ingressionis hoc erit p̄fecto p̄gruuz. si p̄ius posuerimus ea q̄ maxime videnť aie cōpetere ſuapte natura. Aiatuz itaq; duob⁹ his ab inaiato maxie differre videntur motu ac sensu. A maioribus etiaz nostris hec duo fere de anima accepimus.

¶ Principiū aūt q̄nis apponere: q̄ maxime videnť ipsi inesse p̄m naturā: aiatū igiť ab inaiato in duobus maxime differre videtur vz. motu ⁊ sensu: accepimus aūt ⁊ a p̄genitoribus fere hec duo de anima.

¶ Inquit enim nōnulli aiam id esse: q̄ō maxime p̄moq; mouet. Atq; existimātes fieri nō posse: vt id aliud q̄dq; moueat: q̄ō nō moueať: aiam vnū q̄d eoꝝ eē putarūt: que motu cienť. Quocirca Democritus igné atq; calorē ipsaz cēſuit eē: nā cū sint infinite figure: ac idiuidua: corpa rotūda dic̄ igné ⁊ aiaz eē. Hec idiuidua corpa filia corpusculis iis eē: que in aere fieri videnť: in ipsis inquā radijs: que p̄ fenestrā ingrediuntur: ⁊ rez elemēta gñaliter: seminaq; totiꝰ eē nature dixit. Eadē ⁊ Leucippus ille censebat. Horꝝ igiť corporꝝ ea q̄ sunt rotunda igné ac animā asserunt eē: p̄pterea q̄ō maxime oium figure tales totum corpus ingredi penetrareq; possunt: atq; cetera mouere cū moueanť ⁊ ipsa. Arbitramur enim aiam id eē q̄ō motum animalibus p̄rebet. Σ.cō. 20

¶ Dicūt enim qdā ⁊ maxime ⁊ p̄mo eē animā id q̄ō est mouēs: existimātes aūt q̄ō nō mouek ipm nō p̄tigere mouere: alteꝝ eorꝝ que mouenť aiam sic arbitrati sunt eē. vñ Democritus qdē igné quēdā: aut calorē eē dicit ipsam. Infinitis igiť exñtib⁹ figuris ⁊ atomis: q̄ sunt spēi rotūde ⁊ ignee aiam dicit: vt in aere moto q̄ vocenť decisiones: q̄ videnť p̄ portas in radijs: quaꝝ oē semē elemēta dic̄ Democritus totiꝰ nature. Silr aūt Leucippus: horꝝ aūt sperica aiaz p̄p id q̄ō maxie pñt penetrare p oē hmōi figure: ⁊ mouere reliqua cū moueanť ⁊ ipsa: arbitrātes aiaz eē efficiēs in aīalibus motum.

¶ Quap̄opt ⁊ respirationē viuēdi: rōnēq; atq; cām eē putāt. Vaz eo q̄ō p̄tinet ꝫhente corpe cōp̄imēteue: ac extrudēte figuras eas: q̄ p̄rebēt aialibꝰ motū: q̄ nec ipse vndiq; gescūt: succurſuz auxiliūq; respiratiōe fieri dicunt: ingrediētibus alijs figuris similibꝰ: que q̄dē egredi phibēt ipsas q̄ aialibꝰ insunt: id repellēdo q̄ō ꝫhit atq; p̄mit: ⁊ eouscq; viuere aialia q̄uscq; id facere p̄nt.

¶ Uñ ⁊ viuēdi terminū eē respirationem. Σ.cō. 21

Cōstringēte eni eo q̄ corpa p̄tinet: ⁊ extrudēte figuras p̄bentes aialibꝰ motū: ex eo q̄ nō est ipsas gescere nullatenus: auxiliū fieri de foris ingrediētibꝰ alijs hmōi in respirādo: phibere. n. has: ⁊ q̄ insunt aialibꝰ disgregari simul phibēs ⁊ p̄stringēs ⁊ cōprimens: ⁊ viuere aūt q̄diu p̄nt hoc facere.

¶ Uidek aūt ⁊ id q̄ō a nōnullis pythagoricis dr̄ eandē hr̄e sniaz. Quidā. n. ipsoꝝ ea corpuscula q̄ agitanť in aere: qdaz id q̄ō illa mouet ac agitat aiaz eē dixerūt: p̄pterea q̄ō p̄tinue moueri videnť: ēt si nullus ventus penitus afflet. Eodem ferunť ⁊ ij q̄ dicunt aiaz id eē q̄ō seipm agitat motu: eteni oēs ij motū videnť putasse maxime p̄ p̄riū eē anime: ⁊ alia qdem vniuersa p animaz: hanc aūt a seipsa moueri: q̄ nihil videbāt mouere: q̄ō non moueatur ⁊ ipsum.

¶ Uidek aūt ⁊ a pythagoricis dcīm eandez hr̄e intelligētiaz. Dixerūt enim qdā ipsoꝝ aiam eē q̄ sunt in aere decisiones: alij aūt has mouēs: de his ār dcīm est p̄pter id q̄ō p̄tinue videnť moueri: ⁊ si sit trāq̄llitas nimia. In idē aūt ferunť ⁊ q̄cūq; dicūt aiam eē qd seipm mouēs: videť aūt oēs hi existimasse motū maxie p̄priuz eē aie: ⁊ alia qdē oīa moueri p̄ aiam: ipsā āt a seipsaz: p̄ nihil videre mouēs q̄ō nō moueatur ⁊ ipm. Σ.cō. 22

¶ Silr ⁊ Anaxagoras id q̄ō mouet aiaz eē dicit. Et si qs alius cēſuit vniuersum mētē mouisse: nō tñ pinde penitus atq; Democritus: is enim aiam ⁊ intellm simplr idē eē putauit: etenim id q̄ō videť verū esse docebat. Quocirca recte dixisse ingt Homerum: hectora iacere alia sapiētem. Nō igiť vt potētia quadā circa vitatē vtik mēte ac intellu: sz idē esse aiam dicit ⁊ intellectū.

¶ Silr āt ⁊ Anaxagoras aiam dic̄ eē mouētē: ⁊ si aliqs aliꝰ dixit q̄ oē mouet intellus: nō tñ penitus sic̄ democritus. ille qdē. n. dicit simplr idē eē aiaz ⁊ intellm: vez. n. eē q̄ō vr: vñ bñ facere Homer: q̄ Hector iacet aliō sapiēs: nō itaq; vr intellm tāq; potētia q̄dā q̄ circa veritatē. sed idē dicit aiaz ⁊ intellm. Σ.cō. 23

¶ Anaxagoras aūt minꝰ de ipsis explanat. Adultis. n. in locis: boni rectiq; mētē cām

esse dicit. Alibi aũt aiam in ipsam mentem eẽ asserit: nã aialibus vniuersis tã puis q̃ magnis: tã pstabilib⁹ q̃ minus ẽt pstabilibus mentẽ ineẽ dicit. At ea mens tñ z intellꝰ cui prudẽtia tribuit nõ vniuersis silr aialib⁹: gn ẽt neq̃ cunctis hoib⁹ inesse vr.

T.cõ. 24 ¶ Anaxagoras ãt minus certificat de ipsa. Multotiẽs gdẽ. n. cãm eius q̃ bñ z recte dicit eẽ intellm: albi aũt intellm hũc eẽ animã. In oib⁹ eniz ipm inesse aialib⁹ magnis: z puis z honorabilib⁹ z inhonorabilibus: nõ vr aũt bm prudẽtiam dictus intellꝰ oibus silr aialibus inesse. sz neq̃ oib⁹ hoib⁹.

¶ Oẽs igit ij q ad aiantis respexere motũ: maxie motiuũ aiaz eẽ putarũt. At q cognitionẽ aiaduerterũt ipsius ac sensum: gbus res cognoscit z sentit: ij dicũt aiam ipsam pncipia rer esse: vt q plura pncipia: q vo vnũ idipm aiam eẽ censent. Empedocles enim ex elemẽtis quidem vniuersis ipsam pstare censet: tamen z vnum quodq̃ istorum animam esse putat. Dicit enim.

Terrã nã tra: lympha cognoscim⁹ aquã.
Aetheraq̃ ethere sane: ignis digscit igne.
Sic z amore amor: ac tristi discordia lite.

T.cõ. 25 ¶ Quicũq̃ igit in moueri aiatũ aspexerũt: hi qdẽ maxie motiuũ opinati sunt aiaz eẽ. Quicũq̃ autẽ ad cognoscere z sentire ea q̃ sunt: isti dicũt aiaz eẽ pncipia: alij qdẽ faciẽtes plura hec: alij vo vnũ hoc fiẽ. Empedocles qdẽ ex elntis oibus eẽ: z vnũq̃q̃ eor aiam dicẽs: sic terrã qdẽ terra cognoscimus: aquã aũt aqua: ethere aũt ethera. sed ignẽ igne manifestũ est: pcordiam aũt pcordia: discordia autem discordiam.

¶ Eodez z Plato mõ aiam in Timeo ex elntis pstare cẽset. Silr nãq̃ eius q̃q̃ snia cognoscit sile: z res ipse ex pncipijs sunt. Silr determinatuz est ab eodẽ z in hisce q̃ de phia dñr. Aial qdẽ ipm ex ipsius vnius idea formaue: z ex lõgitudie pma: z latitudie pfunditateue pstare. cetera vo silr mõ.

T.cõ. 26 ¶ Eodẽ aũt mõ Plato in Thimeo aiaz ex elntis facit: cognosci. n. sile silr: res ãt aut ex pncipijs eẽ: silr aũt z in his q̃ sunt de phia dicta determinatũ est: ipm qdẽ aial: ex ipsa vnius ydea: z ex prima lõgitudine z latitudine: z altitudine: alia aũt simili modo.

¶ Insup z alio pacto: intellm qdẽ esse vnũ ipm. Ipsa vo duo sciaz. Est enim ipsa tñ ad vnũ pcessio. Supficiei pterea numeruz opinionẽ: solidi sensuz: nam nũeri qdẽ forme ipse z pncipia dicebanr. Sunt aũt ex elntis. Res vo ptim intellu: ptiz scia: partim opione: partim sensu diiudicanr ac discernunr. Atq̃ hi nũeri forme sunt rerũz.

T.cõ. 27 ¶ Adhuc aũt z alr intellm qdẽ vnũ: sciam aũt duo: singulr aũt ad vnũ: plani ãt nũez ad opionẽ: sensum vo eũ q̃ firmi: hi qdez enim numez spẽs z pncipia entiũ dicebãt: sunt aũt ex elntis. Judicanr enim res alie qdẽ intellu: alie vo scia: alie autẽ opione: alie vo sensu: spẽs aũt numeri hi rerum.

T.cõ. 28 ¶ Cum aũt aia motiuũ z cognitiuũ sit: qdã vtrũq̃ cõplexi sunt: atq̃ aiam numez eẽ seipm mouẽtẽ asseruerũt. Oẽs tñ de pncipijs que z quot sunt: inter sese dissentire videnr: atq̃ maxime qdẽ: ij q corpea putãt eẽ: ab hisce dissentiũt qui incorpea ponũt. Minus aũt ab ijs qui composuerunt: z ex vtrisq̃ principia rez assignauerũt. Dissentiũt ẽt z de multitudine eorũdẽ. qdã enim vnũ quidã plura principia dicunt esse.

T.cõ. 29 ¶ Qm ãt z motiuũ videbat aia eẽ z cognoscitiuũ: sic qdã pplexi sunt: z ex vtrisq̃ enũciates aiam eẽ numez mouẽtẽ seipm: differunt aũt z de principijs que z quot sunt. Maxime qdem corpea faciẽtes incorpea: his aũt miscẽtes z ab vtrisq̃ principia referẽtes: differũt aũt z circa multitudinez: hi quidem vnum: illi vero plura dicunt.

¶ Atq̃ vt de pncipijs senserũt: sic de aia ẽt determinauerũt. Nõ enim abest a rõne in primez natura mouendi cãm collocare. Quapropter ignis quibusdã eẽ videt. Is enim subtilissimaz est partium: z lõge magis q̃ elemẽta cetera incorpeus. Mouetur insup: z cetera primo mouet.

T.cõ. 29 ¶ Lõsequẽter aũt his z animam assignãt: motiuũ enim bm naturã primoz existimauerũt non irrõnabilr. vñ quibusdã visum est ignem eẽ: etenim hic in partibus subtilissimus est: z maxime elntoz incorpeuz: adhuc aũt mouet: qz z mouet alia primo:

¶ Democritus aũt z subtilius dixit: cum assignauerit cur est istoz vtrũq̃. Dixit eni aiam quidẽ mentẽq̃ idem eẽ: hoc autẽ ex ipsis primis atq̃ indiuisibilibus corpibus eẽ. Atq̃ ptium qdem subtilitate mouere: ob figuram vo moueri. Figuraz aũt oiuz mobilissimã figurã rotũdaz Anaragoras asserit: talemq̃ esse intellectum z ignem.

T.cõ. 30 ¶ Democritꝰ ãt dulciuz dixit enũciãs vtrũq̃ horũ: aiaz qdez eni z intellm idẽ. Istud aũt primoz z indiuisibiliũ corpozũ eẽ: motiuũ aũt pp subtilitatẽ partium z figuram. Figurarũ aũt mobilissimam que spherica dicitur hoc autẽ intellectum esse z ignem.

¶ At Anaxagoras videt quidẽ aliud aiaz: aliũ intellm mentemue dicere: quẽadmodũ z antea dixim⁹. Utitur tñ vtrisq̃ pinde atq̃ vna natura. verum mentez pncipiũ maxime oium ponit. Solã itaq̃ rerũ oiuz ipsam simplicẽ z non mixtã z puram esse sinceriq̃ dixit: atq̃ eidẽ pncipio hec vtraq̃ tribuit: cognitionẽ inquaz z motuz dicens vniuersum mentem esse.

T.cõ. 31 ¶ Anaxagoras ãt vr qdẽ alterũ dicere aiaz z intellectũ: vt diximus prius: vtik ãt vtrisq̃ ficut vna natura: verũtñ ponit intellm pncipiũ maxie oium solũ: qz dicit ipsuz eorũ q̃ sunt simplicẽ esse z imixtũ z purũ: assignat ãt vtrũq̃ eidẽ pncipio z cognoscere z mouere: dicens intellm mouere omne.

¶ Thales ẽt videt ex hisce q̃ tradita memorie sũt: motiuũ qdã aiaz ipsam esse putasse: si qdẽ dixit magnetẽ hre animam: quia mouet: trahitq̃ ferrũ. Diogenes ãt: z ficẽ z alij quidã: aerẽ ipsaz cẽsuit eẽ: hũc subtilissime substãtie: rerũq̃ pncipiũ eẽ putans. Idcirco cognoscere atq̃ mouere aiam dixit. hoc qdẽ cognoscere: q̃ pmũ ẽ: z ex hoc ipso cetera cõstãt: hoc aũt eẽ motiuuz quo subtilissimũ est. Heraclitꝰ quoq̃ pncipiũ ait aiam eẽ. Quippe cũ exalatione eẽ: ex q̃ cetera dicit pstare: z marie incorporeũ eẽ: z semp fluer dicat: atq̃ id qd̃ mouet ab ea q̃ motu ciet cognosci constat. Moueri aũt res vniuersas z ipse z alij complures arbitrabanr. Silr mõ z Alcmeon de aia putasse vr. Dicit eni ipsaz imortalẽ esse ex eo qz filis ipsis imortalibus est. Quod qdẽ ideo dixit ipsi cõpetere: qz semper mouet. Mouentur eni z res oẽs diuine cõtinue semp: luna inquã: sol: stelle: totumq̃ celuz. Quidam z magis importuni aiam aquaz esse dixerunt: vt Hippo: qui quidem ad hanc sniam rõne seminis videt esse cõpulsus: qz oiuz semẽ hũidũ ẽ: eteni redarguit eos q sanguinẽ aiam asserũt: qz semen sanguis nõ est. Sũt z qui sanguinẽ ipsaz esse direrũt: vt Critias. Sẽtire ipsũ marie propter̃ anime esse putantes: quod quidẽ competere pp naturaz sanguinis crediderũt. Ita omnia elementa preter terram iudicẽ habuerũt: hanc autem nemo tribuit anime: nisi quispiam dixerit ex omnibus elementis constare: aut omnia esse.

T.cõ. 32 ¶ Ur ãt thales ex qb⁹ remiscimur motiuũ aliquid aiaz opinari: si quidẽ dixit lapidez aiam hre: qm̃ ferrũ mouet. Diogenes aũt ficẽ z alteri qdã aerẽ: hunc opinãs oiuz subtilissimũ eẽ z pncipiũ: z pp hoc cognoscere z mouere aiam bz q̃ pncipiũ: ex hoc reliqua cognoscere: bm vo q̃ subtilissimũ est motiuũ esse. Heraclitus autẽ pncipiũ esse dicit: figdem vapozẽ: ex quo alia constituit: incorporalissimũ ãt z fluẽs sp. Oẽ vero mouer motu cognosci: in motu autẽ esse q̃ sunt: z ille arbitratus est z multi. Similiter ãt his z Alcmeon opinari visus ẽ de aia: dicit eni ipsaz imortalẽ eẽ pp hoc q̃ assimilar in mortalibus: hoc aũt inesse ipsi tãq̃ mote semp. Moueri enim z diuina oia pmanere semp: lunã: solẽ: astra: z celũ totũ. Magis ãt rudiũ z aquã qdã enũciauerũt: vt Hippo: suaderi eni visi sũt ex genitura: qm̃ oiuz humida ẽ: z nãq̃ arguit sãguinẽ dicẽtes eẽ aiaz: qm̃ genitura nõ ẽ sãguis: hãc ãt eẽ pmã aiaz. Alij ãt sãguinez quẽadmodũ Critias ipz sentire aie magis ppriũ opinãtes: hoc ãt iesse pp nãm sãguinis. Oia eni elemẽta pter terrã iudicẽ acceperũt: hãc. n. nlr ptulerũt: nisi si aliqs dixerit aiam eẽ ex oib⁹ elemẽtis: aut omnia.

¶ Ut igit in sũmã oia redigamus: trib⁹ his oẽs animã: motu: sensu: incorporeoq̃ diffiniunt: quorũ vnũq̃q̃ reducit ad pncipia rerũ: vt patuit. Quapropter z hi qui cognitione diffiniũt animã: aut elemẽtuz: aut ex elemẽtis faciunt ipsaz: similiter oẽs pter vnũ dicentes. Ingunt enim sile sili: sibi cognosci. Atq̃ cuz vniuersa cognoscat ac percipiat anima: ex vniuersis rerum principijs ipsam constare dicunt.

T.cõ. 33 ¶ Diffiniũt ãt oẽs aiam trib⁹: vt est dicere motu: sensu: z incorporeo: horũ aũt vnuz q̃q̃ reducit ad principia: vñ z in cognoscẽdo diffiniẽtes ipsaz: aut elemẽtũ: aut ex elementis faciunt: dicẽtes silr invicẽ pter vnum. Dicunt enim sile cognosci simili: quoniam enim anima omnia cognoscit: constituunt eam ex omnibus principijs.

¶ Quib⁹ igit placuit vnã cãm: elementũq̃

vnum ponere rex: ij animam ēt vnū: velut ignē: aut aerem eē ponunt. Qui ẋo plura reb⁹ ꝓncipia tribuūt: ij plura quoq; dicūt aiam eē. Solus aūt Anaxagoras mentē passione vacare dicit: ⁊ nihil ꝑsus cū ceteris hr̄e cōe. Uex cum talis sit. Quonā pacto cognoscet: ⁊ quam ob cām. Neq; ille dixit: neq; ex dictis perspici potest.

T.cō. 34 ¶ Quicūq; qdē igit vnā aliquā dicūt cām vt elintum vnū ⁊ aiam vnū ponūt: vt ignē: aut aerē: plura ẋo dicētes principia: ⁊ animā plura dicūt. Anaxagoras aūt solus passibilē dicit intellectū: ⁊ cōe nihil nulli alioꝝ habere. huiusmodi aūt cuꝫ sit quō cognoscit: ⁊ ꝓpter quā cām: neq; ille dixit: neq; p ea ex his que dicta sunt conspicuum est.

¶ At ẋo q; Pr̄ietates in principijs faciunt: ij cōficiunt aiam etiaꝫ ex ꝯrarijs. Qui ẋo tātum alterꝝ ponūt cōtrarioꝝ: calidum inquā: aut frigiduꝫ: aut aligd aliud huiuscemodi: ij silr ⁊ aiam vnū istoꝝ asserunt esse. Quapropter ⁊ noīa ipsa sequunt. naꝫ ij q calidum eē dicūt: inde inquiūt ipm viuere ductum nominatūq; fuisse. Et ij rursus q frigidū eē cēset: aiaꝫ inde nūcupatā ob respirationē ⁊ refrigerationē asserūt eē. Nec igit que de aia tradita sunt a maioꝛib⁹ nr̄is: ⁊ hec sūt cāe: ob q̄s illi talia de ipsa dixer̄t.

T.cō. 35 ¶ Quicūq; aūt ꝯrarietates faciūt in principijs: ⁊ aiam ex Pr̄ijs ꝓstituūt. Quicūq; aūt alterꝝ ꝯrarioꝝ: vt calidū: aut frigiduꝫ: aut aliud hmōi: aliud aiam silr vnū aligd hoꝝ ponūt: vñ ⁊ noibus ꝓsequunt: q qdē calidum dicētes q; ꝓpter hoc: ⁊ viuere noiatū est: q ātē frigidū ꝓpter respirationē: ⁊ refrigerationē vocari aiam. Tradita qdem de aia ⁊ ꝓpter quas causas dicūt sic: hec sunt.

¶ Cōsiderandū est aūt primū de motu. naꝫ fortasse nō solū falsum est subam aie talem eē qualē ij dicūt: q aiam id asserūt eē qđ se ipsum movet: aut movere potest: sed etiā vnum id eē qđam videt eoꝝ: q̄ nequeūt eē: motum inquā ipsi inesse atq; cōpetere. Nō necessariū igit eē id omne moueri qđ movet: olim iam dximus ⁊ ꝓbauimus.

T.cō. 36 ¶ Cōsiderādum aūt primuꝫ qdem de motu. Fortassis aūt nō solū falsum est substantia ipsius hmōi eē qualem aiunt: dicentes aiam eē quod est seipsum mouēs: aut possibile movere. sed vnū qđam ⁊ impossibilium inesse ipsi motū: q̄ qdem igit nō necesse sit mouēs ⁊ ipm moueri dcm̄ est ꝓus.

¶ Cuꝫ aūt oē qđ motu ciet ꝺupl̄r moveat aut eni ꝑ aliud: aut ꝑ se movet. Per aliud aūt id omne moueri dicimus: qđ est in eo qđ motu cietur: vt nauigātes: hi nāq; nō perinde atq; nauis movent hec enim ꝑ se movet: illi motu cient: qꝫ sunt in eo qđ motu cietur: quod qdem ita eē patet in partibus: motus enim ꝓprius peduꝫ est ambulatio: qua mouentur ⁊ hoīes: tūc aūt hisce motus nō ineſt: vt patet: in nauigātibus.

¶ Dupl̄r eniꝫ movet oē: aut eni ꝺm alterꝝ: aut ꝺm seipm: ꝺm aūt alterꝝ dicimus q̄cūq; movent ex esse in eo qđ movet: vt naute: nō eniꝫ silr movent nauī: hec qdē eni ꝺm seipsam movet: illi aūt ex eē in eo qđ movet. Manifestū aūt in ptibus est: ꝓprius qdem enim motus peduꝫ ambulatio: hec aūt ⁊ hoīum est: nō ineſt aūt nautis tunc.

¶ Cum igit id qđ movet: vt diximus: ꝺifaria dicat moueri. Cōsideremus nūc opꝫ de anima: si ꝑ se moveat: motusq; ꝑticeps sit: cum igit quatuoꝛ sint motus: latio: alteratio: augq; accretio: decretio: aut istoꝝ unus: aut pluribus: aut oibus: vt pꝫ: movebitur. Qđ si nō ꝑ accidēs moveat: natura sane motus inerit ipsi. At si hoc sit: locus etiam eidem idētidem competet. Omnes enim tam dicti motus in loco sunt.

¶ Dupliciter aūt vtiq; dicto moueri nūc itēdimus de aia: si ꝑ seipsam movetur ⁊ participat motu. Quatuoꝛ autē motus cū sint loci mutationis: alterationis: augmēti: ⁊ decremēti: aut ꝺm unum ẋoꝝ movebit: aut ꝺm plures: aut oēs. Si ẋo movet nō ꝺm accns natura inerit motus ipsi: si aūt l̄ ⁊ locus: oēs eniꝫ dicti motus in loco sunt.

¶ Qđ si substātie fit aie seipsam motu ciere: nō ꝑ accns inerit ipsi moueri vt ineſt albedini: aut tricubito. Movet enim ⁊ ipsa: verum ꝑ accns: qppe cum corpus id moveat cui res tales insunt. Quapropter ⁊ locus nullus ipsoꝝ est. At erit anime sine cō trouersia locus: si natura motꝰ ptiveps est:

¶ Si aūt est substātia aie movere seipsam: nō ꝺm accidēs moueri ipsi inerit: sicut albo: ⁊ tricubito: movent eniꝫ ⁊ hec. sed ꝺm accns: cui enim hec insunt movet illō corpus vnde nō est locus ipsoꝝ: aie autē erit: siquidem natura motu participat.

¶ Preterea si nā motu ciet: vi q̄q move-

ri pōt: ⁊ si vi movet: ⁊ nā moueri pōt. Eodē mō de gete q̄ꝫ dicere possum⁹. in ꝺ. n. nā res gescere solet in qđ suapte nā movet. In ꝺ pari mō vi plane gescit in qđ vi pulsa movet. At q motꝰ erūt aie violēti getesue Neq; si fingere volum⁹: assignar̄ facile possum⁹. At ẋo si sursuꝫ movebit ignis: si ẋoꝝ sum terra: hisce nāq; corpib⁹ hi motꝰ cōpetunt: eadē est ⁊ de medijs corpibus rō.

T.cō. 40 ¶ Amplius āt ⁊ si nā movet ⁊ violētia movet: ⁊ si violētia: ⁊ natura: eodē autē mō se hꝫ ⁊ de gete: in qđ enim movet nā ⁊ in ꝺ gescit natura: in qđ aūt violētia gescit in ꝺ violētia. Quales autē violēti motꝰ aie erūt ⁊ getes: neq; fingere volentibus facile est reddere. Amplꝰ figdē sursuꝫ movebitur: ignis erit: si ẋo deoꝝsum terra: hoꝝ enim corpoꝝ motus hi: eadē aūt rō ⁊ de medijs.

¶ Preterea cuꝫ videat aia corpꝰ movere: rōni ꝓsentaneū est ijs motib⁹ ipꝫ movere: qb⁹ ⁊ ipsa movet. Qđ si id vex sit ꝓuertendo vere quoq; dicere possumus: eo ipsam motu cieri: quo movet ⁊ corpꝰ: at latione corpꝰ movet. Quare mutabit ⁊ aia pinde atq; corpꝰ: ⁊ aut tota: aut ptib⁹ locū mutabit: qđ si id fieri pōt: fieri q̄q pōt vt egressa rursus corpus ingrediatur. Ex quo fiet vt aialiuꝫ ea que morte obierūt resurgant.

T.cō. 41 ¶ Nm aūt videtur movere corpus rōnabile est his movere motib⁹ qbus ⁊ ipsa movet: si aūt hoc ⁊ ꝓuertētibus dicere veruꝫ: qđ ꝺm q̄ corpus movetur: hoc ⁊ ipsa: corpus aūt movetur ꝺm loci mutationē: quare ⁊ aia mutabit ꝺm corpus: aut tota aut ꝺm partes translata. Si aūt hoc cōtingit ⁊ exeūte iterum ingredi: ad hoc autem seqtur resurgere moꝛtua animalium.

¶ At eniꝫ motū ꝑ accns ab alio quoq; movebit. Aial enim vi pelli pōt: non aūt opꝫ: cuius in substātia ineſt: a seipso moueri: id ab alio motu cieri: nisi ꝑ accns: quēadmodum neq; qđ ꝑ se: vel ꝓpter se bonum est: id per aliud opꝫ: aut gratia cuiuspiam eē.

T.cō. 42 ¶ Motū aūt ꝺꝫ accns si ab altero moveat: depellet enim vtiq; violētia aial: nō oꝫ aūt cui a seipso moueri ineſt in substantia: hoc ab alio moueri: nisi ꝺm accns: siē neq; qđ igit ꝺm se bonū: aut ꝓpter seipm: hoc qdē ꝓpter aliud esse: hoc autē alterius causa.

¶ Aiam āt: si movet: a sensibilib⁹ maxime qspiā dicet moueri. At ẋo si movet seipaꝫ anima: ⁊ ipsa quoq; movet. Quare cū ois motus exitus atq; remotio sit eius qđ motu cietur: ea rōne: qua motū subijt anima: nimiꝝ ex substātia dimovet ⁊ exit: nisi seipsam ꝑ accidens moveat: at motus: vt inquiunt: substantie est ipsius ꝑ se.

¶ Aiam aūt maxime dicet aligs vtiq; a sen T.cō. sibilibus moueri figdē movet. At ẋo ⁊ si 43 movet ipsa seipsam ⁊ ipsa movebit vtiq; q̄re q̄m ois motus ex distātia est ei⁹ qđ movet ꝺm q̄ movet ⁊ aia vtiq; distabit a sba ipsius ꝺm seipsam: nisi ꝺm accns seipsam moveat. sed est motus ipsius sube per se.

¶ Quidam aūt asserunt aiam id corpus in quo est eodē movere mō: quo ⁊ ipsa movet: vt Democritus: qui qdeꝫ pinde atq; Philippus comicus dicit: ille nāq; dedalum ait ligneā venerem ꝓfecisse que motu movebat argēti viui: qđ in illā infudit. Et Democritus parī mō pilas indiuisibiles secū trahere corpus totū atq; movere dic̄: ex eo: qꝫ nunq̄ ipse gescūt suapte natura: desinūtq; moueri. Nos aūt ipm interrogabimus: si getem ēt idipm faciat nunq̄. At quonaꝫ pacto getem faciet: difficile est dictu: vel potius dici nō pōt. Qino aūt aia nō sic movere videtur aial: vt inqunt ipsi. sed electione quadam intellectioneue.

T.cō. 44 ¶ Quidā aūt ⁊ movere aiam dicūt corpus in quo est: sicut ipsa movet: vt Democrit⁹ silr dicēs Philippo comediaꝫ Didasco lo: ait enim Dedaluꝫ fecisse mobilē ligneā mineruā ifundēs argētum fusile. Similr aūt ⁊ Democritus dicit: motas enim inqt indiuisibiles sphēras: ꝓpter id qđ apte nate sunt nusq̄ manere cōtrahereq; ⁊ movere corpus omne: nos aūt interrogabim⁹ si ⁊ gescere facit hoc idem: quō autē faciat difficile aut impossibile dicere: qino autez nō sic videtur aia movere animal: sed per voluntatem quādam ⁊ intellectum.

¶ Eodem aūt mō Thimeus ēt aiam corpus movere dicit. Movere enim ipsaꝫ ex eo censet: atq; asserit corpus: qꝫ movetur: ꝓpterea qđ ad ipsum cōnexa est. Opifex enim dicit ex elementis iam ꝓstitutam: numeriscq; distinctā sonoꝛis: vt insitum sonoritatis atq; concentus hēat sensum: ⁊ vniuersum ferat ꝓsonis lationibus rectitudinem coegit: atq; fierit in circulum. Et cuꝫ vnū in duos diuisisset circulos duobus in

punctis ꝓiunctos: rursus vnuꝫ in septem orbes diuisit: quoniam lationes ipsis celi motiones sunt aie: ꝙbus ipsa mouetur.

T.cō. 42

¶ Eodem autē mō t Thimeus physiologizat aiam mouere corpus: in eo eni ꝙ est moueri ipsaꝫ: t corpus mouet ꝓpter id qō cōplexa est ad ipm: cōstitutam enim ex elementis: t dispartita ꝟm armonicos numeros: quatenus ꝓnaturalē sensum armonie habeat: t vt omne ferat ꝟm ꝓsonātes motus aspectu rectū in circulū reflexit: t diuidens ex vno in duos circulos oupl'r coordinātes. Iterum vnū diuisit in septē circulos: tanq̄ essent celi motus aie motus.

¶ Hec est gnta figura p quā oñditur ꝙ in aia est duplex circulatio intellectiua: t sensitiua: t vna harum diuidit in septem circulos: qꝫ virtutes sensitiue ordinant ꝟm septē gradus: vel melius. In aia est duplex circulatio. idest opatio intellectiua: vna p quā intelligit substantias separatas: t alia p quā intelligit hec corpa: t hec diuidit in septez circulos put ꝟm gradus septē ista obiecta corpalia ordinant. sunt ergo aie motus sicut celi motus.

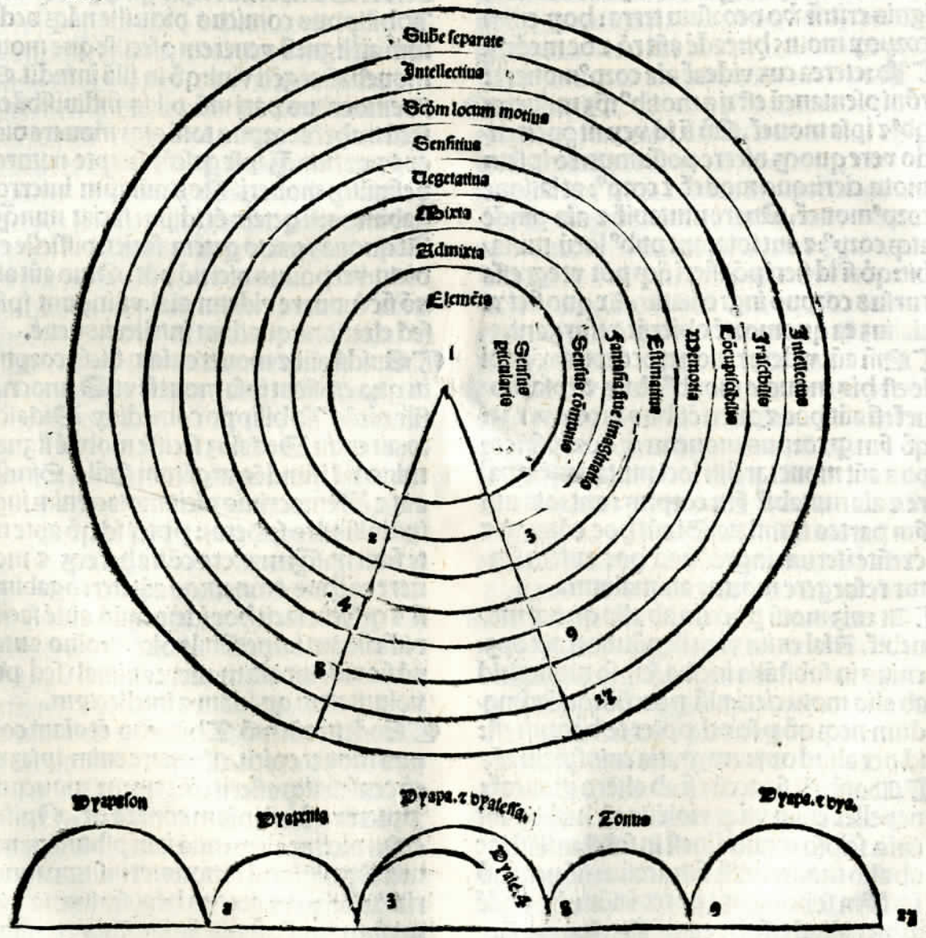

¶ Ultima figura per quam ostenditur quomodo in numeris ex quibus componitur anima est aspectus rectus t consonantia.

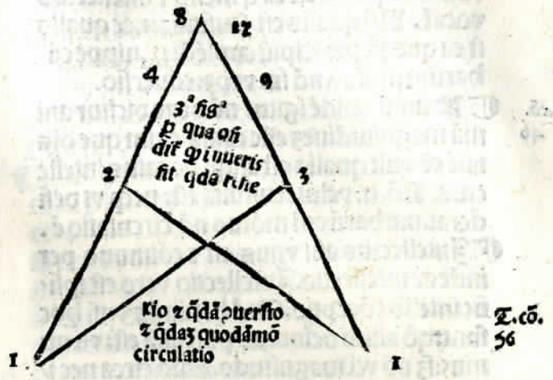

T.cō. 56

¶ Hec est quarta figura per quā ostēditur quomodo in celo est duplex motus circularis siue duplex circulatio super duplici polo: t qūo vna illaruꝫ circulationum diuiditur in septem circulos.

¶ Primū igit nō recte dicitur animaz magnitudinē eē: nam animā vniuersi talez ipe vult esse: qualis est ea q̄ mens z intellectus vocat. Nō qualis est sensitiua: nec qualis est ea que est principiū cupiēdi: quippe cū harum motus nō sit: vt pz: cōuersio.

T.cō. 46 ¶ Primū quidē igitur nō bene dicitur animā magnitudinez esse causa enim que ois talē eē vult qualis est aliqñ vocatus intellectus. Nō. n. velut sensitiua est: neq; vt desiderativa: harū eni motus nō circulatio ē.

¶ Intellectus aūt vnus est z cōtinuus perinde ac intellectio. Intellectio vero est ipsius intell's cōceptio. Sed hi nimiz vnū hoc sunt: qō alius desinceps post aliū est: vti numus: sz nō vti magnitudo. Quo circa nec intellectus hoc pacto ꝯtinuus est: sed aut partib⁹ penitus vacat: aut nō est vt magnitudo continuus: atq; si magnitudo sit: quonā pacto quācūq; suarū intelliget partiū: siue ille sint magnitudines: siue ēt pūcta: si hec quoq; partes appellare oporteat. Naz si pūcto pūcta vero sunt infinita: nūq; pertransibit vt pz: sin magnitudine sepius vl infinities idē intelliget. At videtur z semel intellige/re posse. Quod si sat est quā vis partiū tangere. qd oportet aut orbe versari: aut oino magnitudinē ipsum habere? Qō si necesse est ipsum intelligere toto tangentē circulo: quis est ipsarū partium tactus.

T.cō. 47 ¶ Intellectus aūt vnus z cōtinuus ē: sicut intelligētia: intelligētia aūt sicut intelligibilia. Hec autē eo q̄ cōsequētur vnū sicut numerus: sz nō sicut magnitudo: ꝓpter qō q/dē neq; intell's fit cōtinuus: sz impartibilis aut nō: sicut magnitudo aliqua: ꝯtinuus ē. Qualr eni intelliget magnitudo cū fit qualibet partiū ipsius: parte aūt aut ſm magnitudinē: aut ſm pūctum: si opz z hoc dicere partē: si qdē igitur ſm punctū: hec aūt infinita manifestū est qñ nequaq̄ pertrāsibit. Si vero ſm magnitudinē multotiēs z infinities intelliget idē: videl aūt z semel cōtingēs: si aūt sufficiēs qālibet partiū tangeret: qd opz circ'lo moueri: aut z oino magnitudinē hēre? Si aūt necessariū est intelligere tāgētē toto circulo: qs est partib⁹ tactus.

¶ Preterea quonā pacto vl ptibili partibile: vel ipartibile ptibili ipse intelliget. Necesse est aūt intell'm eē circulū hūc. Intell's nāq; motus intellectio est. Circuli vero ꝓuersio. Si igit intellectio ꝓuersio ē: z circulus is intell's erit ꝓfecto: cuius talis conuersio intellectio est. Qō preterea semp intelliget. Oportet eni ipsum aliqd intelligere semp quippe cū conuersio sit perennis atq; ppetua nā cōstat intellectionū rerū eaꝝ q̄ cadūt sub actionē terminos eē ac fines. oēs enim alicuius sunt grā: ꝓteplatiue quoq; rōnib⁹ idētidē animant. Et rationū aliā diffōnem aliam demonstrationē esse pz: demōstrationes aūt z ex principio sunt: z finez habent quodāmodo ratiocinationē: aut cōclusionē. Qō si nō terminātur: at saltē nō ad principiū redeūt: sed mediū extremūq; semp sumentes: recta ꝓficiscūtur. At cōuersio rursus vt patz ad principiū redit atq; reflectit. Diffōnes etiaz finite sunt omnes ac terminate. Preterea si sepius eadē cōuersio fit: idē sepius intelligere oportebit. Preterea intellectio quieti magis: z statui q̄z motui silis eē vī. Eodē modo z ipsa ēt rōcinatio.

¶ Ampli⁹ qūo intelliget ptibile ipartibili: T.cō. aut ipartibile ptibili: necessariū aūt intell'm 48 eē circulū hūc. Intell's qdē. n. mot⁹ intelligētia: circuli aūt circulatio: si igit intelligētia circ'latio: z intell's vtiq; erit circulus: cū hi⁹ circulatio intelligētia: fit semp aūt aliqd itelliget siqdē ꝓpetua circulatio. Practicaruz qdē. n. intelligētiaꝝ termini sūt: oēs. n. alterius cā sunt: speculatiue aūt rōnib⁹ terminā tur silr: rō autē ois diffō est: aut demſratio. Demſrationes ꝺo z a ꝓncipio sunt: z hñt quodāmō finē: syllogismū aut ꝯclonē: si āt nō ꝯcludank: sz nō reflectunk: itez in ꝓncipiū accipiētes semp mediū z extremitatem recte ꝓcedūt: sz circulatio itez in ꝓnciplū reflectit. Diffōnes aūt oēs finite sunt ampli⁹ aūt si eadē circulatio multotiēs est: oportebit multotiēs intelligere idē. Adhuc aūt intelligētia assimilak cuidā quieti z statui magis q̄z motui: eodē modo z syllogismus.

¶ At q̄ neq; beatū ideſt qō nō ē facile sz violentū vt pz. Qō si mot⁹ nō fit ipsi⁹ suba ꝓternām sane mouebit: laborioſuz ē ēt ꝯiunctū esse cū corpe: neq; absolui ab eo posse z insup maximopere fugiēdū. Quippe cū melius sit intellectui nō esse cū corpe quēadmodū z dici solet: z ꝯplures plane ꝯsentiunt.

¶ At vero neq; Beatū quod non facile sz T.cō violentum. Si autem est motus ipsius nō 49 substantia: extra naturaz vtiq; mouebitur.

Laborioſum

Laborioſum autē est cōmisceri animaz corpori: nec posse absolui: z adhuc fugienduz si qdē melius intellectui nō cū corpore esse quēadmodū z cōsuetū est dici: z multis vī.

¶ Causa ꝓterea: qua celū cōuertit: nō videtur ex dictis illis emergere. Neq; enim aie substātia cā est cōuersionis: sz per accidēs hoc mō mouet: neq; ēt corpus: sed aia corpori potius cā est motiōis: at neq; dī ita melius esse: z tñ oportebat: iō deuz aiam orbe versari facere. Quia meli⁹ ē ipsi moueri q̄z stare: z hoc pacto moueri quā alio modo.

T.cō. 50 ¶ Immanifesta aūt z circulo ferri celum cā neq; n. aie substātia cā est circulariter ferri animā: sed ſm accidēs sic mouet: neq; corpus cā: sed aia magis illi. At vero qz neq; melius dī oportebit ꝓpter hoc dictū facere circulariter ferri animā: qz digni⁹ fit ipsam moueri: q̄z mouere: moueri aūt sic quā alr.

¶ Aerū eni cū huiuscemodi ꝓsideratio magis alijs accōmodet ſmonib⁹: eā nūc omittamus: illō aūt absurduz euenire vī tā huic sentētie: quā ēt cōplurib⁹ alijs que dūr de aia. Eteniz cōiungunt qdē animā cū corpe ponūtq; ipsam in eo: z tñ nihil ꝓsus determinat: quaz ob cām z quō sese hñte corpe.

T.cō. 51 ¶ Quoniā aūt huiusmodi intētio est alteri⁹ rōnis magis ꝓpria: hāc quidē dimittamus nūc. Istud aūt inconueniēs accidit: z huic rōni z plurib⁹ que de anima sunt: copulant eni z ponūt in corpus animā nihil determinātes ꝓpter quā cām: z quō hñte corpore.

¶ Quod tñ necessariū esse videt. Nā ob ꝓpinquitatē hoc qdez agit: illud patik: z hoc rursus mouetur: illud aūt mouet. Quoruz nihil sane qbusuis inter sese cōpetit.

T.cō. 52 ¶ Et tñ videtur hoc vtiq; necessariū eē: ꝓpter eniz cōtatem hoc qdē agit aliud: hoc aūt patitur: z hoc quidē mouet: illud autē mouet: horꝝ nihil est adinuicē qbuscunq;.

¶ At illi dicere qdē quale qd sit ipsa anima enitūtur: de susceptiuo vero corpe nihil penitus dicūt atq; determinat: perinde quasi fieri possit: queuis anima sine vllo discrimine qōuis corpus ingrediak: vt Pythagoricoꝝ fabule dicūt animantis enim cuiusq; ꝓpriaz spēm habere formāq; videtur: perinde igitur dicūt: atq; si quispiā arte fabrilē fistulas ingredi dicat. Eteni ars qdē instrumētis. Anima vero corpore vtatur opz.

T.cō. 33 ¶ Si aūt solum conātur dicere quale qd sit anima. De susceptiuo autē corpe nihil adhuc determinatū est tāq; cōtingens sit ſm Pythagoricas fabulas: qālibet aiaz qō libet corpus ingredi: fiē itaq; dicūt aliqui ficut si aliqs dicat Rethoricaz in fistulis ingredi: oportet enim artem vti organis: anima autē corpore: videtur eniz vnūquodq; propriā habere speciem z formā.

¶ Est autē z alia q̄daz opinio de anima tradita: ꝓbabilis quidē compluribus: z nulla earū inferioz que de ipsa dicunk. Reprobata tamen z hisce rationib⁹ que in cōibus sermonib⁹ fiunt. Animā eni armoniā quādā inquiūt esse: armoniā nāq; tēperationē eē cōpositionēq; contrarioꝝ dicunt z corpus ex contrarijs compositum esse.

¶ Alia aūt opinio quedā tradita est de ani- T.cō. ma credibilis qdem multis z neq; vna mi- 54 noz his q̄ dicta sunt: rōnes aūt tāq; directuas ꝓbens: z in cōi factis rationib⁹. Armoniā enim quādā dicunt. Etenim armoniā tēperamentū z cōpositionē contrarioꝝ eē: z corpus cōponi ex contrarijs.

¶ Aerū enim armonia qdem ratio quedaz eoꝝ est que sunt permixta: vel ēt cōpositio. Anima aūt neutruz istoꝝ esse pōt: vt patet. Preterea armonie nō est mouere: anime aūt id omnes maxime tribuunt.

¶ Et qdē armonia q̄dā ratio cōpositoꝝ est: T.cō. aut cōpositio: animā aūt neutrū possibile ē 55 esse horū. Amplius aūt mouere non est armonie: anime autē attribuūt oēs hoc.

¶ Accomodatius aūt armonia de sanitate: atq; oīo de virtutib⁹ corporis: q̄z de aia dici pōt: atq; manifestissimū id erit ꝓfecto: si qspiaz operationes atq; affectus anime in aliquā armoniā reducere enitatur accomodare nāque perdifficile est.

¶ Cōgruit aūt magis de sanitate dicere ar- T.cō. moniā: z oīno de corporeis virtutib⁹ q̄z de 56 anima: manifestū aūt si aliqs tētauerit reddere passiones: z opera aie armonie quadā: difficile enim est adaptare.

¶ Preterea i duo respiciētes armoniā dicere ꝓsueuim⁹: z pꝑfime qdē eoꝝ magnitudinū ꝓpōnē: q̄ motuz hz ꝓpōnēue: cū adeo sūt cōiūcte vt nihil eiusdē gñis inter sese susципe possint. Hinc aūt z rex rōnē mixtaꝝ. At neutro ꝓfecto mō ꝓsentaneū est rōni armoniā aiaz appellare: atq; ptiuz corpis cōpositio facilis ē admodū ingsitionis: cōplu

res nãq cõpositionis sunt: vt patet z varie partiũ: cuius igitur aut quonã pacto: intellectũ autẽ etiam sensitiuum: aut appetitiuũ compositionẽ esse putare oportet.

T.cõ. 57 ¶ Amplius aũt quoniã dicimus armoniã in duo respiciẽtes: maxime qdẽ ꝓpriaz magnitudinũ in habentib⁹ motuz z positionẽ z cõpositionẽ ipsoruz: cũ sic congruant: vt nullum congeneũ prętermittatur: hinc aũt z eorũ que miscẽtur rationez. Neutro quidem igitur modo rationabile est: cõpositio aũt partiũ corporis multuz inuestigabilis est: multe enĩ cõpositiones partiũ: z multipliciter sunt: cuius igitur z quomõ cõgruit accipere intellectũ cõpositionem esse: aut z sensitiuũ z appetitiuum.

¶ Similr absurduz est sane mixtionis quoq rationẽ animã esse putare. Nõ enim elementoꝝ mixtio rationẽ habet eandẽ in carne z osse ceteriscq corporis partib⁹. Fiet igitur vt cõplures habeat aias per totũcq corpus: si partes qdẽ vniuerse corporis ex elemẽtis cõstent permixtis: ratio vero mixtionis armonia fit vt inquiunt animaq.

T.cõ. 58 ¶ Similr autẽ z inconueniens z rationem mixtionis esse animã: nõ enĩz eãdẽ habz rationẽ cõmixtio elemẽtoruz ꝑm quã caro: z ꝑm quã os. Accidit igitur multas aias hẽre: z ꝑm oẽ corpus: si qdẽ oia ex elementis cõmixtis sũt: ꝫ mixtionis ãt rõ armonia z aia.

¶ Jd etiã qspiã z ab Empedocle nõ iniuria petet: vnãquãq nãq partiũ aliqua rõne dicit esse confectã. Utrum igitur ipsa ratio fit anima an potius fit aliqd aliud aia: z ipsis mẽbris aduenĩat. Prętera vtrũ cuiuslibet mixtionis sine vllo discrimine cã fit ipsa cõcordia: an eius que rõne cõficit: z hec vtrũ sit ipsa aia: an aliquid diuersum a rõne.

T.cõ. 59 ¶ Jnuestigabit aũt hoc vtiq aligs ab Empedocle: vnũquodq enĩ hoꝝ rõne quadã dicit esse: vtrũ igiꝭ hec rõ anima est: aut magis alterũ aliqõ cũ sit in partib⁹. Amplius aũt vtrũ concordia cuiuslibet mixtionis cã aut eius que ꝑm rõnẽ: z hoc vtrũ ratio est: aut aliquid ꝓter rationem.

¶ Hec igitur tales dubitationes hẽre videtur. Verũ si aia diuersum a mixtione fit: vti diximus: cur vna cũ ratione carnis z cetera ruz etiã animaliũ partiũ tollitur: insuper si nõ vnaquęq partiũ animã habeat: si nõ fit anima ratio mixtionis: qd est quod decedẽ te corrumpitur anima.

¶ Hec qdẽ igitur habẽt huiusmodi dubitationes: si vero alterũ est a mixtione aia: qd igitur simílis carni eẽ interimik: z alijs partib⁹ animalis. Adhuc autem si quidez non vnaquęq partiũ habz animã z si nõ est anima ratio cõpositionis: qd est ꝓpter qõ corpus corrũpitur anima deficiẽte. T.cõ. 60

¶ Ex his igiꝭ que dicta sunt pz animã nec armoniã eẽ posse: nec orbe versari: per accidẽs tamẽ vt diximus moueri põt: z seipsaz mouere: mouek nãq eorpus in quo ẽ: mouetur autẽ vt patet ab anima: alio vero modo fieri nequit: vt ipsa moueak motu ad locum accõmodato.

¶ Quod qdẽ igitur non armoniã possibile est esse aiaz: neq circulariter moueri manifestũ est ex dictis: ꝑm aũt accidens moueri sicut diximꝰ est: z mouere seipsaz: vt moueri qdẽ in quo est: hoc aũt moueri ab aia: alr aũt nõ est possibile moueri ꝑm locũ ipsam. T.cõ. 61

¶ At enĩz rectius de ipsa quispiã ad talia respiciens dubitabit: putabitq ipsaz moueri. Dolere nãq dicimꝰ aiam gaudere: cõsidere timere: insuꝑrasci: sentire: ratiocinari: q quidẽ oia motus esse videnk. Quaꝓpter ipsam quispiã existimabit moueri.

¶ Rationabilib⁹ autẽ dubitabit vtiq aligs de ipsa tãq̃ que mouek in huiusmodi cõsideras: dicimus enĩ aiam tristari: gaudere: cõsidere: timere: amplius aũt irasci: z sentire: z intelligere: hec aũt oia motus eẽ videtur: vnde opinabitur aligs ipsam moueri. T.cõ. 62

¶ Verũ id nõ necessariũ ẽ. Nã z si q̃m marme dolere: vl gaudere: vel rõcinari motus sunt: vel potius moueri: tñ ip̃m moueri ab aia est Jrasci nãq aut timere ẽ hoc mõ moueri coz. Rõcinari aũt aut tale sorsitã ẽ: aut ẽt aliud. Atq̃ qdã istoꝝ fiunt: cũ aliqua latiõe mouenk: q̃dã cũ aliqua alterank. Quenã ꝺo sint illa z quomodo fiant alia rõ est.

¶ Hoc autẽ nõ est necesse. si enĩz z maxime gaudere: aut dolere: aut intelligere motus sunt: z vnũqõq̃ moueri aliqd: moueri autẽ est ab anima: vt irasci: aut timere: in eo q corpus quodãmõ mouek. Jntelligere aũt sorsitan huiusmodi est alterũ aliqõ: horuz aũt accidunt: alia qdẽ ꝑm loci mutationem quorũdã modoꝝ: alia aũt ꝑm alterationez qualia aũt z qũo alterius rationis est: T.cõ. 63

¶ Dicere aũt animã irasci vel timere simile atq̃

atq̃ si quispiã animaz texere dicat vel edificare. Nã melius est sortasse dicere nõ aiam sed hoiez anima misereri vel discere vel ratiocinari. Jdq̃ non qa motus in illa fit: sed quia nõnunq̃ qdẽ vsq̃ ad illam nõnunq̃ vero ab illa: veluti sensus quidẽ ex hiscere corsdatio aũt ab illa ad eos motus vl status qui sint in ipsoruz sensuũ instrumẽtis.

T.cõ. 64 ¶ Dicere aũt irasci animã simile est: z si aligs dicat eam texere vel edificare. Melius autẽ est sortassis nõ dicere animaz misereri aut addiscere: aut intelligere: sed hoiez anima: hoc aũt non tanq̃ motu in illa existẽte sed aliquãdo quidẽ vsq̃ ad illã: aliquando autẽ ab illa: vt sensus quidẽ ab his: reminiscentia vero ab illa motus: quidem sunt in sensibilibus organis aut quietes.

¶ Jntellectus aũt aduenire videk: z substãtia quedã esse ac nõ corrumpi. Nam ab ea maxime q̃ in senectute fit: obfuscatione corrũperek. Nunc autẽ perinde fit atq̃ in sensuuz instrumẽtis. Eteni si senex talem acceperit oculũ viderit ficut z iuuenis. Quare senectus nõ qa anima quicquã esset passa: sed qz id in quo est aliqd passuz est: quẽadmodũ in ebrietatib⁹ z in morbis fieri solet.

T.cõ. 65 ¶ Jntellectus autẽ videtur fieri substantia quedã existẽs z non corrũpi: maxime autẽ corrumperek vtiq̃ ab ea que est in senio debilitate nunc aũt sortassis quemadmodũ in sensitiuis accidit. Si enĩ acciꝑat senior oculũ iuuenẽ: videbit vtiq̃ ficut z iuuenis: quare seniũ nõ est in sustinẽdo aliqd animã: ſz in quo: sicut in ebrietatib⁹ z infirmitatibus.

¶ Et ipsuz igiꝭ intelligere ac cõtẽplari marcescit: quia aliud quoddã intus corrumpik ipsum aũt passione vacat: rõcinari vero: z amare aut odisse nõ sunt illius affectus: sed huiusce quod habz illud ea rõne qua illud hz. Quaꝓpter z hoc corrupto nec recordak nec amat: nõ enĩz illius: sed ipsius cõis quod quidẽ perijt. Jntellectus aũt diuinũ qd est sortasse: passioneq̃ vacat. Esse igitur impossibile moueri animã: perspicuũ iam ex dictis euasit: qõ si omnino nõ motu ciet̃ur: patz nec a seipsa motu cieri.

T.cõ. 66 ¶ Jntelligere aũt z cõsiderare marcescunt alio quodã interius corrupto: ipsuz aũt impossibile est. Intelligere autẽ amare: z odire nõ sunt illius passiones: ſz huius habentis illud ꝑm q̃ illud hz: quare z hoc corrupto nec memorak nec amat: nõ enĩ illius erant: sed cõmunis: quod quidẽ destructũ erant: sed cõmunis: quod quidẽ destructũ est: intellectus aũt sortassis diuinũ aliquid est z impassibile: qõ quidẽ igiꝭ non possibile moueri aiaz: manifestũ ẽ ex his: si aũt penitꝰ nõ mouek manifestũ: qñ nec a seipsa.

¶ At qui numerũ animã esse dicere seipsuz motu cientẽ: multo lõgius q̃z ea que dicta sunt a rõne distare videtur. Naz his qui id asserũt: ea primũ impossibilia que emergũt ex motu: deinde ꝓpria quedã ex eo quia dicunt ipsam numerũ eẽ eueniunt: quo nãq modo vnitatẽ moueri intelligere oportet: z a quo z quonã pacto. Cũ impartibilis sit z nullã habeat differẽtiã: si enim motiua sit atq̃ mobilis diuersa esse opz.

T.cõ. 67 ¶ Multũ aũt his que dicta sunt irrõnabilius dicere animã esse numerũ mouẽtem se ipsum: insunt enĩ his impossibilia: primo q dem ex ipso moueri accidẽtia: ꝓpria aũt ex eo q̃ dicũt ipsam esse numerũ. Quomodo enĩ opz intelligere vnitatẽ motã: z a quo: z quomõ impartibilẽ z indifferẽtẽ existentẽ: si nãq̃ est mota z mobilis differre opz.

¶ Preterea cũ lineam quidẽ motione superficiem facere dicãt: punctũ autẽ lineam vnitatũ etiã motus erunt cõtinuo linee. Punctũ enĩz vnitas est positionez habens: atq̃ numerus anime iaz alicubi est positionẽq̃ habz. Preterea si quis a numero numerũ vel vnitatẽ abstulerit: alius relingtur numerus: atq̃ plante: multaq̃ aialiuz viuunt diuisa: z eandẽ aiam spẽ videtur habere.

T.cõ. 68 ¶ Amplius aũt quoniã dicunt lineã motaz facere planum: punctũ aũt lineam: z vnitatũ motus linee erunt. Punctus enĩ est vnitas positionẽ habẽs: numerus aũt anime iam alicubi est z positionẽ habet: amplius autẽ a numero si auferat quis numerũ: aut vnitatẽ: relinquitur alius numerus: plante autẽ z animaliuz multa diuisa viuunt: z videntur eandẽ aiam habere spẽ.

¶ At qui nihil referre videbik vnitates dicãtur an corpuscula parua. Eteni si puncta fiant ex Democriti pilulis: mõ maneat quãtitas: erũ in ipsis aliud qdẽ qõ mouet: aliõ aũt qõ mouetur: sicut in magnitudine. Nõ enĩz qa magnitudine differunt aut paruitate id qõ dictuz est accidit: sed quia subeunt quantitatẽ. Quocirca necesse est aliqd esse: qõ ipsas vnitates mouebit. Quod si id qõ

in animali mouet anima est: ⁊ id qđ in numero est anima mouet quare anima nō est id quod mouet atq; mouetur: sed id quod mouet oumtaxat.

T.cō. 69 ¶ Videbiť ať vtiq; nihil differre dicere vnitates aut corpa pua. Et nāq; ex Democriti speris si fiant pūcta: maneat aūt sola quātitas erit aligd in ipso: hoc gdē mouēs illud aūt qđ mouek sicut in cōtinuo: nō eni propter hoc qđ ē magnitudie differre: aut parvitate accidit qđ dictū est ſz ga quātū vnde necesse est aligd eē motiuū vnitatū. Si aūt in aiali mouēs aia ⁊ in nūero: quare nō mouens: ⁊ qđ mouek est aia: sed mouēs solū.

¶ At vero qui fieri pōt: vt hec vnitas sit: oz eniz ipsius ad ceteras aliquā differentiā eē. At vnici puncti quenā preter positionē eē differētia pōt: Si igitur vnitates punctaue q̄ sunt in corpore diuersa sunt ab vnitatib⁹ aie atq; punctis: erūt ipse vnitates in eodē pfecto loco. Punctū eni aie locū occupabit corpis pūcti. Atq; gd obstabit ac phibebit: vt si duo pūcta sunt simł in eodē loco: ⁊ plura sint duob⁹ ac infinita. Quoz eni locus indiuisibilis ē ⁊ ipsa indiuisibilia sunt.

T.cō. 70 ¶ Contingit aūt hāc vnitatē quodāmodo punctū esse: opz eni quādā inesse ipsi differentiā ad alias: puncti aūt solitarij que vtiq; dzia erit nisi positio? Si qdem igiť sunt altere in corpore vnitates: ⁊ pūcta: in eodē erūt vnitates: obtinebit eni locū pūcti: ⁊ tñ qđ phibet in eodē esse: si duo sunt ⁊ infinita: quorū eni locus indiuisibilis est ⁊ ipsa.

¶ Sin vero ea pūcta q̄ sunt in corpore sint ipse numerus aie: vel si nūerus qui ex punctis cōstat: que sunt in corpe: fit ipsa anima cur nō omnia corpa animā habēt: nā in cūctis pūcta esse videnť: ⁊ etiā infinita. Insuper qui fieri pōt vt separētur ac absoluanť a corpozib⁹ ipsa puncta si quidē linee nō diuiduntur in puncta.

T.cō. 71 ¶ Si aūt in corpore pūcta numerus anime aut si qui eoz qui in corpe punctoz numerus aia: quare nō omnia habent aiam corpora: pūcta eni in omnib⁹ vidētur esse ⁊ infinita. Amplius autez quomō possibile est separari puncta ⁊ absolui a corpozib⁹: nisi diuidantur linee in puncta.

¶ Fit aūt vt diximus vt partiz idē hi dicant qđ illi: qui corpus quoddā subtiliū partiū aiam esse dixerunt: partim ꝓpriū ipsos comitek absurduz: corpus ab anima perinde moueri: perinde atq; Democritus asserebat. Naz cū anima sit in omni corpe sentiēte: necesse est in eodē duo corpora eē: si anima corpus aliqđ esse ponatur: ⁊ horū etiaz sententia: qui animā numeruz esse censent: fit vt vno pūcto multa sint puncta: aut omnes habeant animā: si non numerus quisquā alius atq; diuersus a pūctis ipsius corpozis supueniat.

¶ Accidit aūt sicut diximus figdē idez dicere corpus quoddā subtiliū partiū ipsaz ponentib⁹: sic aūt sicut Democritus moueri dicit ab aia prozsū incōueniēs: siquidē eni est aia in omni eo qđ sentit corpe necesseest in eodez duo esse corpora: si corpus aliqđ anima. Numerū autē dicētib⁹ in vno puncto puncta multa: ⁊ omne corpus aiam habere: nisi gddā numerus differēs fiat: ⁊ alius ab his qui in corpore punctoz. T.cō. 72

¶ Fit ēt vt animal a numero peride moueatur: atq; Democritū diximus idipsum moueri censere: qd eni interest parue pile dicā tur: an vnitates magne? vel vnitates oino q̄ agitank motu: vtroq; nāq; mō necesse est ipsaz ex eo mouere aial ga ipse motu cienk.

¶ Accidit q; aial moueri a numero: sicut ⁊ Democritū diximus ipsuz mouere. Quid est enim differre dicere speras paruas: aut vnitates magnas: aut oino vnitates ferri? vtrobiq; eni est necesse moueri animal: in eo quod mouetur ipse. T.cō. 73

¶ His igiť qui motū ac numerū in assignāda anima cōiunxerunt: hec q̄ dicta sunt absurda ⁊ alia huiuscemodi multa eueniunt. Est enim impole nō solum diffinitione anime talez esse: ſz etiā accidens. Nō quidē pz si qs ex hac rōne operationes atq; affectus anime conabiť assignare: cognitiones inquā sensus voluptates dolores ⁊ cetera istiusmodi: nā vt prius dixim⁹: neq; vaticinari ex ipsis facile possumus.

¶ Complectētibus igiť in vnuz numerū ⁊ motū hec qdē accidunt: ⁊ multa alia huiusmodi. Non eni solū diffinitione anime huiusmodi impole esse: sed ⁊ accidens. Manifestū aūt si quis argumentauerit ex rōne hac reddere passiones ⁊ opera: vt cogitationes: sensus: letitias: tristitias: ⁊ quecūq; alia huiusmodi: sicut enim diximus prius: neq; diuinare facile est ex ipsis. T.cō. 74

¶ Tribus

¶ Tribus aūt traditis modis quibus anti qui diffiniunt animā: duos iam reprobauimus: ⁊ quas habet vtraq; sentētia dubitationes cōtrarietatesq; pene diximus: ⁊ eaz inquā que maxime motiuā ipsaz esse ex eo ponit: quia seipsaz mouet. Et eam que corpus ipsaz subtilissimarū partiū: aut magis q̄z cetera incorporeū eē censet. Restat igiť tertius modus atq; sentētia que ipsaz asserit ex elementis constare: quaz quidē deinceps cōsiderem⁹ opz: atq; pz ob hoc ex elementis aiam cōstare quosdā dixisse: vt sentiat ea q̄ sunt: ⁊ rerū vnāquāq; cognoscat.

T.cō. 75 ¶ Tribus aūt modis traditis ꝺm quos diffiniunt anima. Alij quidē motu enunciauerunt maxime in mouendo seipsaz: alij aūt corpus subtilissimū: aut incorporalissimū aliorūz. Nec aūt quas dubitationes ⁊ subcōtrarietates habent preterimus fere: relinquitur aūt considerare qualiter dicitur ex elemētis ipsam esse: dicunt eniz quatenus sentiat ea que sunt: ⁊ vnūqđq; cognoscat.

¶ At hanc sententiā multa profecto comitank absurda: atq; eorūz cōplura que fieri nequeūt. Asserunt eni simili cognoscere simile quasi animas res ipsas esse ponētes. Verū nō elementa sunt soluz vt pz: sed preterea multa sunt ēt alia: qn potius infinita fortasse nūero: q̄ ꝓstāt ex ipsis ac ꝓponunk.

T.cō. 76 ¶ Necessariū aūt est accidere multa impossibilia rationi. Ponunt eni cognoscere simile simili tā q̄z ac si aiam res ponētes: nō sunt aūt hec sola: multa vero ⁊ alia: magis aūt fortassis infinita nūero q̄ sunt ex his.

¶ Si igiť ea cognoscere sentireq; animaz. Ex quibus illorūz vnūquodq; cōponitur. At totū ipsum composituz quo cognoscet queso vel sentiet: vt qd sit deus: vel homo: vel os: vel caro: ⁊ ceterorū cōpositoz vnūqđq; similiter. Non enim vnūquodq; istorū est ipsa elemēta: quonis sese habētia mō sine vllo discrimine: ſz ex ipsis vnūquodq; conficitur ratione quadaz: cōpositioneue. Quēadmodū ⁊ Empedocles os ex elemētis cōstare censet. Dicit enim.

Ceperat ante duas tellus iustissima vasis.
Aeris ac fontis partes vulcanus ⁊ ipse.
Quatuor ex octo adiūxit qs cādida magna
Dis fecūdaq; nature cōfecerat ossa.

Nil igitur elemēta prosunt: si sint in anima nisi rōnes etiaz insint ⁊ compositio: vnumquodq; eni cognoscet simili: os aūt aut homine nō cognoscet profecto: nisi ipsa etiaz insint. Hoc autē nō opus est vnum eorū eē dicere que fieri nequeunt. Quis eni ambiget vniq; si lapis vel homo vel equus insit in anima: ⁊ bonū similiter ⁊ nō bonuz: ⁊ de ceteris identidem rebus.

¶ Ex quibus qdez igitur est vnumquodq; horum cognoscere aiam ⁊ sentire: sed cōpositū non cognoscet: neq; sentiet: vt quid est deus: aut homo: aut caro: aut os: similiter autem quodlibet aliud cōpositorum. Non eni quolibet modo se habētia elemēta: horum vnūquodq; sed ratione quadaz ⁊ cōpositione: quēadmodū dicit Empedocles os ⁊ terra: qa humus coaptata in amplis diffusionib⁹: duas ex octo partib⁹ sortita est quasi luminis: quatuor aūt ygneos ⁊ luminis coaptata in amplis diffusionib⁹: quas ex octo partib⁹ sortitū est: quatuor vero vulcano dederunt: ossa autē alba facta sunt: nihil igiť profectus elemēta in anima esse nisi ⁊ rationes inerūt ⁊ cōpositio. Cognoscet enim vnūquodq; simile: os autē aut hominem nihil: nisi ⁊ hec inerunt: hoc aūt quod impossibile sit: nihil oportet dicere: qs eni dubitabit si inerit in anima lapis: aut hō: similiter autē bonum ⁊ non bonum: eodem modo ⁊ de alijs. T.cō. 77

¶ Preterea cū id quod est multipliciter dici soleat: quoddā enim substantiā: quoddā quantitatē: aut qualitatē: aut aliquid aliud enumeratorum iam pdicamētorū significant vtrū ex vniuersis an nō ex vniuersis anima cōstet: at nō videtur cōmunia omniū eē elemēta: ex hisce ne igiť solis constat que substantiarū sunt elementa: at quonā pacto ceterorum etiā vnūquodq; cognoscit. At dicent vniuscuiusq; generis elemēta propria atq; principia esse: ex quib⁹ anima constat: erit igitur ipsa quātitas ⁊ qualitas ⁊ substātia: at fieri nequit: vt ex quātitatis elemētis substantia fit nō quantitas. Eos igitur qui censent animaz ex vniuersis cōstare: hec ⁊ huiuscemodi alia comitantur.

¶ Amplius aūt quuz multipliť dicak id qđ est: significat eni aliud gdem hoc aligd: aliud quantitatē: aut qualitatē: aut ⁊ quoddā aliud diuersorū pdicamentorū: vtrū ex omnibus erit anima: aut nō: ſz nō videnť cōiaoium elemēta esse: si igiť quecūq; substan- T.cō. 78

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiarū sunt: ex his solū: quomodo igitur cognoscet z aliorum vnūqōq; aut dicet vniuscuiusq; generis elemēta esse: z principia propria ex quib⁹ anima cōstare: erit ergo qualitas: z quātitas: z substātia: sed impossibile est ex quātitate elementis substātiam eē: z non quantitatem: dicentibus itaq; ex omnibus hec z huiusmodi alia accidunt.

¶ Absurdū est etiā simile quidē a simili nō pati dicere: sīle vero sentire simile: similecq; cognoscere sili putare atq; asserere. Deide sentire pati quoddā esse moueriq; ponere z intelligere: silr z cognoscere. At qui multas dubitationes ac difficultates Empedocliş hére sententiā. Corporeis inquā elemētis z sibi similib⁹ cognosci res singlas testatur id qō experientia late pz. Partiū enim animaliuz corporū ea: que sunt simpliciter terre vt ossa nerui pili nihil sentire videnť. Quare neq; silia sibi: at oportebat tamen.

T.cō. 79 ¶ Inconueniens autē est dicere: quidē impossibile esse sīle a simili sentire: aut simile simili: z cognoscere simile simili. Sētire autem pati aliqd: z facere: z moueri ponunt: silr autē z cognoscere: z intelligere. Multas autē difficultates z dubitationes habē te ipso dicere: sicut Empedocles q; corporeis elementis singula cognoscunť: z ad similе testatur: qō nunc dictū est. Quecunq; eni insunt in animaliū corporibus simplr: terra: aut ossa nerui: pili: nihil sentire videtur: quare neq; similia: z tamē conueniret.

¶ Preterea cuiq; principiorū maior ignoratio q; cognitio inerit nimirū. Unumqōq; eni cognoscet vnū multa autē ignorabit cetera nāq; omnia: fit etiā Empedoclis eadē sententia: vt deus sit amentissimus: quippe cum ipse solus vnū elementorum non comprehendat: ipsam discordiam inquaz: mortalia vero cuncta cognoscant. Cum ex vniuersis singula constent.

T.cō. 80 ¶ Amplius autē vnūquodq; principiorum ignorantia plurimū intelligētia existet. Cognoscet quidē eni vnūquodlibet: multa autem ignorabit: omnia enim alia. Accidit autē z Empedocli insipientissimū esse deū Solus enim elementorū vnum nō cognoscet discordiam: mortalia autez omnia. Ex omnibus enim vnūquodq; est.

¶ Preterea dicat oportet omnino: quā ob causam nō habent animā omnia: cū omne qō est: aut fit elementum: aut ex elemento vno: vel pluribus: vel omnib⁹ constet. Necesse est enim omne quod est: aut vnuz qd: aut quedā: aut vniuersa cognoscere.

¶ Omnino autē propter quā causam non omnia habēt animā que sunt: quoniā oia: aut elementū: aut ex elemēto: aut vno: aut pluribus: aut omnib⁹. Necesse est eniz vnū aliqō cognoscere: aut quedam: aut oia. T.cō. 81

¶ Dubitabit etiā nō iniuria quispiaz: quid nam id fit qō ipsa cōtinet atq; vnit. Elemēta nāq; materiei similia sunt. Atq; pstabilissimum id esse patet qō cōtinet quicquid id tandē sit. At nequit eē quicq; prestabilius anime qō quidē dominetur: z magis etiaz intellectu: maxime aūt rationi consonū est hunc omnia precessisse: z pstantissimuz oium: z natura dominū esse. Illi autē elemēta ea: que sunt precedere censent.

¶ Dubitabit aūt vtiq; aliqs: z quid est vnū faciens ipsa: materie eni cōparātur elementa. maxime eni propriū est illud continens quodcūq; est: anima aūt aliqd melius esse z antiquius impossibile est: ipossibilius autem adhuc intellectu. Rationabilissimum eni hunc esse nobilissimū z diuinuz ꝑm naturā: elemēta aūt dicunt esse prima entiuz. T.cō. 82

¶ At eni nemo ꝓsus de omni anima dixit nec eoz qui censent ipsaz ex elemētis ideo cōstare qa sentit. Cognoscitq; ea que sunt nec etiā eorū qui maxime motiuū ipsam asserunt esse: non eni omnia mouenť que sentiunt. Sunt eni animalia nōnulla: que nō mouentur loco: z tamē hoc solo motu aīa videť animal agitare. Similiter z eorū qui tam sensitiuū quam intellectiuū ex elementis cōficiunt: nemo animā omnē complectitur: viuere nāq; videnť plante: at expertes sunt tamē z latiōis z sensus: animaliū quoq; cōplura sunt: que mēte rōneq; vacant.

¶ Omnes aūt z qui ex eo q; sentit z cognoscit anima: que sunt ex elemētis dicūt ipsaz z qui maxime motiuū z nō de omni dicūt anima: neq; eni sensitiua omnia motiua: videntur enim esse quedā animaliū: z mouētia ꝑm locū: z tamen videtur hoc solo motu mouere anima animal. Similiter autē z quicūq; intellectiuū z sensitiuuz faciunt ex elementis: videtur enim plante viuere nō participātes loci mutatione neq; sensu: z animaliū multa intelligentiam nō habere. T.cō. 83

¶ Quod

¶ Quod siquis z hec illis concesserit: intellectūq; partem esse posuerit anime: z idētidez sensitiuum: neq; sic de omni anima: neq; de vlla tota dicere videbunť. In hoc eodez erroze videtur esse z ea sententia: que carminibus orpheicis fertur. Dicit enim Orpheus aiam ferri ventis: z ex toto igredi respiratione: id autem nequit ipsis accidere plantis: neq; quibusdam itidem aialium. Quippe cū haud vniuersa respirēt.

T.cō. 84 ¶ Si autem aliqs z hec segregauerit: posueritq; intellectū partē aliquaz aie. Silr autem z sensitiuum: neq; vtiq; sic dicet de oiala: neq; de tota vel vna. Hoc autez sustinuit: z que est in orpheicis vocatis carminibus ratio: dicit enim aiaz ex toto igredi respiratione que fertur a vētis: nō possibile itaq; plātis hoc accidere: neq; aialiuz quibusdam siquidem non oia respirant.

¶ Quod qdem eos preterijt: qui ita de aia cēsuere: at vero si ꝓcere aiam ex elemētis oporteat: nō ex vniuersis ꝓtinuo cōficienda esse videť. Altera nāq; pars ꝓtrarietatis sufficiēs est seipsam oppositāq; discernere: recto eniz z ipm rectū: vt patet z obliquū cognoscimus: regula nāq; iudex est vtriusq;: at obliquū nec sui plane nec recti.

T.cō. 85. ¶ Hoc aūt latuit sic opinātes. Si ho ex elemētis aiaz facere oportet nihil oportet ex oibus: sufficiēs enim est altera pars ꝓtrarietatis seipsam diiudicare z oppositam. Recto eni z ipm z obliquū cognoscimus. Iudex enim virozūq; canon est recto: obliquum autem neq; sui ꝓsius neq; recti.

¶ Sunt z qui in toto vniuerso pmixtaz ipsam inquiunt esse: quocirca forsitā z Thales oia plena deoz esse putauit: hoc autez dubitationes habet nōnullas. Quā enim ob cām aia in aere quidez: vel igne si inest nō facit aial: in mixtis autem facit. Preserim cum in illis videatur esse prestantior. Queret etiam quispiam quam ob cām aia ea que est in aere prestabilior est ac imortalior ea que in animalibus inest.

T.cō. 86. ¶ Et in toto aūt qdem misceri ipsaz dicūt: vñ fortassis z Thales opinatus est oia esse plena dijs: hoc aūt habet quasdā dubitationes: ꝓpter quaz enim cām in aere: aut in igne aīa cum sit: nō facit aial in mixto: z hoc in his melior esse putata. Queret eniz vtiq; aliquis: quā ob cām que in aere aīa ea que in animalibus melioz z imortalioz.

¶ Utrobiq; aūt emergit quoddā absurdū z rōnis egrediens metas. naz ignem: aut aerez aial esse dicere rationis egreditur fines: z asserere rursus aialia non esse: si insit in ipsis anima: perabsurdum est sane.

¶ Accidit aūt vtrobiq; incōueniens: z irrationabile: z nāq; aial dicere ignē: aut aerem magis irrationabiliuz est: z nō dicere aialia: cum anima insit incōueniens est. T.cō. 87.

¶ Videntur autē ideo putasse in his aiam esse: qz totum z partes eiusdē sint speciei. Quare necesse est ipsos: z aiam: z partes eiusdē eē dicere speciei: si aialia ex eo fiunt animātia: qz in ipsis aliqua pars ꝓtinētis recipitur. Quod si aer quidem discerptus eiusdem est speciei: aīa autem z dissimiliū partium: patet aliam ipsius partem inesse: aliam nō inesse: necesse est igitur ipsaz: aut similium eē partiuz: aut nō in quacūq; totius inesse parte. Patet igiť ex dictis: neq; cognitionē ex eo cōpetere aīe: qz cōstat ex elntis: nz recte vereq; dici motū eidē iesse.

¶ Opinari autē videnť aiam esse: z in his qm̄ totum partibus silis speciei: quare necessaq; ipsis dicere z animā similis speciei partibus esse: si itercipi aliquid continētis in aialibus animata aialia fiūt. Si aūt aer quidem discerptus similis speciei: anima aūt dissimilis partis: hoc qdem aliud ipsius existet videlicet. aliud autē nō existet: necesse est igitur ipsam silis partis eē: aut nō vnū eē in qualibet parte ois. Manifestuz igiť ex dictis: q; neq; cognoscere ineſt aīe: ꝓpter id qō est ex elementis neq; moueri ipsam bene neq; vere dicitur. T.cō. 88

¶ At qm̄ cognoscere: sentire: opinari: insuper cupere: deliberare: z oino appetitiōes ipsius anime sunt: motus etiā aialium in loco ab anima fit: z insup accretio: status: atq; decretio: queret vtiq; quispiam: vtrū hoz vnumquodq; toti anime competat: z nos intelligamus: z sentiamus: z moueamur: ceterozūq; vnūquodq; agamus: patiamurq; tota: an alijs alia partibus ipm̄ preterea viuere: vtruz in hoz aliquo vno: an in pluribus: an in omnibus cōsistat: an fit eius alia quedam etiam causa.

¶ Quoniam aūt cognoscere ineſt anime z sentire z opinari: adhuc ocupiscere: z deliberare: z oino appetitus: fit autem z ꝑm T.cō. 89

Universidad de Deusto
Biblioteca

locuz motus ab anima in aialibus: adhuc aũt augmentũ: z status: z diminutio vtrũ toti aie vnumqꝺqꝫ hoꝛ insit: z omni intelligimus z sentimus: z alioꝛ vnũqꝺqꝫ facimus: z patimur: aut ptibꝰ alteris altera: z viuere igit vtrũ in aliquo hoꝛ fit vno: aut in pluribꝰ: aut in oĩbus: aut aliqua alia cã

¶ Atqꝫ sunt q dicũt ipsam esse partibilem: noscꝫ alia eius parte intelligere: alia cupe cẽsent. Quid igit ipsam ꝓtinet aiaz: si partibilis sit: nõ corpus qppe: cũ ꝓtra potius videat: corpuz aia ꝓtinere. Quapꝛopter z egressa dissoluitur corpus: atqꝫ putrescit.

T.cõ. 90. ¶ Dicũt itaqꝫ qdam partibilẽ ipsam: z alio qdem itelligere: alio aũt ꝓcupiscere. Quid igit continet animam si partibilis est apta nata: nõ enim vtiqꝫ corpus: videt enim contrarium magis anima corpus continere: egrediente enim spirat: z marcescit.

¶ Si igit aliqd aliud ipsam ꝓtineat vnũqꝫ faciat: illud erit potissimũ anima: at opoꝛtebit de illo ẽt q̃rere: vtruz vnũ: an multaꝫ sit partiũ: atqꝫ si sit vnũ: cur z aiam ꝓtinuo nõ dicimus vnũ eẽ. Sin partibile rursus ratio q̃reret: qd nã sit illud qꝺ illud ẽt continet: atqꝫ hoc pacto fiet in infinitũ abijcio.

T.cõ. 91. ¶ Si igit alteꝛ aliqd vnam ipsam facit: illud maxime erit aia: oporteb it aũt iteꝛ illꝺ q̃rere: vtrũ vnũ aut multi partiũ sit. si qdez enim est vnũ: ꝓpter qd nõ mor z animam vnuz: si ꝺo diuisibile iteꝛ ratio q̃ret: qd est ꝓtinens: z sic vtiqꝫ ꝓcedet in infinitum.

¶ Dubitabit etiã qspiam de partibus eius quã vnaquꝫqꝫ potentiã in corpoꝛe hẽat. Nã si anima tota totũ ꝓtinet corpus: opz z vnãquãqꝫ ẽt partem aliquã partem coꝛporis ꝓtinere: id aũt eẽ nõ posse videt: quã enĩ partiũ coꝛpis itellectus: aut quo ꝓtinebit pacto: fiingere quoqꝫ difficillimuz est.

T.cõ. 92. ¶ Dubitabit aũt aligs de partibus ipsius quã positionẽ hꝫbet vnaquꝫqꝫ in coꝛpe: si enim tota anima omne coꝛpus ꝓtinet: cõuenit z partium vnãquãqꝫ continere aliqd coꝛporis: hoc aũt assimilatur impossibili: qualẽ enim partez: aut quomodo intellectus continebit graue est fingere.

¶ Uidemus aũt z plantas diuisas viuere: z aialiuz insectoꝛ nõnulla: vtpote animã: z si non numero: tñ specie eandem hꝫtia: itaqꝫ partium vtraqꝫ: z sensum hꝫbet: z per aliquod tempus loco mouetur.

T.cõ. 93. ¶ Uidenť aũt z plante decise viuere: z animalium qdam incisoꝛ tanqꝫ eandẽ hꝫbẽtia aiam specie: z si nõ numero: vnaquꝫqꝫ qdem partium sensum hꝫbet z mouetur ꝑm locum in quoddam tempus.

T.cõ. 94. ¶ Hec absurdũ est: si non ꝑdurant: instrumẽta nãqꝫ nõ hꝫt: vt naturã cõseruent: nihilominus oẽs in vtraqꝫ partiũ insunt aie partes: atqꝫ anime eadẽ sub spẽ collocantur: z etiam tota. Alie qdem ga non separabiles sunt: tota ãt aia qz diuisibilis ẽ.

¶ Si aũt nõ permaneret: nullum inconueniens est: instrumẽta enim nõ hꝫbẽt qbus saluent naturã: sed nihilominus in vtraqꝫ partium oẽs existunt partes: z similis specici sunt adinuicem: z toti adinuicem qdẽ: sicut q̃ non separabiles sunt: toti autẽ anime tanqꝫ indiuisibili existente.

T.cõ. 95. ¶ Uidek autez z id principium qꝺ ineſt in plantis: aia qdam esse: hec enim sola cõis est: z plãtis: z animalibus: atqꝫ hec qdez a sentiendi principio separatur: sine aũt ipsa nihil est prorsus quod hꝫbeat sepsum.

¶ Uidek aũt z q̃ in plantis aia principium quoddã esse: hac enim solũ cõmunicant: z aialia z plãte: z ipsa qdem separat a sensibili principio: sensum ãt nullũ sine hac hẽt.

¶ Explicit liber primus de anima.

¶ Incipit expositio Caetani super scõz de anima Aristo.

Ictis hisce q̃ a maioribus de anima nobis tradita sunt: redeamus rursus opoꝛtet: atqꝫ enitamur velut abinitio determinare quid anima sit: z quenã sit eius communis maxime ratio.

Cõ. 1. De qdẽ igit a pꝛioribus tradita sunt de aia dicta sunt. Iteꝛ autez tãqꝫ a principio redeamus: tentãtes determinare quid est aia: z que vtiqꝫ erit cõmunissima ratio ipsius.

¶ Postqꝫ Aristo. in primo libꝛo determinauit de anima ꝑm opiniones antiquoꝛ: nunc de ea determinat: ꝑm opinionem ꝓpriam. ¶ Diuiditur autez hic liber in quatuoꝛ tractatus: in quoꝛ primo Ari. inuestigat diffones aie. in scꝺo determinat de eius potentijs ostẽdendo qualiter ab eis sumãtur diuersi gradus animatoꝛ. in tertio determinat de potentia vegetatiua: a qua sumit primus gradus aiatoꝛ. ſ. vegetatiuum: in quarto determinat de potentia sensitiua a qua sumit secundus gradus animatoꝛ. vz. sensitiuum. ¶ In duobus autem tractatibus libꝛi tertij in quo completur sermo de aĩa: determinatur de potentia intellectiua z de potentia ꝑm locum motiua: a quibus alij duo gradus animatoꝛ sumuntur. ſ. intellectiuum: z ꝑm locũ motiuum. Scõs tractatus incipit ibi. (Potentiaꝝ autem anime.) Tertius ibi. (Necessarium autem hꝫbentem.) Quartus ibi. (Determinatis autem his.) ¶ Primus tractatus ꝓtinet duo capitula: in quorum primo inuestigatur diffinitio cõmunissima ipsius aie: in secundo inuestigatur diffinitio eius propria. ibi. (Quoniam autem ex certis.) ¶ Primum capꝝ ꝑm diuiditur in duas partes: in quaꝝ prima Ari. continuat se ad precedentia premittẽdo intẽtionem suam. in sectida prosequitur de intento. ibi. (Dicimus vtiqꝫ.) De prima dicit qꝺ que de aĩa tradita sunt ab antigs sunt dicta. ſ. a nobis in primo lib. nunc autem redeamus ad determinandum de ania tanqꝫ ex principio: z ac si nihil de ea sit dcm ab antigs qꝺ contineat veritatem: tentãtes oĩdere qd ipsa sit: z que sit eius ratio. ideſt diffinitio cõmunissima. ¶ Intelligẽdum ꝑm Cõmẽtatoꝛez cõmento primo: qꝺ in tractãdo de aĩa primum debemus iuenire diffinitionẽ que est magis vlis: oĩbus partibus eius. Cognitio enim vlis semꝺ pꝺ pcedere ꝓpriã. Sicut ergo aĩa cõiter sumpta est nobis ꝓius nota q̃ alique spẽs eius ita opꝛ ꝓius assignare diffonem aĩe cõmunissimam nobis notioꝛẽ q̃ assignetur diffinitio propria alicuius suaꝝ specierum.

¶ Dicimus itaqꝫ genus vnũ quoddã eoꝝ q̃ sũt ipsam subam eẽ: atqꝫ huius aliud vt materiã qꝺ qdẽ ꝑ se nõ est hoc aliqd aliud formã: z spẽm: q̃ qdem iam hoc aliqd dr: z tertiũ id qꝺ ex istis cõstat: atqꝫ cõponit. Est aũt materia qdẽ potẽtia: forma ꝺo actus atqꝫ pfectio: q̃ qdem bifariã dr: q̃dam enim est vt scia: q̃dam vt contemplatio.

Cõ. 2. ¶ Dicimus itaqꝫ vnũ quoddã genus eoꝝ q̃ sunt substantiã: huius aũt aliud qdẽ est sicut materia: q̃ ꝑm se qdem nõ est hoc aliqd: aliud aũt formam z speciem: ꝑm quaz iam dicitur hoc aliqd: z tertiam q̃ ex his. Est aũt materia q̃daz potẽtia: species aũt est endelechia: z hoc duplr. hoc qdẽ sicut scientia: illud autem sicut considerare.

¶ Hic ꝓsequit de intẽto z duo facit: q: ꝑmo inuestigat ptes ponẽdas in diffone aie ꝑ viaz diuisionis: scꝺo ex dictis illaz ꝓcludit. ibi. (Necesse est ergo.) ¶ Prima adhuc in duas ptes: q: primo inuestigat partes ponẽdas in diffone loco generis. Scꝺo inuestigat partes ponẽdas in ea loco dẽie. ibi. (Sube aũt maxime.) ¶ De prima Ari. ponit tres diuisiones: ꝑm q tria ponunk in diffone aie ex parte generis se tenẽtia. vz. actus subalis primus. ¶ Prima diuisio est entis in decẽ predicamẽta: puta subam: quãtitatẽ: qlitatẽ ꝛc. ex qua vult hẽe qꝺ aĩa est suba. ¶ Secũda est diuisio substantie in mãm: z formã: z cõpositũ: quoꝝ mã nõ est hoc aliqd. ideſt ens actu ꝑ se existens: ſz est ens in pura potẽtia. Forma autẽ est illud per qꝺ aliqd est hoc aliqd. ſ. ꝑm indiuiduuz: z est endelechia. ſ. actus siue pfectio: tertiũ est cõpositũ ex his: z ex ista vult hẽe qꝺ aĩa est actus. ¶ Tertia est diuisio actus in primũ: z scꝺz: vnde forma que est principiũ opatiõis est actus ꝑmus: sed opatio ab ea ꝓueniẽs est actus scꝺs: sicut scia est actus primus respectu ꝓsiderationis: z ꝓsideratio actus secundus. Ex ista vult hẽe qꝺ aĩa est actus primus: non secundus. ¶ Intelligẽdum ꝑmo ꝑm Egidiũ: qꝺ in diffõnibus subaꝝ cõpositaꝝ: q: nõ sunt ꝑ additamẽta: mãle se hꝫ vt genus: z formale vt dĩa: vt patet: in hac diffone hois: aial rõnale: in quo anial est mãle: z est genus: z rationale est formale: z est dĩa: ecõtra aũt est in diffõnibus formaꝝ subalium z accidentiũ: que sunt ꝑ additamentũ: z ꝑ aliqd qꝺ est extra essentiã diffiniti: vtputa: ꝑ ipsum subm: qm̃ in talibus formale se hꝫ vt genus: mãle ꝺo vt dĩa. Unde si diffiniatur simitas qꝺ est cauitas nasi: cauitas que est formale pro genere ponit: z nasus: qui est mãle: pro differẽtia: qm̃ licet oĩs simitas sit cauitas: non tñ oĩs cauitas est simitas: sed solũ illa que reperitur in naso z talis est diffinitio iuestigãda de aĩa: vt apparebit. ¶ Intelligendum scꝺo ꝑm Cõmenta. com.2° qꝺ est quasi manifestũ: qꝺ aĩa collocat in genere subẽ: z subdit. Ponere enĩz accns est inopinabile ꝑm qꝺ dat nobis prima cognitio nãlis: qm̃ ad sensum pcipimus aliqs opationes ab aĩa ꝓuenientes: que ad nullũ accns ꝑtr reduci tanqꝫ ad cãm efficientẽ pricipalẽ: sicut sunt nutritio: augmẽtatio ſz oẽz diametrũ: sensatio: z reliqua hmõi. Postea dicit. Opinamur enim qꝺ suba est nobilioꝛ accidẽte: z qꝺ aĩa est nobilioꝛ oĩbus accidẽtibus exĩtibus: z post addit. Qm̃ aũt forma est: z cũ hoc ẽ suba: manifestũ est enim qꝺ comprehendit sensu: est aũt suba: qz est pars subẽ: z ſ̃ pars huius subẽ cum auferť indiuidui suba.

¶ Er qbus colligunť due rõnes ad ꝓbãdũ qꝺ aĩa non est accidẽs. ¶ Prima ẽ. Illud qꝺ est nobilius oĩbꝰ accidẽtibus nõ est accns: ſz aĩa est nobilioꝛ oĩbus accẽtibus igit ꝛc. ¶ Scꝺa rõ. Illud qꝺ est pars subẽ: nõ est accns: ſz aĩa est pars subẽ. igit. ꝑz ꝓña. z maioꝛ: qz suba non fit ex nõ substãtijs ꝑ physicoꝝ. z minoꝛ arguit: qz aĩa ẽ ps cõpositi aĩati que cũ auferť ipm aiatum auferť: q̃re ꝛc. ¶ Et nota qꝺ Cõmẽta. dicit: qꝺ anima cõprehendit sensu: qꝺ vez est per accidens: aut qꝺ habꝛt hꝫbitudinem ad

aliquod per se sensibile: vt fantasma quantum ad intellectiuam: aut q; habet opationez sensibilē quātum ad vegetatiuā: z sensitiuā. Pōt ēt verificari per se saltē z aia materiali ponēdo eā ꝓpriam spēm multiplicare: vt qdā posuerūt z qualibet forma substātiali pficiente mām: qō tñ non credit. ¶ Intelligēdum tertio q; forma dī forma pro quāto mām informat: dī autem species: pro quā to dat individuo specificti esse. ¶ Intelligendum quarto q; Cōmēta. p actum primū intelligit formaz actu existentē. ſz nō operātem. Per actū autē scōm ītelligit formam actu operātem. Sed z hoc latius infra cōmē. gnto.

T. c. 3. ¶ Maxime aūt corpora videnf esse sube.

¶ Subsātie āt maxime videnf esse corpa.

¶ Inquirit particulas ponendas in diffone aie ex parte dīie se tenentes: z duo facit. primo hoc. scōo ꝓbat q; aia nō est corpus. ibi. (Qm autē est corpus.) Prima in tres sicut tres pticulas ītuligat. scōa ibi. (Et hoc physica.) tertia ibi. (Physicoꝝ aūt.) ¶ De prima dicit q; z numero substantiaz: corpa maxime videtur esse substātia.

¶ Intelligēdum q; hoc dcm Aristo. diuersimode exponi ꝙsueuit. Dicit tñ. s. Tho. q; Ari. h cōparat subas corpeas ad subas icorpeas: z vult q; substātie corpee pcipiunt p sensum: qō nō ptingit z substātijs icorporeis sicut sunt itelligētie celestes: nō tñ magis substantie sm veritatē: imo est ecōuerso q; substātie abstracte ex quo sunt maioris nobilitatis q; pfectionis q; substantie corpoee sunt eis magis substantie. Propter ea dixit Arist. videnf: z nō dixit sunt. ¶ Burleus aūt vult q; ibi cōparanf substātie cōposite ad mām z formā in que priue diuisa fuit substantia: z q; Aristoteles intēdebat q; ex tribus illis substātia cōposita est magis substātia sm famositatē: z apparētiā sm sensum licz sm veritatē forma substātialis sit magis substātia: cū sit pfectior mā z ēt substātia cōposita. ¶ Et hec fuit mens Cōmētatoris cōmēto tertio: z prima pars colligitur in pn°m cōmēti. dum dicit. Cū demōstrauit nobis. s. Ari. numerū substātiaz: icepit declarare nobis que eaz sit magis digna vt hēat hoc nomē. s. substātia. Scōa pars colligif ibi dū dicit: q; corpora cōposita hñt hoc nomen substātia magis ꝓpriā sm q; est magis famosum. Tertia vo pars non hi hic exposse: sed colligif infra cōñ. 7°m dū dicit: hec eniz noīa vnū: z ens: ſz ꝓdicanf pluribus modis: tñ prima pfectio in oībus istis. s. modis entis: z vnius. s. forma magis digna est vt hēat hoc nomē vnū: z ens: q; illud qō est ꝙgregatū ex mā z forma: ꝙgregatum eniz nō dicit vnum nisi per vnitatem existentem in forma: materia enim non est hoc nisi per formā. Idem vult cōmentator cōmento quarto septimo z octauo infra. Cōmento septimo octauo: z septimo metaphysice.

¶ Et ipsoruz ea magis que naturalia sunt: z enim ceterorum principia sunt.

¶ Et hoꝝ physica: hec. n. alioꝝ principia.

¶ Hic inuestigat aliā particulā dicens: q; z numero corpoꝝ: corpora physica. idest nālia sunt maxime substātie: z magis q; corpa artificialia: qō ꝓbat: q; corpora nālia sunt pncipia corpoꝝ artificialiū: cuz ergo corpora artificialia sint substātie solū rōne corpoꝝ nālium q; sunt corp principia: segtur q; corpa nālia sunt eis magis substantie. ¶ Intelligendū sm Egidium q; corpora nālia sunt magis substātie, ꝓpter duas causas. ¶ Prima est quam Arist. tangit in littera. s. q; corpa nālia sunt principia artificialium: nā sicut ars ꝓsupponit nām: ita corpus artificiale ꝓsupponit corpus naturale: sicut cultellus ferrū quare magis substātia erit ferrū q; cultellus. ¶ Scōa cā est: q; forme artificiales sunt accītia: vt habet 2°m phy. z tota substantia rez artificialium ē eoz materia: corpa aūt nālia non solum sunt substantie ratione materie: sed etiam ratione forme. ergo sunt magis substantie.

¶ Naturaliū vo corpoꝝ qdam hñt vitam: qdam non hñt: sed ea vacāt: vitam aūt dicimus nutritionē: accretionez: atq; decretionem: q; gdem per idipsum fit qō viuere dī. Quare corpus oē naturale particeps vite substātie est: z ita suba vt composita.

¶ Physicoꝝ aūt: alia qdem hñt vitā: alia aūt non hñt. Vitā autem habere dicimus id qō per seipm alimētum: z augmētum: z decrementum: q; re omne corpus physicum participans vita substantia erit: substantia autem sic sicut composita.

¶ Inqnirit tertiā particulā dicens q; corpoꝝ nāliū: alia hñt vitam: z alia non hñt vitam. Vitam aūt hñtia sunt que per se ipsa hñt alimentum: idest nutricationē augmentum z decremētum: ex quo infert q; cuz corpora naturalia sint magis substātie q; artificialia: z iter ea cōnumerant corpora hñtia vitā: q; omne corpus physicū habens vitam ē substātia: nō qdem simplex sed composita.

¶ Intelligēdum primo q; p primaz particulam in qua dicebat q; corpora videntur esse maxime substātie: vult hic Aristo. q; aia ē actus corpis. ¶ Per scōaz vo vbi dicebat q; corpora physica sunt maxime substātie: vult habere q; aia ē actus corporis non cuiuscunq; sed physici.

¶ Per tertiā aūt vbi dicebat q; corpoꝝ physicoꝝ quedam hñt vitam: z quedā non: vult habere q; aia ē actus corporis physici non cuiuscūq; sed vitam hñtis. ¶ Intelligendum scōo. Aristo. dicere q; illud corpus habet vitam qō per seipsuz habet alimētum zc. Et Cōmentator dicit essentialiter: q; per habere alimentum zc. per seipm vel essentialiter intelligere volumus a principio intrinseco. Animata enim ab intrinseco nutriuntur: augenf zc. q; ab aia cum calore naturali: que sunt eis ītrinseca: qō dī ad dīam quoūdam inaiatoꝝ que ab extrinseco augeri videntur: licet improprie z per solam iuxta positionem: sicut lapides z reliqua huiusmodi. Unde Cōmentator cōmēto tertio sic dicit. Et dixit essentialiter: q; inuenitur extra vinum aliquid quod assimilatur augumē/tato z diminuto z non est viuum.

¶ Atq; cū tale ēt sit corpus. idest hñs vitā. Corpus pfecto nō erit aia: corpus nāq; nō subijt rōnem eoꝝ que sunt in subiecto: sed vt subiectū potius est z materies.

¶ Qm autem est corpus z huiusmodi vitā hñs: neq; vlīq; erit corpus aia: non est enim eoꝝ que in subiecto corpus: magis autem sicut subiectum z materia est. T. c. 4

¶ Hic ꝓbat q; aia nō est corpus dicens: q; cum aliqd sit corpus qō non est corpus simplr. sed hñs vitam: q; opz esse tale per principium existens in eo qō est aia: qō qdē prim'm in alijs corporibus vita carentibus nō inuenit: ex quo segtur argu. q; aia nō est corpus: qō sic arguit. Nullum corpus est in subiecto: sed magis est alioꝝ subm: sed anima est in subiecto: q; est subiectiue in corpe viuentis in quo opatur. ergo anima non est corpus. ¶ Intelligendum

gendum sm Cōmētatorem cōmento quarto q; Aristo. non ꝓbat q; aia nō sit materia: q; hoc ē per se notum: ex quo vlterius pōt sic argui. Aia ē substantia: z non materia: neq; compositum. ergo est forma substantialis.

¶ Dubitaf vtrū substātia que ē genus predicef de mā z de forma: z arguif q; nō. ¶ Primo. Nullus genus predicat de suis principijs: ſz materia z forma sunt principia ꝑdicamenti substātie. ergo zc. pz ꝓnia z maior: q; principia generis nō sunt in genere: ſz ante genus: z per ons de ipsis nō predicaf genus minor etiam ē nota: q; materia z forma sunt principia substātie cōposite. ¶ Scōo. Genus est quoddaz totum. ergo non predicaf nisi de toto: si ergo suba que ē genus predicaf de mā z forma: cum etiam ꝑdicetur de substantia cōposita: sequif vnū totum eē plura tota. ¶ Tertio. Licet analogia sm magis pfectum z minus pfectuz nō tollat rationem generis: tñ analogia sm cām z causatum tollit rationē generis: sed suba que ꝑdicatur de materia z de forma: ꝑdicatur de illis sm cām z causatum: cū mā non sit in actu z substātia nisi p formaz sm Cōmentatorē. g; zc.

¶ Propter has rōnes dicit Egidius q; suba generica non ꝑdicat de materia z de forma in recto: cti nō sint per se in genere substātie: ſz solum p reductionē tanq; illius principia: sicut pūctus z vnitas se hñt ad genus q;titatis vñ non dixit Aristo. q; mā vel forma sit suba: sed dixit q; sunt ipsius subē: qō verē: q; sunt illius principia: si ergo substantia ꝑdicat de mā z de forma illa ē analoga: z non substātia ꝑdicam ētalis. Hāc opinionē asserit Albert. di. q; diuisio substātie in mām: formā: z cōpositū: est diuisio analogi in suos modos: z idē tenuit Bualterius Burleus volens q; p se existere z substare accidentibus sit modus olum q; sunt p se de genere substātie: sed mā z forma non p se existunt. igit. zc. ¶ Alij tñ moderniores tenuerunt: q; nō solū substantie p se exītes sunt p se de genere substātie: sed ēt forma substantialis: dicentes vlterius: q; eus: z mā prima sunt principia ꝑdicamēti substātie: qō non regrit cōpositionē ex mā z forma: ſz ex actu z potentia quali cōpositione forma substātialis ē cōposita. Et ex hoc pūt solui due prime rōnes superius adducte. ¶ Ad tertiaz: si arguceref de forma z cōposito sicut de forma z mā arguebaf: dicīt q; substantia non ꝑdicaf de forma z cōposito sm cām z causatum: sed sm prius z posterius: z ad istud tēdunt dicta Cōmentatoris. ¶ Sed sine dubio ista rīsio nō est sufficiens: q; vult Cōmētator q; sicut forma ē causa q; mā ē ens actu z substātia: ita ē causa q; cōpositū ē ens actu z suba: z per ons substātia ꝑdicatur de forma: z cōposito sm cām z causatum: sicut ꝑdicatur de mā z forma: quare sequif cuz cōpositū sit p se in genere: q; forma in illo genere non ē per se collocanda pz itaq; q; prima opinio ē verior z magis tenenda.

¶ Hece est igif aiam substantiā esse: pinde atq; formā corpis naturalis potētia vitaz hñtis. Substātia vo actus est z pfectio. Talis igif corpis est perfectio atq; actus.

¶ Hece ē ergo aiaz substātiā eē: sicut spēm corporis physici potētia vitā habentis.

T. c. 5 ¶ Suba aūt actus: hmōi igif corpis actus.

¶ Cōcludit ex dictis diffonez aie: z duo facit primo hoc: scōo oñdit eam esse quenienter assignatā. ibi. (Uniuersaliter qdez igif.) Prima in duas: q; primo ꝙcludit diffinitionem aie: scōo eam declarat ibi. (Hoc aūt dicitur duplr.) ¶ De prima dicit q; cuz ita sit vt dcm est superius necesse est ergo aiam esse substantiam: sicut spēm. idest formā corporis physici habentis vitā in potētia: vñ anima est substantia que est actus: cum non sit mā: neq; cōpositum: z ē actus talis corpis. s. physici habētis vitaz in potentia. ¶ Intelligēdum primo sm Cōmentatorez cōmento 4°. q; forma substātialis z forma accidentalis in hoc pueniunt: q; ambe sunt in subiecto: z ꝓpter hoc quidā crediderūt oēm formā esse accidens: q; ois forma est in subiecto: sed errauerūt. ¶ Et ē duplex differentia inter formā substātialem: z formā accidētalem. ¶ Prima ē q; accidens non est pars substātie composite: ſz forma substantialis ē pars substantie cōposite. ¶ Secunda differentia est q; esse in subiecto dicif equoce de forma substātiali: z accīte: qm subiectum accidentis ē compositum ex mā z forma: z est aligd existens in actu nō indigens in suo esse accīte: subm aūt forme est materia que non ē actu: nisi per formam: z ea indiget vt sit in actu: z maxime primum subiectum quod non denudatur a forma oīno. ¶ Intelligēdum scōo q; Cōmentato: per habens vitam in potentia: intelligit habens formam p quā est in potētia ad operationes vitales: z sic corpus posituz in diffone anime ē corpus compositum ex aia z corpore: nec incōuenit idem diuersimode sumptum diffinire seipsum. ¶ Egidius autē per hñs vitā in potētia: itelligit corpus qō ē subm aie: qō licet hēat actu vitaz capiendo vitā pro actu primo seu pro esse viuētis: nō tñ ponitur in diffone aie vt hēat actu vitā sic sumptā: sed vt de se est in potētia ad eam. Est ēt tale corpus in potentia ad vitam sumptā pro actu scōo. s. operatione vitali cum nō semper actu operetur huiusmodi operationes: que sibi secundario debentur z anime principaliter.

¶ Sed cū pfectio atq; actus bifariaz dicaf: vt diximus: qdā enim est vt scia: qdā vt cōtemplatio: patet aiam actum esse: perinde atq; scientiā. Nā ex eo q; anima est z sōnus est: z vigilia: atq; vigilia qdem contēplationi: somnus autem scientie operationez vacanti similis est. Altera autē alteram in eodē scientia inquā contēplationez generatione precedit. Quapropter anima primus est actus: perfectioq; corporis naturalis potentia vitam habentis.

¶ Hic aūt dicif dupliciter: alius qdē sicut scientia: alius qdē sicut considerare. manifestū est igif: q; sicut scientia: inexistere eniz aiam z somnus z vigilia est: ꝓportionale aūt vigilantia quidē ipsi considerare: somnus autem ipsi habere z non operari.

¶ Prior autē generatione in eodē sciētia est. Unde anima est primus actus corporis physici vitam potentia habentis. T. c. 6

¶ Hic declarat diffinitionez z diuiditur in duas partes: quia primo facit hoc. Secūdo remouet dubiuz. ibi. (Un de nō oportet.) Prima in tres: quia primo declarat diffinitionem quantuz ad id quod se tenet ex parte anime habentis z quod ponitur loco generis. Scōo quantum ad id quod se tenet ex parte corporis: z quod ponitur loco differentie. Tertio ꝙcludit hanc diffōnem aie esse cōmunissimā. scōa ibi. (Tale autez quodcūq;.) Tertia ibi. (Si autez aliquod cōmune.) ¶ De prima oñdit Arist. qualis actus sit anima dicens: q; cum duplex sit actus: vnus sicut scientia: z ē actus primus: alius sicut cōsidē/

rare: z est actus scōs: manifestū est q aīa est actus fiē scīa ideſt primus: z nō scōs: cuiusmodi sunt opationes ab ea puenientes: sicut somnus z vigilia que inexistūt corpori aīato p ipsam aīam: haz tñ operationum q̄dam est filis sciet ꝑm quā qs hñs non operat: sicut sōnus in quo fit vacatio ab opationibus sensus z motus. Quedā aūt ē filis ipsi ꝓsiderare: sicut vigilia in qua sensus sunt in exercitio: z mēbra motiua: in eodez tñ scīa est prior via gñationis q̄z ꝓsiderare: z vlr actus primus q̄z actus scōs. Er q̄ p̄z: q aīa est actus primus corporis physici potentia vitā habētis. ¶ Intelligēdum primo ꝑm Cōmentatorē cōmento quto q cum prius sit aīam esse in corpore aīato q̄z opari. saltē via gñationis: q aīa qua qs hñs non opatur est actus primus: est. n. actus primus prima pfectio a q̄ non ꝓuenit actio que inata est ꝓuenire. Alia aūt operans est actus scōs: cum actus scōs sit postrema pfectio aqua prouenit actio que inata est prouenire: sicut est de scīa in ordine ad actum ꝓsiderādi. Quia ergo ad hoc q corpus sit aīatum: non oportet eam operātem esse. ideo bñ dcīt est: q aīa ꝑm esse physicuz qō regrit in corpore naturali est actus primus z nō scōs. ¶ Et qō dcīt est q nō oportet aīam esse semp operantē z in postrema pfectione: intelligi debet quātum ad sensum z volūtarium motū: nō aūt quātum ad nutricationem: q: aīa nutritiua in aīatis semp invenīt in postrema pfectione: nisi qs ponat q sūt quedā aīalia que aliqñ non nutriunt: sicut rane magne z qdam serpentes qui non thesauriçant: z tota hyeme in lapidibus latent. vñ si hoc ponat tunc pfectio siue actus dicet vniuoce de aīa nutritiua: z sensitiua: si vō non: dicetur equiuoce siue analogice: z hoc sufficit vt diffinitio inuestigata, sit conueniens omni anime.

Sed tunc dubitat primo si aīa nutritiua semp fit in actu scōo gūo respectu eius de scribi debeat actus primus. ¶ Scōo q videt q ꝑm descriptionē suprius datam de actu primo: q aīa sensitiua actu operās non sit aīa: q: tunc nō est actus primus vt p̄z ex illa descriptione: quare zc. ¶ Ad primū dici posset q actus primus respectu aīe nutritiue sic posset describi: q est prima pfectio a qua aliqua actio nō ꝓuenit: puta nutricatio futura aut potius ab ea ꝓduci: nec inconueniret eandē formā dici actū primū respectu opationis fiende: z actum scōm respectu fientis: vt ꝓstat. ¶ Ad scōm dici posset q illa aīa fuit actus primus qō sufficit ꝓ diffone: vel q intelligit in actu vel aptitudine. ¶ Intelligēdum ꝑm Albertū q aīalia in hyeme in cauernis latentia z nō thesauriçātia: sicut sunt vrsi glires: z alia plura: quāuis non sumāt cibū ab extra: tunc tñ nutriunt ex humidita/te flegmatica viscosa in eis cōgregata tpe estiuo: in quo wratiora reddunt ꝓpter calorem eoz debilem ex caloze continctis vigoraři: vide ab eo q: pulcherrima dicit.

¶ Et talis plāe vt ptes ipsi sint istrumēta. Eniuero ptes quoq plātaz istrumēta sine ꝓtroversia sūt: q̄z quis videaīt penit⁹ simplices eē: eius. n. qō circa fructū ē: illō tegmē est foliū z fruct⁹ ēt: radices ꝓterea vicē subeūt oris: vtrisq nāq trahit alimētuz.

¶ Tale aūt qōcūq organicū: organa aūt z plātaz partes sūt: sz penitus simplices: vt foliū fructiferi coopimētū: fructiferū autē fructus: radices vō ori similes sūt: vtraq enim trahunt alimentum.

¶ Declarat quale corpus physicuz sit illud cuius anima est actus dī. tale esse corpus organicum: z q: hoc est manifestum in animalibus: z latet in plantis: ideo ostendit partes plantaz: de quibus minus videtur cum sint simplices z homogenee: z animalium eterogenee: organicas esse: z ad diuersa opera a natura esse ordinatas: vnde folium ordinatum est vt sit coopimentum fructiferi. i. partis in qua fructus nascitur: fructiferum aūt factum est gratia fructus z radices similes ori in animalib⁹ trahunt nutrimētum: medulla aūt cordi ꝓportionat: z ita de reliquis. ¶ Intelligēdum q nō est tāta distinctio organoz in plantis sicut in aīalibus: q: aīalia perfectiora sunt plurium operationum perfectioz z magis differē/tium productiua: propter quod indigent pluribus organis z magis diuersis q̄z plante. Plante etiam ex similicausa indigent partibus organicis quibus non indigent corpora inanimata: z tu hoc totum declara.

¶ Si igitur cōe qd de oi aīa fit dicendū: ipsa pfectio prima: primus actus est corporis naturalis: cuius partes sunt instra. T.c.7.

¶ Si autem aliquod cōmune in omni anima oportet dicere: erit vtiq actus primus corporis organici physici.

¶ Ostendit diffinitionem datam omni anime conueni/re di. q si aliqua sit diffinitio cōmunis omni anime maxime erit ista: q est actus primus substantialis corporis physici organici. i. habentis vitam in potentia: z sic superaddita est vna particula que deficiebat in eius diffinitione ad eius complementum: vz organici. ¶ Intelligendum ꝑm Cōmentatorem com. 7°. q Ari. dixit sub conditione excusando se a dubitatione: que accidit in partibus istius diffinitionis: quoniam perfectio in anima rationali z in aliis partibus anime fere dicitur: puta equiuocatione vt post declarabitur. z ideo dixit q si fuerit cōcessum q aīa habeat sermonem vniuersalem cōprehendentez oēs partes eius: ille sermo erit iste. hec Cōmēta.

¶ Idcirco non q̄rere opz: si vnū sit aīa atq corpus: sic neq cerā z figuram: neq oīno materiē. Cuiusq: z id cuius materies est: nā cū vnū: z eē multifariam dicat: actus ē id qō proprie vnum est: atq proprie est.

¶ Añ nō opz querere: si vnū est aīa z corpus: sicut neq opz q̄rere: si vnū est cera z figura: neq oīno vniuscuiusq materia: z id cui⁹ est materia: vnū eni z ens: quū multipliʳ dicant: quod ꝓprie est: actus est.

¶ Remouet vnam dubitationem dicens: q non oportet querere neq dubitare: vtrum ex anima z corpore fiat vnum: sic neq querendum est: vtz ex cera z figura fiat vnum: z vniuersaliter ex forma z materia cuius illa dicitur esse forma. Nam cum ens z vnum multipliciter dicantur. illud quod proprie z vere est ens z vnum est forma. ¶ Intelligendum q hanc partem aliter introducit Albertus: z aliter Cōmēta. z plures eum sequentes: Albertus vult Aristotelem dicere q non est dubitandum: vtrum anima sit idem quod corpus: sicut nec est dubitandum an figura sit idem q cera: que tamen adinuicem sunt magis propinqua: quia forma z materia nunquam coincidunt in eandem rem. vnde cum ens z vnum ꝑm analogiam dicantur de substantia z accidente: z substantia diuidatur in materiam z formā: z compositū: inter hec tria nihil est primo z proprie ens nisi forma: q: mā nō habet esse actu nisi a forma: z silr compositum.

tum. ideo impone est: q forma sit mā: z q aīa sit corpus: mā enim nō est ad andū esse sicut forma: sed solum ad substētandū esse z indiuiduandū: quoz nullū est pncipaliter esse. ¶ Cōmētato: autē dicit Aristo. velle q nō est querendū nec dubitādū: vtrū aīa z corpus fiant vnū sue ꝓstituāt vnū: sic de cera z figura. ¶ Et dñs Egidius hoc declarādo dicit q cū querit: vtrū ex aīa z corpe fiat vnū: questio pōt tripliciter itelligi. ¶ Primo quātū ad modum vnionis: z tunc dī q sicut agens ꝓpingit passo ꝑm eius virtutē actiuā a qua egredit opari: q vnuz z idē est esse agētis z patiētis 3° physicoz. sic forma vnit mātē fz eēntiam: z aīa corpi a qua egredit esse qō est vnti z idem forme z mātē z aīe z corpori: quare ex aīa z corpe per talē vnionē ꝑm essentiā fit vnū esse qō est ipm cōpositū aīatū. Lo.10.

¶ Scōo pōt intelligi questio quātum ad cām extrinsecam: z tūc dicēdum est: q motor qui ꝓducit aīaz in corpore eā vnit corpori: z facit vnū ex eis: z hi duo modi nō sunt ad ꝓpositum Aristo. ¶ Tertio pōt questio intelligi quātū ad cām intrinsecā. vz. vtrū sit aliq cā extrinseca corpori aīato alia ab ania z corpore: que vniat aīam corpori. ¶ Et huic qōni Ari. rndet dicens: q nō debemus quererе: aliquā talē cām: qñ nulla est talis cā: sicut clauus vel colla: aut aliud file: que vniat aīam corpori: z que se hēat vt ligamētum ligans z ꝓiungens vnuz cū reliquo. ideo frustra eēt querere talē qōnem: cū non sit aliq⁹ intermediū inter aīam z corpus vniens ea adinuicē: sz ex hoc solū q aīa est act⁹: z corpus qd in potētia. ideo ex eis fit vnū. ¶ Sed ꝓtra hoc aliq instant: qñ prime qlitates z dispositiones corpus ꝓparantes vt recipiat aīam: sunt quoddā mediū per qō aīa corpori vnitur. Propterea dicunt Aristotelē velle: q inutile eēt querere: vtrū ex aīa z corpe fiat vnū: qñ scito q aīa est forma subalis: z q corpus aīatum est mā sua ꝓpria: statim sciet ex doctrina primi physicoz: z primi de generatione que istaz ꝓced it: q aīa vnit corpori: z q ex eis fit vnū. Posset tñ rndeři: q Egidius itelligit de cā principali z essentiali corpori aīato z non tñ preparatiua: vt sunt ille dispositiones. ¶ Intelligēdum ꝑm Cōmenta. com. 7°. q si mā z forma eēnt vt in cōposito existētia in actu: tunc cōpositū nō diceretur vnum nisi sicut dī de rebus que sunt vnū ꝑm ꝓtactum z ligamētum zc. Ex quo habet pōt q ex pluribus existētibus in actu nō fit ꝓprie vnū. sed opz vnū eē in actu: z alterum in potētia: vt ex eis fiat vere vnū: cōpositū. tñ non dī ens aut vnū ꝓprie nisi p formā: quare forma est magis digna hīe hoc nomē ens z vnū quā gregatū: z multo magis q̄z mā que est ens in potentia: nec est hoc. s. erīs in actu nisi per formam. ¶ Sed ꝓtra: qō est pfectius est magis ens: sed cōpositum est pfectius forma cum vltra pfectionē forme includat pfectionem materie. ergo zc. Item qō est vnū p se est magis vnum q̄z qō est vnum in alio: sed cō positū est vnū per se: q: seorsuz existit: z forma est vnū in alio: quare zc. ¶ Rñsio patet intelligenti.

¶ Uniuersaliter igit diximus qdnā aīa sit. Est enim ea substātia que est rō: hec aūt est qdditas corpis talis. Et perinde sane atq si qd instrumentoz artis naturale corpus eēt: ceu securis. Eius nāq substātia ipsius eēt: vt patet: securis ratio: idq eēt aīa: qua separata nō esset vlterius vt pz securis: nisi noīe tm: at nunc est securis: nō eniz talis corporis substantia ratioq est ipsa anima: sed naturalis vt diximus talis: q in se motus statusue principium insitum habet.

¶ Uniuersaliter qdē igit dcm est qd sit aīa: est enim substātia que ꝑm rōnē: hoc aūt est qō qd erat esse huiusmodi corporis: sicut si aliqō organoz physicum eēt corpus vt dolabra: erit qdem enim dolabre esse substantia ipsius z aīa hec: diuisa eniz hac nō vtiq amplius dolabra erit: sz aut equiuoce: nunc aut est dolabra: nō ergo huiuscemodi corporis qō quid est eē: z ratio aīa: sed physici huiuscemodi corporis hñtis in seipso principium motus z status. T.c.8

¶ Ostendit diffonem aīe esse conuenienter assignatā. Prio ex parte generis. Scōo ex parte differentie. ibi. (Est aūt non abijciens aīam.) Prima in duas partes: ꝑm q dupliciter declarat vlr aīam esse actum primum substantialem. ibi. (Cōsiderare aūt in partibus.) ¶ De prima dicit q vlr dictum est: qd ania est per diffinitionem eius cōmunissimam: z q est substantia ꝑm rōnem: ideſt a qua sumit ratio: z qō quid erat esse. i. quidditas siue essentia corporis aīati. z q aīa sit actus substātialis primus corporis aīati a quo sumit specificū esse z diffonem. Declarat Aristo. per exēpluz in artificialibus que sunt quo ad nos notiora q̄z nālia: dicens: q sicut si dolabra que ē corpus artificiale esset corpus nāle: tunc forma dolabre eēt forma eius substātialis: qō ꝓbatur: q: remota sua forma non amplius erit dolabra nisi forte equoce: qō non esset nisi illa forma esset substantia. Illud eniz p cuius remotionē mouet substātia est substantia: sic q aīa est forma corporis nālis: segtur q ipsa est forma eius substātialis z per cōs actus eius substātialis primus. Nunc aūt quia dolabra est corpus artificiale: forma eius non est forma substalis: q: forma substātialis z vlr aīa non est forma nisi corporis nālis habētis in se principium motus z status. Ideo non opz q remota forma dolabre remoueat dolabra: quātum ad id qō de substātia participat: nec opz q remota forma artificiali securis: remoueat ferrum qō est tota eius substātia: z ita de reliqs. Ex quibus pz vlr: aīam esse actum substātialem primū corporis aīati: eo q vlr ipsa remota a corpore aīato: ipm remouet ꝑm nomē z diffonem. ¶ Intelligēdum ꝑm Cōmentatorē com. 8° q differētia est inter formas nāles: z artificiales: qñ naturales sunt sube: z artificiales sunt accidētia. ¶ Ex hac differētia plures alie sequunt. Prima est: q cōpositum artificiale nō est substātia: nisi ꝑm mām que est tota eius substātia: sed cōpositum nāle est suba ꝑm mām z formā.

¶ Scōa differētia est: q cum aufert forma artificialis non ꝓpter hoc aufert sua materia: vt cū remouet forma securis: non ꝓpter hoc remouet ferrum. Ideo tunc dicitur remanere securis. sz ꝑm suam subam: sz nō remaneat vt qd artificiale: sed cum remouet forma nālis remouet eius mā. s. ꝓpria: z nō remanet aliqd nisi equoce.

¶ Tertia differentia est: q cum auferetur forma nālis: tunc auferet indiuiduū sube z admittit nomē z diffonē: q: tunc auferunt genus z differētia: vt si auferat aia sensitiua a carne nō remanet caro nisi forte equoce: sz remota forma artificiali remanet indiuiduū substātie noīe z diffone: vt remota acutie securis adhuc remanet ferrū: z etiā dī remanere securis: q: nomen rei artificialis primo significat mām: z secūdario cōpositum: z ecōtra nomen rei nālis prio significat formā: z cōpositū secundario: q: sicut cōpositum nāle nō est in actu nisi p formā: z eius mā hz eē p suā formā: sic cōpositus artificiale nō est in actu nisi p suā mām: z silr eius forma: q: ipsa est acci-

dens: z accēs capit ēc a suo subo. Deide subdit Cōmē. q̄ indiuiduū subē nō est hoc. s. aliqd in actu nisi p suaz formā: cū eius mā sit ens in pura potētia: z idiuiduū artificiale nō est hoc aliqd in actu. s. subali nisi p suā māz q̄ est suba nālis cōposita: nō ātq̄ suā formā cū illa fit accēs.

¶ Atq̄ id qđ dcm̄ est in partibus ēt ispicere licet. Nā si oculus aial: eius tm̄ aia visus ipse nimiz eēt: hic est eniz vt pz oculi substātia: q̄ sese hz vt ratio: oculus aūt est materies visus: qui cum defecerit nō vlterius erit oculus: nisi noie tm̄: z perinde atq̄ lapideus: vel ēt pictus. Id igit qđ de parte dcm̄ est ad totum corpus viuens accōmodare oportet. Est enim hic profecto rationuz similitudo: nam vt pars sese habet ad partem: sic totus sensus ad totū corpus: vt talis est rationis.

T.c.9. ¶ Cōsiderare aūt in partib⁹ opz qđ dcm̄ ē. Si enim eēt oculus aial: aia vtiq̄ ipsius visus eēt. hic enim suba est oculi q̄ est ꝑm rationē: oculus aūt materia visus est: q̄ deficiente nō est adhuc oculus nisi equoce: sic̄ lapideus aut ōpictus. Opz igit accipe qđ est in pte in totoviuēte corpe: ꝓportionalr nāq̄ se hz: sic̄ pars ad partē: totus sensus ad totū corpus sensitiuum ꝑm q̄ hmōi.

¶ Idem ofidit ꝙ partes ipsius aie: qm̄ eadē ꝓportio partis aie ad partē corpis z totius aie ad totū corpus: sz ita se hz pars aie ad partē corpis: q̄ ipsa est eius actus substātialis primus. ergo zc̄. ꝓbat minor: q̄ dato q̄ oculus eēt aial: z q̄ visus eēt alia eius: tūc visus eēt forma suba/lis oculi dans sibi diffōnē z specificū eē: pz: q̄ remoto visu nō amplius remanet oculus nisi forte equoce. sicut lapideus vel ꝑictus. q̄ sequit q̄ oculus hz eē ꝙ visuz tanq̄ ꝑ eius formā substātialem z actū primū: z ita est de toto corpore in ordine ad totā aiam: pz igit: q̄ aia est actus substalis primus. ¶ Sed hic posset qs dubitare: q̄ vr q̄ nō oporteat remoto visu nō remanere oculū: qm̄ visus ē accēs oculi: q̄ potentia eius visiua: sed non opz remoto accēte q̄ nō remaneat suba q̄ est eius subiectū. sicut nō opz q̄ remoto auditu nō remaneat auris: igr zc̄. ¶ Ad istud pōt dupliciter rñderi. Primo q̄ Aristoteles supponit q̄ oculus sit aial: z q̄ visus sit alia eius: z vbi sic eēt dubie ad remotionē visus sequeret remotio oculi: sic̄ dicebat de forma dolabre z dolabra dato q̄ eēt corpus nāle. ¶ Scđo dici pōt: q̄ oculus pōt dupliciter ꝙsiderari. Uno mō ꝑm suba suā. Alio mō vt est mēbrū organici z officiale. Si ꝙsideret ꝑ mō non opz remoto visu oculū remouerit: z hoc ꝓbat argumētū. Si aūt. scđo mō bene opz q̄ oculus vt mēbrū visiuum ꝛcludat nālem potentiā ad videndū: cū aia non possit esse ꝛmediatū principiū opationis: q̄re remota visiua potentia non remanebit oculus inquantum est mēbrum organicum z officiale.

¶ Nō est āt id potētia viuēs qđ abiecit aiaz eaq̄ vacat: sz id qđ ipsam hz. Semen vo fructusue id nimirū est: qđ pōt tale corpus euadere. At igit icisio: visio q̄z: sic ē vigilia actus: z vt visuz rursus istrumētiq̄ vis: sic est aia actus. Corpus aūt est id qđ vt dixi/mus: est potētia viuēs. Uel vt pupilla visus q̄ oculus est: sic aia z corpus est aial.

¶ Est aūt nō abiciēs aiaz potētia ens vt vi T.c.10
uat: sz q̄ hns. Semen aūt z fructꝰ potentia hmōi corpus est: sicut qdem igit incisio: z visio: sic z vigilātia actus: vt aūt visus z potentia organi anima: corpus aūt quod potentia est: sed sicut oculus pupilla: z visus: z ibi anima z corpus animal.

¶ Ostendit diffōnem positaz esse sufficientē ex parte corpis positi in ea. s. hntis vitā z potētiam: oñendo tale corpus esse in potētia ad vitam pro actu scđo: q̄ ad opationes vitales: non aūt pro actu primo. ¶ Et dividit in duas: q̄: primo facit hoc. scđo infert qđ ex ꝓdicta diffōne sit manifestum: z qđ manifestum. ibi. (Qđ qdem igit.)

¶ De prima dicit: q̄ qr dcm̄ est: q̄ aia est actus corpis habētis vitā in potētia: q̄ tale corpus cuius actus est aia non est abiciens aiaz: sed corpus aiatum actu hns aiaz: est tm̄ potentia ens vt viuat: idest vt exerceat opationes vitales. Semen aūt aialium z fructus plantaz nō solum sunt in potētia ad opa: sed ēt ad aiam. Ideo nō sunt corpora actu aiata: sed solum potētia: quare nec corp actus est aia. Et q̄ fecerat mētionem de opationibus z potentijs. Dicit: q̄ sicut incisio est opatio gladij: z visio oculi: sic vigilantia est opatio aie sensitiue: z sicut visus est potentia organi: sic anīa est potentia corpis: z ipsum corpus aiatum est illud qđ est in potentia ad opationes: habens tm̄ aiam z actum primū. Unde sicut oculus est pupilla z visus: sic aial est aia z corpus: qđ intelligēdum est in ꝓdicatione causali. idest ex aia z corpe. ¶ Intelligendum: q̄ dūia est inter corpus aiatum z semen in habēdo vitā in potētia: seu in essendo in potētia ad opationes vitales: qm̄ semen est in potētia remota ad opationes vitales: z in potētia abiciente actū z formā que dēt eē illaz principiū. vz. aiam. Ideo est in potentia tam ad actū primum q̄z ad actū scđm vite. z ꝓpterea nō est actu aiatum: sed corpus aiatum est in potētia ꝓpinqua ad opationes vitales: q̄: licet non operet: hz tm̄ aiam z formam que dēt esse illaz principiuz. Ideo illius anima dī esse actus. Corpus igit cuius aia est actus non hz vitaz in potentia remota: nec caret aia que est primū principium vite: sed hz vitam in potētia ꝓpinqua: q̄: hz aiam que est principium opationū vitalium. ¶ Et ꝑ vigilātiam nō intelligit Aristo. vigiliam ꝓprie sumptā: sed opationes aie sensitiue: que vtplurimum in vigilia exercent. ¶ Et si qs instaret q̄ corpus aiatum numq̄z sit in potentia ad opationes vitales: cū semp exerceat eas. ¶ Posset dici q̄ hz sit in actu respectu illaz quas facit: tamen respectu fiendarum aut fieri possibilium est in potentia.

¶ Animā igit nō separabilē esse a corpe vl partes ipsius nōnullas: si ptibilis sit: non obscurū esse videt: corpis nāq̄ partiū: pz aliquas aie partiuz actū esse. Nil tm̄ vetat: vt alique partiū sint sepabiles aie: ꝓptereā q̄ corporis nullius sint actus. At obscurū est necduz pz: si perinde corpus anima sit actus: vt gubernator actus est nauis. Hoc igitur pacto vniuersaliter de anima determinatum descriptumue sit.

¶ Quod

T.cō. 11. ¶ Quod quidez igitur non sit anima sepa/rabilis a corpore: aut partes q̄dā ipsius si partibilis apta nata est: nō manifestuz est: quarundā enim actus est partiū ipsarum: at vero ꝑm quosdaz nihil ꝓhibet ꝓpter id quod nullus corporis sunt actus. Amplius aūt immanifestū si sit corpis actus anima: sicut nauta nauis. Figuraliter qđē igitur sic determinetur: z describaf de anima.

¶ Nūc infert quid ex predicta diffinitione sit manifestū: z quid immanifestum dicens q̄ ex predicta diffinitione est manifestum: q̄ anima non est seperabilis a corpore: aut saltem alique partes eius: siue potentie. Sunt enim alique partes eius: de quibus est manifestuz q̄ sunt perfectiones corporis: z q̄ sunt a corpore inseparabiles: licz etiam sint alique eius partes de quibus posset alicui videri q̄ sint a corpore seperabiles: ꝓpter id quod nullius corporis sunt actus. ¶ Sed vtruz anima vniatur corpori per inherentiam z informationem: aut non: sed solum vt motor mobili: z nauta nauī: vt Plato opinabatur: est ꝑ immanifestum: nec ex predicta diffōne z eius manifestatione est hoc sufficienter z exquisite determinatum.

¶ Deinde epilogat dicēs: q̄ anima sic figuraliter: idest superficialiter z in vniuersali describatur z definiaf: do nec in sequentibus eius diffinitio magis ꝓpria z sufficiens inuestigetur. naz semp cōia ꝛbēt precedere ꝓpria z spālia. ¶ Intelligēduz: q̄ anima ꝑm aliquas sui partes est a corpore inseparabilis: ex eo q̄ sunt organice z perfectiones materie: sicut aia seu potentia vegetatiua sensitiua z ꝑm locū motiua. Aliqua tm̄ ē pars siue potētia aie: vt intellectiua: que q̄: nullius corpis tāq̄z organi ē actus dicitur in corpore separari sic: q̄ nec illa potentia ē in organo corporeo: nec operatio eius: z ꝑm fidē licz homīe viuēte aia eius intellectiua sui corpus informet: z eius operatio ab aliquo corporeo vt ab obiecto dependeat: tm̄ post mortē eius remanet aia a corpore nullo mō dependens: nec in essēdo nec in operādo: sz de hoc latius in tertio dicetur. ¶ Intelligēdū ēt q̄ sz sit aliqualr manifestum: q̄ aia corpori vnit ꝑ informationē: saltem illa que ē pfectio mā: z nō solum vt motor: q̄ tm̄ in sequētibus hoc magis manifestabitur: ideo dicit hoc esse immanifestū.

Dubitatur vtrum diffinitio assignata de aīa sit sufficiens. Arguitur q̄ nō. Primo.

Illud qđ est potētia passiua non ē actus: cum de ratione potētie passiue sit pati. actus vero agere sed anima ē potētia passiua saltem sensitiua z intellectiua. ergo zc̄. ¶ Secundo: quod est accidens non est actus substantialis: sed anima est accidens: cum aduenit enti in actu. s. corpori organico physico. igitur zc̄. Lo.20. ¶ Tertio Actus secundus nō est actus primus cum distinguantur secundū Commentā. sed anima est actus secundus: cū ab ea semper ꝓueniet actio. s. nutricatio: qm̄ cessatio huius actionis ē mors: vt vult Commenta. 8° physi. igitur zc̄. ¶ Quarto. quod est actus materie nō est actus corpis: cum materia nō sit corpus: sed anima ē huiusmodi: q̄: est forma substātialis: z omnis forma substātialis ē perfectio materie: quare zc̄. ¶ Quinto. Illud qđ est actus corpis physici ē forma naturalis: per cōsequens natura: sed aia nō est natura: cū ex opposito distinguanf. igit zc̄. ¶ Sexto aliqua ē anima que nō est actus corpis organici. igit zc̄. patz cōsequētia. z assumptū arguit de anima que ē in carne: q̄ est corpus hōgeneū: z nō organicū. ¶ Septimo. qđ est actus corpo/tis habētis vitam in actu nō ē actus corpis habētis vi/tam in potētia: cū idem respectu eiusdem nō fit in actu z in potentia. sed aia ē actus corpis habētis vitam in actu. s. corpis actu viuētis: vt notū est q̄ zc̄. ¶ Rñdet q̄ di ffō inuestigata de aia est sufficiēs ratiōz diffō eius cōis: q̄ cōpetit aie cōuertibiliter: z ipsam in vli notificat: z ꝑ eā distinguit a quolibz alio. Unde ꝑ actum distinguit a mā que ē pura potētia. Per substantialē distinguit vlr ab accidētib⁹ z spālr a suis potētijs nālibus: que sunt accidētales. Per ꝑm distinguit ab opationib⁹ suis que sunt actꝰ secūdi. vel ꝑm Cōmētato. a scipsa vt operaf: q̄: aia diffinit: vt aia ab animādo dicta: z nō vt operaf. Per corporis distinguitur ab habitib⁹ intellectualib⁹ qui sunt actus anime z nō corporis: z tamen sunt actus primi respectu operationum ab eis puenientium. Per physici distinguitur a formis artificialibus que sunt actus primi in ordine ad actiones earum: sed non sunt actus corporis physici: sed artificialis. Per organici distinguitur a formis substantialibus corporum inanimatoꝝ que dicuntur actus materie z non corporis organici: immo nec corporis: qa non requirūt distinctionem partium organicarum ꝑm complexionem: cōpositionem: figuram zc̄. in suo subiecto: sicut facit anima ꝓpter eius nobilitatem: z diuersitatem operationum: que per vnam fieri non possent. Unde visio nō posset fieri per pedez: nec ambulatio per oculum. Ideo anima dicta est actus corporis z non materie: z econtra est de aliis formis substantialibus. Per potentia vitam habentis distinguitur a forma substantiali cadaueris: quod ē organicum saltem scđm similitudinem: sed non est habens vitam: idest operationes vitales in potentia: scilz ꝓpinqua vt habet illud corpus cuius actus est anima. quare zc̄. Et ex hoc solui possunt argumenta superius adducta.

Ad primum dicitur q̄ nō inconuenit idē esse potentiā passiuam z actum respectu diuersorum: sicut anima ē potentia passiua respectu eoruz que recipit: z actus respectu corporis qđ informat.

¶ Ad secundū dicitur: q̄ anima nō aduenit enti in actu substātiali vltimo qđ requireret ad hoc q̄ esset accidens.

¶ Ad tertium patet vt supra. ¶ Ad quartū dicitur: q̄ ē actus materie vt subiecti remoti: z corporis vt subiecti ꝓpinqui. ¶ Ad quintuz dicitur: q̄ anima ē natura largecapiendo: scilz ꝓ principio motus vel quietis: sed nō ē natura stricte ꝓ principio motus ad vnam differentiā tantuz. ¶ Ad sextum dicūt quidaz: q̄ diffinitio data debet intelligi de anima totali que nō ē pars alterius: z nō de anima partiali. Uel dici posset q̄ omnis anima ē indiuisibilis scđm se: z q̄ eadem que ē in carne ē in esse: z in neruo: z in toto corpore organico: sz de hoc infra. ¶ Uel dici posset q̄ anima que ē in carne ē actus partialis totius corporis quod ē organicum. ¶ Ad septimum dicitur q̄ sz corpus animatū habeat vitam in actu capiendo ꝓ actu primo: habet tamen vitaz in potentia ꝓpinqua ꝓ actu secūdo: z sic capitur in diffinitione.

¶ At enim cū ex obscuris quidez nobis autem manifestis: fiat id notum qđ est diluci dum ac notius rōne: enitendum est rursus hoc pacto de ipsa anima ptractare. Rationez enim diffinitiuā non solum esse significare: vt cōplures dicere diffinitiones vidēt: sed etiā in ipsa causam ineesse ac apparere oportet. Nunc aūté diffinitionum complures vt ꝛclusiones esse videnf: veluti qđ est quadratio: cōfectio figure latez equaliū

angulozꝫ rectozū equalis altera ex parte longiozi figure: atꝙ diffō talis conclusionis occupat locum. At ea que quadrationem inuentionē esse medie dicit: ipsius rei profecto causam vt patet assignat.

T.cō. 12. ¶ Quoniā autem ex incertis quidem: certius autem fit quod ⁊ ꝑm rationem notius: tentandū est iteruz sic aggredi de ipsa: nō enī solum: quia oportet diffinitiuam rationem ostendere sicut plures terminozuz dicunt. sed ⁊ cām inesse ⁊ demonstrare: nunc autem ficut cōclusiones rationes terminorū sunt: vt quid est tetragonismus equale: altera parte longiozi: orthogoniū esse equilaterale: talis aūt terminus ratio conclusionis: dicens autē quoniam tetragonismus est medie inuentio rei causam dicit.

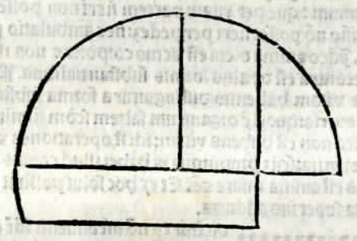

¶ Postquā Aristoteles in superiori capitulo inuestigauit diffinitionem cōmunez anime: nunc in isto capitulo prosequitur inuestigando diffinitionem eius propziaz. Et dividitur in duas partes: quia primo ꝓtinuando se ad precedentia premittit modum: quo in hac inuestigatione est procedendū. secūdo prosequitur ibi. (Dicamus ergo ꝑncipium accipiētes.) ¶ De prima dicit: ꝙ de numero incertozum illud quod fit nobis certum: fit certum nobis per aliquid certius eoz: ⁊ nobis notius ꝑm rationez: ideſt diffinitionē. Cum ergo ita sit ⁊ iam inuestigauimus diffinitionem cōmunez anime que dicit solū quid est anima ⁊ eam nō ꝑfecte notificat: ideo iterum est a nobis tentandum aggredi de ipsa anima inuestigando propziam diffinitionem vnicuiqz partium eius que dicit ꝓpter qd ipsius: ⁊ eam complete declarat: quod fiet procedēdo ex posteriozibꝰ inesse nobis notiozibus. Unde perfecta diffinitio non solum debet dicere quid est ipsum diffinitū: sicut plures inueniuntur diffinitiones: sed oportet ipsam dicere causam inesse ⁊ demonstrare: ideſt propziam causam diffiniti: per quā ei insunt passiones: ⁊ de ipso demōstrantur. Et quia mentionem fecerat de diffinitionibus dicendo aliquam dicere solum quid est diffinitum: ⁊ aliquam dicere propter quid: ostēdit per exemplum in mathematicis tales dari diffinitiones: ⁊ quod dicens quid: est conclusio demonstrationis. Dicens autē propter qd est demonstrationis principiū: vt si queratur quid est tetragonismus: ⁊ dicatur ꝙ est orthogonium equilaterale equale figure altera parte lōgiozi: hec diffinitio est dicēs solum quid: ⁊ est demonstrationis conclusio. Si autē dicatur ꝙ est inuentio rei medie tunc assignabitur diffinitio dicens propter quid diffinitionis precedentis ⁊ que ē demonstrationis principium. Unde ꝙ quadratuz fit inuentio rei medie ideſt figura resultans ex ductu alicuius linee in seipsam que ē mediuz proportionale inter duas lineas extremas: ex quaruz ductu vnius in aliaz resultat quadrangulus: est causa ꝙ quadratuz sit equale quadrāgulo: vt post apparebit. Ex quo innui videtur ꝙ diffinitio anime communis dicens solum quod demonstrari poterit ꝑr diffinitionem eius propziam inuestigandam dicentē propter quid a priozi: cuius prius aliter: vt via diuisiua: fuerit inuestigata: vt patuit in capitulo precedēti.

¶ Intelligendum primo scōm Commentatorē cōmento. 12. ꝙ ad perfectam cognitionez anime non sufficit diffinitio inuestigata: quia illa notificat animam solū in genere sed requiritur alia hic inuestiganda: que notificet quam libet partem eius in speciali. Unde sic dicit: Oportet ꝙ sermo diffiniens perfecte nō ꝛmonstret genus rei tantum sicut faciunt plures diffinitiones: sed sermo diffiniens debet demonstrare causam rei ꝓpziā propinquam existentem in ea actu. s. formaz non genus. ¶ Unde vt communiter aiunt triplex est diffinitio. Una dicēs soluz quid Alia dicens propter quid ⁊ tertia dicens qd ⁊ propter quid: ex duabus primis composita. Prima est conclusio demonstrationis ꝓprie dicte. ⁊ secunda ē eius principium ⁊ est perfectior prima. Tertia est tota demonstratio positione differens perfectior precedentibus: harum exempla ex littera colligere potes. ¶ Intelligendū secundo ꝙ in cōmento. 12. apud plures in vna parte eius inuenitur transpositio que vt plurimum sic iacet. Et ista diffinitio quam modo querimus est similis diffinitionibus que sunt quasi conclusio demonstrationis. Diffinitio autez vniuersalis predicta est similis diffinitionibus que sunt quasi demonstratio. Hic est transpositio: ⁊ vbi ponitur quasi conclusio ꝛmōstrationis: debet poni quasi demonstratio: ⁊ econuerso: ⁊ ꝙ ita sit patet ꝑr commētum sequens: vbi Commentator dicit. Cum notificauit diffinitionem anime vniuersaliter: ⁊ notificauit quantum dant tales diffinitiones de cognitione rei: ⁊ ꝙ diminute faciunt cognoscere non perfecte: cum sint vniuersales non accipientes causam propinquam: ⁊ quasi conclusio demonstrationis: ⁊ ꝙ diffinitio querenda in vnaquaqz partiuz anime est similis diffinitionibus propziis que sunt quasi principia demonstrationis ⁊c. Addit vlterius Commentator in commento. 20. dicens ꝙ Aristoteles non intendebat ꝙ ista diffinitio inducta in anima est conclusio demonstrationis: sed intendebat ꝙ ē ex genere illarum diffinitionum: scz que sunt conclusio ꝛmonstrationis: secundum ꝙ tales diffinitiones sunt vniuersales: ⁊ ideo dixit sunt quasi conclusiones. Iste enim diffinitiones aut sunt conclusiones: aut sunt similes diffinitionibus que sunt cōclusiones. Neqz intendebat eiuz ꝙ diffinitio querenda hic in vnaquaqz partium anime est ex diffinitionibus que sunt quasi principium demonstrationis: ita ꝙ sint manifeste per se: quia sunt ignote apud nos: ⁊ via ad cognoscendum eas ē ex posteriozibus sicut dixit: sed intendebat ꝙ est ex genere illarum diffinitionum: scz que sunt principium demonstrationis: tales enim diffinitiones aut sunt principiū ꝛmonstrationis: aut sunt simles diffinitionibus que sunt quasi ꝓncipiū demonstrationis: ⁊c. Vult igitur Cōmentator ꝙ diffinitio anime vniuersalis non ē conclusio demonstrationis propzie: quia diffinitio ꝑr quaz concluditur nō est per se nota de diffinito: ē tamē similis illis: quia diffinitio per quam concludit ē per causam propziam ⁊ immediataz: ⁊ similiter diffinitio eius propzia nō ē principiū demonstrationis propzie: quia non ē per se nota ꝛ diffinito: est tamen similis illis ꝓ quanto ē per causam propziam ⁊ imediataz in genere cause finalis. ¶ Intelligēdū tertio

ꝙ Egidius duplicem assignat cām quare diffinitio cōis dī qz: ⁊ ꝓpria ꝓpter qd. Prima est, quia diffō cōis est imperfectior qz diffinitio ꝓpria. Secūda est. qz passiones aie non possunt demōstrari de ea per diffinitionem cōem nisi ꝛmonstratiōe qz: cū dicat cām remotā ipsaz: ⁊ demōstratio que est ꝑr causam remotaz est demonstratio qz ꝑmo posteriozum. Per diffinitionem autem propziam: cuz dicat causam ꝓpinquam: ⁊ immediataz ipsarum: possunt demōstrari propter quid: quare ⁊c. Ex hoc vlterius assignat causam: quare diffinitio cōis dī cōcło demonstrationis: diffō aūt ꝓpria dī ꝑn''': supponēdo vnū qđ vē vel le cōmēta. s. ꝙ Aꝛ. nō inuestiget hic vnā diffōnē ꝓpriā cū alia cōuertibilē: scz ꝙ inuestiget q̄tuoz diffones particulares q̄tuoz spēbꝰ aie ꝓprias. s. vegetatiue: qđ est ꝑ''' ꝑn''' vegetandi: sensitiue: qđ est ꝑmū ꝑn''' sentiēdi: ꝑm locū motiue: qđ est ꝑ''' ꝓncipiū ꝑm locū mouendi ⁊ intellectiue qđ est ꝑmū ꝓncipiū intelligēdi: hoc stante pz: ꝙ diffō cōis nō pōt cōcludere affirmatiue aliquā diffōnē ꝓpriaz cū dicat cām remotā respectu eaz: ⁊ ꝑ cām remota nō ꝓtingit demōstrare affirmatiue: sed tm̄ negatiue: ꝑ posteri. Unde nō segt hoc est actꝰ ꝑmꝰ subst̄ātialis: ⁊ cetera. ḡ ē ꝑ''' ꝑn''' sentiēdi: ḡ ⁊c. vt pz. valz tm̄ negatiue: hoc nō est actꝰ ꝑmꝰ subst̄ātialis corpis phȳsici ⁊c ḡ nō est ꝑ''' ꝑn''' sentiēdi: ⁊ ita de alijs. Per qđlz aūt diffōnez ꝓpriaz pōt cōcludi affirmatiue diffō cōis: vt cōstat. Cū ḡ cā ꝓprie sit illa ex qua segtur aliđ affirmatiue ⁊ nō tm̄ negatiue: ⁊ ꝑn''' ⁊ cōclusio demōstratiōis nō dicant ꝓprie nisi de ꝓncipio: ⁊ ꝛclone demōstrationis affirmatiue: segt ꝓpositū: videlz ꝙ diffō cōis est demōstrationis conclusio: ⁊ diffō ꝓpria est demōstratiōis ꝑn'''. ¶ Intelligēdū q̄rto ꝓ notitia lr̄e: ꝙ per orthogoniū debem̄ intelligere figurā q̄tuoz angulozꝫ rectozꝫ. nā dī ab orthos grece latine rectū ⁊ gonus angulus. Et hoc est dupler: qđ dā est eqlaterale. i. q̄tuoz equaliū laterū: ⁊ appellat tetragonismꝰ siue quadratū. Aliud est q̄tuoz laterū ineq̄liuz: sic videlz ꝙ oia latera ꝛmediata sunt inequalia: ⁊ appellat figura altera parte longiozi siue quadrāgulus. ¶ Si ḡs ḡ vellet ꝓbare ꝙ quadratū est equale quadrūgulo: hoc ꝓbaret per hoc ꝙ q̄dratū ē inuētio rei medie. i. figura inuenta siue resultās ex ductu alicuius linee in seipsaz: que est mediū ꝓportionale: inter duas lineas extremales: ex quaꝝ ductu vniꝰ in alterā resultat quadrāgulus: sicut in numeris: hoc clariꝰ apparet: ꝙ nūerus q̄dratus est equalis quadrāgulari: qm̄ q̄dratꝰ resultat ex nūero medio ꝓportionali in seipm̄ ducto: ⁊ q̄dratus resultat ex ductu vniꝰ extremi in alterꝫ extremuz. Sint igit tres linee ineq̄les adinuicez ꝓportionales sicꝫ ꝙ qualis est ꝓportio maioris ad medium: talis est ꝓportio medie ad minorē: ⁊ sit ꝓma vt octo. scōa vt quatuor. tertia vō vt duo: nūc q̄dratū resultās ex ductu linee vt q̄tuoz in seipsam. i. ex q̄tuoz lineis vt q̄tuoz erit eq̄le quadrāgulo resultāti ex ductu linee vt duo in lineam vt octo idest ex duabꝰ lineis vt duo ⁊ duabꝰ lineis vt octo: sic̄ numerus q̄dratus q resultat ex ductu numeri q̄ternarij in seipm̄ ē eq̄lis numero q̄drangulari: q resultat ex ductu numerij binarij in numerꝫ octenarium: qꝝ vter qz est vt ser decim: vt sic arguaf. Oē resultans ex medio ꝓportionali inter duo extrema ducto in seipm̄ est equale resultāti ex ductu extremi in extremū: sed quadratū resultat ex medio ꝓportionali inter duo extrema ducto in seipz: ⁊ quadrangulus resultat ex ductu extremi in extremū. igit ⁊c. Et hec esset demōstratio per cām ⁊ ꝑpter quid: in quaꝝ ꝓma diffō q̄drati que dicit solū qd est ꝛclusio: ⁊ alia que dicit cām ⁊ ꝑpter qd est ꝑn'''. ¶ Et simlr est in diffōnibus ale: ꝙ diffō eius cōis est ꝛmōstrabilis ꝓpter qd per diffōnē ꝓpriā: q̄re segtur ꝙ diffō cōis est ꝛmōstratiōis cōclusio. ꝓpria vō est ꝑn''' demōstratiōis ⁊ qꝝ. Qđ dictū ē de diffōnib⁹ quadrati: nō pōt plene itelligi nisi ad geometriā fiat recursus. ¶ Signef igit figura q̄drāgularis cuius maior linea sit. A.b. ⁊ minor sit. b.c. tunc addaf minor maiori: ⁊ cōstituaf linea recta. a.b.d. supra quā ducatur semicirculus: ⁊ a pūcto. b. ducaf linea. b.e. vsqz ad circūferētiā semicirculi: tūc vt ꝓbatum ē in sexto geometrie linea. b.e. est mediū ꝓportionale inter lineas. a.b. ⁊. d. siue. b.c. sed vt ibidē ꝓbaf quotiēscūqz sunt tres linee ꝓportionales illud qđ resultat ex ductu ꝑme in tertiam est equale ei qđ resultat ex ductu medie in seipsaz. ḡ q̄dratū b.f. qđ fit ex ductu. b.c. linee ꝓportionalis medie i seipsaz est equale q̄drāgulo. b.g. qđ fit ex ductu. a.b. linee maioris in lineā. b.d. siue. b.c. minorē. q̄re ⁊c.

T.cō. 30

¶ Dicamus igit hinc ꝙsiderationis initio sumpto aiatū ⁊ ab inaiato vita seiūgi. Atqz cū multifariā viuere dicaf: ēt si vnū tm̄ istorū ēsit: viuere illō dicimꝰ cui ieſt: vt itellectꝰ sensus motꝰ loco ac statꝰ: ⁊ insup motio nutriméto accōmodata ⁊ accretio ōcretioue. T.cō. 13

¶ Dicamus igit ꝓncipiū accipientes intentionis determinari aiatū ab inaiato i viuēdo multiplr aūt ipso viuere dicto: ⁊ si vnū aliqđ horꝫ ēsit solū viuere ipz dicimꝰ: vt intellectus: ⁊ sensus: motus: ⁊ statꝰ ꝑm locū adhuc autē motꝰ ꝑm alimentū ⁊ decrementum: ⁊ augmentum.

¶ Prosegtur inuestigādo diffōnē aie ꝓpriā. ⁊ duo facit. ꝑ hoc scdo ꝓparat potētias aie ad aiam ⁊ adiuicē mouēdo dubitatiōes. ibi. (Utrū aūt vnūqđqz) ¶ Pria in q̄tuor qz ꝑ ostēdit per qđ aiatū ab inaiato distinguit enumerando diuersa opera vite. a gbꝰ diuersi gradus seu modi aiatoꝝ sumunt. Scdo ostēdit ꝙ vegetabilia ꝛhīt vitam. Tertio ostēdit: ꝙ vegetatiuū pōt separi ab alijs gradibꝰ viuētiū: sed nō ecōtra in mortalibꝰ: ꝛ ꝑ hoc dat intelligere ita eē de sensitiuo respectu ꝑm locū motiuū: ⁊ ꝑm locū motiuo respectu intellectiui. Quarto ostēdit: ꝙ vegetatiua potentia est: qua oia vegetabilia participāt ꝑm ꝙ huiꝰ. scōa ibi. Unde ⁊ vegetabilia. 3ª ibi. (Separi autē hoc.) 4ª ibi. (Vegetatiua aūt dicimꝰ.) ¶ De ꝑ dicit: ꝙ nos accipiētes ꝑn''' intētiōis nr̄e dicamꝰ. i. ab ꝑ incipiam⁹ dicere qđ intēdim⁹: ꝙ aiatū distinguit ab inaiato in viuendo. i. ꝑ ꝙ hz aliqđ opus vite. Nā cuz viuere multipliciter dicaf idest diuersa sint opa vite: cū eoꝝ aliqđ ineſt alicui: ipsuz viuere dicimꝰ: ⁊ esse aiatū ⁊ nō inaiatū. Opa aūt vite per q̄ diuersi modi viuētiū, sumunf sunt q̄tuoz: quoꝝ ꝑ''' est intellectꝰ siue itellectio. ꝑm ē sensus siue sensatio. 3''' ē motus siue statꝰ ꝑm locū. 4''' ē motꝰ ꝓz alimētū augmētū: ⁊ decremētū. ¶ Intelligēdū ꝙ viuer capit dupliciter. Uno mō ꝑ actu ꝑz sic ē idē ꝙ aia ꝑm quē modū dī ꝙ viuere viuētib⁹ est eē ⁊ in de lōgitudine ⁊ breuitate vite ꝙ gītatio est ꝑ''' ꝓncipatio aie nutritiue in calido nāli vita autē est eꝰ pmāsio lz Albertꝰ dicat ꝙ viuere sūptū ꝑ eē ipsiꝰ viuētis sit actꝰ cētialis aie quē cōtinue fluit corpori viuo ⁊ q supponit vt fundamētū oi operi suo. Sēdo modo accipit viuere ꝑ acto secūdo ipsiꝰ viuētis seu ꝑ operatōe vitali ab anima ꝓueniente ⁊ sic est idem ꝙ nutrire sentire intelligere ⁊c. ¶ Ad proposituz licz animatum distinguaf ab inaiato per viuere ꝑmo mō dictū nobis tamen est notius ꝙ distinguaf ꝑ viuere dictū scdo mō qz manifestiores sunt nobis opationes aie eꝝ ipsa anima. Et qz ꝓpter ratiōes ille sunt q̄tuoz generꝫ vt enūerat Arist. in lra. Jō dicunt q̄tuoz esse aie ꝑm spēm subalternam ⁊ ꝓncipales

T.cō. 38

T.cō. 13

ei⁹ potẽtie in aĩatis diuersis a qb⁹ q̃tuor gradus aĩatoꝝ sumunt. Unde ab aĩa vegetatiua potentia ꝛ opatione sumit vegetatiuũ qđ inuenit in oĩb⁹ viuẽtib⁹ mortalib⁹. ꝛ ẽ ꝓmus gradus. Ab aĩa sensitiua potentia ꝛ opatione sumitur sensitiuũ: qđ inuenit in oĩb⁹ animalib⁹: ꝛ ẽ gradus secũdus. Ab aĩa ꝑm locũ motiua potẽtia ꝛ opatione sumit ꝑm locũ motiuũ: qđ inuenit solũ in aĩalib⁹ pfectis: ꝛ est tertius gradus. Ab aĩa intellectiua potẽtia ꝛ opatiõe sumit intellectiuũ qđ in solis hoĩb⁹ reperit: ꝛ est q̃rtus gradus. Et illi gradus se hñt sicut includẽs ꝛ incluſus: ꝛ sic magis vle: ꝛ minus vle: sic q ꝙbicũq; ẽ sensitiuũ ẽ vegetatiuũ ꝛ nõ cõuertit: ꝛ ꝙbicũq; est ꝑm locũ motiuũ: ẽ sensitiuũ in mortalib⁹: ꝛ nõ cõuertit. Et ꝙbicũq; ẽ intellectiuũ in mortalib⁹ est ꝑm locũ motiuũ: ꝛ non conuertit: sed de his amplius in sequẽtibus.

¶ Quapropter ꝛ vniuerse plante vident viuere: ꝙppe cũ videant in seipsis vim habere talem atq; principiũ: quod ad contraria loca tã incrementa q̃z decremẽta suscipiũt. Non eni sursum quidẽ accrescunt. Deorsum autẽ nõ accrescũt. Sed ad vtrãq; similiter differẽtiaz: ꝛ omni ex parte: semperq; nutriuntur: ꝛ eo vsq; viuũt: quousq; possunt alimentum accipere.

T.cõ. 14 ¶ Unde ꝛ vegetabilia oĩa vident viuere: vident aũt in seipsis hꝫbẽtia potentiã ꝛ principiuz huiusmodi: per quod augmentũ: ꝛ decrementũ suscipiũt ꝑm cõtrarios locos: nõ enim sursum quidẽ augentur: deorsuz autẽ nõ: sed similiter in vtroq; ꝛ penitus quecũq; aluntur ꝛ viuunt in fine: quo vsq; possint accipere alimẽtum.

¶ Ostẽdit q vegetabilia hñt vitaz. Arguẽdo sic. Oĩa que in seipsis hñt ꝓncipiũ per qđ augent ꝛ diminuunt ꝑm locã ꝓria hñt vitã: sed oĩa vegetabilia sunt hi⁹. igit: ꝓz ꝓña ꝛ maioꝝ: q inaiata nõ mouent ꝑm ꝓpriã nãz nisi ad vnũ locũ: ꝛ minoꝝ declarat: q vegetabilia oĩa augent vel diminuunt sursum ꝛ deorsum: ꝛ ꝑm oẽm diam põnis: iõ hñt vitã ꝛ viuũt donec possint accipe alimẽtũ. ¶ Intelligẽdũ ꝑm Cõmẽtatoꝝ ẽ cõmẽto. 14. q augmẽtatio diminutio: ꝛ silr nutritio: attribuunt aie ꝛ nõ corpori inaiato simplici aut mixto: q hec nõ hñt nisi vtutẽ vt moueant ad vnũ locũ tñ vt leue sursum: ꝛ graue deorsuz: ꝛ illi motus fiunt ad loca contraria: quare ꝛc̃.

¶ Atq; hec qdẽ vis a ceteris seiungi: separariq; potest: cetere autẽ in ipsis mortalib⁹ ab ista nequeũt separari: qõ qdem in ipsis perspicit plãtis. Nulla eni ꝓsus in ipsis: vt pz: alia ꝑter hãc aie potẽtia atq; offiñ inest. Uiuere igit ob hoc ꝓncipiũ viuentibus cõpetit: Animal autẽ est ob sensum ꝓmonã ꝛ ea que nõ cientur motu: nec mutãt locum: sensuz autẽ hꝫbent: nõ solũ viuere dicimus: sed ẽt animalia nũcupare solemus. At vero ex sensib⁹ tactus ꝓmo cũctis animalib⁹ ineſt: atq; vt vegetatiuũ a tactu sẽsu q̃ oĩ: sic a ceteris tactus separi sensib⁹ pot.

¶ Separari autẽ hoc ab aliꝭ possibile est. Alia aũt ab hoc impossibile in reb⁹ mortalibus: manifestũ est aũt in his que vegetãtur: neq; eni vna ẽ in ipsis potẽtia alia aie. T.cõ. 15

¶ Uiuere quidẽ igitur ꝑpter hoc ꝓncipiũ est in oĩbus viuentibus. Animal autẽ ꝓpter sensum ꝑmũ. ꝛ nãq; que nõ mouent: neq; mutantia locũ: hꝫbẽtia aũt sensuz animalia dicim⁹ ꝛ nõ viuere solũ: videntur autẽ ꝛ huiusmodi multa esse animaliũ: manẽtia aũt cũ sint natura: hꝫbent solũ sensum. T.cõ. 16

¶ Sensitiuũ autẽ tactus ꝓmo ineſt oĩb⁹: sicut autẽ vegetatiuum potest separari a tactu: ꝛ ab oi sensu: sic ꝛ tact⁹ ab aliꝭ sensib⁹. T.cõ. 17

¶ Ostẽdit vegetatiuũ separi ab aliꝭ potẽtijs aĩme: ꝛ nõ ecõuerso in mortalib⁹: qm̃ in plãtis inuenit soluz potẽtia vegetatiua ꝑ qđ viuũt: ꝛ q est ꝓn'''viuẽdi oĩb⁹ viuẽtib⁹ mortalib⁹. aĩal aũt est aĩal ꝑ sensuz ꝑ'''q est sensus tactus Et inueniunt aliq̃ aĩalia q̃ hꝫbeãt sensuz: nõ tñ mouẽtur ꝑm locũ: sicut sunt aĩalia imꝑfecta ꝛ petris affixa. Tactus q̃ qz ẽ ꝓmus sensuũ põt ab aliꝭ separi ꝛ nõ ecõuerso: siẽ vegetatiuũ ꝑt ab aliꝭ aie potẽtijs separi ꝛ nõ ecõuerso. ¶ Intelligẽdũ hꝫ Cõmẽta. ꝓmẽto. 15. q qz corpa supcelestia manifeste vident moueri: ꝛ intelligere: hꝫ nõ nutriri neq; sentire. Iõ dic Aꝛ. in reb⁹ mortalib⁹. Dixit ergo Aꝛ. in mortalib⁹ vt ꝑseruaret se a corpib⁹ celestib⁹ q̃ hꝫ sint aĩata: nõ hñt tñ de potẽtijs aie nisi intellectiuã: ꝛ motiuã: seu desideratiuã: nõ aũt vegetatiuã: vel sensitiuã ꝛ p corp⁹ celeste intelligit aggregatũ ex oĩbꝰ ꝛ intelligẽtia. Ex quo velle videt q ꝛ itelligẽtia mouẽs celũ sit aĩa vt de ea hic logꝛ Aꝛ. sicut aĩa ꝛ intellectiua ꝛ maxie hꝫ opõnẽ Auer. Et in fine ꝓmẽti assignat ꝓmẽtatoꝝ cãz quãr Aꝛ. plãtis nõ attribuit nisi potẽtiã vegetatiuam: hoc.n. facit vt ꝓdicat dicẽtib⁹ q ꝑ plãtis ineſt somnus ꝛ vigilia: q hoc est falsuz: qm̃ somn⁹ ꝛ vigilia nõ sunt opationes aie vegetatiue: hꝫ sensitiue. ¶ Intelligẽdũ scõ hꝫ Cõmẽta. ꝓmẽto. 16. q ꝗ nomẽ aial dr de eo qđ hꝫ ꝓn'''sensus: in eo qđ hꝫ ꝓn'''sensus: ꝛ nõ inquãtũ hꝫ ꝓn'''motus in loco. ꝛ hi⁹ signũ est spõgia maris ꝛ multa ex hñtib⁹ testã que hñt sensuz: ꝛ tñ nõ mouent ꝑm locũ ꝛ dicunt aialia nõ tñ viua Cõmẽtatoꝝ tñ nõ negaret q moueant se dilatãdo: ꝛ cõstringẽdo: sed vult q nõ moueant de loco ad locuz: ꝛ tñ sentiũt: q si pungant retrahũt se: ꝗ aũt sit q̃ ꝑfecta sũt: ꝛ hñt nutrimẽtũ ꝓiunctũ: iõ nõ egẽt aliꝭ sensib⁹ a tactu: vt querãt nutrimẽta a lõge sicut oportuit in aĩalib⁹ perfectis que habẽt nutrimẽtũ remotũ ab eis.

¶ Eam autẽ partem anime vegetatiuaz dicimus ẽ. Cuius ꝛ plante participes sunt. Animalia vero cuncta ipsam vim hẽre sentiendi tactu vident. Atq; quaz ob causam istoꝝ vtrunq; sit: postea dicemus ac explanabimus. Nũc eo vsq; tantũ dicatur: animã inquã ꝓncipium esse eoruz que dicta sunt: ꝛ his esse diffinitam vegetatiuo: sensitiuo intellectiuo etiam motu.

¶ Uegetatiuũ aũt dicimus partẽ huiusmodi anime: qua ꝛ vegetabilia participãt: aialia aũt oĩa vident tangẽdi sensuz habẽtia.

¶ Propter

T.cõ. 18 ¶ Propter quã autẽ cãm: vtrũq; hoꝝ accidit posterius dicemus: nũc aũt intantuz dictũ sit solum: q est anima hoꝝ que dicta sunt ꝓncipiũ: ꝛ his determinata ẽ vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: ꝛ motiuo.

¶ Declarat q potẽtia vegetatiua est q̃ vegetabilia oĩa ꝓticipant: dicens q sicut oẽ aĩal hz sensum tactus: ita oẽ vegetabile hz potẽtiã vegetatiuã. Cãe aũt hoꝝ inferius oñdent: Nũc aũt in tñ dictũ sit q aĩa est ꝓn''' hoꝝ q̃ dicta sunt: ꝛ eis determinat seu diffinit. ſ. vegetatiuo: sensitiuo ꝑm locũ motiuo: ꝛ intellectiuo. ¶ Intelligendũ q Aꝛ. hic ꝑ opa aie q̃ sunt nobis notiora q̃z suba aie: inuestigauit diffõnẽ ipsius ꝓpriã q̃ est: q aĩa est ꝓn'''. ſ. ꝑmũ ad diam suaꝝ potẽtiaꝝ: vegetãdi: sentiẽdi: ẽm locũ mouẽdi: ꝛ intelligẽdi: ꝛ per hãc possumus ꝑcedentẽ a ꝓiori demõstrare sic arguẽdo. Oẽ ꝑ'''ꝓncipiũ vegetãdi sentiẽdi ꝛc̃. est actus ꝑmus substãtialis ꝛc̃. hz ois aĩa est hi⁹. ergo ꝛc̃. ¶ Sed huic dubitat. Philo: q nõ vr q hec sit diffõ aie ꝓpria seu spãlis: q est ita cõis sicut ꝑcedẽs. Ma quecũq; ꝙuertunt cũ eodẽ tertio ꝙuertunt inter se: hz ambe diffões aie ꝙuertunt cũ aĩa cõiter sumpta. ergo cõuertunt inter se. quare ꝛc̃. ¶ Scõo dubitat: q vr q diffõ ꝓpria possit demõstrari a ꝓiori ꝛ demõstratione ꝑ qđ per diffõnez cõem: qm̃ diffõ cõis est ꝓius in esse q̃z ꝓpria: ꝛ ẽ cã ipsius ꝓpinqua: cũ ꝓius sit aiam eẽ actũ corꝑis ꝛc̃. q̃z q sit ꝓncipiũ vegetandi sentiẽdi ꝛc̃. Et ex hoc q aĩa est actus in corꝑe est ꝓn'''vegetãdi igit ꝛc̃. ¶ Respondet ad ꝑ'''q hz ille due diffões cõuertunt: ꝓma tñ dicit cõis: q notificat aiam solũ in genere. Alia vo dr ꝓpria: q ꝑ eã distincte notificant diuerse partes aie ꝑ suas ꝓprias opationes: vel passiones: sic q ex ea haberi possunt particulares diffões ꝑmarũ speruz aie: vt q aĩa vegetatiua est ꝓmũ ꝓncipiũ vegetãdi. Anima sensitiua est ꝓmũ ꝓncipiũ sentiẽdi. Anima ꝑm locuz motiua est ꝓmũ ꝓncipiũ ꝑm locũ mouẽdi. Anima intellectiua ẽ ꝑmũ ꝓncipiũ intelligẽdi. Nec inuestigantur hic soluz ille diffinitiones particulares: vt vult Egidius: hz intelligak ꝓncipalr vna diffinitio ꝓpria cũ aĩa cõuertibilis in qua ille q̃tuor particulares includunt. vnde si in totali diffõne ly ẽ teneret copulatiue: tunc esset aggregatuz ex illis q̃tuor diffõnibus particularib⁹: si aũt teneaꝭ disiunctim: vt dz teneri est vna diffinitio cũ anima ꝙuertibilis.

Lõ. 30. ¶ Ad scõm dicũt qdã q qꝛ cause sunt subiunicẽ cãe: vt scõo physicoꝝ colligit: cũ diffinitio cõis sit data per materiã: ꝓpria aũt per finẽ: q vtraq; diffinitio põt sumi vt cã respectu alterius: ꝛ sic vtraq; põt a ꝓiori ꝛ ꝓp qđ aliã demõstrare. Dici tñ possz q qꝛ finis est causa causaꝝ ꝛ diffinitio data per cãm necessitantẽ aliaz dr formalis respectu diffinitionis date per causaz necessitatã: ꝛ econtra diffinitio data per causam necessitatã dr mãlis: ideo simpliciter ꝛ absolute dicim⁹ q diffinitio ꝓpria dicit ꝓp qđ respectu diffinitionis cõis: ꝛ eã a ꝓiori demõstrat: ꝛ non dicimus ecõuerso: sicut cã magis ꝛ ꝑ ꝓr dr de forma q̃z de mã cũ forma sit ꝑfectior mã: ꝛ nobilior q̃re ꝛc̃.

¶ Querendũ autẽ est vtruz hoꝝ vnũqđq; sit anima an anime pars: ꝛ si pars: vtrum hoc pacto: vt sit separabile ratione solũ: an etiã loco: atq; de nõnullis quidẽ istoꝝ videre discernere q facile possumus: nõnulla autẽ dubitationem hꝫbent.

T.cõ. 19 ¶ Utꝛ aũt vnũqđq hoꝝ ẽ aĩa: aut ꝑs aie: ꝛ si ꝑs: vtꝛ qdẽ sicut sit sepabilis rõne solũ aut in loco. De qbusdã aũt hoꝝ nõ ẽ difficile videre quedã aũt dubitationẽ hꝫbent.

¶ Hic mouet duas dubitationes: ꝛ diuidit in duas ptes. qꝛ primo mouet ꝛ soluit has dubitationes: secũdo ostendit quomodo per diffinitionẽ ꝓpriã possit diffinitio cõis demonstrari: vel q diffinitioni ꝓprie superaddenda est diffinitio cõis vt cõpletior diffinitio habeaꝭ: ibi. (Quoniam quo viuimus ꝛ sentim⁹.) Prima cõtinet duas partes. qꝛ ꝑmo mouet dubitationes. secũdo soluit ibi. (Sicut enim in plãtis.) De ꝑma Aꝛ. mouet duas dubitationes de potentijs aie. Prima est vtꝛ vnũquodq; horũ principioꝝ ꝛ harũ potentiaꝝ aie sicut sunt vegetatiuum sensitiuũ ꝛc̃. sit aĩa. ſ. tota aut pars eius potẽtialis: ꝛ si sit pars: tunc est secũda dubitatio. ſ. vtruz vnaquaq; eaꝝ sit separabilis ab aliꝭ rõne solũ ꝛ diffinitione: aut non: sed etiã loco ꝛ subiecto vt Plato dicebat: q ponebat nutritiuaz in epate: iracibile in corde: ꝛ intellectiuã in cerebro ꝛ subdit q de qbusdã haꝝ potẽtiaꝝ nõ est difficile videre q nõ separant loco ꝛ subiecto in eodẽ animato: sicut nutritiua ꝛ augmẽtatiua in plãta: ꝛ sensitiua ꝛ ꝑm locuz motiua in aĩali perfecto. Sz aliqua sunt de qbus est dubiuz sicut de intellectiua ꝛ sensitiua. qdã. n. dicũt intellectũ esse sensum in hoĩe ꝛ ab eo nõ distingui: aliꝭ aũt ponunt intellectũ esse vtutẽ abstractã: ꝛ sensuz esse virtutez fundatã in organo. ꝛ per ꝙns ab intellectu eẽ distinctuz.

¶ Nã vt plante nonnulle diuise seiunctecq; vident viuere: ꝓpterea quod anima que est in istis actu qdẽ in vnaquaq; planta est vna: potentia vero plures: sic ꝛ circa alias videm⁹ animе differẽtias fieri: cũ incidunt animantium ea que insecta vocamus: vtraq; nãq; partiũ ꝛ sensuz hꝫbet ꝛ motu loco cietur. Qđ si sensum hz: ꝛ imaginationẽ: ꝛ appetitũ etiã hꝫbet: vbi nãq; est sensus: ibi dolor etiã existit: atq; voluptas: at vbi sunt hec: ibi necessario cupiditas etiã ineſt. T.cõ. 20

¶ Sicut.n. in plãtis q̃dã diuisa vident: ꝛ vitã separata ab inuicẽ tãq; existẽte in his aĩa: actu qdẽ vna in vnaquaq; plãta: potẽtia aũt plurib⁹: sic videmus ꝛ circa alias differẽtias aie accidere: vt in Enthomis dechis: eteni sensum vtraq; partiũ hz ꝛ motuz ꝑm locũ: si aũt sensu ꝛ fantasiã ꝛ appetitu: vbi qdẽ eni sensus est: triſtitia: ꝛ letitia est: vbi aũt hec sunt ex necessitate desideriũ ẽ:

¶ Soluit secundã dubitationẽ: ex cuius solutiõe habebit solutio ad ꝑmã: qm̃ scito qũo separãt: vel nõ sepant hi⁹ potẽtie: sciri poterit vtꝛ vnaquaq; eaꝝ sit tota aĩa. ſ. ꝑm vtutẽ: vel non: hz potius pars ei⁹: ꝛ diuidit in duas ptes: qꝛ ꝑmo ostẽdit quo potẽtie aie nõ sepant abinuicẽ. scõo ostẽdit quo abinuicẽ sepant: ibi. (Oritur aũt rõne altere.) Prima adhuc in duas ptes: qꝛ ꝑ ostẽdit q̃ sint ille potẽtie de qb⁹ est manifestũ q nõ sepant ꝑm subiectũ in eodẽ viuente. Secũdo oñdit q̃ sint ille ex qb⁹ hoc est dubiũ ibi. (De intellectu aũt.) De ꝑ⁹ dicit q in plãtis ꝛ aialib⁹ ꝑfectis nõ sepant potẽtie aie loco ꝛ subto: ꝓbat ꝑmo de plãtis quaꝝ potẽtie sunt nutritiua: augmẽtatiua: ꝛ generatiua. Iste.n. potẽtie in plãtis nõ distinguunt ꝑm subm ita q vna inuenit in vna ꝑte plante: ꝛ nõ alia: hz sunt sil

in tota plãta hñte vnã aiaz in actu: plures aũt in potẽtia qõ pz: qr si diuidat planta z partes diuise plãtent: ille nutrient augebunt: z sibi sile gñabunt: qõ nõ eẽt nisi oẽs ille potẽtie sil in tota plãta inuenirent. Idẽ arguit de aiã/lib⁹ iperfectis: sicut sũt. Enthomia siue anulosa: ptes enĩ illoz diuise remanẽt sensuz hñtes: z motũ ſm locũ qr si pugant se contrahũt. Ubicũqz aũt ẽ sensus est fantasia z appetit⁹: ex eo qr vbicũqz ẽ sensus ibi ẽ ꝛlectatio: aut tristitia: z delectatio z tristitia nõ pñt eẽ absqz fantasia z appetitu: cũ g̃ sensus mot⁹ fz locu fantasia z appetit⁹ iueniãtur i vnaqqz ptiũ aialis anulosi decisi: segr̃ hae oẽs potẽtias sil eẽ in aiali: z nõ eẽ distictas fz subm. ¶ Intelligẽdũ p qr duplices sũt potẽtie aie: qdã vles q̃ iueniunt in toto aiato: sic̃ sunt ille a qb⁹ sumunt q̃tuor gradus aiatoz: z qdã pticulares q̃ solũ in determiata pte iueniũt: vt sensus exteriores pter tactũ: z iteriores pter fantasiaz impfectã. Ad ppm hic logt Arz. de potẽtijs vsib⁹ dum dicẽs nõ distigui fz subz: z nõ de pticularib⁹: qr illa hñt subiecta distincta: vt pz. ¶ Intelligẽdũ 2° fz Cõmẽta. 20. qr duplex ẽ fantasia. s. pfecta z iperfecta. Perfecta reperit in aiali pfecto in quo hz determinatũ organũ. s. pmũ vẽtriculũ cerebri: z hec cognoscit in absentia sensibiliuz, Impfecta aũt iueniẽ ẽt in aialib⁹ impfectis nõ hñs organũ determiatũ: fz ẽ sparsa p totũ vbi ẽ sensus: z de hac loquit hic Arz. z hec nõ ꝓhendit nisi in pñtia sensibilis: z apud imutationẽ sensus exteriorꝭ ſm ꝓueniẽtiã aut discõueniẽtiã cũ delectatione: aut tristitia. ¶ Intelligẽdũ 3° qr cũ dicit Arz. qr aialia impfecta hñt motũ fz locũ hoz intelligi qr mouenr in loco dilatatiõis: aut ꝓstrictõis nõ tñ mouenr ſm locũ. i. de loco ad locũ motu ꝓgressiuo: qz hic motus arguit tertiũ gradũ aiatoz. s. ſm locũ motiuũ in quo nõ sunt illa aialia.

¶ De intellectu vero ꝓplatiuqz potẽtia nondũ gcquã est manifestũ: sed videt hoc anime genus esse diuersuz. Idqz solũ perideatqz perpetuuz ex eo qõ accidit seiungi separiqz potest. Ceteras aũt anime partes separabiles quidem nõ esse: vt gdam asseruerũt ex his que diximus patet.

T.cõ. 11

¶ De itellectu ãt z pspectiua potẽtia nihil adhuc manifestũ ẽ: fz vr gen⁹ alterz aie eẽ: z hoc solũ ꝓtingere separi: sic̃ ppetuuz a corruptibili. Reliq̃ aũt ptes aie mãifestũ ẽ ex his qr nõ sunt sepabiles sicut quidã dicũt.

¶ Declarat q̃ sũt ille potẽtie aie z gb⁹ dubiũ ẽ an sint ab alijs sepabiles dicẽs: qr de itellectu. s. agente z de potẽtia pspectiua. i. speculatiua: qr de itellectu possibili nõ ẽ adhuc manifestũ an sit ab alijs potẽtijs anie sepabilis. s. vegetatiua sensitiua ꝛc. vt ifra ostẽdet: fz tñ h gen⁹ potẽtiarũ aie vr esse alterz a ꝑdictis z hoc solũ gen⁹ vr cõtingere separari ab alijs potẽtijs aie: sicut ꝓtuũ a corruptibili Relique aũt aie vires siue potẽtie de gb⁹ est dictũ manifestũ est qr nõ sunt abinuicẽ sepabile ſm subm in eodem viuẽte: vt gdã dicunt videlz ¶ Platonici: neqz ẽt a corpote pñt separi. ¶ Intelligẽdũ p ſm Cõmẽtato. cõmẽto. 21. qr si dispõ intellect⁹ sit talis. s. vt dicẽ Arist. qr sit alteri⁹ generis ab alijs potẽtijs aie necesse ẽ vt ille solus inter oẽs vtutes aie sit polis vt abstrahak a corpore z nõ corrũpak p suã corruptionẽ quẽadmodũ sempiternũ abstrahif: z h erit cũ q̃nqz copulak cũ illo z qõqz nõ copulak cuz illo igit qr intellect⁹ ẽ vtus abstracta z nõ organica: z cetere alie potẽtie sunt organice ipse est sepatus ab illis. i. nõ affixus organo secũ: põt ẽt separi a corpe erquo est ppetu⁹ z corp⁹ corruptibile: fz cetere aie vires qr organice sunt nõ pñt separi a corpe: nec ẽt adinuicẽ sepank: vt plato dicebat: qr in eodẽ viuo vbicũqz est sensitiuũ: ẽ z vegetatiuũ z vbicũqz ẽ sensus ẽ appetit⁹ cupiscibilis: vt supi⁹ dicebak: z nõ tñ in corde. ¶ Intelligẽdũ scõ fz Cõmẽtato. cõmẽto. 22. qr manifestũ est ex sermonib⁹ ꝑdictis in diffinitione aie qr alie ptes aie nõ sunt abstracte. Declaratum est. n. in vnaquaqz earz qr est pfectio nãlis corporis organici: pfectio ent est finis z cõplementũ perfecti. finis aũt nõ separat a finito: vnde necesse est vt ille partes aie sint nõ abstracte. alie ergo aie ab intellectiua z sue potẽtie qr sũt pfectiões corpis educte de ei⁹ potẽtia. ab eo separari nõ possunt: fz corrũpunk ad illius corruptionẽ.

¶ Rõne vero differre nõ obscurũ esse videtur. Sensitiui nãqz ratio diuersa est a rõne ꝓncipij opinãdi: si quidẽ diuersa sunt sentire ac opinari: z vnũqõqz dictoz similr.

T.cõ. 22

¶ Ratione autẽ qr altere manifestũ est: sensitiuo enĩ eẽ z opinatiuo alterz: sigdẽ z sentire ab ipso opinari: similiter aũt z aliorũz vnũquodqz que dicta sunt.

¶ Hic ostẽdit qualiter potẽtie aie sint adinuicẽ separabiles: z diuidit in duas ptes. qr ꝓmo ostẽdit qr tales potẽtie z si in eodẽ nõ separẽt subiecto: separant tñ ſm diffinitionẽ z essentialr. Secũdo ostẽdit qr in diuersis separãtur nõ tantũ diffinitione: sed etiã subiecto: ibi. (Nõ aũt gbusdã.) ¶ De ꝓma dicit qr hi⁹ aie potẽtie sunt adinuicem altere rõne. i. diffinitiõe. Oz essentialiter distinguãtur manifestũ est: quoniã earum ꝓncipales operationes sunt diuerse. nã sensitiuo z opinatiuo. i. intellectiuo ẽ alterũ esse, i. altera diffinitio: sicut sentire est alterũ ab opinari: z similr est de vnaquaqz potẽtiarz aliarũ dictarũ. s. qr abinuicẽ distinguunt sicut eoz opera sũt diuersa. ¶ Intelligẽdũ ſm Cõmẽta. cõmẽto. 22. qr est mãifestũ per se qr oẽs iste vtutes sunt diuerse ſm sensum. i. ſm operationes earz sensibiles: z intẽtionẽ: idest diffinitionẽ: z per cõsequẽs essentialr. nã diffinitio sumitur a forma: igit̃ que habent diffinitiones diuersas formaliter distinguuntur z per cõsequẽs essentialiter: qr ergo potẽtie aie diuersas habent diffinitiones: sequit̃ qr adinuicez essentialiter distinguũtur: z ex ꝓsequẽti ab ipsa aia: qr que sunt essentialiter sunt eadẽ vni tertio: qr est vnũ numero sunt eẽntialiter eadẽ inter se. Et qr potẽtie aie habeãt diuersas diffinitiones per quas distinguunk: pz qr habẽt opationes diuersas p quas diffiniunt vt ostẽsuz est: z potẽtie distinguũtur per actus: z actus p obiecta vt postea patebit.

¶ Ãt vero gbusdã animantiũ cũcte partes: vt pz insunt: gbusdã nõnulle: sunt z quib⁹ vna tantuz inesse videt: atqz idipsum differentiaz animantiũ facit. Quaz autẽ ob causam ita fit: postea perscrutabimur. Eadẽ z circa sensus fieri sane videm⁹. Quedã eniz omnes: q̃dã aliquos: quedã vnuz dũtaxat habere videntur: tactũ inquã ipsum g qui dẽ est oium maxime necessarius.

T.cõ. 23

¶ Adhuc aũt quibusdã animantiũ omnia insunt hec: gbusdã vo quedã hoz: alteris aũt vnũ solũ. Hoc aũt facit dñiaz aialiũ. propter quã aũt cãz sit factũ in posteri⁹ intẽdẽ dum.

dum est. Silr aũt z circa sensus accidit. alia qdẽ habẽt oẽs: alia vero quosdã: quedaz vo vnum maxime necessariũ tactum.

¶ Ostẽdit qr he ꝓncipales aie potẽtie in aiatis diuersis nõ solũ rõne: fz ẽt loco z subiecto sepank: vi. qdã eẽ aialia in qb⁹ he oẽs potẽtie inueniunk: sicut sũt hoies in qb⁹ inueniunk vegetatiuũ: sensitiuũ: ſm locũ motiuũ: z itellectiuũ: z qdã sunt in qb⁹ qdã inueniunk: fz nõ oẽs. nã i bus pfectis iueniunk tres. s. vegetatiua: sensitiua z fz locũ motiua. Sz in iperfectis iueniunk due tñ. s. vegetatiua: z sensitiuã: z qdã sunt aiata vt plãte in qb⁹ vna sola reperit aia potẽtia. s. vegetatiua. Et hoc facit dñiam in aialib⁹: qr que hñt ples earz sunt alijs pfectioraz: pp quã aũt cãm sit talis diuersitas in fine tertij huj⁹ posteri⁹ videbit. Et eodẽ modo ꝓtingit de sensib⁹ exteriorib⁹: qr qdã aialia hñt oẽs vt aialia pfecta: qdã aliquos: fz nõ oẽs vt talpa q̃ nõ videt fz Cõmẽ. z qdã hñt vnũ tñ maxime necessariũ vt spõgia maris. s. tactũ. ¶ Intelligẽdũ qr q̃tuor ꝓncipales potẽtie aie de gb⁹ dictũ est sunt gña sub se spẽs hñtia. Cñ sub vegetatiua ponunt nutritiua: augmẽtatiua: z generatiua: sub sensitiua apphẽsiua appetitiuaz in loco motiua sub fz locũ motiua motiua z loco ad locũ: desideratiua z fuzitiua: sb itellectiua itellẽs agẽs: itellẽs pollẽs: z volũtas

Dubitatur an aia sit tota in toto aiato corpe z in q̃lib⁹ ipsi⁹ pte. Arguit̃ qr nõ. Qz si tota aia eẽt in q̃lib⁹ pte corpis aiati: tũc facta diuisiõe ptiũ alicui⁹ corpis aiati q̃ post diuisionẽ remanẽat viuẽs sequit̃ qr tota aia remaneret in vtraqz partiũ diuisaz: z sic vnũ aiatũ nũero esset multa aiata nũero ꝓs falsuz: z pbak ꝓia: qr in illo aiato an diuisionẽ ẽ solũ vna aia: aut ergo facta diuisione illa remanet in vtraqz illarum medietatũ: aut ꝑtebit in aliq̃ earz aiaz de nouo generari: sed nõ põt dici qr in aliq̃: vel in vtraqz illaz medietatũ aia de nouo generet: qr tũc p solũ motũ localẽ posset aia generari: qõ est falsuz: g̃ segtur qr aia illius totius aiati remanet in vtraqz illoz medietate: cũ g̃ illa fit vna numero ꝓstituet vnũ aiatũ nũero: z certũ est qr illa sunt duo aiata numero. ergo ꝛc. ¶ In oppositũ argt̃ aia est in toto corpe aiato: z q̃lz ei⁹ parte: z ſm nihil ei⁹ ẽ in aliq̃ parte ſm qr nõ sit in oib⁹ alijs. g̃ ꝛc. ꝓna vr nota z maior qr q̃lz pars corpis aiati est aiata. qõ nõ esset nisi hẽret in se aiaz. minor ꝑbat: qr si aia ſm aligd ei⁹ esset in vna parte: fz qr nõ eẽt in alia: tũc aia eẽt diuisibilis: aut g̃ in partes q̃litatiuas: aut q̃ntitatiuas: qr tũc hẽret ptes diuersaz rõnum: z nõ eẽt simplicis eẽntie ¶ auctorẽ sex ꝓncipioz nec in ptes q̃ntitatiuas: qr tunc ptes aię in nutricatione ita bñ fluerẽt z refluerẽt sicut ptes mãe: z sic aiatũ nõ magis mancret idẽ: nec augeret magis ſm formã q̃s ſm materiã: ꝓtra Arz. ꝓmo de gñatione. ¶ Itẽ in q̃libet parte corpis aiati reperit opatio immanẽs aie. s. nutricatio: augmẽtatio ꝛc. g̃ z ipsa aníã: tenet ꝓia: qr opatio ĩmanens nõ sepak ab illo cuius ẽ opatio. q̃re ꝛc. ¶ In hac cõne plures iueniunt modi dicẽdi. Unus est recitatus a plus q̃ cõmẽtatore. ij. tegni. cõmẽto. xij. quẽ imitari vr Albertus. 2. de aia. cap. 7. qr aia per essentiã est tñ in corde: vel illi ꝓportionabili in viuẽtib⁹ nõ habẽtibus cor a quo est fons vite z colorꝭ: quo aia sustẽtatur z operat in corpore. In alijs aũt partib⁹ est per suas vtutes: quas illi fluit ex corde mediãte spũ: z gb⁹ in eis opatur opationes illi ꝓueniẽtes. Et p se adducit hic mod⁹. Aristo. tertũ ab eo positũ in libro de motu aialiũ vbi dicit. Existimãdũ aũt cõstare aial quẽadmodũ ciuitatẽ bene legib⁹ rectã. In ciuitate eniz cũ semel stabilitus fuerit ordo: nihil opus est separato monarcho quẽ oporteat esse per singula eoruz q̃ fiunt: sed ipse quelibz facit que ipsius sunt vt ordinatum est: z fit hoc post hoc ꝓpter cõsuetudinẽ. In aialib⁹ autẽ idẽ hoc ꝓpter natura fit: z qr natũ est vnũquodqz sic constare z facere ꝓptiũ op⁹ vt nihil opus sit in vnoquoqz eẽ aiam: sed in quoda ꝓncipio corporis existẽte ipsa alia q. dam viuere eo qr apta nata sunt facere opus ꝓprium per naturã. Ari. igitur vocat sicut quẽdã monarchũ ipaz aie essentiã que singulis mẽbris ordinat ꝓpriũ opus ꝑ vires quas eis influit: z ipsa per sui essentia cordis arcẽ inhabitat: sicut monachus in medio ciuitatis cuius nõ essentia sed potẽtia tãtuz ad ciuitatis extrema peruenit. ¶ Sz ꝙ opi. istã instak, pbãdo qr aia ꝑ essentiã est in qualibz parte corporis aiati. ꝓtio qr aia nõ dat esse alicui corpi nisi ſm qr ei vnit: sed aia dat eẽ cuilz parti corporis: g̃ aia est in q̃libz pte corporis. Scõo. aia non opak nisi vbi est: sed opatões aie apparẽt in q̃lz pte corpis. ergo aia est in q̃lz pte corpis. Tertio potẽtia rei nõ separak ab essentia cũ se habeãt sicut subiectũ: z ꝓpria passio: sed in q̃lz pte corporis aiati est potẽtia aie: vt pz: g̃ in q̃lz pte ipsius est aie essentia: z nõ tñ in corde. Quarto. oẽ ꝓpositũ qõ est vere vnũ: est vnũ per vnã formã: vt pz per Cõmẽ. sed ex oib⁹ partib⁹ q̃stitutiuis corpis aiati cõstituit cõpositũ qõ ẽ vere vnũ: ergo illaz oium est vna forma: z talis nõ vr esse nisi aia: g̃ ꝛc. ¶ Propter hec z alia plura fuit alius modus dicẽdi quẽ insequit Auic. z eũ recitat plus q̃z cõmẽ. 2. tegni. cõmẽto. 14. di. qr aia ſm qr est forma corpis nõ vnit toti corpi mediãte aliqua corpis parte: nec mediãtibus suis potẽtijs: fz immediate vnit toti corpi z cuilz sue parti: qñ aia est forma totius corpis z cuiuslz sue pus: z forma imediate vnit sue mãe: vt oñsuz est in auctoritate ꝙ dicẽdo de mã ꝓpria seu ꝓpinq̃ vt est in ꝓposito: cuz g̃ aia sit vnita cuilz parti corpis ꝑ ans illi eẽ z ꝑ ꝑs sicut ꝓpria ipsaz forma: oz nẽcio qr aia ꝑ eẽntia sit in q̃lz parte corpis alr ex oib⁹ partib⁹ corpis nõ fieret vnũ nisi ꝑ ꝙgregationẽ sicut domus: z ꝑ ꝓna: qr hẽrent formas diuersas a qb⁹ ſm eẽ z ſpẽm diuersificarenr. Uerũm ꝓcedẽdũ ẽ qr ipsa ꝓncipalius ẽ in corde vel pte ꝓportionali: sicut in loco ex quo exhaurit ꝓncipale oiuz suaz viriũ instrumẽtũ. s. spũ z calorẽ: z ꝑ hoc ꝑ posset ocã Arz. moderari.

¶ Ex ꝙ hac vĩa adhuc posset instari. qr aia ꝑ eẽntiã esset in q̃lz pte corpis: cũ sue vtutes siue potẽtie abinuicẽ z ab aia specifice distincte ponank ꝙ seq eẽntiã aie: sic̃ sunt ꝓpe passiões: statiz seq vr qr ipse sint vbicũqz reperit essentia aie: fz ipsa aie eẽntia est in q̃lz pte corpis: g̃ oẽs vtutes ei⁹ erũt in q̃lz corpis pte: z sic visiua potẽtia: z auditiua erũt in pede: z ita de alijs: qõ falsuz vr. ¶ Rñdẽtqdã qr potẽtie organice de gb⁹ dcin ẽ nõ imediate fundank in eẽntia aie: fz in ꝓposito ex aia z organo deputato ad illi⁹ opationẽ. Alij ꝓcedũt totũ ad qõ arg^m deducit qr potẽtia visiua est in pede ꝛc. z nõ segt̃ vlteri⁹: qr ibi sit frustra: z ibi aia nõ possit videre: qr nõ ẽ aptanata illic opari: ꝓpter defectũ aliquẽ q̃ ad illã opationẽ sũt requisite. ¶ Ex gb⁹ vlteri⁹ rñdeo ad arg^m ꝓncipale cũ dr: qr si vbicũqz in corpe viuẽte eẽt aia fz eẽntia: tũc diuiso aliq̃ aiato i ptes viuẽtes vnũ aiatũ nũero eẽt plura aiata nũero: negak ꝓna: qr si teneamus aliaz hẽ ptes quãtitatiuas ex vnaaia in actu ꝑ diuisionez fiũt plures in actu: qr partes illius que ꝓius erãt in potẽtia efficiunk in actu. Si aut̃ teneamus qr quelibz anima ſm se sit indiuisibilis nõ habẽs partes quãtitatiuas: vt melius videt ad saluãdũ vnitatez numeralẽ corporis animati z cõtinuitatẽ motus augmẽti: tunc dicere possumus: qr anima illa ſm eẽ indiuiduale corrũpitur ꝑ talez diuisionẽ: z due indiuidualiter gñantur in partib⁹ illis: fz essentia sit eadẽ que ꝓius: nec istud inconueniet: sed inconueniens esset qr per motũ localez solum aliqua anima indiuidualis generaretur inmateria in qua ꝓius nõ fuerit ſm essentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quoniaz aũt id quo viuimus quoue sentimus difariaz dicit: ꝛ perinde aꝯ id quo scimus: ꝛ id etiã quo sani sumus aꝯ valemus: quoddã eni scientiam quoddam animaz dicimus quippe cũ vtroꝯ scire dicamus: ꝛ aliud sanitatẽ: aliud partẽ corporis aliquaz: vel totũ dicimus corpus: aꝯ horum vtrũꝯ taz scia q̃ sanitas: forma quedã ꝛ species est: ꝛ ratio ꝛ tãquã actus suscipientis: scia quidem scientis: sanitas autẽ sani. Actus enim agentium in eo quod patitur: aꝯ disponitur inesse videtur.

T.cõ. 24. ¶ Quoniã autez quo viuimus ꝛ sentimus duplr dicitur: sicut quo scimus: dicimus autẽ hoc quidez scientiam: illud autez animã. Utroꝯ eni horuz dicimus scire: similiter ꝛ quo sanamur: aliud qdez sanitas ẽ: aliud autẽ parte quadã corporis: aut ꝛ totꝫ aũt scientiaꝯ: ꝛ sanitas forma ẽ: ꝛ species q̃dã ꝛ ratio: vt actus susceptiuoꝝ ẽ qdez scientifici. i. anime in qua scientia recipitur ꝛ sanitas corporis sanabilis: quoniam actus actiuoꝝ semper sunt ꝛ recipiuntur in passo disposito ad eorum receptionem: deinde Ar. ponit minorẽ ibi.

¶ Anima autẽ id est vt patet quo viuimus ꝛ quo sentimus ac intelligimus p̃mo.

¶ Anima autẽ hoc quo viuimus ꝛ sentim⁹ ꝛ mouemur: ꝛ intelligimus p̃mo.

¶ Dicit q̃ anima est primuz principiũ quo viuimus sentimus: fm locum mouemur ꝛ intelligimus: deinde infert conclusionem cum dicit.

¶ Ipsa profecto ratio quedaz erit ꝛ forma sz nõ vt materies aꝯ subiectum.

¶ Quare ratio vtiꝯ quedaz erit ꝛ species sz nõ vt materia ꝛ vt subiectum.

¶ Di. q̃ aia se hz vt rõ: ꝛ spẽs. i. forma siue actus corporis ꝛ nõ sicut mã siue subiectũ. ¶ Intelligẽdũ q̃ lz nos dicamur scientes scia ꝛ aia. ꝛ sani sanitate ꝛ corpore: hoc ineſt differẽter: nam scimus scia formaliter ꝛ p̃mo: anima aut mãliter ꝛ secũdario: ꝓ quanto in se sciam hz: filr sanitate formalr ꝛ p̃mo sani dicimur: corpe aũt mãliter ꝛ secundario: ꝓ hoc q̃ hz in se sanitatẽ: ita in ꝓposito viuim⁹: sentim⁹ ꝛc̃. opera vite exercemus aia ꝛ corpore: aia tãq̃ p̃ncipio actiuo illoꝝ ꝛ tãq̃ p̃ p̃n⁹ actiuo illoꝝ ꝛ tãq̃ actu ꝛ forma corpis viuẽtis in quo exercet: in corpe aũt tãq̃ subto in quo recipiunt. ¶ Sed hic ẽ dubiũ. vtrũ subiectũ forme coagat an aliquo modo actiue ꝯcurrat ad forme operationẽ. ¶ Ad hoc respõdet Egidi⁹ di. q̃ oẽ quod agit: agit fm q̃ est in actu: ꝛ q̃ actus p̃ncipaliter dr de forma ideo forma p̃ncipalr dr agere: q̃ aũt mã non est in actu nisi per formã cui ꝓiungit. ideo mã nõ est rõ agendi nisi ex ꝓfitr. q̃ ipsa habeat aliquo mõ rõnẽ agẽdi: ꝓ hoc q̃ actus actiuoꝝ nõ fũt nisi in patiẽte disꝑsito: ꝛ forma nõ hz esse nisi in ꝓpria mã. Quare sicut ꝓpria mã requiritur ad esse ꝓprie forme: ita regrit ad suuz operari: ꝛ ita ad suã operationez aliquo modo coagit. Tutior tamẽ responsio esset distinguendo de mã q̃ capit dupliciter. Uno modo pro mã ꝓma ab oi forma abstracta: de qua loquit Ar. cũ dicit: q̃ oium generabiliũ ꝛ corruptibiliũ ẽ vna mã: ꝛ q̃ hec nullo modo est vna in actu: nullo modo ad operationẽ actiue cõcurrit. Alio modo capitur mã secũda aggregata ex aliqua forma substãtiali: vel accidẽtali potẽtiali ad aliaz: ꝛ talis q̃ aliquo modo est in actu bene coagit ad forme operationẽ: ꝛ de hac loquitur Ar. cũ dicit: q̃ in alia ꝛ alia spẽ est alia ꝛ alia mã.

¶ Nã cũ substantia tripliciter dicatur vt diximus: quedã enim est forma: quedã materies: q̃dã id q̃ ex vtriſq̃ ꝯponit: ꝛ mã q̃dẽ est vt pz potẽtia: forma aũt actus. Cũ igit: vt dirim⁹: substãtia dicat trifariã animaſq̃ id sit q̃ ex vtriſq̃ corpore in quã ꝛ aia cõstat: corpus profecto nõ est actus aie: sed ipsa corporis alicuius est actus.

¶ Triplr. n. dicta substantia: ficut diximus: quaꝯ hec q̃dẽ spẽs: illud autez mã: aliꝯ autẽ ex vtriſq̃: hoꝯ aũt mã q̃dẽ potẽtia: spẽs aũt actus postea ex vtriſq̃ aiatũ nõ corpus est actus aie: sed ipsa corporis cuiusdã. T.cõ. 25.

¶ Hic declarat suã rõnẽ dicẽdo eam valere: nam dictuz sunt q̃ viuimus ꝛ sentim⁹ ꝛc̃. aia ꝛ corpore: ꝛ ex hoc nõ sequebat magis q̃ anꝫ esset actus corporis q̃z econuerso ideo subdit q̃ q̃ anima viuimus ꝛ sentim⁹ ꝛc̃. anima vt specie ꝛ forma corpore autẽ tãq̃ mã: ideo anima est act⁹ corporis ꝛ nõ ecõuerso: assumptuz autem declarat pr dicta superius: q̃ substãtia dicitur tripliciter de mã: de forma: de composito ex vtriſq̃. ꝛ istoꝝ mã est potẽtia passiua ꝛ receptiua: species vero est actus cõpositi ex vtriſq̃ cuz ergo anima sit substãtia: ꝛ non sit sicut materia neq̃ cõpositum ex vtriſq̃: q̃ aia est in subiecto: ꝛ nullũ eoruz est in subiecto: ergo relinqtur q̃ aia ẽ actus ꝛ forma corporis: ꝛ nõ ecõuerso. Intelligendũ q̃ quãdocũq̃ ex aliquibus fit vere vnuz opz q̃ vnum illorum sit forma alteri⁹: q̃ ergo ex anima ꝛ corpore fit vere vnum: oportet q̃ anima sit forma corporis: vel econuerso: sed corpus non est forma anime. ergo ꝛc̃. Et notãter addit Ari. in diffinitione ꝓpria aie primũ dicẽdo: q̃ est primũ p̃ncipiũ quo viuimus ꝛc̃. pp naturales eius potẽtias quib⁹ nõ p̃ncipaliter sed instrumẽtaliter ꝛ scdario viuimus: sentim⁹ ꝛc̃.

¶ Intelligendũ scdo q̃ Lometa. totã hãc partẽ aliter introducit: vult eni q̃ Ari. hic reuertat iterũ ad ꝓbãdũ q̃ aia est actus subalis: ꝛ q̃ hoc ꝓbet per duas demõstrationes: quarũ ꝓma dicit esse tẽn: ꝛ ponit com. 24°. ꝛ est talis. Qñcũq̃ aliqua actio cõperit alicui ratione duoꝝ existentiũ in eo: necesse est vt vnũ illorũ sit forma ꝛ alterum mã: sed opationes vitales competunt corpori aiato rõne aie ꝛ corpis existentiũ in illo: ergo necesse ẽ alterũ illorũ esse formã: alterũ vero mãm: deinde sub illo sillo accipit aliã fic arguẽdo: cuicũq̃ enti attribuit actio ꝓpter mãm ꝛ formã: ꝓncipalius attribuitur ꝓpter formaz q̃ ꝓpter mãm: sed corpori aiato attribuit actio ꝓpter aiam ꝛ corpus: ꝛ ꝓncipaliꝰ ꝓpter aiam q̃ pp corp⁹: ergo anima ẽ forma ꝛ corpus materia. ¶ Scdam demonstrationẽ ponit cõmẽto. 15°. quã dicit Lometa. dicere causaz ꝛ eẽ: q̃ non dicit solũ q̃ ita est. sed etiã causam illius: ꝛ hoc exprimit cãm precedentis in probando aiam esse formã subalẽ ꝛ arguit sic. Ois suba est materia: forma: vel cõpositũ: sed aia est suba. ergo ipsa est mã: forma: vel cõpositũ: sed nõ est mã: q̃ ipsa est ens in potẽtia: ꝛ aia nõ est ens in potẽtia. sed in actu: nec etiã cõpositũ aiatũ: q̃ cõpositũ aiatũ est in potẽtia p corpus seu mãz: ꝛ in actu per aiam. ḡ relinquit q̃ aia est actus ꝛ forma subalis corpis: ꝛ non corpus aie: q̃ aia nõ est in actu p corpus: sz ep⁹: corpus est in actu p aiam: ꝛ illud p qõ aliqd est in actu est actus illius: ꝛ hoc demonstratio dat cãm ꝛ esse: q̃ non solum ꝓbat q̃ anima est actus corporis: sed cum hoc dat causam illius. sz q̃ corpus est in actu per animam.

¶ Idcirco recte admodũ putãt ii: quibus aia neq̃ esse sine corpe: neq̃ corpus aliqd esse videtur. Etenim ipsa corpus quidem non est. Est autem corporis aliquid. T.cõ. 26.

¶ Et pp hoc bene opinant: q̃b⁹ videt: neq̃ sine corpore esse: neq̃ corpus aliqd aia: corpus qdẽ. n. nõ ẽ: corpis aũt aliquid est.

¶ Infert ex premissis duas ꝯclones. scda ibi. (Et pp hoc bene in corpe.) ¶ De ꝓma infert hanc cõclusionẽ: q̃ illi bene opinati sunt quibus visum est: q̃ aia non sit corpus: neq̃ sit sine corpore: nõ enim est corpus: q̃ nõ est mã siue subiectũ: sed est aliquid corpis: q̃ est actus ipsius.

¶ Et ineſt ob hoc in corpe: aꝯ in corpe tali nõ in quouis sine discrimine vllo: quẽad modũ veteres ad corp⁹ ipsam accomodabãt. Nihil prorsus determinãtes qd nã illud ꝛ quale sit corp⁹: aꝯ ñ recte vt patet. Quippe cũ nõ videak quoduis sine vllo discrimine quodcũq̃ suscipe: hoc aũt pacto cũ rõne ẽt fit sane. Actus eni vniuscuiusq̃ in eo qõ est potẽtia: ꝛ in ꝓpria materia suapte natura fieri esseq̃ solet. Animaz igitur perfectionẽ quãdã eius: ꝛ actũ: ac rõnem esse qõ potẽtiã habet vt huiusmodi sit: ex hiſce que diximus innotescit.

¶ Et pp hz i corpe ẽ ꝛ corpe hi⁹ ꝛ nõ sic pores ad corp⁹ aptabãt ipsaz: nihil diffinien

tes i quo: ꝛ quali: ꝛ vere: cũ nõ videak accipere quodlibet cõtingẽs: fic autez fit ꝛ fm rationẽ. Uniuscuiusq̃ eni actus in potentia existẽtis: ꝛ i ꝓpria materia aptus natus est fieri: q̃ qdẽ igit actus est qdã ꝛ rõ ponitur hẽntis esse huiusmodi mãifestũ ex his.

¶ Infert scdam ꝛclonẽ que est q̃ aia est in corpore hi⁹. scz phisico organico: ꝛ nõ sicut pores phi de anima loquebãtur ipsaz adaptantes ad corpus: ꝛ dicẽtes eã corpi vniri: nihil tñ determinãtes in quo vel quali corpe esset: ꝛ vere est illud sicut nos dicimus q̃ aia nõ videt accipe qdcũq̃ corpus cõtingẽs ꝛ indifferẽter: sed determinatũ: ꝛ hoc ẽ rõnabile: q̃ vniuscuiusq̃ actus natus est fieri in ꝓpria ꝛ determinata mã: q̃re oz q̃ aia in determinato corpore recipiat. Deinde epilogando cõcludit q̃ manifestuz est ex his: q̃ aia est actus ꝛ rõ hẽntis esse in potẽtia huius. s. vitam. ¶ Intelligendũ p̃mo q̃ aia est actus agẽtis mãe ꝛ compositi: agẽtis qdẽ tãq̃ ipsam ꝓducẽtis materie aiãt sine corpis: q̃ est perfectio illius: cõpositi vero q̃ ipsuz i actu cõstituit. ¶ Intelligẽdũ scdo fm Lometator com. 26°. q̃ diffinitiones demõstrative ĩnate sunt vare causas omnium que sunt in diffinito: ꝛ si diffinitio non est talis non est diffinitio: supple que sit tota demonstratio positione differẽs. Propter qd aduerte: q̃ triplex ẽ diffinitio: q̃ quedã est solũ pclo: ꝛ q̃dã est solũ p̃ncipiũ demõstratiõis: ꝛ quedã est tota demõstratio virtualr. In ꝓposito diffinitio vlis aie est sicut pclo demõstratiõis: ꝛ diffinitio ꝓpria est sic p̃ncipiũ: ꝛ diffinitio aggregata ex eis est virtualr tota demõstratio differẽs solũ positione. i. ordine terminorum: vt dicendo: q̃ aia est actus subalis p̃m⁹ corpis physici organici potentia vitam habentis: pp esse ꝓmũ p̃ncipiuz vegetandi sentiendi fm locum mouendi: ꝛ intelligendi. capi. 3ᵐ

¶ Animatiũ aũt quibusdã oẽz insunt potẽtie dicte: q̃busdã nõnulle sunt: ꝛ q̃busdam vna tantuz inesse videt: aꝯ potentias aie diximus has: nutritiuũ: sensitiuũ: appetitiuum: loco motuum: aꝯ intellectiuum. T.cõ. 27.

¶ Potentiarũ aũt aie que dicte sũt alijs q̃dem insunt oẽs: aliꝰ vero q̃dã harũ: quibusdã vo vna sola. Potẽtias vo dicim⁹: vegetatiuũ: appetitiuum: sensitiuum: motiuum fm locum: ꝛ intellectiuum.

¶ Iste est scõs tractatus in quo determinatur de potẽtijs aie ꝛ de gradibus aiatoꝝ qui ab ipsis sumunt continens vnicũ caplm: q̃ diuidit in duas ptes: in q̃rũ ꝓma cõparat potẽtias aie ad se inuicez: in scda ondit quo se habeat diffinitio data de aia ad singulas ptes eius. ibi. (Adhanc igit) Prima in duas partes: q̃ ꝓmo enumerat potẽtias. scdo ostendit quo se consequant. ibi. (Inest aũt plãtis.) ¶ De ꝓma dicit q̃ potẽtiarũ aie que supra notate sunt quibusdã insunt oẽs sicut habentibus: quibusdã quedã harũ sicut aliꝫ aialibus: q̃busdã aũt vna sola sicut plantis: ꝛ tunc manifestat quid intẽdat per potẽtias aie: enumerãdo. 5. p̃ncipales aie potẽtias di. q̃ ipse itelligit p potẽtias anime: sicut vegetatiuũ: sensitiuũ: appetitiuũ motiuum fm locum: ꝛ intellectiuũ. ¶ Intelligendũ fz Lomentatorẽ com. 27. q̃ Aristo. cum voluit incipere log in vnaquaq̃ virtutũ aie icepit ꝓmo enumerare eas eẽ ꝛ q̃ quedã aialia habent ꝓprie qualdã eaꝝ fm q̃ artifex ponit subiectũ sue artis: ꝛ post subdit. Artifex nõ potest demõstrare subiectũ sue artis: nec spẽs eius. Vult igitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cōmētator q sicut in libro physicoꝝ nō ꝓbat motū eē: nec motū localē esse: ſz ponit ita in ſcia ⁊ aīa nō ꝓbatur q aīa sit: neq; q aīa vegetatiua sit: aut q aliq̄ eius potentia sit: sed supponunt esse tanq̄ subiecta aut ſpecies ſubtiſtiuas ſcie: q; nullus artifex ꝓbat ſuū ſubz esse: aut partes eius subiectiuas: qđ vz itelligi a ꝑori. A posteriori aūt nō inconueniret aliquē confirmare ſuuz subiectū esse. vnde Auicē. in sexto nāliū per operationes aīe ꝓbat ipſaz esse.

¶ Et plantis quidē nutritiuū est dūtaxat. Aliis aūt ⁊ idipsum ⁊ ſenſitiuū: qđ ſi ſenſitiuū ineſt: ⁊ appetitiuuz etiam ineſt. Nam appetit⁹ cupiditas est: ⁊ ira: atq; voluptas.

¶ Ineſt aūt plantis vegetatiuū ſolū: alteriſ autē hoc ⁊ ſenſitiuū: ſi autem ſenſitiuuz: ⁊ appetitiuū: appetitus quidem eniz deſiderium: ⁊ ira: ⁊ voluntas ſunt.

¶ Oñdit q̄o potētie aīe ſe ꝯſequant: ⁊ adinuicē ſe hēant: ⁊ diuidit in duas ptes: q; ꝑ⁹ facit hoc ⁊ vegetatiuo: ſenſitiuo: ⁊ appetitiuo. Scđo ⁊ fz locū motiuo: ⁊ itellectiuo ibi. (Quibuſdā aūt.) ¶ Prima in duas ptes: q; ꝑ facit qđ dictū est. ſcđo ꝓbat q; oē hñs ſensum hz appetitū. ibi. (Aīalia aūt.) De ꝑma dicit q; plātis ineſt ſolū vegetatiuū: alteris aūt aīatis sicut aīal⁹ ineſt vegetatiuū: ⁊ ſenſitiuū: ⁊ ſi ineſt eis ſenſitiuū: ineſt etiā appetitiuū. vñ vegetatiuū ſeparari pōt a ſenſitiuo. ſz ſenſitiuū nō pōt ſeparari ab appetitiuo. ⁊inde ſubdit q; appetitiuū ſunt ſicut ⁊ideriū ira ⁊ volūtas. ¶ Intelligēduz q; vbi nſa trāslatio hz voluntas: trāſlatio Cōmenta. hz voluptas: ⁊ ita ponit Cometa. coñ. 27. ⁊ ſic ſumēdo: p3: q; vbicūq; est ſenſitiuū est ⁊ appetitiuū fz oīa eius mēbra: qm̄ vbicūq; est ſenſitiuū ⁊ideriū. i. appetitus cōcupiſcibilis ſeu cōplacētia in ꝓſequēdo ꝙuenics: ⁊ ira. i. appetitus irascibilis: ſeu diſplicētia in fuga diſcōueniētis: voluptas ſeu ⁊lectatio: ⁊ ſimilr triſtitia: ex quib⁹ p3 ꝓmo: q̄re Ari. ſupius numerauit ſolū q̄tuoꝝ ꝓncipales potētias nō ponēdo appetitiuū: hic aūt addit illis appetitiuū: nā cā est q; ſupius enumerauit ſolū illas potētias a q̄bus ſumunt diuerſi gradus aīatoꝝ: quas oz adinuicē ſe habere: talr: q; ꝑcedēs ſit magis vlis q̄ ſequēs: ⁊ ab ea ꝓſupponat ⁊ nō eō: hic aūt enumerat appetitiuū vt oſtendat q; nō ſic ſe hēat ad ſenſitiuū: ⁊ ꝑr ꝙns q; nō cōſtituat graduz aīatoꝝ ab eo diſtinctum.

¶ Dz ſcđo q; hic nō capit ira ꝓ ebulitiōe ſanguinis circa coꝛ: q; hec nō inuenit niſi in aīalibus ꝑfectis: ſed capit cōiter. ſ. ꝓ diſplicentia. ¶ Si aūt in textu ponat⁹ volūtas: tūc dicere poſſumus Ariſto. diuidere appetitū aīalē i tres: duos ſenſitiuos. ſ. ꝯcupiſcibilē: ⁊ irascibilē: ⁊ tertiū itellectiuū, vz. volūtatē. ¶ Intelligēdū ſcđo q; Coñ. ꝓ appetitū nō itelligit appetitū cibi: vñ appetit⁹ dī ⁊ ⁊ſiderio: ira: ⁊ volūtate: ⁊ q: nō erat manifeſtū q; oē habens ſensuz hz appetitū. iō Ari. hoc ꝓbat. ¶ Poſſet tñ hic dubitari: q; dictū est q; in oī habēte ſensum inuenit appetitiuum. vtrū plantis inſit etiā appetitus. Ad qō rñdet q; duplex est appetitus in gīe. ſ. nālis q; ſequit formā nāliter ipoſſām sicut appetitus grauis ad eſſe ⁊orſuz: ⁊ talis inuenit in oī coꝛpe nāli. Alius est appetitus aīalis qui ſequit formā apprehēſaz ⁊ cognitionē: ⁊ hic iterū est duplex q; qdā ſequit cognitionē ſenſus: ⁊ appellat appetitus ſenſitiuus q; diuidit in ꝯcupiſcibilē ⁊ irascibilē: ⁊ hic inuenit ſolū in aīali: alius est q; ꝙs cognitionē intell⁹: ⁊ appellat volūtas: ⁊ hic inuenit ſolū in hoibus Ad ꝓpoſitū applicādo dī: q; plāte nō hñt niſi appetitū nāleī quo ꝙuenit cū in aīatis: ſz oē hñs ſenſuz hz appetitū aīalē: qualis nō inuenit in aliquo inaīato: appetit⁹ igit aīalis ꝑ quē diſtinguit aīatum ab inaīato ineſt animalibus ⁊ non plantis.

¶ Animalia vero cuncta vnū ex ſenſib⁹ habēt: tactū inquā ipſuz: atq; cui ſenſus ineſt: ei voluptas ēt ⁊ dolor ineſt: ⁊ perceptio iucūdi: atq; moleſti. Quib⁹ autē hec inſunt: ea cupiditatem etiā habent: hec est eniz appetitio eius quod afficit voluptate.

¶ Animalia aūt oia hēnt vnū ſenſuz tactū: cui aūt ſensus ineſt: huic ⁊ leticia: ⁊ triſticia: ⁊ dulce: ⁊ triſte: quib⁹ aūt hec ⁊ cōcupiſcētia: ⁊ delectabilis enim appetitus hec.

¶ Probat qđ ꝑmiſerat. vz. q; oē habēs ſensuz hz appetitū ⁊ qz oē habēs ſensuz hz tactū: iō ꝓbat q; oē hñs tactū hz appetitū: ⁊ diuidit in tres ptes ſiē tres facit rōnes: ſcđa. ibi. (Adhuc aliměti, tertia ibi. (Sapor vō.) De ꝑma dicē q; oia aīalia hñt tactū: cui aūt ineſt tactus ineſt leticia ⁊ triſticia: cui aūt hec inſunt ineſt ꝯcupiſcētia: ⁊ ꝑ ꝙns appetit⁹ cū cōcupiſcētia ſit appetitus rei ⁊lectabilis. ¶ Intelligēdū ꝑm Cometa. coñ. 28. q; necesse est vt oē aīal hēat ſenſuz: ꝓ quē ꝙueniēs apprehēdat ⁊ diſcōueniēs ex nutrimētis: vt expellat nociuū ⁊ attrahat iuuatiuū ⁊ cōueniēs ſibi ⁊ nāe ſue: ⁊ hoc fuit q; nutrimētū eius nō exiſtit potentia in plūbus rebus sicut est in plātis: ⁊ iō plāte nō idiget ſenſu quo diſtinguit cibus necesse ē q; fuit aīalibus hīe ſenſuz tactus ⁊ nō plātis: q; aīalia sunt valde nobilia ⁊ indigent nutrimēto multū ꝑfecto: qđ potētia inuenit in paucis reb⁹. iō paucis rebus ꝑñt nutriri ⁊ multis ledi: plāte aūt q; ignobiles ſ. plib⁹ reb⁹ ꝑñt nutriri ⁊ a paucis ledi.

¶ Aliměti ꝓterea ſenſuz habēt. Tact⁹ eniz ſensus est alimenti: naz ſiccis: ⁊ humidis: ⁊ calidis atq; frigidis alunt viuētia cūcta. Horū aūt: vt patet: ſensus est tact⁹: ceteris vero ſenſibilib⁹ per accidēs nutriunt. Nihil enim cōducit ad alimentū ſonus: vel color ⁊ odor: ſapor aūt vnū quidem est eoꝝ que tactu percipiunt: at vero fames ſitiſue cupiditas est: ſicci quidem: ⁊ calidi fames: frigidi vero ⁊ humidi ſitis.

¶ Adhuc aūt aliměti ſenſum hñt: tact⁹ eni aliměti ſenſus: ſiccis eni ⁊ humidis: ⁊ calidis: ⁊ frigidis alunt oīa viuētia: hoꝝ ⁊t ſensus tact⁹: ſz alioꝝ ſenſibiliū ꝑm accidēs: nihil enim in alimētū cōfert ſonus: neq; color: neq; odorat⁹: humor ⁊t vnū aliq̄ō est tāgibiliū. Eſuries ⁊t ⁊ ſitis ꝯcupiſcētia: ⁊ eſuries qdē calidi ⁊ ſicci: ſitis ⁊t frigidi ⁊ hūidi.

¶ Idē ꝓbat ꝑ ſcđaz rōnē: q; oē hñs ſenſuz tact⁹ hz ſenſuz aliměti: ſed cuicūq; est ſensus aliměti i est eſuries ⁊ ſitis: ⁊ ꝑ ꝙns appetit⁹: ⁊ ꝯcupiſcētia aliměti. igit ⁊c. q; tact⁹ sit ſensus aliměti ꝓbat Ari. q; oīa viuētia nutriunt calidis: frigidis: humidis: ⁊ ſiccis: quoꝝ est ſensus tact⁹ aliměti. q̄ hz ſumi reſpectu tāgibiliū q̄litatū: alia aūt ſenſibilia p accēns faciūt ad nutrimētū: ſic ſon⁹ color: ⁊ odorat⁹. ideo odor: ſapor aūt ſi aliqd cōfert ad nutrimētū: h est ꝑ quo to est qđā tāgibiliū: q; aūt eſuries ⁊ ſitis ſunt appetitus ꝓbat Ari. ex ſuis deſcriptionibus: qm̄ eſuries est appetit⁹ calidi ⁊ ſicci: ſitis vō frigidi ⁊ humidi. ¶ Intelligēdū, ꝑ ꝑm Cometa. coñ. 28. q; oē viuū nō nutrit niſi ꝑ caliduz: frigidum frigidū: hūidū: ⁊ ſiccū: cū nutrimentū est loco et⁹ qđ diſſoluit⁹ et eliit⁹ ex q̄bus cōponit: neēe est vt ſensus nutrimenti ſit ſensus q; inatus est cōprehēdere has q̄litates: ⁊ iſte est ſensus tact⁹. ¶ Sed ꝑ: q; ſi nutritio eſſet ꝑ ſe calido ⁊ frigido ⁊c. tūc calidū ⁊ frigidū ⁊c. eſſent obta ꝑ ſe potētie nutritiue: ꝙns ē falſuz: q; ſi ꝑ ſe obta ſensus tact⁹. Itē nutrimētū ē ꝑ ſe obz potētie nutritiue. ḡ nō calm: frigidū ⁊c. ¶ Rñdet q; calm frigidū ⁊c. abſolute ſumpta ſunt obta tactus: ſz reſpectiue in ordine ad ⁊bitā mixtionē ſunt obta ⁊tutis nutritiue: q; aīatū cū ſit mixtū nō pōt imediate nutriri ex ſimplici. Et vlteri⁹ cū dz q; nutrimētū est obm ⁊tutis nutritiue. ḡ nō calm ⁊c. negat ꝙnia: ſic nō ſeq̄t: viſibile ē obz viſus. ḡ nō color: qm̄ color ē obm viſus abſolutū ⁊ viſibile reſpectiuū: ſic calm: frigidū ⁊c. ⁊bite cōmixtū ē obz abſolutū potētie nutritiue: ⁊ alimētū est obm eius reſpectiuū cū icludat reſpectū ad po^am nutritiuā. ¶ Intelligēdū ſcđo ꝑm Alber. q; fames est appetit⁹ calidi ⁊ ſicci: calidi qdē ꝓnetrātis ⁊ adiuuātis digeſtiuā ⁊ alteratiuā cibi: cū oīs digeſtio calido pficiat: ſicci aūt. i. ꝛſtantis ex quo ꝓs ⁊per dita ⁊bite reſtaurē. Sitis vō est appetitus frigidi ⁊ humidi: humidi qdē q; cū ſiccū ꝑ famē ⁊ideratū nō ſit ꝑ se ad mēbra fluribile: nec recepibile forme mēbri per humidū ſecū admixtū vehat ad mēbra ⁊ reddat bñ formabile: frigidi vō q; ſi cū hoc hūido eēt, calm: tūc calm ꝙſumeret ꝓpē hūidi: ⁊ diminueret iuuamētū vehēdi ſiccū. Alldedici tñ dicūt deſcriptiōes illas intelligi ⁊bre cōparatiue. ſ. q; fames est appetit⁹ calidi ⁊ ſicci reſpectu eius qđ appetit ꝑ ſitiz: ⁊ eō ſitis est appetitus frigidi ⁊ humidi reſpectu eius qđ appetit ꝑ famē. De his autem plura ad aliū pertinent locum.

¶ At ſapor horum quaſi qđā est cōdimētum. Verū hec declaranda poſterius ſunt. Nūc eouſq; fit dictū: aīantiū inquaz hiſce que tectū habēt ⁊ appetitū ineſſe. De imaginatiōe vero nō patet: ſed de hoc poſtea cōſideremus oportet: nōnullis inſup ⁊ loco motiuū etiā ineſt: ⁊ aliis ratiocinatiuū ac intellectus vt hominibus: ⁊ ſi quid ſit aliud tale vel etiam præſtabilius.

¶ Sapor vero vt delectamentū horuz est. ¶ Certificādū aūt de his poſteri⁹ ē: nūc āt intātū dictū ſit: q; aīalibus habētibus tactū ⁊ appetitus inſit. De fantaſia aūt immanifeſtum: poſterius autē intendēdū est. Quibuſdā vō adhuc ineſt: ⁊ ꝑm locū motiuū: alteris aūt intellectiuū ⁊ intell⁹ vt hoib⁹: ⁊ ſi aliqđ alterū hmōi est: aut ⁊ honorabili⁹.

¶ Probat idē ꝑ tertiā rōnē arguēdo ſic. oē hñs guſtuz hz appetitū. ḡ oē hñs tactū hz appetitū: pz ꝙnia: q; guſtus est qdā tact⁹. Aſſumptū ⁊clat: q; ſapor q est obm guſtus est qdā ⁊lectamētū eoꝝ q̄ appetunt ꝑ famez vel ſitim: qđ nō eēt niſi oē hñs guſtū hīet appetitū. De his aūt obiectis guſtus: ⁊ tactus ⁊ potētijs certificādū est posterius i capitulis ꝓprijs. Ꝓro nūc aūt ſufficiat ꝓbatū fuiſſe oē habēs tactū hīe appetitū. De fantaſia aūt q̄lr ſe hēat ad potētias aīs imanifeſtū est: ſz ⁊ h posterius ⁊terminabit. q̄re ⁊c.

¶ Intelligēdū ꝑm Cometa. ꝙñ. 28. q; ſapor ſi existit in cibo ꝑm q; est cibus: est vn⁹ modoꝝ rerū tāgibiliū: ⁊ ſensus guſtus ē aliqs tact⁹. Ꝓdia ꝓs ꝓz: q; ſapor ſumit dupliꝛ. Uno⁰ ꝑ q̄litate ſcđa reſultante ex ꝑmis: ſic ſūt dulcedo: amaritudo ⁊c. ⁊ ſic est obz guſtus ꝓfecti recti ſolū in radice lingue: ⁊ ſic ſapor est vnus modoꝝ ⁊c. q; oē ſic guſtabile est tangibile ⁊ nō cōuertit. Alio⁰ ſumit. Sapor ꝑ cōuenientia vel diſcōueniētia aliměti: ⁊ ſic est obm guſtus imꝑfecti imediate ⁊ſeruiētis potentie nutritiue cuius modi guſtus reperit ēt in aīalib⁹ ꝑfectis: ⁊ ſic ſapor etiā est vnus modoꝝ rerū tāgibiliū: ⁊ quo hic loquit Cōmē. 2ª pars ꝓz: q; vbicūq; reperit guſtus repit tactus: ⁊ non eō. ¶ Intelligēdū ſcđo ꝑm eūdē: q; iſte ſensus. ſ. guſtus exiſtit in oī aīali ſic ſensus tactus: cū ſit q̄ſi ſpēs eius: ꝓprima pars ꝓz capiēdo guſtū ꝑ ſensu ꝑceptiuo cōueniētie ⁊ diſcōueniētie in nutrimēto: nō āt ꝑ guſtu ꝑfecto diſcretiuo inter ⁊bias ſapoꝝ: 2ª pars ēt est nota: q; ſic calm nutritiuū non eſt ſpēs calidi: ſed q̄ſi ſpecies: ſic guſtus nō est ſpecies tactus: ſed quaſi ſpecies. ¶ Intelligēdū 3° ꝑm Cometa. coñ. eodē: q; ⁊ ſi ſapor exiſtat in cibo ꝑm q; ē cibus: tñ prime q̄litates exiſtunt in eo ꝑ ꝓ eēntialr: cui⁹ ſignū est q; cū aīal ⁊ſiderat cibū nō ⁊ſiderat niſi calidum: frigidum: ⁊c. ⁊ nō ⁊ſiderat dulce. ⁊ amarū: niſi ꝑm q; cōiunguntur cū iſtis q̄litatib⁹ primis: aīal ḡ ꝑn⁹ appetit calm: frigidi ⁊c. vt ſunt ⁊bite cōmixta ꝓ nutricatiōe. ſapor oſtū autē ſcđario ꝑ q̄ꝛto ꝓiungit illis: ⁊ facit illa ⁊lectabilia. ideo ſubdit q; ꝑme qualitates ſunt cāe ſaporꝝ: ⁊ ſapor est cā pp quā aīal vtit cibo pp ⁊lectationē cōiunctā cuz eo. Prime igit qualitates ſunt cāe in eſſe ſaporꝝ: ſed ſapores ſunt cāe: vt calidū: frigiduz ⁊c. appetant vel renuant: vnde appetit dulce: ⁊ renuit amarū. ¶ Intelligēduz q̄rto q; dicit q; ⁊ fantaſia est ēmanifeſtādū: cū tñ ſuperi⁹ dixerit: q; oē hñs ſensuz hz fantaſiam: ibi igit locutus fuit ⁊ fantaſia imꝑfecta: hic vō loquitur ⁊ fantaſia ꝑfecta. (Quibuſdā aūt.) Oſtēdit quō ꝑm locū motiuū ⁊ intellectiuū ſe hēat ad alias potētias dicēs: q; q̄busdā aīalib⁹ ꝓpter vegetatiuum: ſenſitiuum: ⁊ appetitiuum: ineſt ꝑm locuz motiuum. ita q; alie potētie ꝑñt ab eo ſeparī ⁊ non eō: ⁊ aliis ēt ꝓpter ꝓdicta: ineſt etiā intell⁹ vel intellectiuum: vt hoib⁹ ⁊ aliis ſi fuerit aliud habens intellectum: ſicut homo aut etiā honorabilius hoie. ¶ Intelligendum q; ꝑ intellectum honorabilius hoie intelligit intelligētias aut corpora ſupercelestia: que ⁊ potentijs aīe habent intellectiuam ⁊ deſideratiuam: vel ꝑm Alber. hoc dicit propter platonicos: qui dixerunt ⁊mones eſſe animalia intellectualia homine nobiliora in regione aeris habitantia.

Dubitatur vtrū potētie aīe ab inuicē realr diſtinguant. ¶ Ad ꝑtē negatiuā arguit ꝑ: q; potētie aīe nō ſunt ab inuicē realr diſtincte. Scđo q; nō diſtinguunt ab eēntia aīe. ¶ Ꝓro ꝑ arguit multiplr. Ꝓrimo ſic. ille potētie nō ſt realr diſtincte quaruz est idē obm. ſz poⁿ aīe ſt hi⁹ igit ⁊c. pz ꝙnia. cti maioꝛi. ⁊ minoꝛ: pbat: q; idē est obm po^e nutritiue: augmentatiue: ⁊ gñatiue. ſ. alimentum: vt poſt patebit: ſilr idē est obm ſenſus ⁊ intell⁹. ſ. vle: qm̄ obm viſus nō est hoc viſibile vel illud: ſed viſibile in cōi: ⁊ tale est vle: ⁊ ſilr est in aliis: etiā idē est obm viſus tui: ⁊ viſus mei: vt pz: ⁊ idē est obm itell⁹ ⁊ voluntatis: cū nihil ſit volibile ḡ illud ſit intelligibile: ⁊ eō: q̄re ⁊c. Scđo ſi potētie aīe realr diſtinguerent ꝑ eēt: q; hēret actus diſtinctos: vt velle vt Ari. ſupra: vbi dixit: q; ſenſitiuuz ē alteruz ab opinatiuo: q; ſentire est alterū ab opinari. Sz arguo q; nō: q; tunc act⁹ diuerſi ſpē nō poſſent ꝓuenire ab eadē potētia i ſpē: nec a diuerſis potētijs i ſpē poſſit ꝓuenire idē act⁹ ſpē: ꝙns ē falſuz: q; ab eadē potētia viſiua ꝓuenit viſio albi: ⁊ viſio nigri: q̄ ſunt act⁹ diſtincti ſpē: ſilr a viſu hoie: ⁊ a viſu canis: q; diſferūt ſpē. ꝓuenit viſio albi vn⁹ ſpēi: q̄re ⁊c. ¶ Ꝓro ſcđo arguit ſic. Idē est ꝑn^m eēndi ⁊ operādi: ſz aīa p ſuā eſſentiā est ꝑn^m eēndi corpis aīati. ḡ ꝑ ſuā eēntiā est ꝑn^m operandi eius ſcđm: ſed illud qđ est ꝑn^m operandi est potentia. vt pz. ḡ aīa p ſuā eſſentiā ē potētia: ⁊ p ꝙns eēntia aīe nō di-

Cō. 28

Cō. 29.

T. cō. 28

Cō. 22

stinguit realr ab aia. ¶ Scdo si potētie aīe distingueren
tur realr ab aīa: tunc essent accidentia eius vt cōmuniter
ponit. Sed arguit q non: q nullū accidens est dōia ēntialis alicuius subē: vt pz: sed potētie aīe sunt differentie
sube ēntiales: vt sēpitiuū aīal: r rōcinatiuū hois: q̄re ꝛc̄.

Pria pclo. **In oppositum** videt esse mens Aristo. p qua iste cōclones tenanē.
¶ Prima q potentie aīe sunt ab inuicē realr distincte: ꝓbat multiplr. Primo sic. Nulla po[a] activa totaliter: r po[a] passiua sunt realr idē: sed aliqua potentia aīe est tota liter activa vt po[a] vegetativa: r aliqua est totalr passiua: vt patebit. igit ꝛc̄. ¶ Scdo. si oēs potentie aīe essent realiter idem: tunc vna ōstructa opz oēs alās ōstrui: ꝓns falsum: q: stat visiuz ōstrui remanentib[9] alijs aīe potentijs: vt auditū: r ita de alijs. quare ꝛc̄. ¶ Tertio. illa realr distinguunt quoz vnū est nobilius alio: sed potentiarū aīe vna est nobilior alia. igit ꝛc̄. patet ꝓña: r maioz r minoz declarat: qm̄ ex nobilitate actuū arguit nobilitas potentiaruz: sed vna potentia aīe hz actū nobiliorē alia. igitur ꝛc̄. vnde pfectiores sunt actus potentiarū cognoscitiuaz: q̄z non cognoscitiuarū: r inter potentias cognoscitiuas pfectior est actus intellectus q̄z sensus: r sensus interioris q̄z exterioris: r inter sensus interiores perfectior est actus cogitatiue. Inter sensus ät exteriores: perfectior est actus ipsius visus: q: spūalior est alijs. Inter actus potentie vegetatiue pfectior est generatio. iō in fra appellat opus viuentiū nālissimū vt viuentia sunt: q̄re interpotentias aīe vegetatiue pfectior reputat potentia gnātiua: fz r hic i fra. ¶ Quarto. illa realr distinguunt quoz vnū est organicū r reliquū nō: vel si ambo sint organica requirunt diuersa organa in operādo: sed potentie aīe sunt hi[9]. vt pz: q̄re ꝛc̄. ¶ Scda cōclusio. Potentie aīe sūt realr distincte ab oi aīa. ꝓbat ꝓmo sic. Illa sunt realiter distincta q̄ sūt in diuersis pdicamētis. fz aia r sue potētie sunt hi[9]. q̄ ꝛc̄. pz ꝓña: r maioz r minoz declarat: qm̄ aia est in pdicamēto subie per Aristo. r Cōmēta. supra: eius aūt potētie sunt in pdicamēto q̄litatis: sunt enī eius virtutes vel ydoneitates nāles quibus exit in opus ꝑm Simplicīū Alber. Cōstat aūt tales eē nāles potētias de scda spē q̄litatis: r propietates q̄sdā ab aīe ēntia fluētes: q̄re ꝛc̄. ¶ Scdo. si potentie aīe essent realr idē cū ipsa aīa: tūc ēnt eedē iter se: ꝓns falsuz: vt pz ex dictis: r ꝓbat ꝓña: qr quecūq; sūt eadē vni numero sunt eadē iter se. ¶ Tertio. illa nō sūt idem realr quoz vno multiplicato reliquuz remanet tm̄ vnū nō multiplicatū: fz potētie aīe sunt multe in eodem viuente tm̄: aia tm̄ existe vna ī ēntia: vt pz: r post oñdet. igit ꝛc̄. ¶ Quarto. si ē se hz potentia mate ad māz. ita se hz potētia forme ad formā p cōueniente sūtudinē: fz in mā est potentia distincta ab ei[9] essentia: tā absoluta q̄z respectiua: vt pz: ex doctrina ꝑmi phyſicoz. q̄ in forma subalterata est duplex potētia: quarū vna est nālis potentia: vel ipotētia: de scda spē q̄litatis: r altera est respect[9] siue ordo ad opationē: cū igit aia sit forma subalis: seq̄t in aia esse tales potentias ab ea realr distinctas: q̄re ꝛc̄. ¶ Sz hic cadunt duo dubia. Primū est: quō potentie aīe fluāt ab eius essentia. ¶ Scōm est q̄liter distinguant ab inuicez per actus. r per obiecta: vt Aristotiles innuit.

Ad primum rñdet q potētie aīe fluūt ab ēntia aīe nō ꝓprie r p motū: sic aq̄ fluit ex vase: aut calor ab igne in calefactibile: sed impro prie. p q̄sto potētie aīe dependēt ab aia tāq̄z a sua p se cā: nō qdē formali vel efficiente: sed māli r subiectiua: sic ꝑ prie passiões fluere dūr a suis subiectis. ¶ Utruz ät potentie aīe dependent ab aīa tāq̄z a sua cā finali: bona est in quisitio in qua diuersi varia opinant. Nam vult Joānes de Gādauo q̄ sic: cū aīa sit pfectior suis potētijs: r agens

Scda pclo.

Cōm. 2.

ꝑncipale seu ꝑncipiēs respectu suarū opationū: potētie ät aie est solū agentia seu recipiētia scdaria: r velut instrūa aīe in operādo dependentia. Gual. aūt Bur. oppo[m] asserit: q̄ z finis sit ꝓr intentiōe: est tñ posterior in esse r executione: aīa ät nō est posterior suis potentijs: fz ꝓior: vt pz: silr opatiões aie sūt ei[9] fines z sint imperfectiores ea. q̄re ꝛc̄.
¶ Ad scōm dr: q potentie aīe distinguunt p sua prima obiecta formalr sumpta r p act[9] suos respectu illoz: maxime q̄tū ad nr̄az cognitionē: vñ q: color r sonus sūt prima obiecta formalia visus r auditus: r videre r audire sūt actus eoz respectu illoz obiectoz: cū color r sonus videre r audire distinguant spē: ex hoc enīz cognoscim[9] q visus r auditus distinguunt specie. Et ꝑter hāc regulā affirmatiuā est alia negatiua: er qua arguit distinctio numeralis aut specifica potētiarū: vñ sequit: hic act[9] ꝑducit ab hac potentia r nō ab illa. q̄ numeralr distinguunt: silr seq̄t: hic actus est ꝑducibilis ab hac potentia: r sibi silis in spē nō est ꝑducibilis ab illa. q̄ potentie ille spē distinguunt. Utrū ät potētie aīe realr distinguant ꝑ realē distinctionē suoz actuū tanq̄z suoz finiū. ꝓpriorz: ita q̄ distinctio actuū sit ꝑm esse cā realis distinctiōis ipsarū potētiaz: alibi inqrendū est: r spāliter in scdo physicoz. vbi de calita te finis tractat: r ea que illic declarant supponant ad pre sens. Ex quibus respondet ad argumenta principalia.

Lō. 70.

Ad primum de obto potentie nutritiue ꝛc̄. dr q ille potentie hñt idē obm māliter sumptuz. sed nō formalr: vt post ostendet: silr nō est idem primū obm intellect[9] r sensus: q: primū obiectum intellect[9] est ens: qđ nō est ꝑmū obm sensus: sed aliqd in ferius: visus ät tuus r visus me[9]: q: nō distinguunt spē: nō distinguunt ꝑ obiecta: fz p act[9] negatiue numero distinguunt: vt ostensum fuit in qōne. De intellectu ät r voluntate dicunt qđā: q hñt idē obm māliter: sed nō formalr: qm̄ ens vt verū: est ꝑmum obm intellect[9]: sed vt bonū: est ꝑmum obm voluntatis: r hoc sufficit vt distinguant. ꝓba. ¶ Ad 1[m] cū dr: q si potentia aīe ꝛc̄. cōcedit: r cum postea arguit q nō: q: tunc actus distincti spē nō possent p uenire ab eadem potentia in spē: dicedo respectu sui obiecti primi formalr sumpti r non alr: vñ videre r videre vt sic nō distinguunt spē: licz videre albuz: r videre nigrum: distinguant spē: fz isti actus nō sumunt respectu visibilis in suis ꝓprijs rōnib[9]: fz respectu albi r nigri: q̄ sunt obiecta visus scdaria: r nō ꝑma. De visu aūt hois r de visu canis an differāt spē vr dōm q: sic: lz hēant actus silес r obiecta eadez vel silia: q: sufficit q sint aiarum spē diuersarū: hic tñ sit ꝑmo ꝑncipalr de distinctiōe potentiarū eidez aie de seruientiū: q: de seruientib[9] aiabus diuersis notū est q dr. ¶ Ad 3[m] dicit: q aīa p essentiā suā est potētia q̄ est ꝑncipale operās r remotū: r q: hoc nō sufficit ad opus cuz suba pp ei[9] pfectionez nō possit opari absq; instrumento. iō ꝑter ēntiā aīe opz ponē nāles eius virtutes ipaz ꝓpinquas: sibi in opando de fluentes ista[r]. q̄s potētias aīe absolutas vocam[9]: r has dictū est ab aia realr esse distinctas: r ꝑter has ponende sunt ēt potētie respectiue q̄ in aduētu act[9] corrūpunt: alr enīz act[9] idē numero post ei[9] corruptionē posset regenerari ꝯ Ari. 2° de generatione r corruptōe: r pz ꝓña: q: stat obz agēs eē idē: r passuz idē vt i sensatōe: si q̄ potentia respectiua esset eadē: q fit esset idē vult Cōmētator. 12. meta. ¶ Ad 4[m] negat: q potētie aīe sint differētie ēntiales subaz: sed tm̄ q: dīe ēntiales subaz mltotiēs nō hñt noia ꝑposita. iō noiant nominibus accidentiuz ꝓprioz illis substantijs. r sic est

Cōm. 61.

Lō. 70.

in ꝓposito

in ꝓposito de sensitiuo. quare ꝛc̄.
¶ Perspicuū igitur est: vnā animē rōnez esse perinde atq; figure: neq; enī ibi figura vlla ꝑter triāgulū est: r eas q̄ deinceps sunt collocate: neq; hic aīa vlla ꝑter eas quas dixim[9]. At vt in figuris vna cōis rō foze pōt que cunctis quidez figuris accōmodabitur: nullius autē erit figure ꝓpria ratio: sic r in animalibus dictis fieri pōt.

L. cō. 30.

¶ Manifestū igitur est: qm̄ eodez mō vna vtiq; erit rō aie r figure: neq; n. ibi figura est ꝑter triāgulū r figuras: que ꝯnter sunt: neq; hic aīa ꝑter predictas est: fiet autez vtiq; r in figuris rō cōmunis: que ꝯuenit quidez oībus: ꝓpria aūt nullius erit figure: similiter igitur r in dictis animabus.

¶ Hic oñdit qualr se habeat diffinitio aie ad ptes seu spēs ipsius anime: r diuidit in duas ptes: q: ꝑmo facit qđ dictū est adducēdo exēplū in diffone figure. 2° ex similitudine aie ad figurā oñdit spēs ꝑncipales aīe ad inuicē cōsequēter se hre fz ꝓius r posterius: r fz includēs r iclusum. 2° ibi. (Silr ät se hñt.) Prima iterū in duas: q: primo oñdit quō se hēat diffinitio aie ad spēs suas: scdo exemplificendit platonē. ibi. (Unde ridiculosuz.) De prima dicit q manifestū est: q eodem mō vna est diffinitio aie sicut vna est diffinitio figure: vnde in figuris non est aliqua figura ꝑter triāgulū: r alias que ipsuz ꝓsequūt: ita in aiabus nō est aliq̄ aīa ꝑter vegetatiuā: sensitiuā ꝛc̄. Ideo sicut in figuris est dare diffinitionē cōem que ꝯuenit oi figure r cuilz sue spēi: sic q̄ nullus earuz est ꝓpria ita in ꝑdictis aiabus se habebit q̄ vanda est diffinitio cōmunis oībus aiabus que nulli earū erit ꝓpria. ¶ Intelligēdum fz Cōmē. cōm. 30. q̄ diffinitio aie r silr figure nō est equoca neq; vniuoca: fz est mltipler siue analoga: sicut genus acceptū in ea. s. pfectio siue actus: vñ p nō est equoca: qr tūc diffōnes nāles r math" eēnt sophe" pp equocationē: ꝓns est falsuz. Deinde nō ē vniuoca: qr tūc aut oēs aie ꝯuenirēt in vnū nomē r eādē rōnē eque p sic oēs spēs aialis eque ꝑmo ꝯuenirēt in rōne aialitatis: aut oēs ꝯuenirēt in eādē essentiā specificam: sicut hoies cōuenīunt in humanitate: quorū vtrūq; est falsuz: qm̄ nō oēs aie ꝯueniunt eque ꝑmo in diffōne aie: cum dicat de illis ꝑm ꝑius r posterius: per ꝓius enīz dicit de vegetatiua q̄z sensitiua via originis r cōitatis: lz ecōtra sit via pfectiōis r ꝑius de sensitiua q̄z de intellectiua eodē mō. Silr nō oēs aie cōcurrunt in eādē ēntiā specificā sicut faciūt indiuidua solo nūero dīa: q: vegetatiua r sensitiua ñ solū numero differūt: fz spē r ēt gīe subalterno. Est q̄ talis diffinitio analoga: sicut sunt h noia ens: vnū: actus r potētia dicta de plibus vno noie r vna rōne: sed equalr r nō pure vniuoce sicut spēs: vel gen[9]: nec pure equoce sicut qđ dr de pluribus vno noie r diuersis rōnibus: sicut canis.

2. de anima.

¶ Quapropter ridiculū ē: r in his r in ceteris rebus cōem querere rōnē: que quidez nullius eoz: q̄ sunt erit ꝓpria rō: nec in p ꝓpria cuiq; accōmodabilr r indiuidua spē: rōnē eā omittētes diffinitionem ue q̄ cuilz hoc pacto competere accōmodari pōt.
¶ Unde ridiculū est querere cōmunē ratio nē r in his r in alteris: que nullius erit eoz que sunt ꝓpria rō: neq; ꝑm ꝓpriā r indiuiduam spēm dimittentes huiusmodi.

¶ Er his que dixit accedit ad increpandū Platonē q̄ dabat diffōnes de vlibus quas dicebat ptic̄laribus nō cōuenire: r dicit: q ridiculosum est q̄rere diffōnē cōem in his. s. aiabus r alteris ab ipsis: que diffō nullius eoz erit que sūt ꝓpria. i. spālia: vt plato ponebat: nec ēt ad pfecte diffiniendū sufficit assignare diffōnem ꝓpriā: r speciei in diuidue cōuenientē dimittendo diffinitionē cōem: vtrā q; ergo inuestigare debemus r cōem omni inferiori quenientem: r nulli eoz ꝓpriā: r fz vnāquāq; spēm ꝓpriam r spālem'. ¶ Intelligēdū q̄ qr diffinitū r diffinitio cōuertunt: r de quo nō ꝑdicat diffinitū nō predicat diffinitio: cum plato posuerit vlia idealia de quibus qa a singularibus separata sunt dicebat esse sciam r dandas esse diffōnes: cum talia vlia de singularibus nō ꝑdicent: sequebat ad opinionē ꝓnis diffōnes illas vles singularibus nō cōuenire. Huic aūt oppugnat Ari. dicens: nō ee aiam ꝑter particularem. idest a ptic̄laribus sepatā: neq; figuraz: ꝛc̄. r p ꝓns ois diffō q̄ cōptit aīme vel figure vle sumpte: cōptit ēt suis particularibus: cum de illis verificetur r diffinituz: vñ diffōnes lz principalr deneē de vlibus: secundario tamen cōptunt particularibus.

¶ At vero quēadmoduz in figuris: sic r in aīa fit: nā tam in figuris q̄z in animātibus in eo qđ deinceps ē collocatū: id iest potētia qđ illo est ꝓrius: in q̄drato nāq; triāgulus: r in sensitiuo vegetatiuū iest vt patet.

L. cō. 31.

¶ Silr aūt se hñt ei qđ de figuris est: r que ꝑm animā sunt. Semp. n. in eo qđ est cōsequēter est in potentia qđ ꝓrius est in figuris r in animatis: vt in tetragono trigonū est: in sensitiuo autem vegetatiuum.

¶ Nunc er similitudie anime ad figurā ostēdit: q ꝑncipales ſpecies aīe adinuicē cōsequēter se habēt: r sunt ordiate ꝑm ꝓius r posterius includēs ac etiā inclusuz: r ꝓtinet duas partes: in ꝓma facit qđ dictum est: in scda declat qđ diterat causaz assignādo. ibi. (Propter quā ät cām.) Prima iterū in duas: primo facit hoc: scdo infert corrolarium. ibi. (Quare r fz.) De prima dicit. q sic se habet in animalibus sicut in figuris: nam in vtrisq; semper in eo qđ est ꝑsequēter r posterius est potētia. idest virtualiter id qđ est ꝓri[9]: vnde in tetragono quod est posterius trigono est virtualr trigonū: quia quot angulos habet trigonū habet tetragonū: r plures. Et similiter in sensitiuo est virtualr vegetatiuū: quia quicquid potest vegetatiuū: pōt sensitiuū r adhuc plus: r ita de alijs. ¶ Intelligendū q̄ Aristo. vult ex hoc habere vnā rationez contra platonem sumptam ex dictis ab eo: nā ipse dicebat q̄ figuris r numeris nō correspondebat idea: q: cōsequēter se habent r ordinate vnuz post aliud: sic q̄ ꝓrius est causa posterioris: r in eo virtualr inclusuz: r hoc putabat sufficere vt ō illis haberet sciētia r diffinitio: ita arguit Ari. Quia anime sic ordinate se habēt: q̄ in sensitiuo icludit

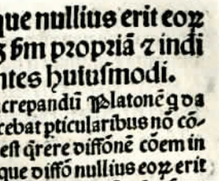
Tetragonū

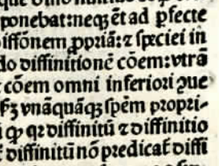
Trigonum

vegetatiuum: r nō ecōuerso: r in scōm locū motiuo vege

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiuum: ꝛ sensitiuum: ꝛ nō ecōtra: ꝛ sic de intellectiuo: sequit ꝙ in eis non est vanda ydea separata: ꝛ per ꝓns nec diffinitio cōmunis: q̄ nō cōpetat particularibus aiab⁹.

¶ Qua ꝓpter in singulis querēdū est: quenam sit cuiuscq̄ anima: vt quenā sit anima plāte: que bestie: que deniq̄ hominis.

¶ Quare ꝛ ꝑm vnūquodq̄ querendū est quid sit vniuscuiusq̄ anima: vt que plāte: vt que hominis: vt que bestie.

¶ Jnfert ex dictis ꝙ quia sensitiuū sic addit supra vegetatiuum aliquid ꝓpriū ꝛ speciale: ꝛ vnus gradus aiatoꝝ supra alīū cū semper posterior addit supra priorē: ꝛ ex hoc ipsum includit ꝛ est eo minus cōmunis ideo non sufficit inuestigasse diffinitionē anime cōmunē tātū: sz ꝑm vnū quodq̄. idest vnūquēq̄ gradū animatoꝝ oportet querere diuisim eius diffinitionē ꝓpriā ꝛ specialez: vt que sit diffinitio anime plante, scz ꝙ est primū principiū vegetā dt: aut bestie. scz ꝙ est ꝑmū p̄n̄ sentiendi aut bois q̄ est primū p̄n̄ intelligendi: ꝛ hoc fiet inuestigando diffōnes aie ꝓpriam in qua ille includuntur: vt visum est supra.

Dubitatur q̄ Aristo. vł h assignare solū tres gradus aiatoꝝ. ſ. plātā: bestiā: ꝛ hominē: ꝛ tñ dicebant esse supius q̄ttuor. ¶ Jtem tñ tres sunt aie in genere. ḡ tñ tres sūt gradus aiatoꝝ: ꝑz ꝓna: ꝛ assumptū silr: q: aia cōiter sumpta ꝑmo diuidit in vegetatiuū: sensitiuū: ꝛ intellectiuū. ¶ Rñdet: ꝙ in oibus ad inuicē ordinatis in quibus inueniunt extrema: opz: ꝙ inter illa assignet medium. in spēbus autē que sunt adinuicem ordinate inueniunt extrema: q̄m aia intellectiua est supremus extremū in nobilitate: ꝛ aia vegetativa est extremū infimū: ꝛ in hoc differūt: q: aia ītellectiua recipit formā mālē māliter: ꝛ aia vegetativa recipit formā mālē māliter: ideo opz dare aiam mediā inter illas in ꝓfectione que in vna cōditione ꝓueniat cū vna illarū aiarū: ꝛ in alia cū alia: ꝛ hoc est aia sensitiva: que recipit formā imālem: q: sp̄ialiter: sed mālr: q: cū cōditionibus māe. ſ. hic ꝛ nūc. ¶ Tres ḡ sunt aie spēi: quarū vna fac vegetatiuū alia sensitiuū: ꝛ alia intellectiuū. Et q: sensitiuū nō stat in indiuisibili. sed magnā hz latitudinē: cuius extremus imꝑfectius corrūdet brutis imperfectis: que licz sentiant nō tamē mouent ꝛ loco ad locū: extremū aūt ꝓfectius corrūdet brutis ꝓfectis mobilibus ꝛ loco ad locū. iō respectu sensitiui duo sumunt gradus aiatoꝝ. ſ. sensitiuus tñ: ꝛ vltra hoc ꝑm locū motiuū. Aristo. ḡ enumerauit illas tres anias dans nobis intelligere ꝑ extremas duos gradus extremos: ꝛ per mediū duos alios modos medios ei correspondentes. Et quibus sequit: ꝛ q̄ttuor sore aiatorū gradus: ꝛ q̄ttuor aias ꝑm spēz: a qb⁹ sumunt: ꝛ diuidēdo aiam sensitiuā in duas spēs. ſ. sensitiuā tñ: ꝛ ꝑm locū motiuā. Et quibus patet responsio ad argumenta.

¶ Quā autem ob causaz: deinceps: sic sese habent: cōsiderare oportet: sensitiuū nāq̄ sine vegetatiuo non est: at a sensitiuo vegetatiuum in plantis seiungitur.

¶ Propter quā aūt causam consequenter sic se habent considerandū est. Sine enim vegetatiuo sensitiuū nō est: a sensitiuo autem separatur vegetatiuum in plantis.

¶ Prosequit ostendendo qualr ꝓtes ꝛ potētie aie hñt adinuicē ordinē prioris ꝛ posterioris merito cuius ab eis sumunt q̄tuor aiatoꝝ gradus: in quoꝝ ꝑmo ponunt plāte que de potentijs aie non hñt nisi vegetatiuā. in scdo sunt bruta imperfecta que vltra vegetatiuā habēt sensitiuam. in tertio sunt bruta perfecta que vltra illa duo habēt motiuam ꝑm locum. in quarto ꝛ vltimo sunt bōes q vltra illa tria enumerata habēt etiā intellectū. Secūdus ergo gradus includit primū: ꝛ non ecōuerso: ꝛ similr tertius se habz ad scōm: ꝛ quartus ad tertiū. Et ꝓz hoc diuidit hoc pare in quattuor: ꝑm ꝙ de ꝑdictis quattuor gradibus de termiat. scda ibi. (Jtez eni. tertia ibi. (Et sensitiuoꝝ.) q̄rta ibi. (Ultimū aūt.) ¶ De ꝑma dicit: ꝙ cū dictū sit animata ꝑm diuersitatē speciērū aie esse adinuicē consequēter se habētia: ꝓpter quā causam hoc cōtingat ꝛ qualiter hoc fiat est a nobis vlterius considerandū. Et declarando primū gradū aiatorū dicit: ꝙ sensitiuū nō est sine vegetatiuo: q̄m vegetatiuū ordinat ad conseruandū esse nāle viuētis: ꝛ in mortalibus est substentaculuz vite: sed vegetatiuum bene est sine sensitiuo: vt patet: in plantis. Plante ergo sunt in primo gradu animatoꝝ.

¶ Rursuz sine tactu nullus ceteroꝝ sensuū est: at ipse tact⁹ sine ceteris ē: complura nā q̄b sunt animaliū: que neq̄ visum neq̄ auditum neq̄ sensum habent odoris.

¶ Jterum autē sine quidez eo qō potest tā gere alioꝝ sensuū: neq̄ vn⁹ est: tactus autē sine alijs est. Multa enī aialiū neq̄ visum neq̄ auditū habent neq̄ odoratus sensuz.

¶ Declarat scōm gradū dicens: ꝙ in aiali sine tactu non pōt esse aliqs aliorū sensuuz: sed tactus bene pōt esse sine alijs. vnde inueniunt multa aialia nō habētia visum: auditum: siue olfactū: que tñ habēt tactuz: sicut sunt aialia imperfecta carentia motu ꝑm locū: ꝛ hec sunt in scdo gradu animatoꝝ. ¶ Intelligendum ꝙ sensus tactus est necessarius animali: q: est sensus perceptiuus eoꝝ que pertinent ad consistentiam aialis ex quibus animal cōponitur ꝛ nutritur. Alii autē sensibilia non conferunt ad hoc nisi per accidens. ideo alij sensus non sunt necessarij animali. Et licet. Ari. in littera non enumeret gustum. Cōmentator tamen cōñ. 31. ipsum enumerat dicens. Plura enim animalia carent visu: auditu: odoratu: ꝛ gustu: ꝛ statim post dubitat cōtra se dicens. Et iste indiget consideratione. extimaī enim ꝙ gustus est vnus modoꝝ tactus: ꝑm ꝙ dixit superius. deinde soluit tripliciter dicens. Sed si aliquod animal nutrit ꝛc. ¶ Prima solutio est: ꝙ non omne animal hz gustum. vñ animalia que non nutriuntur per sapida. sed soluz per calida: frigida: humida: ꝛ sicca: vt sunt animalia imperfecta non hñt gustuz distinctū a tactu: qm̄ ad illa ꝓcipienda sufficit tact⁹. Illa vero que nutriuntur per sapida bene habent gustum distinctū a tactu per quem illa ꝑcipere possunt. Hic adduci potest distinctio superius posita de duplici gustu: vt patet. Secūda solutio est: ꝙ oē animal habet gustum sed non omne animal habz gustum distinctū a tactu in fine. Jlle gustus dicitur distinctus a tactu in fine qui pōt ꝑcipere sapidū vel insipidum vsq̄ ad hoc ꝙ tactus ꝑcipiat calidum vel frigiduz ꝛc. sed ille gustus non dicitur distinctus ꝛc. qui non potest ꝑcipere sapidū vel insipidū: sed solū ꝑcipit cōueniens vel inconueniens in nutrimēto ꝓcipiēdo calidū vel frigidū ꝛc. ꝛ hic est idem cū tactu realr. sed restringit ad q̄litates nutrimēti: ꝛ de hoc habet intelligi Aristo. dū dicit ꝙ oē aial hz gustū: ꝛ ꝙ gustus est qdā tactus. ¶ Tertia solutio est tenēdo ꝙ oē aial habet tactū: sz nō oē aial hz gustū. vñ aial hūs os ꝓpō sumit alimentū habet gustū: sed aial attrahens instrumentū ꝑ radices vt spongia maris non habet gustum.

¶ Et eorum

¶ Et eoꝝ rursus que sentiunt: quedā hñt loco motiuum: quedam non habent.

T.cō. 32.

¶ Et sensitiuoꝝ autem alia quidem habēt ꝑm locum motiuum: alia vero nō habent.

¶ Declarat tertiū gradū dicēs ꝙ sensitiuoꝝ aliqua hēnt motū ꝑm locū: ꝛ aliqua non. Aialia ergo perfecta q̄ hñt motū ꝑm locū sūt in tertio gradu. ¶ Hic dubitat de vermibus an sint in tertio gradu viuentiū: ꝛ arguit ꝙ sic: q: mouent ꝑm locū. ¶ Rñdet breuiter dicendo ꝙ sunt in scdo: ꝛ similr serpētes ꝛ cetera aialia que repūt: q̄m motꝰ eoꝝ cōponit ex dilatatione ꝛ constrictione: ꝛ est motus in loco: sed nō est motus de loco ad locū: sicut est progressiuus: qō requireret ad hoc ꝙ esset in tertio.

¶ Extrema aūt atq̄z minima rōnē habent ꝛ mentem: quibus enim mortaliū inest ratio iis sunt cōtinuo ꝛ cetera cuncta: at gb⁹ vnū quodq̄z illoꝝ inest. hisce non omnibus inest ꝛ ratio: sed quedā imaginatione vacant: quedam hac sola viuūt: de intellectu vero cōtēplatiuo alia ratio est. Que cū ita sint: patet horum cuiusq̄ rationem animē maxime rationem ꝓpriam esse.

¶ Ultimū aūt ꝛ minimū rationem ꝛ intellectū. Quibus enim inest ratiocinatio corruptibilium his ꝛ reliqua oīa: gb⁹ aūt illoꝝ vnūqōq̄z nō oīb⁹ ratiocinatio: sed qbusdā qdē neq̄z imaginatio: alia autē hac sola viuunt. De speculatiuo āt ītellectu: alia rō ē. Nō qdē igit de hoꝝ vnoquoq̄z ratio hec ꝓpriissima: ꝛ de anima manifestum est.

¶ Declarat quartū gradū dicēs: ꝙ vltimū via gnātionis nō aūt ꝑfectiōis ꝛ minimū: q: indiuisibile in spēs ꝛ paucioribus aduenies est rōcinatiuū ꝛ intellectiuum: vnde corporibus quibuscūq̄z corruptibilibus inest rōcinatio: insunt ꝛ reliqua ꝛ non cōuertunt: immo sunt quedā aialia que nō solū nō hñt intellectū: immo neq̄z imaginationem: ꝛ aliqua que vtuntur sola imaginatione in operib⁹ suis absq̄z virtute altioꝛ qm̄ non hñt. De speculatiuo aūt intellectu altera rō est q̄b de imaginatione: cū abinuicem differant. vt infra ostendet. Deinde epilogat dicens esse manifestū ꝙ hec est ꝓprissima ratio de aīa: ꝛ de vno quoq̄z horꝝ. i. partiū suarū. scz actus primus corpis ꝛc. quo ꝑ viuitur: sentitur: ꝑm locū mouetur ꝛ intelligit. ¶ Jntelligendū primo ꝑm Cōmentatorē cōñ. 32. ꝙ Aristo. dixit

2.d aia

ꝙ quibuscūq̄z corruptibilū inest rōcinatio: reliqua oīa insunt. addit corruptibiliuz vt preseruaret se a corpib⁹ celestibus: que de virtutib⁹ aie nō hñt nisi concupiscentiā. i. desideratiuā vtutē ꝛ intellectū: ꝛ hoc capiendo corpus celeste ꝓ aggregato ex intelligentia ꝛ orbe. nam corpora celestia q: sunt incorruptibilia nō indiguerūt po⁹ vegetatiua: ꝛ q: intelligunt ea que sunt ꝑm se intelligibilia nō indigent sensu: bōes aūt q: corruptibiles sunt ꝛ intelligūt ea q̄ sunt intelligibilia ꝑ alia ꝛ ꝑ operētiā ad sensuz. ſ. oibus alijs aie potētijs idiget tanq̄ ꝓparatorijs ꝛ instrumētis ītellectui deseruientib⁹ i operādo q est vltima perfectio intenta in operatiōe nāe. ꝛc. ¶ Jntelligēdū scdo: ꝙ ꝑ imaginationē seu fantasiā quā dicit nō esse in quolibz aialī: intelligit fantasiā ꝑfectā: iperfecta aūt in quolibz ī uenit. vt supius dixit. ¶ Jntelligendū tertio ꝑm Cōmē. cōñ. eodē: ꝙ intellīs speculatiuus de quo est hic ꝓmo: est extra istā nām. ſ. aie. extimat enī ꝙ neq̄z est aīa neq̄ pars aie: ꝛ inuit nobilitatē eius ꝛ diuersitatē ad alias partes. ¶ Opinandū est etiā ꝙ ex natura superioꝝ nature aie ꝛc. vbi quidam dicunt ꝙ ꝑ intellectū speculatiuū intelligit intellectū intelligentiarū. Sed pōt dici Cōmen. exponi etiam de intellectu humano qui potest dici extra naturam aie: q: nō est aīa in formans corpus sicut alie: sz appto priat in opando ꝛ est ꝑfectioris nature vt post ostendet.

Dubitat vtrū vegetatiuū: sensitiuū: ꝛ intellectiuum ī bōe dicāt aias spē distinctas sicut aiatis diuersis. Arguit ꝙ sic ꝑmo: plus differt nutricatio ꝛ sensatio: ꝛ silr sensatio ꝛ ītellectio in bōe q̄z due nutricatiōes in plātis diuersarū spērū: sz due nutricatiōes in plātis diuersaz spērū spē distinguunt: ꝛ arguūt aias spē distinctas. ḡ nutricatio ꝛ sensatio in bōe: ꝛ silr sensatio ꝛ ītellectio spē distinguunt: ꝛ arguūt aias spē distinctas: ꝑz ꝓna: ꝛ maioꝛ ꝛ minoꝛ: etiā est nota q: ꝑ nutricationes factas ī plātis diuersarū spērū restaurāt ptes diuersaz spēz. qō nō posset eē nisi differrēt spē: ꝛ pueniret ab aiabus distinctis spē. ¶ Scdo, sortes ꝛ eius caro sunt individua sube diuersarū spēz: q: nec sor. ē caro: nec caro sor. est hō. ḡ hñt formas diuersaz spērū. sed forma sortis est aīa ītellectiua eius: ꝛ forma sue carnis est aīa eius vegetatiua. ḡ vegetatiuū ꝛ intellectiuū in sorte dicūt aias spē distinctas. ꝛ silr argui posset de sensitiuo reperto in neruo ꝛc. ¶ Tertio q̄ sūt in diuersis gradib⁹ aiatoꝝ aias distinguunt spē. vt inuit Arī. in lra: sed os ꝛ neruus sortis sunt in distinctis gradibus aniatoꝝ: q: os est in vegetatiuo ꝛ neruus i sensitiuo: vt ꝓbat: ergo distinguunt spē: ꝛ ꝓ ꝓns cū sint aiata sequit ꝙ habēt aias distinctas spē. quare ꝛc. ¶ Quarto. si in bōe nō esset nisi vna aīa ꝑz ēntia q̄ eēt in qualibz parte eius q̄ttuor: tunc sequeret ꝙ aia ītellectiua esset in pede: ꝛ aia sensitiua esset in osse: vel in carne: et quo eadē aīa nūero eēt vegetatiua: sensitiua: ꝛ ītellectiua: ꝓns est falsuz: q: tūc ꝑs posset intelligere: q: ī se posset habere intellectionē: ꝛ similr os vel caro sentire: q: in se posset habere sensationē: aliter frustra esse: vel carne esset anima sensitiua: quare ꝛc.

Jn oppositū est ꝓns Alb. ꝙ ponit in vno aīa to eē tm̄ vna aīaz hz ēntiā plicatā. tñ hz vires ꝛ ptates eius. vt supius fuit ostensuz ꝛ de intentiōe Aug. in lib. de motu aialiū. Et pōt argui rōne sic. Si i eodē aiato essent plures aie spē distincte cū quelibz earū ꝓstitueret idiuiduū ī ꝓpria spē: sequeret ꝙ vnū aiatū nūero eēt plura aiata spē distincta: ꝓns est ꝓbe: q: tūc idē individuū eēt ꝑ se in diuersis spēb⁹ spālissimis eiusdē ꝓdicamēti: ꝛ sic disparate opposita simul de eodē verificarent: qō ē cōueniēs. ¶ Jn hac mā plures iueniunt positiones. ¶ Prima fuit quoꝛundā qui posuerūt in eodē cō posito subali tot eē formas subales quot sunt ꝓdicata de eo qdditatiue ꝓdicabilia: q̄rū q̄sdā gnales eē dixerūt: vt forma ꝑ quā ē suba vel corp⁹, alia vo specifica vel individualē: vt forma ꝑ quā est in tali spē vel tale idiuiduū: ꝛ sic in bōe eēnt aie plures magis cōes ꝛ minus: vt aīa ꝑ quā est corpus aiatū: ꝛ aia ꝑ quā est corpus sensitiuū: siue aial: ꝛ aia ꝑ quā est hō: istis supaddit aīa individualis: ꝑ quā ē hic hō. vt sor. vel plato ꝛc. ¶ Scda positio fuit aliorū q dixerūt in plātis vnicā eē aiaz. ſ. vegetatiuā: in brutis aūt duas. ſ. vegetatiuā ꝛ sensitiuā: ꝛ in hōibus tres. vz. vegetatiuā sensitiuā: ꝛ intellectiuā: sic: ꝙ i mortalib⁹ aīa sensitiua ꝓsuppōit vegetatiuā: ꝛ ītellectiua sensitiuā: ꝛ ē cōtra: sicut tetragonus ꝓsupponit trigonū: ꝛ ꝙternarius ternariū: ꝛ nō cōuertit. ¶ Tertia positio tz: ꝙ in plantis est solū vna aīa. ſ. vegetatiua: ꝛ in brutis imperfectis ē solū vna aīa q̄ est vegetativa ꝛ sensitiua ꝓp eius ipfectionē: sz in brutis ꝑfectis est solū vna aīa q̄ est forma totius: ꝛ illa

2.ō aīa T.c.33

est sensitiua: z nō vegetatiua: z pter illā i eis sunt aīe plēs vegetatiue spē differētes: q̄z quelz ē forma ptis sicut aīa carnis: aīa ossis: aīa nerui. zc. Et er hoc appet quō caro: os: neruus: z cetera ab inuicē specifice z ēntialr distinguūt: in hoīe āt pter tales foīas ptiū ponit alās duas formas q̄ sunt foīe totiº. l. sensituā eductā ex potētia mātr: z intellectiuā in qua plēs diuersificati sunt: qz qdā ponūt eā creari ex nouo: z numeralr multiplicari. Alij āt iseq̄ntes Auer. 3º de aīa ponūt eā vnicā in oibº hoibº ingnābilē z icorruptibilē. ¶ Quarta pō ē dōi Alb. z pluriū alioz qp in quolz aīato est tm̄ vna aīa: q̄ hz plēs vtutes qbº opat z q̄sto aīa est pfectioz tanto plēs hz vtutes: qm̄ qcqd pōt aīa ip̄fectioz z magis vlis pōt aīa pfectioz z minº vlis: z cū h excellētiº z plus: vñ qcqd pōt aīa vegetatiua pōt aīa sensitiua z excellētiº: qz pfectioz ē nutricatio: augm̄tatioz z gīiatio fcā ab aīa sensitiua bruti q̄z facta ab aīa vegetatiua plāte: z cū h aīa sensitiua bruti pt sentire qđ nō pt aīa vegetatiua plāte. Et silr dicat ex aīa itellectiua respectu aīe sensitiue. Et ex h pz q̄liter in sensitiuo est in potētia vegetatiuū: z intellectiōi sensitiuū loq̄ndo ex mortalibus: z non ecōtra: sicut in tetragono trigonū. vt supius dixit Ari. Ex quibus argumēta superius adducta solui pōt.

Ad primū concedo qp nutricatio z sensatio in hoīe plus differunt q̄z due nutricationes. zc. z qp due nutricatiōes plātaz differētiū spē differūt spē: z argunt aīas eē distinctas spē. sed nego vlteriº ꝓiam cū arguit: qp nutricatio z sensatio in hoīe argunt aīas spē distinctas: h. n. seq̄tur in eodez aīato: sicē seq̄t in aīatis diuersis: hz solū seq̄t qp potētie qbus fiūt ille operatiōes in hoīe spē distinguūt: z hoc ꝓcedit. ¶ Ad 2dm dr: qp illa que sunt in distinctis gradibus aīatoz distinguunt spē si fuerint aīata totalia: hz si fuerint ptes eiusdē aīati totalis hoc nō opz: vt pz ex dictis: naz eadē aīa est in carne z osse sortis: z silr in neruo: z tñ neruº est sensitiuº: z nō caro: vel os: qr in neruo est potētia sensitiua: z nō in carne vel osse. Vel dici posset qp caro est sensitiua qr habet aīam z potētiā sensitiuā: nō tñ pōt sentire pp defectuz dispōnū que pro sensatione sunt req̄site. ¶ Ad 3tium pz ex dictis: q̄re aūt pes non intelligat videbitur infra.

4 ¶ Necesse est āt eū q de hisce ꝓsideratiōē facturus est: gdnā sit vnūqōq; ipsoz accipere: deniq; querere pscrutariq; de hisce q̄ sequunt: ac comitant: qō si dicere opozteat gd vnūqōq; ipsoz sit: vt gd sit intellectiuū: vl sensitiuū: vl nutritiuū. antea dōm est quidnā sit itelligere gd sentire. nā opatiōes actionesue potētijs viribusq; ꝓpzes sunt rōne. Qō si ita sit atq; prius etiā obiecta q̄z ista ptēplari opozteat: primū ꝓfecto de illis pp eāde cām: vt de alimēto: de sensibili: de intelligibili determinare opz.

T.cō. 33. ¶ Necessariū āt ē debētē de his pscrutationem facere: accipere vnūqōq; eoz gd est. Postea sic de habitis: aut de alijs inuestigare: si āt oz dicere gd vnūqōq; ipsoz: vt gd intellectiuū z sensitiuū aut vegetatiuū.

Prius adhuc dōz qd sit intelligere: z gd sentire. Priores. n. potētijs actº z opationes ꝑm rōnē sunt: si aūt sic: adhuc his priora opposita oz ꝓsiderare ō illis vtiq;. Primū optebit determinare pp eandē cām vt de alimento: z sensibili: z intelligibili.

¶ Iste est tertius tractatus huius libri in quo determinatur ex primo gradu viuentiū. l. vegetatiuo. Cōtinet autez duo capitula: in quoz ꝓmo ponit ordo quo est ꝓcedēdū in determinando ex gradibus viuentiū cū hoc qdā declarādo ex potētia vegetatiua. In scdo determinat ex vegetatiuo ostēdendo que sint eius potētie opatiōes: ac etiaz obiecta vt ex his sciaī suba aīe vegetatiue: que est eiº ꝑncipale ꝑncipiū. Scdz caplm. ibi. (Qm̄ āt eadē potētia.) Primū caplm ꝓtinet duas ptes: qz primo ostēdit quo ordine sit ꝓcedendū in determinādo ex vegetatiuo z aliis modis viuentiū. scdo qdā ꝓambula declarat ex potentia vegetatiua. ibi. (Quare ꝓmo ex alimēto.) ¶ De prima dicit qp ex dēnt facere pscrutationē ex his. l. vegetatiuo sensitiuo zc. neciuz est ꝑus accipere qd sit vnūqōq; eoz: postea aūt iuestigare ex habitis. i. ꝑtr se hūtibº z aliis ad ea spectantibº: z si oporteat dicere ex vnoquoq; ipsoz qd sit: vt qd sit itellectiuū: sensitiuū: aut vegetatiuum: prius dōz ē qd sit itelligere: qd sentire: z vegetare: qm̄ actº. i. opatiōes sūt ꝓpzes potētijs ꝑm rōnē. i. diffōnē z q̄ ad nrā cognitionē: z si oporteat determinare ex actibº: ꝑus oporebit nos ꝓsiderare ex oppositis. i. obiectis ꝓp eāde cām: qr obiecta sunt ꝓpza actibus ꝑm rōnē sicut sunt alimētū: sensibile: z itelligibile. ¶ Intelligēdū ꝑ: qp Com. comī. 33. exponit illā principiā z habitis dicēs: qp ex debemus pscrutari ꝓmo qd est itellē: z qd est sensus: z deinde post hoc pscrutari ex vnicuiq; cōtingētibº in vtraq; istarū virtutū vlibº z ꝓprijs. vbi q̄ra. vtrū virtus itelligibilis possit abstrahi: aut non. Debemus q̄ ꝑus perscrutari ex viribus aīe: qd vna queq; sit. z postea ex ptingētibus siue ꝓtibus eas: quoz q̄dā sūt cōia: vt vtrū itellē sit separabilis aut mixtus: z vtrū sensus sit actiuus aut passiuus: z q̄dā si ꝓprija vt visus distātius pcipere suū obm q̄z faciat tactus: z tactū magis māliter recipe q̄z aliqs alter sensus zc. Debemº ēt pscrutari ex alijs: qz ex organis ipsarū potētiarū. ¶ Intelligēdū 2º ꝑm Cōmē. comī. eodē: qp via pueniēdi ad cognitionē subē aīe z suarū vtutū: ē ire ex eis q̄ sūt magis nota apud nās: que sunt ꝓpza in esse. Vult q̄ qz potētie aīe sunt nobis notiores sua suba: z actus potētiaruz ipsis potētijs: z oba actibus qō ꝓmo incipimº a cognitiōe obtoz: sicut sunt alimētū: sensibile: itelligibile: z er illis ꝓcedamus in cognitionē o pationū. l. sentire vel itelligere: postea in cognitionē potētiarū vel sensus itellectus zc. z vltio l cognitionē aīe hz suba suā: z appellat. Az. obta opposita: qr opponunt si ē actiuū z passiuū: vt inquit cōm.

Hic sunt duo dubia. ¶ Primū. qr Aristo. dicit qp primo opz scire qd sit vna queq; potētiarū aie: z postea de cōsequētibº z alijs. Deinde dicit qp prius opz cognoscere actus: q̄z potētias: z obiecta q̄z actº modo ista repugnare videnī. ¶ Secundū dubiū: qr nō videt qp potētie cognoscank per actus tanq̄z per notioza ꝑm rōnem seu diffinitionem: z simlr actus per obiecta. Primo. qr ea que sunt ꝓpza in cognitiōe seu diffinitiōe sunt priores in eē suis actibus. ergo zc. ¶ Item ab eadez potentia pueniunt actus distincti specie: vt ab intellectu intellectio ex equo: z itellectio ex lapide: z a potētijs specie distinctis proueniunt actus eiusdē spēi: vt a visiua hois: z a visiua equi: q̄ dōnt specie

spē cū sint formaruz diuersarū spēz pueniunt visiones albi eiusdē spēi: ergo potētie nō cognoscunk nec distinguūtur per actus. ¶ Secūdo arguit de actibº: qp non diffiniuntur nec distinguunt per obiecta. qm̄ obiecta sūt effectus ipsoz actuū: ergo obiecta habēt magis diffiniri per actº q̄z econuerso: pz ꝓna: z assūptū ꝓbat de alimēto qđ patitur z transmutat a vtute vegetatiua: z per ꝓna ab ea causatur. Item eiusdem obiecti sunt diuersi actº in spē: vt sensationes sensuum exteriorū z interioꝝ: z ad eundem actum diuersa obiecta cōcurrunt sicut ad actū visus: nutrimentum sensibile: intelligibile. quare zc.

Ad primū rñdet cōiter: qp in notitia pp qđ prius opz scire qđ est vnaquez; virtus aie: q̄z cognoscere opationes zc. sed in notitia: qz est: est econuerso: z hec est absolute quo ad nos ꝓioz. Vel dici pōt qp in dictis Az. nō est repugnantia: qz potētie aīe nō continue cōparant ad idē: sed ad diuersa: qm̄ ꝓmo comparant ad accidentia que ipsas ꝓsequunt: postea vero ad actus z obiecta igit zc. ¶ Ad 2dm dr: qp hz potētie sint priores actibus in genere cāe efficientis: tñ actus sūt priores potentijs in gīie cause finalis: cū ergo sint eis notiores: saltem quo ad nos: poterūt ea notificare z diffinire. Et silr dōm est de obiectis respectu actuū. Sed tñ aduerte qp potentie aīe sunt duplices: nā quedā sunt actiue in sua obiecta: vt potentie vegetatiue a qbus alimētū trasmutatur. z obiecta harū potētiaz sunt ppinqua: vt chilus: sanguis: aut humiditas. scda respectu earū z suoruz actuū sunt effectus. Alie aūt sunt passiue respectu suoruz obiectoꝝ: vt potentie sensitiue: z obiecta istaz potētiaz respectu actuū suoꝝ non sunt effectus: sed cāe in duplici genere cāe: videlz efficientis z finalis. ¶ Sed tunc est dubium: qr Cōmē. dicit qp debemus ꝓcedere ex posterioribus ineſſe: mō talia obiecta potentiarū passiuarū nō sūt posterioza in esse suis actibus: sed ꝓioza: vt color est ꝓius in actu q̄z visio: z sic de alijs. ¶ Ite3 Cōmen. obiecta appellat passiua: quod non esset nisi oēs potētie aīe eēnt actiue in sua obiecta. quare zc. ¶ Dis silr rñdet qp obiectū potētie duplr sumit: videlz absolute: z respective: obiectuz absolute sumptū nō semp est posterius i eē suo actu: nec semp est passiuz a sua potētia: vt argutū ē de colore respectu actus videndi. Sz obiectū respective sūptū bñ est posteriº in esse ipso actu z passiuz a potentia. Un visibile in actu vt iacet sub relatiōe ad visionē seu potentiā visiuam est posteriº in esse ipsa visione z quodāmō qđ passiuz a visiua potētia. Vel tutiº dici pōt qp cū dicit Cōmē. qp in hac scia ꝓcedim⁹ ex posterioribº in eē: hoc intelligēdū est vt plm: hz nō semp: z cū obiecta appellat passiua itelligi oz nō de oibº hz ō obiectis potētiaz aie vegetatiue: vñ infra oñdet Az. z declarabit Cōmē. qp sensus patit a sensibili z itellectº ab intelligibili. igit zc. ¶ Et cū postea arguit ō distintione potētiaz p actº: z actuū p obiecta: dictū ē supra: qūo potētie distinguūt affirmatiue p suos ꝓmos actº z actº p sua ꝓma obiecta formalr sumpta: z qūo etiā distinguunt negatiue idiuidualr z specifice: q̄re z illuc habeat recursus. ¶ Dicit tñ ponit Burleus distinctionē talē de potentijs aīe: qp repiunt in triplici dīa. Quedā. n. sūt dispate oppositē: vt auditus: z visus: z iste distinguūtur affirmatiue p actº: z actº p obiecta. Quedā sunt inuicē subordinate: sicut sensus exterior z interior: z hec distinguunt affirmatiue p suos ꝓmos actº: z sua ꝓma obiecta forma liter sumpta. Unde qr sensibile est ꝑ̄ obiectū sensus cōis z nō est ꝑ̄ obm visus: sed visibile: iō sensus cōis z visus distinguunt. ¶ Alie aūt sunt potētie er diuerso genere se habētes sicut apprehensiua: z appetitiua: z sicut itellē z volūtas: z tūc si adequent vna appꝓhēdendo: z altera appetendo: nō distinguent per obiecta: qr habebunt idē

Lō. 33.

primum obiectū re z rōne. Sz si apprehensiua i apprehēdendo excedat appetitiuā in appetēdo: tūc distinguūtur per obiecta: vt imediate dicebat ex alijs: z hoc quo ad nostram cognitionem qr essentialiter z intrinsece distinguūtur p suas dīas ēntiales: z ex his pz rñsio ad obiecta.

¶ Quare de alimēto de generatiōne ꝓprio dicendū esse vr. Nutritiua nāq; aia z cetera ineſt: z pria est: z maxime cōis aie vis z potētia: quā cuncta viuētia viuūt: cuiº sunt operatiōes officiaue generare nutrimēto/ q̄z vti. Nec. n. opatio maxime oiuz opatiō nū viuētibº est naturalis: viuētibº inquā hi sce que sūt pfecta nō mēbris capta: q̄q̄z nō sine semie oriunk: vnūqōq; inquā aliud fibi simile ꝓcreare: aial quidē aial: plāta aūt plātā: vt sint semper hoc pacto cōditionē/ q̄z subeant qō possunt diuinaz. Jd eniz ip sum appetūt vniuersa: gratiaq; ipsius oia agunt: quecūq; secūdū naturam agunt.

¶ Quare primū de alimēto z generatōe di cendū est: vegetatiua eni aia z alijs iest pri ma: z maxime cōis potētia ē aie: hz quā in est viuere oibº: cuiº sunt opera generare z alimēto vti. Naturalissimū eni operū viuētibº est quecūq; perfecta z ñ orbata: aut generationē spōtaneā habēt facer alterū qua le ipm: aial qdē aial: plāta aūt plātā: quatenus ipso semp z diuino z imortali eē pticipent: ꝑm qp possunt: oia eni illud appetūt: z illiº cā agunt oia quecūq; agūt hz naturā.

T.cō. 34.

¶ Declarat q̄dā pambula ptinētia ad potētiā vegetatiuā z ꝓtinet duas ptes. qr ꝓio ostendit qp generare sibi simile ineſt viuentibus per potētiā vegetatiuā. secūdo ostendit qp aīa est cā corporis viuentis in triplici genere cause. ibi. (Est aūt aīa viuētis.) Prima iterū in duas: qr primo facit quod dictū est. scdo qr mentionē fecerat de fine: ponit vna distinctionem de ipso: ibi. (Jd aūt in qō cuius causa. ¶ De ꝓma dicit cōtinuādo se ad ꝓcedentia: qp qr prius dicendū est de obiectis: z actibus q̄z ex potentijs: z potentia vegetatiua est prioz ceteris z magis cōis: ideo primo est dicendum a nobis de alimento qō est eius obiectum: z de generatione que est eius opatio. Qz vegetatiua potentia sit ceteris prioz z cōioꝝ: pz: qz hz eam ineſt viuere oibº viuentibº z eius operationes sunt vti alimento quantū ad nutricationē: z augmentationem: z gīiare. Qz aūt generare sit opus vegetatiue potentie: probatur qr illud opus qō est nālissimū in viuentibus ꝑm qp sunt viuentia perfecta z nō orbata: neq; generationem spontaneā habentia ineſt viuētibº p potētiā vegetatiuā: hz generare ē hmōi. igit zc. pz ꝓña: cū maioꝝ: qz sicut sola potentia vegetatiua est cōis oibº viuētibº inq̄tū viuētia sūt: sic opa eiº: z p ꝓns illud opus qō ē nālissimū: z pfectissimū iter opa cōia q̄ inſūt viuētibº zc. ieſt eis p potētiā vegetatiuā. maioꝝ ēt ē nota. nā cū tres sint opationes cōes viuentiū. l. nutricatio: augmētatio: z fibi silis gño: vt qp aīal gñat aīal: z plāta plātā zc. pfectioꝝ est iter eas gīiatio. Et tūc subdit Az. finē pp quē aīata sibi silia gñant. z tributa est eis ꝑtus gñatiua dicēs hoc esse. q̄ticipent ipso semp esse diuino z imortali. ꝑm qp pñt. i. vt assimilēt i

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lō.34

permanentia eternis.ſ.corporib⁹ supcelestibus vt eis pole fuit. Oia.n.nalia hūc finē appetūt:z agūt illi⁹ gr̄a qcqd agūt. ¶ Intelligēdū ꝑmo ꝑm alber.tria eē opa vegetati ue ꝙtutis.ſ.nutricatio:augmētatio:z gñatiua. Ita tres sūt spēs vegetatiue potentie illis corresponden tes.ſ.nutriti na:augmētatiua:z gñatiua. Nutritiuā aūt potētiā ædit nā viuctibus vt possint lōgo tpe ꝓseruari. Nā cū ꝓtinue caloꝛ nālis eoꝛ sui humidū resoluat:z fiat in eis ptiū de/ ꝑditio nisi ꝑ nutritiuā fieret æpditi r̄stauratio:viuēs pe riret. Dedit augmētatiuā:qr viuēs ꝓducīt in pua quāti tate: vt possit ꝓ debitā quātitatē attingere reg̃ſitā ad opa tiones pficiendas. Dedit ēt gñatiuā:vt viuēs ex quo ī in diuiduo ppetuari nō pōt:saltē ppetuaret in spē: ex quo ꝑz qꝛ cōparando has opatiōes adinuicē via cō itatis nā lioꝛ est nutricatio q̄z augmētatio:qr nutricatio inest oī vi uenti:z semp quādiu exīſtit. Augmētatio aūt solū in tpe determinato:z sili mō augmētatio est nālioꝛ q̄z gñatio: qr oī viuenti aliq̄n inest augmētatio:nō aūt gñatio. Sed eꝰ est via pfectiōis qr gñatio est pfectioꝛ augmētatione z augmētatio nutricatiōe. nā gñatio ē rōne forme z in cō seruatiō e spēi ordīaf:nutricatio aūt z augmentatio sunt rōne māe:z ordinātur ad indiuidui cōseruationē. Silr ī augmentatione fit partialis generatio sient in nutricatio ne:z cū hoc pluris q̄z sit resolutū ꝑ qd̄ puenīt ad inte gram q̄titatē:merito cuius pfecte ꝓuenient opationes sensitiue aut intellectiue. Et pariter est dm̄ si cōparent opationes vegetatiue ad opationes sensitiue:aut intelle ctiue potētie:qꝛ opationes sensitiue z intellectiue:hz sint minus cōes q̄z opationes vegetatiue:sunt tñ perfectio/ res qꝛ ordinanf in finē nobiliorem:z ꝑ eas viuens magis assimilaf ꝑ pn⁹:z ita sūt nāliores ad modū loquēdi Ar. hic. De istis tñ nō logf hic Ar.hz solū ō opationibus aie cōib⁹ oīb⁹ viuētib⁹ pfectis ꝛc̄. vt ꝑz ex dictis. ¶ Intelligendū scō:qꝛ duplr capit gñatio Uno mō cōiter ꝓ sibi silē ,ꝓductione:qlr ignis dr̄ ex straminib⁹ ignē sibi silem gñare:z taliter non sumif hic. 2° mō ,ꝓprie ꝓ ꝓductione sibi sili ex sua suba z hoc ꝓpetit solis aiatis:z hoc mō hic sumif gñatio. ¶ Intelligēdū 3° hz ꝑmē. ꝑm.34.ꝓ expō ne illi⁹ ptis text⁹. Quecūq; pfecta z nō orbata ꝛc̄. qr gñatio sibi silis ab aiato fit trib⁹ ſtātib⁹ ꝑ additionib⁹. Quarū ꝓ⁹ est:qꝛ illud aiatū sit pfectū.i.hñs debitū tps:z pp ꝺfectū hui⁹ ꝑditiōis pueri nō generant. 2ª est:qꝛ illud aiatū nō sit orbatū siue occasionatū.i.nō hēat aliquē ædfectū i ali/ quo nāli ꝑn⁹ regsito ad generationē. Et pp hui⁹ ꝑditōis ꝺfectū eunuchi:z valde frigidi gñare nō ꝑnt. 3ª ē:qꝛ il lud aiatū nō hēat gñationē spōtaneā.i.fit gētū pse:z nō equoce:z a casu seu ꝓacchs:sicut genita ꝑ putrefactionē q̄ nō ꝑnt sibi sile gñare. hec aūt silitudinarie dicunt ge nita spōte. Nā sicut dū aliqs ex se facit aliqd z nō ex ali/ quo exteriori coact⁹ illud spōnte dī facere:sic genita per putrefactionē:qꝛ non habēt generās extrinsecū particu lare:sed sufficit ad illud virtus celestis cum dispositione materie dicuntur esse genita spōte. ¶ Intelligendū q̄r to ꝑm Lōmētato. codē cōmēto.qꝛ ista virtus.ſ.generati/ ua exīſtit in viuo:vt generabile z corruptibile cōicēt cum sempiterno ꝑm suū posse. Sollicitudo enīz diuina cū nō potuerit ipsum facere permanere ꝑm indiuiduū miserta est ei in dando ei virtutem qua pōt permanere in spē ꝛc̄. Huic tñ repugnare vr̄ qꝛ dixit Lōmē.12.metaph. vbi di/ cit qꝛ deus nihil intelligit extra se:vile sceret enim intelle ctus diuinus si intelligeret singularia:qr ḡ deus non co gnoscit singularia:videf qꝛ de illis non habeat sollicitudi/ nē neq; misericordiā:cū ista ꝓsupponant cognitionē eius:circa qđ habenda est misericordia:siue sollicitudo. ¶ Respondetur.qꝛ sicut visus nihil videt determiatiue nisi colorē:multa tñ videt quorū nihil est color nisi mate

2.d aīa.

rialiter z subiectiue:vt quātitatē z substantiā que coloꝛi subiciuntur:quoꝝ primū est sensibile cōe:z reliquū per accidens:sicut deus nihil cognoscit terminatiue z primo in se:qꝛ tñ oīa alia sue essentie subiciunt:z in ea relucent ideo cognoscēdo se oīa alia materialr z subiectiue cogno scit. Cū ergo dicit Lōmē.qꝛ intellect⁹ diuinus nihil itelli git extra se:dz intelligi terminatiue z ꝓ ipēs receptas ab eis quia tūc esset in potētia z vilesceret. Uerūtñ ꝑ ꝓpriā essentiā se intelligendo omnia alia cognoscit mō quo di ctum est. Iō pōt de illis sollicitus esse z miseri cordiā hr̄e.

¶ Duplex est aūt id:cā cuius cetera fiūt:at qꝛ vnū ē quod:alterū cui:cū igitur semper esse conditionēq; diuinaz subire. Cōtinua tione nequeāt animātia:qr fieri negt:vt ca ducoꝝ atq; mortaliū qcq; idē vnūq; nu mero semp ꝑmaneat:vt vnūquodq; pōt: fic eternitatis cōditionisq; diuine ꝓticeps est:aliud quidē magis:aliud autē minus: permanetq; non ipsuz:sed tale quale ē ip/ sum:numero quidē nō vnū:spē autē vnū. T.cō. 35.

¶ Jd aūt:qđ cuius cā fit duplr ē: hoc qdē cuius:illud vero quo:qm̄ igit cōicare non pñt ipso semper esse z diuina continuatio/ ne ꝑ id qđ nihil ꝓtingit coꝛruptibiliū idē z vnū numero ꝑmanere ꝑm qꝛ pōt partici pare vnūqđq;:sic cōicat hoc qdē magis il lud vero min⁹:z ꝑmanet nō idē:sed vt idē numero quidē non vnū:spē autē vnum.

¶ Ponit distinctionē de fine dicens:qꝛ illud cui⁹ cā fit alt gd.i.finis:dr̄ duplr:qm̄ aliqs est finis gr̄a cui⁹:z aliqs ē finis quo. verbi gr̄a. in ꝓposito esse perpetuū est finis gr̄a cuius agūt oīa que sunt ꝑm nāz:sed coꝛpora celestia ī qb⁹ ꝓuenit ꝑmanentia ꝑpetua:aut dispō ꝑmanentie ꝑpe tue sunt finis quo fiūt ille actiones eoꝝ q̄ sunt ꝑm nām: sunt.n.coꝛpa celestia finis quo:qr fiūt in qb⁹ est finis gr̄a cuius.ſ.esse perpetuum:cū ergo generabilia z coꝛruptibi lia nō ꝑnt eadē numero semp ꝑmanere non ꝑnt ꝑz idēti tatē numeralē ꝓticipare esse diuino z īmortali:ꝓticipāt ita q̄z illa ꝑm qꝛ sit eis pose ſcz ꝑm idēptitatē specificam: q̄uis quedā coꝛruptibilia ipso esse ꝓpetuo ꝓticipent ma gis:z q̄daz ꝓticipent minus. ¶ Permanēt ergo quodāmō eadē:z quodāmō nō:ꝑmanent enī eadē spē:z ita vt eadē ſz nō ꝑmanent eadē nūero. ¶ Intelligēdū ꝑm Lōmē, cōm.35.ꝑ expōne illi⁹ ptis:hoc qdē magis:illud ꝛo mi nus:qꝛ ꝑ magis z min⁹ intendit generatiuum z non ge neratiuum. Unde tam generatiuū q̄z nō generatiuū par ticipat diuino esse z perpetuo. Et qꝛ vtrūq; ꝑmanet ꝑm spēm:magis tamē generatiuū q̄z nō generatiuū: qꝛ gñatiuum hz semp hoc:est.n.semp ꝑm spēm:sed nō gñatiuū non hz semp cē ꝑz spēm:ſz in maioꝛi ꝑte ꝓis z in plurib⁹ subiectis:vñ inuenīf aīal genitū ꝑ putrefactionē:cui sile in specie non potest fieri ex semīe:z nō semper inuenitur aliquod aīal de illa specie:hz solū vt plurimū. quare ꝛc̄. 2.d aīa.

¶ Est autē anima coꝛporis cā principiūq; viuentis:atq; cū multifariā hec dicank:aia pari modo tribus ꝺtermiatis modis cā ē: nam est ea causa a qua ꝓfluit motus:est etiam gratia cuius cetera fiunt:est insuper vt forma coꝛporū animatoꝝ substātiaue.

¶ Est aūt

T.cō. 36.

¶ Est aūt anima viuentis coꝛporis cā z ꝑn cipium:hec autez multipliciter dicunk:at tamen anima ꝑm ꝺtermiatos tres modos causa dr̄. Etenīz vnde motus cā est:z cui⁹ cā z sicut substantia aiatoꝝ coꝛporū aīa cā.

¶ Quia superi⁹ dixerat Ar. actū gñatiōis eē a potentia si ue ab aīa vegetatiua:iō ondit hic aīaz eē cāz coꝛpis aiati in triplici genere cāe. Et cōtinet duas ptes: in q̄z ꝑma facit hoc:in scōa ex dictis remouet quosdā antiquoꝝ er roꝛes. ibi ¶ Empedocles aūt. ¶ Dīa adhuc in duas: qr ꝑ ꝑmittit intētū:scō ꝺclarat ibi:(Nō qdē igit.) De ꝑma dicit:qꝛ aīa ē cā coꝛpis viuctis z ꝑn⁹. Et hz hec multiplr dicank qꝛ quadruplr:attñ aīa est cā z ꝑn⁹ coꝛpis viuētis ꝑm tres modos cāq; ꝺterminatos. ſ.in scōo phyſicoꝝ. Uñ aīa est cā vñ est ꝑn⁹ mot⁹ coꝛporis viuētis.i.efficiēs: z cui⁹ cā.i.cā finalis:z sicut suba.i.cā formalis. ¶ Intel ligēdū ꝑm ꝓmē.36.qꝛ cū dr̄ aīa est cā agēs mo tū coꝛpis aīati: ꝑ motū possum⁹ intelligere motū ī loco z gñationē nō qdē illius in quo est: sed alteri⁹ ei silis in spē:z motū in augmēto z dimiutōe:qr aīa ē cā agēs istos tres mot⁹ in aīato. Aīa ēt est cā finalis eius: qr coꝛpus est ꝑ aīam tāq; ꝑ finē.sicut mā finalr ordinatur in formā z est causa eius formalis:qz habet esse ꝑ eam. Lom. 74. viq; in fi. 2.d aīa.

¶ Atq; cām vt substātiā aiantiuz esse nō est obscurū. Cām nāq; cūctis vt sint formā ip sam atq; substantiā eē ꝑz. At viuere viuen tiuz ē esse:cuius sane cā est:vt constat:atq; ꝓncipiū aīa. ¶ Preterea act⁹ ei⁹ qđ est potē tia rō ē eiusdē:vt aīa viuentis ē coꝛpis act⁹. T.cō. 37.

¶ Quod qdē igit sit ficut substātia manife stū est. Causa enim ipsius esse omnib⁹ sub stātia est: viuere aūt viuētibus est esse: cā āt z ꝓncipium horum anima. Amplius au tem eius qꝛ potentia:ratio actus est.

¶ Declarat qđ dixit z ꝓ:qꝛ aīa est cā formalis coꝛpis aīati ꝑ duas rōnes: q̄z ꝑma est. Illō ꝑ qđ aliqd ē ens: est ei⁹ forma:hz coꝛpus viuū ē ens ꝑ aīaz: ḡ aīa est forma coꝛpo ris viuentis:ꝑz ꝑma cū maioꝛi:z minoꝛ ꝑbat:qr aīa est cā ipsius viuere:hz viuere viuentibus est esse:ergo aīa est cā eē viuentiū:z ꝑ ons coꝛpus viuū est ens ꝑ aīaz. ¶ Se cūda ratio est hec. Anima est actus entis in potentia: sed act⁹ entis in potētia est forma entis ī potentia. quare ꝛc̄.

¶ Patet ēt aīam eē cām:vt id gr̄a cui⁹ cetera fiunt. Naz vt mens: sic z natura alicui⁹ gr̄a facit:qđ qdē ipsi⁹ ē finis: atq; tale ē in ipsis viuētib⁹ anima:z ꝑm naturā vniuer saz:nāq; naturalia coꝛpora tā animaliū q̄z ēt plātarū ipsius anime sūt ſtra. Quo fit vt ipa sint anime fine cōtrouersia gratia. Du pler est aūt id:vti dixim⁹:causa cuius ce/ tera fiunt:atq; vnū est qđ alterum cui. 2.d aīa.

¶ Manifestū aūt ē z qꝛ cui⁹ gr̄a aīa cā:sicut enīz intellus gr̄a ꝑm⁹ facit:eodē mō z na tura:z hoc ē ipsius finis:ꝑmōi āt in anima lib⁹ aīa z ꝑm naturā. Oia.n.physica coꝛpa anime instra sunt:sicut aīaliū:sic z plātarū tāq; gr̄a anime existētia. Duplr aūt dr̄ q

cuius gr̄a est:z qꝛ cuius:z qꝛ quo.

¶ Secūdo ꝺclarat qꝛ aīa sit cā finalis coꝛporis animati qr illud ꝓ qđ natura facit coꝛpus animātū est ei⁹ cā fina lis:sed ꝓ animā natura facit coꝛpus animatū ergo ꝛc̄. ꝑz ꝓnia:z ꝺclaraf maioꝛ:qr sicut intellectus ꝓcticus si operatur nisi ꝓ aliqd:z illud ꝓpter quod aliqua ope ratur est finis artis:z eoꝛ que gratia illius fiunt:sic natu ra non agit nisi ꝓpter aliquid z illud ,ꝓpter quod agit est finis nature:z illoꝝ que ,ꝓpter illud fiunt a natura. q̄ re si natura facit coꝛpus animatū ꝓ aliqd:illud ꝓpter qđ fit coꝛpus animatū est finis ipsius:minoꝛ autem ꝓo batur.ſ.qꝛ nā faciat aiata ꝓ anima z nō solum aiata:sed ēt oīa alia coꝛpora nālia:qm̄ oīa coꝛpora siue aiata:siue ia nimata siue sint coꝛpora aīaliū:siue plantarum:sunt ſtra anime:z sunt ꝓ anima:sed omne quod ordinatur ī aliū tāq; instrumētū ipsius:ordinaf in illud tanq; in finē. er go ꝛc̄. Et tunc subdit distinctionē de fine supi⁹ posita: qꝛ duplex est finis.ſ.finis gr̄a cui⁹:z finis quo:finis gr̄a cu ius coꝛporis est aīa:qr coꝛpus est ꝓ anima:sed finis quo ideſt in quo est finis:gr̄a cuius est coꝛpus animatum.

¶ At vero cōstat anima id ēt eē vnde ꝑmū motus ad locū accomodatus emergit:ve rū hec vis nō vniuersis inest viuētib⁹. Fit ēt per animā z alteratio z accretio: sensus enīz alteratio quedā eē vr̄:sētitq; nihil qđ nō habeat animā:eadē ē z de accretiōe de/ cretioneue rō. Nihil.n.increméta natura/ liter decremētaue suscipit:qđ nō nutritur: z nihil ꝓ:sus nutrif:qđ nō vite ꝓticeps sit.

¶ At vero z vnde ꝓncipiū q hz locū mot⁹ anima ē:nō oībus aūt viuētib⁹ inest poten tia hec. Est aūt alteratio z augmētū hz ani mā:sensue.n.qđā alteratio eē vr̄:nihil aūt sentit qđ nō hz animā. Silr aūt z de aug/ mento z decremēto se hz:nihil enīz decre/ mentum patif:neq; augmētaf physice ni si alaf:alitur aūt nihil qđ non cōicet vita.

¶ Tertio ꝺclarat qꝛ aīa sit cā efficiens motuū qui fiunt ī coꝛporibus animatis vt sunt aīa mata dicens:qꝛ anima ē cā vnde ꝓncipiū motus ꝑm locū:nō tñ in omnibus ani matis:sed in quibusdā:vt patet. Similiter est causa agēs alterationis z angmenti:z qꝛ sit causa agens alteratiōis ꝓbatur per hoc:qꝛ sensus.i.sentire videtur quedam al teratio:z hz esse ab aīa ex quo nihil sentit nisi qꝛ animam habet:qꝛ autē anima sit cā agens augmenti z decrementi silr ꝑz per hoc qꝛ nihil augetur aut diminuiſ nāliter nisi alatur.i.nutriaf:z nihil nutrif nisi viuat z habeat aīam: ergo isti mot⁹ sunt ab aīa. ¶ Intelligēdū ꝑ qꝛ cū Ar. di cit qꝛ oīa coꝛpora nālia sunt instra aie:ꝑ coꝛpora nālia in telligere ꝺbem⁹ oīa coꝛpa gñabilia z coꝛruptibilia q̄ dr̄ istra aie ꝑ quāto a nā ad ipsam ordinanf z in eius vsum vel opationē trāsferūt:vel sunt apta nata trāsfire:vñ el nta ordinaf ad mixta:z coꝛ ꝓductionē:z mixta inaiata ordi naf in plātas z coꝛ nutritionē. Plante aūt in aīalia bru ta cū viuāt eis z nutrianf. Aīalia aūt bruta ꝓsili ri hoīe oꝛ dinaf:z coꝛp⁹ hūani in aīam ītellectiuā. Oia ḡ coꝛpora gñabilia z coꝛruptibilia tāq; instra ordinank in aiaz hūa nā fiē finē eoꝛ gr̄a cui⁹. Aduerte tñ ꝑm ꝓmē. qꝛ alr ꝓpaf coꝛp⁹ qđ ē altera ps ad aīaz:z alr coꝛp⁹ cōpletū z ꝓstitutū ex coꝛpe z aīa:naz coꝛpus qđ est, altera ps comparaf ad Lon. 37. 2.d aīa

Universidad de Deusto
Biblio

anima ſicut ad finē gr̃a cui⁹: ſed corpus cōpletū cōparatur ad aīam ſicut finis eius quo. i. in quo eſt aīa que eſt finis gr̃a cuius vnde ſic dicit p̄m. in fine cōmē. 37. Illud enī pp qđ inuenīt aliqđ dr̄ duobus modis: quoz vn⁹ eſt illud pp qđ inuenīt aliquid: z iſta eſt ꝓportio aīe ad corpus: z alius eſt illud cuius eſt hoc pp qđ inuenīt aliqđ: z iſta eſt ꝓportio aīe ad aīatū: dicimus. n. q aīa z corpus vtrūq; non ſunt niſi pp animatū. Albertus tñ dicit q aīa eſt finis quo corporis aīati: q aīa eſt illud quo corpus aīatum eſt id qđ eſt: cū ſit eius forma ſubſtantialis: ſed eſſe p petuū eſt finis corpꝰ aīati gr̃a cuius tñ: cum nō ſit p illud: ſed gr̃a illius agat quicquid agit. ¶ Intelligenduz ſcđo ſm p̄m. eodē ꝓmē. q Aꝛ. declarauit ēt eā. l. aīam eē cām mouentē ſm oēs modos motuū eriſtētes in aīato: ſiue veros ſiue eriſtimatos eſſe motus: z p eriſtimatos eē motus intēdit alteratione attributā ſenſibus: ſiue ſenſatione. ¶ Hic tñ dubitatur: q ſenſatio nō eſt effectiue ab aīa ſenſitiua: ſz ſolū ab obiecto ex quo ſenſus eſt ỳtus paſſiua: vt ifra patebit Ad hoc duplr rñdet Burleus. Primo q Aꝛ. z ꝓmē. nō volūt q imutatio ſenſus fit ab aīa: nec volunt q ſit ꝑa alteratio: ſed loquunt ſub cōditiōe. ſ. q ſi ſenſatio eſſet verus motus: vt antiqui diterūt tūc eēt alteratio z eſſet effectiue ab aīa: z hoc videnī inuere exꝑreſſe ỳba. cōmē. dū dicit. Et alteratio attributa ſenſibꝰ ſicut q dā reputāt ſi cōceſſerimus eā eē motū erit p aīaz. ¶ Secundo rñdet dicēdo q ad hoc q fiat ſenſatio requirunt duo. limutatio ſenſus ab obiecto: z q ſpēs ſenſibiles dſerantur ad organum ſenſus q̄tū ad primū nō ꝛcurrit aīa: ſed bñ quantū ad ſcōm: ſed de hoc latius in fra.

Lō. 37

Lō. 37 2. đ aīa.

¶ Atq; in parte ſnia Empedoclis eſt poſt habēda. qui quidē hoc nō recte dixit hoc addens: ió incremēta plātes ſuſcipere tuz in radicib⁹ ſtra: tū in ramis ēt ſupza: q; terra deorſuz ſuapte natura: z ignis ſurſū idē tidē pergit: primū nāq; nō recte accipit in plātis dr̄ias dictas ſtra inquā ac ſupza: nō enī eadē ſt oiuz rerū: z vniuerſi ſupza z infra'ſz quā hz rōnē in aīalib⁹ caput: eā ſubeunt i plātis radices: ſi inſtra diuerſa: vel ea dē opatiōib⁹ officij ſue dicere aſſererēq; oz.

¶ Empedocles aūt nō bñ dixit: hoc addēs augmētū accidere plātis: deorſuz qđē radicem mittētib⁹: pp id q terra ſic ferk ſm naturā: ſurſū āt pp ignē fiſr: neq; enim ſurſuz z deorſum bñ accepit. Nō. n. idē oib⁹ ſurſū: z deorſū: z oi ſed ſicut caput animaliuz: ſic radices plantarū ſūt: ſi ꝛgruit inſtrumēta dicere altera: z eadem operibus.

Ł. cō. 38.

¶ Increpat antiquos aſſerētes augmētationē non eſſe ab anima: ſed ab aliquo elemētari ꝓncipio. Et cōtinet duas partes: q; ꝓo increpat Empedoclē: ſecūdo alios dicētes augmētationis principiuz eſſe ignez. ibi. (Videtur aūt.) Prima in duas: q; primo ponit opinionē Empedoclis z eam improbat per vnā rationē: ſecundo per aliā. ibi. (Ad hoc aūt.) ¶ De ꝓma ponit opinionē Empedoclis dicētis augmētationez nō fieri ab aīa: ſed per motum elementoꝝ ingredientiuz compoſitionē viuentis. Unde dicebat plantas augeri deorſum: ex hoc q ꝓtes graues vt terra: z aqua mouent deorſuz naturaliter ſm radices earū: augeri autem ſurſuz ꝓpter ignem z aerez: ſm ramos ſurſum moueri ſm naturaz: z hoc dixit nō bene. Primo ex hoc q nō bene accepit ſurſum z deorſum in plantis: quoniam in plantis nō accipiuntur ſurſum z deorſuz ſicut in toto vniuerſo: z ſm motū naturalē grauium: z leuiuz: vt ipſe opinabatur. Nec radices ſunt deorſuz z rami ſurſuz in eis: ſed magis econtra: radices ſunt ſurſum z rami deorſum. Quod ſic arguitur. Ita ſe habent radices in plantis ſicut caput in animalib⁹: z ſunt eiuſdē nature: quoniā er diuerſitate z cōuenientia operationū arguitur diuerſitas inſtrumētoruz; ſed ad conſimilem operationem ordinantur radices in plantis: z caput in animalibus. ſ. ad nutrimenti aſſumptionez. ergo ꝛc. ſed in animalibus caput eſt ſurſum z pars oppoſita deorſum. ergo in plantis radices ſunt ſurſum eaꝝ z rami ſunt deorſum.

¶ Deinde qđ eſt qđ ꝓtinet terrā ignēve: q̄ quidē in cōtraria loca ferunk: diſtrahēt. n. ꝓfecto niſi aliqd ſit qđ ipa, phibeat atq; detineat. Qđ ſi ſit aliqd: id eſt ꝓfecto aīa ipa. Quo fit vt ipa ſit augēdi cā nutriēdiue: nō elementa quēadmodū ille putabat.

Ł. cō. 39.

¶ Adhuc aūt qd eſt continens in ꝺria que feruntur: ignē z terrā. Diſtrahentur enim niſi aliquid ſit phibens. Si vero erit hoc eſt anima z cauſa alimenti: z augmenti.

Lō. 39. 2. đ aīa.

¶ Improbat poſitionē Empedoclis per aliā rōnem z formatur ſic ſm Auerroym cōmēto. 39. ſupplendo litteraz Ariſt. admiſſo q Empedocles dicebat. ſ. in plantis eſſe ſurſum z deorſuz: ſicut in mūdo adhuc oportebit ponere animaz eſſe principiuz augmenti: z nō potentia elementoꝝ: q ſic arguitur. Nam nos videmus q eadez pars viuentis: imo quelz pars organica ſenſibilis tpe augmēti ſil augetur in ſurſum z deorſum. Aut ergo illa pars eſt vnica: aut nō. Si ſit vnica. ergo per vnicā formā: z ſic vnica eius forma mouebit ſurſum z deorſuz: z hoc non pōt eſſe forma elementi neq; in ſimplici neq; in mixto: cum ipſa moueat ad vnū tantū. Unde mixtum ſi moueat per naturaz elementi exiſtentis in eo mouebitur ſemper ſm naturam elementi predominantis: oportebit ergo q ſit forma mixti: z talis in corpore animato nō eſt niſi aīa. quare ꝛc. Si autem illa pars habeat partes diuerſas quarum vna moueatur ſurſum: z alia deorſum a formis diuerſis: aut ille erunt ſimplices habentes formas diuerſas: aut erunt cōpoſite in quibus diuerſa ſimplicia dñabunk. Et ſi ita eſt tunc queritur quid detinet illa ſimplicia: puta ignem terram ꝛc. ne ſeparenk z diſſoluantur tendendo in propria loca: certe ſi ita eſſet: cito ſepararent niſi aliquid prohibēret: cum ergo nō videanк ſeparari: neceſſe eſt illic eſſe aliquod prohibens detinēs ea: z hoc non pōt eſſe niſi aīa in corpore viuo: ergo anima eſt illa que regit corpus viuuz z efficit motus proprios eius. Cum ergo augmētatio ſit de illis ſequitur augmentationem z reliqua hmōi eſſe ab aīa: vt ſuperius dicebat z nō a nā eſſtari: vt Empēd. opinabat. ¶ Intelligendū q Alb. hic facit tres rōnes pro opinione Empedoclis. ¶ Prima eſt talis. Si augmentatio fieret ab aīa hoc eſſet q; attraheret nutrimentū ad ſingula membra ex quibus augmentarentur: vt p̄z: hoc aūt eſt falſum: q; tunc augmentatio eſſet motus violentus z nō intētus a nā: qđ mānifeſte ſ̄m eſt: z p̄z ꝑa: q; motꝰ tractꝰ eſt violēꝰ vt vult Aꝛ. 7. phy. ¶ Secunda rō. Elinta remanēt in mixto ſz ſ̄baz: q̄ ēt retinēt ſuos motꝰ nāles: z p ꝑs ignis aſcēdit in corpe viuo: z terra deſcēdet z p hos motꝰ erūt cā augmētatiōis. ¶ Tertia rō: q; oī aīato ptes ſi eriores hñt nutrimētū groſſuz z terreſtre: ſupiores vo ſubtile z calidū: qđ nō eēt niſi fieret augmētatio p aſcenſum elintoꝝ

elementoꝝ leuiū z deſcēſuz elntoꝝ grāuiū. Et er ꝓſli ēt dicebat q in ſenib⁹ ptes iferiores maiores nutriunt q̄ ſuperiores: z in mulierib⁹ magis igroſſant ptes iferiores q̄ ſupiores. Et p̄ria accidit in iuuenib⁹: z viris: nā in p̄mis plus abūdat nutrimētū terreſtre vel aqueū: iſcōis vo ſubtile vel igneū. q̄re ꝛc. ¶ De āt rñdet q augmētū z nutricatio fiūt ab aīa ꝓncipalr: z nō ab elēntis: vt ſūt grauia vel leuia: ꝛcedēdū ēt tñ grauitatē z leuitatē nutrimēti malr z diſpoſitiue aliquo mō ꝛcurrere ad augmentationē: z vt magis hec ps q̄ illa nutriat vel augeat: cum nutrimentū leue ſit magis paratū ſurſū moueri q̄ deorſum: graue aūt deorſuz q̄ ſurſuz. ¶ Ad p̄mā g̃ rōnē negat q augmētatio ſit motus violēꝰ: z q nutrimentū violēter trahat ad mēbū: qñ lz tractꝰ q ſit ab extrīſeco ꝓnꝰ ſit violēꝰ tractꝰ: tñ q ſit a ỳtute itrinſeca tracto z ſibi nāli nō ē violēꝰ. Uñ ſicut ferrū nāliter mouet ad magnetē p ỳtutē quā magnes ipreſſit in eo ſue forme ꝓueniētē: pp qđ dr̄ ferrū trahi ad magnetē: ſic nutrimētū paſſū ab aīa mēbri p ỳtutē receptā mouet ad ipz: z dr̄ attrahi ſz nāz. ¶ Ad 2ᵐ p̄z: q elta ſunt mālia in corpore viuo: z ſic non p̄ſt eē ꝓncipale ꝓnᵐ motuū ei. ꝓpoꝛ: lz tale eſt aīa q̄ eſt eiꝰ formale ꝓnᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dr̄. q ñ ē verū: q oēs ptes graues deſcēdāt z leues aſcendāt ex nutrimēto ſicut neq; in corpe viuo ſūt oēs ptes graues deorſum: z leues ſurſum q̄ in capite ſūt oſſa valde grauia: z in tybijs ē caro multū leuioꝛ: z ita p̄z eſſe de ꝓtibus nutrimēti. Fuerūt g̃ ptes graues i corpore aīato ſimul mixte cū ptib⁹ leuib⁹ ſurſuz vel deorſum ſm exigentiā opationū ipſius: qđ nō eſſet ſi ꝓncipalr a nā elntari: z nō rōne aīe ſic diſponerentur.

¶ Sūt aūt gbus ipſius ignis natura cā ſimpliciter nutritionis z accretiōis eē vr: ipſe nāq; ſolus oīum corporū aut elēntorū nutriri ac augere videk: qua ꝓpter z in plātis z in animalibus putabit quiſpiaz ig nē ad ipſum eſſe quod operatur.

Ł. cō. 40.

¶ Uidek aūt gbuſdā ignis natura ſimpliciter: cā augmēti z alimenti eſſe: z nāq; ipm videk ſolū corporeū z elemētoꝝ qđ alitur: z augmētak: vñ z in plantis: z in aīalibus putabit vtiq; quis eſſe hoc quod operak.

¶ Hic increpat opionē dicētiū ꝓnᵐ nutricationis z augmēti eē ſolū ignē: z ꝓtinet duas ptes: q; ꝓ pōit opionē cū ſua rōne: ſcōo oñdit qđ vitatis: z qđ falſitatis hec opio ꝓtineat ibi. (Hoc aūt cū cā.) De ꝑ dicit q; gbuſdam vr q̄ ignis ſimplr. i. ꝓncipalr ſit cā alimēti. i. nutricatiōis z augmēti. Et eoꝝ rō fuit q; ſolus ignis ō numero corꝑoꝝ z elꝺoꝝ vr: z maxime appet eē illō qđ alit z augmētak cū oīa alia corpora alteret z cōuertat in ſui ſubam: z pp hoc vr q; i plātis z aīalib⁹. ignis ſit illō qđ talia opak ſ. nutricationē z augmētū. ¶ Intelligēdū p̄ro: q; iſti differunt a precedēti opione i duob⁹. Prio q; pcedēs opio ponit plura elta eē ꝓncipia augmēti: iſti ꝛo ſolū ignem. Scōo q; illi dicebat elta inq̄tū grauia vel leuia eſſe ꝓnᵐ augmēti: iſti aūt volūt ignē eſſe ꝓnᵐ augmēti inq̄tū ē actiuus z alterativꝰ. ¶ Intelligēdū ſcōo fz ꝛm. cmēto. 40. q; iſti arguebāt ex duab⁹ affirmatiuis i ſcōa figura: q̄ſ ſic arguebak. Illud eſt ꝓnᵐ augmēti z nutricatiōis qđ nutritur z augek cōuertēdo oīa i ſui nām: fz ignis nutrik z augetur cōuertēdo oīa in ſui naturā. g̃ ignis ē ꝓnᵐ augmēti z nutricatōis: mio: p̄z: q; ſic caro ſibi appoſitū alterat z trāſmutat in ſui ſubaz: z ex hoc reddik quātitatis maioris q̄ pri⁹: ſic ignis ſibi appoſitū alterat z ex eo nutrik z maioraк. ¶ Intelligēdū 3ᵒ q; Albertus ſupaddit duas rōnes ꝓ opione iſtoꝝ quas ꝓbak q; ignis nutrik z augek. Prīa eſt talis. Illud i quo ſit depditi reſtauratio z maiorū ptiū q̄ fuerit depdite nutrik z augmētak: fz ignis ē huius alr cito periret: cū cōtinue ptes ei⁹ māles ab eo euolent tēdēdo ſupius. q̄re ꝛc. Secda rō. Illud corpus qđ eſt poroſum vr poſſe nutriri z augmētari: cui iſta fiat p ingreſſum alteriꝰ corꝑis ad itra poros corꝑis augmētabilis: ſed ignis ē corꝑ marie poroſi pp ītēſaz ei⁹ ſiccitatē z pſpicuitatē. igit ꝛc. ¶ Quib⁹ facile rñdet ad p̄mā negādo: q; oē illud nutriak ꝛc. in quo fit depditi reſtauratio ꝛc. hoc. n. nō ſufficit ad ꝓpriā nutricationē: z augmētationē: ſed vltra hoc oz q; fiat fz qualz ptē: z q; nutrimētū ingrediak ad ſingulas ptes nutriti vel aucti: ſic q; qlz ps nutriak z augeak: talr aūt nō ſit in igne: fz mā ei ꝓpinq̄ inflāmak z in ignē ꝙuertit: ex quo poꝛi iuxta poſito vr ꝓtiuatio reſultat ignis maioris q̄ poꝛ: q̄re ipropie z ñ p ītus ſūptionē fz p ſolā iuxta pōnē ignis nutriri z augmētari dr̄. ¶ Ad ſcōaz negat q; ignis ſit prorſus: lz ſit pſpicuꝰ z ſicꝰ. fz ꝺ h alibi.

¶ Uerū nō ita ē: ſed cū comitek cām: ē obidipſum quodāmodo nō ſimpliciter cā: ſz talis eſt potiꝰ anima. Nā ignis qđē accretio in infinitū ꝓgreditur: z eo vſq; fit q̄ſq; ſit cōbuſtibile. At eoꝝ oīum q̄ natura conſtant eſt finis tam magnitudinis quam accretionis z ratio. Hec autem anime ſunt non ignis: z rationis potius quā materie.

Ł. cō. 41.

¶ Hoc āt cōcauſa qđē q̄dāmodo eſt: nō tñ ſimplr cauſa: ſed magis aīa: ignis enī augmentum in infinitū eſt quouſq; fuerit cōbuſtibile. Natura āt ꝓſtātiū oīum terminꝰ eſt z rō magnitudinis z augmēti: hoc aūt ē aie ſz ñ ignis: z rōnis magis q̄ materie.

¶ Nunc declarat qđ ỳtutis z qđ falſitatis hec opio ꝓtineat z vult Aꝛ. q; ignis eſt cā augmētationis: ſz nō eſt cā ꝓncipal. Ex quo ſequitur q; hec opio hz aliqđ ỳtatis z aliquid falſitatis. Ueritatē hz in hoc: q; ponit ignem eſſe cām augmenti. Falſitatez ꝛo hz in hoc q; ponit ignez eē ꝓncipalez cāz ipſi⁹: p ignē intelligēdo nālez calorem: qñ nālis calor nō eſt ꝓncipalis cā augmētationis ſed inſtrumentalis: cā aūt ꝓncipalis eſt aīa. ¶ Dicit ergo: q; ignis eſt cā quodāmō. i. cā inſtrumentalis: ſed ñ eſt cā ſimplicier ꝓncipalis: ſed magis aīa eſt huius. Et q; ignis nō ſit cā ꝓncipalis augmentationis declarat Ari. per hanc rōnem. Ignis recipit augmentum in infinitum quouſq; fuerit cōbuſtibile: ergo ſi ignis ſit ꝓncipale principiū augmentationis ſemper augebit quādiu habebit alimētum in quod agat: z ita motus augmentationis non eſſet finitus z terminatus ad aliquam qnantitatem certam in natura: ſed hoc eſt falſum: quoniā motus augmentationis cuiuſcunq; augmentabilis eſt terminatus in natura. Omniū enim nā cōſtantiū determinata eſt rō: z terminꝰ magnitudinis z augmenti: z per ꝛſns motus augmentationis: non eſt ab igne ꝓncipalr z ſubdit Aꝛ. q; terminꝰ z rō magnitudinis z augmenti ſunt attribuēde aie z non igni: z vr forme z nō māe ſeu agēti inſtrumētali. ¶ Intelligēdū tñ ſm ꝛm. 2ᵐ. 41. ꝓ expōne huiꝰ vltie ptis: q; alterare alimētū ſm qđ eſt alterare attribuit igni: ſz iſta alteratio ſm q; hz terminū dz attribui alteri ỳtuti ꝺiuncte cū igne. ſ. aie: ſicut mollificare ferrū ſm q; eſt mollificare attribuit igni: ſz fz q; iſta mollificatio hz terminū notū in vnoq; iſtoꝝ attribuit ỳtuti artis. ¶ Circa hāc

2. đ aīa

2. đ aīa

Universidad de Deusto
Biblioteca

partē dubitat: q⁹ Aꝛ. hic dicit: q augmētū ignis est i infinitū p appōnē ꝓbustibiliū: ⁊ p ꝓns nō ē dare maximuz ignē. Et post statim subdit dicēs: q oīuz nā ꝓstātiū ē determinata rō: ⁊ termin⁹ magnitudinis ⁊ augmēti. Cū g ignis sit cōstās p nām: seqꝫ q hz certū terminū i augmēto: ⁊ p ꝓns erit dare maximū ignē: qđ ꝓius dicto repugnat. ¶ Huic pōt rnderi dupl'r. Prio fz doctrinā ꝓn. dicēdo q cū Aꝛ. dicit: q ignis crescit in infinitū. non vult q ignis possit maiozari vltra oēz quātitatē finitā: q: hoc ē impossibile: sed intendit q ignis p appōnē cōbustibiliū fm magnā ꝓportionē pōt crescere vltra oēz quātitatez corporis viuentis: ⁊ corpus vere augmentabilis ⁊ hoc sufficit. p rōnē sua ad ꝓbandū q in corpoze viuo augmētum nō ē ab igne ꝓncipal'r. Cū aūt postea dicit: q oīuz nā cōstantiū ⁊c. ītelligi dz illa ꝓpō solū de corporibus aīatis de qb⁹ Aꝛ. hz sermonē: qđ pz p ꝟba ꝓmē. sic dicētis. Et intendit p terminū ⁊ mensuraz vltima nālia q ꝟueniunt i quātitatib⁹ corpoꝛ augmētabilū. Lz ēt cōcederet ꝓn. vt pz ex dcīs eius alibi: q tales vltimi termini in magnitudine ⁊ paruitate sint assignādi i corporibus inaīatis: fz ꝛ his ad aliū locū spectat inuestigare. ¶ Sc̄do pōt rnderi fz Egidiū dicēdo: q lz ignis nō possit augeri i infinitū pp ꝛfectū māe: q nō dat infinita mā cremabilis: ⁊ ex ordine vniuersi: q lz aliqñ regnēt stelle eius augmentatiue: aliqñ ēt regnāt stelle ei⁹ corruptiue nō pmittētes ipz adeo multiplicari q alia corrūpat: ⁊ cōuertat in sui nāz: tñ ex pte sue forme nō repugnat ipm augeri in infinitū cū sit corp⁹ hōgeneū: qđ nō hz de se terminū: neqꝫ figurā: neq organa ad diuersa opa ꝛputata. Sed nō est sic ꝛ corpoze viuēte: qđ cū sit organicū ⁊ terminatū temino ꝓpo ⁊ figuratti fz exigētiā opationū aīe: ex pte sibi repugnat quātticūqꝫ crescer: ⁊imo hz terminū si qué ptransire pōt. Ex quo pz q in viuēte augmētū nō est ꝓncipal'r ab igne: sed ab illo q est cā termiatiōis ei⁹ in quātitate: ⁊ tale nō est ignis: ex quo sue nāe non repugnat crescere in infinitū: vel vltra oēz quātitatē corpozis augmētabilis: fz tale est aīa que regrit organa sic finita: vt in opationes sibi ꝛbitas ereat. Sicut ēt i arte termiatio i quātitate rei artificialis ꝓducte nō est ab īstrumētis artificis vt securi vel malleo: sed est ab artifice qui est ꝓncipale operās in factione dom⁹ vel alteri⁹ artificialis. Jō. n. talis vltāta dom⁹ ꝓducta ē: q⁹ artifex talē vel tantā facere ꝓeconcepit.

¶ Cum autē eadem vis anime sit ⁊ nutriēdi ⁊ generādi: ꝓmū de alimento determinare necesse est: hec enim a ceteris potentijs hoc opere munereue seiungitur.

Σ.cō. 42. ¶ Quoniam autē eadē est potentia aie vegetatiua: ⁊ generatiua: de alimento necessarium est determinare ꝓimum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc.

¶ Jstō est 2ᵐ ca'm tertij tractat⁹ in quo spāl'r ꝛtermiat de vegetatiuo fz ordinē ꝓius dictū: ⁊ ꝓtinet tres ptes. In q̄z ꝓma ꝛterminat ꝛ obiecto potētie vegetatiue. In secūda de actib⁹. Jn 3ª ꝛpotētia. 2ª ibi. (Qñ aūt nihil.) 3ª ibi. (Quare hui⁹ aīe.) Prima in duas: q ꝓ pmittit intētum. sc̄do prosequit ibi. (Videt aūt.) De ꝓria dicit q q eadē potentia aīe. s. vegetatiua est vegetatiua. i. nutritiua ⁊ generatiua: ⁊ supple augmētatiua: cū hē oēs opationes circa alimētū hēant fieri: iō nēciti ē ꝓ ꝛterminare ꝛ alimēto: tā q̄z de obiecto hui⁹ potētie. Nā hec potētia vegetatiua sepaꝛ ab alijs. s. sensitiua fm locū motiua ⁊c. ope hoc. s. qđ ē circa alimētū: cū ipsa circa alimētū opeꝛ ⁊ nō alie. ¶ Jntelligēdū ꝓ q cū dicit Aꝛ. q eadē potētia aīe est nutritiua generatiua ⁊c. intelligēdū ē fm genus: vel q̄stū ad substātiā aīe a q̄ fluūt: nō aūt fz spēm. ¶ Jntelligendū 2°. fm ꝓmē. cōmēto. 42. q subm. i. obiectū potētie nutritiue: augmētatiue: ⁊ gñatiue: idē ē. s. alimentum.

Sed dubitatur q: potētie quarū sūt diuersi act⁹ hñt diuersa obiecta fz harū potētiaꝛ sunt diuersi act⁹: g̃ hñt diuersa obiecta: ⁊ p ꝓns nō ē idē obiectū eaꝛ: pz ꝓpa cū minoꝛi: q nutrire: generare: augere sunt diuersi act⁹ i spē: ⁊ maioꝛ est nota ex dictis supius: q aīe act⁹ non d istinguerent p obiecta. ¶ Rñdet q sicut i arte vel scia est duplex obiectū. s. māle ⁊ formale: ⁊ distinctio artiū vel sciaꝛ nō est per obiectum māle: cum in illo diuerse artes vel scie coincidere possint: sed est per obiectū formale: ita est in potētijs anime. nā lignū est obiectū māle artis domificatozie: ⁊ artis statuifice: aliter tñ trāsit in vsum vnius artis: ⁊ aīr alterius: ⁊ penes illud sumitur formale in tali obiecto. Vñ eo vtitur domificatoꝛ vt hz respectū ad formam domus. statuificus aūt vt hz respectum ad formā statue. Similiter tā arithmeticus q̄z musicus cōsiderant de numero: sed differenter: q arithmeticus cōsideraꝛ de eo absolute sūpto. music⁹ vero cōsideraꝛ de eo vt est sonoꝛus. Pz itaqꝫ q ars domificatoꝛia nō distinguit ab arte statuifica: p lignū qđ est eaꝛ obiectū māle: cū de eodē possint cōsiderare: fz p obiecta eaꝛ formalia: ⁊ ex hoc q ē lignū hñs respectū ad formā dom⁹: ñ ē lignū vt hz respectum ad formam statue: ⁊ ita de aliꝫ. Sic est ꝛ potentijs anime vegetatiue: que ponunt tres a Cōmētatoꝛe: q habent vnū obiectū māle. s. alimentū: ⁊ per istud nō distinguunt nec operationes earū: habēt tamē diuersa obiecta formalia in ordine ad diuersos fines per que distinguuntur. Propter qđ aduertendū q potentia nutritiua data est animato: vt per ipsam debito tēpoꝛe cōseruet idez in numero vt superius dicebat. nā cū cōtinue in ea fiat resolutio: nisi p nutritiuā fieret ex nutrimēto ꝛpditi restauratio: nisi p nutritiuaz fieret ex nutrimēto deperditi restauratio cito periret. Alimentū ergo vt est qd idest nutritiuū ⁊ restauratiuū: est obiectū formale potētie nutritiue. Augmentatiua autē potētia data est: vt viuens ad debitā quātitatē ꝑducat: hoc aūt nō ficret nisi plus restauretur q̄z fuerit dissolutū: ergo alimentū inquātū est augmentatiuū est obiectuz formale augmētatiue. Generatiua vero potentia ordinat ad cōseruationem indiuidui fz esse specificum: ⁊ hoc fit per alimentum qđ supfluit: ex eo q transit in nutricationē: ⁊ augmentum dū in semen cōuertitur ⁊ sequestratur: ⁊ mittitur in locū generationis. Quare alimentum vt superfluuz modo predicto: ⁊ generatiuum dz formale obiectuz generatiue. Q: ergo alimētum vt nutritiuuz nō est alimentū vt augmētatiuum ⁊c. sequitur illas potentias esse distinctas: ⁊ actus earum.

¶ Videtur itaqꝫ contrariū esse cōtrario nutrimētū: at nō cuilibet qđuis: sed id ei quorum alterū ex altero nō solum mutuo generatur: sed incrementa ēt suscipit: cōplura nāqꝫ contrariozū fiunt quidē ex sese mutuo: sed nō a suis oīa contrarijs incrementa suscipiunt: vt ex egrotāte fit sanū. At vero nec illa modo eodem sibi mutuo nutrimentū esse videtur: sed aqua quidē alimētum est igni: ignis autem nō nutrit aquaz At simplicibus corpozibus ꝟozum alteꝛ alimenti: alterum eius quod nutritur maxime subire rationem videtur.

¶ Videtur

Σ.cō. 43. ¶ Videtur autē esse alimētū ꝟriū cōtrario: nō oē autē omni. Sz q̄cūqꝫ contrariozū ñ solū generationē habent ex inuicem: sed ⁊ augmentuz. Fiunt enim multa ex inuicē: fz nō oīa augenť: vt sanū ex laboꝛante. Videtur autē neqꝫ illa eodē mō adinuicē esse alimentuz. Sed aqua quidē igni alimētū ē: ignis aūt nō alit aquā. Jn simplicib⁹ qdē igiť corpoꝛib⁹ hec esse videť maxime: aliō quidem alimentum: aliud vero qđ alitur.

¶ Prosequit ꝛterminando de alimento: ⁊ prio ponit id qđ apparet primo aspectu de alimento: secūdo circa illō mouet dubitationē ibi. (Dubitationē aūt:) De ꝓmo dicit q quibusdā videť alimentū esse cōtrariū alito: fz tñ non oē cōtrariū alteri est illi alimentū: sed illoꝛū contrariozū vnū est alimentū alteri: quoꝝ vnū non solū potest ex alio generari: sed ex eo quo pōt augmentari. Unde sanum ⁊ infirmū sunt cōtraria: ⁊ vnuz sit ex altero: ⁊ tamē nullū eoꝝ est alimentū alterius: q: nullū eoꝝ pōt alterū augmentare: qñ sola cōtraria substantie sunt illa quoꝝ vnū auget aliud: ⁊ est illi alimētū. Et adhuc hoc nō reperitur vniformiter in cōtrarijs substantie: q vtrūqꝫ sit alteri⁹ alimētū: qñ aqua ⁊ ignis: ꝟrianť: ⁊ aqua est alimentū ignis: fz ignis nō est alimentū aque. Uñ in corpoꝛibus simplicib⁹ maxime vr̄ q vnū ꝟriū sit alimentū: vt aqua vel aer: alterū vo qđ alitur: vt ignis. ¶ Jntelligēdū ꝓ q lz hic Aꝛ. ponat illud qđ cōiter apparet de alimēto: aliqñ ex hoc trahūt duas ꝓditiones alimēti: quarū prima e vt sit ꝟriū alito: sc̄da est vt sit aptū illud nutrire ⁊ augere. ¶ Jntelligendū sc̄do fm Alber. q lz aqua nō sit verus alimentū ignis cū nihil vere alatur nisi aīatum: tñ causa pz quā antiq dixerunt q aqua alit ignē: ⁊ nō econtra: ē vera si adapteť ad verū alimētū ⁊ verū alitū: quontā cāz talem assignabāt. Dicebāt. n. q alimētū dz esse humidū vt faciliter patiať ab eo qđ alitur: ⁊ in ei⁹ spēm trāsmutaretur: id aūt qđ aliť dz esse actiuū in alimento: ⁊ ei restitiuū que maxime fiūt per calidū ⁊ siccū: q: ergo aer: ⁊ aq sunt humida ⁊ faciliter passibilia: ignis aūt est calidus ⁊ valde siccus: quare multū actiuus ⁊ restitiu⁹: iō dixerūt inter corpa simplicia aerē vel aquā esse alimentū: ignem vero esse illud qđ alitur. Pariter si ad alimētum verum ⁊ alitum hec adaptentur: patebit alimentum pari: ⁊ in aliti nām conuerti. ⁊ nō econtra ex consimilibus causis.

¶ Verum enim is locus dubitationem habere videtur: sunt enim q dicunt simile simili nutriri: quēadmodum ⁊ accrescere. Quibusdam aūt vti diximus nō hec snia: fz cōtraria placet: censentq nō sil'e simili: fz contrario contrariū ali. Etenim fieri negt vt inquntˇ: vt a simili simile patiať. Alimētum autem mutatur atq̄ digeritur: mutationem verum omnium in oppositum vel in medium esse constat.

Σ.cō. 44. ¶ Dubitationem aūt hz. Dicūt enim ḣi q dem simile ali sili: sicut ⁊ augeri: alijs autē sicut diximus e cōtrario vr̄: ali ꝟrium contrario: tā q̄z impassibile sit simile a sili: alimentū mutari: ⁊ decoq. Mutatio autem omnis in contrarium: aut in medium.

¶ Mouet dubitationem circa id quod prio aspectu videtur de alimento: ⁊ continet duas partes: q primo mouet ⁊ arguit ad vtrāq̄z partē: secundo soluit ibi. (Adhuc autem.) ¶ Dubitatio quā mouet est ista. Utrum alimentum sit simile nutribili: aut ei cōtrariū: ⁊ arguit ad vtrāq̄z partem: ⁊ primo ponit rationem pp quā aliqui dixerunt: q alimentum est simile ⁊ non cōtrarium alito quod est hec. Simile alit suum simile ⁊ augmentat ipsum: contrariuz vero transmutat ⁊ non alit. ergo alimentum est simile nutribili ⁊ non contrariū. Deinde ponit rationem pp quam alij dixerunt: q alimentū est ꝛrariū ⁊ nō simile nutribili que est ista. Nihil transmutatur a suo simili: sed omne quod trāsmutat: transmutatur a suo cōtrario sed alimentum transmutatur a nutribili: ergo ei contrariatur: pz ꝓpa cum minoꝛi ex quo alimentum cōuertit i substantiā nutribilis: qđ esse nō pōt nisi ab eo transmutetur ⁊ decoquat: maioꝛ aūt est nota: qe oīs trāsmutatio est de cōtrario in ꝟriū: aut mediū: ⁊ si est ad medium est ad contrarium cuz vtrūqꝫ extremoꝝ cōtrariet: ⁊ per consequens sequitur q forma que inducitur in alimento a nutribili est contraria forme alimenti: sed ipsa est similis forme nutribilis. ergo forma nutribilis est contraria forme alimenti: ⁊ p ꝓns nutrimētū est cōtrarium nutribili.

¶ Preterea nutrimētū qdem aliqd patiť ab eo quod alitur. hoc aūt ab alimento nō patitur q̄cūqꝫ: quēadmoduz nec a materia faber: sed materies vt pz a fabro: q qdem ex ocio mutatur tantū ad operādū. At. n. interest plane: si nutrimentū sit id qđ vltio tandem adiūgitur atq̄ additur: an nō hoc sed id quod primum ingreditur. Quod si vtrūqꝫ qdem est alimentū: alteruz tamē est digestū: alterū indigestū vtroq̄ ꝓfecto modo ⁊ cōtrario cōtrariū: ⁊ simile simili vere licet nutriri. Nam si vt idigestū sumatur: contrarium contrario alitur. Sin vt digestum: simile simili nimirū hoc pacto nutritur. Quare patet illos vtrosq̄ partim recte: partim non recte dicere atq̄ sentire.

Σ.cō. 45. ¶ Adhuc aūt patitur aliqd alimentū ab eo qđ alitur: sed nō hoc ab alimēto: sicut nec instructoꝛ a materia. Sz ab illo hec: instructoꝛ āt mutať solū in actū ex ocio. Utrū āt sit alimentū qđ vltimo aduenit: aut qđ primo hz dīaz. Si vero vtrūqꝫ: sed hoc qdē nō coctū: illud coctū: vtrobiq̄ vtiq̄ cōtingit alimētū dicere. Inqātum eni nō coctū contrariū cōtrario alitur: inquātū coctuz: simile simili. Quare manifestū qđ dicunt: quodāmodo vtriqz ⁊ recte: ⁊ nō recte.

¶ Nunc soluit hāc dubitationē: ⁊ primo pmittit quoddam quod valet ad solutionē predicte dubitatiōis: q est q nō equaliter patiť alimētū a nutribili: ⁊ nutribile ab alimēto: imo alimētū patitur a nutribili ⁊ ꝟtiť in substātiā ei⁹. Nec oz semp q agens patiať a patiente: eo mō quo patiens patiť ab agēte: vt pz ꝛ carpentario ⁊ ligno in qđ agit. Lignum enim patitur a carpentario: sed carpenta-

rius non patitur a ligno: nisi dicamus transmutationez que est ex ocio ad operationem esse passionē. Deinde ponit solutionē dubitatiōis que cōsistit in isto: q alimentuz in principio est dissimile t cōtrarium nutribili. In fine autem est simile t nō contrariū ei. Unde alimentū dicit de eo qō est coctuz t digestū: t de indigesto quod nō duz est coctum. Alimentū coctū t digestū est simile nutribili: sed alimentū nō coctū t indigestū est ei dissimile t contrarium. Ex quo pz q opinio prius dicta habet aliquid veritatis t aliquid falsitatis nam illa que ponit q alimētum est simile in hoc verū: dicit sed dicit falsum in hoc q ponit alimentum nullo modo esse contrarium nutribili: t econtra est de opinione huic contraria. ¶ Intelligendum primo q Cōmenta. cōmēto. 45. dupliciter introducit hāc partē. Adhuc aūt vsq ad solutionē dubitatōis Primo vt cōtinuet cū parte imediate precedēte: t sit remotio dubitatiōis quā. quis facere posset ptra opinionē dicentē q alimētū est cōtrarium alito: quoniā si ita esset tūc vtrūq pateret a reliquo t transmutaret in reliquū: hoc aūt est falsum: q alitū nō trāsmutat in alimētū. Ad quā dubitationē rndet q nutrimentū patit ab alito: t ab eo substātialiter trāsmutat: sed alitū nō patitur eodē modo ab alimēto. Nec opz q ab oī patiat agens: eodē mō quo patiens patitur ab agente: sicut dictū ē de ligno t de carpētario. ¶ Secūdo primē. hāc partē introducit vt continuet: q p̄mittit quoddā vtile valens ad solutionē dubitationis p̄misse: sm quē modum prius exposita fuit: t huic magis adheret cōmē. vt pz in antiqua trāslatione. ¶ Intelligendū scdo sm Cōmē. cōmēto eodē: q nutrimētuz dī duob⁹ modis. Uno modo dī nutrimētū de illo qō adhuc nō digerit nec trāsmutat in substantiā nutribilis t tale est nutrimētū i potētia. s. ad formā nutribilis. Alio mō dī de eo qō est digestū t trāsmutat in nām nutribilis: t tale est nutrimentū in actu. s. per formam nutriti.

¶ Cum autez nihil nutriatur qn habeat vitam: animatum id erit profecto corpus qō alitur: ea sane ratione qua ē animatū. Quare t nutrimentum ad animatum per se refertur: t non per accidens.

T.cō. 46. ¶ Mm autem nihil alitur non participans vitam: animatuz vtiq erit corpus: qō alik inquantum animatum: quare t alimentuz per se ad animatum est: t non sm accidēs

¶ Hic determinat de actib⁹ potētie vegetatiue. Et diuidit tur in tres. sicut tres sunt eius actus: qm̄ in pma determinat de nutricatione: in secūda de augmētatiōe: in tertia de generatiōe. scōa ibi. (Est aūt alterz.) 3ª ibi (Et generatiōis aūt. De pma dicit q qr nihil alitur seu nutritur nisi habens vitam cum solum corpus animatum sit hns vitam. Corpus animatum est illud quod alitur inquantum est animatū. Et quia nutricatio fit per conuersionē nutrimenti in substātiā aliti: seqt ipsum alimentuz esse aliqd animatū. s. in potētia passiua: t hoc per se sibi cōpetit t inquātū tale t nō per accidens. ¶ Intelligendū fz cōmē. cōmēto. 46. q corpus nō nutrit nisi fz q hz aiaz nō sm q est corpus: qr tunc oē corp⁹ nutriret. Post subdit. Ista igit actio attribuit aie essentialiter t non accidētaliter: t ptis aie substātia cui attribuit ista actio nō est nisi ptus que innata est habere istā actionē. Cuz igitur cognouerimus hanc actionē pprie: tunc cognoscemus substantiaz istius virtutis proprie: t capit substantiam large pro essentia: t per virtutem intelligit potentiam vegetatiuam.

¶ At qui diuersa est alimēti ratio: vt nutrit t auget: nam vt ipsum animatum quātū ē quoddam auget: vt est hoc aliqd t substātia nutrit: conseruat enim substātiam. Et ē eo vsq profecto quousq nutritur.

¶ Est autem alterum alimēto t augmēta- T.cō. to esse. secundum enim q quantum aliqō 47. animatū est augmentatiuū: sm aūt q hoc aliqd t substantia: alimētū est. Saluat eni subam: t vsq ad hoc est quousq alatur.

¶ Determinat de augmentatione dicens q est alterz eē t altera ratio seu diffinitio ipsi alimento: vt est nutritiuū t vt est augmētatiuū. nā nutritiuū alit alr: t aliter augmentat qm̄ sm q alimētū est aliqō quātū est aiatti augmentatiuū: sm aūt q est hoc aliqd t suba est cōgruū nutricationi. Alimentū enim saluat subam nutriti: donec nutritum possit sumere alimentū t eo alaf. ¶ Intelligendū sm Cōmētatorē pmē. 47. q aliud est esse nutrimētū aut nutritiuū: aliud est esse augmētatiuū. Nutritiuū dr sm q cōseruat substātiaz rei nutribilis ne corrūpaf: vat. n. ei aliqd loco dissoluti: t ideo permanet in esse vū nutrif: t cū cessat nutrimentū corrūpit. Est vo augmētatiuū fz q perficit quātitatē ejus nālem: qō diminuit in pncipio propter necessitatē. Ex differentia ergo quā hz alimentum in eo q alit t in eo q augmētat vt quantū pōt patere gd est nutritio: t quid augmentatio: vt q nutritio ē puersio nutrimentri in subam aliti: sed augmentatio est deductio viuentis de minori quātitate ad quātitatē maiorem.

¶ Efficit preterea generationē ac ortuz: nō eius quod alitur: sed talis quale est id qō nutritur. Jamenim est ipsius substantia: t nihil seipsum generat: sed conseruat.

¶ Et generationis autez factiuū est nō ei⁹ quod alitur: sed quale id quod alitur: iam enim est ipsa substantia: generat autem nihil ipsum se ipsum: sed saluat.

¶ Determinat de generatiōe dicēs: q factiuū generationis. s. potētia vegetatiua nō est eius qō alitur: sed talis q̄le est illud qō alitur: qm̄ potētia generatiua nō est pn̄ⁱᵘᵐ generationis illi⁹ qō alitur seu illius in quo est: sed alterius qō est tale quale est illud in quo est t sibi simile in spē. Et q ita sit pz: qr suba que alitur t que generat est: qō autez generat nō est: quare nihil generat seipsuz: sed aliqd bn̄ saluat t nutrit seipsum: ideo potentia vegetatiua bn̄ pōt nutrire t saluare illud in quo est: sed nō potest generare illud in quo non est. ¶ Intelligendū sm Alber. t Egidium q quantū ad aliquid alimentum puertitur in alitū: t quantū ad aliquid transit in semē. Illud qō puertitur in alitū facit ad individui cōseruationez: fz illud qō trāsit in semen facit ad cōseruationē spēi. Semē ergo est superfluum alimēti: qr est supfluū in idiuiduo in quo est: fz non est superfluum speciei ad cuius conservationem ordinatur: quare semen non ordinatur ad generationem illius in quo est: sed alterius similis sibi in spē: t ex hoc pz quare semen dicitur superfluitas vltimi alimenti: est eni superfluitas quia fit ex parte nutrimenti que superfluit vltra illam que transit in nutricationem t augmentum: t est vtilis pro generatione: t est vltimi alimēti: qr alimēti vltima digestione digesti: sed de hoc amplius alibi.

¶ Quare tale quidem aie principium vis est talis: vt id conseruet quod ipsam hz: ea

nimirū

nimirum rōne qua ipsam habet. Alimētū aūt ad operādum pparare videf: quapropter alimēto priuatū esse non pōt. At vo cū hoc in officio tria sint hec: necessarioq̄ pcurrant: id inquā qō nutritur: t quo nutritur: t quod nutrit: id gdez quod nutrit est ipsa aia prima: id aūt quod nutritur corpus est: quod ipsum animaz habet: ad id quo nutritur ipsam est alimentum.

T.cō. 48. ¶ Quare hmōi anime principium potētia est possibilis saluaf. Suscipiēs ipsam sm q est hmōi. alimētū aūt pparat opationē: vnde priuatum alimento non pōt esse.

T.cō. 49. ¶ Mm autē sunt tria: qō alitur: t q̄ alitur: t alens. alens gdē est pma aia: qō vo alitur est hns hāc: corpus quo vo alik alimētū.

¶ Nūc determinat de potētia vegetatiua: t diuidit in duas sm q duplr notificat eā. scōa. ibi. (Mm aūt a fine.) De prima notificat potētiā vegetatiuā p actū nutritionis dicēs. q potētia vegetatiua q̄ est pn̄ⁱᵘᵐ instrumētale aie vegetabilis est potentia q̄ pōt saluare hns eā sm q hmōi. Alimētū aūt pparat opationē. i. est mā pparata opationi huius potētie. Un priuatū alimēto nō pōt eē idest diu in esse durare. Deinde subdit tria pcurrētia ad nutricationē. s. alens: qō alitur: t quo alitur. Alens est prima aia t magis cōis. s. vegetatiua t eius potētia: qō alitur ē corpus aiatū: t quo alitur est nutrimētū. ¶ Intelligēdum sm Cōmē. com. 48. q iste actiones. s. aie vegetatiue sūt diuerse sm diuersitatē suoz finium. licz subm sit idē. s. nutrimētū. Et est neče vt iste actiones sint attribute alicui virtuti aie: t cū ita sit neče est vt hoc pn̄ⁱᵘᵐ aie. s. virtus nutritiua sit vtus que pōt pseruare ens in sua forma sm dispōnē zc. ex quo seqt: q diuersitas istaz opationū nō est ex diuersitate sui obiecti materialis. sed ex diuersitate suoz finium propinquoz t suoz obiectoz formaliz sumptoz. Unde q: nutritio: augmentatio: t gnatio: hnt fines diuersos: iō distinguunt: nā finis nutritiōis est restauratio depditi: t finis augmētatiōis est attingētia q̄ntitatis pfecte: finis vo gnationis est pseruatio speciei.

¶ Atq cum sit par vniuersas a fine res appellare: finisq huiⁿ aie sit generatio talis: q̄le est id quod ipsaz habet: erit aia prima profecto principium generandi tale q̄le ē id quod hanc ipsam animam habet.

¶ Mm aūt a fine appellari oia iustū ē: finis aūt est generasse q̄le ipsum: erit vtiq pma anima generatiuum q̄le ipsum.

¶ Describit seu notificat potentiaz vegetatiuā per actum gnationis: t diuidit in duas q: primo facit hoc. scōo distinguit de agentibus pcurrētibus ad nutricationem. ibi. (Est aūt quo alitur.) De prima dicit q qr iustū est oia a fine denoiari: t finis potētie vegetatiue est gnare. iō pma aia vel potētia. s. vegetatiua est gnatiuū talis aiati: q̄le est ipm in quo est hmōi aia vel potētia. ¶ Intelligendū vt supius dicebaf: q tres sunt actus potētie vegetatiue. s. nutricatio: augmentatio: t gnatio: t scōs est pfectio: prio t finalio: t tertius primo t scōo. Un sicut potētia nutritiua ordinaf in augmētatiuā: t ambe in generatiuā: sic est de actibus ipsaz: que sunt ab aia principalr t a suis po-

tentijs instrumētaliter t secūdario: t ppterea simul loquit Aristo. de aia t de potētia. ¶ Sed tūc posset qō dubitare q̄re Az. diffiniuit potentiā vegetatiuā ab ope nutriendi: t ab ope generādi: t nō diffiniuit ipsam ab ope augmētādi: cū in augmētatio fit opatio pfectior: t finalior nutricatione. ¶ Rndet q cū aliqua potētia hz plures opatiōes: si diffinit p vnā: t nō p aliam hoc est duplicī cā pōt prigere. Prima. si vna illaz opationū ineft illi inseparabiliter: t alteri nō. Scōa. si vna illaz opationū est ceteris pfectior: t finalio:: pp pmā cām diffinita ē po⁹ vegetatiua p nutricationē: q illi⁹ sepabilr ineft: t nō per augmētationē q̄ aliqn nō ineft. Propter scōaz cāz diffinita est p generationē q̄ est ceteris pfectior t finalior: vt dictum est: t non per augmētationem: quare zc.

¶ Jd aūt q̄ nutrit anima duplex ē: quēadmodū t id q̄ gubernator gubernat: manⁿ inquā t clauus: atq aliud mouet atq mouef: aliud mouef tm: neče ē autē oē nutrimētū nature sit talis: q̄ digeri possit. at digestionē efficit calor: q̄ propter oē animās hēt calorem: qd igitur sit alimētum ipsuz vniuersaliter diximus: postea vero de ipsis exactius perscrutabimur.

¶ Est āt q̄ alitur duplr: sicut t quo guber- T.c.50 naf: t manⁿ: t themon: hoc qdē mouēs t motū: illud aūt mouēs solū. Oē aūt alimētum necessariū ē decoqui. operaf aūt decoctionē calidū. Unde oē aiatum hēt calorem. Figuraliter qdem igif alimentū qd sit dcm̄ est. Certificādum aūt est posterius de ipso in proprijs rationibus.

¶ Distinguit de agentibus pcurrentibus ad nutricationē dicens: q sicut illud quo gubernaf nauis est duplex. s. manus t themon: t manus est mouens nō motuz: themon aūt est mouens motū: sic duplex est pn̄ⁱᵘᵐ quo aliqd alitur. s. aia que est mouēs principale t nō motū: t calidum nāle: qō est mouens motū t instrumētale. Et q calidum sit instrm aie in operando circa alimentum ꝓbat Arist. q: oē alimētum nečium est decoqui si dēt trāsire in opationem aie. sed nō pōt decoqui nisi a calore: vt pz. ergo neceſſe est oē aiatum hre calorem. postea epilogat dicens: q figuraliter. i. superficialiter sic dcm̄ sit qd sit alimentum: posterius aūt certificandū est de ipso in pprijs rōnibus. ¶ Intelligēdū sm Cōmē. com. 50. q declaratum est hic. q aia nutritiua est primū mouēs in cibo: t q agit in cibo per calorē: p quē fit digestio. Utrū aūt oporteat q moueat t nō moueaf prio: t p se sm q est primū mouēs: t calor moueat ita q moueaf a prio motore: hoc declaratū est in sermonibus vlibus. i. in octauo phy. declaratū est enim illic: q oīs primus motor: si fuerit corporalis componitur ex motore non moto t motore moto sm q componuntur res ex materia t forma.

Sed tunc mouet Cōmētator sup hoc dubitationē. Mā ista. pprō oīs primus motor corporeus cōponit zc. nō est vera nisi in motu locali. Un in motu alterationis nō opz qō primū alterās corporeū primo alteret se: t ita cōponaf ex alterāte nō alterato: t alterāte alterato: sicut in motu locali oīs primus motor corporeus mouet se: t ideo cōponit ex mouēte nō moto: t ex mouēte moto. Cū igit motus puenies ab aia nutritiua in nutrimentū sit motus alterationis: nō videt q p

Universidad de Deusto
Biblioteca

illam ꝓpositionem: que nō est vera nisi in motu locali: possit ꝛclarari: q primū mouens in alteratione nō moueatur: ꝛ q alteꝝ sit mouens motū. ¶ Preterea exemplum Arist. ꝛ manu ꝛ tixmone est in motu locali: quare non videt esse ad ꝓpositum, cū hic sit sermo ꝛ moto alterationis. ¶ Ad hoc rñdet Lom. dupliꝛ. Primo ꝛclarando aliter: q actus nutriendi complet ꝑ duos motores: quoꝝ vnus est immobilis: ꝛ alius mouens motus: ꝛ assumit pro manifesto q ꝓpinquum alterās nutrimētū est corpus calidū: ꝛ vlterius q ipm non sufficit ad hoc. Nā ostensum est prius: q ignis nō sufficit ad causandū actionē alterativā terminatā nisi sit illic aliqua virtus q non est corpus sed in corpore. Et ex hoc sequit q corpus qđ est primū alterans corporeū cōponit ex alterante: qđ non alteraꝝ. l. aia: ꝛ ex alterāte alterato. l. ex nāli calore: ꝛ sic pz qliter actio nutrimēti cōplet ꝑ motorē non motum: ꝛ ꝑ motorē motum. Et ꝑm hāc rñsionem nō indigemus illa ꝓpone ꝛclarata in octauo physicorum. l. omnis primus motor corporeus componit ꝛc. ¶ Aliter rñdet Lom. ꝛclarādo: q in actu nutriendi est talis duplex motor. l. nō motus: ꝛ motus in sequēdo illud qđ in principio dicebat ꝛ ꝓpositione ꝛclarata in octauo physicorum: dicēdum q calor nālis nō alterat cibū nisi primo moueat in loco: qm̄ motus localis antecedit alios motus: ꝛ maxime motū alterationis terminatū quo. l. res aliqđ alteratur: ꝛ aliqđ nō. vt est in ꝓposito. Vñ si spūs q generat in corde dz alterare nutrimētū diſtās ab eo: oꝑz q prius trāsmittaꝝ ad ipm: qđ fiet ꝑ motū localem. Spūs enim nō solum alterat: sed attrahit ꝛ expellit cibū. q: ergo hic motus alterationis ꝑsupponit motū localem pz q ꝓpositio Ari. octauo phy. q est ꝛ motu locali erit ꝙueniens ad ꝓpositū ꝛclarādū: q: si corpus qđ alterat prius moueꝝ localr: aut mouet a se: aut ab alio. Si a se, q̄ cōponit ex motore ꝛc. Si ab alio cū nō sit ꝓcedere in infinitum: erit ꝛuenire ad primū motorē corporeū: q mouet se motu locali: q ēt est primus motor corporeus in motu nutritionis: ꝛ talis cōponit ex motore nō moto ꝛ motore moto: q̄re ꝛc. ¶ Ad illud aūt qđ dicebaꝝ ꝛ exemplo. dicit Lom. q exēplū est largiter acceptū: qm̄ manus nō ē primus motor in gubernatōe nauis. sz gubernator: ꝛ pōt dici motor nō motus: nō q: nō moueat: sz q: nō mouet a motore extrinseco. Nec incōuenit ad ꝛclaranduz aliqđ in motu alterationis adducere exēplum in motu locali. ¶ Intelligēdū scōo pz Lom. eodē com. ꝑ expōne illius partis. Certificādū aūt est posterius ꝛ ipso in ꝓpriis rationib⁹: q sermo ꝛ nutrimēto ꝛ augmēto nō ꝓficit nisi in pluribus libris. In libro enī ꝛ gñatione ꝛ corruptione ꝛterminat⁹ est modus augmēti ꝛ diminutiōis. In methauris aūt ꝛterminati sūt modi caloꝝ ꝛ modi actionū: vt ꝛcog ꝛ assari: ꝛ ēt in hoc libro ꝛclaratus ē ꝑmus motor in istis motib⁹: ꝛ in libro ēt ꝛ aīalibus ꝛterminatuz est quot sunt inſra istius vtutis in vnoquoq; aīali: ꝛ qđo cōplet actio ꝑ ipsam in vnoq; eoꝝ: ꝛ ꝑ quot mēbra ꝛc. Tuli igit Lōmēta. q: in multis libris nālib⁹ ꝛterminet ꝛ nutritione ꝛ augmēto: sz diuersimode: qm̄ ꝛ illis ꝛterminat in libro ꝛ gñatione ꝛ corruptione ꝑ cōparationē ad motū: oñendo q: nutritio ꝛ augmētatio ē verus motus vel mutatio. In libro ꝛ aīa ꝑ cōparationē ad aīam oñēdo q: sunt principalr ab aīa: ꝛ nō ab aliq̄ elemēto in libro methauroꝝ ꝑ cōparationē ad calorē nāle: oñendo ꝑm diuersos modos caloris diuersas fieri digestiones: vt elixationē: assationē ꝛc. In libro aūt de aīalibus determinat de illis ꝑ cōparationē ad mēbra: ostendendo nutricationē ꝛ augmētationē esse ꝑ mēbra tanq̄z inſra ꝛseruientia aīe in oprādo: ꝛ quot sunt illa membra ꝛ qualiter ꝓportionantur in tali opatione. Illi aūt ꝑ ꝓprias rōnes intelligunt libū de nutrimēto ꝛ nutribili: in quo dicunt Aristo. tradidisse ꝓprias rōnes de ipso alimento. sed hic liber ad nos nondum ꝑuenit.

Dubitaꝝ vtrū nutritiua: augmentatiua: ꝛ gñatiua sint diuerse potētie aīe. Arguitur q nō. Primo ille potētie sūt eedē ꝛ nō diuerse quaꝝ ē idē actus: sz nutritiue ꝛ gñatiue est idē actus. ergo ꝛc. pz ꝓma ꝛ maior ex dictis. minor aūt declarat: qm̄ sicut nutritiua equi gñat carnē vel os: ꝛ sic de aliis ex nutrimēto: sic facit vtus gñatiua: vt pz. q̄re ꝛc. ¶ Scōo nutritiua ꝛ augmētatiua sunt eadē potētia. q̄ ꝛc. pz ꝓma ꝛ assumptū ꝓbatur: q: eadē potētia que gñat plus de carne q̄ fuerit resolutū pōt gñare tātum ꝑcise ꝛ minus: sz gñando plus ē augmētatiua: gñando aūt tm̄ ꝑcise aut minus est nutritiua. ergo ꝛc. ¶ Tertio ad idē facit lra Aristo. di. in ꝑn⁹ huius capli. q eadē potētia aīe ē nutritiua ꝛ generatiua. ¶ In oppositū arguit: q: ille potētie sunt diuerse q̄ hñt opationes diuersas: sz nutritiua: augmētatiua: ꝛ gñatiua sunt hmōi: cū opatio nutritiue sit ꝙuertere nutrimentū in ſubam nutriti: ꝛ opatio augmētatiue sit deducere ipm ad debitā quātitatē: ꝛ opatio gñatiue sit sibi simile generare: vt superius fuit ostensum: quare ꝛc.

Pro qōne dōm: q: potētia nutritiua: augmentatiua: ꝛ gñatiua ēt in eodē viuente sunt potētie abinvicē spē distincte: qđ ꝓbari pōt ex argumento statim adducto. Sed pro vlteriori declaratione sciendū est: q duplr sumit virtus generatiua. Uno mō pro virtute q̄dam aīe que est in corpe viuente que ex superfluo nutrimēto mō supius ostēso generat semē: ꝛ hoc ſaltē in aīalibus ꝑfectis dz organū determinatuz. l. mēbrum genitale. Alio mō sumit virtus gñatiua ꝑ virtute quadaz in semine ꝓducta a virtute gñatiua primo mō accepta: que spāli nocte dr vtus formatiua: ꝑ quā semē: sz nō fit formalr aīatum: est oīa mēbra in potentia actiua hūs: ꝛ est ꝓductiuū talis aīati q̄le est illud a quo fuit semen decliuum: si trāsmittaꝝ ad locū debitū pro gñatione cū debitis circūſtantijs. ¶ Hoc ſtāte declaraꝝ primo q nutritiua: ꝛ augmētatiua sunt vtutes diuerse: ex q̄druplici dīa inter eas recta: vt hꝫ refert Albertus. ¶ Prima dīa est: q: nutritiua gñat ſubam: ꝛ ꝓducit formā nutriti in mā nutrimēti. sz augmētatiua gñat quātitatē viuenti ꝙuenientē ad debitas opationes: vel ſaltē post nutrimē ti ꝙuersionem mēbra extēdit ad maiores dimensiones. ¶ Scōa dīa est: q: nutritiua quātū est de se equalr nutrit ꝑm oēz dyametrū: vel si ſit equalr magis nutrit ꝑm latitudinē. sz augmētatiua magis augmēt ꝑm lōgitudinē ꝑm quā maxie attēdit corpis magnitudo. ¶ Tertia dīa ē: q: augmētatiua vtit fortiori calido q̄z nutritiua: qm̄ augmētatiua hz extēdere mēbra dura: sicut ossa cartilagines ꝛc. ꝛ facere nutrimentū penetrare ad ipsa: ad q̄ fortius regrit calidū: q̄z ad ꝙuertere nutrimētū in ſubaz nutriti. qđ ē opus nutritiue: vt satis est notū. ¶ Quarta dīa ē: q: nutritiua semp nutrit ꝛpditū restaurādo: augmētatiua aūt non semp augmētat: sz habita cōuenienti quātitate que ꝑ augmētatiua in tali viuēte intendebat: qđ ante mortē ꝙtingit cessat augmētatiua ab opere suo. ¶ Silr posset ostendi q: nutritiua differt a gñatiua: q̄ est in corpe viuēte: qm̄ nutritiua imediate ꝛducit aīatū mā nutrimētali. Generatiua aūt que est in viuēte imediate introducit formā seminis que nō est aīa in mā nutrimētali. Differt ēt a vtute formatiua que est in semine: quia vtus nutritiua est ſubiectiue in corpe aīato: sz virtus formatiua nō. Secūdo: virtus nutritiua nō ꝓducit aīatum ꝑse existens eiusdē speciei cū nutrito: vñ virtus nutritiua equi nō ꝓducit equū: sz ꝓducat carnē: vel os: virtus autez formatiua fic: quoniam virtus formatiua seminis

equi

equi non solū ꝓducit carnē: vel os: sed equū totaleꝫ. soluunt rōnes ante oppositū adducte.

Et ex hoc ¶ Ad ꝑmā pz ꝛ gñatiua quo distinguaꝝ a nutritiua: ꝛ silr formatiua q̄ est i semie hz opōnē diuersaz a nutritiua. s. ꝓducē idiuiduū totalē ꝛc. ¶ Ad scōm dr q virt⁹ nutritiua trāsmutat nutrimētū i ſubaz nutribilis: tñ tpe augmēti ꝑ solā ꝙuersionem nutrimēti nūq̄z fieret augmētatio nisi mēbra extēderētur ꝑm ptes antiq̄s ꝛ nouas: qđ fit ꝑ vtutē augmentatiuā. ex quo pz: has vtutes eē distinctas. ¶ Ad auctem aūt Aristo. dcm fuit in principio cap. qualiter intelligi hēat: quare ꝛc.

S ¶ Determinatis āt his: primū de oi sensu cōiter: deide de vnoq̄q; dicamus. sit itaq; sensus. Cū mouet atq; patit aliqd vt dixi mus. Nā ipse sensus alteratio q̄dā eē videtur: ingunt aūt qdā ꝛ a sili sile pati: qđ qdē quonā pacto fieri pōt: aut nō pōt: in vlib⁹ de actiōe sermonib⁹ passionem̄ue dixim⁹. T.c.51.

T.c.51. ¶ Determinatis aūt his dicam⁹ cōiter de oi sensus. Sensus aūt in ipso moueri ꝛ pati aliqd accidit: sicut dcm̄ est. Videt eniz q̄dam alteratio esse. Aiunt aūt qdam simile a simili pati. Hoc autem quomodo possibile aut impossibile dictum est in vniuersalibus rationibus de agere ꝛ pati.

¶ Iste est quartus tractatus huius scōi ꝓtinens. ii. capla: in quoꝝ ꝑ ōterminat vlr ꝛ po⁹ sensitiua: in scōo ibi. (Dicēdum aūt est.) ꝛterminaꝝ ꝛ sensibili vlr. in tertio ibi. (Cuius qdem.) ꝛterminaꝝ spāliꝛ ꝛ visibili ꝛ visu ꝛ suis actibus: in q̄rto ibi. (Hūc qdē primū.) ꝛterminaꝝ eodē mō ꝛ audibili: ꝛ auditu. in qnto ibi. (De odore autez ꝛ olfactabili.) ꝛdtermiaꝝ silr ꝛ odore ꝛ olfactu. in sexto ibi. (Gustabile aūt.) sili mō ꝛterminaꝝ ꝛ gustabili ꝛ gustu. In septimo ibi. (De tangibili aūt.) ꝛterminaꝝ pariter ꝛ tāgibili ꝛ actu. in octauo ibi. (Opz aūt.) ꝛclarat q̄dā cōia ꝛ sensibus ꝑticularibus. in nono ibi. (Oz aūt non sit sensus.) ponit numerus ꝛ sufficientia sensuū particularium. in ꝛcimo ibi. (Qm̄ aūt sensitiuus.) ꝛterminaꝝ ꝛ sensu cōi. in vndecimo ibi. (Qm̄ aūt duabus.) ꝛterminaꝝ de fantasia. Ex qb⁹ olb⁹ habebit sufficiēs ꝛtermination de scōo gradu aīatoꝝ. vz de sensitiuo. Primū capitulū diuidit in duas ptes: in quaꝝ h⁹ ostēdit: q⁹ sensus ē po⁹ passiua. in scōa ponit diſtinctiō de po⁹ ꝛ actu. ibi. (Dicēdum aūt.) Prima in tres: q: ꝑ ꝓbat: q⁹ sensus est po⁹ passiua. Scōo oñdit: q⁹ sensus dr duob⁹ modis: ꝛ silr sentire. s. i actu ꝛ in po⁹. Tertio declaraꝝ modus ꝑm quē sensus in po⁹ efficiaꝝ in actu. ꝛa ibi. (Qm̄ aūt sentire.) hz⁹ ibi. (Primū qdē igit.) Prima in duas ꝑm q⁹ duplr ostēdit sensum eē potētiā passiuā. scōa ibi. (Hz āt dubitationē.)

¶ De⁹ dicit q⁹ determiatis his q̄ dcā sūt de vegetatiuo: dicam⁹ cōiter de oi sensu: q⁹ sensus. i. sentire accidit sibi in ipso moueri aliqd ꝛ pati: vt dcm̄ ē. s. in lib. physi. er q̄ vr: q⁹ sentire sit alteratio q̄daz: ꝛ ex hoc seqt q⁹ sensus sit vtus passiua: cuz oīs illa po⁹ sit vtus passiua cuius opō in ea recipi ꝑ cū suo pati ꝛ alterari. Et q: locut⁹ fuerat de passiōe: subdit q⁹ qdā aiunt silr a sili pati. qđ quō sit polr vel ipolr dcm̄ est in rōnib⁹ vlibus de agere ꝛ pati positis in ꝓde gñatiōe: ꝛ iferius oñdet. ¶ Intelligēduz ꝑm cōmē. cōmento. 51. q⁹ sentire fit ꝑ aliquā passionē ꝛ motū in sensib⁹ a sensibilib⁹: nō ꝑ actionē sensuum in sensibilia. Hoc. n. est primū ꝓsideratū de sensu. s. vtrū sit numeratus in vtutibus actiuis: aut passiuis. Vult igitur cōmen. q⁹ sensus patiantur a sensibilibus: ꝛ q⁹ nō agunt in sensibilia: cuius oppositum dicebat Plo. ponendo visionem fieri extra mittendo: ꝛ hoc est principium considerandum in sensu: quod est potentia passiua.

¶ Hēt āt is locus dubitationē: ambigeteꝫ nō iniuria q̄spiā: cur ꝛ sensuū ipsoꝝ sensus nō fit: ꝛ cur sine ijs q̄ sūt extra nō efficiunt sensuz. Cū igit ꝛ ignis ꝛ terra: ceteraq; elemēta quoꝝ est ꝑ se sensus: vel ꝑ ea q̄ ipsis accidūt. At enim pz sensitiuū nō eē actu sz potētia tm̄. Quaꝛpter nō sentit: quēadmodū cōbustile nō vrit ur ipm ꝑ se sine eo qđ ipm vrere pōt. Ureret enim seipsum: ꝛ non indigeret eius: quo actu est ignis. T.c.52

¶ Hēt aūt dubitationē: pp qđ sensuū ipsoꝝ nō fit sensus: ꝛ q̄re sine his q̄ sunt extra nō faciūt sensuz: in existēte igne: ꝛ terra ꝛ alijs elemētis: quoꝝ est sensus ꝑ se: aut ꝑm accidētia his. Manifestū igit est q⁹ sensitiuus nō est actu: sz potētia tm̄. vnde nō sentiūt: ficut cōbustibile non cōburitur ipsum a se ipso sine cōbustiuo: combureret enim seipsum ꝛ nihil indigeret actu ignem esse.

¶ Scōo ꝓbat sensum eē potentiā passiuā ꝑ solōnē duaꝝ dubitationū: quaꝝ ꝑma est: q̄re sensuū nō est sensus: ita q⁹ sensus sentiat seipm. Scōa est q̄re sensus nō sentiunt sine extrinsecis sensibilib⁹ cū hēant sensibilia eis ꝓiucta: sicut sunt ignis: ꝛ terra: ꝛ alia elemēta in suis organis existentia: q̄ sunt sensibilia ꝑ se: aut ꝑm accītia ipsoꝝ. Has dubitatiōes soluit dicēs manifestū eē sensum nō eē i actu de se: sz in po⁹ tm̄: iō sensus nō sentiūt seipsos: neq; aliqd aliud nō ꝙurrēte exteriori sensibili: a quo moueant ꝛ ad actū ducant: sic cōbustibile nō cōburit a seipso nō ꝙurrēte extrinseco cōbustiuo: aliter cōbureret cōbustile igne nō cōburēte: qđ nō ē verꝫ. ex hac solone pz exēplr q⁹ sensus ē potētia passiua. ¶ Intelligēdū ꝓio ꝑm cōmen. cōmento. 51. q⁹ sensuū qdā attribuit in sua cōpone vnicuiq; elemētoꝝ: ꝛ ista sunt sensibilia. Vult itaq; cōmen. vt hi de sensu ꝛ sensato: q⁹ cuilibet organo sensus appropriat ꝑm dominiū aliqđ q̄ttuor elemētoꝝ. Vñ in organo visus ꝓdominat aqua: in organo auditus aer: in organo olfactus ignis: in organo gustus ꝛ tactus terra. Cū igit ista elemēta sint sensibilia tūc remāet sēda dubitatio supius mota: q̄re sensus non sentit elemēti qđ dñat in suo organo: vt visus aquā: ꝛ ita de aliis. hec dubitatio ſra soluet magis cōplete: vbi assignabit cā quare sensibile positū supra sensuz nō facit sensationē. Et silr dubitatio prima euacuabit in ca. ō sensu cōmuni: vbi oñdet: q⁹ nulla potentia organica est supra se ꝙurrens.

¶ Intelligēdū scōo ꝑm cōmen. cōmētoꝫ allegato: q⁹ sensus nō est ex vtutib⁹ actiuis q̄ agūt ex se absq; eo q⁹ indigeant in actiōe q̄ ꝙuenit ab eis: motore extrinseco: sz ex virtutib⁹ passiuis q̄ indigēt motore extrinseco: ꝛ ideo nō sentiūt ex se: quēadmodū cōbustibile non cōburit ex se absq; motore extrinseco. s. igne. Et quēadmodū cōbustibile si eēt cōbustibile ex se tūc pōse eēt vt cōbureret sine igne extrinseco in actu. sic sensus si sentirent ex se ꝑm q⁹ sunt virtutes actiue: tūc possibile esset vt sentirent absq; extrinseco. Et debes scire q⁹ h est prima dīa q̄ vtutes aīe differūt abinvicē. ꝛ est ꝓncipiū ꝓsideratiōis de itellectu

Universidad de Deusto Biblioteca

ꝛ ꝺe alijs virtutib⁹. Virtus aũt nutritiua manifestũ est ex predictis: ꝙ est ex virtutibus actiuis. cõmẽ. est clarum.

Sed dubitaꝫ circa textũ. ꝑ qꝫ Ari. ꝺicit ꝙ eligenta sũt subꝫ ꝛ subaẽ sẽsibilis ꝑ accñs: vt patebit i seqñti cap. ¶ 2ᵒ qꝫ Ari. vꝝ velle ꝙ si sẽsus eẽt poᵗ actiua: ꝙ sentiret se: aut sẽtiret nõ ꝓcurrẽte sẽsibili extrinseco. ꝺicit ñ sequla nõ vꝝ valere: qꝫ cõbustiuũ ẽ in poᵗ actiua ad cõburẽdũ: ꝛ tñ nõ cõburit se: nec ꝑt cõburere extrinseco cõbustibili ꝺ̃ficiẽte. ¶ Rñdet ad pᵐ ꝙ aliqꝺ eẽ sensibile ꝑ se ẽ ꝺupl'. Uno mõ qꝛ ꝑ se agit i sensũ. ꝛ isto mõ elinta nõ sunt sensibilia ꝑ se: ꝫ solũ sensibilia ꝑ accñs. ¶ Alio mõ qꝛ ẽ ꝑ se subm alicᵘ: qꝺ ꝑ se agit in sensũ: ꝛ sic elinta ꝺñr sẽsibilia ꝑ se. Jõ notãter ꝺixit Ari. loqns ꝛ elintis: ꝙ eoꝝ ẽ sẽsus ꝑ se: aut ꝫ accñtia hꝫ ꝛc̃.

¶ Ad 2ᵐ ꝺz ꝙ si aliq nõ põt ꝓuenire actio aliq̃ nisi cõcurrat extrinsecũ: hoc ꝓtigit pp alterã ꝺuaꝝ cauꝝ. Ꝑria si actio illa trãseat i mãz exteriorẽ. sc̃ꝺa si illud cᵘ ꝺz illa actio nõ sit i poᵗ actiua respectu illi⁹: ꝫ solũ passiua: ex hꝫ ꝓz: ꝙ si sensus eẽt in poᵗ actiua respectu sensatiõis cũ sensatio recipiaᵗ in eo: ꝛ nõ trãseat in obiectũ extrinsecuz: ꝙ nec̃io sensus sentiret: ẽt nõ ꝓcurrẽte extrinseco: qꝛ neqꝫ tanq̃ actiuo: neqꝫ tanq̃ passiuo. Excꝑtũ aũt qꝺ ꝺucit nõ est sile: qm̃ cõbustio nõ recipit in cõbustiuo: sicut sensatio in sensitiuo: sed in extrinsecum trãsit: quare ꝛc̃.

¶ At ꝺo qm̃ sentire bifariã ꝺicere ꝓsueuim⁹: nã ꝛ id qꝺ poᵗ videt ꝛ audit: videre audireqꝫ ꝺicim⁹: ꝛ si forte ꝺormiat: ꝛ id ideti ꝺ̃ qꝺ iã opaᵗ: ꝺupl'r ꝛ ipse sensus ꝑfecto ꝺicek ꝛ sensus: hic qꝺ̃ sicut poᵗ: ille ꝺo sic actu. sil'r aũt ꝛ sẽtire qꝺq̃ potẽtia ens: ꝛ qꝺ actu.

¶ Oñdit ꝙ sensus ꝺz ꝺuob⁹ modis: ꝛ sil'r sentire. ſ. in actu ꝛ in poᵗ: vñ ꝺormiẽs ꝺz videꝫ ꝛ audiꝫ in poᵗ: ꝫ actu operãs ꝺz videꝫ vel audiꝫ i actu: ꝛ sensus nõ operãtis ꝺz sensus in poᵗ respectu sentire: ꝫ sensus actualr sentientis ꝺz sensus in actu. ¶ Jntelligendũ ꝑm Cõmẽ. com. 33. ꝙ g est videꝫ i obscuro ẽ videꝫ i poᵗ. ꝫ ista poᵗ est ꝓpinquior actui q̃ poᵗ q̃ est in visu ꝺormiẽtis: vterqꝫ igit istoꝝ est in poᵗ ꝓpinq̃ ad actũ videndi. ꝫ in ꝓpinquiori est ille q est in obscuro: qꝛ facilius põt videre cũ nõ indigeat nisi lumine vt videat: ꝫ ꝺormiẽs idiget lumĩe ꝛ exꝑgefactiõe.

¶ Primũ igr̃ id scire oꝫ nos iquã q̃si sint eaꝺẽ pati: moueri: ac opari: ita nũc his vti ac ꝺicere. Uot⁹. n. ẽ qꝺã actus impfectᵘ: tñ vt in altꝫs ꝺixim⁹. Ea ꝺo cũcta qua patiunt: atqꝫ mouent ab actiuo: ꝛ eo qꝺ est actu patiunt: atqꝫ mouent. Jꝺcirco fit vt tũ a sil'i sibi: tũ a ꝺissimili res ois patiaᵗ: vt ꝺiximus: patiaᵗ. n. ea q̃ est ꝺissimilis: at cuz est passa: tum similis est vt patet.

¶ Primũ qꝺ̃ igr̃ tãq̃ fit iꝺẽ pati ꝛ mouere i: ꝛ agere ꝛ mouere ꝺicim⁹: ꝛ nãqꝫ motus est actus gꝺã: ipfectus tñ sicut i alteris ꝺictũ est. Qia aũt patiũr ꝛ mouẽtur ab actuo ꝛ actu entẽ: vñ est qꝺez tanq̃ a sil'i pati. est aũt vt a ꝺissimili sicut ꝺiximus: patiꝫ qꝺ̃ enim gꝺ ꝺissimile: passum aũt simile est.

¶ Oñdit quo sensus in potẽtia efficiaᵗ sensus in actu premittẽdo primo ex ꝛclaratis 3ᵒ phyſi. ꝙ iꝺem motus est agere: ꝛ pati: mouere ꝛ moueri respectu ꝺiuersoꝝ: motus eniz est actus impfectus qui est a motore imobili: ꝛ ꝑm ꝙ est a motore ꝺz mouere ꝛ agere ꝛ ꝑm qꝺ̃ est i mobili eſt moueri ꝛ pati. sensus g̃ hoc mõ reducit ꝺe poᵗ ad actum: qꝛ vꝝ trãsmutaᵗ ab obiecto sensibili in eo imprimẽte spẽm suã: ꝛ pmutate ipm ꝛc̃ poᵗ sentiẽꝺi ad actum sentiẽꝺi: vñ oĩa q̃ patiunt ab aliquo ente in actu mouentur: ꝛ id qꝺ̃ patiꝫ quoꝺãmodo patiꝫ a simili: ꝛ quoꝺammõ a ꝺissimili. nã passum ꝺum patiꝫ est ꝺissimile agẽti. ꝫ postq̃ passuz est. simile est illi. ¶ Jntelligẽꝺũ prio. ꝙ Cõmẽ. ter. com. 54. trãslatiõis antique alr itroducit. vult enim Ari. oñdere ꝺziaz eẽ iter sensum eẽ potẽtiã actiuã: ꝛ ipm eẽ potẽtiam passiuã: ꝛ ponit ꝺuas ꝺzias iter eẽ actiui ꝛ eẽ passiui. Ꝑria qꝛ eẽ passiui est eẽ i actu impfecto pmixto cũ potẽtia. Sed eẽ actiui est eẽ in actu perfecto. Scꝺa: qꝛ passiuuz ꝑm ꝙ passiuꝫ nõ hꝫ eẽ nisi ab actiuo: qꝛ si actiuũ nõ esset: nõ esset passiuũ: sed actiuuz hꝫ eẽ ex se. ¶ Jntelligendũ scꝺo ꝑm Cõmẽta. ꝙ passiuũ anteq̃ patiaᵗ est ꝺuum agẽti: ꝛ cũ passio complet est sile agẽti: ꝛ ꝺũ patiꝫ est admixtũ ex sili ꝛ ꝺuo: nõ enim cessat ꝺũ mouet corrũpi in eo pars ꝛtrarij: ꝛ fieri pars similis ꝛc̃.

¶ Deide ꝺistinguẽꝺũ ẽ ꝺe potẽtia atqꝫ actu: nũc. n. ꝺe his ipsis simplr ꝺicim⁹. Nã ẽ hoc pacto qppiã sciẽs: vt ho iem eũ iã ꝺicim⁹ eẽ scientẽ: ꝙ geometriam: atqꝫ grãmaticã hꝫ: atqꝫ hoꝝ vterqꝫ nõ eoꝺẽ mõ ꝓt: potẽtieqꝫ subijcik: ꝫ alr ꝙ ꝺ̃ ex eo: qꝛ genᵒ ipꝝ est tale materie ſue. Alter ꝺo ꝓpterea qꝺ̃ cũ voluerit ꝓtemplari: põt idipsum facere: nisi quid externũ forte prohibeat impedimentoqꝫ fiat.

¶ Ꝺom aũt ꝺe poᵗ ꝛ ꝺe actu. nõ. n. simplr ꝺicim⁹ q̃ hẽm⁹ ꝺe ipis. Est qꝺ̃ eni sic sciens aliqꝺ: sic ſi ꝺicam⁹ hoiez: qm̃ hõ scientiũ ꝛ hñtiũ sciaz. Est aũt sic iã ꝺicim⁹ sciente hñte grãmaticã. Uteqꝫ aũt hoꝝ non eoꝺẽ mõ possibilis ẽ. Sed hic ꝺ̃ qm̃ genus huiꝰ ꝛ materia est. Ille aũt qz volẽs possibilis ẽ ꝓsiderare nisi aliquid ꝓhibeat exterius.

¶ Ponit ꝺistictionẽ ꝛc̃ potẽtijs ꝛ actu. Et ꝺiuiꝺit in tres ptes: qꝛ ꝑmo ponit ꝺistinctionẽ potẽtie. scꝺo ponit ꝺistinctionẽ ipsius pati ꝛc̃ quo prius fuit locuᵗ. tertio facit sũmã eoꝝ q̃ ꝺicit. hoc capto ꝛc̃ poᵗ ꝛ ꝛc̃ pati. scꝺa ibi. (Nõ est aũt simp', ꝫ ibi. (Nũc aũt tñ.) Ꝺ̃a in ꝺuas. qꝛ prio ponit ꝺistinctionẽ potẽtie. scꝺo ꝛcl̃at ꝺziam inter mẽbra ꝺistinctiõis. ibi. (Jã aũt ꝓsiderãs.) De ꝑma ꝺicit. Diuiꝺẽꝺũ eẽ ꝛc̃ poᵗ ꝛ actu: ꝛc̃ gbus nũc simplr: id est vlr: ꝺicamus vt in ꝓposito spectat: ꝙ ꝺupl'r aliqꝺ ꝺz in poᵗ: puta sciens: vel aliud tale. Uno mõ ꝺz scies in poᵗ: sicut ignorãs ꝛ carens habitu scientifico: qui iꝺeo ꝺz potẽtia sciẽs qz est ꝛc̃ numero hoĩum qui ordinanꝫ in sciam. Alio mõ ꝺicit sciens in potẽtia: hõ habens habitũ scie puta grãmatice.

matice. sed non ꝓsiderans per eum: ꝛ isti nõ sunt eoꝺem mõ in potẽtia. Nã ignorãs ꝺz in potẽtia sciens: qꝛ genus suũ. ſ. genus hoĩum est huius. ſ ꝙ hꝫ sciaz ꝛ est mã scie receptiua. sed alius sic est potẽtia sciens ꝙ cũ vult põt cõsiderare: nisi aliud exterius prohibeat.

¶ At ꝑter ipsoꝝ eẽ isce q iã ꝓtẽplak: ꝛ est actu ꝓprieq̃ sciens hoc. a. Ambo igr̃ illi primi potẽtia qꝺ̃ sunt sciẽtes vt ꝺixim⁹: vez vnus indiget alteratione p ꝺisciplinã: qua qꝺ̃ nõnunq̃ ẽt ex habitu ꝛtrario ꝺisputationeqꝫ mutaᵗ. Alter hꝫ qꝺ̃ sensum aut grãmaticã: sed indiget operationis: vt ex otio tanꝺẽ operatiõiscꝫ vacuitate: agat ac operetur: atqꝫ hic modus potentie ꝺiuersus est: vt patet ab antea ꝺicto. L.c.56

¶ Jã aũt ꝓsiderãs actu ens p se ꝛ ꝓprie sciens hãc lr̃am. a. Ambo qꝺ̃ igit primi ꝑm potẽtiã sciẽtes sunt: ſz hic qꝺ̃ p ꝺoctrinaz alteraᵗ est: ꝛ multotiẽs ex ꝛtrario mutaᵗ habitu: hic aũt ex eo qꝺ̃ sensum aut grãmaticam non agere: aut in agere alio modo.

¶ Declarat ꝺziam inter scientem in potẽtia primo mõ: ꝛ scꝺo mõ ꝺicens: ꝙ actu ꝓsiderans per habitum sciẽtie quẽ hꝫ in hanc lr̃am. a. in grãmaticalibus est actu ꝛ ꝓprie sciẽs: sed ambo primi. ſ. ignorãs ꝛ hñs habituz ꝛ nõ ꝓsiderans sunt sciẽtes solũ in poᵗ. ſz ꝺifferẽtes: qm̃ ignorans nõ efficiꝫ actu sciens: nisi sit alteratus p ꝺoctrinam ꝛ sciam quã accepit: ꝛ multotiẽs mutatus est ex habitu ꝛtrario scie acq̃site: sed hñs habitũ ꝛ non ꝓsiderans nõ alteraᵗ p ꝺoctrinã: neqꝫ sciam accipit vt efficiat ꝓsiderans: sed solũ mutaᵗ ꝛc̃ non agere in agere: ꝛ ꝛc̃ nõ ꝓsiderare in ꝓsiderare ꝑr habitũ quem prius hẽbat: ꝛ hoc est alio mõ mutari ab illo quo mutaᵗ ignorans in habitus acqsitione. ¶ Jntelligẽꝺum ꝑm Cõmentatorẽ com. 36. ꝙ sciens grãmaticã ꝓsiderãꝺo in ea est sciens ꝑm vltimã pfectionẽ: ꝛ talẽ ꝺicimus sciens in rei veritate. Ex quo sequiꝫ primo ꝙ sciens in actu est magis pfecte sciens q̃ꝫ sciens in habitu tñ. Forma eniz opationi vnita pfectiori mõ se hꝫ q̃ꝫ ꝺum est abscꝫ opatione. Segr̃ scꝺo ꝙ sicut ꝺupler est poᵗ. ſ. remota sicut ignorãtis: ꝛ ꝓpinqua sicut hñtis habitũ ꝛ nõ ꝓsiderãtis. ita ꝺupler est actus siue pfectio. vꝫ. actus primus: ꝛ actus scꝺs siue pfectio pria: ꝛ pfectio vltima. Forma est pma pfectio: ſz opari ab ea pueniens est pfectio vltima: vel vt ꝺixit supius Cõmẽta. forma nõ operãs est prima pfectio: sed opationi vnita est pfectio vltima. ¶ Jntelligendũ scꝺo ꝑm Cõmẽ. eoꝺem com. ꝙ ignorãs mutabiꝫ ex potentia in actũ: cũ alterabiꝫ ꝑr ꝺoctrinã: ꝛ mutabiꝫ multotiẽs ex habitu ad ꝺispõnez ꝛtrariã: ꝛ ex ꝺispõne ꝺria ad habitũ quouscꝫ habitus sit firmus ꝛ fixus. Et intẽꝺit p habitũ formã sciẽ: ꝛ p ꝺispositionẽ ꝛtrariã ignorãtiaz. Ubi aꝺuerte ꝙ ꝺupler ẽ ignorantia. ſ. negationis ꝛ ꝺispõnis. prima iuenik in non hñte habitum scie: neqꝫ errorẽ illi oppositum. scꝺa autem inuenitur in habente errorem scientie: quare ꝛc̃.

¶ At ꝺo neqꝫ ipm pati simplex eẽ videk: ſz aliud est a ꝛtrario corruptio q̃ꝺã: aliud est salus: potiᵒ est qꝺ̃ ẽ potẽtia ab eo qꝺ̃ est actu: simileqꝫ pinde atqꝫ potentia se hꝫ ad actũ. Fit eni ꝓtẽplans qꝺ̃ scia hꝫ. Nõ qꝺ̃ aut nõ est alterari: in ipꝫ eni fit incremen-

tum ꝛ in actuz perfectionem ue: aut aliud alterationis est genus.

¶ Nõ est aũt simplr neqꝫ agere neqꝫ pati. ſz aliud qꝺ̃ corruptio: q̃ a ꝛtrario: aliud aũt solus: magis est qꝺ̃ potẽtia ab eo qꝺ̃ ẽ actu. Et sil'i sic: sicut potẽtia se hẽt ad actum: speculãs eni fit hñs sciam: qꝺ̃ vere aut nõ est alterari. in ipm eniz additio est ꝛ in actum: aut alterum genus alterationis est. L.c.57

¶ Ponit ꝺistictionẽ ipsius pati: ꝛ ꝓtinet tres ptes. In pᵐ facit qꝺ̃ ꝺcm est. in scꝺa oñdit qꝛ trãsiẽs ꝛc̃ ignorãtia ad habitũ scie nõ vere alteraᵗ: siue patiꝫ: sic nec trãsiens ꝛc̃ habitu ad actũ ꝓsiderãꝺi. in tertia q̃ ꝺicta sũt in his que spectãt ad itellectum adaptat ad ea q̃ spectãt ad sensum. scꝺa ibi. (Uñ nõ bñ.) tertia ibi. (Scitiui ãt.) De pma ꝺicit qꝛ neqꝫ agere: neqꝫ pati ẽ simplr in vno mõ tm̃. sed multiplr. Uñ vno mõ ꝺr pati ꝛc̃ passiõe corruptiua: qꝛ gs patiꝫ a suo ꝺrio acqrẽdo formã aliquã cũ abiectione forme illi⁹ ꝺrie. Alio mõ ꝺz ꝛc̃ passiõe ꝑfectiua: q̃ est salus ꝛ receptio alicuius pfectionis absq̃ ꝛcꝺitione alterius ab aliquo ente i actu nõ ꝺrio. ſ. sili illi⁹ quo fit receptio: sicut poᵗ se hꝫ ad actũ. Uñ speculãs p habitũ quem prius habuit nõ vere alteraᵗ: neqꝫ patiꝫ ꝺ̃ mõ: cũ nõ trãsmuteᵗ a ꝺrio aliqꝺ ꝛcpꝺẽꝺo. ſz solũ acqrit: ꝛ sic ipm ꝛducit in actũ ꝓsiderãꝺi: aut si patiꝫ est alter̃ genus passionis a passione corruptiua: qꝛ est passio ꝑfectiua scꝺo mõ ꝺicta. ¶ Jntelligẽꝺũ primo hꝫ Cõmẽ. com. 57. ꝙ hoc nomẽ passio nõ significat eaꝺẽ intẽtionẽ simplicẽ. sed qꝺã est passio q̃ est corruptio patientis a ꝺrio a quo patiꝫ: vt passio calidi a frigido: ꝛ humidi a sicco. cũ. n. calidũ agit i frigidũ corrũpit frigiduz: ꝛ fit calm. Alia aũt est passio que est euasio eius qꝺ̃ est in poᵗ eius ab eo qꝺ̃ est in actu: ꝛ hꝫ est ꝺupler: qꝛ vel est euasio a nõ esse ad pfectionẽ prima: ſicẽ in puero q nõ hꝫ habitũ: aut est euasio a prima pfectiõe in scꝺaz: sicut ꝺũ hñs formã ꝑ ꝺus nõ operãs postea opaᵗ ꝛ nulla istaꝝ ẽ vera passio. ſz solũ passio ꝓrio mõ sũpta. ¶ Jntelligẽꝺũ scꝺo ꝙ hꝫ poᵗ ꝛ actus opponanꝫ relatiue. tñ ꝺicit Ari. ꝙ actus assimilaᵗ potẽtie: qꝛ est illi ꝙueniens ꝛ ꝓportionalis: qꝺ̃ eni alteꝝ ornat ꝛ pficit: sicut actus se hꝫ ad potẽtiã: illi est conueniens ꝛ ꝓportionabile.

¶ Quocirca nõ recte se hẽt ꝺicere ipm sciẽtẽ cũ scit alterari: sicut nec edificatorẽ cum edificat. Nõ igit in actũ ꝺucit: ex eo qꝺ̃ est intelligẽs potẽtia atqꝫ sciens id: nõ ꝺoctrinã appellare oportet: sed aliud nomen est equũ hẽre. At qꝺ̃ ex eo qꝺ̃ est potẽtia ꝺiscit: accepitqꝫ sciẽtiaz: ab eo qꝺ̃ est actu sciens atqꝫ ab ipso ꝺocẽte. Jꝺ aũt nõ est ꝺicẽꝺum pati ac alterari: aut ꝺuos alterationis esse modos fateamur oportet. Eã inquã mutationẽ q̃ ad priuatiuas est ꝺispositiones: ꝛ eã que est ad habitus atqꝫ naturam. L.c.58

¶ Uñ nõ bñ hꝫ ꝺicere sapiẽtẽ cũ sapiat alterari: sic nec edificatorẽ cum edificat. In actũ qꝺ̃ igr̃ ꝺucẽs: ex potẽtia ente ꝑm intelligere ꝛ sape nõ ꝺoctrinã: sed alterã hẽre ꝺenoiationẽ iustũ esse. Ex potẽtia autem ente addiscens: ꝛ accipiens sciam ab actu

Universidad de Deusto
Biblioteca

ente ⁊ didascalo: aut neq; pati dicendū: sic dcm̄ est: aut duos eē modos alterationis: ⁊ eam que in ꝓprietatiuas dispones mutationem: ⁊ eam que in habitus ⁊ naturam.

¶ Oñdit q; transiens ex ignorātia ad habitum scie non vere alteraī seu patī d. q; nō bñ dī sapientē alterari cū sapiat: ⁊ ad habitū scie trāsmutet: sicut nō bñ dī edificatorē alterari dū ꝓmutaī ad actū edificādi. Silr ille qui ꝓius habuit habitū scie: ꝛ fuit oblīt⁹. si iterꝫ ex se veniat in actū scōm. ſ. itelligere: aut scire nō dī doctrinari. ꝛ iustum est talē mutationē aliā ꝺnoiationē hȝe. ſ. rememorationē. ꝛ ille q; ex ignorātia accepit sciam ab aliquo actu ente: ⁊ didascalo. idest magro bñ ꝺm doctrinationem mutaī. ꝛ vt dcm̄ est nō vere patī seu alteraī. Aut si talis pati dicaī. tūc duos modos alterationis ponamus. ſ. alterationē q; est mutatio in dispones ꝓuatiuas: que nō sunt ꝓtraria positiua: ⁊ h est alteratio ꝑfectiua: ⁊ alterationē que est in habitū ⁊ nām. ſ. in formā hñtē ȝriū positiuī: ⁊ h est alteratio corruptiua. ¶ Intelligēdū circa illā ptē. accipiēs sciam ab aliquo actu ente ⁊ didascalo: q; dupl̄ aliqs pōt acgrere sciaz aliquā. vno mō a magro docēte ipm ⁊ p doctrinā. alio mō lumine itellis agētis ⁊ p inuētionē: ⁊ quocunq; acgrat semp acgrit eā ab aliquo ente actu tali q̄le est addiscēs in potētia: ⁊ hoc formalr ⁊ virtualr. vñ magr est formalr ⁊ actu talis ꝑ habitū scie que hȝ. Intellectūs aūt agēs est actu talis soluz virtualr: proquato in vtute lumis eius fiunt nobis manifesta oīa ꝑn⁹ ꝑ se nota: in qbus virtualr ꝓtinent oēs ꝓclones. Et ſ. in vtraq; acgsitione fiat eodē mō. ꝓcessus ex principijs ad ꝓclones: ⁊ ens in po⁹ reducaī ad actū ab aliquo ente actu: q; tū hoc est magis manifestū in acgsitione scie ꝑ doctrinam. ideo solum ex illa Aristo. ꝺdit exemplum.

Hic tamē dubitaī. ꝓmo q; exēplū ex edificatore nō vr ꝓueniēs: qm̄ edificare ē agere: ſ. recipe sciam est quodda pati. iō nō segr. edificator duz edificat nō alteraī nec patī. g̃ nec recipiēs sciam patī vel alteraī. ¶ Scōo: q; qō hic dī vr ȝriari ei qō supius dicebaī vbi asserebat Arist. illū q; acgsiuit habitū scie eē alteratū ꝑ doctrinā ⁊ multotiēs mutatū ex habitu ȝrio. ¶ Tertio. q; videī q; aliqua acgsitio scie sit vera alteratio ⁊ passio corruptiua: vt qñ aliqs habuerit habitus erroneū: ⁊ ꝑ rōnes ad oppositum factas acgsiuit habitū scientificū oppositū illi ⁊ erroneū amisit. ¶ Rñdet ad primā q; ſ. exēplum nō sit oīno sile: tū in hoc est accipiēda silitudo: qō sicut edificator dū trāsit ad actū edificādi nihil ex̄dit: sic nec acgrēs habitū scie merito huius: aut trāsiens ad actū ꝑsiderandi: ꝓpter ea nullus illoz vere patī: aut alteraī. ¶ Ad scām dī q; Ari. vult hic q; acgrens sciam nō alteraī alteratiōe corruptiua. supius aūt vult q; alteraī impropie ⁊ ꝑfectiue: ⁊ ista nō repugnāt. ¶ Ad 3ᵐ dī q; trāsiēs ex ignorātia negatiōis ad sciaz nihil ex̄dit: trāsiens aūt ex ignorātia dispōnis bñ pōt aliqd ex̄dere: ſ. tū ille non erit passio ꝓpria. ſ. impropie corruptiua: ad hoc enim q; eēt passio ꝓprie corruptiua plus requireret ex̄ q; forma habita corrūpatur requireretur enim q; corrumpaī a forma⁹ aduenīente que sit illi ꝓtraria ⁊ incōpossibilis quātū ad simul eē in eodē subo: qualr nō est ex habitibus duoz ꝑdictoriorꝫ. nā duo cōtradictoria possunt simul esse in eodē intellectu: nec sunt opposita quātum ad esse in simul: sed solū quātuz ad repte sentationē: ⁊ quātū ad eoz assensus: cū ideē intellectus nō possit simul duob⁹ assentire: neq; habitus verus corrumpit habituz falsum. ſ. si in aduentu vnius corrūpit alter hoc est ex alia cā. ſ. ꝓpter ex̄fectuz ꝓseruantis: vt q; intellectus ipm resipuit: nec ꝺm ipm amplius ꝑsiderat; sed eius oppositū firmius adhæret: q̄re habitus ille cōtinue ad euanescentiā tendit donec ex toto annihiletur.

¶ Hec cū ita sint: ꝓma qdē mutatio sentiti ui ab eo qō gñat fit: cū aūt oztū ac generatū est: hȝ iā sensuz perinde atq; sciaz: ⁊ sentire actu silr est ꝓtplari. Differēt̄ia tñ ē: an ea q̄ actu sensuz efficiūt extra sūt ipz inquā visibile: ⁊ audibile: ⁊ sensibilium cetera.

¶ Sentitiui aūt ꝓma qdē mutatio fit a generāte: cū aūt generatū est hz iā sicut sciaz: ⁊ sentire: qō aūt ꝺm actū: silr dicik ipi ꝑsideraī. Differt aūt: q; huiusmodi actiua operationis extra sunt: vt visibile ⁊ audibile. Similiter autem ⁊ reliqua sensibilium. T.c.59

¶ Adaptat ad sensum que dicta erāt circa sciam ⁊ itellm ⁊ ꝓtinet duas partes: q; ꝓmo oñdit q; sicut circa intellectū est dare ꝓmā ꝑfectionē ⁊ scām: ita ꝓportionabiliter circa sensum: ponēdo tñ dīam inter mouens itellectum ⁊ ꝓma ꝑfectione in scāz: ⁊ mouēs ipm sensuz. Scōo dat cām illius dīc. ibi. (Causa aūt.) ¶ De ꝓma dicit: q; ꝓma mutatio sentitiui: ꝑ quā acgrit primam ꝑfectionē est a generāte ipm: tribuente ei virtutē sensitiuam: sed cū sensitiuum gñatum est hz sicut sciaz: ita q; potētia sensitiua. est primus actus sentiui: sicut scia est primus actus itellectiui. Sentire vo qō est ꝺm actum dī silr ipsi ꝑsiderare: q; sicut ꝓsiderare est actus scōs scientis. ita sentire est actus scōs ipsius sentiētis. Est tñ dīa in hoc: q; que mouēt sensum ⁊ ꝓma ꝑfectione in scāz vz opationē sunt ei extrinseca: vt visibile: audibile ⁊ reliqua sensibilia: sed q̄ mouēt hñtem habitū ad actū ꝑsiderādi sunt intrinseca sibi. ¶ Intelligēdū primo ꝺm Cōmētatorē com̄. 59. q; ꝓma trāsmutatio sentiētis que est filis trāsmutationi hȝis ex ignorātia ad sciam ꝑ doctorez est trāsmutatio q̄ fit ꝑ agens qō educit ȳtutes sensitiuas ⁊ potētias māe generans aīal: ⁊ nō a sensibilibus: ⁊ inuitdīam iter ꝓmā ꝑfectionē factā in sensu ⁊ vltimā. Opinaī enim q; ꝓma ꝑfectio sensus sit ab itelligētia agente. vt ex̄clarat in libro aialiuz. Scōa aūt ꝑfectio fit a sensibilibus. Vult itaq; Cōmen. q; ꝓma ꝑfectio sensus sit virtus sensitiua que attribuiī aīali ab itelligentia agēte: aut tanq̄ ab agente vli: aut q; tribuiī a virtute formatiua que est in semine: vt ex̄clarat in libro de aialibus: que ideo appellaī intelligentia agens: q; occulte ⁊ mirabilr operaī in ꝓductione aīalis ficut intelligētia. Scōa autez ꝑfectio sensus est spēs sensibilis vel sensatio: que attribuitur animali a sensibilibus. ¶ Intelligēdum scōo ꝺm Cōmenta. cōmento eodem. q; ꝓma ꝑfectio sensus differt a scientia scientis qñ non ꝓsiderat actu: in hoc q; mouens ꝓmaz ꝑfectionē in sensu ⁊ extrahens eam in secundam sunt extrinseca sensata vt visibilia: sed mouens scientē ex̄ ꝓma ꝑfectione in scāa est aliquid copulatuz cum aīa copulatione in esse. Illud ergo qō ex̄ducit sensum ad actum sentiendi est sensibile extrinsecum imprimendo sensui speciem suam. sed illud quod mouet intellectum possibilem habentem habitum ad actum considerandi: est aliquid, copulatum animę ꝺm esse: vt ex̄clarabitur in parte īmediate sequenti.

¶ Cui⁹ cā hec ē: actu nāq; sensus singulariū est. Scia vo vlium est: hec aūt ipsa aīa quodā mō sūt. Quapropter itelligere qdē cū quispiā voluerit: in ipso est situm. Sentire

tire aūt nō collocaī in ipso. Necesse est eni sensibile ipm adesse: pari mō res sese hz: ⁊ in sciētis sensibiliū: ⁊ ob eādē vtiq; cām: q; sensibilia singularia sunt: sūt ⁊ extra sicuti dixim⁹. Sed vt de his exactius dilucidiusue dicamus: dabiī nobis rursus occasio.

T.cō. 60. ¶ Causa aūt qñ singulariū qdē ꝺm actum sensus: scia aūt vniuersaliū. hec enim in ipsa quodāmō sunt oīa: vñ itelligere in ipsa est cū velit. Sentire aūt nō est in ipsa. Necessariū est aūt eē sensibile. Silr aūt ⁊ hoc se hz in sciētijs sensibiliū: ⁊ ꝓp eādē cāz q; sensibilia singulariū sūt: ⁊ exterioz. Sz de his qdē certificare tēpus fiet ⁊ in rursum.

¶ Declarat cām q̄re mouens sensuz in scām ꝑfectionē est extrinsecū: mouens aūt intellectuz est intrinsecū dicēs q; cā est: q; opatio sensus est circa singularia que sunt illi extrinseca: sed scia que est opatio intellis est circa vlia que sunt quodāmodo in ipsa aīa: ꝓpter qō aīa habituata pōt itelligere qñcunq; voluerit. ſ. sensus siue aīa non pōt sentire qñcunq; voluerit: cum ad actū sentiēdi oporteat sensibile pñs esse. Vñ etiā in sciētijs sensibiliū ꝓpter eōsimilem cām idē ꝓtingit. ſ. q; aīa non pōt ex̄ illis sciaz hȝe nisi in eoz pñtia: sed ex his certificare tps fiet in posterum: q; in sequēt⁹ huius libri. ¶ Intelligendū ꝓmo ꝺm Cōmē. com̄. 60. q; sensus in actu nō mouet nisi motus: q; vi cōꝑhensio a rebus ꝑticularibus sensibilib⁹: ⁊ iste sunt extra aīaz. Intellis aūt mouet ad vltimā ꝑfectionem a reb⁹ vlibus: ⁊ iste sunt in aīa. Et dixit ⁊ iste quasi sunt in aīa: q; post ex̄clarabit q; ea q̄ sūt ex ꝓma ꝑfectione itellis sunt q̄si sensibilia ex ꝓma ꝑfectiōe sensus. ſ. in hoc q; ambo mouēt ⁊ sunt itētiones imaginabiles: ⁊ iste sunt vles potētia: ſ. hz nō actu: ⁊ ideo dixit ⁊ iste q̄si sunt in aīa: ⁊ nō dixit sunt: q; intentio vlis est alia ab intētione imaginata. Ex qb⁹ pz: q; sensus mouet ad actū sentiēdi a sensibilibus: ⁊ ꝓpīs q; nō oporteret dare sensum actuum itrinsecū aīali: cuius oppositū aliq ponunt. Intellis aūt mouet ad actū ꝑsiderādi siue itelligēdi: tanq̄ a motore ꝓpinquo a reb⁹ vlibus: ſ. hz motoz principalis itellis polis sit itellis agēs: vt post oñdet. Patet vlterius q; vlia que mouēt itellectū ad vltimā ꝑfectionē sunt intētiones imaginate: que nō sunt actu vles sicut spēs itelligibiles que sunt abstracte. sed solū po⁹: cum ex ipsis lumine itellectus agentis abstrahanī spēs intelligibiles actu vles. ideo non sunt in aīa. ſ. itellectiua. sed sunt q̄si in aīa: quia sunt in sensu ⁊ teriori intellectui ⁊seruiente ad actū intelligendi: ⁊ er hoc pz q; mouētia intellm ad postremā ꝑfectionem sunt copulata cuz aīa copulatione in eē: qm̄ ꝺm eē vniunī aie sensitiue: ⁊ iste sunt intētiones imaginabiles: vt dcm̄ est. Intelligēdum scōo q; Cōmē. mouet dubitationem circa illud qō dcm̄ est. sensibile mouere ad actū sentiēdi. illud enim nō appet verū: q; effectus spūalis hz hr̄e agēs spūale: cum effectus assimilef agēti: ſ. sensatio est spūalis ⁊ forma sensibilis mālis: q̄re ⁊c. ¶ Ad hoc ponit Cōmē. duas rñsiones. ¶ Prima est q; sensatio est spūalis: non rōne agētis. ſ. rōne māe in qua recipitur: quia enim recipitur in sensu qui est spiritualis. vñ sic dicit. Et pōt aliquis dicere q; sensibilia non mouent sensus: illo mō quo existunt extra aiam: mouent. n. sensus ꝺm q; sunt intētiones: cū in mā nō sint intētiones in actu sed in potētia. ¶ Scōa rñsio est q; sensibile ꝑducit sensationem tanq̄ agens instrumētale: ⁊ q̄ō est dare agens spūale extrinsecum a sensibus aliquiz a sensibilibus ⁊ pcipalr ꝓducens sensation ē: ⁊ ab illo capit sensatio suam spūalitatē: sicut etiā fuit necesse in intellectu: qm̄ fantasma: q; est māle: nō pōt vigore ꝓprio ꝓducere in intellectu poli spēm abstractā: q̄re opz ad illius ꝓductionē ꝓcurrere itellectū agentē q; est abstractus. Arist. aūt hoc tacuit in sensu: q; latet: cuz sit virtus organica: ⁊ magis apparet in itellectu q; est virtus abstracta. Unde Cōmē. eodē com̄. remouēdo primā rñsionem sic dicit. Et nō pōt aliqs dicere q; ista diuersitas accidat ꝓp diuersitatē subiecti: ita q; fiāt intētiones ꝓpter māz spūalem que est sensus: nō ꝓpter motorē extrinsecū. ꝛſ delius est enim existimare q; cā in diuersitate māe est diuersitas formaz: nō q; diuersitas māe sit cā diuersitatis formaz: ⁊ cū ita sit necesse est ponere motorē extrinsecū in sensibus aialium ⁊ a sensibilib⁹: sicut fuit necesse in intellectu. Visum est igit q; si ꝓcesserimus q; diuersitas formaz ē cā diuersitatis māe: q; neče erit motorē extrinsecū eē. sed Arist. tacuit hoc in sensu: q; latet ⁊ apparet in intellectu: ⁊ ex̄s hoc ꝓsiderare q̄n indiget pscrutatiōe. Ex qbus verbis appet Cōmēta. nō ponere sensum agētem ineⁿistētem aie sensitiue: vt aliqui dicūt eū voluisse: ſ. potius extrinsecū a sensibus: q̄ plures putāt eē q̄ndam itelligētiam speciez sensibiliū ⁊ sensationū. ꝓncipaliter ꝓductiuā. nā sic dicit ēt ex intellectu agente respectu specierum intelligibilium ⁊ intellectionum.

¶ Nūc id sit a nobis determinatū. Cū simplex inquā nō sit id qō dī esse potentia. sed aliud qdem sit vt puer: quē militare posse dicere licet. Aliud autē vt iscē qui iam etate militariq; arte actus euasit ad militandum. sensitiuum similiter se habere.

¶ Nunc aūt tm̄ sit diffinitum: q̄n cum nō simpliciter sit quod potentia dicitur. Sed aliud quidem sicut si dicamus puerū posse militare. Aliud autem sicut in etate existentem: sic se habeat sensitiuum. T.c.61

¶ Facit sūmam eoruz que dicta sunt de potētia: ⁊ ex̄ pati: oñdendo qualr se habeant ad sensum. Et continet duas partes: q; ꝓmo reassumit que dicta sunt ex potētia. scōo ex̄ alterari seu pati. ibi. (Quoniam autem inominata.) De ꝓma dicit: q; nunc sit tñ dcm̄ ex potētia quod nō dicitur simplr: ⁊ vno modo. sed multipliciter: q̄n aliud dicik ꝓ potētia remota: sicut puer dicik ꝓ potētia ad erercendum actum militie: aliud dicik in potentia ꝓpinqua. sicut in etate ꝓuectus hȝens artem militie: ⁊ non operans ꝺm eam est in potentia ad militandum. Sic similiter est ex sensitiuo q; aliquando est in potentia remota ad sentire: aliquando ꝓpinqua vt ꝰperius dicebaī. Animal enim est in potētia siue illud ex quo gñatur animal est in potētia remota ad sentire: sed animal actu nō operans ꝺm sensum est in potētia ꝓpinqua.

¶ Atq; cū ipsoz dīa noie careat. Determinatū aūt sit ipsa eē diuersa: ⁊ quo pacto diuersa sunt: necesse est ipso pati ac alterari: tanq̄ ꝑprijs nominib⁹ vti. Ipsuz autē sensitiuum potētia tale est: quale iam ipm sensibile est actu: sicuti diximus. Patitur igitur cum est non simile. At passum euasit simile: ⁊ est tale quale est illud.

Universidad de Deusto
Biblioteca

t.c.62 ¶ Qm̃ aũt inomiata est ipsoꝝ oña determinatũ est aũt de his qm̃ altera ⁊ quõ altera. vti ãt neᷓe é ipso pati ⁊ alterari tãq̃ ppꝛijs noib⁹. Sẽsitiuuz aũt potẽtia est: quale iam actu sensibile: sic̃ ocm̃ ẽ. Patiẽ qdẽ igr̃ nõ simile ens: passum autem assimilatum est: ⁊ est equale illud.

¶ Nunc reassumit qõ ocm̃ fuit ᵹ pati ⁊ alterari ipsi⁹ sensus dicẽs: ꝙ alteratio seu passio que fit in sensu non hz ꝓ. ꝓrium nomẽ impositũ: tamen est altera ab alteratione ⁊ passione ꝓpria ⁊ corruptiua: ⁊ iam ostẽsuz est supra ꝙ sũt altera ⁊ quõ sunt altera. Nũc aũt ᵹterminãdo ᵹ sensu: necesse est vti ipo pati: ⁊ alterari sensus: ac si ista sint ꝓ. ꝓria noꝛa ipoꝛ. Et nũc ᵹscribẽdo sentitiuum dicit ipm eẽ tale in potẽtia quale ẽ sensibile in actu: vt ꝓius est ostẽ sum. Vñ sentitiuum dum patiẽ a sensibili non est simile illi: sed postq̃ passum est assimilatũ est tale: q̃le est illud.

¶ Intelligẽdum ꝙ sensitiuũ anteq̃ recipiat spẽm ⁊ intẽtionẽ quã in eo ipzmit forma sensibilis nõ est sile illi: sed potius dissile. hz postq̃ recipit eam scm̃ est sile ei. ideo dꝛ ꝙ sensitiuũ est tale in potẽtia q̃le est sensibile in actu: ⁊ nõ dꝛ ꝙ sensitiuum est poꝰ sensibile in actu: nã sensitiuuz nõ recipit sensibile. iõ non efficit sensibile. sed recipit intentionẽ sensibilis: ꝓ quam efficit sile illi: ⁊ tale q̃le est illud. vñ si color recipeꝛet in visu ⁊ nõ intẽtio coloris: tũc idem eᷓt esse coloris in aĩa ⁊ extra aĩaz: sed eẽ coloris extra animaz nõ est comꝓhẽsio. ergo eẽ coloris in aĩa siue in visu non eᷓt comꝓhẽsio: qõ tamẽ est falsuz. Et hoc ponit Cõmẽta. com̃. 62. sub talibus verbis. Manifestuz est igit ex hoc qõ diximus ꝙ sciẽs simplr est illud qõ est in poꝰ ad intẽtionem quã determinauimus ᵹ potẽtia ꝑ intẽtionem rei sensibilis in ꝑfectione. i. illud qõ inatum est ꝑfici ꝑ intẽtionẽ rerum sensibilium: nõ ꝑ ipãs res sensibiles. ⁊ si nõ. tunc eẽ color is in visu ⁊ in coꝛpe eᷓt idem. ⁊ si ita eᷓt tunc eẽ eius in visu non eᷓt comꝓhensio. Et ideo dixit: est illud qõ est in poꝰ sicut sensatum in ꝑfectione: ⁊ nõ dixit illud qõ est in potẽtia sensatuz: qm̃ si ita eᷓt tunc idem eᷓt esse coloris in visu ⁊ in sua materia.

Dubitaᷓ vtrum sensus sit vꝫ passiua. Arguit ꝙ nõ qtuoꝛ rationibus hic inductis ab Alberto ex intẽtione alioꝝ. ¶ Pꝛima ratio. ꝙcũq̃ aliqua sic se hñt ꝙ vnũ est supius: ⁊ aliud inferius in ordine nãe si iferius ꝑm ocs sui potẽtias est actiuũ: opz ꝙ ocs superius ꝑm ocs sui potẽtias sit actiuũ: cum supioris magis sit agere q̃ inferioris. sed aĩa sensitiua in ordine nature est supioꝛ q̃ vegetatiua: ⁊ vegetatiua ocs suas potẽtias hz actiuas. vt patuit supra. ergo aĩa sensitiua ocs suas potẽtias habet actiuas: ⁊ ꝑ cõs nullus sensus est vꝫ passiua. ¶ Scda rõ. Inferius qõ est mãle non agit in supius quod est formale: sed forma sensibilis est inferioꝛ ⁊ mãlis respectu aĩe sensitiue: ⁊ aĩa sensitiua est superioꝛ ⁊ formalis. ergo forma sensibilis nõ agit in aĩam sensitiuaz: nec in suas potẽtias. ⁊ ꝑ cõs nulla potẽtia sensitiua est passiua: qz si esset passiua maxime esset a forma sensibili. ¶ Tertia rõ. quilibz sensus iudicat ᵹ suo ꝓprio: ⁊ non ᵹcipit circa ipm: sed iudicare est q̃dã actio. ergo glibet sensus est actiuꝰ: ⁊ sic nullus erit passiuus. ¶ Quarta ratio. ex experimẽtis quibusdaz accipit qm̃ oculi mẽstruatarum mulierum inficiunt aerẽ ⁊ specula: oculi basilisci spargũt venenum ⁊ visu interficiunt: q̃ nõ fierẽt nisi visus ageret in aerẽ: ⁊ in obiectum extrinsecũ. quare ᵹc. ¶ Ad oppositum sunt Aristo. ⁊ Cõmẽtator.

Pro qõne ciẽdum ꝙ circa ipaz variꝫ reperiuntur modi dicẽdi. Quidaz ponũt ꝙ quilibz sensus est passiuus: ⁊ ꝙ nullus est actiuus saltem respectu sensationis exteriꝛis: addẽtes vlterius formã sensibilẽ cum spẽ ab eo ꝓducta esse agentia sufficientia ad ꝓducẽdum sensationez. Alij dixerunt ꝙ hz quilibz sensus sit passiuus respectu sui actus: tamẽ cuz hoc eᷓt est actiuus: imaginãtes formã sensibilẽ soluz ipzmere spẽz suã in organo sensus: qua impꝛssa tunc sensus elicit suum actũ. ⁊ sic ipm ᵹducit ad actualẽ sensationem. Nõ nulli aũt respectu cuiuscũq̃ gẽꝛis sensibilium duo sensus posuerũt ineriscẽtes aĩe sensitiue. vñ actiuũ sensationis tm̃: ⁊ alteꝛ receptiuũ eiusdẽ: vt visum actiuum: ⁊ visuz passiuum: ⁊ ita ᵹ ceteris: quaꝛ opinionũ que sit magis tenẽda. vide in qõne mea satis ꝓlixa: quaz sup hoc feci. Cõmẽtator tamẽ supius aliaz opionẽ tetigit: quã nõ ex toto asseruit: hz ipam sub dubio ᵹreliquit: que fuit: ꝙ sit dandus vnus motoꝛ spũalis extrinsecus ⁊ sensibilis. ⁊ aliꝰ a sensibilib⁹ qui sit cã ꝓductiua spẽi sensibilis ⁊ sensationis: ⁊ hic videt eẽ quedã intelligẽtia: nam cũ spẽs sensibilis ⁊ sensatio sint effectus spũales: nõ potuerũt ꝓduci nisi vigoꝛe alicuiꝰ agẽtis spũalis: talis autẽ nõ vꝫ esse nisi q dictus est. ꝙre ᵹc. ¶ Hãc autẽ opionẽ subtilr impugnat Alb. dicẽs, nõ eẽ neᷓiaz vnaz eᷓ cãm multitudinis q̃ est in multis nõ ꝑm rõnẽ vnã. sed ꝑm rõnes equocas. sed eẽ spũale forme sensibilis nõ vna rõne inuenit in oibus cũ vna sit spũalio: alia. Vñ qualitas tangibilis ꝑm eẽ mãle inuenit in medio ⁊ organo. sed qualitas visibilis solum ꝑm esse intẽtionale vel spũale: ⁊ que habẽt idẽ medium sicut visibilia audibilia ᵹc. non hñt ipm ꝑm vnam nãm. sed ꝑm diuersas: vt infra patebit: ⁊ spũaliꝰ hz eẽ color in medio q̃ sonus: ⁊ sonus q̃ odoꝛ. Ꝓpterea vẽtus non affert vel aufert coloꝛes: sonos ãt affert v aufert in ptẽ: ⁊ odoꝛes ex toto vt pz experientia. Vñ sensibile qõ sentiẽ ᵹ medium extrinsecum ꝑm aliud eẽ est in coꝛpe sensibili ⁊ ꝑm aliud in medio vel oꝛgano: qm̃ in coꝛpe sensibili est ꝑm eẽ mãle. ⁊ in medio vel oꝛgano ꝑm eẽ spũale: qõ i nullis pluribus sensibus est vnꝰ rõnis. ¶ Et si queraᷓ quid tribuit sensibilibus tale esse spũale. Rñdet ꝙ h est fatua qõ sicut fatuuz est ᵹrere quid tribuat luci ꝙ luceat ꝑm actum: cuz hic sit ꝓprius eius effectus. Vñ forma sensibilis ꝑm eẽ mãle ꝓducitur a gñante: hz ꝑm esse spirituale ꝑm ꝙ habz esse sensibile seipam gñat in medio vel oꝛgano sensus: cum ipa sit per se causa sui esse sensibilis. in secundo modo dicendi per se.

Tenendo itaq̃ ocm̃ sensum eẽ virtutẽ passiuaz rñdetur rõnibus ad oppositum huius superius adductis. ¶ Ad pmã ꝓcedo ꝙ aĩa sensibilis est supioꝛ ⁊ nobilioꝛ: vegetabili: ⁊ tñ non opz ꝙ si vegetabilis sit actiua ꝙ sensibilis nõ sit passiua: qz sensibilis non patiẽ a vegetabili. Vñ cuz pati sensibilis ⁊ agere vegetabilis sint diuersarum rõnum: non ordinanꝫ in nã sensibilis ⁊ vegetabilis ꝑm agere ⁊ pati: hz magis per hoc ꝙ vbicũq̃ est vegetatiuum in sensitiuo vegetatiuum est sicut instrm̃: ⁊ sensitiuum sicut motoꝛ pncipalis. Vñ nutritiua gñat carnẽ q̃ est mediuz in tactu: ⁊ gñatiua ꝓducit oꝛgana sensibus ᵹseruiẽtia. quare ᵹc. ¶ Ad scdoz rñdet Alb. ꝙ foꝛ sensibilis nõ agit in aĩa sensitiua. hz in oꝛganũ suũ. tñ nõ icõuenit ꝙ minꝰ ꝑfectũ agat in magis ꝑfectũ. ¶ Ad tertiã diᷓ ꝙ hz qlz sensus sit passiuꝰ. tñ ꝑ formã sensibilis exñtez in ipo ꝑ quã fit in actu agere põt. sic̃ hñs hitum põt ꝛsiderare. Et si qs vellet tenere sensuz eẽ pure passiuũ reᵘ siue ꝓprie cognitionis dꝛe poss̃et ꝙ sensus nõ alr iudicat ᵹ sensibili: nisi ꝙ ipm cognoscit: ⁊ talis cognitio reᵘ eius est passio: ⁊ nõ actio. ¶ Ad q̃rtaz pz ꝙ visus nõ ifícit speculũ: neq̃ venenat aerẽ. hz talia fiunt a vaporib⁹ q̃ p oculos egrediunt: ⁊ ab ipsis resoluunt: cũ sint iter ceteras partes aĩalis potiones ⁊ passibiliores.

¶ At enim

6 ¶ At eni de vnoquoq̃ sensu: deiceps a sensibilib⁹ cuiusq̃ ꝓficiscẽtes dicamus opz. Atq̃ ꝑus ipsa sensibilia distinguẽda eẽ videnᷓ. Sensibile itaq̃ trifariam dicitur. Sẽ sibilium enim quedã per se: quedã per accidens sentiunᷓ. Et illoꝝ rursus alia sunt vniuscuiusq̃ ꝓꝑia sensus: alia cõia cũctis.

t.cõ. 63. ¶ Dicendũ autẽ est secunduz vnũquemq̃ sensuz de sensibilibus ꝓmo. dicitur autez sensibile tripliciter: quoꝝ duo quidez dicimus ᵹ se sentiri: vnũ autem secundũ accidens. Duoꝝ autem aliud quidẽ ꝓꝓrũ est vniuscuiusq̃ sensus: aliud autẽ cõe oium.

¶ Istud est ꝑm caplm huius quarti tractatus in quo Aꝛ. determinat ᵹ sensibili vlr. Et ꝓtinet duas partes. Quia ꝓmo ponit vnã distinctionẽ de ipso sensibili. Secundo declarat mẽbra ipsius ibi. (Dico aũt ꝓprium. (De ꝑma cõtinuãdo se ad ꝓcedẽtia dicit. ꝑmo dõm esse scm̃ vnũ quẽq̃ sensuz de sensibilib⁹. Sensibile aũt est tripleꝛ. ⁊ illoꝝ duo sunt sensibilia ᵹ se: ⁊ tertiũ est sensibile per accidens: ⁊ duoꝝ sensibilium ᵹ se: aliud vniuscuiusq̃ ẽ ꝓꝓrium aliud vero cõe oium. ¶ Intelligenduz ꝙ h divisio sic potest reduci ad bimẽbrez. Omne sensibile aut ẽ sensibile per se: aut per accidẽs. Si per se iteruz dupliꝛ: ꝙ aut est sensibile ꝓꝓrũ: aut est sensibile cõe.

¶ Atq̃ ꝓꝓrium id sensibile dico: qõ alio sensu sentiri nõ potest: ⁊ circa qõ erroꝛ fieri nequit. At color respectu visus: ⁊ sonus auditus: ⁊ sapoꝛ gustus: tactus autez plures differẽtias habet quidẽ. Judicat tamẽ de illis vt ceterorum sensuum q̃ᵹ de suo sensibili: ⁊ nõ decipitur. Visus enim nõ errat esse colorem: aut auditus esse sonũ: sed quid sit id quod est infectuz colore: vel vbi huiuscemodi igitur sensibilia dicunᷓ vniuscuiusq̃ ꝓꝓria sensus.

¶ Dico aũt ꝓꝓrũ quidem quod nõ contingit altero sensu sentiri: ⁊ circa qõ nõ cõtingit errare: vt visus colozis: ⁊ auditus soni: ⁊ gustus humoris. Tactus aũt plures habet differẽtias: sed vnusq̃ᵹ iudicat de his: ⁊ nõ decipiᷓ visus quoniã color: neq̃ auditus quoniã sonus: sed quid colozatũ aut vbi: aut quid sonãs: huiusmodi quidẽ igitur dicũtur ꝓꝓria vniuscuiusq̃.

¶ Declarat mẽbra diuisionis. Et ꝓtinet tres partes. Qꝛ ꝓmo ostẽdit qd est sensibile ꝓꝓrũ. Scõo qd est sensibile cõe. Tertio qd est sensibile ꝑ accidens. Scda ibi. (Cõia aũt.) tertia ibi. (Scõz accidẽs aũt.) ¶ De ꝑma dicit de scribẽdo. sensibile ꝓꝓrii est illũ qõ nõ ꝓtingit altero sensu sentiri: sed vno tm̃ loquẽdo de exteriꝛi: ⁊ circa qõ nõ ꝓtingit sensuz illius perceptiuũ errare vnde color a solo visu est ꝑceptibilis. ⁊ sonus a solo auditu: ⁊ odoꝛ a solo olfactu: ⁊ sapoꝛ a solo gustu. Qualitates ãt tãgibiles q̃ a solo tactu sunt ꝑceptibiles plures differẽtias habẽt vnicuz nomẽ nõ habẽtes: ⁊ circa hec sensibilia sensus particulares nõ errãt: hz vnusq̃sq̃ recte iudicat de suo sensibili ꝓꝓrio ⁊ nõ decipiᷓ visus de colore qm̃ color: neq̃ auditus de sono qm̃ sonus: ⁊ ita de reliqs. Erat aũt circa dubium hoꝛ sensibiliũ: vt errat visus circa coloꝛa tti quid est: aut vbi est: ⁊ auditus circa sonũ qd sit: aut vbi ⁊ ꝙsiᷓ de aliis. Ista igiᷓ sensibilia q̃ dicta sunt, sunt ꝓꝓria sensibilia sensuũ exterioꝝ. ¶ Intelligẽdũ ꝑ ꝑm 3mẽ. com̃. 63. ꝙ vnusq̃sq̃ sensuũ iudicat suũ sensatũ ꝓꝓrũ: ⁊ nõ errat in eo in maioꝛi ꝑte. Visus. n. nõ errat in coloꝛe vꝛz sit albꝰ vel niger: neq̃ auditus in voce vꝛz sit grauis: aut acuta: hz isti sensus errãt in cõphẽdẽdo dõias indiuiduoꝝ istoꝝ sensibiliũ. vbi gr̃a. in ꝓphẽdẽdo istũ albũ qõ est nix: aut dãias locoꝝ illoꝝ, vbi gr̃a. vt ꝓphendãt qõ istũ albũ est supius aut inferius. ¶ Possum⁹ igiᷓ dicere copulãdo textũ cũ ꝑmẽto in ꝓpositio tria: quoꝝ ꝑmo ẽ. ꝙ sensus exterioꝛ nõ ᵹcipitur circa obm ꝓꝓrũ ꝑ⁹ ẽ. ꝙ adequatũ vt visus: qm̃ color ᵹc. ¶ Scdz ẽ ꝙ sensus exterioꝛ nõ errat circa sensibile ꝓꝓrũ nõ adequatũ in maioꝛi ꝑte vt visus vꝛz color sit albedo vel nigredo. Errat tm̃ qñq̃ ꝓꝓ defectum alicuius triũ ꝛditionũ ad rectũ iudiciũ ᵹ spẽs⁹ ꝓtis sub ꝓ obiecto regsitaꝝ: q̃ sunt debita appꝛoꝛiatio obti debita dispõ medij: ⁊ debita oꝛgani dispõ. Vñ ꝓꝓ defectũ ꝑme albuz visum a lõge iudicaᷓ nigru: ꝛꝓꝓ defectũ scde albũ visũ ꝓ vꝛz viride iudicaᷓ viride. Et ꝓꝓ defectũ tertie ictericus ꝛia exteriꝰ ab eo visa iudicat citrini coloꝛis. ¶ Quia Albertꝰ dicat ꝙ in nullo hoꝛ iudicioꝝ sensus exterioꝛis fit erroꝛ qm̃ sensus exterioꝛ nõ iudicat de sensibili hz eẽ realẽ siue mãle qõ hz in coꝛpe sensibili: qꝛ vt sic nõ hz eẽ sensibile: hz solũ hz eẽ intẽtionale aut spũale: qõ hz in medio vel oꝛgano sensus. Vñ hz color visus ab icterico in coꝛpe sensibili sit albedo: in oculo tñ hz eẽ alteratũ ad citrinitatẽ: iõ talis iudicaᷓ sicut ẽ in rei vꝛitate: hz hec opinio cõiter nõ tenet. ¶ Tertiũ est ꝙ sensus exterioꝛ illis ẽt ꝛditiõibus stãtib⁹ frequẽter decipiᷓ circa dãias sui sensibilis ꝓꝓrij: vt qd ẽ colozatũ: aut vbi ᵹc. ¶ Intelligẽdũ ꝑ hz cõmẽtato. in expõne illiꝰ ꝓtis textus. Sz qd colozatũ ẽ aut vbi ᵹc. ꝙ Aꝛ. nõ itẽdebat ꝙ sensus ꝓphẽdit eẽntias rerũ sic̃ qdã existimauerũt: hoc. n. ẽ alteriꝰ potẽtie qõ intellectus: hz intẽdebat ꝙ sensus cti h ꝙ ꝓphendit sua sensibilia, ꝑa ꝓphẽdit intẽtiões indiuiduale diuersas in gẽꝛib⁹ ⁊ spẽb⁹. Cõprehẽdit igiᷓ intẽtionẽ huius vel indiuidualis: ⁊ vlr intẽtionẽ vniuscuiusq̃ ᵹcẽ pdicamẽtoꝝ idiuidualiũ: ⁊ hoc vꝛ eẽ ꝑ⁹ sensib⁹ hois. Vñ dicit Aꝛ. in lib⁹ de sensu ⁊ sen. ꝙ sensus alioꝝ aĩaliũ nõ stit sicut sensus hois: aut sile huic ꝑmoni ⁊ ista intẽtio idiuidualis ẽ illa quã distiguit vꝛtus cogitatiua a forma imaginatiua: ⁊ expoliat eã ab eis q̃ sunt adiũcta cũ ea: ex istis sensibilib⁹ cõib⁹ ⁊ ꝓꝓrijs: ⁊ reponit eã in memoratiua: ⁊ hec eadẽ est illa quã ꝓphẽdit imagiatiua hz imaginatiua cõphẽdit eã ꝓiũctã istis sensibilib⁹: hz eiꝰ ꝓphẽsio. i. cogitatiue vꝛtutis fit magis spũalis: vt alibi determinatũ est. ¶ Ex gb⁹ dictis tria elici possunt. Pꝛimũ est dãia sensus ad intellectũ: qm̃ intellectꝰ ꝓphendit eẽntias rez vlr ⁊ abstractes: sensus aũt ꝓphẽdit solũ indiuidualr ⁊ signate. ¶ Scõz est differẽtia iter sensus hois: ⁊ sensus alioꝝ aĩaliũ cõiter loquendo de sensu. Nã sensus hois cognoscũt differẽtias indiuiduales oium decẽ pdicamẽtoꝝ vt sonẽ cũ hac quãtitate: cũ hoc colore: cuz hac pnitate: ⁊ reliqs hi⁹ . Sensus aũt brutoꝝ hz aliq̃s dãias indiuiduales cognoscãt: nõ tñ oiuz pdicamentoꝝ vñ nõ cognoscũt differẽtias indiuiduales substantie aut relõnis aut aliaꝝ ꝑ⁹. ¶ Tertiũ ẽ inter cogitatiuã humanã ⁊ imaginatiuã: nã cogitatiua hũana cognoscit intẽtionẽ idiuidualẽ nõ sensatã ꝑ sensuz exteriꝛem: ⁊ eã distinguit a forma imaginata ꝓpus cognita per sensuz exteriꝛem: ⁊ expoliat intentionẽ indiuidualẽ a sensibilib⁹ ꝓꝓrijs ⁊ cõib⁹

Universidad de Deusto
Biblioteca

ei adiunctis. ¶Pōt enim cogitatiua cognoscere sortem: vt hic homo: nō apprehēdēdo eī cū hac quantitate: aut cū hoc colore: z ita de reliqs: z intēdonē individualē talr expoliatā reponit in memorativa. Imaginativa aūt intentione individualē nō pōt talr expoliare: sz semp dū eam cōprehēdit cū sensibilib⁹ ei adiunctis ipsam cōprehēdit Ex quo segtur q cōprehēsio cogitatiue est magis spūalis qz imaginatiue: qm licz cogitatiua nō possit nisi singulariter cognoscere: cū pauciorib⁹ tamē cōditionib⁹ pōt cognoscere: qz aliqua alia virtus sensitiua.

C. Cōmunia vero sunt hec: motus: ges: numerus figura: etiā magnitudo. Talia nanqz nullius sunt proprīa sensus sed omnib⁹ cōmunia sunt. Etenim tactu motus quidā sensibilis est atqz visu.

E.cō. 64

C Cōmunia aūt: motus: quies: numerus: figura: magnitudo: huiusmodi eni nullius vnius sunt proprīa: sed cōmunia oib⁹. Tactui eni motus aliquis sensibilis z visui: p seqdem igitur sunt sensibilia hec.

C Ostēdit que sunt sensibilia cōia dicēs: q sensibilia cōia sūt motus: ges: nūerus: figura: z magnitudo: hec eni nullius sensus sunt ppria: z oib⁹ his accidit q sint cōia. Ūn motus est sensibilis a tactu z visu: z ita de alijs: z hec sunt sensibilia per se. C Intelligēdū p fz Cōmē. 7mē. 64. q Ari. nō intēdit q vnūqdqz istoz qnqz ēcōe vnicuiqz sensuū: vt intellexit Themistius: z fm q apparet: sed tria eoz scz motus: z ges: z nūerus: sūt cōia oib⁹ figura aūt z quātitas sūt cōia tactui: z visui tm. Quidā tm dicūt q oia sensibilia cōia sunt ꝓphēsibilia ab oib⁹ sensib⁹: z q hoc vult Aꝛ. vt dixit Themist⁹. Sed motus ges: z nūerus sūt cō prehēsibilia distincte ab oib⁹ sensib⁹: figura āt z magnitudo sunt ꝓprehēsibilia distincte solū a visu z tactu: z cōfuse ab alijs trib⁹ sensib⁹. C Intelligēdū scdo fz Cōmētatorē ꝓmēto eodē: q sensibilia hec. s. ppria z cōia sunt attributa sensib⁹ eēntialr: vt manifestum est: nō. n. possum⁹ attribuere ꝓprehēsionē sensui eis alio mō ab eo fm quem sunt sensus: z paz post subdit. Ista. n. sunt ꝓphēsibilia sensui fm q sunt sensus: nō fm q sunt alig sensus. Ult igitur Cōmētator q sensibilia proꝓria z cōia sunt sensibilia per se quia sunt sensibilia a sensib⁹ inquātū sensus: z nō vt aliqui sensus modo inferius declarādo.

Hic dubitaſ pmo circa textū: vtrum qnqz z nō plura sint sensibilia cōia. s. motus: quies ꝛc. Et pmo arguit q nō oia illa sunt sensibilia cōia: qz oē sensibile cōe est sensibile per se sensu exteriori: sed nō oia illa sunt hi⁹. igit ꝛc. pz ꝓnia cū maiore ex Aris. Cōmētatore hic: z minor ꝓbat qz fz de magnitudine z figura illud posset saluari: nō tm videtur posse saluari de numero qui ex indiuisibilib⁹ ꝓstituitur: que a sensu exteriori nō cōprehēdunt: silr nec de motu: de quo nō habemus nisi mutatū esse: qđ ponit indiuisibile. z a fortiori nec de quiete: que est priuatio z nō ens. C Deinde arguitur q sint plus illis p pspectiuos: qui ponūt ea eē decē z nouē. C Scdo dubitatur circa cōmentū: qz in eo videt ꝓtrādictio. Nā dī in fine cōmēti, q sensibilia cōia sunt sensibilia a sensib⁹: fm q sunt sensus. Et ex hoc segtur q oia sensibilia cōia sunt sensibilia ab oib⁹ sensibus: q: vt habeꝛ pmo posteꝛ. fm q ipm psupponit de oī: z de oī includit vltate subiecto: z tēpoꝛ: z tū in pncipio cōmē. dī expresse oppositum huius. s. aliqua sensibilia cōia esse solū cōprehēsibilia a duob⁹ sensib⁹ contra Themistium. C Respōdet ad pm: q plura illis qnqz sunt sensibilia cōia: sed Aꝛ. hic solū determinat de illis que sunt necessario subiecta immutationis sensibiliū ꝓpꝛioꝛ necessitate ppinqua aut remota. Unde necesse est magnitudinē z figurā vnius coloꝛis vt visum immutet: magnitudinē qdē necessitate ppinqua z imediate: figurā vero necessitate remota: qz mediate magnitudine. Et silr se hz motus respectu soni: cū sonus necessario in motu fundet: z eodē modo motus z quies se habēt respectu alioꝛ sensibiliuz ꝓpꝛioꝛ cū ipsa necessario in eodez subiecto vniant cum motu vel cū gete: z silr oē subiectū sensibilis ppꝛij ē vnū vel multa: vnde per numerū ēt vnitatē intelligere debemus. Alia vo sensibilia cōia nō necessario vniunt sensibilibus ꝓpꝛijs ad hoc vt imutent: sicut silitudo dissimilitudo: pulchritudo: z turpitudo: z reliqa hi⁹. Nō nulli aūt hec alia ad illa qnqz reducūt. Sz cū dī postea q nūerus: motus: z ges non sunt per se sensibilia sensu exteriori. di co q sentiunt per se sensu exteriori cū cōcursu tm sensus interioris. Unde pluralitas z distinctio nō ꝓprehēdunt: sensu nisi ocurrat virtus interior: silr neqz mot⁹: ad cuius cognitionez opz cognoscere ꝓius z posterius sibiinuicē succedētia qđ nō fit nisi cōcurrat memorativa: z altera virtus interioꝛ cognoscitiua idez est de gete. Et tutius esset dicere sensuz exterioꝛ ꝓprehēdere vnū vel multa: motū: vel getē: qz ipsuz ꝓprehendere vnitatē vel numerū: motum vel quietē. C Utrū aūt sit eadē causa qua tam sensibilia ꝓpria qz cōia sint sensibilia per se: aut alia z alia post apparebit. C Ad 2ᵐ dī q cum ponit Cōmētator: q sensibilia cōia sentiunt a sensib⁹ inquantum sensus: nō plus voluit: nisi q sensibilia cōia sentiūtur a sensib⁹ per naturā cōem oibus: aut plurib⁹ sensibus eius: aut plurium animaliū spē differentiū: z nō sentiūtur a sensib⁹: vt aliqui sensus vel alicuius vt hominis tantū hz tamen per naturam magis cōmunē sentiātur motus quies z numerus qz magnitudo z figura: quoniam motus quies: z numerus sentiūtur per naturā cōem omnibus sensibus sed magnitudo z figura sentiūtur per naturā cōmunē soluz visui z tactui. Et per hoc q dicitur q nō sentiuntur a sensibus vt aliqui sensus differunt sensibilia cōia ab intētionibus indiuidualib⁹ que sentiuntur a sensibus vt aliqui sensus. vt patebit in cōmento sequenti.

C Per accidēs aūt sensibile dicitur vt si albū Dyarij filius sit: per accidens eni hoc sentit: qa albo qđ sentit: id accidit. Quapꝛopter z nihil ipe sensus ab huiuscemodi sensibilibus patiť: vt talia sunt: eoꝛū autē que per se sentiūtur: illa sunt proꝓria sensibilia que ppria sunt: z ad que substantia vniuscuiusqz sensus est apta.

C Secundū accidens aūt dicitur sensibile vt si albū sit Dyarij filius: fm accidēs eteni hoc sentitur: qm accidit albo hoc qđ sentitur: vnde nihil patitur fm q huiusmodi ē a sensibili: sensibiliū autē fm se proꝓrie ppria sensibilia sunt: z ad que substātia apta nata est vniuscuiusqz sensus. T.c.65

C Nūc ostēdit quid sit sensibile per accidēs dicēs q sensibile per accidēs est illd qđ accidit sensibili p se vt dyarij filiⁿ dī sensibilis p accēs qz accidit albo qđ est sensibile p se dato q dyarij filiⁿ sit albus vñ a sensibili p accidēs vt sic nihil patiť sensus. Et subdit q sensibiliuz p se sensibilia ꝓpria sunt p sensibilia sensibilia aūt cōia sunt scdo sensibilia

sensibilia: z mediantib⁹ sensibilib⁹ ppꝛijs. Unde per sensibilia ppria vnuscuiusqz sensus ꝓticularis substātia apta nata est notificari z diffiniri: vt in ꝓsequendo patebit.

C Intelligēdū q Cōmētator cōmento. 65. mouet duas dubitationes. C Prima cōtra hoc qđ dictū est de sensibilib⁹ per accidēs: qz si sensibile per accidens est illud qđ accidit sensibili per se: cuz sensibilia cōia vt motus figura. ꝛc. accidant sensibilib⁹ ꝓpꝛijs que sunt sensibilia p se: sequit q sensibilia cōia sunt sensibilia per accidēs. C Secunda dubitatio monet contra id qđ dictuz est de sensibilibus cōibus q sunt sensibilia per se: qz si sensibilia cōia sunt sensibilia per se: q sentiunt ab omnib⁹ sensibus: cum intentiones individuales sentiant ab oibus sensib⁹: segtur q intentiones individuales sunt sensibilia per se: ꝓns falsum: qz nec sunt sensibilia ꝓpria nec cōia. C Das dubitationes soluit ꝓmētator dicēs. Et possumus dicere in hoc duos sermones: quoꝛ vnus ē q ista cōicatio magis videt necessaria inesse ꝓpꝛioꝛ sensibiliū. Uerbi gra qualitatis. Coloꝛ eniz nō denudat ab ea: z silr caloꝛ z frigus que appꝛopriant tactui coloꝛ eniz nō est necesse: vt sit in Socrate aut Platone: neqz necessitate ppinqua: neqz remota. Est igit tanta cōicatio sensibiliū cōium cū ꝓpꝛijs: q sunt necessario subiecta imutationis eoꝛ: siue ad hoc vt immutent vt superius dicebat. Unde nisi coloꝛ esset in magnitudine immutare nō posset: z ꝓpter hoc sensibilia cōia sunt sensibilia per se: sed nō est tanta cōicatio individuoꝛum substātie cū accidentib⁹ ꝓpꝛijs. Nam licz accidentia ꝓpria ꝓ suo esse nāli requirāt subſtantiā: nō tamen de se ea indigent ad hoc vt immutēt. Dato. n. q coloꝛ esset in ēntitate absqz subſtātia: vt in sacramēto altaris cōtingit: nihilominus me⁹ immutaret z oꝛganū ꝓp qđ suba est solū sensibilis per accidens: z ꝓr hoc soluitur dubitatio ꝓma. C Post subdit soluēdo dubitationē secundā. Et etiā sensibilia cōmunia vt declarabit sunt ꝓpria sensui cōi: quēadmodū ista sunt ꝓpria vnicuiqz sensuū: z cōprehensio intētionis individualis licet fit actio sensus cōis: z ideo plures indigent in cōprehēsione intētionis individualis vti plurib⁹ vno sensu: vt vtunt medici in scīēdo vitā eius q extimat habere repletionē venarū: tamē videt q ista actio est sensus cōis nō fm q ē sensus cōis: sed fm q est sensus alicuius animalis. Uerbi gra aialis itelligēs. Iste igit est ēt alius modus modoꝛ fm accidēs: fm q accidit sensib⁹ ꝓprehēdere differētias individuoꝛ hz q sunt individua: nō hz q sunt sensus simplices: sed hz q sunt hūani: z ꝑcipue differētie substātialis videt. n. q ꝓprehēsio intētionū idividualiū subꝛat: de q/bus intellꝰ cōsiderat: est ppria sensib⁹ hoium. Ult ita qz Commentator q sensibilia cōia sunt sensibilia per se: q sūt sensibilia a sensu cōi: fm q sensus cōmunis. i. a sensu cōiter sumpto seu p nām cōem oib⁹ aut plurib⁹ sensibus oium: vel plurūm aialiū: vt superi⁹ dicebat. Differētie āt individuales z maxie substātiales dicunt sentiri per accidens: qz nō sentiunt a sensu inquātū sensus simplr: hz in/quantū sensus aialis intelligētis: cū solū sensus humani pp cogitatiuā que ē intellectui valde ꝓpinqua pōt ꝓprehēdere intētiones individuales decē ꝑdicamētoꝛ.

Dubitaſ vtꝛ sensibilia cōia sint sensibilia per se. Arguit q nō. C Pmo. Qđ est sensibile p aliud nō est sensibile p se: hz qōlibz sensibile cōe ē sensibile per aliud. s. per sensibile ppꝛiū secū cōiunctū. igitur ꝛc. C 2° si sensibilia cōia essent sensibilia per se: aut per se ꝓmo: aut per se nō ꝓmo. Non per se ꝓmo: qz illa sunt sensibilia ꝓpria vt dicit Cōmētator. Nec per se nō ꝓmo: qz tunc essent eadem essentialr cū sensibilib⁹ ꝓpꝛijs: q sunt sensibilia per se primo. C 3°. oē sensibile per se pōt ꝓpria ꝑm imꝑimere in sensuz: qz vt dicit Aꝛ. in lr̄a a sensibili per accidēs vt sic non patitur sensus. ergo per oppositum a sensibili per se debet pati posse sensus: sed sensibile cōe nō pōt proꝓriā ſpēm multipliare: vt videtur manifestū de motu z quiete: z numero. quare ꝛc. C 4° arguit ſpaliter de quiete: qz sicut se hz ꝓuatio sensibilis ppꝛij ad sensibile proꝓrium sic se habet priuatio sensibilis cōis ad sensibile cōe: per conuenientē similitudinē: sed priuatio sensibilis proꝓrij est sensibilis solum per accidens ab eo sensu a quo sensibile ppꝛiuz est sensibile per se: ergo z priuatio sensibilis cōis: sed quies est priuatio motus qui ē sensibile cōe. quare ꝛc. pz ꝓntia z maioꝛ: z mino: habebitur infra. ab Ari. vbi ostēdit: q teneb⁹: silentium z hi⁹ sunt sensibilia solum per accidens.

In oppositum est Aꝛ. in lr̄a z Cōmētator qui assignauit duos modos fm qs sensibilia cōia sunt sensibilia per se oppositos duobus modis gb⁹ aligd dī sensibile per accidēs. Ūn dupliciter aligd ē sensibile per accidēs. ¶Primo qz nō sensibile fm se hz accidētaliter cōiungit sensibili ppꝛio: sic q nō est nēcio suū subiectū immutationis necessitate ppinqua vel remota: z sic individua sub⁹: vt sortes vel plato sunt sensibilia per accidēs. Scdo mō. Aligd dī sensibile per accidēs: qz est sensibile a sensib⁹ nō vt sensus: hz vt sensus aliqvt hois tm: z sic differētie individuales sunt sensibiles p accidēs. Et duob⁹ modis his oppositis sensibilia cōia sunt sensibilia per se. Primo qz sunt necessario subiecta imutationis sensibilia ꝓpꝛioꝛ. Secūdo. qz sunt sensibilia a sensib⁹: hz q sensus: z nō vt aliq sensus. C Sed tūc posset aliqs dubitare qūo sensibilia ꝓpria sunt sensibilia per se: z vtrū eadē sit cā essendi sensibile per se in sensibilib⁹ ꝓpꝛijs: z cōib⁹. Et quātū ad hoc inueniunt varij modi dicēdi. C Sanctus Thomas dicit: q q: sentire consistit in patī: z alterari ipsius sensus: illō qđ facit dīaz in tali alteratione ē sensibile per se: qđ aūt in tali alteratione nullā dīaz facit est sensibile per accidēs. Ja alteratione aūt sensus dupliciter aligd pōt facere dīam. Uno modo qz tum ad spēz que sensui imꝑimit: z sic sensibilia ꝓpria faciunt dīaz circa alterationē sensus. qz aliā spēm ipꝛimit coloꝛ: z aliā sonus: z ita de alijs. Alio mō pōt aligd facere dīam circa alterationē sensus: nō quātū ad spēm: sed solum quātū ad modū actionis z isto mō sensibilia cōia faciunt dīaz in alteratione sensus qm̄ aliter alterat sensus a sensibili ꝓpꝛio fm q est in magnitudine maioꝛi vel minoꝛi motu vel quiete: vnī⁹ figure vel alteri⁹ z ita de alijs: Ex qbus segtur q est vna generalis rō oibus sensibilib⁹ per se: quare sunt talia. s. facere differentiam circa alterationez sensus: licet differant in rationibus spiritualibus sensibilia ꝓpria a cōmunibus. vt statim declaratuz fuit.

C Hec tamen via a pleriqz solet mouderi. Primo qz coloꝛ cōiunctus motui aut nihil imꝑimit in visu nisi qđ imꝑimit sine motu: aut etiam imꝑimit aliquid aliud. Si nihil: tunc motus nullam faciet diuersitatez circa talem immutationez: si aligd illud non potest esse nisi spēs motus ꝓpria distincta a specie proꝓria coloꝛis: z ꝑ cōsequēs nō solum sensibilia proꝓria diuersificant alterationem sensus: quantū ad speciem: sed etiā sensibilia cōmunia contra positionem. C Secundo visus cognoscit colorem: magnitudinez: figuram z motuz per cognitiones universas: vt videt manifestuz: hz cognitiones sic diuerse nō ꝓducuntur per vnā speciem vt notum videtur. ergo producūtur per diuersas z per consequens sequitur q oia illa sensibilia siue proꝓria siue cōmunia habent species proꝓrias. Et pro isto facit auctoritas Aristo. infra illo capitulo. O. autem nō sit sensus. vbi loquēs de sensibilib⁹ cōibus dicit q oia hec motu quodaz sentim⁹. C Ad hec similia pōt respōderi. Ad pmū dicēdo q coloꝛ motus

Universidad de Deusto
Biblioteca

eandē ſpēm imprimit in ſenſu quā imprimeret: dato q̄ geſceret: ſed eā imprimit alio mō: z hoc facit diuerſitatē circa illā imutationē. Unde dū color geſcit iprimit ſpēm ſuā cōtinue in eandē partē oculi: ſed dū mouet eam imprimit ſucceſſiue in partib⁹ diuerſis: z ſiſr alr ſeu ſm alias partes ſigillat oculū dū cōiungit vni figure: z alr dum cōiungit alteri: ita de aliis. ¶ Ad 2m concedo. q̄ viſus diuerſis cognitionib⁹ cognoſcit colorē motū ꝛc̄. ſed trī oēs ille fiunt mediāte ſola ſpē coloris que deſeruit ad oēs illas cognitiones ordine quodā: q̄ per prius ſm nām concurrit ad cognitionē coloris: z per poſterius ad cognitionē ſenſibilium cōiunctoꝝ colori. ¶ Ad auctem Aꝝ. cōcedo: q̄ ſenſibilia cōia cognoſcunt motu facto in ſenſu: ſz ille nō fit a ſenſibilib⁹ cōib⁹ per ſuas ſpēs: ſz fit per ſpēm ſenſibilis ꝓprij cui ꝓiungunt. Egidius aūt tenet q̄ nō ſoluꝝ ſenſibilia ꝓpria agunt in ſenſus: ſed ēt ſenſibilia cōia: qm̄ ſunt ꝓpria mā ſenſibiliū ꝓpriorꝝ. z ꝓpria mā coagit: cum ſua forma: licꝝ actio ſit ꝑncipalr a forma: z ſedario a mā: ſed trī ſenſibilia cōia non ꝓducunt ꝓprias ſpēs: q̄ nō habent: ſed illas eaſdē ꝓducunt quas ꝓducunt ſenſibilia ꝓpria: quibus vniuntur modo iaz dicto: z hoc nititur declarare ꝓrationes quas ꝓo nunc breuitatis cauſa relinquo: z ſic omne q̄ō eſt ꝓductiuū ſpēi ſenſibilis in organo ſenſus eſt ſenſibile per ſe: z hoc faciunt taz ſenſibilia ꝓpria q̄z cōia: licet differenter. ¶ Alber. autē quē Joānes de Gandauo inſequi velle videtur: q̄ oē ſenſibile per ſe fit ꝓductiuū ꝓprie ſpēi in organo ſenſus: z q̄ ex hoc dicatur ſenſibile per ſe: cui nō puto ex toto eſſe aſſentiendum: q̄ nō video quā ſpēm habeat motus: cū de ipſo nō ſit ſil' niſi mutatū eē: q̄ō eſt indiuiſibile: z de qete: que eſt mot⁹ ꝓuatio ipſimet aſſerūt ab ipſa veritate coacti: q̄ ꝓpriaz ſpēz nō hz. Numerus etiā q̄ ex vnitatib⁹ indiuiſibilib⁹ eſt cōpoſitus ſpēz ꝓpriā multiplicare nō poterit: quare magis tutū apparet ꝓmā vel ſecūdaz poſitionē imitari: q̄z iſtā: niſi quis auctoritati tanti viri nimis afficeret. ¶ Cōmentator vero cōmēto 64. viſus eſt tenuiſſe vnā eē cām oibus ſenſibilib⁹ per ſe: quare ſint talia aliā a ꝓdictis. ſ. q̄ ſunt ſenſibilia a ſenſib⁹ ſm q̄ ſunt ſenſus: z non ſm q̄ ſunt alig ſenſus: qō trī differenter intelligi hz de ſenſibilibus cōib⁹ z ꝓprijs: quoniā ſenſibilia cōia a ſenſib⁹ particularib⁹ hz q̄ ſunt ſenſus cōiter: z per naturā g̃iis ſenſus: vt ſupra expoſitū fuit: ſed ſenſibilia ꝓpria ſunt ſenſibilia a ſenſib⁹ particularib⁹: ſm q̄ ſunt ſenſus ꝓticulares: z p naturā ſpēi ſenſus: vt color eſt ſenſibilis a viſu vt viſus: z nō ſolū a viſu hominis. ſed etiā equi z canis: z ita de alijs: z ſic ſe hz ſonus reſpectu auditus: z pariter dicendum in alijs. Et hoc etiaz voluit Cōmentator cōmēto. 65. dū dixit. Et etiaz ſenſibilia cōia: vt declarabit: ſunt ꝓpria ſenſui cōi. i. ſenſui vlr ſumpto: quēadmoduz iſta. i. ſenſibilia ꝓpria ſunt ꝓpria vnicuiq̄z ſenſuum.

His habitis reſpōdet ad rōnes aſi oppoſitū factas. ¶ Ad ꝓmā ꝓcedo q̄ illud q̄ō eſt ſenſibile per aliud formaliꝝ nō eſt ſenſibile per ſe: ſz ſenſibile cōe nō ē hi⁹ cū ſm nām ſuā ſit ſenſibile tñ ſentitur per aliud effectiue. ſ. per ſpēm ſenſibilis ꝓprij ſecum cōiuncti: que ꝓmo ordine nature facit cognitionē ſenſibilis ꝓprij: z ſecūdario ſenſibilis cōis: ideo ſenſibilia ꝓpria ſunt ꝓmo ſenſibilia: z ſenſibilia cōia ſecundario: vt dicit Cōmētator in fine cōmēti. 65. ¶ Ad ſecundam pz q̄ ſenſibilia cōia ſunt ſenſibilia per ſe ſecūdo: z negatur cōſequētia cū ſi. fertur: q̄ ēent eadē eſſentialiter cū ſenſibilib⁹ ꝓprijs: que ſunt ſenſibilia per ſe ꝓmo: quoniā hz ſenſibilia ꝓpria ſint ꝓmo ſenſibilia ꝓmitate ꝓncipalitatis. nō tamē ſunt ꝓmo ſenſibilia ꝓmitate cōitatis: qō trī regreretur ſi illa cōſequentia deberet valere. ¶ Et ſi queraꝝ q̄ō eſt obiectum ꝓmo ſenſibile ꝓmitate cōita, tis. Reſpōdeō q̄ illud non hz vnū ſimpler nomē: ſz pōt circū ſcribi: q̄ ē forma per ſe nata diuerſificare alterationes ſenſus: z tunc cōcedo q̄ ſenſibile cōe eſt eſſentialiter idem qō forma per ſe nata ꝛc̄. ¶ Ad tertiā negatur: qō omne ſenſibile per ſe ſit ꝓductiuū ſpēi in ſenſu: ſed ſufficit q̄ ꝓducat ſpēm vel diuerſificet per ſe actionē eius in ſenſu: qō de ſenſibili per accidēs non cōtingit. ¶ Ad quartā negaꝝ maior: ſi oīmoda ſilitudo intelligaꝝ quoniā cauſe ex qbus aliqd dī per ſe ſenſibile cōpetunt quieti: z nō tenebre: vel ſilentio: vt pz ex dictis.

¶ Cuius igiꝝ viſus eſt perceptiuus ideſt viſibile. Viſibile vero ē color: z id quod oratione qdem explicare ac dicere licet. Nomine aūt caret: atq̄z idipſum maxime patebit cuz vlterius ꝓcedimus. Viſibile igitur eſt color: hic aūt eſt id quod eſt in eo quod p ſe viſibile eſt: per ſe vero nō ratione: ſed qa in ſe cauſam habet vt ſit viſibile. T.cō. 66.

¶ Cuius qdem eſt viſus: hoc eſt viſibile: viſibile aūt eſt color quidem: z qō vere eſt dicere innominatū autem exiſtit ens: manifeſtum aūt erit ingredientibus maxime: viſibile ergo eſt color: hoc autē eſt in eo quod ſecundū ſe viſibile: ſecundū ſe autem nō ratione: ſed quoniā in ſeipſo habet cauſaz eſſendi viſibile.

¶ Iſtud eſt tertiū capl̄z quarti tractatus in quo Ari. determinat de viſibili z viſu: z continet duas partes: in quarū ꝓma determinatur de colore: z de his que requiruntur ad hoc q̄ videatur. In ſecūda determinatur de viſibilibus innominatis ibi. (Nō omnia autē.) ꝓma pars diuiditur in tres. In ꝓma Ariſto. determinat de colore. In ſecunda de dyaphano. In tertia de lumine. ſcđa ibi. (Eſt igitur aliquid dyaphanuz.) tertia ibi. (Lumen autem.) ꝓma in duas. qr in ꝓma oſtendit quid eſt viſibile. In ſecūda quid eſt color vt eſt viſibilis. ibi. (Omnis enim color.) De ꝓma dicit: q̄ viſibile eſt illud cuius tā q̄ ꝓprij obiecti eſt viſus. Viſibile aūt eſt color: z aliud innominatū: de quo manifeſtum erit poſterius. Color enim eſt viſibilis ex eo qō eſt viſibilis ſm ſe: non qr viſibilitas ſit in diffone ei⁹: ſz qm̄ color hz in ſe cāz viſibilitatis. ¶ Intelligendū ꝓmo ſm Cōmen. cōmēto. 66. q̄ viſibiliū qōdā eſt color: z eſt qōdaz ſimile. qō eſt ex reb⁹ q̄ vñr in obſcuro: z tale nō hz nomen cōe ei z colori nec hz nomen ſimpler cōe oibus talib⁹: ſed appellatur nomine cōpoſito. qō eſt ſicut genus eorū: z dicunt illa que vident in obſcuro z nō in lumine vt eſt qualitas viſibilis que eſt in teſta cōchę marine exiccata: z alia hi⁹. Et quo ſequit q̄ multiplicia ſunt ꝓpria viſus obiecta nō ꝓma. Unū quidē qō tantum videtur in lumine: vt color: z aliud quod tantum videtur in obſcuro: vt qualitas viſibilis qua in nocte queruus putrida: nocturluga: z reliqua hi⁹ lucere vident. Aliū autez eſt q̄ tam in obſcuro: q̄z in lumine viſu cōprehēditur vt lux in corpore lucido exiſtēs. Et ex hoc vlterius ſequitur q̄ illa que viſibilia innominata appellantur nō per eandē qualitatez numero ſed per diuerſas in lumine colorata apparēt z in obſcuro lucētia: vtruz autē illa qualitas per quā viſibilia innoīata in obſcuro lucere vident ſit lux opacata min⁹ tñ q̄z in corpe colorato nec ita pura: ſicut in ſole vel igne aut ſit q̄litas ſcđa differēs ſpē nō tñ a colore: ſed ēt a luce vel lumine bona eſt ſpeculatio de q̄

infra tāgeꝝ. ¶ Intelligēdū ſcđo ſm ꝓmē. q̄ iſta ꝓpō. color eſt viſibilis. eſt per ſe: nō qđē in ꝓmo modo dicēdi per ſe in quo predicatū eſt de eſſentia ſubiecti diffiniens ipſm ſed in ſecundo modo: in quo ſubiectuz ponitur in diffinitione predicati: quoniam color eſt cauſa ſeu includit cāz viſibilitatis: ſicut ſubiectū ſue ꝓprie paſſiones.

¶ Color aūt omnis motiuus eſt eius qō ē perſpicuū actu: z id eſt ipſius natura. Quapꝓpter nō eſt viſibile abſq̄z luce: ſed omnis vniuſcuiuſq̄z coloꝝ i lumine ſane vī. Quaz obzē qd nā ſit ipſm lumē ꝓriuz dicere declarare q̄z opz. Eſt igitur aliquid perſpicuū. T.cō. 67

¶ Omnis eniz color mouēs ē eius qō ſm actū dyaphani: z hec ē ipſius natura. Unde qđē nō ē viſibile ſine lumine. Propter quod de lumine primo dicendum eſt. Eſt igitur aliquid dyaphanum.

¶ Oſtēdit quid eſt coloꝝ. vt eſt viſibilis: dicens: q̄ oīs color eſt motiuus dyaphani ſm actum. i. actualiter illuminati: z hec eſt eius nā. ꝓpter qō non eſt viſibilis color abſq̄z lumine: ſed omnis cuiuſcūq̄z ſit coloꝝ tantū in lumīe pōt videri: quare de lumine eſt primo dicenduz. i. priuſq̄z de viſibili innoīato. ¶ Intelligendū q̄ cōmētator cōmēto 67. mouet dubitationē ſup hoc quod dicit Aꝝ. q̄ color nō eſt viſibilis abſq̄z lumine: que eſt: q̄ aut per illud Aꝝ. vult q̄ colores in obſcuro ſunt in actu: z q̄ ſi lux requiriē in videndo eos: hoc nō eſt niſi ꝓpter mediū: vt dyaphanū in potētia fiat dyaphanū in actu: aut vult q̄ lux ſit neceſſaria in videndo colores ꝓpter duo. ſ. vt colores qui in obſcuro ſunt in potētia fiant in actu: z vt dyaphanū in potētia: fiat dyaphanū in actu. ¶ Hec ergo eſt queſtio: vtruz lux ſit neceſſaria in videndo colores ſolum ꝓpter mediū: vt per lumen diſponatur ad recipiendū ſpēm coloris: aut ſit neceſſaria nō ſolū ꝓpter illud: ſed etiā vt colores q̄ in obſcuro ſunt ſolū in potētia ad mouenduz deducanꝝ ad actuz per formā aliquā a luce receptā. ¶ Ad hanc dubitationē ponit Cōmē. opinionē Aluēpace q̄ dixit: q̄ lux nō requirit ad viſionē coloris: vt dyaphani in potentia fiat in actu. p receptiōe coloris ſeu ſpēz eius: ſed vt colores q̄ in obſcuro ſunt in potētia: fiant in actu mō ꝑmiſſo. Et q̄ nō ſit neceſſe eſſe actu illuminatū dyaphanū: vt a colore moueatur Aluēpace ſic arguebat. Oīs illuminatio eſt aliquis color: cū color nō ſit niſi admixtio corporis lucidi cū corpore dyaphano: ſed nihil recipit colorē ſm qō hz colorē: q̄ nihil recipit aliqd niſi hz qō caret illo. ergo dyaphanū nō recipit colorē ſm q̄ eſt actu illuminatū. z per cōſs nō eſt neceſſe ipm eſſe illuminatum vt moueaꝝ a colore. Et cū dicit Aꝝ. q̄ color eſt motiuus dyaphani ſm actuz: nō exponebat Aluēpace. i. actualiter illuminatum: ſed q̄ color eſt motiuus dyaphani de po⁹ ad actuz. ¶ Deinde arguit Cōmēta. ꝓbādo Aluēpace quantū ad duo. Mā ꝓmo dicebat q̄ dyaphanū illuminatū nō mouetur a colore: poſtea aſſerebat q̄ lux tribuit colori formā per quaz mouet. ¶ Cōtra primū argnit per rationē Alexādri. Ui demus enī q̄ multotiens parietes z terra colorant colore plātaz apud trāſituz nubiū ſuper eas: qō eſſe nō poſſet: niſi aer medius tali coloze colorarer: cū nō fiat actio in diſtans niſi per mediū: ſed aer ꝓo tūc eſt actu illuminatus. ergo rē. ¶ Et reſpōdēdo ad argumētū Aluēpace cū dicit: q̄ recipiēs coloꝝ hz eē abſq̄z colore: qr recipiēs hz eē denudatū a natura recepti: hoc ꝓcedatur: imo hec ꝓpoſitio eſt per ſe manifeſta: qr nihil recipit ſe: aut eſt cā alicuius in recipiēdo ipſum: z ea vtiꝝ Ari. tā in receptiōe ſpūali q̄z māli: recipiēs enī vt recipiēs nō hz aliquid de ſpē recepti. Et ſi in recipiēte aliquo inueniꝝ aliqd de ſpē recepti: illud nō erit cauſa illius receptionis: vnde remiſſa caliditas nō eſt cauſa receptionis caliditatis intēſioris in ꝓprio ſubiecto. Sed cuz dicit Aluēpace q̄ illuminatio eſt aliquis color: hoc negat Cōmentator. d. q̄ licet color cauſetur a corpore lucido: tamē differt ab eo eēntia z diffinitione. Color enī eſt vltimū dyaphani terminati. i. cōmixti cum opaco terreſtri. Unde ex commixtione lucidi ignei cū dyaphano aereo: vl aqueo: z opaco terreſtri: dū elemēta veniunt ad mixturaz coloꝝ cauſatur: in cuius ꝓductione lux ſe habet tāq̄ formale: z dyaphanitas opacitati permixta velut materiale ꝓpter quod colorata corpora ſunt viſus terminatiua. Ideo color dicitur eſſe vltimuz: non quia tātuz ſit in extremo dyaphani terminati: ſed quia tantū in extremo videtur z mouet. lux autez eſt complemētuz dyaphani nō terminati. i. nō cōmixti cuz opaco terreſtri. Et hic nō diſtinguit Cōmentator lumē a luce: ſed lumen lucem appellat q̄ dicitur cōplemētum dyaphani nō terminati: quia ſm oēm partez tam centralem q̄z extremaleꝝ mouet z poteſt videri: lux autez ſi fuerit in corpore ſpiſſe ſubſtantie terminat viſum: vt patz in luce ſolari: ſed ſi fuerit in corpore raro: viſum non terminat: vt patet de luce ignis in ꝓpria ſpera. Utrum autem lux z lumen eſſentialiter differant: poſt apparebit. patet igitur: q̄ licet recipiens colorez debet eſſe denudatum a coloze: nō tamen eſſe denudatuz a lumine: ſed magis oz ipſum lumen habere. ¶ Contra ſecundū arguit Cōmētator. Nam Ariſto. accipit ꝓ principio: q̄ color eſt viſibilis per ſe z q̄ h ꝓpoſitio. color eſt viſibilis: eſt ꝓpoſitio eſſentialis: in qua ſubiectū eſt cauſa predicati: ſicut dicendo. q̄ homo eſt riſibilis: nō q̄ predicatū ſit cauſa ſubiecti ſicut in illa. homo ē rationalis. Et ex hoc ſequitur: q̄ lux nihil tribuit colori: per qō moueat z ſentiatur: quoniā ſi ita eſſet: tūc cōparatio viſibilitatis ad colorē nō eēt ꝓma z eſſentialis: ſed ſecunda z accidentalis. ſcilz mediāte habitu ſibi dato a luce ei aduentitio z accidentali: conſequens falſum: z cōtra Aꝝ. vt paz ante fuit oſtēſuz: z hoc voluit Ariſto. cum dixit coloꝝ non eſſe viſibiles abſq̄z lumine. q̄ lumen requiritur ad diſponenduz ſuſceptiuum coloris. ſed non vt faciāt colorez in actu: cū ipſi de ſe ſint viſibiles. ¶ Unde cuz Ariſt. cōparauit lucē intellectui agenti z colores vniuerſalibus in potētia: dū dixit: q̄ ita ſe habz intellectus agens ad vniuſia: ſicut lux ad colores. Iſtud exemplum nō eſt ſimile oīno z accepta eſt large ſimilitudo: quoniam exemplorū nō requiritur verificatio: ſz manifeſtatio. ¶ Et in hoc eſt ſimilitudo: q̄ ſicut vniuerſale in potētia ſiue phantaſma nō mouet intellectum poſſibilem abſq̄z preſentia intellectus agentis: ſic coloꝝ nō mouet dyaphanum abſq̄z preſentia lucis: ſed in alio eſt diſſimilitudo: quoniā intellectus agēs facit vniuerſalia actu intelligibilia de potētia intelligibilib⁹: vt oſtēdetur in tertio. Lux aūt nō facit colores actu viſibiles ex po⁹ viſibilibus: vt fuit oſtēſuz. ¶ Sz circa dcā ꝓmētatoris dubitaꝝ: qr vī: q̄ lux ſit neceſſaria ad videndū colores pp ipſos colores. z nō pp mediū: qđ ꝓbaꝝ per ſignum: qm̄ ſi color in obſcuro ponaꝝ: z oculus in lumine nō videbiꝝ color. Si aūt ecōtra oculus ſit in obſcuro: z color in lumine: tūc videbitur color: qđ eſſe nō poteſt niſi quia lumē eſt neceſſariuz nō ꝓpter mediuz: ſed ꝓpter colorez. ¶ Huic reſpōdetur tenēdo cōmētatorē: q̄ cā illius diuerſitatis nō eſt illa que tāgitur in argumēto: ſed cā eſt q̄ſpēs ī media te ſeu de. primo a forma māli deciſa pticipat multum de mālitate: ſō nō pōt recipi niſi in medio multū illuminato. Illa autez que mediate z a remotis multiplicatur eſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

multũ spũalis: cũ spũalio: forma ꝓducat a minus mãli: ꝙa magis mãli: quare recipi põt in medio min⁹ illumiato. Si ergo color sit in obscuro: nõ põt suã spẽm in illo ꝓducere: nõ quia color nõ sit in actu: sed soluꝫ ex medij in dispõne: quare nec spẽm multiplicabit in mediũ distãs illuminatũ in quo ponitur oculus: cũ distans nõ agat in distans nisi agendo in mediũ. Sed si color ponat in medio illuminatio in eo suã spẽm causabit: ⁊ illa multiplicabit alia spẽz ea spũalioꝛe minoꝛi indigente medij illumination in mediũ remissius illuminatũ: ⁊ sic ꝓñr vsq; ad oculum quare tunc videbitur color.

¶ Perspicuũ aũt id dico qõ est quidẽ visibile. Nõ estautẽ vt simpliciter dicaꝫ per se sz per alienũ colorẽ visibile. Atq; res talis ẽ aer ⁊ aqua ⁊ solidoꝛũ cõplura: vt vtrum ⁊ glacies ⁊ huiusmodi coꝛpoꝛa: nõ eni aqua vel aer: vt est aqua vel aer perspicuũ est: sz quia natura eadẽ ineſt in his vtrisq; ⁊ perpetuo supero coꝛpoꝛe.

T.c.68 ¶ Dyaphanũ aũt dico: qõ est quidẽ visibile: nõ aũt ꝺm se visibile: vt simpliciter est dicere: sed ꝓpter extraneũ colorẽ: huiusmodi aũt est aer: ⁊ aqua: ⁊ multa solidoꝛuꝫ: non eni ꝺm ꝙ aqua: neq; secũdũ ꝙ aer dyaphanuꝫ est: sed qm̃ est natura eadẽ in his vtrisq; ⁊ in perpetuo superius coꝛpoꝛe.

¶ Determinat de dyaphano. d. dyaphanũ esse illud qõ ẽ visibile nõ per se: ⁊ ꝺm ꝓpriũ colorẽ: sed per accidẽs: ⁊ p colorẽ extraneũ: hi⁹ aũt sunt aer: ⁊ aqua: ⁊ plura ꝺ numero coꝛpoꝛ sicut cristallũ: ⁊ vitrũ: ⁊ reliqua hi⁹. Unde aq̃ nõ est dyaphana ꝺm ꝙ est aqua: neq; aer scdz ꝙ aer: sed hæc colꝛa sunt dyaphana per quãdã naturã cõem in istis reperta ⁊ in coꝛpoꝛe supercelesti. ¶ Intelligẽdum ꝙ coꝛpus dyaphanũ: siue perspicuũ est coꝛpus qõ est luminis receptiuũ. Et taliuꝫ qõdam est peruiũ: siue trãsparẽs: nõ terminãs visuꝫ vt aer vel aq̃: qõdã aũt est nõ trãsparẽs terminans visum. vt si fuerit lucidũ ⁊ spissæ substãtie: aut colꝛatũ: vt vitrũ viride vel azurinuꝫ. Alꝛ. aũt hic loquit de dyaphano primo modo sumpto qõ est ꝓpriuꝫ mediũ videdi: ⁊ nõ de dyaphano scdo modo dicto. Et similiter

Cõ.68 Cõmentatoꝛ cõmẽto. 68. dũ dicit ꝙ dyaphanũ innatũ est recipere colores: cũ nullũ ꝓpriũ habeat in se: ⁊ hoc intelligi doꝛ realiter vel intẽtionaliꝛ. ¶ Intelligenduꝫ scdo ꝺm Alber. ꝙ coꝛpoꝛa supercelestia: vt ignis aer aq̃: sũt dyaphana per quãdã naturã cõem innoiãtã in illis repertã: que nõ est pure vniuoca nec pure equiuoca: sed ꝺm ꝓus ⁊ posteriꝰ dicta. per ꝓius enim dr de supercelestibus: tãq; de causa: ⁊ posterius de inferioꝛibus tanq; de causatis. Ideo dicit Cõmentatoꝛ in de substantia orbis ꝙ quicquid est hic ⁊ ibi est quasi equiuoce.

T.c.69 ¶ Lumen aũt actus ẽ huiusce perspicui ea nimirũ ratione qua perspicuũ est. At id est potentia: in quo nũc idipsuꝫ ineſt: nũc tenebꝛe: atq; lumen: quasi pspicui color est: cũ est perspicuuꝫ actu ab igne vel ab huiusce modi coꝛpe: quale est ipm̃ superũ coꝛpus: nã hu ic ineſt aliquid vnuꝫ ⁊ idem.

¶ Lumẽ aũt ẽ huiusmodi actus dyaphani: ꝺm ꝙ dyaphanũ: potentia autez in quo ꝺ est: ⁊ tenebꝛa. lumẽ autem vt coloꝛ est dyaphani: ꝺm ꝙ actu dyaphanũ: ab igne aut huiusmodi vt ꝙ sursum coꝛpoꝛ. Eteni huic aliquid ineſt vnum ⁊ idem.

¶ Determinat de lumine. Et diuidit in duas ptes: qꝛ primo ostẽdit quid sit lumen. Scdo remouet quasdã falsas opiniones de ipso ibi. (Quid igit est dyaphanũ.) De prima dicit ꝙ lumẽ est actus dyaphani: fz ꝙ ẽ dyaphanũ scz actu. Unde dyaphanũ in potentia est illud in quo est hoc. s. dyaphanitas ⁊ tenebꝛa: lumen aũt est vt coloꝛ dyaphani: qõ est ꝺm actu. i. actu illuminatuꝫ ab igne: aut coꝛpoꝛe supercelesti: quibus ineſt luciditas per vnaꝫ naturã illis cõicatam. ¶ Intelligendũ ꝓmo ꝺm Cõmentatoꝛez cõmẽto 69. ꝙ dyaphanũ aliquãdo est in actu: aliquando est in potẽtia: tunc est in actu quãdo est actu illuminatum qꝛ lumen est quasi forma respectu dyaphanitatis: ⁊ dyaphanitas quasi materia. Tunc est in potentia quando illa natura cõis dyaphanitatis est cuꝫ obscuritate. tunc. n. est ꝓuatiua luminꝫ: ⁊ est in potẽtia ad ipm̃ sicut mãdicẽ esse in actu per formã. dũ eã habz: ⁊ in potẽtia ad ipsam anteq; habeat eã. Unde lumen est sicut coloꝛ dyaphani: sicut enĩ coloꝛ ẽ actus dyaphani terminati: ita lux vel lumen est actus dyaphani nõ terminati. ¶ Intelligẽdũ 2º fz Cõmẽ. eodẽ cõmẽto. ꝙ natura dyaphanitatis que ẽ in coꝛpoꝛe celesti semp associatur ei qõ facit eã in actu. s. illuminatã. Ideo nũq; iueniẽ celũ dyaphanũ in potẽtia sicut ptingit de coꝛpoꝛib⁹ que sunt hic inferius que q̃q; sunt illuminata: ⁊ q̃q; nõ: qꝛ luciduꝫ q̃q; est eis pñs ⁊ q̃q; nõ: sed illa nã celestia semp ẽ illuminata qꝛ lucidũ semp est ei pñs. ¶ Intelligẽdũ tertio. ꝙ partũ celi q̃dã sunt dyaphane vt orbes ⁊ quedã lucide vt sunt stelle que sunt partes dcẽtoꝛes orbiũ suoꝛuꝫ. Sicut ergo est vna nã cõis per quã orbes celestes aer ⁊ aqua dyaphana dr ita est vna nã cõis per quã partes stellate ⁊ ignis luciditate participant seu lucida nominãtur. Utrũ autez stelle alie a sole ꝓpriam habeant lucẽ aut oꝰ lumẽ a sole recipiãt nõ hic sed alibi habet inquiri.

¶ Quid igitur est perspicuũ diximus: ⁊ qd ẽt lumen: nam neq; ignis est: neq; omnino coꝛpus: neq; coꝛpis est vllius defluxꝰ: esset eni quoddã hoc quoq; pacto profecto coꝛpus: sz est ignis vel huiuscemodi cuiusdã in pspicuo ꝓsentia coꝛpis: fieri nãq; nõ potest: vt in eodẽ sint duo coꝛpoꝛa simul. Uidetur autẽ tenebꝛis contrarium esse lumẽ: at tenebꝛe ꝓuatio sunt talis habituꝫ: atque ignis vel coꝛpis talis absentia a perspicuo Quare pz huiusce ꝓsentiam esse lumen.

¶ Quod qdẽ igit dyaphanũ: ⁊ qd lumẽ dictũ ẽ: qꝛ neq; ignis ẽ: neq; oio coꝛpꝰ: neq; defluxꝰ coꝛpis nulliꝰ: esset. n. vtiq; aliqꝺ coꝛpus: ⁊ sic si ignis aut hiꝰ alicuiꝰ pñtia in dyaphano: neq;. n. poſe duo coꝛpa in eodẽ eẽ.

¶ Uidek aũt lumẽ cõtrarium eẽ tenebꝛe: est aũt tenebꝛa ꝓuatio huiꝰ habitꝰ ex dyaphano quare palã ꝙ huius pñtia lumẽ est. T.cõ

¶ Remouet falsas opiniones de lumine. Et cõtinet duas partes qꝛ ꝓmo facit hoc scdo assignat causam cuiusdam dicti superius ibi. (Est autẽ coloris.) Prima in duas ꝺm ꝙ duas

ꝙ duas ratiões facit ad ꝓbationẽ illaꝫ opiõũ. scda ibi: (Et si recte Empedocles.) De ꝓ⁹ adducit rõnẽ ꝓmã cõtra tres opiones antiquoꝝ de lumẽ: in ꝙbus errabãt: ꝓma fuit quoꝛũdã q ponebãt tres spẽs ignis. s. carbonẽ: flãmã: lumẽ. Scda fuit Empedo. ponẽtis lumẽ eẽ coꝛpꝰ ptensuꝫ de celo ad terrã. Tertia fuit Democreti dicẽtis lumẽ eẽ q̃sdã decisiões coꝛpoꝝ athomaliũ. defluentium: a coꝛpoꝛe lucido. Ad qualibet aũt haꝝ opinionuꝫ sequebatur lumen eẽ coꝛpꝰ: nõ cõtraꝛioꝛes ꝓbat Alꝛ. ꝙ lumẽ nõ sit coꝛpꝰ duplr. Et ꝓmo se ꝓtinuãdo ad ꝓcẽdẽtia dicit qõ dciñ est: qd sit dyaphanũ: ⁊ qd sit lumẽ. Sz nũc ꝓbat ꝙ lumẽ nõ ẽ ignis: neq; oio corpus: neq; defluxꝰ coꝛpis: arguẽdo sic. Si lumẽ eẽt ignis: vel coꝛpꝰ: aut ⁊ fluxꝰ coꝛpis lumẽ eẽt coꝛpꝰ: fz ipoſe est lumẽ eẽ coꝛpꝰ. g̃ ꝛẽ. pz ꝑña. cũ maioꝛi ex dcis. ⁊ ꝓbat mioꝛ. qꝛ si lumẽ eẽt coꝛpꝰ cũ lumẽ sit ifil'cũ coꝛpe dyaphano: tũc duo coꝛpa cẽnt fil'fz penetrationẽ: ꝑñs est ipoſe. g̃ illud ex quo segt: qõ ẽ lumẽ esse coꝛpꝰ. Qõ aũt lumẽ sit fil'cũ coꝛpe dyaphano. ꝓbat. qꝛ lumẽ est actꝰ. ⁊ fo͞za siue ꝓtus i coꝛpe dyaphano: mõ forma ẽ fil'cũ eo cuiꝰ ẽ forma. Et ꝙ lumẽ sit forma ipsi⁹ dyaphani. ꝓbat. qꝛ tenebꝛa ⁊ lumẽ opponunt ꝓuatiue. fz tenebꝛa ꝺz fieri circa dyaphanũ: cũ sit ꝓuatio lumis i dyaphano. g̃ ⁊ lumẽ ꝺz fieri in dyaphano ⁊ recipi tãq; ꝓtus eius pz ꝑña qꝛ ꝓuatiue opposita ꝓt fieri circa idem.

¶ Atq; non recte dixit Empedocles ⁊ si qs itidẽ cẽsuit: lumẽ ferri atq; extẽdi tãdẽ iter terrã ⁊ cõtinens: nosq; idipsum latere: hoc enim ⁊ rõnis metas egreditur: ⁊ est ꝓter ea nimirũ que apparẽt: in paruo nãq; spacio motus fortasse lateret sed ab oꝛtu solis ad occasum tanti coꝛpoꝛis motũ latere magna nimirum ꝓfecto est postulatio.

¶ Et nõ recte Empedocles: neq; si aliqs alius: sic dicit ꝙ ferat lumẽ: ⁊ extẽdat in medio terre ⁊ ꝓtinẽtis. Nos ãt lateat: hoc eni est: ⁊ extra eã que in rõne veritatez: ⁊ extra ea que videnť. In paruo eni spatio laterẽt nos. Ab oriente autem in occidẽs latere': magna quidem est questio.

¶ Ponit scdaz rõnẽ ꝓbãt ꝙ lumẽ nõ sit coꝛpꝰ dicens: ꝙ nõ, recte dixit Empedo. neq; aliqs aliꝰ si dixit sicut ipe. i. ꝙ lumẽ sit coꝛpꝰ: ⁊ ꝙ aduẽtũ solis supꝫ hemisperiũ nostrũ ferat lumẽ. i. localiꝛ moueat ⁊ extẽdat in spacio medio iter trã ⁊ ꝓtinẽs coꝛpꝰ siue celũ: nã vbi sic eẽt: tũc oĩs illumiatio eẽt motꝰ localis: aut saltẽ non fieret absq; motu locali: fz oĩs motꝰ localis fit in tpe. g̃ oĩs illumiatio fieret in tpe: oĩs ſlim: qꝛ illumiatio fit subito: ⁊ in ĩstãti: siue lumis multiplicatio fit subito ⁊ in ĩstãti: vt pz ad sensuꝫ. Et qꝛ Empedo. ad hãc rõnẽ rñdebat: ꝓcedẽdo ꝙ oĩs illuminatio fit in tpe: fz tñ multotiẽs latet nos ꝓp motꝰ velocitatẽ: seu tpis breuitatẽ. il Dãc rñsionẽ remouet Alꝛ. di. ꝙ b ẽ extra eã vitatẽ: q ẽt rõnẽ: ⁊ extra illõ qõ appet ad sensũ: qꝛ qõ successio motꝰ facti in quo spacio: ꝓp ei⁹ velocitatẽ aut ꝓuitatẽ tpis ipm̃ mẽsurãtis nos lateat hoc possibile ẽ: sed ꝙ successio motus facti per maximũ spacium: vt est ab oriente in occidens nos lateat propter cãm assignatã est qdẽ multũ magna qõ seu dubitatio: ⁊ potꝰ impoſe. ¶ Intelligẽdũ ꝙ lumẽ multiplicari in tpe ⁊ successiue: ⁊ b nos latere ẽ extra sensuꝫ: qꝛ ad sensum appet oppositũ. Est ẽt extra vitatẽ q̃ est in rõne: qꝛ ⁊ si illud accidere possz dũ illumiatio fieret p spaciũ breue. nõ tñ lateret dũ fieret ꝓ maximũ spaciũ: vt est ab oriẽte in occidẽs: fiẽ est in soni multiplicatiõe. nã qꝛ sonꝰ successiue. ꝓducit: fz dũ multiplicať ꝓ spaciũ paruũ videať subito multiplicari dũ tñ ad lõgaz audiť distãtiã appet successiue multiplicari. Uñ si gas a longe pcusserit arborẽ pluries ⁊ faciat sonũ citꝰ videbiť sctus scdo q̃ ꝺm sonus audiať: ⁊ ex hoc euidẽter appet gñationẽ soni fieri successiue. Ita in ꝓposito eẽt de lumiẽ si eiꝰ multiplicatio fieret successiue: et qꝺ pz Empedoclẽ in duobꝰ errasse: ꝓ in b ꝙ dixit lumen eẽ coꝛpꝰ: ⁊ in b ꝙ dixit lumis multiplicationẽ in tpe fieri.

¶ At qui coloris quidẽ ideſt susceptiuũ qõ coloꝛe vacat: soni autem id qõ sono. Uacat autẽ coloꝛe perspicuũ ipm̃: ⁊ inuisibile: vel id qõ vix tandem videť: quale id esse videtur: qõ tenebꝛis est affectũ: atq; tale est ipz vt pz perspicuũ: attamẽ nõ cũ ẽ perspicuũ actu: sed cũ potẽtia: eadẽ enim natura modo est tenebꝛe: modo lumen.

¶ Est aũt coloris susceptiuũ quod sine coloꝛe est: soni autẽ absonum: sine coloꝛe autem dyaphanũ: inuisibile autem quod vix videť: vt quod tenebꝛosuꝫ est: huiusmodi autẽ dyaphanũ quidem est: non quum fit actu dyaphanũ: sed cum potentia. Eadez enim natura quãdoq; quidẽ tenebꝛa: quãdoq; autem lumen est. T.cõ. 71.

¶ Assignat cãz cuiusdã dicti supius: vbi dixerat ꝙ coloꝛ ẽ motiuus dyaphani ꝺm actũ dicẽs: ꝙ susceptiuuꝫ coloris est qõ est sine coloꝛe: ⁊ susceptiuũ soni est qõ est sine sono qꝛ ergo dyaphanuꝫ est de se sine coloꝛe: ideo põt recipere oẽm colorẽ: ⁊ ẽ inuisibile ꝑ se ꝙ ꝓpriũ colorẽ. ex quo nõ hꝺz aut vir videť. i. ꝑ accidẽs: vt tenebꝛosum ⁊ sicut ꝓuatio. Et dyaphanũ nõ est visibile per accidẽs vt ꝓuatio dũ est in actu p lumẽ: qꝛ tũc hꝺz habitũ ꝙ quẽ videť: sed dum est dyaphanũ in potẽtia seu tenebꝛosum: vñ eadẽ natura est q̃q; tenebꝛa. i. ꝓuata lumine: ⁊ quãdoq; lumen. i. habens habitũ luminis: vt dyaphanitas aeris. vel alterius talis. ¶ Intelligẽdũ ꝙ aliqꝺ põt dici visibile ꝑ accidẽs dupliꝛ. Uno modo: qꝛ nõ videť per ꝓpriũ ⁊ naturalẽ eius colorẽ: fz extraneuꝫ ⁊ aduẽticiũ: ⁊ sic ꝺicit supius Alꝛ. dyaphanũ illuminatũ eẽ inuisibile per se: ⁊ eẽ visibile solum per accidẽs. Scdo mõ aliqꝺ dr visibile per accidẽs: qꝛ ẽ ꝓuatiue oppositũ alicui visibili ꝓpio qõ est visibile per se: ⁊ sic mediũ actu illuminatũ nõ est visibile per accidẽs sed dum est tenebꝛosum ⁊ dyaphanũ in potentia. Unde idẽ sensus hꝺz cognoscere habitũ: ⁊ ꝓuationẽ sibi oppositam: vt auditus est soni ⁊ silentij: soni per se: ⁊ silentij per accidẽs. Per auditũ. n. iudicamus sonũ: duz auditus ab eo actualiꝛ immutať: silentium vero dũ nõ immutať ab eo. Et silr est de visu qõ percipit lumẽ duz ab eo moueť. Iudicat aũt tenebꝛa dũ a lumine nõ immutatur stãtibꝰ alijs ad hoc req̃sitis: ⁊ sic visus cõprehendit lumen per se tenebꝛaz aũt per accidens. ¶ Utrũ aũt tales ꝓuationes solo sensu exteriori cognoscantur aut cõcurrẽte sensu interiori: infra ostendetur vbi de isto loco tractabitur.

¶ Intelligẽdũ scdo fz Cõmẽ. cõñ. 71. ꝙ natura dyaphanitatis in coꝛpoꝛib⁹ generabilibus ⁊ coꝛruptibilibꝰ recipit vtrãq; dispositionẽ, sic ꝙ aliquãdo inueniť obscura: ⁊ aliquãdo illuminata: ⁊ hi⁹ nã in coꝛpoꝛib⁹ celestib⁹ semp est illumiata: ⁊ nũq; recipit obscuritatẽ. ¶ Et si qs obijciat de luna: que tpe eclypsis obscurať: ⁊ magis ⁊ minus illu

minaf ſm diuerſitatē ſituū eius ad ſolem. ¶ Ad hoc ꝺꝰ pliciter reſpōdet Cōmētator. Primo q̄ ſi teneamus: q̄ luna ſit pure ꝺyaphana: ⁊ nō lucida: illud quod dictū eſt habz veritatē de oibus corporibus celeſtib⁹ preter q̄ꝫ de luna: ita q̄ oz excipere luna. ¶ Secūdo reſpōdet: q̄ illō q̄ dictū eſt: ꝺz intelligi ſoluz ꝛ ꝺyaphanis puris nō habentibus luciditatē. Luna aūt ſorte eſt ex illis duab⁹ naturis. i. ꝺyaphanitatis: ⁊ luciditatis. Et logf Cōmē. ꝺubitatiue ꝓpter duas opiniones: quaꝝ prima ponit q̄ nullū corpus celeſte hz ꝓpriā lucez niſi ſol: ⁊ oīa alia ſunt pure ꝺyaphana: ⁊ a ſole lumē recipiētia: ⁊ huic ꝛeſeruit reſpōſio ꝑma. Alia ponit q̄ aſtra habēt lucē ꝓpriam: tamē remiſſam nō bene perceptibilem ſenſu: ⁊ q̄ amplius lumē recipiunt a ſole: per qō manifeſte videnf: ⁊ huic adꝛeret reſpōſio ſcda: qñ tunc luna haberet naturā luciditōne ꝓprie lucis: ⁊ ꝺyaphani: put a ſole illuminaref: ⁊ ꝓpter ꝛfectū huius luminis in toto vel parte fieret eius obſcuratio: aut in lumine ꝺiminutio: ꝓpter preſentiā vero ipſius fieret lune totalis vel maior illuminatio.

Lō.32 **Dubitaf** vtrū lumē ſit corp⁹. Arguit̄ q̄ ſic. Prīo oē qō mouef localr eſt corp⁹. 6. phyſi. hz lumē mouef localr deſcendēdo a ſole ad nos: ꝺum ſol aſcendit ſupra hemiſperiū noſtrū: vt patz ad ſenſuz. g̃ ꝛc. ¶ Secūdo. omne qō figurat eſt corpus: cū figuratio nō inueniat niſi in corpe: ſed lumē figurat: vt pz: per quintā ꝓpoſitionē pſpectiue. Incidētias radioſas per angularia foramina trāſeuntes in obiectis corpib⁹ rotūdari ꝛc. g̃ ꝛc. ¶ Tertio. oē qō gñat corpus eſt corp⁹: cū effect⁹ ꝺebeat ſue cauſe ꝓportionari: ſed lumē generat corpus: vt pz: in ſpeculis cōcauis cōburētibus a gbus lumen reflerū ad aliqō faciliter cōbuſtibile generat ignē. q̄re ꝛc. ¶ Quarto oē qō refrangif ⁊ reflectif eſt corpus: cū iſte ſint corporis ꝓprietates: ſed lumen eſt hi⁹: vt pz ꝫ⁰ methеorozꝝ. ⁊ ꝑ ſpectiuos. g̃ ꝛc. ¶ Ad oppoſitū eſt Aꝝ. in textu.

Hic primo videndū ē qd ſit lux: lumē: ⁊ color: ⁊ q̄liter differūt. Scōo eſt rñdēduz ad queſtionē. ¶ Ad primo primo ꝺicendū q̄ lux eſt q̄litas viſus ꝓprie imutatiua exiſtēs in corpore lucido: nō ꝺependens ab alio in fieri ⁊ ꝛſeruari: ⁊ ſi fuerit pura eius ſubiectuz nō hz cū opaco terreſtri cōmixtionē: vt eſt qualitas viſibilis: aut ſolis aut ignis. ¶ Lumē aūt eſt qualitas a luce deciſa: ⁊ in ꝺyaphano multiplicata: qō ꝺe ſe lumē nō haberet neq̄z colorē notabilis intēſiōis vt in aere aut alio hi⁹ corpe lucido in fieri ⁊ ꝛſeruari ꝺepēdēs. ¶ Color aūt eſt qualitas ſecūda mixtionē ꝑnis elemētoꝝ: ⁊ actionē ⁊ paſſionē qualitatū primaꝝ ⁊ debitā cōmixtionē lucidi ignei: cū ꝺyaphano aereo aqueo ⁊ opaco terreſtri vt ſuperius ꝺicebaf: ex quo ſegf: q̄ lumē eſt ſpēs lucis repſentatiua ab ea ſpecifice differēs: ſicut ſpēs coloris ſpecifica ꝺiffert a colore: q̄uis iter ſpēs qualitatū ſenſibiliū ſoli lumini cōpetit q̄ ſentiaf. ¶ Segf vlterius: q̄ color ſpecifice ꝺiffert tam a luce: q̄z a lumine. Unde Ari. ꝛſcribens lumē ꝺicit: q̄ eſt actus ꝺyaphani: ſm q̄ ē actu ꝺyaphanū. Et in de ſenſu ⁊ ſenſato ꝺeſcribēdo colorē ꝺicit: q̄ eſt extremitas perſpicui in corpore terminato. Et ꝑñ. inquit ſuperius q̄ lumē eſt actus ꝺyaphani nō terminati color aūt ē actus ꝺyaphani terminati: ⁊ hec ē cōis philoſophātū ſnīa in ꝓpoſito. ¶ Alij vero alias opiniōes viſi ſunt habuiſſe. Nā vult Alber. q̄ lux: ⁊ lumē nō ꝺifferant eſſentialiter ſed ſolū quantū ad modū eſſendi. Unī ſm eū eaꝺē forma eſt in corpore lucido: ⁊ in medio ⁊ organo: ſed ſm eſſe ꝺiuerſa: ⁊ ſm hoc varias recipit ꝛnoīationes. Ꝺi enīz lux vt eſt in ſuo ꝓmo ꝓncipali ſubiecto vt ſole vel igne: ⁊ ꝺz lumen vt eſt recepta in aliquo ꝺyaphano nō habēte ꝺe ſe lucē vt aere vel aqua: ⁊ hi⁹. Lumē ꝺz radius vt ſm rectū inceſſuz multiplicat. Splēꝺor vo appellaf vt ab aliquo obſtaculo ſenſibilr ⁊ manifeſte refrāgif: vt a ſpeculo marmoreo vel ere terſo ⁊ polito: aut aliq̄ tali. ¶ Et ſilr ꝺicit ꝺe colore ⁊ ſpē eius q̄ nō ꝺifferūt eſſentialr ſed quelibz forma per ſe ſenſibilis in corpe ſenſibili hz eſſe māle: ſiue ꝛeale ⁊ ſeipſam multiplicat vel generat in medio ſeu organo ſenſus ſm eē intēționale: vel ſpūale. Ualt ēt q̄ color quantū ad ſuū formale nō ſit niſi lumē qō influiſ ad extremitatē perſpicui ſiue ꝺyaphani terminati. Ideo color nō hz eſſe formalr niſi in extremo exquo ad pfundū corpis terminati nō influit lumē: ⁊ in tenebra nō eſt formaliter color in corpore colorato: ſz ſoluz quātū ad eius māz que eſt ex mixtione calidi: frigidi humidi: ⁊ ficci. Ubi aūt corpus eēt perſpicuū ſiue ꝺyaphanum ſm totū ſic q̄ nō ſit terminatti p cōmixtionē opaci terreſtris ⁊ in pfundo recipiat lumē ⁊ nō tñ in extremo tale corp⁹ illuminatū appellarēt ⁊ nō ꝓprie colorati q̄uis quādoq̄z ex lumine color cauſetur: opaco terreſtri nō cōcurrēte ſed perſpicuo ex eius dēſitate lumē frangēte: vel reflectēte vt in iride apparet. ¶ Ex q̄b⁹ velle videt: q̄ lumē ⁊ color nō ꝺifferūt eſſentialr: ſed ſolū ſm eſſe: ⁊ ſilr color nō hz ſpēs cōtrarias niſi ſm eſſe. Et ꝓpter hoc vide que ſcribit ſcōo phyſi. trac. 2. ca. 3. vbi ſic ꝺicit. Lux que ē vna in eſſentia ſm q̄ eſt in aere ⁊ in corpore termiato: ⁊ tñ in aere eſt lumē ⁊ in corpore termiato eſt color albus vl viridis vel niger ſm ꝺiuerſitatē corporis terminati: ⁊ in oī corpe terminato eſt vna eſſentia lucis nō tñ ē vnus color: ꝓpter ꝺiuerſitatē eius eſſe q̄ hz in ꝺiuerſitate ſuperficiez ⁊ ꝓpter hoc ꝺicit Aꝝ. q̄ lux eſt colorū hypoſtaſis. ⁊ hypoſtaſis oīuz colorū ē vna: ⁊ id q̄ eſt formale ē in oībus coloribⁿ vnuz ſed tñ q̄recipiēs ꝺiuerſimode recipit eſſe lucis variaf ⁊ ideo ꝺiuerſificantur colores: ⁊ hoc mō loquēdo vna ē eēntia formalis cōtrariorꝝ colorū: albi. vz ⁊ nigri: ⁊ ꝓpter eē ꝺiuerſum efficiunf ſpēs ꝓtrarie colorū ꝛc. ¶ Egidius aūt tenuit in ꝓpoſito colorē eſſe lucez per opacitatē extinctā ſiue obūbratā: ⁊ hanc voluit pmanere in corpore colorato poſito in obſcuro: ⁊ eſſe ꝑ totuz corpus coloratū ⁊ nō tantū in extremitate ⁊ ſm variam ꝓportionē lucis ad opacū ꝺicit varias ſpēs colorū cauſari. Unde vbi multū ſit ꝺe luce ⁊ paruz ꝺe opaco reſultat albedo: vbi eq⁰ fuerit. ſ. mltū ꝺe opaco ⁊ paꝝ ꝺ luce reſultat nigredo. Ubi aūt medio mō fuerit medius cābiſ color ⁊ indubie ſm hanc viā color nō ꝺiffert eſſentialr a luce vel lumie: ſed accidētaliter tñ: nec hz ſpēs eēntialr diſtinctas: ſed ſolū accidētaliter vt ex dictis eſt manifeſtū ¶ Ad ſcōo aūt iſta cōcluſio teneaf q̄ lumē nō ē corp⁹ ⁊ poſſet ꝓbari rōnib⁹ poſitis ab Ari. in lra que ꝺimittuntur exquo ſupius habite ſunt: vna tñ alia aꝺducaf que ē talis. Si lumē eēt corpus aut ꝺe genere ſubſtātie: aut ꝺe genere quātitatis per ſufficiētē diuiſionem nō ꝺe genere ſubſtātie qz tūc ſuba eēt per ſe ſenſibilis cū lumē ſit per ſe viſibile ꝓñs falſum ⁊ cōtra Aꝝ. ſupra. Nec enīz eſt corp⁹ ꝺe genere quantitatis qñ tunc oīa corpora nālia eſſent illuminata cū oīa habeāt in ſe quātitatē corporeā: ꝓñs falſum qñ tunc aer exiſtens in camera obſcuriſſima eſſet illuminatus: qō implicat contradictionē.

Ad rationes Ad ꝓmā cū ꝺr: q̄ oē q̄ mouet localiť ē corp⁹. Cōcediť: ſi mouef per ſe: ſed negaf q̄ lumē moueaf localr a ſole ad nos quādo ſol oritur q⁹ tunc accidens tranſiret ꝺe ſubiecto in ſubiectum. Unde imaginari ꝺebemus q̄ lux que ē in ſole generat lumen in corpore ſibi contiguo: ⁊ illud lumen generat aliud in corpore ſibi immediato: ⁊ ſic conſequenter vſq̄ ad terram: ⁊ talis luminis multiplicatio vnius ex altero fit ſubito quantum eſt ex parte luminis: cum lumin i nihil ſit contrarium ⁊ non ſucceſſiue neq̄ per motum localez. ¶ Et ꝺico notanter quantum eſt ex parte luminis: q⁹ licz lumē ſit ex ſui natura ſubito multiplicabile: ⁊ aliq̄n ſubito ad certaz diſtantiam multiplicef: ſic ſi luminoſum ſit in cētro ꝺuarū papſidū ſm circūferētias ſe contingentiū: quarū vna incipiet ab altera ſupeleuari eque diſtāter: tñ cōtingit ipſum ſucceſſiue multiplicari ꝓpter varias cās: vt q⁹ luminoſum ſuccеſſiue preſentaf medio illuminabili: aut q⁹ obſtaculum ſucceſſiue remouef: aut q⁹ mediū ſucceſſiue ſubtiliatur ſiue diſponiť ad eius receptionē. Et ita ꝛ aliis. Ideo cōcedere habemus q̄ q̄ꝫ cito aliqua pars ſolis eſt ſupra orizontē noſtrū: tam cito totū mediuz illuminat qō ſufficit illūinare: licz poſtea per aſſenſuz partis maioris fiat illuminatio maior ad diſtantiā maiorem. Unde aliud eſt lumen ſucceſſiue multiplicari: ⁊ ſucceſſiue intēdi: ⁊ ſtat lumen ſubito multiplicari: ⁊ ſucceſſiue intēdi: ⁊ hoc voluit Ari. cōtra Democritū. ¶ Ad ſcōam cū ꝺr: q⁹ oē qō figurat eſt corpus: verū eſt: ſi per ſe figurat: vbi aūt figure tur per accīs illud nō opz: lumen aūt per accidens figuratur: aliq̄n ſm figurationē lucidi ipſuz multiplicantis: vnde luminoſum ſpericū impedimēto ꝛducto ꝓducit lumen ſm figurā ſpericā. Aliq̄n figuraf ſm figurationē ſubiecti in quo recipiť: q⁹ oē accidēs ertēſuz ad extenſionē ſubiecti: ſicut eſt lumē figuraf hz figurationē ipſius. Aliquādo vo figuraf hz figurā loci p quā trāſit: quare radi⁹ trāſiens p foramē triāgulare ſi in parua diſtantia poſt foramē ab oſtaculo reflectaf icidētiā triāgularē cauſabit: q̄uis ſi a remotis talis fieret reflexio icidētia cāref rotūda: ⁊ eo maior quo remotius fieret per foramē. Laz bonā vide a pſpectiuis: q⁹ nō ptinēt ad hūc locū. ¶ Ad tertiā cū ꝺr q⁹ oē qō generat corpus eſt corpus: ꝺeceᵭ ſi eſt generās ꝓncipale: alr nō oporteret: lumē aūt nō ocurrit ad generationē ignis vel alteri⁹ corpis tā q̄ꝫ agēs ꝓncipale: q⁹ illud eſt corpus luminoſuz. ſed ſolū vt agens inſtrale. ¶ Ad q̄rtā cū ꝺr q⁹ frāgi ⁊ reflecti nō cōpetit niſi corpi verū eſt. ꝑꝺ: tñ metaphorice ⁊ ſilitudinarie cōpetit alteri a corpore: ⁊ ſic cōpetit lumini. nā corpus ꝺr frāgi qñ in plures ptes ꝺiuiꝺiť: radius aūt trāſiēs p media ꝺiuerſa in raritate ⁊ ꝺenſitate nō eſt ꝺiuiſus in ptes: ꝺr tñ frāgi a pſpectiuis: q⁹ nō ſeruat rectū inceſſum. ſed aut ꝺiuertiť a ꝑꝺiculari: aut ad ipſaz ſe cōuertit ꝑ qō res maiores: aut minores iudicanť q̄ꝫ ſi vlderenf p mediū vniformē: q̄re ꝛnarius poſit⁹ in vaſe pleno aq̄ maior apparet. Similr ſi corpus velociter motū ſueniat obſtaculū: q⁹ idez corp⁹ nūero qō mouebaf ad obſtaculū appropinquādo: poſtea remouef plus elōgando: ſed vū reflectiť radi⁹ ab obſtaculo nō eſt idē radius nūero icidēs vſus obſtaculū ⁊ reflexus ab eo. ſed eſt alius numero: hz genitus a priori. ⁊ hiſ tamen alibi habenda eſt ſpeculatio.

¶ At vero nō vniuerſa viſibilia i lumine ſt viſibilia: ſed ſolū vniuſcuiuſq̄ ꝓprius color. Nonulla nāq̄ in lumine quidē nō videnf: in tenebris aūt efficiunt ſenſuz: vt ea q̄ apparent ignea atq̄z ſplendent. Hec aūt noīe carent vno: vt fungus: cornupiſciuz capita: ſquame: oculi: ſed nullius hoꝝ ꝓprius color videf: atqz quā ob cauſaz hec viſibilia ſunt: alia ratio eſt. T.cō. 72.

¶ Non oīa aūt viſibilia ſūt in lumine hz ſolum vniuſcuiuſq̄ ꝓprius color. Quedaz enim in lumine qdē nō videnf: in tenebra autē faciūt ſenſum: vt que ignea videnf ⁊ lucentia: non aūt nominata ſunt vno noīe: vt quercus putride: cornu capita piſciū ⁊ ſquame: ⁊ oculi. Sed nulli eoꝝ vī ꝓprius color: pp quā cauſaz hec videnf alia ratio.

¶ Hic determinat ꝛ viſibilibus innoſatis: ⁊ cōtinet duas ptes: q⁹ primo facit qō ꝺictū eſt. ſcōo ex ꝺictis reſpōꝺendit Democritū. ſcꝺa ibi. (Non enī bñ.) Prima iterū in duas. q⁹ primo facit qō ꝺictū eſt. ſcōo facit ſummā eoruz que ꝺicta ſunt. ibi. (Hūc aūt intātū.) ¶ De prima ꝺicit q⁹ nō oīa viſibilia ſunt viſibilia in lumine. hz ſolū vniuſcuiuſq̄ ꝓprius color ſupplē eſt viſibilis in lumine tñ: q̄ꝺam aūt ſunt viſibilia que nō videnf in lumine. in tenebra aūt videnf: vt q̄ apparēt ignea ſiue lucentia: ⁊ hec nō ſunt noīata vno noīe: ſicut ſunt putredines q̄rcus: cornu capita quorūꝺā piſciū: ſquāme: ⁊ oculi: ⁊ nullus eoꝝ proprius color: vī in tenebra: ꝓpter quā aūt cām hec ꝓtingāt: alia rō eſt: pertinēs ad libzū ꝛ ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ non hec.

¶ Intelligēdū primo q⁹ iſta viſibilia quercus putrida: cornu ꝛc. ꝺiꝛ viſibilia innoſata: q⁹ nō hñt vnū nomē ſimplex ipſius adequate cōueniēs: ⁊ iſta nō ſunt colorata tñ: vt illa que ſolū videnf in lumine: neq̄z ſunt lucida tñ vt ſol vel ignis. ſed ſunt colorata ⁊ lucida: ⁊ rōne coloris videntur in lumine: ⁊ nō in tenebra: ⁊ rōne lucis videnf i tenebra: ⁊ nō in lumine. iō hñt in ſe ꝺiuerſas q̄litates viſibiles: vt ſupius ꝺicebaf. ¶ Et ſi q̄raf ꝛ eā huiⁿ ꝺiuerſitatis. licz Ari. ꝺicat eā ad hūc locū nō ſpectare. ¶ Dicť pōt q⁹ rōne coloris videnf in lumine ⁊ nō i obſcuro: ſicetera colorata: q⁹ color indiget forti lumīe ſi ꝺz mediū imutare. hz rōne lucis in obſcuro videť: q⁹ lux illa mediū ſufficit imutare ⁊ organū viſus. Nō aūt videnf in lumie: q⁹ vt ꝺicit Cōmē. com. 7 2. In eis eſt parū ꝛ nā lucidi: q̄ latet venīēte luce maiori ꝓpter eius paucitatē. ſicut accidit in lucib⁹ paruis cū fortib⁹. Unī maius lumē obfuſcat minus: ⁊ ꝓpterea i ꝺie ſtelle nō videnf: que tñ videnf i nocte: q̄m motus maiores i pēꝺiūt minores: vt in multis pōt videri. ¶ Intelligēdū ſcōo ſm comī. q⁹ nā coloris ē alia a nā lucis: ⁊ lucidi: q̄m lux eſt viſibilis p ſe. ita q⁹ non indiget alio diſponēte mediū ad receptionē ſuarū ſpērū: ſed ipſa mediū illuminat: ⁊ ipſum illuminādo in eo ſuaz ſpēm cauſat: cū lumē ſit ſpecies lucis: color aūt eſt viſibilis mediante luce: q⁹ lux requiritur ad viſionez coloris: ad diſponendū mediū vt recipiat ſpeciem eius.

¶ Hūc tñ pz id inquā qō in lumine videf eſſe colorē: q̄circa ſine lumie nō vī: hec eſt eni ſane coloris rō: eſſe inquā eiⁿ motiuuz qō eſt pſpicuū actu. Actⁿ aūt pſpicui lumē eſt: vti ꝺixim⁹: id ita eſſe ex eo tāquā e māifeſto ſigno patere pōt: nā ſi quiſpiaz id qō habet colorez ſup ipſum viſum poſuerit: non ſane videbit: ſed color quidez mouet perſpicuū vt aerem: ab hoc autem cum ſit continuus ſenſus inſtrumentū mouetur.

¶ Hūc āt intātū māifeſtū ſit: qñ qō qdē in lumie videf color eſt. Añ nō videf ſine lumie: hoc eni erat ipſi colori eē motiuuz eē hz actū ꝺiaphāi: actⁿ āt ꝺiaphāi lumē ē. Signū āt huius manifeſtū eſt: ſi qs eni ponat hñs colorē ſup ipm viſū: nō videbiť. hz color mouet ꝺiaphanū. puta aerē: ab hoc āt iā cōtinuo exiſtēte: mouef qō ſenſitiuū eſt. T.cō. 73.

¶ Recolligit ꝛterminata ꝺicēs: q⁹ hūc intātuz ꝺictum ſit

Universidad de Deusto
Biblioteca

ꝙ illud qđ vꝺ in luſe eſt colo: vꝺ colo: nõ vꝺ abſq; luſe: ⁊ hoc eſt eẽ ipſi colori ⁊ nãle. ſ. ipſum eẽ motiuũ diaphani ꝑm actũ: actus aũt diaphani eſt lumen: ⁊ ſignũ huiꝰ, ſcz ꝙ color ſit nãliter motiuus diaphani ꝑm actũ: nec aliud poſſit mouere niſi moueat: diaphanũ illuminatũ ẽ: qa ſi ꝙs ponat colo: atũ imediate ſup viſum nõ videbit: qr inter colo: atũ ⁊ viſuꝫ nõ erit mediũ illumiatũ qđ a colore moueat. q̃ ſi color debet videri: opꝫ ꝙ moueat medium illumiatũ puta aerẽ: vel aliqđ tale: ⁊ mediũ motũ a colore mouebit vtrũq; ipſum ſenſitiuũ: ſiue organũ viſus: cũ quo habeat continuitatem. ideſt mediationem.

¶ Non eni ĥ loco recte ſentire videt. Democritꝰ: ꝙ qđẽ putat: ſi mediũ ſpacium vacuũ fiat formicã ẽt ſi ſit i celo exacte pfecteq; videri. Etenim ipſum fieri nõ põt: viſio nãq; fit patiẽte aligd ſenſitiuo: at vt patiat ab ipſo colore ꝙ videtur: fieri negt. Reſtat igiſ vt a medio: quare neceſſe eſt aliquod eſſe mediũ inter colorẽ ipſum ⁊ viſum: qđ ſi id vacuũ fiat: nõ modo non exacte: ſz neq; quicq̃ oĩno videtur: quã igitur ob cauſam neceſſe eſt in lumine colorẽ videri diximꝰ. At igni in vtriſq; plane videt i tenebꝛis iquã atq; in lumine: id aũt neceſſario accidit. Ipſz. n. pſpicuũ ab ĥoc pſpicuũ fit.

T.cõ. 74

¶ Nõ enim bñ dicit hoc democritꝰ: opinatus ſi eſſet vacuum ꝙ mediuꝫ pſpici vtiq; certe: ⁊ ſi formica eẽt i celo: hoc. n. ipoſſe eſt: patiente enim aligd ſenſitiuo fit ipſum videre: qđ fieri ab ipo ꝙ vꝺ colore impoſſibile eſt. Relinquitur aũt ꝙ a medio qr neceſſe ẽ aliqđ eẽ mediũ. Vacuo ãt ſcõ nõ ſolũ nõ bñ. Sed oino nihil vꝺ pp quã gdem igitur cauſam colorẽ neceſſe eſt in lumine videri dictũ eſt. Ignis aũt in vtriſq; videtur: ⁊ in tenebꝛa: ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex neceſſitate. Diaphanũ eni ab ĥoc lucidũ fit.

¶ Hic Ari. reprehendit Democritũ: ⁊ duo facit. Primo hoc. ſcõo oſtẽdit ꝙ ſiẽ inter colorẽ ⁊ viſuꝫ opꝫ eſſe mediũ ſi color debz viſuꝫ imutare: ⁊ ꝙ viſibile poſitũ ſupra viſum nõ facit ſenſationẽ: ita eſt in aliis ſenſibus. ibi. (Eadẽ ãt rõ.) ¶ Deinde dicit ꝙ Democritꝰ nõ bñ dicit in hoc: qđ opinat: ꝙ ſi eẽt vacuũ inter viſibile ⁊ viſum: ꝙ ipſũ melius videret: ⁊ ꝙ per vacuũ videremus formicaz̃ dato q̃ eſſet in celo. hoc eni eſt ipoſſibile: qr videre fit ipo viſu patiente aligd a viſibili: ſed impoſſe eſt viſum imediate patia a colore. ergo opꝫ ꝙ viſus imediate patiat a medio: ⁊ prius neceſſe eſt aliqđ eſſe mediũ inter viſibile ⁊ viſum: qđ mediũ patiat a viſibili ⁊ agat in viſum. Vacuo autez exiſtẽte inter colorẽ ⁊ viſuꝫ nõ aget color in mediũ: neq; mediũ in viſuꝫ: qre tũc nihil oĩno videbit. Propter quã ãt cãm neceſſe ſit colorẽ videri in lumine: dictum eſt ſupra. Ignis aũt in vtriſq; vꝺ. ſ. in lumĩe ⁊ in tenebꝛa: ⁊ hoc accidit ex neceſſitate: qr ab igne ꝺ ꝑphanũ fit lucidũ. ¶ Intelligendũ ꝑ ꝑm Lom̃. com̃. 74. ꝙ ad viſionẽ tria neceſſario cõcurrũt. ſ. mouẽs nõ motũ: ⁊ illud ẽ color motũ nõ mouẽs: ⁊ illud eſt viſus: ⁊ mouẽs motũ: ⁊ illud ẽ mediũ inter colorẽ ⁊ viſum qđ mouet a colore ⁊ mouet viſum.

¶ Ex quo ſequit ꝙ p vacuum nõ poſſet viſus videre: qr vacuũ nõ poſſet mouere: neq; moueri: ⁊ idẽ eſt intelligẽdũ in: ſenſatione aliorꝫ ſenſuũ: vꝺ per tãgens Lõmẽ. intelligit mouẽs: ⁊ per tactũ intelligit motũ. ¶ Intelligẽduz ſcõo ꝙ Lõmẽ. mouet dubitationẽ ꝺ Ari. nã poſſet aliqs putare Ari. velle ꝙ in viſiõe requirit mediũ: qr color diſtat a viſu: ⁊ tũc poſſet ſic arguere. In viſiõe requirit mediuz: qr color diſtat a viſu. q̃ ſi color imediate poneret ſupra viſuꝫ: poſſet videri: qr tunc nõ regreret mediũ ex quo color nõ diſtaret a viſu. ¶ Huic rñdet Lõmẽ. ꝙ Ari. nõ intendit. pbare ꝙ viſus idiget medio: qr color diſtat a viſu: ſz itẽdit. pbare ꝙ viſus nõ põt videre colorẽ diſticte ſi iter vtrũq; ſit vacuũ. Ad qđ probãdũ accipit ꝙ nõ vꝺ niſi ꝙ mediũ: ⁊ illud arguit ex duobus ſignis: quoꝝ vnũ ẽ ꝙ color poſitus ſup oculo nõ videtur: aliud eſt ꝙ color nõ videtur ſine lumine: ⁊ lumen nõ eſt niſi in diaphano. ergo iter viſuꝫ ⁊ colorẽ oportet eẽ diaphanũ illuminatũ mediũ ergo nõ regrit ex pte viſus in ſe. ſed ex pte viſibilis nõ potentis imutare viſum: niſi prius imutet mediũ ⁊ cauſa huius in ſeriꝰ oſtendit. ¶ Intelligendus tertio ꝑz Lõmẽ. ꝙ ignis videt in obſcuro ⁊ in luce ambobus: qr congregatum eſt in eis vtrũq; ſ. quia facit mediũ diaphanũ in actu ꝑz qđ eſt lucidus: ⁊ mouet ipſuꝫ ꝑm qđ eſt color in corpore. Nõ vult Lõmẽ. ꝙ i igne ſit lux ⁊ color ſed ꝙ eius lux ſupplet vices coloris ꝓ quanto immutat diaphanum illuminatum.

¶ Eadẽ aũt eſt ⁊ de ſono: ⁊ de odore ẽt rõ: nihil eni ipſoꝝ ſenſus inſtrm tangens efficit ſenſum: ſz ab odore gdẽ: ⁊ ſono mouet mediuz: ab ĥoc aũt vtrũq; ſenſuũ inſtrm. Quod ſi quiſpiã ſup ipſuz inſtrm ſenſus: vel id qđ ſonat: vꝺ id qđ olet poſuerit: nullus pfecto ſenſus efficiet: ſili mõ res ſeſe ĥz in tactu ⁊ ẽt guſtu: ſed nõ apparet: qnã aute ob cãm: poſtea dicet ac patebit. Atq; mediũ quidẽ in ſonis eſt aer: in odoribus aute nomine vacat. Nam vt perſpicuũ in colore cõmunis eſt gdaz affectus: in aere: atq; aq̃: ſic alius gdã in odoribus eſt affectus: qui gdẽ ineſt in ĥis vtriſq; in aere in quã ⁊ aqua. Videt enim ⁊ aialium ea que verſant i ags ſenſuz odoris habere. Nep ĥõ ceteraq; aiantia que degunt in terra atq; reſpirãt: nequeũt ſine reſpiratiõe olfacere: ⁊ cãm ẽt huiuſce poſteriꝰ explicabit.

T.cõ. 75

¶ Eadẽ aũt rõ eſt de ſono ⁊ de odore: nihil eni ipſoꝝ tãgẽs ſenſitiuũ facit ſenſuz. Sed ab odore quidẽ ⁊ ſono media mouent: ab hoc aũt ſenſitiuoꝝ vtrũq;. Cũ aũt ſup ipm ſenſitiuũ aligd appõit odoras: aut ſonas: neq; vnũ ſenſum faciet. De tactu aũt ⁊ guſtu ĥz ſe ſimilr: nõ aũt videt: propter quã aũt cauſam poſterius erit manifeſtũ.

T.cõ. 76

¶ Medium autẽ ſono quidem aer eſt. Odori autem innominatum eſt. Cõmunis enim quedam paſſio eſt ab aere ⁊ aqua ſicut diaphanuz colori: ſic eſt ĥabenti odo-

rem quod eſt in vtriſq; ĥis. Videnť enim aialia aquatica ĥẽe odoris ſenſum. ſed hõ quidẽ ⁊ pedibꝰ ambulantiũ quecũq; reſpirant impoſſia ſunt odorare niſi ſint reſpirãtia. Cã aũt de ĥis posterius dicetur.

¶ Oſtẽdit ꝙ ſiẽ inter viſibile ⁊ viſum opꝫ eſſe mediuz: ſi viſibile debet videri: ⁊ ꝙ color poſitus ſup oculo nõ videtur: ſic ꝙtingit in ſenſibilibꝰ aliorꝫ ſenſuũ dicẽs: ꝙ eadẽ rõ eſt de ſono ⁊ de odore: ſiẽ de colore: ꝙ nullũ eorꝫ tãgẽs ſenſitiuũ facẽ ſenſuz: ſz ab odore ⁊ ſono p̃ mouenť media: ⁊ a mediis motis poſtea mouenť ſenſitiua. ſed cũ ſup ſenſitiuũ ponať odor aut ſonus nulla fiet ſenſatio: ⁊ ſilr ẽ in tactu: ⁊ in guſtu: licz nõ videať: ⁊ cã pp quã nõ ita videt de tactu ⁊ guſtu erit poſterius manifeſta in capitulis ſuis. eſt mediũ aũt ſono eſt aer: ſz mediũ odori eſt innoiatũ: ⁊ ẽ q̃dã nã cõis aeri ⁊ aq̃: rõne cuiꝰ ſũt media odoris: ſiẽ dia phanitas eſt nã cõis pluribꝰ corporibꝰ: q̃ ſt media ipſi coloꝛi. Et ꝙ nõ ſolũ aer. ſz ẽt aq̃ ſit mediũ odori ꝓbat Ari. qr nõ ſolũ aialia q̃ ſũt i aere odorãt. ſz ẽt aialia aq̃tica: diferẽter tñ: qr aialia aq̃tica odorãt nõ reſpirãdo. ſz hõ t alia aialia pedibꝰ ãbulãtia q̃cũq; reſpirãt nõ põt odorare niſi reſpirãdo: ⁊ cã huiꝰ poſteriꝰ dicẽt i caplo de odore.

¶ Intelligẽdũ ꝑmo: ꝙ qr guſtãdo ⁊ tãgendo nõ regrit mediũ et trinſecũ notabile quãtitatis: ſicut in ſentiendo p alios ſenſus. iõ vꝺ ꝙ illis ſenſibꝰ ſine medio ſentiam⁹, ſz tñ nõ ẽ ita: qr vt infra oñdẽt regrit mediũ ẽtrinſecũ. ſ. caro. ¶ Intelligẽdũ ſcõo ꝑm Lõmẽ. com̃. 76. ꝙ mediũ i hoc eſt aer nõ aq̃: qr aialia que ſunt in aq̃ nõ ſentiũt niſi p voces cadẽtes ſ. aere extra aquã. Apparet eni ꝙ vox nõ fit ex pculſiõe corꝑis in aq̃: ſecõuerſo aũt de odore. Vult igiſ Lõmẽ. ꝙ ſonus nõ ĥz eſſe realẽ niſi in aere: ex cuius refractiõe cãtur: ſz ſpẽs ſoni poſſint p aquã mltiplicari: p q̃s poterit in aq̃ ſentiri: eꝺ aũt eſt de odore q põt eẽ realiter nõ ſolũ in aere. ſz etiã in aq̃. ¶ Sed ꝺ vꝺ ꝙ ſonus poſſit cãri ex pculſiõe corꝑis in aq̃: ſicut pcutiẽdo cũ remo lapidẽ eriſcẽtẽ in fundo aque: aut alio tali mõ. ¶ Dicit ꝙ in aq̃ põt cãri ſonus tanq̃z in cõtinẽte. ſz nõ tanq̃z in ſubiecto imo ſemp erit ibi aer in quo ſonus fundabiť: ⁊ hoc voluit Lõmẽ. ¶ Intelligẽdũ 3º ĥz Lõmẽ. eodẽ cõm. ꝙ ſicut aer ⁊ aqua nõ recipiũt colorẽ niſi rõne nãe cõis: qẽ in eis. ſ. diaphanitatis: ſic aer ⁊ aq̃ nõ recipiũt odorẽ: niſi rõne cuiuſdã alteriꝰ nãe cõis: q̃ eſt in eis: ⁊ illa nõ ĥz nomẽ: tñ vꝺ ꝙ ſit hũiditas: vꝺ ſicut color ĥz duplex eẽ. ſ. nãle qđ ĥz in diaphano terminato: ⁊ extraneũ qđ ĥz in diaphano nõ terminato: ſic odor ĥz eſſe nãle ĥ humido ſaporabili: ⁊ ĥz eſſe extraneuz in humido nõ ſaporabili: ſicut ſunt aer ⁊ aqua: ⁊ ſicut diaphanũ recipit colorẽ ꝑm ꝙ in ſe nullũ ĥz colorẽ: ſic illa nã cõis acri ⁊ aq̃ recipit odorez ꝑm ꝙ in ſe nullum habet odorem.

Dubitať vtrũ color ſit p̃mũ obm viſus. Arguit ꝙ nõ: qr oẽ p̃mũ obm alicuiꝰ potentie cõprehendit in ſe oĩa obiecta p ſenõ p̃ma eiuſdẽ potẽtie. ſz color nõ cõphẽdit in ſe oĩa p ſe viſibilia: qr nõ lucẽ: ne q̃ lumẽ: neq; ſenſibilia cõia: q̃ oĩa ſũt p ſe viſibilia. q̃ tẽ.

Pro queſtione p̃mittẽdũ p. ꝙ color multipliciter ſumiť. Uno⁹ ſumiť ꝓprie p actu diaphani terminati: ⁊ ſic ſumiť hic ab Ari. ⁊ in de ſenſu ⁊ ſenſato: duũ dicit ꝙ color ẽ extremitas pſpicui in corꝑe terminato. Secõo ſumiť color cõiter p actu diaphani ſiue terminati ſiue interminati: ⁊ ſic extẽdit ſe vltra colorẽ ꝓprie dictũ ad lucẽ ⁊ lumẽ: qđ ſz directe pcedẽs a luminoſo nõ videať: ſed ſit ſpẽs tñ: tũ reflexũ ĥz rõnẽ obti viſibilis: vt ad erpiẽtiã ſepe videmꝰ ⁊ talr ſumpſit colorẽ Ari. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: duũ dixit: ꝙ oĩa corꝑa colore ꝑticipãt. ¶ Secõo ꝑmittẽdũ ꝙ aligd ẽẽ p̃mũ obm alicuiꝰ potẽtie cogſcitiue ẽ duplex. Uno mõ ꝙ ſit p̃mũ p̃mitate ꝑncipalitatis: ⁊ hoc eſt illud qđ eſt nobilius inter oĩa per ſe cognita ab illa potẽtia. Secõo mõ ꝙ ſit p̃mũ p̃mitate cõmunitatis: ⁊ hoc eſt illud qđ cõtinet in ſe adequate omnia per ſe cognita ab illa potentia.

His premiſſis ponaňť iſte concluſiones. Prima concluſio. Lux ſolis ẽ p̃mũ obz viſus p̃mitate ꝑncipalitatis: pz: qr ẽ nobilioꝛ iter oĩa p ſe viſibilia. ¶ Secõa concluſio. Color ꝓprie ſumptꝰ nullo mõ eſt p̃mũ obm viſus: pz: qr nec p̃mitate ꝑncipalitatis: nec p̃mitate cõitatis: qr nõ ꝙtinet in ſe lucẽ neq; lumẽ: q̃ ſi p ſe viſibilia. ¶ Tertia cõclo. Color cõiter ſumptꝰ nõ eſt p̃mũ obz viſus p̃mitate cõitatis: pz: qr nõ ꝙtinet ſẽibilia cõia q̃ ſi p ſe viſibilia. ¶ Quarta concluſio. Color cõiter ſumptꝰ eſt p̃mũ obm viſus, ꝓprio p̃mitate cõitatis: pz: qr cõtinet adeq̃te oĩa, ꝓpe p ſe viſibilia: ſiue oĩa a ſolo viſu per ſe cognoſcibilia loquẽdo de ſenſibꝰ exterioribꝰ. ¶ Quinta cõclo. Forma apta nata diuerſificare p ſe alteratiõe viſus eſt p̃mũ obiectũ viſus abſolute p̃mitate cõitatis: pz: qr talis forma adequate cõprehendit in ſe oĩa p ſe viſibilia: ſiue ꝓprie q̃z cõia: vt notũ eſt ex dictis ſuperius: ⁊ per hoc ſoluitur ratio ad oppoſitum adducta: quare ꝛc.

¶ Nunc aũt poſt hec de ſono: ⁊ auditu determinemus oportet. Eſt itaq; ſonus duplex. Quidã enim eſt actu: quidã potentia ſonus: Nam corꝑoꝝ quedã non ĥabere dicimus ſonum: vt ſpongiam: lanaz: ⁊ huiuſcemodi: quedã ĥabere: vt es ⁊ quecũq; ſolida leuiaq; ſunt: quia poſſunt ſonare: id eſt inter ſe ⁊ auditum ſonum efficere.

T.cõ. 77

¶ Nunc aũt primũ de ſono ⁊ olfatu determinemus. Eſt aũt duplex ſonus: hic quidam enim actu quidem: alius autẽ potentia. Alia enim non dicimus ĥabere ſonũ: vt ſpongiã lanam: ⁊ pilos. Quedam autẽ ĥabent vt es: ⁊ quecũq; plana: ⁊ lenia ſt: q̃ poſſunt ſonare. Hoc autem eſt ipſius medij: ⁊ auditus facere ſonum actu.

¶ Iſtud eſt quartũ capl̃m huiꝰ quarti tractatꝰ: in quo Ari. determinat de ſono ⁊ auditu: ⁊ ꝙtinet duas ptes principales: in q̃rũ ꝑma determinat de ſono in vli. In ſcõa determinat de ſpãli in q̃dã ſpẽ ſoni: q̃ dꝰ wor. ibi. (Uor aũt ſonus.) ¶ Prima in tres: qr ꝑ determinat de gnõne ſoni. ſcõo de medio audiẽdi ſonũ. tertio de differẽtijs ſoni. ſcõa ibi. (Uacuũ eni.) tertia ibi. (Utrũ aũt.) Prima ps adhuc diuidiť in qnq; ptes. In ꝑma poniť q̃dã diſtinctio ſoni. in ſcõa enumeranť illa: q̃ regrunť ad gnõnẽ ſoni. in tertia declaranť q̃lia debẽt eſſe pcutiẽs ⁊ pcuſſuz. vt cãetur notabilis ſonus. in q̃rta oñdiť qđ ſit mediũ audiẽdi ſonũ. in qnta determinat de ſono reflexo q dꝰ echõ. ſecũda ibi. (Fit aũt.) tertia ibi. (Sicut aũt dixim⁹.) q̃rta ibi. (Amplius audiť aũt.) qnta ibi. (Eclvm autẽ.) ¶ Deinde dicit primo determinãdũ eſſe de ſono ⁊ olfatu: prius tñ de ſono q̃ de olfatu: ⁊ tũc ponit diſtinctionẽ ſoni ꝙ duplex ẽ ſonus. ſ. ſonus in actu: ⁊ ſonus in potẽtia. Tñ corꝑoꝝ q̃dã ĥũt ſonũ: ⁊ q̃dã nullo mõ ĥũt ſonũ: neq; actiua: neq; paſſiua: ſiẽ corꝑa mollia velut ſunt ſpõgia: lana: ⁊ reliq̃ hi⁹. Et corꝑoꝝ ĥũtiũ ſonũ q̃dam ĥũt ſonum in poa activa: vt es: ⁊ reliq̃ corꝑa dura plana ⁊ lenia: q̃ ex hoc ſolo dicunť ĥe ſonũ: qr põt ſonare. ſ. ſonũ efficere: q̃dã aũt ĥũt in ſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

sonum in actu ꝛ formaliter: ꝛ hoc realiter vel intentionaliter: vt medij ꝛ auditus. ideo dicit: q̄ medij ꝛ auditus est facere sonū in actu. i. hīe in se sonū actu factū. ¶ Intelligendū ſm Cōmē. 2m. 77. q̄ Arist. vī ordinare cōſiderationē ꝛ virtutibus ſenſus ſm nobilitatem nō ſm naturā. ideo prepoſuit ſermonē ꝛ viſu aliis ſenſib⁹. unde ꝛ auditu. unde ꝛ odoratu. Auicēna aūt cōtrariū facit in 6° naturaliū: q̄ ordinauit ſenſus ſm naturā ꝛ non ꝛ perfectionē: primo determinādo ꝛ tactu q̄ eſt nālr̄ poꝛcteris: ꝛ mālioꝛ ꝛ imperfectioꝛ: ꝛ poſtea ꝛ guſtu ꝛ ſic ꝛ.

Dubitaſ vtruꝫ corpus molle poſſit ſonum cāre. Arguit q̄ ſic: q̄ fortiter ſcindēdo pannū qui eſt coꝛpus molle cāt ſonus vt ad experiētiā pz. In oppoſitū eſt Ari. i lr̄a. ꝛ arguit rōne: q̄ ad cāndū ſonū requirit expulſio ꝛ fractio aeris: quā coꝛpus molle efficere nō pōt. q̄re ꝛ. ¶ Rñdet q̄ coꝛpus molle nō pōt p̄ ſe facere ſonū notabilis intentionis: ꝛ hoc vult Ari. p̄ accīs tū facere pōt vt in caſu argumēti. p quātō ad ſciſſionē pānī ſequit̄ velor motus partiū aeris inſequētiū pānū ne ex̄ vacuū ſe collidētiū ꝛ frāgentiū. Ex tali ergo refractione partium aeris adinuicē per ſe ſequit̄ ſonus: ſed ex ſciſſione panni ſolum per accidens. quare ꝛ.

¶ Fit aūt actu ſonus alicui⁹ ſemp ad aliqd ꝛ in aliquo. Percuſſio eni ē faciēs vñ impoſſe eſt cū ſit vnū facere ſonū. Alteruꝫ eni eſt verberās: ꝛ qd̄ verberat. Quare ſonans ad aliqd ſonat: tāgit eni aliqd: quuꝫ ſit ictus tāgit ſonat. Actⁱ⁹ aūt nō fit ſine motu.

T.cō. 78

¶ Enumerat illa que requirunt̄ ad gnātionē ſoni: vel vt plīmū occurrūt dicēs: q̄ ſonus q̄ fit ſm actū ſemp eſt alicuius. ſ. verberātis ad aliqd. ſ. verberatū: ꝛ aliquo. ſ. medio verberātis ꝛ verberati. Cū percuſſio eſt faciēs ſonū: ꝛ ipoſſe eſt cū ſit vnū tū fieri ſonuꝫ: q̄n opꝫ alterū eſſe verberās ꝛ alterꝫ qd̄ verberat: pp q̄ ſonās ad aliqd ſonat. ſ. ad verberatū: q̄n ictu tangit ipſuꝫ: ꝛ cū verberatū ictu tangit a verberāte ſonat. Actus aūt nō fit ſine motu: ꝛ vt ſupplet 2m. motus nō fit ſine medio: igit ad generationē ſoni tria oꝛ cōcurrere. ſ. pcutiens: percuſſum ꝛ medium.

Dubitaſ primo virū ſemp ad gīationē ſoni opteat illa tria cōcurrere. ſ. pcutiēs: pcuſſum ꝛ medium. Arguit q̄ nō: q̄ ſi virga fortiter ducat̄ p̄ aereꝫ cabit ſonus: ꝛ tū ibi nō inueniunt̄ niſi duo. ſ. virga ꝛ aer. ¶ Rñdet q̄ in caſu argumēti cāt ſonus: q̄ ptes aeris velociter inſequētes ỹgam ne ex̄ vacuū ad inuicē ſe pcutiunt ꝛ colliduntꝫ ꝛ cōgregate poſt virgā ei reſiſtunt in eius reflexiōe: ꝛ refrangunt̄ ab ea: ꝛ in eis fit ſonus: ꝛ ſic aer ille fractus ꝛ ꝛgregatus: ac etiā repcuſſus ſupplet vices duoꝝ. ſ. pcuſſi ꝛ medij. ¶ Dubitaſ ſcōo q̄re Ari. nō determinat ꝛ gnātione alioꝝ ſenſibiliuꝫ ſic determinat ꝛ gnātione ſoni. ¶ Rñdet q̄ aliqua ſenſibilia hñt eſſe pmanēs: ꝛ fiunt per verā alterationē. Unde ꝛ gnātione qualitatū primaruꝫ q̄ ſunt qualitates elemtoꝝ principalr̄ determinat in libro ꝛ gnātiōe ꝛ coꝛruptiōe. De gnātiōe coloꝛis: odoꝛis: ꝛ ſapoꝛis: q̄ſt̄ q̄litates ſcōe reſultātes ex primis determinat in libro ꝛ ſenſu ꝛ ſenſato. De gnātiōe

aūt ſoni: q̄ nō ē pmanēs: ꝛ fit p motū localē nō fuit ꝓueniēs in aliq̄ illoꝝ locoꝝ determiare. ſz magis in ꝟ loco.

¶ Atq; vti dixim⁹ nō quorūuis ict⁹ coꝛporū ſine vllo diſcrimine ſonus ē. Nullū eni efficit ſonū: ſi pcuſſa fuerit lana: ſz es ꝛ q̄cū q; ſunt leuia cōcauaq; z: es quidē q̄ coꝛp⁹ eſt leue. Concaua vero q̄ per reflexiones q̄ plures poſt primū efficiunt ictus: q̄ppe cū nō poſſit aer motus ac agitatus exire.

¶ Sicut aūt diximus nō cōtangētiū ictus ſonus eſt. Nullū enim ſonū faciunt pili: ꝛ ſi percutiantur. ſed es: ꝛ quecūq; lenia: ꝛ concaua ſunt: es quidē q̄n lene eſt: ꝓcaua aūt ex repercuſſione faciunt multos ictus poſt primū in potenti exire q̄ motum eſt.

¶ Oſtēdit q̄lia ꝺbēt eē pcutiēs ꝛ percuſſum vt fiat notabilis ſonus dicens: q̄ ſicut diximus nō ex ictu quocūcūq; coꝛpoꝝ indifferēter fit ſonus: q̄ pili ſi adinuicē pcutiant non faciunt ſonū ſz es: ꝛ q̄cūq; coꝛpa dura ꝛ leuia. i. plana: ꝛ cōcaua ſi pcutiant faciunt ſonuꝫ. Tū es q̄n eſt lene i. planum multū aerē refrāgendo facit ſonū. Coꝛpa aūt cōcaua repcutiendo aereꝫ ꝛ faciendo in eo multos ictus poſt primū: ipſo aere interius moto nō potenti exire i eo vehemētē ſonū inducunt. ¶ Intelligenduꝫ primo ſm Cōmen. com. 78. q̄ percuſſum ex quo fit ſonus eſt duobus modis: aut lene durum ſicut cupreū: aut cōcauī. Sonus igit̄ fit a leni pp expulſionē aeris apud pcuſſionem a ptibus eius equaliter poſt ſubdit: q̄ ita eſt ꝺ ſono in hac intentiōe: ſicut eſt ꝺ reflexiōe radioꝝ que fortiter apparet in coꝛpibus duris q̄: equaliter exiſtit in eis: q̄ propter cōgregat̄ in eis vna actio: vt hꝺes q̄ attrahunt̄ poꝺeroſuꝫ. A coꝛpibus aūt cōcauis ꝓpter reflexionē aeris in eis frequenter: q̄: non pōt aer exire ab eis: ꝛ ſic expellit̄ ſic expellitur pila a pariete. Coꝛpa igit̄ plana eq̄liter expellēdo aerem bene ſonant. Coꝛpa aūt aſpera faciunt plures paruas aeris expulſiones: ex quibus nō fit vna actio. iō non bene ſonant. ꝛ in hoc eſt ſiſe ſicut in luminis reflexione: q̄ ſi a coꝛpe terſo ꝛ polito reflectat̄: ꝛ fit notabilis ſplēdoꝝ propter vnionē radioꝝ refleroꝝ: quib⁹ vna actio attribuit̄: ſicut ꝺ plures ꝺbes trahunt idē ponderoſuꝫ. Ubi vō reflexio fieret a coꝛpe aſpero ꝛ inequali tātus ſplēdoꝝ nō fieret ꝓp̄ ſeparationem radioꝝ refleroꝝ: vt pz ad ſenſum.

¶ Intelligēdū ſcōo ſm Cōmē. eoꝺē 2m. q̄ ſonus nō fit in aere: ita q̄ aer qui expellit a pcutiēte mouet̄ p ſe ſingulariter ꝺonec pueniat ad auditū. Sed ꝺbes ſcire q̄ illud qd̄ fit in aere ꝺ pcuſſione coꝛpoꝝ adinuicez: eſt ſiſe ei qd̄ fit in aq̄ qñ lapis p̄icit̄ in aqua ꝺ circulatione. ſ. q̄: ſit in aere apud pcutientē figura ſperica: aut ꝓpe ſperica: cuius cētrū eſt locus pcuſſionis: p expulſionē aeris ab illo loco equalr̄ aut ꝓpe. Et ſignū ei⁹ eſt q̄ poſſe ē audiri in q̄libet puncto aeris: cuius remotio a pcutiente eſt eadē: ꝛ remotio naturalis actus a cuius remotioꝛi nō audiri pōt illa vꝛ. ꝛ iō ois pcuſſio ꝺz ſperā terminatā: ꝛ ſic ꝺ odore ꝛ ꝺ coloꝛe. ſ. q̄: mouēt aerē ex oībus partibus ſm iſtaz figurā ſpericā: pz itaq̄: q̄ ſicut ſiqs p̄iciat lapidē i aqua ille facit circulū in aqua circa ſe: ꝛ ille circulus facit alium maioꝛē: ꝛ ſic vltra vſq; ad certam diſtantiā. ſic in gīatiōe ſoni aer expellit̄ circulariter circa locū percuſſionis: ꝛ ille aer circulariter expulſus expellit alium circa ſe faciēdo circulū maioꝛē: ꝛ ſic vltra vſq; ad diſtantiā determinatā. Cuius ſignū eſt: q̄ ſonus audit̄ circulariter circa locū pcuſſionis. Et ſiſ ꝺm eſt ꝺ oībus alijs ſoꝛmis ſenſibilib⁹ q̄

multiplicant̄

multiplicant̄ realr̄: vel intentionalr̄ ſm ſpericam figurā.

¶ Sed ꝺbato q̄ eſſent duo equalr̄ velocitātes in diſtantia moderata vterq; aliū audiret: q̄ tū non eſſet ſi ſonus ſm tales circulatiōes multiplicarent̄: qñ cū circulationes ille fierēt a terminis oppoſitis in terminos oppoſitos cū peruenirēt ad punctū mediū diſtantie ſe ꝓdirēt: nec vlterius ꝓcedere poſſent. ¶ Ad hoc dicunt ꝺdā q̄ circulationes ille poſſent ſe nō ꝓdire: ꝛ vlterius ꝓcedere: ꝓpterea q̄: in pūcto medio vna poſſet alterā ſupequitare.

¶ Aliter dici pōt: q̄: ꝺato q̄ ille circulationes ſe impediant in puncto medio: er hoc tū nō ſequit̄ q̄ ſonus q̄ eſt in vna nō poſſit audiri in loco in quo alia ꝛcepit: q̄z vna illarū circulationū nō poſſit ſonum cāre in aere: in quo eſt alia: nec ecōuerſo: tū ſonus vnus pōt ſuā ſpēm mltiplicare p aerē alteri⁹ vſq; ad auditū: ꝛ ecōuerſo: q̄z licz ſonus realis regrat motū in aere ſibi ſubo: ꝛ determinat⁹ ſon⁹ determinatū motū: ſpēs tū ſoni in aere q̄ſcente: vel alr̄ moto pōt mltiplicari. Imaginabile ē q̄ a coꝛpore ſonāte generet̄ ſonus i aere ab eo refract⁹: ꝛ q̄ ab illo ſono mltiplicat̄ ſpēs ei⁹ ad aerē diſtantioꝛē nō refractū ab eoꝺē ſonāte: ſic q̄ licet vbicunq; eſt ſonus ſit ſpēs ſoni: tū ad aliquā diſtātiā puenit ſpēs ſoni ad quā nō pueniꝛ ſonus.

¶ Preterea audit̄ quidē ſonus ꝛ in aere: ꝛ in aq̄: at vero nec aer eſt auctoꝛ ſoni: nec aqua: ſed opus eſt: vt inter ſeſe ſolidoꝝ coꝛpoꝝ: atq; ad aerē ictus fiat. Quod qui dē tum fit: cū aer percuſſus permanet: neq; diffundit̄. Quapꝛopter ſi cito vehemēter q; pcutiat̄: ſonat. Opus eſt enim vt pcutientis motus diffuſionē preueniat aeris: perinde atq; ſi cumulū aut acceruum are/ne: cū fertur velociter quiſpiam verberet.

T.cō. 79.

¶ Ampli⁹ audit̄ i aere: ꝛ i aq̄: ſz min⁹ i aq̄: nō eſt aūt ſoni ꝓpri⁹ aer: neq; aq̄. Sed opꝫ firmoꝝ fieri repcuſſionē adinuicē. ꝛ aera. Hoc aūt fit cū pmaneat pcuſſus aer: ꝛ nō ſoluat̄ vñ ſi velociter ꝛ fortiter pcutiat̄ ſonat. Opꝫ eni pōccupare motū feriētis fracturā aeris: ſicut ſi ꝛgregationē: aut cumuluꝫ lapilloꝝ pcutiat aliquis latū velociter.

¶ Declarat q̄ eſt mediū audiēdi ſonū dicēs: q̄ ſonus audit̄ in aere: ꝛ in aqua. ſed minus in aqua: q̄ eſt groſſioꝛ. ꝛ nō receptiua ſoni realis: ſed ſolū intētiōalis: ſz neq; aer: neq; aq̄ eſt ꝓprius effectiuus ſoni. ſed opꝫ ad ſoni cātionē fieri percuſſionē firmoꝝ. i. coꝛpoꝝ duroꝝ ad inuicez ꝛ ad aera: ꝛ hoc ſit cum aer percuſſus permaneat. ſ. reſiſtendo expellenti ipſum: ꝛ nō ſoluatur faciliter ei cedendo. Unde ſi aer velociter ꝛ fortiter percutiat̄ ſonat. i. ſonum recipit: q̄m opꝫ motū ferientis ꝓeoccupare. i. preuenire fracturā aeris: ꝛ hoc accidit ſicut ſi aliquid velociter latū percutiat cumulū lapilloꝝ. ¶ Intelligendū primo q̄ ad ꝓductionē ſoni opꝫ motū coꝛpis pcutientis eſſe ita velocē q̄ anticipet aeris fracturā: ita q̄ aer percutiat ita fortiter anteq̄ ſoluatur ꝛ cedat: vnde vnū coꝛpus poſſet ita plane poni ſup aliud q̄ aer cederet: ꝛ diuideret̄ abſq; violentia: ꝛ tunc nō fieret ſonus. ¶ Intelligenduꝫ ſcōo q̄ ſiſe eſt ꝺ coꝛpoꝝ⁹ ſe pcutientib⁹ ꝛ facientib⁹ ſonū: ſicut ꝺ cumulo lapidū qui nō eſt natus bene ſonare. nā ſi fortiter pcutiat̄ faciet ſonum: q̄ tunc aer velociter ꝛ cum violentia refrāgit̄: ſed ſi motu lento id faciat: quia tūc aeri nulla violentia inferetur nullus generabitur ſonus.

Dubitaſ vtrū ſonus ſit realr̄ in aere vt in ſubiecto. Arguit q̄ nō: q̄ idē nō eſt ſubz alicuius q̄litatis ſenſibilis: ꝛ mediū ſentiēdi eā: vt vī manifeſtū. ſed aer eſt mediū audiendi ſonū. vt dicit Ariſto. in lr̄a. ḡ nō eſt eius ſubm. ¶ Ad oppm eſt Ari. ꝛ Cōmēta.

Antequam reſpondeaī ad queſitū primo videndus eſt modus quo ſonus generatur ꝛ ſm qō colligit̄ ab Ari. in lr̄a. Sonus vt plurimū generatur cōcurrentib⁹ duob⁹ coꝛporib⁹ duris ſeinuicem percutientib⁹ ſm ſuperficiē notabilis quātitatis: ꝛ motu veloci ꝛ impetuoſo: ex quo aer medi⁹ fortiter ꝛ violenter pellitur ꝛ refrangit̄: ꝛ per talem violentā aeris fractionem tangq; per diſpōnē ꝓpinquā a pcutiente ꝛ percuſſo in tali aere quedā ſenſibilis q̄litas. ꝓducit̄ ꝓceptibilis per auditū: que cōiter ſonus vocat̄. Et ſm qō dicit Albertus ad ſoni ꝓductionē opꝫ q̄tuo: cōcurrere percuſſiones. Prima eſt pcuſſio coꝛporis percutientis. ſcōa eſt percuſſio coꝛporis percuſſi: ꝛ ex iſta ſcōa cauſant̄ due alie ſcz tertia q̄ a pcuſſo percutit aer ſibi ꝓprim⁹: ꝛ q̄rta qua ille aer ꝓius percuſſus percutit aliū aerē. Cum aūt fiunt tales percuſſiones: tunc neceſſe eſt vt aliq̄ pars aeris media inter percutiens ꝛ percuſſum cōſtringat̄: ꝛ vniatur reſiſtendo. ꝛ in illa fit ſonus. Tū q̄: aer eſt faciliter rare factibilis ꝛ cōdēſabilis eſt mā idonea ad ſoni receptionē: q̄ nō contingit ꝺ igne pp eius ſubtilitatē: nec ꝺ aq̄ ꝛ terra pp earū groſſitatē. ¶ Oꝛ oporteat coꝛpa ſonū cauſantia eſſe dura: pz: q̄ mollia ad inuicē pcuſſa nō ſonāt. Ideo dixit Ari. q̄ oꝫ firmoꝝ pcuſſiones fieri adinuicē ꝛ ad aera. ¶ Oꝛ oporteat illa ſe pcutere ꝓz ſuperficiē notabilis quātitatis: pz: q̄ ſi ſm valde paruā ſuperficiē fiat cōtactus ſonus nō fiet: ꝓpterea dicit Aꝛ. ifra. Nō igit̄ ſicut dictū eſt oē ſonat q̄ verberat ꝛ verberās: vt ſi obijciat̄ acus acui ſonat. ¶ Oꝛ etiā oporteat pcuſſiones illas eſſe veloces manifeſtū eſt: q̄m ſi lente eſſent nō fieret ſonus: ꝛ quantū ad pcuſſiōes coꝛpoꝝ ſonātiū dixit Ari. Opꝫ enī poccupare motū feriētis fracturā aeris: q̄ āt oporteat aerē fortiter pcuti ꝛ ifrāgi: ꝓ ſignū pōt oſtēdi: q̄ coꝛpa que in ſua cōpoſitione multū hñt ꝺ ſubtili aereo melius ſonāt: q̄: talia ſunt tremētia: ꝛ ex hoc aerē melius refrangunt: ꝛ maxime ſi fuerint cōcaua vt cāpana: ꝛ ex hoc apparet quare aurū: argentū: ꝛ es ſunt coꝛpa valde ſonoꝛa: ſtagnū aūt ꝛ plūbū ſurduꝫ hñt ſonum. nā prima plus habēt ꝺ ſubtili aereo. ſcōa vero ꝺ aqueo: ꝛ ſiſe eſt ꝺ lapidibus ꝛ lignis. vnde fagus optime ſonat: q̄ſ multū ꝺz aeris ꝓſātie ꝛ ſiccitatis. Buſſus aūt nō ſic ſonat: q̄ plus ꝺz ꝺ groſſo terreſtri. Et ideo loquens ꝺ aere in quo fit ſonus dixit. Tū ſi velociter ꝛ fortiter pcutiat̄ ſonat. Cū cautela tū dictū fuit ſupra ſonū vt plurimū ſic cauſari: q̄ nō incōueniret ipſum fieri nō concurrente niſi vno coꝛpe duro: imo etiā abſq; cōcurſu alicuius coꝛporis duri. licz hoc fiat rarius: aut pp mixtionē alterātiōis cū motu local̄: ꝛ ſono tonitrui: aut ꝓpter magnā motus velocitatē ſicut accidit̄ flatu vētoꝝ ꝛ tēpeſtatib⁹ maris: in quib⁹ ex colliſione partiū aeris adinuicē: aut aque ſonus cauſat̄. ¶ Et ſcias vt dictuꝫ eſt ſupq; ſi percutiat̄ fundus aque⁹ ꝛ illic ſonus generet̄ non in aqua: ſed in aere ſubiectiue fundat̄: cuius ſignū ſunt ampule ad aque ſuperficiem eleuate.

Et ex hoc patet reſpōſio ad q̄ſitū. ſ. q̄ ſonus realiter eſt in aere ꝛ ſicut i ſubiecto: ꝛ nō in coꝛporibus ſonantibus ꝛz ab illis ſit effectiue: q̄ꝺ pz: q̄ niſi ſonus eſſet realr̄ in aere: tunc eius perceptio non ꝓpediret vel iuuaret per ventū: vt eſt manifeſtuꝫ ꝺ colore q̄ non hꝺz eſſe in medio niſi intentionalr̄: ꝺñs falſuꝫ: q̄ experimur q̄ ſi vētus veniat a loco ſoni verſus auditū melꝰ ſentit̄: ſi aūt ecōtra ſentitur deteriꝰ: ꝛ hoc eſt quia ſonus realiter eſt in aere vt in ſubiecto. ¶ Ad rationē aūt i op-

positū dicit q nō cōuenit idē ad corpus esse subm alicuius qualitatis sensibilis: z mediū sentiēdi eā fm ptes diuersas. Unde nō in toto aere est sonus realr: vt supius fuit ostensuz. sed ppe corpa sonantia hz esse sonus realr: z ad longinquio: ē distantiā intentionalr multiplicat. z c.

¶ Fit aūt echo sonit⁹ inquā is: qui post sonum resultat: cū aer fact⁹ vnus ob vas vel locū qui terminauit ipsuz atq; dissolui pro hibuit: inde resilit veluti pila repulsus: vr aūt talis sonitus fieri semp: sed non semp clarus efficitur: nā z in sono pinde atq; i lumine fit: lumē enim semp refrāgit: aliquin nō fieret lumē vbiq;: sed essent extra locum eum tenebre: quo radij solis pueniunt. Uerū non ita semper refrāgit vt vmbrā efficiat: qua terminare lumē solemus: quod quidē tum fit: cū ab aqua vel ere ceteriscz leuibus: vt patet reflectitur.

T.cō. 80. ¶ Echō aūt fit cū ab aere vno facto pp vas determinās z phibēs diffundi: iterū aer repellitur sicut spera. Uidetur aūt semp fieri echon: sed nō certus: qz accidit in sono: ficz in lumine: z enim lumē semp repercutitur: neq; eni fieret penitus lumen: sed tenebra extra solē. sz nō fic repercutit: sicut ab aq̄: aut ere: aut ab aliquo alio leniū. Quare tenebrā facit: qua lumen determinamus.

¶ Nūc ostēdit qualr genere sonus reflexus q appellatur Echon dicēs q echon fit cū ab aere vno. i. cōtinuo fracto ppter vas. i. obstaculū pcauū determinās z phibēs aerē iterū. i. vlterius diffundi: siue ptēdi: iterū aer ille repellit sicut spera. Uidet aūt semp fieri echon. sz nō certus. i. manifestus: qz accidit in sono sicut in lumīe. nā lumē semp repcutit siue reflectit: qm̄ si nō semp reflecteret lumē. tūc extra locū ad quē ptingunt radij solis icidētis nulli bi fieret lumē. sz tenebra: qd nō cōtingit. Nō tamē semper ita repcutit lumen sensibilr z manifeste: sicut dū repcutit ab aqua aut ere: aut ab aliquo ꝺ numero corpoz leuiū. i. planoz: sed supple aliqñ ꝺbiliter repcutit: z tūc facit tenebrā: qua terminamus lumē. ¶ Intelligēdū p̄ fz Cōmēta. com̄. 80. q sile est ꝺ reflexione circulationū factarū in aqua: z factarū in aere. Nā si lapis piciat i aq̄ facit circa se circulos mō dicto supius: q si anteq̄ ꝓpleāt inueniant obstaculū qd̄ phibeat eoz vlteriorē pcessum: tunc reflectent ab obstaculo versus locū in quo pmo cecidit lapis motu opposito motui p̄. sic silr si aliqd̄ corpus solidū pcutiat ad aliud in aere: z faciat sonū fieri i illo aere fractiones in modū circuloz: sic q a corpe sonāte fiet fractio circularis i aere illi cōtiguo: z ab illo pmo circulo fiet secūdus circulus maioz pozi in aere sequēte: z sic vlterius cōtinue plus elōgādo a corpe sonāte: z si contingat q anteq̄ finiant tales aeris circulatiōes per quas in eo pducit sonus successiue fm successionē illarū circulationū seu circulariū fractionū q obuiēt alicui obstaculo solido z cōcauo habēti aerē diu retentū ad modū vasis: vt domui antiq̄ inhabitate: aut puteo ātiquo pfundo: aut cauerne ositati mōtis z c. tūc illi circuli aeris ab illo obstaculo reflectēt versus locū pme pcussiōis: z iterato refrāgent fm ꝓsimiles circulationes p motū pzioꝛi oppositū factas: ex qua refractiōe reflexa causabit sonus secūdus primo similis: z fiet talis reflexio sicut reflectitur pila ad parietez piecta que fimilstudo fm Cōmē. itelligi dz nō q idem aer continue primo impellat z postea repellat: sicut eadē est pila in primo motu z in secundo: q hoc dictis repugnat: sed quia sicut pila dū reflectitur mouetur motu simili primo motui: sic aer hz cōsimilē fractionē z figurationē primo impellit: z postea reflectit: z ex hoc cōtingit q ille sonus scōs qui dicitur echon est silis primo. Unde cū dr q echon fit cū ab aere vno: z c. per aerē vnū intelligere ꝺbemus aerē terminatū z inclusum in corpore a quo cōtinet z phibet ab exitu siue ab vlteriori pcessu: z illud est obstaculuz reflectens: vt patet ex dictis: z h est alia expositio huius partis ab illa que pus posita fuit.

¶ Ex quib⁹ euidenter colligi pōt Cōmētator ē velle q sonus echon est aliius numero a sono ipsum precedente: cui assimilat: qm̄ sicut motus quo aer primo mouet versus obstaculū nō est idem motus numero cū motu scōo quo obstaculo reflectit: timo illi motus sunt oppositi z reflexi: iter quos necessario cadit quies media: vt. 8. phys. colligit: sic nec sonus primus qui cōsequit motū primuz erit idē numero cū scōo sono qui scōm motū cōsequit: nec cū eo cōtinuabit: sed erunt diuersi sonit: quoꝛ vn⁹ sequet ad aliū cū paulatione intermedia. Utrum aūt sint eiusdē speciei vel nō ad ꝓsens nō est opus ꝺminare: z hoc qd̄ dicit Cōmēta. verū est q echon est realis: z de tali intelligendus est dū dicit: q echō est iteratio soni conseruando suā figurā: z q duz audit echon audit idē sonus iteratus. i. similis quasi respōdens pmo: sed quādo echō est intētionalis aliter est dm. nā tunc echon est idē sonꝰ numero cū primo audito: cōtingit eni eundē sonū numero ab eodē audiri bis: p⁹ recte: z postea reflere: z dū audit reflere est echō intentionalis: sicut etiā idem visibile pōt ab eodē vidente videri duabus visionib⁹: vna recte z alia reflexe mediāte speculo: aut aliquo tali. Et q similē ꝓtingat in sono sic ꝺclarat: qm̄ ponamus q fiat fortis sonus iurta cauernā mōtis vel aliud tale: sic tm̄: q circulationes aeris: in q̄ est sonus excliuie terminent ad illā cauernā. ita q nō ꝓcederent vlterius: dato: q illic nullū eēt obstaculū: tūc nō fiet repercussio illius aeris ab obstaculo vt notum est: z sic non causabit sonus reflexus: hz solum rectus: species tamē illius soni recti ab obstaculo reflectent versus locuz pme percussionis. Ideo homo illic existens illū sonū bis audiet: pmo per spēs recte multiplicatas. deide per illas spēs ab obstaculo reflexas: z sic illi erit echon intētionalis: in quo pcise sonus pmus audiet.

¶ Intelligēdū scōo q sile est ꝺ reflexione soni: z ꝺ reflexione luminis. nā reflexio luminis aliqñ ē fortis: vt si reflectat lumē ab ere: vel marmore terso z polito: z ex tali reflexione causat quidā splēdoꝛ ita lucidus: sicut loc⁹ quē aspicit sol. Aliquādo aūt talis reflexio est ꝺbilis: vt si fiat ab aere vel ab alio reflectēte debiliter: z ex tali reflexiōe fit vmbra in qua ē lumē diminutū: aliter i ea nō possemus videre. vñ lumē intensum terminat ad locum vmbre. Silr est in soni reflexione q aliqñ fit fortis reflexio ex forti aeris repercussione. z tunc fit echon manifestus. Aliqñ aūt fit ꝺbilis: sic q nō pcipit echon. sed soluz sonus ex recta fractiōe causatus. Et dicit Cōmētator: q licz sonus fm figurā sperīcā producat. Illa tm̄ figura nō est pfecte sperīcitatis: qm̄ son⁹ fortis ad maioꝛē distātiaz multiplicat z audit fm dr̄iaz positōis ad quā tēdit aeris impulsio: siue refractio quā fm dr̄iaz positiōis oppositā illi: sic fi corpus sperīcū hret vnā medietatē lucidā z aliā opacā: multiplicaret lumē sperice circa se. hz ītēsius z ad distātiā lōginquioꝛez ad latus ptis lucide quā ptis opposite: quare multiplicatio illa nō esset pfecte sperīcitatis.

¶ Recte

¶ Recte aūt a veteribus audiēdi vacuo tribuitur auctoritas. nā aer vacuū esse videt. Is autē est qui audire facit. Cuz cōtinuus vnusq; fuerit agitatus. Uerū q fragilis ē non personat: nisi id qō est percussū sit leue. Tum eniz vnus ipse simul ob planitiē ipsaz euadit. Leuis nāq; corporis planuz est vnū. Id igitur sonū efficit: quod mouet vsqz ad auditum cōtinuatione aerē vnuz.

¶ Uacuum enim recte dī prōpriū audiendi: vī enim esse vacuū aer: hoc autē est faciēs audire cū moueatur cōtinuus z vn⁹: sed ꝓpter id quod frangibilis est nō sonat nisi lene sit qō pcutit: tūc aūt vnus fit: sil. n. ꝓpter planū: vnum eni est lenis planum.

¶ Sonatiuum quidem igitur: qō motiuū vnius aeris cōtinuitate vsqz ad auditum.

¶ Determinat ꝺ medio audiendi sonum. Et diuiditur i duas partes: q: primo ꝺterminat ꝺ hmōi medio: ostēdēdo quo īmutetur a sono. Jn secūdo idem facit ꝺ organo ipsius auditus. secūda ibi. (Auditus aūt cōnalis.) ¶ De prima dicit q vacuum. i. aer ab antiquis sic appellatus recte dicitur prōpriū medium audiendi sonum. aer enim vī esse vacuū: q non est visibilis: z aer est faciens audire cum moueatur cōtinuus z vnus: qui ꝓp hoc q frāgibilis est. i. faciliter diuisibilis non sonat nisi corpus quod i eo percutit sit lene. i. planū. tunc enim fit in eo vnus sonus: q simul fit ꝓpter planum. i. q superficies est plana nā planū. i. superficies corporis lenis est vnum. Et quia qñ superficies corpis pcussi est vna z regularis oēs partes aeris ēt vna percussione simul z vnifoꝛmiter refranguntur: z fortis fit sonus. Ideo dicit Ari. q sonatiuuz corpus est qō est motiuū vnius aeris ꝓtinuitate vsqz ad auditum.

¶ Intelligēdū p̄ fm Cōmēta. pm̄. 81. q necesse ē in faciendo sonū q percussū sit lene: q vnus sonus nō fit nisi ab vno motu: qm̄ corpus percussū fuerit lene. tūc g̃ mot⁹ q fit in aere fit ab vna percussione: qm̄ insimul expelluntur partes aeris a superficie eius: qm̄ superficies rei lenis ē vna: quapropter z percussio erit vna. q̄propter z sonus erit vnus: superficies aūt aspera nō est vna sed plures superficies: q̄propter percussio erit plures: q̄propter nō fiet illic vnus sonus oīno ,ppter diuersitatē z difformitatē earū z q: vna earū nō sufficit in faciendo sonū: nec oēs insimul vna pcussio. cōmētū est satis clarū ex dictis supius.

¶ Scōo intelligendū fm Cōmēta. pm̄. 82. q necesse est ex hoc qd̄ declarauim⁹ vt agens sonū sit mouens vnum aerē motū vno motu cōtinuo quousq; perueniat ad auditū. Et intendit per hoc qd̄ dixit vnū: nō vnū pp distinctionē ab alijs partibus aeris: sed vnuz pp vnū motum ꝓtinui. ¶ Ex dictis Aristo. ibi. (Sonatiuū quidē igit.) z Cōmenta. hic putāt aliqui eos velle q si sonus dz audiri opz q aer frangat: z q sonus producat motu cōtinuo a corpoꝛe sonante vsq; ad auditū. Qd̄ ego verū esse non puto: qm̄ sonus cāpane nullo flante vento ad tantā distātiā mouet auditū ad quantā nō sufficeret campana aerē mouere. Uoluerunt ergo Aristo. z Cōmēta. ex dictis eoruz: nullū esse ita prōpriū medium audiendi sonū sicut aer q nullū aliud est qd̄ fit ita natum frangi motu continuo ad longinquā distantiā z vsq; ad auditū sicut ipse: sed tm̄ voluerunt q hoc fit necessariū. ¶ Uel dicat z melius q ipsi voluerunt q necesse est aerem motu ꝓtinuo moueri vsq; ad auditū: nō simplr: vt sonus audiat: sed vt fortiter audiatur. sicut etiam dixerunt oportere corpus percussuz esse planū vt fiat sonus: qd̄ non est verum simpliciter: hz solum vt bonus siue intensus fiat sonus.

¶ Jnest aūt auditui qdam insitus aer: atq; cum auditus in aere sit. Cū exterīs aer mouetur: z internus mouetur ac agitat. Qua ꝓpter aial nō omni audit ex parte: neq; quouis aer pertrāsit z penetrat: quippe cū animatū non habeat aerē vbiq;: quo possit quouis sua parte moueri.

¶ Audit⁹ āt cōnaturalis est aeri: pp id autē qd̄ i aere ē: moto exīoriqd̄ intra mouet: pp qd̄ qdē nō vbiq; audit aial: neq; vbiq; trā sit aer. Non enim vbiq; habet aerem mouenda pars: z aiatū: sicut pupilla hūiduz.

¶ Nūc ostēdit qūo organū auditus a sono īmutet. Et diuidit in duas partes: quia pmo facit qd̄ dictuz est. Secōo ostendit qualis sit aer exterioꝛ: z aer iterioꝛ in cōcauitate auris ꝓtentus qui est oꝛganū audiendi. ibi. (Per se qdē igit.) ¶ De prima dicit q auditus est ꝓnaturalis aeri. i. habz aerē cōnaturalē siue corpus aereū a ꝑdominio pro suo oꝛgano: z ꝓpter id qō sonus est i aere exterioꝛi moto qō est intra. s. aer cōnaturalis in cōcauo auris existēs ab illo aere exterioꝛi moto mouet: ꝓpter qō nō vbiq; audit animal: neq; vbi pnetrat aer exterioꝛ: q: nō vbiq; est ꝑs mouenda a sono: z ipsum aiatū hz talē aerē cōnaturalē: sicut humidū qō est in pupilla nō est vbiq; in aial: hz solū in parte ꝺterminata. s. in oculo. ¶ Intelligēdū pmo fm Cōmēta. com̄. 82. q sensus auditus copulat cū sono: q in eo existit aer cōtinuus cū aere extrinseco: qui si nō esset nihil sentiret. ꝓsequit subdit. Et q necesse est vt in hoc sensu sit aer cōtinu⁹ cū aere extrīseco in quē cadit percussio. ideo aial nō potest audire in omni loco. sed in locis i quibus nihil diuidit inter aerem percussuz z aerē i sensu auditus: neq; ex omni mēbro ꝓpzio audit. sed ex oi mēbro in quo trāsit aer. s. auris: adhuc post subdit. Et silr ē dispositio videtis in cōparatiōe ad humoꝛē glaciale. scilicet q visio non aptatur ei nisi ꝑ membrum in quo est humoꝛ diaphanus apt⁹ ad recipiendū colores. verbi gratia humoꝛ glacialis z c. ¶ Ex quib⁹ verbis apparet Cōmentator velle q sicut oꝛganum tactus z gustus est ꝺ natura terre: z oꝛganū olfactus ꝺ materia ignis z oꝛganū visus ꝺ natura aque: sic oꝛganuz auditus est ꝺ natura aeris: z appellatur aer connaturalis: nō quia sit aer: sed quia est corpus aereum a prędominio: z est a quadaz subtili pellicula circundatum miringa vocata: que habz continuitatem cum neruo ad concauum auris a cerebro transmissum. Albertus tamen vult: q oꝛganum auditus non sit talis aer. sed potius neruus ꝑ concauū auris expansus. ¶ Intelligēdū scōo fm Albertum: q licz auris nō sit oꝛganū auditus: tamē ꝺseruit auditui. Et fecit natura latera auris dura: vt pcussa ab aere in quo est sonꝰ: hæne percutiant oꝛganum auditus. Et fecit eius exteriora lata: vt multū auriant sonū. Et fecit eius foramen tortuosum vt aer interioꝛ prohibeatur exire: z corpora extrinseca ingredi, phibeantur: que auditus oꝛganum corrumpere possent: vel saltem auditum impedire. Fecit etiam natura ꝑ aures purgationem capitis a quadā superfluitate colerica que sui caliditate: z siccitate auditꝰ tympani z latera auris in siccitate z duricie habet cōseruare: vt illic melioꝛ fiat impressio soni: sicut ꝑ tympani z chor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

de musicorum melius sonant extense q̄ remolite.

¶ Ipse igitur aer vacat ex se sono: qz facile dispergit ac dissoluitur: verū cum ꝓhibetur dissolui: motio tū ipsius est sonus: at is aer qui in auribus est collocatus: intus est cōdit⁹: vt sit immobilis: atqz hoc vt exacte sentiat differētias omnes. Et ꝓpter hoc i aqua etiā audimus: quia nō ingreditur in ipsum insitū aerem: nec in aurē ob obliquitatis ipsius aq̄. Quod si acciderit nō audimus: nec itē si eg̃tauerit ipsaz membrana. Quēadmoduz etiā non videmus: cum ea pellis egrotat que pupillaz complectitur.

T.cō. 83

¶ Per se gdē igitur insonabilis aer: pp id qđ facile cessibilis est. Cū vero ꝓhibeatur defluere: huiusmodi motus sonus ē. Hic aūt est in auribꝰ edificatꝰ: cū hoc q̄ imobilis fit: quatenꝰ certe sentiat oēs differētias motꝰ. Propter hoc aūt z i aqua audimꝰ: qm̄ nō igredit ad ipsum cōnaturalē aerē. Sed neqz in aurē ꝓpter reflexiōes ipsius. Cum aūt hoc accidat: nō audit. Neqz si miringa: sicut que in pupilla pellis laborat.

¶ Ostendit qualis sit aer exterior qui ē mediū audiēdi. z qualis sit iterior qui est auditus organū: z diuidit i duas partes: qz ꝑmo facit hoc. scdo ostendit per signū q aer cōnaturalis hz quēdā motū sibi ꝓpriū. ibi. (Sz signū.)

¶ De ꝑma dicit: q aer exterior p se est insonabilis: propter id quod facile est cessibilis. i. facilis est diuisionis: hz cuz prohibeat diffluere huius motus sonus est. i. in huius motu fit sonus tanq̄z in materia soni ꝓpinqua: hz hic aer qui est in auribus edificatus est. scilz in auribus cum hoc q̄ imobilis est quatenus certe sentimus. i. vt sentiamus omnes differentias motus: siue sonorum cōsequentiuz motus factos in aere exteriori. Et ꝓpter hoc q̄ audimꝰ per talem aerem edificatum in auribus accidit q̄ audimus in aqua: qm̄ nō ingredit aqua ad ipsuz aerē cōnaturalem ꝰstruendo ipsuz. imo neq; ingredit aqua in aurē ꝓpter reflexiones. i. tortuositates auris: vel repcussiones factas ab aere cōnaturali moto ꝓtinue motu ei ꝓprio. hz cū accidat aquā ingredi in aurē non audit aīal: ne etiam audit si miringa laboret siē nō videt si laboret seu infirmetur pellis: que est in pupilla. ¶ Intelligendū ꝑmo ꝑm cōmētatorē cōmēto. 83. q̄ sicut aer exterior non habet ex se aliquē sonū vt possit oēm sonū recipere: sic aer cōnaturalis qui est in auribꝰ nō habz aliquem motū vt possit sentire perfecte omnes modos motus factos in aere extrinseco. ¶ Iurta qđ aduertēdū est: q̄ sicut organū tactus nō est ꝰnudatū simplr ab oībus q̄litatibꝰ tangibilibus. sed soltī ab excellētijs quas hz pcipe: sic organū auditus nō est ꝰnudatū ab omni motu: cū habeat motū sibi ꝓpriuz. vt dicit Cōmētator in cōm. sequenti: est tamē ꝰnudatū ab omni motu simili motui facto in aere exteriori: z hoc sufficit vt oēs illos motus possit pcipere: z hec est intentio Cōmētatoris hic. ¶ Intelligēdū scdo q̄ sicut hō amitteret visum si ꝓp infirmitatē pellis pupille amitteret humidū aqueū oculi qđ ē organū visus: sic hō amitteret auditū si perderet aerē cōnalem pp fractionē miringe cōtinentis ipm ex itroitu aque vel aeris ipetuose moti. aut alio mō. Cōmētator tñ per miringā intelligit pelliculam cooperiētē cerebrū: z tenēdo aerē cōnaturalē esse organuz auditus. qđ hic dr est satis notū: qm̄ vt dicit Cōmē. aial carens istis instrīs caret istis sensibus. ¶ Sed tenēdo viā Alberti q̄ organū auditus sit nerꝰ expānsus ad cōcauū auris: hoc est difficilius. Attamē dici pōt: q̄ ad auditū requirit talis aer: qz licz nō sit organū auditus. ipse tñ auditus ē adeo cōnalis aeri: q̄ nō pōt imediate moueri nisi a sono vel eius spē i hꝰ aere ab aere exteriori ꝓducta. ¶ Possemus ēt dicere mediādo quo dāmodo: q̄ organū auditus est aer cōnalis: qz aggregatū ex miringa pelicula additui æruīcte: z corpe aereo i ea incluso. sed tñ non fit auditio nisi in neruo p illā pelliculaz disseminato scōm partem. qua cū illo neruo cōtinuatur: sicut oculus est organum visue: z tamē nō fit visio nisi in humore glaciali saltez inchoatiue: qđ dico pp illos qui volūt q̄ visio perficiatur in crutiatione nerui optici ad cerebro ad oculos æscendentiū. sed æ hoc alibi est inquirendū.

¶ At enim signū id est audiēdi vel non audiendi. nā auris semp personat perinde ac cornu. Semp eni aer ictus motu suo quodam in auribꝰ agitatur. Aeruz ipse sonus alienus est z nō ꝓpriꝰ: z ꝓpterea veteres vacuo nos inquiunt audire ac psonāte: qz audimus eo qđ determinatū aerez habet.

T.cō. 84

¶ Sed signū est audiēdi aut nō sonare semper aurē sicut cornu. Semper eniz quodā ꝓprio motu aer mouetur in auribꝰ: sed sonus extraneus: z nō ꝓpriꝰ ē: z ꝓpter hoc dicunt audire vacuo z sonāti: qz audimus in habente determinatum aerem.

¶ Probat p signū q̄ aer cōnaturalis hz quēdā motū ꝓpriū dicēs: q̄ signū est audiēdi aut nō audiēdi per talem aerē cōnaturalē cōtinuo motū motu ꝓprio aurē sonare sicut cornu. s. supposita manu vel alio æreo vel duro: qđ accidit: qm̄ semp aer cōnaturalis q est i auribus mouet quodā motu ꝓprio: sonus tñ quē pcipimus est extraneus huic aeri: z nō ꝓprius: cū sit subiective in aere qui est ātē ipm z nō in eo. Et ꝓp hoc dicunt antiqui audire vacuo idest aere exteriori: tanq̄z medio z sonāti. i. aere itraneo quē sonatiuū dicebāt tanq̄z organo: qm̄ audimꝰ habētes talē æterminatū aerē organicū in ꝓcauo auris. ¶ Intelligēdū q̄ si manus supponat auri audiet sonꝰ ad modū cornu: qđ accidit: qz aer ꝓnalis ꝓtinuo mouet motu ūmdatiōis: auta nā sua: aut a calore nāli auris: vt dicit Alb. q̄re ꝓtinuo agitat aerē q est in aure añ se: q̄ ꝓhibitus exire ab obstaculo repcutit a lateribꝰ auris z in eo fit sonꝰ. Cōmēta. tñ ꝑm. 84. alr introducit hāc ptē. Tlult. n. q̄ Alꝛ hic ꝓbet p signū q̄ dē talis aer organicus in cōcauo auris p signū: z est hoc q̄ hītes auditū acutū sp audiūt quēdā tinnitū in auribus: vt medici dicūt: sicut fit dū q̄s apponit cornu ad aurē: talis aūt tinnitus non pōt esse nisi in aere q est in aure. Et cā ei⁹ est q: aer qui est in aure semp mouet motu ꝓprio: ad quē motū seq̄t ille tinnitus: z q: iste motꝰ ē ꝓpriꝰ illi aeri ꝓnali: z distinctꝰ a motib⁹ exteriorib⁹ q̄ sunt extranei ipsi organo audit⁹: iō iste motꝰ organi auditꝰ si ꝓdiet motꝰ fiēdos i eo a motibꝰ z sonis exteriorib⁹

Dubitaſ q̄ vtrum sonus sit motus aeris: z videtur q̄ sic per Aristo. in littera dicentem: q̄ cum ꝓhibeatur aer diffluere huiusmōi motus sonus est.

¶ In oppositū arguitur: quia nulli sensibile ꝓpriuz est cōe: vt patuit supra: hz sonus est sensibile ꝓpriuz auditus: z motus

z motus aeris est sensibile cōmune. ergo nō. ¶ Item illa nō sunt idem quoꝝ nō sunt eedem differētie: sed sonus z motus sunt huiusmodi. igitur nō. patet cōsequētia cum maiori: z minor declaratur: q̄ differentie soni sūt acutū z graue: differentie autē motus sunt velor z tardum: modo acutum z graue nō sunt velor z tarduz: sed ex eis causantur. Unde ex velocitate motus aeris causatur acutū in sono: z ex tarditate motus aeris causatur graue in sono. Ex quo patet: q̄ sonus non est motus aeris: sed ex eo causatur: z ꝓpositio Aristo. habet intelligi in predicatione cāli: vt patuit circa littera. ¶ Est ramē aduertenduz q̄ alie qualitates sensibiles: q̄ sunt permanētes: hz pducantur per motū: non tamē habent esse completum nisi post motū quē terminant: z ꝓpterea remanent in subiecto motu cessante: sonus autē: qz est successiuus a motu ꝰpendens: nō tantū in fieri: sed etiam in conseruari absq̄ motu esse non pōt: imo sicut mediante motu aeris producitur sonus in aere modo superius posito: sic dum motꝰ ille æficit: sonum æficere necesse est: quoniā cōcomitat sonus motū illū: sicut ꝓpria passio suū subiectuz. ¶ Ex quo vlterius sequitur q̄ sonus nō solū hz partes quantitatiuas simul existentes in quas diuiditur ad diuisionez aeris moti: sed etiā hz partes sibi inuicē succedētes q̄ nō sunt simul in quas diuidit ad diuisionem temporis ipm mensurantis: z ille copulantur ad eundez terminū cōez ad quē copulantur partes motus qui est suum imediatū subiectū. s. ad mutatum esse: sicut partes loci copulantur ad eundem terminum cōmunē ad quez copulantur partes corporis locati. Uel possumus dicere q̄ copulantur ad ꝓpriuz indiuisibile: quod vocari potest sonatuz eē.

¶ Et ex hoc etiam patet q̄ idem sonus numero potest simul a diuersis audiri: quia licet sonus nō possit eē absq̄ motu: tamē ſpecies soni per medīū quiescens potest multiplicari: neqz opz sonum realiter peruenire vsq̄ ad auditum: vt superius dicebatur: quare ab eodez sono poterūt diuerse ſpecies multiplicari pr partes aeris distinctas ad varios auditus: z per consequens idem sonus simul a diuersis poterit audiri. ¶ Et si obiciatur ꝓbādo: q̄ nō opz sonuz audiri per ſpeciem ab eo multiplicatā: qz si auditus esset vbi est sonus realiter pciperet ipsum: z tamē nō perciperet per ſpēm eius: qz obiectū z eius ſpecies nō sunt simul. ¶ Huic dicitur q̄ auditus non sentiret sonū sibi imediatū: q̄ sensibile positum supra sensum non sentitur: sed sentiret sonum distantē per ſpeciem multiplicatam pr medium auditui imediatum: neqz incōuenit ſpeciem vnius soni esse simul cum alio sono.

¶ Sed vtrum horum duorū sonet. Utruz id quod verberatur. At constat: vtrūq̄ sonare: modo autez diuerso. Sonus eni motio est eiꝰ: qđ eo motu moueri potest: quo mouentur ea que resiliunt a corporibꝰ leuibus. Cū quispiā percutit. Nec oē quodlibet tam verberatuz q̄z verberans sonū efficit: vt diximus. Nō enim: vt patet: sonus efficitur si acus feriat acū: sed opus ē vt id qđ verberatur sit planum: quo simul aer inde resiliat totusue concutiatur.

T.cō. 85.

¶ Utrū autē sonet verberās: aut qđ verberatur aut vtrūq̄ modo autē altero. Est eni sonus motus possibilis moueri hoc mō: quo quidē saltātia a lenibꝰ cuz aliqs truserit. i. fortiter pcusserit corpora lenia. Unde sicut dicuz est: non omne qđ verberatur aut verberat sonat: vt si obiciatur acus acui non sonat: sed oz vt fiat sonus: qđ percutitur regulare eē: vt aer subito dissiliat z moueatur.

¶ Intelligendū ꝑmo ꝑm Cōmētatorē cōmēto. 86. q̄ quēadmodū motus rerū euanescū. i. saltantium attribuit percutiendi secūdū agens: z percussio ſm subiecti: ita sonus qui est motus aeris tali modo attribuitur percutiēti z percusso: z pr hoc nō vult Cōmentator q̄ percussum sit subiectū. i. materia soni: sed intendit q̄ percussum se habz sicut subiectum siue passum respectu percussionis: ad quā sequitur sonus. ¶ Intelligendū secūdo q̄ vt dictū ē supra ad hoc q̄ fiat fortis sonus: opz ipm percussum plures hāre conditiones. Prima est q̄ sit planū vl concauū. Tertia est q̄ sit lene z regulare. Quarta est q̄ in sui cōpositione habeat multum de subtili aere. Quando hec oīa cōcurrūt ex parte percussi: tunc si ad ipsum pcutiens impellat aerem forti z impetuoso motu: percussum ipm æthinebit nō permittēdo ipsum vlterius transire: z faciet ipsum saltare z resilire: z aer sic saltans z resiliens intensum z notabilem recipit sonum.

¶ Atq̄ differentie sonoꝝ actu sono manifeste fieri solent. Nam vt absq̄ lumine non videntur colores: sic neqz acutum graueq̄ sine sono discernitur.

¶ Differētie autē sonantiū in sono hz actū ostenduntur: sicut. n. nō videnf colores sine lumie: sic neqz sine sono acutū: z graue.

T.cō. 86

¶ Determinat de differentijs soni. Et diuiditur in tres partes. Primo ostendit qualiter sint accipiende differentie sonantiū z sonoꝝ. Secūdo ostēdit q̄ noīa sonātium z sonoꝝ sunt accipienda a nominib⁹ qualitatū tangibiliuz. Tertio oñdit q̄ differentie sonātiū z sonoꝝ habent similitudinē cū differentijs tangibilibus. secūda ibi. (Hec aūt dicuntur.) tertia ibi. (Et videnf similitudinem.) ¶ De ꝑma dicit q̄ differentie sonātiuz sicut sunt acutū z graue ostendunf. i. manifestant in sono ſm acutū: q̄m sicut nō videntur colores sine lumie: sic neqz sine sono sentiunf acutuz z graue. ¶ Intelligendū hz Cōmē. cōmēto. 86. q̄ quēadmodū differ colorū nō ꝓhendunf sine essentia coloris in actu: z illō erit apud presentiā lucis: sic acutū z graue in sono: q̄ sunt prime differentie soni: nō ꝓhēdūtur sine essentia soni in actu. Et quo pz q̄ per sonuz in actu nō solum cognoscimus acutū z graue ſm q̄ cōpetunt corporibus sonantibus: sed etiam ſm q̄ sunt differentie soni. Unde dicimus illaz chordā esse acutā: q̄ facit sonuz acutum: z illaz grauem: q̄ facit sonum grauez: z sicut nō cognoscimus aliquē colorem esse albedinem: aut nigredinem: nisi ille color sit: z visum immutet: sic nō cognosci-

mus acutiem aut grauitatē soni: nisi sit sonus acutus aut grauis imutans auditum.

¶ Hec aūt a tangibilibus translatione dicūtur. Acutum nāq; multū in breui tēpore sē sum mouet: graue vero longo i tēpore parum. Non igitur idem est acutuz z velox: neq; graue tardumq; sed fit alterius gdez motus ꝓpter velocitatem talis: alterius autem talis ob tarditatem.

¶ Hec autē dicuntur ſm metaphorā ab illis q̄ tangunt. Acutū. n. mouet sensum in pauco tēpore multū: graue aūt i multo tēpore paucū. Neq; tamen velox est acutū: graue autem tardū: sed fit hoc gdē pp velocitatē huiꝰ motus: illō aūt pp tarditatē.

¶ Ostēdit q̄ noia sonātiū z sonorū sumunt a nominibꝰ qualitatū tangibiliū: dicēs: q̄ hec. s. differētie sonoz dicūtur ſm metaphorā. i. similitudinē ab illis que tangunt. i. qualitatibꝰ tangibilibꝰ: qñ sicut i tactu acutū est qđ monet in pauco tēpore multū: z graue qđ in multo tpe mouet paucū. sic est in auditu. Sed tñ velox non est acutum: neq; tardū est graue: sed acutū fit pp velocitatem huius motus z graue fit ꝓpter eius tarditatē. ¶ Intelligēdū q̄ acutū z graue: aut fiūt ex uno motu: aut ex pluribꝰ motibus. Si fiant ex uno motu: tūc ad hoc q̄ sonus sit acutꝰ: oz motū esse velocē: ad hoc aūt q̄ sit grauis oz motuz esse tardū: z hoc est illud quod vult Aristo. Unde q̄ velox z tardū sunt ðrie motꝰ: z acutū z graue sunt differētie soni: sicut sonus nō est motꝰ: sed causat ex motu: sic acutū z graue nō sunt velox z tardū: sz causant ex eis. Ubi autez acutū z graue fiāt ex pluribꝰ motibꝰ: tūc vt sonus sit acutus requrit motꝰ esse spissos: vt aūt sit grauis requrit motus esse raros. ¶ Uñ ad experientiā pz q̄ corda bene tēsa: q: plures facit motꝰ in aere: z magis spissos sonū facit acutiorē si percutiaf q̄ſi esset male tensa: qñ dum ē male tensa pauciores z rariores facit motus: z minus aerem refrangit: z ex cōsequenti sonum magis grauem facit.

¶ Et filia esse videntur acuto atq; obtuso: que sunt in tactu. Nā acutū quidem quasi pungit: obtusuz aūt quasi pellit: q̄ illud i pauco: hoc i multo tēpore mouet. Quare fit vt illud sit velox: hoc tardum. Atq; de sono quidem determinatuz sit hactenus.

¶ Et videnf similitudinē hēre circa tactū cum acuto z hebeti. Acutuz eni quasi pungit: hebes quasi pellit ꝓpter id qđ mouet hoc qdā i pūcto: illud autē i multo. Quaꝫ accidit hoc gdez velox: illud autē tardū eē.

T.cō. 87. ¶ De sono igitur sic determinatum est.

¶ Declarat q̄ differētie sonoz siue sonantiū hñt similitudinē cū differētijs tangibiliū dicēs: q̄ differētie sonoruz videnf hīe similitudinē cū acuto z hebeti: que sunt circa tactū. Unde acutū in tactu est qđ pungit: hebes vero est qđ pellit: pp hoc q̄ acutū mouet in pauco tēpore multū hebes vero i multo tēpore mouet paucū: quare accidit hoc quidē. s. acutū esse velox: illō aūt. s. hebes esse tardū z q̄: vt supra oñsum est: acutū in sono: sequtur motū velocem. z graue motū tardū: oꝑ aliquā esse similitudinē in ter differentias sonorū z ðrias qualitatū tangibilium: z sic fit determinatū de sono in vniuersali. ¶ Intelligendū primo: q̄ ea que dicuntur de ðrijs corporū sonatiū: etiaz ꝛbent intelligi de differentijs sonorū: z econuerso. qñ differentie sonorū proportionabiliter consequuntur differentias corporū sonantiuꝫ. naz corpus sonans non dicitur acutum: nisi q̄ facit sonum acutuz: neq; dicitur graue: nisi q̄ facit sonum grauem. Et ideo de hīs indistincte siue indifferenter Aristo. dicta intelligi debēt. ¶ Intelligendū secūdo ſm Albertum q̄ acutuz in tangibilibus non ꝓprie dicitur velox: z hebes siue graue nō ꝓprie dicitur tardum: q̄z tardū z velox sunt ꝓprietates motus: z acutū z graue nō sunt motus: sed acuto attribuitur velox ꝓpter velocitatē sui motus in penetrando id quod tangit: z hebeti seu graui attribuitur tardū ꝓpter tarditatem sui motus in penetrando in tactum: z in hoc acutum z graue in sonis habent similitudinē cum acuto z graui in qualitatibus tangibilibus: quoniā illum sonū acutum vocamus qui multum pungit velociter penetrādo in auditum: z illum dicimus grauem qui pellit sicut si lassatus sit. Unde sonus acutus i pauco penetrat ad auditum. Sonus autem grauis vī pungit in multo tempore: quare accidit acuto esse velox: graui autem tardū. Et subdit q̄ acutū ē sonans in aere cōstricto moto fortiter: quare penetrando ledit auditū: sed graue est in multo aere lente pulso: ideo non ledit auditu. ¶ Et hoc clare patet in fistulis sonantibus in qbus que sūt strictiores acute sonant: que vero sunt ampliores sonant grauissime ꝛc.

¶ Uox autē sonus quidā est animantis: nil enim inanimatorū vocem habz: sz similitudine quadam dicūtur vocez emittere: vt tibia lira ceteraq; inanimata: quecūq; extensionez concentum z locutionem habent: horū enim soni similes esse voci videntur: quia vox z hec eadem habet.

¶ Uox autez sonus qdem est aīati: inaīatoruz enim nullū vocat: sed ſm similitudinē dicitur vocare: vt tibia: z lyra: quecūq; alia inaīatoꝝ extensionē hñt: z melodiā z locutionem. Assimilanf eni q: z vox hoc hz.

¶ Nunc determinat in speciali de voce inuestigando eius diffinitionem. Et diuiditur in duas partes: q̄ primo inquirit particulas ponendas in diffinitione vocis. Secundo ex dictis illam concludit: secunda ibi. (Quare percussio.) Prima in quattuor: q̄ primo ostendit q̄ vox est sonus factus ab anima. Secūdo q̄ est sonus aeris respirati. Tertio q̄ ille aer est respiratus in his partibus. idest circa has partes: q̄ circa cor z pulmonem. Quarto q̄ ille aer sic respiratus percutitur ad vocalem arteriā i vocis productione. secūda ibi. (Multa autem animaliū.) tertia ibi. (Uox autē sonus.) quarta ibi. (Organum autem respirationis.) ¶ De prima dicit q̄ vox est quidam sonus corporis animati. s. solius: quod non est nisi quia est ab anima. ¶ Unde nullum inanimatum proprie vocat: idest facit vocem: z si aliquod inanimatorū dicitur vocare: hoc est improprie: z ſm similitudinē ad vocem aīati: sicut tibia: z lira: z reliqua huiusmodi dicuntur vocare: q̄z faciunt sonum habentem extensionem melodiaz z locutionem improprie tamen: quia assimilantur voci que proprie hec habet. ¶ Intelligendū: q̄ vox in tribus differt ab alijs simplicibus sonis. Primum est quia vox habet extensionem. Nā cū fiat ab aia respirante aerē: z ipz retinente ad vocis formationem z dearticulationē: non cito tranſit: sed hz quādaz ꝓtēsionē ſm anime appetitū: sonus autē simpler nō sic extenditur: sed labitur cito. Secūduz est: q̄ vox hz melodiā a consonantia: simpler autē sonus cū ex simplici ictu fiat melodiā: que consurgit ex diuersitate z ꝛbita proportione sonorū in acutie z grauitate: habere nō pōt. Tertium est: q̄ vox hz locutionem. i. distinctionē z interruptionē in partibus ꝓpter varias aeris repercussiones: ex qua discretione habet vox q̄ sit locutio siue oratio: hoc autē in simplici sono nō reperitur. Et q̄z ista tria ſm similitudinē in sonis tibie: z lire reperiuntur: ideo improprie talia vocare dicunf. Unde Cōmentator cōmēto. 87. dicit: z ista instrumēta. s. tibia z lira in vociferando sunt similia animalibꝰ. Hec enim tria scilicet extensio melos: z locutio: existunt in animalii veritate: in istis vero per similitudinem.

¶ At qui cōplura sūt animaliū q̄ nō eliciūt vocem: vt ea que sanguinis expertia sunt. Et eorū que sanguinē habent pisces: atq; id nō absq; rōne: siquidē sonus motio quedam aeris est: sed qui vocem dicūtur emittere: vt Acheloi fluuij pisces: hi brāchis sane sonitāt: vel aliqua simili parte.

¶ Multa aūt aīaliū vocem nō habēt: vt q̄ sunt sine sanguine: z sanguinē habentiuz pisces: hoc rōnabiliꝫ: sigdē aeris motus sonus est. Sed q̄ dicunf vocare: vt q̄ i Acheloo sonāt brāchis: aut quodā altero hmōi.

¶ Ostendit q̄ vox sit ex pcussione aeris respirati. Quod patet per hoc q̄ vocem nō habent nisi respirantia: vñ multa sunt animalium que vocem non habēt vt illa que sunt sine sangnine: z aliqua ex numero habentiū sanguinem: vt pisces vocem non habēt: z hoc rationabiliter: si quidē pro q̄z sonus qui est vox est motus. i. ex motu aeris. s. respirati: sed pisces qui dicuntur vocare: vt illi q̄ sunt in acheloo flumine sonant brancbis: aut quodam alio instrumēto. ¶ Intelligendū q̄ sicut ꝓ partē precedentem habetur q̄ vox est ab anima ꝓ hoc q̄ sola animata habēt vocem: sic ꝓ hāc partem habetur q̄ vox est respirati aeris ꝓ hoc q̄ sola aīalia respirantia habent vocez: z q̄ pisces nō respirant: ideo nō habent vocem. ¶ Et si quis istaret de piscibus qui sunt in acheloo flumine qui videntur vociferare. dicit Aristo. q̄ non vociferāt sed faciunt sonū simulem voci: percutiendo aerem exteriorē branchis suis vel alio instrumento: q̄ forte naso eructuando superfluitatem in cerebro generatā: sicut facit homo in sternutatione. Unde dicit Cōmētator in fine cōmēti: q̄ sonus talium piscium nō dicitur vociferatio nisi equiuoce: cum non inueniantur in eo illa tria genera que sunt neuma. i. melodia: z ypsach. i. extēsio: z littere: aut similia his: q̄ syllabe: z dictiones. i. locutio. ¶ Et Albertꝰ dicit: q̄ inter nunc multa animalia cantātia nō ꝓ aerē respirati: sed percutiendo aerem exteriorem cū dyafragmate: seu parte pectorali sicut sunt grilli z cicade. Unde dicit se experimento ꝓbasse grillos ꝓ magnum tempus cātasse post suorū capitum amputationē: qđ arguit eos non cantare ꝓ partem in qua est caput: sed a dyafragma.

¶ Uox aūt z sonus est aīalis: z non quauis efficitur sine discrimine parte: sed cum aliquo percutiente aliquid z i aliquo qđ qdē est aer sonus effici soleat: iure profecto vocem aīaliū ea solū habebunt que suscipiūt aerē. Jam enim ipsa natura vt ad gustuz z locutionē vtitur lingua: quoꝝ gustus qdē necessariū est: quaꝓpter pluribus inest: interꝓtatio vero est gratia boni: sic z aere ꝙ respiratione trahit ad duas vtil operationes: ad internū inquā disponēdū calorez: quod qdez est necessariū: z cām in alys explicabimꝰ: z ad vocē ēt ꝓficiēdā ob bonū.

¶ Uox autē sonꝰ aīalis est: z non qualibet ꝓpte. Sz quoniā omne sonat verberāte aliquo: z aliquid in aliquo. Hoc aūt ē aer: rationabiliter vtiq; vocabunt hec sola q̄cūq; suscipiunt aera. Jam eni aere respirato vtitur natura i duo opa: sicut ligua: z i gustū: z in locutiōez. Quorū qdē gustus necessarius est: vnde z i pluribus inest: interꝓtatio autem est pp bene esse. Sic z spū: z ad calorē interiorē tāq; necessariū. Causa aūt in alteris dicta est: z ad vocē: vt fit quod bñ. T.cō. 88

¶ Ostendit q̄ vox est sonꝰ aeris respirati z attracti nō ad qualibet partē: sed ad cor z pulmonē: dicens q̄ vox ē sonus aīalis. s. respirantis z aerē attrahentis nō in qualibꝫ parte: id est ad qualibet partē: sed supple ad cor z pulmonem: vnde omne qđ sonat: sonat verberāte aliquo: z ad aliqđ: z i aliquo. s. aere: quare rationabiliter hec sola vocabunt: quecūq; suscipiunt siue attrahunt aera. Uñ natura vtitur respirato aere in duo opera: sicut lingua vtif in duo opera. s. in gustum z locutionem: quoꝝ quidem genus est quid necessariuz ꝓpter quod pluribus inest. Interpretatio autez idest locutio est ꝓpter bene esse. Sic z spiritu idest aere respirato vtitur natura in duo opera: quoꝝ vnū est necessariū z est ad calorē interiorez: z coruentandum: cuius causa dicta est in alteris: q̄ in libro ð inspiratione z respiratione: aliud est ad vocem faciendā qđ nō est necessarium animali: sed facit ad bene esse. ¶ Intelligendū pāo ſm Cōmē. cōmento. 88. q̄ ipole ē inuenire aīal sonoz nisi hēat mēbrū ex quo mēbro fiat percutiēs z pcussū: z aerē quē imittat in illō mēbrū. z extrahat ab ipso: z q̄ illud mēbrū hēat figurā z quātitatē z situ terminatū. Uñ necesse est vt aīalia vociferantia in rei ꝓtate sint aīalia q̄ recipiūt aerē i interiorib⁹ suis: z extrahunt ipm. In istis. n. iueniunt illa tria: ex qb⁹ fit vox i rei ꝓtate. ¶ Et ex istis velle vt Cōmē. q̄ aīalia vociferātia debēt habere tres cōditiones. Prima q̄ possint attrahere aerē extra se z eūdē expellere. Secūda q̄ aer attractꝰ i eiꝰ expulsione refrangat a pcutiente z pcussō repertus i mēbro attrahēte aerē z expellēte. Tertia q̄ mēbrum in quo ðz fieri vox sit determinate q̄titatis z figure: z sic ꝙberās in ꝓductione vocis est pulmo: z ꝙberatiū ē cāna ei⁹: z id in quo fit ꝙberatio ē aer: cuius Egidiꝰ p ꝙberās itelligat aīaz. ¶ Intelligēdū scōo q̄ neq; gustꝰ neq; locutio sunt nēcia aīali q: aliq; st aīalia vt multū ꝓfecta: q̄ neq; gustū neq; locutionē hñt: q: tñ pluribꝰ aīalibꝰ iest gustꝰ q̄z locutio: iō gustꝰ ðr ee magis nēcius aīali: locutio aūt magis faciēs ad bñ esse. ¶ Intelligēdū tertio q̄ ser sunt instrā cōcurrētia ad vocis formationē. s. labia: dentes lingua: palatū: guttur: ēcludēdo cānā pulmonie: z guttur z pulmo sunt simplr nēcia ad vocē: z alia q̄tuor faciunt ad bñ esse: sed ad locutionē: ꝓter guttur z pulmonē requirun-

tur lingua: ꝛ palatum: ꝛ labia: ꝛ dentes faciunt ad bene esse. ſ. ad magis diſtincte ꝛ ærticulate loquendum.

Dubitaſ vtrū locutio ſit nālis hoī. Arguit̄ ꝙ ſic: ꝙ primo politicoꝝ dr. ꝙ nā dedit hoī locutionē ſiue ſermonē: ꝛ hic dr ꝙ nā vtit lingua i duo opa. ſ. guſtū ꝛ locutionē: ſz qđ ieſt hoī a nā ē illi nāle. ergo zē. ¶ In oppoſitū ē qđ ſcribit p̄ pyhermeñ. vbi dr: ꝙ ſicut nec lre oīb⁹ eedē ita nec voces. Vult ḡ ꝙ lre ꝛ voces ſūt ad placitū: ꝛ p̄ ꝯſ loq erit ad placituꝫ ꝛ non nā. ¶ Huic rñdet Egidius dicēs: ꝙ aliqd in ſuo vl i ē nāle: ꝙ tū ſpāl⁹ ſumptū ē ad placitū: ſicut punire fures ē nāle: ſz punire eos p ſuſpēdiū vel ærūcationē eſt ad placituꝫ: nā nālia ſunt eadē apud oēs: que ꝯ ſūt ad placitū diuer ſificanť: mō apud oēs puniunť fures: ſz nō apud oēs puniant eodē mō. Sic in ꝓpoſito log eſt nāle hoī: ꝙ qlibz hō hz nālē ↄclinationē vt loquať: ꝛ p̄ ſermonē alteri erp̄mat qđ mēte ꝓcipit: ſed ꝙ talis erp̄ſſio fiat p hec ṽba: vl illa: hoc eſt ad placitū. Jō cuilz hoī ieſt log: ꝙ nāle ē: ſed nō cuilz hoī ieſt log hoc ydioma vl illd: ꝙ log hoc ydioma vel illud nō eſt nāle: ſz ad placitū: ꝛ p hec ſoluta ſunt argumēta. Et ſi qs vellet dicere poſſet ꝙ ſicut vox addit ſupra ſonū quādā dearticulationē ꝛ fractiōis aeris i quo fit vox factā in cāna pulmōis: ſic locutio addit ſupra vocem quādā dearticulationē ꝛ figurationē ipſius ad placitum factā cū lingua: ꝛ ſic locutio: ſz quātū ad ſuū māle qđ eſt vox ſit nālis: tñ quo ad ſuū formale qđ eſt dearticulatio ꝛ figuratio ad placitū facta non eſt naturalis.

¶ **Inſtrumētū aūt reſpirandi fauces ſunt: pulmoꝝ id eſt gratia cuius eſt iſta ꝓ. Nā ea que gradiuntur hac in parte plus hñt calozis: ↄ cetera. Js p̄terea locus q circa coꝛ eſt: primꝰ reſpiratiōe nimirū eget. Jccir co neciū ē aerē igredi reſpiratiōe attractū.**

T.cō. 89 ¶ **Organū aūt reſpirationis vocalis arteria eſt. Cuius autē cā hec pars ē pulmo hac eni pte plus habēt calozē pedib⁹ gradientia altꝭ: indiget autem reſpiratione: ꝛ circa coꝛ locus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ꝛ ingredi aerem.**

¶ Oſtēdit ꝙ aer reſpiratus ſiue attractus in ꝓductione vocis percutitur ab anima ſiue a pulmone ad vocalem arteriam: dicens ꝙ organuꝫ reſpiratōis eſt vocalis arteria ꝛ pulmo eſt illa pars animati cuius cauſa eſt ipſa vocalis arteria: quoniā animalia pedibus gradientia hac pte. i. circa hanc partē: que eſt pulmo plus habent calozē alijs aīalibus. Unde locus primus qui indiget reſpiratiōe. i. attractiōe aeris eſt circa coꝛ: cui. ſ. approꝓinquat pulmo: quare neceſſe eſt aerē igredi interius ad illū calozē ꝛtēpandū ipſo aīali reſpirāte. ¶ Jntelligēdū ꝫ Cōmē. cōmēto. 89. ꝙ pp calozē coꝛdis indiget aīal hoc. ſ. anhelitu ad imittendū aerē frigidū: primo ad refrigerandū: ꝛ ꝓpter calozē pulmonis ſecūdo indiget vt extrahat ipſum: ꝛ hoc qđ dixit neceſſariū eſt. Prima enim neceſſitas in anhelitu eſt ad imittēdū aerem frigidū: ſecūda ad extrahendū. Prima aūt eſt pp coꝛ: ꝛ ſecunda pp pulmonem: quoniaꝫ niſi eſſet calor pulmonis nō indigeret aīal ad extrahendū aerē frequēter. quare zē. Et poſt ſubdit: ſi igit primo deſiderat ad extrahendū aerē calidū ꝛ factum ūtilem ad ſuū refrigeriū: tunc motus eius. ſ. aeris dum expellitur: nō eſt ex pectoꝛe tantū vt opinatur Galienus: ſz etiā eſt ex pulmone. ¶ Patet igitur ꝙ motus anhelitus eſt p̄incipaliter ad refrigerandū calozem coꝛdis: quod ē mēbrū alijs calidius: ꝛ ꝙ pulmo eſt ꝓpe coꝛ: ideo ſecū dario indiget refrigeratione per ipſum anhelituꝫ. Pri mum maxime fit per attractionem aeris frigidi. ꝛ ſecundum per expulſionem aeris calidi. Et vult Cōmentator ꝙ motus anhelitus non eſt ſoluz expectoꝛe: vt opinatus eſt Galienus: ſed ad ipſum etiā pulmo concurrit.

¶ **Quare vox ē ictus aeris reſpiratōe attracti: ꝙ qđē ab aīa fit: ea q̄ hjs in ptib⁹ collocaſ ad eā partē: que gurgulio appellatur.** T.cō. 90.

¶ **Quare ꝓcuſſio reſpirati aeris ab anima q̄ eſt in his ptib⁹ ad vocalē arteriā vox eſt.**

¶ Concludit er dictis diffōnē vocis. Et diuiditur in duas partes: ꝙ primo facit hoc: ſecūdo ærclarat vel addit vnā particulam ad ꝓplēdū diffōnem vocis ibi. (Non enim oīs.) ¶ De prima dicit ꝙ vox ē ꝓcuſſio reſpirati aeris ab aīa que in his partib⁹. i. que circa has ptes. ſ. coꝛ ꝛ pulmonez aerē reſpirat: ꝛ attrahit: que ꝓcuſſio aeris ſic reſpirati fit ad vocalē arteriā. i. cannā pulmonis. ¶ Et debet intelligi iſta ꝓpoſitio in ꝓdicatione cauſali: ꝙ vox non eſt ꝓcuſſio: ſed fit ex tali ꝓcuſſione. ¶ Jntelligēdum ꝙ aer attrahitur ſeu reſpiratur per os ꝛ cānaz pulmonis ad pulmonē ꝛ coꝛ: ꝛ poſtea per eandē viam expellitur ꝛ retromittitur: ꝛ dū ſic expellitur ꝓcutitur ad vocalem arteriam: ꝛ vox in eo cauſatur. ¶ Unde per hoc ꝙ dicitur ꝙ vox eſt ꝓcuſſio aeris reſpirati differt vox a ſono animalis facto cum aere non reſpirato: vt percutiendo vnā manū cū alia. Et p hoc qđ dr ab aīa: differt a ſonis inanimatorū. Et per hoc qđ dicitur in his ptib⁹ datꝫ intelligi membrū percutiens. Et per hoc qđ dr ad vocalem arteriam datur intelligi mēbrū percuſſū. Et per particulam q̄ ſtatim additur. ſ. cum imaginatione ꝛ appetitu ad aliquid ſignificandū differt vox a ſonis factis ab anima in aere reſpirato nō p̄cedēte imaginatione ꝛ appetitu per talem ſonum aliquid ſignificandi. qui nō ſunt voces ſicut tuſſis: ſibilus: ꝛ reliqua huiuſmodi.

¶ **Non eniz oīs quiuis animalis ſonꝰ vox eſt: vti diximus: fit eni vt ꝛ lingua ſonus efficiatur: ꝛ ét vt tuſſientes efficiunt vocem ſpirantē aut reſpirantē: ſed aerē detinētez: ſed oportet ꝛ animatuz ſit id quod verberat: ꝛ aliqua cum imaginatione. Vox eniz ſonus quidē eſt ſignificatiuus: ꝛ nō aeris eiꝰ q reſpiratiōe trahiť: vti tuſſis: ſz hoc ferit aerē eū: qui eſt in gurgulione ad ipſuz. Signū āt eſt: nō poſſe quēḉ edere vocez ſpirantē aut reſpirantē: ſed aerē retinētez: detinēs eni aerem hoc ipſo nimiꝝ mouet. Patet autē ꝛ quā ob cām piſces vocē nō fundūt: fauces eni nō habent: at hāc partem nō hñt: qz nō ſuſcipiunt aerem: neq reſpirāt. Sed ḡ ita dicunt vehemēter aberrant. Quā aūt ob cauſam alius ſermo eſt.**

¶ **Nō eni oīs aīalis ſonus vox eſt: ſicut diximus. Eſt eni ꝛ lingua ſonare: ꝛ ſicut tuſſientes: ſz oportet animatū eſſe verberans: ꝛ cū imaginatiōe aliqua. Significatiuꝰ. n. qđā ſonꝰ eſt vox: ꝛ nō reſpirati aeris: ſicut tuſſis: ſz iſto ↄberat eū: q ē i arteria ad ipam.**

Signum

¶ **Signum autem eſt non poſſe vocare reſpirantem: neq expirantem: ſed detinentem: mouet enim iſto retinens.**

T.cō. 91. ¶ **Manifeſtū aūt ꝛ qz piſces ſine voce: nō enim habent guttur: hanc autē partem nō habent: quia nō recipiunt aerem: neq reſpirant. Sed qui dicunt ſic peccant: ꝓpter quā igitur cauſam: altera ratio eſt.**

¶ Addit ptīculā ꝓplētē vocis diffōnē: ſz aliq velint ꝙ ærclarat illā ab aīa dicēs: ꝙ ſi ꝓcuſſio aeris reſpirat dz eſſe vox: oz ꝙ fiat ab aīa vt aīa. i. cū imaginatione ꝛ appetitu ad aliqd ſignificandū. Uñ nō oīs ſonꝰ aīalis eſt vox ſicut dixim⁹: qm̄ eſt. i. ↄtingit hoīez ſonare. lingua aūt facere: ſicut tuſſientes nō p̄cedēte imaginatiōe zē. ꝛ tūc talis ſonꝰ nō erit vox: ſz ſi dz eē vox oz ṽberās eē aīatū: ꝛ id facere cū imaginatione aliq̄ p̄cedente: qm̄ vox ē qđā ſonꝰ ſignificatiuꝰ: ꝛ nō eſt ſolū aeris reſpirati abſq imaginatiōe: ſicut tuſſis: ſz aīa dū vult vociferare vtiť iſto aere reſpirato: ꝛ ṽberat illū q eſt i arteria ad ipſam. Et ſignū ꝙ vox fiat cū imaginatione zē. eſt nō poſſe vocare reſpirātē. i. attrahentē aerē: neq expirantē. i. emittētē: ſz ſolū ærinētē ipz: qm̄ retinēs aerē iſto retēto mouet eū ad vocis formationē. ¶ Et quo māifeſtū ē: ꝙ piſces ſūt ſine voce: qm̄ ſi hñt gutt: qđ ē inſtrm reqſitū ad vocē: ꝛ hāc ptē nō hñt: ↄre nō recipiūt aerē neq reſpirāt. Uñ q dicūt piſces reſpirare paccāt ꝓp quā āt cāz piſces nō reſpirāt: alia rō ē nō ptinēs ad hūc libz: ſz ad libz ō aīalib⁹. ¶ Jntelligēdū ꝓio ꝫ Cōmē. qm̄. 90. ꝙ neēe ē in eēndo vocē vt pcutiēs hēat aīaz imagiatiuā: qz nō oīs ſonꝰ factꝰ ab aīali eſt vox: vt ſonus q fit ſine voluītate. i. appetitu apō tuſſim: ꝛ apud motū lingue. Sz vox ē ſonꝰ q fit cū imagiatiōe ꝛ voluītate. i. appetitu: ꝛ poſt ſubdit ꝙ iſta. ſ. vox ꝓpleť duabꝰ ṽtutib⁹ aīe: q̄z vna ē ꝓcupiſcibilis: ꝛ altera imaginatiua. ¶ Ex quo pz: ꝙ ꝓpleta diffō vocis erit iſta. Vox ē ꝓcuſſio reſpirati aeris ab aīa: q ē i his ptib⁹ ad vocalē arteriā cū imaginatiōe ꝛ appetitu ad aliqd ſignificādū. ¶ Jntelligēdū ſcdo ꝫ Cōmē. eodē ꝓmē. ꝙ p̄ mouēs i voce ē aīa imaginatiua ꝛ ꝓcupiſcibilis: ꝛ ſō vox ē ſonꝰ illiꝰ ꝑmi mouētis: ꝛ nō ē ſonꝰ mouētis aerē anhelatū. ſ. tāḉ ꝑmi mouētis vt ſonꝰ q fit apō tuſſiz: ſz mouēs i voce. ſ. p̄m ē aliud ab iſto mouēte: qđ. ſ. imediate mouet aerē erpellēdo: ſz ñ moueat niſi p ipz. ¶ Et p hoc nō vult aliud Cōmē. niſi ꝙ ꝓter mēbrū expulſiuū aeris: qđ ē p̄m mouēs imediatū in anhelitu: ē aliud mouēs i voce: qđ ē p̄m. ſ. virtꝰ imaginatiua ꝛ appetitiua: q̄ mouēt mēbrū expulſiuū ad erpellendū. ¶ Jntelligēdū 3°. ꝑm Cōmē. ꝙ nos nō poſſum⁹ vociferare dū ſpiram⁹ aut expiramus. i. attrahimus aut emittim⁹ aerē: mouēs. n. in anhelitu iſtō nō vtit alio in illa hora ab iſtō ꝑme motiōis in pcuſſione q̄ facit ſonū: ſed ipſe ē vt vnū vno iſtō vtať i diuerſis actiōib⁹ i vna hora. Et poſt ſubdit: ꝙ nos nō mouem⁹ aerez motu vocis p hoc mēbrū qđ ſpirat ꝛ expirat: niſi qñ ↄclauſerim⁹ ipm anhelitū ꝛ reddiderim⁹ ip̄m. ſ. mēbrū ocioſū ab iſta actiōe q̄ ē anhelit⁹: qz ḡ cāna pulmonis ꝛ pulmo ſt iſtra deſeruiētia ad aḧelitū aīe ꝛ vocē: ꝛ vnū nō pōt vti ſil eodē iſtō ꝓ diuerſis actiōib⁹ ſeqť: ꝙ qñ aīa vtitur tali mēbro ꝓ anhelitu: p tūc nō pōt vti eo ꝓ voce: nec ecōuerſo.

Dubitatur vtrū oīs vox ſit ſonus ſignificatiuꝰ vt dr in lra. Arguit̄ qnō p Boetiū i diuiſionib⁹ dicēt̄: ꝙ aliq̄ vox ē ſignificatiua: ꝛ aliq̄ nō. ¶ Rñdet ꝙ dupler ē ſignificatio vocis. ſ. nālis: ꝛ ad placitū. Nāl ē q̄ ieſt voci ꝑse: ꝛ hec itez ē dupler. Quedā eentialis q̄ vox ſeipſā repñtat. Et q̄dā accñtalis q̄ vox ſignificat aliqđ extra ſe: ſicut riſus: gaudiū: gemit⁹: ꝛ triſtitia. Et hec ē eadē apud oēs ſaltē eēntialis. Uñ ſi ꝑcatur vna vox: ipſa in q̄ttū ē q̄dā q̄litas ſenſibilis ſuiꝑius reꝑſentatiua nō hñdo reſpectū ad aliud eī⁹ ſignificatuz ꝓſiez ꝛceptū ꝛ ſe in quolibz audiēte giiabit. Significatio ad placitū ieſt voci ab extra eripōne: ꝛ hec nō ē eadē apud oēs. Uñ hec vox hō apud quoſdā ſignificat hoīez: ꝛ apō alios nō ſignificat hoīez: ſz beluā. ¶ Dr ḡ ad dubiū: ꝙ oīs vox ē ſonus ſignificatiuꝰ aliquo illoz modoꝝ q̄ q̄ñcūq̄ aīa ꝓducit vocē p ipſaz itendit aliqđ ſignificare: ꝛ aliq̄n ipſamet: vt ſi dicam⁹: capio hoc nomen hō ꝓ ſubiecto zē. aliq̄n intendit ſignificare ſuuz ſignificatum nāle accñtale: vt dū ꝓducē riſū. vl ploratū ad ſignificādū letitiam vel triſtitiaz. Et aliq̄n intendit ſignificare ſuum ſignificatiuū ad placitū: vt ſi dicam⁹: ille hō quē vides ē ſapiens vel bñ idut⁹ zē. ¶ Ad Boetiū aūt dr: ꝙ aut voluit ꝙ aliq̄n aliq̄ vox eſt ſignificatiua alicuius extra ſe: ꝛ aliq̄n non: aut ꝙ accepit vocem large ꝓ oī ſono ꝓducto ab oze aīalis: qualr non ſumitur in ꝓpoſito. qre zē.

¶ **De odoze vero ꝛ odozabili nō eque bñ atq de hiſce que dicta ſūt diſcernere ꝛ determinareq poſſum⁹: nō eniz ſic patet quale qđ ſit odoz: vt ſonus: vl lumē vel coloz: cuius cā eſt nos nō habere hūc ſenſū exactū. Sed inferiozem cōpluriuz aīalium ſenſu. Remiſſe nāq hō olfacit: ꝛ nihil odozabilium percipit abſq doloze vel voluptate: ꝓpterea ꝙ ſenſus inſtrumētū huiuſce ñ eſt exactum atq perfectū. Atq ꝓſentaneū eſt rationi: taz animaliū: ea que ouros oculos habent ſic ſentire colozes: vt nō eoruz percipiant differentias: niſi terroze cōtrarioq ipſius q̄z hominū genus odozes.**

T.cō. 92. ¶ **De odoze autē ꝛ olfactibili minuz bñ determinabile ex dictis. Nō eni manifeſtum eſt quale qđ ſit odoz: ſicut ſonꝰ: aut viſibile vtrū lumen: cauſa autem eſt: qz ſenſuz hūc non habemus certū: ſed peiozē multis animalibus. Praue enim odozat homo. Et nihil odozat odozabiliū ſine letitia ꝛ triſtitia: ſicut nō exiſtente certo eo qđ ſentim⁹.**

T.cō. 93 ¶ **Rationabile autem ſicut ꝛ fortes oculis colozes ſentire: ꝛ nō per manifeſtas ipſis dīas colorū niſi terrentiū ꝛ non terrētiū: ſic autem ꝛ odozes hominum genus.**

¶ Iſtud eſt qntū caplm huius tractatus in quo ærminatur ꝛ odoze ꝛ olfactu. Diuiditur aūt in tres ptes. Jn q̄z p̄ ærminat ꝛ obiecto olfactus. Jn ſcda ꝛ medio. Jn tertia ꝛ organo. ſecūda ibi. (Eſt aūt olfactus.) tertia ibi (Eſt aūt odoz.) Prima in duas: qz pmo oñdit: ꝙ eſt difficile bñ ærminare ꝛ odoze ꝛ ſuis ſpēb⁹. Scdo docet q̄liter ſpēs odoꝝ ſumi ærbeāt ibi. (Uidef. n.) ¶ De prima dicit ꝙ ꝛ odoze ꝛ olfactibili min⁹ bñ eſt ærminabile a nobis dictis ſenſibilib⁹. ſ. coloze ꝛ ſono. qm̄ nō ē nobis manifeſtū q̄le qđ ſit odoz: ſic nobis māifeſtus ē ſonꝰ: ꝛ ſicut nobis manifeſtū ē viſibile: vtrū ſit lumē: vel coloꝛ. Cā aūt eſt: qz ſenſū hūc nō habem⁹ certū: ſz peiozē multis aīalib⁹: praue. n. odozat hō: ꝛ nihil odozat odozabiliū

sine letitia ꝛ tristitia. i. nisi excellẽtia que ꝓcipit cuꝫ letitia ꝛ tristitia: sicut. i. tãq̃ nõ existentie certo eo q̃ sentim⁹ id est odoram⁹. ¶ Hoc aũt cõ rõnabile: qm̃ sicut fortes ocul'. i. habẽtes oculos duros vt pisces: accidit sentire colores: ꝛ ipsis ꝓmanifestas nõ esse dr̃ias colorũ nisi terrentium ꝛ nõ terrẽtiũ: sic hominũ generatio sentit odores. ¶ Intelligendũ ꝓ̃o fm Lõmẽ. cõmẽto. 92. q̃ cã ꝑ quã intellect⁹ difficile cõphẽdit dr̃ias odoꝝ est: qz iste sensus. s. olfact⁹ debiliter cõphẽdit dr̃ias odoꝝ sensibiles. Com ꝓhensio. n. dr̃iarũ rerũ sensibiliũ a sensu est cã in comphẽsiõe eaꝝ ab itellectu: ꝛ iõ q̃ caret sensu. s. aliquo a natiuitate caret itellectu illi⁹ generis sensibiliũ: ꝛ idẽ dr̃ in ꝑ poster. ¶ Intelligẽdũ scõ fz Lõmẽ. q̃ multa aialia videnꝫ cognoscere sua nutrimẽta ꝑ dr̃ias odoꝝ: sicut nos ꝑ saporẽ: ꝛ nõ in hoc tñ excedunt nos alia aialia. s. i cõprehẽdẽdo eas. s. dr̃ias odoꝝ: fz in cõprehẽdẽdo eas a remoto spatio. ¶ Intelligẽdũ 3º q̃ ex applicatiõe sensibilis multũ cõueniẽtis ad sensum cãtur letitia. Ex applicatione autem multũ discõuenientis ad sensuꝫ cãtur tristitia. Ex applicatiõe vo modicũ ꝓueniẽtis ꝛ disconuenientis negligetitia: neq̃ tristitia cãtur: cũ ergo hõ ꝑcipiat odores nisi cũ leticia vel tristitia sequitur: q̃ ꝑ olfactũ nõ ꝑcipit nisi excellentes ꝛ valde intensos odores. Vñ intensos odores ꝛ bñ redolẽtes ꝓcipit cũ delectatione: fetentes aũt cum tristitia: remissos vo ꝛ inter hos medios non ꝓcipit. Propterea dicit Ar. q̃ habem⁹ sensuꝫ olfact⁹ icertũ ꝛ prauũ: qz nõ ꝓcipit odores nisi cũ letitia aut tristitia. i. misi extremos seu valde intensos. ¶ Intelligendũ quarto q̃ cum dicit Ar. q̃ aialia habentia oculos duros: sicut pisces non comꝓhendunt differentias colorũ nisi terrentium: ꝛ nõ terrentiũ illud diuersimode consueuit exponi. ¶ Egidius ꝑ colores terrentes ꝛ non terrentes intelligit colores extremos. Nã sicut pisces q̃ hñt oculos duros: i. qbus difficulter ipzimit̃ spẽs sensibilis ñ videt nisi colores extremos i. ertenſos ꝛ fortiter mouẽtes: sic hõ q̃ hz malũ olfactũ ꝑ nimiã frigiditatẽ ꝛ humiditatẽ sui organi ꝓdictis bonã ỉmutationẽ ab odore nõ ꝓcipit nisi extremos ꝛ excellentes odores. ¶ Lõmẽtator aũt cõmẽ. 92. ꝑ colores terrentes ꝛ nõ terrẽtes itelligit ꝓueniẽtes ꝛ icõueniẽtes. s. multũ: ꝛ in idẽ redit. ¶ Albẽrt⁹ ꝛo ꝑ colores terrẽtes intelligit colores excellẽtes: quos illa aialia cũ terroꝛe videt. Et ꝑ colores nõ terrẽtes itelligit colores illis aptos quos illa aialia ꝑ malitiã sui visus videt absq̃ terroꝛe. ¶ Lã aũt q̃re aialia aq̃tica excellẽtia visibilia videt cũ terroꝛe fz Albertũ ẽ ista: qm̃ talia aialia hñt oculos valde hũidos hũiditate alienat: cũ g̃ intense albũ vel lucidũ ad talẽ oculũ spẽm suã multiplicat: illa hũiditas mouẽt ꝛ discurrit i oculo: ꝛ spẽs albedis vel lucis ĩtẽse receptã diffundit ꝛ diuaricat siue ĩgrossat: ꝑ q̃ repũtat illũ visui magne ꝛ mõstruo se quãtitatis: ꝛ ex hoc cũ terroꝛe vẽ. ¶ Et ex sili cã ꝓtingit: q̃ si hoi er sõno excitato subito lumẽ cãdele obiciat ei vi esse sicut lumẽ coꝛruscatiõis vel magni icendij: ꝛ fm visum terribile. Nã humiditas indigesta in sõno i eius oculis multiplicata ex subito luminis aduẽtu ꝓ oculos discurrẽs idẽ operabit̃ q̃ operari dicebat hũiditas extranea i oculis pisciũ multiplicata.

Sed hic dubitat vtrũ hõ habeat peioꝛẽ odoratũ alijs aialib⁹ Arguit q̃ nõ. ¶ Nã io ille odorat⁹ est melioꝛ alijs q̃ plures spẽs odoꝝ cognoscit fz odorat⁹ hoies ẽ hmõi respectu odoratuũ alioꝝ aialiũ. ergo ꝛẽ. ꝑz ꝓia: ꝛ maioꝛ. mino: declarat: qm̃ hõ ꝑ suũ odoratũ cognoscit odes spẽs odoꝝ: q̃s alia aialia cognoscũt: quia si daret aliq̃ spẽs odoris quã odorat⁹ hoies nõ posſz cognoscere: tũc hõ nõ posſz de illa sciaz habere: vt ꝑz sup̃ ex dictis ꝑ Lõmẽ. ꝛ sic daret aliq̃ res que ẽt hoi nãliter ignota: qõ est falsum. ꝑz ergo q̃ odoratus hois cognoscit odes spẽs odoꝝ quas bruta cognoscũt: sed cũ hoc hõ ꝑcipit suum odoratum multas spẽs odoꝝ cognoscit quas bruta aialia nõ possunt cognoscere: sicut sunt odores delectabiles fm se: vt flozũ ꝛ alioꝝ hmõi: qm̃ istas cognoscere est ꝓpriũm hominis: vt vult Ari. in li. d sensu ꝛ sensato. igit̃ ꝛẽ. ¶ Secundo illa potentia est perfectioꝛ ꝛ melioꝛ que est nobilioris animeꝛ hz organum melius dispositum ad operandũ alijs paribus: sed odoratꝰ hois est potentia nobilioris aĩe q̃ potẽtie aliorum animaliuꝫ: vt ꝑz: ꝛ hz organũ melioꝛ dispositũ: qõ ꝓbatur: qz quato recipiens est magis denudatum ab eo q̃ dz recipe: tanto est melius dispositũ ad illi⁹ receptionẽ. iõ dicit Aris. q̃ receptiuũ soni dz eẽ absonũ: ꝛ receptiuũ coloris dz esse absoloꝛ: sed ꝓpriũ subiectũ odoris est calidũ ꝛ siccũ: vt postostendetur: ergo quanto organũ olfactus est magis frigidum ꝛ humidũ: tanto ẽ magis passiuũ ab odoꝛe ꝛ illius receptiuũ: fz hõ hz organũ olfact⁹ frigidius ꝛ humidius ceteris aialibus: vt post ostendetur: ergo hz ipm̃ meli⁹ dispositũ vt ab odoꝛe patiat. q̃re ꝛẽ. ¶ In oppositũ ẽ Ari.

Ad dubiũ respondeꝫ ꝑmittendo ꝓ de itẽtione Ari. in de sensu ꝛ sensato: q̃ duplex est odoꝛ. Quidã. n. est odoꝛ fm se delectabilis: ꝛ qdã ẽ delectabilis p accidens. Ille odoꝛ est fm se delectabilis q̃ ẽ ꝛlectabilis non ꝑ hoc q̃ sit nutrimẽto cõiunct⁹: ꝛ talẽ odoꝛẽ solus hõ ꝑcipit: qõ fecit ꝓuida nã: vt ipm̃ ei succurrat ne cadat in egritudines reumaticas in q̃s facilius aptus est cadere alijs aialib⁹ ꝓ ipsuꝫ hẽ cerebrũ maius alijs in respectu ad molẽ totius coꝛporis: ꝛ frigidius ꝛ humidius saltẽ quãtitatiue. Ille vo odoꝛ est delectabilis p accidẽs q̃ ex hoc est delectabilis: q̃ ꝓuctus est nutrimento cui⁹ oñdit ꝓueniẽtia q̃ ẽ ꝛlectabile: ꝛ hos odores cognoscũt per olfactũ nõ solũ hoies: sed ẽt bruta: ꝛ aliqua bruta meli⁹ q̃s hoies: qõ ꝑz in canib⁹ venaticis: q̃ odoꝛe isequũtur ferã: qõ hõ nõ posſz facere: ꝛ vultures ꝛ tigrides ꝑ magnaz distantiã iueniũt escã: qõ facere hõmini nõ est concessuz. Et hec oĩa clare ostendunt animalia illa ꝑcipere illos odores sub gradibus valde remissis: sub quib⁹ ab homine nullo modo possent sentiri q̃ etiam ad odores fm se delectabiles extendendum est. s. q̃ aliquod bꝛutum comꝓhẽdit perfecte ꝛ distincte aliquem odorem nutrimentalem sub gradu adeo remisso: q̃ homo ꝑ suum odoratuz nullum odorem sub eodem gradu existentem cõꝓhendere posset. Et proportionabiliter dicendũ est de odoꝛe tristabili. ¶ Et q̃bus alia ex positio adduci posset ad illud q̃ Aristo. dicit: cuz voluit q̃ homo non odorat nisi cũ delectatiõe ꝛ tristitia. ¶ Tenendo tamen cum dictis ꝓius q̃ hz aliqua bruta meli⁹ ꝛ distinctius odorent nutrimentales odores q̃s faciat homo odores quoscũq̃z: tñ homo lõge meli⁹ olfacit odores fm se delectabiles vel tristabiles q̃s nutrimentales odores. Tunc enim dictũ Aristo. sic exponitur. vz. q̃ homo non odorat. s. certe ꝛ perfecte nisi cum delectatione ꝛ tristitia: ideſt nisi odores fm se delectabiles vel tristabiles. Odores autem nutrimentales non recte neq̃ perfecte odorat: nisi cõparando ad ipsos sapores: vt post oñdetur. ¶ Ex quibus tandem patet resꝓnsio ad dubiũ: scz q̃ homo multis animalibus peioꝛem habet olfactuz: cuius causa cõmuniter talis assignatur: quoniaz homo habet maius cerebrũ alijs animalib⁹ frigidius ꝛ humidi⁹ modo quo dictũ est: habet etiam carũculas mamillares que sunt organum olfactus: cerebro valde propinquas ꝛ quasi contiguas: ꝓpter que a cerebro ipsi organo olfactus magna frigiditas ꝛ hũiditas cõicatur: ꝛ multo plus in hoie q̃s in alijs aialibus: ꝛ ex cõsequẽti per hanc excessius frigiditatẽ ꝛ humiditatẽ multo plus idisponit organum

num olfact⁹ in hoie vt bñ patiat ab odoꝛe. nã cũ odoꝛ fũdef in calidoꝛ: sicco opz vt organũ olfact⁹: si dz esse bene passibile ab odoꝛe ꝛ sibi ꝓportionale nõ sit multũ frigidũ ꝛ humidũ: q̃ ex hoc redderet̃ min⁹ resistẽs odori vt cõiter dr̃. Cũ ergo in hoie sit frigiditas ꝛ humiditas q̃s in alijs aialib⁹: vt declaratũ ẽ: segt̃ in homine organuz olfactus est ꝛterius dispositũ: ꝛ ex ꝓñti hoiez hr̃e olfactum peioꝛem: ꝛ ecõtra aialia que hꝫ abẽt cerebrũ siccũ siue nõ multũ frigidũ ꝛ humidũ, meli⁹ odorãt. Ad qõ facit qõ cũ cerebrũ est multũ frigidũ ꝛ hũidũ ignoſſanẽ hũiditates ꝛ opilanẽ vie siue ꝓstringuunt: ꝑ q̃s dz odoꝛ ad sensuz olfactus puenire: ꝓp qõ reddit illud aial ꝛterioris olfact⁹.

Et tunc ad rones. ¶ Ad primã negat maioꝛ: qm̃ fz hõ ꝑ odoratũ plures spẽs odoꝝ cognoscat illas tñ quas canis seu vultur cognoscit ꝑfectius cognoscit q̃: hõ cognoscit solũ gradus intensos ꝛ exꝓrimo: illa aute bruta ꝑcipiũt odores sub gradib⁹ valde remissis ꝛ ex maioꝛi distãtia. ꝛ hoc ẽ ꝑfecti⁹ olfare. ¶ Ad scdam dicit: q̃ odorat⁹ hois eẽntialr ꝑfectioꝛ ẽ q̃s odorat⁹ alioꝝ aialiũ: fz reddit accidẽtalr ꝛterioꝛ: quãtu ad operandũ ꝓp maioꝛẽ sui organi idispositionẽ: vel minus bonam dispositionẽ ꝓ operatione olfactiua. Et dr̃ vlterius q̃ organum olfactus nõ hz recipre caliditatẽ ꝛ siccitatẽ: sed odoꝛẽ: vel spẽm eius: ꝛ ideo nõ opz ipsum esse ꝛnudatum a caliditate vel siccitate: sed ab odoꝛe: verũ tamẽ est minus calidũ ꝛ siccum q̃s subiectum odoris.

¶ Similẽ ãt rõnẽ subire videnꝫ odorat⁹ ad gustũ: ꝛ odoris spẽs ad spẽs ipsas saporꝝ. Verũ exactiozẽ gustũ habemus quã odoratum: ex eo quia gustus tactus est quidã: quem quidem sensum homo exactissimũ habet: in ceteris nanq̃ sensibus vehemẽter a ceteris animalibus superat: at tactu longe ceteris omnibus excellẽtius ꝑcipit. Quapropter ꝛ prudentissimũ ẽ animaliũ Judiciũ aute est i hominũ genere ob hoc instr̃m sensus: ingenioſos esse ebetesue ꝛ nõ ob aliud quicq̃z. Qui nãq̃ sũt duri carne: hi sunt inepti mẽte. Qui vero sunt molles carne: hi sunt ingenioſi: mẽteq̃ dextri.

¶ Ar̃ enim ꝛ analogiã habere ad gustuz ꝛ filr spẽs humorũ cũ his que sunt odoris.

T.cõ. 94. ¶ Sed certiozẽ habemus gustũ ꝓpter id quod ipse quidem tactus est: hũc aũt habz homo sensum certissimũ. In alijs eniz deficit ab animalibus multis. Secũdum autem tactuz differẽter certificat: vnde ꝛ prudentissimũ animaliũ est. Signuz autem in genere hominum fm sensum hunc ingenioſos esse ꝛ non ingenioſos: fm aliũ autẽ nullum. Duri eni carne inepti mente: molles autem carne bene apti sunt.

¶ Hic docet sumere spẽs ipsoꝝ odoꝝ: ꝛ diuidit in tres ꝑtes: q̃ ꝑ oñdit q̃ dr̃ie siue spẽs odoriũ habent similitudinem cũ spẽbus saporũ: cũ hoc declarãdo q̃ spẽs saporũ sunt nobis certe. scdo docet sumere spẽs odoꝝ nobis icertas dr̃ias siue spẽs saporũ nobis certas. tertio ostendit q̃liter odoratus est odorabilis ꝛ non odorabilis. scda ibi. (Est aũt hũoꝛ.) tertia ibi. (Adhuc aũt sicut.) De prima dicit q̃ odorat⁹ vr̃ hr̃e analogiã. i. silitudinẽ ad gustũ: ꝛ filr spẽs humorũ. i. saporũ videnꝫ hr̃e silitudinẽ cuz his spẽb⁹ que sunt odoris. Sz nos hꝫ⁹ certiozẽ gustũ q̃s olfactũ: ꝑ id q̃d gustus est q̃da tact⁹: hũc aũt sensum. s. tactum hõ hz certissimũ. vñ hõ in alijs sensibus. s. visu audit̃: ꝛ olfactu deficit a multis aialib⁹: sed fm tactũ differenter certificat ab eis: q̃ tactũ hz certiozẽ alijs aialibus vnde homo est prudentissimũ animalium: cuius signum est: q̃ in genere hominũ fm hunc sensum dicimus homines esse ingenioſos: vel nõ ingenioſos: fm aũt nullum alium sensum a tactu iudicamus de ingenio hominis: homines enim duri carne inepti sunt mente: molles autem carne bene apti mente sunt. ¶ Intelligendũ primo fm Lõmẽ. cõmẽto. 94. q̃ hz iste sensus. s. tactus sit ꝑfectior in homine q̃s in alijs animalibus: tamẽ non sequitur ex hoc: vt sit in alijs sensibus ꝑfectioꝛ ĩmo diminuuntur i eis a multis aialib⁹. Et sic vult Lõmẽ. q̃ hõ oĩa alia aialia in tactu: ꝛ gustu: qui est q̃da tactus excedit: sed i alijs tribus sensibus a multis aialibus excedit. ¶ Et quo pz q̃ in parte falsa sunt carmina metrificatoris qui dixit. Nos sus auditu: linx visu: simia gustu: Vultur odoratu: ꝓcellit aranea tactu. Et quãtũ ad illud q̃d dicit d aranea dicit Albertus illud verũ nõ esse: q̃ nihil ꝙsse pellis frigide cõplonis ꝛ viscosa hñs hũiditatẽ: vt ẽ aranea excellit tactu: fz potiꝰ ipm̃ q̃si stupidũ hz: q̃d pz expimento: q̃ si lẽto igne tãgat nõ cito sentit. Et ad motiuũ illoꝝ qui dicunt araneã excellere tactu ex hoc signo: q̃ ad magnã distãtiã sentit vermiculos tãgẽtes filam rhetis sui: q̃d non nisi ex bonitate tact⁹ vr̃ accidere. Rñdet dicẽs: q̃ aranea nõ sẽtit tactu illos vermiculos. fz sentit motũ sui rhetis in ꝑte vbi est: q̃ mota ꝑte illi⁹ rhetis a verme: totum rhete mouet cũ sit cõtinuũ: quo motu ꝓcepto ex nãli instinctu: mouet ad capiẽdum fmiculos: vt nutriat ex eis. ¶ Intelligẽdũ scdo fz Lõm. q̃ ꝑ bonitatẽ isti⁹. s. tact⁹ est hõ subtilioꝛ ꝛ discretioꝛ: oĩb⁹ aialib⁹: fm q̃ ꝙplerio cõueniẽs illi bonitati istius sensus ꝓuenit discretioni intellectus. Et signũ ꝓueniẽtie ꝙplonis isti⁹ sensus ad ꝙplonẽ intellect⁹ ẽ: q̃ ẽt i gñe hominũ q̃s iste sẽsus fuerit bon⁹: tũc hõ erit discret⁹: ꝛ ecõuerso. Et bonitas discretionis non vr̃ ꝓseq̃ bonitatẽ aliozũ sensuũ: hõ eni boni visus põt eẽ indiscretus: ꝛ filr boni audit⁹: fz boni tact⁹ semp vr̃ eẽ discretus. Vult Lõmẽ. q̃ q: hõ hz meliozẽ cõplerionẽ alijs aialib⁹ tẽpatiozẽ ꝛ magis redactã ad mediũ: q̃ iõ hz meliozẽ tactũ: cũ tact⁹ cõsistat in mediocritate q̃litatũ tãgibiliũ: vt post oñdet̃: ꝛ q̃ eadẽ cõplerio q̃ facit ad bonitatem tactus: facit ad bonitatẽ prudẽtie ꝛ discretionis: seq̃t sicut hõ est melioris tact⁹ alijs aialib⁹: ita ẽ maioris prudentie ꝛ discretionis. ¶ Et q̃ ꝙplerio faciẽs ad bonitatẽ tact⁹ facit ad bonitatẽ discretionis itellect⁹: declarat hoc signo: q̃ in spẽ hoium ille q̃ hz meliozẽ tactũ: hz meliorẽ intellectũ: ꝛ econtra. Sz q̃ bonitas alterius sensus stat cũ distẽperamẽto cõplerionis: q̃ hõ distẽperat⁹ põt esse boni visus: aut audit⁹ ex quo alij sensus non cõsistunt in mediocritate qualitatũ ꝑmaꝛ: iõ ex bonitate alterius sensus a tactu non sequit̃ bonitas discretionis ꝛ intellectus.

Sed circa ista dubitat: ꝑmo vtꝝ ex bonitate tactus possim⁹ arguere bonitatẽ itells. ¶ Secũdo vtrũ ex mollicie carnis possim⁹ arguere tẽperãtiã cõplerõis: ꝛ ex ꝓñti bõitate tact⁹ itellect⁹. ¶ Tertio vtrũ ex bõitate alteri⁹ sensus a tactu possim⁹ arguere bõitatẽ itellect⁹. ¶ Lõtra ꝑm̃ docũ arguit: q̃ quãto alijs sensus ẽ mãlior: tãto est min⁹ de seruiẽs intellectui q̃ est mãlis: fz tact⁹ est mãlior alijs sensibus: ergo vel nihil vel minus alijs sensib⁹ itellectui deseruit: q̃re ex eius bonitate nõ põt argui bonitas itellectus. ¶ Lõtra scõm dictũ

arguit: qꝫ si mollicies carnis argueret bonitatẽ tactus ⁊ intellect⁹: cũ mulieres habeant carnes molliores viris: tũc essent eis prudẽtiores ⁊ melioris itellect⁹: ꝓns ẽ falsum: ⁊ ꝑ Ari. ꝓmo politicoꝝ dicentẽ: ꝓsilũ pueri eẽ imperfectũ: mulieris aũt inualidũ. ¶ Contra tertiũ arguit ꝓmo: qꝫ ex bonitate visus magis argui possit bonitas itellectus qꝫ ex bonitate tactus: qꝫ visus plures reꝝ differentias nobis oñdit ꝓmo metaphy. ¶ Secũdo idem videt de auditu: cũ sit sensus disciplinę: vt colligit loco allegato. ¶ Respondeẽ ad primũ tenẽdo ea que dicta sunt qꝫ bonitas tactus arguit bonitatẽ intellectus: qꝫ arguit temperantiam complexionis: ⁊ corpus temperatũ est bene dispositum: vt deseruiat aĩe ad operandũ ſm prudentiã ⁊ intellectum. quare ẽ. ímo dicit Albertus qꝫ aliqui possunt habere complexionem adeo tẽperatã ⁊ equalẽ: qꝫ vi debuntur quidam dij terrestres: quasi oĩa per scipsos intelligentes. Et huius bone complexionis signa sunt tenuitas vnguiũ: ⁊ subtilitas capilloꝝ: hec enim arguunt ſpũs cordis esse subtiles: ⁊ lucidos: qui venientes ad cerebrum optime deseruiunt virtutibus animalibus: er quarum bonis operationibus prudens ⁊ igeniosus efficitur homo: nisi per inertiam ęstruat aptitudinem sue nãe. ¶ Ad scdm dr qꝫ carnes mulierũ ꝓprie nõ sunt molles. ſz lasse. Vel possum⁹ dicere qꝫ duplex est mollities. Quedaz que sequit tẽpramẽtũ ⁊ habitã cõmixtionẽ humidi cum ficco ⁊ hec magis reperit in viris. Alia est que seqt abundantiã flegmatis: ⁊ hec arguit cõplexionẽ frigidaz ⁊ humidã: ⁊ nõ bonitatẽ tactus seu mentis: ⁊ talis inuenitur in mulierib⁹. ¶ Ad 3ᵐ concedit qꝫ directe in pluritũ cognitionẽ ęducit intellectus per visum ⁊ auditum qꝫ p tactum: sed ex hoc nõ sequit qꝫ pr bonitatẽ visus vel auditus magis ębeamus arguere bonitatẽ itellect⁹ qꝫ pr bonitatẽ tactus: qꝫ non ex hoc dicitur intellectus melior quia plura intelligit: sed qꝫ de his que itelligit potest melius iudicare ⁊ pr discursum veritatẽ inquirere: ſz qbz hns bonũ tactũ hoc põt facere pp tẽperantiã cõplexiõis vt pz ex dictis. nõ aũt glibet habens bonũ visum: bonuz auditum ⁊c. ergo ex bonitate alterius sensus a tactu non possum⁹ arguer bonitatẽ itellus: sicut ex bonitate tactus.

¶ Ut autẽ sapoꝝ alius dulcis: alius ẽ amarus. Sic ⁊ odoꝝ quosdã dulces: quosdaz appellamus amaros. Verũ quedã odorẽ habẽt: saporẽqꝫ similis rationis. Dulcem inquã saporẽ: dulcemqꝫ odorem: quedam contra. Similiter ⁊ acer est ⁊ acerb⁹ odor: ⁊ acutus ⁊ pinguis. Naz qꝫ odores nõ sũt vti diximus manifesti: ⁊ perinde atqꝫ sapores: ideo nomina odorum deducta sunt a saporibus per similitudinem rerũ. Alius enĩ est dulcis: vt croci mellisqꝫ: alius acer: vt thymi ac huiuscemodi rerum. Idem ⁊ in ceteris modus seruatur.

T.cõ. 95 ¶ Est aũt sicut humoꝝ hic qdem dulcis: ille vero amarus: sic ⁊ odores sunt. Sz alia quidem habent ꝓportionaliter odorem ⁊ humorẽ. Dico aũt dulcem odorẽ ⁊ dulcẽ humorẽ: alia vero contrariũ. Similiter autez ⁊ acer: ⁊ austerus: ⁊ acutus: ⁊ pinguis est odor. Sed sicut diximus propter id qꝫ nõ multũ permanifesti sunt odores: sicut humores: ab his acceperũt nomina ſm simultudinẽ reruz. Dulcis quidem enim a croco ⁊ melle: acer autẽ a thimo: ⁊ huiusmodi. Eodem modo ⁊ in alijs.

¶ Hic docet sumere spẽs odoꝝ ſm spẽs saporum dicens qꝫ sicut humoꝝ. i. saporest hic qdem dulcis: ille vero amarus: sic sunt ⁊ odores. ſ. hic dulcis: ⁊ ille amarus. Sz tñ differentia inter sapores ⁊ odores in hoc: qꝫ aliqua corpora habẽt ꝓportionaliꝝ odorem ⁊ saporẽ: vt dulcem odorem ⁊ dulcem saporẽ: ⁊ ita de amaro itelligatur. Aliqua vero corpora habent contrariũ. ſ. odorẽ dulcẽ: ⁊ saporez amarũ: vel ecõuerso: ⁊ sicut se habẽt dulce ⁊ amaz: qꝫ dicunt odores ⁊ non solũ saporeꝫ: silr est odor acer ⁊ austerus: acutus: ⁊ pinguis: qui sũt mediꝫ odores: ⁊ hi aliquando ꝓportionanf saporibus: ⁊ aliquãdo cõtrariant: vt dictum est de dulci ⁊ amaro: que dicunt odores vel sapores extremos: sed sicut diximus pp id qꝫ nõ multũ permãifesti sũt nobis odores: sicut humores. i. sapores: odores accepertit nomina ab his. ſ. saporib⁹ ſm eoꝝ similitudinem. ſ. odoꝝ cũ saporibus. naz dulcis odor dr a croco ⁊ melle que hñt saporẽ dulcẽ, ꝓportionatiꝝ suo odori: acer aũt a thimo herba: vl alio hmõi: ⁊ eodẽ mõ eĩ alijs.

Hic dubitatur pmo. qꝫ er quo sapores sũt nobis notiores odoribus debuit dr eis Ari. prius dr terminare qꝫ dr odoribꝫ: cuius tñ ꝓriũ facit. ¶ Scõ dubitaẽ quare aliqñ odor, ꝓportionaf sapori in eodẽ corpore: ⁊ aliqñ ꝓriaf. ¶ Ad primuz dicunt quidã qꝫ odor in cõfuso est nobis magis notus qꝫ saporimo aliquãdo per odorẽ ⁊ sapore iudicam⁹: sed in notitia distincta nobis magis est notus sapor qꝫ odor. ꝓpterea sumimus spẽs odoꝝ ſm spẽm saporũ: vt vult hic Arist. ¶ Aliter dicũt alij qꝫ Ayc. hic ęterminat ę sensibus ⁊ sensibilibus ꝓportionẽ nobilitatis. Et qꝫ odorẽ qlitas perfectior qꝫ sapor: siẽ odoraf ẽ perfectior gustu: iõ ⁊c. ¶ Ad scdam dicit Egidius: qꝫ sapor fundaf in humido aqueo grosso aliqlr digesto: odor vo in sicco aereo subtili aliqliter cõtẽperato: qñ ergo humidũ aqueũ est bñ digestum: subtile aereũ est bene cõtẽperatũ: ibi erit dulcis saporꝫ dulcis odor: ⁊ qñ opposito mõ se habent ibi erit sapor amarus ⁊ odor amarus: sed si humidum aqueũ sit bene digestũ: ⁊ subtile aereũ nõ sit bñ contẽperatũ: aut econuerso: tũc nõ ꝓportionabit odor sapori: ⁊ pariter dicendum est ę saporibus ⁊ odoribus mediꝫ: hec tamen spãlius inquiri habent in libro de sensu ⁊ sensato.

¶ At qui sicut auditus est audibilis atqꝫ inaudibilis: ⁊ visus visibilis atqꝫ inuisibilis: ⁊ qlqꝫ similiter sensuũ: sic ⁊ odoratus ẽ odorabilis atqꝫ inodorabilis. Inodorabile aũt multipliciter dicit. naz ꝫ id qõ oino caret odore: neqꝫ vnqꝫ odorẽ habere pt: ⁊ id qõ exiguũ habz: ⁊ id etiã: qõ malũ tetrũqꝫ habet odorẽ: hoc appellari noie solet: similiter ⁊ ipsum ingustabile dicitur.

T.cõ. 96 ¶ Adhuc autẽ sicut auditus: ⁊ vnusqꝫ sẽ suuz: hic qdẽ audibilis ⁊ nõ audibilis: ille vero visibilis ⁊ nõ visibilis: ⁊ olfactꝰ odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile aũt aliõ qdẽ ſm id qõ oino ipossibile est habere odorẽ: aliud vo paruũ habẽs ⁊ prauũ. Similiter aũt gustabile ⁊ nõ gustabile dr.

¶ Ostẽdit

¶ Ostẽdit qꝫ odoratus est odorabilis ⁊ non odorabilis dicẽs: qꝫ vnusqꝫ sensuũ est oppositoꝝ. vñ sicut auditus ẽ audibilis ⁊ nõ audibilis ⁊ visus visibilis ⁊ nõ visibilis. sic olfatus est odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile autẽ triplr dr. ꝓmo mõ qõ ipossibile est hẽre odorẽ: vt celuz aut elemẽtũ puꝝ. scdo mõ qꝫ hz puuz odorẽ seu remissuz. tertio mõ qõ hz prauũ odorẽ vt fetidũ: ⁊ silr triplr dr nõ gustabile. ⁊ ita de alijs. ¶ Intelligẽduz ſm Cõmẽta. qñ. 96. qꝫ vnusqꝫ sensuũ cõprehẽdit suũ sensibile, ppriũ ⁊ eius ꝑuationẽ. vbi gra. qꝫ auditus cõprehẽdit audibile: ⁊ non audibile ⁊c. vult Cõmẽ. qꝫ qꝫ eadẽ potẽtia est oppositoꝝ qꝫ eodẽ sensu sentiamus suũ sensibile, ppriuz ⁊ eius ꝑuationẽ. Vñ eo ipso qꝫ nihil audimus: iudicamus silẽtium siue inaudibile: qõ nullũ hz sonũ: ⁊ dũ remisse audim⁹ pcipimus ĩaudibile: qõ puũ hz sonũ: ⁊ dũ ꝓraue audim⁹: pcipimus inaudibile qõ prauũ hz sonũ: ⁊ sic in alijs.

Sed hic est dubium: qꝫ pcipere silẽtium nõ videt ẽ auditus. ſz alterius virtutis ſupioris: cum hoc fiat p discursum. ¶ Itẽ nullus sensus exterior sentit nisi dum imutaf: cũ sentire ꝓsistat in quodã pati. ſz tẽpore silẽtij auditus a nullo ĩmutaf. g̃ tũc nõ sentit: ⁊ ꝓns non sentit silẽtium. ¶ Rñdeẽ qꝫ in veritate auditus non sentit silẽtium: neqꝫ visus tenebram: vt argumẽta ꝓdicta ostẽdunt: ⁊ dicta auctoꝝ que istud videnẽ ostẽdere sic hñt moderari. vz. qꝫ aĩal cõcurrẽte auditu silẽtiuz iudicat: ⁊ ꝓcurrẽte visu iudicat tenebram ⁊c. Istud tñ iudicium fit p discursum vtutis ſupioris sic arguẽdo. sum in dispõe in qua audirẽ sonuz si hic fieret, sed nõ audio. g̃ hic nõ fit son⁹: ⁊ ꝓns silẽtiũ: ⁊ sili mõ dicaf in alijs. talẽ aũt discursum cũ vitate nõ põt facere surdus. ſz solũ hns auditũ. g̃ talis cognitio silẽtij acgrif cum ꝓcursu auditꝰ.

¶ Est autem olfatus ẽt per mediuz: aut aerem aut aquã. Etenim aĩaliuz ea: q̃ in aqs degũt: videnf odorẽ sentire: tã hñtia qꝫ nõ hñtia sanguinẽ. Sicut ⁊ ea: que versanf in aere. Hoꝝ nãqꝫ nõnulla odorem alimenti percipiunt eminus: pguntqꝫ ad ipsum.

T.cõ. 97. ¶ Fit autem olfatus per medium: vt aerẽ: aut aquam: ⁊ nãqꝫ aquatica videtur odorem sentre. Similiter ⁊ quecũqꝫ cum sanguine ⁊ sine sanguine: sicut ⁊ que in aere. Et enim hoꝝ quedam a longe currunt ad alimẽtum: que ab odore mouentur.

¶ Hic Ari. ꝺterminat ę medio sensus olfatus, ⁊ diuidit in duas ptes: qꝫ pꝰ oñdit qõ est mediũ in olfatu. scõ monet vnã qõnẽ. ibi (Vñ ⁊ dubiũ.) ¶ De ꝓma dicit: qꝫ olfatus est p mediũ: vt p aerem: aut aquã: nam aĩalia aqtica videnf sentire odorẽ in aqua: siue fuerint cũ sanguie: siue sine sanguine: sicut ⁊ aĩalia que sunt in aere sentiũt odorẽ in aere. Cuius signũ est: qꝫ q̃dã aĩalium q̃ sunt in aere que ab odore mouenf a longe currunt ad alimẽtuz per odoratum: sicut apes: vt dicit Cõmẽtator.

Dubitaf vtrum odor sit realr in medio. ſ. aere vl aqua. Arguit qꝫ sic. ¶ Primo. illõ qõ multiplicaf successiue p medium multiplicaf in eo realr sed odor successiue multiplicaf p mediũ. igit ⁊c. pz ꝓna cũ minori: qꝫ si vnũ corpꝰ icipiat fetere ꝑus sentiet odor ę ppe qꝫ in distãtia remotiori: ⁊ maior est nota: qꝫ multiplicatio spũalis fit subito: vt pz in multiplicatione spẽi coloris vel luminis: q̃re ⁊c. ¶ Scõ. illud cuiꝰ multiplicatio ipedif p vẽtos multiplicaf realr: odor est hiꝰ. q̃re ⁊c. pz ꝓna ⁊ maior: qꝫ multiplicatio spẽi coloris: qꝫ est ſptialis non impedif pr vẽtos: minor pz ad experiẽtiam. naz si quis fucrit ppinquior loco. vñ flat vẽtus: ⁊ corpus odoriferum distantius: minus bñ pcipiet odorẽ qꝫ si eẽt ecõtra: qõ non eẽt nisi qꝫ vẽtus odoris multiplicationẽ habz impedire vel aduuare. quare ⁊c. ¶ In opposituz arguit ꝑ Cõmẽta. qñ. 97. dicẽtem: qꝫ sicut color hz duplex eẽ. s. eẽ in corpore colorato: ⁊ hoc est eẽ corporale: ⁊ eẽ in dyaphano: ⁊ hoc est eẽ spirituale. ita odor hz duplex eẽ. scz in corpore odorabili: ⁊ eẽ in medio: ⁊ hoc est eẽ corporale. ſ. in corpe odorabili: ⁊ illud ſpuale. ſ. in medio: ⁊ illud nãle. scz primũ: ⁊ hoc extranei siue aduẽticiuz. ſ. scõm. ¶ Et cõfirmat qꝫ in nullo simplici eĩnto sunt q̃litates scõe resultantes ex mixtione ⁊ actione ⁊ passione qualitatũ primarum. sed odor ⁊ sapor sunt qualitates secũde. ergo nõ sunt in aere vel in aqua. sed solum in corporibus mixtis. Cõ dixit supra Cõmẽta. qñ. 93. qꝫ similitudo que est iter odores ⁊ sapores est: qꝫ non iuenit odor nisi in hñte saporẽ. vt declaratum est in ę sensu ⁊ sensato: ꝫ ꝓns sequit qꝫ sicut sapor est passio mixti. ita ⁊ odor.

In hac dubitatione iueniuntur ꝓles modi dicẽdi. Unꝰ est imitatus ab Auicẽna 6º nãliuz: qꝫ odor nullo mõ hz eẽ ſpuãlr in medio. ſz solũ realr: nõ qꝫ odor realis sit in aere vl aqua vt in ſbo. sed solũ ex hoc qꝫ a corpe odorabili resoluunt qdã fumi subtiles cõiter dicti fumales euaporatiões: in qbus est odor realis: g medio se imiscẽt: ⁊ ex his pueniẽtib⁹ vsqꝫ ad olfatũ odor sentit. Et pp hoc dixit Ari. in ę sensu ⁊ sensato: odorẽ eẽ fumalẽ euaporationez. Hic aũt modus ꝑ se multa adducit erpimẽta. ¶ Primũ est: qꝫ pomũ odoriferum diu odoratũ corrugat: ⁊ leuiꝰ efficit: qõ nõ est nisi p extractionẽ ptiuz subtiliũ ab eo in qbus est odor. ¶ Scõm est qꝫ sunt plura corpora quoꝝ odor sentiri nõ põt nisi igni fuerint exposita: a quo subtilient ⁊ in fumos ꝙuertãt: g ad olfatũ odorẽ ęporãt: siẽ sunt thus sulphur ⁊ reliqꝫ hmõi. ¶ Tertiũ est ę ceruis q a canibus fugati dũ ad locũ puenerint in quo appetũt gescere: faciũt plures saltus: vt fumus abeis exalans itercipiat: ne p olfatum a canibus repiant: ⁊ hoc faciũt ex instinctu nãe. ¶ Quartũ est qꝫ odores ventoꝝ inficiũt aĩalia: qõ nõ fieret nisi cũ suba venti ęporarent. ¶ Hãc opionẽ iprobat Cõmẽ. qñ. 96. duasbꝰ rõnibus. Prima est: qꝫ vultures ⁊ tygrides p sensum odoris venerũt p gngẽta miliaria ad locũ plij qõ accidit in terra grecoꝝ pp cadauera illic mortua: ⁊ tñ nõ p totũ illud spaciũ fuerũt mltiplicati fumi hñtes odorẽ illoꝝ cadauerũ: qꝫ supꝰ oñsum est qꝫ mltiplicatio forme sensibilis fit ſm figurã sphericã: mõ si illa corpa fuissent cõuersa in ignẽ: cuiꝰ raritas ẽ maxima nõ potuissent circulariter totũ illud spaciũ ĩplere: ⁊ tñ p totũ illud spacium fuisset ꝑceptus odor illoꝝ cadauerũ. g̃ alicubi poterat pcipi odor ille: vbi nõ erat fumus ab illis cadaueribꝰ resolutus: q̃re sequit qꝫ in aliq̃ pte mediꝫ est odor intẽtionaliꝝ solũ: ⁊ nõ realr. ¶ Scõa rõ est: qꝫ dũ resoluit fumalis euaporatio a corpe odorifero: aut aer cedit: aut nõ: nõ est dõm' qꝫ cedat p totũ spaciũ qõ est iter corpus odorifer ⁊ odoratũ. vt pz ad sensum. g̃ si p totũ illud spaciũ eẽt fumus: tunc seqꝛet qꝫ duo corpa eẽnt sil' ſm penetrationẽ. ſ. fumus ⁊ aer: ꝓns est ipole. q̃re segt: qꝫ cũ p totũ illud spaciũ possit odor sentiri: qꝫ alicubi est odor ſpualiꝝ solũ absqꝫ tali fumo. ¶ Alius autẽ est modus rñdẽdi Cõmẽtatoris: qui vult qꝫ odor hẽat esse reale in corpe odorifero: in medio aũt vt in aere vl aqꝫ solũ eẽ ſpuale. Cõcederet ẽt Cõmẽ. qꝫ a corpe odorifero pñt fumi resolui ⁊ imiscẽri medio ei ppinquo: in qbus est odor realis: ímo aliqꝫ est corpus cuius odor sentiri nõ potest absqꝫ tali euaporatione vt ę thure: ⁊ siliibus dicebat: sed nõ est neẽe fieri talẽ euaporationẽ vt odor sentiaf: vt pz ę corpus odoriferum sentitur

In aqua frigida. Et si fiat euaporatio a corpe odorifero: ab illis fumis in qbus est odor realis mltiplicabunt spēs odoris ad ptē medij distantiorē absq; tali fumali euaporatione: p qs illic poterit odor sentirl. ¶ Ex hꝫ q euaporatio nō est nēcia ad sensationē odoris. sed facit ad hoc vt melius sentiat z ad maiorē distātiam. Est tgitur odor alicubi realr solum in corpe odorifero: alicubi solū spiritualr: vt in pte medij remota a corpe odorifero: alicubi partim realr z partiz spūalr: vt in aggregato ex pte medij z fumali euaporatione ppe corpus odorifer. Et forte non est remotū q odor vnius fumi multiplicet spēz suā p alium fumū: sicut sonus g est in vna parte aeris multiplicat spēm suam per aerē in quo est alius sonus: z illi videtur Albertus assentire volēs fumalē euaporationē alicui hꝭe medij rōnē. ¶ Et ex his facile solui possunt experimenta Auicēne si quis bñ intueatur. ¶ Et ex eodem fundamento solui possunt rōnes principales: qm̄ successio in multiplicatione odoris z eius impedimētum p vētos est rōne fumaliū euaporationū in quibus ē odor realis q̄ successiue a corpe odorabili resoluuntur: z nō rōne spēz odoris: sic est de sono z spēbus ab eo multiplicatis.

¶ Quocirca dubitationē hic locus hꝭe videt: si cuncta qdem similiter olfaciunt: hō vo respirās: nō respirans aūt: sed spirās: aut detinēs spm̄ non olfacit: neq; eminus neq; cominus: neq; si in ipsis naribꝰ itus rē olētem posuerimus. Atq; sensuz qdez nō fieri: si in instrumēto sensus res ipa sensu pcipienda ponat: cōe oibus est. Sed nō sentire sine respiratione proprium hoium ēē videtur: qd̄ qdem experiētia late patet. Quare ea: que sanguinis exptia sunt. Cuz non respirent: sensum quēdam preter eos sensus: qui dicantur: alium habent.

L. cō. 98. ¶ Unde z dubium videt. Si omnia qdem similiter odorēt. Homo autez spirās odorat: nō respirans aūt: sed expirans: aut retinēs spm̄ non odorat neq; a lōge neq; a ppe: neq; si in nasuz itus apponat: z hoc qdem in ipso positum quo sentit insensibile esse est cōmune oibus cōmune est. Sed sine respiratione nō sentire proprium est hoium.

L. cō. 99. ¶ Manifestum est aūt tentantibus. Quare sanguinem non habentia quoniam nō respirant: alterum vtiq; quendam sensum habent preter eos qui dicti sunt.

¶ Mouet vnū dubiū q cū aliq; aialia odorēt respirādo: z aliq; nō: z illa q̄ odorāt respirādo sentiūt odorē p odoratuz. Utrū illa q̄ odorāt nō respirādo sentiūt odorē p aliquē aliū sensum ab odoratu: z diuidit in tres ptes: in p^a mouet dubium. in 2^a arguit ad ptē oppositā. in 3^a soluit. scōa ibi. (Sz impolē est.) tertia ibi. (Videt aūt hoibus.)

¶ De pma dicit. q vz dubiū. Si oia qdē similr odorēt idest pcipiāt odorē p aliquē similē sensum: vt p odoratū: z arguit q nō: q: hō sentit odorē dū est respirās. nō respirās autē. i. attrahēs spm̄. i. aerem: sed expirās. i. expellens aut retinēs nō odorat neq; a longe: neq; a ppe: neq; si intus in nasum ponat odorabile: z hoc qdē posituz in ipso quo sentitur insensibile esse est cōmune oibus sensibus. sz nō sentire. s. odorē sine respiratione est pprium hominum. ¶ Manifestū est aūt hoc tentantibus z experiētibus in seipsis: quare sanguinē non habētia: qm̄ non respirāt: alteq; quēdam sensum habēt: quo. i. sentiunt odorem pter eos qui dicti sunt. videlz visum: auditum: z olfatum.

¶ Dubitaf vtrū sit pprium hoi nō sentire odorem sine respiratione. Dicit Alber. q hoc ē pprium hoi: q̄ cōpetit oi homini. sed nō cōpetit soli hoi. sed ēt pluribus alijs aialibus respirātibus. ¶ Egidius aūt vult: q illud sit pprium hoi: q̄ cōpetit omni hoi z soli: pp qd dicit: q aliqua sunt aialia: que nō indigēt respiratione: neq; vt odorēt: neq; vt bñ odorēt: vt carētia sanguine: que hñt organū olfatus valde discooptum. Aliq̄ sunt que nō indigent respiratione vt odorēt simplr. sz vt bñ odorēt. vt aialia alia ab hoie que nō hñt organū olfatus penitus discoopertū: nec penitus cooptuz sicut anxilantia. Aliqua vo sunt que indigēt respiratione nō soluz vt bñ odorent. sed simplr vt odorēt: z hec sunt hoies qbus solum hoc competit: q: hñt organum olfatus totalr cooptum. ¶ Et si querat quare homo hꝫ plus olfatū cooptum q̄z aliud aial dicit hoc ēē ex magnitudine sui cerebri plus hñtis de frigiditate z humiditate: ex qbus humiditates ingrossant replētes z opilantes vias olfatus: qđ nō ita pingit in alijs aialibus. ¶ Albertus autē vult: q aialia: q nō sentiunt odorē nisi respirando: hñt quādam pelliculā organum olfatus cooperiētem: q̄ de se motū nō hꝫ: ppterea indigēt attractione aeris p quē illa pellicula apiat: vt spēs sensibilis ad olfatum ingredi possit.

¶ Ad id eē nō pōt: q ppe cū odorē pcipiāt: sensus eni rei taz male q̄z bñ olētis olfatus fine ꝓtroversia ē. Preterea a vehemētibꝰ z ipsa corrūpi videnf odoribus: a qbꝰ z hō corrūpit: vt bituminis: sulphuris z filiuz: neče est igit ipsa olfacere: nō respirātia tm̄.

¶ Sed impolē est fiqdē odorē sentiūt: odorabilis eniz sensus z mali odoramēti z boni odoramēti olfatus est. Amplius autē z corrūpi videnf a fortibꝰ odoribus: ex qbus hō corrūpit: vt sulphure: z hmōi. Olfatū qdē igit hꝭe nečarium est: z nō respirātia.

¶ Arguit ad ptez affirmatiuā. pbando duabus rōnibus q̄ oia odoratia sentiunt odorē p odoratum. Et q̄ immediate añ argumētatum fuerat per alium sensum sentire odorē non respirātia q̄z p odoratū: dicit illud ēē impolē: sigdem odorē sentiunt. s. q̄ sentiant per alium sensum ab odoratu: qm̄ olfatus est sensus: z mali odoramēti z boni odoramēti. ¶ Amplius aialia non respirantia videtur corrumpi a fortibus odoribus: ex quibus homo corrūpitur vt sulfure z hmōi. g̃ neče est non respirantia habere olfatum p quē sentiant fortes odores sicut respirātia. ¶ Intelligēdum q̄ vnusqsq; sensus exterior: hꝫ suuz pprium sensibile z corrumpit ab excellētijs eius: q: ergo tam respirātia q̄z nō respirātia sentiunt odorē qui est pprium obm olfatus: sequit q̄ vtraq; sentiunt ipm p olfatum: z in hoc stat rō prima. Et q̄ fortes odores q corrumpunt hominem vel simpliciter: vel sm olfatum ēt corrūpunt aialia non respirātia. opz animalia non respirātia olfatum habere z super hoc radicatur ratio secunda.

¶ Atq; huius instrm sensus in hoie pinde videt ab instrō differre taliū aiantiuz: atq; oculi differūt ab eoz oculis animaliū que

ouros oculos hñt. Nam aialium ea: que molles oculos hñt palpebras ipsas vti sepe z tegmē hñt: q̄s nisi mouerint: ac apperuerint: nō videt vt late pz. At ea: que ouroz sunt oculoz: nihil hñt pfecto tale. Sz illico res eas videt: que in perspicuo sunt. Sic igit z instrm olfatus in hilce que non respirāt. Velamine caret: peride atq; oculus ourus: vt diximus. In his aūt: que suscipiūt aerē hꝫ velamē: qd cū respirāt: apit venis meatibusue distentis: z idcirco q̄ respirāt nō olfaciūt in aqua. neče est eni olfaciāt: respirādo: at id in aq̄ facere nequeūt.

L. cō. 100. ¶ Videf āt in hoibꝰ differre hꝫ sensitiuū ad ea q̄ alioz sunt aialiū: sic oculi ad ea q̄ ouroz oculoz sunt. Hec qdē eniz hñt phragma: z sicut velamē palpebras: q̄s aliqs nō mouens: neq; retrahēs non videt: fortia aūt oculis nihil hmōi hñt. sed mox videt que fiūt in lucido. Sic igit z odoratū: alijs qdez fine opculo est: sicut oculis. Alijs vo aerē recipiētibus hꝭe coopimētuz: qđ respirātibꝰ discoopit ampliatis venis z porris: z ppter hoc respirātia nō odorāt in aq̄. Necessarium enim odorē pati respirātia: hoc aūt facere in humido est impossibile.

¶ Soluit dubiū p qdam simile dicēs q hoc sensitiuum olfatus vī differre in hoibus ad ea sensitiua olfatus que sunt in aliqbus alioz aialiū. s. non respirātibus: sic oculi hoium videnf differre ad ea organa visiua q̄ sunt aialiuz ouroz oculoz: hec qdē. s. oculi hoium hñt fragma. i. coopimēta: z palpebras sic velamē: quas aliqs nō mouēs neq; attrahēs nō videt: fortia āt oculis nihil hmōi hñt. scz coopimentoz. sz mox videt q̄ sunt in lucido. Sic igit z sensitiuū z odoratiuū. i. organū odorat^a aliqs qdē aialibus. s. nō respirātibꝰ sine opculo est sicut oculus: aliꝭ vo aialibus aerē recipiētibus. i. respirantibus sicut sunt homines: neče est hꝭe cooperimētuz qđ ipsis respirātibus discooperit ampliatis venis z porris. i. vijs ad olfatū trāseuntibus per aeris ingressum. Et pp hoc respirātia nō odorāt in aqua: q: nečium est respirātia pati odorē. s. respirādo: z hec ea facere i humido est impolē. In hꝭ ergo stat solutio dubij: q hꝫ aliq̄ aialia sentiāt odorē respirando: z aliqua nō: hoc nō arguit q̄ sentiant odorē hūc vel illū p aliū sensuz q̄z p olfatū. sz solū ex illo segf q̄ hñt organum olfatus diuersimode dispositū: sicut ꝓtingit ēt de organo visus. ¶ Intelligēdum q̄ Cōmēta. qm̄. c. mouet dubium circa hāc silitudinē: qm̄ nō videt q̄ hñtia olfatū cooptū ita se habeant ad hñtia ipm discoopertū. sicut se hñt hñtia oculos velatos ad ea que hñt ipsos non velatos: q: si ita se habērēt: tūc cum hñtia oculos velatos meliorē visum habeant q̄z non hñtia ipsos velatos: sequeret q̄ hñtia olfatum cooptū essent melioris olfatus q̄z habētia ipm discoopertū: qđ tamē est falsum. ¶ Ridetur breuiter q̄ Ari. nō adducit illam silitudinē q̄tum ad bonitatē vel malitiā sensus. sed solū quo ad organi dispositionē: z quātum ad hoc q̄ sicut hñtia oculos velatos non videt nisi velamina remouerant: hñtia āt eos nō velatos talium remotione nō indigēt: sic hñtia olfatum cooptuz nō sentiunt odorē nisi discooperiant: z hoc fit per respirationē: sed hñtia ipm discooptū remotione coopimēti nō egēt: z p ꝓns nec̄z respiratione ad hoc vt sentiat odorē.

¶ Est āt odor ficci: sic̄ humidi sapor. Ipm vo instrumētum olfatus est potētia tale.

¶ Est autē odor ficci sicut humor humidi. odoratiuuz aūt sensitiuū potētia hmōi est.

¶ Hic ꝛterminat de organo olfatus di. q odor est ficci: sicut sapor humidi: odoratiuū āt sensitiuū. i. organū odoratus est po^a hmōi. i. est tale i potētia q̄lis est odor in actu sicut vlr oē passiuū est tale in potētia q̄le est suuz actuum in actu. ¶ Intelligēduz sm Cōmēta. qm̄. c. q odor attribuit abundātie partis sicce in odorabili: sicut sapor attribuit abundātie ptis humide in gustabili. nā ad gñationē odoris z saporis in mixto q̄ttuor elēnta cōcurrūt: differēter tm̄ q: calm z frigidū z siccū in, pductiōe saporis sunt agentia tm̄. sz hūidū est actiuū z passiuū nō qđcūq; sed solū aqueū grossuz. nō hūidū aqueū i mixto est. pprium saporis sm. sz in gñatione odoris calidū frigidū z humidū sūt solū agētia. siccū vo est actiuū z passiuū: nō qđlibz sz siccū igneū subtile: q̄re siccū igneū in mixto est. pprium sm odoris: z hec intēdit Cōmētator per sua vba: quare ꝛc.

¶ Gustabile aūt est qđdam tāgibile. Atq; hec est cā: vt ipm nō sit sensibile per mediū corpꝰ extremū: neq; eniz tactus tali medio percipit: enim vo corpus ēt id: in quo tāq̄z in materia ē ipse sapor q gustu percipit humidum est: qđ est tāgibile quoddam.

L. cō. 101. ¶ Gustabile aūt est qđdam tāgibile: z hec est causa: quare nō fit sensibile p mediū extraneū corpus. Neq;. n. tactus est corpus in quo est humor: qđ est qd gustabile in humido sic̄ materia: hoc aūt qdā tāgibile.

¶ Hoc est sextū capm̄ huiꝰ trac. in quo ꝛterminat de gustabili z gustu: z cōtinet tres ptes: in q̄z pma ꝛterminat de medio gustus. in scōa de obto. in tertia de organo scōa ibi. (Sicut aūt visus.) tertia ibi. (Qm̄ aūt humidū.) Prima in duas: q̄z p^o Aristo. adducit duas cās pp quas gustabile est qđdaz tāgibile: scōo eas ꝛclarat. ibi. (Cm̄ z si in aqua.) ¶ De prima dicit: q̄ gustabile est qđdā tangibile z hui^s hec est vna cā: q: gustabile nō fit sensibile. i. nō sentiꝭ per corpus extraneuz tanq̄z p mediū: neq; enim tactus. s. sentit p mediū extraneū. sz am̄bo hi sensus sentiūt tangendo: qđ nō est de sensibꝰ aliꝭ. Scōa cā est q: oē corpus in quo est sapor qui est qđdā gustabile hꝫ ipm in humido sicut in sua mā. ppria. hoc aūt humidum est qđdaz tāgibile. ¶ Intelligēdū sm Cōmēta. qm̄. 101. q̄ corpus in quo existit sapor non est gustabile: nisi sm q̄ ille sapor existit in eo humore: cuius pportio ad illum saporē est sic̄ pportio māe ad formā: z ideo iste sensus. s. gustus nō cōprehēdit saporē nisi cōprehēdat humorē: cuz sit ipse vt denudet ab eo: z cōprehēdere est aliqd tangere: vñ iste sensus. s. gustus vī aliqs tact^s. ¶ Sz statim dubitaf vtrū gustus sit qdā tact^s vt sepe dicūt Ari. z Cōmēta. Arguit q̄ nō: q: si gustus eēt qdā tactus: tunc gustus eēt idē cū tactu: z sic nō eēnt nisi q̄tuor sensus exteriores: qm̄ falsuz. z pz qm̄: sicut segf. hō est qđdā aial. g̃ est idez cum aiali: z ita de alijs. ¶ Ad hoc pōt rīderi q̄ gustus capit duobus modis. vno mō pro sensu alimēti. alio mō pro sensu discretiuo saporꝭ. si pmo mō capiaf: sic gustus reperitur

Universidad de Deusto Biblioteca
Bibliotheca Facultatis Philosophiae Provinciae Cast. Orientalis

in quolibet aiali: z sic est idē realr cū tactu: nō tñ cum eo quertit: qz nō qlibz tactus est gustus. sed solū tactus ptis reputate ad discernēdū nutrimētū quenies vel discōuenies. z iō gustus sic sumptus nō est absolute tactus. Sz est qdā tactus: qz est tactus p̄ctus z ēterminatus taz ex pte obti q̄z ex pte organi: qñ talis gustus vt sic nō hz cōprehēdere oc tāgibile sz solū tāgibile nutriñtale: nec repit p totū organū tactus: sz solū in pte ei⁹ vt dcm̄ est. Si autē capiat gustus p illo q z saporib⁹ iudicat dicēdum est tale nō iueniri in quolibz aiali. sz solū in aiali perfectoz: z h̄ differt specifice z formalr a tactu: neq; est tactus. Pōt tñ dici qdā tactus tribus z causis. pma est q: sentit tāgēdo sicut tactus. scōa est qz gustabile est qdā tangibile mālr: qm̄ sapor qui est obm gustabile: est in humido vt in subo qd est qdā tāgibile. tertia q: gustus est qdā tactus mālr: est enim in tactu lingue vt in subo z fundamēto z nō alibi. Et ex hoc rñdet ad argumētum negādo illam p̄miaz: gustus est qdam tactus. ergo est tactus: quia gustus scōo modo sumptus nō dicit qdā tactus: qr sit pars eius subiectiua. sed solum ex causis nunc ēclaratis.

¶ Quapropt si ēt eēmus in aq̄. dulce sane sentirem⁹ in ipsa positū: z nō sensus illi⁹ nobis p aquā: tanq̄z p mediū eēt. Sz qz pmixtū illd eēt cū hūido: quēadmodū in potione fieri solet: color aūt non h̄ vī qd miscet: neq; defluxib⁹. Nō igit vt est ibi: sic esse de medio dicere possum⁹: nullū. n. extremuz ē mediū: vt dixim⁹: vt aūt visibile ē color: sic ē gustabile sapor. Atq nihil abscq hūiditate saporis efficit sensuz: sz oē qd ipsi⁹ efficit humiditatē aut actu aut po⁸ nimiz hz: vt salsuz. nā z ipm liq̄scere pōt facile: z se liguaz vt pz cū liq̄scit humidiorē efficere potest.

¶ Unde si in aqua eēmus: sentiremus vtiq; appositum dulce. Nō autē esset tūc nobis sensus p mediū: sed in eo qd miscetur humido: sic in potu. Color aūt nō sic videt in eo q̄ miscetur: neq; defluxionibus.

¶ Ut qdē igit mediū nihil est. vt āt color visibile: sic gustabile hūor est. Nihil aūt facit humoris sensuz fine humiditate: sz hz actu aut potētia humiditatē: vt salsum. bñ eniz liquidum ipsum est: z liquefactiuū lingue.

E.cō. 102.

¶ Hic ēclarat cās q̄re gustabile est qdā tāgibile z p⁹ primā q̄ fuit q̄ gustabile sentit nō p mediū extraneū sz tangēdo dicēs: q̄ si nos eēm⁹ in aq̄ vtiq; sentirem⁹ dulce apositū ei: z tūc nō eēt nob sensus illi⁹ dulcis p mediū extrīsecū. sz sentirem⁹ dulce ī eo qd miscet hūido aqueo p̄uemēdo secū vsq; ad gustū sīc in potu. Color āt nō sic vī in eo qd miscet medio: neq; in defluxionib⁹. i. p defluxiones. Tit, qdē igit mediū nihil est. i. in q̄tū ad mediū nō ē ppatio iter visū z gustū: q: visus regrit mediū extrinsecū. gustus aūt nō. sz q̄tum ad rōnem obti est cōpatio: qr sicut color est qd visibile: sic humor. i. sapor ē qd gustabile.

¶ Postea ēclarat cām scōaz que fuit: q̄ sapor est in humido: sicut in ppria mā: qd est quodā tangibile dicēs: q̄ nihil facit sensum humoris. i. saporis sine humiditate. sz omne tale hz humiditatē aut actu aut po⁸ propinqua vt salsum: ipm enim est bñ liquidum. i. facilr humectabile z liquefactibile z liquefactiuum lingue.

¶ Intelligendum p̄io sm Albertū: q̄ sz gustus nō habeat mediuz extrinsecū: habz tamē duplex medium itrinsecū. Unū qd non est pars aialis: z est humiditas saliualis in ore z lingua exñs. Aliud est qd est pars aialis: z est extremitas lingue z saucū: in qua diffusi sunt nerui gustatiui. Primū medium nō est necciū sicut scōm. sed facit ad bñ esse gustus: pro quāto ptes corpis saporosi pmixte humiditati saliuali subtiliant z fluide efficiunt. vt p seipas possint ad gustum penetrare.

¶ Intelligēduz scōo sm Cōmēta. pñ. 102. q̄ nihil recipit sensus saporis q d̄ gustus nisi sapor sit in humore: z humor est in saporoso: aut in actu: aut in potētia. vbi gr̄a salsum qd est humidū in potētia. ppin qua velociter dissoluit: z dissoluit hūores q̄ sunt ī linguaz iō ppauit nā saliuā in ore: z preparauit brachos in boie ad ꝯgregādum ista humiditatē vt ea mediāte gustarent ficca: vñ dicimus q̄ sapor nō est sapor in actu. sz quātuz ad imutādum nisi in corpore humido in actu.

¶ At vo sicuti visus est visibilis z inuisibilis z tenebre nāq; sunt inuisibiles: q̄s ēt visus discernit: z eius qd valde splēdidum est: z hoc eniz inuisibile dī: q̄z q̄z nō eodē sz alio mō q̄z tenebre. Sicut igit visus visibilis z inuisibilis est: z auditus silr soni silenty q̄z: quoz alterū audibile: altez inaudibile ē: z ēt soni magni perinde atq splēdidi visus. Nā vt puus sonus mō quodā iaudibilis. Sic ēt z magnus ac violentus. Inuisibile vo multifariā dici solet: qdā perinde dī. tale: atq; in ceteris ēt id: qd impole est qdam hoc pacto. vt aptū qdē fit id hre: quo videre possit: illo aūt careat: aut habeat remisse vl praue: vt informe dī: aut indoctū. Sicut igit visus inquā visibilis z inuisibilis ē: z audit⁹ silr: sic z gustus gustabilis z ingustabilis est: qd qdem aut exiguū habz aut prauū: aut vastātem gustū saporem.

¶ Sicut āt visus visibilis ē z inuisibilis: tenebra āt inuisibilis ē: iudicat aūt z ipaz visus. E.cō. 103. Adhuc āt splēdidi ē: eteni h̄ inuisibile ē valde alio aūt mō a tenebra. Silr aūt z auditus soniq; z silētij: quoz aliō audibile: aliō nō audibile z magni soni sic visus ē splēdidi. Sicut eni puus sonus iaudibilis quodā mō: sic z magnus z violētus. Inuisibile aūt aliō qdē oino dī: sic z in altis ipole: aliō āt cui⁹ aptum natū non habet: aut prauē: sicut qd sine pedibus est: z sine gradu dī. Sic aūt gustus gustabilis qdem z nō gustabilis: hoc aūt est prauū: aut paruū hñs humorem: aut corruptiuum gustus.

¶ Nunc ēterminat de obiecto gustus: z diuidit in duas ptes: qr primo ēterminat de obto gustus absolute: scōo vt est qdā tactus. ibi. (Videt aūt pncipiū.) De pma dicit q̄ sic visus est visibilis z inuisibilis: qm̄ tenebra est inuisibilis: z ipm iudicat visus adhuc sensus est valde splēdidi: qd

di: qd est iuisibile sz alio mō q̄z tenebra. Silr auditus est soni z silētij quoz aliud est audibile. s. sonus aliud inaudibile. i. silētiū. Est ēt audit⁹ magni soni sic visus z splēdidi: z sic paruus sonus est quodāmō iaudibilis: sic z magnus z violētus sonus est laudibilis. Inuisibile aūt aliō qdez dī sicut z in alijs: qd oīno impole est videri. Aliud aūt q̄ quāuis aptū natū sit videri: nō tñ hz. s. q̄ bñ videatur: aut prauе videat. Uñ inuisibile dī multiplr. sicut qd sine pedib⁹: z qd sine gressu dicitur multiplr. Sic autē gustus est gustabilis z nō gustabilis: hoc aūt. s. nō gustabile est hñs puum humorē. i. saporē: aut prauū: aut gustus corruptiuū.

¶ Intelligēdum q̄ triplr aliqd dī sine pedibus vel sine gressu: primo mō qr non est natū hēre pedes aut gressum sicut lapis. scōo mō qr sz sit natum hēre pedes seu gressum nō tñ hz: vt homo carēs pedibus. Tertio mō: qr sz hēat pedes z gressum: hz tñ male: vt habens debiles: aut tortos pedes. Sic in proposito non gustabile dī triplr. primo qr non potest gustari pp carentiam saporis: z sic elemētum purum est nō gustabile. scōo q̄ debiliter z prauе gustat propter remissionē sui saporis. tertio q̄ nō potest bñ gustari propter intēsionem z fortitudinem sui saporis: rōne cuius est gustus corruptiuum.

¶ Uidetur aūt potabile z ipotabile esse pncipium: vtrūq; enim gustu percipitur. Aerum alterum est prauum gustumq; deuastat: alterum est amicum nature: est autem potabile gustui cum tactu cōmune.

¶ Uidet āt pncipiū eē potabile z nō potabile: gustus eni qdē ambo. Sz hoc qdē vt prauū z corruptiuū gustus: illō āt sm naturā. Est aūt cōe tactus z gustus potabile.

¶ Determinat de obo gustus: vt est qdā tactus dicens: q̄ vī aūt pn̄m. s. mutationis gustus eē potabile. i. humidū sapōsum: z nō potabile: gustus qdē eni ambo. s. pcipit. sed hoc qdē. s. nō potabile vt prauū z corruptiuum gustus. Illud aūt. s. potabile sm nām. i. vt nāle z ꝓueniens. Est autē potabile. i. humidum saporosum cōe tactus z gustus.

Hic dubitat vtrum humidum sit obm cōe tactus z gustus. Arguit q̄ non: qr potentie distinguunt per actus: z actus per obta: z per pñs potētie distincte hñt distinctos actus: z distincta obta: sed tactus z gustus sunt potētie distincte: vt supra dcm̄ ē: z infra oñdet: ergo habēt actus distinctos: z obiecta distincta. sed humidum est. pprium obm tactus: vt post apparebit. ergo nō est obum gustus: sem̄ loquēdo de gustu pfecto qui iudicat de saporibus. ¶ In oppositū vī hic Ari. z Cōmētator supra cōm. 101. vbi dicit: q̄ gustus non comprehendit saporem nisi comprehendat humorē: cum sit impossibile vt ēnudet ab eo. zc.

Ad hanc dubitationē dicit Egidius pmittendo primo: q̄ sicut ēterminata forma. p suo esse requirit ēterminatā nām: sic pro suo opari: ppter qd agere sz pncipalr attribuat forme. scōario tñ attribuitur māe: qr ergo humiditas est. pprium subm saporis qd regrit sapor nō solum vt sit sed vt agat in gustū. segt q̄ sz agere in gustuz pncipalr cōpetat saporī. scōario tñ cōpetit humiditati sm q̄ est saporis sbm. ¶ Ex quo vlterius pz q̄ hūiditas est obum cōe gustui z tactui: z q̄ se sentit ab vtroq; cuius differēter: qm̄ tactus sentit humiditatē primo z pncipalr: gustus aūt secūdario pro quāto est saporis sbm. ¶ Sed indubie hec sntia nō apparet mihi vera: vñ 2tra eam arguit primo sic. Nullū sensibile proprium vnius sensus exteriozis sentit pr se ab alio sensu exteriori. sed solum per accidēs. vt sepe Ari. dicit. sed humiditas est propriuz sensibile tactus. ergo zc. ¶ Scōo. omne sensibile per se a pluribus sensibus exteriozibus est sensibile cōmune vt patuit supra. ergo si humiditas per se sentirek a gustu: cum ēt p se sentiat a tactu: sequerek q̄ eēt sensibile cōmune: qñs falsuz. q̄ zc. ¶ Ideo aliter rñdeo dicendo: q̄ humiditas p se sentit a tactu: z p accns a gustu.

¶ Et ad dcm Ari. hic dico q̄ per potabile nō intellexit humiditatē: vt opinat Egidius: sed intellexit humidum saporosum: z hoc p diuersas qlitates sensibiles est cōmune tactui: z gustui: z q̄ ita sit pz p Cōmētatorē cōm. 103. in expositione illius partis sic dicētem. Et potabile est cōmune tactui z gustui. s. qz sm humiditatē: que est in eo ē tangibile: z sm saporē est gustabile. ¶ Ad Cōmētatorez cum dixit: q̄ gustus non cōprehendit saporē nisi comprehēdat humorē: verum est mālr: z rōne tactus q̄ est eius sbm: quare post subdit Cōmēta. Et cōprehendere humorem est aliqō tangere. vñ iste sensus. s. gustus est aliqs tactus. sz mālr. sicut igit est ex pte obti. ita est ex pte actus: z ex parte potētie: cum ista inuicē pportionent. Sapor āt q̄ est ppriuz obm gustus non est in quolibz tangibili. sz solum in humido cōmixto. ita q̄ omnis sapor est in aliquo tangibili z non conuertit. sicut omne gustare presupponit tangere z non conuertit. vñ impole est gustum sentire saporē: quin tactus qui est eius subum sentiat humiditatē: quod est subiectum illius saporis. Et simlr omnis gustus est in aliquo tactu z non conuertit: z sicut prius natura est humidum q̄z sapor: sic prius nā est tangere q̄z gustare: z tactus q̄z gustus. Propter qd scīdum: sz tactus z gustus lingue habent vnū organum mālr: qr tamē sunt potentie distincte in illo organo: habent diuersas dispositiones facientes illud plura organa formalr: z sīc tactus est mā gustus: sic dispō tactiua est mālis respectu dispōnis gustatiue: qr tñ dispositio gustatiua nō est in quolibz neruo: sicut dispō tactiua. sed solum in neruo lingue. ideo sz in quolibz neruo sit tactus: nō tñ in quolibz est gustus. sed solum in neruo lingue. ¶ Ad argumētum aūt super quo Egidius fundari vī si sic argueret. Illud qd neciō est sbm imutationis alicuius sensibilis propriī: est sensibile per se a sensu: cuius illud dicit sensibile propium. sz humiditas est neciō sbm saporis qui est sensibile ppium gustus. ergo zc. pz pña. z mino: maior aūt colligit de intentione Cōmentatoris supra. vbi posuit vnaz ex causis: quare sensibilia cōmunia sunt sensibilia p se: qr sunt necessario subiecta imutationis sensibilium ppriorum zc.

¶ Rñdet dicendo q̄ maior nō est vīr vera. qm̄ magnitudo est necessario sbm imutationis soni vel odoris: z tñ non pr se sentit ab auditu vel olfatu: quoz illa sunt sensibilia ppria cum solū sentiant per se a visu z tactu p Cōmentatorem. Sic in proposito dicit q̄ sufficit q̄ humiditas p se sentiat a tactu qui est sbm gustus: z ex his pz clarius q̄z supra: quo gustabile est qdam tāgibile: z gustus est qdam tactus: z qualr principium imutationis gustus sit potabile siue humidum saporosum: quare zc.

¶ At vo cū gustabile sit humidū: neēe est z instrm sensus ipsius neq; humidū eē actu: neq; ēt tale: vt humectari nō possit: humidūq; euadere: patit enim aliqd gustus ab ipso gustabili: ea nimiz rōne qua gustabile est. Necesse est igit instrumētum gustus potētia qdem humidū esse: humectari aūt actu. ita aūt humectari: vt eius cōseruetur cum humectat z ratio. Signuz aūt est liu-

Universidad de Deusto Biblioteca
Bibliotheca Facultatis Philosophiae Provinciae Cast. Orientalis

guam neq cum est valde ficca: neq cuz z nimiū humida sentire. Is enim tactus fit humidi primi pinde atq si cū pregustauerit quispiam vehemētem acremue saporē: deinde alium gustet: z vt in egrotantibus fit quibus cūcta videntur amara: qz lingua sentiunt tali humiditate referta.

T.cō. 104 ¶ Quoniam autem humidum quidez est gustabile: necesse sensitiuum ipsius neq humidum esse actu: neq impossibile fieri humidum. Patitur enim aliquid gustus a gustabili ſm q gustabile est. Necessariū est ergo humectatum fore qđ possibile humectari saluatum: non humidum aūt sensitiuum gustatiuum. Signum autez neq siccam existentem linguā sentire: neq multum humidam. Hic enim tactus fit primi humidi: sicut cum aliquis qui ante gustauit fortez humorē gustet altez: z vt laborātibus amara oia videnk: pter id qđ lingua plena hmōi humiditate sentit.

¶ Determinat de organo gustus. z diuidit in duas partes q primo ostēdit quale debeat esse huius organuz. scđo distinguit spēs saporū. ibi. (Spēs autē humorum.) ¶ De prima dicit q quia gustabile est humidum: sic q opz organum gustus pati ab humiditate que est propriū subiectum saporis si debeat pati a sapore. ideo necesse est organum gustus non esse actu humidum de se tali humiditate saporosa: vt possit oēs recipere: neq ipōle fieri humidum tali humiditate. Nam gustus patit aliqd a gustabili ſm q gustabile est. ideo nēcium est organum gustus fore humectatū humido potabili post passionem: qđ ante passionē possibile erat ab eo humectari. Jpm autē sensitiuum gustatiuuz saluatū in sua nāli dispōne necessariuz esse nō humidum tali humiditate. Signum autē. s. q organum gustus non debz esse humidum humiditate potabili: neq possibile humectari tali humiditate est linguaz exītem siccam nō sentire saporem: qz nō potest recipere eius humiditatē neq linguam multū humidaz cōtingit sentire: qz hic. i. lingua exīte multum humida fit tactus hmi humidi. i. sensatio tactiua illius prime humiditatis multe que impedit receptionē seu sensationez tactiuam aliaz humiditatū: z ex psequenti gustationem saporū illarum humiditatū: cum gustus non possit sentire aliquez saporē nisi tactus in quo est gustus sentiat humiditatem illius saporis. Uñ in tali multa humiditate lingue accidit sicut accidit cum aliquis qui ante gustauit fortem humorē. i. saporē: statim gustet altez saporez: tunc enim per primuz saporē impedick a peceptione scōi saporis. Et sic etiam accidit laborātibus febre colerica. quibus oīa que gustāt videnk amara. pter id qđ sentiunt linguā plenā huiusmodi humiditate. s. amara. ¶ Intelligēdum pmo q sic organum auditus habz aliquē motū sibi. proprium: p quē tamē: quia dissimilis est motibus exterioribus: nō impedik a peceptione illorum: sic lingua habz aliquā humiditatē sibi nāle: que quia dissimilis est humiditatibus exterioribus. non impedit linguā a receptione aliaruz humiditatum pz ergo q lingua debz esse saluata in sui nāli humiditate non multū sicca: nec multuz humida: quia a multa siccitate reddceret indisposita ad paticđū ab humiditatibus z saporibus. Et similiter p multaz humiditatem impediret modo quo dcm est: qz fortius sensibile impedit minus siue debilius. Etiā ſm Alber. nimia humiditas lingue nō sinit supueniētes sapores in eam penetrare. sed potius eos lauat a lingua z abstergit: pter qđ in patientibus excensum flegmatis aquei ad os oīa insipidi saporis apparent. ¶ Intelligēdum scđo ſm Commētatorē pn̄i. 104. q qui gustauerit aliquez saporē: z sua lingua fuerit humectata in humore accītali. tunc nō cōprehēdet humorē saporis. pprii nisi admixtū cuz q̄litate illius primi humoris: z sic accidet necessario vt nō cō prehēdat saporem: qz non comprehēdit mām saporis in dispōne illa: ſm quā est mā illius saporis: hoc est q prius dicebak q habēs linguā valde humidā humitate extranea si adueniat sapor aliquis nō sentiet illum: qz non sentiet distincte humiditatē: que est. pprīa mā illius saporis. sed aut nō sentiet: aut cōfuse simul cū alia humiditate.

¶ Species autē saporū ita sese habent quēadmodū colorū. Dulce nāq z amaruz cōtraria simplicia sunt. heret aūt dulci qdem pingue: amaro aūt salsuz. At inter hec collocank acre acerbum accidum atq acutū. He nāq fere differētie videntur esse saporum. Quare gustus qdem instrumentum idest: quod est potētia tale: gustabile autez id qđ ipsum actu facere potest.

T.cō. 105 ¶ Species aūt humorū sicut z in coloribus simplices qdem cōtrarie sunt: sicut dulce z amarum. Habite autē sunt cum hac qdez pingue: cū illa vero salsuz: media aūt horū erit acre z austez: z ponticum: z acutum. fere enim he videnk eē humorū differētie. Quare gustatiuuz est potētia huiusmodi. gustabile autem est factiuum actu huius.

¶ Distinguit spēs saporū dicēs: q spēs saporū sicut z in coloribus simplices quidem z contrarie sunt: sicut dulce z amaz. Habite quidem his. i. consequenter habentes ad istas sunt cum hac quidem. s. dulci: pingue: cū illa vero. s. amaro salsum: media aūt horū. s. dulcis z pinguis ex vno latere: z amari z salsi ex altero sunt acre z austez: z ponticum: z acutum. fere enim hec videnk esse humorū. i. saporū dīe siue spēs. Et tūc ex dictis infert qre gustatiuū. i. organum gustus est potētia hmōi. i. ista sapores cū sint in potentia passiua ad eos. sed ipsi sapores siue gustabile est factiuū huius. s. organi gustus actu. i. in actu. organū enim reducit a gustabili de potentia ad actum.

Dubitaſ. Utrum spēs saporū sint septē: vel octo: vel sub alio numero: z sīlr vtruz dulcedo z amaritudo sint spēs extreme: z oēs alie sint medie iter eas: vt Ari. z Cōmēta. hic asserūt. ¶ In qua dubitatiōe tres repiunk famose pōnes. ¶ Prīa fuit Ari. quā Cōmētator: z Alber. ac plēs alij insequunk: q dulcedo z amaritudo sunt sapores extremi simplices z maxie ptrarij: z q oēs alij sunt medij ex ipsis extremis cōpositi sub gradibus remissis: sicut albedo z nigredo in gñe colorū sunt colores extremi: z oēs alij medij ex extremis sub gradib⁹ remissis cōpositi. Et Cōmenta. enumerat qnq; sapores medios iter dulcedinē z amaritudinē. s. pinguē: q est magis ppinquus dulcedini: z salsum qui est magis propinquus amaro: z iter pinguē z salsum posuit tres. s. acutū: stipticū z acetosuz. Ari. inter pinguē z salsum ponit quattuor. s. acrem: austez: ponticum: z acutuz. Alber. autē ponit quinq; s. stipticum: z ponticū: quos dicit magis appropinquare dulcedini: z acrē: z acutum: z acetosum: quos dicit magis appropinquare amaro. ¶ Scđa positio fuit Galieni qui posuit nouē spēs saporum extremas: dicēs non eē saporē dulcē z amarum: sz acutum: z ponticum: cuius fundamētum fuit: qm calidū z frigidū diuersimode se habētia ad humidum passiuz a sicco sunt cause ipsorū saporum. ergo ſm excessum caloris supra frigus vel cōuersō. aut eorū tēpamētum habēt distingui spēs saporum. In comparatione tñ ad mirtionē humidi cum sicco: siue ad modum subſtātie mixti in se saporem habētis. Et ex hoc fundamēto pōt colligi numerus spēcierum saporū: z que sint extreme: z que medie. Naz omne saporosum aut est calidū in cōplexione: aut frigiduz: aut tēperatum. Si est calidum hoc triplr: qr aut est subtilis sube: aut grosse: aut mediocris: si est calidus subtilis sube: eius sapor est acutus: z hic sapor est extremus ex latere caliditatis: si est calidū grosse sube: eius sapor est amarus: si est calidū mediocris sube: eius sapor est salsus. Si aūt corpus saporosum fuerit frigidū: iterū triplr: aut subtilis sube: aut grosse: aut medie. Si frigidū subtilis sube: tūc eius sapor est acetosus: si frigidū grosse sube: eius sapor erit ponticus. Et hic est aliūs sapor extremus maximum pñs dominū frigiditatis. Si frigidum mediocris sube: eius sapor est stipticus. Si vō corpus habuerit cōplexionis tēperamētum aut est subtile: aut grossuz: aut mediū: si subtile sapor eius est vnctuosus: si grossum: est dulcis: si mediocre: est insipidus. ¶ Et hz hec positio sit satis apparens. Cōmēta. tñ com. 105. ipsam nitik improbare. Primo qr ſm istam pōnem nunq̄ idē sapor in spē sequeret aliqñ pñium caloris. z aliqñ dominium frigoris. vt pz: pñs tñ est salsum. q̄ tē. Oz pñs sit salsum: pbak: qr sicut albedo aliqñ sequit caliditatē: z aliqñ frigiditatē. sic dulcedo: z sīlr amaritudo: z ita de aliis. Uñ in qbusdā fructibus anteq̄ matureſcāt iuenit amaritudo: illa sequit frigiditatē: z in rebus cōbustis iuenit amaritudo: z illa sequit caliditatē. Sīlr in qbusdam fructibus imaturis iuenit dulcedo: q̄uis sint frigidi: aut insipidi: qui postea p cōplemētum digōnis efficiunt amari: z q̄dam sint calida in qb⁹ apparet dulcedo: sic mel: z reliqua talia. ¶ Scđo arguit Cōmēta. ibi. (Et signū eius q isti sapores.) Sicut corpus nō transfert de albedine in nigredinē vel eq°. nisi p aliquē alior̄ color: z non semp fit talis trāsmutatio p omnes alios colores: nec semp per eundez. sz mō p karopen: mō p kianon: z ex hoc arguimus q albedo z nigredo sunt colores extremi: z q oēs alij sunt inter eos: sic dū fructus plantaz transferunk de amaritudine ad dulcedinē: transferunk p alios sapores ſm q ptinet illi amaro: vt illi dulci: qđ nō fieret nisi dulcedo z amaritudo eēnt sapores extremi: z oēs alij medij inter eos. ¶ Tertio ibi. (Et si cōcesserimus). Arguit Cōmēta. contra experientiam sup qua sustētatus est Galienus: q dixit omne amarum eē calidum: q omne amarū inducit colorē in corpore hois: z ita de aliis: qñ hz concesserimus sic eē respectu corporis hois. vt dixit Gali. ex hoc non sequit tamē sic eē ex nā ei⁹: z ex pte ipsorum saporū: qr aliquid est calidum respcū hois: qđ est frigidū respectu leonis: z aliqd est frigidum respectu hois: qđ respectu alterius alterius est calidum: z p pñs nō debemus simplr asserere hūc saporē vel illum eē calidū vel frigiduz: qr talr operat in corpore hominis. Ex quo vlterius cōcludit Cōmēta. qr vr q sapores magis sequat humiditatē z siccitatē: q̄ caliditatē z frigiditatē: quare neceē est opinari aliquaz cōplexionē termīnatam ex qua fit amaritudo. z aliam ex qua fit dulcedo: q ista due complexiones sunt ptrarie ſm hūc modum.

¶ Tertia positio est Auicēne: q in oībus videk conuenire cū Galieno pter q̄s in saporē insipido: qm insipidum dr q nullū habz saporē: vt aqua: z ppterea ponit solū octo spēs saporū: quaz tres sequunk manifestū dominium caloris: z ille calor q est in extremo caloris est acutus: si est saporē cinciberis: post eū in caloze segk amarus. z post amarū salsus. Tres aūt alie sequunk manifestū dominū frigoris: z ille q est in extremo friditatis est ponticus: vt saporē fructus marime crudi: post eū in saporе sequit stipticus: z post stipticū acetosus cōis acetositati agreste: z acetositati aceti. Inter has ser sunt alie due medie. scz dulcis z pinguis: sz dulcis plus attinet calori q̄ pinguis. ¶ Et sustinēdo Gal. z Auicēnam rñdek ad rationes Auerro.

¶ Ad primā dico: q amaritudo semp segk caliditatē: z dulcedo tēperamentū: vel paz ab eo q̄ calorē dclinat: z nego q illi fructꝰ imaturi sunt amari. imo sunt pōtici: vl stipticī: z de aliis nego q sint dulces: pñt tamē eē insipidi: aut ppter abūdantiam humidi aquei: aut pp grossitiem sube eorū impedictem impssionē in gustū. ¶ Ad scđaz dicit q illa rō bñ arguit: q dulcedo z amaritudo non sunt sapores imediati: z q hñt multa media: sed ex hoc non segt q sint simplr extremi. ¶ Ad tertiā ſm Galienū facilis est rñsio: qr ipse posuit cōplexionē hoīs tēperati eē medium in vniuersa suba: z p pñs in ordine ad illā cetera habent graduari z mēsurari: sic q omne quod calefacit hominē est absolutum calidum denominandum: z qđ infrigidat frigidum: z ita de aliis. tē.

¶ De tāgibili aūt z tactu eadē rō est. naz si tactus nō vnus sit sensus: sz plures: neē est z ea que tactu pcipiunk plura sensibilia esse. Dubitationē aūt iste locus habere vī. Utrum plures sint tactus an vnus tātum. Et de instrumēto tactus quid tandem sit. Utrū ipa caro: z id qđ in ceteris simile est carni: an ita nō sit: sed id qdem ipsuz sit sensus huiusce mediū: instrumētum aūtē ipsius primum aliud quoddam sit intus.

T.cō. 106 ¶ De tangibili aūt z tactu eadem ratio. Si enim tactus nō est vnus sensus: sz plures: nēcium est z tāgibilia sensibilia plura esse. Hz āt dubitationē vtrū plēs sint: aut vnus.

T.cō. 107 ¶ Et qdem est sensitiuum tangibile. vtruz caro: z in aliis proportionale: aut nō. Sed hoc quidem. est medium: primum autem sensitiuum aliud quoddam est intus.

¶ Istud est septimū capm huius tractatus: in quo determinak de tangibili z tactu. Continet aūt hoc capitulū tres partes: in quaz prima determinak de tactu z eius organo. in seciida de medio. in tertia de obiecto. scđa ibi. (Dubitabit aūt qs.) tertia ibi. (Tangibiles qdem igit.) Prima adhuc in duas: qr primo mouet duas dubitationes. scđo de illis prosequit. ibi. (Omnis etenim sensus.) De pma dicit q eadē ratio est de tangibili z tactu: qr si tactus non est vnus sensus. sz plures: necessariū est z tāgibilia z sensibilia plura eē: z supple: si tactus est vnus: tangibile est vnū z ecōuerso. Et tūc mouet dubitationes di. habz autē dubitationē. vtrū plures sint tactus aut vnus. Et qdem est sensitiuū tangibile. Utrū caro in habētib⁹ carnē. z in aliis animalib⁹ nō habētib⁹ carnē. pportionale carni aut nō. sed hec qdez. s. caro: vel. pportionale carni est mediuz. Primū aūt sensitiuū siue organū tactus: est aliud qddaz

intus. scz neruus: vel ꝓportionale neruo. ¶ Intelligendum primo ſm Cōmen. com. 106. q̄ vtrum tāgibile ſit vnū aut plura vnum eſt dubiū ſicut eſt de tactu. z ſermo in eis idem eſt: q̄ tenuit p hoc cām ꝓpter quam latet hoc in hoc ſenſu: z nō latet in aliis ſenſibus. De illis enim q̄ manifeſtū fuit q̄ ſenſibile eoꝝ eſt vnum in gñe ſicut color ſonus z odor. Fuit ēt manifeſtum eos eē vnum in genere. puta viſum: auditum z olfatū. Jn hoc atit ſenſu. scz tactu q̄: ignorātū fuit de ſuis ſenſibilibus. ſ. q̄ ſint vnum in gñe: fuit ēt ignorātum de ſuo ſenſu. scz q̄ ſit vnus ſenſus. ¶ Intelligēdum ſcdo q̄ aliqua animalia habēt ſanguinē: z aliqua nō: ſed habēt humiditatē ꝓportionalem ſanguini: habētia ſanguinē hñt carnē z neruum: ſed habentia humiditatē ꝓportionalē habēt ꝓportionale carni z neruo: z ideo loquitur Ariſto. ſub diſtunctione.

¶ Dis enim ſenſus vnius ꝓtrarietatis eſſe vr: vt viſus albi: nigriq̄: z auditꝰ acuti: grauiſq̄: z guſtus dulcis: atq̄ amari. Atī tāgibili plures inſunt ꝓtrietates vt pz: eſt enī calidū: frigidū: humiduz: ſiccū: molle: duruz: z iſtiuſmodi alia. Sz eſſe videt ad hāc dubitationē q̄daz ſolutio. nam in ceteris ēt ſenſibꝰ plēs ſunt ꝓtrietates. Jn voce nāq̄ nō ſolū eſt acumē z grauitas: ſz ēt magnitudo z puitas: z leuitas z aſperitas vocis: z alia huiuſcemodi. Sunt z circa colorem differētie alie tales. Verum gdnam ſit vnū obiectum tactui: ſicut vnuz eſt auditui ſonus: non eſſe manifeſtum videtur.

¶ Dis etenim ſenſus vnius contrarietatis eē videt: vt viſus albi z nigri: auditus grauis z acuti: guſtus amari z dulcis. Jn tangibili aūt multe inſunt ꝓtrarietates: calidū z frigidum: humiduz z ſiccum: durum z molle: z alioꝝ quecūq̄ ſunt huiuſmodi.

T.cō. 108 ¶ Habet aūt ſolutionem quadam ad hanc dubitationē: z q̄ in alijs ſenſibus ſunt ꝓtrietates plures: vt in voce non ſolū acumē z grauitas: ſed z magnitudo z paruitas: z lenitas z aſperitas vocis: z filia alia. Sunt autem circa colorem differentie huiuſmodi altere: ſed q̄ ſit vnum ſubiectū ſicut auditui ſonus: ſic tactui nō eſt manifeſtum.

¶ Proſequit de dubitationibus ſuperius motis: z diuidit in tres partes: q̄ primo arguit ad vnaz partē dubitationis prime. ſcdo ꝓtractat dubitationē ſcdaz: cuius ſolo eſt necia ad ſolonē prime dubitationis. tertio inuit ſolonem ſme dubitationis. ſcda ibi. (Utrū aūt.) tertia ibi. (Demōſtrat aūt.) De prima ſic arguit. Dis ſenſus vnus videt eſſe vnius ꝓtrietatis: vt viſus albi z nigri: auditus grauis z acuti. guſtus amari z dulcis. ſed tactus nō eſt vnius cōtrarietatis ſed plurium: q̄d pbat: q̄ in tangibilibus plures inſunt ꝓtrietates: vt calidum frigidū: humidū: ſiccū: duz molle: z ꝓtrietates alioꝝ quecūq̄ ſunt hmōi: ſic̄ grauis leui: aſperi lenis. ergo ꝛc̄. ¶ Ad hāc aūt rōnem adducēbat aliqui quādam ſolutionē dicētes: q̄ in alijs ſenſibus ſunt plures ꝓtrietates: quāuis quilibz eoꝝ ſit vnus: vt in voce non ſolum ſunt acumen z grauitas. ſed ēt magnitudo z paruitas: z lenitas z aſperitas vocis: z alia ſilia: vt claritas z obſcuritas. Silr circa colorem ſunt hmōi ꝓtie altere a pdictis. ſ. albū z nigrum: vt intēſum remiſſum: pulchrū turpe ꝛc̄. z tūc ſupplēdum eſt: q̄ ſimili mō lz in tactu ſunt plures ꝓtietates: er hoc non ſeq̄t vt nō ſit vnus. ¶ Hanc ſolonē remouēdo dicit Ari. q̄ nō eſt manifeſtū q̄ ſit vnū ſubm. i. genus obum tactui: ſicut ſonus auditui. quaſi dicat: q̄ lz vni ſenſui plures cōueniant contrarietates. hoc nō tollit illius vnitatez. dūmodo oēs ille habeant vnū ꝓximum genus: qō ſit obm illius ſenſus: ſic̄ color viſus: z ſonus auditus. Sz q̄ omnes cōtrarietates tactus habeant tale genus non videt: neq; eſt manifeſtuz ꝓptere apparet q̄ tactus non ſit vnus. ¶ Intelligendum ꝓmo ſm Cōmē. com. 107. q̄ ſi fuerit ꝛclaratuz q̄ ſenſus tactus eſt in carne. ita q̄ ꝓportio carnis ad ipm ſit ſic̄ ꝓportio oculi ad viſum. manifeſtuz eſt enim q̄ ſenſus tactus eſt vna virtus: q̄ñ vnū inſtrm nō eſt niſi vnꝰ virtutis. Si aūt fuerit ꝛclaratū q̄ iſta vtus fuerit plēs vna: neē eſt vt caro ſit q̄ſi mediū. z vt nō ſit quaſi inſtrm.

Sed hic dubitaf: quare ſequit: caro eſt inſtrumē. tum tactus. ergo tactus eſt vnus: z tñ nō ſequit: neruus eſt inſtrm tactus. ergo tactus eſt vnus: cū ſm Cōmenta. añs ſit verum. z ꝓñs falſum: z tamē videt q̄ ſi prima ꝓña valeat: q̄ ſecunda ꝛcat valere: q̄ñ medium p qō tenet prima ꝓña ſm Cōmenta. eſt: q̄ vnū inſtrumētum non eſt niſi vnius virtutis: modo tantaz vnitatem videt habere neruus ſicut caro. ¶ Ñdet negando q̄ tanta vnitas ſit in neruo ſicut in carne: q̄ñ caro eſt vna mālr z formalr per vnicaz complexionē p quam eſt caro. ſed neruus lz ſit vnuz mālr: eſt tamē plura formalr q̄ vltra cōplexionē: pr quam eſt neruus: lz plures diſpoſitiones tactiuas diſtinctas ſpecifice: ſm numerum tactuū ſpē diſtinctoꝝ in ipſo exiſtium: quibus inſtrumentalr ſeruit in operando. ¶ Sz adhuc poſſet aliquis arguere: q̄ nō ſolum in neruo. ſed ēt in carne ſunt tales diuerſe diſpoſitiones: quoniam ſicut eſt de medio extrinſeco. ita videt eē de medio intrinſeco. ſed in medio extrinſeco diuerſe ſunt diſpoſitiones ad recipiendum ſpēs ſenſibilium diuerſoꝝ ſenſuum. ergo in medio intrinſeco ſimilr erit: z per ꝓña exquo ſm Cōmētatorem alius eſt tactus calidi z frigidi: z alius humidi z ſicci: ſequit q̄ in carne alia erit diſpoſitio per quā recipit ſpēs vnius ꝓtietatis: z alia per quaz recipit ſpēs alterius contrarietatis: quare ꝛc̄. Tota ꝛductio pz cuz maiori: z mino: colligit de mente Ari. qui vult q̄ aer rōne dyaphanitatis ſit receptiuus ſpēz coloris: z rōne alterius mālitatis ſit receptiuus ſpēz odoris: z ita d alijs. ¶ Huic rñdet negādo maiorē: nec eſt ſile in hoc de medio extrinſeco: z de medio intrinſeco: q̄ media extrinſeca nō ſunt principalr ꝓpter ſenſus: nec ſunt media illoꝝ ſm ꝓprias naturas: ſed per nās ſuperadditas: in quibus diuerſificant vt tangebaf arguendo. ſed mediuz intrinſecum. videlicz caro eſt principalr ꝓpter tactus conſeruationē: vt poſſit eo mediāte animal vtilia proſequi: z nociua fugere: z eſt mediuz ſm ꝓpriaz nām. Ideo caro ſm eius ꝓpriam complexionem eſt receptiua ſpērum omnium tangibilium qualitatū. quare ꝛc̄. ¶ Intelligēduz ſcdo ſm Cōmētatorē com. 108. q̄ Ari. intēdit hic per ſubiectum contrariorum genus q̄ diuidit in hec cōtraria: z hoc quod dixit manifeſtum eſt: neceſſe eſt enim ſi poſuerimus q̄ vnus ſenſus cōprehendat multos modos ꝓtrarietatis: vt genus ſubiectum illis modis ſit vnū: q̄ñ neceſſe eſt aliquid eſſe cōmune illi multitudini qō cōprehendaf ab illo vno ſenſu. Et ſi non erit hic aliqd p qō ille ſenſus poterit dici vnus: q̄ñ vnꝰ ſenſus nō eſt vnꝰ niſi p vnā intēſionē. Quilibz vnus ſenſus dz hēre vnū genus qō ſit ſuū ꝓpriū obm adequate cōprehēdens oia ꝓtria oia ꝓtraria ab illo ſenſu, ꝓprie cognoſcibilia: z quia nō ē vnū genus adeq̄te ꝓprehēdēs oia ꝓtraria, ꝓprie tāgibilia ideo tactus nō eſt vnus. ¶ Sed cōtra arguit ſic. nō plus differūt q̄tuor q̄litates ſme tāgibiles q̄z caliditas z frigiditas: ſed caliditati z frigiditati correſpōdet vnū genus adeq̄te illis cōe. ergo ēt q̄tuor q̄litatiꝰ ſmis tāgibilibꝰ pz ſña cuz maiori q̄ quo humiditas minꝰ repugnat caliditati q̄z frigiditas: z ſilr ſiccitas: z idē dōm eſt de ipſis reſpectu frigiditatis: minor ēt pz: q̄ alr reſpectu caliditatis z frigiditatis nō dareē vnicus tactus: cuius oppoſitū vult Cōmētator: q̄ multiplicat ſenſus tactus ſm multiplicationē primaꝝ ꝓtrietatū q̄litatū, ꝓprie tāgibiliū: z generū illis adequate correſpōdētiū. ¶ Jtē minus cōueniūt lux z color, ꝓprie ſumptus q̄z q̄tuor q̄litates ſme: lz luci z colori cōpetit tale genus alr viſus nō eſſet vnus ſensus. g̃ ꝛc̄. ¶ Ad pm rñdetur qō caliditas z hūiditas plus differūt q̄tū ad immutandū organū tactus q̄z caliditas z frigiditas: q̄ caliditas z humiditas regrūt in illo diuerſas diſpōnes: vt ſupra oñſuz eſt: z nō caliditas z frigiditas: z hoc ſufficit vt caliditati z frigiditati poſſit vnū genus ꝓximū cōrñdere z nō in oēbus q̄tuor. ¶ Ad 2m dō ſilr: q̄ lux z color plus differāt eēntialiter q̄z q̄litates ſme minus tñ dīnt q̄tū ad immutandū mediū z organū: q̄ color immutat mediāte luce: ſed caliditas nō immutat mediāte ficcitate. g̃ ꝛc̄. ¶ Tñ ſi qs diceret q̄ eſt vnuz genus adeq̄te cōrñdēs q̄tuor q̄litatibꝰ ſmis: z q̄ illud ē innominatū. ¶ Cōtra cuilz generi vno ad pla contraria cōrñdet tñ vna pa ꝓtrarietas per Ari. p phyſi. lz illi cōpeiſe ad q̄tuor q̄litates ſmas nō cōrñdet tñ vna pa contrarietas ſed due: quaꝝ nulla eſt ad aliā reducibilis. g̃ illud cō nō eſt genus. Et ſilia argumēta z ſolutiōes adduci poſſēt dato q̄ ponerenf plures tactus q̄z duo: z plura ꝓprie tāgibilia q̄z q̄tuor ſme q̄litates. ¶ Intelligēdū 3°. lz Cōmē. eodē cōmē. q̄ neēe eſt ſi tactus ē vna vtus vt modis ꝓtrariorum quos cōprehēdit: ſit vnū genꝰ ſubm eis: qō dī de eis vnioce: vt ſonus qui dī de modis ſonorū z color de modis colorū: ſed cōtraria tactus nō videnf habere genus qō dicatur de eis niſi equiuoce: quale enī qō dī de calido z frigido grauī z leui: nō dī niſi pure equoce. Et illō qō dictū eſt de equiuocatiōe reperīf in hoc noīe quale: qō dī de ſapore z colore frigore z calore z odore: oia enim hec nomi nata ſunt in predicamēto qualitatis: z graue z leue eſt in predicamēto ſubſtātie: z ideo neceſſe eſt vt virtus cōprehendens cōtrarietatē que ē in grauī z leui: nō ſit virtus cōprehēdēs cōtrarietatē que eſt in calido z frigido. g̃ ꝛc̄. ¶ Er qbꝰ apparet velle: q̄ ꝓter duos tactus correſpōdētes duabꝰ ꝓtrarietatibꝰ qualitatū primaꝝ dat tertius correſpōdēs graui z leui. ſed de hoc in fra. Et cū dicit q̄ gra ue z leue ſunt in ſubſtantia: forte illud dixit: q̄ putauit q̄ grauitas z leuitas eēnt forme ſubſtantiales elemētoꝝ: vt tenuit in libro celi z mūdi. Vel ſm Albertum graue z leue oziuntur a raro z denſo: que ſnp ſubſtantiā nō addunt niſi quēdam ſitum in partibus materie.

¶ Huius aūt vtrū inſtrumētū tactus intus ſit poſt carnē: an nō ſit: lz ſtatiz ſit ipſa caro id nō eſſe ſignū videf. Senſuz inquā illico fieri: cū res tactu percipiēde tāguntf. Etenī ſi quis nūc circa carnē ſubtilez pellē extenderit: deinde rem tactu percipiendā tetigerit: ſenſus ſtati ſimilr fiet: z tamē in illa pelle tactus inſtrumētū nō eſſe. Qō ſi copulata fuerit velociꝰ vt pz ſenſus pceptio fiet.

T.cō. 190 ¶ Vtrum aūt eſt ſenſitiuū intus: an nō: ſed mox caro nullū videf eſſe ſignum fieri ſenſum ſimilr cū tactu: z eniz nūc ſi aliquis circa carnē extēderit vt pellē hymē faciēs: ſimilr ſenſuz mox tactū inſinuat: z tñ cōſtat q̄ nō eſt in hoc ſenſitiuū. Si aūt z cōnaturale fuerit citius vtiq̄ pertingeret ſenſus.

¶ Dic pertractat dubitationē ſcdaz: z continet tres ptes Jn pma ſoluit rōnē illoꝝ q̄ dixerūt: q̄ caro eſt inſtrumētū tactus. Jn ſecūda oſtēdit q̄ carnē eſſe nobis cōtinuā facit in ꝓpoſito difficultatē. Jn tertio ſoluit dubitationē oſtēdēdo q̄ caro eſt mediū in tactu z nō inſtrm vel organuz. ſcda ibi. (Ꝓpter qō talis pars.) tertia ibi. (Exaere qdē.) ¶ De pma dicit q̄ vtrū ſenſitiuū tactus eſt intus. ſ. neruus: aut nō: ſed mox caro nullū videf eſſe ſignū fieri ſenſuz tāgibilis ſimul cū tactu. i. ſtatim cū tāgit carnem: q̄ñ dato q̄ nūc aliqs circa carnē extēderit pelliculā aliquā faciēs hymē. i. cooprimētuz ſilr inſinuat mox ſenſuz tactus. i. per cōtactū tāgibilis ad illā pellē ſtatiz fit ſenſus: z tñ cōſtat q̄ ſenſitiuū. i. organū tactus nō eſt in b cooprimēto. ¶ Et ſi quis inſtaret dicēdo q̄ nō eſt ſimile: quia caro eſt nobis ꝓtinua: z illa pellicula diſcōtinua. Dicit Aꝛ. q̄ hoc nō obſtat: q̄ dato q̄ illa pellicula fieret nobis cōnaturalis z cōtinua ſicut caro: tūc nō eſſet organū tactus z tñ ſtatiz ea tacta fieret ſenſus ſz tūc p ea citius pertingeret ſenſus. i. melius fieret q̄z fiat dum ē diſtātia. ¶ Intelligēdū q̄ nō ſeq̄t ſtatim tacta carne fit ſenſatio tactiua. g̃ caro eſt organū tactus lz magis ſeq̄t oppoſitū q̄: vt dixit Aꝛ. ſupra hoc eſt cōe oi ſenſui: q̄ ſenſibile ſup poſitū organo eius nō facit ſenſationē.

¶ Quapropter talis pars corpis peride ſe ſe hēre videtur: atq̄ ſi circūfuſus aer cōiunctus eēt nobis ac copulatus. Tūc enī vnoquodā inſtrumēto ꝓfecto ſonū z colorem z odorez videremur ſentire: z vnus quidā videreē eſſe nimirū ſenſus: viſus: auditus: atq̄ olfatus. Nūc aūt quia ſeiunctū eſt id per quod fiunt motus: pz inſtrumenta iaz dicta ſenſuuz eſſe diuerſa. Jn tactu autē id ipſum nunc latet.

T.cō. 110 **¶ Ꝓpter qō talis parꝫ corpoziꝫ videt ſi ſe hēre: ſicut ſi circulariter nobis aptus natus eēt aer. Videremur enī vno quodā ſentire z ſonuz z odorem: z colorem: z vnus qdez ſenſus eſſet auditus viſus z olfatus. Nūc aūt qm̄ determinatū ē per qō fiūt motus: manifeſta ſūt pdicta ſenſitiua altera eē.**

T.cō. 111 **¶ Jn tactu aūt hoc qdē nūc imanifeſtū eſt.**

¶ Declarat q̄ carnē eſſe nobis continuā facit difficultatē in cognoſcēdo: vtz ipſa ſit organū vel mediū tactus z exſequēti vtrū tactus ſit vnus vel plures dicens pp qō. i. ꝓpter ea que dicta ſunt talis pars corpoziſ vz. caro videtur ſic ſe habere ſicut ſi aer circulariter eēt nobis aptus natus. i. naturalr cōtinuatus tunc enim videremur vno quodā. ſ. organo q̄ aere ſentire z ſonū z odorē z colorē z videretur vnus quidē ſenſus eſſe auditus z viſus z olfatus. Nunc aūt q̄ñ illud ꝓpter qō tāḡ ꝓpter mediū fiūt motus predictoꝝ ſenſuū eſt determinatū z diſtinctum a nobis manifeſta ſunt pdicta ſenſitiua illoꝝ ſenſuū eē altera z ſilr ſenſus illos. Jn tactu aūt q̄ mediū eſt nobis

continuū: hoc qdem nunc imanifestū est: quīn caro videt eē organū tactus: z ex hoc tact⁹ vī esse vnus: z nō plures.

¶ Fieri enī nequit vt ex aere vel aqua corpus animatū tantū modo cōstet: quippe cū solidū quoddā eē oporteat. Restat igitur vt ex his atq; terra sit mixtū: q̄le est ipsa caro: z id qđ vicem ipsius subit. Quare necesse est ipm corpus copulatū mediū eē inter instrumētū ipsius tact⁹ z res ipsas tāgibiles: per qđ fiunt ipsi sensus: q qđē sunt plures.

¶ Ex aere qdē enīz aut aqua impossibile ē cōstare animatū corpus: oportet enī firmū esse. Relingtur aūt mixtū ex terra: z ex his esse: vt vlr caro: z ꝓportionale. Quare necessariū ē z corpus esse mediū tactui aptuz natū per quod fiant sensus cū sint plures.

¶ Soluit hanc dubitationē sccūdā ostendēdo q caro est mediū in tactu: z nō organū: sed eius organū est intus: vt puta neruus sub carne existens. Et dicit q ex aere quidē aut aqua impossibile est cōstare animatuz corpus. s. tāq; ex parte quātitatiua: opz enim ipsum esse firmū z ꝓstās: quare relinquitur ipsuz esse mixtū ex terra: z ex his. s. aere z aqua z vlr est caro vel ꝓportionale ei: quare necessarīū est z corpus esse qđ est mediū tactui: qđ est aptū natū nobis. s. naturaliꝝ cōtinuatū per qđ fiāt sensus. s. tactus cū sint plures. ¶ Intelligenduz q in hoc stat solutio q mediū in tactu est nobis ꝓiunctū: sed tale nō pōt esse nisi caro vel ꝓportionale. q̄ z. ¶ Causa autē quare mediū in tactu est nobis ꝓiunctū ē vt melius z efficacius sentiam⁹ excellētias tangibilū: que hñt corrūpere non solū tactū: sz etiā aīal: qđ nō ꝓtingit de excellētijs sensibilū aliorum sensuū. Jō sensus alij nō indiguerunt medio intrinseco. Et ex eadē causa tactus nō fuit in vna parte animalis tm sz per totū dissem̄natus: vt per quālibet partem possem⁹ corruptiua sentire z ea fugere.

¶ Indicat aūt plures esse tactus hīsce: q in lingua cōsistit: nā eadē in parte z cēs res tāgibiles z sapozem etiā sentit. Si igiē z cetere partes carnis sentirent sapozē vnus idē q tunc sensus videret esse ꝓfecto gustus z tactus. Nunc aūt quia nō fit cōuersio. duo diuersi sensus eē censentur.

Z. cō. 112 ¶ Demonstrat aūt q plures sint qui in lingua tactus. Omnia enī tāgibilia sentit lingua: scōm eadē partē z humozē. Si qdem igiē z alia caro sentiret humozē: videretur vnus z idem esse sensus gustus: z tactus: nūc aūt sunt duo ppter id qđ nō cōuertiē.

¶ Soluit primā dubitationē dicēs: q tact⁹ q est in lingua demōstrat q sunt plures tactus: qm̄ aīal sentit oīa tāgibilia fm eādē partē. s. linguā: z humozē. i. sapozē: si qdē igiē z alia caro sentiret humozē. i. sapozē videret vnus z idez sensus esse gustus z tactus: nūc aūt sunt duo. i. videnē eē duo: ppter id qđ nō cōuertiē. Mā fm oēm partē fm quā sentit aīal gustabilia: sentit tāgibilia: z nō econuerso. Sicut ergo iudicam⁹ tactū in lingua esse differentē a gustu ppter differētiā obiectoꝝ: q̄uis cōueniāt in organo: ita in oīb⁹ partib⁹ corporis ex hem⁹ iudicare tact⁹ diuersos ꝓp differētiā tāgibiliū: q̄uis in organo nō diuersificent: cū per oēm partē qua ꝓcipimus calidū z frigidū ꝓcipiamus humidū z siccū: z ceteras tāgibiles q̄litates: z ecōuerso. ¶ Intelligēdū: q qz alicubi ē tactus vbi nō ē gustus: iō tactus videt eē aliꝰ a gustu. Cā tm quare ē aliꝰ est: q ꝓtrarietas gustabiliū ē alia a cōtrarietatib⁹ tangibiliuz: sicq; q plures sunt ꝓme ꝓtrarietates tāgibiliū: q̄rum nulla ē ad alteraz reducibilis z qbus plura genera cōrespōdent est cā q tactus sint plures.

Dubitaꝫ ꝓmo. vtrū tactus sint plures sensus. Arguitur q nō: qz tūc plures essent sensus exteriores q̄z q; ꝓtra Arī. infra. ¶ Itē vnū instrm nō est nisi vnius vtutis per Cōmē. sz tactus hz tm vnū instrumentū siue illō ponat caro siue neruus: siue aliud. q̄ z̄c.

¶ In oppositū videt esse Arist. z expressius Cōmē. z fere oēs expositores in isto quentūt: q in eodē aīali sunt plures tactus spē distincti: sed de nūero nō ꝓcōdāt. ¶ Sciendū ē ergo q gdā posuerūt tm̄ vnam potentiā tactiuā: ipsaz tm̄ dixerūt cū diuersis disponib⁹ sui organi diuersas ꝓtrarietates tāgibiliū cognoscere: z ꝓm hoc saluabāt tactū aliquo mō esse vnū sed quantū ad potētiā aliquo mō esse plures. s. quantū ad organi dispositiones: er quo sustentabāt oēs auctoritates: tactuz esse vnū aut plures inuētes. ¶ Alij autē posuerūt tm̄ duas potētias tactiuas iuxta numerū qualitatū primarū: dicentes vlterius oīa alia tangibilia esse sensibilia cōia: vel reducibilia ad ea: vel ad primas qualitates: q̄s solas dīt esse ꝓpria tactus obiecta. Unde graue z leue reducunt ad motū sine quo nō percipiuntur: aspꝝum z lene ad figuram: durū z molle ad siccum z humidū: ad qđ aspꝝum z lene etiā reduci possunt: vt ponit Albertus. ¶ Auerroys vero tertiū tactum addere videtur. s. perceptiuū grauis z leuis. ¶ Et Albertus insequēdo Auicennā addit quartū perceptiuz dissolutionis continuitatis ex verbere contingētis: aut alio modo tali z sibi oppositē cōsolidationis. Hec enim oīa dicit esse ꝓmo tangibilia: z nō per aliquā ꝓriozē nām. ¶ Addit etiā qntū: quo. s. percipit delectatio que ē in veneris: sed hic non est vniuersalis sicut priozes: sz partis determiate. ¶ Nōnulli vo addūt sextū tactū: quo. s. percipitur cōuenientia z disconueniētia in cibo z potu: siue delectatio z sibi opposita displicētia: qui si daretur esset particularis. ¶ Nunc tm̄ dari negat Albertus volēs cibuz z potū nō per alios tactus sentiri q̄z eos q sunt calidi frigidi z humidi z sicci: ex quibus pz quid sit dōm ad dubitationē. ¶ Ad argumēta vero ad primū cum dicit Arz. sensus exteriores eē tantū qnq; hoc intellexit eos distinguēdo soluz fm organoꝝ distinctionē z nō formaliꝝ: quia sic sunt plures. ¶ Ad 2ᵐ pz ex dictis supiꝰ.

Dubitaꝫ scdo vtz caro sit organum tactus. Arguitur q sic. ¶ Primo. illō est organū tactus qđ ē ꝓs aīalis ens: z hz cōplexionē magis redactā ad mediū: cū in tali mediocritate qualitatū ꝓmaz tact⁹ cōsistat: cuz enim nō possit ab eis absolui dz mediū obtinere: vt excellētias percipere possit: sed cōplerio carnis ē magis ad mediū redacta q̄z neruī: aut alteriº talis quod possit poni organū tactus: vt pz. ergo z̄c. ¶ Secundo. si caro nō esset instrumētū tactus: sed mediū tūc ꝓbus ímutaretur caro q̄z tactus: z per ꝓns nō statiz tacta carne sentiremus: cuius oppositū videm⁹ in experiētia. ¶ Tertio nos tāgim⁹ fz qālibz ptez. q̄ fm qālibz partē dz eē organū tact⁹: fz nihil est qđ magis diffūdat ꝑ totū corpus aīalis q̄z caro. igiē z̄c. ¶ Quarto si caro nō eēt organū tactus: hoc marie eēt asserēdū ex signo dato ab Arist. qđ est q statiz tacta carne sentimus: z sensibile positū supra sensuz nō sentiē. Sz dato isto silr argui posset q neruus non eēt organū tact⁹: qz neruo imediate tacto fit sensus: vt pz si pungat. q̄re z̄c. ¶ Ad idē adduci pōt auctoritas Arī. in libro de animalibus: z Auicenne sexto nāliuz. ¶ In oppositum est hic Aristo. qui vult q caro sit medium in tactu z nō organū: sed illud est intus sub carne: z illud est neruus vt Cōmentator exponit.

In hac dubitatiōe due ꝓncipales inuēte sūt pōnes Una est Auicē. tenētis: q caro neruosa est organū tactus z nō neruus simplr ad quā sustinēdā motus fuit rōnib⁹ supius inductis. ¶ Alia ē quā Arz. z Cōmen. hic tenēt: q neruus z nō caro est organū tactus caro aūt est mediū. ¶ Et Albertus ad huius dubitationis declarationē dicit q per carnez intelligi debet id qđ vere caro est: vel simile ei. Simile aūt carni triplr accipi dicit ꝓmo modo dz simile carni: qđ est loco carnis in aīalibus carentib⁹ sanguine. Secūdo mō dicitur simile carni qđ habet cōplexionē similē cōplexioni carnis: siue vicinam cuiusmodi dīr esse dētes: q dētes alijs ossib⁹ diuitius crescūt: z in senio q̄q extracti restaurant qđ nō accidit ex alio nisi q in cōplexione carni vicini existūt que sola inter partes aīalis per totā vitā ex nutrimēto restaurata influere z effluere videt. Tertio mō dz simile carni qđ carni est valde cō mixtū sicut de qbusdā neruis cōtingit ꝓpter qđ in ꝓpione carni assimilant z quōcunq; accidat sīle carni pōt eē mediū in tactu. Unde dētes sunt medium in tactu. Et silr nerui carni imixti plus hñt rōnē medij q̄z organi. Ex qb⁹ soluunt argumēta in oppoᵐ facta. ¶ Ad ꝑᵐ dz q neruus hz ꝓpione tēperatiozē z pfectiozē q̄z caro z magis ꝓportionatā in opatione tactiua. ¶ Ad ꝑm dm q caro pⁿ⁹ limitat a tangibili q̄z tact⁹ priozitate cālitatis sed nō priozitate tpis vt declarat Cōmen. in lectione sequēti. ¶ Ad 3ᵐ dz q mediū intrinsecuz in tactu: plus dz diffundi p̄ corp⁹ q̄z tact⁹ z illō ē caro. ¶ Ad 4ᵐ dicit Alber. q fi tāgant nerui ꝓpinq cerebro a quo oritur q carni nō sunt mixti qz tales sunt simplr organuz tactus nō fiet sensus sz si tāgant nerui carni mixti qz tales medij rōnē habēt fiet sensus. ¶ Alij dīt q quocūq; neruo tacto fit sensus sed nō in pte ꝓxima qz illa se hz vt mediū sz in pte distāte. Un̄ caro solū hz mediū rōnē neruus aūt cū b q est organū mediꝝ ēt locū pōt supplere. ¶ Ad auctoritatē aūt Arz. in lib. de aīalib⁹ dicit Cōmē. cōmen. 10 8. q sermo Arz. b est ꝓtrarius sermoni eius in libro de aīalibus. Un̄ ille sermo fuit fm q ei appuit illic. s. fm q sciuit de membris aīalium in illo tpe: tūc. n. adhuc nesciebat neruos. Jō illic dixit q instrumētū tactus ē caro: sed fmo quē ponit b dat instrumēta eē illis aīalib⁹ intra carnē z hoc ꝓuenit ei qđ post appuit per anothomiā. s. q nerui habent introitū in tactu z motu quod igitur sciuit hic Aristo. rōne apparuit post sequentibus cum sensu.

¶ At vero dubitabit hoc loco nō iniuria gs piā: naz si corpus quidē omne profunditatez habet: atq; hec ē tertia magnitudo: fieri vero nequit: vt ea corpa sese mutuo tangāt inter que corpus aliqđ medium intercidit: humidūq; nō ē fine corpe nec humectatū sz necesse ē vel aquā esse: vel aquā habere: q fieri pōt: vt corpus tāgat corpus in aquā etenim neēe est: cū extrema nō sint sicca: in medio aquā eē: qua repleta sunt ipsa extrema. Qđ si hoc est verū: fieri profecto nō potest: vt corpoꝝ tactus fiat in aqua. Eodē ēt modo de his dici pōt: q in aere collocank. Simili nāq; modo sese habet aer ad ea: q sunt in ipso: z aqua ad ea: q sunt in ipsa: latet aūt nos magis in hīsce que in aere collocantur: q̄z in animalib⁹: que sunt in aqua: si humectatū hꝫ humectatum tangit.

¶ Dubitabit aūt aliq̄s: si omne corpus ꝑ fundū habet. hec aūt est tertia magnitudo quoꝝ aūt corpoꝝ mediū est aliquod corpus: nō ꝓtingit ipsa adinuicē se tāgere: hꝫ midū autē nō est sine corpore: neq; humectatū: sed necesse est aquaz esse: aut habere aquā: que vero tāgunt se adinuicē in aqua nisi sicca extrema sint: necesse est aquā hēre mediū: quo repleta sunt vltima: si aūt hoc est verū: ipossibile est tāgere aliqđ aliud in aqua. Eodē aūt modo est in aere: similiter enim se habet aer ad ea: q̄ sunt in ipo: z aqua ad ea: que sunt in aqua: latet aūt magis nos sicut z que sunt in aqua animalia: si humectatum tangit humectatū. Z. cō. 113

¶ Hic determinat de medio tactus. Et diuiditur in duas partes: qr ꝑ determiat de medio extrinseco z per accidēs scdo de medio intrinseco z per se. scda ibi (Oia aūt) ꝓima itez in duas: qr ꝑ ꝓbat q ad tactū ꝓcurrit mediū extrinsecū scdo quātū ad hoc ꝓparat tactū ad alios sensus. ibi. (Utꝫ igiē oluz.) ¶ De ꝑ dicit q dubitabit aūt quis. s. si tactꝰ fiat ꝑ mediū extrinsecū. Ad hoc aūt declarādū accipit q oē corpus hz pfundū: hec aūt. s. pfunditas est tertia magnitudo: quoꝝcunq; aūt duoꝝ corpoꝝ mediū est aliqđ corpus nō cōtingit ipsa adinuicē se tāgere. s. i medio: humidū aūt nō est sine corpe: neq; humectatū sz necesse ē aquā eē aut hre aquā: que vo adinuicē tāgūt se in aq̄ nisi sint sicca extrema: necē ē aquā hre mediū quo repleta sunt vltima. Si aūt b verū est ipole est vnū corpus tāgere aliꝺ sine medio in aq̄. Et eodē mō est in aere: silr. n. se hz aer ad ea q̄ sunt in ipo: z aq̄ ad ea q̄ sunt in aq̄. Latet aūt magis nos: q humectatū tāgit humectatū. i. q inter corpora se tāgētia in aere sit mediū q̄z de tangētib⁹ se in aq̄: sicut aīalia q̄ sunt in aqua: supple magis nos latēt ꝓp ipsius spissitudinē q̄z aīalia que sunt in aere. ¶ Intelligēdū ꝑ q in b stat rō Arī. inter oia corpa se tāgentia in aq̄ mediat aq̄: z inter oia se tāgentia in aere mediat aer. q̄ oīs tactus fit ꝑ mediū extrinsecū. pz ꝫña: qz oīs tactus fit in aere vel aq̄: z assūptū silr ꝑscda pte: qz ita se hz aer ad ea q̄ sunt in aere sicut aq̄ ad ea q̄ sunt in aq̄. Sz ꝑ ꝑ. ꝓbat: qr inter oia corpa se tāgētia in aq̄ repit hūiditas media: sz hūiditas nō ē sine corpe. q̄re z̄c. Et ꝑ hūidū itelligit Arz. corꝰ hñs ꝓpriā hūiditatē ꝑ hūectatū qđ hūiditate aliena siue extranea ē roratū siue supfusuz. ¶ Intelligēdū scdo: qr dicit Arz. q tāgētia se in aq̄ nece ē hre aquā media nisi extrema eoꝝ sint sicca. Exꝑit Alb. i. qr extrēa eoꝝ nō sūt sicca: vt ad exꝑiētiā pz. Egidiꝰ āt exꝑit nisi extrēa eoꝝ sint sicca ꝓp approximationē eoꝝ ꝓxⁱ pfctāz adiuicē in aere: tūc. n. sz ecnt in aqua. mediaret tm̄ aer vt ꝓxⁱ neq; posset igredi aq̄ iter ea ꝓp illoꝝ cōmixtionē ad inuicē z strictura: z tūc extrēa illoꝝ viderent sicca: q̄uis eēnt humida vel humectata humiditate aerea: q humiditas aerea ꝓpter aeris subtilitatē nō est ita sensibilis: sicut humiditas aquea: sed vbi fiat ꝓiunctio corpoꝝ in aq̄ tūc neēe est hūiditatē aqueā mediare. ¶ Intelligēdū 3º. q Arz. z Cōmē. hic vident inuere q est impole duo cor

poza dura adinuicē ĩmediate se tangere in aere vel in aq̃ que ꝓpositio sic moderari debz: q̃ impoſe est duo corpora dura discōtinua adinuicē ĩmediate se tangere: scōz superficies extrinsecas in aere vel in aqua. Et dī dura: q̃ liquida bene possunt ĩmediate se tãgere. Et dī discōtinua q̃ continua ĩmediate se tangunt: sicut medietates virge semiuiue ⁊ semimortue. Et dī ſm superficies: q̃ spericum ĩmediate potest tangere planū ſm punctū. Et illa ꝓpositio sic intellecta, pbatur: q̃ si nō eēt vera detur oppositū q̃ sit possibile duo corpora dura discōtinua ⁊c̄. Et ponat in esse q̃ duo corpora dura discontinua ſm superficies: verbi gratia. planas adinuicē ĩmediate se tangant in aere vt duo lapides: ⁊ incipiat nunc vnus ab altero superleuari: ⁊ tūc quero: vtrū ĩmediate post hoc aer circūſtans replebit totū ſpatiū q̃ erit mediū iter lapides vsq̃ ad centrū eorū: vel nō: ſi fic: dabitur motus in nō tpe ex quo ſubito totū ſpatiū pertranſibitur. ſi nō: tunc daretur vacuū mediuz inter illos lapides: ⁊ vtrūq̃z iſtoz est ipoſe ⁊c̄. ¶ Si quis tñ vellet oppositū ſuſtinere ad hoc argumētum dze posſet: q̃ illud ſpatiū ſubito replebit nō per motū: ſed per ſubitā mutationē: ſicut dato vacuo terra in eo posita nō moueretur: ſed ſubito mutaret̄, ꝓpter defectū reſiſtētie.

¶ Aliter dicūt alij q̃ infinita velocitate mouebit̄ aliqua pars illius aeris verſus centrū: imaginātes q̃ quāto aliq̃ pars aeris est, ꝓpinquior lapidi tāto velocius mouebitur: ⁊ quāto diſtantior vſq̃ ad certū terminuz tanto tardius: cum igitur in infinitū ꝓpinqua ſit aliqua pars aeris ſequit̄ q̃ infinita velocitate mouebitur aliq̃ pars aeris ⁊ etiā totus aer cathegorematice: q̃ quacūq̃z velocitate mouebitur pars: mouebitur totum.

Sed contra uiā Ariſt. ⁊ Cōmen. arguit̄ ꝑ⁹: q̃ ea data ſequit̄ q̃ graue ſtabitur ſū nō impeditū per tēpus ⁊ nō deſcēdet: qđ est incōueniēs: ⁊ pbatur ꝓña: q̃ ponatur q̃ ſup terrā ſit vnus lapis planus: qui ſit b. ⁊ in aere ſit vnus alius illi dyametraliter ſuppoſitus qui ſit. a. ſic q̃. a. deſcendat verſus. b. ⁊ tunc in fine motus: aut. a. ĩmediate tangit. b. aut nō: ſi ſic. cōtra poſitionē. ſi diceretur q̃ nō: tunc ſequitur qđ inferebatur.

¶ Itē iſtud videt eſſe falſum: q̃ maioris potentie est ille lapis ad deſcendendū q̃z ille modicus aer ſit ad reſiſtendum igit̄ ⁊c̄. ¶ Itē in ꝓncipio motus plus est de aere infra. a. ⁊ maioris reſiſtētie q̃z in fine: ſed in ꝓncipio ille aer nō ſufficit impedire deſcēſum. a. ergo nec ēt in fine donec deueniat ad contactū ĩmediatū ipſius. b. quare ⁊c̄. ¶ Secundo. q̃ſi ſecuris ſcindit ligna ꝑ⁹ q̃ ferrū ĩmediate tangit lignum: q̃ſi mediaret aer tunc aer eſſet ĩmediatū ſcindēs: qđ non est veriſimile. Etiā q̃ videmus q̃ aliq̃ corpus durū figitur in alio taliter q̃ cū maxima violentia vix extrahi pōt: hoc aūt nō fieret ſi inter illa corpora eſſet aer medius: cui ipſe faciliter cedat ⁊ impellat vel expellatur. ¶ Ad hec ⁊ ſimilia rñdetur ꝑmittendo primo q̃ duplr aliqua corpora dñr ſe tangere in aere, vel in aqua. Uno mō ĩmediate: vt q̃ſi non mediat aliud corpus. Secūdo mō mediate: vt q̃ſi aliud corpus mediat. qđ tñ est minimum a nā vli ⁊ ex ordine vniuerſi deputatū mediare inter corpora dura: ne alterū duorum impoſſibiliū ſequat̄: vt oſtēſuz est ſupra. ¶ Et tūc ad primū argumētū negat̄ cōcluſio: q̃ſi mediū est minimuz a natura ꝛputatū: ⁊ ideo nō ſolū ipſum: ſed ēt vlis natura reſiſtit. quare ⁊c̄. ¶ Et ad ſcdam cōfirmationē ſilr dī: q̃ nō ſolū ille modicus aer reſiſtit: ſz ēt vlis natura. ¶ Ad tertiā dī q̃ in fine motus reſiſtit vlis nā: que nō reſiſtit in ꝓncipio. quare ⁊c̄. ¶ Ad 2ᵐ ꝓncipale dī q̃ ſz aer mediet inter ferrū ſecuris ⁊ lignū tñ ſecuris est mediatū ſcindēs aerē ⁊ lignū: ⁊ ꝓncipale est artifex ea vtens. ¶ Et p idez pz ad aliud: q̃ſi lignū cōſtringēs aerē ⁊ corpus in eo fixū ⁊ nō cedēs est cauſa difficultatis extractionis.

¶ Utrū igitur oīum ſimili modo ſit ſenſus an ſenſuuz quidā videntur vt eodē quidā diuerſo modo obiecta ſua percipiant. Guſtus qdē ⁊ tactus tangendo: ceteri aūt eminus. At id ꝓfecto nō ita est: ſed ouruz etiā ⁊ mobile per alia plane ſentimus. Quēad modū ⁊ id quod ſonat: ⁊ viſibile ac odoraz bile. Uerū hec quidē eminus: illa vero cominus ſentiunt: Quapropter latet ſi per mediū illa percipiant. Nā ſenſibilia cūcta per mediū ſentiūtur: ſed in illis idipſum latet vt diximus. Enī vero ſi per ſubtilez pellem vt ꝓius etiā est dictū poſitaz circa carnem ſentiremus omnia tangibilia idipſuz nō animaduertentes. ſic nos tum vticq̃ ſentiremus vt nunc in aere ſentimus ⁊ aqua: nunc eni videmur res ipſas tangibiles tangere: ⁊ nullum medium eſſe.

¶ Utrū igitur omniū ſimiliter ſit ſenſus: an alioz aliter: ſicut nunc videt: guſtus quidē ⁊ tactus in tangendo: alij aūt a longe: hoc aūt nō est: ſed ourū ⁊ molle per altera ſentimus: ſicut ⁊ ſonabile ⁊ viſibile: ⁊ odorabile: ſed alia quidē a longe: alia vero a ꝓpe: ꝓpter quod latet quoniā omnia quide ſentimus per mediū: ſed in his latet ⁊ quidez ſicut diximus ꝓius: vt ſi per pellez ſentiremus omnia tangibilia: ignorato q̃ſi ꝓhibet. ſimiliter vticq̃ haberemus ſicut ⁊ nūc in aqua ⁊ in aere. Putamus eni nunc ipſa tangere: ⁊ nihil eſſe per mediū.

¶ Cōparat tactū ad alios ſenſus: ⁊ diuidit in duas ptes: q̃ ꝓmo oſtēdit tactū ſentire p mediū extrinſecū: ſicut alij ſenſus. Scōo aſſignat oziaz iter tactū ⁊ alios ſenſus i ſentiēdo per mediū extrinſecū. ibi. (Sed differt. (¶ De ꝑ⁹ dicit vtrū igit oīuz ſenſuū ſilr ſit ſenſus. ſ. p mediū extrinſecū: aut alioz aliter: ſicut nūc videt: guſtus qdē ⁊ tactus ſentire vident in tãgēdo: alij aūt ſenſus ſentire vident a lōge: ⁊ p mediū extrinſecū: hoc aūt nō est. ſ. q̃ guſt⁹ ⁊ tact⁹ ſentiāt: nō ꝛcurrēte medio extrinſeco: ſz videat ſz ourū ⁊ molle p altera ſentim⁹. i. p mediū extrinſecum ſicut ⁊ ſonabile ⁊ viſibile ⁊ odorabile. Sz alia qdē ſenſibilia ſentim⁹ a lōge: vt tria nūc dcā: alia ꝙo a ꝓpe: vt tãgibile: ⁊ guſtabile: ꝓp qđ latet ꝫ talia ſentire p mediū extrinſecū: ſz oia qdē ſentim⁹ p mediū extrſecū: ſz in his latet eqdez. ſ. tãgibili ⁊ guſtabili: ſicut diximus ꝓius: ꝓp mediꝫ paruitatē vbi in alijs manifeſtū est ꝓp mediꝫ magnitudinē. Unde in tãgibili: ⁊ ſilr guſtabili accidit: ſicut ſi per pellē ſubtilē nobis circūpoſitā ſentirem⁹ oīa tangibilia: ignorato q̃ſi ꝓhibet. ſ. ĩmediate tãgere: tūc putaremus oīa tãgere ſine medio extrinſeco: ſilr vticq̃ habemus ſicut ⁊ nūc in aqua ⁊ aere: putamus enim nunc ipſa tãgere ĩmediate: ⁊ nihil eſſe ſenſatū per mediū extrinſecum.

¶ Interest aūt inter tãgibile ⁊ ea que ſonāt ⁊ viſibilia: naz hec qdē ſentimus: medio in nos aliqd agẽte. At tangibilia ſentim⁹ nō a medio: ſz vna cū ipſo medio moti: vti fit: cū q̃ſpiaz per clypeū est percuſſus: nō eni percuſſus clypeus percuſſit. Sz fit: vt ambo ſint ſimul percuſſi clypeus atq̃ miles.

¶ Sed differt tangibile a viſibilib⁹ ⁊ ſonatiuis: q̃m illa qdē ſentimus: ex eo q̃ medium mouet aliqd nos: tangibilia vero nō a medio: ſz ſimul cū medio: ſicut per clypeū percuſſus: nō eni clypeus percuſſus ꝓus percuſſit: ſed ſimul accidit vtrūq̃ percuti.

¶ Oſtendit oziam inter tactū: ⁊ alios ſenſus in ſentiendo per mediū extrinſecum. d. q̃ differt tangibile a viſibilib⁹ ⁊ ſonatiuis: q̃m illa qđē. ſ. viſibilia ⁊ ſonatiua ſentimus ex eo q̃ mediū mouet aliquid. i. ſm aliquid nos tangibilia autē ſentimus moti nō a medio: ſed ſimul cū medio ab ipſis tãgibilib⁹: ſicut percuſſus per clypeū: nō eniz clypeus percuſſus ꝓius q̃z clypeatus percuſſit clypeatū ſed accidit vtrūq̃z. ſ. clypeū ⁊ clypeatū ſimul percuti a percutiente. ¶ Intelligēdum ꝓmo ſm Cōmen. cōmēto. 115. q̃ actio mediꝫ in hoc ſenſu. ſ. tactus nō est fic actio mediꝫ in illis. ſ. viſu auditu ⁊ olfatu: ſed tãgibilia differunt a coloꝛib⁹: ⁊ ſonis: ⁊ ſupple odoꝛib⁹ in hoc q̃ indigẽt medio q̃ ſenſibilia in illis trib⁹. ſ. ſenſib⁹ ꝓmo agūt in mediū: ⁊ inde mediū in nos: tãgibilia aūt in ſimul agunt in nos: ⁊ in mediū. ¶ Sed debes hic intelligere p ſimul nō q̃ in eodē tpe patitur mediū ⁊ ſenſus a tãgibilib⁹, ⁊ in illis. ſ. trib⁹ ſenſib⁹ duobus tēpoꝛib⁹: ex timaī. n. q̃ aer ⁊ viſus alterantur a coloꝛe in eodē inſtāti: ſed intēdit hic per ꝓpioꝛitatē ⁊ poſterioꝛitatē in illis. ſ. trib⁹ ſenſib⁹ ꝓoꝛitatē ꝑz cauſaz. ſ. q̃ ſenſibile est cā remota in motiō̃e ſenſus: ⁊ mediū est cā ꝓpinqua. In tactu aūt mediū ⁊ ſenſus mouent inſimul a tãgibili: ſed mediū nihil facit in hoc: ſed est aliqō accidēs ex neceſſitate: q̃ nō eſt neceſſe in eē ſenſus: ſicut mediū est neceſſariū in eē alioꝛ. Et poſt ſubdit: ſimlr igit debem⁹ intelligere ꝓiuationē ꝓioꝛitatis ⁊ poſterioꝛitatis in cā: nō in tēpoꝛe. ¶ Mediū igitur extrinſecū in viſu: audiꝫ ⁊ olfatu: est mediū per ſe z ꝓp⁹ immutat̄ q̃z ſenſus: nō tēpoꝛe ſed cauſalitate ita q̃ ei⁹ immutatio est cā per ſe ⁊ neceſſaria immutatiōis ſenſus ſine qua nō fieret ſenſus immutatio: ſed in tactu ⁊ guſtu mediū extrinſecū cōcurrit ſolū per accidēs: nec est cā per ſe ⁊ neceſſaria immutationis ſenſus: ſine qua nō fieret ei⁹ immutatio: imo ſi nō eſſet mediū extrinſecū melius fieret: ſed cōcurrit ſoluz ex neceſſitate corpoꝛ in aere vel aqua exiſtentium: que nō poſſunt ĩmediate ſe tãgere: vt dictū ē. Ideoq̃ tãgibile ſimlr mouet mediū ⁊, tactū nō tēpoꝛe: ſz cauſalitate ita q̃ immutatio mediꝫ nō est per ſe cā imutationis tactus ſz cōcurrat per accidēs ſed mouēs ꝓmū per ſe tā mediꝫ extrinſeci q̃z alia lis tãgẽtis est obiectū tãgibile: inter q̃ ⁊ aīal nō mediat aliud mouēs ꝑ ſe primius. ¶ Intelligēdum ſcōo q̃ Cō mẽtatoꝛ mouet cōtra ſe dubiū Themiſtij ⁊ Alexãdri q̃ faciebāt ꝓtra Ariſt. in hoc q̃ dixit tactū nihil ſentire niſi p mediū extrinſecū dicēs. Dicūt. n. q̃ nos ⁊ ſi cōcederemus: q̃ tãgibilia nō cōpreheūnt in aqua: ⁊ in aere niſi mediantib⁹ iſtis. ſ. aqua ⁊ aere q̃d possumus dicere in cō preheſione qualitatū tangibiliū in iſtis duobus mediꝫs: quaſi dicant ipſi: q̃ qualitates tãgibiles aeris ⁊ aque cō preheūntur per tactum abſq̃ cōcurſu mediꝫ extrinſeci ¶ Et huic reſpōdēs Cōmẽtatoꝛ dicit: q̃ oēs aīal q̃ habēt eē in aqua: aut aere nō ſentit aliquā qualitatē calidi aut frigidi in eis: ſi fuerint in ſimplicitate quā dñt hẽre q̃ est locus eius nāl̃is: ⁊ locus est ſimilis locato: vt declaratū est in ſermonibus vniuerſaliꝫ: ⁊ iā declaratū est: q̃ ſenſibile cōtrariū est ante paſſionē: ⁊ cū ita ſit animal nō ſentit caloꝛē aut frigus in aere aut in aqua: niſi quādo cū eis admiſcenꝫ corpoza calida aut frigida: illa ergo corpora ſunt alia ab aqua ⁊ ab aere naturali: ⁊ poſt ſubdit. Et ſi aer ⁊ aqua cōtinẽtes animalia haberẽt qualitatē contrariaz: tūc impediꝛẽt cōꝛehẽſionē qualitatū contrariarū ab aīalibus. Et ꝓpter hoc qđ dixim⁹ nō est opinandus aquā caleſieri dū fuerit aqua pura: neq̃z q̃ aer in frigidetur dū eſt aer purus: ſz hoc accidit ꝓpter corpoza admixta cū eis calida aut frigida: ita q̃ frigiditas est accidens inſeparabile aque: ſicut caloꝛ igni. ¶ Duo principaliter hic dicit Cōmẽtatoꝛ in hoc cōmẽto. Primū est: q̃ aer ⁊ aqua ſunt loca naturalia animaliū: ⁊ locus nālis est ſimilis ſuo locato ⁊ eius cōſeruatiuus ideo aer ⁊ aq̃ non agunt in aīalia per ſuas qualitates ꝓmas q̃ ſi fic: tūc per eas ꝛpedirentur aīalia a cognitione excellentiaz aliozuz tangibiliū: ſed ſi aīalia in aere vel aqua criſtētia ſentiunt caloꝛē vel frigus: non ſentiunt tales qualitates que ſunt aeris vel aque: ſed ſunt in qbuſdā corpoꝛib⁹ aeri vl aque cōmixtis: ſicut ſi exalationes aque cōmiſceant̄: ⁊ vapoꝛes aeri: ⁊ qualitates illoꝛū corpoꝛum ſentiunt̄ per aerem vel per aquam tanq̃z per mediū. ¶ Secundū qđ dicit Cō mentatoꝛ est: q̃ aqua ipſa remanente ſimplici ⁊ pura nō pōt caleſieri: q̃ frigiditas est eius ꝓpria paſſio: ⁊ ſimilir aer ipſo remanẽte puro nō pōt infrigidari: ⁊ ita de alijs q̃ caliditas est ꝓpria paſſio eius: ⁊ ſi ad actum aqua apparet calida vel ignis frigidus hoc est per admixtionez corpoꝛum calidoꝛ cum aqua: vel frigidoꝛum cum igne: ⁊ tale aggregatum non est aqua pura: vel ignis purus: ſz apud vulgus ſic ꝛnominetur. ¶ Idec tamē dicta impugnat Albertus ⁊ primo primū: q̃ſi qualitates elementorū ſunt ſimplices: vel ſaltem in excellētia: qualitates aūt mixtoꝛū ⁊ maxime animaliū ſunt refracte ⁊ ad medium reducte vt ꝑz ex libro de generatiõe. ergo ſeqtur q̃ aer ⁊ aqua habẽt qualitates cōtrarias qualitatib⁹ animaliū: ⁊ per ꝓña habẽt ea alterare: ⁊ poſſunt per tactū ab eis ſentiri. ¶ Nec est verū q̃ locus naturalis alicuius nullo modo habeat ipm alterare: ſed minus alterat q̃z locus ꝓter naturā. ¶ Scōm etiā impugnat: primo q̃ aqua caleſacta nullo corpoze ab ea recedẽte in frigidat̄ ex nā eius ꝓpria: qđ nō eſſet niſi eadez aqua eſſet mō calida modo frigida abſq̃ admixtiõe corpoꝛ. calidoꝛ. ¶ Scōo niſi ignis purus abſq̃ tali admixtiõe poſſet ifrigidari ⁊ aqua pura caleſieri tunc inter elemẽta nō poſſet eſſe alteratio: ⁊ per cōſequẽs nullū elemẽtū poſſet ĩmediate ex altero generari ꝓtra Ari. ſcōo de gñatione. ¶ Dicit ergo q̃ nō est verū q̃ tactus nō ſentiat niſi per mediū extrinſecuz: vt videt innuere Cōmẽtatoꝛ: ſed nō ſentit corpus cōſtās quin cōcurrat mediū extrinſeci: ⁊ hoc dicūt Ariſto. voluiſſe tenẽtes hanc viam d ū dicit. duz ⁊ molle per altera ſentimus ⁊c̄. ¶ Sed Joãnes Jãdonus ſupplet ⁊ moderat iſta dicta Cōmẽtatoꝛis dicendo ꝓo ꝓmo q̃ Cōmentatoꝛ vult q̃ aer, vel aqua ſm q̃ est locus naturalis alicuius animalis habet qualitates adeo ꝓpinquas ⁊ ſimiles qualitatibus illius aīalis: q̃ ab illis nō patitur neq̃z eas ſentit. ¶ Ꝓo ſcōo dicit q̃ aqua pura illa puritate quā dz habere: ſm q̃ est locus nālis aīalis nō poteſt ipſa remanẽte ſic pura caleſieri caliditate cognoſcibili per tactum illius aīalis ⁊ ſimiliter ſuo modo dicat̄ de aere. Utrum aūt aqua pura ipſa remanente pura ⁊ abſq̃ cōmixtione alicuius corporis calidi ſecū poſſit caleſieri: ⁊ pari mō ignis ifrigidari dicit ad hunc locum nō ſpectare. Et ex his ſolui vult poſſe ad argumẽta ſuperius inducta. qđ qualr veruz ſit ſubtiliter conſiderãtis induſtrie relinquatur.

¶ Omnino aũt vt aer ⁊ aqua sese habẽt ad visum ⁊ auditum ⁊ olfatum. Sic caro ac lingua sese ad hui⁹ instrumentũ sensus habere videnť. Atq; nec ibi profecto: nec hic perceptio sensus fiet: cũ instrumẽtũ sensus a re sensibili tangiť: vt si quispiaz super extremũ oculi corpus posuerit albũ. Ex quo etiã plane patet instrumẽtũ sensus ipsius quo res percipiunť tangibiles intus eẽ collocatũ: vt dixim⁹. Sic enim ⁊ hoc sensu fiet id pozro: quod in ceteris sensib⁹ fieri solet. Sensibiliũ enim si in ipsis instrumẽtis ponanť sensuum: nõ fit vt patet: perceptio. At si super carne ponať tangibile: fit vt docet arperientia sensus. Quare sine dubio ipsa caro medium est in tactu.

Z.cõ. 116 ¶ Omnino aũt videtur caro ⁊ lingua sicut aqua ⁊ aer ad visum ⁊ auditũ ⁊ olfatum se habẽt: sic habere ad sensitiuũ sicut illorum vnũqq; ipso aũt sensitiuo tacto neq; ibi: neq; hic fiet vtiq; sensus: vt si qs ponat corpus albũ in oculum vltimũ. Quare manifestũ q intus sit tangibile sensitiuũ: sic eniz vtiq; accidet q; qdẽ in alijs. Apposita eniz super sensitiuũ non sentiunt: super aũt carnẽ posita sentiũt: q̃re mediũ tactui est caro.

¶ Dic determinat de medio intrinseco ⁊ p se ipsius tact⁹ dicẽs: q; oino aũt. i. vlr videtur caro quantũ ad tactũ: ⁊ lingua quantũ ad gustũ: sic se habere ad sensitiuũ tactus ⁊ gustus: sicut aer ⁊ aqua se habẽt ad visum auditũ ⁊ olfatuz: ⁊ supple videtur tactus ⁊ gustus sic se habere ad suũ sensibile sicut vnũquodq; illoz. ſ. visus aditus ⁊ olfatus se hz: nam ipso sensitiuo tacto. ſ. mediate a sensibili: neq; ibi. ſ. visu: auditu: ⁊ olfatu. nec hic. ſ tactu ⁊ gustu fiet vtiq; sensus: vt si quis ponat corpus albũ in oculum. i. super oculuz vltimũ. i. immediate nõ videbitur corpus album: quare manifestũ est: q; sensitiuũ tangibile. i. organuz tactus sit intus: q; neruus est ⁊ nõ caro. Unde in tactu idez accidit sicut in alijs sensibus. Nã in alijs sensibus apposita super sensitiuũ nõ sentiũt: sed super carnem posita sentiunt aĩalia per tactũ: quare sequitur q caro nõ est organũ tact⁹: sed mediũ. ¶ Intelligẽdũ q; sicut aer ⁊ aqua sunt media per se ⁊ necessaria in tribus primis sensib⁹ ad hoc vt sentiant: vt prius ostẽsuz est: ⁊ hoc ineſt eis non per naturaz, pp̃iam alicuius illoz trium sensuum: sed per naturã eis cõem: vt dicit Cõmẽtator: ita caro ⁊ lingua sunt media per se ⁊ necessaria tactus ⁊ gustus quibus indigẽt: vt eoz sensibilia sentiãt. Aer vero ⁊ aqua respectu tactus ⁊ gustus sunt solum media per accidens.

Dubitať vtrũ sensibile positũ supra sensum faciat sensationẽ. Arguiť q; sic: primo ex visu: quia aliquãdo percipit vaporem existentẽ in oculo: ⁊ oculo cõpresso videtur fulgor in eo existens: ⁊ mediante speculo visus videt oculũ in quo ẽt ⁊ visus videt aerẽ illuminatũ vsq; ad visum: quare zẽ. ¶ Sectido argũ ex auditu qui percipit sibilũ in aure. ¶ Tertio arguiť de olfatu: qui percipit odorẽ realiter prueniẽtẽ vsq; ad ipsuz. ¶ Quarto arguiť de gustu febricitãtis: qui dulcia ⁊ re/liqua alterius saporis iudicat amara: qõ nõ ex alio videť cõtingere: nisi q; a sapore p̃prij organi ipsum percipiẽdo impeditur a perceptione aliozũ saporum. ¶ Quinto arguitur de tactu: qñ calefacta carne que est mediata organo tactus percipimus illius caliditatẽ. Similr dum neruus pungitur dolorose sentit pungẽtẽ: lz sit sibi imediatus: ⁊ ita de alijs. ¶ Ad hoc dubiũ dicit Cõmen. cõmen. 116. q; in oibus. ſ. sensib⁹: cũ super ipsuz sentiẽs fuerit positus: ipm sensibile non sentiet oĩno: aut si sentiet male sentiet. ¶ Alij aũt dicũt simplr q; nullo mõ sentiat: ⁊ hoc trib⁹ de causis declarat Egidius. ¶ Prima est q; organũ sensus difficili⁹ recipit ipressiones q̃z mediũ: ⁊ q; gñatio vniuoca ẽ facilioz ⁊ habilio: q̃z gñatio equoca cũ gñatio spẽi aspẽ sit vniuoca: generatio aũt spẽi a forma sensibili sit equoca. Cõ lz in organo sensus non possit fieri generatio equoca que ẽ difficilioz. ſ. spẽi a forma sicut in medio: tñ in ipso fieri põt generatio vniuoca. ſ. spẽi a spẽ: ⁊ hoc est solũ qñ inter sensibile ⁊ organũ sensus ẽ mediũ. q̃ dũ sensibile est imediate p̃m eẽ mãle sup organo sensus non fiet sensatio. ¶ Secũda cã ẽ: q; spẽs sensibilis spũalior mõ recipiť in organo sensus q̃z in medio: lz spẽs, pducta imediate a forma sensibili est minus spũalis q̃z producta ab alia spẽ. ergo in organo sensus nõ põt imediate recipi species a forma sensibili: quare oportebit q; forma sensibilis prius agat spẽm in mediũ q̃z, pducat aliaz spẽm in organo sensus: q̃re zẽ. ¶ Tertia causa est: q; sensus cõsistit in quadaz mediocritate: ergo sicut est mediocritas in dispositione organi sensus ita oz q; sit mediocritas ex pte obiecti qđ nõ sit nimis intensum nec nimis remissum. Et similiter ex parte appropriationis. q; non fit nimis distans nec nimis propinquum.

Ad rationes in contrariũ. ¶ Ad p̃mã dr a gbusdam: q; visus nõ videt vaporẽ existentẽ in oculo: sed hõ per visum iudicat se videre qõdam nigrũ scõm illam partẽ in qua est vapor propter p̃uationẽ visionis p̃m cã ex prohibitione trãsitus spẽrũ ad ipsaz facta a vapore recte eo modo quo iudicamus tenebraz in absentia luminis. ¶ Aliter etiam posset respõderi ad hanc rationẽ: sed hoc sufficiat. Cõpresso autẽ oculo apparet fulgor ex cõcursu spũuz ad ipsum qui sunt lucidi: nõ tamẽ fit visio in parte contacta a spiritib⁹: sed in parte distante. Unde etiã per speculũ videt colorẽ superficialẽ oculi in quo nõ est visus: sed ab eo notabilr distat cum sit solũ in neruis opticis: aut in humore crystallino aut in vtroq;. Videt ẽt aerẽ illuminatũ hz partẽ distantẽ ab oculo ⁊ nõ imediatã zẽ. ¶ Ad scõaz dr q; sibilus causať in aure ex ascẽsu vapor⁹ seu vẽtositatis ad aurẽ veniẽtiuz ⁊ aerẽ illic existentẽ agitãtiũ ⁊ ad latera auriũ percutientiũ. Et cũ audiť nõ est in aere imediato tympano auditus: lz distat ab eo. ¶ Ad tertiã dr q; gñ odor realis puenit ad olfatũ: ille q imediatus est ei nõ sentiť: lz paz remotus. ¶ Ad q̃rtã dr q; amaritudo quã febricitãs percipit est in vapore putrido ex calore febris ad os eleuato q cõmixtus humiditati saliuali: que postea cũ cibis misceẽ oĩa facit amara iudicari. ¶ At quintã dr q; cum neruus calefit caliditas illa que est in neruo aut in carne illi imediata nõ facit sensationẽ in parte illa: sed magis est illius impeditiua: sed a caliditate extrinseca multiplicať species ad nerui illũ per quã ipsa sentiť: vel ab alia pte distate. Unde dicimus nos sentire ignis caliditatẽ: ⁊ per vnã partez nr̃am sentimus caliditatẽ vel frigiditatẽ alterius partis distantis. ¶ Addi autẽ quod dr de p̃cura nerui: patet: q; pars nerui imediate tacta a pungente nõ sentiť sed pars distans: inter quã ⁊ illud quod p̃git mediat caro. Et cõiter dicitur q; si caperetur neruus vndiq; carne discoopertus ⁊ pungeretur nõ sentiret.

¶ At qui

¶ At qui ea tactu percipiunť: que corporis sunt: vt corpus est differẽtie. Dico aũt differentias eas: que rerũ elemẽta distinguũt calidum: frigidum: siccũ: ac humidũ: de q; bus antea dixim⁹ his in locis: in q; b⁹ de elemẽtis ipsis tractauimus. Instrumẽtũ aũt id quo dicte qualitates sentiũtur: ⁊ in quo p̃mo sensus his collocať: quẽ appellare cõsueuimus tactũ: pars ea sane est: que ẽ potentia talis. Sentire nãq; pati quoddã est: vt dixim⁹. Quare id quod agit tale illud facit cũ sit potentia: quale est ipsuz actu.

Z.cõ. 117 ¶ Tangibiles qdẽ igitur sunt differẽtie corporis p̃m q; corpus. Dico aũt differentias q̃bus elementa determinant caliduz: frigidũ: humidũ: ⁊ siccum: de quibus prius dictum est in his que de elemẽtis. Sensitiuũ aũt ipsarum q; tactiuũ: ⁊ in quo sensus vocatus tactus est p̃mo: q; potẽtia hi⁹ pars ẽ.

Z.cõ. 118 ¶ Sentire enim pati quoddam est. Quare faciens quale ipsum actu huiusmodi illud facit cum sit potentia.

¶ Nunc determinat de obiecto tactus: ⁊ diuiditur in tres partes: quia primo ostẽdit que sint qualitates tãgibiles. Secundo infert quoddam ex dictis. Tertio ostendit q; tactus est tangibilis ⁊ nõ tãgibilis: secũda ibi. (Unde similiter calidum:) tertia ibi. (Amplius autẽ.) ¶ De prima dicit q; tangibiles qualitates sunt differentie corporis p̃m q; corpus: ⁊ sunt differẽtie quib⁹ elemẽta determinantur seu distinguũtur: vt calidum: frigidum: humidũ siccum: de quibus prius dictum est: in his que de elemẽtis. idest in libro de generatione ⁊ corruptiõe. Sensitiuũ autem ipsorum tangibilium est id quod est tactiuuz: ⁊ in quo est primo sensus vocatus tactus: quod. ſ. tactiuuz siue organum tactus est pars animalis que est potentia huiusmodi. ſ. qualitates tangibiles: nam sentire est quoddã pati: quare sensibile est faciens ipsum sensitiuũ tale quale ipsum est actu ⁊ facit illud. ſ. sensitiuum. huiusmodi. ſ. in actu cum sit tale in potẽtia. ¶ Intelligendum p̃m Cõmentatorẽ cõmento. 117. q; tãgibilia vniuersaliter sunt differentie existentes in omnibus ſ. cõmunes omnibus generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus: ⁊ intelligo per differentias: differentias vniuersales a quibus nulluz corpus fugit: ⁊ sunt prime differentie existentes quatuor elemẽtis scz calidũ: frigidum: siccum: ⁊ humidũ: ⁊ que sunt ex eis: vt asperum: ⁊ durũ: zẽ. Ex quibus patet q; differentie tãgibiles sunt differentie corporis p̃m q; corpus: nõ simpliciter sed generabile ⁊ corruptibile: vt excludantur corpora celestia: ⁊ iste sunt caliditas: frigiditas zẽ. que p̃mo insunt elementis ⁊ secundario insunt mixtis ratione elementoum. Ideo sunt cõmunes omnib⁹ corporibus generalibus ⁊ corruptibilibus.

¶ Quocirca simile calidum atq; frigidũ: ⁊ durũ ac molle non sentimus. sed excuperationes q; sensus ẽ quasi mediocritas quedam contrarietatis eius: q̃ in ipsis sensibilib⁹ ineſt. Et p̃pter hoc sensibilia ipsa discernit. nam mediũ ipsuz extremorũ est iudex: fit eniz ad vtrũq; ipsorum alterũ extremoz. Atq; vt id qđ album nigrũq; percepturũ est sensu. Neutrũ ipsorũ actu: sed potentia fit vtrũq; oportet: ⁊ in ceteris eodẽ modo: sic ⁊ in tactu neq; calidum neq; frigidũ id actu fit oportet: sed vtrunq; potẽtia: quod vtrunq; est percepturum.

¶ Unde similiter caliduz: ⁊ frigidũ: aut durum: ⁊ molle nõ sentimus. sed excellentias tanq̃ sensu velut medietate quadã existente eius: que in sensibilib⁹ contrarietatis. Et propter hoc discernũt sensitiua sensibilia: medium enim discretiuuz est. Fit enim ad vtrũq; ipsorum alterum vltimorum.

Z.cõ. 119 ¶ Et oportet sicut debens sentire albũ ⁊ nigrum neutrũ ipsorum debere esse actu: potentia vero vtrũq;: sic autẽ ⁊ in alijs: ⁊ in tactu neq; calidum: neq; frigidum.

¶ Infert ex dictis q; similiter calidum ⁊ similiter frigidũ aut durum ⁊ molle: idest siccum ⁊ humidũ nõ sentimus: sed excellentias tãq̃ sensu tactus: existente velut quadã medietate eius cõtrarietatis: que est in sensibilibus eius. Et propter hoc q; sensitiua. ſ. tactus consistunt in quadã mediocritate: discernunt sensibilia p̃m corpus excellẽtias medium autem est discretiuum extremorũ: ⁊ ad vtrãq; ipsorũ comparatũ fit alterum vltimorũ: idest tenet locũ alterius extremi: ⁊ oportet: sicut debens sentire album ⁊ nigrũ: neutruz ipsorũ esse actu: sed potentia vtrũq; : ⁊ ita in alijs sensibus: sic in tactu oportet organũ eius neq; calidũ neq; frigiduz esse actu: sed vtrũq; in potẽtia. ¶ Intelligendum primo: q; quia organum tactus est in potentia passiua ad qualitates tangibiles que ipsum debent immutare: ⁊ que debent sentiri per tactũ: cũ nihil sit in potẽtia passiua ad sibi simile ex quo illud habz actu: sequitur q; tactus nõ potest sentire qualitatẽ similẽ illi que est in suo organo: pterea intulit ex dictis Arist. q; similiter calidũ ⁊ similiter frigidum nõ sentimus: ⁊ idẽ dicit de duro ⁊ molli: quod quidã intelligunt vt verba iacent. Alij per durum intelligunt siccuz: ⁊ per molle intelligunt humidum. ¶ Intelligendũ secundo p̃m Cõmentatorẽ cõmẽto. 118. q; sensus tactus comprehendit tantũ intensiora ex rebus tangibilibus: e contra alijs sensib⁹ cũ suis sensibilibus: quia alij sensus bene cõprehendunt mediocria sensibilia: ⁊ intensiora nõ bene cõprehẽdunt. ¶ Intelligendũ tertio p̃m Cõmentatorẽ: q; sensus tactus impossibile ẽ vt careat simpliciter calido frigido sicco ⁊ humido. sicut fuit i visu colore: ⁊ in auditu carere sono: ⁊ ideo isti sensus comprehẽdunt sua sensibilia: p̃m totuz: sensus autez tactus comprehẽdit extrema quia tactus consistit in quadaz medietate ⁊ temperãtia qualitatum primarũ: illas sub illis gradib⁹ mediis nõ comprehẽdit: sed soluz sub gradibus intensioribus: sed quia organũ visus nullũ habet proprium colorẽ: ideo visus omnes colores potest per se percipere: ⁊ silr auditus oẽs sonos: olfatus autẽ fuit sicut tactus. ¶ Intelligẽdũ quarto p̃m Cõmẽtatorẽ cõmento. 119. q; opz vt tangens sit neq; calidum: neq; frigiduz p̃m modũ qui possibilis est in eo. ſ. vt ista sint in eo p̃m mediũ: aut prope: cum impossibile est vt denudetur ab eis oio: sicut fuit impossibile in illis alijs. ſ. visu: ⁊ auditu. ſ. vt denudentur a suis sensibilibus zẽ.

Universidad de Deusto
Biblio

¶ Preterea vt visus visibilis ac inuisibilis quodāmō est vti dixim⁹: ceteriq; sensus oppositorū similiter. Sic etiā est tangibilis ac intangibilis tactus. Intāgibile aūt est etiā id quod exiguā admodū differentiā tangibiliū habet: quale passus est aer: z exuperationes etiā tangibiliuz: qualia sunt ea: que corrumpere possunt. De sensuuz igit vno quoq; dictū sit hoc modo quasi figura.

T.cō. 120 ¶ Amplⁱ⁹ aūt sicut visibilis z iuisibilis erat quodāmō visus. Similiter autez z reliqui oppositorū: sic z tactus tangibilis z intāgibilis. Intangibile autez paruā omnino habens differentiam tangibiliū: vt passus est aer z tangibiliū excellētie sicut corruptiua.

T.cō. 121 ¶ Secundū quidem igitur vnūquēq; sensuum dictum est figuraliter.

¶ Amplius aūt ostēdit q̄ actus est tāgibilis z intangibilis dicēs. Amplius aūt sicut visus erat quodāmodo visibilis z inuisibilis: vt ostēsum fuit supra: z silr relig sensus sunt oppositorū: sic tactus est tāgibilis z intāgibilis. Intāgibile aūt dr multipliciter. Uno modo dr intangibile qđ oīno est habēs paruā. i. debilē differentiā tangibiliū: vt passus est aer. Secūdo modo dr intāgibile sicut excellentie tāgibiliū: z sic corruptiua ipsi⁹ tact⁹. Et suppleri posset tertius modus quo aliqd dr intāgibile: q̄ oīo priuatū ꝯlitatiū⁹ tāgibiliū⁹. ¶ Et tūc epilogat di. q̄ ꝑm vnūquēq; sensuū sic dictū est de sensibilib⁹ figuraliter. i. vlr: vl superficialr: q̄ de his sufficiētioꝛe z doctrinā magis spālē tradere ptinet ad libꝝ de sensu z sensato. quare zc.

xij ¶ Hoc aūt vniuersaliter accipere de omni sensu oportet: sensum inquā id esse: qđ sensibiles sine materia formas suscipere pōt: z perinde atq; annuli signuz sine ferro vel auro suscipit ceram: suscipit aūt eneuz vel aureū signuz: sed non es aut auruz: neq; signū vt est aureuz eneūue. Simili patitur z sensus vniuscuiusq; sensibil⁹ modo ab eo: qđ habet colorē: aut sonum: aut sapozem. Sed non vt vnūquodq; illoꝛum dicitur: sed vt est tale z ratione.

¶ Oportet autē vniuersaliter de omni sensu accipere qm̄ quidem sensus est suscipiuus specierū sine materia: vt cera annuli sine ferro z auro recipit signū. Accipit autē aureū aut eneuz signum: sed nō inquantū aurum: aut es. Similiter aūt z sensus vniuscuiusq; ab habente colorē: aut humorē: aut sonuz patitur. Sed non inquantū vnū quodq; illoꝛum dicitur: sed inquantū huiusmodi est z secundū rationem.

¶ Istud est octauū cap. hui⁹ tractat⁹: in quo Ar. declarat quedā cōia oīb⁹ sensib⁹: z diuidit in duas partes: in q̄rū ꝑma facit qđ dictū est: in scda mouet vnā dubitationem ibi. (Dubitabit aūt aliqs.) Prima i duas ꝑz q̄ duo cōia declarat: scda ibi. (Sensitiuuz aūt.) ¶ De ꝑma dicit: q̄ opz vlr de oī sensu accipere qm̄ est susceptiuū speq; sensibiliū sine mā: sicut cera recipit figuraz ānuli sine ferro: z auro: accipit aūt aurū aut eneū signū sed nō inquātū aurū: aut es: silr autē z vniuscuiusq; sensus patit ab habente colorē aut hūorē. i. sapoꝛē aut sonū sed nō inq̄tū vnū qđq; illoꝛ dr. s. lapis vel lignū aliud tale: sed inquātuz dr hi⁹. s. coloratū vel sapoꝛosū: z ꝑm formā sensibilē. ¶ Intelligēdum p̄ q̄ Egidius tripliciter ꝛclarat: q̄ sensus sit receptiu⁹ speq; sensibiliū sine mā. Primo ex parte sensus q recipit speq; sensibilem sine mā cōsilr dispositā: vt est in corpore sensibili: ideo sensus non efficitur simplr ipm sensibile: vt in actione reali cōtingit: sicut duz ignis cōuertit aerē in sui nām: q̄n tunc aer recipit formā ignis cuz mā consilr dispositā: quare tunc efficit ignis: sed sensus solum recipit intensionem forme ex parte sensibilis absq; hoc q̄ efficiat ipz sensibile. ¶ Scdo ex parte obiecti. nā lz in actione reali mā coagat cū forma tñ in actiōe spūali sola forma dr agere: cū ergo obiectū sensibile pducit spēm in sensum cū illa sit actio spūalis sola forma sensibilis agit: ideo sensus recipit speq; sensibilem sine mā. s. agentis coagēte cum forma sensibili ad illā receptionē. ¶ Tertio ex modo sensibilis in sensum. Mā cū sensibile agat spūaliter z nō realr: vt sensibile est per illā actionē recipit sensus speq; sensibilē sine mā. i. mō spūali z intentionaliter z nō realiter: z ꝑm esse māle: qđ hz cē in sensibili corpe. Illā itaq; litterā. (Silr aūt zc.) exponit Egidius in sequēdo modū scdm vt expositū fuit. Cōmētator aūt insegtur modū tertiū. s. q̄ quilibet sensus est receptiuus spēi sensibilis sine mā. i. intentionaliter z non ꝑm esse māle: vt statiz patebit. ¶ Intelligēdū scdo ꝑm Cōmen. cōmēto. 121. q̄ receptio formarū sensibiliuz ab vnoquoq; sensu est receptio abstracta: si enim reciperet eas cum mā, tunc idē esse haberēt in aia: z extra aiaz: z ideo in aia sunt intentiones z cōprehensiones: z extra aiaz nō sunt apprehensiones neq; intētiones: sed res māles nō cōprehēse oīno. Post subdit q̄ sensus non patit ab eo. s. colore: aut sono ꝑm q̄ est color aut sonus: q̄n si ita eēt: ꝓtingeret q̄ cū recipet ipm eēt color aut sonus nō intētio: z hoc intendebat cū dixit. Sed nō ꝑm q̄ dr vnusquisq; sed ꝑm q̄ ē hec intentio: intentio enī coloris alia est a colore. z dixit ꝑm q̄ est in hac dispositione z intentione: obseruando se ab intentionibus quas recipit intellectus: ille enīz sunt vniuersales iste aūt sunt iste idest particulares.

¶ Instrumentū aūt id sensus est primuz in quo ē talis vis atq; potētia collocata: atq; sunt idē. Ratio vero nō est eadē: sed diuersa: nā id qđ sentit: aliqua ē magnitudo: nō tamē ratio sensitiui: neq; sensus ē magnitudo sed est quedā ratio potētiaq; illius.

T.cō. 122 ¶ Sensitiuum aūtē primū est in quo huiusmodi potētia. Est quidē igitur idez: sed eē alterū est. Magnitudo quidem enim quedam erit: q̄ sensuz patitur. Nō tamen sensitiuum esse: neq; sensus magnitudo est: sed ratio quedam z potentia illius.

¶ Secundū cōe omni sensui: qđ est esse idē subiecto cum suo organo: z differre ab eo rōne. Diuidit aūt in duas partes in quaꝝ ꝑma facit qđ dictū est in secūda infert qđā ex dictis ibi. (Manifestum aūt.) ¶ De ꝑma dicit q̄ primuz sensitiuū. i. organi sensus in quo est hui⁹ potentia. s. sensitiua est quidem igitur idem. s. organū cum potentia sensitiua subiecto: sed eē diffinitiuū ipsoꝛ est alterū qdē eni id qđ patit: z habet in se sensuz. s. organū eius erit quedā magnitudo: nō tamē sensus: neq; eē sensitiuo est magnitudo vel eē magnitudinis: ita q̄ sensus nō ē magnitudo: neq; diffinitio sensus est diffinitio magnitudinis: sed sensus est ratio. s. forma: z potētia illius. s. magnitudinis. ¶ Intelligendū scdo ꝑm cōmētatoꝛē cometo. 122. q̄ illud qđ sentit est aliqd coꝛporis: z non sentit ꝑm q̄ coꝛpus est: neq; sensus est corpus: sz intētio z potētia illius coꝛporis: qđ est ꝑmū sentiens. ¶ Tria dicunt sentire. s. aia sensus: z organū: z qđlz istoꝛ ē aliqd coꝛporis: z q̄ sentit nō sentit ꝑm q̄ coꝛp⁹: q̄ nō omne qđ sentit est coꝛpus: neq; sensus est corpus: sz est potētia illius coꝛpis: puta organi: qđ ē ꝑmū sentiēs. Ex ex his velle vr Ari. z Cōmētatoꝛ: q̄ sensatio ꝓmo fundetur in composito.

¶ Patet aūt ex his z cur sensibiliū exupatiões sensuū instrumēta coꝛrūpūt. Mā motus fit vehemētioꝛ istrumētiq; sensus superet vires. Dissoluit rō: id aūt erat sensus. Dissoluitur q̄ pinde atq; ꝓcetus in tono: Cum vehementer fides pulsantur.

T.cō. 123 ¶ Manifestū aūt ex his z pp qd sensibiliū excellētie coꝛrūpūt sensitiua. Si nāq; fit fortioꝛ sēsitiuo motⁿ soluit rō: h aūt erat sēsus. sic z symphōia z tonⁿ pcussis fortiter coꝛdis.

¶ Hic infert duo: secūdū ibi. (Et ꝓpter qd.) ¶ De ꝑma dicit q̄ ex his est manifestuz ꝓpter qd excellentie sensibilium coꝛrumpunt sensitiua: si nāq; motus a sensibili puriens sit fortioꝛ sensitiuo. i. coꝛgano sensus: soluit rō. i. destruit ꝓportio debita ad sensum req̄sita: sensus aūt erat hoc. i. consistebat in tali rōne z ꝓportione sicut z simphonia. i. cōsonantia: z tonus destruit coꝛdis fortiter pcussis.

Dubitaf quō excellens sensibile coꝛrumpat sensum. ¶ Dom q̄ excellens sensibile tripliciter coꝛrumpit sensum. Primo q̄tū ad iudiciuz pro tunc habendū de illo sensibili. Scdo q̄tuz ad iudicia habenda de aliis sensibilibus: z hoc vsq; ad tempus. Tertio quantū ad potentiā sensitiuaz z semper: nam aspiciendo intense splendidū: vt solē: coꝛrumpit iudiciū habendum de ipso per visuz: q: nō possumus de ipso bñ iudicare. Coꝛrumpit z iudiciū habendū de aliis sensibilib⁹ vsq; ad tēpus: q: vsq; ad certū tempus non possumus de aliis p visum bene iudicare: sed quicquid videmus cū quada viriditate: vel luciditate nobis apparet. Coꝛrumpitur etiam quandoq; quantuz ad potentiam sensitiuam: cum ex tali intuitu aliquando homo cecus efficiatur. Cause autem horum in tertio huius diffusius declarabuntur.

¶ Patet ꝓterea z quā ob cāz nō sētiūt plāte tametsi ptē aliquā habēt aīe: atq; ab ipsis tāgibilib⁹ patiunt: frigescūt. n. z calefiunt vt pz: nā huiⁿ cā ē mediocritatē nō hē re: neq; principiū tale: vt sensibiliū sine mā susciptant formas: sed cū materia patiant.

T.cō. 124 ¶ Et pp qd plāte nō sentiūt hentes quādā ptē aialē: z patiētes a tāgibilib⁹. Et nāq; frigescūt z calescūt. Cā enim nō habere medietatē: neq; huiusmodi principiū pole est recipe spēs sensibiliū: sed pati cū materia.

¶ Insert secundū dicens. Et pp qd plante nō sentiūt hentes quandā partē aialez: q: aiam vegetatiuā: z patientes a tangibilibus: z namq; frigescūt: z calescunt. Causa enī huius est nō habere medietatē neq; hⁱ⁹ ꝓncipiū: qđ possibile est recipere spēs sensibiliū sine mā: sed solū cōtingit eas pati cū mā. ¶ Intelligendum q̄ plante nō habent cōplexionē redactam ad illam mediocritatē quā requirit sensus cū sint nimis terrestres: ideo nō hūt sensuz neq; recipiunt formas sensibiles nisi ꝑm esse māle: sicut lapis vel alia inanimata: z hec est causa q̄re nō sentiunt.

¶ Dubitabit aūt q̄spiā: si possit id ab odore pati: qđ olfacere nequit: aut id a colore qđ haud q̄q; videf pōt: z i ceteris silr mō. Qđ si odorabile sit odor: si qđ in odoratū agit: odor pfecto agit. Quare fieri nequit vt ab odore qcq; patiaf eoꝛ: q̄ olfacere neq̄unt. Eadē est z in ceteris rō: nec ēt fieri pōt: vt a sensibilib⁹ quicq; patiaf eoꝛ que sentiri possunt: nisi vt quodq; est sensitiuum.

T.cō. 125 ¶ Dubitabit aūt aliqs si patiaf aliqd ab odore: qđ impole ē olfatū hēre: aut a colore nō pole videre: silr aūt z in aliis. Si aūt olfatibile odor: si aliqd facit olfatū odor facit. Quare impossibiliū olfatuz hēre nihil impole pati ab odore. Eadē aūt rō z in aliis: neq; possibiliū: sz inquātū vnūqđq; sensitiuuz.

¶ Mouet vnā dubitationē: z diuidit in tres ptes: q̄ primo mouet vnā dubitationē arguendo ad vnā partez: secundo arguit ad aliā: tertio soluit respondendo rōnibus factis in oppositum: secūda ibi. (Sed tangibilia.): tertia ibi. (Ergo ne illa.). De ꝑma dicit: dubitabit aūt aliqs si aliquid patiaf ab odore: qđ impossibile est olfatum habere: aut a colore nō possibile videre. Similiter aūt z in aliis: z tunc arguit ad partē negatiuam. ¶ Primo si ꝓ quia odor est olfatibile si facit aliquid olfatum. i. olfationem odor facit: quare impossibiliū olfatum habere nihil impossibile est pati ab odore. Eadem autē ratio z in aliis impossibilium est. s. q̄ non habens aliquem sensum patiatur a sensibili illius sensus: sed vnumquodq; patitur a sensibili inquantum habet sensitiuum illius sensibilis.

¶ Secundo arguit ad idem dicens.

¶ Id ita ēt patere pōt z hoc ēt pacto. nā neq; lumē z tenebre neq; sonⁿ neq; odor in coꝛpe gcq; agit: Sz ea nimirū in qbⁿ sunt ipsa. Aer. n. q est cū tonitruo scindit lignū.

T.cō. 126 ¶ Silr aūt manifestū ē: z sic neq; lumen z tenebra: neq; sonⁿ: neq; odor nullū faciī coꝛpa sz i ea i qbⁿ ē: vt aer q cū tōitruo scidit lignū

¶ Simul aūt manifestum est idē z sic neq;. n. lumen z tenebra: neq; sonus neq; odor nullū. i. nihil facit in coꝛpora nō habentia sensuz p se: sed illa in qbus est ipsum sensibile possunt p se agere in talia coꝛpora: sicut aer motus q cū tonitruo scindit lignuz. ¶ Intelligendū ꝑm cōmen. Lomento. 125. q̄ Ari. quasi opinaf q̄ tactus ē aliqđ cōtingens rebus ꝓrijs tangibilibus: z nō opinatur q̄ olfatibile est aliqđ contingens odori neq; visibile colori: sed opinaf q̄ olfatuz est q̄si ipse odor: z visibile ipse color z audibile ipse sonus: z iō fuit neēe apud ipsuz vt oē qđ patiatur ab odore sit olfatiens: z sic a colore videns: z a sono audiens: z non fuit neēe vt oē qđ patiā a tangibili sit tangens: z hoc indiget magna inquisitione. Ipse. i. q̄si opinat

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur q̄ sensuā qdā sunt in capitulo relationis p se: ⁊ qdaz sunt in capitulo actionis ⁊ passiōis p se: ⁊ accidit eis relatio. Vult cōmen. q̄ color est p se visibilis ⁊ sonus est p se audibilis: ⁊ odor ē p se olfatibilis: ⁊ ideo nihil patitur a colore nisi habeat visum: vel p se ordinēt ad visionem in quātū sic patit̄. Et simili mō nihil patit̄ a sono nisi hēat auditū. vel p se ordinēt ad auditionē. ⁊ pariter dōm ē ⁊ odore: ℔ aūt est: q: hec sensibilia solū agūt intentional̄r: ⁊ talis actio p se ordinat in sensationem: iō hec sensibilia. ſ. visibile: audibile: odorabile sūt p se relatiua: ⁊ sil̄r visus: auditus ⁊ olfatus. Qualitas aūt ꝑma cū sit actiua real̄r nō ē p se tāgibilis: ꝫ est p se actiua cū possit agere i id qō nō hz tactū: neq; p se ordinat in operationē tactiuā: ⁊ tamē accidit relatio ad id in qō agit inquātū tāgibilis ē: ⁊ sil̄r suū oppositū est p se passiuū: tactiuū vo p accīs: accidit enī q̄litati ꝑme dū agit q̄ agat in tactū: vel p se ordinatū ad ipsuz: ⁊ sil̄r accidit ei qō patit ab ea q̄ sit tactus: vel ad ipsuz p se ordinatū. Et pariter dōm ē ⁊ sapore ⁊ gustu: ꝫ ⁊ hoc sit dubiū vt ꝑz ex cōmētatore in comento sequēti. iō dicit cometator q̄ qdā sensus sunt in capitulo relatiōis per se. ſ. visus: auditus: ⁊ olfatus. Et sil̄r dōm est ⁊ obiectis eoz: ⁊ qdā sūt in capitulo actiōis ⁊ passionis p se. ſ. tactus ⁊ gustus: q̄ sunt p se in capīo passionis: ⁊ sua obiecta in capitulo actionis: ꝫ eis accidit relatio eoz ad inuicem ſm modū iam dcm̄. ſ. ſm q̄ sunt tangibilia vel tactiua. ¶ Albertus tñ vult q̄ sensibile formal̄r sūptum: ⁊ vniuersaliter ꝑ quocūq; sensibili nō agit nisi in sensu ad quē dicit̄ relatiue: sed sumptuz mäliter pōt agere in nō habēte sensum: ⁊ sic logtur ⁊ omnibus vniformiter.

¶ At. n. tāgibilia sapore q̄ agūt. Si. n. nō agerēt: a q̄ nā iaiata paterent atq; alterarent?

¶ Sz tāgibilia ⁊ humores faciūt. Si enim nō: a q̄ vtiq; patient inaiata ⁊ alterabūtur?

¶ Arguit ad partē affirmatiuā dicens: q̄ tangibilia ⁊ humores. i. sapores faciūt. ſ. alterationē in corpibus non habentibus sensum: q: si nō: a quo vtiq; patient ⁊ alterabūtur corpora inanimata? quasi dicat a nullo. ¶ Intelligēdum q̄ comentator Cōmento. 126. mouet dubium ⁊ sapore dicens. Et hoc quod dixit in tangibilibus est manifestum: sed in saporibus indiget consideratione. ꝑotest enim aliquis dicere q̄ sapor est ipsuz gustabile: sicut odor est ipsum olfatum. ꝑost soluit dicens. Sed videmus vt dicit plato q̄ sapores hñt in corporibus nō aialis passiōes diuersas additas calefactioni ⁊ infrigidationi: verbi gratia. ex sapore quod est pontici: ⁊ lenificare quod est vnctuosi ⁊ multa alia: ⁊c. Vult igitur idem esse iudicium ⁊ sapore sicut ⁊ tangibili: ⁊ ⁊ gustu sicut ⁊ tactu: cum sapor sit quoddam tangibile: ⁊ gustus quidam tactus.

¶ Quid igit agūt ne ⁊ sensibilia illa. Aut videt nō oē corp⁹ ab odore pati sonoq; posse: ⁊ ea q̄ patiunt terminis vacāt ⁊ nō manēt vt aer: olet. n. ipse tanq̄ aligd passus. Quid aliud ē olfacere qdē ꝑter idipsū: aligd inquā pati. At eni olfacere qdē sentire est. Aer autem passus cito sensibilis fit.

Z.cō. 127 ¶ Ergo ne ⁊ i illa faciūt aut ñ oē corp⁹ passiuū ab odore ⁊ sono: ⁊ patiētia ideterminata ñ manēt: vt aer: fetet eni fiē patiēs aligd. Quid igit ē odorabile ꝑter pati aliqd: aut odore sentire ē. Aer aūt patiēs ℔: mox sēsibil̄ fit.

¶ Soluit ad dubitationē ñdēdo rōnibus in oppositū factis dicēs. Ergo ne ⁊ illa. ſ. alia sensibilia a tāgibili ⁊ gustabili faciūt. ſ. alterationē in corpora nō habētia sensum: tunc ñdet: q̄ non oē corpus est passiuum ab odore ⁊ sono ⁊ supple colore sicut est passiuū a q̄litate tangibili: ꝫ patiētia ab odore ⁊ sono sunt corpa indeterminata ⁊ fluxibilia faciliter possibilia q̄ nō manent: vt aer: q̄ q̄nq; fetet tanq̄ aliqd patiens ab odore: q: recīpit ipsuz miscibiliter aut spūaliter. ¶ Et p hoc ñdet ad dubitationez q̄ odor ⁊ sonus ⁊ reliq̄ sensibilia agūt in corpa nō habētia sensum. ¶ Solut ēt scōa rō. q: cuz dicebat q̄ odor ⁊ sonus nihil faciūt in corpora inaiata per se q̄ hec nō agunt in quecūq; corpora inaiata: vertit̄ p se agūt in corpa fluxibilia q̄ sunt media in sentiendo ea: ideo supp dicebat q̄ ista sunt p se relatiua: ⁊ q̄ nō agūt nisi in sensuz vt p se ordināt in sensuz suā opationē. ¶ ꝑostea Aꝛ. ñdet ad ꝑmā rōnē dī. Quid igit ē odorare ꝑter pati ab odore. odorare aūt aliqd est sentire: aer aūt patiens hoc. ſ. ab odore: mox sensibilis est. ¶ Cū ḡ arguebat. odor est olfatibile ⁊ facit olfatuz. ḡ si aliqd patit ab odore illud hz olfatuz: ⁊ per ꝑns ꝑ possibile olfatū habere: impossibile est pati ab odore. ¶ Ñdet negando ꝑmā ꝑsequētia: q: in plus se hz pati ab odore q̄z olfacere. nā hz oē olfaciens patiat ab odore nō tñ oē patiens ab odore olfacit vel pōt olfacere: q̄ñ aer patit ab odore: ⁊ p talē passionē nō olfacit sicut habēs olfatū: ꝫ efficit qd olfatibile. ¶ Intelligendū ꝫ cōmēta. cōmēto. 127. q̄ si aliqs q̄sierit ⁊ dixerit cuz olfacere sit passio: ⁊ receptio odoris a medio sit passio ēt: q̄ ē igit differentia inter vtranq; passionem: dicimus enim q̄ cū aer patiatur velociter a sensibili efficitur per hanc passionem sensatum illi sensui. sensus autem fit per hanc passionem sentiens non sensibile: quare ⁊c.

¶ Sensuz āt nullū aliū esse ꝑter hos q̄nq;. Visuz iquā auditū: odoratū: gustū: ⁊ tactū: ex hiſce ꝓfecto q̄ nūc deiceps dicem⁹: credere gspiā pōt. Nā si nūc sensum ois eius hēmus: cui⁹ sensus ē tact⁹: oēs nāq; rei tāgibilis vt ē tāgibilis affect⁹ nobis sit sensibiles tactu: nullus vtiq; tact⁹: vel gust⁹: vel olfat⁹: vel audit⁹: vt visus deesse nobis vī. ¶ Preterea si sensus nobis deficiat aliqs: ⁊ instrumentū necesse est illius nobis deesse.

¶ Q; āt nō fit sensus ali⁹ ꝑter q̄nq;. Dico āt hos visū: auditū: olfatū: gustū: tactū. Ex his credet aliqs. Si. n. ois cui⁹ est sensus tact⁹: ⁊ hūc sensuz habem⁹. Oēs. n. tāgibiles in q̄ntū tāgibiles passiōes: tactu nobis sensibiles sūt. necesse est: sigdē deficit aliquis sensus: ⁊ organū nobis aliquod deficere. L.cō. 128

¶ Hoc est nonū capitulū q̄rti tractatus in quo Aꝛ. ostēdit numerū sensuū exterioꝝ. ꝓbādo q̄ nō est ꝑare sensuz exterioꝝ: ⁊ q̄ sunt tñ q̄nq;: ⁊ toto capitulo itendit hanc rōnē. Nos habemus oēs sensus exteriores: sed non habemus nisi q̄nq. dico autez hos: visuz: auditū: olfatum: gustum: ⁊ tactum: ergo ⁊c. patet consequentia ⁊ mino: maiorem autem Aꝛ. probat in littera ostendendo q̄ nobis non deficit aliquis sensus: ⁊ intendit talem rationem. Si nobis deficeret aliquis sensus: aut esset eiusdem generis cum aliquo eorum quos habemus: qui cognosceret aliquod sensibile qō nullus noster sensus pōt cognoscere: eius sdē tñ generis sensibilitū: cū his quos nostri sensus cognoscunt: vt verbi gratia: q̄ nobis deficeret aliquis

aliquis visus: qui aliquā ſpēciē coloris videret quam noster visus videre non posset: aut esset alterius generis a sensibus quos habemus: ita q̄ esset aliquis sensus exterior: qui nec esset visus: nec auditus: nec gustus: nec olfactus: nec tactus: sed neutro illoꝝ modoꝝ nobis deficit aliquis sensus: ergo ⁊c. patet iterū ꝑña: ⁊ maior ex sufficienti diuisione minoreꝝ autē Aꝛ. probat primo ostendendo q̄ nobis nō deficit aliquis sensus primo mō: ⁊ secūdo q̄ nobis non deficit aliquis sensus modo secundo: ibi. (Et quecunq; quidē.) ¶ De prima dicit. Si enim omnis q̄litas cuius est sensus tactus sentitur a nobis: ⁊ hunc sensum. ſ. tactum habemus oēs enim tangibiles passiones in q̄ntum tangibiles sunt nobis tactu sensibiles: ideo nobis nō deficit aliqs tactus. Et simili mō arguēdū est ⁊ aliis sensibilibus ⁊ sensib⁹. ſ. er quo oēs colores ſm ſpēciē sentimus ⁊ sonos: ⁊ odores: ⁊ sapores: q̄ nobis nō deficit aliquis visus: nec aliqs auditus: olfatus: vel gustus: q. ſ. cō ꝓhēdūt aliquā ſpēciē sui generis sensibilis: quā noster sensus nō possit cōprehēdere. Necesse est si quidē deficit nobis aliqs sensus: ⁊ organuz aliqō nobis deficere: qō tñ falsum est: vt post ostēdēt. ¶ Intelligēdū ſm cōmenta. cometo. 128. q̄ manifestū est q̄ oē qō sensus tactus potest cōprehēdere ex sensibilibus nos possumus ꝓprehēdere: ⁊ nihil deficit nobis ex eis: q̄ innata sunt comprehēdi ab hoc sensu: ⁊ sil̄r ex vno quoq; sensuum. ſ. q̄ nō deficit nobis in aliquo aiali habēti istū sensuz aliqō sensibiliū q̄ innata sunt cōprehēdi ab eo: ita q̄ nullus pōt dicere q̄ pōt inueniri aliqs tact⁹ in aiali q̄ cōprehēdit tāgibile qō nos nō possumus cōprehēdere. Manifestū est enī p se q̄ oēs q̄litates tāgibiles sunt sensibiles a nobis ⁊ cōprehense p tactum: ⁊ similiter est ⁊ qualitatibus visibilibus ⁊ audibilibus ⁊ olfatiuis. Ex hoc patet contra quosdam: volentes q̄ quamlibet ſpeciem odoris olfatus noster potest percipere: licet non quodlibet individuum illius.

¶ Preterea ois sensus per medium sentit vt patuit. Medium āt aut ꝓiunctū: aut seiūctuz externūq; esse necē ē. At nos habem⁹ vtrū q;: ⁊ id inquā qō est ꝓiūctū: q̄ qdez tāgētes sentiam⁹ sensibilia tactu: ⁊ ēt p qō eminus nō tāgētes sentimus. Id vo duplex ē spaciū simplex aer inquā ⁊ aq̄. Res āt ita sese hēre videt: vt si sensibilia plura diuersa genere p vnū medium sentiant necīū sit eū qui sensus instrumētū hēat: tale sensitiuū illoꝝ esse: vt si ex aere sensus sit instrumētū: ⁊ aer sit medium i colore sentiēdo ac sono. Quod si vnū idemq; p plura media sentiat: vt color p aerē atq; aquā: hec eni vtraque pspicua sūt: is qui alterū tātū habet ipsoꝝ: sentit nimirum id qō p vtrūque sentiri pōt.

L.cō. 129. ¶ Et q̄cūq; qdē ipsi tāgētes sentim⁹ tactu sensibilia sūt: quē existim⁹ hēntes. Quecū q; vero p media: ⁊ nō ipsa tāgētes simplicib⁹. Dico āt vt aere: ⁊ aqua: hēnt āt sic: vt si qdē p vnū plura sensibilia exītia: altera ab inuicē genere: neče hēntē hmōi sensitiuuz vtrūq; sensitiuū eē: vt si ex aere ē sēsitiuū: ⁊ ē aer mediū soni ⁊ colozis. Si vo plra eiusdē sint vt colozis: ⁊ aer: ⁊ aqua. vtraq; eni oꝑaphana: ⁊ qō alterū ipsoꝝ ē hēns sonū. sentiet id qō p vtraq;: aut qō ab ambob⁹.

¶ Hic ꝓbat q̄ nō deficit nobis aliquis sensus ſo mō. ſ. distinctus gñe a quinq; sensib⁹ enumeratis: ⁊ q̄ nō est dādus sextus sensus. Et hoc ꝓbat tribus demōstrationibus ſm cōmentatorē: quarū ꝓ⁸ sumit ex parte medioꝝ. 2ª ex parte organoꝝ. ⁊ 3ª ex parte sensibiliuz. 2ª ibi. (Simplicium autē.) 3ª ibi. (Quare si non sit.) ¶ De ꝓ⁸ pte Aꝛ. intendit hāc rōnē. Ois sensus sentit p carnē tanq̄ p medium: aut per aerē: aut per aquā: sed nos habemus oēs qui sentiunt p carnē: ⁊ similiter oēs qui sentiūt p aerē vel p aquā: ergo ⁊c. patet ꝑña ⁊ maior: q: ois sensus sentit per medium intraneū vel extraneū. Si intraneum sentit p carnē. Si extraneū sentit p aerē vel aquā: ꝫ minor ꝓbat q: oēs sensus q̄ sentiunt p carnē sunt gustus ⁊ tactus: q̄ solū sentiūt tāgendo: ⁊ hos oēs habemus. Sil̄r oēs sensus qui sentiunt p aerem vel aquā: sunt visus auditus ⁊ olfatus ⁊ hos oēs hēmus. ¶ Et q̄ illi tres sensus sint oēs sensus q̄ sentiūt p aerē vel p aquā ꝓbat Aꝛ. ꝑmittēdo duas ꝓpones. ¶ ꝑma ē: q̄ si p vnū mediū sentiant̄ sēsibilia diuersa gñe: neče est habēs sensitiuū ꝓportionatuz illi medio eē cognoscitiuū vtriusq; illoꝝ. vbi gra. Mediū sentiēdi coloꝝ ⁊ sonū ē aer: iō habēs organū sensus ꝓportionatū aer: erit p illud cognoscitiuū coloris ⁊ soni. ¶ 2ª ꝓpositio ē: q̄ si p plura media sentiat idem sensibile: sic color p aerē ⁊ p aquā hñs organū sensus ꝓforme alteri illoruz mediorum aut ambobus poterit sentire illud sensibile. ⁊ ex his nō vult Aꝛ. aliud hīe nisi q̄ ad sentiēdū p medium extrinsecū oz organū sensus ꝑportionatū illi medio extrinseco ꝑ qō sentit: ⁊ ex his ꝓstea arguit sic. Ois sensus q̄ sentit per aerē vel p aquā: hz organū ꝓforme aeri vel aq̄ vel ambobus: ⁊ ꝑ ꝑns ꝑcise tot sunt sensus sentientes p mediū extrinsecū quot modis pōt sumi organuz medio extrinseco ꝓportionatū: ꝫ hoc solū tribus modis ꝓtingit: q: aut ꝓportionat aq̄ tñ: ⁊ sic ē organū visus: aut aeri tñ: ⁊ sic est organū auditus: aut ambobus: ⁊ sic ē organū olfatus: ḡ sequtur q̄ illi tales sensus sunt oēs q̄ sentiunt p aerē vel p aquā: q̄re ⁊c. ¶ Dicit ḡ Aꝛ. Et q̄cūq; ipsi tāgētes sentimus tactu sensibilia sunt quē existimus habētes: sub tactu includēdo gustū: ⁊ sub tangibili gustabile: ⁊ p hoc vult hīe q̄ nos habemus sensus q̄ sentiūt p carnē: ⁊ q̄ scilicet extrinseca sentim⁹ ⁊ nō ipa tāgētes sentimus simplicib⁹ tanq̄ mediis. Dico aūt vt aere: vel vt aqua: ⁊ tūc ꝑmittit ꝑmā. ꝓponez vi. Habēt aūt sic vt sigdē ꝑ vnū. ſ. mediū fuerint plura sensibilia existētia altera a diuinicē genere neče est habētē hmōi sensitiuū. i. organum sensus illi medio ꝓportionatū vtroq; illoꝝ sensibilium esse sensitiuū: vt si sensitiuū fuerit ex aere cū aer sit medium soni ⁊ coloris neče est ipsum esse cognoscitiuuz coloris ⁊ soni. ¶ Post ꝓmittit ꝓpositionē secūdaz dicēs: q̄ si plura sint media eiusdē sensibilis: sic aer aqua coloris. vtraq; enim sunt oꝑaphana: ⁊ tunc qō est habēs solum alterum ipsoꝝ. i. organuz solum alteri illoꝝ medioꝝ ꝓportionatū sentiet illud sensibile qō p vtraq; media ē sensibile: aut qō ambob⁹ mediis hz organū ꝓportionatū supple sentiet illō sensibile: ⁊ ex his vlterius ꝓcedendū in rōne: vt factū ē supra: vñ Aꝛ. in h capitulo breuiter ⁊ truncate loquit̄: ita vt Aui. dixerit seipsuz nō itelleriſſe. ¶ Intelligendū ſm cōmē. cometo. 129. q̄ manifestū est q̄ cū ponerimus q̄ oē aial non sentit nisi p mediū qō est caro: aut aer: aut aqua: si p vnū istoꝝ mediorum caderent sensibilia plura vno in genere: necesse est vt oē aial sentiēs p illud mediū nō habeat ⁊ sensibilibus nisi ea que innata sunt reddi ab illo medio: si duo: duo. si tria: tria. Et intendebat p hoc q̄ cuz media sint ⁊terminata

~ ut efficiat homerō premittit illa duo

in numero.ſ.caro:aut aer:aut aqua:z ſenſibilia que reddunt ẽt iſta media.i.q̃ per iſta media multiplicanť: ſint ẽt ꝛterminata in numero:neceſſe eſt vt virtutes ſint ꝑz numerũ iſtoꝝ ſenſibiliũ q̃ reddunt media aĩalibus:que innata ſunt ſentire p hec media. Et manifeſtuz eſt:q̃ omne qđ reddiť per carnem eſt aut tãgibile: aut guſtabile:z oẽ qđ reddiť p acrem aut aquã:aut per vtrũq; eſt aut ſonus: aut color:aut odor. Oẽ igiť ſentire eſt aut guſtare:aut tangere: aut audire:aut videre:aut olfacere:z per ꝓſis omnis ſenſus eſt aut guſtus:aut tactus:aut auditus: aut viſus:aut olfatus:quare non eſt vandus ſextus ſenſus nec nobis ꝛficit aliquis ſenſus: ex quo illos quinq; hemus.

Sed circa litterã dubitať ꝓmo q̃ dictũ eſt ſi plã ſenſibilia cognoſcanť p idẽ mediũ habens organum conforme illi medio cognoſcet illa plura ſenſibilia per illud organum: hoc non videť verum q̃ per aerem cognoſcuntur color:z ſonus:z organũ auditus eſt cõforme aeri:z tñ per ipſum nõ poſſumus cognoſcere colorem z ſonum:ſed ſolum mõ ſonuz. Scdo dubitať:q̃ dictum eſt q̃ organum olfatus eſt proportionatum aeri z aque: hoc falſum apparet cum in libro de ſenſu z ſenſato dictum eſt ipſum eſſe de natura ignis.

Ad primũ dicit Egidius q̃ illa ꝓpõ ſic hz intelligi:q̃ ſi plura ſenſibilia cognoſcanť per idem mediũ habens organum conforme illi medio.ſ. ꝓm qđ eſt mediũ vtriuſcz illoꝝ ſenſibiliũ p illud organuz cognoſcit illa ſenſibilia. Sz nõ eſt ſic de organo auditus. nã aer hz ſit mediũ in colore z ſono:nõ tñ per eandem diſpoſitionẽ:ſed per diuerſas:q̃m ꝓm q̃ dyaphanus eſt medium in colore:z ꝓm q̃ rarefactibilis z cõdenſabilis eſt mediuz in ſono organũ autẽ auditus eſt illi cõforme non ꝓm q̃ dyaphanus:hz ꝓm q̃ rarefactibilis z ꝓdenſabilis: ideo per ipſuz cognoſcit ſonus z non color. Aliter dicunt alij q̃ Alz.p organũ intelligit vnũ vel plura nos autẽ habemus organũ auditus cõforme aeri:vt eſt mediuz ſoni: z habemus organũ viſus cõforme aeri: vt eſt mediũ coloris:naz aer hz q̃ dyaphanus eſt mediũ colozis:z organũ viſus eſt dyaphanũ:z aer ꝓm q̃ eſt rarefactibilis eſt mediũ ſoni:z organũ audiť? ẽ talis diſpõnis:q̃re zc. Ad ſcõm dicit:qđ organũ olfatus eſt proportionatũ aeri z aque:q̃ in aĩalibus terreſtribus magis tẽdit ad nãz aeris: in aĩalibus vo aq̃ticis magis tendit ad nãm aque: vel ſi aliqua ſint aĩalia naliter olfantia in aere z in aq̃:illa habebunt organũ olfatus participans de nã vtriuſcz illoꝝ elemẽtoꝝ:nõ ita aereum ſicut habitantia tñ in aere:nec ita aq̃ticũ ſicut habitãtia tñ in aqua. Ad illud autẽ qđ allegať ex libro de ſenſu z ſenſato q̃ dz eſſe ignee nature: forte illud dicit reſpective comparando ad organum viſus z auditus:ſed de hoc dicetur in parte ſua.

Nam ex hiſce duobus ſimplicibus tñ iſtrumẽta ſunt ſenſus ex aere atq; aqua. Et eni pupilla ex aqua. Auditꝰ ex aere. Odoratus ex hoꝝ altero cõſtat. Ignis aũt nullius eſt inſtrm aut cõmunis omnium eſt. Quippe cũ ſine caĺitate nihil ſit ſenſitiuũ. Terra etiaz aut nullius eſt inſtrumẽtũ aut in tactu maxie cõmixta. Quo circa reſtat nullum ſenſus inſtrm eſſe ꝓeter aerez atq; aquam. Hec aũt nonnulla nunc animalium habent. Ab iis igitur animaliũ:q̃ ſunt perfecta nõ imperfecta nec mẽbris capta omnes ſenſus habentur. Etenim z talpa ſub cute oculos habere videtur.

Simpliciũ ãt ex duob⁹ his ſenſitiua ſolũ ſũt ex aere z aq̃. Pupilla qdẽ.n.aq̃: auditꝰ vo aeris:olfatus ãt hoꝝ alteriꝰ ẽ.ignis aũt aut nulliꝰ ẽ:aut cõis oĩb⁹. Nihil.n.ſine caloꝛe ſenſitiuũ eſt. Terra vo aut nullius eſt: aut in tactu maxie miſcetur: vnde relinquitur nullũ eſſe ſenſitiuũ extra aerez z aquã. T.cõ. 130

Hec aũt z nũc q̃daz hñt aĩalia. Oẽs igiť ſenſus hñr a nõ ipfectis neq; oꝛbatis: videtur eniz z talpa ſub pelle habẽs oculos. T.cõ. 131

Hic ꝓbat q̃ nõ eſt vãdus ſextus ſenſus ex ꝑte organoruz. Et ꝓmo ſupponit vnũ qđ eſt manifeſtũ p ſe.ſ.q̃ ſenſus ſentiẽtes p mediũ intrinſecũ ſunt tñ duo.ſ. tactus:z guſtus:z tunc arguit q̃ ſenſus ſentientes per medium extrinſecũ ſunt tñ tres:z ſic habeť intentũ. vz q̃ ſenſus extriores ſunt tñ quinq. vñ arguit ſic. Tot ſunt ſenſus ſentientes p mediũ extrinſecũ quot ſunt eoꝝ organa:hz eoꝝ organa ſunt tñ tria:q̃ zc. minor ꝓbať q̃:tot ſunt organa illoꝝ ſenſuũ quot modis elementuz aliqđ põt pdominari in aliquo illoꝝ organoꝝ:ſed ſolum tribus modis põt elementuz aliqđ pdominari in aliquo coꝛ.q̃ ſolum tria ſunt organa illoꝝ ſenſuũ:nam aut pdominať aqua:z ſic eſt organũ viſus:aut aer:z ſic eſt organũ auditus: aut aer z aqua:in alio tñ z alio aĩali vt ſuperius dicebať:z ſic eſt organũ olfatus. Vñ dicit Alz.q̃ ſenſitiua.i. organa ſenſuuz qui ſentiũt p mediũ extrinſecũ ſunt ſolũ ex his duobus de numero ſimpliciũ coꝛpoꝝ ex aere z aqua. Pupilla enizaque:auditus vo aeris: olfatus aũt hoꝝ alteriuſ: quin aĩalibus terreſtribus eſt aeris:z in aquaticis eſt aq̃. Ignis aũt nullius eſt ꝓprie:organi aũt cõis oibus organis q̃ũ ad participationez ſue q̃litatis.ſ. caliditatis. Nihil.n.ſine caloꝛe eſt ſenſitiuũ. Terra aũt aut nullius eſt.ſ. organi a pdominio q̃ũ ad q̃litates ſuas:que ſunt frigiditas z ſiccitas:cũ iſte vite opponanť: aut in tactu marime miſcet q̃tum ad molẽ z ſubſtantiã:q̃ organũ tactus marime indiget firmitate z fixione. Vñ reliquiť nullus eẽ ſenſitiuũ.ſ.p mediũ extrinſecũ extra aerẽ z aquã. Hec oĩa nunc ſenſitiua z q̃dam aĩalia hñt.ſ. aĩalia perfecta:nõ inſert oẽs igiť ſenſus habenť ab aĩalibus nõ imperfectis neq; oꝛbatis:vñ z talpa videtur habẽs oculos ſub pelle.

Intelligendũ ſm ꝓmẽ.comẽto.130. q̃ non eſt ſenſus ſextus.ſ.ſenticns per medium extrinſecuz extrinſecus ab aqua z aere quantũ ad ſuũ organũ:quia nõ fit coꝛpus extrinſecũ ſimpler ab iſtis duobus coꝛporib⁹.ſ.q̃ poſſit diſtri in organo talis ſenſus:q̃ ipoſſibile eſt inuenire inſtrumentũ ſenſus talis ex igne:aut ex terra:hz tñ poſſibile eſt ex aq̃ aut ex aere:aut ex vtroq;z cũ mãe inſtroꝝ ſenſuuz ſunt terminate in numero neceſſe eſt vt ſenſus ſint ita.

Si igiť eſſet ſextus ſenſus ꝓtingeret quintũ elementũ eſſe vel quintaz cãm:ſenſus.n. q̃ ſunt ex aere aut ex aqua ſunt: aut viſus:aut auris:aut naſus: organũ igiť olfatus eſt frigidum z humidũ q̃tum ad complexionẽ accidentalem quã hz ex ꝓpinquitate eius ad celebruz: z plus in animalibus habitantibus in aqua q̃z in aere: hz q̃tuz ad eius cõplexionem nalem tendat ad caliduꝫ z ſiccũ quare dicit eſſe de nã ignis.

Intelligendũ ſm cõmẽ.cõmẽto.131. q̃ ſi ſenſus ſextus eſſet oporteret vt inueniret in homine qui eſt cõpletiſſimũ aĩalium: eſſet.n. neceſſario ꝓmeliuz:z hoc eſt manifeſtũ de ſolliciťudine nãe in vando ſenſus animalibus: adeo q̃ ꝓpter hoc ẽdit talpe oculos z cooperuit eos cute:cũ non indigeat eis in maiori parte ſui opris zc. Ex hoc põt confirmari rõ talis. Si eſſet ſextus ſenſus

tus ſenſus ille inueniret in hoie qui eſt perfectiſſimũ animalium:ſed homo nõ habet ſextũ ſenſuz:ergo nõ datur. patet cõſequẽtia z minor:maioꝛ declarať ex hoc q̃ natura eſt valde ſollicita in vando ſenſus aĩalibus perfectis non ſolũ neceſſarios ſed etiã faciẽtes ad bene eſſe. Unde talpe ẽdit oculos quos cute cooperuit:q̃ eis non indiget in maiori parte ſue operationis. Et vult Cõmẽta. vt patet inſpicienti cõmẽtũ. 131. q̃ talpa nõ videat licet habeat oculos:q̃ viſione nõ eget cũ habiter ſub terra: quare ſi videret ſua viſio eſſet ſupflua. Albertus tñ vult q̃ talpa dum eſt ſupra terram licet non videat viſibilia cõiter occurrẽtia:tamẽ videt lumen ſolis reflexum a pelle ſuos oculos coopiẽte:z ex hoc pcipit ſe eſſe ſup terrã:z ꝓm hoc poſſz dcñ Auerroys moderari. Habuit aũt talpa oculos cute cooptos ne a terra ſub qua habitat offenderek:z vt forte lumen poſſent tolerare z fuit non piloſa vt eſſet magis perſpicua non prohibens luminis perceptionem.

T.cõ. 132

Atq; ſi nulluz aliud coꝛpꝰ eſt ꝓter ea:q̃ pcipimus eſſe:nec vllus aliꝰ affectꝰ ꝓter eos q̃ coꝛporibus hiſce cõpetunt que ſunt hic:nullus profecto deficit ſenſus.

Quare ſi nõ alterũ aliquod eſt coꝛpus z paſſio que nullius eſt eoꝝ que ſunt hic coꝛporũ:neq; vnus vtiq; deficiet ſenſus.

Nunc oſtẽdit q̃ nobis nõ ꝛficit aliquis ſenſus: ſiue q̃ nõ eſt vandus ſextus ſenſus ex parte ipſorum ſenſibiliuz. Diuidiť aũt in duas partes:q̃ ꝓmo facit hoc ex parte ſenſibiliũ ꝓpriorum. Fo ex parte ſenſibilium cõium ibi. (At vero neq;). De prima dicit q̃ ſi non eſt aliquid alteꝛ coꝛpus ab his q̃ in hoc mũdo ꝑcipimus:z ſi nulla eſt paſſio ſiue q̃litas ſenſibilis q̃ nullius ſit eoꝝ coꝛporũ q̃ ſunt hiꝰ neq; vnus vtiq; nobis ꝛficiet ſenſus:ſed ſupple non eſt aliqđ alterũ coꝛpus neq; q̃litas ſenſibilis:ergo zc.

At vero neq; ſenſus inſtrumẽtũ qcquaz ꝓpriũ ſenſibiliũ ꝓmuniũ eſſe põt. Motus inquaz getis:figure magnitudinis:nũeri vniꝰ:quã vnoq̃z ſenſu ſentimꝰ per accñs: Oia.n.hec ſane motu ſentimus:eteni magnitudo motu ſentitur. Quare z figura q dem:cuz figura quedam magnitudo ſit:z id quod quieſcit: ex eo quia non mouetur z numerus continui negatione.

T.cõ. 133

Atq; vero neq; cõiũ põt eſſe ſenſitiuũ qđ ꝓpriũ q̃ vnoq̃z ſenſu ſentimus: nõ ꝓm accidẽs:vt motꝰ ſtatꝰ:figure magnitudinis: nũeri vniꝰ. Hec.n. oia motu ſentimꝰ vt magnitudie motu:q̃re z figura. Magnitudo eni q̃dã z figura ẽ. Quieſcẽs ãt in eo q̃ nõ mouek. Numerus vero negatiõe cõtinui.

Probat idez ex ꝑte ſenſibiliũ cõium z diuidiť in duas partes:q̃ primo facit hoc.2°. dat cãm q̃re ſenſibilia cõia ſentiunť pluribus ſenſib⁹ ibi. (Jngret autẽ). Prima in tres ꝓm q̃ tres rõnes adducit. 1ª ibi. (Et ꝓprijs). 3ª ibi. (Sic cui erit). De prima ſic arguit. Si ꝓpter ſenſibilia cõia oporteret dare ſextum ſenſuz: hoc ideo eẽt q̃ ſenſibilia cõia eſſent ꝓpria illi ſexto ſenſui: ſed ſenſibile propriũ vnius ſenſus ſentiť p accñs ab aliis ſenſib⁹. ergo ſi ſenſibilia cõia eſſent ꝓpria illi ſexto ſenſui ſentirenť p accidens ab aliis ſenſibus: ꝓñs falſum quia ſentiunť per ſe.

Dicit ğ. At vero neq; cõium põt eſſe aliqđ ſenſitiuuz ꝓpriũ q̃ vnoquoq; ſenſu ſentimus nõ ꝓm accidẽs vt motus ſtatus:figure magnitudinis:numeri vnius hec.n. oia ſentimus motu z tranſmutatiõe facta in organo ſenſus: z ꝓpꝛis nõ p accñs:vt magnitudinẽ motu:q̃re z figuraz. Figura eni eſt q̃dam magnitudo mãliter:quieſcens autẽ ſentimus in eo q̃ nõ mouek. Numerus aũt ſentiť negatione.i.priuatiõe cõtinui:z ſupple vnũ ſentiť in eo qđ eſt qđ cõtinuũ. Intelligendũ ſm Cõmẽ.cõmẽto.133.q̃ cõprehenſio qetis eſt p cõprehenſionẽ priuatiõis motus: cũ eni cõprehenderit motũ eſſentialiter cõprehendit priuationẽ eius eſſentialiter.ſ.quietẽ. Cõprehenſio vero numeri z multitudinis a ſenſibus eſt per cõprehenſionẽ priuationis cõtinui:aut q̃ eſt magnitudo:z iam declaratuz eſt q̃ cõtinuuz cõprehendiť eſſentialiter:ğ z ſua priuatio cõprehendiť eſſentialiter. Quare autez ſenſibilia cõia hz aliqđ illoꝝ ſit ꝓpriuuꝫ ſentiunť per ſe:z priuatiõe ſenſibilium proprioꝝ ſentiuntur per accidens dictũ eſt ſupra.

Sed dubitať quia Alz.enumerat ſex ſenſibilia cõia addẽdo hiis q̃ enumerauit ſuperius vnũ:qđ tñ ſupza nõ fecit:dicit q̃ vnum includiť in numero:z reducit ad ipſum. Sciendũ tñ q̃ duplex eſt numerus ſeu multitudo. Quedã eſt rerũ cõtinuarũ abinuicẽ diuerſarũ ſicut duoꝝ lapidũ aut triũ hominũ:z talis eſt numerus ꝓdicamẽtalis:z de hoc logitur hic Alz.cũ dicit q̃ numerus cognoſciť negatiõe cõtinui: z ſilr vnũ qđ eſt eius pars:vel ꝓncipiũ cognoſciť i eo qđ cõtinuũ. Alia aũt eſt multitudo rerũ indiuiſibiliũ vt duarum intelligentiarũ:z talis eſt numerꝰ tranſcendẽs:q̃ nõ cognoſciť negatiõe cõtinui:nec ſibi cõrnẽs cognoſcitur in eo qđ cõtinuum:z de tali nõ eſt ſermo hic: q̃ nõ ẽ ſenſibile cõmune:ſed ſolũ numerus primo mõ ſumptus. T.cõ. 134

Et ſenſibilibꝰ ꝓprijs vnuſquiſq; namq; ſenſus nimirũ ſentit. Quare patet fieri nõ poſſe: vt cõiũ cuiuſq; ſit ꝓprius ſenſus.

Et ꝓprijs vnuſquiſq;.n. vnũ ſentit ſenſus.

Quare manifeſtũ eſt quoniã impoſſe eſt cuiuſlibet ꝓpriũ ſenſum eſſe hoꝝ: vt motꝰ.

Adducit ſecundã rationez que eſt talis. Vnũ ſenſibile propriũ nõ ſentitur per ſe niſi vno ſenſu exterioꝛu:ſed ſenſibilia cõia ſentiuntur per ſe pluribus ſenſibus exterioꝛibus: ergo non ſunt ſenſibile ꝓpriũ alicuius ſenſus exterioꝛis:z per ꝓñs non eſt ponendus ſextus ſenſus exterioꝛ. Dicit ergo. Et ꝓprijs ideſt q̃ſtum ad ſenſibilia propria: vnuſquiſq; eniz ſenſus ſentit vnũ.ſ.tñ ſenſibile propriũ per ſe: quare manifeſtũ eſt qđ impoſſibile ẽ cuiuſlibet horum: vt motus quietis zc. eſſe ſenſum proprium.

Si eniz eſſet pinde tũc fieret:atq; nũc viſu dulce ſentimus:qõ gdẽ ꝓptera fit: qõ vtroꝛũq; ſenſum habemus: q̃ cũ cõcurrũt agnoſcimus. Nõ ſi ita non eſſet:nullo alio mõ pfecto niſi p accñs ſentiremus: q̃ pacto filiũ ſentimꝰ Cleonis:nõ eni Cleonis filiũ ſed albũ ſentimus:huic aũt accidit vt filius ſit Cleonis. At cõiũ habemus iaz ſenſuz cõmunẽ nõ p accñs ſane. Nullus igiť ipſoꝝ ſenſus eſt ꝓpriꝰ:nullo.n.ſentiremus mõ niſi eo q̃ diximus filiũ videre Cleonis. Propria aũt ſenſibilia ſenſus ipſi p accñs alter alteriꝰ ſentiũt:nõ hoc ſane q̃ ipſi ſunt.

Sed q̄ vnus ceu sil'i eodē sensus efficitur: ceu bilē amarā esse ac flauā: nō eni ad alterū pertinet: vnū ambo hec eē dicere: quapropter t errat t si sit quippiam flauum. ¶ Sic.n. erit sic nūc visu dulce sentimus: h aūt ē qñ ambox hītes existim⁹ sensuz q̄ cū coinciderit: cogīscim⁹. Si vo nō: neq̄ vti q̄. Sz aut scōz accūs sentiebam⁹: vt Cleonis filiū: ñ qz Cleonis ē: sz qñ albet. Huic aūt accidit filio Cleonis eē. Cōiū aūt hēm⁹ iā sensuz cōem nō scōm accñs. Nō igit est ꝓprius. Nequaq̄ n. vtiq̄ sentirem⁹. Sz aut sic sicut dictū est Cleonis filiū nos videre: adinuicē eniz ꝓpria scōm accñs sentiūt sensus: nō scōz q̄ ipsi sunt: sz scōm q̄ vnus simul fiat sensus in eodē. Vt colera quidē amara: t rubicūda. Non eniz alterius sensus dicere q̄ ambo vnuz pp qō t decipik. Quod si sit rubicundū colerā opinak esse.

¶ Adducit rōnē tertiā p̄mittēdo p̄ distinctionē de sensibili p accūs dicēs q̄ sic erit de sensibilib⁹ cōib⁹ si habeāt sensuz ꝓpriū t ab aliis sensib⁹ sentiank p accūs q̄ tūc sentiank p accūs sic nūc sentim⁹ dulce visu. s. p accūs. hoc aūt est qñ ambox. s. dulcis t albi existim⁹ hītes sensuz cū coinciderint i eodē subto: cogīscimus. s. visu ipsum dulce: si vo nō. s. habuerim⁹ ambox sensum: sz vt dulcis p gustū t albi p visum nequaq̄ vtiq̄. s. sentiem⁹ dulce visu. Sz aut sentiebam⁹ p̄m accūs. s. sensibilia cōia: vt Cleonis filiū sentim⁹ p accūs: qñ sentim⁹ ipsuz nō qz Cleonis filiū ē. sz qñ alb⁹. huic aūt. s. albo accidit filio cleonis eē. ¶ Ult ergo Arz. q̄ si sensibilia cōia sentirent p accūs hoc eēt altero duox modox: aut si ē visum sentik dulce p accūs: t vlr oē sensibile ꝓpriū vnius sensus sentik p accūs ab alijs sensib⁹: aut si ē cleonis filiū sentik p accūs t vlr suba individualis cui accidūt sensibilia ꝓpria: q̄ st sensibilia p se. ¶ Et tūc ꝓbat Arz. q̄ sensibilia cōia nullo illox modo rū sūt sensibilia p accūs dicēs q̄ sensibiliū cōiū habem⁹ iā sensuz cōez nō p̄m accūs. i. sensibilia cōia a nobis sentiunk plurib⁹ sensib⁹: nō p̄m accūs. Nō igit ē eox aliqs sensus ꝓpr⁹: neq̄quā eni vtiq̄ sentirem⁹. s. ea p se pluribus sensib⁹ seu alijs ab illo sensu eox ꝓprio: aut sic sic dictū ē nos filiū cleonis videre: aut suppone dulce: q̄ p accidēs eni sensus sentiūt adinuicē sensibilia eox ꝓpria fz accūs: nō p̄m q̄ ipsi st tales sensus: sz fz q̄ vnus. s. sensus sentit sensibile ꝓpriū alteri⁹ sensus: cū sil' fiat sensus. s. illi⁹ sensibilis ꝓpriū i eodē subto a suo sensu ꝓprio: vt ꝓtingit de colera si sit amara t rubicūda. Nō. n. est alteri⁹ sensus. s. alicui⁹ vni⁹ sensus dicere t cogīscere q̄ ābo. s. amarū t rubicūdū sūt vnū: q̄ nullus sensus exterior cogīscit ambo illa: pp qō t decipit sensus multotiēs er hoc q̄ si sit rubicūdū colerā opinak eē. Vñ sz aliq̄n ꝓtingat q̄ rubicūdū sit colera nō tñ semp. ¶ Intelligēdū p̄ q̄ aliter per accūs sentik dulce p visuz: t alr filio Cleonis: q̄ dulce sic sentik p accūs visu q̄ pōt alio sensu p se sentiri. s. gustu: sz filio cleonis nullo sensu exteriori pōt p se sentiri. Et ex hoc pz q̄ sensibilia cōia nullo illox modox sūt sensibilia per accūs q̄ nullū sensibile p accūs siue p̄ mō siue scōo mō est sensibile p se pluribus sensib⁹ exteriorib⁹: sed sensibilia cōia sūt sensibilia p se pluribus sensib⁹ exteriorib⁹: q̄re tc.

¶ Intelligēdū scōo p̄m ꝓm. comēto. 134. q̄ nos nō sentimus p visuz q̄ b est dulce nisi pus acciderit nobis k aliquo tpe q̄ ꝓprehēderim⁹ q̄ mel ē citrinū: t p gustū q̄ est dulce: cū g̃ p̄o sciem⁹ ipsuz p solū visuz eē citrinū: statim cōprehēdim⁹ ipsuz eē dulce t mel post subdit q̄ ꝓprehendere p visum h eē dulce fuit q̄ cū visu sūt ꝓiūcta in eadēre. i. respectu vtutis vni⁹ generis. s. sensus cū vtute visus. s. sensus gustus. Judicare aūt p visum istū esse filiuz Socratis accidit q̄ accidit q̄ in aliquo tpe fuit ꝓiūcta cū visu alia vtus. s. gñe a vtute visus: vtus. n. qua cōprehēdimus ipsū eē Socratē aut filiū Socratis supio: ē ad vtutē sensus. s. exteriozis: t ió iste modus videk magis accidētalis q̄z scōs. i. alt⁹: vñ simplr dixit ipsuz eē accidētalē: tc. ¶ Ult g̃ p̄m. q̄ visus nō iudicat dulce p accūs nisi prius in eodē subo fuerit cōiūctū rubicūdo vel alicui talī: t visus cōprehēderit rubicūdū p se t gustus dulce: tūc vtutes vni⁹ gñis vniunk respectu eiusdē: q̄ ab eodē imutak sz fm formas diuersas. Silr visus nō cōprehēdit filiū Socratis p accūs nisi pus aliq̄ vtus supio: t alteri⁹ generis. s. cogitatiua vel intellect⁹ ꝓprehēderit ipsuz p se: t visus viderit p se albū: vel aliud tale i filio Socratis re ptū: t tūc vniek visus nō cū vtute eiusdē generis q̄tū ad rē a qua imutak sz cū vtute alteri⁹ generis: t q̄: filius Socratis a nullo sensu pticulari est sensibilis p se sicut dulce t alia hi⁹: ió magis accītalis ē modus quo filius Socratis dr sensibilis p accūs q̄z modus q̄ dulce dr p accūs sensibile. ¶ Er qb⁹ pz vlteri⁹ q̄ ois sensatio alicuius p accūs p̄supponit sensationē p se eiusdē vel ꝓsilis habitā ab eodē lz nō opz q̄ habita sit p eandē virtutē: vt patet.

¶ Quare patet aūt cuius nā gra plures sensus. Sed nō vnū tātū hēmus: at vt minus ipsa: q̄ sequunk atq̄ cōia lateāt: vt mot⁹: t magnitudo: t numer⁹: nā si esset solus visus: q̄ qdē est t colozis: magis laterent: ac idez esse oia viderenk: ꝓpterea qō color t magnitudo simul se sequunk t comitank. Nunc aūt cum in alio quoq̄ sensibili ipsa cōia sint fit inde perspicuum vnumquoq̄ illozum aliquid aliud esse atq̄z diuersum. T.cō. 135

¶ Ingrit ât aliqs cui⁹ cā plures hēm⁹ sensus. Sz t nō solū vnū aut q̄ten⁹ min⁹ lateāt ꝓpria t cōia: vt mot⁹ t magnitudo: t numerus. Si enim esset visus solus: t ipse albi laterent vtiq̄ magis t viderenk esse idem oia ꝓpter id qō consequunk se adinuicē: simul color t magnitudo. Nunc aūtē qñ in aliquo sensibili cōia sunt: manifestuz facit qō aliud qōdā: vnūquodq̄ ipsoz̄z est.

¶ Mouet dubitationē de sensibilibus cōibus dicēs. Inqret aūt aliqs cuius cā habemus plures sensus ꝓceptiuos per se sensibiliū cōium t nō vnū solū. ¶ Et tūc soluit aut ió hoc est q̄tenus sensibilia ad sensibilia ꝓpria t cōia minus nos lateāt: vt motus: magnitudo: t numer⁹. si enim eēt solus visus ꝓceptiuus sensibiliū cōium: t ipse ēt esset albi sicut est: lateret vtiq̄ magis sensibilia cōia t oia viderenk esse idē eū colore pp id qō ꝓsequunk se ad inuicē simul color t magnitudo nunc aūt qñ altero sensibili a sensibili ꝓprio sūt sensibilia cōia: t q̄ p se sentiunk a pluribus: sentiunk a pluribus sensibus qō nō ꝓtingit de aliquo sensibili ꝓprio hoc facit manifestum q̄ vnū quodq̄ ipsoz̄ ad aliud quoddā alterū t diuersum est: nā optime sequitur

sequiē magnitudo vel motus sentit̄ p se pluriū sensibus: sed color sentiē p se solo visu: g̃ color nō ē magnitudo neq̄ motus t ita de alijs. ¶ Intelligendū fm p̄men. comēto. 135. q̄ color t ālitas cōsequunk sibi inuicē. s. q̄ color nō inuenit nisi in superficie: t superficies in corpe: tc.

Hic dubitat primo qūo sensus exterior cognoscat quietē cognoscēdo nō moueri alicuius. ¶ Scōo quomō numerus sentiē a sensu exteriori negatione cōtinuī. ¶ Tertio vtrum sensibilia communia sint propria alicuius sensus.

Ad primū respondet q̄ quies est priuatio motus. neq̄ pōt cognosci nisi cognoscatur motus: q̄ rectus est iudex sui t obliqui: motus autez cognoscit̄ ex hoc q̄ aliqd cognoscit aliter se hīe fm p̄m t posteriꝰ: aut fm situm: aut fm q̄litatē: aut fm quātitatem: ideo cognoscet quies in cognoscēdo aliquid nō aliter se hīe fm prius t posteriꝰ: t hoc est ipsum nō moueri: quare bene dictū est q̄ quiescēs cognoscit in hoc q̄ nō mouetur: tñ neq̄ motū neq̄ quietē cognoscit sensus exterior quin etiā cōcurrat sensus interior: vt supra diceba tur. ¶ Ad secundū dicit q̄ sensus exterior dum a pluribus immutak abinuicē discontinuis: t nō facientib⁹ vnū illoz numerū aut multitudinē cōprehēdit: q̄ ab illis diuersas recipit immutationes: er qb⁹ nō fit vna: ideo sensus exterior cognoscit numerū ex negatione seu priuatione cōtinuitatis t vnitatis illoz a quib⁹ immutak: nunq̄ tamen cognoscit numerū quin cognoscat vnitatē: q̄ impossibile est cognoscere multa quin cognoscat vnū: sz nō cognoscit vnitatē olum illoz quoz numerū cōprehendit cū illa nō sint vnū: sed cognoscit vnitatē alicuius eoz in eo qō est qd cōtinuū t nō discretū. ¶ Ad tertiū dicunt quidā: q̄ sensibilia cōia sunt ꝓpriū obiectū sensus cōis: sed hoc est impoſle: q̄ ꝓpriū obm alicui⁹ sensus quicūq̄z sit ille est primo cognoscibile ab illo sensu: t q̄q̄d aliud cognoscit ab eo cognoscitur mediante illo: sed sensibilia cōia nō sunt primo cognoscibilia a sensu cōi: cū prius ab eo cognoscant sensibilia ꝓpria sensuū exteriox: t mediātib⁹ eis ēducank in cognitionē sensibiliū cōium: sicut fit in sensib⁹ exteriorib⁹ a quib⁹ sensus cōis immutat: quare tc. ¶ Ideo aliter dicēdū est vz q̄ sensibilia cōia nullius sensus sunt ꝓpriū obm t q̄ ꝓpriū obiectū sensus cōmunis est genus propinquū ad oia obiecta propria sensuum exteriorū quod nō hz nomen impositū: sed de his in sequentibus latius dicetur: vbi de sensibus interioribus aget ostendendo que sunt ipsoz̄ opera t obiecta.

2. ¶ Cū aūt sentiamus nos videre ac audire: neče ē aut visu sentiam⁹ videre: aut alio sensu. At si alio sensu: tū idē sensus erit t ipsi⁹ visus t ēt colozis subcti. Quare vl' duo sensus eiusdē erūt subi: vel seipsuz sentiet ipe. T.cō. 136

¶ Quoniā aūt sentim⁹ q̄ videmus t audimus: neče est aut visuz sentire: q̄z videm⁹: aut altero. Si autē altero: aut ipso erit q̄ videt: aut altero: sz idē erit visus t subi coloris. Quar aut duo eiusdē eēt aut idē eiusdē

¶ Istud est decimū capitulū q̄rti tractatus in quo agit de sensu cōmuni. Cōtinet aūt duas ptes principales. In q̄rū prima inuestigat nā sensus cōis ex hoc q̄ sentim⁹ nos sentire. In scda vo p hoc q̄ sentimus diuersitatem inter sensibilia ꝓpria diuersoz sensuū exterioz. secunda ibi. (Unusq̄sq̄ quidē igit sensus). ¶ De prima Arz. mouet istā qōnē: vtrū eo dē sensu sentiamus t sentiamus nos sentire: aut nō: sed altero. verbi gra: vtrū visu videamus colozem t sentiamus visionez colozis sic q̄ visus sentiat se videre colorē: t ita de alijs: aut alio sensu sentim⁹ colorē: t alio sentimus nos sentire colorē: vt q̄ visu videam⁹ colorē: t alio sensu a visu sentiamus visionē colozis. ¶ De hac aūt qōne Arz. sic ꝓcedit: q̄ primo arguit ad ptem affirmatiuaz: secundo ad ptem negatiuaz: tertio soluit rationi facte ad opposituz. secunda ibi. (Habz aūt dubitationē). tertia ibi. (Adamestum igit). Prima adhuc in duas sicut pro pte affirmatiua duas rōnes facit. scōa ibi. (Amplius aūt). ¶ De prima primo mouet qōnē dicēs. Quoniā aūtē sentimus qō videmus t audimus: necē est sic sentientem se videre vel audire aut visu sentire q̄: videt: aut altero. s. sensu: si aūt altero: aut ipso erit q̄ videt q̄ sentit se videre esse aliquo mō alter a seipso vt videt: t sic erit altero fm quid: aut hoc erit altero simpliciter. Et tunc Arz. adducit primā rōnē ꝓbantem q̄ nō altero sensu simplr sentimus t sentim⁹ nos sentire: q̄: si altero sensu videremus colorē t sentiremus nos videre ipsum: cū illo sensu quo sentimus nos videre colorē sentiamus colorē: tunc duo sensus essent eiusdē obiecti: q̄ colozis. s. visus: t ille alter sensus quo sentiremus visionem colozis: qō tñ est falsum. Dicit g̃ sed idem. s. sensus erit visus. i. visiōis: t subiecti colozis. i. obi qō ē color: q̄re aut duo. s. sensus erunt eiusdē obiecti: aut idez sensus erit eiusdē. i. sentiet suum actū: t sentiet se sentire. ¶ Intelligēdū: q̄ ista rō non est demonstratiua: nam adducit ad hoc q̄ idē esset obm diuersoz sensuum: t hoc nō est inconueniens. Tñ sz diuersoz sensuum quoz nullus ordinat ad alium nō sit idem obiectum ꝓpriū t p se: tñ diuersoz sensuū: quoruz vnus ordinat ad aliuz bene pōt esse idem obm ꝓpriū t p se: q̄uis nō sit ade q̄tū respectu vtriusq̄z illoz: vbi gra: q̄ nullus sensus exterior ordinat ad aliū. ideo qō est ꝓprium obiectum visus vz color non ꝑcipitur per se ab auditu: t ita de alijs: sed q̄ oēs sensus exterius ordinant in sensum cōem vt post ostendetur: ideo oia ꝓpria obiecta sensuum exterioz p se cognoscunt a sensu cōi: tanq̄z ꝓtēta sub suo primo t ꝓprio obiecto: vt patet supra. nā quicqd pōt virtus inferior pōt superior t cum hoc plus. Luz g̃ sensus cōmunis sit superior ad oēs pticulares sensus pōt cognoscere oia sensibilia ꝓpria t cōmunia: que ipsi cog̃scere possunt: t vltra hoc sensationes sensuum exteriorū. t differentias suoruz ꝓpriorum obiectorum: que ipsi pticulares sensus cognoscere nō pñt. quare tc.

¶ Preterea si alis⁹ sit sensus: q̄ ꝑcipit ipsuz visum: aut i infinitū fiet abijcio: aut erit aliqs sensus: qui seipsum ꝑcipit sentiētē. Quare idipm in p̄mo sensu ꝓtinuo est faciendū. T.cō. 137

¶ Ampli⁹ aūt si t alter sit visus sensus: aut in infinitū ꝓcedit: aut aliqs ipse sui ipsius erit iudex: quare in primo hoc faciēdū est.

¶ Adducit scōaz rōnem di. amplius aūt si alter sit sensus visus. i. visiōis supple ab eo sensu q̄ videt: aut in infinitū ꝓcedit in sensibus t sensationibus: aut aliqd ipsi sui ipsius erit iudex. i. sentiet suam sensationē: q̄re in p̄mo. i. sensu hic faciendum est. i. ipsum sentire suam sensationem.

¶ Intelligendum q̄ si ponamus visum videre colorem t ipsum nō cōprehendere se videre colorē: sz hoc fieri per alium sensum: tunc queraz de illo alio sensu: aut sentit se sentire: aut non: si dicaz q̄: tunc sequitur q̄ eius sensatio sentietur p alium sensum sicut ꝓprius dicebaz de visu: tūc q̄raz de illo tertio sensu vtrum sentiat se sentire vel nō: t sic vltra ꝓcedendo segtur aut q̄ ibitur in infinitū in sensibus quoz vnius sensatio sentiet ab altero: aut erit status ad aliquē sensuz q̄ sentiet se sentire. Sed si ponamus

Universidad de Deusto
Biblioteca

aliquem sensum sentire suam sensationez melius est hoc facere i ꝓncipio nō multiplicādo entia absqꝫ nec̄itate: ꝫ visus nō solū videt colorē ſz ēt visionem coloris: q̄re rē. Et hec rō nō est ostrativa: qr ē euenire ad vltimuz sensuz: cuius sensatio nō cognoscit ab illo sensu: z in hoc cognoscit ꝓ itellectū q: itellectus ē imālis z supra se cōuertitur: z pōt suā intellectionē itelligere vt oñdet tertio huius: alr aūt est de sensu: ſz de hoc in q̄one videbitur.

¶ At hinc oritur dubitatio: nā si visu gdez sentire nil aliud est q̄z videre. Videtur autem color vel id quod habet colorem. Si quipiam viderit id: quod videt colorem: id habebit profecto quod videt primum.

T.cō. 137 ¶ Habet autez dubitationem: si enim visu sentire videre est: videtur aūt color: aut habens hunc: si videbit aliquis q est vidēs: z colorem habebit primum videns.

¶ Arguit ad ptez oppositā dicēs id qđ dictū est hīe dubitationē. Si. n. visu sentire est videre: videt aūt nisi color aut hns colorē: tunc sequit q si aligs videbit q videt q primū videns. i. orgānū visus hēbit colorē. In hoc ꝯ stat rō q si visus videret se videre: cum visus nihil videat nisi colorem vel hns colorem: tunc visio esset color: z organum visus esset coloratum: qđ tamen est falsum.

¶ Patet igit nō vnū idipsuz eē. Sentire i quam visu: nā cū nō videm⁹: tenebras z lumen visu discernim⁹: ſz nō eodē: vt pz mō.

T.cō. 138 ¶ Manifestū est igit qm̄ nō ē vnū visu sentire. Et nāqꝫ cū ñ videm⁹ visu discernim⁹: z tenebras: z lumen: sed non similiter.

¶ Soluit dubitationē ꝑmissaz oñdēdo: q aliquo mō eodem sensu sentimus z sentim⁹ nos sentire: z aliquo mō altero mō iferius ꝺclarādo. Et diuidit i duas ptes ſz q rōnē factā ad ptē negatiuā duplr soluit 2ª ibi (Amplius aūt). ¶ De prima soluit rōnē nūc factā: ꝑ negādo q nihil vr̄ nisi color vel hns colorē. ¶ Dicit ꝯ q manifestuz est qm̄ visu sentire nō ē vnum. i. nō dr vno mō tm̄. z nāqꝫ cū nō videm⁹. s. colorē visu discernim⁹ tenebras z lumē: ſz nō silr: pz igit q visu cognoscim⁹ tenebrā z lumē quoū nullū est color: vel hns colorez: q̄re illa ꝓmissa fuit falsa. ¶ Intelligēdū ſm cōmentatorē cōmēto. 138. q nos iudicamus p visum nō videndo colorē tū: cum iudicamus obscuritatem esse obscuritatē z lucem esse lucez: sed neutrum hz colorem: sed nō eodem mō iudicamus p visum obscuritatē z lucem: iudicamus. n. ꝑ visum lucem p se: z obscuritatem p accidens q̄ est ꝓuatio lucis.

¶ Preterea idipm ēt qđ videt colorē q̄dā mō delinitū ē. Instrumētū. n. vniuscuiuscꝫ sensus ipz sēsibile sine mā suscipit vti dixim⁹. Quocirca sēsibilib⁹ ipsis semotis: isūt i sensuū instrumētis sensus imaginationes.

¶ Amplius aūt z videt tanꝫ coloratū ē: sentituū. n. susceptiuū est sensibilis sine materia vnūqꝫqꝫ: vnde z abeuntib⁹ sensibilib⁹ insunt sensus fantasie quibus sentiunt.

¶ Secundo soluit illā rōnez. Et diuidit in duas: q: ꝓmo ponit solutionē cū vna eius ꝺclaratione. Scdo adducit aliam ꝺclarationē ibi. (Sensibilis aūt act⁹). ¶ De prima adducit scdaz solutionē talez q id ad qđ ꝺductū est ꝓ incōuenienti nō est inconueniens. s. q visio sit aliqs color: z q orgānū visus sit aliqđ coloratuz. Tū dicit. Et videns est tanꝫ coloratū qđ ꝺclarat qr vnūquodqꝫ sensitiuū est susceptiuū sensibilis sine mā: qđ pz qr abeuntib⁹ sensibilib⁹ insunt sensus z fantasie. i. opatiões sensitiue q bus ipsa sensitiua sentiūt: qđ nō fieret nisi i orgānis sensuū reciperent z reseruarent ſpecies sensibiliū sine mā: quib⁹ sensibilia sentiunt in ipsoꝝ absentia: rē. ¶ Intelligēdū ꝑ ſm cōmētatorē q possum⁹ cōcedere visionē esse colorē: vidēs. n. q̄ cōprehēdit colorē efficit q̄ coloratū quoquo mō z cā in hoc ē q sentiēs recipit sensibile z assimilatur ei. visus ēt recipit colorē quez recipit corp⁹ extra aīam: ſz differūt in hoc q receptio sentiētis est nō mālis: z receptio corpis extra aīam est mālis. ¶ Intelligendū scdo ꝓ solutiōe huius dubitatiōis q sensus cōis se hz sicēt rū respectu sensuū pticulariū. Sēsus aūt pticulares se hūt sicū circūferētia. Tū sic oēs linee ꝓtracte a circūferētia circuli ad cētrū terminant ad ipsuz cētrū z in eo vniuntur: sic oēs imutatiões q̄ fiūt in sensib⁹ pticularib⁹ terminant i sensuz cōem z in eo vniunt. Tū sensibilia exteriora imutant pticulares sensus: vt color visuz: sonus auditū: z ita de aliis. Sensus aūt exteriores imutati imutāt ipsum sensuz cōem: z sensus cōis imutat⁹ a visu ei vnit: z dicit quodāmō visus differri ſm h ab auditu: z imutat⁹ ab auditu ei vnit: z dr quodāmō auditus: z ſm hoc differt a visu: z sic de aliis suo mō. ¶ Et qbus segit ꝓmo q cū sensus cōis sentiat ea a qb⁹ imutat: z ipse immutat a sensationibus sensuuz exteriorū q ipse habeat cognoscere nō soluz obiecta sensuū exteriorꝫ q̄ ꝑ sensationes illas repꝛesentant: ſz ēt ipsas sensationes sensuuz exteriorꝫ vt visionē q̄ est in visu: z auditionem q̄ est in auditu: z sic de ceteris. ¶ Segit scdo: q sicut sēsus pticularis cognoscit dziam ꝓtentoꝝ sub suo sensibili ꝓprio: vt visus dziaz albi z nigri: z auditꝰ grauis z acuti rē. sic sensus cōis cognoscit cōuenientia z dziaz diuersoꝝ sensibiliū ꝓpriorꝫ vt q albū est dulce: albū nō est amarū rē. ¶ Et vlteri⁹ tertio sequit q eodē visu videmus passiue, put immutat a colorez: z sentimus nos videre actiue, put immutat sensum cōem. Tū nunqꝫ p sensum cōem sentim⁹ nos videre colorem: nisi visus imutaret a colorez: z ipsuz videret: z visus videns colorem p visionez in ipso existentē imutaret sensum cōez. ¶ Sequit q̄rto q eodē sensu cōi sentimus colorē z sentimus nos sentire colorem. Tū sensus cōis imutatus a visu videt colorē sentit illum colorez: z sentit ēt visionē coloris que est in visu. ¶ Ex qbus vlteri⁹ sequitur q altero sensu sentimus colorem: z sentimus nos sentire colorē: z h ſm qd: qđ pz duplr. Primo qr visus vt ipse sentimus nos videre colorē actiue prout imutat sensuz cōem est aliquo mō alter a seipso vt eo imutato a colore passiue sentim⁹ colorē. ¶ Scdo qr visu sentimus colorē: z sensu cōi sentim⁹ nos sentire illū: q hz sit alius a visu: tū pōt dici quodāmō idē cū ipso: vt ab eo imutat⁹ vt supra dictū ē: q̄re nō ē simplr alius vt ipse sentim⁹ nos videre colorē: ſz solū ē hz qd. Sz ex oib⁹ his nūq̄ sequitur q aligs sensus sentiat suā ꝓpriā sensationē.

Sed hic dubitaꝫ Quia Arist. arguit ad vtranqꝫ partem nec ex presse videt qđ velit. ¶ Utrum aliquis sensus cognoscat suam ꝓpriam sensationem. Arguit q sic. ¶ Primo visus cognoscit suā visionem: ꝯ rē. pz ꝓña: z assumptum ꝑ batur: quia visus cognoscit tenebram ꝑ Arz. in littera z ꝓmen. sed visus nō cognoscit tenebrā nisi cognoscēdo se nō imutari a lumine: vt pz. ergo visus cognoscit se nō imutari a lumine: dū ab eo non imutat: sed visus non pōt cognoscere se nō imutari a lumine nisi prius cognouerit se imutari a lumine: cuz negatio cognoscatur p affirmationem

tionem: ergo visus cognoscit se imutari a lumine dū ab eo imutat: z p ꝓñs cognoscit suā imutationē a lumie: sed ei⁹ imutatio a lumie ē visio q̄ videt lumē: vel saltē ad illā imutationē segit ꝯ visus cognoscit suā visionē. ¶ Secūdo sicut se hz itellect⁹ ad itelligere: sic se hz sensus ad sētire tertio hui⁹: ſz itells cognoscit suū itelligere: vt illic oñdit: ꝯ sensus cognoscit suū sentire. Et ꝑ hac ꝑte addu ci posset rōes facte ab Arz. i lra q̄ breuitatis cā relinquitur. ¶ In oppositū arguit sic. nulla ꝓtus mālis z ertēa ē q̄erstua sup se: z ꝑ ꝓñs nulla talis pōt suū actū i ea imanētē cognoscere: hz qlz sensus ē hui⁹. ꝯ rē. pz ꝓña cū minoz: z maio: ꝺclarat: qm̄ ex hoc q aliq̄ vr̄⁹ alligata māe nō ē libera: nec supra seipaz q̄erstua. Jō nec se nec aliqd in eo existēs pōt cognoscere. Silr cū aliq̄ ꝓtus est extensa nō pōt se supra se q̄uertere: qr aut vna ps q̄uerte ret ad aliam: aut totū ad totū. Nō primū: qr tūc nō esset conuersio ad se: sed ad aliud: nec scdm: qr tūc q̄lz ps conuerteret ad qualz ptem: z sic oēs ptes essent simul: nec totum esset extensum: cuius oppositum supponitur.

Ad dubiū breuiter dr: q nullus sensus pt cognoscere suā ꝓpriā sētionē siue fuerit iterior siue exterior ꝓpr̄ōnē nūc factā. Et in hoc differt sensus a bitellectu: qr itells cū sit vr̄⁹ imālis z inextēsa pōt se supra seipsuz q̄uertere z cognoscere se: z actū suū: vt tertio hui⁹ patefiet. Uerūtñ sensus iterior pōt cognoscere sensationē sensus exterioris. Et vnus sensus iterior pōt cognoscere sensationē alterius sensus interioris sibi subseruiētis: vt estimatiua: vel cogitatiua: imaginatiua vl sensus cōis. ¶ Itē q nullus cognoscat suā sensationem pōt sic argui: oē qđ cognoscit ab aliquo sensu p se: dz aliqđ agere in sensum: cū sentire consistat in quodā pati ipsius sensus a sensibili. Sed nulla sensatio agit in sensum cuius est sensatio: qr nullus act⁹ agit in ꝓpriū subiectuz: ergo rē. Amplius nullus sensus sentit nisi suū obiectum sed sensatio nō est obm sensus: ſz eius opatio: quare rē.

Ad rationes in oppositū. ¶ Ad ꝑmā dcm fuit supꝑ q visus ꝓpe loq̄ndo nō cognoscit tenebrā: ſz aīal hns visū ꝺbite dispositū ad vidēdū lumē dū ipz ñ videt iudicat tenebrā ꝑ ꝓximitatē supiorē p quā iudicat visū ñ imutari a lūine. ¶ Ad 2ᵐ dr q illa silitudo nō ē ꝺlo ꝓpa: ſz q̄tū ad hoc dz ꝓcedi: q sic itelligere ē opatio intellect⁹ ad quā passiue ꝓcurrit z respectu cuius patit pfectiue: sic se hz sentire respectu sensus.

¶ At q opatio rei sensibilis atqꝫ sensus sua qdē z eadē ē. At eaꝝ rō nō eadē ē. Dico aūt sonū actu: z auditū actu: fit. n. vt is: q audit hz nō audiat: z id qđ hz sonū non semp sonet. Sed cum opatur id qđ audire pōt: z sonat id quod sonū efficere pōt: tū simul fit z auditus actu z sonus ēt actu: quoruz alterū q̄spiā auditionem: alterū sonationē esse non incōgrue dicere potest.

¶ Sensibilis aūt act⁹ z sēsus idē ē z vnus. Esse aūt ipsoꝝ nō idē. Dico aūt vt son⁹ ꝺm actū: z audit⁹ ꝺz actū. Est. n. auditū hñtia ñ audire: z hns sonū non sp sonat. Cū autez operetur possibile audire: z sonet pōt sonare: tūc ꝺm actū auditus simul fit: z ꝺm actum sonus. Quoꝝ dicet vtiqꝫ aligs hoc q dem auditionē esse: hoc vero sonationem. ¶ Nūc adducit Arz. scdaz ꝺclarationē ad oñdēdū visio nē eē quēdā colorē: z orgānū visus ē quodāmō qd colo ratū. s. spūale: z tētionale. Et diuidit i duas ptes: q: ꝑ fa cit qđ dcm ē: Fo soluit ex dcis q̄sdam dubitationes ibi. (Qm̄ aūt vnus.) Pria ps adhuc diuidit i duas: q: prio oñdit q sensibilis z sensitiua ē vn⁹ z idē actus ſm rē: licet differat rōne. Scdo oñdit q talis act⁹ q pōt dici actio z passio nō ē subiectiue in agēte ipsum: vt in sensibili sed in patiēte: qr in ipso sensitiuo: z ex his duob⁹ appebit vitas q̄sita. 2ª ibi. (Si igr ē mot⁹.) ¶ Dicit ꝯ de p⁹ sensibilis ät actus z sensus idē ē z vn⁹ ē aūt ipsoꝝ nō ē idē. Dico ät vt son⁹ ꝺz actū: z audit⁹ ꝺz actū. i. hñt eūdē actū realr. Est enī auditū hñtia nō audire: z hns. s. sonū. s. potētia actua nō sp sonat: z tūc nō ē ipsoꝝ idē act⁹: ſz solū duz actu opanť: non dicit cū aūt operet pole audire: z sonet pole sonare: tūc sīl fit audit⁹ ꝺz actū: z sonus ꝺz actū: quoꝝ. s. auditus z soni ſm actū dicet vtiqꝫ aligs hoc qdez. i. hunc actū ē auditionē: vt recipiť in auditu: hoc ꝓ. i. hūc eūdē actū ē sonationē: vt ꝓducit a sono. ¶ Intelligendū q sensibile z sensus vt sonus z auditus duplr accipi pōt. Uno mō in potentia: vt qñ nō operanť. Alio mō i actu. vt qñ opanť. Et dū opanť tūc ipsoꝝ est idem actus realr. Uñ eadē ē opatio nūero q̄ son⁹ imutat auditū: z audit⁹ imutat a sono: z ita de aliis: sed tñ alia est rō z diffō illi⁹ operationis vt est a sono effective: z alia vt subiectiue recipitur in auditu: nam vt est a sono dicitur actio z sonatio: vt aūt recipitur in auditu dicitur passio z auditio.

¶ Qđ si motus z actio atqꝫ passio in eo est qđ patiť atqꝫ mouet: neče ē z sonū z auditū actu i auditu q ē potētia eē. Agētis nāqꝫ mouētisqꝫ opatō i ipo patiēte suscipiť atqꝫ inest: q̄circa neče est id qđ motu ciet moueri. Actꝰ igiť sonatiui sonus est vel sonatio. Auditiui vo auditus vl auditio. Duplex n. ē audit⁹: z duplex ēt sonus. Eadē est z in ceteris sensib⁹ ac sensibilib⁹ rō: atqꝫ vt actio passioqꝫ nō in agēte est: sed in eo qđ patiť. Sic z ipsius sensibilis actio i ipso ē sensitiuo. Sed in qbusdā noia q̄qz sunt posita: vt sonatio ac auditio: i qbusdā caret altez nomine. Operatio. n. visus visio dr: at coloris noie vacat. Operatio ꝑterea gustus gustatio dicit: at saporis nomen non hꝫbet.

¶ Si igr ē motus z actio z passio in eo qđ agiť: neče est z sonū z auditū: q hz actū i eo q̄ est hz potētiā eē. Actiui. n. z motiui act⁹ in patiēte fit: vñ nō neče ē mouēs moueri. Sonatiui qdez igitur actus: aut sonus sonatio. ē Auditiui aūtē: aut auditus auditio est. Duplr. n. auditus z dupliciter sonus. T.cō. 139

¶ Eadē ät rō ē z in aliis sensibus z sensibilibus: sicut. n. actio z passio in patiente z ñ in agēte: sic sensibilis actus z sētitiui i sētitiuo ē. Sz i qbusdā qdē z noiatū ē vt sonatio z auditio: i qbusdā aūt nō noiatū est: ſz altez: visio. n. dr visus actus. Que vero est coloris non noiatū est. Et gustatiui gustus est: humoris aūtē non nominatum est. T.cō. 140.

Universidad de Deusto
Biblio

¶ Ostendit q̄ ille actus qui est sensibilis ⁊ sensitiui non ē in sensibili sed in sensitiuo: sicut vl'r motus non est ī motore vt sic sed in moto. Et dicit igitur est motus ⁊ actio ⁊ passio in eo quod agitur. i. mouetur seu patitur necesse est sonum ⁊ auditum qui sunt ſm acutum esse. ſ. quantum ad suam operationem in eo qd̄ est ſm potentiam. ſ. passiuaz respectu illius quod est ipsum auditiuū: ⁊ hoc ꝓbat. Actiui. n. ⁊ motiui actus in patiente fit: vnde non est necesse omne mouens moueri: cum non sit necesse motum esse in motore sed in moto. Et subdit sonatiui quidem igitur actus est sonus aut sonatio: auditiui autem actus aut auditus est auditio. Dupliciter. n. auditus dicitur ⁊ dupl'r sonus. ſ. in actu ⁊ in potētia. Eadē aūt ratio est in alijs sēsibus ⁊ sensibilibus: sicut. n. actio ⁊ passio sunt in patiente ⁊ non in agēte loq̄ndo ꝛ actione ⁊ passione reali ⁊ corruptiua: sic actiua sensibilis ⁊ sensitiui qui est actio ⁊ passio ſpiritualis est in sensitiuo. Sed in q̄busdam. ſ. actib⁹ ⁊ nominatum est. i. reperitur duplex nomen: vnū respectu agentis aliud respectu patiētis: sicut in actu soni ⁊ auditus: q̄ vt fit a sono dicit sonatio: ⁊ vt recipit ī auditu dicitur auditio. In q̄busdam aūt actibus non noiatum est nisi alterū. i. nō reperitur nisi vnū nomen. Actus. n. visus quē recipit a colore dr̄ visio: vt reperit in visu: qui vero ē coloris. i. inq̄ztum est a colore non nominatum est. i. non habet nomen impositum: ⁊ actus gustatiui vt gustatiui ē dicit gustus siue gustatio: vt autem est humoris. i. saporis non nominatum est. ¶ Intelligendū primo ſm cōmēta torem cōmento. 139. q̄ sonus ⁊ auditus qui sunt in actu i. actus audiendi sunt in eo qd̄ est in potētia sonās. ſ. passiua: quantū ad sonum in actu. ſ. percussum: sicut est aer: ⁊ qd̄ est in potentia audiens. ſ. sensus audiens quantuz ad actum audiendi: sonus igitur est subiectiue in aere ⁊ nō in corpore percutiente a quo ꝓducitur: ⁊ similiter auditio est in auditu ⁊ non in sono. ¶ Intelligendum secūdo ſm cōmētatorem cōmen. 140. q̄ sicut actio ⁊ passio sunt in patiente non in agente: ita actio sensuum ⁊ sensibiliū sunt in primo sentiente: cum sensibilia sint virtutes agentes: sensus autem agentes ⁊ patientes. Primum aūt sentiens est patiens tm̄: sensatio itaq; nō solum est in sensu: sed etiam in organo: qō est primū sentiens cū ordine nāe prius īmutetur. Ex quo sequit̄ q̄ ad sensationē cōcurrūt tria. Unum est mouens nō motū. ſ. sensibile. Aliud ē motum nō mouens. ſ. organum. Et tertiū est mouens ⁊ motū: ⁊ hoc ē sensus qui mouetur a sensibili ⁊ mouet sensus interiores: ⁊ pro isto facit qō dicit cōmētator in cōmēto īmediate p̄cedente dum dicit: q̄ sensus mouet vtutes interiores. sicut sensibilia q̄ sunt extra aiam mouet sensus. ¶ Posset ēt cū dicit cōmentator q̄ sensus sunt agentes ⁊ patientes aliter exponi. vz. q̄ sensus sunt agentes ⁊ patientes respectu ꝓpriarum sensationum imaginando vt tenet Albertus q̄ cum in suis organis receperunt spēs sensibiles ex sensibilibus ex se eliciunt actus suos: ⁊ in se ipsis suas sensationes ꝓducunt. ¶ Intelligenduz q̄ vt tactum fuit hec ratio super duabus rōnibus videtur fundari. Quarum ꝑma est: q̄ sensibilis ⁊ sensitiui est vnus ⁊ idem actus: sicut agentis ⁊ patientis ⁊ mouentis ⁊ moti est vnus actus ſm rem: licet sit alius ratione. ¶ Secunda ꝓpositio est q̄ talis tactus est subiectiue in sensitiuo ⁊ nō in sensibili: sicut actio ⁊ passio: ⁊ motus est in motore ⁊ nō ī motore per se ⁊ ſm q̄ huius: vt declaratū ē tertio physicoꝝ. ¶ Ex his segit̄ q̄ dum color agit in organū visus q̄ idem est actus coloris ⁊ organi visus p̄ primā ꝓpositionem: q̄ actus vt recipit in visum vel in eius organo dicitur visio: ⁊ licet ſm q̄ est a colore nō habet nomen in lingua greca dici tñ pōt coloratio: ⁊ talis actus ē subiectiue in organo visus p̄ ꝓpositionē ſcdam: ergo sequit̄ q̄ coloratio recipitur in organo visus: sed oē illud in quo recipit coloratio coloratur ⁊ efficit̄ qd̄ coloratū: q̄ organū visus est qd̄ coloratū: ⁊ visio est aliqs color qō erat declarādum. ¶ Et dr̄ notanter q̄ visio est aliqs color: ⁊ q̄ organū visus ē aliqd coloratū: ⁊ nō dr̄ absolute: q̄ visio ē color: ⁊ organū visus coloratū: ad denotandū q̄ ista sūt talia solū ſpūal'r: ⁊ nō realiter vt superi⁹ dixit ꝓmentator.

¶ Hec cū ita sint: atq; vnus actus rei sensibilis sensitiuiq; sit: q̄ꝫuis diuersas h̄eat rōnes: sicuti dixim⁹: neōe ē sil' corrūpant: sil' q̄ꝫ sint salua: audit⁹ ac sonus: q̄ hoc mō dicūt: ⁊ sapor ītidē ⁊ gustus: ceteraq; sil'r. At ea: q̄ dicunt potētia nō h̄anc ipsaz ꝓfecto necessario subeūt legē. Nō recte igit̄ ꝓpositi nāles p̄bi sentiebāt: q̄ gdē sine visu neq; albū vllū neq; nigrū eē dicebāt: neq; itē nullū sine gustu saporē: nā ptiz recte: parti nō recte cēsebant. Eteni cū dupl'r sensus sensibileq; dicat potētia atq; actu: ī h̄is qdē sēcūdis fit idipsuz sane: qō dcm̄ ē: ī illis aūtē ꝑmus nō sic vt luce clarius ertat. At illi ō hisce simpl'r loq̄bant: q̄ simpliciť ñ dicūť. T.cō. 141.

¶ Q̄m aūt vnus gdez est actus sensibilis ⁊ sensitiui: esse aut alterū est: necesse est igitur sil' corrūpi ⁊ saluari sicut dcm̄ ē auditū: ⁊ sonū: ⁊ humorē igitur ⁊ gustū: ⁊ alia sil'. Dicta autem ſm potentiā nō necesse est. T.cō. 142.

¶ Sz priores philosophi ꝫ nō b ñ dicebāt nihil opinantes neq; albū: neq; nigrū esse sine visu: neq; humorez sine gustu. Uñ sic qdem dicebant recte: sic aūt nō recte. Dupliciter dicto sensu ⁊ sensibili: his qdē ſm potētiā: illis vo ſm actū. De his qdē accidit qō dictū est: ſz i alteris nō accidit: ſz illi simpl'r dicebant de dictis non simpliciter.

¶ Soluit duas dubitationes. secūda ibi. (Si autem symphonia.) De prima dicit. Quoniā aūt vnus qdem est actus sensibilis ⁊ sensitiui: esse autem alteruz est necesse est igitur simul corrumpi ⁊ saluari sicut dictum est auditus ⁊ sonum ⁊ humorem. i. saporem ⁊ gustum ⁊ alia similiter. i. dicta ſm actum: dicta aūt ſm potentiam non necesse ē. ſ. simul corrumpi ⁊ saluari. ¶ Sed ꝓpositi hoc nō bene dicebant nihil opinantes neq; album neq; nigruz sine visu esse. i. nisi qō videbitur esse tale ponentes verum esse in apparendo. vz. humorem. i. saporez esse sine gustu. Unde si qdem. ſ. vno modo dicebant recte: sic aūt. i. absolute dicebant nō recte: dupliciter. n. dicto sensu ⁊ sensibili. ſ. ſm actum ⁊ potentiam: his quidem. ſ. dictis ſz actū accidit quod dictuz est: q̄ simul saluantur ⁊ simul corrūpuntur: sed in alteris quia dictis ſm potentiam non accidit hoc. Sed illi antiqui simpliciter dicebāt absq; distinctione q̄ sensus ⁊ sensibile simul saluantur ⁊ simul corrūpunť: ideo peccabant. ¶ Intelligendū ſm Albertuz: q̄ sensibile ⁊ sensus sumpta ſm actum dicuntur adinuicem correlatiue: ideo simul saluanť: ⁊ simul corrumpūtur. Uñ bñ segtur color est in actu īmutās visū: q̄ visus ē actu īmutat⁹ a colore ⁊ ecōuerso: sonus est actu īmutās auditū: q̄ audit⁹ ē actu īmutat⁹ a sono: ⁊ ita de alīs: ⁊ sil'r negatiue

negatiue. Sz sensus ⁊ sensibile sumpta ſm potentiaz nō dicunť adinuicem correlatiue: quare nō simul saluantur nec simul corrūpuntur. Uñ nō sequitur color ē ergo visus est. nec sil'r sequit̄ nullus visus est q̄ nullus color est: q̄re antiq̄ qui simpl'r dicebant q̄ sensus ⁊ sensibile simul saluanť ⁊ simul corrūpūtur volentes nullū sensibile esse: nisi q̄ per sensum p̄cipitur: errabant dimittentes distinctionem: vbi distinctione vti oportebat.

¶ Q̄ō si vox quedā cōcentus est: vox aūt ⁊ auditus tū vnū: tuz nō vnū: aut nō idē sūt: ⁊ si cōcetus ē rō. neōe ē ⁊ auditū quādā eē rōnē: atq; ob idipsuz exuperās quodq; tā acutū q̄ꝫ graue corrūpit auditū atq; ðuastat: ⁊ i saporib⁹ gustū: ⁊ i coloribⁿ visum: id qō nimirū ē splēdidū ⁊ tenebrosuz. ⁊ in odoribⁿ vehemēs odor. Siue dulcis. siue amarus: q̄ sēsus ipe q̄dā ē rō rata. Quocirca sēsibiliū ea q̄ sincere talia q̄q; simplicia sunt: vt acutū vel dulce vl' salsū cū reducūť ad rōnē sensui sunt iucūda: tūc enī ipsā delectare videnť. Sino aūt ipz mixtū magis cōcentus est: q̄ꝫ acutū vel graue. Tactui q̄; q̄ nō calidū sane simplex ac frigidū. Sz id qō est ad rōnē redactū amicū est atq; iucūdum. Eniz ꝺo sensus ipse rō q̄dam est vti dixim⁹: sensibiliū ät ea: que exuperant: at dolorē afferūt ipsi: aut tandē ipsuz corrūpūt.

L.cō. 143 ¶ Si ät symphonia vox q̄dā ē: vox ät ⁊ auditⁿ ē sic vnū: ⁊ ē sic ñ vnū: aut idē: ꝓportio ät ē symphonia: neōe ē ⁊ auditū rōnē quādā eē. Et pp id corrūpit vnūq̄q; excellēs acutū ⁊ graue auditū: ⁊ i humoribⁿ gustū: ⁊ in coloribⁿ visū fortiter fulgidū ⁊ opacū: ⁊ in olfatu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarⁿ tāq̄ rō q̄dā sit sensus. Uñ delectabilia qdē sī dicunť sincera ⁊ mixta entia ad rōnē: vt acutū: aut dulce aut salitū. Delectabilia. n. tūc: oino aūt qō mixtū ē symphonia: magis q̄ꝫ acutū ⁊ graue. Tactus aūtē calefactibile ⁊ ē frigorabile: ſz sensus ratio ē: excellentia aūtē contristant: aut corrumpūt.

¶ Soluit ſcdam dubitationē q̄ ē q̄re excellētia sensibiliū corrūpunt sensus dicens. Si aūt symphonia q̄dā vox est. ſ. ꝓportionata ⁊ cōmēsurata: vox aūt ⁊ auditus est sicut vnū ⁊ idē. ſ. q̄ztū ad realē idēptitatem sui actus: ⁊ est sicut nō vnū ⁊ idē pp diuersitatē eius rōnē. Symphonia aūt est q̄dā ꝓportio. ſ. symphonia q̄ est obm̄ ꝓportionatū auditus: ⁊ ꝫ ipsuz īmutare: ꝓsistit in q̄dā ꝛbita ꝓportiōe: necesse ē ⁊ auditū rōnē q̄ndā esse. i. cōsistere in q̄daz rōne ⁊ cōmēsurata ꝓportione. Et pp id qō sensus ē q̄dā rō ⁊ ꝓportio vnūq̄q; excellēs acutū ⁊ graue ī sonis corrūpit auditū: ꝛstruendo illā ꝓportionē in q̄ saluať auditⁿ. Et in humoribⁿ. i. in saporibus excellēte corrūpūt gustū: sili mō ⁊ in coloribⁿ fortiter fulgidū ⁊ fortiter opacū corrūpit visum ī olfatu fortis odor: vt odor dulcis: aut amarus tangē sensus sit quedā rō. i. q̄dā ꝓportio que in mediocribus sensibilibus saluatur: in excellentibus aūt corrumpitur. Uñ sensibilia sincera. i. simplicia ⁊ mixta etiā dum dicuntur ad rōnem ⁊ mediocritatem sunt quidem sensui ꝛlectabilia: vt acutū: aut dulce aut salitū. ꝛlectabilia. n. tūc sunt. ſ. dū sūt mediocria: ⁊ marime dum sunt inuicem ꝓpoztionabiliter mixta: ⁊ ad medium ꝛducta: oino autem. i. vl'r qō mixtum est magis est symphonia ⁊ ꝓportionatum q̄ꝫ acutum ⁊ graue si fuerint simplicia ⁊ excellentia. Tactus autem calefactibile ⁊ frigorabile facultuple sunt ꝛlectabilia si ad temperamentū medium fuerint ducta: sed hoc accidit q̄ sensus est quedam ratio siue ꝓportio: excellentia aūt sensibilia q̄ ꝛstruunt illam ꝓportionē quā requirit sensus ꝓtristāt ipsos sensus: aut corrūpūt. ¶ Intelligendū ꝓmo ſm cōmē. cōmēto. 143. q̄ necesse est vt auditus sit aliqua ꝓportio ⁊ nō dixit ꝓportio simpl'r q̄ estimatur q̄ ista ꝓportio q̄ꝫuis sit in capitulo relationis: tñ est ꝓportio agens: ⁊ ꝓportiones i eo q̄ ꝓportiones sunt nō sunt agentes: sed in eo q̄ q̄litatea sensus igitur numerant̄ in relatiōe vno mō ⁊ in q̄litate alio mō. Sensus q̄ nō est ꝓportio simpliciter: sed quedā ꝓportio. i. cōsistens in quadā ꝓportione ⁊ tēperantia q̄litatū ꝑmarū. Et ista virtus que est sensus ſm q̄ est nālis potentia receptiua sensationis aut actiua in sensum interiorē est in ꝑdicamento q̄litatis: sed scōm q̄ consistit ī tēperamento qualitatū primarū est in ꝑdicamēto relationis. ¶ Intelligendū scdo scōm cōmē. eodē cōmēto: q̄ eē sensus nālis est in ꝓportione tēperata: ⁊ cū illa ꝓportio fuerit corrupta corrūpet̄ sensus: cū in illa ꝓportione sit forma sensus quēadmodū sanitas ē in ꝓportione terminata inter q̄ttuor q̄litates: ⁊ cū illa ꝓportio fuerit corrupta corrūpet̄ sanitas cū forma sanitatis est in hac ꝓportione tēperata. Licet igit̄ sanitas sit forma supaddita tēperamēto q̄litatū primaz: q̄ tñ ipsuz ꝓsupponit tāq̄ eius ꝓpriū subm: ideo destruit illo ꝛstructo. Et similiter est de sensu respectu tēperamenti in quo fundat̄ vt ꝓz ex dictis cōmētatoris. ¶ Sed hic oritur dubiū quō excellentie sensibiliū aliorū a tangibilibus corrūpunt tēperamenta ipsorū sensuuz: ⁊ ex ꝑte ipsos sensus cū illa sensibilia in organa sensuū nō videanť agere nisi spūaliter: ⁊ ad actionē spūalem nō sequitur corruptio: cū sit alteratio pfectiua. Uñ color nō ꝓducit in oculo colorē realē ꝛ spēm tñ: ⁊ sil'r sonus in organo auditus: ⁊ odor in organo olfatus: ⁊ sapor in organo gustus ⁊c. ¶ Respondet̄ q̄ excellentia sensibilia ex sola actione spirituali nunq̄z corrūperent sensus verūtñ ipsos corrūpūt q̄ actioni spūali cōiungit̄ actio realis: aut ad ipsum cōsequit̄. Intense. n. fulgidū disgregat visum ⁊ inordinatū motū in spiritib⁹ ponit: ad q̄ ipsoz segt̄ resolutio. Nā cū spiritus lucidi sint suo gaudentes simili celeriter ad extra mouentur fulgido ꝑsentato. Simil'r hoc diu in tenebris morante ipz excecari ꝓtingit: q̄ spiritus p tenebras ab oculo repellūtur quo ex ꝛfectu spirituuz infrigidato accidit meatum quo spiritus ad oculū deferunt cōstringi ⁊ opillari: q̄re ad oculum non possunt spiritus visui a cerebro amplius mitti. Fortis etiā sonus siue grauis fuerit siue acutus: cū forti motu aeris versus auditū cauſatur ex quo auditus organum ledi consueuit. Immoderatus etiam odor cuz intensa caliditate aut cuz intensa frigiditate multiplicat ⁊ saporē nō īmutat nisi cum humiditate: vt ostensum fuit supza. Et vl'r ex actione forti spirituali sequitur in spiritibus motus extraneus: ⁊ alteratio realis ad quam sequit̄ sensus corruptio aut ꝛbilitatio.

¶ Unusq̄sq; q̄ igit̄ sensus vt sepe dixim⁹ sēsibilis ē obiecti. Estq; in istro suo ea rōne: qua illud sensus est istrumētū: ⁊ dr̄ias sen-

sibiles obiecti sui discernit: vt albū gdem ꝛ nigrū visus. Dulce autem ꝛ amarum gustus: ꝛ ceteri similiter sensus.

T.cō. 144 ¶ Unusqsq; qdē igit sensus subiecti sensibilis est: qui est in sensitiuo inquātū sensitiuū: ꝛ discernit subiecti senbbilis dr̄ias: vt albū quidē ꝛ nigrū visus: dulce ꝝo ꝛ amarū gustus: sil'r aūt se hz hoc ꝛ in alt̄js.

¶ Hic inuestigat Aꝛ. naturā sensus cōis per hoc q̄ sentimus differentiam inter sensibilia ꝓpria diuersoꝝ sensuum exteriorum. Et cōtinet duas ptes: q̄ primo oñdit q̄ quilibet sensus ꝑticularis cognoscit differentiam contentoꝝ sub suo ꝓprio obiecto. Scōo oñdit: q̄ ex hoc q̄ sentimus dr̄iam inter obiecta ꝓpria diuersoꝝ sensuū exteriorum: quam ꝑ sensus exteriores cōprehēdere nō possumus: q̄ opz vltra sensus exteriores dari aliquez alium sensum cōem perceptiuz oīum eoꝝ que sensus exteriores cognoscere pñt ibi. (Quoniā autē ꝛ albū.) ¶ De prima dicit q̄ vnusquisq; quidem igitur sensus qui est ī sensitiuo. i. organo sensus: inquantū sensitiuum est subiecti. i. obiecti sensibilis: ꝛ discernit subiecti sensibilis differentias: vt visus quidem discernit albū ꝛ nigruz ꝛ dr̄iam ipsoꝝ: gustus ꝝo dulce ꝛ amaꝛ. Similiter aūt se hz hoc ꝛ ūr aliis sensibus exteriorꝫbus ꝛ sensibilib⁹ ꝓpꝛijs ipsorū. ¶ Intelligēdū fz cōmētatorē cōmēto. 144. q̄ vnusq; sensuū iudicat suuz subm ꝓpꝛiū q̄ō est ei fz q̄ est illud sentiens ꝛ iudicat cū hoc dr̄ias ꝓpꝛias q̄ sunt in illo subto ꝓpꝛio. Uerbi grā: q̄ visus iudicat colorē ꝓpꝛiū q̄ est subm ꝓpꝛiū et ꝑm q̄ est visus: ꝛ iudicat dr̄ias ꝺrias existentes in eo. Uerbi grā albū ꝛ nigrū ꝛ media sil'r. Et sil'r auditus iudicat sonū q̄ est suū subm: ꝛ graue ꝛ leue: ꝛ media que sunt differentie soni. ¶ Aꝛ. ꝛ cōmētator obz sensus appellant subm ꝓp duo. Primo q̄ sensus nō solū patit ab obiecto: sed ēt iudicat de eo: sicut ergo obm scie dr̄ eius subiectū q̄: subijcit fiue cōsiderationi. sic obiectū sensus q̄: subijcit suo iudicio dicit eius subm. Secundo q̄ materialia ex eo quia imperfectiora sunt spiritualibus eis subijciuntur: ꝛ dicuntur esse ipsoꝝ subiecta: forme autem sensibiles in obiectis habent esse materiale: in sensibus vero habent esse spirituale: ideo obiecta sensuuz eorum subiecta appellari possunt.

¶ At enim cū albū ꝛ dulce ꝛ singula sēsibiliū ad singula nimiꝛ aliq̄ cōparem⁹ ac discernam⁹ ꝛ sētiam⁹ differre. neēe ē idipz̄ ꝑfecto fieri sensu: gppe cū illa sensibilia sint. Quo pz̄ carnē vltimū istr̄m sensu nō eē: nā neēe ē id qō discernit tangēdo discernere.

T.cō. 145 ¶ Qm̄ aūt ꝛ albū ꝛ dulce: ꝛ vnūquodq; sensibilium ad vnūquodq; discernimus quodam ꝛ sentimus q̄ differunt: necesse ē igitur sensu: sensibilia. n. sunt.

T.cō. 416 ¶ Quare manifestum qm̄ caro nō est vltimum sentitiuum. Necesse. n. esset tangens ipsum discernens discernere.

¶ Oñdit oportere dari sensuz cōem ex eo q̄ sentim⁹ differentiā inter diuersa sensibilia ꝓpria exteriorū sensuū: ꝛ cōtinet duas ptes: q̄ primo facit hoc: scōo mouet dubitationē ibi. (At ꝝo ipose.) Prima iterū in duas: q̄ ꝑio facit qō dictū est: scōo inuestigat cōditiones sensus cōis: ibi. (Neq; vtiq;.) ¶ De ꝑma dicit. Qm̄ aūt albū ꝛ dulce: ꝛ vnūquodq; eoꝝ: ꝛ vnūquodq; sensibiliū ad vnūquodq; discernim⁹. i. distinguimus: quodā. s. ꝓncipio: ꝛ sentimus q̄ differunt: necesse igit sensu. s. aliquo illa sentire ꝛ dr̄iam ipsoꝝ. sensibilia. n. sūt q̄re manifestū est qm̄ caro nō est vltimū sensituū in quo fit vltimū iudiciū de sensibilibus: nec est illud qō hanc dr̄iam cognoscat: qm̄ si sic: tūc necesse ēt dū aliqd eēt tangens ipsuz sensitiuū discernēs. s. carnē discerneret ꝛ distingueret ipsa sensibilia sicut albū ꝛ dulce: qō tm̄ est falsuz. ¶ Intelligendū q̄ hec rō sumpta est ꝑ loci a maioꝝ hoc mō. albū ꝛ dulce sunt sensibilia: ergo dr̄ia albi ꝛ dulcis est sensibilis: fz nullus sensus ꝑticularis: ꝑt cognoscere dr̄iam albi ꝛ dulcis ꝛ cuiuslibet obiecti sensibilis ad qōlibet obiectū sensibile: ergo ꝑter ꝑticulares sensus est dare aliquē vlteriorē sensū: vt sensum cōem ꝓ quē has dr̄ias possum⁹ cognoscere: ꝛ iste sensus cōis pōt dici vltimū sensitiuū: q̄ ad ipm̄ imutant oēs imutatiōes sensuū exteriorū: vt declaratum est supra. ¶ Qō nullus sensus ꝑticularis possit cognoscere dr̄iā albi ꝛ dulcis ꝛc. Arguit q̄ si aliqs posz̄: maxie eēt tact⁹ q̄ est fundamētū oīum sensuuz: ꝛ sic tactus ꝑ carnē attingens hec obiecta sensibilia statim discernere posset dr̄iaz inter ea: hoc aūt est falsuz: q̄ nec ꝑ carnē: nec ꝑ tactū possum⁹ ꝑcipere dr̄iam dulcis ꝛ albi ꝛc. ꝛ ꝓ ꝺns tact⁹ nō est vltimus sensus ꝑ quē tales dr̄ias sentiam⁹: quare ꝛc. ¶ Intelligēdū fm ꝺm. ꝺmēto. 145. q̄ virtus qua visus iudicat albuz eē aliud a nigro est alia a virtute visus: quēadmodū vtus q̄ iudicat ipm videre vr̄ alia a virtute visibili: dr̄ia. n. inter sensibilia est sensibilis. Et ꝑm. ꝑ virtutē qua visus iudicat ꝛc. intendit sensum cōem q̄ pōt dici quodāmodo visus vt patuit supra: vñ non solum ꝑ visum sentimus dr̄iam albi ꝛ nigri sed etiam ꝑ sensum cōem: q̄ quicquid pōt virtus inferior potest superior ꝛ cum hoc plus.

¶ Fieri igit nō potest: vt separatis discernatur dulce diuersū eē ab albo. Sz vni cui piā ābo nota eē oz. Illo nāq; mō sane pateret inter sese illa differre: ēt si altez ego: altez tu sētires: vnū igit dicat opz. Diuersa esse dulce ac albū. Dicit igit idē. Quare vt dicit: sic ꝛ intelligit atq; sentit: pz ergo fieri nō posse: vt separatis separata diiudicent.

¶ Neq; vtiq; sepatis ꝓtigit discerner̄: q̄ altez sit dulce ab albo: fz oz aliquo vno vtraq; manifesta eē: sic. n. ꝛ hoc qdē ego: illō aūt tu sentis: mānifestū vtiq; erit: qm̄ alt'a adinuicē sunt. Oz aūt vnū dicere qm̄ altez. Alterū. n. dulce ab albo. Dicit q̄ idē. Quare sic dicit: ita ille ꝛ intelligit: ꝛ sentit. Quod igitur nō pos̄e sepatis iudicare sepata palam.

¶ Inuestigat duas conditiones sensus cōis: quaꝝ vna est q̄ sensus cōis est virtus vna nō separata. secūda est q̄ in vno tēpore nō separato ꝛ simul iudicat dr̄iaz obiectoꝝ. scōa ibi. (Qd aūt neq; in separato.) ¶ Dicit de prima: neq; vtiq;: scilicet separatis. s. virtutibus contingit vtiq; discerner̄ q̄ altez sit dulce ab albo. sed opz aliquo vno. s. sensu ī teriori vtraq; manifesta esse: hoc aūt ꝑ exemplum oñdit: sic enī esset si ꝑ diuersas vtutes sentiremus albū ꝛ dulce sicut est ꝛ si ego qdē sentio hoc. s. dulce tu aūt sentis illud. s. albū: manifestū vtiq; erit tunc qm̄ altera adinuicē sunt dulce ꝛ albū: sed tamen hec alteritas siue dr̄ia nō erit nota alicui nostruz: nisi aliquis nostrū cognoscat vtraq;: iō dicit. Opz aūt vnū. s. nostrū dicere: qm̄ alterū enim est

enim est dulce ab albo. Idē ergo nostrū sic dic it. s. apprehendēdo albū ꝛ dulce: ꝛ iudicādo albū altez: dulci: sic ꝛ idē intellect⁹ itelligit. s. albū ꝛ dulce dū ītelligit dr̄iaz inter ea: ꝛ idē sensus ī teriorꝫ. s. sensus cōis sic sentit. s. ābo illa obta duz iudicat illa altera eē adiuicē: aut eadē ī subiecto: fz dr̄ant fz formā: quelibet ergo talis virtus dz eē vna q̄re subdit q̄ igit nō pole sit iudicare q̄dam separata. i. diuersa sepatis ꝛ distinctis vtutib⁹ q̄rū vna cognoscat vnū nī: ꝛ alia solū aliud palaz. s. ex dictis. ¶ Intelligendū ꝑm cōmē. ꝑmē. 146. q̄ quēadmodū necesse est vt idē hō dicat hoc eē aliud ab hoc: sic necesse ē vt ꝑs⁹ q̄ iudicat dulce esse aliud ab albo sit eadē virtus. ¶ Intelligendū scōo q̄ Albertus ꝛ plures alij aliter hanc ptē introducūt. nā cōtinuāt eaz cū ꝓte imediate ꝑcedente facientes vnā rōnē. ꝑbantē dari sensuz cōem ex hoc q̄ sentimus dr̄iam ī ter diuersa sensibilia. ꝑpa: ꝛ hanc nō sentim⁹ ꝑ aliquē vnū sensuz exteriorē: vt ꝑbat ibidē: neq; ꝑ plures sensus exteriores: vt hic. ꝑbat ꝑ sil'r itudinē duoꝝ hoium diuersa sentientiū: ergo sequitur q̄ vltra sensus exteriores opz dari aliquē alium sensum: ꝑ quem huius modi dr̄iam sentiamus: ꝛ hic est sensus cōis: quare ꝛc.

¶ At hinc patet neq; fieri posse vt sepatio i tēpore discernatur. Nā vt idē aliud eē bonū ac malū dicit. Sic quādo altez dicit aliud esse: tūc ꝛ alterū ēt dicit: atq; dico qm̄ nō per accidens: veluti nūc dico qspiā aliō eē: nō tm̄ dico illud nūc aliud esse: sed hoc pacto nūc dici: vt dicat: ꝛ nūc illud esse: simul igitur dicit. Quo fit vt inseparabile ꝛ i inseparabili tempore separata discernat.

¶ Qō aūt neq; i sepato tpe hic palā: sicut. n. idē dicit q̄ altez bonū ꝛ malū: sic ꝛ qm̄ alterū dicit eē tūc ꝛ altez dicit: qm̄. n. altez nūc ꝛ altez n̄ fz accn̄s ipm qm̄. Dico aūt puta cū nūc dico qm̄ altez nō tm̄ qm̄ nūc alterū. Sed sic dicit ꝛ nūc: ꝛ qm̄ nūc simul ergo. Quare in separabile ꝛ in inseparabili tpe.

¶ Declarat q̄ sensus cōis dum iudicat alietatē aut identitatē diuersoꝝ obiectoꝝ cōprehendit ambo illa simul ꝛ nō in tēporibus diuersis dicēs. Qd aūt neq; in sepato tēpore. s. cōprehendit sensibilia cū cōparat inter ea hinc est manifestū. Sicut enī idem dicit q̄ alterū est bonuz ꝛ malū: siue dulce ꝛ album: sic ꝛ q̄nq; est idē in quo dicit alterū esse dulce ab albo: qm̄ enim alterū. s. est. Jō tunc ꝛ altez scilicet iudicat: ꝛ hic nō ꝑm accidēs accipit ipsum qm̄. Dico aūt q̄ qm̄ accipit ꝑm accidens puta cū nūc dico qm̄ altez nō tm̄ qm̄ nunc alterū: fz tūc sumitur qm̄ nō ꝑm accidens cū iudicans alietatem ꝛ nunc sic dicit. s. esse altez: ꝛ qm̄ est nūc sed alterum iudicans ergo alietatem simul ꝛ in eodē tēpore cōprehendit vtrūq; extremoꝝ. q̄re sequit q̄ virtus sic iudicans est qd inseparabile. i. vna ꝛ eadem virtus ambo cōprehendens ꝛ simul ꝛ inseparabili tēpore: ꝛ non diuisim in diuersis tpibus. ¶ Intelligendū ꝑm cōmētatorē eodē cōmēto. qō cōprehensio. s. diuersitatis inter aliqua cū hoc q̄ est vnius virtutis dz ēt esse in eodem instanti manifestū est: qm̄ quēadmodum vnus hō dicit bonum esse aliud a malo: sic cum dixerit ī altero duoꝝ esse aliud in aliquo instanti: manifestum est q̄ in instanti in quo dicimus q̄ alterū eoꝝ est aliud in illo eodem dicimus in altero esse aliud: cum alietas sit aliq̄ relatio: ꝛ relatiua insimul existunt in actu. Et non intelligo ꝓ instans hoc instans quod dicit accidentaliter in eo q̄ illud est diuisibile: sicut instans in quo dicimus rationē extrinseca esse aliud cum fuerit cōprehensum rōne intrinseca esse aliud. Instans. n. inquo dicimus ipsum esse aliud est aliud ab instanti in quo cōprehenditur ipsuz eē aliud ꝛc. ¶ Duo ꝓncipaliꝫ hic ītēdit ꝑm. Primū ē q̄ sīē alietas aliquoꝝ cū sit relatio ꝑ supponit ea sil'e ī eodē i. stāti: ita cognitio illius alietatis ab aliq̄ ꝝute regrit illā ꝝtē illa adinuicē altera sil'z in eodē instāti cognoscere.

¶ Scōm est: q̄ hic capitur instans ꝓ instanti ꝑ se: z nō ꝓ instanti ꝑ accidēs. Et ꝓ istans ꝑ se intelligit cōmē tator instans indiuisibile. Per instans aūt ꝑ accidens intelligit instans diuisibile qō est tēpus: dato ergo q̄ sensus cōis in prima medietate vnius hore apprehenderet dulce ꝛ non album: ꝛ in secūda medietate eiusdem hore apprehenderet album ꝛ non dulce: non posset hoc stante in illa hora apprehendere differentiam inter illa: q̄ nō apprehenderet ea in eodem instanti ꝑ se: sed solum ꝑ accidens: vbi autem apprehenderet ea in eodem instanti indiuisibili: tunc posset apprehendere differentiam ipsoꝝ. Et hoc intellexit cōmentator: cum dixit: q̄ ꝓ instās ꝑ accidens intelligit instans diuisibile in quo dicimus rōne extrinseca esse aliud: vt q̄ dulce qō fuit in ꝓma medietate hore est aliud ab albo qō fuit in scōa. cū fuerit cōprehensum rōne intrinseca eē aliud: ꝛ tale instans diuisibile in quo dicim⁹ ipsum eē aliud ē aliud ab īstanti idiuisibili ꝛ ꝑ se ī quo aliqd cōprehēdit eē aliud. ¶ Themistius tñ aliam expōnem ꝛdit: que in ꝛclaratione littere tradita fuit: volens q̄ tunc qm̄ vel tempus accipit ꝓ accidēs cū respicit solū id qō dicit: fz tūc sumit ꝑ se qm̄ nō solū qō dicit alietatē respicit: sed ēt ipsuz eē alietatis: nā accidit rebus alteris q̄ hō dicanf altere: fz nō accidit rebus alteris q̄ dū sunt sint altere. vbi gratia. Sumaf hec ꝓpositio: scz. dicit nūc q̄ albū est aliud a dulci. si nūc ꝛterminat solū illud verbuz dicit: tūc accipiet qm̄ vel tempus accidens: ꝛ nō opz ad tale nūc dicere albū ꝛ dulce simul esse: aut simul fuisse apprehensa: fz si ly nunc ꝛterminat nō solū illud ꝝbū dicit: sed ēt illud verbuz est: tūc accipiet qm̄ vel tēpus ꝑ se: ꝛ erit sensus: q̄ sortes nunc dicit q̄ album nunc est aliud a dulci: ꝛ ad tale nunc dicere regrit album ꝛ dulce simul esse: ꝛ simul appiehendi.

¶ At vero fieri nō pōt: vt simul idē ea rōne q̄ indiuisibile est: ꝛ in indiuisibili tpe motibus ꝺrijs moueatur. At dulce quidem sic mouet sensuz ac intellectū. Amarū autem contrario modo: ꝛ album itidem diuerso.

T.cō. 147. ¶ At vero impole est simul ꝑm ꝺrios motus moueri idē: aut idiuisibile: ꝛ idiuisibili tpe: si. n. dulce sit mouet sensum: aut intellectum: amaꝛ aūt cōtrarie: ꝛ album aliter.

¶ Mouet dubitationē circa ꝑdicta: ꝛ duo facit: ꝓio mouet: ꝛ° soluit ibi. (Ergo simul qdē.) Dicit de prima. dcm̄ est q̄ sensus cōis est vna virtus indiuisibilis iudicans cōtraria esse diuersa in indiuisibili tēpore: sed hoc est ipossibile: q̄ tūc segtur idem in indiuisibile in indiuisibili tēpore simul moueri scōm motus ꝺrios. quod pz. si. n. dulce sic mouet sensum aut itellectū: amaꝛ aūt cōtrarie: ꝛ album aliter ꝛ cōtrario mō q̄z nigrū: cum hec simul moueant sensum cōez: sequit q̄ sensus cōis simul mouet ꝑm contrarios motus: si ergo est indiuisibilis habet propositū.

¶ Intelligēdū ꝑm Egidiū q̄ duplici de cā Arist. sepe sil loquitur de sensu ꝛ intellectu in isto capitulo. Prima q̄ nō solum ꝑ sensum cōem: fz ꝑ intellectum possumus co-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnoscere differentiam diuersorum obiectorum. Sectida quia adhuc non est posita differentia inter intellectum z sensum erquisite: sed hoc fiet in sequenti capitulo.

¶ Est ne igr̄ qđ discernit idiuisibile qdē numero. Separatū ât rōne: parti igit vt diuisibile res sētit diuisas: ptz vt idiuisibile: nā rōne quidem diuisibile: loco autē atqz numero indiuisibile ē. An id minime fieri potest: idez enim potētia quidez est ipsa ℞ria: z diuisibile z indiuisibile: actu autem esse nō potest. Sed patiēdo diuisibile est: at fieri negt: vt simul sit albū z nigrum. Quare neqz fōmas ipsoz simul sensus ac intellectus si talia sint vt patiant suscipient.

¶ Ergo sit quidez z numero indiuisibile: z insepabile qđ indicat ꝺm eē aūt sepatū. Est igit quodāmodo qđ diuisibile diuisa sentit: est aut qđ indiuisibile: ꝺm esse quidē. n. diuisibile: loco aūt z numero indiuisibile.

T.cō. 148. ¶ Aut nō possibile: potētia qdē. n. idē diuisibile z idiuisibile ℞ria: ꝺz esse ât nō: ſz i operari diuisibile: z impoſſe est z albū z nigrū esse simul. Quare neqz spēs pati ipsorum: sed huiusmodi est sensus z intelligentia.

¶ Soluit dubitationē z duo facit: qz primo ponit quandam solutionem quam remouet. Secundo ponit verāz solutionem ibi. (Sed ficut quod vocant.) ¶ De prima ponit talem solutionem q sensus cōmunis est vnus loco z subiecto: sed est plura ꝺm esse z formaliter: quia quod est aliquo modo plura potest simul moueri ꝺm contraria motus. Dicit itaqz ergo quod iudicat. ſ. sensus cōis: simul quidem z numero indiuisibile z inseparabile est. i. subiecto: ꝺm esse autem. i. formaliter separatum. ſ. est. Igitur est quodammodo quidem diuisibile id quod sentit diuisa: est autem quidem indiuisibile. ſ. alio modo ꝺz eē quidem enim diuisibile: loco autē z numero indiuisibile. Et tunc remouendo hanc solutionē subdit: aut non est possibile. ſ. hoc qdem enim idē z indiuisibile. ſ. sc̄m subiectum bene est simul in potentia ad contraria: sc̄m aūt esse. i. in actu non contingit aliquod tale simul habere cōtraria: sed id quod est in operari recipiendo motus contrarios opz esse diuisibile ꝺm subiectū. Et ipossibile ē album z nigrū z reliqua inuicem cōtraria simul esse in eodem subiecto. q̄re neqz possibile est aliqđ indiuisibile ꝺm subiectū simul pati seu recipere spēs ipsoz: cuz species z motus cōtrariorum inuicē contrarientur: sed sensus. ſ. communis z intelligentia est hmōi: q simul patiſ ab obiectis ꝺtrariis: ergo nō est qd vnuz z indiuisibile ꝺm subiectū vt dicebatur. ¶ Intelligendū ꝺm Albertum. q ista dubitatio posset faciliter solui dicendo: q species z immutationes formarū cōtrariarū non sunt ꝺtrarie: ideo pōt simul esse in eodē. Sed tñ q: intentio est hic videre quomō sensus cōmunis est vnus: z quomodo non ideo: aliter respondetur dato q immutationes formarū cōtrariarū sint contrarie: z primo dando solutionē ad hominē positam dicendo: q lz sensus cōmunis sit vnus organo siue subiecto: est tñ plura ,formaliter imaginando q licet virtutes sensuum exteriorū sint diuise in organis exteriorib⁹: vniuntur tñ in organo sensus cōis: sic q sensus cōis non est aliq̄ vna virtus: sed est aggregatum ex visu: auditu: olfatu: gustu: z tactu existentibus i medietate anteriori primi vētriculi cerebri: a quo oriuntur nerui ꝑcaui peruenientes ad organa exteriora: z per illos deferunt spūs z virtutes sensitiue ad illa organa a ventriculo illo anteriori: tanqz a primo fonte omniū sensuū exteriorū. Et hanc solutionē Ari. impugnat in littera tanqz insufficientē: z aliam adiungit nām sensus cōis declarante z qua statim dicet.

¶ At. n. hoc pinde sese habet: atqz id qđ g/dā punctū appellāt. Nō quidē tuz vnum est: tū duo: quo pacto z diuisibile est: quo igit indiuisibile ē hoc vnū est: id qđ discernit ac simul. Quo vero est diuisibile: hoc ñ vnū est bis eni eiusdez signi simul sit visus. Quo ḡ finis vsus si vt duoz hoc duo discernit: atqz ē separata vt separatū. Quo vero est vnū: hoc vnius sit vsus z simul. Sed ô principio quidem quo dicimus aial sensitiuū esse sit hoc modo determinatum.

T.cō. 149. ¶ Sz sicut q vocāt qdā punctū: aut vnuz: aut duo: sic z idiuisibile: sc̄ǯ qđ gdē igit i diuisibile: vnū discernēs ē z sil. ꝺz ꝺo q diuisibile bis vtit eodē signo sit: iquātū qdē igr̄ p duob⁹ vtit tertio duo iudicat: z sepata sūt vt in sepato: inquātū ꝺo vnū: vno z simul. De ꝓncipio qdē igr̄ sc̄m q dicim⁹ posse sentire aial determinatū sit hoc mō.

¶ Dat verā solutionē oñendo sensuz cōem posse simul a formis contrarijs imutari: q: nō est penitus vnus: lz. n. vnus formaliter: vt supius oñsum est: tñ est plura organice: cū oia organa sensuū exteriorū sibi deseruiant: z eis mediantib⁹ immuteſ p q̄to cū ꝓprio organo habent cōtinuitatem. Ideo sic dicit: Sed sicut id qđ qdē vocant punctū est aut vnū aut duo: ſz diuersimode sic z indiuisibile est sensus cōis supple diuisibile: lz aliter z aliter: sc̄m q qdē est indiuisibilis est discernēs vnū z simul: sc̄m ꝺo qđ diuisibile tūc vtit aliqđ bis eodē signo simul. i. ꝓncipio sensitiuo. Inquātū qdē igit aliqđ vtit eodē termino p duob⁹ duo iudicat sensus cōis: z sepata sunt: z sepato mō z illis iudicat. Inquātū ꝺo vnū nūero plura cognoscit z simul postea epilogat: z ꝑz totū ꝛc. ¶ Intelligēdū primo: q q: fuit difficile itelligere quō sensus cōis ē vn⁹ vno mō: z plura alio mō. ió Ari. hoc declarauit adducēdo exēplū ꝛc puncto existente in medio circuli: ad quem oēs linee ꝓcedentes ꝛc circūferētia ad cētrū terminant. Nā talis ꝑctus est quodāmō vnū z quodāmodo plura est enī vnus sc̄m se: lz sc̄m q est termin⁹ alterius z alterius linee diuersificat: cū aliud sit ipsuz eē terminū vnius linee: z aliud ipsuz esse terminū alteri⁹. Sic ꝓportionaliter in sensu cōi ꝓtingit: nā ꝺm se accept⁹ ē vnus formaliter: ſz ꝺm q p diuersa organa sensuū exteriorū a diuersis sensibilib⁹ imutant: diuersificat ꝺm subiectū. Uñ oia organa sensuū exteriorū dicunt organa sensus cōis ꝓp cāz supius dictā. Et sensus cōis ꝺm q ē plura recipiēs diuersoz sensuū imutatiōes plura iudicat diuisim: z pōt variis motib⁹ moueri: ſz ꝺm q est vn⁹ simul iudicat diuersorū dī iam vno iudicio. ¶ Ex quo ꝑz q̄liter Ari. vcā intelligi debeāt. ſ. q sensus cōis ꝺz q ē idiuisibilis ē discernēs vnū. i. vnā dꝛiaz z sil: secūdū ꝺo q diuisibilis bis vtitur aliquis eodem signo simul. i. eodem sensu a diuersis organis sensuū exteriorū imutato: sicut bis vtimur eodē ꝓncto

dem puncto si ipsum accipiamus vt est terminus diuersarū linearū: z inquantū aliquis vtit eodem termino p duobus. i. secundum q sensus cōmunis a diuersis organis seu sensibus imutatur duo iudicat. i. diuersa: z separata: z separato. ſ. iudicio. Inquātū vero sensus communis est idē numero iudicat diuersa simul z vno iudicio: z idē voluit ꝓmē. ꝓmē. 149. dū dixit. Et sc̄m q vtit rebꝰ q̄ sūt de ea. ſ. ſtute sensus cōis q̄si extrema ō lineis. ſ. sensibus iquātū hñs hāc silitudinē: q sic ē diuisibilis z pla: iudicat res diuersas iudicijs diuersis: z ſz q est vna iudicat res diuersas vnico iudicio. ¶ Intelligendū sc̄do q sensus cōis diuersimode pōt dici vnus z plura. Uno mō pōt dici vnꝰ subo q̄tū ad ꝓprū organū: z pla ſz formas q̄s recipit a sensibilib⁹ diuersoz sensuuz exteriorū: a quibus diuersificat sc̄m eē: q̄n aliud eē �herz vt i formaſ specie coloris. z aliō vt in formaſ spē soni: z sic de aljs. Alio mō pōt dici vnus formaliter: z pla organis sensuū exteriorū sibi deseruiēnt⁹: z ꝓmētatorum magis acceptat hūc modū sc̄m dicēs. Et q̄si opinat. ſ. Ari. q ꝺtus ꝑmi sentiētis melius est vt dicat eē vna forma: z multa instrumētis copulatis cū ea p q̄ transeunt motus sensibiliū quousq̄z copulent cū ea q̄ dicere ip sa z esse vnā subiecto z multā sc̄m formas q̄ describunt in ea. Illud. n. esse ē dignius ei sc̄ǯ q est iudicās. ſ. esse vna forma: illud aūt. ſ. esse multaz instrumentis sc̄m q est recipiens ꝛc. Ita q vult cōmentator: q sensus cōmunis pōt duplr cōsiderari. Uno mō vt recipiens: z sic est plura instrumētis aliquo mō. Alio mō vt ē iudicās diuersa esse diuersa: z sic ē vnꝰ sc̄m formā. vñ q: recipere aliqd est aliud a iudicare illud. iō ista ineiunt in sensu cōi modis diuersis. ex qb⁹ ꝑz quō sensus cōis ē vn⁹: z quō plura. ¶ Intelligendū tertio q sensus cōis dī primū sentiens: q: vt Themistius ait. stat in medio sicut rex: z ab eiꝰ organo ꝓfluūt spūs sensitiui ad sensus exteriores ei sensibilia denūciantes: vt in ipso iudiciū ꝛc eis pficiat: z ideo dī primus visus: ꝺm⁹ auditus: z ita de aljs. ¶ Intelligēdū q̄rto ſz ꝓmē. eodē ꝓmcto. q ista ſtus. ſ. sensus cōis iudicat intentiones q̄s ꝓprie recipit z eaz ꝓuationes: z sil ē de ſtute rōnabili sed differunt in hoc: q ista ſtus est intentionū mālitū. illa aūt est intentionū non mixtaz cū mā vt postea declarabit. Conueniunt igitur sensus cōmunis: z intellectus: q: cognoscūt sensibilia z eoz priuatiōes: sed differunt: q: sensus cōis cognoscit cū ꝓditionibus materialibus: vt hic z nunc: sed intellectus cognoscit abstracte sine talibus conditionibus.

3 ¶ Luz aūt duabus prisci differētijs maxie q̄z diffiniant aiam. Motione iquā loco ac comodata: z itelligēdo: z discernēdo ac sētiendo: cōsiderandū est siquid intersit iter i telligere ac sentire. Ur nāqz taz intelligere q̄z ēt sape: veluti qđā eē sentire: eteni his vtriſqz rez aliq̄s aia discernit atqz cogſcit.

T.cō. 150. ¶ Uñ antiq aūt duabus dīſjs diffiniunt maxie aiaz: motu q ꝺz locū: z i eo qđ ē itelligere: z discernere: z sentire: vī aūt z intelligere z sape tāq̄z qđā sentire eē in vtriſqz n. his aia iudicat aliqd: z cogſcit eoz q̄ sūt.

¶ Istud ē liⁱ z vltimū capⁱm q̄rti tractatus: in quo determinat de fantasia. z ꝓtinet duas ptes: in quaz ꝑma. Ari. distinguit itellectū a sensu: in sc̄da aūt determinat de fantasia oñendo qd sit. sc̄da ibi. (Si igit fantasia.) Prīa in duas: q: ꝑmo oñdit antiquos credidisse itellz esse sensū. Sc̄do ipobat oñdēdo itellectū eē differentē a sensu. z ibi. (Et tñ opoꝛtuit.) Prīa adhuc i q̄tuoꝛ diuidi ꝓsueuit: ſz q ꝺdruplr oñdit antiquos credidisse itellm eē sensū. Primo exꝺr̄ja aiaz. Sc̄do eoꝝ opinioē Emp. Tertio ex Homeri opinione. Quarto ex mō cognoscēdi quē aīe attribuāt. sc̄da ibi. (Et antiqui) ꝛ ibi. (Idē aūt his.) q̄rta ibi. (Oēs enī hi). ¶ De ꝑ dicit. Qm̄ aūt antiqui mirme diffiniunt. i. distinguunt aiam duab⁹ dīſjs. ſ. motu ſz locū: z in eo qđ ē intelligere z discernere z sentire. Intelligere aūt a sapere vī eē tanq̄z qđā sentire: in vtriſqz. n. his aia iudicat aliqd z cognoscit eoz q̄ sunt. ¶ Intelligendū q si aia nō distingueret niſi duab⁹ dīſjs: sicut dixerūt antiq. ſ. motu ſz locū z cognitione: tūc seq̄ret q oēs cognitiones ptinerēt ad eādē dīſjs aie z essent vna cognitio ꝺm spēm: cū ergo tā intelligere q̄z sentire sit cognoscere: tunc intelligere esset sentire: z intellect⁹ esset sensus.

¶ Et veteres idē eē sapere sentireqz cēsent. Quēadmodū z empedocles dixit. Ad presens hominum crescit sapientia semper z alio rursus in loco.

Hinc varia his sp prudētia sōnia mōstrat.

¶ Et antiqui sapere z sentire idē esse aiunt sicut Empedocles dixit ad presens voluntas augetur z in hominibus z in aljs: vñ eis semper sapere altera prestat.

¶ Idē oñdit p opionē Emp. dicēs. Et ātiq sapere z sentire idē esse aiunt: sicut dixit Emp. q voluit q ad pñs. ſ. tps volūtas augeſ i hoib⁹ z in aljs: si alia ab hoie hñt itellectū pp duo: aut pp ponētes corpa celestia eē aīa alia itellectualia aut pp pigmeos q sunt aīalia hoib⁹ similia: nisi q sunt diminuti i q̄ntitate. sūt. n. longitudis vni⁹ cubiti: z a multis ponunt habere itellectū z differre spē ab hoib⁹. ¶ Intelligendū sc̄do q q: volūtas est appetit⁹ itellect⁹ ꝑfs cognitionē: si potētia volitiua eēt organica: itellect⁹ eēt organic⁹: z p pñs eēt idē cū sensu. Dicere āt q volūtas augeat aut minuat. ſ. p se ſz pñs tps: cū tps seq̄t motū celi: ē dicere q volūtas p se subijciat motui celi: sed oē qđ p se subijcit motui celi: ē corpale z organicū: ergo ſz illō volūtas erit organica: z sil⁹ si diuersitas tpis facit nos sapere altera p se: tūc sequit q nr̄m sapere p se subijcitur motui celi: cuius tēpus est passio: z p pñs erit opatio organica: z idē cū sentire: z intellect⁹ cū sensu. Patet itaqz qđo ex opinione Empe. sequitur qđ dicebaſ. ¶ Aduerte tñ q lz intellectus z volūtas z sil⁹ eoz opationes non p se subijciant motui celi: tñ intelligere z velle p accidēs ei subijciunt: ꝓo q̄to a fantasmate dependent: qđ motui celi p se subijcit: z ex hoc nō segt q sint opationes organice: sicut seq̄ret si p se subijcerent. ¶ Intelligendū tertio ſz cōmē. ꝓm. 150. q Empe. dixit q sensus ē idē cū intellectu: z pp hoc itellect⁹ semp transmutat in eis. ſ. hoibus: sicut trāsmutat sensus: z itēdit p trālmutationē errorē q accidit vtriqz vtuti: aut obliuionē z alia accidētia in q̄bus extimant habere cōicationē. cōmētū est clarū.

¶ Idē z Homer⁹ his carminib⁹ sensisse vī. Tales nāqz insūt mētes mortalibus ipſis.
Quales q̄tidie sūmi fert rector olymphi.

¶ Idē aūt his vult: z illō qđ ē homeri. Talis. n. intellectus est in terrenis hoibus: q̄lē dicit in diē pater virozūqz deozumqz.

¶ Ostēdit idē per opinionē Homeri dicens. Idē aūt his z id qō est Homeri. naz fm eū talis intellectus est in terrenis hoibus qualē dicit in die pater viroꝝ z deorum. ¶ Intelligendū q per hoc quod dicebat hōme. q homo habet in die talem intellectū seu talem intellectionē qualem dicebat ei pater hoium z deoꝝ ideſt sol cuius dñium potissime est in die. Habetur enim voluisse intellectū per se subijci motui celi: z per ꝙ̄ esse virtutē organicā non differentē a sensu: z dicit sol pater hoium q sol z hō generant hoiem ex mā: z sol dicit pater deoꝝ ideſt planetarū: q oēs alij planete ab eo recipiunt lumen: quare ꝛc.

¶ Etenim omnes hi putant ipsum intelligere corporis esse: perinde atq ipsum sentire: z sentire simili simile arbitratur z sapere z vt superioribus diximus locis.

T.cō. 151. ¶ Oēs eni hi intelligere corporeū fiē sentire opinātur. Et sentire z sapere fiē simili: sicut fm principia rōnib⁹ determinauim⁹.

¶ Ostendit idē ex mō cognoscēdi quē antiq aīe attribuebant dicēs. Oēs. n. hi. s. antiq dicebāt aīaz intelligere corpore: z intelligere gd corporeū: vñ opinant aīam sapre simile simili: sicut z sentire: sicut determinauimus in rōnibus p̄ncipioꝝ. i. factis in primo libro: z tūc supplendū est q q hoc esse nō posset nisi intellect⁹ esset sensus: g antiq crediderūt intellectū esse sensuz. ¶ Intelligēdū antiquos opīatos fuisse oēm cognitionē tā intellectualem ꝙ̄ sensualē fieri p assimilationē cognoscentis ad cognitū: z iō posuerūt aīaz eē cōpositā ex oibus rebus scōm spēm: vt oib⁹ rebus assimilaret: z res oēs posset cognoscere: vt q eēt cōposita ex igne: terra: aere: aq ꝛc. z q p ignē in ea exīstem ignē cognoscebat: z p terrā terrā: z ita de alijs: z hoc si verū esset pz q intellectus esset corpalis organicus sicut sensus: cū g intellectus nō ponat differre a sensu ni si p hoc q intellectus nō est organicus sicē sensus: sic māifestū est ex dictis illis antiquoꝝ seq intellectū eē sensum.

¶ Oportebat tñ ipsos de erroꝛe q̄q decepti5eue differere. Sūt enim hec magis p pria aialiū: plusq̄ id tēporis est: quo i his aia versat vt patet: iccirco neēe est aut vniuersa: q̄ vident: vt quidē inquiūt esse vera: aut dissimilis rei tactū erroꝛē esse deceptionemue. Quippe cū id sit cōtrariū illi. Silī inquā cognoscere simile. Videtur aūt z deceptio z scientia contrariorum esse eadez.

¶ Et tñ oportuit si ipsos de deceptione dicere magis ꝓpriū. n. est aialib⁹: z plurimū tēpus in hoc pfistit aia. Unde neēe est: aut vt gdā dicūt: oia q̄ vident eē vera: aut dissimilis tactū deceptionē esse. Hoc. n. cōtrarium ei qō si le simili cognoscere. Videt aūt z deceptio z scia contrariorum eadē esse.

¶ Improbat hāc antiquoꝝ opinionē z diuidit i duas p tes: q̄ p mo oñdit q aia nō cognoscit simile sibi: z q cognitio nō fit p similitudinē corporalē cognoscētis ad cognitū: vt antiq dicebāt. Scō oñdit intellectū nō eē sensuz ibi (Q̄ quidē igit.) ¶ De p ma dicit p tinuādo ad p cedētia. q antiq p hi in dando modū quo aīa cognoscit: solū direrunt quō aīa scit z cognoscit: sz nō direrūt qualiter aīa ignorat z accipit: z tñ dicendo de aīe cognitione oportuit ipsos simul dicere de eius deceptione: q̄ magis proprium est animalibus ignorare q̄ scire: z anima plurimum tēpus persistit in hoc. i. in ignorantia seu deceptione q̄ in scientia. p3 eniz q̄ per plus tempoꝛis homo est ignorans q̄ sciens. Et tunc subdit quādaz responsionem quā quis ad hoc adducere posset dicens: q̄ necesse est si volumus ipsos saluare aut dicere: vt quidam dicunt: omnia que videntur esse vera: z q̄ aia nūq̄ decipiatur: aut dicere deceptionem esse tactum. i. fieri per tactum dissimilis: hoc. n. s. accipi per tactum dissimilis est p̄rium ei quod est cognoscere simile simili. i. p tactum similis. Sed hāc rñsionem remouet Ari. dicens q̄ eadez videt esse deceptio z scia p̄riorū: cui ergo simile z dissimile sint p̄ria: si sile p tinet ad sciam et dissimile: z si dissimile pertinet ad deceptionē et sile. ¶ Intelligendū q̄ si isti antiq: de q̄bus loquitur Ari. de insufficientia redarguerent: q̄ direrūt q̄liter aia scit z cognoscit z nō direrūt q̄liter ignorat z decipit: dupl̄ posset rñderi. Uno mō dicēdo vt q̄dam antiquorū voluerūt q̄ verū est in apparēdo: z q̄ q̄cq apparet est verū z non aliud: z fm hunc modū aīa nunquā ignoraret: aut deciperet: q nō oz antiquos log de aīe deceptione. Alio mō dicere possent q̄ sicut aīa cognoscit attingēdo sile: sic decipit attingēdo dissile: z sic nō oportuit antiquos dicere q̄l̄r aia d̄cipit seu ignorat: q: cū direrūt cognitionem fieri p sile ex hoc satis intelligere videdetur deceptionē fieri p dissile. ¶ Primā rñsionem Arist. nō ipugnat: q: ē manifeste falsa. Sed ipugnat scōm oñdendo q̄ si simile facit ad sciam: similiter dissimile: z si dissile facit ad deceptionē: etiā simile: q: p̄riorū eadē est disciplina.

¶ Nō idē igitur eē sentire ac sapere p3. illud. n. oibus aialibus: hoc valde paucis i est. At neq̄ intelligere idē ē ac sentire: intelligere inquā quo recte atq̄ nō recte res p cipi solēt. Nō nāque recte pcipit: id ē prudentia z scia atq̄ opinio ꝛa. At qō nō recte: id est nimiꝛ his dictis p̄riuz. Et enim ꝓpriꝛ sensus sp ē verus z vniuersis aialibus ineſt. At fit vt falso quoq̄ qs rōcinetur: neq̄ cuiq̄ cōpetit cui non ineſt z rō.

T.cō. 152. ¶ Q̄ quidē igit nō idē fit sapere z sentire: manifestū est: hoc quidē eni in oibus est: illud aūt in paucis aialiū est: sz neq̄ intelligere in quo est z recte: z nō recte. Recte quidē prudētia: z scia: aut opio vera: nō recte aūt p̄ria horū: neq̄ hoc ē idē cū ipso sentire. Sensus qdē. n. ꝓpriꝛ sp verus est: z i omnibus ineſt aialib⁹: cogitare autē cōtingit z falso: z nulli in est cui non z ratio.

¶ Oñdit intellectū nō esse sensum. z duo facit: q̄ p̄mo hoc ꝓbat p hoc q̄ intelligere nō est sentire. Scōo per hoc q̄ opiari qō seq̄t iudiciū intellect⁹ nō est fantasiari quod sequit iudiciū sensus: ibi (Fantasia enim.) Q̄ intelligere ñ sit sentire dupl̄ ꝓbat. Primo q̄ sentire ineſt oib⁹ aialibus: nō aūt intelligere. Scōo q̄ p̄tingit intelligere recte z nō recte. sentire aūt semp est recte tō dicit. Q̄ quidem igit nō idē sit sapere z sentire: manifestū est: hoc qdem eni. s. sentire in oibus est. s. aialib⁹. Illud. vz intelligere in paucis est aialiū. Sz neq̄ intelligere in quo est recte z nō recte: recte qdē prudentia: z scia: aut opinio vera: non recte aūt p̄riorū. neq̄ hoc est idē cū ipso sentire: sensus qdem ꝓpriorum

dem ꝓpriꝛ semp verus est: z oibus aialibus ineſt. Intelligere enim p̄tingit z falso: z nulli ineſt: cui nō ineſt z rō. ¶ Intelligēdum fm Cōmen. cōm. 152. q̄ sensus semper dicit verꝛ in rebus ꝓprijs z falsum in vlibus: intellus vō econtrario. s. verum in vniuersalibus: z falsum in ꝓprijs: z ēt in rebus ꝓprijs magis durat sua veritas q̄ intellꝰ in rebus vlibus. ¶ Propter qō sciēdum q̄ circa illud in quod potētia cognitiua fertur: imediate non cadit error: sed bñ cadit erroꝛ circa illō in qō fertur mediate: q̄ ergo sensus imediate ferī in sensibile ꝓprium z mediante sensibili ꝓprio ferī in sensibilia cōia: vt patuit supra: hinc est q̄ sensus respectu ꝓprioꝛ semp est verus: respectū aūt cōmunium pseꝛ falsificaī vt magnitudinē iudicando maioꝛ: aut minoꝛē q̄ sit: z eē rem motam iudicādo quiescere: z ita de alijs. Econtra vō q̄ intellꝰ imediate ferī in cōmunia: vt in prima ꝓncipia: z dignitates: z mediantibus eis ferī in ꝓpria: vt in ꝑticulares cōclusiones: iō intellꝰ nō errat circa intelligibilia cōia siue vlia: sed bñ errat circa intelligibilia ꝓpria z ꝑticularia. ¶ Et subdit Cō métator q̄ magis durat veritas sensus in rebus ꝓprijs: q̄ intellꝰ in rebus vlibus: qō indiget consideratione.

¶ Imaginatio nāq̄ diuersa est a sensu mēteq̄. Atq̄ neq̄ hec fit sine sensu: neq̄ existimatio sine hac esse pōt. Non idē aūt esse imaginationē existimationēue p3. hic eniz affectus in ptāte sine ꝓtrouersia collocaī: licet nāq̄ cuz libet fingere quicquid volumus: atq̄ añ oculos ponere pinde atq̄ hi faciunt: q̄ inartificiose memoziē cōparatis atq̄ dispositis locis imagines fingentes: atq̄ simulacra collocāt. At opinari in nobis est situm. Necesse est enī opinātem aut veram: aut falsam existimationē habere.

T.cō. 153 ¶ Fantasia eniz alteꝛ est z a sensu z ab intellectu. Et hoc nō fit sine sensu: z sine hac nō est opinio. Q̄ aūt nō est eadē fantasia z opinio manifestū est: hec quidem enim passio in nobis est: cū volumus. Pone oculis enim est facere sicut in recordatiuis positis: z idolum sunt facientes. Opinari aūt nō in nobis est: neēe enim falsuz aut veꝛ dicere.

¶ Ostēdit q̄ opinio nō est fantasia: z diuidit in duas partes sicut duas ad hoc facit rōnes. scōa ibi. (Amplꝰ aūt.) ¶ Dicit de p̄ma p̄mittēdo p̄mo: q̄ fantasia est qd alteꝛ a sensu z ab intellu: z h. s. fantasia nō est sine sensu: z sine hac nō est opinio: q̄ aūt nō est eadem fantasia z opinio manifestū est: hec. n. passio. s. fantasia in nobis est cum volumus: poculis enim est facere. s. fantasmata ad libitum nostrū: ac si illa fantasmata eēnt añ oculos nostros: sic positi in recordatiuis. i. volētes recordari sunt faciētes sibi idolum ad placituz. Opinari aūt nō in nobis est q̄ncūq̄ volumus: q: neēe est opinantē. i. illū qui vz opinari habere rōnem dicētem veꝛ vel falsum. ¶ Intelligēduz fm Cōmē. cōmēto. 153. q̄ imaginari. i. fantasiari aliud est a sentire. s. sensu exteriori: z distinguere per intellm. i. intelligere: z imaginari non fit absq̄ sentire z absq̄ imaginari non fit conciliari. i. opinari. Et quasi inuit hic alietatē illaz trium virtutū fm ꝓpriꝰ z posterius in nāi si eniz sensus fuerit: nō segē vt fit imaginatio: sz si imaginatio erit: sensus erit: z si intellus erit: imaginatio erit: z nō econuerso. Pz igit q̄ fantasia non est sine sensu capiēdo fantasiam pro opatione vtutis fantastice: cū sit motus factꝰ a sensu fm actū vt post ostēdet: sic opinio nō est sine fantasia: nam si nos intelligeremus absq̄ fantasmate: tunc absq̄ discursu z simplici ituitu q̄dtates reꝛ cognoscere mus: quare tūc de illis nō opinionē: sz sciam haberem⁹: ideo si per intellm quis dēz opinari: opz ipm fantasiari. ¶ Intelligēdum scōo: q̄ ad hoc q̄ aliquis fantasiet: nō opz q̄ habeat rōnē dicentem veꝛ aut falsum: iō in ptāte nostra est fantasiari cum volumus: sed dēbēt opinari: necesse est habere rationem dicētem verum aut falsum: z qz non est in potestate nostra talem rationem opinari: z q̄uis rō faciens opinari possit eē indifferēter vera vel falsa: tñ ab illo opinante opz q̄ credatur esse vera.

¶ Preterea cū opinamur aliquid malum esse: atq̄ terribile: continuo perturbamur. Similr z cū opinamur q̄ppiam eē tale: vt in illo fit cōfidendum. At cū imaginamur talia: pinde afficiamur atq̄ si in pictura eadez spectaremus: sunt aūt z existimationis ipsius he dīe: scia: z opinio: z prudētia: z ea que sunt hisce contraria. De differentia quoꝝ ali⁹ sermo magis ad idipm accomodatus. At vero cuz diuersum fit sentire ac itelligere: z huius aliud imaginatio aliud existimatio eē videt. De imaginationeue primo deinde de altero dicamus oportet.

T.cō. 154 ¶ Amplius autem cuz opinamur difficile aliquod aut terribile statim compatimur. Similiter autem est: z si confidenduz: fm fantasiam autem similiter non habemus. sicut si essemus considerantes in pictura difficilia z confidentia. Sunt autem z ipsius acceptationis differentie sciētia: z opinio: z prudentia: z contraria horꝝ: de quorum differentia altera sit ratio.

T.cō. 155 ¶ De eo aūt q̄ est intelligere q̄m alteꝛ est ab eo q̄ est sentire: hmōi aūt aliꝰ fantasia esse videt: aliud opinio. De fantasia determinantes sic: z de altero dicendum est.

¶ Adducit rōnē scōam dicēs. Amplius aūt cum opinamur difficile aliqd aut terribile statim cōpatimur. i. tristamur: similr aūt est z si aliqō p̄fidēdum opinamur: q: tunc letamur. Scōm fantasiam aūt similr nos habemus quātum ad tristitiaz vel letitiā: sicut si essemus p̄sideātes p̄fidētia z difficilia in picturis: q: tunc nō multuz letamur aut tristamur. Et subdit se excusando ab vlteriori determinatione de his acceptionibus intellꝰ dicens. Sūt aūt z differentie acceptationis. Eius intellus scientia: z opinio: z prudētia: z p̄traria horꝝ: de quoꝝ differētia sit altera rō ptinēs ad. 6. ethi. ¶ Postea epilogat dicēs. De eo aūt q̄ est intelligere q̄m alteꝛ est ab eo q̄ est sentire dcm est: huius aūt. s. sequētium iudiciuz sensus: z iudiciū intellꝰ aliud videt esse fantasia: z aliud opinio. De fantasia sic determinātes vt statim fiet: postea de altero. s. intellu dicēdum est. ¶ Intelligēduz primo q̄ ad opinionē habitaz de aliquo tristabili vel p̄fidendo sequit fortis passio in appetitu: vt tristitia: gaudiuz: timoꝛ: vel spes: qō

Universidad de Deusto
Biblioteca

accidit qz credimus ita eē sicut opinamur: ſz ad fantaſiaz ꝛ aliquo tali nō ſequit fortis paſſio ſm Pla. qz raro credimus ſic eē in re ſicut fantaſiamur: ꝛ multoties formamus nobis idola ſm ſantaſiā quib⁹ ſcim⁹ in re nihil correſpondere: vt dum fingimus monte ſmaragdinū: palatiuz aureū: ꝛ ita ꝛ alijs. ¶ Intelligēdū ſz Cōmē. cō. 154. qꝫ imaginatio eſt alia a ꝓſilio ꝛ eſtimatione: qñ cum nos eſtimauerimus aliqd timoroſuz futuꝝ quoquo mō patitimur nō paſſione ac ſi illud timoroſum eēt pñs: ꝛ ſimilr cū nos eſtimauerim⁹ aliqd audactiuū futuꝝ ſtatim patiemur: ſz nō paſſione quaſi illo audactiuo exiſte pñti: cum aūt imaginati fuerim⁹ illud timoroſuz ſtatim patiemur quaſi eēt pñs. ¶ Et qz Cōmē. p imaginationē intelligit fantaſiā: ꝛ p ꝓſiliuz opinionē: ꝛ p eſtimationē cogitationē vl eſtimationē: ꝛ vult idez eē iudicium ꝛ eſtimatione ꝛ ꝓſilio ꝯtum ad ꝓpoſitum ſpectat: ideo cū dicit: cū aūt imaginati fuerim⁹ illud timoroſum ſtatiz patiemur ꝛc. videt ꝺicere textui q vult qꝫ ad imaginationē ſeu fantaſiam nō ſequaꝫ paſſio. ¶ Rñdet qꝫ ꝓſiliuz ꝛ eſtimatio reſpiciunt futuꝝ: imaginatio aūt pñs: ꝛ ad ꝓſilium ꝛ eſtimationē ſeqꝫ fortis paſſio: ſz ad imaginationē aut nō ſequit: aut ꝺebilis eſt: ꝛ p hoc pōt tolli apparēs ꝺictio.

¶ Si igitur imaginatio ideſt fantaſia ſit in quo viſum fantaſmaqꝫ aliquod in nobis dicimus fieri: ꝛ nō aliud quiꝫ: qō p trāſlationē hoc eodem nomine nūcupatur: ipſa profecto vna quedā eſt potētiaꝝ earuz aut habituum: quibus diſcernimus ꝛ aut vere percipimus: aut falſo. Tales aūtē ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: intellectus.

¶ Si igit fantaſia eſt ſm quā fantaſma aliqō nobis fieri dicimus: ꝛ ſi non aliqd ſm metaphoꝛā dicimus: vna qꝺaz potētia eſt haꝝ aut habitus: ſm quaz diſcernim⁹: aut veruz aut falſum dicimus: huiuſmodi aūt ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: ꝛ intellectus.

¶ Hic determinat de fantaſia: ꝛ ꝓtinet duas ptes: in quaꝝ prima ſepat fantaſiam a gbuſdā cū qb⁹ hz ꝓuenientiam: in 2° oñdit qd ſit fantaſia. ibi. (Sz qñ moto hoc.) prima in duas: qꝛ primo enumerat illa cū qb⁹ fantaſia hz ꝓuenientiam: in 2° oñdit qꝫ nullū eoꝝ eſt fantaſia. ibi. (Qō qdez igit.) ¶ Dicē de prima. Si igit fantaſia eſt ſm quā dicim⁹ nobis fieri aliqō fantaſma. i. aliquā apparitionē: ꝛ ſi nō aliquid ſm metaphoꝛā dicim⁹. ſ. eē fantaſiam: ſed ſi loqmur de ea ꝓprie ꝛ nō metaphoꝛice: fantaſia eſt vna qꝺaz potētia haꝝ aut habitus: ſm quaz diſcernimus aut veꝝ: aut falſum: hmōi aūt ſunt: ſenſus: opinio: ſcia: ꝛ intellꝰ.

¶ Intelligēduz qꝫ oēs illa po⁹: p quaz nobis aliq̄ apparēt eē: eſt po⁹ p quam diſcernim⁹ veꝝ aut falſum: ſz fantaſia, ꝓprie dicta eſt po⁹: p quā aliqua nobis eē apparet: cum dicaf a phanos qō eſt apparitio. igit p eam diſcernimus veꝝ aut falſum: ꝛ qꝛ p hoc quattuoꝛ: videlz ſenſuz opinionem intellum ꝛ ſciētiam diſcernimus ēt veꝝ aut falſum: ió aliquod iſtoꝝ fantaſia eē videt: ꝛ h capiť intellectus non pio potētia itellectiua: ſz pio habituali cognitione ipſoꝝ principioꝝ: vt diſtinguaf ſ ſcias: q̄ eſt habitualis cognitio cōclusionum: qō pz p Cōmē. ꝛm. 155. duz dicit. Et intēdit p intellm vt mihi videf ꝑmas ꝓpoſitiones: ꝛ per ſciam illud qō prouenit ab eis. ¶ Et dicit po⁹ aut habitus: qꝛ aliqō enumeratoꝝ eſt po⁹: aliqō vō eſt habitus: vt ſcia: ꝛ intellꝰ. ¶ Sz tunc poſſet aliqs ꝺubitare: quare cum ſint plures alij habitus itellectuales ſicut ſapientia: prudētia: ars non fecit Ariſto. mētionē de eis ſepando eas a fantaſia. ¶ Rñdet qꝫ hoc fecit: quia illi alij habitus intellduales ſuo tpe nō erāt noti: de eis tñ ſpecialē fecit mētionē in. 6. ethi. ¶ Vel poſſum⁹ ꝺicē: qꝫ oēs ꝺicte eoꝝ q̄ hñt eē in itellu danf intelligi p hꝛc tria: q̄ hic enumerat Ari. ſ. p opinionē: ſciam: ꝛ itellm: qꝛ ois cognitio intellus vel eſt certa: vel ꝺubia. Si ꝺubia: ꝺatur intelligi p opinionē. Si certa: vel eſt de pncipijs: ꝛ ſic ꝺaf itelligi p intellm: vel eſt de cōclusionib⁹: ꝛ ſic ꝺaf intelligi per ſciam: ſz ſcia ꝓprie ſit circa ſpeculabilia non abſtracta: ꝛ ſapia circa ſpeculabilia abſtracta. ¶ Ars vō eſt circa factibilia: ꝛ prudētia circa agibilia: ꝛ ſm hoc hi habit⁹ itellectuales adiuicē hñt ꝺiſtingui: vt colligi pōt ex. 6. ethi.

¶ At ipaz nō eē ſenſuz ex hiſce patere pōt. Senſus enim vel eſt potētia: vel operatio: vt viſus vel viſio. At qꝫ nōnunqꝫ neutruz eſt iſtoꝝ: ꝛ tñ apparent aliqua: videmurqꝫ videre: vt ea que in ſomnis apparent.

¶ Quod quidem igitur non ſit ſenſus manifeſtum ex hiſ eſt. Senſus quidem enim aut potētia: aut actus eſt: vt viſus: ꝛ viſio: fantaſiatur autem aliquid ꝛ nullo horum exiſtente: vt qui in ſomnijs. T.cō. 156

¶ Oñdit qꝫ nullū ꝯtuoꝝ enumeratoꝝ eſt fantaſia: ꝛ contnet tres ptes: in q̄ꝝ pma oñdit qꝫ fantaſia nō eſt ſenſus: in ſcōa qꝫ nō eſt ſcia neqꝫ intellus: in tertia. qꝫ non eſt opinio. 2ª ibi. (At vō neqꝫ. 3ª ibi. (Relinqf videre.) ¶ De prima itez in qnqꝫ diuidit ſm numerū qnqꝫ rōnū quas fecit ad pbādum fantaſiam nō eē ſenſum: intelligēdo p ſenſum: ſenſuz exteriorē: qꝛ notū eſt qꝫ fantaſia eſt ſenſus interior: ſi capiaf pro po⁹: vel eius opatio ſi capiaf p operatione. ¶ De prima intēdit talē rōnē: p fantaſiam nobis apparēt aliqua in ſomnis: vt dū ꝺormim⁹ ꝛ ſomniamus: ſed neqꝫ p ſenſum in actu: nec p ipſuz in potētia nobis apparet aliqd in ſomnis: q̄ fantaſia nō eſt ſenſus in actu: nec eſt ſenſus in potētia. Oꝛ in ſomnis nihil appet nobis p ſenſum in actu pz: qꝛ tūc ſenſus ſunt ligati ꝛ non ſunt in actu: qꝫ ēt nihil apparet p ſenſum in potētia notū eſt: qꝛ ſenſus in potētia nō opaf. ió p ipſum nihil appet. ¶ Dicit q̄: qꝫ qdē igit fantaſia nō ſit ſenſus: manifeſtuz eſt ex his: qꝛ ſenſus qdē. n. aut eſt potentia aut actus. i. aut ſumit in potētia aut in actu: vt viſus ꝺicit ſenſum in potētia: ꝛ viſio ꝺicit ſenſum in actu: fantaſia aūtē aliquid: ꝛ nullo hoꝝ exiſtēte. ſ. illo p quod aliquid appareat: vt que in ſomnis i. vt eſt in fantaſia que eſt in ſomnis.

¶ Beinde ſenſus qdem ſemper adeſt: imaginatio autem non ſemper.

¶ Poſtea ſm potētiā ſenſus qdē ſp adeſt vtentibus: ꝛ nō oꝛbatis: fantaſia aūt non.

¶ Scōa rō. Aīalib⁹ nō oꝛbatis ſemp ineſt ſenſus in potentia: ſz illis non ineſt ſemp fantaſia in actu. q̄ ꝛc. Et hec rō ſolū ꝓbat qꝫ fantaſia in actu nō eſt ſenſus in potētia. Ꝺicē igit poſtea ſenſus qdē ſm potētiam: ſemp adeſt in vtentibus ꝛ nō oꝛbatis: fantaſia aūt. ſ. in actu nō ſemp adeſt.

¶ Nō ſi idez eſſet imaginatio ac operatio. Beſtijs imaginatio, pfecto cunctis ineſſet. At nō eſſe vꝫ vt api aut ſormice: aut vermi.

¶ Si vero ei qō actu idem: oibus vtiqꝫ cōtingeret beſtijs fantaſiam ineſſe. Videt aūt nō beſtijs: vt ſormice: aut api: aut vermi.

¶ Tertia

¶ Tertia rō. Oibus beſtijs aliqñ ineſt ſenſus in actu: ſz nō oibus beſtijs aliqñ ineſt fantaſia. ergo ꝛc. minoꝛ ꝓbaf: qꝛ formice: api: aut vermes: ꝛ talibus aīalibus imperfectis nunqꝫ ineſt fantaſia: ꝺicit ergo. Si vō fantaſia eſt idez ei ſenſitiuo qō actu: oibus vtiqꝫ beſtijs ꝓtingeret fantaſiam ineſſe: videt aūt nō: vt formice: aut api: aut vermi.

¶ Preterea ille qdem vere ſunt ſemp: imaginationes vō plures fiunt: vt pz: falſe.

¶ Poſtea hi quidem veri ſemper: fantaſie autem plures falſe.

¶ Quarta rō. Senſus reſpectu ꝓpriꝺ ſemp ſunt veri: ſz fantaſie vtplurimū ſunt falſe: ergo fantaſia nō eſt ſenſus: ideo ꝺicit. Poſtea hi qdē. ſ. ſenſus ſunt ſemp veri. ſ. reſpectu obiectoꝝ, ꝓpriꝺ: fantaſie autem plures falſe.

¶ Preterea cuz exacte circa ſenſibile opamur nō ꝺicim⁹ hoc nobis hoiez videri ac appere. ſz potius cū nō clare ſentimus: qñ ēt ſit vt ſit verus ſenſus ꝛ falſus. Atqꝫ nobis qō qdē paulo antea ꝺicebamus clauſis ēt oculis viſa videnf: atqꝫ apparent.

¶ Amplius aūt non ꝺicimus cū opemur: certe eē circa ſenſibile: qñ videtur hoc nobis hō: ſz magis cū nō manifeſte ſentim⁹: tūc ꝛ aut verus: aut falſus. Et qꝫ qdē diximus apparent ꝛ ꝺormiētibus viſiones.

¶ Quinta rō. Cū certe ſentim⁹ ꝺicere poſſum⁹ ſic eē ꝛ nō ſolū qꝫ ſic apparet: ſz cū manifeſte fantaſiamur nō poſſumus certe ꝺicere ſic eē: ſz ſolū ſic apparere: vt pz in ſomnis: q̄ fantaſia nō eſt ſenſus: ꝺicit. Amplius aūt cū opamur. ſ. certe ꝺ. i. circa ſenſibilia p ſenſum: nō ꝺicim⁹ qñ hoc videt nobis hō: ſed magis hoc facim⁹ cū ē manifeſte ſentim⁹: ꝛ tūc ſenſus eſt aut verus aut falſus: ſz ſupple cū certe ſentim⁹: ſenſus ſemp eſt verus: ꝛ ꝺicim⁹ qꝫ hō eſt hō: ꝛ ita ꝺe alijs. Sz cū manifeſte fantaſiamur nō ꝺicim⁹ ſic eē: ſz ſic apparere: ꝛ qō qdē ꝺixim⁹ apparēt ꝛ ꝺormiētib⁹ viſiones manifeſte p fantaſiā hz q̄s nō certū eſt ſic eē: ſz ſolū ſic eis apparet. ¶ Intelligēdum qꝫ ſenſus exterior nunqꝫ accipiť circa ſuū ſenſibile ꝓpriū ſtatib⁹ tribus ꝺitionib⁹. ſ. habita diſpōne organi: habita diſpōne medij: ꝛ habita approximatiōe obiti: ꝛ tūc certe ſentim⁹ iudicādo: qꝫ hō ē albū: vꝫ aliqd aliud tale. Ubi aūt aliq̄ iſtaꝝ ꝺitionū deficeret nō ſentirem⁹ certe: vt ſi viſibile eēt longinquū: aut mediū tenebroſuz: ꝛ tūc de illo ꝺubitarem⁹ ꝺicēdo: qꝫ nobis vꝫ qꝫ hoc ſit tale. ¶ Per fantaſiam aūt ꝛ ſi manifeſte circa aliqō ſenſibile opremur nō ꝺicimus ſic eſſe: ſz ſic appere: qꝺin ꝺormiētibus maxime accidit.

Sed circa rōnē tertiā ꝺubitat: qꝛ ibi ꝺicit Ari. qꝫ vermes apes ꝛ formica nō hñt fantaſiā: ꝛ hui⁹ op poſitū vꝫ ſupi⁹ ꝺixiſſe: vbi voluit qꝫ cuicūqꝫ ineſt ſenſus illi ineſt delectatio ꝛ triſtitia ꝛ appetitꝰ ꝛ fantaſia. ¶ Huic rñdet Alb. ꝺ. qꝫ lūbrici terreſtres ꝛ muſce: ꝛ talia valde ipfecta aīalia nō hñt fantaſiā. ſ. pfectā: apes aūt ꝛ formice bñ hñt hi⁹ fatāſiā: cū talia aīalia artificioſe openf caſas: ꝛ ſibi ꝓuideāt in futuꝝ: ꝛ in cōe openf. Et vlteri⁹ ꝺicit textū Ari. er vitio trāſlatoris corruptū fuiſſe: qnō itellexit noīa aīaliuz: q̄ Ari. ꝺixit nō hꝫe fantaſiā: ꝛ loco illoꝝ poſuit apes: ꝛ formicas. Illa aūt aīalia ipfecta bñ ꝺicit hꝫe aliquā imaginationez: ſiue eſtimationē: ꝛ ex ꝓñti fantaſiā imꝑfectā: ꝛ de hac fuit locut⁹ Ari. ſupra. hic aūt ſolū loquit de fantaſia pfecta. ¶ Cōmētator autem ꝛm. 156. ad hui⁹ declarationē ꝺicit hec ẏba. Eſtimaf enim qꝫ nō omne aīal imaginaf. i. fantaſiatur: ꝛ eſt aīal qō nō mouef ad ſenſibilia niſi apud pñtiā eoꝝ in actu: vt vmes ꝛ muſce: apes aūt ꝛ formice nēcio imaginanf. i. fantaſiantur: apes vō pp artificiū in faciēdo ſuas caſas: formice aūt pp poſitionē nutrimēti repti ꝛ ci⁹ congregationē in loco determinato: ſz nō curaf de exēplo. ¶ Er quo pz Albtū ſecutū fuiſſe ꝓñ. niſi in vltio: qꝛ vbi Cōmē. ꝺixit Ariſt. nō curaſſe de exēplo ꝺū voluit exēplificare de aialib⁹ nō hñtib⁹ fantaſiā enumerādo apes ꝛ formicas: q̄ hñt fantaſiā: Albert⁹ hoc ꝓponit vitio trāſlatoris. ¶ Egiꝺius vō illis poſterioꝛibus ꝛnuere vꝫ qꝫ aīalia in triplici ꝺria repiūf. Quedā. n. ſunt q̄ nō cōprehēꝺūt ſenſibilia niſi in eoꝝ pſentia: ſicē aīalia valde ipfecta: ꝛ hoc hñt fantaſiaz ſimplr ipfectaz q̄ repiť vbicūqꝫ eſt ſenſus tact⁹: ꝛ ſm hāc cōprehēꝺit ꝛ ꝺiſcōueniēs ꝛ ꝺiſcōueniēs. Alia aūt ſunt aīalia valde pfecta: q̄ cōprehēꝺūt ſenſibilia in eoꝝ abſentia: ꝺato ēt qꝫ nō ſint i actuali exercitio: nec ſint pñtia alia ſenſibilia ad illa ordiata: ꝛ iſta hñt fantaſiā pfectā ſimplr: q̄ hñt ꝺeterminatū organū in cerebro: vt poſt apparebit. Alia vō ſūt aīalia media iter iſta ipfectione: q̄ hz cōprehēꝺāt ſenſibile in eoꝝ abſentia: nō tñ de eis memoranf niſi, dum ſunt in actuali exercitio: ꝛ pñtib⁹ alijs ſenſibilib⁹ ordinatis ad illa: ꝛ iſta hñt fantaſiā ipfectā: nō tñ ſimplr. In p° ordie ſunt lumbrici ꝛ muſce. In vltimo ſunt boues equi ꝛc. hz in medio q fuit vltio recitat⁹ ſunt apes: ꝛ formice. Nā apes ſciunt p memoriā reuerti ad locū in quo icepant fabricare: ꝛ formice ad locū in quo iceperāt grana recōdere: hz tñ hoꝝ nō memoranf: niſi ꝺū ſunt in actuali exercitio ſaciendi caſas: vl recōdēdi grana: ꝛ pñtib⁹ alijs ſenſibilib⁹: que ad illa ordinanf. Ari. ergo cum ꝺixit ſupra oia aialia hꝫe fantaſiā itellexit de imꝑfecta ſimplr: q̄ in eoꝺē organo reperiť cum tactu: ámo a gbuſdam ꝺf eſſe realr idem cum eo. Cum aūt hic ꝺicit qꝫ apes ꝛ formice non habent fantaſiam intellexit de perfectas ſimpliciter.

¶ Atqꝫ nec vllus habituum eoꝝ erit: q veri ſunt ſemp vt ſcientia vel intellectus. Eſt enim ꝛ falſa imaginatio nō ſolum vera. T.cō. 157

¶ At vero neqꝫ ſemp vera ꝺicentiuz: neqꝫ vna erit vt ſcientia: aut intellectus: eſt enim fantaſia ꝛ vera ꝛ falſa.

¶ Oñdit qꝫ fantaſia nō eſt ſcia: nec intellus: qꝛ ſcia ꝛ intellꝰ ſemp ſunt vera: fantaſia aūt pōt eē falſa. q̄ ꝛc. ió ꝺicit. At vō neqꝫ vna. i. illa fantaſia erit de numero ſemp ꝺicētium vera: vt ſcia aut itellꝰ: eſt enim fantaſia ꝛ falſa.

¶ Reſtat igit vt perſcrutemur ſi ſit opinio. Atqꝫ ſit idem opinio ꝛ vera ꝛ falſa. Uerū opinionē qdem ſegtur fides. Quippe cuz fieri nequeat: vt hiſce qſqꝫ nō credat quorum hz opinionē: beſtijaꝝ aūt fides qdem nulli: imaginatio vō compluribus ineſt.

¶ Relinquitur igitur videre ſi opinio ſit. Fit enim ꝛ opinio vera ꝛ falſa: ſed opinioni qdem inheret fides. Non enim ꝓtingit opinātem de quibus videtur nō credere. Beſtiaruz aūt nulli ineſt fides: fantaſia aūt multis. Amplius: ſi oēm opinionē conſequatur fides: fidem autē ſuaſum eſſe: ſuaſionē autem rō. Beſtiarum autez quibuſdam fantaſia ineſt: ratio quidez vero non.

¶ Oñdit qꝫ fantaſia nō eſt opinio: ꝛ duo facit: qꝛ p° oñdit

ꝙ fantasia nō est opinio simplr sumpta. scdo ostendit ꝙ nō est aliqd cōpositū ex opinione z sensu. scdo ibi. (Manifestū ē.) Primū ꝓbat duab⁹ rōnibus: q̄z ꝑma est ista. Cuilibz opinioni inhęret fides: ꝫ nō cuilibz fantasie inhęret fides: ḡ fantasia nō est opinio: ꝑz ꝓ ista: z maior: q̄ nō ꝓtingit nō opinantē nō credere ea q̄ opinat: z minor ꝛ declarat: q̄ nulli bestiaruꝫ inest fides: multis aūt inest fantasia: igit ꝛc. Scda rō. oēm opinionē segtur rō: ꝫ nō oēm fantasiam segt rō. ḡ ꝛc. ꝑz ite ꝙ ista. maior ꝓbat: q̄ oēm opinionē segtur fides: oēm aūt fidem segtur psuasum ee: z ad oēm psuasum ee segtur rō. ḡ ꝛc. Minor etiā nota est: q̄ multis bestijs inest fantasia: quibus tn nō inest rō. Dicit ḡ ꝓtinuando se ad ꝓcedēdū ad ꝙ cuz fantasia nō sit sensus: scia: vel intellus: relinqtur igitur videre si sit opinio: et enī opinio est vera z falsa: sicut fantasia. Et hīc arguit ꝙ non dicēs. Sed opinioni gdē inhęret fides. Nō enim ꝓtingit opinātez nō credere ea ꝛ gb⁹ vr fidi: bestijs aūt nulli inest fides: fantasia aūt multis bestijs inest. Amplio si ꝓ ꝙ oēm opinionē sequit fides siue credulitas: fidē aūt seqt suasum: suasionē aūt sequit bestijs aūt quibusdā fantasia q̄dem inest: rō aūt nō. Intelligēdum ꝙ nullus aliqd opinat nisi ꝑ rōnē aliquaz illud sibi psuadeat: ad psuasionē autē sequitur fides siue credulitas: ī bñ dictum est ꝙ opinio non est sine fide: z fides nō est sine psuasione: z psuasio nō est sine rōne. Et hic nō capit fides ꝓprie ꝓ firma credulitate sine hesitatione acqsita ex sola auctte dicētis: sed cōiter ꝓ firma credulitate sine hesitatione acqsita ex ratione psuasiua.

¶ At vero patet nec opinionē esse cum sensu: nec opinionē per sensum: nec opinionis sensuue ꝓiunctionem: z per ea que dicta sunt: z hac ēt ratione: patet enim si imaginatio sit opinionis sensusq̄ ꝓiunctio: opinionē nō cuiusuis rei. Sed eius ee: cuius est etiam sensus. Dico aūt imaginationez si sit coniunctio sensus opinionisue: ꝓiunctionē esse opinionis albi: z sensus eiusdē albi: nō enim erit ex opinione gdez boni: sensu aūt albi. Apparere igitur est opinari rem eam: quam sentit: z non per accidēs.

T.cō. 158 ¶ Manifestum est igit qm̄ neq̄ opinio cū sensu: neq̄ per sensuz: neq̄ copulatio opinionis z sensus erit fantasia. Propter hoc z manifestū est: ꝙ nō alia q̄dam est opinio: sed illa que gdez est cuius est z sensus. Dico aūt ex albi opinione z sensu: copulatio fantasia est. Nō enim ex opione gdem albi est ex sensu autē boni. Apparere igitur est opinari qd̄ gdem sentitur nō ꝺm accidēs.

¶ Ostēdit ꝙ fantasia nō est aliqd cōpositū ex opinione z sensu: z ꝓtinet duas ptes: q̄ ꝑ⁰ enumerat modos gb⁹ pō itelligi: ꝙ fantasia sit qd cōpositū ex opione z sensu: oñdēdo ꝙs illoz modoz sit. ꝑbabiliozin 2⁰ oñdit ꝙ fantasia nō est aliqd tale cōpositū ibi. (Apparet autē.) ¶ De ꝑma dicit ꝙ manifestuz ḡ est: qm̄ fantasia neq̄ erit opio cū sensu: neq̄ opio ꝑ sensuz: neq̄ cōpositio opionis z sensus. Et ꝓp hoc ēt manifestū est ꝙ fantasia nō est alia q̄dā opinio. i. alterius obti: ab eo cuius ē z sensus. Sz illa que gdē est illius obiecti cui⁹ est z sensus. Dico ād ꝙ si fantasia est cōpositio ex opinione z sensu ipsa est ꝓ⁰ ex opinione albi z ex sensu albi. gra exēpli. Nō enī ē ex opione gdē albi: ex sensu aūt boni. Apparere igit ꝑ fantasiaz ꝺm h est opinari eius obti: qd̄ gdē sentit nō ꝺm accīs ꝫ per se. ¶ Intelligēduz ꝑmo ꝙ opio z scia sunt ꝛ ꝺclonibus: z ꝑ hoc distinguunt ab itellu q est ꝛ ꝓncipijs: z opinio distinguit a scia: q̄z scia acgrit ꝑ rōnem ærnatiuā: opinio vo ꝑ rōnē ꝓbabilē: si ḡ fantasia eēt composita ex opinione z sensu: hoc triplr itelligi posset: ꝑmo ꝙ sit opinio cum sensu. i. opinio eēntialr cui annectit sensus. 2⁰ ꝙ sit opinio ꝑ sensum. i. sensus eēntialr: cui ānectit opinio. 3⁰ ꝙ sit ꝓpō opinionis z sensus. i. ꝙ sit eēntialr ex vtrisq̄ cōposita. Et si fantasia dicat cōponi ex opinione z sensu: magis rōnabile est ꝙ sit ꝓposita ex opione: z sensu eiusdē obiecti: q̄z diuersoz: vt dī in lra. ¶ Intelligēdū scdo ꝺm Cōmē. cm̄. 138. ꝙ imaginatio. i. fantasia nō est aliqua istarum virtutū. s. dictaz: qm̄ si eēt cōposita ex eis: ꝓtingeret vt vere dicerētur ꝛ ea ꝓprietates illaz virtutū. s. sensus z opinionis: ex qbus cōponitur modo medio. Cōposituz enim ex aligbus necesse est vt in eo existāt quoquo modo exīntia in cōponentib⁹. ꝑz aūt ex dictis ꝙ ꝓprietates sensus z opinionis nō comptūt fantasie. Pz ēt ex Cōmētatore hic ꝙ illa q̄ttuor supra numerata. s. sensus opinio ꝛc. ꝓnt indifferenter sumi z ꝓ virtutibus: z ꝓ habitib⁹: ideo sic ꝓprius Arist. locutus fuit sub disiunctione.

¶ Apparēt nōnunq̄ ēt falsa: de qbus simlr verā opinionē habet. Sol enim pedalis q̄dem apparet: at psuasum est terra ipsuz eē lōge maiorē: fit igit vt aut suā his opinionem: quam hz veraz abjciat: re modo eodē sese hñte: nō oblitus: nec dissuasus: aut si adhuc illam hēat: eadē fit sil⁹ nēcio falsa z vera. At cōstat opinionē tū evadere falsaz: cū res mutata latet. Neq̄ igit vnuz est istoz imaginatio: neq̄ ex his est ꝓiunctuz. T.cō. 159

¶ Apparēt aūt z falsa de qbus simul accēptionē veram habēt: z videt sol vnius pedis: sed creditur maioz eē habitatione. Accidit igit: aut abjicere sui⁹ ꝓ⁰ verā opinionem quā habebat saluatā: salua re nō oblitum eē: neq̄ decredētem: aut si adhuc habeat eādem necesse veram z falsam. Sz falsa facta est cum lateat transcendens res. T.cō. 160

¶ Non ergo vnū aliquod horum est: neq̄ ex his fantasia.

¶ Adducit rationē ad ꝓbandū ꝙ fantasia nō sit composita ex opinione z sensu: q̄ multotiens habemus opinionē veram z sensum falsum ꝛ eodē: vt ꝑz in quātitate solis q̄ ad sensum videt eē vnius pedis: z ꝑ opinionē creditur esse maioz tota terra habitabili: si ergo ex tali opinione z sensu ꝛ beat ꝓstitui vnum vt fantasia: oportebit ꝙ opinio que est vera cōformetur sensui falso: hoc autē eē non poterit nisi opinio vera efficiat falsa. Sed isto dato tunc alterq̄ istoz cōtingit. s. vel ꝙ opinio vera efficiatur falsa: nulla facta mutatione in re opinata: nec in ipso opinante aut ꝙ eadē opio simul erit vera z falsa: sed vtrunq̄ istorum est impossibile. ergo impossibile est ꝙ fantasia sit cōposita ex opinione z sensu. ¶ Dicit ergo. Apparent autē z falsa aliqua ad sensum ꝛ quibus simul habent homines veraz acceptationē. i. opinionē: nam z videt sol vnius pedis ꝺm sensuz: sed creditus est ꝑ opinionē eē maioz habitatione

bitatione. i. terra habitabili. Accidit igit aut abjicere sui ipsius verā opinionē quam habebat saluare ꝛ qua habebatur opinio nō oblitū. s. ipsum opinantē neq̄z decredentem: aut si adhuc hēt. s. opinionē veram eandem necesse est veram z falsam eē: sed opinio vera facta est falsa: cuz res trāscēdens. i. trā smutata ꝛ qua habetur opinio lateat ipm opinantē: fantasia ergo nō est aliqō vnuz horū ꝓius dictoz: neq̄z ex his est cōposita. ¶ Intelligēdum ꝙ cum idē nō possit simul eē verum z falsum: si fantasia eēt cōposita ex opinione z sensu oporteret ꝙ ambo eēnt vā vel ꝙ ambo eēnt falsa: si ergo sensus eēt falsus: z opinio vā: oporteret ꝙ opinio cōformaret se sensui falso: qō eē non posset nisi opinio vera efficeret falsa. Opinio autez vera efficitur falsa dupl'r. Uno modo ꝑ mutationem factaz in re opinata: vbi lateat opinantē: sicut si soz. sedēte opinaꝛeris ipsuz sedere: z tūc te inaduertēte surgeret: z vt plurimum hoc mō opinio vera efficit falsa. Alio modo opinio vera efficeret falsa per mutationē factam in opinante: vt ꝙ: oblitus est opinionis vere: z accipit opinionē falsam illi cppositā: aut ꝙ nō amplius credit opinionem veram, ꝓpter aliquā rationē ad oppositū factam: z acquit opinioni false. Quare ꝑz ꝙ illud ad qō ꝛducit ratio Ari. tanq̄z ad incōueniēs est impole ꝓ vtraq̄z parte. s. ꝙ si fantasia eēt cōposita ex opinione z sensu tunc staret ꝙ opinio vā efficeret falsa nulla facta mutatione in re opinata vel in ipo opinate: z ꝙ eadē opinio sit sit vā z falsa.

Sed hic posset aliqs dubitare qm̄ dcm̄ est ꝙ si opinio vā z sensus falsus ꝛbēt ꝙstituere fantasiā: tūc oz ꝙ oplo vā ꝓformet sensui falso: z ex ꝑmi: ꝙ oplo vā efficiatur falsa: q̄ nisi opio z sensus sint adinuicē cōformia nunq̄z ex eis ꝙstituet aliqō vnū tertiū: videt aūt hoc nō ee nēciuz: q̄ talis cōformitas opinionis z sensus pōt aliter fieri. Pōt enim vt vr z sensus falsus cōformari opinioni vere: z sic ꝙstituere fantasiā. ¶ Ad h rīdet ꝙ si opinio vā z sensus falsus ꝛbēt fieri adinuicē cōformes opz ꝙ opinio cōformet sensui z non sensus opinioni: qō patz ex duplici cā. Prīa est: q̄ in multis nō pōt haberi sensus verus: in qbus pōt hri indifferēter opinio vā z falsa: vt ꝑz ꝛ quātitate solis: nunq̄z. n. ꝑ visuz pōt appere tāte q̄ttitatis sic est: ideo opinio vā in itelligibilib⁹ pōt fieri falsa z ꝓformari sensui falso: cōtra aūt fieri nō pōt ex quo sensus falsus vificari nō pōt. ¶ Scda cā est ꝙ fantasia est mot⁹ factus a sensu ꝺm actuz: z est filius illi vt post apparebit: si ergo opinio ꝛbz eē ō ꝙstitutione fantasie que ꝓformat sensui: z assilat: opz ꝙ opinio trahat ad modū sensus z efficiat illi ꝓformis: ꝑz itaq̄ ꝙ fantasia nō est opio cāta ex sensu: neq̄z sensus causat⁹ ex opinione: neq̄z aggregatum ex opinione z sensu. q̄re ꝛc.

¶ Verum quoniaz fieri potest vt aliud moueatur ab eo ipso: quod notum est. Imaginatio vero motio quedam esse videtur z non fieri sine sensu. Sed sentientibus: z eorum etiam esse: quorum est sensus: fit autem vt motus oriatur a sensu iam actu. Quem quidem necesse est ipsi sensui simile esse. Imaginatio motio hec est profecto: que neq̄z sine sensu nimirum ee: neq̄z competere nō sentiētibus pōt: atq̄z multa p ipsam id agere patiue pōt: qō ipsum hz.

¶ Sed quoniam accidit moto hoc moueri alterum ab hoc: fantasia autem videtur motus esse: z non sine sensu fieri. Sed in his que sentiunt z quorum sensus: est autem motum fieri ab actu sensus. T.cō. 161

¶ Et hunc similem necesse est ee sensui: erit vtiq̄z fantasia ipsa motus nō sine sensu cō tingens. Neq̄z sentientibus inesse: z multa est ꝺm ipsam facere z pati habens.

¶ Hic oñdit quid ē fantasia: z cōtinet duas ptes: in quarum prima ponit eius ærīptionē: in scda eam ærlarat ibi. (Et ee veraz aut falsam.) De prima ponit talē ærīptionē fantasie: ꝙ fantasia est motus factus a sensu, similis illi: quam hīs ꝺm eam multa agit z patit. Dicit ergo. Sz qm̄ est. i. ꝓtingit moto hoc. s. sensu a sensibili moueri alterq̄. s. virtutē fantasticam ab hoc. s. sensu: fantasia aūt motus vr ee, z non sine sensu fieri: ꝫ in his q̄ sentiūt z quoq̄ est sensus: supple est fantasia. Est autē. i. ꝓtingit motuz fantasie fieri ab actu sensus, i. ab eo qō est sensus actu: z hūc modum neēe est eē simile sensui i. motui sensus: erit vtiq̄z motus fantasie contingēs non sine sensu: neq̄z contingēs in ee nō sentiētibus. Et hīs eaz est. i. ꝓtingit multa facere z pati ꝺm ipsam. ¶ Intelligēdum ꝑmo ꝙ Ari. h ærīpsit fantasiam æterminatā siue pfectam: qō ꝑz. q̄: supius dixit nō omnia aīalia hēre fantasiam: qō ꝛ imperfecta vītatē non habet. Capit enim fantasiam ꝓ opatione z nō ꝓ virtute: q̄z sensitiua interior nō est motus factus a sensu: ꝫ ei⁹ opatio est talis motus: q̄ sicut sensus mouet a sensibilib⁹: sic sensus interior mouet ab exteriori facto i actu. ¶ Et hic duo dicta colligi pñt ex Cōmētatore comē. 160. Primuz qdē dum dicit. Et imaginatio videt esse virtus mobilis z passiua ab alio: z ꝙ impossibile est vt sit sine sensu: ꝫ est in reb⁹ sensibilibus: z in aīalibus hīntibus sensum pfectum. Uidet ergo velle ꝙ fantasia ꝛ qua est hic sermo: soluz ineniat in aīalibus pfectis. ¶ Scōm colligit paz post dū dicit. Neēe est vt imaginatio in actu nihil aliud sit nisi pfectio istius virtutis ꝓ intētiones sensibiles exīntes in sensu ꝺm modum: ꝺm quē sensus pficiuntur p sensibilia: que sunt extra aīam. Et ista est notificatio fantasie ꝓ ꝓ opatione.

¶ Deinde ponit notificationē eius ꝓ ꝓ virtute dicens. Et supple neēe est ꝙ ꝑma pfectio istius partis aīe sit virtus: que innata est se assimilare sensationib⁹ q̄ sunt in ipso sensu cōi. Post subdit. Sz Ari. ꝓpalauit in hoc sermone ꝓcedēs. s. notificationē fantasie ꝓ opatione z tacuit ꝓius scz notificationē fantasie ꝓ vtute siue potētia qz est manifestū: z qz post ꝛclarabit ipm. s. ꝓius mō pfectionis: ideo dimisit euz in hoc loco. Si tn vellem⁹ q̄ hic ærīberēt fantasia ꝓ ꝓ vtute p suam ꝓpriam opationē: vt inuit Alber. tunc deberet intelligi non in pdicatione idētifica: ꝫ cālisic. vz. fantasia est motus ꝛc. vtus in qua est mot⁹ ꝛc. Sed expositio Cōmē. melior apparet. ¶ Intelligēdum scdo ꝙ Arist. hic ꝑ fantasiam capiēdo ꝓ vtute iteligit vnū cōe ad imaginatiuā: cogitatiuam in hoie z estimatiuam in brutis: qō ꝑz qz multotiēs dicit ꝙ fantasia refuat spēs sensibilium: z hoc est opus imaginatiue. Aliqn aūt dicit ꝙ fantasia qdam est rōnalis: z ꝙ est principiuz mot⁹ ꝺm locū sil' cū appetitu: z ita ꝛ alijs: q̄ sibi nō cōpeterēt nisi fantasia cōprehēderet aliqd tanq̄z pficuū z psequēduz: aut tanq̄z nociuum z fugiēdum: hoc aūt comprehēsio est est opatio propria cogitatiue in hominibus: z estimatiue in brutis vt oñdetur. Aliter enim eēt Ari. diminutus in æterminādo ꝛ vtutib⁹ iteriorib⁹: cū in nullo loco æterminaret ꝛ cogitatiua siue estimatiua vtute. Possum⁹ q̄ dicē ꝙ Ari. i pcedēti cap. ꝛtermīauit ō sensu cōi: hic vno ꝺm one determinat de imagiatiua: z cogitatiua: siue estimatiua: quas fantasiā appellat. De memoratiua aūt de-

terminat in libro de memoria z reminiscētia: lz aliqui velint q̄ p fantasiā Ari. intelligit oēs vtutes interiores seḡntes sensum cōez: z p sensuz sensus exteriores fit cuz sensu cōi in quo eoz iudicia pficiunt. Et fz hoc clara eēt diffō fantasie zc. ¶ Intelligēduz 3° q̄ ista descriptio fantasie ex tribus ptibus integrat. Quaz pma est q̄ est mot⁹ factus a sensu fm actū: z p hoc differt ab opationib⁹ sensuū exterioz: q̄ nō fiunt a sensu: fz a sensibili: 2uenit aūt opatione sensus cōis: z aliaz vtutū interioz. Et cum dr̄ q̄ est mot⁹ factus a sensu fm actū: intelligi dz q̄ est vl qui fuit in actu: q̄ p spēs acceptas a sensu qui fuit in actu pōt imaginatiua: aut cogitatiua opari nullo sensu pro tūc in actu exñte: vt pz in sōniantib⁹. Nā postq̄z sensus exterior erfis in actu imutauit sensuz cōem: z sensus cōis imagiatiuā: z imagiatiua cogitatiuā: z cogitatiua memoratiuā: stat spēs sensibiles reseruari in imaginatiua vl memoratiua nullo sensu exteriori pro tunc sentiēte: vt in dubio patefiet: z ab illis moueri poterit cogitatiua. ¶ Scōa pticula descriptionis est similis illi. Et p hoc q̄ motus fantasie. i. imagiatiue z cogitatiue vel estimatiue fit a motu sensus: z illi est similis nō solum quo ad obm repsentatum: sed z quo ad modum repsentandi: qui est induiidualis: differt a spē intelligibili z intellectione: que q̄z repsentant vl̄r non assimilātur hoc mō motui sensus. ¶ Tertia particula est fm quam aīalia habētia eam multa agūt z patiunt. s. applēndēdo obm sub rōne 2uenientis vel discō uenientis: p2oficui vel nociui: z p hoc differt ab opatione sensus cōis q̄ nō applēndit 2uenies vel disconueniēs: z ab opatione memoratiue: q̄ nō est cognoscitiua: ex quo pz: q̄ fantasia p opōne fz q̄ hic capit est mot⁹ imagiatiue z cogitatiue vtutis vel imaginatiue: z estimatiue.

Sed posset hic aliqs dubitare: q̄z supr̄° posuit Ari. dūiaz iter opōnē z fantasiaz dicēs: q̄ fm opinionē multū cōpatimur aut 2fidimus: z fm appetitū mouemur. nō āt fm fantasiā: fz sic sum⁹ nos hītes: sicut si in picturis aspicerem⁹ terribilia aut 2fidēdū zc. hoc aūt repugnare vr̄ illi qđ hic dr̄: q̄ fm fantasiā aīalia multa agūt z patiunt. ¶ Rñdet q̄ hītes appetitū vt hoīes magis mouent fz appetitū: z agūt z patiunt pr opinionē que est sequēs iudicium intellus: q̄z pr fantasiam q̄ est sequēs iudicium sensus: z hoc voluit Ari. supra q̄n hoīes vtūr nō stāt in determiatione fantasie: fz pcedūt ad determiationē ipsius intellus: fz bruta que nō hīt intellm stāt in determiatione fantasie capiēdo fantasiā vt supra: z fm eam multa agunt z patiunt. quare zc.

¶ Et insuper z veram z falsaz esse. Atq̄ id propterea fit: quod sensus qdem proprioꝝ est verus: aut raro ad modum suscipit falsitatem. At est sensus eius etiam rei: cui propria sensibilia accidunt: vbi iam fit: vt ipsa fit falsus. Nam nō est falsus. si albū dixerit esse: sed si album hoc aut aliud eē. Est preterea cōmuniz sensus: que qdem perinde atq̄ propria his accidūt que sunt per accidens sensibilia. Dico autem motum z magnitudinem: que vt patet accidunt sensibilibus: circa que maxime erroꝝ deceptioq̄ fieri sensu potest.

¶ Et esse veram z falsam. Hoc aūt accidit propter hoc q̄ sensus proprioꝝ qdem est verus: aut q̄z paucissimum habēs falsuz. Scōo aūt accidere hoc: z iam ptingit mentiri. Quod qdem enim album non mentitur. si aūt hoc albuz: aut aliud mentit. Tertio aūt cōmunium z consequētium accidētia: quibus insunt propria. Dico autez vt motus z magnitudo accidūt sensibilibus: circa que est maxime iaz decipi fm sensuz.

¶ Declarat descriptionē fantasie: z pmo quo ad primam partem: scōo quo ad alias duas. ibi. (Qm̄ autez visus.) De prima Arist. probat q̄ fantasia est motus factus a sensu fm actū per hanc rōnez. Omne illud qđ verificatur z falsificaf fm veritatē z falsitatē sensus in actu: vl est sensus in actu vel est motus z effectus causatus ab eo: fz fantasia verificaf z falsificatur fm veritatē z falsitatez sensus in actu: z nō est sensus in actu: ergo est motus factus a sensu fm actū: maiorē non probat Ari. q̄z est de se manifesta: sed minorē quo ad primaz partem triplr probat. s. fantasia verificaf z falsificatur fm veritatē z falsitatē sensus fm actū: primo ex parte sensibilium ppriorū: scōo ex parte sensibilium per accidēs: tertio ex parte sensibiliuz cōium dicēs. Et supple contingit ipsam fantasiaz eē veram z falsam: hoc aūt accidit ppter hoc q̄ ppriorū qdem sensus est verus: aut q̄z paucissimū habens falsum: sicut ergo sensus respectu ppriorū est vtp̄m verus z raro falsus: q̄z nō nisi deficiente aliqua conditionum req̄sitaruz ad rectū iudicium sensus: ita est de fantasia: quod non est nisi q̄z respectu ppriorū fantasia verificaf z falsificaf fm veritatē z falsitatem sensus fm actū. Scōo aūt accidere hoc. i. circa sensibile p accidēs: z hoc iam ptingit mētiri. s. ipsam fantasiam fm q̄ circa ipm mentit sensus: qđ qdē albū nō mētit sensus: nec fantasia: z circa alia sensibilia ppria stantibus 2ditionibus debitis. Si aūt hoc albū aut aliud vt filius Cleonis: aut Diarij: z circa hmōi sensibilia p accēs: bene mentit sensus: z sīlr fantasia. Tertio āt respectu cōium z cōsequētium corpora nālia qbus insunt accidētia ppria. Dico aūt vt motus z magnitudo: z reliqua sensibilia cōia: que accidūt corporibus sensibilibus: z ista sunt illa circa que est maxime iaz decipi fm sensuz: z ēt fm fantasiam: qđ non est ppter aliud: nisi q̄z fantasia quo ad veritatem vel falsitatem insequitur sensus.

¶ Motus igitur hisce: qui fit a triplici tali sensu differētiam ob idipsum nimiruz habebit atq̄ primus qdem cuz operatio sensus adest: est verus. Ceteri vero falsi etiaz eē possunt: z presente atq̄ absente: presertim cum a sensu longe sensibile distat.

¶ Motus autez ab actu factus differt a sensu qui ab his tribus sensibus. Et primus qdem presentis sensus verus: alij autem presentis z absentis erunt vtiq̄ falsi: z maxime cum procul sit sensibile.

¶ Nunc ꝓbat secundaz partē minoris. s. q̄ fantasia non fit sensus fm actū: q̄z illō qđ plus falsificaf q̄z sensus fm actū nō est sensus fm actū: sed fantasia plus falsificatur q̄z sensus fm actū. ergo zc. Dicit ergo. ¶ Motus āt factus ab actu. i. fantasia que est mot⁹ factus a sensu in actu: differt a sensu qui est ab his tribus sensibus. i. qui est fm hos tres modos sentiēdi. Nam fm hos tres modos sentiendi: videlz sensibilia ppria: per accidēs: z cōia: differt fantasia a sensu: q̄z in oībus illis plus falsa est fantasia q̄z sensus: vnde z primus qdez sensus qui est sensibiliuz ppriorum

rum respectu obiecti presentis semp erit verus. Alij aūt sensus qui sunt sensibilium p accidens z cōmuniuz erūt vtiq̄ falsi respectu obiecti p̄sentis z absentis: z maxime cum sensibile sit procul idest distans. Et tunc suppleatur rō: quia presentia z propinquitas obiecti faciunt ad veritatem cognitionis: absentia vero z longinquitas faciunt ad eius falsitatem: cum per fantasiam comprehendamus obiecta absentia: z ad magis longinquam distantiam p sensum: iō fantasia plus falsificatur q̄z sensus.

¶ Si igitur nihil aliud preter imaginationem habeāt ea: que dicta sunt. Sitq̄z idipsuz qđ diximus ipsa imaginatio motus is est profecto qui fit a sensu iam operante.

¶ Siquidez igitur nihil aliud habent que dicta sunt nisi fantasiam: hoc autem est qđ dictum est: fantasia vtiq̄z erit motus a sensu fm actum factus.

¶ Hic ponit conclusionem dicens. Si quidem igitur nihil aliud habent ea que dicta sunt nisi fantasiam: hoc autem est quod dictum est. videlicet q̄ fantasia verificatur z falsificatur fm veritatem z falsitatem sensus in actu: z q̄ ab eo deficit in veritate fantasia vtiq̄z erit motus a sensu facta fm actum. ¶ Intelligendum primo fm Cōmē. cōmento. 161. q̄ contingit vt in imaginatione accidat verum z falsum cum sit motus a sensu qui est in actu: ex hoc q̄ narrato de hoc quod accidit in sensu. Sensus enim quidam verus est in maiori pte: z est sensus qui est rez propriarum: verbi gratia. hoc est albū aut nigrum: z qdaz est falsus in maiori parte: z est duobus modis. s. sensus sensibilium accidētaliuz: verbi gratia. q̄ iste albus est Sortes vel Plato. z sensus sensibilium cōium: verbi grā: quantitas z motus: quoniam in his duobus modis sensibiliuz cadit error: z cum ita sit: neče est vt imaginationi accidat de hoc illud qđ accidit sensui z plus zc. Cōmentū est clarum ex dictis. ¶ Intelligendum secōo fm Egidium q̄ due sunt cause ppter quas plus falsificaf fantasia q̄z sensus. Prima est q̄z fantasia causatur a sensu: z maior accidit defectus in effectu q̄z in causa. Scōa est: q̄z sensus non comprehendit sensibilia nisi in presentia: fantasia aūt cō prehendit sensibilia in eorum absentia fm quem moduz maior accidit falsitas non solum respectu sensibilium per accidens vel cōium: sed etiam respectu sensibilium ppriorum. Et cum dicitur supra: q̄ sensus ppriorū semper est verus: intelligit stantib⁹ debitis 2ditionibus: q̄z aliqua eaz deficiente ipm falsari ptingit: vt hic inuit Aristo.

¶ Cum autē visus maxime sit sensus: hinc est quod nomen imaginatio ab ipso lumine sumpsit: fantasiaq̄z dicitur: quia sine lumine visio fieri nequit: at quia imaginationes immanēt: sensibusq̄z similes sunt: ideo per ipsas animalia bestie inquaz atq̄ homines multa agunt. Ille quia mentis sunt vt patet expertes. Homines: q̄z mens perturbatione nonnunq̄z: vel morbo: vel somno submergitur. Sed de imaginatione qdem determinatum sit hactenus. Satis enim quidnam ipsa sit: z cur sit hisce: que iam dicta sunt explicauimus.

¶ Quoniam autem visus maxime sensus est: z nomen a lumine accepit: quoniaz sine lumine non est videre. Et quoniam immanēt z similes sunt sensibus: multa fm ipsos operantur animalia. Alia quidem quia non habent intellectū: vt bestie. Alia vero ex velamento intellectus: aut passione: aut egritudine: aut somno: vt homies. De fantasia quidem igitur quid est: z p̄pter quid est dictum sit in tantum.

¶ Hic declarat alias duas partes diffinitionis fantasie. s. q̄ est motus similis motui sensus: z q̄ fm eam animalia multa agunt z patiuntur. Et q̄z prima est clara ex dictis. nam ex quo motus fantasie fit a sensu in actu: siue a motu ipsius sensus: z effectus sue cause assimilatur saltez ꝓpinquus: sequitur motum fantasie motui sensus assimilari. ideo instat Arist. in declaratione alterius partis que est magis dubia premittēdo primo causam propter quā fantasia est sic nominata dicēs. Quoniam autem visus est maxime sensus: q̄z perfectissimus inter omnes: z nomen a lumine accepit ipsa fantasia: quoniaz sine lumine nō est videre: z q̄n̄ manent z perseuerant motus fantasie: z sunt similes sensibus. i. motibus factis in sensu: animalia in quibus isti motus fiunt multa operantur fm ipsos motus fantasie. Alia quidem quia non habent intellectum vt bestie: alia vero ex velamento intellectus: aliquando passione. s. animi vt ira vel gaudio: aliq̄n egritudine: vt in freneti: z aliquando somno vt homines. De fantasia quidem igitur qđ quid est dictum est in tātum.

¶ Intelligendum primo q̄ phos apud grecos idem est q̄ lumen: z q̄z in lumine oīa apparent visui: qui est perfectissimus sensuum a phos deriuatū est phanos: qđ idem est qđ apparitio. Fantasia ergo q̄: dicit a phanos qđ est apparitio: a lumine dicitur nomē sumpsisse: z sumendo nomē a lumine sine quo nihil videt visus dicit ex consequenti etiaz habuisse nomē a visu. ¶ Intelligēduz secōo. q̄ quia animalia magis operantur fm iudiciuz virtutis superioris q̄z inferioris: cum intellectus sit supior ad fantasiam: si animalia aliqua operant fm fantasiam z non fm intellm: hoc er duplici causa accidere potest: p̄° si talia animalia nō habent intellectū vt bestie. Secūda si hēant eum velatum z impeditum: vt hoīes: z hoc tripliciter potest cōtingere. Primo sorti passione animi: vt ira: timor: vel huiusmodi: nam cōtingit aliquē esse taliter iratuz vt fere nihil intelligat. Secūdo hoc cōtingere pōt ex egritudine: vt quia est ebrius vel freneticus. nam patiētes tales egritudines magis per fantasiam mouenf q̄z per intellectum. Tertio hoc potest contingere somno: in quo vt plurimum ligatur intellectus: z viget fantasia.

Ad clariorem intelligētiam z complemētum superius dictoꝝ dubitandum videt de numero sensuuz interioꝝ: z de diuersitate suarum opationum z distinctione obiectoꝝ suoruz. In qua materia: z si varie apud modernos reperiantur opiniones: q̄z tamē antiqui in ea melius senserunt: ideo ad opiniones ipsoꝝ me trāsferam declarando qd in hac re senserint hi tres clarissimi viri. s. Auer. Auicē. z maior Albertus posterior illis: premittendo tamen aliqua ad oēs illoꝝ opiniones vtilia. ¶ Et primū qdem est q̄ virtutes sensitiue sunt duplices: q̄dam enim sunt apprehensiue de foris: z quedā sunt apprehēsiue de intus. Ille dicūtur apprehēsiue de foris que immediate a sensibilibus imutant non precedēte imutatione alterius sensus: que eadē causa dicūtur sensus exteriores: dicunt etiaz sensus par-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ticulares: qz vnaquęqz earum determinata est ad cognoscendum tm vnum genus sensibiliuz ppriozz: vt visus ad cognoscędum solū colorem: auditus solum sonum: z ita de alijs. Et iste sunt quinqz z gbus diuisim in ppriis capitulis supra determinatum fuit. s. visus: auditus: olfat°: gustus: z tactus. Ille vo dicuntur apprehensiue dentus: quę nō imediate imutantur a sensibilibus: sed precedēte imutatione alterius sensus: que ex eadez causa dicunt sensus interiores: z has Auicēna appellat virtutes occulte comprehēsiuas: priores autez manifeste comprehēsiuas: z de his tractauit Arist. in duob° capitulis imediate precedētibus. ¶ Scdo premittēdum sm Albertū qz forma sensibilis aliud esse habz in corpore sensibili: z aliud in anima: aut viribus: aut organis eius. Nam in corpore sensibili habet esse naturale: in aīa vero habet esse abstractum: sm qz est eius cognitio sensibilis aut intelligibilis aut spēs tali cognitioni imediate deseruiens. Huius autē abstractionis forme sensibilis quattuoz gradus reperiuntur. Primus est quo forma abstrahitur a materia sed non abstrahitur a presentia materie: nec ab eius appēditijs: z hoc modo habet eē forma sensibilis in sensib° exteriozibus: z in sensu cōmuni: qui recipiunt spēs sensibilium sine materia: cum hoc omni sensui sit cōmune: sz tamē non recipiunt nisi cum presentia materie: quia nō nisi presente sensibili: z cum cōditionibus siue appēditijs materie que sunt hic z nūc z reliqua huiusmodi. Secūdus gradus abstractionis est quo forma abstrahitur a materia z ab eius presentia: sed non ab appenditijs materie: z hoc modo reperitur forma in virtute imaginatiua que retinet species sensibilium in ipsorum absentia. Tertius gradus abstractionis est dum virtus apprehensiua ex specie forme sensate elicit spēm intēctionis nō sensate per sensum exteriozem: sicut dum estimatiua ouis ex cognitione coloris lupi motus figure z reliqs huiusmodi sensibilibus elicit speciem inimicitie iudicādo ipsum inimicum z fugiendum: z ita de alijs. Quartus z vltim° gradus abstractionis est dum forma abstrahitur a materia z eius presentia z eius appenditijs: z hunc modū abstractionis habet forma in intellectu: qui solus inter anime vires recipit vniuersaliter: vt in tertio patebit.

¶ Tertio premittendum qz eorum que cognoscuntur p sensus interiores quedam dicūtur forme sensate: z quedam dicuntur intentiones nō sensate: forme sensate sunt sensibilia propria z cōmunia: que per sensus exteriores cognoscuntur. Intentiones autez non sensate sunt quedam proprietates que inueniuntur in indiuiduis substātie simul cum sensibilibus formis: z nō cognoscūtur per aliquem sensum exteriozem: sed bene possunt cognosci per aliquem ex sensibus interioribus simul cum formis sensibilibus: vt post ostendetur: huiusmodi autem sunt bonitas z malitia: amicitia: inimicitia: paternitas: filiatio: māsuetudo: iracundia: quando: vbi: z reliqua hmōi.

¶ Quarto premittendum qz non est eiusdē virtutis organice bene recipere species z eas bene cōseruare: quoniam ad hoc qz talis virtus sit bene receptiua specierum requiritur dominium humiditatis super siccitatē in cōplexione sui organi: qz humidi est bene recipere passiones: licz eas male retineat: vt patet in aere: z aqua. z cō similibus. Sz ad hoc vt virtus talis sit bene cōseruatiua regitur ecōuerso dominium siccitatis sup humiditatē: quoniam siccū lz cum difficultate recipiat: cū tm recepit diutius retinet: vt pz in lignis lapidibus z hmōi.

His premissis dicendū est sm Auerroz: vt infra patebit cōmento sexto tertij de anima: qz quattuoz sunt virtutes sensitiue interiores. ¶ Prima est sensus cōmunis sic dictus: non quia sit cōmunis sm predicationem: sed quia cōmunis est sm imutationem: cum recipiat imutationem oium sensibilium: cuius operatio est cognoscere omnia sensibilia sensuuz exteriozz: tam propria qz cōmunia: z ponere inter ea cōuenientiam z differētiam: z cuz hoc cognoscere sensationes sensuū exteriozz: vt patuit supra in capitulo proprio. Et hic sensus non cōseruat species cessante eius cognitione: cuius sedes est medietas anteriox primi ventriculi cerebri. ¶ Secūda virtus interioz est imaginatiua que non est cognoscitiua: sed habet reseruare species sensatoz per sensum cōmunem in ipsoz absentia z cessante eius cognitione: quod non facit sensus cōmunis: z hac de causa dicitur thesaurus formaz sensibilium: cuius sedes est posterioz medietas primi ventriculi cerebri. ¶ Tertia est virtus cogitatiua in homie z estimatiua in brutis: que ex specieb° z cognitione formarum sensatarum elicit species z cognitionem intentionum non sensatarum: vt ex cognitione huius coloris sortis: huius magnitudinis: z hui° figure z alioz eius sensibiliuz propriorum z cōmunium peruenit in cognitionez sue amicitie: sue filiationis: z māsuetudinis: z reliquoz taliuz. Et hec virtus est illa que componit formas cū formis: aut intentiones cum intentionib°: aut intentiones cū formis iudicando hoc album eē: hoc dulce: hūc amicuz esse: hoc vtile: aut hoc album esse: hūc filium: z ita in alijs: cui° sedes est medius ventriculus cerebri. Cogitatiue autem virtuti multa alia valde notabilia attribuit Cōmentator in plurib° locis eius excellentiam declarantia: de quibus ab eo a volente queratur in propriis locis. ¶ Quarta z vltima est virtus memoratiua: cui° est reseruare species non solum formarū sensibilium: sed etiam intentionum non sensatarum: cū differentia preteriti temporis in ipsorum absentia z cessante omni cognitione: quod non facit cogitatiua: qz non est eiusdem virtutis organice bene recipere z bene retinere: z hui° sedes est posterioz vētriculus cerebri: z appellata est thesaurus intētionum non sensatarum: z est solum reseruatiua. ¶ Sunt ergo sm Auerroym quattuoz virtutes interiores: due cognoscitiue solū: vt sensus cōmunis z cogitatiua vel estimatiua: z alie due solū reseruatiue z nō cognoscitiue: vt imaginatiua z memoratiua. ¶ Et quo segtur qz cognitiones que fiunt in actu memorandi vel reminiscēdi: aut que fiunt in somniantib°: lz fiant per spēs reseruatas in memoratiua vel imaginatiua: sunt tm sensationes cogitatiue: vel estimatiue virtutis aut sensus cōis. ¶ Utrum autem sicut spēs reseruate in memoratiua possunt mouere cogitatiuā: sic spēs in cogitatiua existētes possint mouere imaginatiuā: z ille que sunt in imaginatiua possint mouere sensuz cōmunē difficultas est nō parua. ¶ Quidam enim tenēt qz sic: imo qō plus est volūt qz spēs existētes in sensu cōmuni vel organo ei° possint imutare sensus exteriozes: z consequēter qz sensus cōmunis z sensus exteriozes sm talem imutationem refleram possunt sentire sensibilia in eoruz absentia: qđ hoc facere non possent sm imutationem rectam imediate a sensibilib° prouenientez. Et sm hoc saluant qualiter formiētes non facta per fecta opilatione in meatibus cerebri possunt per sensus exteriozes sentire: z opera vigilantium exercere. ¶ Ego tamē puto qz tuti° sit tenere oppositum: quia si spēs existentes in organo cogitatiue possent mouere imaginatiuam cum in organo cogitatiue sit spēs intētionis non sensate imaginatiua illam recipe posset: imo nulla spēs eēt i memoratiua quin sibi similis eē posset in imaginatiua: z ita posset imaginatiua cum differētia preteriti reseruare: quod non est cōcessum. ¶ Dicēdum ēt est: qz siē sensus exteriozes nō cōponunt nec diuidūt sic nec sensus cōis: lz iudicat album dulce

dulce: vel album non amarum: z ita in alijs absqz copula verbali. Cogitatiua autem videē non solum componere z diuidere: sed etiaz ratiocinari circa indiuidua: sicut intellectus circa vniuersalia: licz quidā velint qz solius intellectus sit componere z diuidere z discurrere de propositione ad propositionez. Cogitatiua vero vel estimatiua discurrit nō formando ꝓpositiones. vt sortes est amicus: ergo iuuatiuus. Plato inimicus. ergo nociuus. Nec addere volui ad bonitatē doctrine. ¶ Auicēna autem has virtutes quinqz esse fatetur: quarum prima est sensus cōmunis: z in hac conuenit cum priori opinione. Secunda apud eum est fantasia que est solum reseruatiua formarum sensatarum: eo modo quo apud sensuz fuerunt: sicut precedens opinio dicit de imaginatiua. Tertia virtus est que vt ei impat dicit estimatiua: vel vt ipsamet ad suam peruenit operationem appellatur imaginatiua: vt autez ei imperat intellectus dicitur cogitatiua: z hec virtus est cognoscitiua sensatorum per sensum cōem: z figmenta componit: vt montem aureum: seu smaragdinum: huiscerui: z reliqua huiusmodi. Quarta virtus est estimatiua: que nō solum cognoscit formas sensatas: sed etiam intentiones non sensatas componendo z diuidendo: vt in priori positione dicebat de cogitatiua: z harum duarū virtuuz locus est medius ventriculus cerebri: inter quas est duplex differētia. Prima quia hec vltima cognoscit intentiones non sensatas: quas precedens non cognoscit. Secunda qz huiusmodi apprehēsionē sequuntur iudicia sm que nō solum bestie: sed etiam homines plerunqz se regunt in operationibus suis: iudicādo hoc esse vtile z prosequendū: illud vero nociuum z fugiendū: illum esse filium z diligendū. illū vero inimicū z odiēdū: z ita de alijs. Ad apprehensionem autem prioris talia iudicia non sequuntur. Quinta est memoratiua: cuius operatio z sedes est vt dictū est supra. ¶ Albertus vero licz has vtutes dicat esse qnqz nō tñ oīno conuenit cum Auic. Prima igitur sm ipsum est sensus cōis: z in hoc cōueniunt omnes. Scda est imaginatiua que non soluz reseruat species formarum sensatarū: dato qz non sit in presentia: sed etiam eas cognoscit: z maioz est eius bonitas in retinendo qz in recipiēdo. Econtra vero sensus cōmunis maioz est bonitas in recipiēdo qz in retinēdo. Tertia virtus est estimatiua: que nō solum formas sensatas: sed etiā ex eis elicit intentiones non sensatas iudicādo istum esse filiū: z ei esse miserendū: illum esse inimicū: z ab eo esse fugiendū hoc esse proficuū z prosequendum: illud nociuuz z fugiendū z ita de alijs: propter quod hec virtus non solum est cognoscitiua: sed etiā motiua sm locum: z has tres virtutes dicit reperiri in quolibz animali habente vnū vel plures de sensibus exteriozib°. Quarta virtus est fantasia cuius opus est cōponere formas cum intentionibus: z formas cū formis: z intentiones cuz intētionibus: quod ad duos fines ordinatur. Unus est maioz cognitio particularium que hīi potest ab aīa sensitiua: in qua per affirmationē vel negationem hoc iudicatur esse hoc: z hoc iudicatur non esse illud. Alius finis est opus circa particularia taliter cognita eligēdo vnū: z refutando aliud: z hec virtus reperit soluz in aīalibus perfectis sm quā multa ex eis per modū artis faciunt casas: z sibi puident de nutrimēto per longū tēpus: z ita de alijs. Quinta est virtus memoratiua: de qua dictū est supra. Et sm Albertū tres sunt interiores virtutes tantū cognoscitiue. s. sensus cōis estimatiua: z fantasia: z vna tantū reseruatiua. s. memoratiua z vna cognoscitiua z reseruatiua: z illa est imaginatiua. Et in hoc sit finis huius libri secundi. ¶ Gratias agēdo altissimo deo: quoniā hunc scripto sup scdo lib. de anima ego Gaietanus finem imposui.

¶ Incipit expositio clarissimi z celeberrimi phi Gaietani Thienēsis super tertio de anima Ari. philosophoꝝ principis greco rum sapientissimi.

De anime autē ea parte qua cognoscit atqz sapit: siue sit separabilis: siue non separabilis magnitudine: sed ratione. Considerandum deinceps est quam differētia habet quoqz pacto tandem fit intelligere.

De parte aūt aie qua cognoscit aīa z sapit: siue separabili existente siue non separabili sm magnitudinē sed sm rōnem cōsiderandum quam habet differentiaz: z quomodo quidem fit ipsum intelligere. T.cō.1

¶ Iste tertius liber de aīa: in quo posqz Ar. determinauit de vegetatiuo z sensitiuo nūc ꝓsequit determinando de alijs duobus gradibus aīatoꝝ. s. intellectiuo: z sm locuz motiuo z sm hoc continet hic liber duos tract. in quoꝝ p determinat de po° intellectiua. In scdo vero de po° sm locum motiua. tractatus secūdus incipit ibi. ¶ Qm autē aīa sm duas. Primus tractatus diuidit in sex capta in quoꝝ primo notificat intell'm polem per cōparationē eius ad sensum In scdo determinat de obto intellis polis. In tertio determinat de intellu agente oīdēdo eius necessitatē. In quarto determinat de operationib° intellis polis. In quinto notificat intell'm polem per comparationē ad fantasmata a qb° mouet. In sexto facit recapitulationē pus dictoꝝ. 2m caplm incipit ibi. (Qm aūt aliud est magnitudo.) 3tium incipit ibi. (Qm aūt sicut in oi nā.) 4m incipit ibi. (Indunsibiliū qdē igitur intelligētia.) 5m ibi. (Videt aūt sensibilē ex potentia exīte.) 6m ibi. (Nunc aūt de aīa.) Primus capitulū diuiditur in duas partes: in quaꝝ prma Ari. ꝓmittit intentionē suā. in scda ꝓsequit. 2a ibi.) Si igit intellige re.) De ꝓ' intēdit qz de parte aīe intellectiua siue separeē ab alijs aīe partib° subto z rōne: siue rōne tm sunt duo cōsiderāda pn'. Primū est quō differat intellectiua ab alijs partib° aīe. sm est qualr fiat ipm intelligere qō eoꝝ ratio eius. Dicit ḡ de parte aūt aīe qua cognoscit aīa z sapit siue sepabili exīte: siue nō sepabili sm magnitudinē. s. ab alijs partib° aīe: lz solū sm rōnē z diffonē cōsiderādū est: quā hz dīaz ad alās aīe ptes: z quō qdē sit ipm intelligere. ¶ Intelligēdū ꝑ qz multiplr aliq dīr ptes aīe Uno° dīr aliq partes aīe cēntiales: quō vult Com. vt postea patebit: qz intells agēs: z intells polis sint due sube in diuisibiles z erne cēntialr ꝓstitutes aīa z intellectiua. Secūdo mō dīr aliq ptes aīe potētiales: sm quē modū cōiter dī: qz itells agēs z itells polis sunt ptes aīe intellectiue potētiales: qz nāles po° ab eius cēntia manātes. Tertio° dī ps aīe de pte eius subtiua sic aīa intellectiua dicit pars aīe in cōi: z quolibz hoꝝ modoꝝ pōt sumi ps aie in ppsito sm varias opiones. ¶ Intelligēdū scdo qz Ari. ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

partē aīe q̄ cognoscit ꝛ sapit itelligit partē aīe intellectiuā ꝛ p cognoscere intelligit cognoscere p:acticū. p sapere vō cognoscere sp̄eculatiuū: Dz in trāslatione quā Cōmē. exponit dicit textus cognoscit ꝛ itelligit. vbi dic̄ Cōmē. cōmento p̄mo. Et videt q̄ intēdebat hic p cognitionē sp̄eculatiuā: ꝛ per intellm cognitionē operatiuā: cui intellectus. s. operabilū sit cōis oīb⁹: cognitio aūt speculabilium nō. Alīj dicunt q̄ per cognoscere intelligit apprehēdere per intellm: ꝛ per sapere vō iudicare qđ sequit ad eius apprehensionē. Alīj dicunt q̄ per cognoscere intelligit apprehēsionē simplicitū: per sapere vō apprehensionē cōpositoꝛ. Sm affirmationē ꝛ negationē. Et posset addi expositio q̄rta: q̄ per cognoscere intēdit notitiā p̄ncipiorū: per sapere at notitiā p̄clonē: ꝛ quelibz est tolerabilis.

¶ Intelligendum tertio q̄ dixit siue separabili existēte: siue non: ꝓpter opionē ℙlatonis: qui posuit aīe partes siue potētias in eodē indiuiduo abiuicē differre nō solū sm essentiā ꝛ diffinē. sed etiā sm subm: ponendo intellectiuā in cerebro: concupiscibilē in corde: nutritiuā in epate ꝛc. vt alias fuit ostensum. Vult ergo Aristo. q̄ siue illa opinio ℙlatonis sit vera: siue nō: q̄ illud nō facit diuersitatem in ꝓposito: qn semp de parte aīe intellectiua sint illa duo consideranda. s. qualr differat ab alijs aīe partibus: ꝛ quō fiat ipsius intelligere. ¶ Intelligēdū q̄rto sm Cōmenta. cōmento eodē: q̄ necesse est vt virtutes diuerse in his duob⁹ diuersent. s. in p̄ma ꝛ vltima p̄fectione: ꝛ in actione ꝛ passione. ꝓpria: ꝛ cū in his duobus fuerint diuerse. manifestuz est: q̄ necesse est vt diuersent in q̄litate actionis si fuerint actiue: aut passionis si fuerint passiue aut in vtroq̄ si fuerit vtrūq̄: ꝛ per diuersitatē virtutū in p̄ma p̄fectione intelligit diuersitatē earū in essentia: per diuersitatem aūt in vltima p̄fectione intelligit diuersitatē earū in operatione. s. in actione: aut passione. ꝓpria. Et si fuerint diuerse in actione aut passione: ēt diuersificabunt in modo agendi. aut patiendi. q̄ aliter agit calidū: ꝛ aliter frigidū: aliter patitur qđ rarefit: ꝛ aliter qđ cōdēsatur. Ari. ergo intendit inquirere ꝛc potētia intellectiua qualr differat a virtute sensus ꝛ imaginationis in p̄ima p̄fectione ꝛ in scōa. scz in passione. ꝓpria: cum eius operatio in passione consistat.

¶ Si igit ipsum intelligere sit vt sentire: aut pati qđā erit ab ipso itelligibili: aut aliqd aliud tale. Vacare igit ipsa passione: Dz forme susceptiuā esse oportet: ꝛ potētia talez. Sed non illaz esse: ꝛ similitudinē subire cū sensu vt quemadmodū sese hz ad sensibilia sensus. sic sese hz ad intelligibilia intellꝰ.

T.cō.2 **¶ Si igit ē itelligere sic̄ sētire aut pati aliqd vtiq̄ erit ab itelligibili: aut aliqd hi⁹ alterū.**

T.cō.3 **¶ Impassibilē ḡ oz ee: susceptiuū āt spēi: ꝛ potētia hi⁹: scz nō h. Et sit̄ se hre sic̄ sensitiuū ad sensibilia: sic intellectiuū ad intelligibilia.**

¶ Prosequit de intento. p̄mo ostēdēdo qualr intellectus differat a sensu cōparando intellectū ad sensuz: ꝛ cōtinet duas ptes. q̄ p̄mo cōparat intellectū ad sensuz sm cōuenientiā. scōo sm dīam ibi. (Unde neq̄z misceri. (Prima iterū in duas: sm q̄ duas cōueniētias ponit inter intellectū ꝛ sensum. scā ibi. (Necesse ē itaq̄z.) Prima cōueniētia intellectus ad sensus est q̄ sicut sentire: qđ est propria operatio sensus: non est ꝓprie pati. sed est aliqd silr passioni: sic intelligere qđ est ꝓpria opatio intellectus potis: de quo hic determinat: nō est ꝓprie pati. sed est aliqd simile passioni. Dicit itaq̄z igit si p:o q̄ intelligere ē sicut sentire: aut intelligere vtiq̄z erit aliqd pati ab intelligibili: aut erit aliqđ hi⁹ alterū. scilr passioni: ꝛ q̄ sic ē q̄ intelligere nō est ꝓprie pati. Dz est silr passioni: ideo subdit. Impassibile ḡ oz. s. ipsum intellm: susceptiuū aūt spēi. s. intelligibilis ꝛ potentia huius spēi. s. receptiua. sed non hc. i. ꝛc se nō hns actu aliquā spēm: ꝛ opz silr se hre sicut sensitiuus ad sensibilia sic itellectiuū ad intelligibilia. ¶ Intelligēdū p̄mo q̄ Ari. hic intēdit ostēdere q̄ intellꝰ potis ē virtus passiua. Et q̄ p̄ncipiū huius pscrutationis est scire in quo genere est intelligere. vt dicit Cōmēta. cōmento 2ª ideo prius inuestigat: vtrū intelligere sit passio sicut sentire: an actio: ꝛ si est passio, vtrū sit cū transmutatiōe vt ꝛ passio sensus: aut non. Et soluēdo ad ista vult: q̄ intelligere sit receptio tm̄. i. passio pfectiua absq̄ trāsmutatione que fit cū abiectione cōtrarij: qō est: q̄ intellectus nō est corpus: nec virtus in corpore: sensus aūt dz q̄ est virtus in corpe: pōt pati non solū pfectiue: sed etiā corruptiue: q̄ excellens sensibile corrūpit sensum: vt superius fuit ostensum. In hoc ergo sm Ari. est cōuenientia inter intellectū ꝛ sensuz: q̄ sicut sensus nō hz de se aliquā spēm sensibilē: sed est in potētia passiua ad recipiēdū eas ab obiecto sensibili: ꝛ sentire non est ꝓprie pati. s. corruptiue: sed est silr. q̄ est pati pfectiue: sic intellꝰ potis nō hz de se aliquaz spēm intelligibilē: Dz est in potentia passiua ad recipiēdū eas ab obiecto intelligibili: ꝛ intelligere nō ē ꝓprie pati. s. corruptiue. sed est silr: q̄ est pati pfectiue: ió dixit Arist. q̄ ipassibile opz ipsum ee intellectū qđ intelligi debz de passione corruptiua: ꝛ ex hoc innuit in alio ee dīaz inter intellectū ꝛ sensum: vt dicit Cōmen. q̄ intellectui nō accidit trāsmutatio corruptiua ab intellecto: eo q̄ nō ē virtus in corpe. sensui aūt bene accidit trāsmutatio corrupti ua a sensato: q̄ est virtus in corpe. Ulio vero intelligi debeat sensuz esse virtute in corpe ꝛ nō intellm post apparebit. ¶ Intelligendū scōo sm Cōmē. cōm. 3º q̄ illa particula: ꝛ silr se hre: pōt dupl̄r introduci. Primo vt sit sicut ꝓcedētib⁹ cōclusa. Scōo vt per ipsam cōfirmentē ꝓmisse: ꝛ se hēat per modū p̄ncipij. vz. q̄ cū intellꝰ sic se hēat ad intelligibilia: sic ē sensus ad sensibilia: ꝛ sensus nō corrūpit a sensibili ꝓportionato: ꝛ ē susceptiuus spērum sensibiliuz: nullam habens de se in actu. ḡ silr intellectus nō corrumpit ab intelligibili: ꝛ ē susceptiuus spēz intelligibiliū: nullā de se hns in actu. ꝛ tūc in sermone erit trāsposito. Et subdit Cōmēta. q̄ est manifestū p se aut ꝓpe q̄ intellꝰ hz hāc ꝓportionē. s. ad intelligibilia: sicut sensus ad sensibilia: ꝛ q̄ hoc est q̄sti p̄ncipiū ad sciēdū ipm ee non passiuum: neq̄z transmutabilē. s. corruptiue.

¶ Quare necesse est ipsuz cū vniuersa intelligat nō mixtuz esse. Sicut Anaxagoras dixit: vt superet atq̄ vincat: id ē vt cognoscat atq̄ p:ecipiat. Alienum nanq̄ cū apparet iuxta p:ohibet atq̄ seiungit.

T.c.4 **¶ Necesse est itaq̄ qm̄ oia intelligit imixtū esse: sicut dicit Anaxagoras vt imperet: hoc aūt est vt cognoscat: intus enim apparens p:ohibebit extraneum: ꝛ obstruet.**

¶ Ponit scōam ꝓuenientiā inter intellm ꝛ sensum. ꝛ diuidit in duas. Prio facit ß. Scōo ꝓcludit ex dictis nām potis itellꝰ. ibi. (Quare neq̄z ipsi⁹.) Scda ꝓueniētia intellectus ꝛ sensus ē: q̄ sicut oz sensuz ee denudatū ab oīb⁹ formis sensibilibus: vt possit oēs illas cognoscere: sic opz itellm ee imixtū: ꝛ imālē: ꝛ denudatū ab oīb⁹ formis mālib⁹: vt possit oēs formas māles cogñscere. ió dic̄. Necesse ē itaq̄z

itaq̄z qm̄ intellꝰ potis oīa mālia intelligit ipz imixtū ee. idest imateriālē. sicut dixit Anaxagoras. sed Anaragoras dixit ipsum esse immālez: vt imperet oīb⁹ mālibus. Hoc aūt est. i. ideo est imaterialis vt cognoscat oīa mālia: q̄ si esset mālis: tunc intus enim apparens. s. forma materialis in eo cristens. p:ohibebit extraneū. i. aliā formā mālem in eo recipi: ꝛ obstruet. i. ꝓdiet eius cognitionē. ¶ Intelligendū ꝓmo q̄ de alio intellꝰ loquebat Anaragoras: ꝛ de alio hic determinat Ari. Nam anaxagoras loquebat ꝛc intellectu diuino: ponebat enī vnū chaos cōfusuz ꝓcessisse mūdi gīationē: ꝛ q̄ deus sequestrādo entia ex illo chaos mundū generauit. Ut ergo intellꝰ diuinus plene vñaret oībus mālibus: ipsum posuit penitus immālem. Ari. aūt hic determinat de intellectu humano: ꝛ vult ipz ee immaterialē. i. non organicuz neq̄z eductū de potentia māe vt oīa alia materialia itelligere possit. ¶ Et q̄ oporteat intellm humanū ee immixtū ꝛ imaterialē ad hoc q̄ itelligat oīa mālia ꝛclarat Egidius triplr hoc ee ex parte rerū cognitaz: nā si intellectus eēt materialis: cū semper mā habeat determinare ꝛ particulariçare formā: tūc intellectus vel determinaret ad certū genus cognoscibilium: vel saltē impediretur: ne posset oēs māles formas cognoscere: sicut pz in visu: tactu: ꝛ reliqs hi⁹. Mā visus qui est mālis determinat ad genus coloris inter oīa sensibilia ꝓpria: q̄ tamē nullū colorē in suo organo habz ió nō impedit a cognitione alicuius coloris. Tactus vō q̄ consistit in media ꝓportione tangibiliū qualitatū nō solum ꝛterminat ad tangibilia. sed etiā impedit: ne oīa tangibilia cognoscere possit: qm̄ silr calidū: ꝛ silr frigidum nō pōt cognoscere. Eodē modo si intellꝰ esset virtus mālis vel determinaret ad determinatum genus formaruz materialiū cognoscendū: vel saltē impediret ne oēs materiales formas posset cognoscere. ¶ Scōo idē ostendit ex parte modi cognoscendi ipsius intellꝰ. qm̄ si intellectꝰ eēt materialis non reciperet nisi indiuidualr vt hic ꝛ nūc ex quo indiuiduatio est ratione māe: ꝛ per ꝓns nō cognosceret nisi singulare: cōsequēs est falsuz: q̄ nos ponimus dīam inter singulare ꝛ vniuersale. ergo per aliquā vnaz virtutē vtrūq̄z cognoscimus: vt pz ex dictis in caplo de sensu cōi: ꝛ nō nisi per intellm: ex quo sensus est solū singulariū intellꝰ vero vniuersaliū. ergo intellꝰ cognoscit vniuersale. ¶ Tertio idē declarat ex parte potētie cognoscentis q̄ intellꝰ ē incorruptibilis: vt post oñdetur: ꝛ pz etiā q̄: sūi oīm ꝓpriū. s. vle est incorruptibile: sed oīs virtus mālis est corruptibilis. ḡ ꝛc. ¶ Intelligēdū scōo q̄ hic reperit̄ dupler lra: eandē tñ sniam cōtinens. Una dicit intus apparens enī ꝓhibebit extraneū ꝛ obstruet: ꝛ huic ꝓcordat trāslatio antiq̄: ꝛ sic exposita fuit. Alia aūt dicit. despectū apparere ꝓhibebit extraneū: ꝛ obstruet: quā cōtinuādo cū precedente exponit Albert. dicens: q̄ intellectus potis est imixtus. vt cognoscat omne despectū ab ipo: despectuz vocat id cuius forma nō in formaꝫ. Das enī formas oēs despicit intellꝰ: tanq̄z indignas sibi: quasi ꝓhibētes ipsuz intelligere. Si enīz esset aliq̄ forma informata ad hoc q̄ esset hoc aliqd. tunc hoc ipsuz ꝓhiberet ne appareret ei in cognoscendo alienū ꝛ cōtrariū ab illa forma: ꝛ impediret oīs rei cognitionē que obijcit ei: q̄ cōtrariū ꝛ diuersuz abilla forma recipi in eo nō posset eo q̄ neq̄z cōtraria neq̄z disperata pñt esse in eodem: ꝛ id qđ ineset ei nō haberet in potentia: ꝛ ideo si esset aliqua forma mixta impediretur ne potētia intelligeret omnia mālia. Nec sunt verba eius in quibus non multū ꝺeuiat a Cōmenta. cōm. 4. dum dixit loquēdo de intellectu possibili. Necesse est vt sit non mixtus corporibus: neq̄z corpus: vt comprehēdat omnia ꝛ recipiat ea. Si enī fuerit mixtus: tūc erit aut corpus: aut virtus in corpore: ꝛ si fuerit alter istoꝝ duoꝝ habebit formā ꝓpriā que impediet eum recipere aliquaz formā alienā ꝛc. Sicut igitur si oculus haberet aliquē colorē per illum impediret ne reciperet colores alios reliter ꝛ spūaliter: ꝛ ex consequenti nō posset illos cognoscere: cum omnis hi⁹ cognitio fiat per receptionē: sic si intellectus haberet in se aliquā formam materialē sibi ꝓpriam per illam impediret a receptione reali ꝛ spiritualiter ex consequenti a cognitione aliarū formarum mālium: ꝛ idem sequit si intellectus ponaꝫ talis forma materialis ¶ Intelligendū tertio sm Commētatorē cōmento eodem: q̄ Aristo. hic declarauit duo de intellectu possibili s. ipsum esse in genere virtutum passiuarū: ꝛ ipsum eē nō transmutabilē. s. corruptiue: q̄ neq̄z est corpus: neq̄z virtus in corpore: ꝛ hec duo sunt p̄ncipium oīum que dicuntur de intellectu: ꝛ primuz sic confirmat. Omnis virtus que mouet ab eo cui attribuit. i. ab obiecto respectu cuius operatur est passiua: sed intellectus est hi⁹ cum moueatur ab intelligibilibus. ergo intellectus est virtus passiua. pz 2ña. ꝛ maior: q̄: hec est dīa inter virtutes actiuas ꝛ passiuas: q̄ actiue mouent illud cui attribuunt. i. suuz obiectū: passiue aūt mouent ab eo cui attribuuntur. i. a suo subiecto. minor etiā pz q̄ intellectus mouetur a rebus intelligibilib⁹ mediātibus intentionib⁹ imaginatis: quas cōiter fantasmata appellamus: sicut sensus mouet a sensibilibus: q̄ tñ res intelligibiles nō mouēt intellectū possibilē nisi moueant ab intellectu agente qui au fert eas a materijs. facḱendo de potētia intellectis actu intellecta. ió alia intellectiua est actiua ꝛ passiua. nā sm q̄ intellecta mouent eam est passiua. sed sm q̄ intellecta mouent ab ea est actiua. Quare necesse est ponere in aīa rōnali has duas differentias. s. virtutē actionis: ꝛ est intellꝰ agens qui ad intellectionē actiue concurrit: ꝛ virtutē passionis ꝛ est intellectus potis: qui ad eā passiue ꝓcurrit: ꝛ vtraq̄z haruz virtutū est neq̄z generabilis neq̄z corruptibilis. vt post apparebit. ¶ Intelligendū q̄rto sm Cōmen. eodē cōmento: q̄ Ari. hic ꝓbat q̄ intellectus possibilis nō est corpus: neq̄z virtus in corpore: ex quo postea habet q̄ ipe nō est trāsmutabilis. ꝓpter: cū omne tale sit corpus vl virtus in corpore: ꝛ ista ꝛcmōstratio Ari. fundat sup duabus ꝓpōnibus. Quarū ꝓma ē: q̄ intellectus mālis siue potis recipit omnes formas māles. s. spiritualr quātū ad spēs ipsarū: qđ pz ex quo omnes cognoscit. Scda est q̄ omne recipiens aliquid necesse, est vt si denudatū a natura recepti: ꝛ vt sua substantia non sit substantia recepti in spē. Nam si recipiens eēt de nā recepti. tunc reciper se ꝛ moueus eēt motum: vnde recipiens colorem opz ee sine colore: ꝛ ita de alijs. Et his ꝓpōnibus arguit sic. Oē qđ est corpus vel virtus in corpore habet aliquā formā mālez q̄: corporeitas ꝛ virtus in corpore sunt forme māles: sed intellectus possibilis nullā hz formā materialē. ḡ nec est corpus neq̄z virtus in corpore: minor ꝓbat: q̄: intellꝰ possibilis recipit omnes formas materiales: sed omne recipiens est denudatū a natura recepti. ergo intellꝰ possibilis est denudatus ab omnibus formis mālib⁹. q̄re ꝛc.

Sed hic dubitaf. vtrū oē recipiēs sit denudatuz a natura recepti in spē: vt asserit Cōmēta. esse ꝛc intētione Ari. Arguit q̄ non. ꝓmo q̄ vnus oculus recipit seipsum spiritualr: aut ꝓpriuz colorē dum videt se per speculū visiō reflexa. ḡ ꝛc. ¶ Et si diceret q̄ pars oculi in q̄ ē visus. s. pupilla nō videt se: sed alia exterior ꝛ ꝺiunctiua: vl cornea. ¶ Cōtra. q̄ pupilla siue humor christallinus ex quo est corpus mixtū hz colorē. ꝛ tamē recipit colorē eiusdē speciei: vt si visus eristēs in vna pupilla videret aliqđ corpus silr coloratū. igitur ꝛc. ¶ Scōo Tactus in suo organo hz qualitates ꝓmas: vt caliditatē frigiditatē ꝛc. ꝛ tñ recipit alias eiusdez speciei. ex quo eas

Universidad de Deusto
Biblioteca

sentit vt patet ad experientiam. ḡ ꝛc. ¶ Ad hoc dubiuꝫ posset respōderi adducēdo intell'm quem dat Joannes Jandonus illi ppositioni Commēta. Dicit enī eam sic intelligi ꝛ videlꝫ: ꝙ omne recipiēs est denudatū a nā recepti eēntialr sic ꝙ nihil est idem essentialr cum eo qđ recipit: vel cuius spēm recipit. nam si aliqđ eēt idē essentialiter cū eo qđ recipit vel cuius spēm recipit tunc idez reciꝑret seipsum realiter vel spiritualr: tunc ꝛ idē respectu eiusdē ꝛ scōm idē esset mouēs ꝛ motum: qđ est impossibile. Et hoc videt voluisse. Commētator dū dicit: ꝙ si recipiēs eēt ꝛ natura recepti: tunc res reciꝑet se: ꝛ mouēs esset motum: ꝛ istud sufficit ad ostēdenduꝫ ꝙ intell's possibilis nō sit aliqua forma mālis: qꝛ oēs recipit scōm spēs suas. Sed tamē vī ꝙ ista declaratio illius propositionis sit vera in se: non tū sufficit ad exprimēdum mentem Cōmētato. qui vult nō solū ꝙ nihil sit idem eēntialiter cum eo qđ recipit vel cuius spēm recipit: sꝫ etiā ꝙ nihil habeat in se aliquid de spē illius qđ recipit: qđ pꝫ per euꝫ versus finē commēti: dū dicit dando intellectū illius propositionis. Propositio enī dicēs ꝙ recipiēs dꝫ esse ānudatuꝫ a natura recepti intelligit a natura spēi illius recepti nō a nā sui gēnis: ꝛ maxime remoti: ꝛ maxime eius qđ dictū ē per equocationē: ꝛ ideo dixim⁹ ꝙ in sensu tactus inu enit medū inter cōtraria que cōprehendit: ꝛria enīꝫ alia sunt in spē a medijs. Ecce quomō vult Cōmenta. ꝙ nullū corpus recipiēs habꝫ in se aliqđ de spē recepti: licꝫ possit hꝫe aliqđ eiusdē generis ꝛ maxime remoti ꝛ adhuc magis si fuerit genus equiuocū vel analogū. Et respōdēdo ad argumētū qđ posset fieri de tactu dicit ꝙ tactus hꝫ mediū qualitatū tangibiliū ꝛ recipit solū extrema cōtraria: mō mediū differt spē a ꝛtrarijs extremis: iō tactus ē denudatus a spē recepti. ¶ Sed hoc ꝙ dicit Commēta. de tactu nō videt eē verū: qꝛ tactus hꝫ caliditatē ꝛ frigiditatē ꝛ alias hi⁹ qualitates tangibiles sub gradibus medijs: ꝛ recipit eas sub gradibus intensioꝛib⁹: gradus autē intensioꝛ ꝛ remissioꝛ in caliditate nō variat spēm: ꝛ similiter in alijs ꝛc. ¶ Ad id qđ respōdēt dicēdo ꝙ duplex est dīa specifica qualitatis: quedā essentialis: ꝛ quedam accītalis. Dicūt ḡ ꝙ caliditas intensa ꝛ caliditas remissa q̄uis nō differāt ꝑm spēm eēntialr: differūt tū ꝑm speciē accidentalr ex quo hꝫt gradus diuersos: ꝛ hoc sufficit ꝓo intentione. Cōmētato. vt dicunt. ¶ Aliter posset rīderi ad ꝓpōnē Cōmēta. vt dictum fuit supra in capīo ꝛc visibili: dando sibi hunc intell'm videlicꝫ: ꝙ nullū recipiens debꝫ hꝫe aliqđ de spē recepti vt recipiēs ē: ꝛ ꝙ sit cā illius receptionis: absolute tamen potest hꝫe. ꝛ tu applica ad propositū ꝛc intellectu nāli. ¶ Et ex hoc soluit ad rationes. ¶ At primā dicūt aliqui ꝙ pupilla nō est colorata: sed lucida. Et si fieret argumentū de corpore similr lucido adduci posset responsio scōa qua respōdebat ad argumentuꝫ de tactu glosando propositionē Cōmentato. Aliqui dicunt ipsa mn non tenere nec esse vniuersalr verā. ¶ Ad secundam satis patet ex dictis.

¶ Quo fit vt neqꝫ ulla sit ipsius natura: nisi ea solū qua possibilis est. Js igit qui intellectus anime nuncupat. Dico aūt nunc euꝫ quo rōcinat anima ꝛ existimat: nihil ē actu ꝓsus eoꝝ: q̄ sunt antea quā intelligat ipse.

T.cō.5 **¶ Quare neqꝫ ipsius ē eē natura: neqꝫ vnā sꝫ, aut hoc ꝙ possibilis sit vocatus vticꝫ aie intellectus. Dico aūt intellectū quo opinatur ꝛ intelligit anima. Et hoc nihil est actu eoꝝ que sunt ante intelligere.**

¶ Nunc concludit ex dictis naturam intell's polis dicens ipsum nullam habere naturā rerum materialiū ab eo intelligibiliū: sed solum habet nām ipsarum receptiuā ꝑm spēs suas quarum nullā hꝫ in actu ante suuꝫ intelligere. Unde sic dicit. Quare neqꝫ ipsius. s. intellectus polis ē. i. contingit esse nām neqꝫ vnam. i. aliquā rerum mālium: qꝛ superabundat negatio: sed aut ꝓo nisi ꝙ itaqꝫ anime intell's est vocatus possibilis. i. nisi naturam qua est receptiuus reruꝫ materialiū. Dico aūt intellectū quo anima opinatur ꝛ intelligit: qđ dicit ad differentiā virtutis cogitatiue que dicit intellectus passiuus: ꝛ hoc nihil est actu eoꝝ que sunt ab eo intelligibilia ante intelligere. ¶ Intelligēdum primo ꝑm Cōmen. cōmē. quinto. ꝙ illud est anima qđ dicit intell's mālis nullam hꝫ naturā ꝛ eēntiaꝫ qua constituat. s. in esse scōm ꝙ est materialis: nisi naturam possibilitatis: cum denudet ab oībus formis materialibus ꝛ intelligibilib⁹. ¶ Et iuxta hoc posset dubitari. Utrum intell's possibilis sit aliquo mō ens in actu: vel ens in pura po⁸. sed de hoc videbit post. ¶ Intelligēdū ꝙ Commēta. in hoc cōm. post textus declarationem facit vnā longam digressionē que incipit ibi. (Et cū ista est diffinitio: ꝛ potest diuidi in ser partes.) In prima ponit diffinitionē intell's materialis ꝛ differētiam inter ipsum ꝛ mām primam. In scōa que incipit ibi. (Hoc idem induxit.) pōit ꝛ improbat opinionē Theophrasti ꝛ Themistij de intellu materiali agente ꝛ speculatiuo. In tertia q̄ incipit ibi. (Hoc igitur est vnū impossibiliū.) mouet qōnes contingētes in hac mā ꝑm opinionē suam. quā dicit esse Aristo. In quarta que incipit ibi. (Alexander aūt sustentatur.) ponit ꝛ reprobat opinionē Alexan. de intellu In quinta que incipit ibi. (Abubacher autez ꝛ Auempace.) idem facit de opinione Abubacher ꝛ Auempace. In sexta que incipit ibi. (Et cuꝝ omnia que possunt dici.) soluit questiones contingentes circa ipsum intellectum ꝑm propriam opinionē. ¶ De prima igitur dicit ꝙ ista est diffinitio intellectus materialis. s. ꝙ est illud qđ est in potentia omnes intentiones formarum materialiū vniuersaliū: ꝛ ex hac diffinitione ponit duplicē differētia inter intellectū materialē ꝛ materiā primaꝫ. Quaꝫ prima est: ꝙ intellectus est in potētia ad oēs intentiones formarum vniuersaliū: mā aūt prima est in potētia ad oēs formas indiuiduales sensibiles. Scōa differētia est ꝙ intellectus mālis cognoscit formas quas recipit: qꝛ recipit formas vniuersales. sꝫ mā ꝑma non cognoscit formas quas recipit: quia recipit formas indiuiduales. ꝛ ista. s. ꝑm esse reale: ꝛ nullum tale sic recipiens cognoscit. Sensus tamē cognoscit lꝫ recipiat formas indiuiduales: qꝛ recipit spiritualr tantū. Et ex his concludit Cōmētator ꝙ intellis materialis nō est hoc aliqđ. i. neqꝫ indiuiduum neqꝫ corpus: neqꝫ virtus in corpore: quia si esset hoc aliquid tūc non reciꝑret nisi formas indiuiduales: ꝛ cōsequēter forme recepte in eo non essent intellecte in actu: sed solū in potentia: quo dato non distingueret naturā formarū ꝑm ꝙ sunt forme appreꝛendendo eas vniuersalr. Ex quibus tandem patꝫ ꝙ intellectus materialis non est de genere materiarū in quibus materia ꝑma est inclusa. ꝛ est materia secūda: neqꝫ est ꝑma materia: qꝛ si eēt illarū materiarum reciperet eodem modo sicut ipse: hoc aūt est falsuꝫ: quia ipse recipiunt indiuidualr. Intellectus aūt materialis recipit vniuersalr. vnde diuersitas nature recepti facit diuersitatē nāe recipiētis: ꝛ hoc mouit Ari. ad ponendū hāc nām intellectus materialis esse aliā a nā mātē: ꝛ a nā forme: ꝛ a nā congregati. ¶ Et hoc idē. ¶ Ponit opinionē Theophrasti ꝛ Themistij recitando tria que ipsi dixerūt ꝛ primū est ꝙ intellectus materialis ē eternus nō generabilis neqꝫ corruptibilis: ꝛ hoc ꝓbauerunt p rōnēꝫ: qꝛ oē gīabile

generabile ꝛ corruptibile est hoc indiuiduū. Sed intellectus materialis nō est hoc: vt ostensum est ergo ꝛc. Secundo qꝛ ex fuit intētio Ari. vt pꝫ ex eius demonstratione: ꝛ etiam ex verbis suis: cū dixerit ipsum esse impassibilem simplicē ꝛ immixtū: que gīabili ꝛ corruptibili non pōt cōpetere. ¶ Secūdo dixerūt ꝙ intell's speculatiuus est eternus: quoꝝ ratio fuit qꝛ intell's mālis est eternus: ꝛ intell's agēs eternus: sed cū recipiēs fuerit eternū: ꝛ agēs fuerit eternum: necesse est ꝙ factū ex his sit eternū: ꝛ hoc est intell's speculatiuus ergo ꝛc. ¶ Tertio dixerunt ꝙ intellectus speculatiuus nō est nisi intell's agens scōz ꝙ perficit intell'm materialē: sic ꝙ intell's speculatiuus sit quasi cōpositus ex intellu materiali ꝛ ex intellectu agēte ideo voluerunt ꝙ intellectus agēs: ex quo est eternus: non dicitur agens nisi similitudinarie: ꝛ similr intellectus speculatiuus cū sit eternus non dicit factus nisi similitudinarie: ꝛ non in rei veritate: quoniaꝫ factio nō est nisi vbi est gīatio in aliquo tēpore: ꝛ vbi in aliquo tēpore aliqđ sumit esse post non eē. Et similitudo scōm quā intell's speculatiuus dicit factus est ista: qꝛ sicut gīabilia ꝛ corruptibilia sunt composita ex mā ꝛ forma ita intellectus speculatiuus est compositus ex intellectu materiali ꝛ ex intellu agente. Et similitudo scōm quam intell's agens dicitur agens est qꝛ intell's agens habet rationē actus ꝛ forme: ꝛ dicunt ꝙ causa ꝓpter quam intell's agēs intelligit quādoqꝫ ꝛ quandoqꝫ nō est mixtio eius cū intellu materiali Et ꝓpter hoc solum fuit coactus Ari. ad ponēdum in tell'm materialē: non qꝛ intell's speculatiua sint gīata. Et ꝙ intell's speculatiuus non fit nisi intell's agens vt perficit intell'm materialē confirmauerunt sic quoniā intell's agens est in anima nostra: qꝛ nos denudamus formas a materijs ꝛ facimus eas esse intellas in actu postq̄ erant intellā in potētia: sed intell's speculatiuus est ille qui facit ꝛ intellectis in potētia intellecta in actu. ergo intell's agens ꝛ intell's speculatiuus non sunt intell's omnino diuersi. ¶ Q. autē intell's speculatiuus faciat de intellectis in potētia intellā in actu ꝓbatur: qꝛ intellā causantur in nobis ꝛ augmētantur scōm augmētationē intell's speculatiui: quod non fieret nisi intell's speculatiuus esset causa agēs huius actionis. ¶ Postea Commēta. arguit contra hanc opinionē. ¶ Primo qꝛ si esset vera tunc ꝓportio intellecti in actu ad intellectum materialē non esset sicut proportio sensati in actu sentiēs: cuius oppositū vult Ari. ꝛ probatur cō sequētia: qꝛ scōm hanc opinionē ab intellectu in actu nihil est factū de nouo in intellu māli: sed in sentiēte est aliqđ de nouo factū a sensato in actu. ḡ ꝛc. ¶ Scōo arguit sic: si formare per intell'm esset eternum: vt illi dixerunt: tunc formatum per intell'm esset eternuꝫ: ideſt si recipere in intellū māli eēt eternum: tunc receptuꝫ in eo esset eternum sꝫ tale receptū in eo dependet in cōseruari a formis sensibilibus. ergo forme sensibiles existētes extra alam eēnt eterne: ꝛ per cōsequēs eēnt in actu intelle ꝛ nō māles olno: qđ repugnat nāe illaꝫ formaꝫ. ¶ Tertio arguit: ꝛ est ꝓfirmatio ꝓxis rōnis. Si intētiones in intellu māli eēnt eterne: tunc forme imaginate eēnt eterne: cum intell's nihil intelligat sine forma imaginata: ꝛ si forme imaginate essent eterne: tunc sensationes eēnt eterne ex silīcā: ꝛ si sensationes eēnt eterne: tunc sensata eēnt eterna: cōsequēs aūt est falsuꝫ: ꝛ pꝫ vltima cōsequētia: qꝛ sensationes sunt eiusdē nature cū sensibilibus: ideo si sensibilia fuerint generabilia ꝛ corruptibilia ēt sensationes erūt gīabiles ꝛ corruptibles: nisi eēt polē ꝙ natura corruptibilis efficeretur eterna: quod non cōtingit. ¶ Hoc igitur est vnuꝫ. Nunc Commētator mouet qstiones q̄ accidunt in hac mā. ¶ Prima ē quomodo intell's mālis ē eternus: ꝛ tamē intell's speculatiuus nō ē eternus: qꝛ cuꝝ agens fuerit eternum etiam patiēs videtur esse eternum ¶ Scōa questio: que est magis difficilis: ē quomodo intell's materialis potest eē vnus omniū hominū: vt sequitur ex doctrina Ari. Nam intell's materialis ē eternus er quo est immixtus passibilis ꝛc. ꝛ in eternis nō ponuntur indiuidua sub vna spē: ideo est vnus omnium hominum. Contra hoc tamē arguit Commētator. ¶ Primo qꝛ intell's materialis ē prima perfectio hominis: vt pꝫ ex diffinitione anime intell's autē speculatiuus ē postrema eius pfectio. sꝫ postrema perfectio ē numerata vt constat. ergo etiam prima perfectio: vnde si eadem esset perfectio oium hoium cum homo habeat eē in sua ꝓpria pfectione sequeretur ꝙ omnes homines haberēt vnum ꝛ idē eē ꝛ sic ego essem per esse tui: ꝛ tu esses per esse mei: qđ tamē est falsum. ¶ Scōo arguit quia si intell's mālis eēt vnus omnium hominū: tunc sequeretur qꝛ hō vt fortes vel plato eēt ens anteq̄ esset: qđ implicat contradictionē: ꝛ probat cōsequētia: qꝛ quādocūqꝫ est prima pfectio alicuius illud ē ens: sed prima perfectio fortis vel platonis fuit anteq̄ ipse fuerit: si intellectus mālis ē vnicus ꝛc. ergo ꝛc. ¶ Tertio arguit: qꝛ dato illo homo non esset generabilis nec corruptibilis in eo ꝙ homo: patꝫ ex quo forma per quam est homo non est generabilis nec corruptibilis: nullum enim compositum dicit generabile vel corruptibile nisi per generationem ꝛ corruptionē propriē forme. ḡ ꝛc. ¶ Quarto arguit ꝙ si intellus materialis esset vnicus: tunc quicquid vnus homo addisceret: quilibꝫ alter addisceret: ꝛ q̄cūqꝫ aliquis hō obliuisceret alicui⁹: qꝫ alter obliuisceret eiusdē cōsequēs falsuꝫ. quare ꝛc. ¶ Alexander sustētatur: h̄ ponit opinionē Alex. qui dixit ꝙ intellus mālis est gīabilis ꝛ corruptibilis: ꝛ ꝙ generatur ex mixtione elemētorum ꝛ actione ꝛ passione qualitatuꝫ primarum adinuicem: ꝛ ꝙ habet instrumentum corporeum sicut sensus. Q. autem sit possibile ꝙ ex elemētis adinuicē mixtis generetur virtus ita nobilis sicut sunt sensus ꝛ intellectus declarat. Alex. quoniā ex prima mixtione qualitatum primaruꝫ adinuicē: que ē valde parua generantur entia valde diuersa. vnde ex mixtione caliditatis cum siccitate gīatur ignis: ꝛ caliditatis cum humiditate gīatur aer: ꝛ ita de alijs. ergo ex multa mixtione elementorum ꝛ qualitatum primarum sicut ē illa que fit in corpore hominis poterunt gīari virtutes adeo differētes ab elemētis vt sunt sensus ꝛ intell's. Istaꝫ opinionē Alexan. improbat Commētator dicēs eam non conuenire vbis Arist. nec eius demonstrationi. Uerbis quippe Arist. non conuenit cum dicat Ari. ꝙ intellectus materialis est abstractus: ꝛ ꝙ non habet instrumētuꝫ corporale: ꝛ ꝙ non ē passiuus. Demonstrationi ēt non conuenit: qꝛ Ari. demōstrauit ꝙ intellectus materialis non ē corpus: neqꝫ virtus in corpore sic arguēdo: Omne quod ē corpus vel virtus in corpore habet aliquam formam materialē: sꝫ intell's materialis nullam habet formam materialē. ergo ꝛc. minor probatur: quia intell's mālis recipit oēs formas materiales. sꝫ omne recipiēs ē ānudatum a natura recepti. ḡ ꝛc. Subdit tamē commētator ꝙ Alexander aliter intellexit verba Ari. ꝛ eius demonstrationē dicēs ꝙ Ari. ibi nō loquitur de intellectu materiali: sed de ipsa preparatione q̄ est in eo volēs ipsam eē impassibilē immixtā ꝛc. ꝛ ꝙ nec est corpus nec virtus in corpore: per preparationē intelligēdo potētiam que ē in intellectu ad recipiēdū intētiones intelligibiles. ¶ Sꝫ contra hoc dicit Alexandri arguit Cōmentator. ¶ Primo illud quod est cōmune omni preparationi non appropriaē preparationi que in intellectu materiali: sed nō eē corpus nec virtus in corpore est commune omni preparationi. ergo nō appropriat preparationi que ē in intellu materiali: ꝛ per consequēs

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ari. non loquif ibi de tali ꝓparatione. ¶ Scdo arguit q Ari. nō ibi loquif de subiecto ꝓparatiōis. puta de ipso intellectu materiali: qm̄ ppositio qua vtif Ari. in sua demōstratione scilz omne recipiēs debet esse denudatū a nā recepti hz ꝓdicatum qđ nō pōt verificari de ipsa ꝓparatione sed solūz de eius subiecto: qm̄ ꝓparatio nō est recipiens sed ipsum ꝓparatum: quare oia verba Ari. de intellu māli & nō de eius ꝓparatione intelligi habent. Et dicit Cōmētator q aligd nō esse corpus neq; virtutem in corpore dicit ꝯtuor modis diuersis. Primo dicit subiecto intellectoꝝ qđ est intellꝰ mālis. Scdo modo dicitur de ipsa ꝓparatione que est in materijs: & hic modus est ꝓpinquus modo ꝑm quē dicitur q ꝓuatiuo simplr neq; est corpus neq; virtus in corpore. Tertio modo dicit de mā prima. Quarto modo dicit de substantijs abstractis. ¶ Postea Cōmentator ponit vnā rationem Alex., ꝓpter quā dicebat q intellꝰ mālis hz instrumētū corporale: & q ē generabilis & corruptibilis: & est ista. Diffinitio alīs q est actus primus corporis phȳsici organici ⁊c. est vlis & vniuoce cōptens omni alī. ergo sequitur q intellꝰ mālis est actus corporis sicut alie partes anime. sed alie partes anie sunt generabiles & corruptibiles ergo etiam intellꝰ mālis. Et confirmat quia esse actum & formā corporis vniuoce cōptit omni alī: sed in alijs partibus alīs ex eo q sunt forme & fines hoium non competit separari ab habentibus eas. ergo etiam intellꝰ mālis nō est forma separata sicut dī de nauta & naue: sed est forma corporis que est generabilis & corruptibilis sicut corpus cuius ē perfectio: quēadmodū est de alijs anime partibus. ¶ Huic rōnī respōdet cōmētator dicēs: q illud qđ fingit Alexāder est falsum. s. q diffinitio vlis alīs dicat vniuoce de oibus partibus anime: qm̄ Ari. in scdo huius dixit q de quibusdā partibus anime ē manifestū q sunt actus corporis eodē modo: sed hoc nō est manifestum in omnibus. immo videt q sit aliqua pars alīs que sit perfectio separata: sicut nauta est perfectio separata ipsius nauis. ¶ Abubacher autē. ꝓnit opinionē abubacher & Auēpace: qui dixerūt q intellꝰ mālis ē virtus imaginatiua: ꝑm q est ꝓparata: vt intēciones que sunt in ea sint intellecte in actu: & hoc dixit Abubacher vt fugeret inconueniens cōtingens alexandro. s. q subiectuz recipiens intellecta sit corpus vel virtus in corpore: qm̄ si ita esset: tunc contingeret alterū duoꝝ. s. q aut idē esset esse formarū in anima & extra animā: sed extra animam non sunt cōprehensiones. ergo nec in aia: & sic anima erit nō comprehensiua: aut sequit q intellꝰ mālis hēat instrumentum corporale: & q sit virtus in corpore sicut sensus: quoꝝ vtrūq; est falsum. ¶ Cōmentator tñ ante ꝯ impugnet hanc opinionē: ostēdit q est magis inopinabile qđ sequitur ad opīonem alexandri dicēs: illud esse hoc quod dixit alexāder. s. q prime ꝓparationes anime ad intellecta: & ad alias postremas perfectiōe sunt res facte a cōplexione non a motore extrinseco: cuius oppositum est famosum ex opinione Ari. & omniū peripateticoꝝ. Et per primas ꝓparationes alē intelligit Cōmētator primas eius perfectiones: sicut sunt intellꝰ & sensus. Nāz constat Ari. velle has virtutes anime cōprehensiuas aut nō produci de nouo: aut dari a motore extrinseco vt a generāte Unde contra Alexandrū arguit sic Cōmenta. Al substātia elementoꝝ & nā eoꝝ nō pōt fieri virtus distinguens cōprehēsiua. sed fi esset possibile vt a natura elementoꝝ & sine motore extrinseco fierent tales virtutes tunc esset possibile vt postrema ꝑfectio vtputa ipsa intellecta eēnt aliquod factum a substantia elementoꝝ: vt fiunt color & sapor & relique qualitates sectidc: consequens est falsuz. ¶ Postea Cōmentator arguit cōtra Auēpace ꝓbando q intellꝰ materialis nō est ipsa virtus imaginatiua ⁊c. quia intentiones imaginate mouent intellm. Sunt. n. illud cuius ꝓportio ad virtutem rōnalem est sicut ꝓportio sensati ad sentiens. si ergo ipse essent illud per qđ intellectus materialis est recipiens intellecta tunc res reciperet se. & mouens esset motum: qđ est inconueniens. Itē intellectus materialis vt ꝓius ostensum est nō habet aliquā formā materialē nec ipse est aliqua forma mālis: ꝙ virtus imaginatiua & intentio imaginata est forma mālis. ergo intellꝰ mālis non est virtus imaginatiua. ¶ Et cum oīa que possunt dici. Hic cōmētator mouet & soluit questiones cōtingentes circa intellm ꝑm opinionē suam quā dicit esse Ari. ¶ Prima questio ē quomō intellꝰ speculatiua essent eterna nō generabilia & corruptibilia: q ꝙ agens est eternum & recipiens est eternum & factum est eternū. ¶ Scda questio & fortissima earuꝫ est: quomō postrema ꝑfectio in hoie est numerata ad numerationē indiuiduoꝝ hoīs. s. intellectus speculatiuus. & tñ prima perfectio. s. intellꝰ materialis est vna numero in oibꝰ hominibus. ¶ Tertia questio est Theophrasti q cuz intellꝰ mālis sit ens: si nō est forma neq; compositum ex materia & forma: tunc sequit q sit materia prima: consequēs est falsum: q mā prima nō est comprehensiua neq; distinctiua: intellꝰ autē materialis sic. quare ⁊c. ¶ Ad istas qōnes respōdet Cōmētator ꝑmissis quibusdaz. Et primo ad primaz que erat. Quomō intellꝰ mālis est eternus & similr intellꝰ agens & tñ intellectus speculatiuus non est eternus: & dicit q intellecta speculatiua cōstituuntur per duo subiecta: quoꝝ ꝓmum est generatiū: & aliud non: qđ declarat per simile qm̄ formare per intellm. idest cognoscere est sicut cōprehendere per sensum: comprehendere aūt per sensum efficitur per duo subiecta. vt verbi gratia. Videre: & illoꝝ vnū est subm per qđ sensus fit verus: & illud est sensatū extra animā: vt color. Aliud aūt est subm qđ recipit in se actū videndi: vtputa virtus visiua. Unde Cōmentator per subm intelligit principiū: & cōstat q videre habet duplex principiū. Unuz effectiuū & est color: & aliud materiale per qđ est exūs & est virtus visiua. ergo simili modo intellecta speculatiua cōstituuntur per duo subiecta siue ꝓncipia: quoꝝ vnū est subiectū ꝓ qđ sunt vera: & est ꝓncipiū ꝓpinquū eoꝝ productiuū: sicut sunt forme que sunt in virtute imaginatiua. Aliud aūt est subm siue ꝓncipium per quod intellecta speculatiua sunt vnuz entium in mundo: & illud est intellꝰ materialis in quo subiectiue fundant. ¶ In hoc ergo stat respōsio Cōmētatoris q q intellꝰ speculatiua immediate dependēt in fieri & cōseruari a duplici ꝓncipio. s. ab intellū materiali & intētionibus imaginatis: licz intellectus materialis sit eternus: q tñ intentiones imaginate sunt generabiles & corruptibiles: hinc ē q intellecta speculatiua sunt generabilia & corruptibilia. Et per intellm speculatiuuz intelligit intentionē causatā in intellectu māli a forma imaginata: concurrēte tamē lumine intellꝰ agētis tanquā agētis vlis: siue aggregatuz ex intellectu māli & tali intentione. Et q Cōmēta. cōparauit intellectū ad sensuz dicens: q sicut sensibile mouet sensum ad suū actū: ita intētio imaginata mouet intellm ad suū actū. Jō dicit q ista ꝓportionalitas magis inuenit ꝑfecta inter obiectū visus & visuz & obm intellꝰ & intellm: q inter obm alterius sensus & suū sensuz. Quoniā quemadmodū color q est obm nō videt nisi in pñtia lucis facientis ipm in actu postq erat in potētia q ad imutādū medium & organū. Ita intētiones imaginate nō mouēt intellectū mālem nisi efficiant intellecte in actu postq erāt intellecte in potētia: & hoc fit per irradiationē in eis factā ꝑ lumē intellꝰ agētis: vt post oñdet. Et ista fuit necessitas ponēdi intellectū agētē vt. s. abstraheret formas a materijs & mediāte intētione imaginata singulari ipsam suo lumine irradiando ꝓduceret spēm intelligibilem vlem in intellectu agēte: ꝑ quā efficitur in actu & deducit ad actualē intellectionē: & hoc est facere de potētia intellectis actu intellecta. ¶ Aduertēdum tñ q licz in hoc sit similitudo: q sicut visus nō mouet a colore nisi in pñtia lucis: sic intellꝰ mālis nō mouet ab intētione imaginata nisi in pñtia lumis intellꝰ agētis. In alio tñ ē dissimilitudo q: lumē nullaz formam tribuit colori per quā efficiat in actu: sed requirit solū ꝓpter medium: vt dictū fuit in capitulo de visibili. Quoniā color est per se visibilis. Intellectus aūt agens bene tribuit intētioni imaginate aliquā formaz ꝑ quā efficit in actu: aliter nō posset mouere intellm materialē: q: māle vigore ꝓprio nō pōt mouere immateriale. ¶ Deinde Cōmē. solut qōnē scdam: ꝓius tñ adducit rōnes probantes q intellꝰ materialis sit vnus oium hoīum: & q nō sit numeratus scdm numerationē indiuiduoꝝ speciei humane. ¶ Prima ratio: si intellꝰ mālis esset numeratus ⁊c. tūc eēt hoc aliquid: aut corpus: aut virtus in corpore: sed oē tale est intētio intellā in potētia: & intentio intellā in potētia mouet intellm mālē. ergo idem moueret se: & mouēs esset motum: ꝙ is est falsum. ¶ Scda ratio. si intellꝰ mālis eēt numeratus: tunc eēt corpus vl virtus in corpore: & reciperet se vt iam conclusum est: & si reciperet se non reciperet se nisi scdm q diuersa seu diuisa. i. virtus individualis: & tunc esset idē cū sensu: vel nulla esset dīa inter eē forme in anima & extra aiam. hec consequētia vltima sic ⁊claratur: q: si intellꝰ mālis nō recipit formas nisi scdm q sunt diuerse: tunc nō recipit nisi indiuidualiter & ꝑ consequēs vel est corpus: vel virtus in corpore. Si est virtus in corpore cuz omnis virtus in corpore cognoscitiua sit sensus exterior vel interior: tunc sequitur q intellectus mālis sit idē cuz sensu. Si autē est corpus: cum corpus nō recipiat formas nisi ꝑm eē corporale vt lapis recipit caliditatē & aer frigiditatē: tunc sequit q intellꝰ mālis nō reciperet formas nisi corporalr: sicut recipiunt in corpore inalato: & fortiori idem esset de sensu. Ex quo vlterius sequitur q idez esse haberet forma in aia & extra aiam. s. esse corporale: & vtrūq; istoꝝ est falsum. ¶ Postea arguit Cōmenta. quo ad partē oppositam probando q intellꝰ mālis sit numeratus: q si esset vnus oium hoīuz tunc qñcūq; aligs homo acqreret aliquā sciam quilibet alter acquireret eandē: cōsequēs est falsum: & ꝓbatur cō sequētia: q: eadē est ꝓportio prime perfectionis hoīs ad indiuidua humana & postreme eius perfectionis: cuz indiuidua humana nō habeant cōtinuationē cū postrema ꝑfectione nisi ꝓpter earum continuationē cū prima. Tñ intellā nō cōtinuantur nobiscū nisi quia intellꝰ mālis in quo recipiuntur cōtinuaf nobiscū: sicut est de sensatione & sensu ergo sequitur q si eadē est prima perfectio oium hoīum: q etiam ita est ⁊ postrema perfectione: siue sit ꝑfectio virtutis alī: aut virtutis corporis: cū ergo sciētia sit postrema hominis perfectio sequitur q eadē est oiuz hominum: & q cuz vnus homo acquirat aliquam sciētiam quilibet alter acquirat eam. ¶ Scdo ad idē arguitur: q illo dato sequit q nō sit nisi vnus homo numero: ꝙs ⁊ risibile est: & probat cōsequētia: quia in animatis: quorū prima perfectio est substantia separata impossibile est q in vna spē inueniantur plures vno individuo: sicut patz in corporibus celestibus: in quibus motor appropriat tātuz vni mobili. Tñ si vni motori plura mobilia attribuerentur aliquod eorum eēt ociosum: q: vnum agens non vtitur simul pluribus instrumentis in eodez gīe instrumētorum: sicut vnus nauta non mouet plus vna naui in eadē hora: ergo similiter si intellꝰ eēt vnicus & separatus non haberet nisi vnum corpus cui appropriaretur: & sic non eēt nisi vnus homo. ¶ Confirmatur hoc per id qđ dicit Ari. in primo de celo: q si esset alius mundus eēt aliud corpus celeste: & ex consequēti alius motor: qđ nō eēt propter aliud nisi quia vnus motor nō posset immediate mouere simul plura mobilia: & per consequēs nec vnus intellꝰ posset mouere simul plura corpora humana: qđ tamen contingeret si vnicus esset oium hominum intellꝰ. Qualis igitur est via ad dissoluendum istam questionez difficilē. ¶ Deinde Cōmētator soluit hanc questionez difficilem cuius solutio stat in hoc: q ꝙuis secunda perfectio hominis. s. intelligere sit numerata: non tamē propter hoc sequitur q prima perfectio. s. intellectus materialis siue subā anime intellectiue sit numerata: quia intelligere non solum dependet ab intellu sed etiam ab intētione imaginata siue ab actu cogitatiue: & q hi⁹ intētio imaginata ē numerata & pluificata. ideo ipsa intellectio est numerata & plurificata. Intellꝰ autē materialis aut etiaz anima intellectiua non dependet in suo esse ab intentione imaginata nec ab aliqua alia virtute seu intētione existēte in nobis: immo habet eē abstractum ꝓpter quod non multiplicatur multiplicatione corporum humanorum. Et pro his dicit Cōmēta. q homo non est actu intelligens nisi per continuationē intellꝰ in actu cum cogitectus autē in actu continuatur cum homine per continuationem sue intētionis imaginate cum intellu materiali. Unde ex hoc q intentio imaginata causat speciem intelligibilez vel intellectionē in intellectu materiali copulatur cum homine in quo est illa intentio materialis imaginata tam intellꝰ materialis ꝙ intellꝰ in actu producēs in intellu materiali. Et dicit Cōmētator q cum materia & forma copulantur adinuicem congregatum ex eis fit vnum: & maxime fit vnum ex intellectu materiali & intētione intellecta in actu cum inuicē congregantur: quia quod componitur ex eis nō est aliquod tertium aliud ab eis: sicut est in alijs cōpositis ex materia & forma. Ex quibus verbis communiter dicitur esse de intentione Cōmētatoris q ex intellectu māli & ex intellu in actu fit magis vnum ꝙ ex materia & forma. Et hoc a diuersis multipliciter declaratur: q ex eis non fit aliquod tertium aliud ab eis. Uno modo q ex intellu materiali & specie intelligibili per quam fit in actu fit magis vnum ꝙ ex materia & forma: quia ex eis nō fit aliquod vnum tertiuz aliud ab eis quantum ad causalitatē super proprium actuz sicut fit ex alijs compositis ex materia & forma: nā aggregatum ex intellu materiali & spē intelligibili non habet aliud genus cause respectu actus intelligendi ꝙ habeat aliqđ illoꝝ de per se: sed omnia cōcurrunt in genere cause materialis: licz intellꝰ materialis sit principale subiectum: & species intelligibilis sit dispositio ipsius ꝓparans ad receptionē. In alijs aūt compositis istud non accidit Unde quia respectu motus aliam causalitatem habz forma a materia cum materia sit solū causa materialis & subiectiua: forma vero effectiua. imo cōpositū ex materia & forma ratione materie est causa mālis motus & non forma: & rōne forme est causa eius effectiua & nō materia. ꝓpter qđ cōpositū respectu motus aliam habz causalitatez ꝙ habeat materia: & sibi ꝙ habeat forma. Alio mō exponit per intellectum in actu intelligendo intellectionem: q ex intellectu materiali & intellu in actu nō fit aliqđ tertium aliud ab eis quantū ad operationē immanētē. i. q habeat operationē immanentē aliam ab vtroq;. sed in alijs compositis ex materia & forma resultat vnū tertiuz qđ hēat ꝓprium motū tanq; operationē immanentē aliam a mā & a forma. ¶ Postea qbusdā iterpositis q clara sunt ⁊clarat Cōmē. quenictiā & diuaz inter ꝓpationē q ē in

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtute imaginatiua:z alias ꝓparationes: que sunt in viribus aie cōprehensiuis aliis ab intellectu. Cōuenientia est de qualibz earū. est enī numerabilis z gñabilis z corruptibilis ſm numerationē gñationē z corruptionē indiuiduoꝝ. Sed dīa est qz ꝓparatio q̄ est imaginatiua ē ꝓparatio in motore vt sit motor: ſz ꝓparatio que est in aliis est ꝓparatio in recipiente vt sit recipiēs: z talis est illa q̄ est in intellectu mali. Et he ꝓparationes differūt sicut celū z terra. Ex quo sequit contra Auerpace q intellis mālis nō est virtus imaginatiua ſm q dē. qz in vno eoꝝ est ꝓparatio activa respectu intellis in actu. s. imaginatiua. In altero vō qz in intellectu mali ē ꝓparatio passiua. ¶ Ex quibus vlterius infert Cometa. q in aia intellectiua sunt due partes ex quibus essentialr cōstituit. Quaꝝ vna est intellectus polis in quo recipit intelligere z se hz sicut mā. Et altera est intellis agens qui facit de potētia intellectis actu intellecta: z se hz sicut forma: z vtraq eaꝝ est vnicatū respectu oīum hominū est abstracta ſm esse a mā indiuisibilis z neq generabilis neq corruptibilis: z ꝓter hos duos intellectus datur intellectus speculativus factus ab eis qui est aliquo modo eternus z aliquo mō non: est enī eternus quātū ad ſubm recipiens qđ est intellectus mālis: z est gñabilis z corruptibilis quantū ad intentionē receptā que est formalis in eo ſcz ſpēm intelligibilē vel intellectionē: z qz intellis mālis est vnus in oībus hoībꝰ. iō intellectus speculativus est vnus in oībꝰ quātū ad ſubm recipiens. sed est plurificatus in diuersis quātū ad intentiones receptas in eis: cū in alio z alio hoīe sit alia z alia species intelligibilis: a sua intētione imaginata causata: z ex cōsequenti alia z alia intellectio. Dicit etiā Cōmenta. q licz intellectus speculativus respectu huius indiuidui vel illius sit gñabilis z corruptibilis vt supra dictū ē: simplr tñ loquēdo z in ordine ad totam ſpēm humanaꝝ ipse est eternus: qz ſz quelibz intētio imaginata aliqñ corrumpit: z ſilr quelibet ſpēs intelligibilis vel intellectio: semper tñ est aliqua intētio imaginata in imaginativa alicuius: z ex cōsequēti ſpēs intelligibilis z intellectio in intellectu mali recipit. Ex quo sequit q hoc mō ꝑma principia sunt eterna z scie z artes. Uñ existimādū est q ꝑhia inuenit in maiori parte sui ſubti in oi tēpore: sicut homo inuenit ab hoīe: z equus ab equo: qñ sicut intellectus agens nunquā quiescit a generādo z causando simplr loquēdo ipsa intellecta: ſz nō fit semp in hoc īdiuiduo. ita intellectus mālis nunquā cessat absolute loquēdo ab intellectiōe: quāuis aliquādo cesset respectu vnius indiuidui.

¶ Tandē Cōmēta. accedit ad soluēdū tertiā qōnē. ostēdēdo intellectū mālē nō esse formā mālē: neq māteriā dicēs: q sicut ens sensibile diuidit in ꝓportionabilia illius. scz in ꝓportionale forme. z ꝓportionale māe licz ḡ intellis mālis nō sit forma nec mā: est tñ ꝓportiōale māe. Et subdit q in oi intelligētia abstracta excepta ꝑma: que oīno ē liberata a potētia: z que nihil intelligit extra se: est aliqd ſile forme z aliqd ſimile māe: z si nō sic eēt nō esset in eis multitudo. Uñ nisi eēt hoc genus entiū qđ scimus ſn scia aīe. s. intellectus polis: nō possemus intelligere multitudinē in ſubstātijs abstractis. ¶ Ad hoc aūt declarationez aduertendum q cum dicit Cōmenta. q ꝑma intelligentia: que est ds nihil intelligit extra se non debet intelligi q deus nihil intelligit nisi se: vt quidā volunt. ſz debet intelligi q deus nihil intelligit gn illud intelligat intelligēdo se. qñ deus seipm intelligit per eēntiā ꝓpriā: z intelligēdo se intelligit oīa alia que in se virtualr ꝓtinet. Intelligētie aūt inferiores licz intelligāt seipsas z inferiores se ſm Cōmenta. superiores tñ intelligētias intelligunt per ipsas supiores. ¶ Et cū vlterius dicit Cōmēta. q in qlibet intelligētia infra ꝑmā est aliqd file, forme z aliqd simile māe: q hoc nō vultipsas cōponi ex duabus partibꝰ diuersis: sicut cōponit aīa intellectiua cū quelibet eaꝝ sit ſubstātia simplex carens partiū diuisione. Sed imaginari debemus q deus est actus purus nullā hñs potētialitatē: intellectus aūt noster polis est de se pure potētialis. Intelligētie vero intermedie sunt quodā mō in actu z quodā mō in potētia: sunt enī in actu respectu in feriorū quarum sunt perfectiones: sunt aūt in potētia respectu superiorū a qbꝰ perficiunt: z sic in eis idē est qđ est potētia z actus: sed diuersimode: z ex hoc dicit componi ex potētia z actu. Ex quo vlterius patz q in eis nō est intellectus polis q nobis appropriat: sed dicunt habere intellectū polez ꝓpter cōuenientiā aliquā earum cū nostro intellectu possibili in potētialitate z diminutione perfectionis respectu ꝑme intelligētie. Cū vō postea dicit Cōmentator: q nisi esset intellectus polis intelligētie nō essent multe: pz ex dictis qualr debeat intelligi. nā si nulla intelligentia esset potentialis respectu alterius: nulla esset imperfectio: altera: z per cōsequens nō essent diuerse in ſpē: z cum in eternis nō ponant plura individua ſub eadē ſpē: tunc tantū eēt vna intelligētia. Et ex eodem fundamēto pz q si nos non cognoscere mus intellectū polem: nō cognosceremus earū potētialitatem maiorē vel minorē: aut ſm recessum a prima intelligentia: aut ſm appropinquationē ad nostrū intellm possibilē qui est infimus in perfectione in genere abstractorum: z ex cōsequēti nō cognosceremus eaꝝ diuersitatez specificā nec multitudinē. ¶ Ulterius dicit Commēta. q intellis mālis intelligit intellm agentē: qz cū intellexerit formas māles dignius est vt intelligat formas nō māles vñ respectus intellis agētis ad intellm mālez est sicut respectus lucis ad dyaphanū: z respectus formaꝝ māliū ad intellm mālem est sicut respectus coloris ad dyaphanū. sicut ergo lux ē perfectio dyaphani: sic intellus agēs est perfectio mālis: z sicut dyaphanū nō moueē a colore nisi fuerit illuminatū: sic intellis mālis nō recipit intellecta que sunt hic z nunc nisi perficiat per lumē intellis agētis. qñ nō soluū requirit q intentiones imaginate illuminētur ab intellu agente si debent mouere intellm polem: sed etiam requirit q intellis polis illumineē ab intellu agente vt recipere possit ab intentionibꝰ imaginatis. Et subdit Commēta. q cum intellus mālis fuerit nobis copulatus scdm q perficit per intellm agentem: tunc nos erimus copulati cum intellu agente: z hec dispositio dicitur intellis adeptus: de qua infra dicetur commēto. 36.

¶ Ulterius Commenta. repetit dubium contra vnitatem intellis mālis dicēs: q si res intellta in te z in me fuerit eadem omnibus modis: q: etiam quantum ad speciē intelligibilē z actū intelligendi: tunc sequit necessario q cū scio aliqđ intellm tu scis etiā illud: z alia hi⁹ impolia. Si aūt res intellta in te z in me fuerit vna in specie: z due ſm individuum. tunc res intellta habebit rem intellam: z proceditur in infinitum: cōsequens est inconueniēs. hāc consequentiā nō declarat Cōmenta. ¶ Pōt tamē sic declarari quia si in te z in me sunt due species intelligibiles hominis: verbi gratia vel intellectiones eiusdē speciei z diuerse numero. tunc ab eis contingeret abstrahere aliquā speciē intelligibilē eis cōmunē. abstrahas ergo tu vnaꝝ z ego vnā aliā similē tue: cū etiā iste conueniant in specie z differāt numero: cōtingeret ab eis abstrahere alias duas consimiles: z erit ꝓcedere in infinitū. ¶ Arguit ēt q illo dato discipulus non adisceret a magistro nisi scientia que est in magistro esset generans z causans sibi similem in discipulo: sicut vnus ignis generat altū ignē sibi silem in specie: z hoc est impossibile: quia tunc scientia esset virtus actiua: cōsequēs est falsum: z dicit Cōmēta. q hē omnes dubitationes soluunt dicendo sicut prius fuit oñsuꝝ q res

q̄res intellecta apud te z apud me est multa ſm subm p qđ est vā. i. fz ꝑn^m et⁹ ꝓsuppositū p qđ intellect⁹ sit verus sicue cui ꝓ formal intelligere cōformitate que est vītas: z est forma imaginatiōis: z ē vna ſm subm p qđ est ens. i. ſm ꝑn^m eius ꝓsuppositū per qđ hz eē: z in quo subiectiue fundat: z illud est intellect⁹ mālis. Nō plus dicit Cōmentator. ꝓ solutione istarū dubitationez: sed de his in qōne plenius discutietur. Ultimo quedā adducit contra Auerpace que de se sunt satis manifesta.

Dubitat ꝓ declaratiōe oīum predictoꝝ. Utrū aīa intellectiua sit forma ſubalis corporis humani ſm inherētiā z informationē: aut solum ſm appropriationē in operando: vt in plerisq locis inuit Cōmentator. Et arguetur primo: q aīa intellectiua non sit informans corpus humanū: z ei vnita ſm esse: sed solum appropriata. Postea vero arguet oppositū. s. q ipsa non sit forma abstracta: z sempiterna: z in oībꝰ hoībꝰ tm̄ una. ¶ Ad ꝑm^m autē multipliciter arguitur. ¶ Primo. si aīa intellectiua esset forma substantialis corporis humani ei ſm esse vnita: tunc quererē de illa vnione vtrū sit idem cū ſuba aīe: aut accidēs eius: si dicatur q sit idē cū ſuba aīe: tunc sequitur q cū post mortē hois: cuius illa est aīa: nō sit amplius illa vnio: q tunc nō erit ſubstantia illius aīe: z per cōsequēs illa aīa erit corrupta: cōsequēs est falsum: q aīa intellectiua separat ab alijs partibꝰ aīe: sicut perpetuū a corruptibili: vt Aristo. sepe fatetur. Si aūt dicatur q illa vnio sit accidēs aīe: aut separabile: aut inseparabile: si separabile: cū aīa nō cōstituat hominē in esse specifico nisi suo corpori fuerit vnita: tunc sequitur q aīa cōstituat hominē in esse specifico per accidēs separabile: qđ satis ēridendū videē. si autem sit accidens inseparabile: cum post mortē alicuius hois non sit vnio sue aīe ad eius corpus: sequitur q aīa eius tunc nō erit: z sic corrumpit: quod iterū est falsum: z patet consequētia: q impoſe est q ꝓpriū ſubiectū alicuius accidētis inseparabilis remaneat illo accidente corrupto. ¶ Secūdo arguitur sic. Si aīa intellectiua esset forma substātialis corporis humani ſm esse vnita: tunc ipsa esset forma materialis: q oīs forma: que est ꝓfectio materie est materialis: consequēs est falsum: q: tunc nō reciperet oēs formas materiales: cuz nihil recipiat se vel ſpēm suiꝰ ꝓsius: vt supra ꝓbatuz est: z cōsequēter sequitur q nō cognosceret oēs formas materiales: cū oīs eius cognitio fiat per receptionē: cōsequēs est falsum. ergo ꝛc̄. ¶ Tertio arguit. Si aīa intellectiua esset forma ꝑficiens materiā: tunc sequereē q ipsa esset extensa saltē per accidens ad extensionē corporis: z haberet partē extra partē: quod sue nature repugnat cū ponatur indiuisibilis z inextensa: z probatur cōsequentia supponēdo tria: quoꝝ primū est: q nihil est figuratū nisi sit extensum: hoc pz. scdm est: q mā prima nō pōt esse ſubiectuz ꝓpriū alicuius accidētis ꝓpriꝰ z determinati: z ex cōsequēti nō pōt esse ſubiectū ꝓpriū figure ꝓprie hois: hoc etiā pz. tertiū est: q in hoīe nō sunt plures forme ſubstantiales ſibi ꝓprie quarū quelibz det sibi ſpecificum eē: pz q talis forma in vno cōposito est tantū vna. ¶ His stantibus tūc sic. si aīa intellectiua est forma substantialis ꝛc̄. aut ipsa est aliquo mō ſubiectū figure ꝓprie hois: aut nullo modo: si sic. ergo ē figurata. q: omne ſubiectū figure est figuratū: z omne figuratū est extēſuz. per primā suppositionē. ergo ipsa est extensa. quare ꝛc̄. Si dicatur q nullo modo aīa itellectiua est ſubiectum figure ꝓprie hois tunc querit: qđ sit eius ꝓpriū ſubiectū: aut est mā ꝑma: z hoc nō. per secūdā suppositionē: aut est cōposituz ex mā z vnica alia forma substātiali hois: z hoc nō per tertiā suppositionē. oz ergo necesse dicere qđ ſubiectū ꝓpriū illius figure est ꝓpositū ex mā z aīa intellectiua: z ꝓ ꝑhis q oīa intellectiua ptialr est ſubz illi⁹ figure. q̄re ꝛc̄. ¶ Quarto arguit. si aīa intellectiua esset forma substātialis corpori humano hz eē vnita: tūc sequereē q ipsa esset corruptibilis: ꝑhis est falsum. z probatur ꝑhia. qz oīs forma que requirit determinatas dispones in mā corrūpitur ad illaꝝ corruptionē: vt pz inductiue: ſz oīs forma vnita māe requirit determinatas dispones in ſua mā qz vniuscuiusq actꝰ in potētia ipso actu existēte z in ꝓpria mā aptus natus est fieri. per Aꝝ. scdo huꝰ. ḡ oīs forma vnita māe est corruptibilis. q̄re ꝛc̄. ¶ Quito arguit. qz dato illo seq̄t q corruptio hois nō esset trāsmutatio ſubalis: sed soluū accidentalis: ꝑhis est falsuz. z ꝓbat ꝑhia. qz illa trāsmutatio nō est ſubalis: in qua nulla ſuba corrūpit: sed in corruptiōe hominis, nulla ſubstātia corrūpit: si opinio est vera. igit. ꝓbat mino: qz nō forma substātialis eius. s. aīa intellectiua qz ipa ē incorruptibilis: nec mā eodē mō. q̄re ꝛc̄. ¶ Sexto arguit. qz illo dato aīa intellectiua esset corruptibilis: qz cū destruit rō essendi alicuⁱ illud amplⁱ nō est: sed rō essendi aīe intellectiue destruit cū hō corrūpit. ḡ tunc ipsa amplⁱ nō ē. q̄re ꝛc̄. ꝓbat mio: qz rō essendi aīe intellectiue si esset forma ſubalis dans esse hoi est q sit illd quo aliqd est hō: cū forma sit illud qđ dat esse rei: cuiꝰ ē forⁱ: sed cū hō corrūpit eiꝰ aīa intellectiua nō est amplⁱ illd quo aliqd est hō vt pz. ergo tunc eius rō essendi destruit. ¶ Septimo arguit. q si aīa intellectiua esset forma mālis idiuiduata z multiplicata multiplicatiōe idiuiduoꝝ humanoꝝ: tūc ipsa nō reciperet nisi indiuidualr cū hic z nunc. ꝑhis est falsum: qz tūc ſi posset itelligere vtr: z pz cōsequētia: qz forⁱ mālis nō recipit nisi idiuidualr. ¶ Octauo arguit. si aīa itellectiua esset forma ꝛc̄. tunc ipsa esſz intellecta in potētia: sed omne itellectū in potētia mouet aīam intellectiuā ad actū intelligēdi dū ab ipsa itelligit. ergo aīa itellectiua moueret seipsam. ꝑhis ē falsū. ¶ Nono arguit: q illo dato sequereē q manⁱ itelligeret: ꝑhis est inconueniēs: z ꝓbatur ꝑhia: qz aīa itellectiua est idiuisibilis: vt cōiter ponit: si ergo ipsa esset forma substantialis ſm esse vnita corpori humano: tūc ipsa eēt in toto corpore hūano: z in qlibet eiꝰ ꝑte qualitatiua: qz aliter nō qlibet talis pars viueret z eēt aīata: qđ est falsuz. ¶ Ex quo postea arguit sic. Anima itellectiua est in manu: sed vbicūqz est aīa itellectiua ibi est potētia itellectiua: q̄ immediate fundat in ſuba. ḡ potētia itellectiua est in manu: sed in quocūqz est potētia itellectiua i illo recipit itelligere: dū ille hō itelligit. ḡ in manu recipit intelligere: sed oē illd in quo recipit itelligere itelligit. ḡ manⁱ itelligit. Nec valet si dicat: q licz potētia itellectiua sit in manu: in ipa tñ nō recipit intelligere. vt est i manu: qz ibi nō ē fantaſma: q̄re nō seqtur q manⁱ itelligat: qz saltē sequereē q cerebrū itelligit: cū ibi sit aīa cū potētia itellectiua: z ēt fantaſma: qđ tñ nō est verū: cū soluū in aīa itellectiua: z hō ꝓ eā dicatur itelligēs: loquēdo de istis iferioribꝰ. ¶ Decimo arguit: q: sequereē q idē idiuisibile sil mouet z quiescit: vel sil mouet z nō mouet: qđ iplicat: z ꝓbat ꝑhia: ponēdo q pes vnius hois quiescat: z manⁱ eius moueat: tunc si eadē aīa idiuisibilis informat māz ꝑdis z materiā manus: statiz sequit q illa moueat ad motū manⁱ: z qescit vel non mouet ad quietē ꝑdis. quare ꝛc̄. ¶ Et his itaq̄ rōnibꝰ z aliis similibꝰ conant aliqui ostēdere aiaz intellectiuā nō esse formā corpoi humano ſm esse vnitā: dantem homini ſpecificū esse: z multiplicatam ſm multiplicationez indiuiduoꝝ humanoꝝ: sed dicunt ipsaz esse formā abstractā ſm esse ab omni materia z ab omni corpore: z solū appropriari corporibꝰ humanis in operando: sicut nauta appropriat nauī: z intelligētia orbī: quē mouet: z ponunt eā ingenitā z incorruptibilem: z vnicaz respectu corporum humanoꝝ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ethec fuit opinio Cōmētatoris ꝓtra quā multipliciter argui solet. ¶ Ꝓdo sic. Alia intellectiua est prima perfectio hois: vt ꝓz ex diffinitione cōi data de aīa ab Ari. intelligere aūt est scda pfectio eius: cū igit scda pfectio hois sit in alio z in alio hoie alia z alia: sequit q̄ ꝑma pfectio sit alia z alia: vñ si eadē esset ꝑma pfectio omniū hoiuz: cū hō capiat esse a sua prima pfectione: seqūret q̄ idē esset esse omniū hoiuz: q̄re ego essez p esse tui: z tu esses p esse mei: qđ est impossē. ¶ Scdo arguit. q̄ illo dato sequeret q̄ socrates fuit anteq̄z esset gīatus. ꝑbat: q̄ q̄dictiq; fuit forma substātialis alicuius tunc ille fuit: sed intellectus qui est forma substalis socratis fuit anteq̄z socrates eēt gīatus: ergo quo est eternus ꝑ positionē. q̄ ꝛc̄. ¶ Tertio arguit: q̄ Socrates nō est corruptibilis inquātū hō. ꝑbat: q̄ ipse est hō ꝑ intellectum qui est incorruptibilis. ¶ Quarto arguit: q̄ q̄dcūq; ego acquirerez aliquā sciam tu eādē acquireres: z q̄dcūq; ꝑderez aliquā sciaz tu eādē ꝑderes: z ꝓz ꝓña ex quo idē intellect⁹ est tuus z me⁹ ꝑ positionē. ¶ Quito arguit sic. oīs pfectio que est sba separata nō hz nisi vnū pfectibile: vt ꝓz in motoribus celestibus. si g̃ aīa intellectiua eēt sba separata nō hēret: nisi vnū pfectibile: z ꝑ ꝓña nō eēt nisi vn⁹ hō: ꝓña est falsa. ¶ Sexto arguit: q̄ tunc sequeret q̄ nā gīis alicuius est indiuiduata: z tñ nā sue dīe nō est idiuiduata. ꝓz q̄ aīalitas in hoie est indiuiduata: cum sit forma mālis: z tñ rōnalitas nō est idiuiduata. z segtur vlteri⁹ q̄ spēs hūana est cōposita ex indiuiduato z nō idiuiduato: q̄ nō vr verū. ¶ Septimo arguit: q̄ tūc seq̄ret q̄ vni⁹ vtutis respectu eiusdē obti simul erūt distincti act⁹: qđ vr impossē: q̄ vn⁹ visus nūero respectu eiusdē visibilis nō hz sil⁹ ꝑles visiones. z ꝓña ꝓz vbi Socrates z Plato sil⁹ intelligāt idē intelligibile. ¶ Octauo arguit: q̄ data illa positione destruet iustitia diuina: q̄ tūc nō sp boni aliq̄n ꝑmiarent⁹ z mali aliq̄n punirent⁹: cū videam aliquos bonos q̄diu viuūt pati aduersitates: z econtra aliquos malos ꝓtinue hre ꝓsperitatē. ¶ In ista mā inter oēs tres inuēte sunt famosiores opiones: q̄z ꝑma fuit Alex. ponētis aīam intellectiuā esse formā mālē generabilē z corruptibilē z numerabilē: sicut cetere forme: q̄ de potētia māe ab agēte nāli ꝑducūtur: de qua in ꝓmēto visuz fuit. ¶ Scda opio fuit Auer. q̄ posuit aīaz intellectiuā esse formā abstractā ꝑz eē a mā: appropriatā tñ corpi⁹ humanis in opando: cū in intelligēdo a fantasmate hūano de pēdeat tanq̄z a motore ꝓpinquo: z hāc posuit vnicā tm̄ in oīb⁹ humanis corpibus eis indistās z assistēs vt intelligētia ordi qđ mouet ingenitā z incorruptibilē. Et eā dixit eēntialr cōponi ex duab⁹ substātijs indiuisibilib⁹: quaz vna dr intellect⁹ agēte: reliq̄ vo intellect⁹ possis. Et intellectū posse dicit hr̄e soluz nāz potētialitatis z receptiōis respectu intelligibiliū. Intellectū vo agētē vult esse cāz actiuā spēz intelligibiliū in intellectu possibili vna cū fantasmatib⁹: ꝑ fantasma intelligendo actū triū vtutū interioz intellectui ministrātiū. scilicet imaginatiue cogitatiue z memorative. Et ponit intellectū possibilē perfici per intellectū agentē: sicut mā ꝑ formā pficit: z intellectū agētē esse nāz quandā intelligibilem inferiorem gradus pfectionalis ad intelligentias celestes: z superiorem ad intellectū possibilē. ¶ Ulterius vult vltra aīmā intellectiuā in hoie aliā esse aīmā sensitiuā de potentia māe eductā gīabilez z corruptibilē: z numeraliter multiplicatā: atq; humano corpori vnitam ꝑm esse: ꝑ quā hō reponitur in esse specifico: z est generabilis z corruptibilis: de qua etiam visum est in ꝓmento. ¶ Fuit z tertia positio ceteris tutior z magis credenda: nō solū q̄z fides catholica xp̄iano⁹ eā tenet: ꝑz ex seipsa q̄z ponit aīmā humanā nō generari ab agēte ꝓticulari educēte eaz de potētia māe: sed ab agente supnāli. vz. deo ipso creari ex nihilo: z māe ab agente ꝓticulari ꝓdisposite infundi: z corpori humano vniri ꝑz esse. ¶ Et dicit vlterius q̄ ipsa est indiuisibilis z multiplicabilis ꝑz corpoz multiplicationem quibus vnit: z est imortalis: q̄ ab eius sba fluūt potētie ples. vz. intellect⁹ agēs: quo actue ocurrit ad spēs intelligibiles z intellectiones: z intellis polis quo ad ꝓdicta passiue ocurrit: z volūtas qua velle z nolle libere pōt. Hanc aūt opinionē defendendo facilter respōderi posset ad arg⁴ ad eius opp^m facta: q̄uis qdā hereticа ꝓsumptuositate dicepti ea putent esse demōstratiua. ¶ Ad ꝑ^m ergo cuz q̄rit de vnione aīe intellectiue ad corpus vtrū sit idē cū sba anime vel accīs eius: dr q̄ est accīs sepabile respectu anime: lz sit insepabile respectu individui. ¶ Et cū postea arguit q̄ tūc aīa intellectiua ꝓstituer⁹ hoiez in esse specifico p accīs sepabile. Rndet q̄ hoc nō est inconuenies tanq̄z p cāz sine qua nō: vt tāq̄z p aliqđ qđ non sit de eēntia hois: sicut forma sbalis ignis nō cōstituit ignem sine caliditate z tñ caliditas nō est de eēntia ignis. ¶ Ad 2^m cū infert q̄ tunc aīa intellectiua esset forma mālis rndet q̄ dupl̄r aliqua forma dr mālis. Uno mō cōiter: q̄ māz informat: z hoc mō ꝓcedēdo est q̄ aīa intellectiua est forma mālis ad drias intelligētias celestiū: quaz nulla est aliquo mō pfectio māe. Alio mō z ꝓprie dr forma mālis soluz illa que vigoze dispositionū qualitatiuaz ab agēte nāli de potentia māe educit: z hoc mō aīa intellectiua nō est forma mālis: vt ꝓz ex dictis: sed q̄lz alia forma sbalis: q̄ est in mā bene est hoc mō forma mālis: z qualibz talē aīa intellectiua pōt cognoscere p receptionē sue spēi. q̄re ꝛc̄. ¶ Ad 3^m cuz infert q̄ anima intellectiua eēt extēsa. negat ꝓña: z ad ꝓbationē admitto omnia suppposita. ¶ Et cū postea q̄rit de figura ꝓpria hois qđ sit ei⁹ ꝓpriū sbm: ꝑ dici posset q̄ illa figura si est accīs ꝓpriū homini: cū in alio inueniat⁹. sin cadauere post hois mortē: aut forte in lapide sil⁹ figurato ab arte: vel a nā figura silis in spē illi q̄ est in homine repiri pōt. ¶ Alr ēt dici posset admisso q̄ talis figura sit accīs ꝓpriū homini q̄ ipse hō est ei⁹ ꝓpriū sbm: z ex hoc nō segit q̄ anima intellectiua sit aliquo mō sbm illi⁹ figure: sicut risibilitas est accīs ꝓpriū hominis z tñ anima intellectiua nullo mō é ibz risibilitatis: z ita de aliis mltis. ¶ Ad 4^m ꝑz ex dictis. Qm̄ negāda est ꝓña cū infert q̄ aīa intellectiua eēt corruptibilis. ¶ Et cū argit q̄ ois forma q̄ requirit determinatas dispones in mā corrūpit ꝛc̄. dr q̄ duplr aliq̄ forma pōt requere determinatas dispōes i mā. Uno mō simplr ad hoc q̄ ipsa sit: z de tali est verū q̄ corrūpit illis dispōnib⁹ corruptis: vt est de q̄libet forma educta de potētia māe: z hoc mō anima intellectiua nō requirit determinatas dispones in mā: cū possit eē absq; mā z dispōnibus ei⁹: vt ꝓz post sepationē ei⁹ a corpe. Alio mō pōt aliq̄ forma requere determinatas dispōes in mā nō vt ipsa sit: sz vt sit in mā: z hoc mō anima intellectiua requirit determinatas dispones in mā: z de tali forma nō oz ipsaz corrūpi ad illaz dispōnū corruptionē: sz solū segit q̄ desinat māz informare: qđ ꝓcedit de anima intellectiua post mortē. ¶ Ad 5^m negat ꝓña: z dr q̄ in corruptione hominis aliqua substātia corrūpitur. s. hō: licet nulla suarum partium essentialiuz corrumpat⁹: q̄m corrūpitur per separationē eaz ab inuicē: tñ homo non sic ꝓprie corrūpit sicut alia: quoz forme sbales corrumpunt⁹: sicut nec sic ꝓprie generatur. ¶ Ad sertū dr q̄ rō essendi simplr anime intellectiue nō est eē illud quo aliq̄d est hō: sicut est de aliis formis substantialibus que sunt ꝓprie māles: vt q̄ rō essendi simplr anime equi est q̄ sit illud quo aliquid est equus: z ita de aliis: sed illa est rō essendi anime intellectiue in corpore humano: z ideo cū nō est illud quo aliq̄d est hō nō amplius est in corpore humano. ¶ Ad 7^m dicitur

dicit q̄ licet nulla forma que est ꝓprie mālis possit recipere nisi cū hic z nūc z quo ad esse z quo ad representare: aīa tñ intellectiua q̄: non est ꝓprie mālis: sed soluz cōiter recipit vlr quantū ad representare licz recipiant cū hic z nūc quātū ad esse: z per hoc differūt spēs recepte in aīa intellectiua ab illis q̄ recipiunt in sensu vl⁹ organo aut medio inalato: q̄m spēs recepte in aīa intellectiua lz sint res singulares: tñ vlr repūtāt: lz spēs recepte in sensu z medio sint singulares z solū singularia repūtāt: vbi aūt in intelligentijs infra primā ponant spēs vt vult auctor de causis: ille sunt vles in essendo z representādo. ¶ Ex quo ꝓz q̄ aīa intellectiua est mediū inter supcelestia z ista inferioza gnābilia z corruptibilia per participationē cōditionē vtriusq; extremoz: in quo supioza cti in seriorubus cōiungunt⁹: ꝓpter qđ dicit Alber. q̄ ipsa eē in orizōte eternitatis z tēporis z q̄ ipsa est supza nām: z infra intelligentiā: ꝑ hoc de mōstrās ipsaz in pfectione mediū gradū obtinere inter supioza z inferioza. ¶ Ad octauū dr q̄ aliquid esse intellectū in potētia dupl̄r pōt itelligi: vno mō q̄ nō sit actu intellectū: sed possit esse actu intellectū: z sic aīa intellectiua pōt esse intellecta in potētia: z nō opz oē tale mouere aīam intellectiuā ad actū intelligendi: sicut ꝓz de substātijs sepatis z alijs que nō hnt ꝓpriam fantasma: nec intelligunt ꝑ ꝓprias spēs: sz alioz sez suoz effectuū: vt post ostēdet. Scdo mō pōt intelligi aliqd esse intellectū in potētia: q̄: hz vel hre pōt ꝓpriuz fantasma a q̄ abstrahi pōt spēs intelligibilis: per quā vel ratione cui⁹ fieri pōt actu intellectū: z oē tale est motiuū intellectus seu aīe intellectiue ad intelligēdū aut ꝑpletiue aut dispositiue: sed hoc mō nō est intellecta in potētia aīa intellectiua: sed solū ꝓprie forme māles que cadūt sub sensu exteriori vl⁹ interiori: z lz nō sit pole idē esse totale mouēs z totale motū respectu eiusdē z ꝑm idē: nō tñ incōuenit aliqd mouere se z esse mouens z motū z ꝑm idē z respectu eiusdē ꝑm diuersas eius potētias: vñ aīa intellectiua respectu spēi intelligibilis est mouēs z mota agens z recipiēs: sed ꝑm diuersas potētias vt supri⁹ oñsuz est: nec sola aīa intellectiua est mouēs: sz ēt fantasma. ¶ Et si q̄rat q̄re oz aīam intellectiuā actiue ocurrere ad spēm intelligibilez z intellectionē: z nō opz aīaz sensitiuā ad spēz sensibile z sensationē actiue ocurrere. Dr q̄ cā est: q̄: ꝑm q̄ intellectiua abstracta est z nō organica: fantasma aūt est māle z organicū: ideo nō pōt in aīam intellectiuā agere ꝓprio vigore: q̄re opz aīam intellectiuā secū coagere: sed nō sic de aīa sensitiua: q̄ cū mālis sit z organica: pati pōt ab obiecto mali nō ocurrēte alio agēte. ¶ Ad 9^m negat ꝓña cū infert q̄ man⁹ intelligeret aut cerebr̄ū: q̄ intelligere est opatio que subiectiue recipit in sola aīa intellectiua: ideo nihil de noīat intelligēs nisi ipsa: vl⁹ primū in eē ꝓstitutū p eā: qđ est totus hō: z nō aliq̄ pars eius. Alr aūt est de ipso sentire qđ in determinata pte recipit organica: vt visio q̄ ita est in oculo qđ nō est in aure: q̄re nō solū aīa: sed etiā oculus dr videre. ¶ Ad 10^m ocedit aliq̄: q̄ idē in diuisibile sil⁹ mouet z qescit p accidēs in casu posito: nec hoc incōuenit: sed illud eēt impole p se: puto tñ q̄ simplr loquēdo illud posset negari ocedēdo q̄ illa aīa mouet p accidēs: z negādo q̄ qescat vel nō moueat. Nec segtur: ꝑs qescit: ergo aīa q̄ est in ꝑte qescit: sicut nec sequitur: ꝑs nō mouet. ergo aīa q̄ est in ꝑte nō mouet: q: alr duo inuicē ocradicētia sil⁹ verificarent. i. q̄ illa aīa mouet: z q̄ illa aīa nō mouet: er qđ⁹ ꝑz q̄ arguēta illa q̄ aliqui putant insolubilia de leui soluunt. ¶ Sed si quis Auer. nimis afficeret aut ꝓbabiliter eius opinionē defendere vellet: q̄z q̄z falsissima sit z silis figmēto: posset ex ei⁹ argumētis ad arg⁴ alia in eius oppositū adducta talr rndere. ¶ Ad ꝑ^m igit cū dr q̄ scda pfectio hois est numerata. ergo z ꝑ^a. negat ꝓña: q: scda pfectio: puta spēs intelligibilis vel intelligere dependet ab intentionib⁹ imaginatis: z numerat⁹ ꝑ earū numerationē: qđ nō cōtingit de prima hois pfectione. Uñ nō incōuenit vni ꝓme pfectiōi corrūdere plures scdas pfectiones: vt vni intellectui plures actus intelligēdi. ¶ Et cū postea arguit: q̄ si vna esset ꝑma pfectio oīuz hoium: cū hō capiat esse a sua prima pfectione: vnū eēt esse oium hoium. Dr q̄ duplex est prima pfectio hois. Una appropriata in operādo: z est aīa intellectiua: z ab hac nō capit hō esse specificū. Alia est ꝑma pfectio hois in hērēs corpori humano z dans ei eē specificū: z hec est aīa sensitiua ei⁹ nobilissima inter oēs aīas de potentia māe eductas: q̄ aīa cogitatiua appellari pōt ꝓpter perfectissimā ipsius vtutē q̄ est vtus cogitativa: z hec nō est vna in pluribus hoib⁹: sed nūerat⁹ ꝑm numerationē indiui duoz spēi humane. Propter qđ cū in alio z alio hoie sit alia z alia aīa cogitatiua: sequit q̄ alteri⁹ z alteri⁹ hois ē aliud z aliud esse ipsi⁹: q̄re nō sequit q̄ ego sim ꝑ esse tui nec q̄ tu sis ꝑ esse mei. ¶ Ad scōm ꝓz q̄ idē: q: cuz socrates sit socrates: z hō ꝑ suā aīam cogitatiuā: cū sua aīa cogitatiua nō fuerit ante ei⁹ ꝓductionē: ex quo ipsa est generabilis z corruptibilis: sequit q̄ nec ipse fuerit anteq̄z esset generat⁹. ¶ Ad 3^m sil⁹ ꝓz. q̄ socrates est corruptibilis ꝑm q̄ hō: ex quo est hō ꝑ aīam cogitatiuā q̄ est corruptibilis. Ad 4^m negat ꝓña cū infert: q̄ q̄dcūq; ego acquirerē aliq̄z sciam tu acquireres eādē z cetera. q̄ nulla scia dr ab aliq̄ acquiri vel de perdi nisi fuerit de pēdēs a suis fantasmatib⁹: z a suo actu cogitādi: mō lz idē sit intellect⁹ tuus z me⁹: tñ stat q̄ de aliquo cogitē: z nō tu: z q̄ a meo actu cogitādi ꝓducat⁹ spēs intelligibilis in intellectu: z ex hoc de ducatur ad intelligere: z nō ex tuo actu cogitādi: z tunc illa scia acquirer⁹ mihi: z nō tibi: z illa ego noīabo intelligēs: vel sciēs: z nō tu. z ꝓportionabiliter dicat in de pdito: ex quo ꝓz: q̄ nō valz hec ꝓña: ista scia acquirit in intellectu tuo ergo acquirit tibi: nec ista silr: ista scia de pdit ab intellectu tuo: ergo a te de pdit: sed ad inferēdū illā ꝓñam ex illis antecedētib⁹ opz addere illis antecedētib⁹ q̄ sit dependēs a tuis fantasmatib⁹. ¶ Ad qntū cū dr: q̄ ois pfectio que est substātia separata nō hz nisi vnū pfectibile: potest dici: q̄ verū est si est eternū: vt est in supcelestib⁹: sz vbi pfectibile fuerit gnābile z corruptibile: necesse est illi pfectioni sepate z eterne plura pfectibilia corrūdere: z sic est in ꝓposito de intellectu z humanis corporibus. Uel pōt dici: q̄ illa maio: est vra: loquēdo de perfectibili ꝓmotiō ocedo q̄ aīe intellectiue est solū vnū primū pfectibile: z illud est species hūana: q̄ est tñ vna pfectibilis ārt scaria: vt socrates vel plato nō incōuenit ee plura. ¶ Ad 6^m ocedit illud ad qđ arg^m de ducit: vñ in hoie pp de bitū ordinē vniuersi immāle vnit cū māli: vt nō fiat trānsitus de extremo ad extremū nisi p mediū. ¶ Ad 7^m qdā negant cōclonē illatā: dicentes q̄ cū diuersi hoies intelligant idē intelligibile: ipm intelligūt eadē intellectiōe nūero: nō hntes p incōuenies q̄ intellectio cāta a fantasmatib⁹ vni⁹ hois: possit fieri de pendēs a fantasmatibus alteri⁹ hois. ¶ Sz alr pōt dici ocedendo conclonē: vbi motiua ꝓpinqua fuerint diuersa: sic est in casu argumēti: cū alia sint fantasmata in socrate: z alia ꝑ platone: q̄ mouent intellectū ad intelligēdū idē intelligibile. Ubi vero nulla esset diuersitas in motore ꝓpinquo: tūc de bene verū ē: q̄ eadē virtus re^m eiusdē obiecti nō hzet sil⁹ nisi vnū actuz. ¶ Ad octauū rndet negādo q̄ periret iustitia diuina: z dr q̄ malus turpiter operādo acquirit vitia q̄ sunt mala: z sibi punitio suoz operū malor. Bonus aūt de operib⁹ laudabilib⁹ vtutes acquirit que sūt sibi bona: z ꝑmiū suorū bene operatoz. ¶ Licet ista positio sic possit colorari: mihi tñ vī salua pace sic fingentiū: q̄ non possit euitari

quin ad eā sequant plura ipossibilia. ¶Qm̄ primo sequit q nullus hō pōt intelligere: ois̄ est impōle: qr itelligere est ppria pfectio hois fm q hō: per quā attingit suū vltimū finē. vz. felicitatē: vt colligit ab Ar. 10°. ethi. z pbat ois̄a. qz nullū ipositū pcise ex aīa cogitatiua z corpe itelligit: z ois hō est pcise cōpositus ex aīa cogitatiua z corpe: vt per opinionē pz. er quo aīa itellectiua est ps essentialis hois. ergo nullus hō itelligit. maior pbat hic: iferi° qz nihil itelligit nisi aīa itellectiua: vel pars eius: aut ipositū icludēs aliqđ istoz tāz ipsi° partē: vt pz er sufficiēti diuisione: sed cōpositū pcise ex aīa cogitatiua z corpore: nō est aliqđ illoz. ergo zc̄. ¶Secūdo sequit q rōnale nō ē ppria dīa hois eēntialis z pstitutiua: ois̄ est impōle: cū ponat in eius diffone pure qdditatiua: duz dī q est aīal rōnale: qr certū est q rōnale in illa diffone nō ponit pro genere. g̃. p dīa. z pbat ois̄a: qr ois dīa eēntialis alicui° cōpositi er mā z forma substantiali sumitur ab eius forma substantiali reponēte illud in spē determinata: cū nō ex alia cā talis differētia dicatur differentia specifica: sed rōnale nō sumit a forma subali hois reponente ipsum in ppria spē. ergo rōnale nō est dīa hois specifica z essentialis. pz ois̄a cuz maior: z minor ꝛclarat: qr rōnale sumit ab aīa itellectiua: vt pz: z fm opinionē aīa intellectiua si est forma ponēs hoiez i spē. q̃re zc̄. ¶Tertio sequit. q cōtraria sūt sil in eodē subo pmo: qđ est ꝺ̄ nām ꝺ̄rioz. pbatur ois̄a. qr licz ꝓpositiones cōtradictorie nō sunt contrarie ẽztū ad esse simul in eodez subiecto: tñ assensus firmi duoz cōtradictoriozꝫ bene sunt ztrarij: z inuicē incōpossibiles: ideo vnus hō nō pōt simul duob° cōtradictoriis assentire. ¶ponam° ergo q Sortes firmiter per itellectū assentiat huic cōtradictorio. sol est maior terra habitabilis: z q p tūc ¶plato silr assentiat alteri ꝺtradictorio. s. q nullus sol est maior terra habitabilis. tūc pz q illi duo assensus sunt simul in eodē intellectu fm opinionē: z sunt cōtrarij. ergo zc̄. ¶plura alia hi° icōueniēcia adduci possent q̃ brevitatis cā relinquunt. Ista. n. satis pluadere vident idoneo ad philosophādū q opinio illa nō sit vera.

Sustinendo opinionē Cōmēta. adhuc dubi tandū vz: vtrū intellectus polis sit ens i pura potētia passiua: aut sit aliqđ ens actu z se. Et p arguit̄ q intellect° polis sit aliqs actus siue ens actu. primo sic. Oē subm qđ imediate recipit formā accidētalē determinatā est ens actu: itellectus possibilis est hi°. ergo zc̄. pz ois̄a cū maior: q in hoc differt subiectū primū forme subalis z forme accidētalis determinate: quia subiectū forme subalis est ens in pura potētia: subz vero forme accidētalis determinate est actus: vel ens actu. Et ꝺ̄ determinate ꝓpter dimēsiones ideterminatas: que imediate fundant̄ in mā pma. minor ēt pz: qr intellectus possibilis recipit spēs intelligibiles z intellectiones. ¶Secdo. si intellectus possibilis esset ens in pura potentia cui vniret̄ intellectus agēs: tūc intellectus agens nobis vniret̄ in principio cōtra Cōmē. in ꝓmē. 36. hui° tertij. ¶Tertio. si intellectus possibilis eēt ens in pura potētia: aut esset equalis pfectiōis cū mā prima: aut minoris: aut maioris: nō equalis pfectionis: qr tūc essent eiusdē nāe z spēi cū ea: nec minoris: qr tūc esset nō ens: cum mā pma sit in infimo gradu pfectionali entis: ex quo ꝺ Cōmē. p phys. i. est mediū inter nō ens: z ens actu: si aūt est maioris pfectiōis: tūc habēt ꝓpositū qr cū mā prima sit mediū inter nō ens z ens actu: sequitur q cuz recedit a mā prima etiādo vsus actū primi: q est oē: statim transit in actū siue fit ens actu. q̃re zc̄. ¶In oppm̄ arguit̄ primo bādo q intellectus polis sit ens in pura potētia passiua. ¶Primo sic. illud qđ recipit oīa entia in actu nō est aliqđ ens actu: ꝫ intellꝰ polis recipit oia entia in actu. g̃. zc̄. pz ois̄a. z maior: qr oē recipiēs est ānudatū a nā receptis: minor aūt pbat: qr itellect° polis itelligit oīa entia in actu ꝫ intellect° polis nō itelligit nisi illud qđ recipit. g̃ zc̄. ¶Secdo. illud z cui° potētia aliq forma educitur nō est actus: cū hoc ppriū sit māe: sed z potētia intellect° possibilis aliq forma educit. s. spēs itelligibilis. g̃ zc̄. ¶Tertio. illud er quo cū actu puro ꝓstituit vnū per se est pura potētia passiua: sed intellectus polis est hi°. vt pz ex dictis ergo zc̄. ¶Hic iueniunt̄ due opiones diuerse. Alig enī dicūt: q licz intellect° polis sit in pura potētia passiua respectu spērū itelligibiliū: tñ z se est act° z forma: ex quo est pars aie intellectiue: que aliquo mō est forma corpis hūani. Et volūt vlteriꝰ q hꝫ aliqs actiōes: vt elicere actiones er spē: ꝓponere: diuidere: z discurrere z vno ad aliū. ¶Hanc tamē acionē hze nō posset: nisi prius patiatur z recipiat ab itellectu agēte z fantasmatib°: ꝓpter qđ magis dī potētia passiua qꝫ potentia actiua: ex quo sua pma opatio est passio. ¶Alij aūt posuerūt itellectū polem eē potētiā mere passiuā: dicētes vlterius ipm ad oēs operationes stati noiatas solū passiue cōcurrere: z habēt. p se Ar. dicētē intellectū polem nullā hze nām: nisi illā qua possibilis weat° est. Et Cōmēta. ponēdo differētiā inter ipm z mām pmā nō dixit ipsuz esse actū vel ens actu: qđ tñ dicere z bene posset: qz illa fuisset marima dīa iter ea reperta. ¶Et fm hāc viā respōderi posset ad argumēta i oppositū facta. ¶Ad p'm cū dī. Omne subiectū zc̄. dicit̄ primo q illa minor nō est vera vlr: nisi z formis accidentalibus realib° seu corporalib°: quales nō sunt ille: que i itellectu recipiunt. Dī secūdo: q spēs itelligibiles nō imediate recipiunt in illa substātia: que est intellect° possibilis: sed mediāte quadā etus nāli vtute in ea fundata recipiunt: que ꝓpter nominū carentiā etiā intellect° possibilis appellatur: z ꝓportionabilr in substātia intellect° agētis pōt poni quedā vtus activa illi passiue corrūdēs que vtus intellect° agens pōt noiari: z hoc tñ nihil habemus a Cōmētatore expressum: q̃uis aperte dicat in nulla celesti intelligētia accīs aliqđ repiri. ¶Ad 2'm dicūt aliq sequētes Cōmētatorē: q itellect° agēs siue possibilis dupl'r nobis copulat. Uno mō fm eēntiā. Alio mō fm opationē: z fm opationē adhuc ēt dupl'r. vno mō perfecte: alio mō iperfecte: si loquamur de copulatione fm essentiā p indistantiā z assistentiā ad corpus cui copulari dicunt sic in pmo instanti esse hois alicui° suo corpori copulant: ꝫ per prius scdm nām itellect° possibilis qꝫ intellectus agēs: vt patebit ꝓmēto. 20. Sed si sit sermo de copulatiōe fꝫ operationē iperfectā sic prius copulat nobis intellect° agēs: qr abstrahere qđ est opatio itellectus agētis pri° fit in nobis qꝫ itelligere: qđ est opatio intellectus possibilis. Si vero mētio fiat de copulatione fm opationē perfectā: sic prius copulat nobis itellect° possibilis: z ꝫ vult Cōmē. cōmēto supra allegato: q itellect° agens nō copulat nobis perfecte sic q efficiat adeptus nisi post cōpletā generationē intellect° in habitu in itellectu possibili: sed de his latius infra. ¶Ad 3'm dī q intellectus possibilis est maioris perfectionis qꝫ mā pma: z negat postea consequentia cū infertur q esset actus vel ens actu: q'm perfectio correspōdens potētie passiue non stat in indiuisibili sed habz gradus diuersos: z maior cōpetit intellectui possibili: minor vero materie prime.

¶Quocirca nec cū corpore mixtū ipsum esse cōsentaneū est rationi: qualis eniz quidam fieret calidus aut frigidus: z istrumētū aliqđ ipsius eēt perfecto: sicut est sensus: nunc aūt ipsius nullū prorsus est instrm.

Unde

L.c.6. ¶Unde nec miseri rōnabile ē ipsuz corpori. Qualis eni aligs vtiq fiet: aut calidus aut frigidus: si organuz aliquod erit sicut sensitiuo: nunc autem nullum est.

¶Hic Aristo. notificat nām intellectus polis p ꝺ̄az eius ad sensum: z diuidit in quinq ptes: sicut qnq ꝺ̄ias ponit inter intellectū z sensuz: scda ibi. (Et bñ ia3 dicētes. 3ª ibi. (Qm̄ aūt nō similis.) 4ª ibi. (Cū aūt sic singula.) 5ª ibi. (Est qdē igitur.) ¶Prima dīa inter intellectuz z sensum est. q sensus est vtus organica: z intellectus nō: ideo dī. Unde nec est rōnabile ipm. s. intellectū misceri corpori: si enim intellus misceret corpori z aliqđ organicum erit ei sicut sensitivo: vtiq fiet ipse qualis. i. aliqualiter qualis: z aut qd calidū: aut frigidū: qđ tñ est falsum: quare nunc aūt nullū est. s. organū ipsi intellectui. ¶Sz posset aliquis dubitare de cōditionali quā Ar. facit in litera que est hec. Si intellectus esset virtus organica ipse esset aliqualiter qualis vt calidus vel frigidus qūo valeat. ¶Huic rñdet Egidi° assignādo tres rōnes. ¶Prima rō est: qr sicut forma q recipit in mā mediāte quātitate extendit extensione ẽztitatis: vt pz de colore z reliqs hi° fic q nō solū corpus in quo est color ē extēsum: sed ēt color: est extēsus: ita forma q recipit in mā mediāte caliditate frigiditate z reliqs primis q̃litatib°: a quib° nullum corpus mirtū ānudat̄ oio: ꝺ̄ aliqualiter calida vel frigida z nō solū corpus sibi subm: ita si intellectus esset vtus organica ipse reperiret i mā mediāte caliditate frigiditate zc̄. g̃ ipse eēt aliqualr calidus z frigidus. ¶Secunda rō est: qr nō solū mā est subm, caliditatis z frigiditatis: sed ꝓpositū: z p ois̄a ꝓpositū ex organo z intellectu si hz organū est subm caliditatis z frigiditatis: qđ eē ñ pt nisi itellect° sit aliquo mō calidus vl frigidus. ¶Tertia rō est: qr sicut potentia q̃ est in organo ꝺ̄ organica: ita potentia que est in organo calido vel frigido dicit ꝺ̄ potētia organica calida vel frigida. ¶Intelligēdū p q Cōmētator cōmēto. 6. hāc ptē alr introducit: dicit enim q Ari. hic facit secūdā ārationē ad ostēdēdū q intellect° mālis: neq est corpus: neq vtus in corpore. z arguit sic. Si intellect° mālis esset vtus in corpe. s. mixto: vt esset corpus humanū: tūc esset aliq̃ dispō z aliqua q̃litas: z p ois̄ aut esset qualitas attributa cōplexioni in eo q cōplexio: aut esset qualitas in ꝓplexione z addita ꝓplexioni. hāc ois̄az pbat Cōmētator dicēs esse ꝛclaratum q ois vtus in corpore. s. mixto fm q hmōi aut attribuit p mis q̃litatib°. s. forme cōplexionis: aut est vtus existēs in forma cōplexionali: vbi Cōmē. capit q̃litatem large vt extēdit se ad formā cōplexionalē: z per qualitatē attributā ꝓplexioni seu formā ꝓplexionalē intelligit formā inductā per mutuam actionē elemētoz adinuicem: z per qualitatē seu formā existentē in cōplexione z additā ꝓplexioni intelligit formaz que iducit in mā cōplexionata a motore extrinseco cuiusmodi sunt vtutes sensitiue: que dātur a generāte: z certū est q si intellect° esset virtus in corpore cōposito ex elemētis: q aut esset forma ois̄ mutuā actionē elementorum adinuicē nō ocurrēte alio motore particulari extrinseco: aut esset forma inducta in mā mixta ab aliquo exteriori pticulari agēte z sic pz ois̄a Cōmēta. sed cōsequēs est falsum p vtraqz parte. g̃ illud er quo segtur est falsū: sez q intellect° sit vtus in corpe: neq ēt ē corp°: vt pz er quo est actus z forma. ergo zc̄. ¶Ex cōsequēs sit falsuz arguit Cōmētator: z primo ostēdit q intellect° nō est forma addita ꝓplexioni: qr si sic tunc esset vtus organica: ois̄ ē falsuz: qr pri° ostēsuz est q nō est instrm aliō ab instrumētis qnqz sensuū loquēdo de instrumētis sensuū exteriorz z q nō est dare sertū sensuz exteriorē. Unde dicit Cōmētator q si intellect° esset vtus aīalis in corpe. i. virtus cognoscitiua organica aut esset sertus sensus. s. exterior: aut esset ꝓsequēs sertū sensuz: siue aliquid: cuius ꝓportio ad sensum sertū esset sicut ꝓportio imaginatiue ad sensum cōem: z hoc ꝓsequēs ē manifeste falsuz: qr ex quo nullus est sertus sensus intellect° nō est sertus sensus: nec ad ipz hz aliquā ꝓportionē. Sed cōsequētia pbatur: ꝫ sit multū occulta. Mā si intellectus esset virtus cognoscitiua organica: aut esset aliquis de qnqz sensib° exteriorib°: aut esset sensus cōis: aut imaginatiua: aut cogitatiua: aut memorativa aut sertus sensus: aut aliqua vtus se habens ad sertū sensuz: sicut imaginatiua ad sensuz cōem: z que sic imutaret a sexto sensu: sicut imagiatiua imutat a sensu cōi: vt pz ex sufficiēti diuisione: ꝫ intellectus nō est aliqs de qnqz sensib° exteriorib°: qm̄ bruta perfecta habēt qnqz sensus exteriores: z tñ nō hñt itellm: silr nō est sensus cōis qr intellect° cognoscit substātias z relatiōes z multa talia que nō cognoscit sensus cōis: etiā nō est imaginativa vel memorativa: qr iste sunt solū referuative: z itellectus est cognoscitiuus: nec ēt est vtus cogitatiua: qr itellectus cognoscit vlr: z vtus cogitatiua solū idiuidualr. sequit ergo q si itellect° ē vtus cognoscitiua organica q̃ sit sertus sensus: vel se habens ad sertū sensuz: sicut imaginativa ad sensum cōez. ¶Postea Cōmētator ostēdit q itellectus nō est forma cōplexionalis siue vtus attributa cōplexioni: qr aīa sensitiua nō est hi°: ergo a fortiori nec ipse intellectus. Et q aīa sensitiua nō sit forma ꝓplexionalis ꝓbatur qr si sic. cum quelibz talis forma nō recipiat nisi realr z corporaliter: tunc sequeret q aīa sensitiua cū reciperet formā lapidis z ipm cognosceret recipret eā fm esse reale z corporale: z per ꝓsequēs idem esset esse forme lapidis in aīa z extra aīam: sed in anima est cōprehensio z sic lapis esset cōprehēdēs: qđ est falsuz. ¶Deinde Cōmētator adducit dubiū quoddā de eo qđ dī q intellect° nō est vtus organica: qr ipsi opinant q itellectus z vtus cogitatiua sunt idē: sed ꝫ medicos ꝓbos virtus imaginatiua: cogitatiua: z memorativa sunt vtutes organice: z habēt determinatas partes in cerebro: in qb° situantur. g̃ intellectus est virtus organica. ¶Ad hoc respondet Cōmentator dicēs nō esse verū q intellectus z virt° cogitatiua sint idē: qr vtus cogitatiua nō distinguit nisi idiuidualiter: itellect° aūt distinguit vlr: vnde vtus cogitativa nō est nisi virtus que distinguit intētione rei sensibilis a suo idolo imaginato: z ista vtus est illa cuius ꝓportio ad has duas intētiones. s. ad idolū rei z ad intentionē sui idoli est ficut ꝓportio sensus cōis ad intētiones q̃qz sensuū: z per idolū rei imaginate intelligit formā sensatā: per intentionem aūt idoli intelligit intentionē nō sensatā. ¶Intelligendū secūdo fm Cōmentatorē q Aristo. in libro de sensu z sensato: posuit virtutes indiuiduales distinctas in quatuor ordinibus. In primo posuit sensum cōmunē: deinde virtutē imaginatiuā: deinde cogitatiuā: z memorativam: z posuit rememorativā: magis spiritualez: deinde cogitatiuā: deinde imaginatiuā: z post sensibilē: idest sensum cōem. Et cū dicit Cōmentator q memorativa est magis spūalis qꝫ cogitativa: intelligi ꝺ̄z quantū ad receptionē spērū sensibiliū ordine recto a sensib° multiplicatarū: ex quo nō sequit̄ q memorativa sit perfectior cogitativa cū virtus cogitativa sit nobilissima virtutū: z ordine reflexo dū cogitativa immutatur a memorativa recipiat spēs magis spūales qꝫ habeat memorativa. ¶Per libū aūt de sensu z sensato intelligere debemus paruos nāles: inter quos primus z principalis est liber sic nominatus: vnde Ar. in libro de memoria z reminiscentia: ponit q reminiscentia passio est corporalis: z certum est q reminiscentia est opatio vtutis organice: cū reminisci soli

Caieta. de aīa fl 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

homini cōpetat q̄uis fiat per spēs in memoria reseruatas: ꝛ si vtus cogitatiua est corporalis ꝛ organica ꝛ indiuidualis a fortiori sequtur ita esse ꝛ alijs trib⁹ que sunt minoris nobilitatis. ſ. ꝛ sensu cōi: imaginatiua: ꝛ memoratiua: que qualr in cerebro ſtituūtur: ꝛ que sint operа ipsaꝝ in fine secūdi huius diffuse fuit discussuz. ¶ Intelligēdū tertio q̄ Cōmētator soluit argumētū Galieni ꝓpter q̄ fuit motus ad dicēdū q̄ vtus cogitatiua est itellect⁹ ꝛ vnde arguebat sic. Intellectus appropriaſ homini: ꝛ virtus cogitatiua silr: ergo vtus cogitatiua est itellect⁹: ꝛ dicit Cōmētator q̄ arg⁹ nō valet: q̄ ꝓccat per fallaciā cōsequētis: cū arguaſ ex duab⁹ affirmatiuis in scōa figura: sicut nō segr: hō est aſal: ꝛ equus est aſal. g̃ equus est hō.

¶ Atq̄ bene rectеq̄ censent: qui sedmarū locum animam inquiunt esse. Attamen neq̄ tota est locus: sed intellectiua: neq̄ est actu: sed potentia forme.

¶ Et bene iam dicentes sunt animā esse locum specierū: nisi q̄ nō tota: sed intellectiua: neq̄ actu: sed potentia species.

¶ Scōa dzia iter itellectū ꝛ sensum est: q̄ itellect⁹ recipit in se p̄ spēs itelligibiles: sed sensus non recipit in se p̄ spēs sensibiles: cū ipe recipiant p̄ in organo sensitiuo: aut i cōposito ex organo ꝛ sensu. Vñ dicit. ꝛ supple antiqui bene sunt iā dicētes aſaz esse locū spērū: nisi q̄ nō tota. i. nō fz oēs eius potētias: fz itellectiua. ſ. solū. i. solū fz potētiā intellectiuā: que nec est actu ꝛ se: sed potētia tm̄ hns hi⁹ species. ¶ Intelligēdū primo: q̄ q̄ aīa humana est mediū iter formas abstractas: ꝛ formas simplr māles: iō hz aliquas potētias nō organicas: vt sunt itellect⁹ agēs: itellectus pollis: ꝛ volūtas: ꝛ aliquas hz organicas ꝛ māles: vt sunt potētia vegetatiua ꝛ sensitiua: ꝛ ideo q̄d recipiť mediāte potētia itellectiua in sola aīa subiне recipiť in qua imediate fundaſ hi⁹ potētia: sed q̄d recipiť mediātibus potētijs alijs q̄ in cōposito radicanť ꝛ nō precise in aīa: i cōposito ꝛ nō in aīa recipi dicunť: q̄: g̃ spēs intelligibiles recipiunť mediāte potētia intellectiua: ꝛ spēs sensibiles mediāte potētia sensitiua: hinc est q̄ spēs itelligibiles sūt in aīa: spēs vero sensibiles sunt in cōposito. Et ideo dicit Ari. q̄ aīa est locus spērū: fz nō tota. i. nō fz oēs ei⁹ potētias: sed solū itellectiua. i. tm̄ fm potētiā intellectiuā: ex quo ꝛgtur q̄ spēs itelligibiles sunt in aīa itellectiua: fz spēs sensibiles nō sunt in aīa sensitiua: sicut i totali subo: sed i ipso ꝓposito. ¶ Intelligēdū scōo fz Cōmē. q̄ Aꝛ. dixit aīaz esse locū spērū: q̄ aīa aſſimilaſ loco in recipiē do: q̄uis nō sit olo silis receptio vtrobiq̄: fz loc⁹ differt ab aīa itellectiua in hoc: q̄ loc⁹ nihil est eoꝝ: que exiſtūt in eo: cū sint separata fz esse: nec loc⁹ sit subz locati: aīa ať rōnalis māls: q̄: quātū ad itellectū polem est forme exiſtēs in ea māl ꝛ subiue: q̄: est subm earū nō actu ꝛ se: sed in potētia. Et fecit hoc Aꝛ. ſ. q̄ dđit aliqualē dzіam iter locū ꝛ itellz cū dixit. (Nec in actu fz in potētia ꝛc̄.) ne aligs itelligat ex hac ꝛscriptiōe q̄ genus receptuz in ea sit genus verū nō rhetozicū: sed glibz hō cogiť in talibus reb⁹ que nō bene itelliguнť nisi per cōsimilitudines: vt notificet ea per talia genera rhetozica.

¶ At qui passionis vacuitatē nō similē esse sensitiui atq̄ intellectiui: patet in sensuū instrumētis atq̄ in ipso sensu. Sēsus enī ex vehemēti sensibili sentire nō pōt. Auditus nāq̄ nō audit sonū post magnos sonos: ꝛ visus nō videt: neq̄ odorat⁹ olfacit post vehemētes colores atq̄ odores. At itellect⁹ aliquo valde itelligibili itellecto: nō minus sane: fz magis pcipit intelligitq̄ inferiora. Sensitiuū enī nō est sine corpore: at intellectus ab eodem est separabilis.

¶ Quoniā ať nō similis sit ipassibilitas sensitiui ꝛ intellectiui manifestū est ex organis ꝛ sensu: sensus enī nō pōt sentire ex valde sensibili: vt sonū ex magnis sonis: neq̄ ex fortib⁹ odozib⁹ ꝛ colozib⁹: neq̄ videre: neq̄ odorare. Sed intellect⁹ cū intelligat aliq̄d valde itelligibile ñ min⁹ itelligit i fima: sed ꝛ magis: sensitiuū q̄dē enī nō fine corpore est: hic ať a corpore separatus est. T.cō. 7

¶ Differentia tertia inter intellectū ꝛ sensum est q̄ excellens intelligibile nō corrūpit intellectū: sed excellēs sensibile corrūpit sensum. Quare dicit: q̄m̄ ať nō fit similis impassibilitas sensitiui ꝛ intellectiui manifestuz est ex organis ꝛ ex sensu: quia nō solū organuz sensus: verum ꝛ ipse sensus patiť siue corrūpiť ab excellenti sensibili: q̄d non accidit ipsi intellectui: sensus enim potest sentire ex valde sensibili. i. post valde sensibile vt auditus non pōt audire sonū ex magnis sonis idest post magnos sonos: neq̄ visus ꝛ olfatus pōt videre ꝛ odorare ex fortib⁹ odozib⁹ ꝛ colozib⁹ idest post fortes odores ꝛ colores. sed intellectus cū intelligit aliquid valde intelligibile nō corrūpiť aut impedit in suo actu intelligēdi: sed vigorať: neq̄ minus intelligit infima intelligibilia sed ꝛ magis. Causam ať huj⁹ diuersitatis subdit Aꝛ. dicēs hoc esse: q̄ sensitiuum q̄dē. n. nō fine corpe est ꝛ sine organo: hic ať. ſ. intellectus separatus est ab organo corporeo: ꝛ hec cā q̄re sensus patiť corruphue ꝛ nō itellect⁹. ¶ Intelligēdū primo fz Cōmē. cōmēto. 7. q̄ hec est cōditio necessaria necessarijs ꝛmōstratiōib⁹. ſ. vt apparētia sensui nō differāt ab eo q̄ vi p rōnē. Et idez dicit in 8° physi. ꝛ p̄ celi ꝛ mūdi. Cū ergo Ari. ꝛclarauit q̄ intellect⁹ nō miscet corpori post voluit notificare q̄ hoc ꝛuenit apparētib⁹ sensui dicens: q̄ nō est similis impassibilitas sensus: sicut intellectus: quia sensus corrūpitur ab excellenti sensibili: fz intellectus nō corrūpitur ab excellenti intelligibili. ¶ Intelligendū scōo fm Cōmēta. q̄ possumus ponere hunc sermonē ꝛmōstrationē tertiam ꝓ se. ſ. ad ꝓbandum q̄ intellectus nō est virtus in corpore: arguendo sic. Omnis virtus in corpore transmutatur essentialiter in sua operatione ꝓpria: sed intellectus nō trāsmutatur essentialiter in sua ꝓpria operatione: ergo intellectus nō est virtus in corpore. maio: pz inductiue ꝛ visu: auditu: ꝛ hi⁹ que eēntialiter ꝛ imediate trāsmutanť ab imoderatis obiectis: ꝛ in suis operationib⁹ debilitantur sic q̄ visus imediate post aſpectū fortiter fulgidi visibile ꝛbile nō potest comprehendere: nec auditus imediate post fortes sonos ꝛbiles sonos ꝓcipere potest: minoꝝ etiā ꝛclaratur: quia intellectus in intelligēdo nō trāsmutatur essentialiter: nec in operādo imediate ꝛbilitatur: q̄: si sic tunc cum itellexisset excellens intelligibile impediretur: nec statim itelligere posset ifimū intelligibile: q̄d tamē est falsuz. ¶ Et si argueretur q̄ intellectus transmutatur: q̄: in itelligendo fatigatur ꝛ ꝛbilitatur: vt pz in studiosis. Respondet Cōmentator: q̄ hoc nō est essentialiter ꝛ imediate: sed solum accidēaliter ꝛ mediate ꝓpter trāsmutationē facta in virtute cogitatiua imaginatiua ꝛ memoratiua: que ꝛ seruiunt intellectui in operādo: quib⁹ essentialiter: ꝛ imediate accidit transmutatio: quia sunt virtutes in corpore Et subdit Cōmētator q̄ imaginatiua cogitatiua ꝛ memoratiua nō fit nisi in loco vtutis sensibilis: ꝛ ideo nō indiget eis nisi in absentia sensibilis. Sz huic aduersari vi q̄d dicit i fra Arist. vbi vult q̄ necesse est q̄ncūq̄ intelligentē fantasma aliq̄d speculari: quoniā per fantasma intelligere hēmus actū alicuius illarū triū virtutū: sic ēt p fantasiā illas tres virtutes itelligere hēm⁹: vt dictū est supra. ¶ Ad istud respōdendū videtur q̄ nō est intētio Cōmētatores q̄ intellect⁹ i intelligēdo nō indigeat illis virtutib⁹ nisi in absentia sensibiliū: ꝛ q̄ ꝓsentib⁹ sensibilibus intellect⁹ imediate possit moueri a sensu cōi vel a sensu exteriori: sed dicere intēdit q̄ ad sentiendū sensibilia nō indigemus illis virtutib⁹ nisi dum sensibilia sunt absentia: quoniā sensibilib⁹ ꝓsentibus ea sentire possumus per sensus exteriores ꝛ sensum cōem.

Dubitaſ Ad meliorez doctrinā q̄uis ꝛ hoc sepe dictū sit quo excellens sensibile corrūpit sensuz: aut impedit siue iperficit eius cognitionem respectu sensibiliū mediocriū. ¶ Ad q̄d dubiū ñdetur q̄ excellēs sensibile sensuz imutās si removeať ꝛ statiz sensibile aliud sensui obiciať ipedit eius cognitionē: q̄: spēs illius fortis sensibilis in organo sensus ipse remanent per tēpus ꝛ ipediunt iudiciū siendū per spēs alteri⁹ sensibilis. Et hoc q̄busdā signis pōt ostēdi. Primū ē. q̄: si hō velociter removeat digitū: vnus digit⁹ vi plures digiti. Scōz est q̄ si homo velociter ducat acum videť acus facere circulū. Sūr fit baculus ignitus velociter circumdatur: videbitur circulus igneus: q̄d nō ē ꝓpter aliud nisi q̄: spēs multiplicate a bacculo ignito dū erat i situ pori remanēt per tēpus in organo visus cū spēbus: que multiplicabunť ad ipsum dū bacculus ignitus erit in situ posteriori: ꝛ pariter in alijs dicendū vi. Unde siquis intuea tur solē ꝛ postea aſpiciat visibile debile: nō cōprehendet ipsuz sub ꝓprio colore: sed apparebit tēdere ad albedinē q̄d accidit ꝓpter lumē in oculo ipressum aliquādiu in eo teneri post remotionē visus a sole. Et ex simili cā qui starent diu in molēdinis multarū rotaꝝ cū recedūt paruū sonū percipere nequeunt. sed videť eis ꝓpriē sonū audire: q̄: maiores motus impediūt minores. ¶ Sciendum tñ q̄ excellēs sensibile nō solū impedit aut diminuit operationē sensus: quā haberet respectu alterius sensibilis: i. mo aliquādo ipsum sensū totalr tollit ꝛ corrūpit: quoniā ex lōgo solis intuitu pōt q̄s effici cec⁹ ꝛ ex auditiōe fortis soni pōt effici surdus: ꝛ simili mō in alijs cōtingere potest: hoc ať nō ꝓuenit ex sola mutatione intentionali: fz etiā ex alteratiōe reali ꝛ motu illā cōcomitāte: ꝛ ad illaz sequēte: per que ꝛstruitur rō ꝛ ꝛbita ꝓportio qualitatū primarū in qua sensus cōsistit ꝛ saluať: vt superi⁹ Aristo. dixit: q̄: sensus est vtus organica. Intellect⁹ ať ab excellenti intelligibili nō ipedit in operādo: neq̄ corrūpiť: q̄ nō est vtus organica: sed redditur vigoroſior: ꝛ cū itellexerit excellens intelligibile melius poterit intelligere iſi mū: er quo tñ nō segtur q̄ in operationib⁹ intellectus sit ꝓcedere in ifinitū: q̄ fz in operatiōe intellectus nō cōtigat ꝛbilitatio merito sui: pōt tamē cōtingere ꝓpter lassitudinē ꝛ ꝛbilitatē cōtingentē in vtutib⁹ sensitiuis interioribus itellectui ministrantib⁹: ꝛ sibi ad suū opus ꝛseruientibus: ꝛ gb⁹ in cōmēto loquiť Cōmētator.

¶ Factus ať vnūquodq̄ perinde atq̄ his qui dicitur actu sciens: quod quidē tū accidit: cum ipse per seipsum operari pōt.

¶ Cum autē sic singula fiant vt sciens dī: q̄ secūdū actū: hoc autē cōfestim accidit: cuz possit operari per seipsum.

¶ Quarta differētia intellectus ꝛ sensus est: q̄ ex speciebus intelligibilibus generať habitus in intellectu: sed ex specieb⁹ sensibilibus nō generať habitus in sensu. Dicit ergo. Cum ať intellectus possibilis sic fiat singula intētionaliter recipiendo singula eoꝝ tūc dī vt sciens q̄ est fm actū. ſ. primū: per quē est in potentia ꝓpinqua ad actū postremū: hoc ať cōfestim accidit cū possit operari per seipsum. ſ. ꝛueniēdo ad actū scōm absq̄ indigētia motoris extrinseci. ¶ Intelligendū primo: q̄ duplex est actus: q̄ intellectus pōt: qui ꝛ se est pura potentia: efficit in actu ſ. primus ꝛ scōs. Actus primus est spēs intelligibilis siue habitus in intellectu existēs: quoꝝ nullū est formalr cognitio: sed per q̄libet eoꝝ dispoñt intellectus ad actum scōm. Actus vo scōs est intellectio qua intellectus formaliter cognoscit. Quomō ať differat spēs intelligibiles ꝛ habit⁹ intelligibilis: ꝛ vtrū actiue aut passiue cōcurrat ad actualē intellectionē post apparebit. ¶ Intelligendū scōo fm Cōmēta. cōmēto. 8°. q̄ per hoc q̄ dixit Aꝛ. apparet q̄ est dzia inter vtutes agentes ꝓpinquas ꝛ remotas. Ꝓpinque. n. actui sunt que agūt per se: ꝛ ad hoc vt agant nō indigent extrahēre eas ꝛ potentia in actū. Remote ať indiget tali extrahēre. Et capit Cōmētator agere large pro operari: ꝛ p hoc innuit q̄ intellect⁹ ꝛ se est i potētia remota ad intelligere: ꝛ indiget aliq̄ motore extrinseco reducēre ipsuz ꝛ potētia ad actū ꝓmū: sed cū fuerit in actu tali per spēm intelligibilē vel habitū itellectualē tūc est in potētia ꝓpinqua ad intelligere: nec indiget aliq̄ extrinseco motore ꝛducente ipsum ꝛ potētia ad actum. Quis ať sit motor ꝓducēs spēm intelligibilē aut itellectionē in intellectu poli: in sequentibus ostendetur.

¶ Est quidē ꝛ tunc quodāmodo potentia: fz nō perinde vt erat antea q̄z didicisset vl inuenisset: atq̄ tūc seipm ēt itelligere pōt.

¶ Est quidē igiť ꝛ tūc potentia quodāmodo: nō tñ similiter ꝛ ante addiscere: aut inuenire: ꝛ ipse ať seipsuz tūc pōt itelligere.

¶ Quinta differētia intellectus ꝛ sensus est: q̄ intellectus habituatus potest seipsuz intelligere: fz sensus nullo modo potest seipsuz sentire: ideo dicit cōtinuādo se ad precēdētia: q̄ est quidē igiť tunc ipse intellectus quodāmodo i potētia. ſ. post receptionē spērū ꝛ habituū itellectualiū nō tñ silr sicut ante addiscere aut inuenire ꝛ ipse ať seipz tunc potest itelligere. ¶ Intelligēdū primo q̄ intellect⁹ possibilis anteq̄ recipiat spēz intelligibilē est in potentia remota ad itelligere: sed cū hz spēm itelligibilē aut habituz intellectualē si nō actu itelligat tūc est in potentia ꝓpinqua ad itelligere. Habitū ať itellectualē duplr quis potest acquirere. Uno modo per doctrinā addiscendo ab alio. Alio modo per inuētionē a seipo: qualitercūq̄ vero intellectus habeat habitū siue per doctrinā siue per inuentionē tūc nō est eodē modo in potētia sicut ante: q̄ ante erat in potētia remota ad cōsiderādū: sed cū habet habitum ꝛ nō cōsiderat tūc est in potētia ꝓpinqua ꝛ pōt exire in opus nō cōcurrēte motore extrinseco: vt dictuz est supra. ¶ Intelligendū scōo fm Cōmētatorē q̄ in hoc differt intellectus possibilis ab alijs formis abstractis in intelligēdo se: q̄: intellectus possibilis intelligit se accidēaliter. ſ. per spēs intelligibiles rerū extrinsecarū quas in se recipit: quoniā intelligit se ꝓius intelligēdo alia: ꝛ p spēcies alioꝝ: vt patebit in dubio. Alie ať forme abstracte vt intelligentie celestes intelligūt se essentialiter: quia p ꝓprias essentias: ꝛ nō per spēs intelligibiles suis subſtantijs superadditas: cū in eis nulla sint accidētia. Vñ dicit.

Et cū intellectus fuerit in hac dispōne. q. sit habituat. tunc ipse intelligeret se scōm q ipse non est aliud nisi forme rerū inquatū extrahit eas a mā: quasi igit se intelligit ipse modo accidētali: vt dixit Allerād. i. ex q accidit intellect⁹ rerū q fuerit ipse. i. cētia eius materialr & subiective. Et hoc est ecouersio dispōni i formis abstractis. Ille. n. cū intellectu eaz nō sunt aliud ab eis in intentiōe per quā sunt itellecta istius itellect⁹: & iō qz in eis idē est itellectio & irellect⁹ itelligūt se essentialr & nō accidētalr: & hoc perfectius ueniē in pmo itelligēte: quod nihil intelligit extra se. Deus ergo magis essentialr itelligit se q̄z alie intelligētie: q: alie itelligētie itelligūt extra se: & nō ad⁹: qđ qualiter sit intelligēdū patuit supra in cōmēto. 5°. ¶ Intelligēdū 3° scm Cōmenta. q. possumus exponere istū locuz scm q. Alpharabius dixit in suo tractatu de itellectu & intellecto: & est q. cū intellectus fuerit in actu erit vnū entiū: & poterit itelligere seipsuz p intentionē quā abstrahet a se scm q. abstrahit intentiones rerū q̄ sunt extra animam: & sic intellectū habebit intellecta. Et nos postea perscrutabimur de hoc: vtrū sit possibile an nō. Imaginabatur itaq; Alpharabius q. cum intellectus est in actu perspeciem intelligibilem alterius entis: vel habitū intellectualem: tunc pōt abstrahere speciez intelligibilem a sua substātia ipsius representatiuā: p quā pōt seipsum intelligere: ex quo infert Cōmentator. q. intellectus habebit intellecta: q: sicut itellect⁹ poterit abstrahere vnā talē spēm a se vel itellectionē. ita poterit abstrahere duas: vl tres: qđ vtrū sit pole dicit Cōmentator se velle post cōsiderare.

Dubitat vtrū intellectus polis seipsum possit intelligere. Arguit q nō. primo si intellectus polis intelligeret se: aut q̄ per sua essentia: aut per speciē. ppriā: aut per spēm alterius per sufficiētē diuisionē: nō p sua essentiā. q: tūc semp intelligeret se: sicut dr de intelligētijs celestib⁹: & hoc nō est verū vt pz: neq; per spēm ppriā: q: nihil ppriā spēm habet nisi habeat ppriū fantasma: a quo abstrahat: sed intellectus polis nullū habet fantasma: ex quo nō est sensibilis. quare &c. Nec etiā intelligit p spēm alterius: q: spēs alteri⁹ nō ducit in cognitionē nisi illius cuius est silitudo: cum aūt ipsa nō sit silitudo intellect⁹ polis: sed solū illius alterius cuius est spēs: sequitur q. solū in illi⁹ alteri⁹ notitiā ducit. ¶ Secdo. Nihil pōt intelligi ab intellectu possibili q. nō pōt ipm mouere: cū intelligere eius cōsistat in quodā pati & moueri ab intelligibili: sicut sentire accidit in pati & moueri a sensibili per 2z. sepe. sed intellect⁹ possibilis nō pōt seipsum mouere: qz tunc idē respectu eiusdē & scm idem esset simul agens & patiēs in actu & in potentia qđ est impole. quare &c. ¶ Tertio. qđ nō est sensibile nō est intelligibile ab intellectu possibili: cū necesse sit ipm scm dicat intelligere fantasma aliqđ speculari: & scm Ari. ita se habeāt fantasmata ad intellectū: sicut sensibilia ad sensuz. sz intellectus polis nō est sensibilis: vt dictum est. quare &c. ¶ Quarto. intellect⁹ possibilis nihil intelligit nisi p receptionē: cū de se sit sicut tabula nuda seu rasa in qua nihil est depictū: sed intellect⁹ polis nō recipit se: cū recipiens debeat esse denudatū a nā receptiū: & intellectus polis nō denudat a seipso: q̄re &c. ¶ In oppo'm est Ari. in li'o

Pro dubio p̄mittēdū pmo: q. sic sensus multiplr dr: sic intellect⁹ sumi potest multiplr. Uno modo pro aia itellectiua. Alio modo pro potētia itellectiua. Tertio p aggregato ex potētia intellectiua & eius potētia ad intelligere. Quarto modo pro spē itelligibili: actu itelligēdi: vel habitu intellectuali: & plib⁹ aliis modis de quibus infra patebit. ¶ Ad ppositū applicando sicut potētia sensitiua nō ppriē sentit: sed est illud quo instrumēto aia sensitiua siue aial sentit: sic potētia intellectiua nō ppriē intelligit: cū p̄m cōem vlā sit accidēs, sequens substantiā anime intellectiue: sed est illud quo vt instrumēto anima intellectiua intelligit: & hoc est duplex. Una actiua intellectionis. s. intellectus agēs: & altera passiua. s. intellectus possibilis. ipropriē tamē loquendo cōiter concedunt intellectum possibilē intelligere: q: est illud quo imediate recipitur itelligere in anima intellectiua: & sub hoc sensu ꝓponitur questio: vel per intellectum possibilē possumus intelligere animā intellectiuaz cuz eius naturali virtute: que est intellectionis receptiua & reuertetur in idez. ¶ Premittendū scdo: q. in intellectu possibili diuersa accidētia recipi possunt. s. spēs intelligibilis: intellection: & habitus intellectualis. Spēs itelligibilis representat intellectui illud cuius est spēs: & nō est cognitio eius: sed eaz precedit scm naturā. Intellectio vero est cognitio intellect⁹ mediante specie causata i eo qua formaliter in actu intelligens denominat. Habitus aūt itellectualis est quedā qualitas generata in itellectu ex actibus intelligēdi: que nō est cognitio actualis: sz intellectū habilitat ad ꝓmpte & faciliter cōsiderandum de illis q̄ per actus itelligēdi prius cognouit: q̄uis nō ineō uenerit ex uno actu intelligendi multū intenso habitum intellectualē causari: & ex hoc pz differētia inter speciē intelligibilem & intellectionē si quis bene aduerti: sz nonnulli etiā speciē intelligibilē firmatā in intellectu habitum esse dicant: sed hoc nō erit vniuoce cū habitu ppriedcō. ¶ Premittendū tertio: q. sz anima intellectiua sz verioꝛ opinionē sit informans corpus hūanum & ei inhe, rēs: quia tamē nō est educta de potētia materie: habz aliquas potētias imateriales & nō organicas: de quaruz numero est intellectus possibilis: vt dictū est supra: & q: est cognoscitiuus modo superius ostendendo potest cōuertere se supra se: siue anima per ipsuz: qđ nō ꝓpetit sensui: q. est virtus organica: vt patuit in capō de sensu cōmuni. ¶ Premittendū quarto q. duplex est cognitio nostri intellectus. Una est simpler vt intellectio lapidis per hūc cōceptuz lapis: & ita de aliis. Alia est discursiua vt que acquritur p discursum ꝓcedēdo ab effectu ad cāz: vel e cō-

His premissis nendo aliquas cōclusiones. ¶ Prima cōclusio est: intellectus possibilis seipsuz intelligere potest: ꝓbatur cōclusio. intellect⁹ possibilis pōt intelligere oē ens: sed ipse est ens. ergo &c. pz cōa & minor. maior etiā arguit: q. intellectus possibilis pōt intelligere oē cōtentuz sub suo adequato obiecto: sed oē ens est cōtentū sub suo adequato obiecto. vz. sub ente. quare &c. ¶ Sed cōtra dato isto seq̄retur q. intellect⁹ polis posset intelligere se ipm per essentiā ppriā cōmē. cōmē. 8. q. vult q. intelligat se mō accidētali scm q. accidit intellectis rerū q. fuerint essentia eius. i. spēb⁹ intelligibilib⁹ aliarum rerum q. fuerint in sua essentia tāq̄z in subiecto: & ꝓbatur cōa: qz mediū inter aliqua extrema est ꝓpinqui⁹ vtriq; extremoꝛ q̄z sint extrema inter se: & cōtra si extrema sint idē: segtur a fortiori mediū esse idem cū vtroq; extremorū: nūc aūt intellectio est mediū inter intellectū & intelligibile: cū intellectus attingit intelligibile p itellectionē sed si intellect⁹ intelligat seipsum: intellect⁹ & intelligibile sūt idē: vt pz. g̃ itellectio erit idē cū intellectu. q̄re itellect⁹ itelliget se itellectiōe q̄ est idē cū sua essentia. g̃ &c. ¶ Ad hec nōdek. cū dr q. mediū inter aliq̄ extrema est ꝓpinqui⁹ vtriq; extremoꝛ &c. q. hoc est verū de medio scm situm aut scm formā: & qđ est mediū inter extrema realr dūa & nō solū scm rōnē: qualr nō est in ꝓposito. ¶ Secda cōclo. intellect⁹ polis nō intelligit seipsum per essentiaz ppriā: nec per spēm ab eius fantasmate abstractam. Prima pars pz per Cōmē. loco allegato: q. hoc est. ppriū intelligētijs

telligentijs oīno a mā liberatis. Secda pars similr est nota: qz intellis nō dr ppriū fantasma: et quo non cadit subsensu. ¶ Sed hic dubitat q. er hoc seq vr q. intellis possibilis nō possit recipere oēs formas māles quantū ad species suas: qđ est cōtra Cōmētā supertus: qz tunc non oēs illas formas māles posset cognoscere: & ꝓbat ꝓntia: q. nulla forma mālis dr propriaꝛ spēs in intellectu nisi habeat propriū fantasma: a quo illa fuerit abstracta: sz aliq̄ est forma mālis q̄ non dr ppriū fantasma. igit &c. pz cōa cum maiori: & minor arguit de vtute cogitatiua que est forma mālis: & tñ nullū dr fantasma ex quo a nullo sensu cognoscitur: qz non a se: nec ab aliquo alio inferiori: quia qcḡd virtus inferior pōt cognoscere etiam superior pōt cognoscere: q̄re si virtus cognoscitiua potest cognosci ab imaginatiua vel sensu cōi: etiaz a seipsa posset cognosci: qđ est falsum: ex pte esse: q. nulla virtus mālis & organica seipsam cognoscere pōt. ¶ Huic dicūt qdam q. virtus cogitatiua pōt cognoscere oēs formas māles excepta ista vtute cogitatiua. imaginantes vlteri⁹ q. oēs tales forme propriaꝛ spēs multiplicant per medium: & per organa sensuū: siue fuerit sbales: siue accētales: nō tñ oēs hmōi formas per earū spēs qlibz sensus pōt cognoscere: q. nō qlibet est tāte pfectionis & recipit spēs adeo spūales q. sit sufficiēs ad illud: sed hoc solū cōpetit virtuti cogitatiue que sensitiua virtuz est nobilissima: ex quo pz q. qlibet forma mālis alia a cogitatiua brē pōt ppriū fantasma & ppriā spēm in intellectu: p quā intelligi pōt. De virtute aūt cogitatiua dicūt q. cū ipsa imediate moueat intellectū: q̄uis ppriū nō habeat fantasma ex quo nō mouet seipsam: pōt tñ in ipsuz ppriā spēm imediate multiplicare: p quā intellis ipsaz intelligit: & ex hoc pz scm eos rōnio ad dubitationē. ¶ Dirū tñ satis videt q. forma substantialis ppriā spēz multiplicet: pp qđ alij dixerūt q. virtus cogitatiua nō cognoscit aliquā subam scm se: sed vltra accidentia que sunt sensibilia ppria vel cōmunia bñ cognoscit alioꝛ intentiones nō sensatas per species: q̄s elicit ex spēbus formaꝛ sensataꝛ: que sunt dñie idiuiduales substātiaꝛ mālium in hanc bonitatē: vel hanc malitiā: hāc paternitatē vel hāc filiationē: hāc actionē vel passionez. & ita de alijs: & nō solū i abstracto sed et in cōcreto: vt istū patrē: istū amicū &c. & scdm istū modū dicit recipere cognitionē oīuz substantiaꝛ materialiū. scm cōceptus accidentales: & iste cognitiones idiuiduales qbus cōfuse & simul cognoscit substantia cū accidētibus quibus subiacet cōi noie fātasma appellant: & ab illis abstrahunt species itelligibiles: que qditates substantiaꝛ vlr representant: eas ab accidentibus idiuiduātib⁹ denudādo: qđ est opus intellis agentis: & ex illis spēbus abstractis ille qditates substātiaꝛ vlr intelligunt. Et sicut cogitatiua ex notitia forme sensate ducit i notitiā itētionis nō sensate: sic intellis ex notitia spēi intelligibilis que est effectus fantasmatis deduci poterit in cognitionē fantasmatis: & tandem cogitatiue virtutis: cuius ipsum fantasma est ppria operatio. ¶ Tertia cōclo a qbusdā ꝓbabilr ponit: intellect⁹ possibilis seipsuz itelligere pōt per spēm eius elicitā a fantasmate nō dependentē: probat q. virtus cogitatiua ex specie forme sensate elicere pōt spēm intentionis non sensate vt sepe dictū est. ergo a fortiori intellis qui est multū nobilioꝛ q̄z virtus cogitatiua ex notitia sue ppriē opationis elicere poterit spēm sue essentie repsentatiuā: q̄re &c. ¶ Quarta cōclo cōiter ponitur. Intellis possibilis siue aia itellectiua hūs intellectū possibilē seipsū itelligere pōt p spēs alioꝛ. Hec cōclusio declarat modū assignādo quo istud fiat. nam posq̄z intellis possibilis: siue aia humana receperit spēs alioꝛ: & ea cognouerit vt lapidē. lignū: vel alia hmōi materialia sensibilia: tunc potest se cōuertere sup actū ppriū: ex quo est virtus mālis: & ipsum intelligere. s. super spēm itellibilē & actū intelligēdi: postea sup suam potētia qua recipit spēm intellibilē & intellectionē & ipsam cognoscere: & tandē super ppriaz substantiaz que est subm illius potētie: sic q. per eandem spēm alia intellectiua itelligit obm extrinsecū & seipsam: differenter tñ: & scm ꝓus & posterius: qm̄ intelligit obm extrinsecū per illā spēm: pro quāto ipsa est eius effectus: vel sui fantasmatis in genere cause efficiētis ipsius repsentatiua. Intelligit aūt se p illam spēm pro quāto ē forma quedā sibi inherens & eaz perficiens: & ab ea sicut a ꝓpio subiecto & eius materia dependens: & nō soluz pōt alia intellectiua seipsaz simplici intellectione cognoscere sz ēt cōplexa affirmatiua vel negatiua: vt q. est suba īpassibilis corruptiue: receptiua tñ spēz intelligibiliuz: & neq; est corpus: neq; virt⁹ in corpe. s. de eius potētia educta: & reliq̄ talia. ¶ Et qb⁹ rñdet ad argūēta ad oppositū facta. ¶ Ad pmū dcm est q. intellis intelligit se per species alioꝛ. Et cū arguit q. nō: qz spēs alioꝛ nō ducūt nisi in noticiā illoꝛ quoꝛ sunt species. dōm q. verū est pmo & imediate: sed secūdario & mediate possunt ducere in cognitionē alteriꝰ: vt supra oñsum est. ¶ Et si queraf vtrū spēs itelligibilis & silr intellectio intelligant intellectione ab eis distincta. puto dicēdū esse q. spēs intelligibilis qr nō est formalr cognitio bñ itelligit itellectione ab ea distincta. Intellectio aūt qr est formalr cognitio intelligit seipsa: alr iretur in infinitū: qđ inconueniēs reputat. ¶ Ad scdz negat q. intellis nō itelligat nisi id qđ mouet ipsum per motiōes intellm intelligendo illud qđ in eo ipzimit spēm intellibilē. Et dr vlteri⁹ p argūēto q. sz nō sit pole q. idē respectu ciusdē sit totale agēs & totale recipiēs. tñ idē scm diuersa pōt respectu eiusdē esse agēs & recipiēs simul in actu & in potētia. Dñ aia intellectiua est sil agens & recipiēs spēm itelligibilē & intellectionē scm tñ diuersas potētias: qr est agens per itellm agentem. vt post oñdet & recipiens per intellm possibilem. vt dictum est supra. ¶ Ad tertiū cū dr q. illud qđ nō est sensibile si est intelligibile: verū est ꝓmo: sed secundario & ꝓcedente cognitione alteri⁹ tale bñ est intellibile. Et cū dicit. Necesse est intelligentē fantasma aliqđ speculari. Rideo q. nō oporteret intellm speculari fantasma cuiuslibet qđ intelligit: sz sufficit q. speculet fantasma aut illius qđ itelligit: aut alterius ad qđ illud hz per se habitudinē. ¶ Ad quartū pz silr q. itellis sz nō recipiat spēz sui recipit tamē spēm alterius. s. qditatis fantasiate ad quā hz per se habitudinē: sicut mobile ad suū motorē: & hoc sufficit vt seipsum intelligat: sicut ēt per spēm motus ꝓducti ab intelligentia ad quē hz p se habitudinē sicut cā efficiēs ad eius effectū. ꝓducendo ab effectu ad cām deducit in notitiaz ipsius itelligētie: vt infra dicetur vbi de hoc inquiretur.

¶ Cū aūt aliud sit magnitudo: alind magnitudinis esse: & aliud aqua: aliud aq̄ ee: & in alijs itidem multis: nō eniz vniuersis hic modus accomodat. Sed sunt in qbus hec ipsa sunt eadem non diuersa: aut alia sane: aut parte quidē eadē. Sed aliter sese habente carnem & esse carnis discernit.

T.c.9. ¶ Quoniā aūt aliud est magnitudo: & magnitudinis esse: & aq̄ & aque ee: & sic i multis alijs: non autez in omnib⁹. In qbusdā enim idem est esse carnis aut carnem esse: aut ergo alio: aut aliter habente discernit.

¶ Iſtud eſt ſcōm caplīn huius tractatus: in quo Ari. determinat de obiecto intellꝰ poſſibilis: oſtendendo q̄ quiditas eſt primū obz intellꝰ. Diuiditur aūt in duas partes: q̄ primo oſtendit q̄ intellꝰ primo cognoſcit ipſam quiditatem tangz eius propriū obm. Scōo mouet dubitationes ibi. (Dubitabit aūt vtiq;. ¶Prima iterū in duas: q̄ p̄mittit intentū. ſcōo declarat ibi. (Caro enim non ſine mā. ¶ De p̄ma dicit q̄ cū in multis differat indiuiduū ab eius qditate lz non in oībus tō alia a principio cognoſcitiuo cognoſcit indiuiduum z quiditatez in his in quib⁹ differunt: quia indiuiduū cognoſcit ſenſu: z quiditatem intellectu: aut ſi eodē principio vtrūq; cognoſcit. ſ. intellu: hoc eſt aliter z aliter. vnde dicit. Qm̄ aūt aliud eſt magnitudo z magnitudinis eſſe: z aqua z aq̄ eſſe: z ſic in multis alijs: q: in oībus habentib⁹ formaz in mā differt res ſeu indiuiduū ab eius quiditate: nō aūt in oībus ſic eſt. In quibuſdā enī idē eſt caro z carnis eſſe. i. res z eius qditas: q: ergo ſic eſt q̄ in multis differt res ab eius qditate ſequitur q̄ in iſtis alia aut alio p̄incipio cognoſcitiuo diſcernit rem: z eius quiditatē: aut eodē aliter ſe habente. ¶ Intelligendū primo ſm Egidiū q̄ in oībus hñtib⁹ formā in mā differt res ſeu indiuiduū ab eius quiditate: z q̄ tā mathematicalia q̄z naturalia circūcernūt mām: cuius diuerſimode q̄ mathematicalia circūcernūt māz intelligibilē: nālia vo mām ſenſibilē: lō in oīb⁹ his differt indiuiduū ab ei⁹ qditate: q: g̃ magnitudo qd mathematicū dicit: z aq̄ qd nāle: lō differt magnitudo. i. idiuiduū magnitudinis ab eē magnitudinis. i. ab ei⁹ qditate z ſilr aq̄ z aq̄ eē: z q̄ ſi ſic cē: lō in his alia alia vtute cognoſcit indiuiduū z alia ipſaz qditatē: q: ſenſu cognoſcit indiuiduū z intellu qditatē: aut ſi eadem vtute. vz intellectu vtrūq; cognoſcit. hoc erit alr z alr: q̄ intellectu cognoſcit qditatē directe z p̄mo aſpectu: idiuiduū aūt cognoſcit p reflexionē ſuper tēdo ſe ad ſantaſma exīs in ſenſu. ¶ Intelligendū ſcōo q̄ caro capit̄ p viuo: viuū aūt nō ſoluz repit̄ in rebus mālib⁹: ſicut ſūt plante z alia: ſz ēt reperitur in reb⁹ imālib⁹: qm̄ intelligētie q̄ ſunt imāles viuere dār. q̄uis g̃ viuū z viui eſſe vt reperiūt in rebus mālib⁹ differant: vt tm̄ in rebus imālib⁹ reperiunt viuum z viui eſſe nō differunt vt Ari. ponit in lra. ¶ Sed hic poſſet aliquis dubitare quō in rebus mālibus differt res ab eius qditate: z nō in reb⁹ imālib⁹. ¶ Rñdet q̄ ſi vā eſſet opinio Auerroys. ſ. q̄ in nulla itelligētia ſit aliq̄d accidens: tūc nulla eēt in p̄poſito difficultas: ſz ſi teneamus q̄ in q̄libet intelligētia ultra p̄mā eſt aliq̄d accīs vt plerīq; ſtentur dicētes quālibet talē intelligentiā cōponi ex ecntia z eſſe: aut q̄ in eis eſt cōpoſitio ſube z vtutis: tūc difficultas eſt maior. Et hāc viā ſequēdo dicit Egidius: q̄ cū dr q̄ in reb⁹ imālib⁹ res nō eſt aliud a ſua qditate: nō dz intellū q̄ i eis nō ſi aliō p̄ter qditatē: q: hoc nō eſt verū niſi de p̄ma itelligētia in q̄ nulla eſt cōpoſitio: ſz itelligi dz q̄ in eis idiuiduū nō eſt aliō a qditate q̄ntū ad virtutē cognoſcitiuā: ſic videlz q̄ idiuiduū nō cognoſcit p aliā vtutē q̄z p qditatē: ſz gcqđ in eis ē p ſolū intellm cognoſcit: ſecus aūt eſt in reb⁹ mālib⁹: q: in eis idiuiduuz cognoſcit ſenſu z ei⁹ qditas intellu: z ſic eſt aliud a qditate q̄ntū ad virtutē cognoſcitiuā: cū ipſa ſolo itellu cognoſcat. ¶ Ad huius aūt declarationē notat ipſe q̄ i ſubſtātijs mālib⁹ ſunt duplicia accidētia. ſ. ſequēcia p̄ncipia ſpēi. vt ſūt accīntia p̄pria: z iſta nō cōprehendunt ſenſu: z ſequēcia p̄ncipia idiuidui vt ſūt accīntia cōia: z iſta cōprehendūt ſenſu: z q̄ iſta ſunt accīntia mālia idiuiduantia. lō in mālib⁹ idiuiduū cōprehendit ſenſu. in ſubſtātijs aūt imālib⁹ nō ſūt niſi accīntia ſequēcia formā z p̄ncipia ſpēi g̃re in ipſis nihil eſt q̄ cognoſcat ſenſu. Et ex hoc vult vlterius hr̄e q̄ lz in ſubſtantijs mālibus idiuiduatio ſit rōne māe in qua ſunt accīntia idiuiduātia: z p cuius diuiſionē forma q̄ in ea recipit indiuidualr multiplicat: tñ ſubſtātijs imalib⁹ i q⁹ nihil ē q̄ nō ptineat ad ſpēz z ad qditatem indiuiduatio eſt rōne forme: vñ q̄libz intelligētia infra primā ſeipſa idiuiduat z eſt hoc aliqd: z hoc tñ amplius iquirere ad aliū ptinet locū. ¶ Intelligēdū tertio q̄ Lōmēta. coñ. 9. alr introducit hanc p̄tē: vult enīz q̄ cū Ari. poſuerit ſupius dr̄iam iter ſenſū z intellm mālē: q̄ hic ponat dr̄iam iter itellm mālē z virtutē imaginatiuā: itelligendo p̄r imaginatiuā virtutez id qđ Arist. intelligit p̄r fantaſiā. Nā cū imaginatiua moueat intellectū: z ertimek q̄ mouens z motū ſint eiuſdē ſpēi: videt q̄ intellꝰ ſit vtus imaginatiua: hoc aūt remouet Ariſto. z oñdit q̄ ſunt diuerſa: q: virtus imaginatiua ſolū cōprehendit idiuiduū. Intellꝰ aūt mālis cognoſcit qditates. g̃ ſequit q̄ ſunt diuerſe virtutes. Tñ dicit Lōmenta. q̄ cū fuerit declaratū q̄ entia ſenſibilia diuidunt i duplex eē ſcz in hoc ſingulare z ſuā formā. i. qditatē: neceſſe ē vt virtus exper imētatiua. i. cōprehēſiua cōprehendat ea aut p duas vtutes: aut p vnā ſed duab⁹ diſpōnibus diuerſis: cū duab⁹ aūt vtutib⁹ erit q̄ cōprehendit vtrāq; iſtarum p ſe. ſ. formā ſingulariter ſeo: ſuz z indiuiduū ſingulariē p vnā vo vtutē z diſpōnē diuerſaz: vt q̄n p̄prehēdit alietatē iter duo. ſ. idiuiduū z qditatē. Vult g̃ Lōmētator q̄ idiuiduū z qditas duplr poſſint cōprehendi. Uno mō ſe oſtendz z diuiſim: z ſic cognoſcunt diuerſis virtutib⁹: vel poſſunt cognoſci. ſ. idiuiduū ſenſu: z qditas intellu. Alio mō cōprehendunt ſimul: z quātū ad alietatē q̄ ē iter ea: z ſic cōprehendunt p vnā vtutē. ſ. intellectū: q: ſolus intellectus pōt illā alietatē cōprehendere: intellꝰ tñ cōphēdit qditatē z idiuiduū ſub diſpōnibus diuerſis: ſicut ſenſus cōis cōprehēdit ſenſibilia p̄pria p diſpōnē diuerſaz ſenſus pluralia. i. ſenſus exterioz is q̄ eſt pla ſenſus. Nā dicit Lōmē. intellꝰ p̄phēdit formā. i. qditatē p ſcz ñ p̄cedēte cōphēſione eius in eo q̄ qditas eſt p ſenſuz. Et cōphendit idiuiduū mediāte ſenſu. i. p̄cedēte ei⁹ cōphēſione: ſm q̄ eſt idiuiduū per ſenſum. Egidius tñ aliter hoc dcm exponeret. ſ. q̄ intellꝰ p̄phēdit qditatē: q: p̄rio aſpectu p ſpeciē in eo exīte. Indiuiduū aūt mediāte ſenſu. i. ſuperēdo ſe ad fantaſma exiſtēs in ſenſu: ſed de hoc poſt diſcuriet ſcz quō intellect⁹ cōprehēdat qditatez z indiuiduum.

¶ Caro nāq; nō eſt ſine materia: ſed pinde atq; ſimū: hoc eſt in hoc. Sēſitiua igit̄ parte calidū diſcernit z frigidū: quorū quedaz eſt ratio caro: alia vero eē carnis diſcernit: aut ſeparabili: aut ſeſe habēte ac ſeipſaz pide atq; ſeſe hz cū extenſa fuerit linea flexa.

¶ Caro enim non ſine materia: ſed ſicut ſimum hoc in hoc.

¶ Senſitiuo qdē igitur calidū z frigidū iudicat: z quorū ratio quedā caro: alio autez aut ſeparato: aut ſicut circūflexa ſe hz ad ſe ipſam: cuz extenſa ſit carnis eſſe diſcernit. Z.cō. 20.

¶ Declarat q̄d dixerat. ſ. q̄ tā i reb⁹ mālibus q̄z mathematicis idiuiduū z qditas cognoſcunt alia vtute. vel eadez aliter ſe hñte: z duo facit: q: p̄mo declarat hoc in mālib⁹: ſcōo in mathematicis ibi. (Iterū aūt.) ¶ Dicit g̃ z p̄ma. (Caro enī nō ſine mā eſt: ſz ē ſicut ſimū: z hoc i hoc i. forma determinata mā ſenſibili determinata: q̄d pz q̄ alia qdē igit̄ iudicat ſenſitiuo. i. p ſenſuz calm frigiduz z alia quoz rō quedā eſt caro. i. in quoz quadaz rōne z p portione forma carnis cōſiſtit: z q: ſic eſt alio aūt aut ſeparato

parato. ſ. p̄ncipio alia cognoſcit idiuiduū z qditatem: ſeu carnem z carnis eſſe: aut ſi eodē p̄ncipio vtrūq; cognoſcit: tūc alia in cognoſcēdo carnē z indiuiduum ſe hz ſicut circūflexa ad ſeipſam q̄ cū ſit extēſa diſcernit z cognoſcit carnis eſſe z quiditatē. ¶ Intelligēdū p̄rio ſm Egidiū q̄ hic capiunt viuū z viui eſſe aliter q̄z ſupra. Naz ſupra capiebant vt reperiunt in rebus abſtractis: hic aūt vt reperiuntur in rebus materialibus: qualr ſumendo viuuz ſeu caro eſt ſicut ſimū: q̄m ſicut ſimū determinat ſibi ſpālem mām ſenſibilem vt naſum ſic caro determinat ſibi ſpālē ꝓportionē caliđi, frigidi humidi z ſicci: z q: iſta iudicantur p̄r ſenſum. ideo dicunt mām ſenſibilem. Et pp hoc aīa alia virtute cognoſcit carnem z carnis eſſe: q: carnem cognoſcit ſenſu: ſed carnis eſſe cognoſcit: intellectu: vel ſi ambo cognoſcit intellectu hoc erit diuerſimode: q: intellectus cognoſcit quiditatem extenſe. i. directe z p̄rio aſpectu ſpēm vlem receptam in intellectu. Indiuiduū autem cognoſcit circunflere reflectendo ſe ad eius ſantaſma q̄d eſt in ſenſu: cū in ſe ſpēm ſingulare nō recipiat intellect⁹. ¶ Intelligendū ſcōo q̄ Lōmēta. coñ. 8cimo illā ptē (aut ſicut circūflexa ſe hz ad ſeipſaz tc.) alr introducit: q̄m totū illud refert ad modū intelligendi quiditatem: z vult q̄ intellectus diuerſimode ſe habeat i intelligendo quiditates eiuſdē rei: q̄m in intelligendo primam qditatem que eſt in indiuiduo. ſ. ſpēz ſpāliſſimā hz diſpoſitionē linee recte: q: ipſaz p̄mo apprehendit p ſpēm itelligibilē abſtractā a fantaſmate idiuidui illius ſpēi: ſed in telligēdo qditatē illi⁹ qditatis z qditatē illi⁹ qditatis z ſic vlteri⁹ abſtrahendo qditatē magis cōez a qditate minus cōi dōec pueniat ad qditatē ſimplicē g̃ris g̃naliſſimi nō habētē vlterius qditatē: hz diſpoſitionē linee ſperalis: q: quodām̄ p̄rocedit ab eodē in idē: cū ſupioza i inferioꝛib⁹ includant. vt dicit Lōmētator. Et neceſſe eſt vt forma. i. qditas experimētet. i. cognoſcat p aliquā virtutē: q: p̄intellm: z hoc erit ex hac vtute: aut p̄r diſpōnē ſimilē linee recte cū intellerit primā formā exiſtentē i hac re ſingulari: aut ſm diſpōnē ſimilē linee ſperali quā do fuerit reuerſa querendo intelligere ēt qditatem illi⁹ forme: deinde quiditatem illius quiditatis quouſq; perueniat ad ſimplicem quiditatem in re tc.

¶ Rurſus in his z q̄ i abſtractiōe conſiſtūt eadē eſſe videnť: rectū eni ſe habz vt ſimū: eſt eni ipſū cū ꝓtinuo ſemp. Qđ ſi quiditas ſit diuerſa: illud p̄fecto ē eē recti: aliud eſt ipm rectū vt ibi. Sit. n. dualitas. Quare fit: vt hec ēt alio vl alio mō ſeſe habente parte diſcernat. Sino igit̄ vt res ſepabiles ſunt a mā: ſic ſeſe hñt z ea: q̄ ſt circa itell'z ipſuz. Z.cō. II

¶ Iterū aūt i his que in abſtractiōe ſunt rectum: ſicut ſimū cū cōtinuo eni eſt. Quod autem quid erat eſſe: z ſi eſt: z alterū recto eſſe: z recto alio. Sit eni dualitas: altero ita q̄z aut alr hñte ſe iudicat. Sino g̃ ſic̄ res ſe parabiles ſūt a mā: ſic z q̄ circa itellm ſūt.

¶ Idē declarat in mathematicis dicēs. Iteꝝ aūt i his q̄ ſunt in abſtractione rectū circūcernit mām intelligibilē. ſicut z ſimū māz ſenſibilē: cū ꝓtinuo eni ſupple ē rectuz: q̄ aūt quid erat eſſe. ſ. ipſius recti ſi p̄rio q: eſt alterū ab ipſo recto: vt alterū eſt recto eē z rectū iō alio. ſ. p̄ncipio cognoſcit rectū a recto cē. fit eni dualitas qditatis recti: tūc ſequit q̄ altero itaq; p̄ncipio cognoſcit dualitatē z rectū q: cognoſcit rectū ſenſu: z dualitatē itellectu: aut iudicat ſiue cognoſcit vtrūq; eodē p̄ncipio. ſ. intellectuali: tamē ſe hñte vt ſupius in nālibus dicebaf. Et ſubdit. oīno g̃. i. vlr ſicut res ſunt ſepabiles a mā. ſic z que circa itellectū ſunt ſicut ergo res circūcernūt vel nō circūcernūt mām ſic ſunt intelligibiles ab intellectu. Nālia g̃ q: circūcernūt mām ſenſibilē cōſiderank ab intellectu cū mā ſenſibili: z mathematicalia: q: nō circūcernūt mām ſenſibilē ſz itelligibilē ab itellectu conſiderank nō cū mā ſenſibili ſz intelligibili: ſube aūt abſtracte: q: nullo mō circūcernūt mām abſq; mā cōcipiunt. ¶ Intelligēdū p̄ q̄ p ea que ſunt in abſtractiōe Ari. itelligit mathematicalia: q̄ lz nō circūcernūt māz q̄lē z ſenſibilē vt cala vel frigidā ſicut nālia: circūcernūt tñ māz q̄ſtā: q̄ dr̄ mā imaginabilis: ſi ue itelligibilis cū nō ſint abſq; ꝓtinuo ſz Ari. i lra. q̄re i eis idiuiduū ē alid a qditate: z p̄ oñs cognoſcit alia vtute: vel eadē alr ſe hñte. Et cū dicit Ari. dualitatē eē qditatē recti logicē mō Platonis q̄ poſuit nūeros qditates mathematicoꝛ: volēs vnitatē eē qditatē p̄ncti q: diffinie bat p vnti: dualitatē qditatē recti: q: linea recta diffinit p duo: cū oī q̄d ē longitudo ſine latitudine cui⁹ extrema ſunt duo p̄icta: trinarium aūt dixit eē qditatē curui: q: ad curuū tria exigūf. ſ. duo extrema z mediū diſcrepās ab vtriſq;. ¶ Intelligēdū ſcōo ſm Lōmēta. coñ. vndecimo q̄ diſpoſitio habita ab intellectu: que diuerſak in eo q̄ cōprehendit formas rerū p̄mas ſenſibiles eſt ei⁹ ſenſus: z diſpoſitio que diuerſak in eo p cōprehenſionem qditatis z forme eſt ei⁹ diſpoſitio diuerſa in ſe z non p ſe. ſus: z ideo aſſimilat Ari. ipſum linee ſperali hac diſpōne Plato aūt linee extenſe: z per hanc diſpōnē itelligit formas rerum mathematicarum: cū non accipiat intelligēdo eas magnitudinem ſenſibilem. Voluit ergo Ari. q̄ in tellectus in intelligendo haberet diſpoſitionez linee ſperalis modo ſuperius expoſito. Plato autez voluit q̄ haberet diſpoſitionem linee recte incipiēdo ab intelligibilibus et illis p̄cedendo ad ſenſibilia: ſemper p̄rius intelligendo magis vniuerſalia q̄z minus vniuerſalia.

Sed hic dubitaf. vtrum qditas ſiue vniuerſale ſit p̄mū obm itellꝰ. Arguit q̄ nō. p̄rio illud non eſt p̄rimū obm intellꝰ q̄ nō ē p̄mo cognitū ab intellectu. ſed qditas ē hmōi. g̃ tc. pz ꝓña cū maiori: z minor declarat: q̄m illud eſt p̄mo cognitū ab intellectu quod p̄mo mouet ipſuz: ſed hoc eſt ſingulare ſiue idiuiduū q̄ repꝛeſentat per fantaſma exīs in ſenſu z nō qditas: vt pz quare tc. ¶ Et cōfirmat minor: q: intellect⁹ p̄ p̄r illō cognoſcit q̄ eſt facili⁹ cognoſcibile: ſz indiuiduū ē hmōi ergo tc. Tñ Ari. in p̄rio poſteriozꝛ. Vniuerſalia ſūt difficiliſima ad cognoſcēdū: q: ſunt a ſenſu remotiſſima: ſingularia aūt facilia: q: ſūt ſenſui ꝓpinquiſſima. ¶ Scōo. ſi qditas eēt p̄mū obm intellꝰ: tūc ſequeref q̄ idiuiduū nō poſſet itellꝰ. ꝓña eſt falſuz: q: intellꝰ ponit differentiā inter qditatem z idiuiduū. g̃ intelligit vtrūq;: z probat ꝓña: q: diuerſoꝛ obiectoꝛ ſunt diuerſe virtutes cognoſcitiue: cū potētie diſtinguank per actus: z actus per oba: ſed indiuiduū differt a qditate vt pz. g̃ ſi qditas eēt p̄mū obm itellectus: idiuiduū nō poſſet ab eo cognoſci. ¶ Tertio illō q̄d nō eſt ſenſibile nō eſt intelligibile: ſed qditas non eſt ſenſibilis. ergo tc. pz ꝓñtia z maior: q: vt habebitur infra ab Ari. intellectus nihil itelligit ſine fantaſmate fataf/ma aūt eſt ſimilitudo ſeu cognitio rei ſenſibilis in ſenſu exīs minoꝛ etiā pz p̄r Lōmenta. ſcōo huius. vbi dicit q̄ ſenſus nō cōprehendit quiditates rerū. ¶ In oppoſitū videf eſſe Ariſto. in littera: vt cōmuniter dicitur.

Pro dubio intelligēdū p̄mo q̄ aliqd eē p̄rimū obz itellectus multiplr itelligi pōt. p̄rio p̄mitate cōitatis: z ē illud q̄d adequate cōtinet oia intelligibilia. Secūdo p̄mitate imutationis: z

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc est illud qđ primo mouet intellectū. Tertio ꝑmitate exclusionis: z est illud qđ a solo intellectu cognoscit: z tale dicit pōt itellectus obiectū ꝓprīū. Quarto ꝑmitate perfectionis: z hoc est illud qđ est nobilius inter oīa itelligibilia. Et penes hanc distinctionē ponit pīt ifrascripte cōclusiones. ¶ Prima ꝛclusio est. q ens trāscendēter sūptū est ꝑmū obm intellect⁹ ꝑmitate cōtatis. ꝫ qz adeq̄te oīa itelligibilia cōtinet. ¶ Scđa ꝛclo ponit a qbusdā indiuidū vel singulare est primū obm intellectus ꝑmitate imutationis. ꝫ ꝑm eos: qz itell⁹ ꝑmo mouetur a fātasmate ipsius indiuidui repsentatiuo: z p ꝓns obm primo itellectū imutans est ipsuꝫ singulare. ¶ Ex hac ꝛclone sequit primo: qp prima spēs que recipit in intellectu possibili est spēs singularis. ¶ Sequit scđo qp intellect⁹ prius intelligit singulare q̄ vle: z plura similia possent iferri. ¶ Sed ꝓ hanc ꝛclonē sic argui solet. primū obm z potentia debent adinuicem ꝓportionari: sed singulare z intellectus non ꝓportionant: cū singulare sit māle: z intellectus abstractus a mā. ergo zc. ¶ Itē si intellect⁹ possibilis ꝓmo intelligeret singulare nō oporteret ponere intellectū agentē ꝓ Ari. in cap̄o sequenti. z ꝓbat ꝓnia. qz intellectus agens nō ponit nisi vt abstrahat qditatē a cōditionibus mālibus ipedientibus cognitionē intell⁹ possibilis: ꝫ si cōditiones māles essent ꝓmo intellecte ille nō ipedirent cognitionē intell⁹ polis. ergo nō oporteret ponere intellm agentē vt a ꝛditionibus mālibus abstraheret qditatē. q̄re zc. ¶ Tertia ꝛclo ꝓ imediate pcedētez cōiter ponit: qditas in fantasmate relucēs est ꝑmū obm itell⁹ ꝑmitate imutatiōis. Ista ꝛclo q̄ est de mente Cōm. sic arguit. Illd est primū obm imutās intell⁹ cuius spēs ꝓmo recipit i intellectu: ꝫ qditas in fantasmate relucēs ē hmōi. igit zc. minor ꝓbat: qz spēs intelligibilis: que ꝓmo recipit in intellu: aut ē spēs singularis: aut vlis qditatis rei īmālis repātiua: aut vlis repsentatiua quiditatis rei īmālis hñtis ꝓprīū fantasma. Primū dici non potest qz ergo itell⁹ nō est hic z nūc in ipso nihil recipi pōt qđ sit hic z nūc. Nec cēt scđz qz īmālia nō intelliguntᵉ primo ab itellectu. sed in postremo vt post oñdet. q̄ relinquitur tertiū ex sufficiēti diuisiōe: z sic ꝑz tertia ꝛclo. ¶ Ex quo ꝑ segt qp q̄libet spēs q̄ recipit in intellu est vlis: sequitur scđo qp itell⁹ ꝑus intelligit vle q̄ singulare. ¶ Sz ꝓ hoc arguit ꝓbando qp si itell⁹ ꝑmo itelligit vle qp nunq̄ pōt itellegere aliqđ singulare: qz vle est aliqualr idifferēs ad oīa sua singularia: z p ꝓns p cognitionē vlis non magis ducet intell⁹ in cognitionē vnius singularis q̄ alterius sequit ergo qp aut simul ducet in cognitionē oīum singularitū: qđ est falsum: aut nullius: z hoc est ꝓpositū. ¶ Forte dr qp lz cognitio vlis sit necessaria disp̄o intellectui ad itelligendū singulare illius vlis. ipa tn nō sufficit: sed requirit cōuersio intell⁹ ad fantasma illius singularis: z qz nō cuiuslibet singularis fātasma est in sensu. ꝫ alicuius. iō intellectus post cognitionem vlis illud singulare intelliget ad cuius fantasma se cōuertet. ¶ Sed tunc est dubium. q̄d est ista cōuersio: z qualr fiat. Cui dr qp intellectus ita ꝙuertat se ad fantasma in ꝓncipio sicut post intellectionē vlis: qz tā intellectus agens q̄ intell⁹ polis semp sunt sufficienter ꝑsites ipsi fantasmati: z nihil aliud videt regri ad huius cōuersionē: q̄re segt qp intellect⁹ ita intelligit singulare i ꝓncipio sicut vniuersale. Et pp hoc dicūt alij qp intellectus ꝑ eandem spēm intelligit singulare z vle: differenter tn: qz vle intelligit ꝑ spēm vlem ꝑm se sumptā z vt est vlis repsentatiua: z ꝑ eādē itelligit singulare vt est cō formis fantasmati a quo cāta est z in conseruari ꝛpendet. ¶ Sed cōtra istos arguit: qz hoc dato sequeret qp intellectus ꝑus itelligeret qditatē q̄ indiuidui: cuius oppositū ipsi dicunt. Volunt enī qp intellectus prius intelligat accidens q̄ subz: z qp prius intelligat indiuiduum sumptū ꝓ supposito cum accidētibus sensibilius indiuiduantibus q̄ qditatē. Et sequela sic arguit: qz intell⁹ prius intelligit illud qđ intelligit ꝑ spēz absolute sumptā: q̄ qđ itelligit p eā sumptā in relatione ad aliud: ꝫ ꝑ spēm absolute sumptā itelligit qditatez: z ꝑ ipsam sumptam in relatione ad aliud vz ad fantasma cui est cōformis: intelligit idiuiduū vt opōnit. q̄ itellectus ꝑus intelligit quiditatē q̄ indiuiduum. ꝑz ꝓntia: z maior ꝛclarat: qz esse absolutū alicuius ꝑus est q̄ esse respectiuum eiusdē: z ꝑ ꝓns prius est spēs ꝑm se sūpta z ꝓout est quiditatis repsentatiua q̄ sumpta in ordine ad aliud z vt est cōformis fantasmati: quare prius intelliget intellectus illud qđ ꝑ ipsaz absolute sumptā intelligit: q̄ quod intelligit p eam sumptam in relatione ad aliud. ¶ Item arguitur scđo. si intellectus intelligit singulare singulariter: aut intellectiō e singulari: aut vli: non intellectione singulari: qz ꝑm eos in intellectu non est aliquod accidens indiuiduatū cum hic z nūc: nec intellectione vniuersali: qz ꝑ intellectionem vniuersalez intellectus solum vlr cōprehendit. Unde non apparet verisimile qp sola cognitione vli singulare singulariter cōprehendatur. ¶ Propter hec z alia hmōi defendendo opionē supius positā: quā tenet fides nr̄a de aīa intellectiua: mihi videt dicendū qp nō icōueniret tenere scđaz ꝛclonē premissaz de mō intelligendi ipsius itell⁹. Et argumenta ad eius oppositum adducta faciliter solui pñt. ¶ Ad primū igitur dr qp lz intellectus nō sit mālis sicut plura itelligibilia: ipsa tn adinuicē ꝓportionāt sicut motūs z motū: z sicut actiuū z passiuū mō quo supra fuit oñsum. ¶ Ad scđm dr qp nō ponit itellect⁹ agēs vt removeat cōditiones indiuiduātes. ꝫ vt cō currat ad ꝓductionē spēi intelligibilis: qđ fantasma se solo nō posꝫ ꝓducere q̄n māle nō pōt agere in īmāle nisi virtute alteri⁹ agentis īmālis. ¶ Quarta ꝛclo. qditas est primū obm intellectus ꝑmitate exclusionis. ꝑz erquo a solo itellu cognoscit. ¶ Quinta ꝛclo. deus est primū obm intellect⁹ primitate perfectionis. ꝑz qz est perfectissimū intelligibile. ¶ Ad rōnes in oppositū. ¶ Ad ꝑmam ꝑz ex dictis qualr vtraq̄ pars pōt defendi. s. qp ꝑus intelligat singulare: z qp prius intelligat vle. ¶ Et ad cōfirmationē dicitur qp absolute singularia sunt facilius cognoscibilia: qz facilius cognoscimus per sensum: q est singularitū q̄ per itell⁹m q dr eē vliuꝫ. hoc voluit Ari. in auctoritate ꝓdcā. Sed tū ꝑm eandē virtutē que pōt vtraq̄ cognoscere vz. ꝑm intellm facilius cognoscunt vlia q̄ singularia apud tertiā ꝛclonē: lz oppositū sit odm ꝫ scđaz ꝛclonē. vt patuit in cōne. ¶ Ad scđaz dr qp ꝓnia valeret si qditas eēt ꝑ⁹ obm intellect⁹ ꝑmitate cōtatis: z si sensus z intellect⁹ non essent virtutes inuicē subordinate: quoꝝ neutrū est verū. ¶ Ad tertiā dicit qp multa sunt intelligibilia que non sunt sensibilia: vt substantie abstracte: accidētia que sunt in aīa intellectiua: z reliqua huiusmodi. Sed qualr intellectus in intelligendo ꝛpendeat a fantasmate ꝑus ꝓparte dictum fuit: z post amplius inquiretur.

¶ Dubitabit autē non inuria qspiaz: quonam mō intelliget intellectus: si ipse qdez simplex sit: ac passiōis experꝝ: nihilq̄ hēat cū vlla re ꝓsus cōe. Sic Anaxagoras asserit: intelligere aūt pati quoddā sit: vt diximus. Quo nāq̄ quippiā est vtriusque cōe: hoc nimirū alterū agere: alterū pati videt. ¶ Dubitabit aūt vtraq̄ aliqs: si itellect⁹ simplex est z ipassibilis: z nulli nihil hz cōe: fic dicit Anxagoras: quo itelliget: si itellere pati aliqd est. Inquātū aliqđ cōmune vtriusq̄ hoc quidez agere: illud vero pati videtur.

¶ Hic Ari. mouet quasdā dubitationes: z diuidit i duas ptes: qz ꝓmo mouet. scđo soluit ibi. (Aut pati.) Ibi adhuc in duas ꝑm qp duas dubitationes mouet. secūda ibi (Amplius aūt.) De ꝓma mouet dubitationē ꝑmā q̄ est quo intell⁹ intelligit: cū itelligere cōsistat in quodā pati: z intell⁹ ex quo est simplex z ipassibilis pati nō possit. Unde dicit. (Dubitabit aūt vtraq̄ aliqs.) Si itell⁹ simplex est z ipassibil: z nulli nihil hz cōe. i cū nullo cōicat i mā sic dicit Anxagoras: quo intelliget si itelligere est pati aliqd. nā hoc quidez. s. agens vr agere. Illud vero. s. patiens vr pati iquātū aliqđ est cōe vtriusq̄. ¶ Intelligendū qp agēs z patiens debent cōicare in materia: vt declarat in ꝑmo de gñatione. Cū ergo intell⁹ sit mixtus māe: nō vr cum alio in mā cōicare: z ꝑ ꝓns a nullo poterit pati. Et qz itelligere accidit in quodā pati segt qp intell⁹ non poterit intelligere: cuius tamen oppositū ostensum est supra.

¶ Preterea ābiget quispiā: si ipse etiā intelligibilis sit. Mā aut ceteris rebus inerit intellectus: nisi alia rōne sit intelligibilis ipe. Intelligibile autē vnū quoddā est spēs: aut aliquid ipse mixtū hꝫ habebit: quod ipsuꝫ intelligibile perinde atq̄ cetera facit.

T.cō. 13

¶ Ampli⁹ aūt si intelligibilis z ipse: aut eni alīs inerit itellectus: si nō ꝫ aliud ipse itelligibilis est: vnū aūt aliquid intelligibile ē specie. Si autem sit mixtum: aliquid habebit quod facit intelligibilē ipsuꝫ: sicut alia.

¶ Mouet scđam dubitationē q̄ ē: quo itell⁹ est intelligibilis: qz aut est itellibilis p seipm: aut p aliqd aliō addtū sue eēntie. Si p seipm tūc segt qp etiā oīa alia intelligibilia sint itelligibilia p seipa: cū eē itelligibile sit eiusdē rōnis in oīb⁹ intellibilibus. ꝫ nūc qđ est intellibile p seipsuꝫ intelligit. q̄ oīa alia itelligibilia itelligēt. Si autē sit itellibilis p aliō sicut alia itellibilia: tūc segt qp sicut alia intellibilia nō itelligūt: sic nec ipse intelliget. Et ꝑz ꝓntia vt ꝑus: qz eē intellibile est eiusdē rōnis in oīb⁹ mō vtriusq̄ isto. est falsum: dicit q̄. Ampli⁹ āt si itelligibilis est z ipe. s. itell⁹: aut eni alīs erit itell⁹. ita q̄ alia itellibilia itelliget: si ipse itell⁹ est itellibilis nō ꝑm aliō ꝫ ꝑr seipsuꝫ: qm̄ eē intellibile est aliqd vnū spē: z eiusdē rōnis in oīb⁹ itellibilibus. Si aūt itell⁹ sit qd mixtū. i. hēat aliqd ānexū p qđ sit itellibilis: tunc intell⁹ hēbit i se aliqd qđ facit ipsum itelligibilē sicut alia intelligibilia: z seq vr qp sicut alia nō intelligūt: sic nec ipse intelligat.

¶ At eni ipsuꝫ pati diuisuꝫ est ꝓius vna q̄dā rōne cōi. Atq̄ intellect⁹ potētia quidez est quodā mō intelligibilia ipsa: actu vero nihil est eorū antea q̄ intelligat ipse: oportet autē in ipso nihil esse: peride atq̄ i tabula nihil ē actu scripta antea q̄ i ipa scribat

T.cō. 14

hoc enim in ipso fit atq̄ accidit i itellectu.

¶ Aut pati qdē ꝑm cōe aliquid diuisuꝫ est ꝓius: qm̄ potētia quodāmodo est intelligibilia intellectus: ꝫ actu nihil anteq̄ itelligat: opꝫ autem sic: sicut in tabula nihil est scriptū actu: qđ quidē accidit in intellectu.

¶ Soluit p̄dictas dubitationes. Et ꝓio ꝑmā. scđo scđaz ibi. (Et ipse aūt.) Soluēdo primā dicit qp duplex est passio. s. corruptiua z pfectiua: qđ patif ꝑma passiōe oꝫ hēre mām: ꝫ qp patif scđa passione vt facit intell⁹ nō opꝫ hēre mām. Dicit igit: aut z est nota solōnis: pati qdē ꝑm cōe aliqd diuisuꝫ est ꝓius in scđo huius. s. in corruptiuū z pfectiuū: z intell⁹ ꝫ nō patiaf corruptiue ex quo ē imālis tū patif pfectiue: qm̄ itell⁹ est po⁹ ipsa intellibilia. s. passiua āt̄ ad spēs ipsoꝝ: ꝫ actu nihil est eoꝝ aī q̄ ꝫ itelligat. Et subdit oꝫ aut̄ sic eē sicut in tabula in qua nihil ē scriptum qp qdē accidit in intellu. ¶ Intelligēdū qp Com̄. super hac solone facit cōmētū in quo disgredif aliqualr ꝓ cuius ꝛclaratione ꝑmo ꝛsiderādū est ꝛz ipsuꝫ qp receptio q̄ fit in intellectu māli est diuersa ab illa q̄ fit in rebus mālibus: qm̄ ꝑma mā nō ē cā receptiōis simplr: cū nō sit cā receptiōis abstracte z vlis: que est sine abiectione ꝑrij: ꝫ est cā receptionis trāsmutabilis q̄ est receptio alicuius forme singularis cū abiectione forme illi ꝑrie: ꝫ cā receptiōis simplr est ista nā. s. itell⁹ polis. Et quo infert qp ex hoc mō. s. receptiōis simplr fuit pole qp corpa celestia reciperēt formas abstractas z intelligerēt eas: ca pīedo corpa celestia ꝓ aggregatis ex orbib⁹ z intelligē tijs sibi appropriatis: z qp itelligētie abstracte pficerent adinuicē: qm̄ intelligētia inferior recipit hoc mō itelligētiā supioꝛē ad quā est potētialis: sicut minus pfectum ad maius pfectū: z p eā pficif: z ipam intelligit p subaz ꝓpriā illi⁹ itelligētie supioris. Et nisi eēt talis modus receptiōis simplr: nō esset illic recipiēs: nec⁊ receptibile. Unde videmus qp id qđ est liberatū ab hac nā intell⁹ possibilis ē primū itelligēs: qđ est deus: q ad nihil est in potentia cū sit actus purissimus. Et ponēdo hāc nām intellectus polis itelligere possumus multitudinē in formis abstractis: z qūo in eis itell⁹ ē idē cū intellecto. Et hoc totū patuit supioꝛi cōmēto. ¶ Intelligēdū scđo qp cū Ari. posuit modū passiōis in intellu māli esse aliū ab eo q fit in reb⁹ mālibus: qm̄ passio itell⁹ est receptio tm̄ sine trāsmutatione: p quā aliqd ab eo auferaf: ꝫ passio rez mālū est receptio cū trāsmutatiōe: p quā aliqd ab eis ꝛperdit. ꝓnr illō ꝛclarat p exēplū acceptū ex reb⁹ sensibilib⁹ qp lz nō sit oīno verū: hz tm̄ multā similitudinē cū eo qđ dr ꝛ itellectu: z talis modus doctrine est necessari⁹ i hmōi rebus occultis lz sit rhetoricus: exēplū aūt est: qp sicut tabula nuda vū pingit recipit picturā absq̄ trāsmutatiōe p quā aliqd ꝛpdat: sic intell⁹ polis vū deducit de po⁹ ad actū recipit spēs intellibiles sine trāsmutatiōe p quā aliquid ab eo auferaf. In hoc q̄ est similitudo ꝑm Cōmēta. qz sicut tabula nuda recipit picturā quā nō hz in actu nec i potētia ꝙpinq̄ actui. ita itell⁹ polis recipit spēs intelligibiles quas nō hz in actu nec in potētia ꝙpinq̄ actui: z p potētia ꝙpinq̄ actui itelligit disponē mediā iter potētia remotā z vltimū actū: z hāc nō hz itell⁹ polis: cū illa sit in ꝓposito itētio intellecta i potētia que nō est in intellectu polis: ꝫ in ꝑtute imaginatiua. ¶ Et si argueret qp sīr virtus sensitiua anteq̄ recipiat spēz sensibilē nō hz eā i actu nec in potētia ꝙpinq̄ actui: negaf ꝓnia: qm̄ virtus sensitiua est in disponē mediā iter potētiā remotā z vltimū actuꝫ: cū sit in actu respectu potētie remote q fuit in eo: ex quo akal fuit generatū: z in potētia respectu ipsius spēi sensibilis. Intellect⁹ aūt mālis nō est in tali media disponē: cū sit pura potētia i gñe intellecte nāe: nec hēat i suo gñe potētiā remotioꝛē re⁹ cui⁹ sit actu. In alio ꝛo ē dissimilitudo iter intellm māle z tabulā nudā: qz tabula nuda hz ꝛe se formā: p quā est in actu: ꝫ itell⁹ mālis ē potētia pura.

plex est z ipassibilis: z nulli nihil hz cōe: fic dicit Anxagoras: quo itelliget: si itellere pati aliqd est. Inquātū aliqđ cōmune vtriusq̄ hoc quidez agere: illud vero pati videtur.

¶ Hic Ari. mouet quasdā dubitationes: z diuidit i duas ptes: qz ꝓio mouet. scđo soluit ibi. (Aut pati.) Ibi adhuc in duas ꝑm qp duas dubitationes mouet. secūda ibi (Amplius aūt.) De ꝓma mouet dubitationē ꝑmā q̄ est quo intell⁹ intelligit: cū itelligere cōsistat in quodā pati: z intell⁹ ex quo est simplex z ipassibilis pati nō possit. Unde dicit. (Dubitabit aūt vtraq̄ aliqs.) Si itell⁹ simplex est z ipassibil: z nulli nihil hz cōe. i cū nullo cōicat i mā sic dicit Anxagoras: quo intelliget si itelligere est pati aliqd. nā hoc quidez. s. agens vr agere. Illud vero. s. patiens vr pati iquātū aliqđ est cōe vtriusq̄. ¶ Intelligendū qp agēs z patiens debent cōicare in materia: vt declarat in ꝑmo de gñatione. Cū ergo intell⁹ sit mixtus māe: nō vr cum alio in mā cōicare: z ꝑ ꝓns a nullo poterit pati. Et qz itelligere accidit in quodā pati segt qp intell⁹ non poterit intelligere: cuius tamen oppositū ostensum est supra.

¶ Preterea ābiget quispiā: si ipse etiā intelligibilis sit. Mā aut ceteris rebus inerit intellectus: nisi alia rōne sit intelligibilis ipe. Intelligibile autē vnū quoddā est spēs: aut aliquid ipse mixtū hꝫ habebit: quod ipsuꝫ intelligibile perinde atq̄ cetera facit.

T.cō. 13

¶ Ampli⁹ aūt si intelligibilis z ipse: aut eni alīs inerit itellectus: si nō ꝫ aliud ipse itelligibilis est: vnū aūt aliquid intelligibile ē specie. Si autem sit mixtum: aliquid habebit quod facit intelligibilē ipsuꝫ: sicut alia.

¶ Mouet scđam dubitationē q̄ ē: quo itell⁹ est intelligibilis: qz aut est itellibilis p seipm: aut p aliqd aliō addtū sue eēntie. Si p seipm tūc segt qp etiā oīa alia intelligibilia sint itelligibilia p seipa: cū eē itelligibile sit eiusdē rōnis in oīb⁹ intellibilibus. ꝫ nūc qđ est intellibile p seipsuꝫ intelligit. q̄ oīa alia itelligibilia itelligēt. Si autē sit itellibilis p aliō sicut alia itellibilia: tūc segt qp sicut alia intellibilia nō itelligūt: sic nec ipse intelliget. Et ꝑz ꝓntia vt ꝑus: qz eē intellibile est eiusdē rōnis in oīb⁹ mō vtriusq̄ isto. est falsum: dicit q̄. Ampli⁹ āt si itelligibilis est z ipe. s. itell⁹: aut eni alīs erit itell⁹. ita q̄ alia itellibilia itelliget: si ipse itell⁹ est itellibilis nō ꝑm aliō ꝫ ꝑr seipsuꝫ: qm̄ eē intellibile est aliqd vnū spē: z eiusdē rōnis in oīb⁹ itellibilibus. Si aūt itell⁹ sit qd mixtū. i. hēat aliqd ānexū p qđ sit itellibilis: tunc intell⁹ hēbit i se aliqd qđ facit ipsum itelligibilē sicut alia intelligibilia: z seq vr qp sicut alia nō intelligūt: sic nec ipse intelligat.

¶ At eni ipsuꝫ pati diuisuꝫ est ꝓius vna q̄dā rōne cōi. Atq̄ intellect⁹ potētia quidez est quodā mō intelligibilia ipsa: actu vero nihil est eorū antea q̄ intelligat ipse: oportet autē in ipso nihil esse: peride atq̄ i tabula nihil ē actu scripta antea q̄ i ipa scribat

T.cō. 14

hoc enim in ipso fit atq̄ accidit i itellectu.

¶ Aut pati qdē ꝑm cōe aliquid diuisuꝫ est ꝓius: qm̄ potētia quodāmodo est intelligibilia intellectus: ꝫ actu nihil anteq̄ itel

ligat: opꝫ autem sic: sicut in tabula nihil est scriptū actu: qđ quidē accidit in intellectu.

¶ Soluit p̄dictas dubitationes. Et ꝓio ꝑmā. scđo scđaz ibi. (Et ipse aūt.) Soluēdo primā dicit qp duplex est passio. s. corruptiua z pfectiua: qđ patif ꝑma passiōe oꝫ hēre mām: ꝫ qp patif scđa passione vt facit intell⁹ nō opꝫ hēre mām. Dicit igit: aut z est nota solōnis: pati qdē ꝑm cōe aliqd diuisuꝫ est ꝓius in scđo huius. s. in corruptiuū z pfectiuū: z intell⁹ ꝫ nō patiaf corruptiue ex quo ē imālis tū patif pfectiue: qm̄ itell⁹ est po⁹ ipsa intellibilia. s. passiua āt̄ ad spēs ipsoꝝ: ꝫ actu nihil est eoꝝ aī q̄ ꝫ itelligat. Et subdit oꝫ aut̄ sic eē sicut in tabula in qua nihil ē scriptum qp qdē accidit in intellu. ¶ Intelligēdū qp Com̄. super hac solone facit cōmētū in quo disgredif aliqualr ꝓ cuius ꝛclaratione ꝑmo ꝛsiderādū est ꝛz ipsuꝫ qp receptio q̄ fit in intellectu māli est diuersa ab illa q̄ fit in rebus mālibus: qm̄ ꝑma mā nō ē cā receptiōis simplr: cū nō sit cā receptiōis abstracte z vlis: que est sine abiectione ꝑrij: ꝫ est cā receptionis trāsmutabilis q̄ est receptio alicuius forme singularis cū abiectione forme illi ꝑrie: ꝫ cā receptiōis simplr est ista nā. s. itell⁹ polis. Et quo infert qp ex hoc mō. s. receptiōis simplr fuit pole qp corpa celestia reciperēt formas abstractas z intelligerēt eas: ca pīedo corpa celestia ꝓ aggregatis ex orbib⁹ z intelligē tijs sibi appropriatis: z qp itelligētie abstracte pficerent adinuicē: qm̄ intelligētia inferior recipit hoc mō itelligētiā supioꝛē ad quā est potētialis: sicut minus pfectum ad maius pfectū: z p eā pficif: z ipam intelligit p subaz ꝓpriā illi⁹ itelligētie supioris. Et nisi eēt talis modus receptiōis simplr: nō esset illic recipiēs: nec⁊ receptibile. Unde videmus qp id qđ est liberatū ab hac nā intell⁹ possibilis ē primū itelligēs: qđ est deus: q ad nihil est in potentia cū sit actus purissimus. Et ponēdo hāc nām intellectus polis itelligere possumus multitudinē in formis abstractis: z qūo in eis itell⁹ ē idē cū intellecto. Et hoc totū patuit supioꝛi cōmēto. ¶ Intelligēdū scđo qp cū Ari. posuit modū passiōis in intellu māli esse aliū ab eo q fit in reb⁹ mālibus: qm̄ passio itell⁹ est receptio tm̄ sine trāsmutatione: p quā aliqd ab eo auferaf: ꝫ passio rez mālū est receptio cū trāsmutatiōe: p quā aliqd ab eis ꝛperdit. ꝓnr illō ꝛclarat p exēplū acceptū ex reb⁹ sensibilib⁹ qp lz nō sit oīno verū: hz tm̄ multā similitudinē cū eo qđ dr ꝛ itellectu: z talis modus doctrine est necessari⁹ i hmōi rebus occultis lz sit rhetoricus: exēplū aūt est: qp sicut tabula nuda vū pingit recipit picturā absq̄ trāsmutatiōe p quā aliqd ꝛpdat: sic intell⁹ polis vū deducit de po⁹ ad actū recipit spēs intellibiles sine trāsmutatiōe p quā aliquid ab eo auferaf. In hoc q̄ est similitudo ꝑm Cōmēta. qz sicut tabula nuda recipit picturā quā nō hz in actu nec i potētia ꝙpinq̄ actui. ita itell⁹ polis recipit spēs intelligibiles quas nō hz in actu nec in potētia ꝙpinq̄ actui: z p potētia ꝙpinq̄ actui itelligit disponē mediā iter potētia remotā z vltimū actū: z hāc nō hz itell⁹ polis: cū illa sit in ꝓposito itētio intellecta i potētia que nō est in intellectu polis: ꝫ in ꝑtute imaginatiua. ¶ Et si argueret qp sīr virtus sensitiua anteq̄ recipiat spēz sensibilē nō hz eā i actu nec in potētia ꝙpinq̄ actui: negaf ꝓnia: qm̄ virtus sensitiua est in disponē mediā iter potētiā remotā z vltimū actuꝫ: cū sit in actu respectu potētie remote q fuit in eo: ex quo akal fuit generatū: z in potētia respectu ipsius spēi sensibilis. Intellect⁹ aūt mālis nō est in tali media disponē: cū sit pura potētia i gñe intellecte nāe: nec hēat i suo gñe potētiā remotioꝛē re⁹ cui⁹ sit actu. In alio ꝛo ē dissimilitudo iter intellm māle z tabulā nudā: qz tabula nuda hz ꝛe se formā: p quā est in actu: ꝫ itell⁹ mālis ē potētia pura.

¶ Intelligẽdũ q̄ Aler. voluit q̄ Ari. in hoc exẽplo cõparet intellectũ mãlẽ p̄paratiõi que est in tabula nõ ipsi tabule. z q̄ per intellectũ mãlẽ itellerit p̄paratiõẽ que est in eo nõ subm p̄paratũ. Vñ oẽs sermones quos hic põit Ari. de intellectu mãli vult intelligi ꝛbere solũ de p̄paratione z non de suba eius. ¶ Sed ℞ Aler. arguit Cõmẽta. duplr osidẽdo q̄ Aristo. nõ logt solũ de p̄paratione.

¶ Primo q̄ impoſe est cognoscere aliquã p̄paratione3 nisi etiam cognoscat subm p̄paratũ: cũ autẽ p̄paratio sit priuatio aliq̄ que nulla hꝫ virtutẽ ppriã nisi p nãm subti. Et p p̄paratiõẽ intelligit potẽtiã ad recipiẽdũ aliq̄d: q̄ iõ dr̃ priuatio: q̄ est cũ ꝓuatione: z talis diuersificat ſm diuersitatez subti. ¶ Scdo dato q̄ sit poſe cognoscere nãz p̄pationis absq̄ hoc q̄ cognoscat nã p̄parati adhuc Azr. nõ ꝛnoiaret nobis nãm ꝑprie p̄parationis q̄ ẽ in intellectu: q̄ recipe sine trãsmutatiõe est cõe oi p̄parationi in quocũq̄ subto fuerit. Vñ Ari. aut intẽdit ꝛmr̃are nãm ꝑpe p̄parationis que est in intellectu: aut p̄paratiõis simplr: nõ nãm ꝑprie p̄paratiõis q̄ est in itellectu: q̄ est ipoſe illã ꝛmr̃ari sine nã subti: cũ p̄paratio ꝑpa vnicuiq̄ subto currat cursu pfectiõis forme illius subti nec nãm p̄pationis simplr: q̄ tũc q̄ dicit Ari. non eẽt ꝑpũ itellectui: z hoc totũ est p̄turbatio. Multa alia hic subiũgit Cõmẽta. q̄ er dicta com. ſ. sunt manifesta.

¶ Intelligẽdũ q̄rto q̄ opio posita a com. in ꝛclarando Ari. fuit opio Ari. z si nõ fuisset ei⁹ opio: adhuc eẽt: vꝫ: q̄ tñ est valde difficilis credẽdũ est q̄ nisi Ari. eã iueniſſet fuiſſ difficile aut forte ipoſe q̄ aliqs alter eã iueniſſ nisi fuisset alter talis qualis fuit Aristote. ¶ Unde dicit Cõmẽta. com. 14. se credere q̄ iste homo. ſ. Ari. fuerit regula in nã z exẽplar q̃ natura adinuenit ad demonstrãdũ vltimã pfectionẽ humanã in materijs. ¶ Ulterius addit alia ꝛ opionib⁹ Alpharabij z Auẽpace de impoſibilitate continuationis intellectus nr̃i cum substantijs abstractis: de qua infra com. 36. diffuse tractabitur.

¶ Est ét itelligibilis z ipse vt itelligibilia cuncta. nã i hisce qdẽ: q̄ sine mã sũt itelligẽs z id q̃ itelligit idẽ ẽ: eteni idẽ est cõtemplatiua scia: z id q̃ ita sub scientiam cadit.

T. cõ. 15. **¶ Et ipse aũt intelligibilis ẽ sicut itelligibilia. In his qdem eni que sunt sine materia idẽ est intellectus z quod intelligitur: scia autem speculatiua: z sic scibile idem est.**

¶ Soluit questionẽ scdam z duo facit: q̃ prio oñdit q̄ intellectus noster sic est intelligibilis q̄ etiã intelligit. scdo ostendit q̄ intelligibilia mãlia sic sunt intelligibilia q̄ ñ intelligunt. scda ibi. (Nõ aũt semp.) Dicit de prima. Et ipse autẽ ſ. intellẽs poſis est intelligibilis sicut alia itelligibilia mãlia p aliqd a se distinctũ: z tñ intelligit: lz intelligibilia mãlia nõ itelligat. Cui⁹ rõ est: q̃ in his qdẽ eni que sunt sine mã sicut ẽ itellẽs poſis idẽ est intellẽs z q̃ intelligitur. scientia aũt speculatiua z sic scibile idem est.

Sed hic dubitatur q̃o in ſepatis a mã idez est intellectus z q̃ itelligitur: z scia speculatiua cũ re scita. Mã lz hoc sit clarũ ꝛ subtãtijs abstractis que intelligunt se p ꝓprias essentias: nõ tñ videt esse verũ de intellectu nostro poſi qui intelligit alia z se p̄ spẽs aliozũ ab eis abstractas: z non per ꝓpriã eẽntiã vt ostensũ est supra. ¶ Ad hoc dom q̄ in oibus separatis a mã aliquo mõ est idem intellectus z quod intelligit: z scientia cũ re scita: loquendo de scia quã habent ꝛ seipsis: quod non contingit in rebus mãlibus vt postea patebit. Sz tñ hoc est diuersimode: q̄ñ i subtãtijs abstractis itellectus z quod intelligitur z scia z res scita sunt vnũ z idẽ essentialiter sed respectu intellẽs nr̃i illa nõ sunt idẽ eẽntialr: ſz dr̃ eẽ idẽ: q̄ cõstituũt idẽ per vnionẽ vnius cũ altero sicut vnif pfectio cũ pfectibili: z forma cũ suo subto. Unde p intellm debem⁹ itelligere itellectũ in actu: q̄ in ꝓposito est spẽs itelligibilis vel actus intelligẽdi: z cõstat ista esse in intellu poſi vt in subto z cũ eo facere vnũ. ¶ Propter q̃ vlteri⁹ sciẽdũ q̄ lz p eãdez spẽm intelligibilẽ z p eãdẽ scia z: z marie speculatiua intellectus nr̃ habeat cognitionẽ de rebus mãlibus z de seipso: vt supius oñsum est in vna dubitatione: hoc tñ est alr z alr q̄ de rebus mãlibus hꝫ cognitionẽ per talẽ spẽm per abstractionẽ ab eis q̄ mãlia non sunt intelligibilia de se in potẽtia: z efficitur actu intellecta per abstractionẽ huius speciei a suis ſã talsmatib⁹ per lumẽ intellectus agentis vt post ostendet: sed de se ipso habet intellectus nr̃ cognitionẽ per talem spẽm p informationem z er hoc q̄ ipsam sibi hꝫ vnitaz. Et quo vlterius patet quare intellectus noster est sic intelligibilis q̃ etiam intelligit: q̄ est intelligibilis per intellectũ in actu sibi vnitũ formalr: z oẽ tale intelligit.

¶ Sz cur nõ sp itelligit ꝓsideräda est cã. In tis aut q̃ mãm hñt: vnũq̃q̄ itelligibiliuz potentia est. Quare illis qdẽ nõ inerit itellect⁹. Mã itellect⁹ taliũ potẽtia sine materia est: ipse autẽ intelligibilis rationẽ subibit.

T. cõ. 16.

¶ Nõ autem sp intelligendi cã considerãda est: In habentibus aũt materiã potẽtia solũ vnũq̃q̄ itelligibiliũ est: q̄re qdẽ illis nõ inerit itellect⁹: sine materia eni potẽtia ẽ intellectus taliũ: illud aũt intelligibile erit.

¶ Nũc ostendit q̄ intelligibilia mãlia sic sunt intelligibilia q̄ non intelliguntꝫ dicens q̄ cõsideräda est cã non sp intelligendi. i. ꝓpter quaz non oẽ intelligibile intelligit: vt patet de intelligibilibus mãlibus: z huius cã est: q̄ in habentibus mãm vnũq̃q̄ intelligibiliũ est itelligibile solũ in po⁹: q̄re qdem illis nõ inerit intellect⁹. ſ. in actu: nec poterunt intelligere: q̄ intellẽs taliũ est potentia sine materia: illud autez. ſ. obm: mãle bene erit intelligibile.

¶ Intelligendũ prio: q̄ spẽs intelligibilis z actus in telligendi sunt forme actu abstracte z vles. iõ nõ pñt esse nisi in re actu abstracta z vli: q̄ vnaquez ꝓpria forma p suo esse req̃rit suũ ppriũ obm: q̄ ergo intellẽs poſis est potentia actu abstracta z vlis vt oñsum est. ideo põt in se recipere spẽm intelligibilẽ z actũ intelligẽdi: z per pñs põt itelligere: res aũt mãles q̄ nõ sunt actu abstracte z vles: ſz indiuiduales: nõ pñt in se hr̃e spẽm intelligibilem sine actu itelligẽdi q̃re nec itelligere pñt: vñ sicut nihil põt calefacere nisi sit formalr calidũ actualr vel virtualiter: sic nihil põt intelligere nisi habeat itellectũ in actu: vel posit hr̃e aut ipsummet sit intellectus in actu. ¶ Intelligẽdum scdo q̄ Cõmẽta. com. ſ. z com. 16. z Albertus eũ sequens totã hanc litterã aliter exponit: dicũt eni Ari. p hic soluere dubitationẽ scdam que est q̃o intellect⁹ nr̃ est intelligibilis dicẽdo q̄ est itelligibilis sicut sunt intelligibilia ipa mãlia. p intentionẽ diuersã a sua suba: i hoc tñ ẽ dr̃ia: q̄ in ipso intellu est itẽtio que est actu intellecta: q̄ abstracta z vlis: quare nõ solũ ẽ intelligibilis sed etiã intelligere põt. Jn reb⁹ autez materialibus non est intẽtio seu forma intellecta nisi in potẽtia: q̄ indiuidualis. ideo lz sint intelligibiles. non tamen possunt intellige re. Q⁹ autẽ intellectus noster sit intelligibilis per intentionem ab eo diuersam z non per se seu per suam substantiam demonstrat Ari. per hoc quia in his que intelligũt se per

se per se sicut sunt intelligentie celestis intellẽs est idẽ cuz intellecto: z scia speculatiua cũ re scita. ergo si itellus nr̃ est intelligibilis per se: tunc respectu eius eidẽ eẽt intellectus z intellm: z scia z res scita: q̃d est ipoſe cũ hẽat i se itellectũ i actu: z sciaz q̃ sunt distincta a sua suba. ¶ Dei de volunt q̄ in illa pte. Nõ aũt semp itelligendi. Arist. assignat cãm q̃re itellẽs nr̃ nõ semp itelligit dicẽs q̄ cã est: q̄ intellẽs nr̃ nõ itelligit nisi habeat in se itẽtionẽ itellectam in actu. ſz nõ hꝫ in se intentionẽ itellectã in actu nisi p abstractionem ab intellis in po⁹ rerũ mãliũ: que nõ sunt ꝛ se actu itellecte: z hmõi sũt itẽtiones imaginate: q̃re opz si intellẽs nr̃ dz itelligere q̄ fiat abstractio ab intentionibus imaginatis rerũ mãliũ. ſz nõ sp fit talis abstractio: cũ nõ semp sint intentiones imaginate in vtute imaginatiua. vt pz. ergo nõ sp itellẽs nr̃ itelligit. Sepe varias expõnes adduco: vt vnusquisq̄ eligat sibi magis placentem.

¶ Sed hic occurrit dubitatio. vz. vtrũ itẽtio imaginata rei mãlis sine fantasma sit p̃n⁹ p se z imediate ꝓductiuũ spẽi itelligibilis i intellectu: p quã ipse sit intelligibilis z etiã intelligere possit. ¶ Arguit q̄ nõ. ꝓio: nullũ mãle põt ꝓducere rem imãlem: q: cã z effectus ꝛbent adinuicẽ ꝓportionari. sed fantasma est mãle spẽs aũt itelligibilis i mãlis: vt sepe dicit Cõmẽta. q̃re ꝛ. ¶ Scdo. si fantasma ꝓduceret spẽm itelligibilẽ cum species intelligibilis ꝓducat intellectionẽ in intellectu: sequeret q̄ fantasma eẽt nobilius itellectu: pñs est falsum: z minor pz: q̄ sicut se hꝫ spẽs sensibilis ad sensationẽ: sic se habet spẽs itelligibilis ad intellectionem per cõuenientem silitudinẽ. sed spẽs sensibilis est p̃n⁹ imediate per se ꝓductiuũ sensationis in ipso sensu: vt in scdo huius patuit: ergo spẽs intelligibilis est principiũ per se z imediate ꝓductiuũ intellectionis in intellectu. ꝓfitia autẽ ꝓbatur: q̄ oẽ illud est alio nobilius: cuius est nobilior operatio nobilissima operatione alterius: sed si fantasma ꝓduceret spẽm intelligibilez hr̃et nobiliorẽ opationẽ nobilissima opatione intellẽs. ergo eẽt nobilius intellu. pz ꝓña cũ maiori. minor dẽclarat: q̄ si fantasma ꝓduceret speciem intelligibilẽ: cũ spẽs intelligibilis ꝓducat itellectionem. vt statim ostensum fuit: sequeret q̄ fantasma actiue cõcurreret ad intellectionem suã: q̄ q̄d est cã cãe ẽ cã cãti in eodẽ gẽre cãe: cũ aũt nobilissima opatio itellẽs possibilis sit recipe intellectionẽ z pati: vt volũt Ari. z Cõm. z agere aliqd sit nobilior opatio q̃z recipere illud. iõ sequit q̄ nobiliorẽ cãlitatẽ sup intelligere z ex pñti nobiliorez opationẽ hr̃et fantasma q̃z itellus: q̃d erat ꝛclaranduz.

¶ Tertio si fantasma ꝓduceret spẽm intelligibilẽ i intellu p quã itelligeret tũc sequeret q̄ alia itellectiua dũ eẽt a corpe separata post mortẽ hois nõ posset intelligere: pñs est falsuz. q̄ tũc frustrareť eius opatio nobilissima i q̃ cõsistit ei⁹ felicitas. imo vr̃ q̄ tũc melius ꝛbeat intelligere cũ mole corpea nõ grauer̃: nec sensuũ blãdimẽtis diuertaf vt sepe accidit dũ corpi ẽ vnita. ꝓfia ãt pz: q̄ tũc nõ hꝫ fãtasmata: a q̃b⁹ recipiat spẽm itelligibilẽ. ¶ In opp̃m arguif. q̄ oẽs effectus nouus dz hr̃e aliqd agẽs ipsius imediate ꝓductiuũ: ſz spẽs itelligibilis de nouo ꝓducit i intellectu. q̃ ipsius est aliqd agẽs imediatiũ: z illud nõ ẽ itellẽs poſis: q̄ ipse est solũ in po⁹ passiua ad spẽz itelligibilẽ per Ari. in ſra: nec itellẽs agẽs: q̄ ipse ẽ cã vlis. ꝓductiua oiuz spẽrũ intelligibiliũ: z talis ꝺiget aliquo agẽte ꝓticulari z ꝓpinquo ꝛterminate ei⁹ cãlitatẽ magis ad ꝓductionem vni⁹ spẽi itelligibilis q̃z alteri⁹: ſz tale agẽs ꝓticulare ꝛterminaz z ppr̃quũ nõ vr̃ eẽ nisi fantasma rei mãlis. iõ ꝛc.

¶ Pro dubio p̃mittẽdũ p̃mo q̄ vtutes sẽsitiue iteriores mĩstrãtes intellectui p suã opatiõẽ dr̃ eẽ tres. ſ. imaginatiua: cogitatiua z memorativa. Sũt eni ſm Cõm. q̃si res q̃ ꝑparãt mãz artifi cij ad recipiẽdũ actiões artificis. ¶ De his aũt ẽ dubitũ que eaz imediate itellectui ꝛseruiat: q̃m prio vr̃ q̄ imaginatiua: cũ sepe dicat Cõm. intellm moueri ab intẽtiõi b⁹ imaginatis. ¶ Scdo vr̃ q̄ memorativa: cũ dixerit supra cõmen. eaz esse magis spũalẽ. ¶ Tertio dr̃ q̄ cogitatiua cũ sit ceteris pfectior z intellectui ꝓpinqr̃ ſz nam pp q̃d dr̃ a Cõmẽ. eẽ rõ aliq̄ q̃d ꝛ alijs nõ fatẽr. ſz ꝛ isto post apparebit. q̄ difficile ẽ ꝛ satis occultũ. ¶ Premittẽ dũ scdo q̄ p itẽtiones imaginatas siue fantasmata habemus intelligere act⁹ vtutũ iteriozz intellectui ministrãtiũ: z operari potẽtiũ p notabile tps in absentia sẽsibiliũ: q̃ dicunt vlia in potẽtia nõ passiua: ſz actiua: vt statim patebit. vñ dicit com. q̄ ꝓparatio exñs i itẽtionib⁹ imaginatis ad rẽ itellam fiẽdã ẽ ꝓparatio i motore vt sit motor.

¶ Premittẽdũ 3° q̄ spẽs itelligiles gñant z corrũpũt i intellu poſi. ꝓia patuit supra p Ari. dicẽtẽ intellm poſe ẽ spẽs intellibiles fi actu: ſz po⁹. ſ. receptiua. Et scda silr est nota: q: oẽ gñabile ẽ corruptibile: z oẽ corruptibile ẽ necessitate corrũpẽť. ꝓio celi z mũdi. ¶ Premittẽduz q̃rto q̄ spẽs itellibiles remanẽt i itellu cessãte ei⁹ cogne. pz q: alr ꝓfecte dormiẽs post acq̃sitionẽ hꝫ ꝛscientifici nõ eẽt magis i po⁹ ꝓpinq̃ ad actũ cõsideradi q̃z añ addiscere aut ꝛuenire ℞ Azr. i ſra: z pz ꝓña: q̄ tũc nihil remaneret i itellu p q̃d redderek dispositio ad ꝓsiderãdũ q̃z añ cũ ab eodẽ ꝛpẽdeãt in ꝓseruari hꝫ itellalis z spẽs intellibilis eiusdẽ rei: q̃re corrupta spẽ itellibili necesse est ẽt hꝫ sibi corrñdẽtẽ eẽ corruptũ: vt pz. añ arguebat.

His premissis cõiter apẽ oẽs tenẽť ista p̃ rñsiua: q̄ fantasma est p̃n⁹ p se z imediate ꝓductiuũ spẽi itelligibilis i itellectu poſi. Sz d vtute sẽsitiua iteriori q̃ sit illa cui⁹ fãtasma siue opatio imediate moueat intellz ad spẽz itellibilẽ bñ ẽ diuersitas iter doctores. nã vult Joãnes Jãdon⁹ q̄ rspectu cuiuscũq̄ itellionis ꝓio facte i intellu poſi due recipiant dispõnes ipm ad vltimũ actũ. ſ. itellionẽ ꝑfantes. p̃ qdem est spẽs itellibilis q̃ in eo ꝓducit a spẽ refuata in imaginatiua aut mẽorativa vtute: z hẽ dispõ remota ad actuz itelligẽdi q̃ remanet i itellu cessante ei⁹ itellione: sicut remanet spẽs in imaginatiua aut memorativa q̃ cõseruat. Scda aũt dispõ ẽ q̃litas q̃da spũalis: q̃ ꝓducit in intellu ab actu cogitãdi ſtutis cogitatiue hẽto ꝺ eadẽ re cui⁹ spẽs i imaginatiua ꝓseruat aut memorativa: z hẽ ẽ dispõ ꝑpinqua ad intelligere: q̃ cũ fuerit ꝑpar⁹ itellis poſis statũ in eo recipiť act⁹ intelligẽdi: z hac ꝛcitẽte p cessatiõez cogitative a cogitãdo ꝛcicit intelligẽ: z ꝓpria dispõ largo vocabulo dici põt hꝫ⁹ itellectual: q̄ remanet i itellu post ei⁹ intellionẽ: z itellis sp hꝫ agẽs ꝓpũas sufficienter pñs. ſ. spẽm imaginatiue vl memorative vtutis q̃ñ ꝓtigit ꝺ lumie p lucto i medio a corpe lumioso z religos hmõi: q̃uis ꝑpe loq̃ndo ꝛ hꝫ itellibili. vt facit Azr. i. 6. ethi. nõ dicak nisi ꝛ hꝫ⁹ ꝓductis i intellu ex actib⁹ itelligẽdi cuiusmodi nõ sit spẽs ille vt pz. Et q̃b⁹ oib⁹ tenẽdũ ẽ apẽ hãc viã q̄ spẽs imaginatiue aut mẽorative ẽ illꝺ fãtasma q̃ ꝓio z imẽ⁹ mouet itellz ad spẽz itellibilẽ: q̃ ꝑ i ea recipiť: q̃z vis talis spẽs ſi sufficiat ad actũ itelligẽdi recipiẽdũ. vt dcm ẽ ꝑius. ¶ Tenẽdũ ẽ vlteri⁹ q̄ fãtasma ñ ẽ p̃n⁹ actiuũ itellectiõis pfectiuũ vl ꝓpleti⁹ q̃ illꝺ est intellẽs agẽs vt post appebit. ſz solũ dispositi⁹ z ꝑpatiuũ: z pñr q̄ spẽs intelligibilis nõ ꝺcurrit effectiue ad actũ itelligẽdi. ſz solũ maliter z dispositiue: z plã alia i ferri posſet ſm hanc viam.

¶ Alij ãt tenuerũt opp̃m vz q̄ solus act⁹ cogitatiue ſtutis ꝛime⁹ mouet itellm polem ꝓducẽdo in eo spẽm: intelligibilẽ. Volẽtes viteriua q̄ fantasma siue actus cogitatiue ſtutis z spẽs intelligibilis ab eo producta effective cõcurrant ad intellectionem: nõ tñ ꝓncipalr: sed solũ scdario z instrãlr. Et ꝛtendẽdo hãc viã rñdeť ad argumẽta

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad oppositti facta. ¶ Ad pmū cū arguit q̄ māle nō pōt ꝓducere imāle. verū est in vtute ꝓpria: sed in vtute alterius imālis nō scōuenit: z sic est in ꝓposito: qm̄ fantasma agit p lumē receptū ab intellectu agēte q est imālis: ſz de hoc infra. ¶ Ad 2m cū arguit q̄ fantasma esset nobilius intellectu: negat ꝓnīa: z cōcedit q̄ spēs intelligibilis actiue ꝯcurrit ad itellectionē: z sīlr ipz fātasma. Et cū vltrius arguit q̄ illo dato fantasma hīt nobiliorē opationē nobilissima opatione itell's polis: hec negat. Et cū vltrius vr̄ q̄ agere aliq̄d est nobilior opatio q̄z recipe illud idē. si ergo fantasma ageret intellectionē cū itell's polis solum recipiat eam: sequitur ꝓpositū. ¶ Nic possum dupliciter rn̄dere. primo dicendo q̄ non omne agere est nobilius q̄z recipere respectu eiusdē effectus: qm̄ licet agere ꝑncipaliter sit nobili⁹ q̄z recipere ꝑncipaliter. nō tn̄ agere instr̄aliter: mō fantasma z species similiter intelligibilis solū instr̄aliter agūt intellectionē: z intellectus agēs est agens principale: intellectus aūt polis est principale recipiens. quare ꝛc̄. Aliter possum dicere: q̄ ly respectu p̄ie itellectiōis que recipit in intellectu poli nobilior sit opatio fantasmatis q̄z itell's polis vt argumētū persuadet: tamē itellectus polis postq̄z habituatus est hz operationes nobiliores sua ꝓpria intellectiōe: ad quas ꝯcurrit actiue tanq̄z agens ꝑncipale z fantasma siue spēs itelligibilis aut habitus intellectualis ad illas solū instr̄aliter concurrit: sicut sunt syllogizare cōponere z diuidere z reliq̄a talia: z ꝓm hoc cōiter cōcedendū fozet q̄ intellectus possibilis nō est ita passiuus q̄n sit etiaz aliquo mō actiuus.

¶ Ad tertiū cū infert q̄ aia intellectiua a corpore separata non intelligeret: negat sīlr ꝓntia: qm̄ aia separata non mouetur ad actū intelligendi a fantasmatibus: sicut duz corpi est vnita: qualr aūt tūc intelligat z p q̄d post oñdet.

¶ Luz autem in oi natura sint quedā: quorum alterū quidē vnicuiq̄z generi materies est: qđ id eē patet: qđ est potētia illa cūcta: alterū vero cā est z efficiens: omnia nimirū efficiendo atq̄z agendo talem subiens rationem: qualē ars conditionem ad materiā subit. Neēe ē z in aia dīas has easdez ieſſe. Atq̄z qdā ē itell's talis vt oia fiat: qdā talis vt oia agat atq̄z efficiat: q̄ qdē vt hītus ē qdā: z pinde ac lumē. naz z lumē colores q̄ sunt potentia: actu colores q̄dāmō facit.

T.cō. 17. ¶ Quoniaz autem sicut in oi natura est aliquid hoc quidez materia vnicuiq̄z generi: hoc autem est potentia omnia illa: alterūz autem qđ est causa z factiuū qđ in faciēdo oia: vt ars ad materiam sustinuit: necesse z in anima has esse differentias.

T.cō. 18. ¶ Et est intellectus hic quidē talis i oia fieri: ille vero in oia facere: sicut habitus qdē z sicut lumen: quodā eni modo z lumē facit potentia existētes colores actu colores.

¶ Hoc est tertiū caplm huius tractatus in quo Ari. determinat ꝛc̄ itellectu agente: z diuidit in q̄nq̄ ptes: in q̄rū ꝓma Ari. ofidit necessitatem intellectus agentis: in scōa ponit eius ꝓprietates cōparando ipsum ad intellectum possibilē ꝓm cōuenientiā z dīam. i tertia ꝛc̄terminat de intellectu in actu. in q̄rta ponit q̄sdā ꝓditiones ptinētes ad totā ptē itellectiuā: i q̄nta remouet vnū dubiū. 2ª ibi (Et hic intellectus.) 3ª ibi. (Idē autē.) 4ª ibi. (Sepatus aūt ē. 5ª ibi. (Nō reminiscit aūt.) ¶ De ꝓma itendit Ari. hanc rōnem. In oi gñe rerū nāliū in quo est aliq̄d q̄nq̄z in potētia q̄nq̄z in actu necesse ē ponere aliq̄d qđ est oia fieri illius gñis: z aliq̄d qđ est oia illa facere: sed aīa itellectiua est res nālis: que q̄nq̄z est in potētia ad intellectuz z q̄nq̄z in actu: ergo necesse est in aia itellectiua eē aliq̄d qđ est oia fieri z recipere. s. itell's polis. z aliq̄d qđ est oia intelligibilia facere: z hoc est intellect⁹ agens. ergo oz dare intellectum agentē. ¶ Tota ꝛductio pz: z minor est nota ex capitulis p̄cedentibus: maior etiā pz: q: oē passiuti qđ est aliq̄n in potentia z aliq̄n in actu idiget aliquo actiuo qđ reducat ipsum de potentia ad actum: z hoc non solū est verū in nālibus: sed etiā in artificialibus. vnde ars est omnia artificialia facere: materia autē arti subta est oia artificialia fieri. ideo dicit. Qm̄ aūt in oī natura est aliq̄d hoc quidem vt mā vnicuiq̄z generi. i. q̄ vnūq̄q̄z genus: z hoc est potentia oia illa. s. passiua z receptiua. Alteruz autem est quod est causa z factiuum oium illius gñis qđ in faciendo oia illa ita se hz ad id quod est omnia illa fieri sicut ars ad mām sustinuit. Cum ergo ita sit in aia intellectiua. ideo concludit q̄ necesse est etiam in aia has esse differentias. s. intellectum possibilem qui est omnia intelligibilia recipere: z intellectū agentē qui est oia itelligibilia agere. Et hic intellectus qui est oia intelligibilia facere est habitus quidā z quedā p̄fectio sicut lumen. vnde sicut lumen quodāmodo facit colores existētes potentia actu colores: sic intell's agēs facit intellecta in potentia actu intellecta. ¶ Intelligendū ꝓmo ꝓm Lomē. cōmēto. 17. q̄ quēadmodū necesse est in vnoquoq̄z genere rerū nāliū gñabilitū z corruptibiliū esse tria ex natura illius generis: z ei attributa. s. agens z patiens z factū. ita ꝛbet esse in intellectu. s. q̄ dicitur intellect⁹ agēs: intellect⁹ recipiēs: z intellect⁹ factus: z iste ē intell's i actu. sez spēs intelligibilis vel itellectio: aut aggregatū ex ea z intellectu polī. ¶ Intelligendū secōo ꝓm Lomenta. cōm. 18. q: Ari. dixit q̄ intellect⁹ agens est habitus quidam. z hoc est diffinitio hyabitus. s. vt habens habituz intelligat p ipsum qđ est sibi ꝓpriū ex se z quando voluerit absq̄ eo q̄ indigeat in hoc aliquo extrinseco. Et ꝑ hoc q̄ dicit qñ voluerit nō itendit Lomēta. q̄ actus volūtatis ꝓcedat actū intelligendi itell's habituati: q: tunc ī actibus intelligendi procederet in infinituz: sed intelligi dz quādo voluerit. i. sine pūtia itelligibilis exteriozis necessario requisita: z eodē modo intelligi pōt dum dicit: q̄ intellecta vniuersalia, sunt redacta ad voluntatē nostram. z sīlr Aristo. cum dicit q̄ intelligere est in nobis cum volumus ꝛc̄. ¶ Intelligendū tertio ꝓm Lomē. q̄ non possumus dicere q̄ ꝓportio intellectus agentis in aia ad intellectū mālē est sicut ꝓportio artificis ad artificiū oībus modis. Ars enim ponit formaz in tota materia absq̄ eo q̄ in materia sit aliquid existens ex intentione forme antecēdēs artificium: fecerit eam: z non est ita in intellectu: qm̄ si ita esset in intellectu tunc homo nō indigeret in cōponēdo intelligibilia sensu neq̄z imaginatione: imo intellecta ꝓuenirēt ī intellectū mālē ab itellectu agēte absq̄ eo q̄ intellect⁹ mālis idigeret aspicere formas sensibiles. Neq̄z enim possumus dicere q̄ itentiones imaginate sint sole mouētes itellectū mālē z extrahentes eū ꝓ potētia in actū: qm̄ si ita esset: tūc nulla dīa eēt iter vlē z indiuiduū: z tūc itellectus eēt de gñe ſtutis imaginatiue.

¶ Duo hic ponit Lomēta. ¶ Primū est q̄ nō ē oino similis ꝓportio intellectus agentis ad intellectū mālem z artis ad materiā in quā inducit formā artificialē: qm̄ ars inducit formā artificialē in sua mā absq̄ hoc q̄ forma illa ꝓfuerit: sed intell's agēs nūq̄ inducit aliquā formā

in intellectu

in intellu possibili quin illa ꝓfuerit ꝓm esse intentionale in imaginatiua virtute: a cuius fantasmate intell's mālis mouet: z ꝑ hoc vult Lōmētator inuere q̄ solus intell's agēs non sufficit ad mouēdum intellm possibilem: ſz cuz eo requiritur etiam intentio imaginata siue fantasma. ¶ Scōm qđ ponit Lōmētator est: q̄ sola intētio imaginata non sufficit ad mouēdum intellm mālem ꝛducēdo ipsum ex potētia ad actum: ſz requiritur etiam intellectus agēs. q: si sic: tunc non eēt differētia inter vlē z indiuiduū: z intellus eēt ex gñe virtutis imaginatiue. Et q̄ hec inconuenientia sequerētur ꝛclaratur: q: si sola intētio imaginata moueret intellm mālem cum ipsa sit ī diuidualis: tunc intellus mālis solum recipet indiuidualr: z ꝑ ꝓns non comprehēderet nisi indiuiduū: ſz ipse comprehēdit omne ens: quia omne ens est intelligibile. q̄ oē ens eēt indiuiduum: z nullum eēt vlē: z si nullum eēt vlē. pz q̄ nulla eēt dīa inter vlē z indiuiduū z ex eodē fundameto seq̄ret q̄ intell's mālis eēt ex gñe virtutis imaginatiue: q: omnis virtus cognitiua que recipit solum indiuidualr est virtus sensitiua. q̄ si intell's recipet solum indiuidualr: sequit q̄ eēt sensus: z oīs talis est ex gñe virtutis imaginatiue: cum ipsa sit sensus vt patuit supra. quare ꝛc̄. ¶ Intelligēdum quarto ꝓm Lōmē. q̄ quēadmodum visus non mouet a colorib⁹ nisi qñ fuerit in actu: qđ non complet nisi luce ꝓnīte: cum ipsa sit extrahēs eos ex potētia in actum: ita eēt intētiones imaginate non mouēt intellm nisi qñ fuerint intellecte in actu: qđ non ꝓficitur in eis nisi aliquo ꝓnīte quo sit intell's in actu. In hoc q̄ est acceptanda similitudo: q: sicut colores non ꝓnt mouere visum nisi lumē corporale sit ꝓns: qđ faciat colores ꝓnus exītes in potētia eē in actu q̄tum ad visus imutationē: sic intētiones imaginate nō ꝓnt mouere intellm possibilē nisi fiant intellecte in actu postq̄z erant intellecte in potētia p ꝓntiam luminis intell's agētis. Sz in alio est dissimilitudo. q: lumē corporale non tribuit coloribus formaz aliquā p quam fiant in actu. sz regritur solū pp disponere mediuz. vt patuit in ſcōo huius. Intell's aūt agēs non solū impaumit lumē spūale intellui poli quo disponat ad receptionē spēi intelligibilis: ſz ēt intētionib⁹ imaginatis vt eo mediante ꝓducere possint spēm intelligibilē. Cum. n. intētiones imaginate sint indiuiduales non ꝓnt ꝓducere spēm itelligibilē q̄ est abstracta z vlis nisi p vtrā agētis abstracti z vlis: z illud est intell's agēs. z pp hoc intell's agēs dicit ꝛnudare formas a materijs: z abstrahere spēs intelligibiles ab intētionib⁹ imaginatis. z facere ex potētia intellus actu intellecta: que omnia reuertūtur in idē. ¶ Intelligēduz q̄nto ꝓm Lōmētatorē q̄ fuit neēe attribuere has duas actiones anime in nobis. s. recipe intellm z facere eum: q̄uis agēs z recipiēs sint substatie eterne pp hoc q̄ hę due actiōes reduete sunt ad nostram voluntatē. s. abstrahere intellecta z intelligere ea. Abstrahere. n. nil aliud est q̄z facere intētiones imaginatas intellectas in actu postq̄z erant in potētia. Intellre. n. nihil aliud est q̄z recipe has intētiones: abstrahere igitur est opatio intell's agētis: intelligere vo intell's possibilis: z hę due opationes sunt reducte ad voluntatē nostram modo supius exposito: vl ad nostram voluntatē. i. cogitationē: aut si volumus loqui ꝓprie ex voluntate intelligi dz ex possibilit: z non ex neēio: aut quātum ad ꝓtinuationē illaz opationū non aūt q̄stum ad earum receptionē. Post subdit. Luz igit inuenimus idē transferri in suo eē ex ordine in ordinē. s. intētiones imaginatas q̄ dicuntur transferri ex ordine in ordinē in suo eē: ꝓ quāto forme imaginate prius sunt in sensu postea in intellectu ꝓm esse intētionale: z vnum illoz eē habz ordinē ad aliud vt pz: diximus q̄ neēe est vt hoc sit a causa agēte z recipiente:

recipiens igitur est mālis: z agēs est efficiens: z cum inuenimus nos agere per has duas virtutes intellectus cum voluerimus: z nihil agit nisi per suam formam: ideo fuit neēe attribuere nobis has duas virtutes intellectus z intellus qui est abstrahere intellm z creare eum neēe est vt p̄cedat in nobis intellm qui est recipere eum: z hoc quantum ad opationē absolute vt expositus est supra. ¶ Deinde respondet ad vnum dictum Aller. vt pz. ¶ Intelligendum sexto ꝓm Lōmēta. q̄ omnia dicta ab Aristo. in hoc sermone sunt illa q̄ vlia nullum habēt eē extra animaz: quod intēdit Plato. qm̄ si ita eēt non indigeret ponere intellm agētem. Plā. q̄ quia posuit vlia extra aiam eē actu abstracta z a suis singularibus separata: z p ꝓns actu intelligibilia non indiguit ponere intellectum agētem: qm̄ sicut actu calidum aut frigidū q: ex actu sensibile sufficit ad imutanduz tactū absq̄ hoc q̄ ponatur aliquis sensus agēs. sic si vlia eēnt extra animam actu intelligibilia sufficerēt absq̄ alio agēte mouere intellm possibilē. Arist. aūt q: nō posuit vlia q̄ sunt oba intell's possibilis eē extra aiam: nisi in potētia z in suis singularib⁹ existētia: q: talia non sunt tactu intelligibilia ſz solum potētia: indiguit ponere intellm agētem qui abstraheret ea a cōditionibus mālib⁹. z faceret ea actu itelligibilia ex potētia intelligibilibus: ſz ex hoc post inquiretur.

¶ Et is itell's separabilis est: z non mixtus: passioneq̄z vacat: cuz sit sba actus. Semper id qđ efficit atq̄z agit p̄stabili⁹ est eo: qđ patit: z ipsum principium oino materia. T.c.19

¶ Et hic itell's separabilis z impossibilis z imixtus: sba actu ens. semper eniz honorabili⁹ est agēs patiēte: z ꝓncipiū materia.

¶ Nunc ponit ꝓprietates itell's agētis q̄ sunt quattuor: z in tribus primis conuenit cuz intellu possibili: in quarta aūt disconuenit vi. Et hic intell's. s. agens est separabilis: q: organicus: z ipassibilis corruptiue ex eadē causa: z imixtus. q: non cōpositus ex rebus mālibus vt antiqui posuerunt: z est suba actu ens. i. eētia q̄dam actiua: z p ꝓns existēs in actu: vbi intellus possibilis est pura potentia receptiua: z ex hoc sequit q̄ intellus agens est perfectior z nobilior intellectu possibili: semper eniz agēs est nobilius patiente: z principium effectiuū ipsa mā. ¶ Intelligēdum primo ꝓm Lōmē. cōmēto. 19. pro ꝛclaratione quarte proprietatis: q̄ in intellu agēte non est potētia ad aliquid. sicut in intellu recipiēte est potētia ad recipiendum formas. Intelligētia. n. agens nihil intelligit ex eis que sunt: hic z nunc: z hoc quidam modificāt addēdo cū receptione sicut facit intell's possibilis: sed alio modo. s. p substātiam propriam. Alij aūt illud dictum intelligūt vt iacet. ¶ Intelligēdum secōo q̄ Lōmē. facit vnam demonstrationē ad probandum intellm agētez eē nō mixtum similē demonstrationi q̄ fit ad probandum intellm possibilē eē non mixtum. Demōstratio ex intellu possibili est talis. Si intell's polis eēt mixtus z non abstractus a mā: tūc haberet aliquam formam mālē: vel ipse. s. eēt forma mālis: z tunc seq̄ret alterum duoz. aut q̄ ipse reciperet se: z tunc motor eēt in eo idē cum moto: aut q̄ nō recipet oēs formas māles: z vtrumq̄z istorum est impossibile. vt pz ex dictis supius. consequētia autē probatur. q: intellectus possibilis aut intelligeret se: aut non. si sic. cuz ois forma mālis māliter intellecta ab itell's possibili moueat ipsum: z sit in eo modo similitudinis z receptionis vt dixit supra Lōmētator: sequit primum. s. q̄ intell's possibilis recipet se: z mouēs eēt motum: si non: tūc nō reciperet se: z ipse eēt forma mālis. q̄ non reciperet omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

formas mālēs: ꝛ hoc scōm. Similis pōt fieri ꝛmonstratio ꝛ intellectu agēte: quia si intellus agēs eēt mixtus. tunc sequif ꝙ aut intellꝰ agēs intelligeret ꝛ crearet se. i. faceret ꝛ se intellecto in potētia intellectum in actu: aut ꝙ non crearet omnes formas. i. non faceret ꝛ omnibus intellectis in potētia intellecta in actu: ꝛ vtrunq; istoꝝ est impossibile. ¶ Primuꝫ quidem: quia nullum materiale pōt facere vigore proprio se actu abstractum ꝛ intellectum. Et scōm quia sicut intellectus possibilis est omnia intelligibilia fieri: sic intellꝰ agēs est omnia intelligibilia agere. ꝛ pꝫ consequētia quia intellectus agēs aut intelligeretur ab intellu possibili: aut non. si sic. ꝛ omnis forma mālis intellecta ab intellectu possibili efficitur ab intellectu agēte intellecta in actu ꝛ intellecta in potentia. ergo intellectus agēs faceret se intellectuꝫ in actu ꝛ intellecto in potentia. Si autē non intelligeretur ab intellectu possibili: cum omnia intelligat facta intellecta in actu ꝛ intellectis in potētia. tunc sequif ꝙ intellectus agens non faceret se intellectum in actu ꝛ intellecto in potentia. ꝛ per consequēs non faceret ꝛ omnibus intellectis in potentia intellecta in actu. ¶ Et dicit Lōmentator ꝙ mirum est ꝙ omnes concedunt hanc ꝛmonstrationē ꝛ intellectu agente: ſ non omnes concedunt aliam ꝛ intellectu possibili: cum tamē sint adeo similes ꝙ concedentē vnam oporteat aliam concedere: ꝛ hoc dicit obuiando Alexandro: qui dixit intellectum agētem eē absꝰactum: itellectum aūt possibilē eē mixtum ꝛ materialem. ¶ Postea subdit Lōmētator vnam aliam rationē ad probanduꝫ ꝙ intellꝰ mālis non est mixtus: que est ista. Nulla virtus que iudicat siue cōplxendit res infinitas ſm numerum est mixta cum mā: ſ intellꝰ mālis cōplxendit res infinitas ſm numerꝫ. ḡ non est mixtus. pꝫ ꝟña ꝛ minor. ꝙ intellectus mālis cōplxendit infinita in numero in propositione vli. ꝛ maior probat: ꝙ omnis virtus comprehensiua indiuidualis ꝛ mixta nō iudicat nisi finita. ergo per oppositū sequif ꝙ si aliqua virtus iudicat infinita ꝙ illa nō sunt mixta. Et dicit Lōmētator ꝙ Aluēpace credidit ꝙ virtus p quam iudicamus infinita eēt intellꝰ agens. ꝛ hoc non est verum. ꝙ iudicium ꝛ distinctio nō attribuunt in nobis nisi intellectui materiali.

¶ Intelligēdum ꝫ ſm Lōmētatorē: ꝙ itellus agēs differt a mālī: ꝙ in eo ꝙ agēs semp est actio: mālis autē est vtrunq; pp̄ res que sunt hic. Videt ḡ velle Lōmētator ꝙ intellus agēs est ita agens ꝙ nullo modo recipiens: ꝛ ꝙ intellectus mālis est vtrūq;. i. agens ꝛ recipiens: licꝫ magis sit recipiens q̄ agens: ꝙ nunq̄ est agens vt contingit post primam intellectionē dum discurrit componit ꝛ diuidit: quin tūc sit recipiens: ſ aliquādo est recipiens quando nō est agēs: vt accidit in prima eius intellectione. Vel aliter exponif: ꝙ intellectus agens semper est pura actio: ꝙ semp intelligit res quas intelligit: intellectus aūt mālis est vtrunq;: quia aliquando intelligit ꝛ aliquando non. ¶ Intelligēdum quarto ſm Lōmentatorē ꝙ opinādum est ſm Arist. ꝙ vltimus intellectum abstractoꝝ in ordine est iste intellus mālis: actio enim est diminuta ab actione illoꝝ: cum actio eius magis videat eē passio q̄ actio: non ꝙ est aliud per qđ differat iste intellus ab intellectu agente: nisi per hanc intentionem tm̄: qm̄ quēadmodum non scimus multitudinē intellectuum abstractoꝝ nisi per diuersitatē actionum eoꝝ: ita ēt non scimus diuersitatē istius intellectus mālis ab intellectu agente nisi per diuersitatē actionum suaꝝ. Et quēadmodum intellectui agenti accidit vt quādoq; agat in res exītes hic ꝛ quādoq; non. ita isti accidit: vt quandoq; iudicet res exītes hic ꝛ quādoq; non. ſ differunt tm̄ in hoc: ꝙ iudiciū est aliqđ in capitulo pfectionis iudicis: actio aūt non est ſm illum modū in eā pfectionis agentis. Considera igit hoc: qm̄ hoc est differētia inter hos duos intellꝰ. ꝛ nisi hoc eēt: nulla eēt alietas inter eos. ¶ Postea exclamat cōtra Aler. ꝛ totum pꝫ. ꝑter hꝫ ꝙ iudicium qđ est operatio intellus possibilis est in capitulo pfectionis iudicis: ſ intellꝰ agentis actio quam facit in res que sunt hic nō est eodē modo in capitulo pfectionis agentis. Et hoc sic intelligo ꝙ opatio intellectus possibilis recipif in eo subiectiue tanq̄ eius pfectio: ſ opatio intellectus agentis: qua facit res que sunt hic ꝛ nūc: nō sic recipif in eo vt in subō: ſ in rebus: q̄ sunt hic ꝛ nūc: dum abstrahit eas a cōditionibꝰ materialibus.

Hic dubitaſ vtrū ad pduccēdum spēm intelligibilē ꝛ actum intelligendi in intellu possibili p̄ter fantasma sit nēcium ponere intellm agentem: Arguif ꝙ nō. ṗmo. si oporteret ponere intellm agētem: aut ageret imediate in itellm possibilem: aut mediāte fantasmate: nō pōt dici ꝙ imediate: ꝙ tūc fantasma nō ageret in intellm possibilē cōtra supius dicta. ꝛ probaf ꝟña. ꝙ nō imediate: ꝙ illud esset intellus agens: nec mediate. ꝙ tūc fantasma eēt nobilꝰ intellectu agente: qm̄ in essentialr ordinatis agens remotum est nobilius agente ꝓpinquo. nec pōt dici: ꝙ intellꝰ agens agat in intellm possibilem mediante fantasmate: ꝙ tūc intellus agens aliqd imp̄imeret fantasmati: p qđ secum ocurreret ad actionē et quo sunt ſm eē distincta: sic artifex aliqd imp̄imit securi: duꝫ ea vtif in opatione: ꝛ ita ꝛ alijs: hoc aūt est falsuꝫ: ꝙ tūc fantasma simul cū vtute recepta ab intellu agente eēnt agēs propinquū spēi itelligibilis recepte in intellu poli: qđ vt ipse. ꝙ ex quo fantasma ē māle: ꝛ idiuiduatū nō recipit in se nisi vtute mālem ꝛ indiuidualē: ꝛ tale nō pōt eē ꝓpinquū p̄ncipiuꝫ pductiuum rei abstracte ꝛ vlis: vt est spēs intelligibilis. ¶ Scōo. sicut sensibilia se hnt ad sensum sic fantasmata ad intellm per Ari. ꝛ Lōmē. sed sensibilia sunt sufficientia ad mouēdum sensum: ꝛ educēdo ipsum de potentia ad actū absq; hoc ꝙ deē sensus agēs. vt patuit scōo huiꝰ. ḡ fantasmata sunt sufficiētia ad mouēduꝫ intellm polem ꝛ ip̄imēduꝫ spēm itelligibilē ꝛ itellectionē absq; hoc ꝙ deē intellꝰ agens. ¶ Tertio. si vlia hērent eē extra aīam nō indigeremus ponere intellm agētez. p ṗñ. supra. sed vlia habēt eē extra aīaz vt est cōis doctrina: cui sint in suis indiuiduis: q̄ sunt extra aīam: quare ꝛc. ¶ 4°. si poneꝛ intellꝰ agens: ille semp eēt sufficiēter pñs ꝛ proportionatus intellectui poli: sed agente ꝛ patiente ꝓportionatis inuicem ꝛ sufficienter approximatis: neēe est ꝙ sit actio ḡ intellꝰ agens semp ageret in intellm possibilē spēm intelligibilē ꝛ actum itelligendi: ꝛ p ṗñs intellus polis semp intelligeret: ꝟñs est falsum. ḡ ꝛc. ¶ In oppositum sunt Ari. ꝛ Lōmē. wlētes in aīa intellectiua has duas eē vtutes. i. intellm polem: ꝛ intellm agētez. Tñ arguit sic. ois poꝰ passiua que aliqñ est in potētia: ꝛ aliqñ in actu: indiget aliqua poꝰ actiua reducēte ipsam ꝛ potētia ad actū: sed intellꝰ polis est poꝰ passiua: que est aliquādo in poꝰ: ꝛ aliqñ in actu respectu sue opationis: ergo indiget aliquo agēte extrahente ip̄m ꝛ poꝰ ad actū: sed tale nō est solum fantasma cū sit māle: ꝛ intellꝰ polis imālis. ḡ ꝓter fantasma neēe est eē intellm agētem abstractum ꝛ imālem: ꝙ faciat intētionē abstractam ꝛ vlem in intellu poli. Tota ꝛductio pz cum minori. maior ēt est manifesta: ꝙ eo ipso ꝙ darēt aliqua potētia passiua: cui nulla actio corrideret deducēs ipsam de poꝰ ad actum: sequeꝛēt ꝙ illa potētia passiua nunq̄ deduceret ad actū ad quē eēt finaliter ordinata: ꝙ non est a se: nec ab alio: ꝛ sic eēt ꝓpetuo frustra: qđ est incōueniēs. ¶ Ad hanc dubitationē inueniunt ples modi dicēdi: q oēs in hoc ꝙuenīūt: ꝙ ad hoc ꝙ intellectus

ꝙ intellectus polis cozpori vnitus recipiat speciez intelligibilē ꝛ actū intelligendi. regrunt duo motores: vnus mālis qui est fantasma: ꝛ alius imālis: ꝛ hic est intellus agens. Oꝝ requiraf motor mālis pꝫ. ꝙ ex quo opatio intellꝰ polis impedif impedimēto cozporis: vt in lethargicis ꝛ fantasticis est videre: segꝫ ꝙ motor cozporeus ad illā concurrit Oꝝ. ēt re ꝙ raf motor imālis ex hoc pōt ostendi: quia operatio intellꝰ polis est abstracta ꝛ imālis. ḡ nēcio indiget aliquo agenti imāli: cuius vtute mālia ꝛ intellecta abstracta solum in poꝰ efficiant abstracta ꝛ intellecta in actu. ꝛ hoc non est nisi intellus agens. In alio aūt differunt: qm̄ aliqui volunt. ꝙ fantasma est agens proximuꝫ respectu speciei intelligibis: ꝛ intellꝰ agens remotum: ſ respectu intellectionis: agēs proximum est ipse intellus agens. sic ꝙ species intelligibilis nō concurrit effective ad actum intelligēdi: sed solū preparative. ¶ Alij aūt volunt ꝙ fantasmata vna cum spē intelligibili sint agentia propinqua ipsius intelligere: ꝛ ꝙ intellus agens sit agēs remotū. Et itez in alio diuersificenf: ꝙ aliqui volunt ꝙ intellꝰ agens imp̄imat eius virtutem fantasmatibꝰ: rōne cuiꝰ producere pñt spēm itelligibilē: ꝛ sic dñt intellm agētem facere ꝛ potētia intellus actu itellecta: ꝙ ex fantasmatibꝰ individualibus ꝛ itellectis soluz in poꝰ producit spēs itelligibiles vles ꝛ actu intellectas. ¶ Alij autē voluerūt itellm agētem hoc facere: mhil fantasmatibus imp̄imendo: ſ solum p eius pñtiam ad fantasmata ipsa vtalr ꝓtangēdo. Sz qcgd ꝛ hoc sit mihi vr̄ foze satis pbabile: ꝙ intellꝰ agens sit agēs remotum respectu intellectionis: sic respectu spēi intelligibilis: ꝛ ꝙ sicut spēs sensibilis est primū agēs sensationis: sic spēs itelligibilis est primum agēs itellectionis: ꝛ ꝙ fantasma ad itellectionem imediatiꝰ ocurrit q̄ itellꝰ agēs. ¶ Et tenēdo istud rñdef ad rōnes factas añ oppositū. ¶ Ad ṗmā ꝓcedēdo ꝙ fantasma vna cum virtute recepta ab intellu agente imediate producūt spēm itelligibilē. Et cum dr ꝙ illa virtus est indiuidualis: ꝛ p ṗñs nō pōt esse imediatum principiuꝫ rei vlis ꝛ abstracte. Dicit Joānes Jandonus ꝙ lz illa vtus sit indiuidualis: est tñ tante spūalitatis: ꝙ sufficit ad pductionē rei abstracte ꝛ vlis. ¶ Ad scōaz cū dr: sicut sunt sensibilia ad sensum: sic fantasma ad itellm: rñdef ꝙ nō est oīno silitudo: in hoc enīz tenet silitudo: ꝙ sicē sensibilia sunt obta sensuuz ꝛductia ipsos de potētia ad actum: sic fantasmata sunt obta intellꝰ polis ꝛc. Sed in alio est dissimilitudo. ꝙ sensibilia sunt actu sensibilia extra aīam: ꝛ mālia sicut sensus: tō pñt ipsos mouere ꝛducto alio agēte secū ocurrēte: fantasmata aūt ꝙ sunt mālia ꝛ indiuidualia nō sunt actu itelligibilia: nec actu abstracta: sicut intellꝰ polis: quare nō pñt in ip̄m agere nisi ocurrat aliꝰ agēs: qđ abstrahat ea a mā: ꝛ faciat ea actu itelligibilia de poꝰ itelligibilibꝰ: qđ fit ip̄imēdo eis vtutem p quā possint agere spēm vles ꝛ actu abstractā ꝛ intellectā: ꝛ hoc nō est nisi itellꝰ agēs. ¶ Ad tertiam dr: ꝙ vlia nō hñt eē extra aīaz i actu: vt dixit Plato. sic ꝙ sint ꝛ se actu abstracta: ꝛ a singularibꝰ separata: qr tūc eēnt ꝛ se actu itellecta: nec indigeremus ponere intellm agētez: ſ sunt in suis singularibꝰ exītia ꝛ in mā: iō nō sunt itellecta nisi in poꝰ: q̄re indiget aliquo agēte faciente ipa actu abstracta ꝛ actu itellecta: ꝛ ille est intellus agens: vt plane vult Lōmētator ꝛ huius cōmēto octauo: vbi dicit ꝙ intellꝰ agēs facit vlitatē in rebus: ꝛ hec est neēitas ponēdi intellm agētem. i. vt faciat ꝛ poꝰ intellectis actu intellecta: ꝙ sola fantasmata hoc facere nō sufficerēt: vt pz ex dictis. ¶ Ad quartā dr. ꝙ itellus agēs nō est totale agēs ꝛ p se sufficiēs ad mouēdum intellm polem corpori conīunctum: ſ regrif ēt aliud agēs cozporeum: illud est intentio imaginata siue fantasma: vt supius dixit cōmē. ꝛ qr nō semper in sensu ēterioꝛ sunt fantasmata: ideo nō semp mouef intellus possibilis ad intelligēdum.

¶ Scia aūt ea: q̄ est actu: est idē qō res. Ea vo: q̄ est potētia: in vno ṗrior est tpe. Absolute aūt neq; tēpoze: sed nō nunc qdem intelligit: nunc autem non intelligit.

¶ Idem aūt est ſm actum scientia rei. T.c.20

¶ Que vo ſm potētiā tpe prior in vno est: oīno aūt nō tēpoze: sed non aliqñ qdem intelligit: aliquādo autem non intelligit.

¶ Nunc ꝛterminat ꝛ intellectu in actu ponēdo eius proprietates que sunt tres. Prima est ꝙ intellus siue scia ſm actū est idē cum re scita. Scōa est: ꝙ scia ſm potētiaz est prior tpe in eodez individuo q̄z scia ſm actū simplr: aut est eō: ꝙ scia ſm actū est prior tpe scia ſm potētiaz. Tertia est ꝙ itellꝰ in actu nō aliqñ itelligit: ꝛ aliqñ nō: ſ ſp itelligit cuius oppositū est ꝛ intellu in poꝰ. Ideo dicit ꝙ scia ſm actū est idē rei scite: scia vo q̄ est ſm potētiam in vno ḋiuiduo est poz tpe. i. scia in actu: oīno aūt ꝛ simplr scia in poꝰ neq; in tpe. i. est ꝑus scia i actu: ſ magis est ecōuerso ꝙ scia in actu simplr est prior tpe scia in poꝰ. ſ non aliqñ gdez itelligit: aliqñ vo nō intelligit. i. itellꝰ in actu: ſ semp intelligit. ¶ Intelligēdum ꝙ intellꝰ in actu aliqñ sumif ꝙ ſp̄ itelligibili vel actu itelligēdi: ꝛ aliqñ pro aggregato ex aīa itellectiua ꝛ spē itelligibili: vel actu intelligēdi: si ṗmo mō sumanf: tunc intellꝰ siue scia in actu est idē cū re scita. i. simul. ḡtuz ad mutuā relationē eoꝝ adinuicez: ꝙ si scia ſm actū est res scita vel est in se vel in suis causis. ꝛ si res est actu scita. et scia est: qđ nō ꝓtingit ꝛ scia ꝛ scito in poꝰ. Si aūt sumaf scōo mō: tunc intellus in actu est idē cum re scita q̄tuz ad actū ipsoꝝ: ꝙ eoꝝ est idē actus: sicut sensus ꝛ sensibile in actu sunt idem: ꝙ hñt eundē actū. Lōmētator tñ hanc ṗticulaz ꝓtinuat cuz ſra precedēte imediate. Et vult ꝙ in ea ponaf vna alia ꝓpietas intellꝰ agentis: in qua differt ab itellectu poli: q̄ est: ꝙ scia in actu qua intellꝰ agēs scit seip̄sum est idē cuz eo: cum sciat se p subam suam: sed scia in actu: qua intellus polis scit se nō est idē cum ea: ſ est accīs ei supadditū: vt patuit supra. ¶ 2ª ꝓpietas est satis clara: qm̄ individuū est ꝑius tpe poꝰ sciens q̄ actu scicēs: simplr tñ loquendo actu sciens p̄cedit tpe id qđ est sciens potētia: cū omne potēcia sciens efficiaf actu sciens ab aliquo actu scicte formalr: vel virtualr: formalr gdem in scia que regrif p doctrinam: virtualr vo in scia que acquirif per inuētionem ex lumine intellꝰ agentis: qui non est formalr sed solum virtualr. ¶ Tertia ꝓpietas etiam est nota,

¶ Separatus vero id est solum qđ est: atq; id solum est immortale perpetuumq;.

¶ Separatus aūt est solum hoc ꝙ vere est: ꝛ hoc solum imortale ꝛ perpetuum est.

¶ Hic ponit quasdā ꝛditiones que adaptari pñt ad totā partē intellectiuā dicens. separatus aūt est. i. intellꝰ: ꝛ ſ solum est id qđ vere est. ꝛ hoc solū est imortale ꝛ ꝑpetuū. ¶ Intelligēduz ꝙ iste ꝛditiones verificari pñt tā ꝛ intellectu possibili q̄z ꝛ intellu agente: nam vterq; eoꝝ est imālis: ꝛ nō organicus: ſiꝛ vterq; eoꝝ vere est: q: ita est ꝙ nō pōt nō esse: ſ magis vere sit intellus agens q̄z itellectus polis: q: illō qđ est ens in actu magis vē est q̄z illō qđ est ens in potētia: ēt vterq; eoꝝ est imortalis ꝛ ꝑpetuꝰ. ex quo sunt vires imediate ꝓsequētes ēntiam aie intellectiue que est ꝑpetua ꝛ imortalis: ꝛ dicit soluz ad excludēdū vires aie sensibilis ꝛ vegetabilis: qbꝰ illa nō ꝓpetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Non aũt recordamur: qz hoc qdem expers ẽ passionis. Intellectus vo passiuus extinguitur: z sine hoc nihil intelligit.
¶ Non reminiscitur autẽ qz hoc qdem impassibile. Passiuus vo intellectus corruptibilis: z sine hoc nihil intelligit anima.

¶ Remouet vnũ dubium qõ est tale. Si intellus est perpetuus z imortalis videt q post hominis mortẽ ꝛbeat reminisci eoꝝ que sciuit in vita: huic respondet Arist. dicẽdo: q intellectus post mortẽ hominis non reminiscit: qz reminisci est opratio virtutis organice: z passiue proptia passione: cuiusmodi nõ est intellectus. Dicit ergo q intellectus nõ reminiscit: qz hoc quidem. s. intellus est quid passibile: z subdit q passiuus vero intellus. i. virtus cogitatiua: que dicit intellus pp eius propinquitatẽ ad verum intellm est corruptibilis: cum sit virtus organica z mãlis: z sine hoc. s. intellectu passiuo intellus humanus corpori coniunctus nihil intelligit: sz ꝛ hoc ifra videbit.
¶ Intelligẽdum primo q memorari z reminisci ꝓprie loquẽdo sunt opationes virtutis sensitiue interioris: que fiunt p spẽs reseruatas in memoratiua: z qz intellus nõ est talis virtus sibi nõ põt cõpetere memorari vel reminisci: qualr aũt fiant z quo differant videduz est in libro ꝛ memoria z reminiscẽtia. Utrum vo intellus post hominis mortẽ teneat sciaz eoꝝ que in vita didicit z quo bona est inquisitio: z forte ꝛ hoc in sequẽtib⁹ aliqd dicet.
¶ Intelligẽdum scdo q Cõmẽ. cõmẽ. 20. exponit totaz ꝛam que incipit. Que vo fm potentiam. vsqz ad finẽ ca. adducendo ples expões: z diuidit totũ cõmẽtuz in quq partes. in prima ponit expõnẽ Alex. in scda ibi. Themistiꝰ aũt intelligit ponit expositionẽ Themistij. in 3ª ibi. Nos aũt cum videmus. ponit vnã expositionẽ propriaz. in 4ª ibi. Et põt exponi ponit aliam. in 5ª ibi. Et ꝛbes scire cõparat ples opiniones adinuicẽ.
¶ De prima ponit expõnem Alex. volẽtis q cum Arist. dicit que vo fm potẽtiaz intẽdit q ꝓparatio que est in itellu mãli ad recipiendum intellecta in vno indiuiduo est prior tpe intellu agẽte: sed tñ simplr loquendo intellus agens est prior tẽpore illa ꝓparatione: qz intellus agens est ppetuus: z illa ꝓparatio est corruptibilis. Et cum dicit. Sed nõ aliqñ quidem intelligit ꝛẽ. loquit ꝛ intellu agente qui semp intelligit se. Et cum vlteriꝰ dicit q est separatus: z hoc solũ est qõ ve est ppetuus z imortale. loquit ꝛ ꝛ intellu agente: q solus inter alẽ partes est imortalis. Postea cum dicit. Non reminiscit aũt. soluit vnam qõnem ꝛ intellu agente fm q copulat nobis z intelligimus p illuz: que est q si intelligimus p intellm agẽtem: cum intellus agens sit eternus: videt q post mortẽ ita p ipsum debeamus intelligere sicut añ. Et huic respondet Arist. vdo q itellus agẽs nõ copulat nobis nisi mediante intellu mãli. sz post mortem hois alicuius non est eius intellus mãlis. ex quo est gñabilis z corruptibilis. ergo tũc sibi nõ copulat intellus agens: quare nec per eum tunc intelligit. Themistius aũt. ¶ Hic ponit expositionẽ Themistij: qui per intellm in potentia intellexit intellm mãlem abstractum z incorruptibilẽ vt est ostensum. Per intellm aũt in actu intellexit intellectum agẽtem fm q cõtinuat cum itellu mãli. z hic est intellus speculatiuus fm eum: z vult q in vno indiuiduo intellus mãlis est prior tempore itellu speculatiuo: simplr tñ intellus speculatiuus est prior tempore intellu mãli. Et cum dicit Arist. Et non qñqz intelligit: z qñqz non: loqt de intellu agente fm q continuat cum intellu mãli: z vult q intellus agẽs sic acceptus semp intelligat. Et cuz vlterius dicit: q est separatus: z q hoc solũ est ppetuũ ꝛẽ.

loquit ꝛ intellu agente fm q perficit intellectum mãlem. Et similr ifra sequens. non reminiscit ꝛẽ. intelligit habet ꝛ intellectu agente fm q est forma in nobis: z talis est intellus speculatiuus fm eum vt dcm est. Uñ di. Themistius q si intellectus speculatiuus esset corruptibilis: tunc ꝛ nouo non quereret hec questio: qz manifestuz eẽt q non reminiscet post mortẽ: cum ergo hec questio ꝛ eo queraf manifestti est Arist. velle intellm speculatiui eẽ eternum: z qz initium huius sermonis fuit ꝛ intellu agẽte: ideo opinatus est Themistius Arist. velle q intellus speculatiuus sit intellus agens: vt tangit intellm mãlem. Alia adiungit ꝛ hac opinione que sunt ꝛ se manifesta.
¶ Nos aũt cum videmus. ¶ Hic ponit vna expõ ꝓpria Cõmẽ. q vult q cũ dicit Ari. q itellus est sepatus nõ mixtus neqz possibilis: loquit ꝛ intellu agente: z in istis ꝓditionib⁹ cõicat secum intellus mãlis. Et cum dirit q itellus in potentia in vno indiuiduo est prior tpe intellu in actu: cõparat intellm mãlem intellectui agenti: nam intellus mãlis respectu vnius indiuidui est prior fm esse aut fm gñationem qz intellus agens: sz nõ fm ꝓtinuationem qztum ad opationẽ: simplr tñ z absolute loquẽdo itellus mãlis nõ est prior intellu agente aliquo mõ: sz eo posterior oib⁹ modis.
¶ Deinde cũ dicit: z nõ est qñqz intelligens: z qñqz nõ: loquit Ari. ꝛ intellu mãli q cum fuerit acceptus nõ respectu indiuidui: sz toti⁹ spẽi: siue simplr. nõ qñqz itelligit z qñqz nõ: nisi spẽs humana aliqñ ꝛsciat: sed semp intelligit: z silr est de intellu agẽte.
¶ Et cum dicit. Et cũ fuerit abstractus est tñ nõ mortalis: intendit dicere q intellus mãlis cũ fuerit abstractus nõ respectu huius indiuidui vel huiꝰ sz simplr z respectu totiꝰ spẽi nõ est mortalis. Et p hoc q dicit iste tñ est nõ mortalis: intẽdit excludere intellm in habitu a nõ mortalitate.
¶ Postea cũ dicit: nõ reminiscit: remouet dubium qz dcm est q intellus mãlis est eternus: z silr intellecta speculatiua accepta simplr sunt eterna: z ideo posset aliqs qrere qre nõ rememoramur post mortẽ cognitionũ habitaz in hac vita. Et huic ñdet Arist. dicẽs: q rememoratio nõ est sine itellu passiuo vel sine virtute imaginatiua que ẽ gñabilis z corruptibilis. Uñ dicit Cõmẽ. Et dicẽt dissoluẽdo q rememoratio fit p virtutes comprehensiuas passibiles. s. mãles: z sunt tres virtutes: quaz esse est ꝛclaratũ in ꝛ sensu z sensato. s. imaginatiua: z cogitatiua: z rememoratiua ꝛẽ. Unde totum sequẽs qz pulchruz est.
¶ Et põt exponi. ¶ Hic ponit alia expõ Cõmẽta. q est q cũ dic Ari. Et nõ est qñqz intelligẽs z qñqz nõ vult q intellus mãlis cũ fuerit acceptus fm q intelligit non formas mãles gñabiles z corruptibiles: sed formas abstractas a mã: tũc nõ est qñqz intelligẽs z qñqz nõ: sz semper intelligit: vt dum intelligit intellm agẽtez cui copulat secum post cõpletã gñationẽ intellus in habitu. Et cũ dicit q est sepatus z imortalis: loquit ꝛ intellectu mãli fm q perficit p agẽtem: z hoc accipiẽdo in respectu spẽi z non indiuidui: vel loquit ꝛ itellu mãli fm q copulat nobiscum pnãm. ex quo innui videt p Cõmẽtatorẽ: q intellus polis nõ solum ꝓtinuat nobiscum fm opationẽ: sed ꝛ pnãm: z qztum ad primaz cõtinuationẽ ꝓius cõtinuat nobiscum intellus agens. Sed quãtum ad scdam ꝓius cõtinuat nobiscũ intellus polis: vt dictuz fuit supra. Et subdit Cõmẽtator eodem cõmento: q qñqs intuebif intellm mãlem cum intellectu agente: apparebunt esse duo vno mõ: z vnum alio mõ: sunt enim duo p diuersitatẽ actionis eoꝝ. cum actio intellus agentis sit generare: z actio intellectus mãlis sit in formari: sed sunt vnũ. i. constituunt vnũ: puta aiaz itellectiuã fm q intellus mãlis perficit per agẽtez z itelligit ipm: z h mõ dicimus q est intellus. i. aia itellectiua ꝓtinuata nobiscũ apparẽt due vtutes qz vna est actiua

est actiua z alia passiua: pp qõ Alexãder bñ assimilauit aiam intellectiuã igni: qñ sicut ignis agit in corpa p eius vtutẽ a qbus ẽt patif: sic aia intellectiua p intellecti agẽtem agit in ipsa intellecta a qbus recipit intellm mãlez.
¶ Postea cũ dicẽ. (Nõ reminiscit ꝛẽ.) soluit qõnẽ que fecit antiquos expositores credere intellm q est in habitu eẽ eternũ: z Alex. opinari intellm mãlem eẽ gñabilem z corruptibilem: z est qõ intellecta speculatiua sunt nõ eterna ex quo itellus agẽs est eternus: z intellus mãlis est eternus.
¶ Ad quã qõnez ñdet q cã in hoc est: qz nihil itelligiꝰ sine intellu passiuo. i. sine vtute imaginatiua q̃ est gñabilis z corruptibilis. Uñ intellecta speculatiua nõ ꝛpendẽt solum ab intellu agẽte z intellu mãli: sed etiam a fantasmatib⁹ que sũt gñabilia z corruptibilia: z qõ ꝛpendet a gñabili z corruptibili est gñabile z corruptibile: quare ꝛẽ.
¶ Ulteriꝰ ponit Cõmẽtator distinctionem ꝛ intellu q dicit quattuor modis. s. ꝛ intellectu mãli: ꝛ intellectu agente: ꝛ intellectu in habitu: z ꝛ virtute imaginatiua.
¶ Et ꝛbes scire. ¶ Hic Cõmẽta. comparat adinuicem opinionẽ Platonis Themistij z suam z pz.

¶ Hic dubitaf vtruz intellus humanus sit ppetuus. Arguit q nõ.
¶ Prio. si intellus humanus eẽt ppetuus cum hõ sit corruptibilis: sequerek q intellus remaneret post hois mortẽ a corpore separatus. Sed arguit hoc eẽ falsum multiplr: qz cũ mũdus fuerit ab eterno fm Ari. z infiniti hoies ꝑcesserint tũc sequerek q infiniti intellus eẽnt per se existẽtes: ꝓsequens est impose: qz frustra esset talis intellectuuz multitudo infinitas: cuz ad nullũ finẽ ordinaret a nã. Silr fm Ari. in eternis nõ ponunt plã indiuidua sub vna spẽ: qz sufficiẽter ꝓseruant p vnũ: sed si intellus eẽt ppetuus ipse eẽt eternus: qz vt ꝓbat Ari. primo celi z mũdi: oẽ eternũ est ppetuum: z ecõuerso. quare ꝛẽ.
¶ Scdo si intellus post hois mortẽ remaneret a corpore sepatus: tũc q̃reret an illa separatio eẽt illi nãlis aut violẽta: nõ volenta: qz tũc hz̃ nobili⁹ esse: nec ẽt naturalis: qz tũc vnio eius ad corpus non esset sibi naturalis: qõ tñ est falsuz.
¶ Tertio: illo dato sequeret q talis intellus eẽt ociosus: ꝓñs est incõueniẽs: z ꝓbaf ꝓña: qz tunc nõ posset attingere ei⁹ finẽ vz̃ itelligere: qõ sic arguit. Quia si intellus sepatus posset intelligere: aut intelligeret ꝑ subam ꝓpriã: aut per spẽs itelligibiles seu habitus in eo ꝓseruatos: nõ per subam ꝓpriaz: qz h̃ solum cõpetit itelligentijs supcelestib⁹: nec p spẽs intelligibiles seu habitus itellectuales: qz illa ꝛpedent in cõseruari a fantasmatib⁹: alr nunq̃ corrũperent: qz nõ per corruptionẽ subtr: nec a ꝓnio: si q̃ aliqñ corrũpit hoc erit p ꝛsectũ agentis ꝓseruantis: z tale nõ põt eẽ nisi fantasma a quo. pducta fuerũt: sz post hois mortẽ nõ remãserũt aliqua eius fantasmata. q̃ nec spẽs intelligibiles vel habitus intellectuales. q̃re ꝛẽ.
¶ Scdo arguit principalr sic. Ois ꝛstructio cõpositi nãlis est p destructionem sue formen nãlis: cũ mã sit incorruptibilis fm physicoꝝ: sed hõ est cõpositum nãle: qõ aliqñ ꝛstruit. q̃ eius forma nãlis aliqñ ꝛstruit: sed talis nõ est nisi intellus seu aia intellectiua: cum p ipsam differat hõ ab alijs a talibus. q̃ intellectus aliqñ destruit: z per cons non est ppetuus.
¶ Tertio ꝓncipalr. Ois forma que diuersificat in opatione diuersitate cõplexionis corporis est forma cõplexionalis q̃ destruit ad destructionẽ corporis z eius cõplonis: vt pz: sed intellectus humanus est h mõi. q̃ ꝛẽ. ꝓbaf minor: qz per Arist. scdo ꝛ aia. Asdolles carne sunt bene apti mente: duri aũt inepti. q̃re ꝛẽ.
¶ In opposituz sunt Cõmẽtator z Arist. z rõne arguit sic. Si intellus humanus eẽt corruptibilis: aut p se: aut per accidẽs non per se: qz oẽ p se corruptibile aut hz̃ ꝓrium: nec est cõpositus ex ꝓtrarijs: cum sit simplex. ergo nõ est corruptibilis per se: nec ẽt est corruptibilis per accidẽs. s. ad corruptionẽ alterius qõ sit corruptibile p se: qz si aliqõ est tale: illud esset corpus qõ est eius subm ꝓpium: mõ intellectus nõ est corruptibilis corruptione corpis: qz oẽ qõ est corruptibile corruptione corpis alteraf alteratione corpis p se: vel per accñs: sed intellus nõ alteraf alteratione corpis ex quo est impassibilis: vt dicit Ari.
¶ Ad dubiuz ñdet ꝓmittẽdo q intellectus multiplr sumit. Primo modo sumitur pro aia itellectiua. Scdo mõ pro potẽtijs eius nãlib⁹: q/bus actiue z passiue concurrit ad spẽm intelligibilem: z actum itelligẽdi: que dicunt intellus agens: z intellectus possibilis. Tertio mõ pro intellu in actu: vel habitu speculatiuo: seu practico: p intellm in actu intelligẽdo spẽm itelligibilẽ vel actualẽ intellectionẽ: z per intellm in habitu habitum intellualem. Quarto mõ pro intellu passiuo: siue vtute cogitatiua: que dr intellus pp eius propinq/tatem ad intellm. ꝓprie dcm in perfectione.
¶ Isto premisso sit hec prima cõclusio. Intellectus humanus primo mõ vel scdo sumptus est ppetuus z imortalis: vt pz ex dictis multotiens.
¶ Scda ꝓclusio. Intellectus humanus tertio mõ sumptus est gñabilis z corruptibilis: q fit generabilis pz: qz anꝛa intellectiua in suo principio est sicut tabula nuda in qua nihil est scriptũ. Q. fit corruptibilis arguit. qz oẽ qõ in ꝓseruari dependet ab aliquo corruptibili est corruptibile: sed intellus in actu vl habitu ẽ h mõi. sz ex quo ꝓsupponit fantasma ex quo in ꝓseruari ꝛpendet qõ est corruptibile. q̃ ꝛẽ.
¶ Tertia ꝓclusio. Intellus passiuus est gñabilis z corruptibilis: hoc satis pz.
¶ Sed de mõ fm quẽ aĩa intellectiua post eius sepationẽ a corpore intelligit varij diuersa senserũt. Plato posuit q omnium rez spẽs in aia intellectiua cõcreanf a deo: sed duz corpori infundit eius mole impedit ab opatione fm species illas: p studium tñ z exercitium deducit ad actualez cognitionẽ eoꝝ que ꝑius sciuit z reminiscit ꝓius scitoꝝ postq̃ aũt corpus egressa est: nõ amplius eo oppressa per spẽs secum concreatas intelligit sicut ꝑius faciebat ante eius infusionẽ in corpore.
¶ Aui. aũt voluit intellm agentem eẽ ꝛcimam intelligẽtiam spere gñabilium z corruptibilium appropriata: z fm eẽ separatam ab intellectu possibili: quẽ dicebat eẽ aiam intellectiuam. Et vlterius ponebat q p irradiationẽ factã ab illa ꝛcima intelligẽtia sup fantasmata oium hoium poterãt oẽs intellus vniri corporibus: z ab eis moueri: z intelligere per eoꝝ cõuersionẽ ad illam intelligẽtiaz: sic q intellus corpori vnit⁹ nõ recipit a fantasmate nisi dispõnem que tũc est sibi necia vt ꝙuertat se ad illam decimã intelligẽtiam a qua recipiat spẽm itelligibilẽ p quã intelligat. Sed dum intellus possibilis est a corpe separatus nõ indiget dispõne a fantasmatibus: sz ex seipso põt se ad illam decimã intelligentiam ꝙuertere: z ab ea recipe spẽm intelligibilẽ z intelligere: z hunc dicebat eẽ modum per quẽ intellus parratus intelligit.
¶ Alij voluerunt q anima separata intelligat per essentiam ꝓpriam: sicut intelligentia celestis.
¶ Albertus vo inuere videt: q intellus possibilis post ei⁹ separationẽ a corpore intelligat per lumina ab illis intelligẽtijs celestibus recepta: z p eius conuersionem ad intellm agẽtem.
¶ Communiter tñ dr: q itelligit p spẽs z habitus q in eo remãserunt nõ in actu cõpleto sicut dũ erat vnitus corpori: qz q̃tum ad illud ꝛpedent a fantasmatib⁹. sz in actu semipleno z incõpleto: fm quẽ moduz pñt nõ dependere a fantasmatib⁹: z ppetuari: z sufficere ꝓ intellectione intellus separati: q̃tuis non sufficiant ꝓ intellectione intellus vniti corpori: qñ tũc pluribus indiget.
¶ Et ex hoc pz quare itellus hois habituati nõ semper itelligit. cã est qz idiget spẽ exñte in actu cõpleto: que

Universidad de Deusto
Biblioteca

quātum/ad hoc dep̄ēdet ab actu cogitatiue:iō vnum cogitat illud de quo cogitat vel ad ipm per se habitudinē hz itelligere pōt ꝛ nō alir:ꝛ qz nō semp cogitat:iō nō semp intelligit. ¶ Albertus ītī dicit q̄ sola spēs non sufficit intellectui vt intelligat.sed vlterius requirit conuersio intellꝰ ad illā spēm:ꝛ q̄ referat eā ad rem:cui⁹ est spēs:ꝛ qz nō semp ista facit.iō ꝛc̄. ¶ Ad rōnes in oppositū ad p̄mā negef q̄ mūdus fuerit ab eꝛno:hz fuit ex nihilo creatus a deo. ¶ Et rōnes Arist. facte octauo physicoꝝ ꝛ p̄° celi ꝛ mūdi qualr̄ solui debeant illic ingraf. Et ad scōam p̄firmationē p̄cedi pōt q̄ sepatio aīe a corpe ē violenta: ideo alias fiet reunio. ¶ Ad tertiam.pz ex dictis. ¶ Ad scōam rōnē p̄ncipalem negef maio:qm̄ hō ēstruit non p̄ destructionē sue forme substantialis:sed p̄ sepationem eius a corpe. ¶ Ad tertiam silr̄ negef maio:qz opatio intellꝰ diuersificaf per diuersitatez cōplerionis corporis non pr se:sed p̄ accidēs solum:ꝛ rōne sensus interioris sibi ꝛ seruientis in operando:quare ꝛc̄.

6 ¶ Indiuisibiliuz igif itellectio in hisce p̄sistit. Circa que falsitas nō est. At in q̄bus ꝛ falsitas iam ꝛ veritas inest:in hisce cōpositio q̄dam iam est p̄ceptuum intellectus.

T.c.21 ¶ Indiuisibilium q̄dem igif itelligētia in his est: circa que nō est falsum.in quibus autem ꝛ falsum iam ꝛ verum est:compositio quedam iam intellectuum est.

¶ Hoc est quartum cap̄m huius p̄mi tractatus:in quo Arist. ꝛterminat ꝛ opibus intellꝰ possibilis: ꝛ diuidit in duas partes:q̄ primo distinguit duplicē opationē intellꝰ possibilis:scdo ꝛ vnaquaq; earꝝ determinat ibi. (Sicut coꝝ que vnum sunt.) ¶ Dicit de prima:q̄ qdē igif itelligētia indiuidualiuz.i. intellꝰ simplicium ꝛ incōplexoꝝ est in his circa que nō est falsum:nam circa simplicē intellꝰ apprehensionē nō est veritas nec falsitas:sic̄ dum comprehēdit hoiem p̄ hunc simplicem p̄ceptuz hō:ꝛ ita ꝛ alijs:sed illa in quibus falsum ꝛ verum est iam q̄dam compositio intellectuum est.i.circa intellm cōplexoꝝ ꝛ compositoꝝ est veritas vel falsitas. Tñ quādocq; intellectus complexe apprehēdit enticiādo aliq̄d ꝛ aliquo p̄ propositionē affirmatiuā vel negatiuam:vt q̄ hō est animal:vel hō nō est aīal:necessario in tali apprehēsione ē veritas vel falsitas. ¶ Intelligēdum q̄ Ari. hic enumerat ꝛ distinguit duplicē opationē intellꝰ possibilis. Una est simplex eius appēhensio:quā Ari. appellat itelligētiaz indiuisibilium:ꝛ Cōmentatoꝛ formationē in qua nec est veritas nec falsitas. Alia est apprehēsio eius cōplexa cuz affirmatione alicuius ꝛ aliquo:vel negatione alicui⁹ ab aliquo:in qua est veritas vel falsitas:ꝛ hec ab Ari. vocaf intelligētia cōpositoꝝ:a Cōmētatoꝛe aūt appellaf fides q̄ dum intellꝰ ei assentit:ei⁹ dr̄ esse fides. ¶ Tertiaz aūt intellus opationem addit Joannes grāmaticus que est discursus de p̄missis ad p̄clusionem:sed illam nō ponit Aristo.q̄ vt dicit Cōmen.cōmen.21, Famose opiniones differentiaꝝ p̄ quas diuidif actio intellꝰ sunt due actiones:quarū vna dr̄ formatio:alia vo fides.Et hz cōpositio large dicaf taz ꝛ p̄positione negatiua q̄z affirmatiua.p̄prie tñ dr̄ solum ꝛ p̄positione affirmatiua: qm̄ p̄prie negatiua propositio nō cōpositio sed diuisio dici debet.

¶ Quasi ipsi sint vnū. Atq; vt Empe.dixit.
Multoꝝ certa capita admirabile dictu.
Cerucib⁹ siue sunt exorta in luminis aura.
Illa tamē dulcis post hoc p̄cordia iungit.
Sic ꝛ hec separata componi solent: vt in incōmensurabile ꝛ diameter.

¶ Sicut coꝝ que vnum fiunt. sicut Empe. dixit. Vere multoꝝ q̄dem capita sine cervice germinauerunt:postea cōpōsita sunt cōcordia: sic ꝛ hec sepata composita sunt: vt assimetrum ꝛ diametrum.

¶ Determinat ꝛ his opationib⁹ intellꝰ.ꝛ tria facit:q̄ p° ꝛterminat ꝛ intelligētia cōpositoꝝ.a 2° de intelligētia indiuisibilium.3° cōpat hmōi opationes adinuicez. 2ª ibi. (Indiuisibile).3ª ibi. (Est aūt dictio). Prima adhuc in duas:q̄ p̄mo ondit quō intellꝰ cōponit res adinuicē. 2° quō cōponit eas cum tpe ibi. (Si aūt factoꝝ). De p̄ma Arist.ondit quō intellꝰ cōponit res adinuicē p̄ q̄dam silē sumptuz ex opinione Empedoclis: q̄ opinabaf q̄ in p̄ncipio gñationis mundi gñabantur partes aīalium ꝛ plantaꝝ abinuicez diuise pp̄ inimicitiaz q̄ erat iter eas: vt capita de p̄ se:ꝛ colla ꝛ p̄ se:ꝛ ita ꝛ alijs. Postea vo p̄ amicitiam congregabanf: vt capita cū collis:ꝛ crura cuz pedib⁹ ꝛc̄.sic est circa cōpositionē intellꝰ:q̄ intellꝰ p̄mo intelligit res simplices per simplices earum cōceptus: postea vo adinuicem componit. Vñ p̄mo intelligit diametrum ꝛ p̄ se:ꝛ silr̄ assimetrum: deinde adinuicē componit enunciando vnū ꝛ reliquo: vt diametrū ē assimetrum.iō dicit q̄ sic est cōpositio eoꝝ que apud intellectū cōponunf sicut est compositio eoꝝ que iunt vnuz.s.entium duz ex multis fit vnū quēadmodū Empedocles dixit:q̄ ve multoꝝ qdē capita sine cervice germinauerūt: postea cōpōsita sunt cōcordia:sic ꝛ hec q̄ sunt in itellū pus sepata:post ea cōpōsita: vt assimetroꝝ ꝛ diametroꝝ.

Symiter.

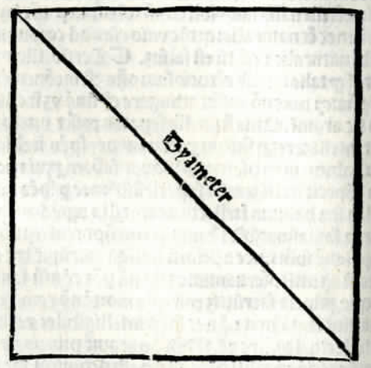

¶ Intelligēdū q̄ si opinio Empedoclis vera fuisset:silē ēt ꝛ cōpositione entiuz ex suis ptibus apud nām. Et pp hoc solū induxit Ari. istā silitudinē.s.ad manifestādū p̄positum suū:nō q̄ velit opinionē Empedoclis veram eē q̄ explōꝝ nō regrif verificatio hz manifestatio sola. Voluit ē Empe. nāz pduxisse in p̄ncipio entia p̄ partes:hz nō entia totalia: vt frondes sine ramis:ꝛ ramos sine radicibus:ꝛ capita aīaliuz sine cerucib⁹:ꝛ pedes sine cruribꝰ:ꝛ ita ꝛ alijs:hec āt sic sepata postea p̄ amicitiā cōiungebāf nō tñ sp̄ fiebat taliū cōueniēs cōpō:hz aliq̄n̄ fiebat disconueniēs. Vñ q̄n̄ ꝛbita solia ꝛbitis ramis cōiungebanf:ꝛ ꝛbiti rami ꝛbitis radicib⁹:ꝛ ꝛbita capita ꝛbitis collis:ꝛ sic vlterius decēs fiebat cōpositio:ꝛ poterat tale viuens diu saluari:ꝛ sibi silē gñare:q̄n̄ aūt solia vitio coniungebaf ramis oliue:aut mēbruz aīalis vni⁹ speciei cuz membro animalis alterius speciei:tunc indecens fiebat talium partium cōpositio:ꝛ tale aīatum nō poterat diu viuere:sed cito perib at.Nec solū ponebat talez posse fieri cōpositionē:sed ēt volebat aliq̄n̄ partes plante cōponi cum partibus aīaltis:vt partes vitis cuz partibus bouis:ꝛ fiebant vitigene ꝛ partes olive cum partib⁹ bouis ꝛ fiebant oliuigine:ꝛ ita ꝛ alijs:ꝛ talis erat pessima cōpositio. Simili modo est in intellu: q̄n̄ intellectus p̄ius habet in se simplices rerum conceptus abinuicem separatos: vt cōceptum diametri nō p̄iunctuz alteri cōceptui: ꝛ similr̄ cōceptum symetri.i.cōmensurabilis coste:ꝛ cōceptum assimetri.i.nō cōmēsurabilis coste:ꝛ sic ꝛ reliquis: postea vo hos cōceptus adinuicē cōponit siue coniungit in p̄positione affirmatiua aut negatiua:ꝛ dum fit eorum ꝛcens compositio in illa cōpositione habet eē veritas: vt si fiat compositio talis,dyameter est assimeter. dum aūt fit eoꝝ compositio mala ꝛ indecēs in ea est falsitas: vt accidit in hac compositione.dyameter est simeter:ex quo pz similitudinem istam esse valde conformez ad manifestandum Aristo.mentem.

¶ Quod si eoꝝ ēt que fuerunt vel erunt fit cōpositio:ꝛ tēpus insup intelligif atq; additur:falsitas enim cōpositione semp cōsistit:nam si albū nō albuz eē dicat:ip̄m tuz nō album cōponit:licet aūt diuisionē etiaz omnia dicere: at tamē falsitas aut veritas nō solum p̄sistit in hoc. Cleon est albus.hz in his etiam. Cleon erat vel erit albus. Id vero:quod singulos dictos cōceptus cōponit vnumq; facit:ipse est intellectus.

T.c.22 ¶ Si aūt factoꝝ ꝛ futuroꝝ tuz tempus cointelligens ꝛ componens:falsum eniz in cōpositione semper est:ꝛ nāq; si album non albo:aut si nō album albo cōponit: cōtingit aūt ꝛ diuidentez dicere omnia:sic ergo est non solum falsum aut verum:q̄ albus Cleon est:sed ꝛ q̄ erat aut erit vnuz aut faciens:sic intellectus est vnūquodq;.

¶ Hic ꝛclarat qualiter intellectus componit res cum tē pore:ꝛ intēdit ostēdere q̄ cōponere res cū tēpore spectat ad intelligētiam cōpositoꝝ:ꝛ hoc siue cōponanf cuz tempore p̄senti: siue componanf cum tēpore p̄teriti aut futuro:ad qō probandum inuit talem rationem. Componēdo res cum tēpore p̄senti multotiens accidit ibi falsitas:vt si album dicaf non eē album:aut non albuz dicatur eē album:sicut q̄ cignus nō est alb⁹:aut q̄ corvus est alb⁹:sed falsitas nō reperif nisi in cōpositione intellectus:ergo componere res cum tempore p̄senti spectat ad intellm componētem eas.Et similr̄ dicaf si fiat compositio reruz cū tēpore p̄teriti vel futuro.Dicit ergo, si aūt intellꝰ factorum.i.p̄teritoꝝ ꝛ futuroruz tempus coitelligēs est ꝛ componēs.s.est itellectus res p̄teritas vel futuras cum tempore p̄teriti:vel futuro: ꝛ supplesse componēdo accidit ibi falsitas;falsum enim in compositione semp est:ꝛ non in simplici itelligētia. Et nāq; si intellectus album nō album cōponit;aut nō albuz album.s.ꝑm tēpus p̄sens ibi erit falsitas;contingit autē ꝑm diuisionez dicere omnia.i.contingit intellm omnia diuisa inuicem cōponere.Sic ergo est non solum falsuz: aut verum:q̄ cleon est albus: sed ꝛ q̄ erat aut erit: hic autē intellectus.s.compositus est faciens vnumquodq; intelligibilium p̄ius diuersoꝝ vnum per compositionē vnius eorum cum altero. ¶ Intelligendum p̄imo ꝑm Cōmen.cōmē.22.q̄ si intellecta singularia.i. diuisiz habita fuerint rerum que inate sint esse:aut in p̄terito tēpore;aut futuro: tunc intellectus intelligit cum illis rebus tempus in quo sunt:ꝛ postea componit ipsum cum eis:ꝛ iudicat q̄ ille res fuerunt aut erunt. Intellectus ergo p̄ius intelligit sortem de per se:ꝛ albedinem de per se:postea intelligit tempus p̄teritum in quo sortes fuit: ꝛ albedo fuit in sorte.vnde componit res illas cum tempore p̄terito dicēdo:q̄ sortes tunc fuit albus. ¶ Intelligendum secundo ꝑm Cōmenta.cōmen.eodez:q̄ sicut possumus dicere negationem ꝛ affirmationem eē cum positionem:sic possumus dicere vtrāq; esse diuisionem: licet affirmatio magis videatur hoc nomē compositio: ꝛ negatio hoc nomen diuisio:qm̄ in negatione componif predicatum cum subiecto in affirmatione autē primo diuidit intellectus predicatum a subiecto:vtrunq; diuisim comprehendēdo:ꝛ post componit. Tam ergo propositio affirmatiua q̄z negatiua potest dici cōpositio:ꝛ diuisio.cōpositio qdem:q̄ in vtraq; componitur p̄dicatum cuz subiecto mediante copula verbali.diuisio aūt:q̄ in vtraq; est p̄dicatum a subiecto indistinctū:qz tamē in p̄positione negatiua est negatio:per quam p̄dicatū removeē a subiecto:ꝛ non in p̄positione affirmatiua: hinc est q̄ magis proprie propositio negatiua dicitur diuisio q̄z compositio:ꝛ ecōtra p̄positio affirmatiua magis p̄prie dr̄ compositio q̄z diuisio. ¶ Intelligendum tertio ꝑm Cōmen.q̄ veritas ꝛ falsitas non accidunt compositioni in p̄positionibus in quibus predicatum est nomen.s. solum hz in eis ēt in q̄bus p̄dicatuz est verbū.verbi grā. Sortes aut fuit:aut erit. Et Cōmen. p̄positiones ꝛ tertio adiacente vocat p̄positiones:in quibus p̄dicatum est nomē: p̄ones aūt de scdo adiacente vocat p̄positiones: in q̄bus p̄dicatuz est verbū. Et ipse nō erponit hāc hz oīno:sicut exposita fuit.hz vult Arist.hic oñdere:q̄ veritas ꝛ falsitas non inueniuntur nisi in cōpositione intellectus.ꝛ hoc declarat tam in cōpone res adinuicē q̄z in cōpositione rez cuz tēpore. Et tunc ꝑm eum dicuntur res adinuicē componi:quando in cōpositione p̄dicatuz est nomē: vt dicendo:homo est animal:q̄ in ista animal componif cum hoīe: hz tūc componuntur res cum tpe: quando p̄dicatum est v̄bum,vt dicēdo.sortes fuit.aut sortes erit:qz tēpus importatum p̄ v̄bum componitur cum sor.quātum ad id qō explicatur in cōpositione. Sed tenētes aliam expositionē dicunt:q̄ in eadē compositione componuntur res adinuicē ꝛ cum tēpore: sed in ordine ad diuersa:qz respectu subiecti ꝛ p̄dicati solum fit cōpositio rerum adinuicē: hz respectu eorum in ordine ad copulam verbalē denotantē tēpus: fit compositio reruz cum tēpore. ¶ Intelligēduz quarto ꝑm Cōmē.q̄ illud quod facit hec intellecta singularia.i.diuisim eē vnuz p̄ compositionē: postq̄z erant multa est intellꝰ mālis. Iste enim distinguit intellecta mālia singularia.i.diuersa:ꝛ componit similia.i.conuenientia p̄ affirmationē:ꝛ diuidit diuersa.i.disconuenientia p̄ negationē. Opz eniz vt virtus cōprehendēs simplicia ꝛ cōposita sit eadem.

¶ Cum aūt dupliciter indiuisibile dicatur: aut potētia:aut actu:nihil p̄hibet intellm cum longitudinē intelligit indiuisibile intelligere:ꝛ in idiuisibili tēpore:est eni indiuisibilis actu: ꝛ tempus pinde:atq; lōgitudo diuisibile ac indiuisibile est:nō igitur dici potest:quid in vtroq; tēpoz is dimidio

intelligebat: nō est enim si non diuisio fiat: nisi potētia. At cū vtrūq; seorsuz itelligit: diuidit sil' t tēpus: atq; tūc vt lōgitudines illa itelligit. Nō si lōgitudinē vt ex verisq; constantem intelligat: in eo quoq; tpe nimirum ipsam intelligit: qō ex vtrisq; pari mō tēporibus constat: atq; componitur.

T.c.23 ¶ Indiuisibile eū: qm̄ dupl'r dr̄ potentia: aut actu est: nihil ꝓhibz itelligere indiuisibile: cū lōgitudinē itelligat. Indiuisibilis eni actu alr est: t in tpe idiuisibili. Sil'r eniz tps diuisibile t indiuisibile lōgitudini est. Nō.n.ē dicere aliqd i medio itell're vtrūq; nō.n.est nisi diuidat: sz aut potētia seorsuz: aut vtrūq; itelligēs dimidioꝝ diuidit tps rez sil': tunc aūt est vt in lōgitudie: si vo est sicut ex vtrisq;: t in tpe est qd in vtrisq;.

¶ Hic determinat de itelligētia idiuisibiliū: t tria facit: qr ꝓmo ondit quō itell'r indiuisibile fz formā. 3° quō itell'r idiuisibile simplr. 2° ibi. (Nō aūt). 3° ibi. (Punctuz aūt). ¶ De ꝓma ondit quō intell's intelligit ꝓtinuū sm se acceptū: t quō itelligit ipm vt accipit diuisuz in ptes: qm̄ ꝓtinuū sz sit diuisibile potētia: est th̄ idiuisibile sm actū: qr est actu vnū t indiuisuz. Et vult q; qm̄ intell's itelligit: vbi gr̄a: lōgitudinē sm se sumptā: tūc itell'it idiuisibile. s. actu t in tpe idiuisibili eodē mō. Nā itelligit ipaz lōgitudinē totā t in eodē instāti: sz cū itell's itelligit lōgitudinē diuidēdo ipaz in ptes vt in duas medietates t in tres tertias: tūc intelligit diuisibile t in tpe diuisibili intelligēdo ꝑus vnā medietatez longitudinis in vna pte tpis: t postea aliaz medietatē lōgitudinis in alia pte tēporis. Vtr̄ intell's sil'r diuidit vel nō diuidit longitudinē t tps: iō dixit. Qm̄ autē indiuisibile dr̄ dupl'r: est eniz idiuisibile potētia aut actu nihil ꝓhibet intellm intelligere indiuisibile. s. actu cum longitudinē intelligat: sumpta.n. sm seipsa longitudo est indiuisibilis actu: t in tpe indiuisibili. s. eam tūc intelligit intell's. Vtr̄ tps in quo intelligit lōgitudo est sil'r indiuisibile t diuisibile lōgitudini. Nō igit est dicere q; intelligere vtrūq;. i. totā lōgitudinez simul sit itell're aliqd in medio tpis. non enim est. i. ꝓtingit hoc nisi diuidat ipsa lōgitudo: sz aut potētia. s. solū est diuisibilis ipsa lōgitudo t nō actu: dum itelligit tota simul: aut pse q; intell's intelligēs seorsuz vtrūq; dimidioꝝ longitudinis: t. n. diuidit tūc tps simul vt in longitudine. Si vo est. i. ꝓtingit intellm itelligere lōgitudinē: sicut aliqs qō est ex vtrisq;. i. sicut vnū ꝓtinuuz actu idiuisum: tūc est. i. ꝓtingit q; longitudo siue linea sic accepta intelligat in tēpore: qō est ex vtrisq;. i. in tēpore vno cōtinuo t actu indiuisibili.

Hic dubitat vtrum itell's possit simul plia intelligere diuersis intētionib⁹.

Arguit q; sic. ¶ Primo: dū intell's cōponit p̄dicatū cū subto sil' intelligit significatū p̄dicati t significatuz subti ex quo talis cōpositio fit subito t in instāti: sz talia significata sūt plura: aut pnt eē ꝓput pz: t distinctis itellectionibus itelligunt. s. itellectione p̄dicati: t itellectione subti: q; intell's pōt simul plura itelligere diuersis intellectionibus. ¶ Scōo. Maioris vtutis t potētie est itell's q; sensus: sz idē sensus pōt simul sentire sensibilia diuersa distinctis sensationib⁹. q; tē. pz ꝑia cū maiori: minor ꝛ declarat: qr idē visus pōt simul videre albedinē carte: t nigredinem lr̄e: que nō eadem visione: sed distinctis spē comprehēdunt. ¶ Tertio: posse est q; in cogitatiua sint fantasmata diuersoꝝ obiectoꝝ sufficietia ad mouēduz itellm possibilē t eque fortia: tūc q̄ritur vtrum ab aliquo illoꝝ moueat intell's possibilis recipiēdo spēm itelligibilem, t intellectionē aut nō: nō pōt dici q; nō: cum nihil videat ꝛ ficere: si aūt dicat q; sic. cū non sit maior rō q; moueat ab vno q̄ ab altero: segt q; simul ab vtroq; mouebit ad itelligēdum q̄dtates illis cōfidentes diuersis intellectionibus: ideo tē. ¶ Quarto. oīs virtus que cognoscit dr̄iam iter aliq; simul cognoscit vtrūq; illoꝝ sub ꝓprijs rōnib⁹: sz itell's cognoscit dr̄iaz iter albedinez t nigredinē. q̄ simul illa cognoscit sub ꝓprijs rōnib⁹. t ꝓpōs ꝑ ꝓprios ꝓceptus t itellectib⁹ distinctis. ¶ In oppositum videt eē Ari. hic q vult: q; si itell's diuidit lōgitudinē in ptes intelligēdo eas diuersis itellectionib⁹ q; tūc cōtingit diuidat tps intelligēdo vnā ptē longitudinis in vna parte tpis: t aliā in aliā: qō nō oporteret si eas simul diversis itellectionib⁹ intell're posset. Et idez velle vr̄ Arist. scōo thopicoꝝ. vbi dicit. Cōtingit aūt multa scire: intelligere aūt nō. Et 4° metaphy. ꝺum dicit. nihil enim ꝓtingit intelligere nō intelligētem vnū. ¶ Ad istud dubiuz rñdet cōiter tenēdo ptem negatiuā ꝑ auctoritates nūc allegatas. Et rōnes ꝑles adducunt ꝑ scm̄ Thomam t alios ad istud ꝓbandum. ¶ Quaz ꝓma est talis. Oīs virtus indiuisibilis: que cū ad aliqd se ꝙuertit: ad id totalr̄ se cōuertit nō pōt sil' plura intell're distinctis intellectionib⁹: sz itell's est hmōi: vt accipit er li° de causis. q; tē. ¶ Scōa. sicut se hz cera ad diuersas figuras sic se hz intell's ad diuersas spēs intelligibiles t itellectiones: iz vna cera non pōt simul figurari diuersis figuris. q; nec idē intell's potest simul informari diuersis intellectionib⁹. ¶ Tertia. vnius virtutis nō pōt simul eē nisi vnus actus. ꝑ Arist. in de sensu t sensato: sed itellectio est actus intell's. ergo tē. ¶ Quarto. diuerse spēs eiusdez gīis nō pnt simul eē in eodē subto sm idē eē eius: sz itellectiones diuersaz rez sm spēz sunt diuerse spēs eiusdē gīis: vt itellectio albedinis t itellectio nigredinis: ergo tē. ¶ Ego aūt puto q; oppositum huius ꝛ terminationis nō sit minus ꝓbabile: ꝑ qō ipm ꝛ fendēs rñdeo ad istas rōnes. ¶ Ad ꝓmā cū dr̄. Oīs vtus indiuisibilis q; cum ad aliqd se cōuertit ad illud totalr̄ se ꝙuertit. negat ista maior si sic intelligat q; ad illud totalr̄ se ꝙuertat sic q; nō ad aliud: vt est ad ꝓposituz argumēti: imo eadē vtus indiuisibilis pōt sil' ad diuersa se ꝙuertere: sicut idē punctus indiuisibilis pōt sil' eē terminus diuersaz linearz. ¶ Ad scōam dr̄: q; nō est oīno sile ꝛ cera in ordine ad figuras: t ꝛ intellu in ordine ad spēs intelligibiles: t itellectiones: qm̄ cera est corpus: t figura est qualitas corpalis: t neče est si eadē cera dz hr̄e diuersas figuras q; eadē ꝓs el° sit in diuersis sitibus: t h nō est pole simul. Intell's aūt est incorpeus t silr̄ accītia q̄ in eo repiunt: iō intell's pōt simul diuersa accīa recipe: quare qō ꝓ silī accipit nō est sile. ¶ Ad tertiā cum dr̄: q; vnius vtutis nō pōt eē simul nisi vnus actus ver. est respectu eiusdē obti ꝓpinqui: sz respectu diuersoꝝ obiectoꝝ nō incōuenit simul eē plures actus vnius vtutis vt accidit in ꝓposito. ¶ Ad q̄rtū negat maior: q; tūc diuerse scie nō possent simul eē vere in itellu: qō tm̄ est falsuz. ¶ Et ad auctoritates Ari. ad ꝓmā rñdet: q; illud dcm̄ Ari. itelligi dz ꝛ ꝓtingēti: t nō ꝛ necītate: cōtingit. n. intellm diuidētem lōgitudinē sil' diuidere tps: sz nō est neče. ¶ Ad scōam dicī pōt q; Arist. ibi vr̄ innuere solutionē ad hoc argumētuz vz. Oē scire est itell're: sz est multa scire. q; est multa itell're. i. sz oīs scīes scit multa. q; oīs itelligēs itelligit multa. certum est q; non valet ꝓña: q; iz omnis scia sit multoꝝ: ex quo est ꝛ complexa: cum detur

cum detur aliqua intellectio que est ꝛ incōplexa: quare dicit arist. q; cōtingit multa scire vl'r intelligēdo. i. q; ois scīes sciat multa: sed nō cōtingit multa intelligere vl'r. i. q; oēs intelligens intelligat multa. ¶ Ad tertiā pz q; qui nō intelligit vnū: nullum ens intelligit: t per ꝑns nihil.

¶ Quod vero nō quātitate. sz forma ē indiuisibile: id indiuisibili tēpore t aīe indiuisibili percipit atq; intelligit: per accidēs aūt: t non hoc sane: quo illa diuisibilia sunt: id qō intelligit t tempus: in quo intelligit. Sz hoc quo indiuisibilia sunt.

T.cō. 24 ¶ Quod aūt nō sm quātitatē indiuisibile ē sed spē intelligit': t indiuisibili tēpore: t indiuisibili aīe cōceptu: sm accidēs aūt: t nō inquātū illa diuisibilia sunt: qō intelligit: t in quo tēpore: sz inquātū sunt idiuisibilia.

¶ Nunc ostendit. Ari. quō intelligitur indiuisibile sm formam. t duo facit: primo qō dictū est secundo cōparat in diuisibile sm formam ad indiuisibile sm actum: qō est in diuisibile sm q̄titatem continuam. secunda ibi. (Inest aūt). ¶ Dicit de prima. Quod autem indiuisibile est nō sm q̄titatē: sed specie intelligitur indiuisibili tēpore t in diuisibili anime ꝓceptu: sm accidēs aūt cōtingit indiuisibile sm speciem seu formam esse diuisibile: sed illud indiuisibile sm speciez: qō intellectus intelligit: t tēpus in quo tēpore ipsuz intelligit: intelliguntur ab intellectu in q̄tuz sunt indiuisibilia: t nō inq̄tuz illa diuisibilia sunt Unde in hac littera est transpositio vt dicit cōmē. ¶ Intelligenduz ꝓmo q; taz vnū sm formā q̄ vnum sm q̄titatē est vnum per aliqō indiuisibile. Vñ linea ē vnū ꝑ punctū: qō ꝓtinuat eius ptes adinuicē: t tps ꝑ instans: mō punct⁹ t instās sunt indiuisibilia tā actu q̄ potētia diuisibile reali. Equus aūt vel lapis ē vnus ꝑ eius formā q̄ ꝑ se indiuisibilis ē: iz ꝑ accīs sit diuisibilis ad diuisionē subti: t oīa ista indiuisibilia sunt in aliquo diuisibili: vt instans in tpe: punct⁹ in linea: forma in mā tē. t sunt ab eis inseparabilia: t rōne istoꝝ indiuisibiliū illa quoq; sunt indiuisibilia dicunt vt supra oñsuz fuit. ¶ Intelligendū scōo q; dīa q̄ est inter vnum sm formam t vnū sm q̄titatem. vz q; indiuisibile quod facit vnum sm quantitatem non est separabile: sed indiuisibile qō facit vnum scōm formaz est separabile: t modernis expositoribus sic cōsueuit intelligi. s. q; indiuisibile qō facit vnū sm q̄titatē nō est separabile. i. nō est causa separationis t diuersitatis ꝛ denominationis totius cōtinui t suarū partiū q̄titatiuarū: imo oēs partes cōtinui sm q; sunt ptes cōtinui t suum totum eandē hnt denominationē: qm̄ quelibet pars tēporis est tēpus: t q̄libz ps linee ē linea: t vl'r q̄libet ps q̄titatiua cōtinui est cōtinua: siue fuerit accīs siue suba. Sed indiuisibile qō facit vnū sm formā aliqn̄ est separabile. i. est cā separatiōis t diuersitatis denominationis totius t suaꝝ ꝑtiū q̄titatiuaꝝ: qm̄ in talibus nō oēs ptes q̄titatiue hnt eadē denominationē cū toto: vt est vnū sm formā. Vñ non q̄libet ps q̄titatiua hois est hō: nec q̄libet ps q̄titatiua equi est equus: t ita de aliis. Cōmentator aūt commē. vigesimo quarto hoc alr̄ intelligit non ponendo vīam talem: qō totum pōt patere ex notabili precedente.

¶ Pūctū aūt oiscz diuisioꝝ t id qō est sic indiuisibile pinde atq; ꝙuatio cognoscit manifestūcz euadit. Similiz eē vi t in aliis rō. Hoc eni mō malū cognoscit: atq; ēt nigrū: cōtrario nāq; quodāmodo cognoscit. T.c.25

¶ Punctū aūt t omnis diuisio: t sic indiuisibile monstrat. s. cut ꝙuatio: t similis ratio in aliis est: vt quomō maluz cognoscit: aut nigrū: ꝓtrario eni aliquo modo cognoscit.

¶ Hic oñdit quō intelligit indiuisibile simplr̄ sicut ē punctum: t diuidit in duas partes: qr ꝓmo facit hoc. secūdo ostendit q; intell's qui intelligit aliqd ꝑ ꝙuationē alterius siue ꝑ formā sibi ꝓtriam est de se quid in potentia: t nō in actu ubi. (Oportet aūt). Dicit aūt de ꝓma. Punctum aūt t oīs diuisio: t qō est sic indiuisibile. s. simplr̄ sicut punctus: mōstrat. i. intelligit sicut ꝙuatio q̄ intelligit ꝑ habitū sibi oppositū: t silis rō est in aliis ꝙuatuis: vt quō cognoscit intell's malū aut nigrū: t rñdens dicē q; intell's cognoscit malū aut nigrū aliquo mō suo cōtrario. i. ꝑ suū ꝓtriū: nā malū cognoscit ꝑ bonū qō ē suū ꝓtriū: t silr̄ nigrū ꝑ albū. ¶ Intelligēdū ꝑ: q; punctus dr̄ punctus t diuisio punctus qđē vt caret ptib⁹ diuisio vo ꝑ q̄to sup eo fit diuisio linee. ¶ Intelligēdū scōo ꝙz ꝓmē. ꝓmē. 25. q; vl'r oēs ꝙuatiōes nō cognoscunt nisi ꝑ ꝑria. s. ꝑ cognitionē hitus: t ꝑ cognitionē defectus hitus: t hic intēdebat ꝑ nigredinē ꝙuationē albedinis. Ita.n. ē de sensib⁹ in istis reb⁹ sicut de intellectu: quēadmodū eniz fuit dcm̄ illic: q; visus ꝓhendit obscuritatē ꝑ ꝓhensionē defectus lucis: ita intell's ꝓhendit ꝙuationē ꝑ ꝓhensionē defectus formē. Iste q; erit ordo in cognitione sensus t in

tellectus: quoniam primo cognoscunt formam, secundo cognoscunt defectum forme, tertio cognoscunt illius priuationem. Unde intellectus primus cognoscit aliquam magnitudinem: deinde cognoscit aliquid non habere partes quod determinat ipsam magnitudinem et partes eius cum non sit infinita: vltimo autem cognoscit punctum quod magnitudine est priuatus. ¶ Ex quibus patet primo q̄ hic non capitur ꝓuatio pro contrario positiuo minoris per sectionis: quia tale potest cognosci non precedēte cognitione cōtrarij per sectionis: sed capitur ꝓprie pro careꝫtia forme positiue in subiecto apto nato ad eius receptionem. Patet secundo q̄ punctus non est priuatio cuiꝫ sit principium q̄ꝫtatis continue: sed tamen intelligi potest sicut priuatio: si accipiatur vt caret cōtinuitate: et priuatiuo nomine importatur: per continuum autem tūc intelligitur vt sit sibi oppositum vt habitus priuationi: sicut dictum est prius.

¶ Ad aūt quod cognoscit potentia nimirū esse: et in ipso potētiā inesse oportet. Quod si causarum alicui nullū sit oīno cōtrariuꝫ: illa seipsam profecto cognoscit: et est actus et etiam separabilis.

¶ Oportet aūt potētia eē cognoscēs: et eē in ipso: si vero alicui nō ineſt ꝓtrariū ipsiuꝫ cognosci seipsum: et actu est et separabile.

¶ Nunc ostendit q̄ intellectus qui cognoscit aliquid per suum contrarium est quid in potētia dicens. Oportet autem huius intellectū qui cognoscit aliquid per suum cōtrariuꝫ esse cognoscens potētia: et esse in ipso aliquo modo ipsum contrariū per quod aliud cognoscitur: si vero alicui intellectui non ineſt contrarium: per quo aliquid cognoscit: vel potentialitas ad recipiendum aliquod contrariorum: ipsum seipsum cognoscit: et est actu separabile vt est intellectus intelligentiarū et maxime cause prime.

¶ Intelligendum primo ſm cōmen. q̄ oportet vt intellectus cognoscens habitum et suam priuationē sit eadem virtus in se: quemadmodum cognoscens obscuritatem et lucē est eadē virtus visus. Et q̄ ista ȳtus cognoscēs cōprehēdat ꝓuationē cōprehendendo eā se esse in potentia cuius fuerit in potentia: et cōprehendat ex se vtrūq̄, s. esse in potentia et esse in actu: et ista est dispositio intellectus materialis. Vult igitur q̄ si aliqua virtus debet cōprehēdere priuationem per cōceptum simplicem et affirmatiuū: cuiusmodi sunt tenebre cecitas etc. q̄ illa cōprehendat se eē in potentia. patet quia aliter non cōprehenderet se venire de noticia habitus in noticiā priuationis. Et notanter dicitur per cōceptum simplicem et affirmatiuū: quia de cōprehendentibus per cōceptum cōplexum et negatiuū: vt plerique dicunt de sensibus illud nō expedit. quia nullus sensus est supra se cōuertiuus: et talis virtus etiam debet cōprehendere se aliquando esse in actu et aliquādo in potentia: cum cōprehendat aliquādo se habere notitiam habitus: et non adhuc priuationis: sed ipsaꝫ postea acquirere ex consequenti et per deductionem: vt post apparebit.

¶ Intelligenduꝫ secundo ſm cōmen. q̄ si fuerit aliquis intellectus qui non inuenitur quādoq̄ intelligens in potentia et quādoq̄ intelligens in actu: tunc ille intellectus non intelliget priuationem omnino: imo nihil intelligit extra se: et hoc est vnuꝫ eorum: quibus diuiditur iste intellectus. s. materialis ab intellectu agente. s. q̄ in hoc intellectu mali inuenitur vtrunq̄: in agente autem actus tantum non potentia. ¶ Ex quibus velle videtur cōmen. q̄ nulla intelligentia intelligat priuationeꝫ: et q̄ nulla intelligentia intelligat aliquid extra se: quia quelibet est semper actu intelligens. Tenendo tamen quamlibet intelligentiam intelligere priuationes: vt multi asserunt dictuꝫ cōmentatoris sic posset glosari. videlicet. q̄ nulla intelligentia intelligit priuationē omnino. s. per noticiaꝫ distinctaꝫ a noticia habitus sibi oppositi: sicut facit intellectus possibilis: qm̄ quelibet intelligentia ꝑ ꝓptiam essentiā intelligit vtrunq̄. vꝫ. habitum et priuationē. Et cuꝫ dicit q̄ nihil intelligit extra se: sic moderari pōt q̄ nihil intelligit: quin illud intelligat intelligendo se: sed de isto amplius supra cōmento quinto.

¶ Est aūt dictio gdē quippiam de quopiā: quemadmodū affirmatio. Atq̄ omnis est vera vel falsa. At intellectus non ois. Sed qui est ipsius quid est ad formā accomodati est verus: et nō quippiā de quopiaꝫ dicit. Sed vt visio ꝓprij ipsius est vera. Si vero albū hominē esse dicat: nō semper est vera. Sic se habent ea: que sine materia sunt. T.c.26

¶ Est aūt omnis gdē dictio: in qua aliquid de aliquo dr̄: sicut affirmatio ⁊c̄ aut falsa ois: intellectus aūt nō ois: sꝫ qui ē ipsius qd est: in hoc q̄ aligd erat eē: verus est: et nō aligd de aliquo: sꝫ sicut videre ꝓprij verū ē: si aūt hō albus aut niger: nō ē verū semp: sic aūt se habent quecunq̄ sine materia sunt.

¶ Dic cōparat intellectum simplicium ad intellectuꝫ cōpositorū: et duo facit: primo hoc secūdo reassumit quedā dicta superius ibi. (Idem autem est). Vult de prima q̄ hec sit differentia inter intellectum simplicium et intellectum cōpositorum: quoniaꝫ intellectus simplicium semper est verus. sed intellectus cōpositorum nō semper est verus: sed est aliquando verus et aliquando falsus. vnde dicit. Est autem omnis quidez dictio. i. cōpositio: in qua aliquid dicitur de aliquo: sicut affirmatio: aut supplenegatio vero aut falsa: sed non omnis intellectus est verus vel falsus: sꝫ intellectus simplex: qui est ipsius quod quid est ſm hoc q̄ aliquid erat esse. i. ipsius quiditatis et essentie rei verus ē. scilicet semp: sꝫ intellectus compositus in quo aligd dr̄ de aliquo non semp est verus: sed est aliqn̄ verus: et aliquando falsus. Et hoc declarat per simile dicens q̄ sicut videre respectu ꝓprij obiecti visus semper est verum: sic intellectus simplex de ipso q̄ quid est semper est verus. Videre autem si ille qui est albus sit homo aut nō, non est verum semper: sꝫ est aliquādo falsum: et similiter est de intellectu compositio. Et postea subdit q̄ que cunq̄ aut sunt sine materia sic se habent. s. q̄ semper sunt vera et nunq̄ falsa. ¶ Intelligenduꝫ q̄ cōmen. cōmen. 26. illam litteram: sic autem se habent quecūq̄ sine materia sunt: dupliciter exponit. Uno modo q̄ sicut visus respectu sensibilis ꝓprij semper est verus: circa autez sensibile non ꝓprium et maxime per accidens nō semper est verus: sed multotiens falsificatur: sic se habet circa intellectum materialez: qui est a materia separatus: q̄ ipse in actione eius propria: que est formatio et simplex q̄ditatis cognitio semper est verus: sed in actionibus eius per accidens et nō ꝓprijs: in quibus aliquid de aliquo dicitur non semper est verus. sed multotiens falsus. Et hec expositio magis adheret translationi antique: que est in numero singulari. videlicet. ita etiam est dispositio eius qō. est abstractum a materia: et hanc expositionem imitatur Egidius

tur Egidius. Alio mō eā exponit ꝑmē. dicēdo: q̄ sicut vt sus respectu obiecti ꝓprij semp ē verus: sic ē de dispositionib⁹ intellectuū abstractoꝝ a mā siue ipsaruꝫ intelligētiaruꝫ q̄ in suis actionib⁹ semp sunt vere: et nunq̄ false: cū in eis nō inueniat actio per accñs: q̄ est cū cōpositione p̄dicati cū subo: sꝫ solū actio p se simplex et intuitiua: q̄ suus intellectū est abstractū a mā et huic cōsonat translatio nova que est in numero plurali: et eam Albertus insequit.

¶ Sciētia aūt ea: que ē actu: est idē qō res: ea vo que est potētia: in vno ꝓior est tēpore. Simpliciter aūt neq̄ tēpore. Sunt enim vniuersa que fiunt ex eo: qō actu est.

¶ Idē aūt est ſm actū scia rei: que vo scōm potētiā tēpore ꝓior est in vno: oīno aūt neq̄ tēpore: fiunt eni ex actu ente oia que fiūt T.cō. 27

¶ Resumit q̄dam superius dicta di. Scientia autem ſm actū est idez rei scite: scia vero q̄ est ſm potētiā in vno est ꝓior q̄ꝫ scia in actu. Oīo autē. i. vlr neq̄ tēpore. s. est ꝓior scia in potentia scia in actu: sed potius econtra. oīa. n. que sunt in actu postq̄ fuerūt in potētia sunt talia ex eo qō est actu: et hec omnia supra sunt declarata.

Sed circa dicta cadūt duo dubia litteralia. Primū est q̄: videt q̄ Ari. sibi contradicat. Naꝫ in ꝓncipio capituli dixit: q̄ circa intellectū simplicium nō cadit veritas vel falsitas: hic vo ponendo differentiā inter intellectū simpliciū et cōpositoꝝ dicit q̄ intellectus simpliciū semp ē virtus: ista aūt repugnare vident. ¶ Scōm dubiuꝫ est q̄: Ari. videt velle q̄ punctus cognoscat per cōtinuū: sicut ꝓuatio cognoscit per habitum sibi oppositū: hoc aūt est falsuꝫ: q̄ per ꝓius cognoscitur punctus q̄ꝫ cōtinuū: et per ꝓius nō cognoscit per cōtinuum. ꝓbat assumptū. q̄: per Ari. in prologo libri phy. ꝓncipia cognoscunt̄ ex cognitione suoruꝫ principioꝝ et elementoꝝ: sed indiuisibilia sunt elementa et ꝓncipia diuisibiliū: sicut punctus linee vnitas numeri: instans tēporis: q̄re etc. ¶ Itē qō ponit in diffōne alicuius ꝓius cognoscit illo: cū diffinitio notificet diffinitum. sed indiuisibilia ponunt in diffōne diuisibilium: sicut punctus in diffōne linee. ergo etc. ¶ Ad hoc rñdetur. Ad ꝑmū dicēdo q̄ veritas dupliciter sumi pōt. s. cōmuniter et ꝓprie. Cōmuniter sumit pro quacūq̄ cōformitate cognoscentis ad cognitū: et hoc mō sumit hic dum dicit q̄ intellectus simpliciū semp est verus. Proprie aūt sumpta sumit solum pro cōformitate alterius partis cōtradictionis: de qua pōt esse dubitatio vel certitudo ad ipsam rem et hoc mō sumit supra cū dicit q̄ soluꝫ circa intellm cōpositorū est veritas aut falsitas: et silis distinctio poni pōt de falsitate: et sic remouetur instantia. ¶ Sed adhuc contra hoc aliqs posset instare, ꝓbando q̄ non quilibet intellectus simplex est verus: ꝑmo mō veritatē capiēdo: q̄ si sic: tunc cuilibet cōceptui simplici intellectus posset in re aligd correspondere: cōs est falsum de his. conceptibus chimera. hircocervus. ergo etc. ¶ Rēspōdet q̄ dictū Ari. solum hz intelligi de intellectionibus simplicib⁹ immediate a fantasmatibus dependentibus: cōceptus aūt chimere et hircocervi nō sunt hi⁹: sed immediate dependent a cōpositione intellectus cōponētis adinuicē diuersos cōceptus disparatos absq̄ copula verbali: sicut conceptū hirci cū cōceptu cerui etc. Alii tñ dicunt q̄ illis terminis vocalib⁹ vel scriptis chimera hircocervus nō correspondēt in mēte cōceptus simplices: sed cōplexi. ¶ Ad 2ᵐ dubiū concedit q̄ cōtinuū ꝑus cognoscit q̄ꝫ punctus ſm q̄ punctus caret cōtinuitate et partium diuisibilitate: sicut vlr habitus priuatus cognoscit q̄ꝫ priuatio. Duodus aūt ſm quē intellectus ex notitia habitus deducit in notitiā ꝓuationis ei oppositе talis esse videt qm̄ intellectus ꝑmo recipit in se spēz habitus q̄ qua ipsuꝫ cognoscit: deinde intellectus factus in actu per spēz habitus et eius cognitionē reddit vigorosioꝝ q̄ꝫ prius et efficit potens deducere se ad cognoscēdū oē illud qō hz ordinē: aut habituꝫ illuꝫ. Cum g̃ ꝓuatio sibi opposita habeat ordinē ad ipsuꝫ: sicut negatio hz ordinē ad affirmationē: iō intellectus habita notitia habitus positiui per discursum: deducit in notitiā ꝓuationis seu ꝓuatiui. Ex quo pz q̄ per eandē spēm cognoscit positiuū et ꝓuatiuū: successiue tñ: et per ꝓius positiuū q̄ꝫ ꝓuatiuū. Patet etiā q̄ hz intellectus nō possit intelligere nō ens ſm q̄ ponit enti transcendēter sumpto: q̄: tunc intelligeret nō intelligibile qō implicat cōtradictionē: tñ bene pōt intelligere hūc terminū nō ens: et intelligēdo hunc terminū nō ens intelligit solū ens negatiue tñ. ¶ Ad rōnes q̄ꝫ in oppositū. ¶ Ad ꝑmā dr̄ q̄ in notitia perfecta q̄ vltimo habet principia prius cognoscunt q̄ꝫ principiata: et hoc vult ibi Ari. sed in notitia imperfecta: que in nobis ē ꝓior cōtingit econtra. Et silr respōdetur ad aliam.

¶ Sensibile aūt ad actū ex potētia sensitiuū ipsuꝫ deducere actuq̄ videt efficere: nō. n. patit ac alterat. Quapp alia quedā est hec spēs motus. Nā motus actus est imperfecti: at actus simpliciter: q̄ qdez est rei perfecte: alius est oīno diuersusq̄ ab illo. T.cō. 28

¶ Videt aūt sensibile ex potētia existēte sensitiuo actu agēs: nō eni patit: nec alterat: vñ alia hec spēs motus: motus eni imperfecti actus: simplr aūt actus alter ē q̄ ē pfecti.

¶ Hoc est quintū capm huius ꝑmi tractatus: in quo Ari. determinat de intellectu possibili per comparationē ad fantasmata a q̄bus mouet: et diuiditur in duas partes: q̄: primo ondit qualr sensibile mouet sensum. Secūdo assimilat motū intellectus motui sensus: ostēdendo q̄ ita se hñt fantasmata ad intellm sicut sensibilia ad sensuꝫ: scdā ibi. (Sentire qdem igit). De ꝑma vult q̄ sensibile deducit sensum de potētia ad actū: et q̄ motus qui fit in sensu a sensibili: nō est verus motus qui est actus imperfecti: sꝫ est motus improprie dictus qui est actus perfecti. vñ dicit. Sensibile aūt videt ex sensitiuo existente in potentia esse agēs actu. i. reducens sensum de potētia ad actū: non n. patitur neq̄ alteraꝫ ꝓprie. Tñ hec spēs motus: que fit in sensu est alia a motu ꝓprie dicto. Motus. n. proprie dictus est actus imperfecti: et eius qō fluit successiue de cōtrario in cōtrariū et de forma in formā donec perficiatur vt in tertio physicoruꝫ fuit ostensum. Simplr aūt alter est actus siue motus ille qui est actus perfecti: cuiusmodi est ipsum sentire. ¶ Intelligendū ꝑmo q̄ transmutatio q̄ fit in sensu a sensibili: siue sit receptio speciei sensibilis siue sensationis nō est motus ꝓprie dictus, ꝓpter duas causas. Prima est: q̄: semper in motu ꝓprie dicto aliqua forma abijcitur a subo: cū sit de cōtrario in ꝓtrariū: et in aduentu vnius ꝓtrij alterū obijciaꝫ. In transmutatione aūt sensus nō oz aliquā abijci formam: q̄ forma q̄ inducitur. s. spēs sensibilis vl sensationis nō hz ꝓtrariū. Tñ visus potest recipere spēm coloris: aut visionē nihil deperdendo: et ita de aliis: et si in mutatione organi tactus realr aliqd abijciat: illud nō per se facit ad eius imutationē spiritualē: sed magis impedit pp qd q̄ꝫ ꝑma imutatio sit verus motus nō tñ scda. Alia causa est: q̄ in oī motu ꝓprie dicto forma q̄ inducit successiue educit: in mutatione aūt sensus forma q̄ inducit vt spēs sensibilis aut sensatio su-

bito inducit ⁊ in instanti. ¶ Intelligendū scdo q cōmē. cōmen. 2 8. mouet vnā qōez ⁊ soluit. qō est qūo aliquid ſmateriale pōt recipere: cū cā receptionis sit mā. Soluit dicendo q mā nō est causa receptionis simplr: sed soluz indiuidualis: qualis nō est illa que fit in immāli.

¶ Sēure igr ipi diceř solū ac itelligeř siłe é. ¶ Sentire quidez igitur simile est ipsi dicere solum ⁊ intelligere.

¶ Assimilat motū qui fit in intellu motui sensus: ⁊ duo facit: q primo assimilat vnū motū alteri q̄tū ad simplex iudiciū ⁊ simplicē apprehēsionē: scdo assimilat vnū motū alteri, put ibi hz eē delectatio: aut tristitia: ꝓsecutio: vel fuga ibi. (Cū aūt delectabile). Dicit de p̄ᵐ: q sentire qdē igit qđ est simpler apprehēdere: ⁊ iudicare ſm sensum: est sile ipsi dicere solū ⁊ intelligere. i. iudicare ⁊ apprehēdere solū per intellm: q̄si velit dicere Ari. q sicut sensus aliqñ apprehēdit ⁊ iudicat absq; hoc q ibi sit delectatio aut tristicia: ꝓsecutio vel fuga: sic ⁊ circa intellm ꝓtingit vñ per dicere intelligit iudicare per intellm; per intellige/re aūt apprehēdere. ¶ Intelligendū ꝑmo q sensus ⁊ intellectus in multis operationibᵘ assimilantur. Prima est simpler obiecti apprehēsio nō iudicādo ipm cōueniens vel discōueniēs: ⁊ ad talem apprehēsionē siue sit in sensu siue in intellu nō sequit delectatio aut tristitia: ⁊ ex ꝓti nec ꝓsecutio vel fuga. Scda est apprehensio cōplexa cuz affirmatiōe aut negatione: iudicando obm esse cōueniēs vel disconueniēs: ⁊ ad talē apprehēsionē cuiuscunq; fuerit potentie sequit delectatio si obm sub ratione cōueniētis apprehēdat: tristitia vero si apprehendat sub ratione disconeniētis. Ex delectatione aūt prouenit appetitus ad prosecutionē: ex tristitia vo ad fugaz: ⁊ tandē per subordinationē motiue virtutis ad apprehensiuā ⁊ appetitiuā fit motus prosecutionis vt delectabile attingat: aut fuge vt tristabile caueat. Sensus ergo ⁊ intellectus assimilant in simplici obiecti apprehēsione ⁊ in apprehēsione cōplexa iudicando obm esse cōueniēs vel disconueniēs in delectatione vel tristitia: ⁊ in ꝓsecutione aut fuga: ⁊ hoc vult hic Aꝛ. declarare. ¶ Intelligēduz scdo q cōmē. cōmē. 28. hanc similitudinē intelligere ad sentire aliter introducit. Vult. n. q in hoc sit sile: q sic sentire é per se actio perfecta ⁊ sine tēpore: ⁊ absq; hoc q ipm p̄cedat actio diminuta: ita é de intelligere: vñ tā per sentire q̄z per intelligere cū fiant subito ⁊ in instanti acquirit forma pfecta: ⁊ nō forma diminuta q̄ transeat ad vlteriorē pfectionē sicut in motu ꝓprie dicto: ⁊ hoc maxime verū est de actionibus primis ⁊ simplicibus sensus ⁊ intellectus carentibus cōpositione ⁊ diuisione: vt supplet Albertus.

¶ Cū aūt sensus iucūdū aut molestū discernit: q̄si affirmauerit aut negauerit: tuz ꝓsequitur aut fugit. Atq; delectari aut dolore est opari ipsa medietate sensus ad bonum aut malū: vt talia sunt: ⁊ fuga ⁊ appetitus: quiē actu: hoc sunt: ⁊ nō aliud est appetitiuum: aliud fugitiuum: nec alia sunt ista a sensitiuo: q̄z q̄z ipsoꝛ rō nō est eadez sed diuersa.

¶ Cum autē delectabile: aut triste: aut affirmās aut negans ꝓsequitur: aut fugit.

E.cō. 29 ¶ Et é delectari ⁊ tristari: agere sēsitiua mediante ad bonū: aut malū: inquātuz talia: ⁊ fuga aut ⁊ appetitus: hec q̄ ſm actum: ⁊ nō alterū appetitiuū ⁊ fugitiuum: neq; abinuicē neq; sēm subiectū neq; realr: hz solum rōne. ¶ Deinde subdit Ari. q nō sunt altera a sensitiuo: qđ itelligi tz solū scōm subm: q realr differunt ⁊ nō solū rōne: q sensitiuū est cognoscitiuū: appetitiuū aūt non est cognoscitiuū: sed subordinat cognoscitiuo: ⁊ in actualr operādo ꝓsupponit cognitionē: ⁊ p hoc distinguit appetitus ab alis a nālī qui nō sequit cognitionē. Ari. aūt dixit appetitiuā ⁊ sensitiuā nō eē altera abinuicē scōm subm cōtradicendo Platoni q posuit potētias aie adinuicē distingui nō solū rōne: hz etiā scōm subm: dōo intellectiuā eē in cerebro: ꝛcupiscibilē in corde: nutritiuā in epate: ⁊ q sensitiua ⁊ appetitiua sint simul ſm subm: Ari. supra scdo huius rōne firmauit: q vbicunq; est sensus ⁊ maxime tactus ibi est delectatio ⁊ tristitia: scōm q obm fuerit cōueniens vel disconueniens: vbicunq; aūt est delectatio ⁊ tristitia ibi est appetitus. ergo vbicunq; est sensus ibi est appetitus.

¶ Aie aūt q̄ ꝓncipiū est rōcinādi ipsa fantasmata pinde atq; sensibilia sensui ipsi subiciēt: atq; cū bonū aut malū eē dicit affirmādo aut negādo: tū fugit aut ꝓsequit. Quapp ipsa aia sine fantasmate nunq; intelligit.

¶ Intellectiue

E.c.30 ¶ Intellectiue aūt anime fantasmata vt sensibilia sunt: cū aūt bonū: aut malū affirmat aut negat: ⁊ fugit aut ꝓsequit: propter qđ nequaquā sine fantasmate intelligit aia.

¶ Hic ostendit qūo ex apprehensione delectabilis aut tristabilis per intellectū fiunt delectatio vel tristitia: ꝓsecutio vel fuga sicut in sensu: ex hoc q: sicut sensibilia se hñt ad sensum in mouendo ipsum: sic fantasma se hz ad intellectū: ⁊ diuidit in duas ptes: q: ꝑmo facit hoc. secūdo q: mentionē fecerat de intellectu q̄dam circa ipsuz ꝛterminat. scda ibi. (Et oīno in actione). Prima adhuc in duas: q: primo p̄mittit intentū. scdo declarat ibi. (Sicut n. aer). Dicit ⁊ p̄ᵐ q intellectiue aūt aie fantasmata sunt vt sensibilia: cum aūt aia per intellectum affirmat aut negat bonum aut malum: tunc fugit aut prosequit: propter qđ anima itellectiua nequaq̄ intelligit sine fantasmate. ¶ Intelligenduz ꝑmo ſm cōmen. cōmento. 30. q ꝓportio imaginationū ad intellectuz mālem est sicut ꝓportio sensibiliū ad sensum: vnde sicut sensus nō sentit nisi p̄ñtibus sensibilibus a qbus mouet recipiendo spēm sensibilem: sic intellectus mālis nō intelligit nisi p̄ñtibus imaginationibus a qbus mouet ⁊ recipit spēm intelligibilem: ⁊ q: species intelligibilis ⁊ actualis intellectio dependēt ab imaginatione nō soluz in fieri sed etiā in cōseruari. iō subdit cōmen. q intellecta vltia colligata sunt cuz imaginibus: ⁊ corrupta per corruptionē eoꝛ. ¶ Intelligendū scdo ſm cōmē. q ꝓportio intelligibiliū ad imagines est sicut ꝓportio coloris ad corpus coloratū: ⁊ nō sicut ꝓportio coloris ad sensum visus: sic estimauit Auēpace. Vult igit cōmentatoꝛ q intentiones actu intellecte ita se habeant ad imagines siue fantasma: sicut se habet spēs vel intentio coloris ad coꝛpus coloratū: ⁊ nō sicut se habēt ad sensuz visus: q̄n intentiones actu intellecte nō recipiuntur subiectiue in fantasmatibus: sicut intentio coloris subiectiue recipit in visu sed ipse effectiue ꝓducunt a fantasmatibus: sicut intentio coloris effectiue ꝓducit a coꝛpore coloꝛato: sunt aūt subiectiue in intellectu materiali: q: vt dicit commētatoꝛ sicut sunt abstracta a materia ita indigēt subiecto abstracto a materia ideo subdit. Sed intellecta sunt intentiones formaruz imaginationis abstracte a materia: ⁊ indigent necessario in hoc esse habere materiam aliam a mā qua habebant in formis imaginationis. Et q intentio actu intellecta siue species intelligibilis non recipiatur in imagine vt dixit Auēpace. fit ergo arguit cōmen. q: imagines efficiunt intellecta vt iaz ostē sum est. ergo si imagines ea receperunt tunc res reciperet: ⁊ motoꝛ eēt motum: ita q idem respectu eiusdē ⁊ ſm idez esset motoꝛ ⁊ motum: ⁊ hoc est impossibile.

¶ Fit aūt ⁊ hic pinde vt vbi: nā aer qdē pupillā talē efficit: ipsa aūt aliō: ⁊ auditus simili mō: ipsum vero vltimū vnū qdē est: ⁊ medietas vna: ⁊ ipsius plures sunt rōes: quo vero diiudicat atq; discernit calidū a dulci differe. Dictū ⁊ ꝓus est: ⁊ nūc ēt é ōm: est n. vnū qd ipsum: ⁊ ita vnū vt terminus. Atque hec ipsa vnū sunt aut silitudine rōnis: aut numero quē habēt ad vtrūq;: vt illa inter sese habēt. Quid. n. interest: si q̄n pacto discernit aut ea: q̄ sub eodē gñe collocant: aut contraria dubitemus vt albū ac nigrū.

L.c.31 ¶ Sicut enim aer pupillā huiusmodi fecit: ipsa aūt alteꝛ: ⁊ auditus simil'r. Sed vltimū vnū: ⁊ vna medietas: eē aūt ipsi plura: quo aūt discernit: quo differt dulce ⁊ calidū: dictū est quidē ⁊ ꝓius. dicendū autē ⁊ nunc. Est enim aliqd vnū: sic qūt ⁊ terminus.

¶ Et hoc in ꝓportionali: aut numero ens vnū habēt se ad vtrūq;: sicut illa adinuicē. Quo eni differt nō homogenea iudicare: aut cōtraria: vt albū: ⁊ nigrum. L.c.32

¶ Declarat que dixerat ⁊ duo facit: q̄n ꝑmo declarat fantasmata sic se hēre ad intellm sicut sensibilia ad sensum. 2° aūt declarat q intellus apprehendēs aliqd delectabile vel tristabile ꝓsequitur aut fugit ⁊ ibi. (Species qdē igitur). ꝓma iterᵘ in duas. q: ꝑmo facit qđ dictū est. 2° dicta sua in terminis manifestat ibi. (Sit igit sicut). ¶ Dicit de prima q sicut aer. s. alteratus a coloꝛe fecit pupillam oculi hi°. s. qualē ⁊ coloꝛatā per impressionē speciei coloris in ipsam: ⁊ ipsa pupilla altera facta seu alterata alterū fecit qualē: q: sensum cōem. ⁊ auditus silr immutatus a sono imutat sensum cōem: ⁊ vlr quilibz sensus particularis imutatus a suo sensibili immutat cōem sensum: sed ipse sensus cōis est vnum vltimū: ⁊ vna medietas ad quā terminant imutationes oīum sensuum ꝓticularū: sicut oēs linee ducte de circūferētia circli ad centrū terminantur ad ipsum centrū. est ergo sensus cōis terminās oēs illas imutationes vnū p essentiā: hz ipsi sunt plura esse: vñ vt dictū est ꝓbus in caplo de sensu cōi. ōm aūt est ⁊ nūc illud sensus quo aia discernit quo differt dulce ⁊ calidū: ⁊ est sensus cōis: est. n. vnū aliqd. s. formalr hz per se diuersificeř. ⁊ sic est terminus vnus oīum imutationū sensuuz exterioꝛ. ¶ Et hoc in ꝓportionali. i. proportionabilr se hz circa intellm sicut circa sensum: quia sicut sensus est ens qd vnum numero se hñs ad vtrunq; intelligibiliū ab eo sicut illa se hñt adinuicem. s. sensus ⁊ sensibilia: quo. n. differt iudicare non hōgenea. i. gñliter differt iudicare sensibilia diuersoꝛū generū: aut cōtraria eiusdē generis: vt album ⁊ nigrū: supple non facit diuersitatē in ꝓpositio: q: vtrobiq; sicut se hñt sensibilia ad sensum: sic se hñt fantasmata ad intellectum. ¶ Intelligendum q sicut sensus cōis ad quē terminant immutationes oīum sensuum exteriozum est vnus ſm rem: sed diuersificat ſm esse: ſm q est terminus immutationis vnius sensus: ⁊ ſm q ē terminus immutationis alterius sensus: sic intellus mālis est vnus ſm subam: ad quem terminātur immutationes oīum fantasmatum ⁊ oīum intelligibilium: diuersificatur tñ ſm esse ⁊ rōnem: ſm q est terminus imutationis vnius fantasmatis ⁊ alterius: hoc aūt nō esset nisi fantasmata ita se hērent ad intellectū sicut sensibilia se hñt ad sensum siue fuerint diuersoꝛū generū: vt color ⁊ sonus: siue eiusdē gñis ⁊ cōtraria: vt albū ⁊ nigrum: vñ sicut per sensum cōem immutatū a sensibus particularib⁹ possumus cognoscere differentiā coloris ⁊ soni: ⁊ albi ⁊ nigri sic per intellectum immutatum a fantasmatibus illoꝛum sensibiliuz possumus differentias illas cognoscere: ⁊ hoc vult hic Aristo. declarare. quare ꝛc.

¶ Si igit vt é A. qđ est albū: ad B. qđ é nigrū sit L. ad D. q̄re mutuo ordie ꝓparatio nē ēt eoꝛundē vere facere hz. Si igit L. D. sint vnū: ipsa ꝓfecto sese hēbunt perinde at q̄ A. B. vt sint idē ⁊ vnū: nō eandē aūt hēbunt rōnē: ⁊ illa simili mō: eadez erit oīno rō: ⁊ si A. qdem sit dulce: B. vero albū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Album A Dulce L

B D

Amarum Nigrum

¶ Sit igit sic.a.albū ad.b.nigrū.g.ad.d.sic illa adiuicē:q̄re qm̄ z pmutati.sic igit.g.d. vni sūt existētie: sic se hēbunt sic.z.a. b. idē gdē esse aūt nō idē:z illud s.fr. Eadē aūt rō est:z s.a.gdem dulce sit.b.vero albū.

¶ Manifestat qđ dixit in terminis ponēdo: q.a. sit albū b.vo nigrū.g.sit fantasma albi.z.d. fantasma nigri: tunc arguit sic. Sicut.a. se hz ad.b.sic.g. se hz ad.d. g̃ pmutatiz apparādo ista ad potētias suas sequit.q. sicut.a.b.mutant eandē vtutē.s.sensum cōem.ita.g.d.mutant eandem virtutem.s.intellm:qđ nō esset nisi sicut sensibilia se hñt ad sensuz:ita fantasmata se haberēt ad intellectū:z sicut dictū est de albo z nigro: que sunt eiusdē generis z suis fantasmatibus.ita arguerek de sensibilibus diuersoz̄ generuz z fantasmatibus suis. ¶ Dicit ergo, sit igitur sicut se hz.a. albū ad.b,nigrū.g.ad.d. sic se hz sicut illa adinnicez q̄re z pmutatiz sicut igit.g.d. vni sunt exñtia vtuti tanḡ eius motiua.s.intellectui:hec sic se hēbūt.a.b.q̄ etiā sunt motiua vnius vtutis.s.sensus. Idē gdē est sensus m rem q mutat ab.a.b.ec aūt eius vt mutat ab vno illoz non est idem cū esse eius vt mutat ab altero,z illud sñr.i.z similiter est de.g.d. respectu intellectus. vt patuit supra. z eadem ratio est si.a.gdem dulce sit.b.vero album.

¶ Intellectiuuz igit ipsas fozmas in fantasmatib⁹ ipse intelligit. Et vt in illis ipis definitū est id qđ fugiēdū est vel sequendū:sic z sine sensu cū in fantasmatib⁹ est mouek: sentiens.n.lignū face datū ignez esse: videt qz ipsum cōi sensu agitari:motu cognoscit hostē accedere. At nonnūq̄ hisce q̄ sunt in aia fantasmatib⁹:aut mētis cōceptib⁹ quasi videns ad ea q̄ sūt pñtia rōcinat atq; deliberat de futuris. Et cū hic vt ibi rē ee:q̄ voluptatē aut dolorē affert:tū fugit aut psequit.

¶ Species quidem igitur intellectus insan̄ z tibus intelligit.

T.c.33 ¶ Et sicut in illis determinatū ē ipi mutabile:z fugiēdū:z extra sensuz:cū in fantasmatib⁹ fuerit mouek:vt sentiēs qđ fugibile ē: qz ignis ptrariū cognoscit videns qđ mouek qm̄ ipugnāz aliqn̄ ē aūt q̄ sunt in aia fantasmatibus:aut intellectibus:z tanḡ videns rōcinat:z deliberat futura aut psentia.

T.cā, 34 ¶ Et cum dixerit vt ibi letum:aut triste:hic fugit:aut imitatur.

¶ Nūc declarat qđ intellectus apprehendēdo aliqđ delectabile aut tristabile affirmat aut negat:z prosequit vel fugit dicēs.q intellus qdē igit intelligit spēs. i. formas vel gditates maliuz in fantasmatibus. Et sicut in illis fantasmatib⁹ determinatū est:sic ipsi intellectui determinatuz mutabile:z fugiēdū:z extra sensum cū in fantasmatibus i.cum sensibile qđ est extra sensum. i.absens fuerit a fantasmatibus repzesentantibus ipsiuz per modū terribilis: tunc intellectus mouetur vt sentiēs fugibile:z a fortiori idem accidit cum sensibile est presens sensui:z exemplificando de vtroq; dicit hoc esse qz intellectus videns qz ignis mouek z accendit in habitatione cognoscit cōe. i. vt cōiter faciūt oēs qm̄ talis ignis est impugnas. i. signū impugnationis z prelij. Aliqn̄ aūt nō presentibus sensibus tanḡ videns: fantasmatibus autē intellectibus que sunt in aīa ratiocinat z deliberat futura vt pñtia:z cū dixerit.i. cognouerit respectu futurorum aliqd letuz aut triste vt ibi:z sicut facit respectu presentiū hic fugit.s.tristē aut imitat.s.letum. ¶ Intelligendū pmo qz sicut intellectus pñtibus sensib⁹ pōt cōprehendere aliqd letum aut triste:z imitari aut fugere:sic facere pōt absentibus sensibus:vt cōparādo futura ad pñtia:z iudicādo de ipsis ac si pñtia essent. ¶ Intelligēdū scdo sm cōmē. cōmēto. 33 qz vtus cogitatiua sicut declaratuz est in libro de sensu z sensato qñ iuuabit se cū informatiua.i. imaginatiua:z re memoratiua innata est pñtare ex imaginibus rerum aliquam:quā nunq̄ sensit in ea dispositione sm quam esset si sensisset eam fide z informatione.i. cognitione cōplexa z simplici:z tunc intellectus iudicabit illas imagines iudico vli. Et intentio cogitationum nihil aliud est q̄ hoc s. vt vtus cogitatiua ponat rem absentez a sensu:q̄si rem sensatam.i. pñtem:z iō cōprehensibilia humana diuidun tur in hec duo.s.in cōprehensibile cuius pncipiuz est sensus:z cōprehēsibile cuius pncipiū est cognitio.i. in cōprehensibile pñs:z in cōprehēsibile absens: vel sm aliquos in fozmā sensatam:vel in intentionē nō sensatā: sed pma expositio plus deseruit pposito. ¶ Et si qs q̄reret exemplum:quo vtus cogitatiua adiuta per imaginatiuā z re memoratiuā peruenit ad cognitionē alicuius bus nūq̄ sensati ab illo cogitāte:tale pōt adduci. Dato.n.qđ bonus nālis cogitet de grandine futura in estate:z per vtutē memoratiuā memoret se vidisse post talem colorē estiuum z post talē nubem frequenter secutā fuisse grandinem z per virtutē imaginatiuā imaginet descensum grandinis. tunc per virtutē cogitatiuā pōt iudicare recto z vero iudicio grandinē esse cito futurā:ac si eā videret actu cadere. ¶ Intelligēdū tertio sm cōmen.qđ nō vz aliqs dicere qđ virtus cogitatiua cōponit intelligibilia singularia. i. diuisim intellā, qz iam declaratū est:qđ intellectus mālis cōponit ea:cogitatio.n.nō est nisi in distinguēdo indiuidua illoz intelligibilium z pñtare ea in actu q̄si essent apud sensum.z ideo qñ fuerint in pñtia apud sensuz tūc cadet cogitatio z remanebit actio intellectus in eis.i. respectu eoz. Cogitatiua ḡ cōprehendit indiuidua sensibilia et dato qđ sint absentia z futura.z ea pñtat intellectui ac si essent pñtia cōparando ea ad pterita. vt parū ante fuit ostensum: que cū fuerint pñtia apud sensum:tunc cadet cogitatio:non qđ nullo modo tunc cogitet de eis cogitatiua:sed qz nō amplius cogitabit ea esse futura:z remanebit actio intellectus in eis.i. respectu eoz dum immutabitur per actum cogitatiue.

¶ Et oino aliqd agit ipsum etiā verū ac falsuz:q̄ sine actiōe sunt: in eodē gñe sunt: in quo sunt bonū ac malum:sed absoluti differunt atq; cuiuspiam ratione.

¶ Et oio in actione:z qđ sine actione ē: verū z falsuz in eodē genere est cū bono z malo:sed in eo qđ simplr differt z a quodā.

¶ Hic Ar. q̄dā determinat circa intellm z diuidit in tres partes qz p oñdit qūo intellus speculatiuus differt a practico

ctico scdo oñdit qūo intellus intelligit mathematica z nālia. tertio querit vtruz intellus possit intelligere abstracta simplr vt sunt intelligētie. 2ª ibi. (Abstractiōe aūt dicta) 3ª ibi. (Utruz aūt cōtingat). De pma vult: q intellectus practicus z intellectus speculatiuus sunt idem subo: sed tamen differūt sicut vnuꝰ differt a particulari. vñ dicit. Et oino in actione.i. intellectius practicus: cui competit agere z operari:z qz sine actiōe.s. intellus speculatiuus cui cōpetit speculari.z nō agere:supple sunt idem gñe z subo qđ pz qz verū.n.z falsum que spectant ad intellm speculatiuū est in eodē genere cū bono z malo que spectant ad intellectū practicū:sz differt in eo qđ simplicit differt a quodā.i. differt intellus speculatiuus a practico sicut simpliciter:differt a quodā:z vle a pticulariū:qñ intellectus speculatiuus considerat res vt habent esse simpliciter:z z vniuersale intellus autē practicus considerat res vt hñt esse qđdam seu particulare. ¶ Intelligēdū primo:q̄ per intellm speculatiuū Aristote. intelligit actum intelligēdi vel habitū intellectualē: q sunt de ipsis vlibus z speculabilibus:cuius finis est veritas vel aggregatuz ex intellis mālz aliquo eoz. Per intellm aūt practicū intelligit cō similia de rebus particularib⁹ habita a nobis de operationibus:cuius finis est opus extrinsecū seu bonuz. Ex quo pz qđ per id qđ est in actione intelligi hz intellus practicus per id aūt qđ est sine actione intelligi hz intellus speculatiuus. ¶ Intelligēdū scdo.q illa verū z falsum sunt in eodez genere cū bono z malo:dupliciter cōsueuit exponi. Uno modo exponiē a cōmen. cōmento. 34. dicendo: q̄ verum z falsum:bonū z malū sunt in eodē genere p̄dicamenti. qz ofa ista sunt cognitiones q̄ sunt de genere q̄litatis:naz aliqua cognitio est vā z aliq̄ falsa:aliq̄ bona z aliq̄ mala: sñr verū est qđdam bonū z falsum qđdaz malū. Alio mō exponit:q vez z falsum q̄ diuidit intellm speculatiuuz sunt in eodē genere.i. in eodē subo. s. intellectu mālz: differunt tñ formaliter:vt dictum est supra.

¶ At oo res eas:q̄ vocitank ob abstractionē abstracte hoc pacto intelligit:nā vt si q̄ spiā finitatē nō vt est finitas:quo qdē pacto pcipi sepata nō pōt:sed vt cōcauitas est intelligeret actu sine ea cū ipsaz intelligeret carne in qua ꝯcauitas est. Sic cū res intelligit mathematicas. Tuz separatas ipsas vt separatas intelligit. Omnino aūt is intellꝰ: qui actu intelligit:res ipse vt dirimus.

T.c.35 ¶ Abstractione aūt dicta itelligit sicut simū sm qđ simuz nō separate. Inquātū aūt curuum si aliqđ intellexit actu sine carne vtiq; intellexit in qua curuū: sicut mathematica.

T.c.36 ¶ Nō separata tāḡ si separata sint itelligit:cū intelligat illud. Omnino aūt intellectus q sm actum res est intelligens.

¶ Oñdit q̄liter intellus intelligit mathematica z nālia dicens:q abstractione aūt dicta. i. mathematica q̄ abstracta oñr intellꝰ intelligit abstrahendo a mā sensibili sicut simum sm qđ simū est intelligit nō separate: non abstrahēdo a mā sensibili:inq̄tuz aūt est curuū si aliqđ intellexit actu sine carne vtiq; ipsum intellexit in qua est curuū. Sic mathematica licet nō sint separata tanḡ separata sint intelligit cū intelligat illud. i. aliqđ illoz:oino aūt. i. vñr intellꝰ q est sm actū ē sicut res. s. intellecte. ¶ Intelligēdū qđ Ari. per ista q̄ dicit nō vult aliō nisi qđ res intelligūtur ab intellu abstracte vel nō abstracte a mā: scōm qđ in sua rōne includūt vel nō includūt māz: z qz nālia in sua rōne includūt māz sensibilē: vt simum carnē nasi: z ita de alijs. iō nālia nō possunt abstrahi a mā sensibili: sz semper cū ea intelligunt. Mathematicalia vo licet sz semper cū ea intelligunt. qz tñ in sua rōne cā nō includūt sed solum mām intelligibilē. vz q̄titatē. iō sine mā sensibili intelligunt: nō aūt sine mā intelligibili: vñ curuū qđ fozmā mathematicā dicit: sz scōm esse in carne nasi reperiat: qz tamē eaz in sua rōne nō includit sz quantitatē: iō sine carne nasi intelligi pōt: sed non sine quātitate: qualr aūt nō separata possunt intelligi sepate per abstractionē intelligendo vnū z nō aliud absqz mendacio z falsitate nō autem per negationē vnū ab alio remouendo in secundo physicozum pleniꝰ habet inquiri.

¶ Si oo fieri posset vt aliqua ipse nō separatus a magnitudine separatarū rerū intelligat nec ne considerandū est postea.

¶ Utruz aūt cōtingit aliqō separatoz intelligere ipsuz existētez nō separatū a magnitudine: aut nō considerandū posterius.

¶ Nunc querit vtrum intellꝰ possit intelligere abstracta simplr vt ipsas intelligentias: dicens. Utrum aūt cōtingat ipsum intellm nostrum existentem nō separatū a magnitudine intelligere aliqd separatoz. i. aliquā substantiam separatā: aut nō: cōsiderandū est posterius. s. in metaphisica. ¶ Intelligēdū pmo: q̄ solutio istius qōnis pertinet ad metaphisicum: vbi tractat de intelligētijs: sz tñ in nulla ipsius parte habemus hanc qōnem solutam ab Aristo. qz illius scie cōplementū ad nos nō puenit: aut qz translati nō fuit: aut qz morte puentus sententiaz illam nō plecit. Alberꝰ aūt dicit Alpharabiū tradidisse Ar. hanc qōnem soluisse in. 10. ethicoꝝ. vbi tractat de felicitate cōtēplatiua: eam ponendo in cōtēplatione dei z aliarū intelligētiaꝝ. ¶ Sed dubitaf qz hic dicit Ar. intellectum nostrum nō esse separatum a magnitudine. supius aūt dixit ipsum esse immixtū z immālē: ista aūt aduersari videnf. ¶ Dicēdū: q̄ intellectus diuersimode est separatus z nō separatus a magnitudine: nā supius dictus fuit sepatus a magnitudine. qz nō est organicus: nec eductus est de potentia mā: vt cetere forme mām perficientes: hic aūt dicit nō separatus a magnitudine: aut qz eaz perficit: aut informat: aut saltem qz eam presupponit in operando. vt dictum est supra.

Intelligendum scdo q̄ Cōmētator super hoc ter. cōmēto. 36. facit vnā longā digressionē: in qua tractat hanc qōnē. s. vtrū intellꝰ mālis sm qđ est copulatus nobis possit intelligere subas separatas: que incipit ibi. (Opz igit pus perscrutari). Et diuidit pncipaliter in duas ptes: in quarū pma recitat opiniones aliozꝝ de ista qōne. in scda autem ponit opinionē ppriā. ibi. (Dicamus igit qñ). Pma in tres. diuidit in tres ptes. in pma ponit opinionem Aler. in scda ponit opinionem Themistij. in tertia ponit opinionem Auempace. secunda ibi. (Dicamus igit qđ Themistius). tertia ibi. (Auēpace aūt). De pma ponit opinionē Aler. oñdēdo pmo qđ si intellꝰ mālis dicā esse generabilis z corruptibilis: vt facit Alexander. qđ nullo mō poterimus per ipsum cōtinuari cuz substantijs abstractis. Et arguit sic. In rebus liberatis a materia intellectus est intellectum omnibus modis. vt supius ostēsum est: ḡ si suba generabilis z corruptibilis itelligeret formas abstractas z efficeret idē cū eis: tunc nā cōtingens efficeret necessaria: z hoc est impossibile. q̄re z̄. ¶ Ad hoc forte rñderet ali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quis dicēdo q̄ Alexander voluit q̄ existentia intellis adepti in nobis: quo intelligimus formas abstractas: nō eēt informatio facta de nouo in intellū mālī: q̄ ante nō erat ita q̄ intellectus agens nō efficit de nouo forma intellis possibilis: sed copulaī nobiscum. adeo q̄ fit forma nobis non in ptin⁹ sed postquā intelligimus alia entia. ¶ Sed contra hoc arguit commen. qm̄ si ista copulatio esset facta posq̄ nō erat vt est necessarium: tunc oportebit vt in illa hora in qua ponit esse sit transmutatio in recipiente aut in recepto: aut in vtroq; sed impossibile est vt sit trā smutatio in recepto. s. in intellectu agente: ergo erit in recipiente. s. in intellectu mālī. z si in intellectu mālī fuerit trasmutatio que ante non erat necessaria. in eo erit receptio noua que ante nō erat: z nō nisi per vnionem intellectus agentis secum vt forma postquam nō videbatur. quare ꝛc. Uñ nisi esset talis noua receptio intellis agētis nobis propria nō eēt differentia inter cōtinuationē eius nobiscum: z cum alijs entibus: z inter cōtinuationē eius nobiscum in vna hora z in alia hora: nisi ponamus cōtinuationē intellectus agētis nobiscum esse per aliū modū q̄z per receptionē: z quis est ille modus quasi dicat non alius. ¶ Postea dicit q̄ Alexā. ꝑpter latentiam istius modi videt ambigere in hoc: z dicit in libro suo de aīa: q̄ intellectus qui intelligit abstracta nō est intellis materialis nec intellectus in habitu: qr intellectus qui intelligit abstracta nō est neq; gñabilis neq; corruptibilis: sed taz intellectus mālis q̄z intellectus in habitu ꝼm eum est generabilis z corruptibilis. quare ꝛc. ¶ Deinde cum declarauit q̄ intellectus. g. est in nobis intelligit formas abstractas z nō est gñabilis neq; corruptibilis: dixit ipsum esse intellectū adeptū ꝼm Ari. z voluit istum intellm nō esse virtutem: neq; habitum aīe: sed esse nobis ab extrinseco ¶ Sed cōtra hoc arguit commē. querēdo qd intelligat Aller. per intellectum adeptū: aut. n. intelligit intellectuz agentem: aut aliū intellectum: si intellectuz agentē: tunc remanet adhuc dubitatio de mō cōtinuationis eiūs nobiscuz de nouo: z qūo in postremo intelligimus per ipsuz substantias abstractas: z nō in ꝓncipio. Si intelligit intellectum alium ab agente: filr remanet dubitatio vt ꝓus ꝛc mō quo nobiscum cōtinuat. vt sic arguatur. Si in hac hora intelligimus substantias abstractas per intellectuz agentem: z ꝓus nō intelligebamus: ergo in hac hora intellectus agens nobiscum alio mō copulatur q̄z ꝓius: sed ille nouus modus copulationis nō est nisi noua receptio ergo intellectus agens de nouo recipitur in nobis vel in aliquo existēte in nobis: sed oē qd recipit de nouo est generabile z corruptibile. ergo intellis agens de nouo recipitur ab aliquo gñabili z corruptibili. z per ꝓñs nā corruptibilis recipit naturaz eternam abstractam z vlem: ex quo vlterius segt q̄ natura ꝓtingens efficitur necessaria. qd̄ est ipossibile: z patet cōsequentia: qr abstractum z vle non recipit nisi in re immālī z in copotea. z per ꝓñs eterna z necessaria. ¶ Postea cōmētator adducit quedā dicta Alexādri que posuit in quodā suo tractatu de intellectu: que superius dictis repugnare videnť. dixit. n. illic q̄ cū intellectus g. est in potentia fuerit cōpletus tūc intelligit agentem: qm̄ sicut potentia ambulandi: quā habet hō in natiuitate: venit ad actum ambulationis post tps in quo perficiunť z cōplentur mēbra a quibus fit ambulatio: ita intellectus g. est in potentia cum fuerit perfectus intelliget ea q̄ sunt ꝼm suam nām intellecta: z faciet sensata esse actu intellecta qr est agens. ¶ Ex quibus omnibus vult q̄ intellectus materialis nō in ꝓncipio sed in postremo intelligat intellectū agentē: z alias substātias abstractas: q̄ repugnāt dictis in libro de aīa. ¶ Post in breui colligit ꝓmētator dicta Alexandri dicens: q̄ cū aliquis aggregauerit omnia dicā Alexandri videbit ipsuz opinari: q̄ qū intellis g. est in potētia fuerit perfectus: tunc intelligentia agens copulabit nobiscū: z per eaz intelligemus res abstractas: z faciemus res sensibiles esse actu intellectas ꝼm q̄ ipse est forma in nobis. Et videtur intendere per hunc sermonē q̄ qū intellis materialis fuerit perfectus habitibus speculatiuis: z intellis in actu fuerit perfectus per cognitionē oīum intelligibiliū: tunc copulabit cum eo iste intellectus agens z fiet forma in eo: z tunc intelligemus per ipsuz intellm agentē res alias abstractas non q̄ intellectus mālis ꝓius intelligat agentē z ꝓpter tale intelligere fiat continuatio intellis agentis cū eo: sed ꝓius fit cōtinuatio. z per talez cōtinuationē intellis agentis cū intellectu mālī postea intelligemus per ipsum intellectum agentē res alias abstractas. ¶ Et q̄ hec fuerit mens Alexandri declarat Commentator per quedā verba ab eo posita in suo tractatu de intellectu: vbi dixit q̄ quando intellectus qui est in actu. i. agēs fuerit causa ꝼm formaz intellectus mālis in actione eius propria. s. in abstrahendo z in formando. i. intelligendo vnaz quāq; formarum mālium in ascendendo apud illam formam. i. cōtinue melius z plura intelligēdo ex pluri lumine recepto ab intellectu agente: tunc intellectus agens erit adeptus qui nō est pars anime neq; virtus aīe: sed fit in nobis ab extrinseco qñ nos intellexerimus per ipsum qñ tūc erit vltima forma in nobis. ¶ Fundamentū ergo Alexandri est q̄ intellectus agens est ꝓmo⁹ causa agens intellectum mālem z intellectū qui est in habitu: z cōnon copulatur nobiscū ꝓmo. sed cū intellectus materialis fuerit perfectus: tunc agens fiet forma mālis z copulabitur nobiscū z intelligemus per ipsuz res alias abstractas: nō tamē q̄ intellectus qui est in habitu intelligat hunc intellectum agentem: qr intellectus in habitu est generabilis z corruptibilis: intellectus aūt agens est neq; generabilis neq; corruptibilis. ¶ Sed contra hoc arguit Cōmentator vt ꝓus sic. qm̄ ꝼm istam opinionem intellectus agens est de nouo forma intellectus in habitu postquaz nō fuit: z hoc ꝓuenit ab aliqua dispositione facta de nouo in intellectu in habitu: que ꝓius nō erat: que quidez dispositio est causa q̄ intellectus agens est forma intellectus in habitu postq̄z non fuit: z ista dispositio vel est receptio noua vel alia dispositio: si est receptio noua: ergo recipiens est nouum: z sic illud qd̄ est generabile z corruptibile recipiet eternum z assimilabit ei: z per ꝺsequēs generatū fiet eternum: qd̄ est impossibile. Si aūt sit alia dispositio a receptione: querit cōmētator: que sit illa. quasi dicat q̄ nō pōt esse alia a receptione. ¶ Et subiungit Cōmētator ad hanc opinionē Alpharabij in sua Nichomachia: qui dixit q̄ est impossibile q̄ corruptibile recipiat eternum. z qr intellectus mālis est corruptibilis vt opinabat: ideo intellectus materialis nec recipit nec intelligit intellectuz agentem: z ex cōsequēti nec alias ꝺsubas abstractas. vnde posuit q̄ intellectus agens nō comparatur ad nos sicut forma: sed solum vt agens: huius tñ contrariuz dixit in epla sua de intellectu: vbi voluit q̄ intellectus materialis pōt intelligere ꝺsubas abstractas. ¶ Deinde ponit cōmentator vnā rōnem cōtra ponētes intellectū materialē esse eternum: z q̄ possit intelligere ꝺsubas separatas: qm̄ ex his statim sequi videť q̄ semper in preterito intellexerit eas z semp in futuro intelliget eas cuius cōtrariū cōponiť: qm̄ tunc puer in ꝓmo istanti sue natiuitatis intelligeret ꝺsubas separatas: z pz ꝓña. qr in ꝓmo instanti natiuitatis pueri secum copulaī intellis mālis: sed q̄dcito intellect⁹ materialis copulaī nobis tamcito sibi z ex ꝓñi nobis copulaī intellectus agens. ergo ꝛc. ¶ Hanc tñ rōnē ꝓmē. dupliciter soluit. Primo dicēdo q̄ intellectus mālis non

lis nō copulaī nobis in principio: qr non copulaī nobis nisi per eius copulationē cū formis imaginatis: z hoc est in ꝓmo instanti esse pueri. ¶ Scdo soluit dicendo: q̄ modus copulationis intellectus mālis nobiscū est alius a modo copulationis intellectus agentis cum intellectu mālī: z per ꝓñs intellectus agentis nobiscū: quare nō sequitur q̄ si aliq̄n alicui copuletur intellectus mālis: q̄ ꝓtunc illi copuleť intellectus agens. Et dicit Cōmē. q̄ si esset idē modus copulationis vtriusq; intellectus: sed in alia z alia dispōne: tūc q̄reret que esset illa dispō: z assignari nō posset. ¶ Addit vlterius Cōmētator aliqua: z dicit Aueᵖace multū curiosuz fuisse in solone huius qōnis z declaratione possibilitatis cōtinuatiōis hois cū substantijs separatis: que qr facilia sunt bzeuitatis cā relinquunť. ¶ Dicamus igitur q̄ Themist⁹. Ideo narrat opinionē Themistij: adducendo rōnē suā per quā ꝓbat q̄ intellectus mālis pōt intelligere substātias abstractas: que tenet per locuz a maiori: z arguit sic. Intellectus mālis pōt abstrahere formas a materijs z intelligere eas. ergo a fortiori pōt intelligere formas que de se sunt abstracte a mā. pz ꝓña: qr intellectus mālis: cū sit abstractus maiorem conuenientiā z similitudinē hz cuz formis alijs abstractis. q̄z cū formis mālib⁹. ¶ Pro hac rōne dicit Cōmentator: q̄ aut intellectus mālis est corruptibilis: aut nō: si intellectus mālis sit corruptilis z vtus in corpore: ꝓña illa nō valet: sicut a simili nō segtur. Lumen solis ē de se magis visibile q̄z color: qr color nō vī nisi per lumen solis: sed visus pōt aspicere colorē: ergo magis pōt aspicere lumē solis: pz qr nō valet ꝓña ꝓpter hoc q̄ visus est admixtus māe. Si aūt intellectus mālis fuerit incorruptibilis z nō admixtus māe: tunc illa ꝓña erit bona: qr in cōprehendentib⁹ que nō sunt admixta māe: q̄ intelligit minus perfectū: intelligit etiā magis perfectū: z nō econuerso. Et hoc sic solet exponi: q̄ in separatis a mā qō habet nāle ꝺsideriū ad intelligendū magis perfectū: z nō ecōuerso: qr cognitio rei nobiliozis est nobilioz: z ad eā est maioz inclinatio ꝼm nām. ¶ Sed statim cōtra Themistiū mouet Cōmentator vnā dubitationē que est talis: ex quo intellectus mālis potest intelligere intellectū agētē z alias substātias separatas: quare intellectus agens nō ꝓtinuatur nobis in principio quādo nobiscū cōtinuatur intellectus mālis: sed soluz in postremo. ¶ Huic qōni adducit Cōmentator vnā rōnē Aller. superius positā que est: q̄ oē ens generatū quādo peruenerit ad finē in sua generatione z ad vltimā pfectionē tunc ꝓueniet ad finē z ad complementū in sua actione si fuerit ex entib⁹ actiuis: aut in sua passiōe: si fuerit ex entib⁹ passiuis: aut in vtroq; si fuerit vtruq;: sicut pz de ambulāte z ambulatiōe. sed intellectus in habitu est vnū ens generatū: ergo necesse est q̄ cū venerit ad finē in sua generatione q̄ tūc veniat ad finem in sua actione: sed actio eius est causare intellecta z intelligere ea: ergo necesse est q̄ cū intellectus in habitu fuerit in vltima perfectione: q̄ habeat illas duas operationes perfecte: sed perfectio in creando intellecta est facere de oībus intellectis in potētia intellecta in actu: z cōplementū in intelligendo est intelligere oīa tam nō abstracta q̄z abstracta. ergo necesse est q̄ cuz intellectus i habitu venerit ad cōplementū in sua generatione q̄ intelligat ꝺsubstātias abstractas licz eas ante si intellexerit. q̄re ꝛc. ¶ In hoc ergo stat rñsio ad illam dubitationē: q̄ qr intellectus mālis nō est in sua vltima perfectione in principio: sed in postremo: cū nō intelligat ꝺsubstātias abstractas nisi dū est in vltima perfectione: ideo nō in principio sed solū in postremo eas intelligit. ¶ Cōtra hāc rōnē Aller. statim arguit Cōmētator. ¶ Primo. q̄ Alexan. fundaī

super vna ꝓpōne satis dubia. Non enim est de se manifestum q̄ complementuz operationis intellectus in habitu que est intelligere: sit intelligere res abstractas: quoniā hoc nō videť verū: nisi hoc nomen imaginari vniuoce dicatur de reb⁹ abstractis: z rebus mālib⁹: sicut hoc nomen ambulare dī vniuoce de perfectiori z imperfectiori. Unde manifestū est q̄ si forme abstracte essent imaginabiles sicut forme māles: cī ita se habeant intentiones imaginate ad intellectū mālem sicut sensibilia ad sensum: tūc intellectus mālis intelligeret formas abstractas: sicut intelligit formas māles. ¶ Secūdo arguit Cōmentator cōtra Alexan. qūo creare intellecta. i. facere de intellectis in potentia intellecta in actu: qd̄ est operatio ꝓpria intellectus agentis: attribuī pōt intellectui in habitu generabili z corruptibili vt facit Alexāder: quasi dicat nō. nisi quis dicat q̄ intellectus in habitu sit intellectus agens ꝼm q̄ perficit intellectū materialē: vt dixit Themistius: aut ponat q̄ forma postrema in nobis qua abstrahimus intellecta z intelligimus ea est cōpōsita ex intellectu: qui est in habitu z intellectu agente: vt Alexāder facit z Aueᵖace. z videtur esse de intentione Aristo. etiā dato q̄ creare intellecta attribuaī intellectui in habitu ex cōplemento huius actionis: nō segtur nisi cōplementū actiōis que est intelligere illa intellecta. s. que facta sunt de potentia intellectis actu intellecta z hec sunt intellecta mālia: z nō segtur complementū actiōis que est in intelligendo substantias abstractas que semp sunt de se actu intellecte: q̄ tale intelligere impore est vt attribuaī alicui generato vt est intellect⁹ in habitu: nisi per accīs: qr si sic: tūc generabile z corruptibile fieret eternū: vt argutū est: qd̄ est impoſe. ¶ Itē arguit Cōmentator cōtra dicētes q̄ forma qua extrahimus intellecta de potentia ad actū est intellectus in habitu cōpositus cū intellectu agente: qr tunc intellectus agens indigeret in actione sua intellectu in habitu: z cōponereť cū eo: sed intellectus agens est eternus: z intellectus in habitu est corruptibilis: ergo eternū i sua actōe indigeret corruptibili: z cū eo cōponereť vt ex eis vna actio ꝓueniret: qd̄ nō vī poſe. De hoc aūt dicit Commētator se postea cōsideraturū: qm̄ ista positio que ponit q̄ forma postrema in nobis qua extrahim⁹ intellecta z facimus ea est cōpōsita ex intellectu agente: z intellectu in habitu: videť esse principiū z fundamētū eius qd̄ postea dicetur de possibilitate cōtinuationis nostre cū reb⁹ abstractis ꝼm mētē Arist. ¶ Aueᵖace aūt. Nunc ponit opinionē Aueᵖace: qui supposuit primo aliquas ꝓpōnes. Prīa fuit q̄ intellecta speculatiua sunt facta. Secūda q̄ omne factū hz quidditatē. Tertia q̄ intellectus natus est extrahere quidditatē cuiusctiq; habētis quidditatē. Ex qbus sequitur q̄ intellectus in natus est abstrahere formas intellectoz z quidditates eoz. Et ex isto postea ꝓbauit q̄ intellectus mālis pōt intelligere formas abstractas. ¶ Ad hoc aūt ꝓbandū duas facit rōnes vnā in libro de aīa: z aliaz in epla cōtinuationis intellectus cuz homine. In libro de anima ꝓpositioni prius cōclusa adiunxit ista. s. q̄ intellectui rerū nō accidit multitudo nisi per multiplicationez formarū spūalium cū quibus sustinebunť in vnoquoq; individuo: id est spēbus intelligibilib⁹ vel actibus intelligendi nō accidit multiplicatio nisi per multiplicationez fantasmatū idiuiduoz. a qbus ꝺpēdēt: z ꝓpter hoc fuit q̄ intellectū equi apud me est aliud q̄z intellectū equi apud te. Et ex hoc vlterius segtur per cōuersionē oppositi: q̄ illud itellectū qd̄ nō hz formā spūalē a qua sustentetur est vnū apud me z apud te. i. q̄ illa spēs itelligibilis vel itellectio que nō ꝺpendet a fantasmate rei itellecte est eadez z apud te z apud me: sed quidditas seu forma itellecti intelligitur intellectione que nō ꝺpendet a fantasmate rei

Universidad de Deusto
Biblioteca

intellecte: q; qdditas nō est in diuidualis. ⁊ per ꝓfis non ꝟz fantasma: quare regrit q; eius spēs vel intellectio nō dependet ab eius fantasmate: cū fantasma sit solū rei indiuisibilis. ergo qdditas intellecti intelligit intellectiōe q est eadē apud te ⁊ apud me: sed oē qđ intelligitur intellectiōe: que est eadē apud oēs: est substātia abstracta. ergo intellectus intelligit substātias abstractas. ¶ Secūda ratio Auēpace fuit talis. Intellectus intelligit qdditatem alicuius rei facte: quoniā talē qdditatē intellectus est natus abstrahere ⁊ intelligere: talis autē vel est simplex vel cōpositat: si dicatur q; qdditas rei facte est ꝓposita habēs vlterius qdditatē: tunc illā aliā qdditatē intellectus est natus abstrahere ⁊ intelligere sicut primā: ⁊ tunc iterum q̄reret de illa scđa. vtrū sit simplex vel cōpositat: ⁊ ꝟz q; i talib⁹ abstractionib⁹ ⁊ intellectionib⁹ aut ꝓcedetur in infinitū. aut aliquādo erit status: nō pōt dici q; ꝓcedatur i infinitū: q; tūc intellectus faceret intellect⁹ infinitos. i. actus intelligēdi infinitos diuersos in spē fm q; quidā eorū sunt magis liberati a mā q̄z quidā. i. magis abstracti ⁊ vles. ꝓfis est impoſe. Si aūt dicatur q; in talib⁹ abstractionibus ⁊ actibus intelligendi erit status ad aliquā rez intellectā: tunc oportebit q; illa res intellecta aut sit quidditas simpler nō habēs aliā quidditatē: ⁊ tunc habebit ꝓpositum: q; cū talis sit forma abstracta: ⁊ intellectus intelligat eā. sequitur q; intellectus pōt intelligere formas abstractas: aut illa res intellecta erit cōposita habēs qdditatē: sed intellectus nō est natus illā abstrahere ⁊ intelligere: ⁊ hoc est falsum: q; supra ostensum est q; intellect⁹ est natus extrahere qdditatez in eo q; qdditas: ⁊ per ꝓfis oēm qdditatē. Aut illa res intellecta nec erit quidditas: nec hīs qdditatē: ⁊ hoc est impoſe: q; qđ nec est qdditas nec hīs qdditatē est pūm simplr ⁊ nō ens. quare ⁊c. ¶ Et cōfirmatur. q; quādo nō ꝓceditur in infinitū melius est abscindere ipsum in principio: vt sepe Ar. dicit. quare ⁊c. ¶ Rndendo aūt huic rōni Auēpace dicit Cōmentator: q; si hoc nomē qdditas dicat de qdditatib⁹ rerum materialiū: ⁊ de qdditatibus intellectuū abstracto rum vniuoce: tunc ꝓpō dicens q; intellect⁹ natus est abstrahere qdditates in eo q; sunt qdditates erit vera: ⁊ similiter si ꝓpositio dicens q; intellecta sunt cōposita ⁊ q; indiuidua sunt cōposita fuerit vniuoca: si aūt equoca tūc demōstratio nō erit vera: sic ꝟz. q; tūc nō sequetur intellectus abstrahēdo puenit ad simplicē qdditatē. ergo pōt intelligere formā abstractā: quō autē hoc se habeat est valde difficile videre. Sed tamē manifestū est q; hoc nomen qdditas nō dī de eis pura vniuocatione q; qdditas immālis ē ingnābilis ⁊ incorruptibilis: mālis vō gnābilis: ⁊ corruptibilis ⁊ tale si ē aliqđ cōe vniuocū: vt ꝟz. io. meta. nec etiā pura equiuocatione: q; tūc de eis nō cōsideraret vna pars phīc: qđ ꝟz falsum esse cū de eis cōsideretur in metaphysica. Utrum aūt dicat de eis multiplr qđ est medium inter dici vniuoce ⁊ equiuoce indiget cōsideratiōe. ¶ Amplius dato q; hoc nomen quidditas de illis dicat vniuoce: tunc accidit hec questio. s. quō corruptibile intelligit incorruptibile: tenendo intellectum mālem esse corruptibilē: vt fuit opinio Auēpace: aut quomodo intellectus mālis potest intelligere aliquid de nouo qui natus ē semper intelligere in preterito ⁊ in futuro: tenendo ipsum esse ingenerabilē ⁊ incorruptibilē. ¶ Insurgit etiaz alia questio. s. si intellectus materialis habet de natura sua vt intelligat substātias abstractas: quare non est ita de intellectione quā habet de rebus mālibus. Nam intellectio quā habet de rebus mālib⁹ est sciētia speculativa seu pars eius: nō autē intellectio quā habz de substātijs abstractis Auēpace autē visus est dubitasse in hac qōne: ⁊ in epistola disputatiōis dixit: q; possibilitas est ꝟz duos modos. s. naturalis ⁊ diuina. Intellectio autē quā habz intellect⁹ mālis de substātijs abstractis est de possibilitate diuina: nō autē de possibilitate nāli. Et per hoc vī velle q; scientia de substātijs abstractis nō est pars sciētie speculatiue sed in epistola ꝓtinuatiōis dixit: q; cū phs ascēderit alia ascēsione cōsiderādo intellectum inquātum intellectū: tūc intelliget substātiā abstractā: ⁊ fm hoc itellectio que habetur de substantia abstracta est pars scientie speculatiue. s. sciētia naturalis: qualiter aūt itellectus ascēdit i intelligēdo post ostēdetur. Et cuz ita sit q; accidit nobis de ignorātia alicuius sciētie est ꝓpter alterā triū causarum: aut q; nescimus ꝓpōnes: que ducūt nos ad hanc sciētiaz: sicut contingit in multis artificijs que possibilia sunt: ſz tamē nō fiunt: q; sunt causarū ignorataruz: vt patz in ꝓductione auri per artem alchimie: aut eris: q; illa sciētia acgritur per vsum ⁊ exercitiū in reb⁹ naturalib⁹: nos aūt adhuc nō habemus tantū de vsu ⁊ exercitio quantū requritur ad illā sciētie acquisitionē: aut hoc erit ꝓpter diminutionez nostre nature nāliter. Et si hoc fuerit ꝓpter diminutionē nostrā in natura: tūc hoies qui nati sunt illaz sciētiam acgrere ⁊ nos dicemur homines equiuoce. Et si hoc accidat ꝓpter ignorātiam ꝓpositionū ducētium in hanc sciētiam: tūc scia speculatiua nō est adhuc perfecta. Si vero hoc accidat ꝓpter incōsuetudinez: tūc illud erit ꝓpinquū ei qđ accidit ꝓpter ignorātiaz ꝓpositionū ducentiū in hāc sciam. ¶ Dicamus igitur quoniā. Nic ponit Cōmētator opinionē ꝓpriam ostēdēdo: q; intellect⁹ mālis fm q; est nobis vnitus intelligere possit substantias separatas: ⁊ in declarādo modū fm quē hec nobilis operatio nobis ꝓuenit premittit aliqua: quoꝝ primū est: q; intellectus noster ꝟz duas operatiōes ſz q; nobis attribuitur a quib⁹ denoiamur: quarū vna est de genere passionis ⁊ est intelligere: ⁊ alia est de genere actionis: ⁊ est abstrahere formas a materijs ⁊ facere de potentia intellectis actu intellecta ⁊ q; he due opatiōes cōpetant intellectui q; est in nobis ꝟz: qm cū habuerimus intellectū in habitu: in potestate nostra est intelligere qōcūq; itellectū voluerimus. Et ista opatio q; est abstrahere ⁊ creare intellecta: que est opatio ꝓpria intellect⁹ agētis: ⁊ est ꝓpria nobis q̄z opatio q; est intelligere: que est opatio ꝓpria intellect⁹ polis. Et iō dixit Alex. q; digni⁹ est describere intellectū p actionē q̄z p passionē: q; in passione cōuenit itellect⁹ cum multis alijs ex vtutibus alijs: sed de hoc dictum est supra. ¶ Scđo ꝑmittit q; intellecta duplr fiūt in nobis. s. nāliter ⁊ wlūtarie: illa itellecta dr̄ fieri in nobis nālr: quorū cognitionē itellect⁹ natus est recipe per suā nām sine discursu ꝓcedēte: ⁊ qb⁹ itellect⁹ dissentire nō pōt cognitis terminis: sicut sunt ꝑme ꝓpōnes ⁊ ꝑma pncipia: ⁊ q b⁹ nescim⁹ ex necessitate q̄n extiterit i nobis: ⁊ accepim⁹ eoz cognitionez: ⁊ vnde: aut q̄uo: ꝟz de necessitate sint in nobis ab aliquo: qđ est in se itellect⁹ liberat⁹ a mā ⁊ ē intellect⁹ agēs. Illa vō itellecta dr̄ i nobis fieri wlūtarie: q; in nobis acgrunt ex ꝑmiss ꝓpōnib⁹ ꝓ discursuz ꝓcedē tē tāq̄z ꝓclones ex illis dēmrate. Et hec iō wlūtarie acgri dr̄: q; nō statim sūt itellectui manifesta: sed opz ꝓcedere discursum ad ea credēdū: neq; itellect⁹ eis assentit nisi per wlūtatē siue ex ꝓposito ad ea credēda sufficiēter fuerit rōcinatus itellectu agēte ad hoc cooperante. Ulī non pōt aliqs dicere: q; ꝑme ꝓpōnes nō habeant cālitatē super itellecta wlūtaria. ꝓterea q; nullus ea firmiter credit nisi ipsa reducat in ꝓncipia p se nota: neq; ēt sole ꝑme ꝓpōnes sufficiūt: cū declarati sit oīum taliū intellectoz agēs cē vnū ⁊ eternū. ¶ Ex quo sequit q; est necesse: vt itellectū speculatiuū sit aliqd generatū ab itellectu agēte ex ꝑmiss ꝓpōnib⁹. ¶ Tertio ꝑmittit q; q̄ncūq; aliqua actio puenit a quob⁹ agētib⁹ diuersis: neçe ē vt vnū illoꝝ sit q̄si mā ⁊ instrm respectu alteri⁹: aliud aūt quasi forma ⁊ agēs ꝓncipale: cū ergo intellect⁹ in habitu siue notitia ꝓclonis sit in nobis ab itellectu agente ⁊ ꝑmissis ꝓpōnib⁹: vt declaratū est. sequitur aut q; ꝑme ꝓpōnes sunt q̄si mā respectu intellectus agētis: ⁊ itelleetus agēs quasi forma: aut q; ꝑme ꝓpōnes sunt quasi instrm: ⁊ intellect⁹ agēs q̄si efficiēs ꝓncipale: ⁊ hoc est multū simile: siue ponat q; ꝑme ꝓpōnes sunt sicut mā: siue q; sint sicut instrm. Et silr siue ponat q; intellectus agēs sit sicut forma: siue sicut agēs ꝓncipale. ¶ Quarto circa hoc mouet Cōmētator: vnū dubiū q: si ponat q; ꝑme ꝓpōnes sunt quasi instrumētū itellectus agentis: tūc sequtur q; actio eterna intellectus agētis puenit a duob⁹: quoꝝ vnū est eternū: ⁊ aliū nō est eternū. s. ꝑme ꝓpōnes: ⁊ hoc est impoſe: q: instrm eterni dr̄ esse eternū. ¶ Et si dicat q; ꝑme ꝓpōnes sunt eterne: tūc sequit q; intellecta speculatiua siue ꝓclones sunt eterne: cui⁹ op positū dictū est supra. ¶ Si aūt dicat q; ꝑme ꝓpōnes sunt sicut mā. sequtur idem qđ ꝓius. s. q; sunt eterne: ⁊ silr itellectus speculatiuus: q; impoſe est q; generabile ⁊ corruptibile sit mā eterna. ¶ Ad hoc solone iloꝝ dicit Cōmētator: q; cū dī q; ꝑme ꝓpōnes sunt q̄si mā vel quasi instrm itellect⁹ agentis: nō dr̄ itelligi q; sint vera mā aut verū instrm. s. ꝓpin quū ⁊ imediatū: sed q; assimilant māe ⁊ instrō: ita q; ꝓportio inter itellectū agentē ⁊ ꝑmas ꝓpōnes est sicut ꝓportio forme ad mām ⁊ agentis principalis ad instrm. ¶ Ex hoc vlterius declarat Cōmētator q; ꝓclones: ⁊ silr intellect⁹ in habitu est filis māe in ordine ad intellectuz agentē: ⁊ intellect⁹ agēs similis forme sic q; respect⁹ intellect⁹ agētis ad intellectū in habitu est sicut respectus forme ad mām: ꝟz itellect⁹ agēs sit eternus: ⁊ intellect⁹ i habitu gnābilis ⁊ corruptibilis. ¶ Unde sic arguit Cōmētator. Quoūcūq; duoꝝ hītiū idē subm vnū est pfectiū alio: necesse est vt respect⁹ perfectionis ad perfectius sit sicut respect⁹ forme ad mām: sed intellect⁹ agēs ⁊ itellect⁹ speculatiuus siue in habitu est in intellectu mālī: vt in subiecto: ⁊ mediāte itellectu speculatiuo itellect⁹ agēs cōtinuat cū intellectu mālī: ⁊ ei vnit vt forma. ergo sequit q; tā intellectus speculatiuus siue in habitu: q̄z intellect⁹ agēs sunt vt in subo in intellectu mālī: q̄uis itellect⁹ agēs sit efficiēs itellectui speculatiuū: sicut lux ⁊ color fm esse itētionale hīt idē subm. ꝟz. diaphanuz: ⁊ tñ lux efficit ipm colorē. i. spēz coloris apud quos: tūdā opinionē.

His premissis declarat Cōmētator modū fm quē intellect⁹ mālis intelligit substantias abstractas fm q; nobis vnit: ⁊ vult q; itelligat eas p itellectū agētē sibi vnitū vt forma: qđ accidit in postremo: ⁊ nō in principio. Q; aūt intellect⁹ agēs nobis vnit vt forma. pbat Cōmētator: q; illud p qđ aliquid agit p suā ꝓpriā actionē est forma ei⁹: ſz p itellectū agētē agim⁹ actionē nobis ꝓpriā. s. intelligere: ḡ itellectū agēs est in nobis vt forma. Modus aūt p quē nobis copulat est talis: q̄n intellecta speculatiua: ⁊ silr intellect⁹ mālis in quo recipiunt copulant nobis p formas imaginabiles: siue fantasmata crētia in nobis: a qb⁹ fiunt itellecta speculatiua ⁊ in esse dependent: intellectus vō agens copulat cū itellectis speculatiuis: vt fuit oñsuz: ⁊ mediātib⁹ intellectis speculatiuis copulat cū intellectu mālī nobis vnito: ⁊ sic nobis copulat. Illā tā itellect⁹ agēs q̄z itellectus speculatiu⁹ in eodē subo recipiunt eo cōprehēdēte ſz itellectu mālī. Unde q̄n oīa itellecta speculatiua fuerint in nobis i potētia: tūc itellect⁹ agēs erit copulat⁹ nobis i potētia: ⁊ q̄n oīa fuerit in nobis i actu: tūc intellect⁹ agēs erit nobis pfecte copulat⁹ in actu: ⁊ q̄n aliq̄ fuerit i potētia ⁊ aliq̄ in actu: tūc itellect⁹ agēs erit nobis copulatus ꝟz ptē: ⁊ ꝟz ptē nō: qđ nō dz itelligi quātū ad copulationē fm substātiā: sed quātū ad copulationē fm cognitionē: q; anteq̄z itellectus agēs operet i nobis nō cognoscit a nobis in actu: ⁊ cū ꝓdurerit in nobis oīa intellecta speculatiua: tūc pfecte cognoscet a nobis fm oēs ei⁹ vtutes actiuas ⁊ cālitates: cū vō aliq̄ ꝓdurerit ⁊ aliq̄ nō: tūc cognoscet a nobis fm aliq̄s vtutes actiuas ⁊ cālitates suoꝝ actuū: ⁊ fm aliq̄s nō. ¶ Uel exponat de copulatione itellect⁹ agētis fm lumē ipsi⁹: vt facit Albertus quātū ad vtutes actiuas ipsoꝝ: ⁊ tūc idē dr̄ moueri ad cōtinuationē. s. cōpletā ei⁹ nobiscū: ⁊ cū iste motus erit cōpletus tūc itellect⁹ agēs erit copulat⁹ nobis oīb⁹ modis: q; tūc intelligemus ipsm fm oēs ei⁹ vtutes actiuas: ⁊ cālitates oīum suoꝝ actuū: ⁊ ꝓportio eius ad nos ꝟz illa dispōne ē sicut ꝓportio itellectus in habitu ad nos. ¶ Et cū ita sit necesse est q; itellect⁹ mālis cui copulat⁹ est agēs vt forma seu hō p itellectū mālē itelligat p spāz itellus agētis sibi ꝓpriā oīa entia: sic̄ itelligit p intellectū in habitu q̄n fuerit ꝓtinuat⁹ cū formis imaginabilibus oīa entia. Et hō fm hūc modū assimilat deo in eo q; aliquo mō ē oīa entia. s. fm esse itētionale: ⁊ q̄ntū ad eoꝝ cognitiones: ⁊ ex eo q; aliquo mō scit oīa entia: ⁊ entia fm q; sūt in deo nihil sunt nisi scia eius: nec cā entiū ꝑma ⁊ ꝓncipalissima ē aliud q̄z scia dei. Et ex hīs ꝟz quōd itellect⁹ agēs ꝓtinuat nobis in postremo: ⁊ nō in ꝓncipio: q; nō cōtinuat nobis vt forma nisi cū oīa itellecta speculatiua fuerint in nobis i actu: ⁊ hoc nō est in principio: vt ꝟz: sed in postremo: ḡ solū in postremo nobis vnit vt for⁹: ⁊ cuz sic vnit tūc p ipſz itelligim⁹ oīa q̄ itelligim⁹: ⁊ agim⁹ p eū actionē sibi ꝓpriā vz itelligere: ex quo vlteri⁹ apparet q; itellectio itellectus agētis nō est aliq̄ sciarū speculatiuarū: sed est aliquid curręs cursu rei gnāte nāliter a disciplina sciaruz: q̄si dicat q; scia q̄ est substātia itellect⁹ agētis nāliter seq̄tur in nobis scias speculatiuas: p quarū adeptionē nobis ꝟiungit lumē ⁊ substātia itellect⁹ agētis taq̄z cogitatio nra: vt supra ostēsuz est: ⁊ tūc dī itellect⁹ adeptus. Uñ nō est remotū q; hoies adiuuēt se in hac intētiōe ⁊ adeptiōe intellect⁹: sic̄ iuuāt se in adeptiōe sciarū speculatiua rū: p quas acgrit cōtinuatio itellect⁹ agētis: p intellecta aūt falsa nō cōtinuat nobis intellect⁹ agens: q; nō intendunt naturalr: sed fiunt a casu vt mōstra. Unde vt alpharabius dixit respect⁹ intellectus agentis ad hoiem nō est respectus agentis tantum: sed agentis ⁊ forme.

Dubitat tñ circa hec dicta: vtrū intellect⁹ polis corpori vnitus intelligere possit substas separatas. ¶ Arguit q; nō: ꝑmo sic. Quicūq; aliq̄ adinuicem cōparant sicut ꝓpriū agens ⁊ ꝓpriū passum: opz q; actio actiui sit equalis passioni passiui: sed intellect⁹ agēs ⁊ intellect⁹ polis se hīt sicut ꝓpriū agens ⁊ ꝓpriū passuz. ergo actio intellect⁹ agentis adequat passioni intellect⁹ polis: cū igit actio intellect⁹ agentis sit abstrahere: ⁊ passio intellect⁹ polis intelligere: vt patuit supra: sequitur q; intelligere intellect⁹ polis adequat abstrationi intellect⁹ agentis: ⁊ p ꝑs nihil pōt intellectus polis intelligere ni si qđ pōt intellectus agens abstrahere: sed ꝓstat q; intellectus agens nō pōt abstrahere substātias separatas cuz sint de se actu abstracte: nec hēant fantasmata a qb⁹ abstrahi possint. ergo nec intellectus polis eas poterit intelligere. ¶ Scđo si itellect⁹ polis corpi vnitus posset intelligere substas separatas ⁊ eas cognoscere: aut notitia q; aut notitia ꝓp quid: nō notitia q;: qm̄ vt ait Arist. 6° meta. eadē est via cognoscendi si est siue q; est: ⁊ qđ est: sed intellect⁹ nr

nō pōt ꝛ substātijs ſcpatis cognoſcere qđ eſt . ḡ nec ēt qꝫ eſt. Et qꝫ nō poſſit cognoſcere qđ eſt ꝛclarat: qꝫ talis cognitio acgrit̄ p notitiā accidentiū ppꝛioꝝ: vt habitum eſt primo huius: ſed ꝛ ſubſtantijs ſcpatis nulla cog̃ſcimus propria accītia: cū mouere intelligere ꝛ reliq̄ hmōi ſint accītia eaꝝ cōia. ḡre ꝛc. Nec valz ſi diceret qꝫ ꝛ ꝛo cognoſcimus aliqua que ſunt ſicut accītia eius ppria: vt qꝫ eſt pmū ſimplr indepēdēs infinitus ꝛc. qꝫ obiectū ꝛ potētia ꝛbēt adinuicē ꝓportionari: ꝫ finitū ꝛ ifinitū nō ꝓportionanť vt pz: ḡ intellect⁹ nr̄ q eſt finit⁹ nō pōt itelligere deū q eſt infinitus. Etiā nō pōt intellect⁹ nr̄ hre notitiā pp qđ ꝛ ſubſtātijs ſcpatis: qm̄ vt dicit Ar. 2° metaphy. ita ſe hz intellect⁹ nr̄ ad mā ifeſtiſſima in nā: ſi ē ſūt ſubſtātie ſcpate ſic̄ oculus noctue ad lumē ſolis: qđ verꝫ nō eēt ſi ꝛ ipſis notitiā pp qđ: q̄ eſt ceteris pfectiſſima poſſet haberi. Et confirmat qꝫ notitia pp qđ eſt p cām: ꝫ ſbaꝝ ſepatarū nullā cognoſcim⁹ p cāz: ꝛ marie ꝛei q eſt p⁹ caꝝ igit ꝛc. ¶ In oppoſitū eſt Cōm. cōmē. 36. huj⁹ tertij. Et arguit ēt rōne qm̄ ois cognitio fit p aſſimilationē cognoſcētis ad cognitū: ꝛ ꝓr ꝫ nis qđ eſt magis ſile nr̄o intellectui eſt ab eo magis cognoſcibile: ꝫ ſbe abſtracte magis aſſimilanť ei q̄z ſbe māles: ꝛ ipſe pōt cognoſcere ſbas māles ergo a fortiori cognoſcere poterit ſbas abſtractas. Tū dicit Cōmē. 2°. metaphy. qꝫ ſi ſbe abſtracte nō poſſent intelligi ab intellectu nr̄o: tūc nā ociose egiſſet: qꝫ feciſſet aliqđ nālr intelligibile qđ a nullo poſſit intelligi. ¶ Sz in mō ꝑm qđ intellectus poſſis corpi vnitus itelligere pōt ſbas ſcpatas inter ſcribētes eſt maxima diſcrepātia: vult enim Cōm. Auer. qꝫ intellectus poſſis poſſit intelligere ſbas ſepatas intuitiue: ꝛ ꝫ eaꝝ qđditates intellectū agē tem ſibi vnitū vt forma poſt cōpletā gīationē intellectus in habitu: nā cū intellectus agēs ſeipm intelligat p ſbaz ꝓpria: ꝛ intelligētias ſupiores p ipſas ſibi aliq̄liter vnitas ſegtur qꝫ cū intellect⁹ agēs erit fact⁹ forma intellect⁹ poſſibilis: qđ tūc itellectus poſſis per ipm itelligat qcqđ intellectus agēs intelliget: ꝛ ſili mō ſicut itellectus agēs: qđ tn̄ erit ordine quodā: qm̄ ꝑmo intellect⁹ poſſis itelligit oia mālia: deide actū ꝓpriū: poſtea ſeipm: deide itellectū agentē: ꝛ ꝓnr aſcēdēdo intelligit intelligētiā ozbis lune: poſtea mercurij: poſtea veneris: ꝛ ſic gradatim donec puenīat ad vltimā intelligentiā: q̄ eſt deus gloriosus: ꝛ hoc mō intellectus aſcēdit in intelligēdo ꝛ forma in formā: duz eſt factus adeptus in quo ſtatu ponit hōis vltimā felicitatem. ¶ Nec tn̄ opīo a nōnullis multipl⁹ mordek. Primo. qꝫ ſi intellectus agēs eſſet ſba ſepata: vt tenet hec poſitio: tunc nō vniretur nobis ꝑm ſuā ſbam: ſed ſolū lumine eius ꝫ qꝫ participať ab intellectu ſpeculatiuo: ꝛ nō quātū ad alias actiōes itellectus agentis: vt poſſimus: ꝓ hoc intelligere ſbas ſepatas: ſicut dū videmus colores illuminatos a ſole non vnitur nobis ſba ſolis vt poſſimus agere actiones ſolis: ſed ſolū nobis vnit̄ lumen ſolis ad viſionē coloris. ¶ Scō arguunt: qꝫ dato qꝫ intellectus agēs nobis vnirē ꝑm ſbam ſuā: tn̄ vt ponit Auerro. nō vnit̄ nobis niſi p itellecta ſpeculativa rez mālīū: ꝛ p ꝑſe quēs p ipz ſic vnitū nō erim⁹ potētes itelligere niſi mālia. ¶ Tertio itelligere oia mālia vir ꝓtigit alicui i hoc mūdo: vel paucis: ſi ergo in tali adeptiōe intellectus eēt felicitas humana: ſequereť qꝫ pauci ad felicitatez pueniremt humanā: cōtra Ari. p⁹ ethi. dicentē qꝫ felicitas eſt bonum cōe: qđ pōt puenire oibus nō obatis ad virtutem. ¶ Quarto. qꝫ felicitas non ſit in ꝓtinuitate intellectus agentis nobiſcuz oñdunt per Ari. in. 10. ethi. volentē qꝫ felicitas eſt opatio ſm vtutē pfectā: ꝛ qꝫ maxima felicitas cōſiſtit in cognitione maximoꝝ intelligibiliuz ꝫ ſapiaz que eſt optima virtutū ꝛ principaliſſima ſciaꝝ ſpeculatiuarū. ḡre ꝛc. ¶ Propter hoc ꝛ alia multa tenuerūt alii qui in hac difficultate oppoſitū Cōmētatoris premittentes ꝑmo qꝫ dupler eſt notitia. ſ. ſimpler ꝛ intuitiua: vt cognitio qua viſus cōprehēdit coloꝛē: alia eſt cōplexa ꝛ diſcurſiua: que p argumētationē acgritur: vt qꝫ ꝑmus motor eſt eternus. Et ex hac ſegtur alia diſtinctio. ſ. qꝫ ꝛ aliquo dupl⁹ pōt haberi notitia. Uno mō quātū ad qđditatē ꝛ eſſentiā eius. Alio modo quātū ad eius eſſe ꝛ opationes. ¶ Premittūt ſcō qꝫ intellectus nr̄ poſſis eſt infinitus in gīe nāe intellectualis: adeo qꝫ eſt natus moueri nālr ad intelligēdū a fantaſmatib⁹ exñtib⁹ in nobis: ꝛ qꝫ nō naturale eſt nō aliter aſſueſcit: ideo q̄ diu eſt vnit⁹ corpori nihil intelligere pōt niſi ad illud intelligēdū moueri poſſit ab aliquo fantaſmate.

His premiſſis iſtas ponunt ꝛclones. ꝑma ꝛclo. Intellect⁹ poſſis ñ pōt ꝛ ſbantijs ſcpatis ituitiuā notitiā hre: ꝛ ea ꝫ eaꝝ qđditates diſtincte cognoſcere ꝫ qꝫ corpori eſt vnit⁹. Iſta cō cluſio arguit̄ ſic. Intellect⁹ poſſis ꝫ qꝫ eſt vnitus corpori nihil pōt itelligere: nec aliquo mō niſi ꝑm qꝫ pōt moueri ab aliquo fantaſmate: ꝫ nullū in nobis pōt eſſe fantaſma qđ poſſit mouere intellectū poſſibilē ad intelligēdū intuitiue ꝛ diſtincte quidditatē ſbe ſepate. ḡ ꝛc. ꝑz ꝓna ꝛ maior ex ſcō ꝑmiſſo. mīor aūt ꝓbari poſſet p argumenta facta in ꝓncipio qōnis. ¶ Scōa ꝛclo. Intellect⁹ poſſibilis ꝛ ſubſtātijs ſcpatis notitiā diſcurſiuā: ꝛ quantū ad eaꝝ eſſe vel opatiōes pōt habere vt corpori eſt vnitus. Iſta ꝛclo ꝑz qm̄ p eternitatē mot⁹ celi ꝓbari pōt motores corporū celeſtiū eē ipartibiles a magnitudine ſcpatos ꝛ cōtinuo mouētes: vt pōt colligi ex 8° phy. igit ꝛc. ¶ Sz ꝫ iſtā poſitionē multipl⁹ inſtāt ꝛ ſenſotes ꝓcedētis opinionis. ꝛ meliotes eaꝝ rōnes ſunt due. ¶ Prīa rō eſt. nulla forma ipedit a ſua opatiōe nobiliſſima p eius vnionē ad ſuā ꝓpriā māz: qꝫ tūc illa vnio nō eēt nālis: ſed itelligere diſtincte qđditates ſcpatoꝝ: ꝛ marie ꝛei ē opatio nobiliſſima aie itellectiue: vt colligit. io. ethi. ꝛ corpus humanū eſt ſua mā ꝓpria vt pz. ḡ per vnionē aie itellectiue ad corpus nō ipedit qn poſſit diſtincte cōgſcere qđditates ſbarū ſcpataꝝ. ¶ Et forte dī ad maiorē qꝫ nulla forma ipedit ꝓpriuo a ſua opatiōe nobiliſſima p ei⁹ vnionē ad ſuā ꝓpriā māz: ꝫ aliqn̄ poſſit ipedire: mō ſic eſt ꝛ aīa itellectiua: que ꝫ impediať a ſua nobiliſſima opōne dū corpi eſt vnita: qꝫ tn̄ aliqn̄ ſepať ab eo: nō tūc diſtincte intelligere pōt qđditates ſbaꝝ ſepataꝝ. ¶ Sz ꝙ hāc rñionē ſic arguit̄: qꝫ ſit aīa intellectiua pōt diſtincte intelligere qđditates ſubaꝝ ſepataꝝ: aut ḡ p ſuā ſbaz: aut p ſpēm a fantaſmate abſtractā: aut p ſpēm receptaz a ſba ſeparata. Si p ſbam ſuā: tunc cū vnio aie intellectiue ad corpus nō ipediat eius ſbaz: ſegť qꝫ nō impedit ipſaz a tali intellectiōe. Si p ſpēz abſtractā a fantaſmate cū vnio aie intellectiue ad corpus nō impediat receptionez talis ſpēi: ꝫ magis ſit neča: ſegť qꝫ nec ipediat hmōi itellectionē. Si aūt ſic intelligat p ſpēz receptā a ſba ſepata: qꝫ vnio aie intellectiue ad corpus talem receptionez impedire nō pōt: ex quo ſpēs ſbe ſepate nō regrit in ſbo diſpōnes ꝛrias illis q̄ reperiunť in corpe humano niſi fingat: ut ex hr ūtētū vt pz igit ꝛc. ¶ Scōa rō. Quidditas ſbe ſepate aut eſt idē realiter cū eē ei⁹: aut aliud: ſi idē. ḡ ſicut intellect⁹ vni⁹ corpis intelligit eē ſbe ſepate: ſic intelligit ei⁹ qđditatē. Si aliud tunc q̄rať ab aduerſarijs an ipſi cognoſcāt illā alietatē: aut nō. Si nō: tūc loquunť de eo qō nō cognoſcunt: q̄re fantaſticе ꝛ ſine rōne. ſi ſic. ꝛ nō p ſenſuz vt pz. ḡ p intellectū: ꝫ intellectus nō pōt cognoſcere diuerſitatē inter aliq̄ niſi cog̃ſcat vtrūq; illoꝝ: vt patuit ex cap° ꝛ ſenſu cōi. ḡ intellect⁹ corpi vnit⁹ itelligit nō ſolū eē: ſz ēt qđditates ſbe ſeparate. ¶ 3ª via in hac mā mihi occurrit que vr̄ ſatis ꝓbabil'. vz dicēdo qꝫ aīa intellectiua corpi vnitꝫ diſtincte

diſtincte pōt intelligere qđditates ſubarū ſepatarū nō p vnionē intellectus agētis ad intellectū poſſem vt poſuit Cōmē. ſed ſumēdo aliud fundamētū. Nam ſuperi⁹ fuit oſtēſum qꝫ vtus cogitatiua ex ſpēb⁹ formarū ſenſataruz elicere pōt ſpēs intētionū nō ſenſatarū: ꝛ nō ſolū cogitatiua in hoīe: ꝫ ēt extimativa i brutis. Tū extimativa ouis ex cognitiōe coloris figure ꝛ motus lupi: ac reliquoꝝ talium elicit ſpēm inimicitie. Cū ḡ intellect⁹ ſit vtus altioꝛ ꝛ nobilioꝛ q̄z cogitativa: a fortiori ſegtur qꝫ ipſe vnit⁹ corpi ſile facere poterit. ſ. ex ſpēb⁹ ſeu notitijs effectuū ſube ſepate: ꝛ ſuarū opationū: ꝛ ꝓprietatū elicere ſpēm ſue qđditatis repītatiuā: ꝓ qua ipſaz qđditatē ſube ſepate itelligere pōt: ſic cū itellect⁹ cognouerit ꝛ ꝑma itelligētia: qꝫ eſt ens ſimplr p⁹: ꝛ indepēdēs: act⁹ puriſſim⁹: vigoris infiniti: ac reliq̄ talia: ex his elicere poterit ſpēm qđditatis repītatiuā: ꝛ pariter i aliis eſt dicēdū. Et qb⁹ ſeqť qꝫ ꝫ ordinē nāe nō glibz itellect⁹ pōt b facere: ꝫ ſolū exercitat⁹ i ſcia diuīa. Et iſuſiōe aūt ꝛ gr̄a ſupnāli ēt ſ. rū ignar⁹ qđditates ſubarū ſepatarū cog̃ſcere pōt: vt in plurib⁹ ſctis hoīb⁹ ꝓtigit: ꝫ ꝛ tali cognitiōe nō loquimur in ꝓpoſito. ¶ Et ex his ad argumēta ſupi⁹ adducta pz rñſio. ¶ Ad p^m^ ꝓcedi pōt qꝫ paſſio itellect⁹ poſſis ade quať actiōi itellect⁹ agētis: nō q: oē itelligibile ſit abſtrahibile: qꝫ aliqđ itelligiť qđ nō pōt itelligi p ſpēm abſtractā: ꝫ tn̄ elicitā: vt dcm̄ eſt ſupra: ꝫ qꝫ ſi itells poſſis vnit⁹ corpi ꝛz aliqđ itellectus egoz ꝙ ꝛcurrat aut ꝓcedat abſtractio itellect⁹ agētis illi⁹ itelligibilis: vel alicui⁹ alteri⁹: ad qđ illud ꝑ ſe hitudinē habeat. ¶ Ad 2^m^ ꝓcedēdū eſt qꝫ itellect⁹ nr̄ vtroqz mō pōt cognoſcere ſubas ſepatas: ꝛ cū dī qꝫ nō pōt ꝛ eis cognoſcere qđ eſt. ergo nec q̄re: negeť aīs: ꝛ modus eſt ꝛclarat⁹. Et cū vlteri⁹ arguit qꝫ itellectus nr̄ nō pōt ꝛ ꝛo notitiā hre: qꝫ finitū ꝛ ifinitū nō ꝓportionanť: dicendū eſt qꝫ ꝫ nō ꝓportionent in eo ſm qꝫ vnū eſt finitū ꝛ aliud ifinitū: ꝓportionanť tn̄ adinuicem vt motū ꝛ mobile. Et ſilr dī: qꝫ ꝛ ſubſtantijs ſepatis pōt hre notitiā ꝓpter qđ: cū vna ſit cauſa alteri⁹: ꝛ auctas allegata ex ſcō metaph. nō arguit impoſſibilitatē: ꝫ ſolū difficultatē: imo dicit aliq̄ qꝫ ꝛ ꝛo poſſum⁹ hre talē notitiā: qꝫ ꝫ nō habeat cām: ſibi tn̄ aliq̄ ꝑdicata attribuūtur hñtia inter ſe ordinē ꝓrioꝛ ꝛ poſterioꝛis: ꝛ ſe hñtia vt cā ꝛ effectus: ſed ꝛ hoc inquirēdū eſt alibi. ¶ Ad arg^m^ contra alias vias ex fundamentis ſuis facile poteſt rñderi: qđ b: euitatis cā relinquo: ꝛ b pauca cōgregare volui ꝛ iſto queſito difficili ad iuniozū introductionē.

¶ Nunc aūt ea: q̄ de anima dicta ſunt: quaſi ad q̄dā capita redigētes rurſus dicam⁹ aiam ipſaz ea vniuerſa quodāmodo eē: q̄ ſunt. Nā ea q̄ ſūt: aut intelligibilia ſūt: aut ſenſibilia ſunt: atq; ſcia qđē eſt res ea quodāmodo: que ſub ipſam ſcientiaz cadunt: ſenſus autem ipſe ſenſibiles. Uerum quo pacto id ita eſt: queratur oportet. L.cō. 17

¶ Nūc aūt de aīa dicta recapitulātes dicamus iterū: qm̄ oia ea q̄ ſunt quodāmodo eſt aīa: aut eni ſenſibilia: que ſunt: aut intelligibilia: eſt autē ſcia quidē ſcibilia quodāmodo ſenſus autem ſenſibilia. 38

¶ Qualiter autem hoc ſit oportet ingrere.

¶ Iſtud eſt ſertū cap^m^ huj⁹ ꝑmi tractat⁹: in quo Ariſt. recapitulat pri⁹ dicta de aīa. Et cōtinet duas ptes. In q̄rū ꝑma Ari. oñdit: qꝫ aīa eſt quodāmodo oia. In ſcda vero oñdit qꝫ aīa nō intelligit abſqz fantaſmate. ſcōa ibi. (Qm̄ atit neqz.) Prima in duas: qꝛ primo facit qđ dictū ē. Secūdo ꝛclarat qđ diꝛerat ibi. (Secať igit ſcia.) ¶ Dicit ergo prima qꝫ nūc aūt dicta de aīa recapitulātes iterū dicamus qꝫ aīa eſt quodāmō oia ea q̄ ſunt: qđ ꝓz qꝛ ea q̄ ſūt: aut enī ſūt ſenſibilia: aut intelligibilia: eſt aūt ſcia quidez ſiue intellect⁹ quodāmodo ipſa ſcibilia: ſenſus aūt ipſa ſenſibilia: qualiter autem hoc ſit oportet inquirere.

¶ Scindiť igiť i ipſas res ſcia atq; ſenſus: Ias qđē qui eſt potētia in res potētia tales: is vo: q eſt actu: i actu ſilr tales: ꝛ ſcia pari modo: ſenſitiuū aūt aīe: ꝛ id qđ ſciēttys aſſici pōt: hec potētia ſūt: hoc qđē id: qđ ſubſciam cadit: illud vo ſenſibile: at q neceſſe eſt: aut res ipſas: aut formas in aīa eſſe. At nō ſūt in ea res ipſe ꝓfecto. Nō eni ipſe lapis in aīa: ꝫ forma lapidis ieſt. Quare aīa eſt vt manus: manus enim inſtrumētoꝝ eſt inſtrumētū: ꝛ itellectus formarū eſt forma: ꝛ ſenſus itidem ſenſibiliū forma.

¶ Secať eni ſcia ꝛ ſenſus in res: q̄ qđē potētta eſt i ea: q̄ ſūt potētia: q̄ vo actu: i ea q̄ ſunt actu. Aīe aūt ſenſitiuū: ꝛ qđ ſcire pōt: potētia hec ſunt: hoc qđez ſcibile illud vo ſenſibile. Neceſſe eſt autē aut ipſa aut ſpecies eſſe. Ipſa qđē igitur nō ſunt: nō eni lapis in aīa eſt: ꝫ ſpēs: quare ania ſiē manus eſt: manus. n. eſt organū organoꝝ: ꝛ itellectus ſpēs ſpērū: ꝛ ſenſus ſpēs ſenſibiliuz.

¶ Declarat qđ diꝛerat oñendo qꝫ aīa eſt quodāmō oia entia: ꝑmittēdo primo qꝫ itellect⁹ ꝛ ſenſus diuidiť ꝫ potētia ꝛ actū: ſicut res itelligibiles ꝛ ſenſibiles. Tū dicit. ſecať igr̄. diuidiť ſcia ſiue intellect⁹ ꝛ ſilr ſenſus in res. i. ſicut res itelligibiles ꝛ ſenſibiles: vt ſcia q̄ qđē eſt potentia i ea itelligibilia q̄ ſunt potētia: q̄ aūt actu in ea q̄ ſunt actu: ꝛ pariter eſt de ſenſu reſpectu ſenſibiliū: ideo ſubdit. Aīe aūt ſenſitiuū. i. ſenſus in potētia: ꝛ qđ ſcire pōt. i. itellect⁹ in potētia ſūt hec. ſ. ſenſibilia ꝛ itelligibila: in potentia hoc qđē. ſ. qđ ſcire pōt eſt ipſm ſcibile: illud aūt. ſ. ſenſitiuū eſt ipſm ſenſibile. ¶ Et qđ itellect⁹ ꝛ ſenſus ſint res itelligibiles ꝛ ſenſibiles mō ſilitudinis ꝛ receptiōis vt diꝛit Cōmē. i. habeāt res illas in ſe itētionalr̄ ꝓbat dicēs. Neče ē aūt ipſa. ſ. itelligibilia ꝛ ſenſibilia eē in aīa ex quo ipſa ꝛ nouo cognoſcit: aut ſpēs ipſoꝝ: cū q̄libet talis cognitio fiat p receptionē cogniti aliq̄ mō. Ipſa qđē igiť itelligibilia ꝛ ſenſibilia nō ſunt in aīa ꝑm eē māle: erūt ḡ in ea ꝫ eē itētionale: iō dicit. Nō. n. lapis in aīa eſt: ꝫ eius ſpēs eſt i aīa: q̄re ſegť qꝫ aīa eſt ſiē man⁹: man⁹. n. eſt organū organoꝝ: ꝛ ſilr itellect⁹ eſt ſpēs ſpērū. ſ. itelligibiliū: ꝛ ſenſus eſt ſpēs ſpērū ſenſibiliū. ¶ Intelligēdū ꝓ: qꝫ oia q̄ ſunt: aut ſunt ſenſibilia: aut itelligibilia: ꝛ aīa ꝑ ſenſum eſt quodāmō oia ſenſibilia: ꝑ itellectū vo oia intelligibilia: vt ſtatī oſtēſum fuit: iō aīa eſt quodāmō oia entia. Et dī quodāmō: qꝛ nō eſt oia entia ꝑm eſſe māle: ꝫ ſolū ꝫ eſſe itētionale: ꝑ q̄to oiuz entiū recipit ſpēz ſeu cognitionē. Et qꝛ ſiē res ſenſibiles diuidunť ꝑ actū ꝛ potentiā: qꝛ q̄dā oñr ſenſibiles actu: qꝛ actu ſentiunt: q̄daz vo po⁹: qꝛ nō actu ſentiunt: ꝫ pñt ſentiri: ita ſenſus diuidiť ꝑ actū ꝛ potētiā: ſenſus in actu dī q actualr̄ ſentit: in po⁹ vero q nō ſentit actualr̄: ꝫ pōt ſentire. iō vult Ar^s^. qꝫ ſenſus in actu ſit oia ſenſibilia in actu: ſenſus vo in potentia ſit oia ſen-

sibilia in potẽtia. Et silr est de intellectu et intelligibili vq; intellectus in actu est oia intelligibilia in actu: et intellect⁹ in potentia est omnia intelligibilia in potentia. Unde dicit Cõme. vt res q̃rũ odie sit eedẽ. ¶ Intelligẽdũ scõd: q; sicut man⁹ dr organũ organoz: q; cõlz organũ põt recipere et q̃libet organo vti: ita intellect⁹ potis dr spes spẽrũ intelligibiliũ: q; qualz spez intelligibilẽ i se recipe põt et ea vti i intelligẽdo: et sensus dr spes spẽrũ sensibiliũ: q; cuius libet sensibilis spẽm in se recipe põt: et ea vti in sentiẽdo.

¶ Cũ aũt nulla res sit pter magnitudies separata: vt videt res ipse sensibiles i ipsis pfecto sensibilib⁹ formis: ipse sũt intelligibiles formẽ: tũ earũ rerũ: q̃ abstracte vocant: tũ eoz et sensibiliũ: q̃ sũt habit⁹ atq; affect⁹: circo et g non sentit nihil discere vel intelligere põt: et qui cõtemplat necesse ẽ vt vna cũ fantasmate pcontemplet. Ipsa nãq; fantasmata veluti sensibilia sũt: attamẽ sine mã.

T.cõ. 39 ¶ Quoniã aũt neq; res nulla ẽ pter magnitudies sic vident: sensibilia separata i spẽb⁹ sensibilib⁹ intelligibilia sũt: et q̃ abstractiõe dr: et q̃cũq; sensibiliũ habit⁹ et passiões: et ob hoc neq; nõ sentiẽs nihil vtiq; addiscet: nec intelliget. Sed cũ speculet necesse est sit fantasma aliqd speculari: fantasmata autẽ sicut sensibilia sunt: pter q̃ sũt sine mã.

¶ Hic ostendit q; aia nõ itelligit absq; fantasmate: et duo facit: primo hoc: secũdo distinguit fantasmata ab itellectu ibi. (Est aũt fantasma.) De prima vult q; sicut sensus nõ sentit nisi in pntia sensibilis: ita itellect⁹ nõ itelligit nisi i pntia fantasmatis: q̃n sicut superi⁹ habitũ est: ita se hñt fantasmata ad itellectũ sicut sensibilia ad sensũ: ĩõ dicit Q̃n aũt neq; nulla res est primo itelligibilis ab itellectu pter magnitudines sensibiles sicut videnr. i. intelligunr sensibilia separata. i. abstracta p itellectũ in spẽb⁹ sensibilibus. i. fantasmatib⁹ sensibilia sunt: et q̃ abstractione dicitur vt mathematica: et q̃cũq; sunt habitus et passiões sensibilium vt naturalia. Uñ tã mathematica q̃; nãlia non possunt itelligi sine fantasmate: ppter quod subdit: et ob hoc neq; nõ sentiẽs nihil vtiq; addiscet: nec itelliget: supfluit negatio: sed cũ aliqs p intellectũ speculeť necesse est ipsum simul fantasma aliqd speculari. i. fantasiari: et huiꝰ cã est: q; fantasmata sunt sicut sensibilia pter q̃ fantasmata sunt sine mã: sensibilia aũt sunt cũ mã. ¶ Intelligendũ primo: q; qz intellect⁹ mouet ad itelligẽdũ a fantasmat. b⁹: ĩõ illud dr primo intelligibile via generationis qõ hz ppriũ fantasmatẽ hoc aũt est magnitudo sensibilis: quare magnitudo sensibilis primo intelligibilis dicitur: non tñ vt hz esse in hoc pticulari vel illo: sed vt est abstracta per intellectũ agẽtẽ: aut simpliciter: vt mathematicalia: aut ab hoc et ab illo: vt nãlia. ¶ Intelligẽdũ scõd fm Cõmẽ. com. 39. q; cũ corpus: qd est vltius intelligibilitũ abstrahit ab intellectu fm velocitatẽ. sed et ex ĩris in reb⁹ sensibilib⁹: necesse est vt formẽ sint existẽtes in itellectu fm velocitatẽ: et rem velocis trãsmutatiõis nõ fixã: et q; ille eedẽ sint existẽtes extra aiam in rebus sensibilibus: fm q; habitus existit in habẽte habitũ: et res fixa est in re patiente. ¶ Ex quib⁹ vbis duo videntur posse concludi: quoz vnũ est q; eadẽ forma est i re sensibili extra aiaz et in intellectu: sed hoc est diuersimode: q̃n in re extra aiam est realr et fm esse signatũ: in intellectu vo est intẽtionalr et fz esse abstractũ et vle. Aliud est q; hic⁹ forma est in re sensibili fixa et velut habit⁹: q; nõ ꝛpẽdet in pfluari ab aliquo agẽte pticulari: in itellectu vo ẽ sicut res velocis trãsmutatiõis nõ fixa: q̃n ptinue ab aliquo pticulari agente in cõseruari ꝛpendet: videlicet a fantasmate.

¶ Est aũt aliud fantasia ab affirmatiõe negatiõeue: verũ eni vl falsũ pplexio ẽ pceptuũ itellect⁹. At mẽtis pmi pcept⁹ quo q̃so differẽt: vt nõ fantasmata sint: An neq; ceteri sũt fantasmata: nõ tñ sine fantasmatib⁹ sũt.

¶ Est aũt fahtasia alterũ a dictione et negatione. Cõpositio eni itellectuũ est verũ: aut falsum. Primi aũt itellect⁹ quid differrẽt: vt nõ fantasmata sint: aut neq; alij fantasmata: sed non sine fantasmatibus.

¶ Distinguit fantasma ab intellectu p intellectũ itelligẽdo actũ itelligẽdi: et primo ab itellectu cõponẽs: secundo ibi. Est aũt fantasia capiẽdo p opatiõe alterũ a dictione. i. affirmatiõe et negatiõe: pposition. itellectuũ ẽ qdã verũ aut falsũ: qd supple nõ est de fantasia: pmi aũt itellect⁹ qe sunt simplices et icõplexi qd. i. in quo differunt: vt non sint fantasmata: Respõdet et dicit. Aut neq; alij. i. neq; itellectus simplices: neq; alij. s. cõpositi sunt fantasmata: sed nõ sunt sine fantasmatib⁹. ¶ Intelligẽdũ q; itellect⁹ cõpositi differũt a fantasmatib⁹: q; intellect⁹ cõponendo dicit rẽ esse aut nõ esse: ideo est ibi veritas aut falsitas: sz ex hoc q; de aliquo fantasiamur: nõ pp hoc dicimus illũ esse vel nõ esse: quare nõ est ibi veritas vel falsitas. Intellectus aũt simplices differũt a fantasmatib⁹. Fantasmata aũt sũt de reb⁹ pticularib⁹. ¶ Cõmentator vo p primos intellect⁹ nõ itelligit simplices itellectus apprehẽsiones sed primas ppositiões: q̃ sunt prima pncipia cõplexa: per dictionẽ aũt et negationẽ itelligit ppositiones affirmatiuas vel negatiuas: que ex illis cõcludunt.

Hic dubitat vtrũ intellectus humanus corpori vnitus itelligere possit absq; fantasmate. Arguit q; sic multiplr. Primo ad hoc q; intellectus intelligat: sufficit ipm habere spẽm intelligibilem: p quã sit in actu: sed intellectus habituatus habz spẽm intelligibilẽ nõ ꝛpẽdentẽ a fantasmate. ergo põt intelligere nõ cõcurrente fantasmate: pz ꝛa cũ maiori: minor vero est nota ex qd nominis ipsius habit⁹. ¶ Secundo. si intellectus noster fm statũ presentis vite in intelligendo indigeret fantasmate: tunc sequeret: q; nõ intelligeret nisi illa: quoz fantasmata essent in sensu: ꝛsus ẽ falsum: q; intelligit se et substãtias separatas a mã: que fantasmata nõ habẽt: cũ nõ cadant sub sensu. ¶ Tertio. nõ minus ꝛpedet sentire a sensibili q̃ intelligere a fantasmate p Aristo. in lra: sed sensus aliqñ sentit absente sensibili: vt pz de sensu interiori. ergo itellectus sine fantasmate intelligere poterit. ¶ In oppositi est Aristo. hic et superius. ¶ Ad hanc dubitationẽ sicut ad precedentẽ ꝛeperiunr diuersi modi dicẽdi. ¶ Primus est qui colligi potest de mẽte Auerro. q; licz intellect⁹ noster intellectione noua: et fm q; vnitus est corpori nõ possit intelligere absq; fantasmate: ipse tñ absolute acceptus intelligit intellectione eterna nullatenus a fantasmate ꝛpendente. Prima pars huius cõclusionis sic arguit. Quoniã si intellectus alicuius hois nũc intelligit aliquid qd prius non intelligebat: hoc esse nõ põt nisi q: ipse intellect⁹ nũc immediate imutat ab aliq existẽte in illo hoie a q̃ prius nõ imutabat: aliter nõ eẽt rõ: q̃re magis nũc itelligeret q̃ prius sed illud existẽs in hoie: a quo itellectus imediate imutatur nõ põt esse nisi fantasma. ergo ad hoc q; noster intellectus corpori vnitus intelligat de nouo: necessariũ est concurrere fantasma: patet ꝛductio cũ matori: minor: et est clara: q; illud nõ potest esse spes existens in sensu exteriori vel cõi: cũ nõ sit tante spiritualitatis vt foret oportunus ad hoc q; intellectũ immediate immutaret. erit ergo spes vel cognitio alterius interioris: et talis fantasma cõiter appellat: et a Cõmentatore intentio imaginata. Scõa pars etiã pz ex fundamẽto opinionis Cõmentatoris de vnitate et separatiõe intellect⁹ qñ vt patuit supra: vult q; intellect⁹ agens sit suba abstracta et eterna: cõtinue se intelligẽs p essentiã ppriã. Silr lz intellectus nõ semp sit adeptus in respectu vni⁹ individui: tñ in ordine ad totã spẽm humanã semp est adeptus: q; respectu totiꝰ multitudinis hoiuz phia est pfecta: sed q̃cũq; intellectus est adeptus agens vnitur possibili: vt forma et possibilis intelligit agentẽ eadem intellectiõe numero: q; agens intelligit seipsum. s. per essentiã intellectus agentis: et pz talẽ intellectionẽ esse eternã: ad quã fantasma nullo mõ ꝛcurrit. q̃re zẽ. ¶ Et huic q̃uis nõ in toto ꝛcordat Albertus dicens: q; lz ante statũ adeptionis non ptingat intellectũ intelligere absq; fantasmate: tñ post statũ adeptionis bene põt: videlz post q̃ intellect⁹ possibilis totũ lumẽ intellect⁹ agentis adeptus fuerit. Unde tunc aggregatũ ex vtroq; dicẽt intellectus adeptus. ¶ Scõa opinio est sci Thom. di. esse impossibile intellectũ nostrũ corpori ꝛiunctũ aliqd actu itelligere nisi ad fantasma se ꝛuertat: qd duab⁹ euidẽtijs ostenditur quarũ prima est: q̃n cũ itellect⁹ sit potẽtia nõ vtẽs organo corporali: nullo mõ in suo actu ipediret per lesionẽ organi corporalis nisi ad ei⁹ actũ regreret actus alicui⁹ potentie vtẽtis organo corporali: sed certũ est: q; intellectus in suo actu impeditur per lesionẽ organoz virtutũ sensitiuarũ interioz. ergo intellect⁹ p suo actu idiget actu alicui⁹ sensus interioris: et talis dr fantasma. igit zẽ. pz ꝛa et maior: minor aũt ad experiẽtia declarat: naz videmus q; hõ impedit ab actualiter operãdo et intelligendo nõ soluz de novo sciam acqrendo: sed etiã vtẽdo scia ꝓaccepta per lesionẽ organi vtutis imaginatiue: vt in freneticis accidit: aut memoratiue: vt in litargicis accidit. ¶ Secuda euidentia est: q; quãdo aliquis conatur aliqd intelligere format aliqua fantasmata per modũ exemploz: in qbus q̃si ispiciat: qõ itelligere studeat: et ppter hoc cũ aliquẽ volumus facere aliqd itelligere: pponim⁹ sibi exẽpla: de qbus fantasmata formare possit ad intelligẽdũ. Ulterius addit q; q: potẽtia cognoscitiua pportionat cognoscibili: ideo itellect⁹ angeli: qui totalr a corpore est separatus: p priũ obiectũ est substãtia intellectualis a corpore separata: et p hoc intelligibile mãlia cognoscit: sed itellect⁹ humani: qui corpori est ꝛiunct⁹: obiectũ ppriũ est qdditas in mã corpali existẽs: et p hoc rerũ visibiliũ qdditates siue nãs inuisibiliũ rerũ aliqualẽ accipit cognitionẽ. Et q; de rõne qdditatis rei mãlis: cũ nõ sit absq; mã corporali: est q; sit existẽs i aliquo idiuiduo ideo ab itellectu nostro corpori cõiuncto cognosci nõ põt nisi vt est existẽs in aliquo pticulari: nõ aũt per sensum et imaginationẽ cõprehendimus pticulare: quare necesse est ad hoc q; itellect⁹ noster itelligat qdditatẽ rei mãlis: que est suũ ppriũ obiectum: vt ad fantasma se ꝛuertat: et speculeť nãm vlem existẽtes in pticulari: vbi aũt obiectũ ppriũ nostri itellect⁹ esset substãtia separata: vel quidditas rei sensibilis nõ existẽs in particulariꝰ: vt Plato posuit: tũc oporteret q; itellect⁹ nr̃ in itelligẽdo se cõuerteret ad fantasma. ¶ Tertius modus fuit quorũdã modernoz: qui in itellectu possibili duplices posuerũt spes. s. abstractas ex fantasmatib⁹ p actionẽ itellect⁹ agẽtis: et fm tales nõ põt itellect⁹ itelligere q̃n ꝛcurrat fantasma: et b semp accidit i pncipio vũ itellectus icipit itelligere. Alias aũt spes posuerũt elicitas ex pcedẽtib⁹ per operationẽ intellectus polis facti in actu: et fm tales põt itellect⁹ itelligere nõ ꝛcurrẽte fantasmate q; tales nõ ꝛpẽdent a fantasmate sicut priores: sed remanere possunt in itellectu cessante oi operatiõe sensus. Et hoc declarãt p eos: q; extasim patiunt: q; si pungant nõ patiuntur ex eo q; a sensib⁹ sũt abstracti: et tñ itelligũt cum postr reuersionẽ ad operã sensuũ multa mirabilia dicant que ignorauerãt pri⁹. Uolunt g̃ isti q; lz semp in pncipio qñ itellect⁹ icipit itelligere ꝛcurrat fantasma: tñ in pcessu postq̃ fact⁹ est in actu: etiã ante adeptionez itelligere põt absq; fantasmate. ¶ Et qb⁹ oibus pz qualiter itelligi habeat: qõ hic dicit Arr. vq; q; necesse est q̃cũq; itelligentẽ fantasma aliqd speculari: q̃n fm primũ modũ in telligi hz de itelligẽte intellectiõe noua: et hz 2ᵐ vt verba iacent: et hz tertiũ in pncipio: qñ intellect⁹ icipit intellige re. ¶ Ad rões aũt in pncipio adductas rñdet. ¶ Ad pmã respõderi põt fm vnã viã dicẽdo q; spes reseruate in intellectu nõ sufficiũt ad hoc vt actualiter itelligat: sed regritur ẽt cõuersio intellect⁹ ad fantasma: p quã fiãt in actu cõpleto: vt dictũ fuit supra. ¶ Uel põt dici hz aliã viã q; requirunt fantasmata tã q̃ agentia a qbus spes totaliter in cõseruari ꝛpẽdet. Et cũ arguit q; tũc nõ eẽnt habit⁹ in intellectu: respõdet negãdo ꝓiam: q: lz habit⁹ intellectuales ꝛpẽdeat i cõseruari a fantasmatib⁹: q; tñ ꝛseruans q̃diu est semp est eis sufficiẽter presens: qõ nõ cõtingit de lumine et luminoso et religa hi⁹: nõ non obstat qn illi sint habitus. ¶ Ad scõa cũ arguit q; tũc nõ itelligeret intellect⁹ nisi illud: cui⁹ fantasma ellz in sensu: negatur ꝓia. Et apud viã sancti Thom. sufficit q; nũq; itelligat intellect⁹ corpori vnitus nisi in sensu sit fantasma illius: qõ intelligit aut alteri⁹: ad qõ ipsũ intellectũ habitus dine habeat. ¶ De mõ vero hz quẽ intellect⁹ vnitus corpori intelligit subas separatas patuit supra p Cõmentatorẽ qui vult q; postq̃ in intellectu possibili est ꝑpleta generatio intellect⁹ speculatiui siue in habitu: q; intellect⁹ agẽs vniat sibi vt forma totũ suum lumẽ ei cõicando: et tunc possibilis intelligit agentẽ p subam ipsius intellect⁹ agẽtis: et q; itellectui agẽti vniunt itelligẽtie superiores: vt intelligẽtia lune imediate: et mediate ea itelligẽtia imediate superior: et sic ascẽdẽdo vsq; ad primã: et eas per seipsas intelligit: iõ mediate intellectu agẽte: intelligẽtie vniunt cũ itellectu possibili: et ab eo p seipsas itelligunt. Et sic hz eũ itellect⁹ possibilis fm statũ vite presentis cognitiõe intuitiua aut mere substãtiali subas separatas itelligere põt Sanctus aũt Thomas in hoc Auer. aduersat dicens: intellectũ nostrũ corpori ꝛiunctũ nullo modo substãtias separatas cognitiõe intuitiua ac mere substãtiali intelligere posse: hz solũ p discursuz et fm aliq ipsius attributa pcedẽdo ab effectu ad cãm: ad quã cognitionẽ fantasma effectiue ꝛcurrit. Uñ fm eũ cognoscunt quo ad q: est per motũ celi vniformẽ et semp cõtinuũ: q non põt esse nisi a suba abstracta et immateriali: et penit⁹ in fatigabili: postq̃ vo intellect⁹ erit a corpore separatus: tũc poterit pfectissime substãtias separatas intelligere p lumina ab eis recepta. Hec recitare volui ad declarationẽ maio: em. ¶ Ad tertiã dr. q; Aristo. per sensum ibi intelligit sensum exteriorẽ: q; nõ sentit nisi presente sensibili: lz sensus interior vltra sensuz cõmunẽ sentiat nõ pñte sensibili.

9 ¶ Cum aũt animaliuz anima hisce duob⁹ sit diffinita: discernendi inquã potẽtia: qõ quidẽ est opus officiũq; mentis: atq; etiã sensus: et insup etiã mouendi motu ad locũ accõmodato potentia. De sensu quidẽ

Universidad de Deusto Biblioteca

t intellectu hec sint determinata ac pertractata. ¶ Deinceps autē de eo: qđ mouet: qd nā sit ipsius anime considerem⁹ oportet: vtrū vna quedā ipsius sit pars separabilis magnitudine vel ratiōe: an ipsa anima tota: t si pars sit aliqua: vtrū sit alia quedam propria preter eas: que dici solent: t eas: quas diximus: an istarum aliqua vna.

E.cō. 48 ¶ Quoniā aūt anima ſm duas diffinita est potētias: q̄ alialiū est: qz t discretio qō intelligentie opus est: t sensus: t adhuc in mouendo ſm locū motum: de sensu quidez t intellectu determinata sint tāta: de mouēte aūt quid forte sit anime speculandum est: vtrū vna quedā pars ipsius sit separabilis aut magnitudine: aut rōne: aut ois aīa: t si pars aliqua: vtrū ꝓpria q̄dā sit preter ꝓsuetas dici: t dictas: aut harū vna aliqua sit.

¶ Posq̄ Arist. in precedenti tractatu determinauit de intellectiuo: nunc in hoc tractatu secūdo huius tertij determinat de ſm locum motiuo: t continet quatuor capitula In quorū primo determinat de principio motiuo ſm locum inquirendo t arguēdo: in secundo de eo determinat ſm veritatē: in tertio cōparat adinuicē aliquas aīe potētias. i. vegetatiuā t sensitiuā: in quarto ostēdit: q̄ est ī possibile corpus aialis esse corpus simplex. 2m capitulū ibi. (Videt aūt duo hec.) tertiū ibi. (Vegetatiuā quidez.) quartū ibi. (Nō aūt impossibile.) Primū caplm principaliter diuidit in duas ptes: in quarū ꝑma ponunt t īmprobant distinctiones antiquoꝝ de potētijs aīe. In scda disputatiue ingrit de principio ſm locū motiuo. ibi. (Et etiā de quo.) Prima pars adhuc diuidit in duas: qz primo premittit intētū ꝓtinuando se ad ꝓcedētia. Secundo adducit distinctiones antiquoꝝ de potētijs aīe ibi. (Hz aūt dubitationē.) Dicit de ꝑma. (Quoniā aūt aīa que est animalitū est diffinita. i. distincta ſm duas potētias: qz t discretio qō est opus intelligentie: t sensus. i. sentire sunt illa er qb⁹ arguimus aīam animaliū ſm dictas potētias. i. intellectū t sensum diuersificari: adhuc anima animaliū distinguitur in mouēdo motū ſm locū per potentiaz ſm locū motiuam: de sensu quidem t intellectu determinata sint tāta. De mouente autem potentia speculanduz est: qd forte sit anime. Et primo vtrū sit vna quedā pars ipsius anime separabilis ab aliꝑs aut magnitudine. i. subiecto t nō solū ratione: vt posuit Plato: aut ratione. i. solum ideſt diffinitione: aut sit omnis ideſt tota anima. Secundo si potentia ſm locum motiua sit pars aliqua anime: vtrum sit pars anime propria: que vel pro etiā sit preter partes consuetas dici t dictas: aut sit vna aliqua harum: sciz consuetarū dici: vel dictarum.

¶ Atq̄ hic existit cōtinuo dubitatio: dubitabitq̄ nō iniuria q̄spiā: quenam ptes anime: t quot oporteat dicere. Nā ifinite quodāmodo t nō he solū esse vident: quas diuidēdo quidā dixerunt rōnis inquā participeps t irascēdi ac cupiēdi principiū: velut alū rōnis particeps: t rōnis expers.

E.cō. 41 ¶ Habet aūt dubitationē mox: quomodo oporteat partes aīe dicere: t quot sunt: modo enim quodā infinite videtur: t nō solū quas dicunt quidā determinantes rōcinatiuum: t irascibilē: t appetitiuā: hi aūt rationem habentem t irrationabilem.

¶ Adducit distinctiones antiquoꝝ de potentijs anime. t diuidit in duas partes: quia primo ponit illas distinctiones. secūdo eas reprobat ibi. (Secūdū eni differētias.) De prima dicit q̄ mor aūt habet dubitationē quomodo oportet dicere. i. distinguere partes potētiales anime: t quot sunt. q: quodā enim modo vident esse infinite hi⁹ partes: t nō solū ille quas quidā dicunt determinātes. i. distinguētes potētias anime i ratiocinatiuā: t irascibilē: t appetitiuā. i. cōcupiscibilē. Hi aūt. s. alij in rationem habentē t irrationabilē. ¶ Intelligendū primo: q: Arist. dicit q̄ potētie anime quodāmodo vident esse infinite: q: potētie anime dupliciter possunt distingui. Uno modo ꝑz genera sua: alio mō ſm spēs spālissimas. Si distinguant ſm sua genera: sic sūt pauce numero: vt patuit supra. Si aūt distinguant ſm spēs spālissimas hoc iterū dupliciter. Uno mō ſm se: t sic nō sunt valde multe vt post apparebit. Alio modo possunt distingui ſm specificā distinctionem suoꝝ accidētiū: t sic sunt valde multe t quodāmodo infinite: nō q̄ in rei veritate sint infinite: sed videtur esse infinite: q: earū numerus nō nisi cū magna difficultate ꝓpter ipsarū multitudinē sciri potest. ¶ Intelligendū scōo: q̄ Arj. duas posuit distinctiones antiquoꝝ de potētijs aīe. Prima fuit Platonis ſm Cōmē. q̄ potentiarū aīe alia est rōnalis: alia irascibilis: t alia cōcupiscibilis. Secūda fuit quoꝝdā aliorꝝ antiquoꝝ q̄ potentiarū aīe alia est rōnalis: t alia irrōnalis.

¶ Per differētias eni quib⁹ hasce diuidūt t separāt partes t alie partes esse vident: que maiorē inter sese q̄z dicte distantiā habent. Uegetatiua inquā que quidē t plantis t vniuersis animalibus inest: t sensitiua: quam nec vt rationis expertem: nec vt eiusdem participē quisq̄z facile ponet.

¶ Secūdū eni differētias: per quas has separāt t alie vident ptes maiorē his differentiā habētes: de quibus t nūc dictū est. Uegetatiua autē: que cum plantis inest: t omnibus viuentib⁹: t sensitiua: quaz neq̄ sicut irrationabilē: neq̄ sicut rationē habētem ponet quis vtiq̄ facile.

¶ Reprobat illas distinctiones: t diuidit in tres partes sicut eas reprobat per tres rōnes ostēdēdo eas esse īsufficientes t si ꝓhēdere oēs potētias aīe. scda ibi. (Adhuc aūt fantastica.) tertia ibi. (Adhuc āt appetitiua.) ¶ De ꝑma adducit ꝑmā rōnē que est talis. Potentia vegetatiua: que inuenit in plātis: t potētia sensitiua: que inuenit in brutis: sunt potētie anime: quarū nulla est rōnalis vel irrationalis: ꝯcupiscibilis vel irascibilis. quare cē. Dicit ergo. Fm enim dīas: per quas antiq separāt t distingūt has aīe potētias: t alie vident esse ptes aīe potētiales habentes maiorē dīaz his potētijs: de q̄bus t nūc dictū est in distinctionib⁹ illoꝝ antiquoꝝ: vegetatiua. n. potētia q̄ t in plātis inest: t oīb⁹ aliꝑs viuētib⁹: t sensitiua. s. brutorū sunt hi⁹: quā neq̄ sicut irrōnalē: neq̄ sicut rōnē habē ponet quis vtiq̄ facile. s. aliquarū ipsarū esse.

Sed hic

Sed hic dubitaf. vtr̄ ois potētia aīe sit rōnalis vl irrōnalis: t vī q̄ sic auctoritate Ari. i eth. ponētis illā distinctionē tāq̄z sufficiētē. Rīdet Egidius di. q̄ sicut rōnale t irrōnale si sumant vt sūt dīe diuisiue de q̄ie sube: diuidunt idē genus: puta aīal: nec cōpetunt nisi aīali: sic si sumant vt sunt dīe diuisiue potētiarū aīe diuidūt solū potētias eiusdē aīe. s. aīe hūane. Propter qđ aduertendū est q̄ potētiaꝝ aīe: quedam est rōnalis per essentiā: vt intellus t voluntas: quedā ē rōnalis per ꝑticipationē: vt sensus t appetitus: qui sunt cōiuncti rōni t apti ei obedire: quedaz vō est irrōnalis p ꝑticipationē vt vegetatiua hois q̄ ꝯiungif rōni: sed nō est apta ei obedire. In aliꝑs aūt viuētibus ab hoīe nō reperif potētia ꝑticipie rōnalis aut irrōnalis. Et quo ꝑz q̄ nō dak po⁹ irrōnalis p essentiā. Et ex hoc apparet rīsio ad dubiū. vz q̄ lz illa distinctio potētiaꝝ aīe sit sufficiens ad ꝓpositum Ari. i. li. ethi. vbi logf solū ō potētijs aīe humane: nō tñ est sufficiēs ad ꝓpositū Ari. h q logf nāli ō potētijs aīe. Apparet vlterius q̄ nec distinctio alia Pla. ē sufficiēs q: si cōcupiscibile t irascibile capiant vt distinguūf ꝯ rōne: nō reperiunt nisi i hoīe: q̄re īsufficiētioꝝ ē distinctō Pla. q̄z alia: q: lz alia si ꝓhēdat oēs potētias aīe: ꝓhēdit tñ oēs potētias aīe hūane. ista āt nec ꝓhēdit oēs potētias aīe: nec oēs potētias aīe hūane: ꝑz solū potētias aīe hūane rōnalis per essentiā vel participationem: vt ꝑz ex dictis.

¶ Preterea imaginatiua: qua rōne quidē ab omnibus est diuersa. Cui vero sit iūgēda vt sit idē qō illa: aut a qua est seiungēda vt sit alia ab illa. magnā dubitatiōez hz. pfecto si gs seiūctas aīe ptes sepataſq̄ ponat.

¶ Adhuc autē t fantastica que per esse quidem ab omnibus altera est.

E.cō. 42 ¶ Cui aūt harū eadē. vel alta sūt: hz multā dubitationē: si aliqs ponat separatas aīe.

¶ Adducit scdaz rōnē q̄ est: q̄ potētia fantastica: que ē in brutis est potētia aīe: t tñ nō est aliq̄ illarū enumerataꝝ p illos antiquos: q̄re cē. Dicit g. Adhuc aūt fantastica potētia q̄ per esse qdez. i. diffonē est altera ab oībus aliꝑs potētijs aīe: cui aūt hanc potentiaꝝ aīe. s. rōnali vel irrōnali sit eadē vel altera multā hz dubitationē: t pro ēt si aliqs pōat partes anime separatas. s. loco t subiecto: vt posuit Plato: t nō solū rōne. ¶ Intelligendū q̄ fantasia que est in brutis nō est rōnalis nec irrōnalis: vt ꝑz ex dictis: nec ꝯcupiscibilis nec irascibilis: t si hoc verū est vbi distinguaf ab aliꝑs potentij aīe rōne: adhuc magis hoc verū erit vbi distinguaf ratione t etiam subiecto.

Hic tamē dubitaf: q: vī q̄ fātasia canis sit rō nalis p participationē: q: canis disciplinatus per fantasiā obedit dño suo: q̄ est agens cū rōne. ergo cē. ¶ Rīdet q̄ sicut bruta nō hñt ꝓprie disciplinā: sic nec hñt obedietiā. ꝓpe loq̄ndo de obedietia: cū sit hi⁹ moralis: q̄ i solo hoīe reperif. Si tñ large loq̄ndo ꝓcedere vellemus bruta perfecta hñre prudentiā t obedientiā: ex eo q̄ per fantasiā ōterminate operanf: sicut per nām inclinanf: aut ab aliquo īstructa sunt opari debere: tūc dicere debemus q̄ nō ex hoc solo qđ aliqua potētia rōnalis per participationē q: pōt vel est apta obedire rōni: sed q: coniungif rationi t est apta ei obedire: vt dcm fuit supra: sic aūt nō est de fantasia canis vt ꝑz. quare cē.

¶ Insup appetitiua: que t rōne t vi alia diuersaq̄ sine dubio ab vniuersis eē videf. Absurdū āt est hanc a ceteris diuellere potibus: fit eni t in participe rationis volūtas: t in ratione vacāte cupiditas atq̄ ira. Nō si tres in partes diuiditur anima: in vnaq̄q̄ profecto partium inerit appetitus.

¶ Adhuc autem t appetitiua que t rōne t potentia altera videf vtiq̄ esse ab omnibus t inconueniēs vtiq̄ hanc sequestrare. In ratiocinatiua eni voluntas fit cū in irrationabili t concupiscentia: t ira. Si autē tria in anima: in vnoquoq̄ erit appetitus.

¶ Ponit tertiā rōnē: que magis vī ꝓcedere ꝯ distinctionē Platonis q̄ est talis. Triplex est po⁹ appetitiua. s. volūtas: ꝯcupiscibilis: t irascibilis. ergo male pōit solū duplicē: dicit igit. Adhuc aūt appetitiua q̄ t rōne t po⁹. s. actiua alia vtiq̄ vī esse ab oib⁹ aliꝑs potētijs aīe: t iconueniēs est vtiq̄ hāc seq̄strare. s. solū in duas ptes: cū sint tres: qđ ꝑz q: in rōcinatiua aūt aīa sit volūtas: cuz in aīa aūt irrōnali: q: sensitiua: sit cōcupiscētia t ira. i. cōcupiscibilis t irascibilis: si āt hec tria sīt i aīa. i. he tres vtutes appetitiue: tūc in vnoq̄z hoīe: ex quo hz aīaz rōcinatiuā t sensitiuā erit appetit⁹ triplex. s. vn⁹ intellīu⁹: t duo sēsitiui.

Hic dubitaf qualr i hoīe triplex repīt po⁹ appetitiua: t tripler repīt appetit⁹ t quo distinguunt. Dōm q̄ sicut appetitus nāliter impressaz: vt appetitus ad locū deorsum gravitatē: t ita de aliꝑs: sic appetitus aīalis segt formam aīalem apprehensaz: t q̄ apprehēsio aīe est duplex. s. intellectiua: t sensitiua: ō prima facie est duplex po⁹ appetitiua. s. aīe intellectiue q̄ dī volūtas: t aīe sensitiue: t silr duplex ē appetitus. videlz intellectiu⁹ q̄ sequif cognitionē intellus t sensitiuus qui sequif cognitionē sensus. ¶ Sed vlteri⁹ potentia appetitiua aīe sensitiue: t silr appetitus sensitiu⁹ est duplex. s. cōcupiscibilis t irascibilis: t he due potētie appetitiue sic distinguunt: quī sicut ignis nō ꝑ eadē ꝑtutem mouef sursuz t agit in ꝯria: q̄ pōt ipm ipedire in tali motu: ꝑz ꝑ aliā t aliā. Cūī p leuitatē mouef sursuz: t p caliditatē agit in ꝯria ipsius a tali motu impeditiua: sic aīalia non per eadē ꝑtutē appetitiuā ꝛsiderāt ꝓsequant bonū desideriū: ꝑz p diuersam t vbi grā. Leo per vnā virtutē appetitiuā desiderat moueri ad cibū sibi cōuenientē: t hec dī concupiscibilis: p alia vo ꝛsiderat aggredi bestias: q̄ nitunt ipsuz ipedire: ne talē cibū adipiscat: t hec dī irascibilis: t q̄libz istaꝝ hz ꝓsecutionē t ꝓpriā fugā: quī sicut graue p eadē vtutē recedit a loco sursum: t accedit ad locū deorsuz. s. grauitatē: sic aial p eadē ꝑtutem appetitiuā desiderat: t ꝓsequt qō fuit apprehensibile tāq̄ ꝯueniēs: abominat āt t fugit qō fuit apprehensū tāq̄ disconueniēs: desideriū q̄ est ꝓsecutio ipsi⁹ cōcupiscibilis t abolitio eius fuga. Silr p eandē vtutē aial audet t aggredit ipeditiua ipsius a bono desiderato: dum ꝑsperat posse ea supare: t timet nō aggrediendo. dū de victoria desperat: sic q̄ audacia t spes sunt ꝓsecutio ipsius irascibilis: timor aūt t desperatio sūt fuga ipsi⁹. ¶ Et si q̄rat. q̄re appetitus itellectiu⁹ est vn⁹ t idiuisus: sensitiu⁹ āt ē diuisus t plificat. ¶ Rīdet q̄ huj⁹ cā ē: q: itellus apprehēdit bonū sub rōne vlī: sensus vo sub rōne ꝑticulari: mō vle aggregate q̄ ꝑticularia didūt. ¶ Et si vlteri⁹ q̄rat: vtr̄ det volūtas actiua t volūtas passiua: si det ē itellus agēs t intellus possibilis. ¶ Quidā tenēt q̄ sic: sed melī vī esse dicendū: q̄ eadē voluntas est actiua t passiua respectu eiusdē actus. s. volitiōis vel nolitionis: quē agit t recipit in seipsa: nec in hoc requirit aliud determinans

nisi seipsam. De hoc tamen alibi plenius inquirendum.

¶ Sed vt redeam⁹ vñ digressi sumus: qd est id: qõ mouet ipsum: an aial loco: quo õ nunc disputatio nostra est instituta: motu nãq; eo: quo incremẽta decremẽtaq; suscipiuntur: qui quidem omnibus animantibus inest: id mouere sane videtur: qõ vniuersis inest elsdẽ: principiũ inquã generãdi ac nutriendi: de respiratione aũt expiratiõeue & sõno atq; vigilia posterius cõsiderare oportet. Hã & hec ipsa magnã dubitationem difficultatẽq; habẽt. Nunc est de motu ad locũ accõmodato cõsideranduz: quid nam id tandem sit: quod ipsum aial motu mouet progrediendi.

T.cõ. 43

¶ Et etiã de quo nũc sermo instat: quid sit te mouens ẽm locũ animal est. Scõz qdẽ igitur augmẽtũ & decrementũ motum: qõ oibus inest. Videbit vtiq; mouere generatiuũ & vegetatiuũ: de respiratiõe aũt & expiratione: & somno & vigilia posteri⁹ pspiciẽdũ. Habẽt eni & hec dubitationẽ mltã.

T.cõ. 44

¶ Sed õ motu ẽz locũ: quid sit mouẽs animal ẽm processiuũ motũ considerandum.

¶ Dic inquirit de principio motiuo ẽm locũ dubitãdo & arguẽdo: & diuidit in duas ptes: qr ẽmo continuat se ad dicenda. scõo exequit de intẽto ibi. (Qõ qdẽ ergo.)

¶ De prĩa dicit q; etiã inquirẽdũ est de eo de quo nunc instat sermo vz q; sit mouẽs aial motu ẽm locũ: Fm quidem enim augmentũ & decrementum motũ mouet aial p principiũ qõ inest oibus. s. viuẽtibus. vnde generatiuũ & vegetatiuũ: qõ inest oibus viuẽtib⁹ videbit vtiq; mouere. s. aial motu augmenti & decrementi. De respiratione autẽ & expiratione: & somno & vigilia posterius perspiciẽdum est: hñt eni & hec dubitationẽ multã: sed de motu ẽz locũ qd est mouẽs aial Fm motũ ꝓgressiuũ ẽ ꝓsiderãdũ.

¶ Patet itaq; non esse ipsaz potẽtiã nutriendi. Hã alicuius gratia semp hic motus efficit: estq; cũ imaginatiõe: vel appetitu nihil enim nõ appetẽs: aut fugiens hoc motu cietur: nisi forsitan vi. Preterea plãte q̃q; tali cierent profecto motu: partẽq; aliquã ad hunc motũ vt istrumẽtũ haberẽt.

¶ Quod quidẽ igitur nõ vegetatiua potẽtia mãifestũ. Semper eni propter aliquid mot⁹ hic: & aut cũ fantasia: aut appetitu est. Nihil enim nõ appetens: aut fugiens movetur: ẽz aut violentia. Amplius & plante vtiq; eẽnt motiue tali motu: & vtiq; hẽrẽt aliquã partem organicã ad motum hunc.

¶ Prosequit de intento & diuiditur in quattuor ptes. in quarũ ꝑma arguit q; ꝓncipiũ motus progressiui in aiali non est potentia vegetatiua: in scõa q; nõ est potẽtia sensitiua: in tertia q; non est intellectus: in quarta q; non est appetitus. scõa ibi. (Similr aũt neq;.) tertia ibi. (At vo neq; ratiocinatiua. quarta ibi. (At vero neq; appetitus.)

¶ De prĩa arguit q; potentia vegetatiua nõ sit ꝓncipiũ motus processiui: & arguit sic. Omnis motus processiuus fit per appetitum & fantasiã alicuius extrinseci distantis ab animali: sed potentie vegetatiue non competit fantasia nec appetitus. ergo potentia vegetatiua non est principiũ motus processiui: pz ꝫntia cũ minori: & maiori: declaratur ĩlittera. ¶ Et confirmat hec rõ q; si potentia vegetatiua esset principiuz talis motus: cũ plante habeant potentiam vegetatiuã: tũc sequeret q; plante motu progressiuo moverent: & per cõsequẽs haberent organa necessaria ad talem motũ: vt pedes vel alas: consequens ẽ falsum: quare & ĉ. ¶ Dicit ergo q; quidẽ ergo non vegetatiua potentia. s. sit ꝓncipiũ motus processiui in animali est manifestum: semper enim hic motus est ꝓp aliquid & est aut cũ fantasia quantũ ad obiecta ꝑsentia: aut cuz appetitu quantũ ad obiecta ꝑsentia: qõ ꝓbat: qr nihil non appetens ꝺlectabile: aut fugiẽs. i. abominans tristabile mouetur hoc motu: sed aut violentia. s. mouetur.

¶ Pari modo nec ipm sentiẽdi vim motꝰ hꝰluscre principiũ esse constat. Sunt enim animalium multa: que sensum quidẽ hñt manẽt tamẽ: & semp ĩmobilia sunt. Quod si natura nihil facit frustra: neq; necessariorũ quicq; omittit nisi i aialibus mẽbris captis ac imperfectis: atq; aialiuz hec & pfecta sunt & nõ mẽbris capta: cuius id iudiciũ est: & generant enim & statum decremẽ taq; suscipiunt: haberent & eas ipsa pfecto ptes que progrediendi sunt instrumẽta.

T.cõ. 45

¶ Similiter aũt neq; sensitiuũ. Multa eni sũt aliũ. que sensuz quidẽ habẽt: manentia autẽ sunt & ĩmobilia per finẽ. Si igĩt natura fruſtra facit nihil: neq; deficit in necessarijs: nisi i orbatis & impfectis. Hmõi ãt animaliũ pfecta & non orbata sunt. Signũ autez est: quia generativa quidem sunt: & augmentum habent & decremẽtuz: quare & hñt vtiq; partes organicas processiõis.

¶ Secundo arguit q; potẽtia sensitiua nõ sit ꝓncipiũ motus processiui: & arguit sic. Aliqua habent potentiam sensitiuã: que tamẽ non sunt mobilia tali motu. ergo ĉ. assumptũ patet de animalibus multis: que ẽz sunt mobilia i loco ẽm dilatationẽ & constrictionẽ: nõ tamen sunt mobilia motu processiuo & loco ad locum. dicit igitur. similiter aũt neq; sensitiuũ. scz est principiũ motus processiui: quia multa enim sunt animaliuz: que sensum quidẽ habent: manentia autem & ĩmobilia sunt ꝑ finem. idest vsq; ad finem vite eorum. ¶ Et quia aliquis posset cauillare dicendo: q; talia animalia licet habeant ꝓncipiũ motus ẽm locum: videlicet potentiã sensitiuã: non tamẽ mouentur tali motu: quia non habent organa ad ipsum requisita: vt pedes vel alia huiusmodi: hoc remouet dicẽs. Igĩt si ꝓ q; natura nihil facit fruſtra: neq; deficit in necessarijs nisi in impfectis & orbatis in ꝓpria spẽ: hmõi aũt aialiũ: & qbus argutũ est pfecta sũt in sua spẽ: & non sunt orbitates in eis: signũ aũt huius est: qr quedam eorum sunt generativa & hñt augmẽtũ & decremẽtũ: & breuiter oĩa que cõpetunt ꝓprie speciei: grẽ si haberent potẽtiã ẽm locum motiuam: & pro etis haberent vtiq; partes organicas

es organicas processionis. Aliter enim aut natura in eis aliquid fecisset fruſtra. s. dando eis potentiam ẽm locũ motiuam: que nunq; posset ẽm locum mouere: aut defecisset in necessarijs: non dando eis organa: quibus potẽtia ẽm locum motiua indiget: vt ereat ad opus.

¶ At vero neq; ratiocinandi vis & id qõ ẽ intellectus appellat: principiuz est mouẽdi: itell's eni cõtẽplatiuus nihil eorũ: q; sub actionẽ cadũt cõtẽplat: neq; dicit qcq; oino si fit fugiendũ: an persequendũ. At motus semp aut fugientis: aut persequẽtis qppiã est. Actiu⁹ etiã cum rez aliquã huiuscemodi contemplat: inde iam fugere: aut persequi iubet: attamẽ si res illa terribilis sit: coz ipsuz mouetur: sin afficiens voluptate: ps

T.cõ. 46

aliqua alia corporis agitatur.

¶ At vero neq; rõcinativa: & vocatus intellectus est mouens. Speculativus quidez igĩt nihil speculat actuale: neq; dicit õ fugibili & psequibili. Semp aũt motus aut fugientis: aut psequẽtib⁹ aliqd est. Sz neq; cũ speculat⁹ fuerit aliqd hmõi iam precipit aut prosequi: aut fugere. puta cũ multotiẽs itelligit terribile aliqd: aut õlectabile nõ iubet ãt timeꝛ: ẽz coz mouet. Si ãt õlectabile moueat appetitũ: alt'a aliqua ps.

¶ Tertio arguit q; intellectus nõ est principium motus processiui: & diuidit in duas partes: qr primo arguit de intellectu speculatiuo. secũdo õ intellectu practico. ibi. (Amplius & pcipiẽte.) ¶ De ꝑma dicit. At vero neq; rõcinativa. i. ĩtellectiua potẽtia & vocatus intellectus est mouẽs animal motu processiuo: & hoc primo arguit de intellectu speculativo: qr speculativus qdem enim intellectus nihil speculatur actuale. i. agibile cuz non ordinetur ad opus: neq; dicit aliquid de fugibili & prosequibili. i. non precipit prosecutionẽ vel fugam que fit per motum processiuum. semp autẽ motus ꝓcessivus est fugientis aut ꝑsequentis aliquid. Et subdit ad maiorem declarationez q; intell's speculatiu⁹ cũ speculatus fuerit aliqd hmõi fugibile aut psequibile. neq; pro non iam precipit aut pseq aut fugere. puta multotiens intelligit terribile aliquid: aut delectabile: nõ iubet autem timere illud terribile: ẽz coz mouet. si debet esse fuga terribilis per virtutem aliã ab intellectu speculativo. Si autem delectabile aliquis psequatur mouet aliqua altera pars vz epar. ¶ Et hoc dicit propter opionẽ Platonis: qui posuit virtutem irascibilem in corde: & concupiscibilẽ in epate. Jn hoc ergo stat vis huius rõnis: q; q; intellectus speculativus nõ precipit prosecutionem aut fugam: que fit per motum processiuum ideo non est principium istius motus.

¶ Preterea itell's nõnũq; iubet: rõq; fugere aliqd: aut psequi dicit: at non obtẽperat hõ: neq; mouet: ẽz agit cupiditate: vt i ipo fieri solet in cõtinẽte: oino aũt psepe fieri videmus: vt nõ medeat hisce: qui medicinã habet: nec hisce cõficiat statuã: qui statuariã habet artẽ. Propterea q; nõ ars ipa nesc; scia: ẽz aliqd aliud hãc hz vi & potẽtiã: vt per ipsam artẽ aliqd: scientiam q; agatur.

¶ Amplius & precipiẽte intellectu: & dicẽte intelligibilia fugere: aliqd autẽ psequi: nõ mouet: sed cõcupiscentia agit: vt incõtinẽs & totalr aũt videmus: quoniã habens medicatiuã non sanat tanq; alterius quidez propriũ sit agere ẽm scientiã: ẽz nõ sentire.

T.cõ. 47

¶ Idem arguit de intellectu practico dicens. Amplius & pcipiente intellectu. s. practico & dicente aliquẽ fugere in telligibilia ab eo: aliquid aũt psequi: nõ mouet. s. ille hõ exequendo qõ precipit practicus intellectus: cauẽdo mala: & imitando bona: sed multotiens ẽm concupiscentiã sensualẽ agit & operat oppositũ vt incõtinẽs: ex quo pz q; intellectus practicus nõ est ꝓncipiuz talis motus. ¶ Et istud cõfirmat Aristo. alia rõne dicens. Et totalr aũt videmus: qm̃ habens artem medicatiuã nõ sanat: multotiens eni medicus egrotãs nõ operat vt precipit ars medicine vitãdo nociua & iubẽdo pficua. sed oppositũ facit in sequendo appetitũ sensualẽ: quare tũc nõ sanat tãquã agere ẽm sciam alterius qdẽ sit ꝓprium. s. appetitus: ẽz nõ sentire. ¶ Jntelligendũ q; rõ stat in isto: si intell's practicus esset ꝓncipiũ motus processiui: tũc hõ semp operaretur vt preciperet practicus intell's: ꝙs experimur falsum in incõtinentibus: & medicis egrotantibus.

¶ At vero nec appetit⁹ auctoz atq; pticeps huius est motiõis: cõtinentes eni q̃q; ap petunt atq; cupiũt: non tamen agunt: ea q̃ cupiunt: sed intellectum ipsum sequuntur rationiq; obtemperant.

¶ At vero neq; appetitus hmõi motus dictus est: abstinentes enim appetentes & cõ cupiscentes nõ operantur: quorum appetitum hẽbant: sed cõsequuntur intellectũ.

T.cõ. 48

¶ Quarto arguit q; appetit⁹ nõ sit motus processiui dicẽs. At vo neq; appetitus est õis hmõi mot⁹: qr si sic: tũc homines i actiõib⁹ suis sp sequerent appetitũ: ꝙs ẽ falsũ. abstinẽtes eni sunt, appetentes appetitu sensuali: & cõcupiscentes venerea: vel alia hmõi õlectabilia: & tñ nõ operant ea: quorũ hãbent appetitum: sed sequuntur in suis operatiõibus intellectũ: cuius ratio dictat oppositum.

Dubitat hic. vtrũ intellect⁹ speculatiuus & intellectus practicus sint potẽtie aie realiꝫ distincte. Arguitur q; sic. ¶ Primo ex distinctione suoꝝ actuum: qr intellectus speculativus non percipit fugam aut prosecutionem: intellectus aũt practicus sic per Ari. in littera. ¶ Scõo ex distinctione suoꝝ obiectoz: qr obz intellectus speculativi est ens seu verum speculabile intellectus autẽ practici obiectum est verum operabile a nobis. ¶ Tertio ex pte suoꝝ finiũ: qr finis speculativi intellectus est veritas: finis aũt practici est operatio extrinseca. ¶ Jn oppositũ arguit: qr si intellectus speculativus & practicus essent potentie realr distincte: tũc sequeretur q; eiusdem anime essent quattuor itellectus: ẽz duo agentes. & duo possibiles: quorũ alteri essent speculativi & alteri practici: ꝙs est nõ cõcessum: & ꝙntia est manifesta.

Pro dubio premittendũ primo: q; intellect⁹ speculativus seu practicus tripliciter potest capi. ẽz pro potentia intellectiua: pro habitu intellectuali: & pro aggregato ex vtriq;. ¶ Premittẽdũ scõo: q; ex pte oboz intellectus & volũtas distinguuntur qm̃ obz itell's est ens seu verũ: obm aũt volũtatis ẽ bonũ.

¶ Premittendū tertio q̄ spēs intelligibilis multiplicit̄ hz nolā sz diuersis respectibus. nā dr intellectus in actu vt p eā itellis polis ducit ꝛ potētia ad actū: ꝛ dr intellis in habitu. p quātō remanet in intellu post actualē cōsiderationē: dr aūt itellis speculatiu⁹ vt ordinat̄ cognitionē entis speculabilis vt sunt celū elēntū ꝛ alia hmōi speculabilia: q̄ vt talia nō sunt a nobis opabilia: sz dr intellectus practicus vt in cognitionez entis practici ordinat̄ opabilis a nobis p̄m q̄ hmōi: sicut sūt sanitas domus ꝛ reliqua talia: ꝛ addit̄ p̄m q̄ hmōi qz nō incōuenit eādē rē eē ens speculabile ꝛ opabile diuersimode: vñ ad eādē sanitatē efficiēdā ꝯcurrit ars ꝛ nā: vt ē ab arte: ē ens opabile: vt vō ē a nā: ens speculabile dr eē. ¶ Premittēdū 4⁰ q̄ nō solū spēs intelligibiles firmate ī intellu habit⁹ nominant̄: sz ēt quedaz qualitates in intellectu ꝓducter frequētatis actib⁹ eius habilitātes ipm ad ꝓmpte ac facilit̄r ꝓducēdū ꝓfectes act⁹: vt sūt habit⁹ virtutū itellectualiū: sicut ex libro ethicoꝝ colligit̄ pōt ꝛ ḥ verius habit⁹ itellectuales nolant q̄z spēs itelligibiles. ¶ Quib⁹ p̄missis teneri pñt iste ꝯclones. ¶ Prīa ꝯclo talis ē. La pīdo intellm speculatiuū ꝛ intellm practicū solū. p⁹ itellectiua nō distinguūt realr: sz solū rōne q̄ distinguāt rōne pz: sz q̄ nō distiguāt realr. ꝓbat: q̄ intellis polis est practic⁹ ꝛ speculatiuus. q̄ ꝛc. pz ꝓnia ꝛ assumptū. ꝓbat: q̄ itellis polis est oia fieri. q̄ recipit habit⁹ speculatiuos ꝛ practicos: ꝛ cognoscit speculabilia ꝛ opabilia: ꝛ vt cogñscit speculabilia dr speculatiu⁹: opabilia āt practic⁹ ergo ꝛc. ¶ Scōa ꝯclo. Intellis speculatiu⁹ ꝛ intellis practic⁹ sumpti p habitib⁹ itellectualib⁹ realr distinguunt. pz de habitibus sciaꝝ speculatinaꝝ: sicut st̄ metaphysica: mathematica: ꝛ nālis: ꝛ de habitibus sciaꝝ practicaꝝ: vt sunt scie morales: medicina: ꝛ alie hmōi: q̄ realr distinguuntur. ¶ Tertia ꝯclo: segr̄ q̄ intellis speculatiu⁹ ꝛ itellis practicus sumpti ꝓ aggregatis ex po⁹ itellectiua ꝛ habitu intellectuali realr distinguunt. pz q̄: idudūt formas realr distinctas. ¶ Quarta ꝯclo rñsiua. itellis speculatiuus ꝛ intellis practicus nō sūt potētie ale realr distincte. pz ex dictis. ¶ Rōnes aūt ad oppositū facte solū ꝓbāt q̄ distinguunt rōne: ꝛ hoc est concedendū. vt pz ex dictis.

¶ Vident igit̄ duo hec eē mouēcia: vel appetitus: vel intellect⁹: si quis imaginationē vt quandā itellectionē esse ponat. nā ꝛ homines magis imaginationē q̄z sciam plerūq̄ sequūtur: ꝛ in ceteris aīalibus nō intellectio neq̄ rō: sed imaginatio inest. Hec igit̄ ambo intellectus ꝛ appetitus mouendi motu dicto principia sunt.

¶ Vident āt duo hec mouēcia: aut appetitus aut itellis. Si aliqs fātasiā posuerit: siē intelligentiā quādā. Multa enī p̄ter sciaz sequunt̄ fantasias: ꝛ in alijs aīalib⁹ nō itelligētia neq̄ rō ē: sz fātasia: vtraq̄ hec ergo motiua hz locū intellectus: ꝛ appetitus.

¶ Istud est scīm caplm huius tractatus: in quo Arist. ꝛterminat p̄m veritatē ꝛ p̄ncipio motus hz locū: ꝛ ꝓtinet duas ptes p̄ncipales. in quaꝝ ꝓma ondit que sūt ꝑncipia mouentia motu p̄m locū. scōo ꝛterminat numerum ꝛ ordinē eoꝝ: q̄ ꝯcurrūt ad talē motū ibi. (Quī aūt tria sunt.) Prīma ī duas: q: ꝓmo facit q̄d dcm ē. Scōo reuertit̄ ad ꝓbandū distinctiones potētiaꝝ ale supius positas. ibi. (Diuidētib⁹ aūt.) Prīma adhuc ī duas: q: ꝓio ondit q̄ intellis ꝛ appetitus sūt mouentia aīal motu p̄m locū. scōo reducit hec mouentia ad vnum mouens. ibi. (Appetibile enim.) Prima iterū in duas: q: ꝓmo p̄mittit quod intendit. scōo declarat ibi. (Intellectus autez).

¶ De prima dicit: q̄ vr aūt hec duo mouentia motu hz locū. s. aut appetitus aut intellectus: ꝛ hoc si aliquis posuerit fantasiam sicut quandā intelligentiā: ꝛ eam cōprehendat sub intellectu. dico aūt si aliquis posuerit fantasma ꝛc. quia multa enim operant̄ hoīs ꝓeter sciam: in quibus sequūtur fantasias suas: ꝛ in alijs aīalibus ab homine non est intelligentia neq̄ ratio. sed fantasia. vtraq̄ ergo hec sunt motiua p̄m locuz. s. intellectus ꝛ appetit⁹.

¶ Intelligendum q̄ sicut ad apprehensionem intellectus multotiens sequitur motus sic ad apprehensionez fantasie multotiens sequitur motus: quare si volumus fantasiam tolerare sub intellectu ꝓpter aliqualem eorum similitudinem adinuicez. tunc erunt duo p̄ncipia motus ꝓcessiui: ꝛ vniuersaliter cuiu⁹cunq̄ motus p̄m locum sc̄z intellectus ꝛ appetit⁹: sed si volumus distiguere intellectum a fantasia: tunc erunt tria p̄ncipia sc̄z intellectus: fantasia: ꝛ appetitus.

¶ Intellect⁹ is inquā: qui alicuius grā rōcinat̄: q̄z p̄ncipiū est agēdi. Atq̄ hic sine ab intellectu cōtemplatiuo differt. Appetitus ēt ois alicui⁹ est grā: cuius eni est appetitio: id est p̄ncipiū itellect⁹ actiui: ar ipm vltimū p̄ncipiū est actiōis: quare nō sine rōne p̄ncipia mouēdi vident hec eē duo appetit⁹ iquā ꝛ mēs ea: q̄ p̄ncipiū ē agēdi.

¶ Intellect⁹ aūt qui pp aliquid rōcinatur: ꝛ qui practicus est. Differt aūt a speculatiuo p̄m finē: ꝛ appetitus pp aliqd ois est. Cuius eni appetitus: hoc p̄ncipiū practici intellectus: vltimū aūt p̄ncipiū actiōis est: quare rationabiliter hec duo videntur mouentia: appetit⁹ ꝛ intelligētia practica. T.cō. 49

¶ Declarat q̄d dixerat oñendo q̄ intellectus practicus ꝛ appetitus: q: sunt pp aliqd sc̄z pp opus extrinsecum sūt principia motus p̄m locuz dicens. Intellectus aūt qui ratiocinat pp aliquid: ꝛ qui est practicus differunt a speculatiuo fine: q: finis intellectus speculatiui est veritas: finis aūt intellis practici est opus: ꝛ ois appetitus est ꝓpter aliquid: hoc enim cuius est appetitus. s. finis est principiū practici intellectus: vltimū aūt est principiū actiōis: quare rōnabiliter hec duo vident mouentia. s. appetitus ꝛ intelligentia practica. ¶ Intelligendum p̄mo p̄m Cōmentatorē cōmēto. 48. q̄ illud q̄d dominatur in isto motu ꝛ appropriat ei non est cognitio: cum multotiēs moueamur a desiderio: hz intellectus videt nos non debere moueri: neq̄z etiam q̄d dominatur in isto motu est desiderium: quia multi homines desiderant sed nō cōsequunt desiderium: sed intellectū. ¶ Ex quo pz q̄ nec solū intellectus: nec solum appetitus est p̄ncipiū motus p̄m locū: sed ambo simul sunt p̄ncipiū i tali motu: pp q̄d subdit Cōmētator: q̄ motus localis impossibile est attribui alteri istarum virtutum singulariter. ¶ Et apparet etiā q̄ vtraq̄ illarū habet introitum in mouendo: motus enī non fit sine desiderio: nec sine itellectu: aut imaginatiōe pz ergo q̄ si dz fieri mot⁹ p̄m locū: opz q̄ cōcurrant intellectus vel fantasia: qui comprehendant finem illius motus: ꝛ appetitus faciendi talem motuz pp illum finē. ¶ Propter q̄d dicit Alber. q̄ sufficiēs vlis cā illi⁹ mot⁹ ē aggregata ex duob⁹: quoꝝ vnū terminat ꝛ p̄cipit motū ꝛ est intellis

ꝛ est intellectus practicus vel fantasia loco illius: ꝛ alteꝝ exeq̄t motū: ꝛ est appetitus. Unde quotiēscūq̄ appetit⁹ intellectui vel fantasie cōsenserit motū ꝑcipiēti bus: tūc erit motus talis qualis est ꝓsensus appetitus ad intellm vel fantasiā. ¶ Intelligēdū scōo p̄ notitia illius littere illud cuius appetitus p̄ncipiū intellis practici: ꝛ vltimū ē p̄ncipiū actionis: q̄ vt hr scōo physicoꝝ finis ī opationib⁹ est sicut p̄n̄ in speculabilibus. nā sicut itellis speculatiuus p̄mo hz notitiā p̄ncipioꝝ. deinde p p̄ncipia venit ꝯclones: sic itellis practicus p̄mo accipit ipsuz finē cuius est appetitus. deide p ipsuz iuestigat ea que sunt ad finez ꝛ vltimū iuestigatū erit p̄n̄ sue actiōis. vbi gr̄a appetit⁹ desiderat sanitatē tāq̄ finē: tūc intellis practicus accipit hūc finē vz sanitatē tanq̄ p̄ncipiū: ꝛ per ipsum inuestigat ea que sunt ad finē. arguendo sic. Hoc corpus est sanandū: sed nō pōt sanari nisi per talē herbaz. q̄ talis herba ē inuenienda. sed nō pōt inueniri nisi eundo ad hortū: q̄ eū dū ē ad hortū. hoc igit̄ q̄ eūdū est ad hortū est vltio inuestigatū: ꝛ ab isto icipit actio: q̄ ꝓmo itur ad hortū: postea reperit herba: ꝛ vltimo iducit̄ sanitas. pz q̄ quo sanitas q̄ est finis cuius est appetitus est p̄ncipiū a quo icipit discurrere intellectus practicus inueniendo ea que sunt ad finem: ꝛ vlterius quo vltimū. id est vltimo inuentum per talem discursum est p̄ncipium actionis. i. illud a quo icipit operatio: per quā ꝛbet induci finis intentus.

¶ Ipsuz eni appetibile mouet: ꝛ ppea mēs mouet q̄d appetibile ipsius p̄ncipiū est. Imaginatio quoq̄ cū mouet: nō absq̄ appetitione mouet. Unuz igitur est id: quod mouet ipsum inquā appetitiuuz.

¶ Appetibile eni mouet: ꝛ pp hoc itelligētia mouet: q: p̄m hmōi: q̄d ē appetibile. T.cō. 50.

¶ Et fātasia āt cū moueat: ñ mouet sine appetitu. Unū igit̄ ē mouēs q̄d ē appetibile.

¶ Hic reducit plura mouentia ad vnū p̄ncipale mouēs: ꝛ cōtinet tres ptes. in p̄ma facit q̄d dcm est. in scōa declara q̄d dixerat. in tertia oñdit q̄o in talibus mouentib⁹ pōt esse rectitudo: ꝛ q̄o nō. scōa ibi. (Si enī duo.) tertia ibi. (Intellis q̄dē igit̄.) ¶ De p̄ma Ari. reducit itellm ꝛ appetitū ad ipsuz appetibile tanq̄ ad mouens p̄ncipale dicens. Appetibile enim mouet ꝛ pp hoc intelligētia mouet: q: quod est appetibile est p̄ncipium. s. p̄ncipale huius motus q̄d mouet oēs alios motores: ꝛ pp hoc intellectus ꝛ appetitus mouent: ꝛ fantasia aūt cum moueat nō mouet sine appetitu: ꝛ nisi mota fuerit ab appetibili cui⁹ est appetitus: vnum igit̄ est mouens p̄ncipale. s. illud q̄d est appetibile. ¶ Intelligendū hz Cōmenta. 2m̄. 49. q̄ intellectus q̄n cōprehendit aliqd desiderabit p sciam: ꝛ mouebit per desiderū: necesse est vt iste intellis sit mouēs p̄m q̄ est desiderans non p̄m q̄ est apprehēdēs: neq̄ hz q̄ desiderū est alia virt⁹ ab intellectu: q̄ ēt est mouēs ꝛc. ¶ Vult Cōmēta. q̄ intellis nō mouet solū p̄m q̄ cognoscit: sed p̄m q̄ determinat a potentia appetitiua: ꝛ potētia appetitiua non mouet in eo q̄ alia virtus ab intellectu. sed in eo q̄ est cōiūcta itellectui: q: po⁹ appetitiua nō appetit nisi q̄d p̄ius cognitū fuit: ꝛ nūq̄ attingeret finē nisi po⁹ cognitatiua p̄uiret me⁹ q̄ eā ducerēt ad illū finē ꝛc.

¶ Nā si duo intellectus atq̄ appetit⁹ moueren: p aliquā cōez vtiq̄ formā moueret tūc aūt intellectus quidē nō vr absq̄ appetitu moueri: voluntas eni appetitus est qdā: atq̄ cū fit mot⁹: p rōnem ꝛ etiā per voluntatē fit. Appetit⁹ aūt absq̄ rōne mouet. Cupiditas. n. ꝛ ipsa qdā est appetitus.

¶ Si eni duo intellect⁹ ꝛ appetitus mouebant: p̄m cōez vtiq̄ aliquā spēz mouebāt: nūc aūt itellect⁹ nō videt mouens sine appetitu: volūtas eni appetitus ē. Cū aūt p̄m rōnē mouet: ꝛ p̄m volūtatē mouet: appetitus aūt mouet p̄ter rōnez: cōcupiscentia quidem enim appetitus quidam est.

¶ Declarat q̄d dixerat oñdendo q̄ intellis ꝛ appetit⁹ mouent pp eundē finē. s. appetibile. ¶ Dicit ergo. Si enim duo. s. intellis ꝛ appetitus mouebant vtiq̄ p̄m aliquā cōmunē spēm. i. formā mouebāt. Nūc aūt intellis non videt mouens sine appetitu. Volūtas enī appetitus est: cū aūt aliq̄s p̄m rōnē mouet: ꝛ p̄m voluntatē mouet: appetit⁹ aūt mouet p̄ter rōnē. Cōcupiscentia quidē enī est q̄dā appetitus. ¶ Intelligendū p̄m Cōmēta. com. 50. q̄ motor q̄ est desideratū: q: est vn⁹ cōtinget vt illud q̄d mouebitur ab eo q̄d est mouens aīal. s. virtus desideratiua sit vnū: ꝛ hoc est aut intellis aut imaginatio p̄m q̄ vtrūq̄ est ꝛsiderans: ꝛ si mouens aīal esset duo. s. intellis per se ꝛ virtus desideratiua per se p̄m q̄ sunt diuersa: tūc motus mālis nō ꝓueniret ab eis nisi accidēt̄lr. s. ꝓ nām cōemistis duabus vtutibus: que esset alia ab vtraq̄ illarū: sicut enim manus dextera leuat pōdus accidēt̄lr q̄ sine ea posset leuare manus sinistra ꝛ econtra: ideo eis attribuit vna virtus cōis que leuat pondus per se. s. leuatiua: ꝛ ita etiā dicitur de intellectu ꝛ appetitu si glibet illoꝝ sine alio posset mouere aīal: q̄d non mouet nisi accidentaliter: ꝛ esset alia vtus eis cōmunis: que moueret per se. Propter q̄d vlterius subdit q̄ itellis non videtur mouere nisi voluntarie: sicut imaginatio nō videtur mouere sine desiderio: ꝛ dr̄ia est inter voluntatē ꝛ ꝛsideriū quia q̄n voluntas ꝛ desiderium mouent tūc voluntas mouet p̄m cogitationem. i. cognitionē intellis: desideriū āt mouet nō p̄m cognitionē. hz supple p̄m imaginationem.

Hic dubitat p̄ quo intellis ꝛ appetit⁹ mouēt p̄m aliquā spēz eis cōez. ¶ Ad q̄d videt Egidius premittendo p̄: q̄ quotiēscūq̄ ad aliquā actionē concurrunt plura agentia illud q̄d est p̄ncipalius est quasi forma ꝛ spēs alterius: vt si ad mouendū visum cōcurrit lux ꝛ color: q: lux est p̄ncipalior in mouēdo visum q̄z color: erit lux quasi spēs ꝛ forma coloris: ꝛ ex hoc lux dr̄ q̄dā cōis forma ad se ꝛ ad colorē. nam lux mouet visū sub ꝓpria forma: color vero mouet visuz sub forma lucis. lux ergo ꝛ color mouent visum sub aliqua forma cōmuni vt sub forma lucis. ita intellis ꝛ appetitus mouent sub aliqua cōi spē: q: appetitus est p̄ncipalior cā illius mot⁹. Intellis ꝛo mouet per appetitū p q̄d sub spē appetit⁹ fit talis mot⁹. iō itellis ꝛ appetit⁹ mouēt p̄m spēm eis cōez. s. hz appetitū. ¶ Aliter tñ ꝛ melius rñderi pōt dicēdo q̄ finis ē illa spēs cōis hz q̄ mouet intellectus: ꝛ appetit⁹: vt hr̄ scōo physicoꝝ: q: finis ꝛ forma coincidūt: ꝛ p Aug. sepe forma ꝛ spēs idē sūt. Cū ergo intellect⁹ ꝛ appetit⁹ moueant pp eundē finē. s. appetibile: seq̄t q̄ finis ē illa forma seu spēs cōis pp quā ambo mouent. ¶ Dubitat̄ scōo q̄d intellis nō mouet sine appetitu sed appetit⁹ mouet sine intellu: cuius oppositū sepe dictū fuit ab Aug. ꝛ a 2m̄. ¶ Rñdet q̄ intellis capit̄ dupl̄r. p̄pe ꝛ cōiter. p̄pe sūpt⁹ distiguit̄ a fātasia: hz sūpt⁹ cōiter icludit fantasiā: vt dcm est supra: ꝛ sil̄r dupl̄r capi pōt appetit⁹. vno mō p̄o appetitus sensitiuo. s. distinguendo ipsum cōmuniter p̄m quē modū a 2m̄. appellat̄ ꝛside-

Universidad de Deusto
Biblioteca

riū. Alio mō cōiter vt icludit tā appetitū intellectiuum q̄z sensitiuū. tūc dr̄ q̄ si intellꝰ z appetitus capiantur cōiter: neutrum eoz mouet sine altero: q̄ sola apprehensio obi sub rōne profici vel nociui non sufficit ad motū: sed oz cōcurrere appetitiuū ad illum motum: nec appetitus aialis de quo est sermo z aliquo obto pōt haberi nisi ipm cognitum fuerit: z hoc voluerunt supra Ari. z Cōmēta. ¶ Et silr descendendo ad magis spālia dr̄ie habemus q̄ intellꝰ ppie sumptus nō pōt mouere sine volūtate ejus dr̄iam determinante: neq; volūtas absq; intellectu: cū volūtas nō ferat nisi in cognitū p intellectū. Et ꝓportionabilr dōm est de fantasia: z appetitu sensitiuo. Sed si intellꝰ ppie sumat z appetitꝰ cōiter. vt hic Arz. facere vr̄: tūc ꝓz vez esse qđ dicit. s. q̄ intellꝰ nō mouet sine appetitu. appetitus tñ mouet sine intellu: z verificat ꝑ appetitu sensitiuo brutoz: z frequenter in hoibus incōtinētibꝰ fit motꝰ in sequendo ꝛcupiscētias sensuum ꝛ rectū dictamē rōnis ipsiꝰ intellꝰ. ¶ Utz ārq̄ intellꝰ z appetitꝰ ꝑformāt in mouēdo: z fit motꝰ: intellꝰ reducat ad appetitū tāq̄z ad ꝓncipaliꝰ mouēs. vel eꝰ post inquirek.

¶ Intellectꝰ igit rectꝰ est ois: at appetitus atq̄ imaginatio z recta ē z nō recta. Quo circa sp qđē ipsum appetibile mouet: hoc autē est aut vere bonū: aut apparēs bonū. At tamē nō omne bonū mouet: sed id qđ sub actionē cadit: sub actionez ât cadit qđ aliter sese hr̄e ēt pōt. Ꝓz igit talē aie vim atq̄ potētiā ꝓncipiū eē mouēdi: que qđez est ea: quā appetitū cōsueuimꝰ appellare.

T.cō. 51.

¶ Intellectꝰ quidē ois principiorū rectꝰ ē: appetitus aūt z fantasia recta z non recta: vnde semper quidē mouet appetibile. Sz hoc est bonū: aut apparens bonū: nō autē omne: sed actuale bonū: actuale autem est contingens z aliter se habere.

T.cō. 52

¶ Quod quidez igit hmōi potētia mouet anime: que vocaf appetitus: manifestū ē.

¶ Oñdit qūo in talibꝰ mouētibꝰ pōt esse rectitudo z non rectitudo: z qūo nō vi. Intellꝰ qđē igit oiuz ꝓncipiorz est rectus. i. oēs hitus ꝓncipiorz opabiliū est rectus. Appetitus aūt z fantasia sunt aliq̄n recta z aliq̄n nō recta: vñ sp qđē mouet appetibile. Sz hoc. s. appetibile ē bonū. s. erñs aut apparēs bonū. Nō oē. s. bonū erñs vl apparēs mouet intellm practicū vel fantasiā practicā. Sz bonū actuale. i. agibile: qđ ārpēdet ex opibꝰ nr̄is: bonū aūt actuale ē bonū ptigēs alr se hr̄e: z tūc ꝛcludit dicēs: q̄ qđē igit hmōi potētia aie q̄ vocaf appetitꝰ mouet: māifestū est. ¶ Intelligēdū ꝓmo q̄ ea in que ferf intellꝰ imediate sunt ꝓncipia: que qz sunt sicut locus ianue in domo: quēnullus ignorātiō in eis non cadit error neq; ārceptio: sive fuerint speculabilia sive agibilia seu practica: vt q̄ oē bonū ē ꝑsequēdū: oē malū est cuitādū: z ita ar alijs: ppea dicit. Ari. q̄ ois intellꝰ est rectus. Fantasia aūt z appetitus qz sunt circa bonū pticulare qđ aliq̄n ē erñs bonū: z aliq̄n apparēs z nō erñs. iō fantasia aliq̄n est recta z aliq̄n nō: z silr appetitꝰ: z idē accidit in intellectu cū nō stat in ꝓncipijs vlibus: sed sub eis accipit pticularia: q̄ in pticularibꝰ que accipit vel cōcludit pōt esse rectitudo z nō esse vt si arguaf sic. Oē bonum est faciendū: hoc est bonū. ḡ hoc est faciendū. ꝓz enī q̄ si illud qđ demonstraf ē minori est bonum: ibi est rectitudo: si vero nō: ibi non est rectitudo. ¶ Intelligendū scđo q̄ non omne bonū indifferēter mouet intellectū practicū vel appetitū: q̄ non bonū cōmune omnibus qđ est semper existens in actu: vt dicit Cōmētator sed bonū operabile a nobis: qđ quia contingens est cum nostre operationes sint circa generabilia z corruptibilia. ideo pōse est tale bonū aliter se habere.

¶ Cōstat eos oportere: q̄ ptes aie diuidūt. si mō potentias ipsas diuidant: atq̄ separent. cōplures ipsas esse concedere nutriē di ꝓncipiū: sentiendi: intelligēdi: deliberandi: z appetendi: hec enī plus inter sese differunt: q̄z potentia cupiendi z irascendi.

¶ Diuidentibus aie partes si ꝑm potētias diuidant z separant valde multe fiunt: vegetabile: sensibile: intellectiuum: consiliatiuum: adhuc appetitiuū: hec enim plus differunt adinuicem q̄z cupiscibile z irascibile.

¶ Reuertif ad ꝓbandū distinctiones pticularum anime superius positas: z diuidif in tres ptes. q̄: primo facit qđ dcm̄ est. scđo soluit rōnem superius adductā ꝛ veritatez tertio epilogat. scđa ibi. (Qm̄ aūt. tertia ibi. (Specie qđem igif.) ¶ Dicit de ꝑma q̄ antiqs diuidētibus ptes anime: si ꝑm potentias eas diuidant z separent: tūc valde multe z longe plures sunt q̄z dixerint illi antiq. s. vegetabile: intellectiuū: cōsiliatiuū: adhuc appetitiuū. hec enim plus differunt adinuicem q̄z concupiscibile: z irascibile.

¶ Intelligendū q̄ intellectuū differt a cōsiliatiuo: q̄: intellectiuū potest esse neccssariorū z non solū futurorū: sz etiam ꝓsentium z ꝓteritorū. consiliatiuum autem ē solū futurorum z possibilium aliter se habere ꝛc̄.

¶ Cū aūt appetitiones inter sese ꝛrie fiant: qđ qđē tū fit: cū rō cupiditasq̄z cōtrarie sūt idq̄z fieri solet in hisce: que sentiunt atq̄z ꝓcipiunt tempus: mens enī ob futuz retrahere iubet. Cupiditas vero ꝓsens ipsuz ꝑsequit. nā qđ iā afficit voluptate: id z simpliciter afficere voluptate: z absolute bonū esse vr̄ ex eo sane: q̄ futurū non perspicitur.

¶ Aīm aūt appetitus fiunt ꝛrij adinuicez: hoc autez accidit cum ratio: z concupiscētia cōtrarie fuerint. Fit autē in ipsis sensuz habentibus. Intellectꝰ quidē igitur pp futurū retrahere iubet. Cōcupiscētia aūt pp ipsum iam: videtur enim q̄ iam delectabile: z simplr delectabile: z bonū simpliciter ꝓpterea non videtur quod futurum. T.cō. 53

¶ Soluit vnā rōnē factam superius que cōtra veritatem nunc declaratz fuerat deducta. Naz q̄ vegetatiuū sensitiuū z intellꝰ speculatiuus nō sint ꝓncipia motꝰ ꝓgressiui siue Ꝛz locī est manifestū: silr ēt practicus intellꝰ nō est cā per se sufficiēs seu ꝓpinqua in tali motu: sz magis appetitus: vt dcm̄ est supra. quo posito appetitu stante segtur motus nisi aliud ꝓhibeat: z eo remoto remouef: iō solū ad vltimā rōnē q̄ ar appetitu arguebat ē rñdendū. ¶ Dicit ḡ. Aīm ār appetitꝰ in nobis sūt adinuicē ꝛrij: hoc aūt accidit cū rō. i. appetitꝰ intellectiuꝰ q̄ segtr rōnē z concupiscētie sensuales fuerint inuicē ꝛrie: sunt aūt hi appetitꝰ ꝛrij in habētibꝰ sensuz. i. cognitionem tpis. q̄ in hoibus

Intellectus

Intellꝰ qđē enī ꝓp futurū malū iubet retrahere ab opatione inhonesta: vt est coitus vel crapula. Cōcupiscentia aūt z sensus iubet ꝑseq̄ ꝓp ipsam iaz. i. ꝓp illud qđ nunc apparet: vr̄ enī ei q̄ iam idē nūc appetet esse delectabile z bonum simpliciter: ppea q̄ nō vr̄ ab ipso sensu: nec percipif malum qđ est futurū: vt est egritudo vel aliud tale. ¶ Intelligendū ꝓio q̄ rō supine facta stabat in isto: homines cōtinētes appetunt delectabilia: z tñ nō ꝑsequūt ea quoꝝ hñt appetitū: sed sequūtur intellm. ergo appetitus nō est ofis in motu ꝓgressiuo. Ñdet Arz. negando ꝓmissā: q̄m in hoie siūt ꝛrij appetitus. s. intellectiuꝰ z sensitiuus: z vnꝰ trahit z vicit alterū: z q̄n vincit appetitꝰ sensitivus: tūc hō mouef ꝑm ipsuz: sz q̄n vincit appetitus intellectiuus: tunc agit ꝑm rōnē z appetitū intellectiuum. ¶ Ex quo ꝓz q̄ nō segf. hō cōtinens nō agit ꝑm appetitum sensitiuū. ergo nō agit sz appetitū: q̄n lz nō agat tūc ꝑm appetitū sensitiuū: agit tñ ꝑm intellectiuū sequētē rōnez intellꝰ. ¶ Intelligendū scđo q̄ hō febricitās p intellectū iudicat esse abstinēdū a fructibꝰ vel aq̄ frigida ꝓp vitare futurū malū: qđ inde pōt ꝓtingere sensus vo cuz nō sentiat nisi ꝑns bonū: z qđ est delectabile: z bonuz vt nūc dicat esse bonū simplr: iudicat esse ꝑsequēdū z vtēduz delectabilibus: z ex hoc ꝓz qualr in hoibus hñtibus cognitionē temporis ꝑm diuersa iudicia sensus z intellꝰ appetitus contrarij fiunt z aduersantur adinuicem appetitus intellectiuus z appetitus sensitiuus. quare ꝛc̄.

¶ Specie quidē vnū id est profecto: qđ mouet appetitiuū inquā: vt apetitiuū est: atq̄ appetibile oiuz ē mouētiū ꝑmū. Hoc eniz mouet: z nō mouef mēte: at imaginatiōe ꝛceptū: nūero vo plura sūt ea: q̄ mouent.

T.cō. 54.

¶ Specie quidē igitur vnū erit mouēs appetibile: aut appetitiuū: ꝓmū aūt oiuz appetibile: hoc enim mouet cū non mouef: eo q̄ fit intellectū: aut imaginatum: numero autem plura mouentia.

¶ Epilogat dicēs. Unū qđē igif erit mouēs spē. i. forma liter. s. appetibile: aut appetitū: ꝓmū aūt oiuz mouentiū est appetibile: qđ ārclarat: q̄: hoc enī mouet cū nō mouetur. mouet dico nō qualrcūq̄z. Sz eo q̄ fit intellꝰ aut imaginatiuū: nūero aūt plura mouentia sunt: sed vnū ē ꝓncipale. ¶ Intelligendū ꝑm Cōmēta. ꝓm. 54. q̄ ꝓmus motoꝝ in hoc motu est res appetita ꝑm q̄ est appetita. res enīz appetita precedit alia mouentia: z hoc motu q̄: illa mouet z non mouetur. z ista est dispositio primi motoris: cōmen. est clarum.

Hic dubitaf vtrū intellꝰ vel fantasia sit ꝓncipalis mouēs aīal motu Ꝛz loci cū q̄z appetitus: vel ecōuerso: z arguif q̄ intellꝰ vel fantasia. ¶ Dño sic. In mouentibꝰ cēntialr ordinatis qđ ē vltius mouēs est ꝓncipaliꝰ mouēs q̄z min⁹ vlt: vt colligit ex li. de causis. sed intellꝰ vel fantasia z appetitꝰ sunt mouētia essentialiter ordinata: vt ꝓz ex dictis: z vltius mouēs est intellꝰ vel fantasia q̄z appetitꝰ: cum intellꝰ vel fantasia non concurrāt ad motū Ꝛz loci nisi ꝑ appetitum ārminenf: vt fuit ostsum: z agens ārminans aliud fit eo minus vlt. q̄re ꝛc̄. ¶ Scđo. q̄cūq̄z ad eundē effectū cōcurrunt duo motores: z opatio vniꝰ ꝓesupponit opationē alteriꝰ: illud cuiꝰ operatio ꝑsupponif ab opatione alteriꝰ est eo pⁿ⁹ z ꝓncipalius: hec est manifesta. sed ad ꝓducēdū motū ꝑm locū cōcurrūt itellꝰ vel fantasia z appetitꝰ: z opatio appetitꝰ q̄ est actualis ꝛclinatio ad motū ꝓesupponit opationē itellꝰ vel fantasie. s. cognitionez ob

iecti: cuius est appetitus. ergo ꝛc̄. patet ārductio. z minor declarat quantū ad ptem scđaz: q̄z ꝓ hoc distinguif appetitus aialis a nāli: q̄: aialis sequif cognitionē z nō nālis: z hoc voluit Ari. in fine huiꝰ capli dicēs q̄ appetibile mouet in eo q̄ itellm z imaginatū. ¶ Tertio. si appetitus esset ꝓncipalius mouēs: hoc nō cēt nisi q̄z cēt mouēs imediatū z primū efficiens ipsiꝰ motꝰ: z q̄si oēs velle videnf. sed hoc est falsum: q̄z ꝓpinqua mouens est opatio Ꝛz locī motiua erñs in musculis z lacertis: q̄ sunt instra deseruiētia ad motū Ꝛz locī. ¶ In oppositū sūt q̄si oēs volētes appetitū cē ꝓncipaliꝰ mouēs q̄z intellꝰ vel fantasia: z q̄ intellꝰ seu fantasia reducif ad appetitū z nō ecōuerso. Et istud Egidiꝰ nitif declarare. dicit enī q̄ sicut intellectꝰ est indifferēs ad opposita in intelligēdo cū p eandē formā apprehensam aliq̄n iudicet fugā z aliq̄n ꝑsecutionē. sic est idifferēs ad opposita in mouēdo: z vlteriꝰ loquēdo intellectꝰ non plus facit nisi q̄ nobis oñdit aliqđ sed in potestate nostra est si volumꝰ istud ꝑsequi vel fugere: q̄: vt dr̄ tertio ethicoz: nos sumꝰ domini nostrarum opationum a ꝓncipio vsq; ad finez: cū ergo intellectꝰ sit de se indefferēs ad opposita: si Ꝛz cōcurrere ad opꝰ oportet necessario q̄ a voluntate ārminef: vt magis fiat ꝑsecutio q̄z fuga vel ecōuerso: z similr videf de fantasia z appetitu sensitivo: quare sequitur q̄ appetitꝰ est ꝓncipalius mouens. ¶ Amplⁱ⁹ vt dicitur nono metaphysice: potētie rōnales sunt ad opposita: sed q̄diu ē aliquid ad opposita tādiu est in potētia vt agat: z si debet procedere ad opꝰ opz q̄ ārminef ꝑr aliquid. Cum ergo posse agere opposita competat nobis ex intellectu: nunq̄z poterimꝰ actu ꝓgredi ad opꝰ: nisi posse ad opposita determinef ꝑr voluntatē: z ꝑr ꝑns sequitur cum voluntas ārminet intellectū: q̄ ipsa est mouens principale i motu ꝑm locum. z q̄ intellectꝰ reducif ad eam. ¶ Alij vero ad idem aliam addurerunt ārclarationem dicentes. q̄ intellectꝰ z appetitꝰ considerari possunt in duplici latitudine. videlz in latitudine ēndi: z in latitudine operādi. In prima latitudine intellectꝰ est prior appetitu: z appetitꝰ reducif ad ipsum sicut posteriꝰ ad suum prius sibi essentialiter preordinatū. In secūda latitudine cōtingit econtra: q̄ intellectꝰ reducif ad appetitū: sicut indeterminatū ad suū ārminās: z sic via causalitatis respectu motꝰ prior est appetitꝰ q̄z intellectus: z similiter q̄z fantasia. Unde imaginaf q̄ in motu ꝑm locū appetibile prio mouet appetitū sub rōne boni veri vel apparentis. Scđo appetitꝰ motꝰ mouet intellectū practicum vel fantasiaz practicam ad inueniendum media quibꝰ appetibile possit attingi. Tertio intellectꝰ vel fantasia mouet membra. Quarto membra mouent mām: circa quā operant iducendo finem intentū. ¶ Sed mihi videf qcqd sit de cōclusione in se: q̄ vtraq; istarū ārclarationū accipit fallar fundamētū. Nam ꝑma declaratio. Egidii super isto fundari videf: q̄ q: intellꝰ est agens vle z indeterminatū respectu motuz diuersoz: z in operādo magis vnū q̄z aliud determinaf ꝑr appetitū. ideo appetitꝰ est principalioz cā hmōi motuū q̄z intellectꝰ. ¶ Et ꝓstat q̄ totuz oppositū segf: si q̄s rōnē ꝑmā in ꝓncipio dubij posita bñ cōsideret: q̄: sp agens posteriꝰ z ārminās ē sicut instrale: ꝑus ꝛo z ārminatū est sicut ꝓncipale. ¶ Scđa ēt ārclaratio mētif cū ponit q̄ appetibile ꝑus mouet appetitū q̄z intellm vel fantasiā: cū appetitꝰ aialis ꝑsupponat cognitionē appetibilis: vt dcm̄ est supra. Et illius oppositū vult Ari. dicens q̄ appetibile mouet in eo q̄ intellectū aut imaginatū. ¶ Ꝛo meliori ita q̄z euidētia ꝓdictorū intelligendū ꝓmo: q̄ potētie aīe in triplici gñe reperiūf: q̄dā. n. attribuūf aīe vegetatiue: q̄dā aīe sensitiue: z q̄dā aīe itellīue.]Poꝰ aīe vegetatiue sūt duplices. s. mini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

strantes: ⁊ ministrate. ℣ Ministrantes sunt quattuor vz attractiua: retētiua: digestiua: ⁊ expulsiua. ℣ Ministrate sūt tres. vz nutritiua: augmētatiua: ⁊ generatiua. ¶ Potētie aīe sensitiue sunt duoꝝ generū: q̄daꝫ exteriores: ⁊ q̄dāiteriores. Exteriores sūt duplices. ſ. cognoscitiue: ⁊ nō cognoscitiue: cognoscitiue sunt qnqꝫ vz visus: auditus: olfatus: gustus ⁊ tactus. Nō cognoscitiue sunt due: appetitiua: ⁊ motiua. Appetitiua est dupler. ſ. concupiscibilis ⁊ irascibilis. Et similiter motiua est dupler vz motiua in loco: ⁊ motiua de loco ad locum. Potentie autem sensitiue interioris sunt quattuor: vt sensus cōis: imaginatiua: cogitatiua: vel extimatiua: ⁊ memoratiua. Potentie vō aīe intellectiue sunt tres. vz. intellꝰ possis: ⁊ intellꝰ agens: ⁊ voluntas. Sūt ergo septē spēs potentiarū aīe vegetatiue: ⁊ tredecim spēs potētiaꝝ aīe sensitiue: ⁊ tres aīe itellectiue: q̄uis multi non ponant potētiā motiuā realiter distingui ab appetitiua. ¶ Intelligendū scō: q̄ dupler ē appetitus in gñe. ſ. intellīus q dr̄ volitas: ⁊ sensitiuus q diuidit in concupiscibilē ⁊ in irascibilē. Et distinguunt hi appetitus pīo ex pte finis: qz finis appetitus sensitiui ē delectatio corpalis: ſz finis appetitus ītellectiui est delectatio ſpūalis: q̄ marie cōsistit in cōtēplatione substātie separate. ¶ Scdo differūt ex pte obi. qz obm appetitus intellectui est bonū simplr. sensitiui vō bonū vt nunc. ¶ Tertio differūt ex parte operationis: qz opatio appetitus sensitiui fit cognitione sensus opatio vero appetitus intellectiui fit cognitione intellꝰ: qm̄ sicut sensus ⁊ desiderīū sunt potentie aīe sensitiue: sic intellectus ⁊ voluntas sunt potentie aīe itellectiue. vt pz ex dictis. ¶ Intelligēdū tertio q̄ aīa hz duplicē motū. Primus incipit a rebꝰ exterioribꝰ ⁊ terminat ad aīam. ¶ Scdo incipit ab aīa ⁊ terminat ad ipas res. hoc pz: qm̄ spēs rerū que inducūt cognitionē de eis pīo multiplicant a rebꝰ ad sensus ⁊ a sensu ad itellm: ⁊ hic est ꝑmꝰ motꝰ. pueniēs a rebꝰ ad aīaz p quez aīa accipit cognē de rebꝰ. postea vō cū aīa cognouerit res ⁊ eas iudicauerit ꝓficuas vel nociuas: tūc p appetitū mouet ꝓsequēdo vel fugiēdo: ⁊ hic est motꝰ scōs inchoās ab aīa ⁊ terminatus ad res. ¶ Ex quo pz q̄ res cuiꝰ ē appetibꝰ est terminus a quo primi motꝰ: ⁊ terminꝰ ad quē motꝰ scdi. ¶ Quibꝰ ꝑmissis dici pōt modū quo fit motꝰ ꝑm locū in aīali eē talē. Nā inter mouētia particularia ꝑmū mouēs qō a nullo mouet est appetibile. iꝑm aūt appetibile mouet intellm practicū vel fātasiā: a qbꝰ iudicat bonū ⁊ prosequendū: vel malū ⁊ fugiendū: deinde p nālē subordinationē virtutis appetitiue ad virtutez cognoscitiuā mouet virtus appetitiua: ⁊ deducit ad actū appetendi ꝓsecutionē vel fugā. a qbus motū iperātibꝰ postea mouet virtus motiua que est in musculis ⁊ lacertis: que in opando illis subordinat: ⁊ hec sit mota tandē mēbra mouet ꝑm exigētiā finis desiderati: ⁊ fit motꝰ ꝑm locū. Tñ hz bonū vle sit. ꝓprīū obm volūtatis: ⁊ appetibꝰ sensitiui bonū particulare: nūq̄ tñ mouet volūtas nisi respectu boni particularis: sicut nec intellꝰ practicus nisi reꝰ boni particularis: qz opationes ⁊ motus sūt tñ circa particularia. Et hoc voluit Ari. cū dixit: q̄ si oē bonū mouet: sed actuale qō est cōtingens alr se hr̄e. ¶ Ex qbꝰ pz: q̄ via cālitatis motus ꝑm locū ꝑ est ītellꝰ vel fantasia q̄ appetitus: ⁊ nō solū quātū ad esse. Tñ hz appetitus aliqñ moueat itellectū vel fantasiā ad mueniendū media qbꝰ appetibile possit attingi. hoc tñ nō est semꝑ: qz stat illa eē ꝓcognita: ⁊ illud nunq̄ facit appetitus nisi ꝑ us ꝺeductꝰ fuerit ad actum appetendi per cognitionē intellectus vl fantasie: vt nuper fuit oñsum. ¶ Auctores vō cū dicunt intellectū vel fātasiā reduci ad appetitū tāq̄ ad ꝓncipalius mouens: ꝑ mouēs ꝓncipalius itelligūt mouēs ꝺterminās: ⁊ qō est imediatius mouēs: ⁊ hoc ē ꝓcedēdū ꝛc.

¶ At vero cū tria sint in aīaliū motu: vnuꝫ id qō mouet: secūdū id quo mouet: ⁊ tertiū id qō mouek: atq̄ id qō mouet sit dupler. nā aliud est imobile: aliud mouet atq̄ mouek: imobile quidē id bonū ē: qō sub actione cadit: id vō qō mouet atq̄ mouek: ē ipsum ꝓncipiū appetēdi: mouek eni id qō appetit ea rōne qua appetit: ⁊ appetitio ē motꝰ quidā vel operatio. Jd aūt qō mouek est aīal ipsum: at quo mouet appetitus vt instrūmēto. Jd iaz corpori tribuendū est. Ano circa de ipso tunc est contemplandū cuz de cōmunibus anime corporisue opēribus atq̄ offictjs contemplabimur.

¶ Quoniā aūt tria sunt: vnū quidē mouēs: �

hz aūt quo mouet: ⁊ tertiū qō mouek: mouens aūt dupler: aliud qdē imobile: aliud aūt qō mouek: est aūt imobile actuale bonū: mouens aūt ⁊ quod mouek appetitiuū: mouek eni qō appetit ꝑm q̄ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdē est: qō aūt mouet aīal ē: q̄ vero mouet organo appetitus iā hoc corporeuz est. vñ in cōmunibus aie ⁊ corporis opibus cōsiderādū est de ipsis.

¶ Nunc declarat numerū ⁊ ordinē eorū que cōcurrunt ad motū hz locū: ⁊ diuidit ī duas ptes: qr ꝓmo facit hoc. Scdo ꝺterminat ꝺ organo ꝓncipali motus hz locū ibi. ¶ Nūc aūt vt in sūma. ¶ Dicit de ꝑma: qm̄ aūt tria sunt ꝓcurrētia ad motū ꝑm locū. Untū qdē est mouēs 1ᵐ aūt est quo mouet ipsum mouēs: ⁊ tertiū est qō mouek. ℣ Do uens aūt est dupler aliud qdē imobile: aliud aūt qō mouek. Est aūt mouens imobile actuale bonū siue ipz appetibile: mouēs aūt qō mouek est ipz appetitiuū. i. ℣tus appetitiua: ⁊ per appetitiuū dak etiā intellī intellꝰ vel fantasia: ⁊ ℣tus motiua que qr in eo dē est organo cū appetitiua nō exprimīt ꝓpter breuitatem. Illud eni qō appetit mouek ꝑm q̄ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdē est: qō aūt mouek est animal. quo vero mouet appetitus vt organo iam hoc est corporeū. Unde cōsiderādū est de ipsis organis motus in operibus cōibus aie ⁊ corporis. i. in libro de causis motus aīalium: in quo ꝺterminat de operibꝰ cōibus anime ⁊ corpori. ¶ Intelligendū qō appetitus aliqñ sumīt pro potētia: ⁊ aliqñ pro operatione: sumptus pro operatione dicit ab Arz. esse quidaz motus. qz non est motus absolute ⁊ proprie acceptus: sed motꝰ quidā. idest ipropie dictus qui est motus pfectiuus: quo sensatio ⁊ intellectio etiam dicuntur esse motus.

¶ Nūc vt i sūma dicamus id qō mouet vt instrz ibi ē collocādū: vbi idē ꝓncipiū rōnē finisue subit: vt in cardine fit. Hic eni cōueꝛ xū ⁊ cōcauū est: quorū alterꝫ ꝓncipium est. Quaꝓpter alterꝫ quiescit: alterū mouek. Sūt rōne quidē diuersa. ℣ Magnitudie vero nō separāt. Uniuersa nāq̄ pulsu tractu q̄ mouenk. Jdcirco oz perinde atq̄ in circulo aligd manere: ⁊ hinc incipere motū.

¶ Nunc

T.cō. 55

¶ Nūc aūt vt i sūma dicak mouēs organice: vbi ꝓncipiū ⁊ finis: illud velut omnigligiscimus: hoc est gibbosuz ⁊ cōcauū: hoc qdē finis: illud vero principiū: vnde aliud qdē gescit: aliō vō mouek: rōne qdē altera ētia: magnitudine vō iseparabilia: oīa. n. pulsu ⁊ tractu mouenk: ꝓp quod oz sicut i circulo manere aligd: ⁊ hinc incipere motū.

¶ Determinat ꝺ ꝓncipali organo motus localis facti ab aīali: ⁊ diuidit pars sequēs in q̄tuor ptes: in quarū ꝑma facit qō dcīm est: in scda ostendit qūo aīalia mouenk ꝑ appetitū. in tertia mouet qō nez ꝺ aialibus ipsectis. in q̄rta ſpāliter ostēdit qualr hoies mouenk ꝑ fantasiam ⁊ appetitum. scda ibi. (Omnino quidē igit). tertia ibi. (Lōside randū aūt). q̄rta ibi. (Sensibilis qdem igit). ¶ Dicit ꝑma ostēdit co: esse ꝓncipale organū motꝰ localis ipsius aīalis dicens. Nunc aūt vt in summa dicak mouēs organice. ſ. ꝓncipale est cor: vbi idē est ꝓncipiū ⁊ finis motus: velut ogligiscimus. i. sicut ē in circulo. hic. n. ſ. in corde ē gibbosuz ⁊ cōcauū: hoc qdez. ſ. cōcauū est finis motus. illud vō. ſ. gibbosuz est ꝓncipiū: ⁊ ecōuerso. Tñ i corde aliud qdem gescit: aliud mouek: ⁊ ꝓncipiū ⁊ finis ⁊ motū ⁊ quiescens sunt qdē entia altera rōne. i. diffōne: magnitudine vō siue subo sūt inseparabilia: oīa. n. i. oēs ptes cordis mouenk pulsu ⁊ tractu: ⁊ pp qō oz sicut i circulo manere aligd in medio aīalis: ⁊ hinc incipre motuz eius: ⁊ istud est cor. ¶ Intelligendū ꝑmo: q̄ cor ptinue mouek pulsu ⁊ tractu siue ꝑm dilatationē ⁊ constrictionē: iter q̄s mediāt parue getes: ⁊ dilatatio ꝓcedit ꝺ ccauo ad gibbosum ipsius: cōstrictio vō ecōuerso. Et ex hoc pz qūo in corde idē est ꝓncipiū ⁊ finis motꝰ: qm̄ cōcauū est ꝓncipium dilatationis ⁊ finis ꝓstrictionis. ⁊ ecōtra cōuertū siue gibbosuz est principiū cōstrictiōis ⁊ finis dilatationis: ꝓpterea dixit Ari. q̄ principiū ⁊ finis: ⁊ motū ⁊ gescens hz sint altera rōe: magnitudine tū siue subo sūt inseparabilia: cū eadē pars cordis sit ꝓncipiū ⁊ finis motus: ⁊ aliqñ mota aliqñ gescēs. ¶ Intelligēdū scdo: q̄ nō solū respectu ꝓprij motus cordis idē est ꝓncipiū ⁊ finis motus: sed ēt respectu motus totius aīalis ipsuz cor mancs ī medio velut centrū est illud: a quo incipit motus aīalis quantū ad expulsionē: ⁊ ad qō ꝺterminat q̄stū ad attractionez. Tñ motus ꝓgressiuus ꝓpositꝰ est expulsiōe: ⁊ attractione: vt habet videri in libro ꝺ causis motus animalitū. Et ad huius declarationē imaginari debemus sic esse in motu aīalis sicut in motu circuli. dato. n. q̄ motor circli sit in cētro ipsius: ⁊ illic gescēs teneat circulū cum vna manu ex vno latere: ⁊ cū alia ex altero voluēdo circulū ꝺ dextro ad sinistrū: tūc pz q̄ ex cētro erit ꝑmꝰ motꝰ expulsionis circuli ꝑm latꝰ dextrū: ⁊ ꝑm latꝰ sinistrū erit finis et attractiōis ad centrū. Sic in motu aīalis ꝑmo expellit membrū: vt brachiū vel tibia mediante neruo: ⁊ principiū expulsionis est ex corde tanq̄z ex mēbro ꝓncipaliori: ⁊ qō est ꝓncipiū ꝑmū organicū oīuz vitaliū opationū q̄ fiunt in corpore aīalis: ⁊ ad ipsum ēt est finis attractionis. ⁊ hoc voluit Arz. cū dicit. ꝓpter qō oz sicut in circulo manere aligd: ⁊ hic incipre motū. Ex quo pz Albertū iniuste reꝓhendere cōmentatorē in hoc passu. dicēdo eum mentituz fuisse: cū posuit ī oī motu locali aīalis cor: eē illud gescēs a quo est ꝓncipiū expulsionis: ⁊ ad qō est finis attractōis cū oporteat tale gescens esse cōiunctū mēbro qō ꝺbet expelli vel attrahi: ⁊ ꝓstat cor nō cōiungi tibie vel brachio: que tali motu oñr moueri. ꝓpter qō oz mēbra ꝑm locuz mobilia ꝓpria habere imobilia a qbus fiat expulsio. ⁊ ad

T.cō. 56

que fiat attractio: sicut manus mota expellitur ⁊ retrahit ad mēbrū imobile: ⁊ brachiū motum expellit ⁊ retrahit ad cubitum imotum: ⁊ adiutorium motum, expelliur ⁊ retrahit ad humerum motū: ⁊ ita ꝺ aliis. ¶ Ad hoc eni dicerek: q̄ auerroys nō negaret dari illa plura ⁊ diuersa imobilia ꝓpria respectu diuersoꝝ mēbroꝝ: ſz vlteriꝰ posuit vnū imobile cōe respectu oīum mēbroꝝ in sequēdo Arz. opinionē de cordis principatu sup oīa mēbra: ⁊ tale non opz immediari oībus aliis membris attractis ⁊ expulsis: sicut opz de immobili ꝓprio ⁊ membro: qō expellitur ab eo aut ad ipsum attrahitur.

¶ Dino igit vti diximus: h̄ suꝫ ꝓpius motuꝫ est aīal: q̄ est appetitiuū. At appetitiuū sine imaginatōe nō est: ois aūt imaginatio aut rōnis est ꝓticeps: aut est sensitiua: atq̄ huius ⁊ belue participes sunt.

¶ Omnino qdem igit sicut predictū est: in q̄stū appetitiuū animal: sic ipsiꝰ motiuū ē. appetitiuū aūt nō sine fantasia: fantasia aūt ois aut rationalis: aut sensibilis est: hac qdem igitur ⁊ alia aīalia participant.

¶ Oñdit qūo aīalia mouenk ꝑ appetitū dicēs: oino qdez igit sicut ꝓdictū est aīal inq̄stū est appetitiuū sic est motiuū sui ipsiꝰ: appetitiuū aūt nō est sine fantasia: ois aūt fantasia aut est rōnalis aut sensibilis: hac qdem igit. ſ. fantasia sensibili ⁊ alia aīalia ab hoie ꝓticipāt. ¶ Intelligēdū q̄ sicut supius Arz. sub ītellectu collocauit fantasiaz: ita hic sub fantasia collocauit intellcm: nā fantasia dicit ab apparitiōe ⁊ q̄ per itellcm aliq̄ nobis apparēt. iō intellectus dici pōt fantasia. ꝑ fantasiam igit rōnalez intelligere debemus intellectuz. per sensibilem vō fantasiam q̄ est vna ex vtribus aīe sensitiue. Albertus tamen per fantasiam rōnalem nō intelligit intellectuz: sed fantasiam rōnt intellectus obedientem: ⁊ per fantasiam sensibilē intelligit fantasiam: que sensus cōcupiscentiā imitatur.

¶ Ar. n. ꝓsiderādū est ēt: qd nā sit id: qō imperfecta aīalia motu ciet: qbꝰ sensus ieſt tāmō tactꝰ. Atq̄ iuestigādū ē: si his ēt isit imaginatio cupiditasue nec ne: eteni doloz atq̄ voluptas his inesse videk. Qō si hec insūt: ⁊ cupiditatē neče est eisdē inesse. At quonā pacto his imaginatio ineſt. An assendū ē vt videk hec: ⁊ i his ieſse imaginatione iquā atq̄ cupiditatē: vez vt ideterminate mouenk: sic ⁊ hec ipsis insūt idefinite:

¶ Cōsiderandū aūt ⁊ de iperfectis qd mouens est. qbꝰ tactus solū ineſt sensus: vtrū cōtingat fantasiā ieſse his: aut nō: ⁊ cōcupiscentia: videk eniz letitia: ⁊ tristitia inesse: si aūt hec: ⁊ cōcupiscētiā necesse eē. Fantasia āt qūo vtiq̄ ierit: aut sic mouenk ideterminate. ⁊ hec isunt qdē: ideterminate aūt isūt.

¶ Hic mouet q̄dam qōnem ꝺ aialibus iperfectis dicēs cōsiderandū aūt ⁊ ꝺ imperfectis aīalibus: qbus ineſt solum sensus tactus qd est mouēs ea localiter: ⁊ vtrū ꝓtingat fantasiam ineſſe his: aut nō: ⁊ silr vtrū cōcupiscētia. i. appetitus ꝓcupiscibilis eis insit: aut non: ⁊ ꝓbat q̄ sic videcens. Uidek eniz letitia aut tristitia ineſſe eis: q̄ si appre-

rimek cõueniens dilatant se sup illud: qõ est signũ letitie. Si vero discõueniẽs astringũt se: z hoc est signũ tristitie: si aũt hoc. s. letitia z tristitia eis insunt: z cõcupiscentiã. i. appetitũ cõcupiscibilẽ necesse ineesse: z tũc iterrogat: fantasia aũt quo vtiq; inerit: z rñdẽdo dicit ãt: sicut ista aĩalia mouẽtur indeterminate apphẽdẽdo determinatũ loctũ: ad quẽ debẽt moueri: ita z hec. s. cõcupiscẽtia z fantasia in sunt qdẽ indeterminate aũt insunt. ¶ Intelligẽdũ q; aĩalia de qbus est hic sermo vñr imperfecta: nõ qz sint impfecta in ppria spẽ: cũ cõstet eis nihil deficere qõ sit requisitũ ad pfectionẽ ppie spẽi: sed impfecta vñr in gñe aĩaliũ qz plib⁹ carent sensibus: q habent ab aliis aĩalibus pfectis: quum habeãt solũ tactũ. sicut sunt aĩalia pedtris affixa: z reliqua hi⁹. Et hẽnt hi⁹ aĩalia fantasiã indeterminatã z impfectã: nõ distinctã saltẽ organice a tactu: pp qõ sicut nõ apprehẽdunt determinate locũ: ad quẽ debẽt moueri: sic z indeterminate mouent. Aĩalia aũt pfecta hñt fantasiã determinatã: q; ppterũ hẽt organi in cerebro: p quã determinate apphẽdũt loctũ ad quẽ cupiũt moueri. i. vt delectabile psequant: aut a quo cupiũt recedere vt tristabile fugiant: tõ sicut determinatã hñt fantasiã: sic determinate p̃m loctũ mouent. ¶ Cõmentator aũt hanc ponit dñtiã inter aĩalia hñtia fantasiã determinatã z indeterminatã dicẽs: q; aĩalia hñtia fantasiã determinatã mouent ad sensibilia apud eos; absentiã: iz hñtia fantasiã indeterminatã nõ mouent ad sensibilia nisi apud presentiã ipsos: de hoc tamẽ superius dictum est satis.

¶ Imaginatio igr sẽsitiua rõne ẽt i erptib⁹ vt diximus aĩalib⁹ iest. At deliberatiua his inest tãtũ: i qb⁹ rõ iest: nã vtrũ hoc agat an hoc: rõnis iã opus atq; officiũ ẽ. Atq; nece est vno quodã metire: maius. n. psequitur. Quare põt vnũ ex plurib⁹ fantasmatib⁹ facere: z hec est cã sane: cur nõ ois imaginatio videt opinionẽ hñe: qz eã q; ẽ ex rõcinatione nõ hẽt: at hec illã nimirũ habet. Quapp deliberatiuũ appetitus nõ habet.

Z.cõ. 57 ¶ Sensibilis quidẽ igit fantasia sicut dictũ est z alijs animalib⁹ inest: deliberatiua aũt in rõnalib⁹ inest: vtrũ eniz aget ls: aut hoc: iã rõnis ẽ opus: z nece est vno mẽsurare: maius. n. imitatur: quare põt vnũ ex pluribus fantasmatib⁹ facere: z hoc est cã ei⁹: q; opinionẽ nõ oz putari hñe: qm̃ eã q; ex syllogismo nõ habet: hoc aũt illã: pter quod deliberatiuum non habet appetitus.

¶ Hũc spãlr ondit qualr hoies mouent p fantasiam z appetitũ: z diuidit in tres ptes: in quarũ prima ondit q; fantasia in hoib⁹ differt a fantasia in alijs aĩalib⁹. In secũda ostendit qõ in hoib⁹ moueat appetit⁹. In tertia vo qõ in eis moueat rõcinatio. 2ª ibi. (Vincit autem aliqñ). 3ª ibi. (Scientificũ aũt.) ¶ De prima dicẽ. Sensibilis qdez igit fantasia sicut dictũ est: z alijs aĩalib⁹. s. ab hoc inest: deliberatiua aũt fantasia est in rõnalib⁹. s. hoibus solum. Vtrũ eni agẽs sit hoc aut hoc deliberare istud iã rõnis est opus: z nece est tũc vno aliquo mensurare q; nobis obijciunt: qõ sit regula ad inueniẽdũ q; sit magis agẽdũ: ratio eni p illã regulã maius bonũ imitat: qre põt ex plib⁹ fantasmatib⁹ sibi occurrẽtibus facere z eligere vnũ per syllogismũ: z hoc est cã eius q; nõ oz putari bruta hẽre opinionẽ: qm̃ nõ hz eã rõnẽ que est ex syllo: hoc aũt. s. rõnale aut aĩalis illã rõnẽ hz: pp qõ appetitus in brutis nõ hz deliberatiuũ. ¶ Intelligendũ q; fantasia seu rõ deliberatiua accipit vnũ: quo vt regula seu mẽsura mẽsurat plura sibi occurrẽtia: z illud qõ iudicat magis bonũ p sillm cõcludit magis eẽ faciendũ. verbi gra. Primo accipit rõ deliberatiua hoc principiũ. Oẽ magis bonũ est magis eligendũ: quo principio accepto si occurrãt ei plura bona: qõlibet illoz hi⁹ principio mẽsurabit: z qõ iudicabit magis bonũ: concludet magis eẽ faciendũ ex plib⁹ fantasiatis ppositionib⁹: talẽ faciẽdo sillm. Oẽ magis bonũ ẽ magis faciẽdũ: sed hoc est magis bonũ. g̃ hoc est magis faciendũ: z tũc appetitus mutabit de deliberando z eligendo magis bonũ. Et qz opinio causat ex rõne deliberatiua z syllogistica q̃ vnũ peligit aliũs: z bruta nõ hñt rõnẽ deliberatiuã z syllogisticã cũ in solis hoib⁹ repiat. tõ bruta opinionẽ nõ hñt: neq; appetitũ deliberatiuũ. i. pñtẽ deliberationẽ.

¶ Vincit aũt iterdũ appetit⁹: movetq; volũtatẽ: interdũ hec illũ: appetit⁹ inquã appetitũ vt spera. cũ in cõtinẽtia fit: atq; semper superior magis est princeps movetq; nã: quo fit vt tres iam motus efficiant.

¶ Vincit ãt z mouet aliquãdo deliberatione: aliquãdo ãt mouet seipsum: fiẽ spera appetit⁹ appetitũ: cũ in continentia fuerit: nã aute semp que sursuz principaliora ẽ: z movet: vt tribus lationibus iam moueat.

¶ Ostendit qõ in hoibus mouet appetitus: nam cum duplex sit appetitus i hoie. s. intellectiu⁹ z sensitiuus: qñ vn⁹ vincit z superat aliuz: tunc hõ mouet ab appetitu vincente: dicit g̃. Vincit autez aliqñ appetitus sensitiu⁹ z movet deliberationẽ. i. appetitum intellectuum: vt in incõtinentib⁹: z tũc ab appetitu sensitiuo hõ mouet. Aliqñ ãt appetitus deliberatiuus mouet seipz. i. p seipz appetitũ sensitiuuz: sicut spera celestis supior mouet inferiorẽ: z hoc accidit cũ hõ fuerit in cõtinẽtia: qm̃ tunc mouet ab appetitu intellectiuo: z talis motus est ordinatus: semp aũt nã que sursuz pncipaliora est z movet: ita vt motũ ab ea tribus lationibus moueat. ¶ Intelligẽdũ p̃ q; qz ordo nãe est q; semp inferiora reganť z moueanť a supioribus z non econtra: sicut pz de speris celestibus in quibus superior movet inferiorẽ: z nõ cõuertit: tõ cũ intellect⁹ sit supior ad sensuz z appetitus intellectiuus ad sensitiuũ: cũ fantasia z appetit⁹ sensitiuus regulanť a recta rõne intellectus: z pformanť appetitu intellectiuo: tũc movet appetitus intellectiuus: z motus sunt ordinati z regulati vt debẽt: vt pz in vtuosis. qm̃ aũt ptingit oppositũ q; fantasia z sensibilis appetitus vincunt rõnẽ intellectus z appetitũ intellectiuũ tũc fit motus p̃z appetitũ sensitiuũ p̃ rõnẽ intellectus: z talis ẽ puer sus z ioordinatus: vt ẽ videre in hoie vitioso. ¶ Intelligẽdum scõo q; dicit ari. q; semp nã q; sursum est pncipaliora z movet trib⁹ lationibus. Istud exponit Albertus dicẽs. q; nã supioz q̃ est in hoie. s. intellectus movet tribus motibus vicissim: pmo discernẽdo vle decretuz motus supra qõ oẽ tale faciendũ est: z hec est rõ seu opinio vlis q̃ est sicut pncipium: secũdo sub ipso vniuersali mẽsurãdo singulare: z hoc fit sumendo minorem particularez sub pncipio vli. tertio impulsum faciendo ad opus p appetitum. ¶ Alij aũt dicunt q; sicut in speris celestib⁹ inferior mouet a superiori sic vt moueat triplici motu vt hz videri in astrologia: sic appetitus sensitiuus dum est conformis rõni z regulat⁹ ab illa: movet triplici motu. s. motu ppio: motu appetitus intellectiui: z motu rationis: qm̃

ratio movet appetitum intellectiuum: z appetitus intellectiuus movet appetitum sensitiuum. Appetitus aũt sensitiuus movet seipsum ad prosecutionem vel fugam p̃m preceptum z desiderium voluntatis.

¶ Ea vo rõ. cui scie tribuunt nõ movet: iz manet: cũ aũt extimationũ: rõnũq; alia sit vlis alia figularis: alia nãq; dicit oẽ bonũ honorib⁹ eẽ afficiẽdũ: hec vo dicit: aut me bonũ esse: hec iã opinio movet: nõ illa vniuersalis: qn potius ãbe movẽt: at illa quiescens magis: hec aũt nõ quiescens.

T.cõ. 58 ¶ Sciẽtificũ aũt nõ movet: sed manet: quoniaz aũt hec qdẽ vniuersalis existimatio z rõ: alia vo particularis: hec qdẽ eni dicit: q; oportet talez tale agere: hec aũt q; hoc qdẽ tale: z ego taliz: iã hec movet opinio: nõ q̃ vniuersalis: aut vtraq; sed hec qdẽ gescẽs magis: hec autem non.

¶ Nunc manifestat qõ in hoibus movet rõ: cũ enim rõ sit dupler. s. speculatiua z practica: z vtraq; sit iterum duplex. vz. vlis z particularis: rõ speculatiua non movet qz nõ imperat prosecutionẽ vel fugã: nec ratio practica vniuersalis movet immediate: iz solũ rõ particularis practica Dicit ergo. Sciẽtificũ ãt. i. rõ speculatiua nõ movet: sed manet. cũ nihil dicat de fugibili aut psequibili: qm̃ aute hec quidez existimatio. i. opinio z rõ practica est vlis. alia vero particularis: hoc quidẽ enim. s. rõ practica vlis dicit: q; oportet talem tale agere: vt q; cuilibet regi est obediendũ: quilibet pater est honorãdus: z ita de alijs: hec aũt. i. ratio practica particularis dicit q; hoc qdẽ est tale. s. rex vel pater: z ego sum talis. s. subditus vel filius: z hec opinio seu rõ practica particularis tam movet: z non rõ practica q̃ est vlis: aut vtrũq; i. vtraq; rõ practica tam vlis q̃ particularis movet: iz hec qdẽ. s. rõ practica vlis est magis gescens hec aũt. s. rõ practica particularis nõ. s. est gescens: iz magis movens. ¶ Intelligẽdũ fm Egidiũ: q; sicut fiunt sillogismi in speculabilibus: sic etiã fiũt in opabilibus. Intellectus igit practicus talẽ faciet syllogismuz. cuilibet regi est obediendũ: iste est rex. ergo isti est obediendum: q̃ diu statur in principio vli illo. s. cuilibet regi est obediendũ nõ fit motus: qr in cõi acceptione principioꝝ oẽs conueniunt tam opantes q̃ nõ opantes: sed cũ sub principio vli accipit illa particularis. iste est rex: statim fit motus ad obediendum. Ex quo pz q; ppõ vlis non movet nisi ei addatur ppositio particularis: qr motus z opationes sunt circa particularia: ppea dixit Ari. q; rõ practica particularis movet z nõ vlis: vel q; si vtraq; movet: magis z imediatius movet particularis: vlis aũt magis videt esse gescens: cuz de se nõ sit sufficiens ad movendum tc.

¶ Necesse ẽ igr oẽ qd viuit aiamq; hẽt nutriẽdi vim hẽre ab ortu generatioeue vsq; ad interitũ corruptionemue suã: necesse ẽ enim oẽ qd est ortũ accretionem: z statum z decretionẽ habere: que quidẽ vt patet sine nutritioe fieri nequeunt: necesse ẽ igit: vniuersis his: q̃ accrescunt atq; decrescũt inesse potentiam nutriendi.

T.cõ. 59 ¶ Vegetabilẽ qdẽ igitur animã necesse est hẽre oẽ qdcũq; viuit: z hz aiam a generatioe vsq; in corruptionẽ: necesse est eni qd gñatur augmẽtũ hẽre: z statũ: z decrementũ: hoc aũt fine alimẽto ẽ impossibile: necesse ẽ igitur ineesse vegetabilẽ potẽtiã in omnib⁹ generabilibus z corruptibilibus.

¶ Istud est tertiũ capm huius secundi tractatus: in quo Ari. cõparat adinuicẽ potẽtias aie magis vles. s. potentiã vegetatiuã: z potẽtiã sensitiuã ostẽdẽdo q; potẽtia vegetatiua est magis vlis q̃ potẽtia sensitiua. Et hz hoc diuidi tur istud capm in duas ptes. in qrũ pma oñdit q; oẽ viuẽs gñabile z corruptibile hz potentiã vegetatiua. In secunda oñdit q; nõ oẽ tale viuẽs hz potẽtiã sensitiuã: iz sola aĩal ibi. (Sensuz aũt nõ nece). De pma intẽdit q; necesse est oẽ viuẽs gñabile z corruptibile hẽre potẽtiã vegetatiuã q; sic arguit. Necesse est oẽ viuẽs gñabile z corruptibile hẽre augmẽtũ statũ vel decremẽtum: iz ista nõ põt hẽre nisi vtrak alimẽto: z impossibile est vti alimento nisi qõ hz potẽtiã vegetatiuã. g̃ nece est oẽ viuens gñabile corruptibile hẽre potẽtiã vegetatiuã. dicit g̃. Vegetabilẽ igit g dem aiam nece est habere oẽ quodcũq; viuit z hz aiam a generatione vsq; ad corruptionem nece est eni id qd generat habere augmentũ z statũ z decrementũ: hoc aũt impossibile est aliquẽ hẽre sine alimento: igit nece est vegetabilẽ potẽtiã ineesse oibus viuẽtibus gñabilibus z corruptibilibus: z dicit gñabilibus z corruptibilib⁹ pp corpa sup celestia q̃ viuũt: z tñ de potẽtijs aie nõ hñt nisi intellectiuã z desideratiuã: vt sepe asserit cõmen.

Hic dubitat Arguit q; nõ. primo sic. Calor nãlis viuentis: q cõuertit nutrimẽtũ in suba nutrit⁹ aut est fortis. aut nõ est fortis. Si est fortis tũc facit augmẽtũ plus restaurando q̃ fuerit resolutũ: si nõ est fortis: tunc fit diminutio ex hoc q; illud qõ restaurat est minus priusresoluto: sed inter calorẽ esse fortẽ z nõ esse fortẽ nõ datmediũ vt pz. g̃ inter tps quo viuẽs auget: z tps quo ipsuz diminuit nõ cadit tps mediũ. z p ons nõ dat tps status: in quo viuẽs neq; crescat neq; diminuat. ¶ Sed o si daret tps status in quo calor nãlis hẽre tantũ sufficeret restaurare q̃ntũ deperdit: fit illud tps vnius anni gra exempli: z tunc q̃rit vtrũ in fine illius anni calor sit eque fortis sicut in principio: vel fortior vel debilior. Si dat q; eq̃ fortis vel fortior. ergo sicut in principio sufficiebat p vnũ annũ tantũ restaurare q̃ntũ resoluebat: ita sufficiet in fine illius anni: z ita p duos annos: immo in infinitũ duraret status. qõ pz sillr arguendo de tertio anno: z de q̃rto: z sic in infinitũ. qõ tñ est falsum. Si vo dicat q; in fine illi⁹ anni calor sit debilior q̃ in principio. ergo in aliq̃ pportione: z p ons prius ẽt erat debilior: iz in minori pportione: cũ nõ fiat trãsitus de extremo ad extremũ nisi per mediũ: sed in principio anni nõ poterat calor restaurare nisi tãtũ q̃ntũ resoluebat. g̃ prius qñ fuit debilior q̃ in principio anni nõ potuit restaurare tãtũ q̃ntũ resoluebatur: z p ons tũc fuit diminutio z nõ status: cuius oppositũ supponebat. ¶ In oppositum est Ari. in lra: z oẽs medici idẽ pueniũt: qõ z rõne sic põt pbari. Inter oẽs motus p̃ries cadit ges media: iz motus augmẽti z diminutionis sunt mot⁹ p̃rij. g̃ inter augmẽtũ z diminutionẽ cadit ges media iz ois ges mensurat tpe. g̃ inter tps quo aliqd auget: z tẽpus quo ipsuz diminuit est tps mediũ in quo neq; auget neq; diminuit: sed cõtinue sub eq̃li q̃ntitate cõseruat: z hoc est tps status: q̃re tc. Tota deductio pz: z assumptum colligitur quinto: z octauo phyſicozum.

Pro dubio premittẽdũ p triplicẽ eẽ viuẽtio etatẽ. s. pueritiã: iuuẽtutẽ: z sene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tez. Pueritia dī illa etas: in q̄ merito ꝓportionis caloris nālis ad suū hūiduz est aptū plus restaurari q̄z resoluat. Juuentus aūt dī illa etas: in q̄ merito ꝓportiōis caloris nālis ad suū humidū est aptū ꝑcise tantū restaurari q̄ztū resoluit. Senectus vo dī illa etas: in q̄ merito ꝓportiōis caloris nālis ad suū hūidū minus est aptū restaurari q̄z resoluat. pz hoc ex dictis medicoꝝ. ¶ Premittēdū 2°. q̄ q̄diu stat vita in corpe aīato gn̄abili z corruptibili tā diu calor eius nālis agit in suū hūidū ipsum exiccādo z terrestrificādo: donec ad tantā siccitatē pueniat q̄ nō est amplius sufficiēter ipsius caloris pabulatiuū z cōseruatiuū: z tūc dēficit vita: ꝓius tñ remittit calor nālis in gradu q̄z totalr extinguat: z ꝓius dēsinit augmētū facere q̄z remittat in gradu: colligit hoc vt ꝓcedēs. ¶ Premittēdū tertio q̄ vtus z calor corpis viuētis gn̄abilis z corruptibilis ipso nālr se hñte z tinue fortificantur vsq̄ ad mediū iuuētutis: q̄uis calor intēdat in gradu: z postea cōtinue debilitant vsq̄ ad primū nō eē: vt colligit supp. ¶ Ex his ad dubiū dām est: q̄ oē viuēs gn̄abile z corruptibile: qđ ex pueritia pueniet ad senectutē. ꝑus pueniet ad iuuētutem siue ad etatē q̄ dī stat°. qđ argumento Aui. sic pōt ꝓbari. Virtus in pueritia sufficit ꝓseruare calorē z facere augmētū: z aliq̄n neutrū sufficit facere: vt in senectute. g̃ prius tātī alterum illoꝝ sufficit facere. tenet ꝟsa. q̄ nō est trāsitus ꝛ extremo ad extremū nisi p mediū: ꝟz nō pōt dici q̄ aliq̄n faciat augmētū z nō cōseruet calorē: q̄z hoc est impole: cū calor nō diminuat nisi in semio. g̃ aliq̄n sufficit cōseruare calorē: z nō sufficit facere augmētū: z hoc est tps status: igit ꝛc. ¶ Ad rōnes factas in principio. ¶ Ad primā cū q̄rit an calor nālis sit fortis: aut nō. Rideť q̄ nō semp dū calor est fortis facit augmentū: q̄z dēsinit augmētare nō pp eī° dēbilitatē ꝟz pp terrestreitatem hūidi reddētē ipsum ineptū ad exēlionē: q̄ requirit ad verā augmētationē vt albi hz videri. ¶ Ad scām cū q̄rit vtrū in fine tpis status vtus z calor sit ita fortis sicē in prin° hoc pōt ꝓcedi: ꝟz i medio sit fortior: z cū postea arguitur. g̃ sicē in prin° poterat p annū tātī restaurare q̄ztū resoluebat ita poterit in fine. negat ꝓña. q̄n disparitas est ex pte hūidi. nā in prin° illi° anni nō erat hūidū ita terrestre q̄n cū maiori terrestreitate suū calorē posset cōseruare sub gradu sub q̄ prius fuit: in fine vo illius āni erit hūidū in extremo intensiori latitudinis siccitatis: cū q̄ pt calorē ꝓseruare: z q̄ ꝓtinuo efficit siccius: iō imediate post finē nō amplio sufficiet hūidū calorē ꝓseruare sub eodez gradu: ꝟz ꝓtinue diminuet: q̄re nec poterit tantū reseruare q̄ztū p tūc resoluet: ꝟz ꝓtinue minus. igit ꝛc.

¶ At nō in oib° viuētib° neče est sensuz eē. Eteni neq̄ ea possunt tactū hñe: quoꝝ corpus est simplex: q̄ nō sine mā formarū sūt susceptiua: neq̄ fieri pōt vt sine hoc sensu animaliū quicq̄ in rerum sit ratione.

T.cō. 60

¶ Sensuz aūt nō neče in oib° viuētib°: neq̄ eni quoꝝcūcq̄ simplex corp° ꝓtigit hñe tactū: neq̄ sine hoc possibile est eē nullū aīal: neq̄ q̄cūcq̄ nō susceptiua speciꝝ sine mā.

¶ Declarat q̄ nō oē viuēs gn̄abile z corruptibile hz potētiā sensitiuā: z diuidit i duas ptes. In prima facit hoc. In secūda ostēdit q̄ neče est oē aīal hñe sensum ibi. (Aīal autem). Dicit de prima q̄ sensum aūt nō neče in oibus viuentib° eē: q̄z nō in plātis: neq̄. n. quoꝝcūcq̄ corpus est simplex vt sūt elemēta cōtingit hñe tactū: z p ꝟsa neq̄ aliū sensuz: neq̄ sine hoc. ſ. tactu pole est nullū aīal eē: z superfluit negatio. neq̄ supple ꝓtingit sensuz hñe q̄cūcq̄ nō sunt susceptiua spērū sensibiliū sine mā: vt lapides z relīqua hi°. ¶ Intelligendū q̄ vt pz ex ꝓhabitis tact° est media ꝓportio qlitatū primaꝝ: iō q̄cūq̄ hñt qlitates ꝑmas in sua excellētia tactū hñe nō pñt: z hoc siue fuerint simplicia vt elemēta: siue mixta sed nimis terrestria: vt lapides z plāte q̄ pp nimiā terrestreitatē non sunt receptiua spērū sensibiliū sine mā: z q̄non pñt hñe tactū nullū sensum pñt hñe: cū sit alio ꝛ fundamentū: vt post apparebit. Cōmentator tñ ꝓcorpa simplicia intelligit corpora supcelestia: q̄ sunt aīata z sensum non hñt: prior tñ expositio videtur magis conformis his q̄ sequunt.

¶ Aīal aūt neče est sensum hñe: si nihil facit frustra nā: nā vniuersa q̄ nā ꝓficiūt gr̃a sūt alicuius: aut sunt casus eoꝝ: q̄ alicuius cā fiunt. Si igit corpus qđ hēt vim gradiēdi nō hēret sensum: corrūpet sane: z nō ad suum ꝓficiscerek: pueniretq̄ finē: quē qđez op° eē nāe ꝓstat. Quo nāq̄ pacto nutriek. Immobilibus. n. adest nutrimētū eo in loco: vbi sit orta: q̄ nutriri pñt suapte natura.

¶ Aīal āt neče é sensuz hēre: si nihil frustra facit nā: pp aligd eni oīa q̄ sit nā subsistunt: aut cōcedētia sunt eoꝝ q̄ sunt pp aligd. Si igitur oē ꝓcessiuū corpus nō habet sensuz corrūpet vtiq̄: z ad finez non vtiq̄ veniet qui est nature opus: qūo eni aletur: manētibus quidē enim existit: qđ vnde nata sūt.

¶ Declarat q̄ neče est oē aīal habere sensum: z diuidit in duas ptes: q̄ primo ostendit q̄ oīb° aīalibus mobilibus motu ꝓcessiuo. Secō illud declarat vīr ꝛ oībus aīalib° ibi. At vo si sensum). Prima adhuc in duas: q̄ primo facit qđ dictuz est: secō remouet vnā instantiaz q̄ fieri posset ꝓ hōnem suaz ibi. (Non pōt aūt). De prima intendit talē rōnez. Si aīalia mobilia motu ꝓcessiuo nō haberēt sensum quo possent ꝓcipe eorum corruptiua sibi appropriata z ea fugere: z eoꝝ saluatiua q̄z ea ꝓsequi: z a lōge sibi q̄rere alimentū ex quo nutrianť: tūc talia animalia cito corrumprenť neq̄ puenirēt ad finem ad quem a nā ordinanť: z p ꝓfis facta fuissent frustra: ꝓfis est saltuz: cū nā nihil faciat frustra. Dicit q̄ Aīal aūt necesse est sensuz hñe si nā nihil faciat frustra: oīa enim q̄ sunt nā subsistūt ꝓpter aligd. i. ꝓpter aliquē finez: aut sunt cōcedentia. i. ꝓña eoꝝ q̄ sunt ꝓpter aligd: sicut pili q̄ oriunť in corpore aīalis in locis nō ꝛterminatis. vt supplet ꝓmen. Si igitur oē corpus ꝓcessiuum non hz sensum corrumpeť vtiq̄. ſ. cito: z nō vtiq̄ veniet ad finem q̄ est opus nāe: qūo enim aletur sibi cibum querendo si non habeat sensum: quasi dicat nullo mō h̄ erit possibile: ex quo talia animalia habent nutrimentum remotum: manentibus quidez. i. animalibus non mobilibus ꝛ loco ad locum exīstit in loco sue gn̄ationis aliqđ qđ est. i. ꝓpter qđ z vñ nata sunt nutriri. ¶ Intelligēdū q̄ aialia ꝓfecta: cuiusmodi sunt mobilia motu ꝓcessiuo hñt nutrimētū distans iō nā eis dedit nō solū sensus q̄ sentiunt p mediū intrinsecū: vt fugerent corruptiua z ꝓsequerenť conuenientia: sicut sunt tactus z gustus: ſz ēt ꝛdit alios sensus q̄ sentiūt p medium extrinsecū: vt a longe possent sibi q̄rere nutrimentuz: alr cito perirent: neq̄ puenirēt ad opationes ꝓfectas: q̄ sunt finis: ad quē a nā ordinanť: z sic frustra fuissent ꝓducta: qđ nō dz ꝓcedi. Aialib° aūt ipfectis z nō mobilib° de loco ad locū sensus illoꝝ nō ꝛdit cuz habeāt nutrimētum cōiunctum

cōiunctum: z sufficit eis hñe solum tactum z gustum.

¶ Ferri aūt neq̄: vt corpoꝝ quicq̄ mobile absq̄ ortu aiaz qđē habeat discernentēq̄ mētē: sensu aūt vacet. Cur enim nō hębit: aut eni aīe: aut corpori idipsuz meli° erit: at neutri videk meli° eē: illa nāq̄ ab hoc nō intelligit magis. Illud āt ñ ob idipsuz magis pfistet. At vo neq̄ corp° quicquā ingēitū aiatū sensū hñe neče ē: nullū igr̃ vti diximus nō imobile corp° habet aiam absq̄ sensu.

T.cō. 61

¶ Nō pōt aūt corpus hñe quidē aiam: z intellectū discretiuū: sensum aūt nō hēre nō māsiuū existēs: gn̄abile aūt. At vo neq̄ in generabile: quare eni nō hębit: aut eni aīe meli°: aut corpi: nūc aūt neutrū est: hoc quidem nō magis intelligit: hoc aūt nihil erit magis propter illud.

T.cō. 62

¶ Nullū g̃ hz aiaz corp° ñi manēs sine sēsu.

¶ Remouet vnā instantiā q̄ posset fieri cōtra dicta. Nam dicebať q̄ necesse est aīal pro cessiuum habere sensum vt possit enitare corruptiua z ꝓseq̄ cōuenięntia. ¶ Cōtra h posset aliqs instare dicēdo: q̄ illud nō expedit: q̄z aīal pro cessiuuz pōt illud facere p solū itellim nō habēdo aliquē sensuz. Hanc cauillationē remouet Arī. dicēs: q̄ est ipsibile corpus aialis ꝓcessiuū siue gn̄abile siue ingenerabile hñe intellim z nō hñe sensuz. ¶ Dicit g̃. Non pōt āt corpus hñe qđē aiam z intellim discretiuū: sensuz aūt nō hñe corpus dico nō mansiuū. i. ꝓcessiuū: ex hīs aūt gn̄abile: at vero neq̄ ingn̄abile: qđ ꝓbat per talem rōnem. Si corpus aialis ꝓcessiuū haberet intellectū z nō sensum: q̄re enim nō habebit. ſ. sensum: q̄z si nō habebit hoc erit pp melius. Sed arguiť q̄ nō: q̄z aut eniz hoc erit melius aie: aut corpori: nunc aūt neutruz est. hoc qdem eniz. ſ. aīa nō magis intelligit pp nō habere sensum: cū eo indigeat ad intelligendū vt patuit supra. hoc autē. ſ. corpus nihil erit magis. i. melius pp illud qđ caret sensu: nulluz g̃ corpus nō manēs. i. ꝓcessiuuz hz aiam sine sensu. ¶ Intelligendum q̄ Arī. dicit q̄ oē corp° ꝓcessiuuz h̄ñs intellectū hz sensum: siue fuerit gn̄abile siue ingn̄abile: z addit siue ingenerabile pp opinionē Platonis: q̄ posuit aiaz intellectiuā cōiungi corpori māli z grosso: qđ palpamus mediante quodā corpore subtili z simpliciori: qđ ponebat esse ingn̄abile z incorruptibile. Nam pz q̄ si eēt tale corpus qđ esset imediatum subm aīe intellectiue: q̄ in eo essent qlitates ꝓme magis ad medium refracte q̄z in corpore grosso z māli: z ꝓplerio nobilio: z p ꝓfis melioꝝ tact°: q̄re nec in ipso posset esse intellectus absq̄ sensu. Cōmentator tñ z Albertus aliter introducunt reducēdo ista ad corpoꝛa supcelestia vt patet per eos.

¶ At qui si sensuz hēt: neče est ipsuz vel simplex corp° vel mixtū esse: sed fieri nō pōt vt sit simplex: nō eni hębit tactū: at hunc sensuz inesse neče est. Qđ quidē ex hīsce pspicuū euadere pōt: nā cū aīal oē corp° sit animatū: corpusq̄ oē tāgibile sit. Tāgibile āt sit id: qđ ē sensibile tactu: necesse ē z aialis corp° vim habeat sentiēdi tangēdo: si debeat ipsuz aīal ꝓseruari. Ceteri nāq̄ sensuz p

alia q̄dā externa sentiūt. Odoratus inquā visus: ac auditus. Tāgēs aūt nisi sensū habeat: nō poterit alia qđē fugere: alia aūt capere. Qđ si ita fit: fieri nō pōt: vt ipsum aīal cōseruek. Quapropter z ipse gustus q̄si tactus est qdam. Est eni alimenti sensus. At alimētū corpus est: qđ tactu pcipitur. Sonus aūt z color z odor nō nutriūt: nec accretionē decretionēue faciūt. Quare necesse est ipsum gustatū tactū quendam esse: q̄z rei tangibilis ac nutritiue est sensus.

¶ At vero si hēt sensum necesse est corpus esse: aut simplex: aut mixtum. Impole autem est esse simplex: tactum eniz nō hēret: est autem necesse hunc habere.

¶ Hoc āt ex his mānifestū. Qm̄. n. aīal corp° aīatū é: corp° āt oē tāgibile: tāgibile aūt qđ sensibile tactu: neče ē z aīal corpus tactiuū esse: si debet saluari aīal. Altį eniz sensus p altera sentiūt: vt olfat°: visus: audit°. Tact° āt nisi hēat sensū: ñ poterit hec qđē fugere: illa aūt accipere: si vo h̄: ipole é saluari aīal: ꝓpter qđ z gustus ē sicut tact° qđē alimēti enim alimentū est corp° tangi possibile. T.cō. 63

¶ Sonus aūt: z color: z odor: nō alūt: neq̄ faciūt augmentū: neq̄ decrementū: quare necesse est z gustū tactū esse quēdā: q̄z tāgibilis z vegetatiui sensus est. T.cō. 64

¶ Probat vīr q̄ neče est oē aīal hñe sensum: z cōtinet duas ptes: in q̄rum ꝑma facit qđ dictū est. In scđa oñdit ex dictis q̄ tactus z gustus sunt neč aliį oī aīali: aliį aūt sensus nō sunt necessarij: sed faciunt ad bene esse ibi. (Hi quidez igitur). ¶ De ꝑma intendit q̄ necesse est oē aīal habere sensum: q̄z necesse est oē aīal habere tactuz z sīl gustum vt est quidā tactus. ¶ Dicit ergo At vero si sensuz habet. ſ. corpus aialis: necesse est ipsuz esse corpus aut simplex aut mixtum: impossibile autē est ipsuz esse corpus simplex: cuius cā est: q̄z tactum eniz nō haberet: est aūt necesse corpus aialis habere hunc. ſ. tactum. hoc autē est manifestum ex his statim dicendis. Qm̄ enim aīal est corpus aiatuz. oē aūt corpus. ſ. generabile z corruptibile est tangibile: tangibile aūt corpus est qđ est sensibile tactu: q̄re necesse est z aīal eē corpus tactiuū: si aīal dz saluari. Altį enim sensus a tactu sentiunt p altera. i. per media extrinseca: vt olfatus: visus: auditus: z ab eoꝝ sensibilib° nō corrūpit aīal: iō nō est necesse aīal illoꝝ sensus habere: q̄litates aūt tangibiles si fuerint excellentes bene corrumpūt aīal: q̄re necesse est ipsum habere tactuz illarū ꝓceptiuū: pp qđ subdit. Tactus autē nisi habeat sensum ipsum aīal nō poterit hec quidē fugere. ſ. corruptiua: alia vero accipere seu ꝓsequi. ſ. cōuenientia z saluatiua: si vo hoc sic se habeat: ipossibile erit aīal saluari: ꝓpter qđ z gustus ē sicut qdam tactus est. n. sensus alimenti: alimentū aūt est corpus tangi possibile. Jdeo et gustus est nęcius aīali. Sonus aūt z color z odor nō alunt neq̄ faciunt augmentū neq̄ ꝛcrementū iō sensus: illoꝝ sensibiliū nō sunt sensus nutrimenti: nec qdem tactus sicut gustus: ꝓpterea subdit dicens. Quare z gustum necesse est quēdam tactuz esse: q̄z

Universidad de Deusto
Biblioteca

est sensus tangibilis ꝛ vegetatiui. i. nutritiui q: ipsius nutrimenti. ¶ Intelligẽdũ ꝑmo q si aial nõ haberet tactũ nõ sentiret tangibilia: ꝛ ita nõ fugeret coꝛruptiua quũ sibi appꝛoximarent: vt ignẽ vel aliud tale: neq; pseq̃ret conuenientia: hoc ẽt stante nõ posset aial diu saluari: sed cito periret. oꝛ g̃ si aial oꝛ durare ꝛ ad finẽ suũ peuenire ipsum habere tactũ. ¶ Intelligendũ scõo q: q: oẽ aial vtiq; nutrimẽto quo nutriꝝ auget ꝛ in esse cõseruatur: iõ oportuit oẽ aial habere gustum: nõ qdem discretiuũ sapoꝛ: q: ille in solis aialib⁹ pfectis reperiꝝ: sed discretiui nutrimẽti ꝑm tãgibiles q̃litates. g. q̃lr cõueniat vel distinguat a tactu supius scõo huiꝰ dissuse fuit oñsum: ꝛ hiꝰ gustũ nõ oꝛ plãtis ineẽ q̃uis alimẽto vtant ꝓp ipsaꝝ ꝑfectionem.

¶ Hi igiꝝ sẽsus necessariꝰ sꝫ aiali: atq; pspicuũ est fieri nõ posse: vt sit aial absq; tactu. At ceteri sensus boni sũt gr̃a ꝛ definitio tã generi nõ cuiuis aialiũ sine vllo discrimine: sed cuidã vt gradiẽdi necesse est infint. Mã si cõseruari debeat: nõ soluꝝ tangẽdo: sed eminus etiã sentire ipsum oportet.

¶ Hi quidez igiꝝ necessariꝰ sunt aiali: quo ꝛ manifestũ: q: nõ poꝛe sine tactu aial esse. Alq; aũt ꝓpter bonũ ꝛ generi aialium iam nõ cuicũq;: sed quibusdã: vt processiuo necesse est inesse. Si enĩ oꝛ saluari nõ solũ oꝛ tactum sentire: sed ꝛ de longe.

¶ Ostendit ex dictis q: tactus ꝛ gustus sunt necessariũ oẽ aiali: ꝛ nõ alij sensus. Et diuidit in tres ptes: ĩ ꝑma facit qđ dictũ est: in scõa ostendit qũo alij tres sensus sentiũt ꝑ mediũ extrinsecuꝝ sua sensibilia: in tertia ex his que dixerat redarguit opinionẽ Platonis ponentis visionez fieri extra mittẽdo scõa ibi. (Hoc autem erit). tertia ibi. (Unde ꝛ de reꝑcussione). ¶ De ꝑma dicit. Hi qdez igitur sensus. s. tactus ꝛ gustus sunt necij aiali. quo. i. ꝓp qõ ꝛ manifestũ est q: nõ est poꝛe aial esse sine tactu: ꝛ silr gustu vt est quidam tactus. Alij aũt sensus insunt aiali ꝓp bonũ ꝛ nõ ꝛ neciatem: ꝛ tam nõ neciẽ ẽ inesse cuiq; generi aialiũ. sed gbusdam aialibus: vt aiali ꝑfectiuo: si enim oꝑz animal ꝑfectiuum saluari: oꝛ ipsum nõ solum sentire tactu. i. tangendo ꝑ tactum ꝛ gustum: sed ꝛ longe per alios sensus: vt supꝛa fuit ostensum.

¶ Qõ qdẽ erit si ꝑ extremũ sentire mediuꝝ possit ꝫ pacto: vt a sensibili qdez mediũ: ab hoc aũt ipsuꝝ patiaꝫ ac moueaꝫ. Mã vt ĩ motu ad locũ accomodato fieri solet: cũ ꝑ mḷta efficiꝫ: ꝑmũ nãq; mouẽs pellit sensum: pellẽdoq; facit: vt illõ pellat id: qõ deiceps post illud ẽ collocatũ: fitq; ꝫ pacto motꝰ ꝑ mediũ: atq; ꝑmũ qdẽ pellit ꝛ nõ pellit: vltimũ aũt pellit non pellit: mediũ ꝟo pellit atq; pellit: ꝛ iterdũ plura sꝫ media: interdũ pauciora. Sic ꝛ ĩ alteratiõe fieri solet: ꝫ excepto dũtaxat: id iquã: qõ alterat: eodẽ ĩ loco manere: veluti si quispiã ĩ cerã tinxerit vsq; ad id mota est vsq; q̃ tinxerit: lapis ãt nõ mouek: at aqua ad distãtiã longã. Aer aũt ad longiozẽ mouek atq; agit ꝛ patik: si maneat: sitq; vnus ꝛ non diuisus.

¶ Hoc ãt erit si ꝑ mediũ sensitiuũ fuerit: eo q: ꝛ illõ qdẽ a sensibili patiak: ꝛ moueatur ipsuꝝ ab illo. Sicut. n. mouẽs ꝑm locũ vsq; alicubi ꝑmutare facit: ꝛ ꝺpellẽs alteꝝ facit vt depellat: ꝛ est ꝑ mediũ motꝰ: ꝛ ꝑmũ qui dẽ mouẽs depellit: ꝛ ñ depellitur: vltimũ aũt solũ depellitur ꝛ nõ depellit: mediũ ãt vtraq;: multa aũt media sic ꝛ ĩ alteratiõe: ꝑter q: vnũ manẽs in eodẽ loco alterat: vt si in cerã tinxerit aliqs vsq; ad id mota ẽ: vsq; quo tinxit: lapis aũt nihil: sed aq̃ vsque quo ꝑcul: aer autẽ ad plurimũ mouetur: ꝛ facit: ꝛ patitur. si maneat ꝛ vnus sit. T.cõ. 65

¶ Declarat qũo visus auditus ꝛ olfatus sentiunt a longe sua sensibilia dicens. Hoc autem erit. s. q: animal processiuum sentiat a lõge ꝑ sensus alios a tactu: ꝛ gustu: si sensitiuum fuerit sentiens ꝑ medium extrinsecum: eo q: illud quidem. s. medium a sensibili patiatur ꝛ moueatur: ipsum autem. s. sensitiuum ab illo. s. medio: ꝛ hoc ꝛclarat a simili in motu locali dicens. Sicut enĩ mouens ꝑm locũ facit aliquid ꝑmutare: aliud ficut alicubi. i. ad aliquem locum ꝛ ꝛpellens alterum facit vt ꝛpellat aliud: ꝛ talis motus est ꝑ medium: ꝛ ꝑmum quidem mouẽs ꝛpellit: ꝛ non ꝛpellitur: vltimum autem motum ꝛpellitur solum: ꝛ non ꝛpellit medium autem vtraq;: quia dꝛpellit ꝛ ꝛpellitur. ¶ Multa autez media. i. non differt in proposito siue multa sint media. siue vnuꝝ tantum: quia semꝑ medium est mouens ꝛ motum. ¶ Idez ostendit in alteratione dicens. Sic in alteratione. s. est sicut ĩ motu locali: ꝓter q: in alteratione vnum manens in eodẽ loco alterat: quod non contingit ꝛ corpore quod mouet aliud motu locali: vt si in certa tinxerit aliquis vsq; ad id mota est cera vsquequo tinxit: lapis aũt nihil recipit talis ipꝛessionis ꝓpter duritiẽ eius: ꝫ aqua ꝓpter eius molliciem est hiꝰ impꝛessionis receptiua vsquequo ꝑcul. i. ad maioꝛẽ distantiã q̃ cera. Aer aũt ad plurimũ. i. ad maiorem distantiam q̃ aqua: ꝛ facit mouere ꝛ patitur. ꝓpter eius raritatez: si maneat indiuisus ꝓpter obstacula: ꝛ sit vnus. ¶ Intelligendũ q: sicut in motu locali q̃ vnum mouet aliud ꝑ mediũ: vt dum hõ mouet lapidem mediante baculo: homo est ꝛpellens tñ ꝛ non pulsus: ꝛ lapis vel aer est pulsus tñ ꝛ non ꝛpellens: baculus ꝟo pulsus ab hoꝛe ꝛ ꝛpellens lapidem. Sic est in alteratione q: ꝑmum alterans est alterans nõ alteratũ: ꝛ vltimũ alteratũ est alteratum nõ alterans: mediũ ꝟo est alteratuꝝ ꝛ alterans: vt ꝑz in alteratione cere: dum tingit succesiue ab aliquo alterante. Nam alterans ꝑmuꝝ nõ alterat: ꝛ pars cere vltimo alterata nõ alterat: ptes vero ꝑius alterate sunt alterantes ptem vltimo alteratam: ꝛ alterate a ꝑmo alterante: in hoc tũ est differẽtia in motu locali ꝛ in motu alterationis: q: ꝛpellens in motu locali si fuerit corpoꝛeum mouetur localiter: q: coꝛpus non potest mouere aliud localiter nisi moueatur: sed alterans põt manere continue in eodem loco. Cum ergo transmutatio sensuum a sensibilibus sit quedam alteratio spiritualis: ideo dũ sensus sentiunt ꝑ medium extrinsecuꝝ: ꝑmo sensibilia imꝑimunt suas species in medium: postea medium immutatum a sensibilibus imꝑimit eoꝝm speciem in sensum ꝛ fit sensatio: ꝛ sic in tali alteratione sensibilia sunt mouentia non mota sensus vel oꝛganum est motum nõ mouẽs respectu sensationis exterioꝛis: medium vero est mouens sensum vel oꝛganum: ꝛ motuꝝ a sensibili: ꝛ hoc voluit hic Aristotiles ꝛclarare.

¶ Quaꝑ propter ꝛ de reflexiõe meliꝰ est aerẽ a figura coloꝛeq; patiꝝ: q̃uscq; sit vnus: ẽ aũt vnus in ipso leni: q: egrediẽtẽ visionẽ frangi atq; reflecti cẽseret. Quocirca rursus hic mouet visuꝝ pinde atq; signũ. Mõ in cerã imꝑimitur trãsmitteretur vsq; ad finem.

¶ Unde ꝛ de reꝑcussione est melius: q̃z visum egredientẽ reꝑcuti aerez: pati a figura: ꝛ coloꝛe: vsquequo qdẽ sit vnus. In leni aũt est vnus: ꝓpter qõ iterum hic visuꝝ mouebit. Sicut vtiq; si in cera figillũ igrederetur vsq; ad finem.

¶ Exnunc ꝛclaratis redarguit opinionẽ Platonis ponẽtis visionem fieri ꝑ egressum radioꝝ ab oculo ad obm visibile: ꝛ eoꝝm reꝑcussionẽ ab obiecto visibili ad oculum: ipsum obiectum visible visui repꝛesentantiũ. Nam ꝑz ex dictis nõ fieri hoc mõ visionẽ: sed q: obiectum visibile multiplicat suã speciẽ ꝑ medium ad ipsum visum. Dicit ergo. Unde ꝛ de reꝑcussione visus: quam ponunt. Plato melius est aerẽ pati a figura ꝛ a coloꝛe ꝛ reliquis hiꝰ vsquequo qdẽ sit vnus ꝛ ꝑtinuus: q̃z visum egredientẽ ab oculo reꝑcuti a visibili vt posuit Plato. in leni autẽ vt in aere plano: vbi non est obstaculum: ipse est vnus: ꝑpter qõ iterum hoc. i. aer motus a visibili mouebit visum sicut vtiq; si in cera ingrederetur figillum vsq; ad finez.

¶ Intelligendũ q: melius est ponere visionem fieri ꝑ receptionem specierum visibilium in viso ad ipsum ab obiecto ꝑ medium multiplicatarum: q̃z ponere ipsam fieri ꝑ radios egredientes a visu ad rem visibilez ab ipsa ad visum reꝑcussos: qñ omne agens agit ꝑ formaz ꝑ quam est in actu: visus autẽ non est in actu ꝑ radios ab eo egrediẽtes: ꝫ bene est in actu ꝑ speꝫ ab obiectis visibilibus in eo imꝑressas: ideo ꝑ illas poterit agere visiones: ꝛ hoc si ponamus sensum agentez. Si autem teneamus sensibilia esse actiua sensationuꝝ exterioꝝ vt magis puto: tũc ꝑz euidenti⁹ verũ esse qõ dicit. de hoc tũ in ꝓncipio libri de sensu ꝛ sensato latius discutiendum.

¶ At q: perspicuũ est fieri nõ posse vt coꝛpꝰ animalis sit simplex: igneũ inq̃z aut aqueũ aut aereũ: nã nullus aliꝰ sensus absq; tactu haberi põt. Coꝛpus. n. aialis ois: vt dictũ est: vim habet sentiendi tangendo.

T.cõ. 66

¶ Quod aũt impossibile sit simplex eẽ animalis coꝛpus: manifestum est: dico aũt puta igneũ: aut aereũ: sine quidẽ enim tactu: neq; vnũ cõtingit aialiũ sensum hẽre: coꝛpus eni tactiuũ aiatum eẽ oẽ: sicut dictũ ẽ.

¶ Istud est quartum capm ꝛ vltimum huius secundi tractatus in quo Ari. pbat q: est impossibile coꝛpus animalis esse coꝛpus simplex: ꝛ diuiditur in duas partes: in quarum ꝑma ꝓponit quod intendit: in secũda ꝛclarat ibi. (Alia autẽ). De ꝑma intendit q: quia omne coꝛpus animalis habet tactum: ꝛ tactus non potest reseruari in vno simplici elemento: ideo impossibile est coꝛpus animalis esse coꝛpus simplex: vt ignem: vel aerem: ꝛ ita ꝛ aliis. Dicit ergo. Q; autẽ impossibile sit coꝛpus aialis esse simplex manifestum est ex dicendis. Dico autem puta aut igneũ: aut aereum: aut aliud tale. quod patet quia sine quidem enim tactu neq; vnum. i. nullum cõtingit aialium sensuꝝ habere. cum tactus sit fundamentũ oĩum aliorũ sensuũ. Coꝛpus enim aialis oẽ est tactiuũ. i. habens tactuꝝ ꝛ aiatum: sicut dictũ est: tunc supplenda est rõ sic. Omne coꝛpus aialis habet tactum: sed tactus nõ põt saluari ĩ vno simplici elemento g̃ nulluꝝ coꝛpus animalis est simpler.

¶ Intelligendũ q: q: tactus est fundamentũ oĩum aliorum sensuum ꝛ ceteris mãliozibus: ideo tactus potest esse i animali sine alijs sensibus: sed alij sensus nõ possunt esse sine tactu. ꝓpter quod sequitur q: coꝛpus: quod non habet tactum: nullum habet sensum.

¶ Cetera aũt elemẽta ꝓter terrã instrumenta sensus fieri possunt: atq; oẽ tale ꝑ aliud sentiẽdo sensum nimirũ efficit: ꝛ ꝑ media. Attactꝰ i tãgẽdo sensibilia sua ꝓsistit. Qua ꝓpter ꝛ hoc noie nuncupaꝫ: atq; tamẽ si cetera quoq; sensuũ iſtrumẽta tactu sẽtiunt: tñ ꝑ aliud mediũ sentiũt: atq; ipse tactus ꝑ seipsum solus sentire videtur.

¶ Alia aũt ꝑ altera sensitiua qdẽ vtiq; fient: omnia autẽ eo q: ꝑ alterũ sentire faciunt sensum: ꝛ ꝑ mediũ: tactus autẽ est in tangẽdo ipse: ꝓp qõ ꝛ habet hoc nomen: ꝛ tamẽ alij sensus tactu sentiũt: ſz ꝑ altera: hic autem videtur solus ꝑ seipsum.

¶ Declarat ꝓpositum ꝛ tria facit: q: ꝑmo ostendit q̃re tactus habuit hoc nomẽ: secũdo ꝛclarat q: in vno simplici elemẽto nõ põt saluari tactus: ꝛ ꝑ ꝑs nequ; coꝛpus animalis. tertio manifestat: q: q̃cito aialia ꝓuanꝫ tactu: necesse est ea moꝛi. scõa ibi. (Quare hiꝰ). tertia ibi. (Manifestũ igitur). De ꝑma vult: q: q: solus tactus sentit immediate tangendo suum sensibile absq; concursu mediꝝ extrinseci: ideo habuit tale nomen. dicit igitur. Alia autẽ. s. sensibilia a tangibilibus sensibilia vtiq; fient ꝑ altera. s. ꝑ media extrinseca. oĩa autez alia sensibilia sentiunt eo q: faciunt sensum sentire ꝑ alterũ. i. ꝑ medium extrinsecum: tactus autez est in actu in tangendo sua sensibilia immediate: ꝓpter qõ ꝛ habet hoc nomen tactus: ꝛ tñ alij sensus sentiunt tactu. i. tangendo: sed ꝑ altera ꝛ cõcurrẽte medio extrinseco hic autẽ solus. s. tactus videt ꝑ seipsum sentire ꝛ absq; cõcursu mediꝝ extrinseci. ¶ Intelligendum q: q: oẽ sensibile sentitur ꝑ hoc q: ab eo multiplicatur eius species vsq; ad sensum: ideo qõlibet sensibile dicitur sentiri a suo sensu tangẽdo: sed tñ q: inter alios sensus a tactu ad sua sensibilia cadit mediũ extrinsecum: ideo nõ dicunt sentire tãgendo imediate. ꝓpter quod nec tactus appellantur: tactus autem licet sentiat ꝑ medium extrinsecũ: qõ est pars aialis: vt patuit scõo huius: q: tñ nõ concurꝛit medium extrinsecum nisi ꝑ accidẽs vt supꝛius fuit ostẽsum: iõ sentire dicit tãgendo imediate q: ꝑ uationẽ mediꝝ extrinseci ad eius opationẽ essentialiter regsiti: ꝓp qõ ꝛ habuit hoc nomẽ tactus.

¶ Quiꝰ efficitur: vt nullũ taliuꝝ elementorũ coꝛpꝰ sit aialis: at vero neq; rerũ eẽ põt. Tactus enĩ veluti mediocritas est oĩum tãgibiliũ: ꝛ instrm ipsius nõ modo terre differentias est susceptiuũ. Sed ẽt calidi frigidi q:: ceteroꝝq; oĩum tãgibiliũ: ꝛ ideo neq; ossiꝰ: neq; pilis: neq; talibꝰ partibꝰ vllis

oino sentim⁹: qz terrea sunt. hinc z plāte oium sensuū sunt vt pz expertes: qz z ipse terree sūt: at abscz tactu fieri nō pōt: vt ali⁹ gs cz fit sensus: hui⁹ āt instr̄m sensus necz terre est necz ceteroz vllius elementozum.

¶ Quare huiusmodi elemētoz nullū vticz erit corp⁹ aialis. Necz itacz terrenū: oiuz.n. tāgibiliū tact⁹ ē: sicut medietas: z suscepti/uus sensus. Nō solū q̄cūcz differētie terre sunt: sz calidi: z frigidi: z alioz oium tangi possibiliū. Et ꝓpter b̄ ossibus: z capillis: z hi⁹ partib⁹ nō sentimus: qz terree sk: z plāte: z ab hoc necz vnū hēnt sensum: qz terree sūt: sine aūt tactu necz vnū possibile est aialiū esse: hic aūt sensus nō est: necz terre: necz alius elementozum nullus.

¶ Declarat q̄ in vno simplici ēsto non pōt salvari tact⁹ necz corpus animalis dicens. Quare nullum hi⁹ elemē tozum vticz erit corpus aialis: necz itacz terrenum erit corpus aialis: z quo magis videt: z a fortiori necz alteri us elementozum: qđ arguit: qz oium eni tangibiliū qua litatū tactus est: sicut medietas: que nō reperit in aliquo elementozum, cū habeant eas in excellentias: z tactus est sensus susceptiuus nō soluz differentiarū quecunq; sunt differentie terre: sed calidi z frigidi z alioz oium possibi lium tangi. i. sentiri pr tactuz. Et ꝓpter hoc ossibus z capillis z hi⁹ partibus non sentimus qz terree sunt: z plāte etiam ob hoc nullū habēt sensum qz terree sunt: sine aūt tactu necz vnum. i. nullum alium sensum pōe est esse in aliquo corpore: hic aūt sensus. s. tactus non est necz terre: necz nullius alterius elementoz. vt nuper probatum est: z superfluit negatio vt in plerisq; locis cōsuetus est Aristotiles facere: qz forte in greco ad ornatum cōfert. ¶ Intelligēdum q̄ tactus cōsistit in quadā tēperantia z mediocritate oium tangibilium qualitatum: vt scdo huius fuit ostēsum: sed nullum elementoz habet ocs tangibilium differentias: etiam eas quas habet nō in mediocritate habet: sed in excellentia: ideo nullum elementozum pōt tactuz habere pr ꝓs necz alium sensum. Ex quo infert Arist. q̄ corpora que sunt terrea a predominio nō habent tactum: cum careant mediocritate tangibiliū qualitatū. ¶ Sz cōtra hoc dubiū occurrit: qz in omni mixto perfecto predominat terra: qđ patet: qz si nāe sue dimittat mouetur ad deorsum: sed corpus aialis est mixtuz p̄fectum. ergo in ipso dominat terra: z tñ habet tactum: quare zē. ¶ Ad hoc respondet Albertus dicēs: q̄ in corpore aialis dominatur terra arithmetrice: qz plus hz de terra absolute q̄z de aliquo alioz elementoz: sed in eo nō dominatur terra geometrice: cū proportionaliter habeat de quolibet quattuoz elementozum q̄tum cōpetit sibi vt sentiat quod non contingit de aliis mixtis. Aliter dici pōt q̄ terram dominari in aliquo mixto cōtingit duplr. Uno mō fm molē: z fm qualitatē localiter motiuā. Alio mō fz vtutes z q̄litates alteratiuas. Primo mō dominat terra in corpore aialis: vt argumētū. pbat: z tale dñium nō tollit sensum. Scdo mō nō dominat terra in corpore aialis: qz tale dominium tollit sensum: z de isto hic loquitur Aristo.

¶ Hec cū ita sint: pz aialia necessario moriū cū h̄ solo sensu tact⁹ priuant: necz. n. fieri pōt: vt hūc sensum nō aial hēat: necz si aial est: aliū sensum preter hunc hz necesse est.

¶ Manifestū ē igit: q̄m necesse h̄ solo ꝑua ta sensu aialia mori. Necz. n. hūc pōe est hz nō aial existēs: necz cū sit animal aliuz necesse est habere preter hunc. T.cō. 67

¶ Ostendit q̄ aialia necessario moriunt cū tactu ꝑuant: qđ de nullo alio sensu cōtingit: z ptinet duas ptes: in quarum prima facit qđ dictū est. In secunda infert aliqua tā q̄z sequentia ex dictis ibi. (Et ꝓpter hoc). De prima dicit Q: manifestū est igitur q̄m necesse est aialia hoc solo sensu. s. tactus priuata mori: necz enim est possibile non exīs aial habere hunc. s. tactū: necz cū sit animal necesse est ipsum aliū sensuz habere preter hunc vz tactuz. ¶ Intelligendū q̄ qz tactus aut consequit̄ imediate essentiam anime sensitiue: aut tēperamentuz requisitum vt ipsa in animalis corpore conseruetur. ideo si destruitur tactus hoc erit: aut quia anima sensitiua destruitur: vel a corpore remouetur: aut quia destruitur temperamentum: sine quo non potest in corpore conseruari: sed quodcunq; istoruz contingit: necesse est animal mori vt patet. ergo cum animal priuatur tactu ipsum necessarium est mori. ¶ Sed hic dubitatur quia superius dixit Aristo. duos sensus eē necessarios animali. s. tactum z gustum: hic autem solum tactum dicit necessarium esse: modo hec repugnare videntur. ¶ Ad hoc patet responsio pr dicta superius q̄m gustus dupliciter sumi consueuit. Uno modo sumendo pro sensu discretiuo saporum: z gustus sic sumptus nō est necessarius animali: z hoc modo eum hic accipit Aristo. Alio modo sumitur gustus vt est sensus alimenti: z vt est discretiuus calidi frigidi humidi z sicci: non simpliciter sed vt reperiuntur in alimento: fm quē modū dicit quidam tactus nō distinctus ab eo realiter sed soluz fm rōnem: z gustus sic sumptus est necessarius aiali. z hoc mō locutus est supra de gustu. Et ex hac distinctione pz solo dubitationis: si quis diligenter animaduertat.

¶ Et ꝓptereā fit vt cetera qdē sensibilia nō corrūpāt suis exuperationib⁹ aial: color in quā sonus z odor: sz ipsa tātū sensuū instrumēta: nisi p accidēs: vt si sīl cū sono pulsio actusq; fiat: z si a reb⁹ q̄ vident atq; ab olētib⁹ alia moueant: q̄ tactu corrumpunt: sapor ēt hoc sane corrūpit: q̄ simul accidit ipsum tāgibile esse: exupatiōes aūt tangibiliū vt calidoz frigidoz z hmōi ipsū iterficiant atq; interimant aial. Exuperatio eni sensibilis cuiusuis sensus destruit instrumētū atq; ꝺuastat. Quare z tāgibile exupans ipsum destruit tactū: at hoc sensu definitū est aial: sine nāq; tactu fieri nō posse vt sit aial demōstrauimus. Quāobrē exuperatiōes eorū: q̄ tactu percipiunt: nō solū instrumētū ipsius: verū ēt aial ipsum iterimūt atq; corrumpunt: qz neče est aial hunc solū hz̄e.

¶ Et pp hoc qdez alia sensibilia excellētijs nō corrūpūt aial: vt color: z odor: z sonus Sz solū sensus nisi fz accīs: puta si sīl cuz sono ꝺpulsio fiat z ict⁹: z a visu z odore aialia moueant q̄ tactu corrūpūt: z humor āt fm q̄ accidit simul tactiuū esse sic corrumpit. tangibiliū aūt excellentia: vt calidozum z frigidozum: z duroz corrumpit animal. s. le.68

¶ Dis gdē. n. sensibilis supfluitas corrūpit sensū: quare z quod tāgi pōt tactū: hoc aūt tactu determinatuz ē viuere. Sine. n. tactu mōstratū ē: q̄ impoē est aial eē. Unde tangibiliuz excellētia non solū corrūpunt sensum z aial: qz necesse est solū habere hunc.

¶ Hic infert aliqua ex dictis sequētia z dividitur in duas sicut duo hic infert. secūda ibi. (Alios aūt sensus.) De prima infert: q̄ excellentie sensibiliū alioz a tangibilib⁹ licet corrumpant alios sensus a tactu nō tñ corrumpunt pr seipsum animal: sed si corrūpunt: hoc est per accidēs sed excellentie tangibiliū nō solū pr se corrūpunt tactū: sed etiā ipsuz aial hoc segt ex prius declaratis: qz si solus tactus est necessarius aiali: sequit̄ q̄ illud qđ pr se corrūpit tactū: vt sunt excellentie tangibiliū: pr se corrumpit animal: qđ aūt corrūpit alium sensuz nō oz corrumpere aial. ex quo sine eo pōt animal esse. sed si corumpit illud erit pr accidens rōne alterius secum annexi: vt patet ex tertio: ideo dicit. Et ꝓpter hoc qdē. s. q̄ aliū sēsus a tactu non sunt necessarij aialiti: alia sensibilia a tangibilibus excellentijs suis nō corrumpunt aial: vt color odor z sonus: sz soltū sensus nisi fm accidens: puta simul cum sono: verbi gratia tonitrui fiet ꝺpulsio z ictus: tūc sonus tonitrui poterit corrūpere aial pr accidens. ratione motus aeris vel sulminis cui cōiungit̄: z a visu z odore animalia mouentur: que. s. visus z odor corrumpunt aialia tactu. i. tangendo siue inq̄tū sunt tangibilia: z nō inq̄tū sunt visibilia vel odorabilia: humor autem. i. sapor sic corrūpit aial fm q̄ simul accidit ipsum esse tactiuuz. i. tangibile: z nō solum vt est gustabile: tangibilium aūt excellentie vt calidozum frigidozum z duroz corrumpunt animal. s. per se. Omnis quidez enim superfluitas sensibilis corrumpit sensum q̄re z qđ tangi pōt: si superfluēs fuerit: corrūpit tactum: hoc aūt. s. tactu determinatū est viuere ipsi animali: monstratum est aūt q̄ impossibile est animal esse sine tactu. vnde idest propter qđ excellentia tangibilium non solum corrumpunt sensus tactus: sed ēt aial: qz necesse est ipsum aial solum habere hunc sensum. s. tactum.

Sed posset quis dubitaī quō visus z odor corrumpunt aial. sicut ea que corrūpunt tactum. ¶ Huic respondeo q̄ cōiter dicitur q̄ basiliscus interficit hoiem visu: z q̄ in India sunt qdam serpentes: qui aspicientes poma ea taliter venenāt q̄ ea gustantes postea moriunt: qđ non est intelligendū nude vt verba pferunt. s. q̄ a visibus illoruz aialiū aliqua transmutentur ad res visas fm q̄ visus sunt: qz de ratione visus nō est aliquid imprimere in obiecto: sed magis ab eo recipere: vt declaratū est supra. Sed debemus imaginari istud contingere pp hoc: q̄ dum illa animalia aspiciunt aliquid: ab eoz oculis valde porosis vapores aliqui venenosi exalant z egrediuntur: qui aeri cōmiscentur z ipsum inficiunt: z venenant pr partem post partem: vsq; ad certam distantiam: z cum aer sic infectus peruenerit ad hominum visus: contingit ipsum pr anhelitum z reliq̄s corporis porositates attrahi ab eo: z sic vapores illi ab oculis illoruz animaliū egressi hominē tangentes interficiunt: z poma venenant ad ea peruenientes: qđ nō facerent: nisi ad contactum venirent. Et similiter est de corpore odorez habente aut saporē: qđ potest venenare z interficere nō fm q̄ odorabile vel gustabile tantum: sz fm q̄ simul accidit ipsum esse tangibile: per resolutionez partium venenosaz ab eo peruenientiū ad illum qui venenatur: z hoc voluit Arist. cuz dixit. Et a visu z odore animalia mouentur: que tactu corrumpunt.

¶ Ceteros aūt sensus aial hz nō vt sit: sz vt bñ sit: vt aña diximus. Uisuz. n. hz vt videat q̄m z in aere z in aqua z oino in perspicuo degit. Gustū aūt ob id: qđ voluptate afficitur: aut dolore: vt in alimento ea sentiat z cupiat ac moueatur: z auditum vt aliqd significetur: linguaz preterea: vt ipsum aliquid alij per ipsam significet.

¶ Alios aūt sensus hz animal: ficut dictuz est: nō ꝓpter esse: sed ꝓpter bene esse: vt visum: qz in aere z aq̄ vt videat. oino autez que in diaphano: gustum autez habet pp delectabile z triste: vt sentiat qđ in alimēto z concupiscat: z moueatur: auditum autez vt significetur aliquid ipsi: linguaz autem habet quatenus significet aliquid alteri.

¶ Infert aliud qđ est: q̄ solus tact⁹ ē necessarius aialiti: aliū autē sensus non sunt simplr necessarij aiali: sz faciunt ad bñ esse. ¶ Dicit ergo Alios autē sensus a tactu habz animal sicut dictum est: non ꝓpter esse: idest non ꝓpter hoc q̄ sint necessarij ad eē animalis: sz ꝓpter bene esse vt visum q̄ vt videat que sunt in aere z in aqua: omnino autē. i. vniuersaliter q̄m videat que in diaphano: gustum habet ꝓpter delectabile z triste: vt sentiat delectabile z triste: quod est in alimento: z concupiscat alimentum z moueatur ad ipsum. Auditum autē hz vt ipsi aliquid significetur ab alio pr sermonē. linguam autez habet quatenus significet aliqd alteri pr vocum prolationem.

Sed dubitatur vtz alij sensus a tactu sint necessarij aialiti: z vī q̄ sic q̄: multa sunt aialia que non habēt ea: ex quibus sūt apta nutriri. s. loco sue generationis: iō talibus aialibus sūt necessarij sensus alij a tactu: vt sibi alonge possint q̄rere alimentū. ¶ Rīdet q̄ sensus alij a tactu non sunt necessarij simplr aiali. sed solū sunt necessarij cuidaz aiali. s. aialī pcessiuo debenti sibi q̄rere cibuz a lōge: tactus autem est simplr necessarius animali. q̄ cuilibet animali. Item sensus alij a tactu non sunt necessarij aialī processiuo nisi ad diu durandū: tactus aūt est necessarius simpliciter ad esse. Item sensus alij a tactu sunt necessarij animali pcessiuo quodāmō p accidēs. s. vt possit sibi querere alimētū: tactus aūt est ei necessarius pr se: p quāto qualitates tāgibiles: quarū tactus est perceptiuus: sunt pr se de compositione aialis: nō autē sic est de q̄litatibus sensibilibus p alios sensus. ¶ Et hic sit finis z cōplementū expositiōis libri de aīa ad laudē dei omnipotentis. Amen.

¶ Preclarissimi philosophi Caietani Thiennēsis Ulmcentini cōmēto in tria volumina Ari. de Anima deo optimo maximo fauente finis impositus est.

Universidad de Deusto
Biblio

¶ Incipit qō de Sensu Agente disputata per Caietanū de Thiennis artium ⁊ medicine doctorem famosissimum.

Queritur vtrū ꝓ sensatiōe cāda oporteat ponere sensum agentē. Arguit᷑ q᷑ sic ꝑ argumentū: quo vtitur Arist. in ꝓn᷒ tertij de aia ad ꝓbandū necessitatē intellectus agentis. Arguitur enim sic. In omni nā: in qua ē aliquid qō est oīa facere: hanc reliquit ꝓ manifesta: sed i nā intellᵘs est aliqd qō ē oīa fieri: vz intellectus possibilis: q᷑ respectu formaꝝ intelligibiliū ē pura poᵗ: cū nullā nām habeat nisi q᷑ possibilis sit vocatus: ⁊ sit añ intelligere tabula nuda: in q᷑ nihil est scriptū. ḡ in nā itellᵘs dabit᷑ ēt aliquid qō est oīa facere: tale aūt est itellᵘs agēs: q᷑ ē honorabilior itellectu possibili: ⁊ suba actu ens: vt innuit Ari. q᷑re ⁊c. ¶ Silr in ꝓposito arguit᷑. In oī nā: in q᷑ est aliqd qō est oīa fieri est ēt aliqd qō ē oīa facere: ꝫ in nā sensus est aliqd qō ē oīa fieri: vt sensus passiuus: vñ Ari. 2° de aia loq̄ns de sensu dicit. Opꝫ autē vlr de omni sensu accipere: q᷑m sensus qdē est susceptiuᵘ spērū sine mā: ḡ in nā sensus ēt est aliqd qō ē oīa facere. ꝫ tale nō pōt ee nisi sensus agēs. ḡ oz dare sensū agentē. ¶ 2°. Nullus agens māle pōt vigoꝛe ꝓprio ꝓducere effectū spūalē nisi concurrente alio agēte spūali: cū sp effectus alicui sue cāe ꝓportionet. ⁊ pp hoc fantasma qō est māle nō pōt ꝓducere spēm intelligibilem: q᷑ est abstracta ⁊ spūalis in intellu posi nisi cōcurrēte intellu agēte q᷑ ē spūalis: ꝫ forma sensibilis est mālis: spēs aūt sensibilis est spūalis ⁊ sensatio ēt in sensu causata. ḡ ad ꝓducendū spēm sensibilē ⁊ sensationē in sensu ꝑter formā mālē sensibilē oportebit cōcurrere aliud agens spūale: ⁊ hoc oᵗ sensus agēs q᷑re ⁊c. ¶ Forte ad hoc dicerēt q᷑ illa spūalitas effectᵘ est rōne māe in q᷑ recipit q᷑ est spūalis vz aie sensitiue: ⁊ nō rōne agētis. ꝫ hoc remouet cōmē. scō de aīa ꝓm᷒. 60. dicēs. Et nō pōt aliqs dicere q᷑ ista diuersitas accidit ꝓ diuersitatē subt: ita q᷑ fiāt itēcōes pp māz spūalē q᷑ est sensus nō pp motoꝛē extrinsecū: melius eni est ēstimare q᷑ cā in diuersitate māe est diuersitas formaꝝ: ⁊ cū ita sit necesse est ponere motoꝛē extrinsecū i sensibus: q᷑ faciat intentiones que sunt potētia in sensibili actu intētionis aliū a sensibilibus. sicut fuit necesse in intellu. Ulsum est igitur q᷑ si cōcesserimᵘ q᷑ diuersitas formarum est cā diuersitatis māe q᷑ necesse erit motoꝛē extrinsecū esse. Sed Ari. tacuit hoc in sensu: q᷑ latet: ⁊ apparet in intellectu. Ex q᷑bus verbis possumus duo colligere. ꝓmū est q᷑ sensus ē spūalis q᷑: forma q᷑ i eo recipit᷑ est spiritualis: ⁊ nō econuerso. Scōm est q᷑ est dare sensum agentē extrinsecū a sensibus passiuis aliū a sensibilibᵘ: sed de isto infra dicē. ¶ Et cō firmat᷑ eadē rō q᷑: nullū agens ꝓncipale per se ꝓducit effectū eo nobiliorē: ⁊ qō sua spēm trāscendat: ꝫ opationes vitales cuiusmodi sunt visio audituⁿ ⁊c. transcendunt speciem obi mālis extrinseci ⁊ sunt eo nobliores. ḡ habent aliud agēs a sensibilibus ⁊ spēbus eoꝝ: ⁊ hoc erit sensus agēs. q᷑re ⁊c. ¶ Tertio. Nobiliori forme nobilior opatō debet: sed poᵗ sensitiua est nobilior potētia vegetatiua ḡ sibi debet nobilior opatio: cū ḡ agere sit nobilius q᷑ pati ⁊ opatio vegetatiua sit agere vt asserit Ari. scō. de aīa ⁊ ꝓmo de gīatione: sequit᷑ a fortiori q᷑ opatio vtutis sentitiue ē agere. ⁊ ꝓ᷒ virtus sensitiua ad suā ꝓpriā operationē que est sensatio concurrit actiue: q᷑re est. dandus sensus agens. ¶ Et cōfirmat᷑ q᷑m cuiuslibet forme ē agere: sicut enim ꝓpriū māe est pati: sic ꝓpriū forme est agere: sed aīa sensitiua est forma. ḡ hꝫ istā actionē sibi. ꝓpriā talis aūt nō pōt esse nisi sentire: vt ꝓz. ḡ sentire est effectiue ab aīa sensitiua: ⁊ sic erit dare sensū actiuū. ¶ Confirmat᷑ scō idē sic. Ois actio i manēs est in agente. ꝫ sensatio est actio i manēs: vt vult Ari. 9. metaphisice. qui declarans q᷑ actio i manens est in agente dicit exemplificando vt visio est in videte: ḡ sensatio est in agēte i ꝑz: cū ḡ fit i aīa sensitiua: sequit᷑ aīam sensitiuā agere sensationem: ⁊ ꝑ ꝓ᷒ in ipsa esse sensuz agentē. Unde sicut anima sensitiua non pōt recipere sensationē nisi sit disposita ꝑ sensum passiuū: sic nec poterit ad eā actiue cōcurrere nisi disponatur ꝑ sensum actiuū: nulla enim suba pōt i mediate ad opationē ꝓpriā actiue aut passiue cōcurrere: ꝫ sp aliquo i digente i termedio. vt inductiue pōt oñdi: ⁊ hoc idē voluit. se videl Ari. scō de aīa. dum dixit: q᷑ aīa est cā corporis viuētis in triplici gīe cause. s. in gīe cāe formalis: in gene cāe efficientis: ⁊ in genere cause finalis: nō autem est eᵗ cā efficiens q᷑: ipsum efficiat vt ꝓz. sed oᵗ esse cā eius effectiua: q᷑ est cā effectiua motuū ꝓpriorum᷒ corpori aīato: ⁊ hoc declarando Ari. inducit exemplū ⁊ triplici genere motuū. s. de motu ꝓgressiuo: ⁊ de augmētatione ꝓpria: ⁊ de ipsa sensatiōe: quā alterationē quandā dicit videri: ⁊ hoc asserit ēt ꝓmen. dicens: q᷑ aīa est cā mouens oīum motuū corporis taz veroꝝ q᷑ estimatoꝝ ꝑ motus estimatos intelligendo motus ipropꝛios ⁊ pfectiuos: cuiusmodi sunt sensatio ⁊ intellectio. ¶ 4° ꝓncipaliᵗ arguit sic. Nisi daret᷑ sensus agens ex actu sentiendi maior argueret᷑ pfectio ipsius obiecti q᷑ sensus. ꝺ᷒is ē falsuz vt cōstat. ⁊ ꝓbat᷑ ꝺ᷒a: q᷑ q᷑lcūq᷑ ad aliquē effectū duo cōcurrunt: vnū actiue ⁊ reliquū passiue: ex illius pfectione maior cōcluditur perfectio actiui q᷑ passiui: cuꝫ a principio actiuo maior sit cālitas supra ipsuꝫ effectū q᷑ a ꝓncipio passiuo. ꝫ si nō daret᷑ sensus agēs ad actū sentiēdi cōcurreret sensus solti passiue: ⁊ oīm actiue. ḡ ex actu sentiendi maior pfectio argueret᷑ ipsius obiecti q᷑ sensus: qō erat ꝓbandū. ¶ Quinto arguit vnus doctoꝛ. Nisi daret᷑ sensus agens sequeret᷑ q᷑ spēs sensibilis esset nobilior ipso sensu. ꝺ᷒is ē falsuz: q᷑ vtus sensitiua est ꝺ᷒tus aīe illi ꝓpria: species aūt sensibilis in inanimato reperiē vt in argumētis: q᷑re ⁊c. ⁊ ꝺ᷒ia arguit sic. q᷑cunq᷑ aliq᷑ duo habent eandē nobilissimā operationē illud est alio simplr nobilius qō ad illam nobiliorē habet causalitatē: hec est manifesta: q᷑ potentie cognoscunt᷑ per actᵒ: ⁊ illa potentia dī alia nobilior q᷑ nobiliorē habet operationē: aut si eādē hꝫ operationē nobilissimā supra illā nobiliorē hꝫ causalitatē: ꝫ si nō daret᷑ sensus actiuus tūc spēs sensibilis imediate ⁊ per se ꝓducit sensationem in sensu: ⁊ sic sensatio erit nobilissima opatio vtriusq᷑z. s. speciei sensibilis ⁊ sensus. cū ergo ad illam nobiliorē haberet causalitatem spēs sensibilis q᷑ sensus: ex quo sensus ꝓcurreret solū passiue: ⁊ species sensibilis actiue. ꝫ nobilius est agere q᷑ pati: tunc de necessitate sequeret᷑ speciem sensibilem esse nobiliorē sensu. hanc rationē ponit ille doctoꝛ per verba satis ꝓlixa ꝑmittendo quattuoꝛ suppositiōes. vis tū eius est ista. ¶ Et si dicere tur q᷑ agens ꝓncipale respectu eiusdē nobilissima opationis bene est nobilius passo. nō aūt agens instrumētale sicut est species sensibilis. ¶ Cōtra hoc silr arguet᷑ ō forma mālī sensata. que ponit᷑ agens ꝓncipale sensationis apud negantes sensum agentem: q᷑ illa esset ꝑfectioꝛ q᷑ sensus: sicut eēt albedo aut alia sensibilis formal q᷑ tū ē falsum. ¶ Sexto predictus doctoꝛ ad idem sic arguit. Aliquid est per se ⁊ immediatum ꝓncipium effectiuum sensationis: ⁊ illud aut est spēs sensibilis aut sensus agēs. vt patet aduertenti ex sufficienti diuisione: sed illud non est species sensibilis. ergo est sensus agens: quare ⁊c.

Qō illud

Qō illud nō sit spēs sensibilis ꝓbat᷑ sic. Nihil pōt ee ꝑ se ⁊ imediatū ꝑn᷒ actiuū ⁊ receptiuū vni᷒ ⁊ eiusdez vt ꝓz. ꝫ spēs sensibilis est ꝑ se ⁊ imediati ꝑn᷒ receptiuū sensationis. ergo non ꝓducit᷑. ꝓbatur minoꝛ: q᷑n ipsius sensationis est aliquod imediatum ⁊ per se ꝓncipiū recepti num: ⁊ illud aut est species aut sensus vt constat: sed non est sensus. ergo ē spēs: q᷑ nō sit sensus ꝓbat: nā vnū ⁊ idē nō ēpt ee ꝑn᷒ imediatū ꝑ se receptiuū diuersoꝝ: quoꝝ vnū ad aliud ꝑ se ordinat: sicut vr ee mā festū: cū ḡ spēs sensibilis ꝑ se ordinet i ipaz sensationē: ⁊ sēsus ꝑ se ⁊ imediate recipiat spēz sensibilē vt oēs fatent: sequ᷑ q᷑ nō recipit imediate ipaz sensationē: qō fuit ꝓbandū. Ex quo vlteriᵒ sequ᷑ q᷑ sensus recipiet sensationē mediāte alio: ⁊ nō nisi mediāte spē sensibili. q᷑re ⁊c. Jn deductione huiᵘ rōnis ꝑdictᵘs doctoꝛ lōgis vtif ꝺ᷒is: q᷑ brevitatis cā omittūt

Ad oppositū ⁊ ꝓpte negatiua qōnis multipliciter arguit᷑. ꝑ sic. Ois ꝺ᷒tus q᷑ nō exit in actū nisi ꝑ agēs extrinsecū ē passiua: ꝑ Ari. no no metaphy. dicēte: q᷑ potētia passiua est ꝑn᷒ trāsmutādi ab altero in q᷑tū alterz est: ꝫ ois sensus ē hmōi vt ꝓz intuenti. q᷑re ⁊c. ¶ Et ꝓ firmat᷑ q᷑ ois ꝺ᷒tus actiua cuiᵘ opatio nō trāsit i māz exteriozē pt᷑ exire i actū nō ꝓcurrente aliquo extrinseco: cū ḡ opō sensus nō trāseat in mām exteriozē. si eēt ꝺ᷒tus actiua posset exire in actū nō cōcurrēte obo extrinseco: qō tñ ē falsuz. ¶ 2° si daret᷑ sensus agens tūc sensitiuū eēt in potētia eēntiali ad sentire: q᷑ oē qō reducit᷑ ad actū ab agente ꝑ se ē in poᵗ essentiali ad illū: vt colligit᷑ octauo phyſi. ⁊ q᷑rto celi: ꝫ si eēt sensus agens ꝑ se ꝓductiuus sensationis: tūc sensitiuū reduceret᷑ ad actū sentiendi ꝑ agēs ꝑ se: q᷑re ⁊c. ꝺ᷒is tñ est falsū: q᷑ sicut grave in actu nō ē in potētia eēntiali ad vbi deorsū ꝫ accēta li solū: sic in ꝓposito est de sensitiuo in actu: vñ añquam sensitiuū gīetur oᵗ esse in potētia eēntiali ad actū sentiēdi: q᷑ si ꝺ᷒ipm recipere oz sensitiuū eēntialr trāsmutari: sed postq᷑ ē in actu ē solū in pō accēntali: q᷑ si oz recipe ipsum sentire: nō oz ipm trāsmutari eēntialr: ꝫ soluz accēntaliter recipiendo spēm sensibilē. Et ex hoc ꝓz distinctionem positā a Joāne de Gandauo de potētia eēntiali inutilē ⁊ supuacuā foze. ¶ 3° si eēt sensus agens tūc non ois sensus esset susceptiuus spērū sine mā ꝺ᷒ Ari. loco superius allegato. (Oz aūt vlr accipe. nec valet si dicat᷑ vt Joānes de Gandauo rīdet q᷑ Ari. in scō de aīa solum determinat de sensib᷒ passiuis. q᷑m vt dicit cōmē. scō de aīa cōmē. 60. magis latet q᷑ daret᷑ sensus agens: q᷑ q᷑ vetus intellᵘs agēs: ꝫ Ari. in tertio de aīa inuestigat intellm agētem. ḡ a fortiori in scō de aīa vbi determinat de sensu debuiſz inuestigare ⁊ notificare sensum agentē si daret᷑. q᷑re ⁊c. Et ꝑ hac pte sunt aucto: itates non pauce Ari. ⁊ cōmē. Dicit eni Ari. Sensus aūt in ipso moueri aliquid ⁊ pati accidit. Jtē in illo cap᷑o. Diuidēdū ēt de potentia ⁊ actu loq̄ns de ipso sentire dicit: q᷑ hmōi opōnis actiua sit extra visibile audibile ⁊ reliq᷑ sensibilū. Et i mltis locis scōi de aīa dicit q᷑ sensus reducit᷑ a sensibili de poᵗ ad actū: qō nō eēt nisi sensus eēt ꝺ᷒tus passiua ⁊ nō actiua. Cōmen. aūt dicit q᷑ necesse est si sensus eēnt vtutes actiue vt sentirēt er se ⁊ nō indigerēt in sentire aliquo extrinseco. Jtē dicit q᷑ mouēs ꝑmā ꝑfectionē in scōam sūt extrinseca sensata: ⁊ post addit q᷑ sensus nō mouet᷑ nisi motu: qui dī cōphensio a reb᷑ pticularib᷑ sensibilib᷑. ⁊ ille sunt extra aīam. Et cōmē. 53. ingt. Cū declarauit q᷑ sensus ē ex vtutib᷑ passiuis ⁊ nō actiuis: ⁊ ista hꝫ duplr ee. s. esse i pō añ q᷑ vtutes eius pficiant a motoꝛe extrinseco: ⁊ ee i actu q᷑n fuerunt perfecte ⁊ intente virtutes ⁊c.

In hac qōne talis ordo seruabit᷑: q᷑n ꝓmo ꝑmittentur aliq᷑ ꝑambula: deide ponent᷑ cōclones ꝺ᷒ q᷑sito. ¶ Quātū ad pᵐ sciendū ē ꝑ q᷑ de sensu agente an

detur varie opiones fuerūt. ¶ Quidā. n. dixerūt dari sēsum agētē extrinsecū sensib᷒ passiuis quē dixerūt itelligētiā quādā cē. Un᷑ sicut posuerūt itelligētiā ꝑᵐ mobile mouētē ꝑ intellz agētē: sic voluerūt vltimā itelligētiā. i. motuentē orbē lune ee sensū agentē: hi tñ bipartiti fuerunt: q᷑n aliq᷑ voluerūt oīm sensibile i medio ⁊ organo spēm sensibilē cāre: deide itelligētiā agētē mediāte sēsibili spē sensationē in sensu ꝓducere. ¶ Alij vo q᷑ᵗ min᷒ est credendū dixerūt itellm agētē ipēm sensibilē ꝓducere: seu de sensū agentē mediāte tali spē sensationē efficere: ⁊ hāc dicūt fuisse opionē Auerroys scō ⁊ aīa. ꝺ᷒m. 59. dicētis Ari. exponēdo. Opinat᷑. n. q᷑ ꝑfectio sensus fit ab itelligentia agēte: vt declarat in libro aialiū. scō a ꝑfectio sit a sensibilib᷒. Deide subdit in fine cōmenti. Sed ꝑma ꝑfectio sensus differt a scia scietis: q᷑ est i actu: q᷑n nō cōsiderat in hoc q᷑ mouēs ꝑmā ꝑfectionē in sensu. ⁊ extrahens eā in scōaz sūt extrinseca sensata: vt visibilia: ⁊ mouens scientē ⁊ ꝑ ꝑfectionē i scōaz est aliqd copulati cū aīa copulatione i esse. Dult ḡ ꝺ᷒m. vt dicit: q᷑ sicut hitus itellectiuᵒ seu spēs intelligibilis est ꝑ eiᵒ ꝑfectio: sic spēs sensibilis est ꝑ ꝑfectio sensus: ⁊ hoc sit ab intelligentia agente: ⁊ sicut itelligere i actu est scōa ꝑfectio itellᵘs: sic sentire ē 2ª ꝑfectio sensus. ⁊ hoc sit ab obo sensato. Obia tñ est q᷑tū ad agens iter scōaz ꝑfectionē sensus ⁊ scōaz ꝑfectionez intellᵘs: q᷑n agēs scōam ꝑfectionē sensus ⁊ extrahens eā er ꝑ᷒ est extrinsecū. vz. obm sensibile ꝫ agens scōaz perfectionē itellᵘs est ei intrinsecū ⁊ copulatū scōm esse. ē n. intellᵘs agēs q᷑ copulatur ꝑfi sicut forma mā vt declaratū est i tertio de aīa. ¶ Sz ꝺ᷒ ambas opiones sic arguit. Ois itelligētia supcelestis respectu hoꝛ effectuū ꝑticulariū est agens vle: ⁊ sp᷑ iter agēs vle ⁊ effectū particulareꝫ opz ee aliq᷑ agens ꝑticulare itermediū limitās agēs vle magis ad hūc ꝑticularē effectū q᷑ ad aliū. ḡ seq᷑ q᷑ nulla itelligētia supcelestis est ꝑn᷒ imediate ꝓductiua ꝑfi sensibilis: aut ēt sensatiōis igit᷑ ⁊c. ¶ Jtē ꝺ᷒ scōm modum: que attribuūt cōmētatoꝛi arguit᷑ sic. Nobiliori cāe nobilior effectᵘs oz attribui: ꝫ intellᵘs est nobilior: ⁊ magis spūalis q᷑ forma sensibilis: ḡ itellectui agenti nobiliorꝛ spūalioꝛ effectᵘs oz attribui q᷑ forme sensibili. cū ḡ sensatio sit nobilioꝛ ⁊ magis spūalis q᷑ spēs sensibilis: potius oz assignari sensatio itellectui spūalioꝛi tā q᷑ eiᵒ ꝓpriꝰ effectᵘs q᷑ spēs sensibilis: ⁊ eꝺ᷒ spēs sensibilis magis attribuitur forme sensate tā q᷑ imediatᵘs eius effectᵘs: q᷑ ipse sensatio. Et cū dicūt illā ee opionē Cōmen. hoc est negandū: q᷑n vult cōmē. q᷑ scōa ꝑfectio sensus est sentire: ⁊ illā faciunt sensata extrinseca: sicut ⁊ spēm sensibilē: sed nō vult q᷑ ꝑᵐ ꝑfectio sensus sit spēs sensibilis: sed q᷑ sit ipsa poᵗ sensitiua in aīa ex his: mediante q᷑ sentit vt nāli eius potentia receptiua. Qō hec sit eius intentio apparet expresse in principio illius ꝓmēti oū ꝓmētatoꝛ dicit. Et ꝑma trāsmutatio sentientis que est sillis trāsmutationi hoīs ⁊ ignorantia ad sclaz ꝺ᷒ doctoꝛem est transmutatio q᷑ fit ꝑ agens qō educit virtutes sensitiuas de potētia mā gīans aīa: ⁊ nō a sensibilib᷒. Addirādū ē g᷑ de istis holbus q᷑ ita false iponūt ꝓmentatoꝛi illud: cuius oppositū dicit expresse. Et cū vlterius ingt cōmē. q᷑ ꝑma ꝑfectio sensus fit ab intellu agente: istud sic oz intelligi. s. q᷑ prima ꝑfectio sensus fit a gīante qō dicit intellᵘs agens ꝑ o q᷑tō agit ꝑ determinatū finē directū ⁊ regulatū ab itelligentijs ⁊ causis supcelestib᷒: vt alibi hꝫ videri. ¶ De eo vo qō dicit ꝓmētator ꝓmēto sexagesimo: q᷑ necē est ponere motoꝛez extrinsecū in sensib᷒ aliū a sensibilib᷒ infra dicē. ¶ Secunda opinio fuit Joānis de Gandauo ponentis in aīa sensitiua duplices nāles potētias: quarū quaslā dicit ee sensus passiuos: q᷑ slās ꝺ᷒ actiuos: de q᷑ in ꝓclonibus ponendis discutiē. ¶ Tertia fuit opinio Joānis Buridani ponētis

alam sensitiuā p essentiā ppriā absq; aliq̄ nāli potentia il
li superaddita spē sensibili in organo ēducta ad sensationē
actiue z passiue cōcurrere: de qua ēt post determinabit.
¶ Aduertēdū tñ q; Ioānes Buidan⁹ ponat spēm sen
sibilē recipi subiue i organo z nō in aīa sensitiua. Aliī tñ
dicūt oppositū: z forte ꝟius q; spēs sensibilis recipit ēt i
cōposito z in aīa sensitiua: cū scōz Arī. sensus sit suscepti
uus spērū sine mā. ¶ 4ª opio q̄ ꝟitati ꝓpinqor apparet
z mētibus auctorū cōformior ponit: q; nullo mō sit dare
sensum agentē respectu sensationū sensuū exteriorū itrī
secum aut extrinsecū: z q; oīa sensibilia sunt sufficientia
ad ꝓducendū spēm sensibilē in sensu: z tandē sensationē
mediante sensibili spē absq; ꝓcursu alterius ꝓticularis
agentis. ¶ Premittendū ꝑ q; sensuū q̄dā sūt exteriores
z q̄dam interiores. ¶ Premittēdū scōo q; dupler ē sen
satio. s. exterior z interior sensatio exterior ē illa q̄ fit i sē
su exteriori: sicut visio: auditus: olfatio. gustatio. z tactio.
Sensatio ꝙo interior ē illa q̄ i sensu interiori cātur: sicut ap
ꝓhensio sensus cōis: aut cogitatio. ¶ Premittēdū 3º. q;
sensus equoce sumit. Mā aliq̄n sumit ꝓ oīa sensitiua. z
aliq̄n ꝓ potētia i ea exīte mediāte q̄ sentit: aliq̄n ꝙo ꝓ
ipso sentire. hoc ꝓz ex variis dictis auctorū. ¶ Quantū ad
scōm sit hec ꝓma ꝓclo. Nulla itelligētia ē sensus agens re
spectu oīuz sensationū exteriorū aut sensibiliū exteriorū
nāq; agēs ꝓncipale ꝓpinquū. Ista ꝓclo ponit ꝑ opionez
ꝓma: cui⁹ ꝓbatio erilli⁹ opionis ꝙprobatiōe accipiat̄ bre
uitatis cā. Dī aūt respectu sēsationū exteriorū: q̄ñ ad sē
sationē iteriorē q̄ñq; ꝓcurrit itelligētia nāq; agēs ꝓncipa
le z ꝓpinquū. vñ tpe somni multiplicat itelligētia suū lu
mē spūale: nedū ad itellm imo ēt ad sensuz iteriorē: q; cū
sit spūalis or sensu exteriori ē illi⁹ āpli⁹ susceptiu⁹. tūc q̄ ipo
p sensibiliū spēs nō distracto: sicut in vigilia ꝓtigit cāt in
eo itelligentia ꝑ lumē qō sibi ipmit actus sentiēdi: z tūc
somnia cānt q; diuina a medicis appellant. Et aliq̄n tpe
vigilie talr causat sensatio i sensu interiori ho is hñtis aīaz
eleuatā nō imersaz māe a passionibusq; semotā: vt colli
gi pōt de mēte Aui. 4ª fen. nāliū: z Alberti. in libro de
somno z vigilia. Ex cōciliatore ēt dīa q̄ qrit: an somnia
ꝓferāt ad curā. ¶ Scōa ꝓclo. Nullus sensus exterior ad
sensationez ꝓticularē actiue cōcurrit: sz oīm extrinsecū
cū spē ab eo cāta. Ista ꝓcla ē bipartita: cui⁹ ꝑma ps a qbus
dam sic arguitur. Si i aīa sensitiua ꝑter sensū passiuū po
neret alter sensus ad sensationē exteriorē actiue ꝙcurrēs:
aut ille eēt cognoscens aut nō cognoscens: nō ꝑt dici q;
esset cognoscens: q; tūc superfluerēt sensus passiui: q; sūt co
gnoscentes: nec ēt est nō cognoscēs: q; tūc sensus passiuus
eēt eo pfectior: cū cognoscens sit pfectⁱ⁹ nō cognoscente:
hoc aūt est falsum. ¶ Huic rñdet Ioānes de San. dicēs
q; sensus passiuus inq̄tū cognoscēs pfectior sit sēsu acti
uo inq̄tū nō cognoscit: tñ sensus actiuus simplr z ꝑm subaz
est pfectior q̄ sensus passiuus: nec vlr cognoscēs est sim
plr nobili⁹ nō cognoscēte. ¶ Sz hec rñsio nō valz: q̄ñ ꝑ
nō est verū q; sensus passiu⁹ cognoscat cū sit q̄litas de 2ª
spē q̄litatis. vz. nālis potētia vt ipse fatet. nulla aūt q̄litas
cognoscit. vñ mirādū est de eo q; dixerit sensum passiuū
cognoscere: tenēdo alia q̄ ipse cōcedit. Et si aliqs auctor
dicit sensuz exteri⁹ nē iudicare siue cognoscere: capit sensuz
ꝓ aīa sensitiua: z nō ꝓcise ꝓ ei⁹ potētia nāli. ¶ Ité argui
tur q; vlr cognoscēs simplr z ꝑm subaz ē nobilior nō co
gnoscēte z saltē si fuerit eius sedz gñis nālis: vt vtrūq; cor
ruptibile: aut vtrūq; incorruptibile: q̄ñ ex pfectione opōnis
arguit pfectio potētie: siue fuerit actio siue passio: sz co/
gnoscere ē opō nobilior q̄ sit aliq̄ opō illi⁹ qō ñ cognoscit:
q̄ cognoscēs ē nobili⁹ nō cognoscēte. vñ multi ꝓcedūt q;
formica ē nobilior cor ꝓe celesti itelligētia seclusa. hoc tñ
ꝓcedere nō oz. q; celū z formica nō sūt eiusdē gñis nālis:
cū celū incorruptibile sit: formica āt sit corruptibilis. Sed
alr est ō sensu actiuo z de sensu passiuo: si ambo ponant
in aīa sensitiua: q; tūc ambo corruptibiles eēnt. nō si passi
uus eēt cognoscens z nō actiu⁹ ifallibiliter sēqret q; pas
siuus esset simplr nobilior sensu actiuo: qō tñ ipse negare
conat. Jō. p eadez ꝑte alr sic arguit. Si esset sensus agēs
respectu sensatiōis exteriorⁱ⁹: tunc ꝓtingeret aīal sentire
sensu exteriori absente sensibili: ꝙ̄ñ est falsum z ꝑ Arī. p
bat ꝓña: q; agente nāli appropinq̄to passo nec̄io fit actio
vt colligit ex ꝑio ō gñatiōe: sz absente sensibili z dato sen
su agente: tūc aīal hz i se vtutez actiuā sensatiōis exterio
ris z passiuā: ḡ tūc fiet sensatio. q̄re zc̄. ¶ Et si dicat q;
regrit spēs sensibilis q̄ ꝓducit ab obo vt diſponat sensū
passiuū ad recipiendū sensatiōez: vt pōit ꝑdict⁹ Joānes
¶ Cōtra hoc arguit. ꝑbādo q; talis species possit ꝓduci
a sensu agente. Mā oē agens qđ sufficit aliquaz formā in
ducere i subto sufficit etiā illđ subz disponere ꝓ receptio
ne illi⁹ forme: vt ꝑz i alijs tā inaīatis q̄ aīatis: vt i bruto
z plāta z igne z alijs talib⁹: sz ꝓ ipz in aīa sensitiua est sen
sus agens sufficiens ēducere sensationez i sensu passiuo.
ḡ etiā sufficiet ipm disponere ꝑ illi⁹ receptione. z ꝑ oēs
spēm sensibilez i eo cāre. ¶ Et ꝓfirmat: q; sicut se hz in
tellⁱs agens ad itellm potem i ꝓductiōe itellectiōis: ita se
hēret sensus actiu⁹ ad sensū passiuū i ꝓductiōe sensatiōis.
Sz intellⁱs agens ꝓducit i itellu posi speciez itelligibilem:
q; itellectio cāt nullo extrinseco ꝙcurrente. ḡ silr sensus
agens ꝓducet i sensu passiuo spēm sensibilez q̄ sensatio
cāt. sz oīa cū maiori ex quenienti silitudine. z mino: col
ligit er 3º. de aīa. ¶ 2ª ps illi⁹ ꝓclonis sic ꝓbat. Dis effec
tus ꝓticularis in actu reqrit aliqō agens ꝓncipale z pti
culare in actu: z instrm aliqđ ipsi⁹ agentis: sz sensatio exte
rior est effect⁹ ꝓticularis i actu. ḡ reqrit agens ꝓncipale
ꝓticulare in actu z instrz aliqđ ipsi⁹ agentis: tale aūt agens
ꝓncipale ꝓticulare aut est itelligentia aliq̄: aut ꝓtus aliq̄
exīs i aīa sensitiua: aut ipa aīa sensitiua: aut obm sensibi
le p sufficientez divisionez: sz nō est aliq̄ itelligentia: vt
asseruit ꝑ⁹ ꝓclo: nec ꝓtus aliq̄ aīe sensitiue. vt patuit p pri
mā ptē huiⁱ⁹ ꝓclonis. Etiā si darēt sensus agens non esset
agens ꝓncipale: sz istrm aīe sensitiue: vt tenent ipsum po
nentes: nec ēt est aīa sensitiva: vt in ꝙñti ꝓclone ondet. ḡ
relingit vltimū dādū esse: vz illud esse obm sensibile: ipsi
us aūt istrm nō ꝑt esse nisi spēs sensibilis ab eo ꝓducta:
q̄re zc̄. ¶ Et quo segit Jo ānez de Sādano q; species
sensibilis ꝙcurrit actiue ad actū sentiendi. z nō tm dispo
sitiue: siue passiue: vt ipe multotiens pōit. ¶ 3ª ꝓclo. Aīa
sensitiua i ordie ad sensatiōes exteriores est po⁹ pure pas
siua. Nec ꝓclo ꝓbat. Si aīa sensitiua ꝙcurreret actiue ad
sensationez exteriorem. cū nulla ſuba sit ꝑn'' imediate ꝓ
ductiuū alicui⁹ sue oponis. sed ſpidiget aliquo instrō si
bi nāli inexistente: tūc i aīa esset aliq̄ vtus nālis q̄ vteret
vt instrō in ꝓductiōe sensatiōis: talis aūt esset sensus agēs
quez tñ nō dari ꝓbatū est in ꝑ ꝓte scōe ꝓclonis. Hoc stā
te tūc arguit sic. Aīa sensitiua nō ꝙcurrit actiue ad sensa
tionem exteriorē: vt nūc argutū ē: z ad eādē ꝙcurrit passi
ue vt oēs fatenť. ḡ aīa sēsitiua ad sēsatiōes exteriores pur̄
passiue ꝙcurrit: z ꝙ̄ñs i ordie ad ipas ē pō pur̄ passiua.

His habitis rñdet ad rōnes añ oppositū fa
ctas. ¶ Ad ꝑ'' cū dī: q; i oīa i
q̄ ē aliqd zc̄. Rñ°. q; Arī. ñ vult illā ꝓpōnē eē vlr verā:
sz cū hac modificatiōe. s. q; illō qō ē oīa fieri possit ēduci
ad actū ñ ꝙcurrēte actiuo extrinseco. hoc. n. stāte: tūc i ea
dēnā bñ erit aliqd qō est oīa agere vt ē de itellu: q̄ñ ꝓ in
pⁿ⁰ ꝙcurrat fantasma cātū ab obo exteriori: post tñ habi
tuationē ꝑt itellⁱs moueri ad itelligendū nllo ꝓticulari ex
trinseco ꝙcurrēte: cū tūc i ꝑtāte nr̄a sit itelligere cū volue
rim⁰. Sic aūt nō est ō sensu exteriori. q; semp in suo actu
sentiendi ꝑsupponit obm extrinsecū. ¶ Ad scōm cū ar
guit q; male nō pōt vigore ꝓprio ꝓducer spirituale: hoc
est negādū: imo forma mālis sensata ex se. ꝓducit se spūa
liter i medio aut organo ꝓducēdo spēm sensibilem: aut
sensationē nō ꝙcurrēte alio ꝓticulari agēte. nisi forte per
accns: si teneam⁹ subm formę secū coagere. ¶ Et ad cō
firmationē cū dī q; nullū agēs ꝓncipale agit vltra ꝓpriā
spēm: verū est in gñatione vniuoca: sz in gñatione equo
ca: vt in ꝓposito nō incōuenit aliqđ agēs aliqđ ꝑfectius
se ꝓducere: imo Burle⁹ in quodā suo quolibeto tz q; q̄
litas ꝑt vigore ꝓprio ꝓducere formā subalē: z tāq̄ agēs
ꝓncipale ꝓticulare: vt caliditas formā subalē ignis z ita
de aliis. ¶ Attēdēdū tñ. p argumēto q; nō oīno ita se hz
sensibile ad sensū sicut itelligibile ad intellm. Mā intelli
bile: vz fantasma siue intētio imaginativa sic se hz ad itel
lectū pole: q; nō est de se sufficies ipz mouere: qz fantas/
ma ē māle z extēsiuz: intells āt polis ē abstract⁹ z extēsiu
ō fantasma nō est ex se i actu respectu itellectiōis sufficiē
ter dispositū. sz i po⁸ soltū pp qđ oportuit. p intellectione
cānda seu spē itelligibilē intellu poli ꝑter fantasma ocur
rere intellz agētē: q; irradiaret fantasma z faceret ipsum
in actu: z ex eo abstraheret spēm itelligibilē: sensibile āt
est de se in actu: z ex se i actu respectu spēi sensibil' aut sensatiōis fiēde:
q̄ñ sz po⁸ sensitiua sit ens spūalius q̄ sensibilis forma: ē
tñ potētia organica z extēsa sicut forma sensibilis: q̄re in
ea pōt accipi spēs sensibilis: z ꝙ̄ñter sensatō absq; aliqua
abstractione z absq; ocursu alterⁱ⁹ agētis ꝓticularis spūa
liozis q̄ sit forma sensata: ꝑtertiz cū spēs sensibilis z silr
sensatio sint extēse: z māli ꝙditione ꝓticipātes. In hoc ca/
pit silitudo: q; sicut intelligibile mouet intellm: ita sensi
bile mouet sensuz. ¶ Ad tertiā cū dī q; nobiliori forme
nobiliori opatio debet: hoc cōcedit: z vlteri⁹ dico q; no/
bilior ē opatio potētie sensitiue q̄ vegetatiue: q̄uis opa
tio ꝟtutis sensitiue sit passio: z opatio ꝟtutis vegetatiue
sit actio. Nec vlr agere est nobili⁹ q̄ patī: nisi fuerint eius
dē rōnis. Ubi āt fuerint diuersarū rōnū stat ecōuerso. s.
q; passio certa actiōe sit nobilior: vt in ꝓposito: q̄ñ pas/
sio sensus ē sine trāsmutatiōe māe: cū sit passio spūalis q̄
est salus z pfectio absq; ꝓrij abiectiōe: agere aūt vegetati
ue potētie ē cū alteratiōe corruptiua z cū transmutatiōe
māe: q̄re ē imp fectius q̄ sit pati ipsius sensus. ¶ Et ad
ꝑfirmatiōez ꝑma cū dī: q; cuiuslibet forme ē agere hoc
negat Burleus capiēdo agere ꝓprie: q̄uis ꝙcedendū sit
capiēdo cōiter ager: vz hoc mō: q; cuiusl̄z forme est hre
actū scōz: siue illū a se ꝑeat siue ab alio. ꝓssemus tñ cō
cedere q; cuiusl̄z forme est ꝓprie agere: z q; sensus exteri
or ꝓprie agit nō qđ ēi ꝓductiōe sensatiōis exteriorⁱs: cuz
ad illā pure passiue ocurrat: sz in ꝓductiōe spēi sensibilis
aut sensatiōis i sensu cōi: q̄ñ sensus cōis imutat a sensu
exteriori formato sensatiōe. Arī. aūt vtutē vegetatiuam
vocat actiuā: z sensū vocat vtutē passiuā: nominādo vtu/
tes illas a suis opatiōib⁹ ꝑmis: vñ sz vtraq; illaz agat z
patiat: vegetatiua tñ vtus p ꝑus agit q̄ patiat: z ex ꝑ vtus
sensitiua p ꝑius patit a sensibili q̄ agat. vt ꝑz ex dictis.
¶ Ad ꝑfirmationē scōaz cū dī: q; ois actio imanēs ē in
agēte: ꝓcedo. capiēdo agēs cōiter ꝓ opante: z actionē cōi
ter ꝓ opatiōe: siue talis opatio sit actio: siue sit passio: z
hoc mō cepit Arī. i loco ibidē allegato. Cūm sensatō ē opa
tio sensus: q̄uis nō sit effectiue a sēsu: sz a sensibili si tñ ca
peret agēs ꝓprie ꝓ ꝓducēte: z silr actio: tūc nō ē verū q;
sensatio sit actio imanēs: z tūc illa ꝓpositio eēt neganda.
¶ Sūt tñ aliq dicētes q; sensatio exterior non est actio
imanēs: sed sensatio iterior q̄ est effectiue a sensu: in quo
subiectat ē imanens actio: vt dū cogitatiua discurrit aut
elicit vnū ex alio: sicut ꝑma itellectio q̄ fit in intellu poli
nō est actio imanēs: q; ad illā nō concurrit actiue itellⁱs
polis: sz aliq̄ posterior: quā efficit syllogizando vel abstra
hendo oz dici imanēs actio. ¶ Et vlteri⁰. p auctoritate
Arī. cōcedo q; aīa sensitiua est cā actiua sensatiōis: nō qđē
exteriozis sz interiozis. ¶ Ad auctoritate aūt ꝙmētato⁹ is
dicēdū est: q; cōmē. nō dicit q; aīa est cā effectiua oīum
motuū ꝓprioz corpi aīato: sz oiuz modoz talū motuū.
Uñ lra cōmē. cōmē. 37. scōi de aīa sic iacet. Declarauit
ēt eā. s. aīaz eē cāz mouētē scōz os modos motuū eristē
tes in aīato siue vos siue estimatos: z ad vitatē huiⁱ⁹ suffi
cit q; alicui⁹ sensatiōis sit cā effectiua: z sic de aliis modis
motuū ꝓprioz corpi aīato. ¶ Sz ad id qđ supius dice-
bat cōmē. velle dari sensū agētē extrinsecū a sensib⁹ passi
uis aliū a sensib⁹ actiuis. Rñdet q; sz cōmē. ad illā ptem
declinare videat. illō tñ sub dubio relingt: dū lo q̄ns sub
ꝓditiōe sic dicit. Ulsuz est igit q; si cōcesserim⁰ q; diuer
sitas formaz ē cā diuersitatis māe: q; tūc necesse eritmo
to ē extrinsecū eē: de ide subdit. Tu aūt debes hoc consi-
derare q̄ñ idiget ꝑcrutatione. Ut igit mihi q; cōmen.
imaginat⁹ fuerit eē satis. ꝑbabile q; cū obm sensibile sit
māle z sensus spūalis: z silr spēs sensibilis z sensatio q̄n
ipso ꝓducūt: cū spūalitas formę ꝓducte nō sit ex spūali-
tate subti: qđ ad illius ꝓductionē vna cū obto sensibili cō
currit motor extrinsecus spūalis: q; est cā spūalitatis for-
mę ꝓducte: sicut intellⁱs agēs est cā spūalis spēi itelligibi
lis: ad cui⁹ ꝓductionē nō sufficeret fantasma qđ ē māle: z
iuxta hāc fantasiā sicut ꝓ itellectiōe cānda ponim⁰ duplicē
motorē. s. fantasma qđ ē vle in potētia: z quo dāmō hz eē i
intellectu agēte. s. p ei⁹ abstractionē z reductionē ad actū
ab intellu agēte: q; scōm eē vnit intellectui poli: sic respe
ctu ipsius sensatiōis duplicē ponim⁰ motorē extrinsecū
tñ a sensu passiuo: in quo sensatio cātur. obm sensibile z
sensum agētē ipm sensibile dirigentē: z secū ocurrētē taz
ad spēm rei sensibilis q̄ ēt sensatiōis ꝓductionē: hāc tñ
intelligentia ꝓticulariter ad spēs sensibiles z sensationes
concurrere non video esse oportunū: z oppositū teneo in
q̄nis determinatione. ¶ Ad q̄rtā rōnem ꝓncipalē ne-
go q; ex actu sentiendi maior arguat pfectio obti q̄ sen-
sus: z ad probationē eius negat maiorē: imo ex actu sentiē
di maior arguitur pfectio in sensu q̄ in obto: q; act⁹ sen-
tiendi recipit in sensu z intrīsece pficit ipm: z mediante
sensu est p ipm aīa cognoscens formaliter: q̄ñ nō cōtingit ꝺ
obiecto sensibili. ¶ Ad q̄ntaz rōnē putatā Achillē a po-
ri tñ parū discrepante. Rñ°. negādo seq; q; spēs sensibi-
lis sit pfectior sensu. Et ad ꝓbationez cū dī. q̄ñcūq; aliq̄
duo habēt eādē nobilissimā opationē zc̄. negat ista ma-
iorē: bñ tñ cōcedo q; illud est nobilior cā illius: cū quo tñ
stat q; aliud sit ens simplr pfectius: q; p illaz opationem
magis ꝑficit. Dico igit: q; qz spēs vel forma sensibilis
nobilioꝛē hz cālitatē supra sensationē q̄ sensus qō est no-
bilior cā illi⁰: qz nobilior cā est agens q̄ materia: sz q; sen
sus p sensationē magis pficit q̄ spēs sen forma sensibilis
tāq̄ p nobilissimā vtriusq; opationē: ex hoc sequitur sen
sus eē absolute z simplr pfectiorē spē vel forma sensibili.
¶ Aliter posz rñderi cōcedēdo maiorē: sed negando q;
sensatio exterior sit nobilissima opatio sensus exterioris:
cū sensus exterior actu sentiēs imutet sensū cōem z ad ei⁰
primā operationē actiue cōcurrat. que vt ꝑz: nobilior est
q̄ exterior sensatio. ¶ Ad sextā z vltimā rōnē rñdet: q;
spēs sensibilis ē ꝑn''' imediate z p se ꝓductiuū sensationis
in sensu z nō sensus agens. ex quo talis nō ꝺat: z negat vl
terius q; spēs sensibilis sit ꝑn''' imediate p se receptiuū se
sationis. imo illud ē sensus. ¶ Et cū arguit q; nō: q; vnū
z idē nō pōt esse ꝑn''' imediate p se receptiuū diuersoꝝ:
quoꝛ vnum per se ordinat ad aliud. Ad hoc respondetur
ꝺdo. q; illoꝝ quoꝛ vnum p se ordinatur ad aliud z zc̄. aut
ordinat ad aliud vt mā: aut vt efficiēs: si vt mā de illis ꝑ

Universidad de Deusto
Biblioteca

positio ē ꝓa. Uñ qꝫ q̄ꝫtitas p se ordinat ad colorē vt mā: ꝯ nō pōt aliqd subm eē vtriusqꝫ illoꝝ imediate recepti uū: ꝫ si recipit color ipm recipit mediante quātitate: z er ꝓsequēti quātitas i eo imediati⁹ fundat. Si vo vnū illoꝝ ordinet ad aliud vt efficiēs: idē subz pt eē vtriusqꝫ illoꝝ imediate receptiuū: z sic ē in ꝓpositō: nā spēs sensibilis p se ordinat ad sensationē vt efficiēs z nō vt mā: z tā spēs sensibilis q̄ꝫ sensatio imediate recipit in sensum media: e sensatiōe disponēte ipz ad talē receptionē: nec eō uerso: vt er dcis itelligenti pt patere. ¶ Et hec de qōne.

¶ Incipit qō ō sensibilibus cōibus disputata per Caietanum de Thiennis artiū z medicine doctorem.

Queritur Utr sensibilia cōia sint sensibilia per se. Ad ptem negatiuaz arguitur ꝓmo sic. Qñcūqꝫ aliqua passio cōpetit aliqb⁹ vni p se z ꝓmo z alteri p se z nō ꝓmo: tūc illō cui ꝓpetit p se z nō ꝓmo idētificat illi cui cōpetit p se z ꝓmo: ꝫ visibilitas cōpetit colori p se z p: capiēdo colorē large cū sit p'''obm visus. ergo si cōpeteret magnitudini aut alteri sensibili cōi p se z nō ꝓmo vt cōiter ponit: tūc seqret qꝫ color z magnitudo essent idē. ꝓñs est fal suz vt pz: ꝓña tenet: z maior est manifesta qz duī passio cōpetit aliqui p se z nō ꝓmo: tunc illud est supius vel inferius ad illud cui cōpetit p se z ꝓmo: sicut pz de risibilitate q̄ cōpetit aiali aut homi per se z nō ꝓmo qz aial ē supius ad homez: z homo est inferi⁹ ad hoiem cui ꝓpetit ꝑdicta passio p se z p nōtū ā est qꝫ superi⁹ idētifica tur suo iferiori z e conuerso. ¶ Scdo arguit spāliter ō motu z gete qꝫ nō sunt sensibilia p se: qñ nullū p se sensibile a sensu exteriori pōt ab eo cognosci nisi ꝓius in ei⁹ pncia fiat: z p ꝓñs nisi ꝓpriā spēm in sensuz ipm at: qz alr posset cōphendi in eius absentia: ꝫ ges nullā spēm imprimit in sensuz cū sit pura ꝑuatio: similr nec mot⁹: cū de eo nō habeamus sīl nisi mutatū eē: qđ ponit idiuisibile. ergo non sunt sensibilia p se: qꝫ aūt mot⁹ nō multiplicet spēz p mutatū esse: vt qdā voluerūt, ꝑbat: nā illo dato seqretur qꝫ aut idē motus nūero ifinitis visiōib⁹ totalib⁹ videret ab eodē oculo i q̄ꝫtūcūqꝫ modico tpe: aut qꝫ videret p spēz infinite intensionis: z sic eēt infinite intensa visio: qđ ꝓ vtraqꝫ eius pte est impole: z ꝑbat ꝓña: qz q̄ rōne vnum mutatū eē multiplicat spēm eadem rōne z aliud. Aut ḡ ille spēs z visiones ab eis mediantibus cāte remanebunt p tps in oculo: aut q̄libet solū per instans. Si scōm cum infinita erūt talia instantia in quocūqꝫ modico tpe seq̄t ꝓma ps visiōctiue illate. s. qꝫ ifinitis visionib⁹ idē muta tū esse videbit z̄c. Si ꝓmū: tūc sequtur qꝫ ex illis infinitis spēb⁹ resultabit spēs infinite itēsa: z fil ex infinitis visionibus visio infinite intensa: qđ est altera pars diuisiōctiue.

In oppositū ē Ar. 2° de aia. ca. ō sensibilib⁹. vbi ponit taz sensibilia ꝓpria q̄ꝫ cōia eē sensibilia p se. Et idē vult Auerroys dicēs. Sēsibilia cōia eē sensibilia p se: qr nec io subā imutatōis sensibiliū ꝓpriōz. Idē ēt affirmat Albert⁹ assignās aliā cāz vz qz p ꝓprias spēs sentiunt. Et scūs. Tho. dicit qꝫ sunt sensibilia p se: qz modificant imutatiōes sensibilium ꝓpriōz sic qꝫ p eoz variatiōez sensibilia ꝓpria diuersimode imutāt. Et rōne sic pōt hoc ꝓsuaderi. Sensibilia cōia p prius sūt sensibilia q̄ꝫ sensibilia ꝓpria: sed sensibilia ꝓpria sunt sensibilia p se. ḡ z sēsibilia cōia. ꝑbat maior: qz sēsibilia a sēsu vt sensus p pus sūt sensibilia q̄ꝫ sensibilia a sensu vt qdā sensus: sed sensibilia cōia sunt sensibilia a sensu vt sensus z sensibilia ꝓpa vt qdā sensus: vt dicit ꝓmētator: q̄re z̄c.

Probat qōne ꝓmo ē ꝑmittēdū qꝫ sensibile ē triplex vz ꝓpū cōe z p accns. ¶ Sensibile ꝓpriū est qō nō cōtingit altero sensu sentiri: z circa qō nō ꝓtingit sentiri ab oīb⁹: z circa qō nō cōtingit sensū errare: vt color dr ꝓpū obm visus: z sonus auditus: z sic de alijs. ¶ Sēsibile cōe ē qō a plib⁹ sensib⁹ cōtingit sentiri aut oīb⁹. z circa qō nō ꝓtingit errari: vt magnitudo: z figura q̄ sunt sensibilia a visu z actu: z nūerus: mot⁹: z ges: q̄ sunt sensibilia ab oīb⁹ exteriozib⁹ sensib⁹. ¶ Sensibile p accns est illud qō ex hoc solū est sensibile: qr est subz sēsibilis p se: q̄ꝫis nō ꝓphēdat a sensu exteriori ꝑz ei⁹ ꝓceptū: z sic suba dr sensibile p accns: vt Diary filius. Colligit hec distictio ab Arist. scōo de aia ca. de sensibilibus.

¶ Scdo ꝓmitt qꝫ nullū idiuisibile seu ꝑuatiuū multiplicet ꝓpam spēm in medio aut organo sensus: pz hoc. qꝫ spēs est qlitas positiua diuisibilis z extēsa p mediū ꝑz figurā pyramidalē aut sperale multiplicata: vt volūt ꝑspectiui: mō nullū idiuisibile aut ꝑuatiuū pōt aliqd diuisibile aut positiuū multiplicare: qr tūc ō vigore ꝓpo ageret vltra spēz suā: qđ ꝓ ipoli reputat. ¶ Tertio ꝓmittit qꝫ sensus exterior solū icōplexe apphēdit absqꝫ cōpōne z diuisiōe: pz hoc qr ꝓponere z diuidere cōpetit solū sensui cōi z alijs ꝓtutib⁹ iteriozib⁹: vt colligit scdo z tertio de aia.

His premissis ad qōnē sit hec ꝓ'' ꝓclo. Sensibilia cōia nō multiplicāt spēs ꝓpriaz: ꝫ cognoscūt a sensib⁹ exteriozib⁹ p spēs sensibiliū ꝓpriōz q̄ eis sunt cōia. Hec ꝓclo ꝓ ꝓma pte arguit sic. Nullū idiuisibile aut ꝑuatiuū multiplicat spēm ꝓpriā p scdm suppositū: ꝫ nūerus formalr sumpt⁹ ē accidēs indiuisibile vel aggregatū ex his: z ges ē ꝑuatio motus. ergo nullū horū spēm ꝓpā multiplicat: z ipa sūt sensibilia cōia: q̄re z̄c. ¶ Et ꝓfilr ꝫ nō sit sic manifestū dr possum⁹ de alijs sensibilib⁹ cōib⁹: z ꝑsertiz de motu: de quo sīl nihil hēm⁹ nisi mutatū eē vt dicebat ꝑus. z sic ꝑ ps pz. z scda ꝓbat qm sensibilia cōia cognoscunt ꝓ sensus exteriozes: z nō nisi ꝑ spēs organis sensuz ipressas: qđ pz: qr interposito obstaculo nō cāret eoz sensatio sed nō cognoscunt ꝑ spēs ꝓpas: et quo tales nō hñt: vt ꝑbatū est: ergo cognoscunt ꝑ spēs sensibiliū ꝓpoz: q̄ eis cōiunguntur. ꝫ ꝓñtia: qr nihil aliud vr posse spēz ipsumere l sensū nisi aut sensibile ꝓpriū aut cōe: z pncipale assūptū tollit ab Ar. loco allegato i ꝑ suppositō: vbi ipe enumerādo sensibilia p sensus exteriozes enūerat sēsibilia cōia

¶ 2° ꝓclo. Nūerus formalr sūpt⁹ nō ꝓphēdit ꝑ sensū exteriozē: ꝫ multitudo rez numerarī ar. Hec ꝓclo ꝑ ꝓma pte est manifesta: qm̄ nullū idiuisibile vel er idiuisibilib⁹ aggregatū sensus exterior ꝑt cōphendere pp ei⁹ mālitatē: ꝫ nūerus formalr sumpt⁹ est hmōi. ergo z̄c. z scda ꝓbatur qm̄ p sensuz exteriozē cōphēdimus multitudinē: dū i eo plures imutatiōes cāntur a diuersis obis in ei⁹ organuz ipsimentib⁹. ¶ Tertia ꝓclo. Motus z ges seu moueri z gescere nō sentiunt a sensu exteriori nisi cōcurrat sensus interior: hec ꝓclo ꝓbat sic. Motus z ges nō cōphēdunt nisi cōphendēdo ꝑus z posteri⁹ respectu loci. est. n. motus localr rē alr intrinsece z formaliter se hr ē ꝺm ꝑius z posteri⁹: ꝑus aūt z posteri⁹ sic sibi inuicē succedentia ñ cōphendunt nisi fiat reseruatio p memoriā: z cōpō vel diuisio p estimatiuā aut cogitatiuā: iudicando rem esse l alio situ q̄ ꝑus fuit: vel non esse. quare seq̄t ad talē cōphensionē sp cōcurrere sensum ēteriozē. ¶ Quarta ꝓclo. Sensibilia cōia sunt p se sensibilia a sensibilib⁹ exteriozibus: qr ab eis cognoscunt ꝑ ꝓprios ipsoz ꝓceptus. Hec ꝓclo arguit: qm̄ sensibilia cōia sūt p se sensibilia a sensib⁹ exteriozib⁹. vt vult Ari. loco sepe allegato: diuidens sensibile p se a sensu exteriori in sensibile ꝓpriū z cōe: aut ḡ sūt p se sensibilia qr multiplicāt ꝓprias spēs: aut qr sunt nec̄io subta imutatiōis sensibiliū ꝓpriōz: aut qr diuersificāt coz modos imutādi: aut qz ꝓcipiunt a sensib⁹ exteriozib⁹ ꝑz ꝓpos eoz ꝓcept⁹ ꝑ sufficiētē diſionē: ꝫ ñ ꝑ mō. vt ꝑbatū est: nec scdo mō: qr ges nō nec̄io subijcit colori

ad hoc

ad hoc vt imutet: cū color motus sentiat: nec mot⁹ er silī cā: nec ēt tertio mō: qr dispositiōes mediī aut organi diuersificant modos imutandi sensibilium ꝓpriorū. q̄ꝫ non sint ꝑ se sensibiles. relinquitur ergo quartum vz: qꝫ ideo sensibilia cōia sunt sensibilia per se: qr per ꝓprios eorum conceptus a sensibus exteriorib⁹ sentiuntur.

Ad rationes ī oppositū. ¶ Ad ꝓmā dr qꝫ aliqd pōt dici ꝑ visibile dupl: Uno mō ꝓmitat imutatiōis: z sic color ē ꝑ visibile: qꝫ ꝑ pus imutat visus a colore q̄ꝫ ab aliquo alio. Scdo mō dr aliqd ꝑ visibile ꝓmitate adeq̄tiōis: z sic color nō dr ꝓpo visibilis cū aliqd a colore sit p se visibile: vt magnitudo figura z̄c. Sz hoc mō dr ꝑ visibile iportatū p hāc oīonē forma apta nata cōphēdi a visu ꝑz ꝓpuz ei⁹ cōceptū. Et er hoc rīdet ad arg'''cū dr. Qñcūqꝫ aliqua passio ꝓpetit aliqb⁹ z̄c. Uer est capiendo ꝓmo ꝑ ꝓmitate adequationis: ꝫ sic color nō est ꝑ visibilis: vt dcīt ē. Si aūt capiat ꝑ ꝑ ꝓmitate imutatiōis: illa maior est neganda. ¶ Ad scdaz pz er dcis i qōne. ¶ Ad aliud cū arguit ꝑ alia pte qōnis qꝫ sensibilia cōia p ꝓpus sunt sensibilia q̄ꝫ sensibilia ꝓpa: ꝓcedit ꝓmitate cōtatis: qr a plib⁹ sensibus sunt sensibilia. nō aūt ꝓmitate imutatiōis. iō sensibilia ꝓpria qr ꝓmo imūt dr sensibilia p se z ꝓpr: z sensibilia cōia q̄ eis imediate vniunt sunt sensibilia per se z non ꝓmo.

¶ Questio de intellectu disputata ꝑ Caietanū de tiennis artium z medicine doctorem feliciter incipit.

Queritur Utrū intellectus hūanus sit ꝑpetuus. Arguit qꝫ non ꝓmo. Ois forma ertēsa ad ertēsionē corporis est corruptibilis: intellectus hūanus ē hmōi ergo z̄c. ꝑbat minor: qm̄ aia intellectiua aut est forma extensa: aut est forma idiuisibilis z in extēsa: ꝫ ipsa nō est forma idiuisibilis z in extensa. ergo est forma extēsa. pz ꝓña cū maiori er sufficienti diuisiōe. z minor ꝑbatur: qm̄ dato oppositō sequit ista ꝓclo. s. qꝫ aliqd alicui termio firo ꝓtinue ꝑ certū tps efficeret ꝓpinquius: a quo ꝑ idē tps cōtinue efficeret distantius. ꝓñs est impole: z sequela sic ꝑbat. Et ponamus socratē suo capiti gescenti manū ei⁹ exterā cōtinue ꝑ horaz ꝓpingorē facere: sinistrā ꝓ distātiorē. z tūc seq̄t qꝫ si aia socratis est idiuisibil ꝑ totū corpus sit in fixa: z ad motū man⁹ dexterē cōtinue pillā horā efficitur suo capiti gescenti ꝓpinquior: z eō ad motū man⁹ sinistre ꝑ idē tps efficiet continue ab eodē distātior: q̄re z̄c. ¶ Ite si aia intellectiua in diuisibilis erīs ꝑ corꝑ hūanū in fūderet: aut successiue aut sīl ꝑ totū induceret. Si successiue z ꝑus ad vnā ptē q̄ꝫ ad alia: tūc seq̄t qꝫ aliqd moueret localr nec ꝑ se nec per accns: ꝓñs impole: z ꝑbat ꝓña: z sit vnū corꝑ⁹ pedale: per qđ debeat infundi aia intellectiua successiue sic qꝫ ifusio incipiat in. a. z terminet ꝓfus. b. extremū. z tūc arguit sic. In ꝑn⁹ infusionis dū illa aia est in. a. extremo ipsa distat a b. extremo: z in fine ifusiōis erit i eodē ipo gescente. ergo mouebit localr: z nō ꝑ se cū nō sit corꝑ⁹: nec ꝑ se exns: nec ēt ꝑ accns: qꝫ motū localr ꝑ accns mouet ad motū alteri⁹ moti ꝑ se: ꝫ ibi nō est aliud: ad cui⁹ motū moueat. ex quo corꝑ⁹ cui infundit ponit gescere. ergo z̄c. Similiter seq̄t qꝫ aliqd ꝓtinuū diuideret in ifinitū. pz ꝺ corpore successiuo ab illa aia ifōmādo ꝑ ptē ante ptē in infinitū. Maz sicut ꝓcedet ifōmatio: sic fiet discontinuatio saltim formal⁹ ptis tūc informate a pte: que ꝑ tūc ifōmata nō erat. q̄re z̄c. ¶ Si dicat qꝫ aia intellectiua sīl ꝑ totū humanū corpus infunderet. Contra. qz ꝑ idem posset sīl ꝑ distincta corpora infundi: z tūc redibit positio Auerroys de vnitate intellūs. Uñ dato qꝫ eadem aia humana distinctis corporibus sīl infunderet: tūc esset difficultas datis duab⁹ talib⁹ cōpositis: vtrū eēnt vn⁹ hō ex vnitate aie, in-

tellectiue: aut duo ex diuersitate corporū. Et silis eēt difficultas de mōstro: qđ vidit Albert⁹ magn⁹: puta z duob⁹ corporibus hūanis: q̄ post terga adinuicē cōiungebant talr qꝫ separi nō poterāt: vtrz vnita aia ā ll̄o⁹ marent: aut diuersis: z vtrz eēnt duo hoīes: aut vnus. Et silr due aie possent sīl eidē corꝑi infundi: z tūc vbi sic esset: dubiū foret: vtrū essent ibi duo hoīes in corpore cōicātes pp duas aias itellectiuas. Aut eēt vn⁹ hō duas hñs aias. Sicut ēt apparet de hoīe: i cui⁹ corꝑe malign⁹ spūs igredi dr. Mā illo remanet aia ꝓpria suū corꝑ⁹ ī formās: z recipit nouā: q̄ idē corꝑ⁹ informare vr: ex quo mediate illo opantur opatiōes diuersas ab opatiōib⁹ ꝓme aie ꝓducendo. Uñ rusticanū corꝑ⁹ lr̄az penit⁹ ignaz ꝑ legressū spūs in ipm ꝑsepe lr̄ali logē ꝓmone. de futuris ꝓnosticaf: z talia exercet opa q̄ aie ꝓme nūc attribui nō ꝑñt. ¶ Cōtra hoc ēt ē medicoꝝ ñia ponētiū mēbra ꝑncipalia ꝑus aia ri q̄ꝫ alia: z marie coꝝ qđ ponit ꝑ viuere: z vltimo mori. ¶ 2° ꝓncipalr arguit. Si aia hūana eēt ꝑpetua cū hō sit corruptibilis tūc seq̄ret ipm corrūpi ꝑ sepationem aie a corꝑe: q̄ post ei⁹ mortē in eē sepato remaneret. Sz arguit qꝫ nō: qm̄ talis sepatio aut eēt nālis ipi aie: aut violēta: si violēta: qr q̄cūqꝫ aliqd trāsmutat de eē ipfectioī ad eē pfectius: illa trāsmutatio nō ē violēta: sed in sepatō aie itellectiue a corꝑe ipa trāsmutat de eē ipfectionis ad eē pfecti⁹. cū pfecti⁹ esse habeat dū ē a corꝑe sepata q̄ꝫ habeat dū erat eidē vnita: qr tūc mole grauabat. ḡ seq̄t qꝫ talis sepatio nō ē sibi violēta. Nec ēt ē sibi nālis. Nā quotū cūqꝫ duoꝝ oppositoꝝ si vnū ē alicui nāle: reliquum ē sibi violētū: ꝫ sepatō aie a corꝑe: z vnio aie ad corꝑ⁹ sūt opposita. ergo si sepatio aie a corꝑe eēt sibi nālis: tūc vnio ipsius ad corꝑ⁹ eēt sibi violēta: ꝓñs ē fals: qr post scdaz vnio né aie itellectiue ad corꝑ⁹ q̄ ꝫ catholicos fieri ē die iudicij: ipa i ꝑpetuū remanebit sibi vnita: mō nullū violentū ꝑpetuū ꝑ Ar. ꝓmo celi. ḡ seq̄t qꝫ talis vnio ñ erit sibi violēta. ¶ Ite si aia itellectiua remāeret a corꝑe separata: tūc eēt ꝑoubiū quo ꝑ aterek ab igne mālis: sicut ponūt theologi ipaz pati. ¶ Tertio ꝓncipalr arguit. Si itellꝰ hūan⁹ eēt ꝑpetu⁹: z ex ꝓñti idiuisibil⁹ z i fusus p corꝑ⁹ hūanū. tūc seq̄ret z sel corruptū nālr posse fuerti idē i nūero ꝺ Ar. scdo de gña. z ꝑbat ꝓña. ponēdo socratē vnā ptē sue carnis comedē: er q̄ eadē ꝑs restaurarēt: z tūc seq̄t illā ptez ꝓius corrūpi in ei⁹ abscisiōe z residuo: de inde itez regenerari i scda informatiōe eiusdē māe ab eadē for⁹. ¶ Ite iuxta hoc eēt difficultas ꝺ via catholicoꝝ: dato qꝫ vn⁹ hō interficiat: z alter de suis carnib⁹ comedat: assūmēdo de ei⁹ mā: cū q̄ moriat. quo i resurrectiōe q̄ fiet i die iudicij vniuscuiusq; illoꝝ aia suū corꝑ⁹ informabit: er quo corꝑa illa i mā saltē pticulariter cōicabūt. ¶ 4° ꝓncipalr arguit. Maz si itellect⁹ hūanus eēt ꝑpetu⁹: tūc b: at ꝑfectius sibi sīlē gñaret q̄ꝫ hō. ꝑbat. qz b: at ū i gñatōe sibi sīlis gñat formā subalē: hō aūt nō gñat aiaz itellectiuā cū de foris vēiat: ꝫ solū dispōit: māz: mō pfecti⁹ ē gñare formā subalē q̄ꝫ dispōnes māe introducere tñ: ꝓñs ät fals: vr. quare z̄c. ¶ 5° ꝓncipalr. Si itellꝰ hūanus z̄c. tūc sequeretur qꝫ libet intellectio in eo cāta eēt i finite intensionis: z ex ꝓñti i finite pfectiōis: ꝓñs est fallum. ꝑbat ꝓña. supponendo ꝓmo qꝫ itellectio sit qualitas gradualis intensibilis z remissibilis: supponēdo scdo qꝫ intensio fiat per additionē partis gradualis qualitatis ad ptem gradualē in eodē subo ꝓmo vtraqz remanēte: hoc ꝑz exercitatis in ꝑbia: qb⁹ stantib⁹ arguit sic. Si. a. itellectio q̄ est i itellu tuo eēt adeq̄te ertēsa ꝑ vnū pedale: ipsa eēt aliqua te intēsiōis. z si ꝑ medietatē: sic qꝫ esset i vno semipedali: eēt addita alteri medietati alterius semipedalis: tūc eēt in duplo intēsior: z sic in infinitū. vt ꝑz calculanti cū adiutorio suppōnū ꝓmissarū. ḡ sequit qꝫ si esset

Universidad de Deusto
Biblioteca

in subto indiuisibili esset infinite intensa: sed iam ponit in alia indiuisibili ergo ꝛc. ꝛ hoc pōt a sili declarari: sicut de caliditate arguit calculator: ꝛ aliis q̄litatib⁹ mālibus.

In oppositū est Arz. scdo de aia ponēs dr̄iaz inter intellectū ꝛ sensuz: ꝛ alias potētias aie organicas dicēs. Sepatus aūt hoc ab hoc. s. intellectus a sensu sicut ppetuz a corruptibili. Et tertio de aia loquēs de intellectu hūano dicit. Sepatus aūt est solū hoc qđ vere ē: ꝛ hoc solū ē imortale ꝛ ppetuū. Et idē asserit cōmē. Auerroys in magna digressiōe ꝑmēti gntertiū de aia: ꝛ pluries alibi. Quod ꝛ rōnib⁹ sic pōt persuaderi. Primo qr nulla forma corruptibilis ē reflexiua supra se: sed intellect⁹ hūanus ē reflexiuus supra se cū seipsū intelligat ḡ ꝛc. Scdo: qr ois virtus corruptibilis ledit ab excellenti obiecto. vñ excellēs sensibile corrumpit sensum: sed intellectus nō ledit ab excellēti intelligibili sed magis perficitur. quare ꝛc. Tertio. qr ois virtus corruptibilis senescit in tēpore: intellectus aut̄ noster non senescit in tempore: sed amplius vigoratur. ideo ꝛc.

Pro hac qōne ꝑmittēdū ꝑmo: qꝺ forme de generę subē in triplici reperiunt gradu: q̄dā enī ē forma māl̄ i formās: ꝛ de ei⁹ po⁹ educta: vt forma bruti ꝛ plante: ꝛ hec ē gñabilis ꝛ corruptibilis: alia ē forma oīo liberata a mā q̄ nō māz i format: nec ꝺ ei⁹ potētia est educta: vt intelligētia mouēs celū: ꝛ hec a phīa ingñabilis ponit̄ ꝛ incorruptibilis. alia est forma inter has media cū nō sit transitus de extremo ad extremum marie distans nisi ꝑ mediū: ꝛ hec mām informat: sed nō est educta de eius potētia: ecōtra aūt non dar. s. qꝺ sit alia qua forma educta de potētia māe q̄ ipaz nō i formet: vt i phīa expertis pōt patere. ¶ Ꝑtemittendū scdo qꝺ intellectus multipl⁹ sumit. Aliqñ enī accipit ꝑ aia intellectiua: cuius ꝓpa operatio est intelligere cū discursu. Et aliqñ ꝑ intellectu agente aut possibili: qui sunt nāles potentie ꝛ̄ntes eēntiā aie intellectiue: quibus ipsa reddit potes ad spēm intelligibilē: ꝛ intellectionē actiue ꝛ passiue ꝛcurrere. Aliqñ vero sumit intell⁹ ꝑ intellectu i habitu vel actu speculatiuo seu practico: ꝑ intellm i actu intelligēdo actuz intelligēdi quo intell⁹ actu intelligit: ꝛ ꝑ intellm i habitu habitū in intellu cātū quo ē i potētia ꝓpinq̄ ad intelligere: ꝑ intellm speculatiuū actū seu habitū intellectus cuius finis ē ver̄itas: per intellectum vo practicū illū cuius finis est opus.

His premissis sit hec ꝓma cōclusio. Aia intellectiua ē ꝑ creationem a deo ꝺducta ꝛ māe infusa: ꝓbaf sic. aia intellectiua ē forma mām i formās: ꝛ nō educta de ei⁹ po⁹. ergo ē a deo creata ꝛ infusa māe. pz ꝛ̄a qr ex hoc qꝺ māz est i formās habuit initiū: ꝛ nō ꝑ nālem generationē: cū non sit educta de potētia māe. ergo ꝑ creationē: creatio aūt est soli deo attribuitur: q̄re pz ꝛ̄a ꝛ assumptum ꝓbatur: qr aliqua est forma informans mām nō educta de ei⁹ potētia: ꝛ talis nō est intelligentia nec forma ertensa: vt pz ex primo ꝑmisso. ergo sequit hoc solū de aia intellectiua verificari. ¶ Scda cōclusio: Intellect⁹ in actu vel habitu speculatiuus seu practicus est gñabilis ꝛ corruptibilis: ꝓbaf. ois actus vel habitus qui in aia ꝺducit post eius vnionē cū corpe est generabilis ꝛ corruptibilis: sz intell⁹ i actu vel habitu speculatiuus vel practicus est hmōi: cū aia intellectiua in sui ꝑmodio sit sicut tabula nuda in qua nihil scriptū ē per Ari. ꝛ Auerro. tertio ꝺ aia: q̄re ꝛc. ¶ 3ª ꝛclo Aia hūana cū suis nālib⁹ potētijs ē ꝓpetua ꝛ imortalis. ꝓbaf. Dis forma subalis q̄ ꝑ sui cē nō ꝑsupponit dispōnes māe est imortalis: aia hūana est hmōi: ergo ꝛc. pz ꝛ̄a cū maiori qr forma substātialis nō corrūpit nisi ad corruptionem dispositionū ad sui esse req̄sitaz: ꝛ minor etiā pz qr sz aia humana ꝑsupponat dispōnes corporis, vt ipsuz informet: non tñ eas ꝓsupponit vt habeat esse: sicut notum est de ea: postq̄z fuerit a corpore separata. T.c.ij.

Ad rationes ꝑncipales. ¶ Ad ꝓmā dr̄ qꝺ intellect⁹ hūanus ē forma indiuisibilis ꝛ inertēsa: ꝛ ꝑ totū corp⁹ humanū infusa: ꝛ cōcedit ꝛclo ibidē illata: nec icōuenit idē alicui termino cōtinue fixo ꝓpinquius fieri ꝛ ab eodē cōtinue fieri remotius: ꝑ accñs tñ ꝛ ad motū alioz: vt de aia intellectiua argumētū ofidit. ¶ Et vlteri⁹ cū queriť: vtrū aia ītellectiua successiue aut sil⁹ ꝑ totū corp⁹ humanū iducat. dr̄ qꝺ vtrū qz ē defensabile: vñ pōt teneri ipaz successiue infundi ꝛ prius vni pti q̄z alteri: ex quo nō seq̄t ipaz i tali ifluxione localiter moueri. sed solū ꝑ hus vnā ptē informare q̄z altā nec seq̄t etiā cōtinuū in infinitū diuisum ēē: sz solū in finitū factā fuisse discōtinuatiōnē fm formā: q̄uis nō fm māz. Pōt ēt teneri aiaz itellectiuā simul toto hūano corpori infundi: duobus distinctis corporib⁹ cōcedit ꝛ potentia dei absoluta: sz nō de potētia ordinata: ꝛ tūc dicere tur ꝺato qꝺ sil⁹ ꝑ duo distincta corpa sit infusa: qꝺ illa duo individua sunt duo hoīes. ꝛ aia cōicantes: ꝛ qꝺ distinctio numeralis hz attēdi penes distinctionē corporis totalis non exñtis ps alteri⁹ q̄ntitativa. ¶ Et ꝛ mō stro Albert⁹ posset dici qꝺ erat duo hoīes distictas hñtes aias cōtinuati fm mām sicut ꝓtingit ꝛ virga cui⁹ medietas ē viridis ꝛ medietas est ficca. Sil⁹ posset deus duas aias vno corpori adeq̄te infundere. ex his tñ nō resultaret nisi vnū cōpositū. ¶ De hoīe aūt i cuius corpe est ſpūs. dr̄ qꝺ ſpūs ille q̄uis operet̄ in corpe illo: nō tñ est forma ibi ꝺ ans esse. Et ad auctoritatē medicoz dicerē qꝺ mēbra ꝑncipalia prius animant nō essentialr̄ sz apparenter: ꝛ q̄tuz ad opationis ꝓductionē. ¶ Ad scōm ꝑncipale dr̄ qꝺ sepatio aie a corpore est sibi violēta: ꝛ qꝺ appetit ei vniri taq̄z ꝓprio organo ꝛ pfectibili: ꝛ cū dr̄ qꝺ hz pfectius eē ꝺum est separata q̄z ꝺuz est corpori vnita: fatē hoc est verū de ꝑma vnione q̄ vnitur corpori ꝑpure: sz nō est verū de secūda vnione: cū tunc depurentur corpora. vt pz ex dictis theologoz. ¶ Ad tertiū ꝑncipale cōcedunt theologi resurrectionē: sed nāliter loq̄ndo q̄uis negaret qꝺ cōpositū ꝑ se seorsum exñs semel corruptuz ꝓpria corruptione possit redire idem in nūero: illud tñ cōcederet de partili cōposito in hūanis formā idiuisibilē: vt argumētū ofidit. ¶ Et cuz vlterius q̄reba⁹ quō fm catholicos in resurrectione vnaquęq; aia capit suum corp⁹: posito qꝺ eadem mā diuersoū hoīum fuerit successiue: dr̄ qꝺ mā illa a deo multiplicatur. Et aia damnati ante secundaz vnionem patitur ab igne māli mediante speciei intelligibili in eo ab ipso igne producta. ¶ Ad quartum principale: forte non esset incōueniens concedere hominem imperfectiori modo concurrere ad generationē sibi similis in specie q̄z brutuz. Unde ad hoc qꝺ homo fit perfectior bruto: sufficit qꝺ alias habeat operatiōes nobiliores q̄z sit aliqua opatio bruti: sicut est itelligere seu speculari. ¶ Ꝺo tēt ēt dici qꝺ hō generat mō pfectiori q̄z brutum: qr licet nō ꝺucat formā substātialē sicut brutū: ꝺucit tñ dispositiones facientes ad eē pfectioris forme in materia: ꝛ q̄ in finem nobiliorez ordinant q̄z sit forma bruti: ꝛ fm hoc vlteri⁹ posset concedi aliqd accñs vt intelligere seu seliciari esse perfectius forma substātiali bruti. ¶ Ad qntuz ꝑncipale negať conclusio illata: ꝛ admissis suppositionibus ad argumētū respondet negando cōsequētiaz. ꝛ dr̄ qꝺ talis modus arguēdi sz teneat de q̄litatibus mālib⁹: de qualitatibus tñ nō extensis ꝛ in subiecto indiuisibili existentibus ille modus arguendi non tenet.

¶ Et sic ē finis q̄nis de ppetuitate intell⁹ in q̄ difficultates multe theologie ꝛ philosophie subtilr̄ disputantur.

¶ Incipit

¶ Incipit aurea expositio Joānis de Gandauo Auerroystarum ꝑncipis super libzo Auer. de substantia orbis. Cap'm. j.

In hoc tractatu intēdimus perscrutari de reb⁹ ex quibus componitur corp⁹ celeste. Declaratum est enīz corp⁹ celeste cōponi ex naturis duabus: sicut corpora gñabilia ꝛ corruptibilia. Sz tñ in istis fuit declaratū has duas naturas esse per generationē ꝛ corruptionem: ꝛ esse inuentas in eis: in celestib⁹, autē ꝓpter motum localem.

¶ Liber iste: q intitulat de suba orbis: diuidit in ꝓhemiū ꝛ executionē que incipit ibi. (Principiū aūt.) Circa ꝓhemiū sic ꝓcedit: qr ꝑ ꝑmittit Auerro. qꝺ declaratū est ab Arist. in suis libris de nā corpis celestis. Secūdo ex illis elicit ea de quibus determinaturus est in hoc libro ibi. (In hoc tractatu.) Circa ꝑmū duo facit: ꝑmo dās intentionem suā generaliter ꝓmittit illud: qꝺ declaratuz est ab Arist. de corpore celesti. Secundo tangit rōnes qꝺ illud fuit declaratū ibi. (Quia enīz declaratū est.) ¶ Dīo dicit: q in hoc tractatu intēdimus inquirere de reb⁹. ex qꝺ cōponitur natura celestis corporis: ꝛ qr supponit corp⁹ celeste esse cōpositū: qꝺ declaratū est ab Arist. alibi: ex duabus naturis: sicut corpa generabilia ꝛ corruptibilia: sz ꝺiuersis visꝫ ꝛ apparētibus fuit inuēta ꝛ determinata cōpositio generabilii ꝛ corruptibiliuz: ꝛ ipsi⁹ corporis celestis Nam determinatuz est gñabilia ꝛ corruptibilia habere duas nās. s. mām ꝛ formā in substantia sui esse per viam: que dr̄ gñatio ꝛ corruptio. Corpora aūt celestia habere duas nās. s. motorem: ꝛ motū fuit ꝛclaratū per motum localem. ¶ Notādum q sicut apparet ex primo phȳsi. qꝺ natura māe prime inotuit per transmutationē ꝛ formā in formaz: ꝛ iō dr̄ ibi qꝺ mā cognoscit in analogia ad formā: forma vo inotuit per opationē: vt dicit Cōmē. 8° metaphy. qr sicut trāsmutatio facit scire māz: ita opatio formā: cum igit̄ appareāt sibi succedere inuicē diuersos actus: ꝛ ois actus est forma: sicut dicit Themistius in 3° de aia: impose est trāsire ꝛ actu in actū: nisi subeunte potētia: q̄ deferat actū illum: q̄ necesse est illa eē cōposita ex mā ꝛ forma: in qbus diuersi actus sibi inuicē succedunt.

¶ Quia enī declaratū est hec corpa moueri ex se: ꝛ in loco esse: amplius aūt illud: qꝺ mouek ex se: cōponitur ex duabus naturis scz recipiente ꝛ agente: quoniam declaratum fuit oēm motū ꝳabere motorem.

¶ Tangit rōnes qbus deñ est celū cōponi ex duabus naturis: ꝛ ꝓio tangit rōnes. Scdo ꝛcludit intētuz ibi. (Cū hoc inq̄z ita sit.) Ad ꝳ auctor tāgit primo duas rōnes. 2° ibi. (Amplius aliqd.) ¶ ꝳmo dicit corpa celestia moueri ex se: oē aūt qꝺ mouek ex se: cōpositum est ex agente motū ꝛ recipiēte: cuius ꝛclarationē subdit: qr omne motum habet motorē. ¶ Intelligēduz est sicut apparet 7° phȳsi. oē qꝺ mouetur: mouek ab alio. Item circa ꝑtim octaui phȳsicoz ostendit qꝺ omne: qꝺ mouetur ex se: diuiditur in per se mouens ꝛ per se motuz: ꝛ sicut apparet scdo celi ꝛ mundi. celū mouetur ex se: ꝛ ideo dr̄ aiatum ex quo cōcluditur: qꝺ celum diuiditur in per se mouēs ꝛ per se motum: ꝛ sic compositum est ex duabus naturis.

¶ Amplius aliquid motum esse ꝛ mouēs in eodem impossibile est.

¶ Tangit scdaz rōnē dicēs: qꝺ aliqd esse mouēs ꝛ motum est impose. ¶ Notādū: qꝺ mouēs fm qꝺ hmōi est in actu: motū vo in potētia est: aliqd aūt eē in respectu eiusdez ꝛ eodē mō actu sil⁹ ꝛ potētia est impose: qr actus ꝛ potētia sunt dr̄ie valde opposite. vt dicit Cōmē. in ꝓhemio ꝛ aia: ꝛ iō cū celum moueat ex se: ꝛ supple motor: ꝛ motū sint diuersa: neče est celum esse cōpositū ex diuersis naturis.

¶ Cum hoc inquam sit: declaratum est celum componi ex duabus naturis.

¶ Cōcludit hic qđ dcm̄ est: ꝛ appet in fa. Deide cū dicit.

¶ In h⁹ ergo tractatu pscrutaturi sum⁹ de his duab⁹ naturis: ex qb⁹ corpus celeste cōponit: vtrū sint sīles illis naturis: ex qbus gñabilia ꝓponunt: quaz altera dr̄ forma: altera mā. s. vtz hec mā ꝛ forma q̄ sunt hic: sint eedē cū illis: aut diuerse ꝳz magis ꝛ minus: sz si sint diuerse spē: tūc equoce dr̄ de eis corporeitas: aut ꝳm ꝓius ꝛ posterius.

¶ Ex dcis elicit ea: ꝛ qb⁹ ꝛterminaturus est in h⁹ libro. Scdo. qr aliq̄ de ꝓpositis sunt q̄si manifesta: ea abijcit a sua pscrutatiōe. Tertio ꝛcludit ea: q̄ spāl̄r sunt hic ꝛterminānda tāq̄ minus nota: 2ª ibi. (Qm̄ aūt he due.) 3ª ibi. (Quecūq; aūt pscrutādo.) ¶ Primo dicit inferēdo ex ꝑmissis: qꝺ in h⁹ tractatu pscrutabim⁹ de istis duab⁹ naturis: ex qb⁹ cōponit corpus celeste: vtrū sint sīles. i. eiusdē gñis cū illis duab⁹ naturis: ex qb⁹ cōponunt gñabilia ꝛ corruptibilia: que sunt mā ꝛ for⁹: ita qꝺ sint eadez i gñe ꝛ in spē oīmode hic ꝛ ibi: aut iste nāe sunt diuerse in gñe ꝛ in specie in celo: ꝛ in gñabilibus ꝛ corruptibilibus: ꝛ hoc simplr̄: vel saltē differūt ꝳm magis ꝛ minus. Mā multū refert: qr si iste nāe due. s. mā ꝛ for⁹ sunt diuerse spēi in celo: ꝛ in istis inferioribus: corpeitas dr̄ equoce ꝛ istis vl ꝳm ꝓius ꝛ posteri⁹: qr corpeitas est q̄si genus vel nā: in qua ꝓueniūt iste due nāe. ¶ Nota scdm qꝺ dr̄ in ꝑdicamētis spēs coequeue sunt sub gñe: q̄tuz ad hoc genus ꝛ rōnes gñis ꝛ ipsis equalr̄ predicat: ꝛ ideo genus inquātuz huiusmodi est vnīuocū ad suas spēs: mō corpeitas ꝑ prius dr̄ de celo q̄z ꝛ istis inferioribus: qr corpeitas celi est cā corpeitatis istoz inferioz: ꝛ cū aliqd dr̄ ꝛ causa ꝛ causato: per prius dr̄ ꝛ causa q̄z de causato: vt pz primo posterioz. ꝛ 2° metaphȳsice. Si igit̄ mā ꝛ forma celi: ꝛ istoz inferioz fuerit diuersa in gñe: certū est. qꝺ corpeitas dr̄ ꝛ eis equoce: qr ꝳm nomē soluz. Si aūt fuerint diuerse in specie: cōueniunt tñ in hac nā cōi tanq̄z in gñe: que est corpeitas: tūc ergo dicetur ꝛ ipsis ꝳm prius ꝛ posterius. Aut ergo iste due nature: ex qbus cōponit celum: ꝛ ista inferiora nō sunt eadem. s. eiusdem spēi: aut corpeitas ꝛ eis dr̄ equoce: vel saltem ꝳm prius ꝛ posteri⁹: cum nō ꝑnt eē diuerse spēs sub eodem genere: ꝛ tota rō est: qr corpeitas ꝑ prius dr̄ de celo q̄z ꝛ istis inferioribus.

¶ Qm̄ aūt he due nature exñtes i his gñabilib⁹ ꝛ celestib⁹ corpibus nō sunt ꝓueniētes spē: manifestuz est: posito corpe celesti esse ingñabili ꝛ incorruptibili: ꝛ corpibus:

que sunt apud nos: gñabilia ⁊ corruptibilia. Causas enim corporis generabilis ⁊ corruptibilis ⁊ eterni eē easdē impossē est.

¶ Ostendit manifestum esse istas duas nās. s. mām ⁊ formā gñabilium ⁊ corruptibilium nō eē eiusdem spēi cuz duabus naturis: ex qbus componit corpus celeste: ⁊ hic abijcit a sua ꝓsideratione tanq̄ notū dicēs: q̄ hz due nature erūtes in his duob⁹. s. in celo ⁊ in inferioribus non sunt ꝓuenientes in spē. i. nō sunt eiusdē spēi: hoc est manifestum: si ponamus corpus celeste eē ingenitū ⁊ incorruptibile: qđ ꝓbatuz est primo celi ⁊ mū. Et si ponam⁹ corpora que sunt apud nos gñabilia ⁊ corruptibilia: qđ ꝓbatur primo de gñone ⁊ scōo: cuius rōnē ēt subdit: q̄ gñabilium ⁊ corruptibilium ⁊ ēt eternoꝝ ipsōrē est esse easdē cās. s. intrinsecas. ¶ Nota vt scribit. 10. metaph. q̄ corruptibile ⁊ incorruptibile plus differūt q̄ gñe: q̄ differūt per hēre mām ⁊ nō hre. Cum ḡ celū sit incorruptibile: ista aūt inferiora sunt corruptibilia: vt iam dcm̄ est: differunt gñe ⁊ plus: q̄re ipsōrē est q̄ hēant easdem cās utrinsecas: ⁊ dico cās intrinsecas: ex qbus res componitur.

¶ Excitatū est ḡ has duas naturas: ex qb⁹ cōponit corpus celeste: nō esse eiusdē spēi neq̄ eiusdem gñis cū duabus naturis: ex quibus cōponuntur generabilia.

¶ Cōcludit ea de qbus hic intēdit ingrere dicens ita: q̄ excitatū est has duas nās: ex qbus cōponit corpus celeste: nō eē eiusdē spēi: nec ēt eiusdem gñis cum duab⁹ naturis: ex qbus cōponunt gñabilia ⁊ corruptibilia: imo ēt differunt plusq̄z suo genere: ⁊ sic non est inquirendum vtrum differant: cum sit quasi manifestum.

¶ Restat igit pscrutari de eis: ō gb⁹ hē due nāe: que sunt i corpe celesti: differūt ab eis que sunt in corpe generabili ⁊ corputibili.

¶ Remanet ergo pscrutari de illis: in qbus hz due nature que sunt in corpore celesti differūt a duabus naturis: que sunt in gñabilibus ⁊ corruptibilibus: hoc est inquirere: que ⁊ quales sunt iste due nature: ex qbus cōponitur corpus celeste: ex qbus apparebit: in quibus differunt a duabus naturis istoꝝ gñabilium ⁊ corruptibilium: ⁊ in quibus cōueniunt: hoc est sētētia lectionis prohemij.

¶ Principium qdem pscrutationis est in hoc. Arist. eniz cū inuenit q̄ individua existētia per se: hec que vocant substātie: trāsferri de vna dispōne ad aliam: ⁊ inuenit hāc trāsmutationem duob⁹ modis. Aut trāsmutatione in dispōnibus extrinsecis a q̄titatib⁹ subz exñtiuz p se: que nō facit illa individua dōria illas dispōnes trāsmutari in noie ⁊ diffōne: sicut sunt dispōnes: que dicunt quātitates ⁊ q̄litates: ⁊ alia p̄dicamenta: que dicunt accidētia. Aut trāsmutationē in dispōnibus: que faciunt individua dōria ipsas transmutari noie ⁊ diffōne: que trāsmutatio dī generatio ⁊ corruptio.

¶ Finito phemio Lomen. exegitur: ⁊ q̄ ꝓposuit se determinatuz de duabus naturis: ex qbus cōponit celuz: ⁊ de illis in qbus differūt ⁊ ꝓueniūt a duab⁹ naturis gñabiliū ⁊ corruptibilium: iō sic ꝓcedit: q̄ ꝓmo determinat de nā celi ꝑm q̄ cōponit ex istis duab⁹ naturis. s. motore ⁊ mobili: ostēdendo qualis iste due nāe ꝓueniūt ⁊ differūt cuz duabus naturis gñabilium ⁊ corruptibilium. Scōo determinat de istis duab⁹ naturis. s. motore ⁊ mobili in ꝓpria forma. i. de qualibet eoꝝ p se. ibi. (Q̄ autē declaratum est circa finem libri.) ¶ Primo facit duo. Primo ostendit q̄lis est forma ⁊ mā celi vel motor ⁊ mobile: ⁊ qualis sit forma gñabilium ⁊ corruptibiliuz: ⁊ qūo ꝓueniūt ⁊ differūt ꝑm istas eētias. Scōo ostēdit in qbus cōueniunt ⁊ differūt quātum ad accīntia ibi. (Remanet aūt ꝓsiderare.) Circa primum duo facit. Primo ondit que ⁊ qualis est suba celi quātum ad mām ⁊ formā: cōparādo ipsam sub ꝓueniētia ⁊ dria ad subam gñabilium. Scōo ostēdit qualis est ꝓpō celi ex mā ⁊ forma: cōparādo ipsam ad cōpositionē gñabilium ⁊ corruptibiliū ex sua mā ⁊ sua for⁹ ibi. (Perscrutādum.) Et q̄ nā gñabilium ⁊ corruptibilium est magis nota q̄ztum ad formam ⁊ q̄ztuz ad mām q̄ sit ipm celum. iō sic ꝓcedit: q̄ ꝓmo ostēdit q̄lis sit mā ⁊ forma gñabilium ⁊c. Scōo q̄lis est mā ⁊ forma celi ibi. (Cum igit fuerit declarata.) Prima in duas: q̄ ꝓpō facit q̄ dcm̄ est. Scōo remouet dubium Auicēne ibi. (Us putauit Auic.) ¶ Circa primū duo facit: q̄ ꝓmo ondit q̄lis est mā gñabilium ⁊ corruptibiliuz. Scōo q̄lis est forma ibi. (Et q̄ forme mobiles.) ¶ Circa primū duo facit. Primo ondit q̄lis est mā gñabilium ⁊c. ꝑm se. Scōo ondit q̄lis ē in ordine ad recipiēdū formā ibi. (Et cū inuenit subales formas.) ¶ Adhuc circa ꝓm⁹ duo facit. Primo ponit diuisionē vnā: per quā notificat nā māe gñabilium ⁊ corruptibilium. Scōo ex hac diuisione cōcludit nām ipsius māe ibi. (Us nā huius subti.) Prima adhuc in duas. Primo ponit diuisionē. Scōo ostēdit cōuenientiam dōrum iter mēbra diuisionis ibi. (Luz aūt ꝓsiderauit.) Primo dicit q̄ ꝓncipiuz pscrutationis in hoc libro supple sit hoc q̄ Ari. inuenit idiuidua subē: que sunt p se subsistētia: trāsmutari ⁊ vna dispōne in aliaz: ⁊ vidit trāsmutationē fieri duobus modis: aut supple in dispōnib⁹ accītibus: p quaz trāsmutationē nec transmutatur nomen nec diffō rei: sicut est transmutatio in q̄titate qualitate ⁊ in aliis accītibus vel p̄dicamētis: que vocantur accītia: aut in dispōnibus p quaz trāsmutationē nomē ⁊ diffō illius indiuidui: cui⁹ sunt dispōnes: trāsmutant: ⁊ hec trāsmutatio dī generatio ⁊ corruptio: ⁊ sic est duplex trāsmutatio. s. subalis vel in suba: ⁊ in accītibus. ¶ Ad euidētiaz huius nota q̄ dī 5⁰ meta. ⁊ Lomen. ꝓ⁰ phy. Ens dī de suba ⁊ accīte: mō vt dī ꝓmo phy. ois trāsmutatio ad aliq̄d ens tēdit: ⁊ iō necesse est duos modos eē transmutationis ꝭz duos modos entiū. s. trāsmutationē subalem ⁊ trāsmutationē accītalem. ¶ Jtē nota q̄ trāsmutatio: que mutat suum subm noie ⁊ diffōne: est transmutatio subalis: qm̄ nomē ⁊ diffinitio ꝓprehēdit totā subaz rei: ⁊ talis trāsmutatio tēdit ad subaz ꝓpriō: ⁊ ad accīs ex ꝓñti vt Lomē. dicit ꝓ⁰ phy. ⁊. 5. metaphy. ꝭz trāsmutatio: que non mutat subm suū noie ⁊ diffōne: tendit solum ad accīs: ⁊ ideo dī accītalis: vt est transmutatio ad qualitatem: ⁊ ad alia accītia: vt hic dicit Lomē. ⁊ ꝓmo phys.

¶ Cum autez considerauit hos duos modos transmutationis: inuenit eis cōia ⁊ ꝓpria. Cōmunia quidem sunt: que insunt transmutationi substantiali ⁊ accidentali: est enim cōmune eis eos habere vnū subiectum recipiens transmutationem.

¶ Cōparat mēbra dicte diuisionis sub cōueniētia ⁊ dria ⁊ ꝓmo ondit: in qbus ꝓueniūt. Scōo in qbus differunt ibi. (Differūt aūt.) ¶ Prima in q̄nq̄z ꝑm q̄nq̄z que ponit: in qbus ꝓueniūt. 2ª ibi. (Amplⁱ⁹ neciuz.) 3ª ibi. (Silr inuenitur.)

inuenitur. quarta ibi. (Amplius inuenitur.) quinta ibi. (Et hre idem genus.) ¶ Primo dicit q̄ Ari. ꝓsiderauit hos duos modos trāsmutationis subalis ⁊ accītalis: ⁊ inuenit in eis aliqua cōia: in qbus ꝓueniunt: ⁊ aliq̄ ꝓpria in qbus differūt: ⁊ subdit q̄ sūt illa: in qb⁹ ꝓueniūt: ⁊ dicit q̄ sunt q̄nq̄. Primum est q̄ in vtraq̄ trāsmutatione. s. substātiali ⁊ accītali necesse est vt fit aliq̄d vnū subiectum qđ trāsmutat de vno ad aliud ⁊ qđ sustētet transmutationē. ¶ Jntelligēdum q̄ sicut dicit Lōmen. 8. ⁊ ꝓ⁰ phy. cōis ꝓceptio oium ꝓhoꝝ fuit: q̄ ex nihilo nihil fit: sed oē qđ ꝓducit: opz ex alio fieri: q̄ po⁹ nō radicatur ex nihilo: silr opz aliq̄d esse qđ trāsmutationē recipiat: ⁊ hidem dicit Themistius in 3⁰ de aīa. s. q̄ impossē est trāsire de aptitudine in actū nō subiēciente mā seu po⁹: que differat illū actum: ⁊ hoc est rōnale. Deinde ēt dicit.

¶ Amplius necium est nō esse pcedere eē gñabilis ⁊ corruptibilis in eis: ⁊ oio i hre ei⁹ eē qđ fit. Nō eni fit: nisi illud: qđ nō est.

¶ Ponit scdm in quo cōueniunt: ⁊ est q̄ in oi factione ⁊ trāsmutatione nō esse ꝓcedit eē eius qđ fit vel gñatur: ⁊ ꝓcedit vlr ⁊ gñaliter ꝑm suum eē: q̄ nō fit nisi qđ nō est. ¶ Jntelligēdum: q̄ sicut dr ꝑmo phy. q̄ ois mot⁹ est ex ꝑzio in ꝑzium: ⁊ est ex ꝑzio ꝓuatiuo: q̄ nihil mouet ad illud qđ hz: ⁊ iō si aliq̄d fit siue subaliter siue accītalr nō eē vlr precedit suum esse. Deinde cum dicit.

¶ Similr autez inuenitur posse pcedere in subiecto eē necessariuz in vtroq̄ modo factionis: qđ est impossibile non fit.

¶ Ponit 3ᵐ in quo ꝓueniūt: ⁊ est q̄ posse ꝓcedit eē ei⁹ qđ fit: q̄ nihil fit nisi qđ pōt eē. ¶ Nota vt dr 3⁰ phys. ⁊ 9⁰ meta. nihil p se vadit ad actum: sed per aliq̄d existens in actu: ⁊ sic simplr actus ꝓcedit potētiam: verūm in eodez ꝓtius est aliq̄d in po⁹ añ q̄z sit in actu: ⁊ sic potētia ꝓcedit actū: ⁊ sic nēcium est: q̄ posse precedat eē in subiecto.

¶ Ampli⁹ inuenitur eē necario illud: ex quo est factio illius rei: ⁊ ad qđ est eē cōtraria.

¶ Ponit quartum: ⁊ est illud ex quo aliq̄d fit: ⁊ illud qđ fit sunt ꝑzia in vtraq̄ trāsmutatiōe. ¶ Nota q̄ si aliq̄d trāsmutaret ab eodē in idē transmutatio eēt frustra: qđ est impossē: ⁊ ideo opz q̄ fiat trāsmutatio a ꝑzio in ꝑziuz: sed ista pōt eē ꝓfecta ꝑzia: vel nō ꝓfecta: ꝓfecta sunt: que maxime distāt: vt albū ⁊ nigrum: dulce ⁊ amaꝝ: ⁊ talia extrema iter que est trāsmutatio: non ꝓfecte sunt: q̄ hñt aliq̄d ꝓximitatis: sicut aliq̄d medium cū extremo: vt Lōmen. dicit qnto physicorum: ⁊ quinto metaph.

¶ Et hre idē genus: ⁊ q̄ illa ꝑzietas reducitur ad ꝑzietatē primā. s. nō eē ⁊ formaz.

¶ Ponit rē qntā que est: q̄ trāsmutatiōes debēt hre idez genus subiectibile ⁊ p̄dicabile: ⁊ q̄ illa ꝑzietas reducit ad primā: que est nō eē: hoc est ꝓportionis ⁊ habitus. ¶ Nota q̄ oia ꝑzia hñt idē genus p̄dicabile adiuicē: q̄ oibus ꝑziis est vnū genus primū ⁊ subm: ad qđ oia ꝑzia reducunt: ⁊ nō soluz ꝑziop est vnū genus p̄dicabile: ꝭz subiectibile qđ est subm primū dispōnuz ꝑziaz vt apparet 4⁰ meta. ¶ Nota ēt q̄ oia ꝑzia reducunt ad ꝓma ꝑzia. prima vo ꝑzia sunt: q̄ maxime distāt: ⁊ talia sunt ꝓpatiue ꝑzia: ⁊ ad ea oia alia reducunt: vt appet ꝑmo phys. ⁊ 4⁰ meta. nam priuatio ⁊ habitus est prima radix ꝑziorum.

¶ Differūt ät in hre: qm̄ inuenit trāsmutatione individuoꝝ i suis subst̄atijs cogere subiectū non eē ens actu: ⁊ nō hre formā: qua substātiat. Si enim hret formā: nulla alia recipet nisi illa destructa: vnā enim formā habere nisi vnuz subm impossibile est: ⁊ si eēt substātia simplr existēs in actu: tunc eēt impossibile: ⁊ nō receptiuum. Qđ eniz est actu non recipit aliquid: qđ est in actu.

¶ Ondit in qbus differūt ꝓdicte trāsmutationes: ⁊ ꝑmo ponit dr̄iaz. 2⁰ ꝓbat eā ibi. (Si eniz hret formā.) ¶ Primo dicit: q̄ ꝛz iste trāsmutatōes ꝓueniāt: vt iam dcm̄ est dr̄nt tñ q̄ subm trāsmutationis subalis nō est ens actu: ꝛz soluz in po⁹: ita q̄ ex se nulla hz formā: qua subaf in actu: ⁊ statim ꝓbat cū dicit. (Si. n. hret formaz) duabus rōnibus q̄z. scōam ponit ibi. (Si eēt suba simplr.) Primo dicit si subz trāsmutationis subalis hret formā ex se in actu nullā recipet: cuius declaratio est: q̄ impossē est q̄ vnuz subm habeat nisi vnā formā subalem: ⁊ econuerso vna forma subalis non est nisi vnius subti. ¶ Notādum est hic q̄ subm trāsmutationis subalis opz q̄ sit ens in potētia: q̄ sicut est in transmutatione accītali ita ⁊ in subali: sed in accidētali sic est subm: q̄ q̄nq̄z stat sub vno accidēte q̄nq̄z sub alio: ⁊ nunq̄z stat in actu sub vtroq̄ ꝓtioꝝ simul q̄re eoꝝ modo erit in subali: q̄ subm q̄nq̄z stat sub vna forma substātiali in actu ad quā ꝓius fuit in potētia: ⁊ tñ sub vna i actu exñs est ad eius opationē in potētia ⁊ nō in potentia simul. ¶ Item notādum q̄ si forma eēt ex eē māe: ⁊ q̄ actu eēt in ea: sequeret vel q̄ due forme subales eēnt in eodē actu: vl q̄ aliq̄d fieret ex nihilo: quoꝝ vtrūq̄z est falsum: q̄ si forma eēt ex eēntia māe: tūc nō posset aliq̄ forma sibi aduenire nisi illa prima destructa: ⁊ si illa prima destrueret. destrueret esse māe: ⁊ tūc opz aliaz fieri ex nihilo: vel dare oēs simul actu. (Et si esset suba simpler.) Ponit scōaz rōnē ad hoc dicēs: q̄ si illud subm qđ sustētat transmutationē subalē eēt suba simplex in actu exñs: tūc nō pateret aliquā trāsmutationē: nec eēt receptiuū: q̄ nihil quod est in actu recipit aliquid ꝑm q̄ est in actu. ¶ Notādum: q̄ sicut dr̄ scōo de generatione ⁊ 3⁰ de aīa. Unūqōq̄z agit p formaz: ⁊ patitur per mām: ⁊ recipit: ꝛz alia ⁊ alia receptio arguat aliam ⁊ aliam formam.

¶ Ān natura huius subi recipiētis formas subales. s. prie materie neēe est eē nā potentie. s. q̄ potētia est eius dōria substātialis: ⁊ ideo nullā hz formā ꝓpriam ⁊ naturā existentem in actu. Sed eius substantia est in posse: ⁊ ex hoc materia recipit oēs formas.

¶ Concludit ex dictis nām materie prime: ⁊ primo facit hoc. scōo remouet dubiū ibi. (Sz posse hoc quo.) ¶ Dicit ex quo ita est q̄ subiectum trāsmutationis substātialis non est ens in actu: necesse est q̄ nā huius subti. s. māe prime sit nō possibile: ita q̄ potētia est quasi dōria subalis eius: ⁊ ex hoc est q̄ nullam hz ꝓpriam formā: nec accītalem de se. sed eius substātia est in potētia vel in posse: ⁊ ex hoc hz q̄ recipit oēs formas substantiales ⁊ accītales: ⁊ hec est descriptio māe prime. ¶ Nota q̄ ꝛz intellēs ⁊ sensus ⁊ mā prima sint nāe receptiue diuersimode tñ recipiunt: vt dicit Lōmē. 3⁰ de aīa: q̄ intellēs nō recipit formas individuales sicut sensus ⁊ mā prima: nec ēt recipit formas cū corruptiōe ꝑziy sicut mā prima: nec sensus silr hz facit: ⁊ iō iste receptiones sunt similes q̄ztuz ad aliq̄d: ⁊ dissimiles q̄ztuz ad alia. ¶ Item nota vt dicit Lōmen. 3⁰ ce. ⁊ mū. ex hoc q̄ mā prima est ens solū in potentia ex hoc est q̄ recipit oēs formas ex sua nā: ⁊ ideo dicē Lōmē. ibidē: q̄ cum ēnta sint aliq̄d de se in actu: iō de nā sua nō sunt in potētia ad oēs formas: sed solū ad formas mixtorum: q̄ sunt in eis in potētia solū: ꝭz mā prima est in pura

Universidad de Deusto
Biblioteca

potētia ad oēs formas: ita q primo recipit formas imperfectas. s. elemtoz: deinde pfectas. s. subales mixtoz. Tertio z vltimo accitales: sic ēt intellis si dz recipe oēs formas intellectuales: dz eē denudatus ab oibus: z nullā habere apud se: vt dr. 3. de aīa a pbo z Cōmentatore.

¶ Sz posse hoc quo substāt natur hoc subjectū differt a natura subiecti: qđ subatur p hoc posse in hoc: qđ posse dicitur respectu forme. Hoc aūt est subm vnū entium: hoc autem subm est elemētum vnū eternū existentium per se: quoz substātia est in potētia per se: q substantia est in potentia.

¶ Hic remouet dubiuz: primo facit hoc: scđo ex dictis infert corelarium ibi. (Et ideo difficile) pmo q dixerat statim q nā materie prime est nā potentie: ex hoc crederet aliqs q mā z ipsa potētia essent eiusdē essentie prime cum nā potentie: hoc remouet: z dicit qđ posse quo substantiatur hoc subm. s. potētia: que accipit quasi p differentia substātiali ipsius materie prime differt a mā pria: q mā prima est substātia z ens sm se: potentia vo est quidam respectus z habituatio ad formas: z sic mā est ex nā substātie: habitudo aūt ex natura accidētis z relationis: z ita differt mā prima z sua potētia. ¶ Notādum q cū dicit Cōmē. q potētia non est ex nā materie. rō huius est: q sunt diuersoz pdicamētoz: vnū. s. subē est: aliud relationis: z q vnum corrūpitur: z aliud manet: mā enim permanet: sed potētia semp corrūpitur. Alia autē rō est ad hoc: q illa differūt: quoz vnum multiplicat z aliud nō: modo potentia multiplicatur z diuersificatur sm diuersitatem forme: mā aūt prima semper est eadem z vna.

¶ Et iō difficile est intelligere: vel imaginari nisi in cōpatione ad alterz: sicut dixit Ari.

¶ Infert corelarium ex dictis dicēs: q mā prima sit solum ens in potētia: z ideo difficile est eam itelligere nisi in cōpatione ad aligd. s. formā: vt dicit Cōmē. ¶ Notādum est: q dicit hic Cōmē. z in pmo phy. q nā māe prime nō est bñ intelligēda sm se: rō est: q quod itelligit primo vel est actus vel in actu: sz mā prima nō est hmōi: iō nō bñ intelligit sm se. ¶ Et est notāduz q ipsa itellr p analogiam ad alterz. s. ad formaz: q: sicut in artib⁹ forma intelligit in cōpatione ad aliam formam: que iam est in actu: vel est aliquid qđ est sub tali forma: sic est ex itellu māe pme: qz nō itelligit prio: sed ex pñti: eo q ex se non est in actu nec actus. Sic sunt illa: que non hñt mām: que mā est ipedimētum intellectionis: vt deus est: z sepata a mā: que sunt actus puri: z ex se maxime intellectiui.

¶ Et cuz inuenit subales formas diuidi sm diuisionē huius subiecti. Diuisio aūt non est huic subiecto: nisi inquātum hz q̄titatez: sciuit aūt q pncipium eoz: que existūt in h̄ sunt tres dimēsiones q̄ dicunk corp⁹.

¶ Postq̄ ex terminauit auctor ex nā māe prime gīabilis z corruptibilis fz se: hic ex termlat ex ea in cōpatione ad formas subales: z oñdit in quo ordine z respectu se hz ad formas qō idem est. circa qō duo facit. Primo oñdit generalr q dimēsiones interminate pcedūt formā vnaquaq̄ in mā sm indiuidūz: z q dimēsiones terminate sequuntur formā in mā. scđo redit spāliter ad ex declarādum q dimēsiones interminate nunq̄ sepank a mā. ibi. (Et q inuenit oēs formas.) ¶ Pria in duas. primo declarat gīalr q dimēsiones interminate pcedūt. scđo q dimensiones terminate sequnk formā in mā ibi. (Et tm inuenit in his dimēsionibus.) ¶ Pmo dicit q cuz Ari. diuidit formas sm diuisionē subi: in quo sunt: diuisio aūt subē nō ex hek nisi p q̄titatē. cuz g̃ subm h̄ q est mā sit suba: z pus nālr diuidit q̄ hēat formā: segr q ptius nālr existūt in h̄ subo dimēsiones tres: q̄ dicunk corpus q̄ for⁹: z p pñs q̄ aliqd alioz: q̄ sequunk formā: z iō dic absolute: q pm⁹ eoz: que existūt in h̄ subo sunt dimēsiones. ¶ Notādum vt Cōmē. dicit. 9. meta. q in multitudine gīabilium z corruptibiliū ab vno gīante. s. indiuiduoz est multiplicatio p mām z diuisio in ptes: in q̄s agēs agit: cum g̃ forme nō diuidant nisi p diuisionē māe: z mā diuidit p dimēsiones. g̃ dimēsiones pus aduenīūt māe q̄ hec forma vel illa: z ēt dicit. 8. phy. q quātitas imediatius adhęret māe.

¶ Sz obijcit: qr dimēsiones ex quo sunt accitia nō hñt eē nisi a forma: qr vt dr 7° meta. accitia nō sunt entia nisi q entis. q̄re nō vr q pcedant formā in mā. ¶ Ad hoc dicit: q dimēsiones vt sunt interminate debēt eē māe: vt aūt sunt terminate dicunk forme: z iō dimēsiones sunt in ꝓposito terminate rōne forme: interminate vo rōne māe Iz igit dimēsiones nō hñt eē extra aīaz actualr put sūt terminate: sicut nec mā pria hz eē extra aīaz sine forma: vt dicit Cōmē. 12. meta. eēntia tm māe est alia ab eēntia forme z ꝓpositi: sic est ex dimēsionib⁹: q Iz sint semp ex terminate in re extra: alia tm est eēntia sm q dimēsiones z vt sunt dimēsiones hñtes termios: q terminū recipiūt a for⁹ eēntia tm dimēsionū nūq̄ corrūpit cum corruptione huius⁹ z illius termini: sicut nec eēntia māe corrūpitur cum pcedit ad hāc formā particularem z ad illam.

¶ Et cum inuenit in his dimēsionibus cōicari formas oēs: quaz q̄libz hz ppriā q̄titatē terminatā: sciuit diuisiones terminatas vltio actu nō posse esse: nisi post q̄ forma subalis existit in eo: sicut est dispō de alijs accitibus existentibus in actu.

¶ Ostēdit q dimensiones terminate ꝓsequunk formaz in mā: z hoc declarat tribus rōnibus quaz scđam ponit ibi. (Et ēt inuenit) tertiaz ibi. (Et et accepit signū.) ¶ Primo dicit: q cū Ari. inuenit oēs formas cōicare in istis dimēsionibus: quelibz aūt forma hz q̄titatē terminatā p priam: manifestū fuit ei: q dimēsiones termiate nō pñt in vltimo actu z pfectione existere in subo nisi postq̄ forma subalis in eo fuerit: sicut nec alia accitia in actu pfecto existūt nisi sm formas. ¶ Notādum vt Cōmē. dicit 6. phy. q sicut vnaquęq forma hz q̄litates determinatas ita hz quātitatē determinatā ad minimū z ad maximū: z hoc idē dr. 2. de aīa. q olum mā q̄stantiuz terminus est magnitudis: z iō cū terminus quātitatis sit forma dimēsionū: manifestū est q dimēsiones terminate sm q actu hñt terminos ppriōs formaz cō sequunk formas subales in mā. ¶ Itē notāduz q passiones z accitia ex se sunt interminata: vt hī ex 8° meta. terminata vo sunt a for⁹: q ois terminus est a forma: vt dicit Cōmen. 3. ce. z mun.

¶ Et inuenit enim subiecta oium accitiuz individua substātie que sunt in actu: de q bus determinatū fuit ab eo eē cōposita ex formis z subiecto: qō est in potentia.

¶ Declarat hic scđaz rōnē dicēs: q subiecta oiuz accitiū sunt idiuidua sube: Iz dimēsiones sunt de nūero accitiuz existium actu in subo. g̃ subm eoz vel subta ertit individua sube: sed individua subē sunt cōposita ex mā z for⁹ g̃ dimēsiones termiate posteriores sunt forma in mā: q accios ē posteri⁹ subo nālr. ¶ Notādū est sic dicit Cōmē. 3. ex aīa. q Iz for⁹ subalis z accitalis in h̄ ꝓueniāt q sunt in subiecto

in subo: differūt tm q forma subalis nō regrit q preexistat suum sbm actu: imo ipsa dat actum eēndi: forma vo accitalis non pōt existere nisi sbm sit in actu: qō eam in actu recipit: saltē nā pri⁹: z ita est ex dimēsionib⁹ terminatis: z hoc est qō dicit Cōmē. 7. meta. s. q individuum subē pcedit individuum accitium. 8° phy. z dicit q via subē ad esse precedit nā esse accidentium.

¶ Et accepit ēt signū ex h̄: q h̄ subm recipit accitia ꝓtingentia in eo q nō est simplex: qm̄ si esset simplex actu: non posset recipe accitia. Pati enim ꝓtrariuz est ipsi actui.

¶ Declarat hoc idē tertio dicēs: q signū ēt ad hoc. s. q dimēsiones terminate sequank formā in mā est q illō hz qō hz dimēsiones terminatas regrit accitia ꝓtia z contingentia: ita q q̄q vnū: q̄q aliud: mō illud subm qō q̄q recipit vnum q̄q aliud non est subiectuz simpler in actu existēs: q recipere est qōdaz pati: illud aūt quod est simplex actus est impassibile. z nō est passibile: q pati ꝓtrarium est actui. ergo erit tale subiectum cōpositū ex forma: que est actus: z mā que est in potentia: z ita subm dimēsionū terminataz est cō posituz ex mā z forma: q̄re dimēsiones terminate sequenk formā subalem in mā.

¶ Et q inuenit oēs formas cōicari in dimēsionib⁹ non terminatis: sciuit q prima mā nunq̄ denudak a dimēsionib⁹ nō termiatis: qm̄ si denudarek: tūc corpus eēt ex nō corpore: z dimensio ex non dimēsione.

¶ Dicit ad declarādum spāliter q dimēsiones interminate nunq̄ sepank a mā: z pmo declarat rōne. 2° declarat oia supradicta sensu: z exēplobi. (Et hoc totū ꝓtingit.) Circa primū ponit duas rōnes deducētes ad inconuenientia duo. scđa ibi. (Et tūc forma corruptibilis.) ¶ Primo dicit q oēs forme cōicant in dimēsionib⁹ nō terminatis nā oīs forma mālis regrit q̄titatē z dimēsionē: z iō manifestum est q mā nunq̄ denudak a dimēsionib⁹ nō terminatis: q: si ita eēt q denudarek ab eis: tūc dimēsio fieret ex nō dimēsionib⁹: z corpus ex nō corpore: qō est ipose: quare segr q nō denudak ab eis. ¶ Notāduz q sicut dicē Cōmē. scđo ce. z mun. Ex quo aligd fit ex mā pma: opz ipm esse situatū in vniuerso: cuius declaratio fit: q ex mā nō fit aligd z marie corpus nisi p trāsmutationem: nihil aūt trāsmutat mām nisi corpus: vt Cōmē. dicit. 7. meta. sed illud qō trāsmutak ab agēte corpeo dz habere situm determinatū in vniuerso: z idē dicit 4° physicoz: z pbs primo de gīatione corpus agit p ꝓtactuz: q si aligd fit ex mā ipsa debet esse situata in vniuerso: si tm nō haberet situm nō esset dimēsionata: ideo impossibile est aliquid fieri. s. aliquid corpus a mā non dimensionata.

¶ Et tūc forma corpalis vel forme corpales eēnt ꝓtrarie z succedētes sibi in h̄ subo sicut est dispō de formis substātialibus.

¶ Oñdit aliam rōnē b. d. q si mā prima denudarek a dimēsionib⁹ interminatis: tūc sequerek q forme corruptibles eēnt sibiinuicē ꝓtie z succedētes sibi in eodē subo: hoc est q corpeitas ꝓtiarek corpeitati: ita q sic vna for⁹ subalis ꝓtrariak alteri saltē p q̄litates z dispōnes propias: z vna corrūpit aliā: sic vna ꝓtrarietas corrūpet aliā: hāt est falsum: q̄re segr q mā pāa nunq̄ denudak a dimensionib⁹ interminatis. ¶ Notādum: q corpeitas: q̄ est in mā z forma corpeitatis nō opponunk adinuicē nec ꝓtie nec priuatiue. Nō opponunk priuatiue: qr oppositoz privative si vnū est pfectū: reliquuz imperfectū: mō corpeitates nō sunt tales inq̄ntum corpeitates. Nec opponunk ēt ꝓtrarie: q: ꝓtraria maxime a se inuicē distāt: mō in dimensionibus vel in corpeitatibus nō est dare maximum vel minimū: vt appet primo physi. quare non erit maxia distātia: z p pñs nec ꝓtrarietas. ergo dimēsiones z corpeitates nō corrumpunt se adinuicē: z ita non succedūt sibi inuicem in eodē subiecto. Item quātitates nō sunt de gīe virtutum actiuaz: vt Cōmē. dicit 4° physicoz. z ita dimēsiones non agunt in se inuicem. ¶ Ex quo ergo mā prima nunq̄ est sine dimēsionibus: sicut nec sine formis: z si dimēsiones nō succedunt forme substātiali seqtur q mā prima nunq̄ denudetur a dimensionibus vt sunt interminate: q: termini bene succedūt sibi inuicez: z corrūpuntur: sed dimensiones semper pmanent.

¶ Et hoc totū ꝓuenit sensui. Videtur enim q forma caliditatis qn̄ agit in aquā: icipit aqua augeri z crescere i dimēsionib⁹: z vicinari dimēsionib⁹ aeris: cuz igit ꝓuenerit ad maximā quātitatē aque: tunc subm eius denudak a forma aque z q̄titate dimēsionū aque ppria: z recipit formā aeris: z q̄titatē dimēsionū ppriaz fore aeris. Et silr facit ꝓtium forma frigiditatis in aere. s. q dimēsiones aeris nō cessant diminui donec expoliek a sua forma z recipiat formā aq̄.

¶ Hic totū declarat dcm̄ suum exēplo: z pmo declarat h̄ de dimēsionibus terminatis dicēs q hoc totū qō dcm̄ est sm̄ sensu. nā videm⁹ q ex aqua fit aer ab agēte p caliditatē: z aqua incipit augeri in dimēsionibus z appropinquare dimēsionibus aeris: cū aūt aqua venerit ad maximā extēsionē: quā aqua pōt recipe: z tūc vlteri⁹ pceserit actio agētis: corrūpit forma aque: z subm simul denudatur a forma aque: z a quātitate ppria dimēsionum aque: z introducit forma aeris in quātitate ppria: z terminis ppriis dimēsionum aeris: z sic est agēs p formam sufficiēs qn̄ ex aere fit aqua. s. dimensiones aeris ꝓtinue diminuunk donec subm expolietur forma aeris: z introducet forma aque cū terminis aq̄ ppriis. Deinde cū dicit.

¶ Dimēsiones aūt simplices: q̄ appellank corp⁹ simplex: nō denudank a pria mā: sic nec alia accitia cōia oibus corpibus ꝓtrarijs: aut duobus eoz: aut plus: verbi gra dyaphanitatē: in qua cōicant ignis z aer.

¶ Declarat dcm̄ suū ex dimēsionibus interminatis dicēs q dimēsiones simplices: q appellank corp⁹ nunq̄ sepank a mā pma: z dicit formas has nō separi a mā pma: sicut nec alia accitiuz: q̄ sunt cōia oib⁹ formis ꝓtrarijs: vt aligb⁹ vl plibus: qr tūc Iz vna for⁹ corrūpat p aduētū for⁹ cōtrarie: accios tm qō est cōe ambab⁹ formis nō corrūpit: vt appet in dyaphanitate: in qua cōicant ignis z aer que nō corrūpit qn̄ ex igne fit aer z ecōuerso: vt appet primo de gīone. ¶ Notāduz: q sic dicit Cōmē. 2. de aīa. ignis hz raritatē maximā: deinde aer: postea aq̄: ita q ignis est finis raritatis: Iz cū raritate sua est latitudo ad mai⁹: z minus: ita q si ex eo fit aq̄ vel aer pōt fieri minus rarus z magis: z sic tota trāsmutatio fit in dimēsionib⁹ ppinqs ignis: vsq ad finem trāsmutationis qn̄ corrūpit forma ignis z introducit forma aeris vel aq̄: ita q mā sp est sub dimēsionibus: sed nō est semp sub. eisdē terminis dimēsionū. ¶ Nota q ista successio nō fit in for⁹ subalis: Iz magis in dimēsionibus z q̄litatibus formaz subaliuz: z hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

est qđ Cōmen. dicit scđo & 6° physico ꝛ. q forma indiuisibilis trāsmutationis nō est in rebus diuisibilibus. Primo physico ꝛ dicit q in spermate apud gīationē hois nō cessant partes spermatis recedere & partes hois fieri: donec forma humana ꝑficiat: si forma recipit partitionem. Si aūt nō: illud necessario segtur in actibus propꝛijs forme gīiate: & hoc vltimuz est verꝛ: sicut dicit ipse postea 2° & 6° phy. ¶ Item nota q in gīatione subali q̄litas symbola non corrūpit: sed ꝛia corrūpunt: vt vult phs ꝑdo de gen̄. & iō dicit in scđo eiusdez: q in hūdibus symbolum facilioꝛ est trāsitus. v. g. sicut dicit Cōmē. in eodē 2° qđ ex aere fit ignis: caliditas: que est qualitas cōmunis vtriq;: nō corrūpit: sed magis intenditur &c.

¶ Et qz ista forꝛ. i. forma dimēsionis nō terminate existit in ꝓria ꝑmitus: & succedit sibi in ea: qñ ipole est hꝫ subm recipe duas earꝛ in exītia terminate quātitatis: iō ipole est a subiecto denudari formam: vel subm denudari a forma nisi p forme destructionez. Nec est ēt impole ipsam fieri in subiecto: nisi p agens extrahēs illam de potētia in actu. An̄ necesse est has formas eē contrarias adeo q altera corrūpet suā ꝛriam: & subiectum reciperet formam similem.

¶ Postq̄z auctor determinauit de nā materie generabilium & corruptibilium: hic determinat de nā forme ipsorum: circa qđ duo facit: qꝛ primo facit qđ dcm̄ est: secundo ex his: que determinata sunt de nā māe & forme generabilium & corruptibilium concludit causas gīationis & corruptionis ibi. (Declaratū est igitur.) Adhuc ꝑma in duas: qꝛ ꝑio determinat de nā forme. scđo ex hoc infert duas ꝛclusiones ibi. (Ūn forme elemētoꝛ.) ¶ Primo dicit q ista forma interminate dimēsionis. i. dimēsiones interminate: que appellant ab aliq̄bus forme corꝑitatis: existūt primo in mā prima: dimensiones aūt terminate succedūt sibi inuicē in mā: cum impole sit formas subales: que hñt ꝑprios terminos & distinctos suaꝛ q̄ntitatuz simul existere in eadē ꝑportione māe: ideo ipole est vnaz formā substātialem denudari a subiecto: vel subiectū denudari a forma substātiali nisi per corruptionē forme illius: cum qua ibi introducitur: nec ēt pole est fieri in hoc subiecto nisi per agēs extrahens illam de potētia in actū: & ideo necesse est formas substātiales eē cōtrarias: ita q altera corrūpit alteram cui succedit: vel agens generans vnam formā corrumpit aliam ꝓius exītem: & tūc subiectum recipit formā similem. i. ipsi agenti. ¶ Notādum est: q in mā prima sunt simul diuerse forme pp hoc q in ipsa mā naturaliꝛ ꝓius exīstūt dimēsiones mediantibꝰ q̄bus diuidiꝫ & recipit in diuersis partibus suis diuersas formas: sed in eadē portione māe nunq̄z sil' exīstūt diuerse forme subales: sed successiue. i. mō vna mō alia: & hoc ideo: qꝛ vna ꝓtrariat alteri & corrumpit eam: sed subm est cōe ad oēs vt infra patebit. ¶ Item nota q forma ꝛria nō fit de nouo nisi p nouā actionē & dispōnem agētis cōtrarij: que erat in potētia activa: & ēt in mā in potētia passiua: & hoc est qđ Cōmen. dicit. 12. meta. q oēs forme: q̄ sunt in mā prima in potētia passiua: sunt in motore ꝑmo in potētia activa. ¶ Itē dicit Cōmē. q necesse est: q iste forme sint ꝓtrarie: vt ꝑz ꝑmo de gīatione. gīatio & corruptio sunt sil'nā & ꝛia: q̄ gīatio vnius est corruptio alterius: & iō p eādez actionē: per quā agens corrūpit vnā formā. gīat aliam: & ecōuerso. Qđ non aduertunt dicētes in oi gīatione simplr semp opz fieri resolonē ad māz primā: ita q oīa accītia: que ꝓius fuerant corrūpantur simplr: & alia de nouo ꝑm totū fiāt: qꝛ tunc gīatio vnius nō esset corruptio alterius: sed motus essent distincti.

¶ Unde forme elementoꝛ sunt contrarie: & ideo dicuntur passiua quodāmodo esse contraria: & quodāmodo esse similia.

¶ Infert duas ꝛclones. scđaz ibi. (Uñ si aliqua.) ¶ Primo dicit: q ex hoc apparet q forme elemētoꝛ sunt contrarie: qꝛ mutuo se corrūpunt: & ideo passiua quodāmō dicunt ꝓtraria esse: & quodāmō similia: nam passiua sunt in pnō ꝓtraria agēti: in fine vō similia: vt apparet ꝑmo de gīatione. & 7° meta. ¶ Notādum vt scribit. 12. meta. q ꝛria dicunt: que maxime distāt ꝑm ꝓprias q̄litates: & nō solum ꝑm magis & minus: & ideo cū Aller. credidit q̄litates ꝑmas eē formas elemētoꝛ: dixit elemēta subalia esse ꝛria adinuicem: vt ꝑz scđo de gīatione & 4° methoꝛ: sed hoc nō est verꝛ de formis substātialibus: qꝛ substātie nihil est ꝛriuz: sed si accipiant ꝓtraria ipropꝛie & large ꝑm pfectum & impfectum: tunc elita vt sic bene sunt ꝛria: & mutuo actiua & passiua per qualitates ꝓprias: vt appet ꝑmo de gīone caplo de actiuis & passiuis.

¶ Unde si aliqua corꝑa simplicia sunt: quoꝛ forma caret contrarijs: contingit q ille forme sint nec generabiles: nec corruptibiles: nec se habentes subiectuz cōe.

¶ Infert scđaz ꝛclonē dicēs: q si sint aliqua corꝑa simplicia quoꝛ forme carēt ꝓtrarijs. hmōi formas nō eē gīabiles & corruptibiles: nec hre subm cōe ꝛriz: vt sunt forme celestes. ¶ Notādum q gīatio vel corruptio: vel nā gīabilis vel corruptibilis nō sunt vbi nō est cōtrarietas vel subm cōe: vt ꝑz ex libro de longitudine & breuitate vite: qꝛ nā non ponit actiuum sine passiuo: nec econuerso: qꝛ si sic tunc aliquid feciss̄et ocio sum & frustra: sed deus & natura nihil faciunt frustra: vt dr̄ in primo celi &c.

¶ Declaratū est igr̄ q cā corruptōis entiū: & factiōis eoꝛ é ꝛietas exīs i suis formis: & cōe subm: qđ nulla hꝫ ꝓpriā formā: ꝛz est potētia recipiēs numeꝛ ꝑm formas diuersas in spē: & numerū ꝑm formas diuersas numero: & que sit scđm magis & minus.

¶ Exoibus precedētibus ꝛcludit causas gīonis & corruptionis istoꝛ inferioꝛ. & ꝑmo facit hoc: scđo ex hoc elicit quādam ꝛclusionē aliam. ibi. (Et qr istud.) Adhuc circa primū duo facit: primo ex dictis ꝛcludit cās gīonis. scđo ex dictis ostendit qđo ꝑdicta ꝛclusio infertur ibi. (Et cā huius totius.) ¶ Primo dicit q ex ꝑdictis declaratus est. i. potest ꝛcludi ex dictis: q causa corruptionis entiuz & factionis. i. gīationis ipsoꝝ est duplex. i. ꝓtrarietas: que est inter formas substātiales: & subiectum qđ est cōe oibus formis. i. mā prima: que est in potentia ad oēs formas nullaz hñs de se: sed est recipiens numeꝛ ꝑm diuersas formas numero & spē: & ꝑm diuersas formas ꝑm magis & minus. i. q ipsa mā prima est recipiens numerum per formas diuersas ꝑm magis pfectum & minus pfectū: cuiusmodi sunt forme simplicium & mixtorum.

¶ Et cā huiꝰ totius est: qꝛ hꝫ subm recipit primitus dimēsiones recipiētes dimēsionez terminatā: & qꝛ est multū in potētia: qñ si nō hēret dimēsionē nō recipet insimul formas diuersas numero: nec formas diuersas spē

sas spē in ꝑtibus nisi in diuersis: ꝛz in eodē tpe nō inuenik nisi vna forma: & cū hꝫ q eiꝰ materia est vna numero: & si nō eēt multa in potētia nō denudarek ab illa vna forma quā recipit: & eēt forma in substantia illius subiecti: & istud subiectū esset impossibile: vt denudarek a sua forma oīno: aut corrūperek illa forma: & fieret alia forma.

¶ Ostēdit qđo illud segtur dicēs: q cā huiꝰ. i. q hoc subz est in poꝰ recipiēs formas diuersas in nūero & spē: est qđ illud subm. i. mā ꝓia recipit dimēsiones interminatas: que sunt in poꝰ ad diuersos terminos & sunt recipiētes dimēsiones terminatas. Per has aūt dimēsiones interminatas est subm multū in potētia. Cuius rō est: qꝛ si nō haberet dimēsiones: qbus diuideretur nō posset simul recipere diuersas formas nec spē nec numero: nisi in diuersis ꝑtibus successiue: sed in eodē tpe nō esset nisi vna forma in tota mā: q mā ꝑm se est vna numero: & si nō hꝫ dimensiones nō posset diuidi: ex quo sequeretur q non esset multa in potentia: nec denudaretur ab illa forꝰ: quaz post recipet: & tunc forma illa esset in suba illius subti. i. esset de essentia eius: ita q esset impossibile denudari ab illa forꝰ oīno: quare illa forma nunq̄z corrūpetur: nec alia gīaretur. Ex quo apparet q p dimēsiones interminatas mā ꝓia est multū in potētia. ¶ Ad intellm huiꝰ nota q Cōmētator dicit: q mā prima est vna numero: & etiā ꝑhs in multis locis Cōmētator 7° meta. ostēdit qđo mā prima est vna numero: & qđo vnuz numero pōt inueniri in pluribꝰ. i. illud qđ est in potētia: & tale dr̄ vnū numero p ꝓuationem dr̄iaꝛ indiuidualiuz: p quas differūt singula abinuicem: & p ꝓuationē etiam forme: p quaz res ētr̄ esse vna numero: & ex hoc ēt q caret forma dr̄ cōis oibus formis: nō igitur est idez numero ex hoc: sed qꝛ caret differētijs formaꝛ indiuidualium: ex hoc aūt est cōis pluribus: qꝛ nulla formā hꝫ in actu: & sic mā prima est cōmunis oibus formis ꝑm q est solum in potētia: ita q cōmunicatio māe prime cū oibꝰ formis nō intelligitur nisi p ꝓuationez oīum formaꝝ indiuidualium: & ita ista cōmunicatio est pura ꝓuatio: sed mā prima cū sit qđam ens extra aīam: qꝛ est subm indiuisibile sensibilis: nō hꝫ esse extra aīam ꝑm q hꝫ medium: sed est extra aīam ꝑm q sentitur sub formis & passionibus: intelligitur aūt eēntia per ꝓuationem oīum formarum: & hoc est vera imaginatio materie prime: vt idem dicit Cōmentator.

¶ Et qz istud subm nō recipit multas formas insimꝫ vel successiue: nisi ex hꝫ q recipit dimēsiones tres ꝑmitus: manifestū aūt est: q si subm aliquod sit qđ nō recipit nisi vnā formā semp: & eius subm est vnum numero simplr. Et qđ multitudo est in eo oīno: nec potētia in actu: & q nō diuidik ꝑm formam: nec forma per eius diuisionem.

¶ Ex ꝑcedēti aūt qōne elicit quādam aliā ꝛclonē circa q duo facit: ꝑmo facit qđ dcm̄ est: scđo ondit qđo dicta cōclusio segtur ex ꝑdictis. ibi. (Et cā i hoc.) ¶ Primo dicit q idē subm: qđ est mā prima: nō recipit multas formas sil: ideo pp hoc nō recipit dimēsiones tres. i. interminatas: igr̄ est manifestū si sit aliqd subz: qđ nō recipit nisi vnaz formā: que semp est in eo: tale subm est simplr vnū in nūero. i. in actu & in potētia: ita q nō est aliq̄ multitudo nec actus: nec potētia: nec diuiditur tale subz p formas: nec forma eius diuiditur ꝑm eius dimensiones.

¶ Et q cā in hoc est: qꝛ nō recipit quantitatem ꝓmo aīa receptionē formaꝝ: qꝛ si reciperet eēt diuisibile ꝑm formā: & forma diuisibilis ꝑm eius dimēsiones. s. ꝑm diuisionē subiecti: & finiti eēnt actus ꝑm finitatē illiꝰ quātitatis: & esset possibile recipere maius & minus: & partem: & totum in ea forma.

¶ Dat cām huiꝰ qōnis: vel ondit qđo in fertur ex dictis. & ꝓꝰ facit hoc. 2° ondit ꝑ uersam iſtius ibi. (Si igit aliqua forꝰ est.) ¶ Primo dicit q cā huius. s. q illud subm: qđ nō recipit nisi vnā formā: est vnū simplr nulla hñs multitudinē: nec actu nec potētia est diuisibile ꝑm formas: tota causa est: qꝛ nō recipit quātitatē: post aūt receptionē formaꝝ recipit diuisionē: nam si reciꝑet quātitatē ꝓius nāliꝛ: tūc illud subm eēt diuisibile ꝑm formā: qꝛ ex hꝫ hꝫ et q qđ diuideretur. s. quantitatē: & in diuersis ꝑtibus eius possent recipi diuerse forme in spē: & sic illud subm diuideretur p formas: forꝰ ēt diuisibilis eēt ꝑm diuisionē eiꝰ: q in diuersis ꝑtibus eiꝰ posset recipi forma eadē ꝑm spēz: & sic diuideretur forma ꝑm diuisionē subti. Adhuc ēt cū forꝰ introducit in subo dimēsionato eadē forma individualis extēdeꝛetur ꝑm extēsionē subi: & sic actꝰ eēnt limitati & finiti ꝑm finitatē quātitatis subti: ex q segꝛetur q talis forꝰ posset recipe magis & minꝰ: ita q i maiori corꝑe eēt maior saltē ꝑz vtutē: & i minori minor ēt hꝫ ptē & totum: qꝛ eēt diuisibilis ꝑm diuisionē subi. ¶ Notādū q sic apparet ex 1° & 4° meta. in vnoquoq̄z gīe est dare primū qđ sit cā illoꝝ in illo gīe: & ēt in gīe diuisibilium est dare vnum ꝓmꝫ: & sic cum quātitati & subē debetur diuisio: quātitati debetur primo & p se: subē vō p accōs: qꝛ p quātitatem: vt apparet 6° physi. & primo a Cōmen.

¶ Si igitur aliqua forma est: que non recipit maius & minus: neq̄z diuiditur per diuisionē sui subiecti: nec subiectum diuidik per diuisionē forme. s. per eius diuersitatē. Manifestuz est q in subiecto istius forme nō existūt dimēsiones primitus: ꝛz postq̄z forma existit. Et intelligo post scđm eē: nō post ꝑm tps: sicut est dispō in oibus accītibus in ꝓma materia. s. q nō inueniunk in eā: nisi ꝑm q hꝫ formā exītem in actu.

¶ Ostēdit ꝓpriam dicte ꝛclonis dicēs: q si est aliq̄ forma: q nō recipit magis & minꝰ: ita supple q nō diuidatur p diuisionē sui subi: nec suū subm diuidik p formas diuersas spē vel nūero: manifestū est q in subo talis forme nō existūt dimēsiones primiꝰ. i. ꝓius q̄z forma subalis: ꝛz post q̄z forma subalis in eo existit. Et subdit ad intellm huius qđ dicit postq̄z est forꝰ: & dicit q intelligit q dimēsiones existunt in tali subo: postq̄z forꝰ subalis extiterit in eo post ꝑm eē: id est ꝑm nām: nō post ꝑm tps: sicut est dispō in oibus accītibus exītibus in prima mā. s. q nō inueniunk in ea. s. in actu nisi ꝑm q hꝫ formā exītem in actu. Sicut igitur mā in qua dimēsiones nāliꝛ ꝓcedunt hāc formam subalem & illā est multa in potētia: & forma in ea est hꝫ diuisionē subi: sic a destructiōe ꝓfitis si aliꝰ forꝰ nō diuidik diuisione subi: nec subm p formas: tale subm nō recipit priꝰ nāliꝛ dimēsiones: q̄z formas: nec formas ꝑ dimēsiones: ꝛz magis ecōuerso dimēsiones recipiunt ꝑ formas.

¶ Notāduz est q sic dic Cōmē. 4. ce. & mūdi. agēs trāsmutās ad formā subalē trāsmutat ad accītia ꝓpa forme

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſz ad q̃ztitatē ꝑpriā ⁊ q̃litatē ſil tpe: ſed nō ſil nā. nam cā
ꝑmor eſt nā ſimplr ſuo effectu: lz nō ſit ꝑmor tpe ⁊c.

¶ Aūſ putauit Auicēna q̄ diſpoſitio trium
dimēſionum exñtium in materia ſimplr. ſ.
nō terminatarū. eſt diſpoſitio dimēſionum
terminatarū in ea: quapropter dixit neceſſe
eſt primā formā exiſtere in prima materia:
antecq̄ dimenſiones exiſtant in ea.

¶ Hoc q̃ Cōmētator declarauit nāz māe ⁊ forme gñabi
liū ⁊ corruptibiliū: hic excludit circa h erroꝛē Aui. ⁊ ꝓ
ponit erroꝛē. 2°. excludit ibi. (Et qb⁹ accidūt.) ¶ Dicīt ā
ꝑtius q̄ dimēſiones terminate ſequunt formā in mā: q̄
oīa accītia nūq̄ iueniunt̄ in actu pfecto in mā niſi poſt
q̄ forꝫ ſubalis fuerit in ea. dicit mō q̄ Auicen. iō putauit
q̄ dimēſiones ſimplr. ſ. dimēſiones ītermīate: que exiſ
ſunt in mā exiſtunt in ea: ſicut dimēſiones terminate. ſ.
poſt aliquā formā cōem: ⁊ iō dixit Auicē. q̄ neċe eſt pri
mā formā exiſtere in ꝑma mā anteq̄ dimēſiones exiſtāt
in ea. ¶ Notādum eſt hic q̄ ſicut appet ex ꝑmo tracta
tu ſufficiētie Auic. caplo 2°. opīo Auic. fuit q̄ in mā pri
ma ſit forꝫ corpeitatis p quā formaz inſunt in mā prima
tres dimēſiones. Iſte aūt tres dimenſiones variabiles
ſunt ſm varietatē ſubalium formarū: ſic cera cū inter di
gitos multiplicat̄ inuoluit ⁊ cōplicatur multas figuras
recipit: ipſa tñ ſemp manet corpus p formaz corpeitatis
cōem oībus illis figuris: ⁊ ita dicebat in mā prima eſſe
corpus: p quā formā cōez ꝓſequunt dimēſiones ītermi
nate: hec aūt corpeitas ſm ſe vacua eſt ab hac forꝫ in actu
⁊ ab illa ⁊ ſicut eius aptitudo ē recipiēdi formas ſpecifi
cas colorētes ei ſic aptitudo eiꝰ recipiendi formas ſpecifi
cas eſt duplex. ſ. vlis ⁊ ꝑpria. Vniuerſalis eſt ſm q̄ con
ſideratur ipſa corpeitas abſolute vt cōſis eſt oīb⁹. Pro
pria vō vt iſta corpeitas p aliquas diſpēnes appꝛopria
tur gbuſdam formis ⁊ non alijs: ⁊ ita corpus in eo q̄ cor
pus habet hoc principaliter: ſupple vniuerſale: ⁊ formā
corpeitatis: hec fuit Auic. opinio.

¶ Ex quo accidunt ei multa impoſſibilia:
quoꝝ primū eſt: formā non diuidi p diui
ſionē materie: quapropter nō recipiet diui
ſionē: ⁊ ipſam eſſe eternā nō diuiſibilē per
diuiſionē ſui ſubiecti: ⁊ ipſam non habere
ꝓtrarium ſuccedēs ſibi in eodez ſubiecto:
q̄ ſi ita eēt tunc materia nullam reciperet
formam ꝓeter iſtam ſibi ꝓpriam.

¶ Excludit iſtā opinionē dicēs: q̄ ex iſta opione Auic. ac
ciđūt multa incōueniēcia: ⁊ ponit q̃ttuoꝛ incōueniēcia: q̄
ad eam ſequunt. Vnū q̄ illa forꝫ que ꝑcedit dimēſiones
nō diuidit ſm diuiſionez māe: ⁊ ſic nullo mō diuidit: q̄
ſic̄ appet ex ꝑmo phyſi. diuiſio nō ꝫbek alicui niſi p q̃ti
tatē primo: ex quo igit forꝫ corpeitatis nāliter ꝑcedit di
mēſiones ⁊ quātitatē: ⁊ ipſa forma ſm ſe nō diuidit: nec
mā in qua forma recipit ſimplr ſm ſe diuidit. ¶ Ex quo
ſegꝫ tur impoſe 2ᵐ q̄ ipſa forma ſit eterna: nā ex quo non
extenđit ſm extēſionē ſubiecti: nec diuidit: nec ſbm per
eam diuidit nec extēditur: ſegꝫ tur q̄ nō corrūpit: q̄ non
patit̄ur: ex quo ſm ipſm nō extēditur. ¶ Ex quo ēt ſeq̄t
tertium incōueniēs. ſ. q̄ illa forma nō habeat ℨriuz ſuc
cedēs ſibi in ſubo: eo q̄ poſſet pati p ſubz: ⁊ hec ſunt ab
ſurda: ſupple q̄ eſſet aliqua forma malis iſtoꝝ inferioꝝ:
que nō diuideꝛet diuiſione ſubiecti: ⁊ eēt eterna nō hñs
ꝓtrarium ſuccedēs ſibi in ſubo. ¶ Addit ēt quartuz in
cōueniens ſi ita eſſet. ſ. q̄ mā nullam aliam formam re
ciperet habendo illam ſibi ꝓpriam. nam ex quo illa forꝫ
ma eſſet ſubalis: quam ſequerēt accītia ſeu dimenſio
nes daret ipſi materie aliquem actū eſſendi ⁊ cōplete: ⁊
ideo aliam formam nō appeteret nec recipet ſaltem ad
eſſendum in actu: ſed ſi recipet hoc eſſet ꝑ nobilius eē:
⁊ tūc mā repiꝛetur vel poſſet reperiri in actu reali ſine oi
forma ſpecifica: cuius oppoſitum pbs ꝛeclarat primo de
gñatione. ¶ Notādum q̄ ex hoc q̄ dicit Cōmentator
nō eſt intelligēduz q̄ dimēſiones interminate ꝑcedunt
in eē actuali ſimplr oēz formā: q̄ nec ipa mā ita ſimplr
ꝑcedit formā: fz dimēſiones abſolute cti ſunt ex pte māe
cōes ſunt oībus formis: ⁊ ideo ꝑcedunt hanc formam
vel illam: ſm vero q̄ habent ꝛeterminatam q̃ntitatez:
eo q̄ iſtos terminos habent a formis ꝑprijs: vt ſic ſequū
tur formas ꝑprias: vt ſupza ꝛeclaratum eſt.

¶ Cū igit fuerint ꝛeclarata ab Ariſt. iſta ꝑ
ꝑria rebus gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹ ex
pte ſubiecti: ⁊ ex parte forme: ex qbus acci
dit iſtis entibus ſenſibilib⁹ gñatio ⁊ corru
ptio. ſ. indiuiduis exñtibus p ſe. Et fuit de
claratum ēt de corpibus celeſtibus: ipſa eē
nec gñabilia nec corruptibilia: negauit eq
habere ſubiectū recipiēs numez ⁊ diuiſio
nem p exñtiam ſimplicium dimēſionuz in
eo primo ante exñtiaz forme: ⁊ ipm eſſe in
potētia multū: ⁊ vnuz numero: ⁊ negauit
formas corpoꝝ celeſtium diuidi p diuiſio
nez ſui ſubi: ⁊ eē finitaz actionum p finita
tem eoꝝ corpoꝝ: q̃m aut potētia totius in
formis diuiſibilibus p diuiſionem ſui ſub
iecti eſt maioꝛ q̃z potentia partis.

¶ Oſtendit mō que ⁊ qualis ſit mā corpoꝝ celeſtium: ⁊ ꝓ
facit hoc: ſcđo ꝛeclauit intentionē hui⁹ capli ꝛeterminatā.
ibi. (Declaratū eſt in fine hui⁹ lib.) circa primū duo fa
cit: q̄ primo oſtđit gñaliter qualis eſt mā ⁊ forma celeſtiuz
corpoꝝ per negationez eoꝝ: que ſunt ꝑpria gñabilibus ⁊
corruptibilibus. ſcđo hoc idem declarat per ea que ſunt
ꝑpria ipſis corpibus celeſtib⁹. ibi. (Mā ſi forme eoꝝ exi
ſterent in mā.) ¶ Primo dicit: q̄ cū fuerit ꝛeclaratum
ab Ariſt. ea que ſupza dicta ſunt eſſe ꝑpria gñabilibus ⁊
corruptibilibus tam ex pte māe q̃z ex pte forme: ex qbus
ꝓtingit iſtis gñabilibus ⁊ corruptibilibus gñatio ⁊ corru
ptio: ⁊ fuit ēt ꝛeclaratum corpa celeſtia nō eſſe gñabilia ⁊
corruptibilia: igit negauit illa ꝑpria eſſe in corpibus ce
leſtibus. Et ſubdit recapitulādo illa ꝑpria: que ſupzadi
cta ſunt. ſ. negauit corpa celeſtia hr̄e ſubm recipiens nu
mez. i. diuiſionem: per hoc q̄ nō exiſtūt in eo dimenſio
nes ſimplices. ſ. interminate ꝓius ante illā formā ſuba
lē: ⁊ hoc eſt q̄ ſbm corpoꝝ celeſtium nō eſt diuiſibile ſicut
mā gñabilium: q̄ nō exiſtūt in eo primitus dimēſiones
ītermīate: gbus fiat diuiſibile ante receptionē forme:
⁊ per q̃ñ nō eſt multū in potētia: ſed eſt vnum numero:
negauit ēt formas corpoꝝ celeſtiuz diuidi per diuiſionē
ſubiecti: ex hoc q̄ ipm nō hz per qō diuidatur ante ſuſce
ptionē forme nāliter: negauit ēt ex eodē formas corpoꝝ
celeſtiū eſſe finitaz actionū p finitatē ſuoꝝ ſuboꝝ: potē
tia. n. totius eſt maioꝛ potētia partis: ⁊ ita finitātur forme
p finitatez ſuboꝝ: ⁊ vlr vr̄ ſic arguere. Subm in quo pri
mo exiſtūt dimēſiones ſimplices: que ſunt in potētia ad
diuerſos terminos: mediātib⁹ qb⁹ dimēſionibus recipit
formas ſbales: tale ſbm eſt in multa potentia: ⁊ ex hoc eſt
ſubm

ſubm gñationis ⁊ corruptiōis. q̄ qō nō eſt tale nō recipit
ꝑmo dimēſiones ſimplices ⁊c. ¶ Notandū eſt vt dr̄ in p
hemio de ala: accidentia magnā ptē cōſeruāt ⁊c. cū igit in
corpibus celeſtibus vt in iſtis inferioꝛib⁹ reperiāt diuerſi
mode dimēſiōes ⁊ alia accītia: ex diuerſitate accidētū
arguit rōnabiliꝛ alia ⁊ alia natura taz forme q̃z materie.

¶ Mā ſi forme eoꝝ exiſterēt i materia dime
ſionib⁹ mediātibus: tūc potētie eoꝝ eēnt fi
nite pp hoc q̄ diuidūt̄ p diuiſionē ſui ſubie
cti. ¶ Cū igit̄ iuenit eoꝝ actiōes eē infinitas:
ꝛcluſit eoꝝ formas nō exiſtere in ſubto me
diantib⁹ dimēſionib⁹. ſ. eas nō eē potētias
in corpoꝛib⁹: ⁊ demōſtrauit ex diuerſitate po
tētie totius ⁊ partis in formis diuiſibilib⁹ p
diuiſionē ſui ſubiecti: ipoſe ē eni potētiā in
finitā eē in corpe finito: que agat actionē in
finitā: aut potētiā finitā in corpe infinito: ⁊
cū fingebat in iſtis ꝑportionib⁹ iuenit potē
tias celeſtes agere actionē infinitā: cōcluſit
mediātib⁹ dimēſionib⁹ has vrtutes nō eſſe
in corpe oīno: nec hr̄e materiā recipientez
eas mediantib⁹ dimenſionib⁹: nec materiā
multā i potētiā: nec recipere magnū ⁊ par
uuz: nec hēre ℨriuz: ⁊ totū hoc ſegꝫ ex hoc
q̄ forme eoꝝ agūt actionē infinitam: ⁊ eſt
omne hoc pbatū in naturali philoſophia.

¶ Oſtendit nām corpoꝝ celeſtium per ea que ſunt ꝑpria
ipſis corpoꝛibus celeſtibus: ⁊ primo oſtendit formas cele
ſtes nō diuidi per diuiſionē ſuoꝝ ſubtoꝝ: nec ſua ſubta re
cipere formas mediantib⁹ dimenſionib⁹: ⁊ per q̃ñ nō re
cipiūt primo dimēſiones. Scđo oſtendit qūo ea recipiūt
ibi. (Et q̄ manifeſtū eſt ſenſuz.) Prima in duas ſm q̄ dua
bus rōnibus pbat corpa celeſtia nō recipe formā media
tibus dimēſionibus: nec habere mām multum in potētia
ibi. (Et quū perſcrutatus.) ¶ Primo dicit: qō dictū eſt
q̄ forme celeſtes nō exñt in mā per dimēſiones ꝑcedētes
q̄ ſi ſic eſſet: tūc eaꝝ potētie eēnt finite. i. finite virtutis
⁊ finite actionis: eo q̄ diuideꝛent ſm diuiſionē ſuoꝝ ſu
biectoꝝ. cū g̃ actiones formaꝝ celeſtiū ſunt infinite in du
ratiōe: cōcluđit ipſas nō eē in ſubo mediantib⁹ dimēſio
nibus: ⁊ ita nō ſunt potētie in corpibus nec forme māles
⁊ hoc demōſtratur ſm Ari. ex diuerſitate totius ⁊ ptis que
eſt in formis diuiſibilib⁹ per diuiſionē ſuoꝝ ſuboꝝ. nam
ipoſe eſt q̄ in corpe finito exiſtat poſ corpea q̃ agit actio
nē infinitā vel ecōuerſo: ex quo enīz diuidit ſm diuiſio
nē ſubtiꝫ neceſſe eſt ipſaz finitari vl infinitari ſm finitatio
nē vel infinitationē ſubtoꝝ. ⁊ ſubdit q̄ cū Ari. ſigebaꝫ in
iſtis ꝓpōnibus ſic euidentib⁹: ⁊ vidit potētias vel formas
celeſtes agere actionē infinitā: cōcluđit iſtas vrtutes non
eſſe in corpe: nec hr̄e mām recipientē eas ꝑcedētibus di
mēſionib⁹ ex quo ſegꝫ tur q̄ nō hñt materiā multū in po
tētia: nec ipſe recipiūt magnū ⁊ paruū. ſcđ nō extendū
tur ſm intentionē ſubti. ita q̄ in maioꝛi ꝑte ſubti ſit ma
ioꝛ pars vrtutis: ⁊ in minoꝛi minoꝛ nec etiā iſte forme hñt
cōtrariū: q̄ nō ſunt paſſibiles: ex quo nō ſubſiſtunt in ſu
biecto. Et ola illa ſequunt ex hoc: q̄ iſte forme agūt actio
ne infinita: vt declaratū eſt in nāli pbia. ſ. in 7° phyſico
rū: ⁊ ſyll⁹ iſtius rōnis pōt ſic formari. ille motoꝛ vel illa
forma nō diuidit diuiſione ſui ſubti: vel mouet̄ que agit
per tēpus infinitū: motoꝛes celi vel forme ſunt hi⁹. g̃ ⁊c.
¶ Jt̄ē notandū q̄ forme māles diuidunt̄ diuiſione ſubi

ſui: vt alibi dō: que eſt in pariete diuidit ꝑ diuiſionē parie
tis: ⁊ de talibus virtutibus ſemp eſt verꝫ qō eſt maioꝛ in
maioꝛi corpe: ⁊ minoꝛ in minoꝛi ceteris paribus: vt pba
tur octauo phy. ¶ Jtē notādū q̄ ſic̄ pbat in octauo phy.
impoſe eſt potentiā infinitā vel virtutē exiſtere in corpe
ita vt ſit in mā: q̄ cū nullū corpus poſſit eſſe infinitū: vt ꝑ
bat tertio phy. ⁊ ꝑmo celi ⁊ mūdi: ⁊ potētia vl virtus in
corpoꝛe extendit extēſione corpis: cōſeq̄ omnē virtutez
corporeā eſſe finitā: ⁊ ſic nō agit̄ per tempus finitum: qō
igit̄ agit per tempus infinitum non exiſtit in corpoꝛe.

¶ Et cū pſcrutatus ē de natura iſtoꝝ corpo
rū in ꝓrio celi ⁊ mūdi: fuit ꝛeclaratū ipſa eē
ſimplicia: ex hoc q̄ motꝰ eoꝝ ſūt ſimplices
⁊ q̄ nā eoꝝ eſt nec grauis: nec leuis. i. natu
ra nō inata diſpōi p grauitatē ⁊ leuitatē. Et
cū fuit ꝛeclaratū ei q̄ corpa grauia ⁊ leuia
ſūt ꝓtraria: q̄ motus eoꝝ ſūt ꝓtrarij. Amplius ⁊ q̄ motus corpoꝝ celeſtiū nō habēt cō
traria ꝛcluſit hec corpa eē gñabilia ⁊ corru
ptibilia: ⁊ ipſa nō hēre ſubiectū recipiēs di
mēſiones prima receptiōe: ita q̄ ſue forme
diuidant̄ p diuiſionē ſui ſubiecti: ⁊ hoc in
tendit cū dixit in ꝑmo celi ⁊ mūdi: q̄ forme
hoꝝ corpoꝝ carent ꝓtrario ⁊ ſubiecto quē
admodū cōcluſit hoc idē ex hoc: q̄ motus
eoꝝ a ꝑncipijs qui ſunt in eis ſunt infiniti.

¶ Hic ponit ſcđaz rōnē ad hoc dicēs: q̄ cū Ar̄. fuit pſcru
tatus de nā corpoꝝ celeſtiū in ꝑmo ce. ⁊ mū. fuit manifeſ
ſtū iſta corpa eſſe ſimplicia ꝑ hoc q̄ motus eoꝝ ſunt ſim
plices: ⁊ etiā q̄ eoꝝ nā non eſt grauis nec leuis. Et fuit ei
manifeſtū corpa grauia ⁊ leuia eſſe ℨria ꝑ hoc q̄ motus
eoꝝ ſunt ℨrij: ⁊ q̄ motus corpoꝝ celeſtiū nō hz ℨriū: igit̄
fuit ei manifeſtū ipſa corpa celeſtia nō hr̄e ℨriū: q̄ autē
nō hz ℨriū eſt ingñabile ⁊ incorruptibile: ⁊ iō ꝛcluđit cor
pora celeſtia eſſe ingñabilia ⁊ incorruptibilia: ipſa etiam
nō hr̄e ſubm q̄ ꝑmo recipiat dimēſiones mediātib⁹ qb⁹
recipiat formas ſubales: ita q̄ eoꝝ forme diuidant̄ diui
ſione ſubti ac ſi ſic argueret. illud q̄ nō hz ℨriū: nec ē ge
nerabile nec corruptibile: ⁊ cui⁹ ſubm nō recipit ꝑmo di
mēſiones: ita q̄ ſua forma diuidat̄ p diuiſionē ſui ſubti. ſz ce
lū ē hi⁹. g̃ ⁊c. Hoc ē q̄ ꝛtēdebat pbs ꝑ ce. ⁊ mū. cū dixit q̄
forme iſtoꝝ corpoꝝ nō hñt ℨriū: ⁊ caret ℨrio vel ſubto: ⁊
ex hoc volebat ꝛcludere eāđ q̄ nēt: quā cōcludit. 8. phy.
ex infinitate actiōis. ¶ Nota q̄ in corpib⁹ ſimplicib⁹ mo
tus arguit nāz: q̄ ſic in mixtis opatio arguit formā: ⁊ trā
mutatio māz: ⁊ in celeſtibus motus facit ſcire nām: quia
alius ⁊ alius motus arguit aliā ⁊ aliā nāz: ⁊ ꝑm⁹ motus
ꝑmā nāz. iō Ar̄. ꝑ ce. ⁊ mū. ex nā mot⁹ circularis: q̄ ē ali⁹
a motu rectoꝝ: q̄ ē ꝑm⁹ iter alios ⁊ ſimpliciſſim⁹ nō hñs
ℨriū arguit nām aliā corpoꝝ celeſtiū a naturis iſtoꝝ inſe
rioꝝ ꝓpez ⁊ ſimplicioꝛē ⁊ ſine contrario ⁊ corruptione

¶ Et q̄ manifeſtū ē ſenſui q̄ corpa celeſtia
recipiūt dimēſiones: ⁊ eſt impoſe ea recipe
dimēſiōes terminatas niſi ſm ſuas formas
nec recipe ꝑñt formas mediātib⁹ dimenſio
nib⁹ interminatis: ſicut eſt diſpō de formis
gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: neċe ē ea recipe
dimēſiones tali mō: ex quo nō cōtingit for
mas coꝝ eē gñabiles ⁊ corruptibiles: qō ē

qz materia eoz recipit diuersiones ꝑma recep
tione mediantibꝫ suis formis: z nō recipit
formas mediātibꝫ dimensionibꝫ exñtibꝫ in
eis in potētia. ſ. nō terminatis: sicut ē dispō
in dimēſionibus: q̄ sunt in ꝓria materia cū
forma ipſius materie. Oz diuersiones: que
sunt in materia celesti: sūt ꝓpriū ꝓprioz eiꝰ.

¶ Oñdit quō corpa celestia recipiūt dimēſiones: z est im
possibile recipe dimēſiones terminatas nisi ꝑ suas formas
ita ꝓbatū ē iā q̄ nō recipiūt formas mediātibꝫ dimēſiō
bus interminatis: sicut facitū gñabilia. q̄ neče est ipsa cor
pora celestia recipe dimensiōes tali mō: ex quo nō cōue
nit eoꝝ forꝛas eē gñabiles z corru[ptibiles]: z statiz subdit istuz
modū. q̄ mā celestis recipit dimēſiones suas ꝑma recep
tiōe mediantibꝫ suis formis: z nō recipit formas media
tibus dimensionibꝫ nō interminatis. i. q̄ in celestibꝫ cor
poribꝫ dimensiones nō ꝓcedūt nāliter suas formas nec
terminate nec interminate: sicut est dispō in dimēſion
bus. ſ. interminatis que sunt in mā ꝑma: q̄ ꝓcedunt nāl
ter ynā quāqz formā ipſius māt: sed dimēſiones que sunt in
mā celesti sūt ꝓpriū ꝓprioꝝ eius. i. qz est dōm q̄ dimēſio
nes celi simplr sūt sicut accīa ꝓprie ꝓpria: que cōsequūt
formas in mā. ¶ Notandū q̄ sicut Cōmēta. scribit circa
2m ce. z mū. in nā celesti est sile forme nāli z forme abstra
cte: assimilat eniz forma celestis forme nāli eo q̄ ipa dat
corpi suo moto circulare: z ita est i corpe q̄ mouet per
ipam. Sed assimilat forme abstracte: qz forma talis non
diuidit ꝑ diuisionē subti in quo est: ꝓpter q̄ nō dr̄ hīe
subm nec cōtrariū z ipſa mā celestis recipit formaz cele
stez z adunat cū ea sine aliquo: ad cuius adunationē nāli
cōsequunt dimēſiōes corpales sicut z alia accīdentia: q̄ in
eo inveniunt: z iō forma z formatū in eo sunt idēntiero:
verūtn nō sunt in celo: formaz formatū idēntiero ita ꝑ
fecte: sicut in formis abstractis recipiēs z receptū: intelli
gens z intellm z cāhuius adunationis inter formā celestē
z mām suaz est: qz forma nō coꝛeret māe sue mediantibꝫ
dimensionibꝫ sicut forme gñabiles z corruptibiles: z iō
ista nā celestis differt ab alijs formis. Et ex hoc segl̄ ēt: vt
subdit ibi Cōmētat oz q̄ iste forme nō diuidunt diuisio
ne corpis: sicut intellz: z ideo ꝑm nām sunt intelligibilia
z animata. ¶ Notandū q̄ dimensiones: que sunt in mā
prima sunt in potētia ad mltas figuras z terminos: qz vt
sunt interminate non hñt esse a forma: sed magis sunt ex
parte māe: dimēſiones vero celestes nō sunt in potētia
ad plures figuras: aut termīnos: qz totū suuz esse est nāl
post formā. Iō Cōmēta. in ꝑmo ce. z mun. dicit q̄ eē ele
mentoꝝ ꝓpingus est ad eē māe q̄z ad esse forme: corpus
aūt celeste ecōtrario: naz suū esse ꝓpinqus est forme: z ex
hoc est q̄ celum nō pōt hīe maioꝛē q̄ztitatem vel mino
rem quia potest finitas inuenirī in rebus ꝑ formas: z il
lud dicit Cōmenta. circa. 4. celi z mundi.

¶ Et cū fuit declaratū ei de corpibus celesti
bus eoꝝ formas existere in subiectis suis
tali existētia q̄. ſ. nō diuidunt per diuisionē
sui subiecti. Et q̄ cā in hoc est: qz nō existūt
in subiectis ꝺm q̄ sūt diuisibiles: fuit decla
ratū ei: q̄ iste forme nō cōstituunt p subm.
imo sunt abstracte in eē: q̄m cū existūt in to
to subiecto: z nō diuidunt p diuisionē eius
contingit q̄ nō constituūtur per subiectuz
Nō eni existūt in eo: nec in toto: nec in par
te: z vniuersaliter nec in diuisibili.

¶ Postq̄z determinauit z ostendit formas celestes nō di
uidi ꝑ diuisiones suoꝝ obiectoꝝ: nec hīe subm in potentia
ꝓpter declarat hꝰ formas nō subsistere in eē ꝑ sua subta
nec eoꝝ. ¶ Circa q̄ duo facit ꝑmo facit q̄ dictū ē. scdo
circa ꝺ excludit errorē quoꝝdā ibi. (Oz dicunt incipi.)
Prima in duas ꝑmo facit q̄ dictū est. scdo ex hoc infert
quādā 2ª nēm ibi. (Et cū ita sit.) ¶ Primo dicit q̄ cū fuit
declaratū ab Arist. de nā corpoꝝ celestiū: q̄ eoꝝ forme
existunt in suis subiectis tali modo. scz q̄ nō dividantur
per diuisionem suoꝝ subiectoꝝ: z manifestum fuit ei q̄
causa huius est q̄ nō existunt huius' forme in suis subtis
mediātibus dimēſionibꝫ: ex quo sequit q̄ nō sūt diuisibi
les: iō sciuit huius formas nō ꝓstituī in esse per sua subta:
sunt eniz forme absolute in esse. nā cū sint in toto subto: z
nō diuidant ꝑ diuisionē eius: segl̄ q̄ suū eē nō sit per suū
subm: nec subsunt ꝑ ptē nec per totū: z ita nō sunt quātū
ad suū subsistere in pte diuisibili: nec indiuisibili. ¶ Et
q̄ ēt sequit q̄ huius forme nō dant eē simplr suis substan
tijs: qz ois forꝛa dans esse suo subo cōstituit in eē per subz
z iō talis forma nō ꝓcedit suū subz. ¶ Nota vt dicit Cō
mentator 2ª phyſi. mā z forma mutuo sunt sibi cāe. ita q̄
forma dat māe actū eēndi: z mā sustētat formā: z qz corꝑ
pora celestia nō hñt mās: que sit in potētia ad actū: vt hīt
ꝑ ex. 8. phy. z. 4. metha. z ꝑtō ce. z mū. a ꝓmē. nō recipit
formas mediātibus dimēſionibus. iō manifestū est for
mas nō subsistere in esse per mām: nec corpa celestia reci
pere actum essendi a suis motoꝛibus: que dr̄ sue forme.

¶ Itē nota q̄ Cōmēta. dicit. 8. phy. q̄ motores in nullo
corpe sunt: z hic dicit q̄ existūt i toto subo suo. Dici oz q̄
intelligit hic has formas eē in toto quātū ad influētiaz z
motus: q̄ in eis influūt. vñ in. 8. dicit q̄ in nullo sūt subo
quantuz ad existere: nec in pte diuisibili: nec indiuisibili.

¶ Et cū ita sit necesse est vt forma. q̄ mouet
sit illa: ad quā mouet. In formis eni cōstitu
tis ꝑ sua subiecta differūt. scz qz forma: qua
mouet nō ē illa: ad quā mouet: z iō ois for
ma huius. ſ. q̄ mouet ad seipsam perficien
dā per aliaz formā: necesse est vt suū moue
re sit finitū: cū nō mouet nisi cū mouetur: z
hoc ēt est vnū eoꝝ: q̄ mouerūt Ari. ad opi
nādū q̄ forme corpoꝝ celestiū nō sunt ꝓstitute ꝑ sua suba: q̄m tūc motꝰ eoꝝ eēnt finiti.

¶ Infert ex dictis quādā 2ª nē: circa q̄ duo facit. Primo
facit q̄ dictū est. Scdo circa p̄dictā 2ª nē excludit quasdā
obiectiones: q̄ ꝓt sibi fieri: vel rñdet q̄busdā tactis q̄
nibus ibi. (Et nō est dōm.) Primo dicit q̄ cū ita sit. ſ. q̄
cū forme celestes nō ꝓstituunt in esse per subm: neče est q̄
in celestibus forma: qua fit motus sit eadē cū illa: ad quā
fit motus. sed forma: q̄ fit motus in inferioꝛibꝰ: nō est il
la: ad quā fit motus. i. efficies z finis dīnt: z hoc ꝓbat sta
tim: qz omnis forma: q̄ mouet ad ꝑficiēdū se per aliam
formā: suū mouere de necessitate est finitū. Cuius rō est:
qz huius forma nō mouet nisi mota ab appetibili. q̄ est
ipse finis: z ideo habito illo fine: ad quē fit motus: cessat
motus: z quiescit q̄ mouebatur: vt dī ꝑmo de gñatione
habitibꝫ enim exñtibꝫ in materia cessat motus cē. Et sub
dit q̄ hoc fuit vnū q̄ mouit Ari. ad credendum: q̄ for
me corpoꝝ celestiū nō constituunt in eē per suū subiectū
vt supple motus eoꝝ essent finiti: ac si Ari. ꝺyllē sit: nul
la forma cōstituta in esse per suum subm mouet per tem
pus infinitū: sed forme celestes mouēt per tꝑs infinitum
quare nō ꝓstituunt in esse per suū subm. ¶ Notanduz q̄
sicut

sicut dicit. 12. meta. q̄ in separatis a mā nō differt finis z
efficiens: sed in mālibus differūt ista duo: q̄ eniz mouet
nos in loco differt ab illo: q̄ ē finis motus. vbi gra. bal
neū duplicē hz formā: vt ibi declarat Cōmē. ſ. in aīa z ex
tra aīam: hz ꝑ illā formā: q̄ est in aīa' ꝺ efficeram balne
uz: z iō hec forma est agēs efficiēū z motū: forma aūt q̄
est extra aīam est in re finis motus z nō agēs: z iō si foꝛa
balnei nō eēt in mā tūc ipſa eadē moueret z ꝑm agens: z
ꝑm finē: z sic est intelligēdū de motoꝛibꝫ corpoꝝ celestiū:
ꝑm eni q̄ sunt forme eoꝝ: que sunt hꝰ: sunt agētes motū:
ꝑm vero q̄ non habent aliqd esse. ſ. materiale sunt fines
eorum nobiles mouentes z vt finis.

¶ Et nō est dicēdū q̄ forme: qbꝰ mouentur
corpa celestia: sint alie ab eis: ad q̄s mouēt
z q̄ ille q̄ debēt esse nō in mā oino: z q̄ que
carēt situ: sunt forme: ad q̄s mouētur: cum
tñ ille in qbꝰ mouētur: sint foꝛe in materijs.
z sint diuisibiles ꝑ diuisiones eaꝝ: q̄m si ita
eēt: tūc ille forme existerēt in suis subiectis:
z mouerētur ꝑ motū subiectoꝝ: z sic diui
derenť ad diuisionē subiectoꝝ: motū eni si
mouet eēntialr: erit diuisibile eēntialr: z si
ꝑ accīs: ꝑ accidēs. ſ. suū eē indiuisibile ꝑ ac
cidēs ergo nihil ē in corpibꝰ celestibꝰ: quo
foꝛa qua ē motus differat ab ea: ad quā est
motꝰ imo sūt eedē forme: z nō differūt nisi
dispone: z si ita eēt: tunc suū mouere esset si
nitū: q̄ eni mouet q̄ñ mouet: impoſe ē vt
fit ꝓncipiū motus eterni: vt dicit Ari. z qa
intelligens z intellectū idem sunt in corpo
ribus celestibꝰ: z totū hoc dictū est in alijs.

¶ Excludit circa dicta duas dubitationes. 2ª ibi. (Et nō
fuit dictū.) Circa ꝓmū ponit obiectionē dicēs: q̄ nō ē
dōm q̄ forme q̄ mouēt celuz siue corpa celestia sunt alie
ab eis: ad quas mouēt: ita q̄ ille forme: ad quas fit motꝰ
sint oino imāles foꝛe: z carētes situ: forme vo q̄ cant mo
tū effectiue sunt forme in mā: z diuisibiles ꝑ diuisiones
subtoꝝ: in quo sunt. ¶ Deinde excludit hoc cū dicit. Q̄m
si ita dī. q̄ si ita eēt: vt iā dictū ē: tūc sequeret q̄ ille foꝛe
efficiētes motū subsisterēt in eē ꝑ sua subta: z mouerent
ꝑ motū suoꝝ suboꝝ: licet est de aīa nr̄a: q̄ cū mouet corpus
nr̄m: ipsa mouet ꝑ motū corꝑis: ex quo seq̄ret q̄ hꝰ for
me diuiderent ꝑ diuisionē suoꝝ subtoꝝ. nā oē q̄d move
tur est diuisibile: q̄d eni mouet: si mouet eēntialr: est eēn
tialr diuisibile. si vo mouet ꝑ accīs: ē diuisibile ꝑ accīs
z q̄ b̄ sunt ipoſsia in formis celestibus: igit appet q̄ eadē
est forma in celestibus: q̄ fit motus: z ad quā est motus: z
nihil ē in quo differāt imo sunt eedē nō dr̄ntes nisi in di
spōne. nā si dr̄nt: tūc suū mouere eēt finitū: q̄ sic mouerē
tur q̄ñ mouerēt: z q̄d mouet q̄ñ mouet ipoſe est: vt fit ꝑn
cipiū motus eterni. vt dicit Aꝛ. 8. phy. z iō intelligēs z in
tellectū idē sunt in corpibꝰ celestibꝰ. Et totū hoc dictuz ē
i alijs: vt i. 8. phy. z. 10. meta. ¶ Nota q̄ illō q̄d mouet
est diuisibile: qz oē q̄d mouet ē corꝑ vel in corpe. hz corꝑ
mouet ꝑ se vt appet. 7. phy. z iō corpus cū sit ꝓtinuū ꝑ se
ē diuisibile: q̄d aūt mouet in corpe pōt eē diuisibile ꝑ accīs
eo q̄ diuidit ꝑ diuisionē corꝑis: etiā ꝺclaratū est in 6º
phy. q̄ cā in cōtinuatiōe motus est ipz mobile q̄tūcūq;
cōtinuationē hz: vel per se vel ꝑ accīs ꝺm diuisibilita
tē. ¶ Notādū est sicut vult Cōmēta. 7. meta. z scdo ce.
z mū. q̄ eterna sicut forme celestes sunt: z corpa celestia
agūt ꝑ se ꝓma intētione: z ꝓpter ꝺfectionē scda intētio
ne. Luz igit forme celestes moueant corpa celestia z ipse
nō moueanť: motus aūt eaꝝ est ꝓpter se ꝓma intētione: mo
uent ergo ad seipsas. i. vt sit similitudo eaꝝ ad ꝓmū ꝓnci
piū: que z in eis ꝙseruet: z ideo nō mouēt ad aliō nouuz
acgrendū: hz ad cōseruationē sue ꝑfectionis z eē vt habē
tes sanitatē deambulāt ꝓpter cōseruationē eius: vt dicit Cō
menta. 12. meta. z ex hoc nō cessat motus eaꝝ: qz nō mo
uenť ad aliud nouū acgrēdū: ex quo ꝑz q̄ forma efficiēs
motus: z ad quā est motus in celestibus sunt eadē.

¶ Et nō fuit dictū celū hīe aīaz nisi ꝓpter
titū exñtē i eo z motū localē: appetiᵗᵘ aūt q̄
est in hoc corpe: nō ē nisi qa ē corꝑ celeste
vnū ꝑ se: appetēs ꝑ se: nō ꝓpter potētiā exñtē i
eo diuisibilē ꝑ eiꝰ diuisionē: eēt eni gñabile
z corruptibile: z dī eē motū ꝑ ꝓncipiū sepa
tū: q̄ ē in eo: nō ꝑ ꝓncipiū: q̄ ē ps in eo: z
hoc mō dī viuū z intelligēs. Et si eēt intelli
gēs ꝑ ptē in eo: nō eēt intelligēs ꝑ se: z eēt
ſ. le hoi in hꝰ: q̄ hō eni est intelligēs ꝑ ptē in
ipso: z sīr ē viuꝰ: z appetēs: z motꝰ in loco.

¶ Excludit scdaz obiectionē: z ꝓmo facit hoc. scdo ex hoc
infert scdaz 2ª nē ibi. (Et q: vīr.) ¶ Primo oñdit: qz dcm
fuit ꝑus: q̄ forme celestes nō subsūt ꝑ sua subta: aliqs
posset dr̄e q̄ imo qz corpa celestia nō dr̄ aīata nisi ꝑ ani
mā existentē in ipsis. ſ. ꝓp appetitū z aīam mouentē loca
liter exñtē in ipsis: ex hoc ꝙcludit dicēs q̄ corpus celeste
dī esse aīatū: qz est vnū per se: z appetēs ꝑ se nō ꝑte sui:
vel ꝑ potētiā exñtē in eo: esset eni gñabile z corruptibile
sed est vnū z motū per ꝓn[cipium] separatuz. i. in eē: q̄ est in eo
idiuisibilr: si z nō ꝓn[cipium]: q̄ ē pars in ipso: sed dī hic vnū
z intelligēs: si aūt eēt intelligēs per ptē: nō eēt intelligēs
per se z ꝑ: sed esset sile hoi: eo. ſ. q̄ hō est intelligēs per par
tem sui: z iō hō nō est intelligēs per se totū ꝓmo: z eodez
mō hō est viuus z appetēs: z motus in loco. ſ. per partez
sui. ¶ Nota q̄ sicut dicit Cōmē. circa ꝓn[cipium] celi z mūdi:
z iam supra ꝓassumptū est: in corpoꝛibꝰ celestibus foꝛa
z formatū sunt idē numero maiori adunatiōe q̄z in istis
inferioꝛibus. licz nō illa ꝑfectione vnitatis sicut in for
mis abstractis recipiēs z receptū: vel intelligēs z intellm
z causa huius adunatiōis maioꝛis in celo q̄z in istis in
ferioꝛibꝰ est: qz forma celestis non coꝛeret māe mediantī
bus dimēſionibus: sed per seipsaz: z dimensiones simpli
citer cōsequunt formā: z ex hoc est: q̄ forme nō diuidūt
diuisione corꝑis: z ex hoc sequit q̄ hꝰ forme sunt intel
lective que nō sunt diuisibiles per materia: quia hꝰ corꝑ
pora scōm numerum sunt animata z intelligibilia: z ita
sunt animata per se primo z non per partem.

¶ Et qz vīr declaratū est actionē illiᵘ corpis
eē eternā: declarabiť formā eiꝰ non existere
per suū subiectū: z suū subiectū est simplex
non cōposituz ex materia z forma: quoniā
si ita esset: esset generabile z corruptibile.

¶ Infert ex dictis. quādā 2ª nē z ē q̄ qz declaratū ē actio
nē huius corꝑis. ſ. celestis esse eternā: sequit ex hoc for
mā nō subsistere per suū subm: sequit etiā suuz subm esse
simplex nō cōpositū ex mā z forma: eēt eni gñabile z cor
ruptibile: de hoc aūt vltimo. ſ. subm celeste nō esse com
positū ex mā z forma: latius apparebit infra in illo capi
tulo qz declaratū est cē. qz apparebit in ꝑma qōne.

Universidad de Deusto
Biblio

¶ Et q dicũt icipiẽtes philosophari: q aie istoꝝ corpoꝝ celestiũ sũt forme in materijs. scz q̃ sũt in materia ⁊ q acgrũt eternitatẽ ex formis imaterialibꝫ: nihil est. Cõtingit enim q illud qõ nõ habet naturã essendi eternũ acgrat eternitatẽ ab alio: ⁊ totuz hoc est impossibile. Natura enim gñabilis ⁊ corruptibilis nõ recipit eternitatẽ ab alio: ⁊ hoc est manifestũ ei: qui ꝓsiderat fundamẽta Ari.

¶ Excludit circa dicta errorẽ quorũdã dicentiũ q aie celestes sint forme mãles ⁊ de se corruptibiles: ⁊ acquirunt eternitatẽ a formis nõ mãlibus: sed hoc nihil est. i. falsuz est oino qõ dicunt. nã si ita esset vt dñt cõtingeret qõ non hñs nãm eẽndi eternũ acgreret eternitatẽ ab alio: ſz hoc est impossibile: q: nã gñabilis ⁊ corruptibilis nõ acgrit eternitatẽ ab alio: ſz hoc est manifestũ ei: q ꝓsiderat fundamenta Ar. ¶ Notandũ sicut apparet in ſ. ꝑmi ce. ⁊ mũdi. hoc opus fuit platonicoꝝ ꝑmo. ſ. q aliqd sit eternũ: qõ tñ põt corrũpi ⁊ Lom̃. dicit circa finẽ. 8. phy. q Alex. in qbusdã suis tractatibus dixit hoc de corpe celesti supple ipsuz de se esse corruptibile: ſz acquirere eternitatẽ a suo motore. Aui. vero audiens verba Alerã. opinatus est duplex esse necessarium scz necessarium ex se ⁊ simplr ⁊ necessarium ex alio: ꝓtingẽs tamẽ ex se: vt Lõmẽta. dicit in dicto loco scz. 8. phy. sed Ar. in fine ꝑmi celi ⁊ mũdi multiplr ⁊ sufficienter ꝓbat q sit impossẽ esse eternum: qõ sit in potẽtia ad corruptionẽ. dicit enim ibidẽ: q immo omne corruptibile de necessitate corrumpitur.

¶ Declaratuz est igit ex hoc sermone q̃ est suba celi: ⁊ hoc est qõ fuit hic dictũ: quẽad modũ eni inuenik ꝓbatũ ab Ari. in suis libris: ⁊ quẽadmodũ segk ex suis dictis. Sz appet ex verbis Ari. q iã declarauit oia ista in libris: q nõ peruenerunt ad nos. Uocek ꝫ iste tractatus sermo de substãtia orbis dignio eni ẽ hoc noie: qõ ititulaui hoc titulo.

¶ Concludit intentionẽ huius circa determinata: vel epilogat cũ hoc imponẽdo titulũ huic libro dicẽs. Qõd declaratũ est ex hoc sermone. ſ. iam dicto: que est substãtia celi: ⁊ hoc quantũ ad nãm sui subti: ⁊ sue forme eẽntialr: ⁊ subdit q hoc fuit dictũ de substãtia celi: ⁊ de alijs quibusdã accidentibus ꝓout inuenik ꝓbatũ ab Ari. in suis libris expresse: ⁊ quodãmõ lz nõ inueniak expresse ab eo põt haberi ex vbis eius. Sed apparet nihilominus ex vbis Ar. q oia ista determinata sunt ab eo expresse in libris q non puenerũt ad nos. ¶ Et subdit q vocek tractatus iste de suba orbis: h est q ex quo in isto libello recolligunk oia q Ar. in pluribus libris declarauit de substãtia orbis vocatur ergo iste liber de substantia orbis. nam dignius est istitulari hoc noie q̃z alio. ¶ Capitulum. II.

Erscrutãdũ igitur de natura corporis celestis: ⁊ quid intelligũt: cum dicũt ipsum esse simplex: ⁊ nõ composituz: ⁊ ipsum esse nec graue: nec leue.

¶ Postq̃ Lommẽtatoꝝ ostẽdit que ⁊ qualis est suba celi ⁊ nã cõparãdo ipm ad subam gñabilẽ ⁊ corruptibilẽ: in hoc capitulo ostẽdit que ⁊ q̃lis est suba celi ⁊ nã er suo subo ⁊ sua forma cõparando ipsam ad cõparationẽ generabilium ex sua mã ⁊ forma. Et primo facit hoc. scõdo declarat incidentalr quedam dubia. ꝫ° recapitulat determinata in hoc capitulo. scõa ibi. (Et videtur q corpus celeste.) ꝫ° ibi. (Qm̃ igitur celum.) Adhuc ꝑmo dat intentionẽ suam. scõo exequik ibi. (Dicamus igitur.) ¶ Primo dicit q perscrutandũ est de nã corpis celestis. i. posq̃ dictum est ⁊ ostensum que ⁊ qualis est suba celi ex parte subiecti: ⁊ ex parte foꝛe: nũc iquirẽdũ ẽ de nã celi quãtũ ad suã cõpositionẽ: ⁊ quo intelligẽdum est cũ dz. Celũ non cõpositũ: ⁊ quo sit intelligendũ ibi. vtrum celũ sit cõpositum ex mã ⁊ forma: sicut corpora simplicia: vel sicut animalia ex corpe ⁊ aia: ⁊ qrad cõpositionẽ forme cũ mã sequik grauitas vel leuitas: que sunt forme simpliciũ accidentales: vt pz q̃rto celi ⁊ mundi: ⁊ ideo subdit q inquirẽdũ ẽ qd intelligit cũ dicik celũ esse nec leue nec graue.

¶ Dicamus igik q illud corpus nõ cõponik ex materia ⁊ forma sicut corpora generabilia ⁊ corruptibilia cõponuntur. Nulla eni potẽtia est in eo oino. Oẽ eni in quo est potẽtia: nõ est potẽtia: nisi ad duo cõtradictoria: scilz potentia: que est in substantia.

¶ Hic exequik ⁊ ꝑmo oñdit corpa celestia nõ eẽ cõpositа sicut gñabilia ⁊ corruptibilia. ſ. ex materia ⁊ forma: sed solum sicut animalia corpe ⁊ anima cõparãdo ipsum ad cõueniẽtia ⁊ dzia. scõa ibi. (Sed cũ nos inspexerimus.) Circa ꝑmum duo facit: q ꝑmo oñdit celũ nõ esse cõpositum ex mã ⁊ forma: sicut simplicia gñabilia ⁊ corruptibilia. ſ. ex materia ⁊ forma. Scõo excludit ipsum componi ex anima ⁊ corpoze. ibi. (Remanet aũt.) Circa primũ duo facit ꝑm q duplr ꝓbat celũ nõ cõponi ex mã ⁊ forma sicut ista gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ꝑmo ponit hoc ex parte subti ipsius celi. secũdo ex parte forme ibi. (Et manifestũ est.) Primo dicit: dicamus igik q illud corpus celeste nõ componik ex mã ⁊ forma sicut gñabilia ⁊ corruptibilia: cuius rõ est: q: oẽ illud qõ hz potentiã ad esse hz potentiã ad duo cõtradictoria. ſ. ad esse ⁊ ad nõ eẽ: mõ celũ nõ hz potentiã ad nõ esse. ergo nec ad esse: que ẽ potentia ad subam: ⁊ ratio ista põt cõponi sic. oẽ illud cuꝰ subm nõ hz potẽtiã ad esse tale: nõ est cõpositũ ex mã ⁊ forma: celũ est hiꝰ. g̃ ⁊c. maior est manifesta de se: quum eni ꝓpria forma dat esse ipsa mã de se nõ hz esse. nã si haberet: tũc frustra cõponeret cũ forma: q: iã hret actũ eẽndi: ⁊ ita illud cuius subm nõ est in potẽtia ad esse: non est cõpositũ ex mã ⁊ forma: minoꝛ declarat. ſ. q subm celi nõ hẽat poꝰ ad eẽ: q: tũc etiã hret poꝰ ad nõ eẽ. Qd aũt celũ nõ habeat potentiã ad nõ esse: ipse declarat ꝑmo celi ⁊ mundi ex hoc: q: nõ habet istã potentiã: quum nunq̃ corrũpat: si ꝓpria aũt operatio eius posis est aliqñ corrũpi vel transire de forma in formã: qõ idẽ est: tũc sequeret q illa potẽtia esset frustra: q: nunq̃ includeret finẽ quẽ nata est includere. ſ. ꝓpriam operationem. hoc aũt ẽ impossibile: q: deus ⁊ nã nihil faciunt frustra.

¶ Et manifestũ est ẽt q forma: qua mouetur nõ est generis formarũ quatuoꝛ elemẽtoꝝ: qm̃ si ita esset: esset graue: aut leue: aut moueretur per se: aut ẽt per accidẽs: vt declaratũ est in octauo phyficoꝝ. Remanet igitur vt natura eius sit natura anime.

¶ Ponit scõam rationẽ ad hoc: ⁊ arguit sic: omne qõ mouek localr: aut mouek a forma nãli: aut ab aia: celũ est huiusmodi. g̃ ⁊c. ſz nõ mouetur a forma nãli. g̃ ⁊c. huius rationis supponit maiorẽ ⁊ minorẽ ꝑ sylli ponit in ſra. ꝓ hoc q forma naturalẽ: que est ꝓncipiũ motus localis cõsequik semp grauitas ⁊ leuitas: que sũt cãe imediate motus localis

tus localis: quũ igik corpus celeste sic nõ sit graue nec leue. sequik ergo q nõ moueꝛ a forma nãli. ¶ Itẽ si moueretur a forma nali: moueꝛet vt grauia ⁊ leuia posq̃z sunt in actu cõpleto: qõ est falsuz: vt declaratũ est in. 8. phy. ⁊ plenius a Lõmẽta. in tertio ⁊ q̃rto celi ⁊ mũdi quare celũ nõ mouek a forma nãli. ex quo statim cõcludit q remanet: vt natura mouẽs ipsuz sit aia. ¶ Notandũ vt dicit Lõmẽtator tertio celi ⁊ mũdi q cã forme elemẽtoꝝ est locus eoꝝ: q: nõ est ita de locis corpoꝝ simpliciũ: sicut est de locis cõpositoꝝ. loca eni in elemẽtis sunt cause locatoꝝ in alijs aũt corpalibꝰ est ecõuerso. ſ. q locata sunt cause cuius ꝓncipiũ est aia locoꝝ: sed tamẽ ꝑm ꝓus ⁊ posterius. ita q compositoꝝ illud qõ est ꝓpinquius elemtis ꝓius indiget loco ꝑm suuz esse: ⁊ qõ est remotius minus indiget de hoc eoꝝ hoc est q forma elemẽtoꝝ est de minori: ⁊ ideo accidentia accipiunt in ipsis loco dzia: suba liũ: quũ igik perfectio elmtoꝝ sit locus necessarium fuit vt forme elementoꝝ sint grauitas ⁊ leuitas: q̃ sunt ꝓncipia motus localis: qbus mediantibꝰ hñt inclinationẽ mouẽdi se ad loca ꝓpa: quũ violenter fuerint extra ipsa: ⁊ ꝓtr nãm: ⁊ licz loca sint magis essentialia: vt sint accidentia ad prfectionẽ elementoꝝ q̃z cõpositoꝝ: ꝓnt tñ accidẽtaliter a locis ꝓpijs separari. ¶ Notandũ sicut apparet ex septimo phy. ⁊ tertio ac q̃rto celi ⁊ mũdi a Lõmẽta. corpora simplicia quũ sunt extra loca ꝓpria mouenk ad ipa a seipsis per accidẽs: q: quũ in eis nõ distinguaꝛ mouẽs a moto mouent seipsa: vt nauta mouet per se nauim. sed seipsum per accidẽs: vt plenius declarat tertio celi ⁊ mũdi: quare hic cõcluditur q si celum mouereꝛ a forma nãli mouereꝛ se per accidẽs: vt corpora simplicia grauia ⁊ leuia: ex quo sequik q non esset ꝓmũ motũ: q: omne motum per accidens reducitur ad aliquid per se.

¶ Sed cũ nos inspexerimus aialia: q̃ sũt hic inueniemꝰ duo ꝓncipia duoꝝ motuũ: quorũ alterũ est ꝓncipiũ motus recti. ſ. motus ad inferius: aut ad superius. ⁊ ꝑm ꝓncipiũ est motus localis ꝓcessiui. Et inueniemus motũ istuz esse contrariũ motui declinationis essentialis: q est in eo. Et ideo accidit ei fessitudo: ⁊ cogik ad quietẽ. Uñ necesse est vt ꝓncipiũ motus celestis corpis sit generis anime tantũ: ⁊ q motus: quẽ habz circulariter: sit motus ꝓprie aie ꝑm q est aia.

¶ Ostendit qõ celũ est compositũ ex aia ⁊ subto comparando ipsum ad cõpositũ aialium sub cõueniẽtia ⁊ dzia. ¶ Circa qõ duo facit. ꝑmo ostẽdit cõpositionẽ celi ⁊ cõparat ipsum ad aialia ꝑm cõueniẽtiam. scõo cõparat ꝑm differentiã ibi. (Sed q aia que est in corpore.) ¶ Circa primũ tria facit. ꝑmo facit qõ dictũ est. scõo ꝓcludit quãdaz cõclusionẽ. tertio rñdet tacite qõni: siue rñdet ad qõdam dubium. scõa ibi. (Et quũ ita sit.) tertia ibi. (Et aia que hic est.) ꝑma in duas. ꝑmo ex motibus nãlibus anialiuz oñdit nãm cõpositionis eoꝝ. scõo ex hoc infert nãm cõpositionis celi ibi. (Unde nece est.) vel põt legi continue: ⁊ melius est. ¶ De prima dicit iam dictuz est ꝓius immediate q natura mouens celũ est aia: ⁊ subdit q quuz nos ꝓsideramus aialia: que sunt hic inuenimus in eis naturas duoꝝ motuũ: vnũ ẽ ꝓncipiũ motus recti. ſ. ad inferius: aut superius: ⁊ ille motus ẽ ex parte ꝓncipioꝝ naturaliũ. ſ. corpoꝛis q ꝑm nãm est elinti predominantis. vt pz ꝑmo celi ⁊ mundi. Aliud est ꝓncipiũ motus progressiui: ⁊ ille motus progressiuus cõtrarius est alij motui recto: quẽ motũ declinationis vocat: ꝓpter hoc q per illũ motum inclinat corpus ad locuz elmti ꝓdominãtis: ⁊ q iste motus ꝓgressiuus: cuius ꝓncipiũ est aia: cõtrarius ẽ motui recto. iõ accidit aĩalibꝰ fessitudo in motu ꝓgressiuo: ⁊ ex hoc cognũ aialia gescere. ex quo cõcludit statim q necesse est vt ꝓncipiũ motus celestis sit aia: ⁊ q motus circularis: quẽ hz: sit ꝓprius aie ꝑm q aia est: q: in motu celesti nõ accidit fessitudo: nec intercipik gescere: eo q nõ hẽat aliud ꝓncipiũ motus q̃z aiam solũ. nã si haberet cõtrariaꝛet motui aie: ⁊ ita cõtingeret ei labor in mouendo quare gesceret: ⁊ vlterius quũ nõ hẽat aliũ ꝓncipiũ motus nisi solam aiam: nec est resistentia ex parte mobilis: ⁊ motus eius ẽ circularis. sequik igik q motus aie ꝓprius ꝑm q est aia: est circularis. ¶ Nota sicut dicit Lõmẽta. scõo celi ⁊ mũdi cũ laboris motꝰ in aialibꝰ est potẽtia motioppositа potẽtie mouentis. i. inclinatio nãlis ⁊ potẽtia moti supra mouẽs. ita q si sit ibi resistentia: tũc causatur labor in mouendo quia ergo in celo nõ est labor: in mouẽdo concludit ibi nõ esse cãm faciẽtem laborem.

¶ Et quũ ita sit sequik q illa natura est: que facit ipsum esse corpus neq̃ leue: neq̃ graue: ⁊ moueri circulariter.

¶ Ex dictis cõcludit quandã ꝛelonẽ dicẽs: q quũ ita sit: sicut dictũ est. ſ. q ꝓncipiũ motus sit aniа: sequik q ista est natura. ſ. aia eius: que facit ipsum esse nec graue: nec leue ⁊ que facit ipsum moueri circulariter. ¶ Sed notandũ vt dicit Lõmẽtator ꝑmo celi ⁊ mũdi forme diuersaꝛ naturarũ nate sunt diuersas materias informare: q: diuersitas formarũ est causa diuersitatis magnitudinũ recipiẽtium formas: ⁊ maxime est causa qualitatũ diuersarũ: ⁊ ideo dicit etiã ꝑmo de aĩa q membra vnius aialis nõ differunt a mẽbris alterius: nisi q: aia differt ab aia: quũ igitur celum habeat aĩam solũ ꝓncipium sui motus ⁊ non aliũ: ⁊ etiã aia eius differt ab aĩa inferiorũ: vt infra patebit necesse est q habeat aliud subm: ⁊ ideo eius subiectuz nec est graue nec leue.

¶ Et animali: qõ est hic: ꝓtingit nõ moueri circulariter: nisi qa eius anima cõstituitur per corpus: qõ mouetur motu recto: ⁊ sic opponitur declinatio hic.

¶ Respondet qõni tacite: q: dictum est ꝑus q motus circularis ꝓprius est aie ꝑm q aia est aliqs posset dicere q si hoc esset verum: sequereꝛ q animalia mouerent circulariter: q: hñt animas: qõd tñ non videbimus. Ad hoc excutiendũ Lommẽta. rñdet q ideo animal: q est hic: nõ mouek circulariter: q: hz aĩam que cõstituitur in esse per corpus: qõ mouetur nãliter motu recto: ⁊ sic sibi opponitur inclinatio. h o est q corpus qõ substentat aiam movetur nãliter motu recto ꝑm motũ elinti predominãtis in ipso. aia aũt velet mouere circulariter ꝑm se: sed resistit sibi motus ⁊ inclinatio corpoꝛis: ⁊ ideo ex istis duobus motibus fit differẽtibus: ⁊ quodammõ oppositis causak motus medius: qui est motus ꝓgressiuus: quẽ vocat hic declinationẽ: ⁊ sic motus ꝓgressiuus causatur ex recto ⁊ circulari. ¶ Notandũ q motus aialis est mixtus ex motu circulari ⁊ recto ⁊ quodãmõ circularis ẽ: qm̃ est ab eodẽ in idẽ: vt pz per sistolem ⁊ diastolem cordis: ⁊ talis est ab anima appetitiua: a qua incipit motus: ⁊ ad quaz termi. natur: nõ tñ est purus circularis ꝓpter resistentiam corꝑis: sed anima celestis mouet circulariter perfecte: quia eius subiectum est simplex non habens inclinationem contrariam. ¶ Ulterius notandum q sicut apparet primo celi ⁊ mundi motus circularis est purus ⁊ simplicissimus ⁊ profundissimus: ⁊ ideo propriissime compe

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit corpori simplicissimo ⁊ perfectissimo.

¶ Sed ga aia que est in corpe celesti nō ē in nata moueri circulariter ab eo qō est inatū circulariter moueri: qz nō est aia in eo vt in corpe graui aut leui: quū ipsuz moueat ex se ⁊ ab aia: iō aiam habet tm̄: ⁊ nō hz aliud ꝓncipiū: ⁊ qz mouet circulariter scimus q̄ ꝓpziū illius aie ꝑm q̄ est aia: ē mouere circulariter. Natura igit̄ istius corpis nō ē nisi natura anime mouētis in loco.

¶ Lōparat celi cōpositionē ad ista inferiora sub dīa. Et ꝓmo ondit dīam inter celū ⁊ aiam ex parte cōpositionis. Scdo ondit dīam inter corpus celeste: ⁊ corpus aialium; ⁊ etiā inter aiam celestē ⁊ inter alias aialiuz diuisiz. ibi. (Sed qz nā corporis.) ¶ Primo dicit q̄ aia que est in corpore graui ⁊ leui: ⁊ est ifa corrupta vt videt: ⁊ debz esse aia que est in corpe celesti nō est nata moueri circulariter ab eo qō est natū moueri circulariter. i. non est nata moueri ad motuz sui subiecti: qō ipsum mouet: sicut sup. quū aie aialium mouent ad motuz suoꝝ subtoꝝ. Idcirco nō est aia in ipso: sicut in corpore graui ⁊ leui. i. in corporibus: que cōsequunt grauitatē ⁊ levitatē: aut suoꝝ simpliciū: et qbus cōponunt. sed ipsum corpus celeste mouet ex se: ⁊ aia ex se mouet subiectiue ꝑm q̄ inclinationē nālem hz ad illū motū: quo ipsum mouet ania sua: ⁊ nō ad motū aialium: ⁊ mouet ab aia effectiue: ex hoc concludit q̄ hz aiam tm̄: ⁊ nō aliqō ꝓncipiū motus actiuū: ⁊ subdit q̄ mouet essentialr̄ motu circulari. Ex quo enī nō est ibi aliqō ꝓncipiū motus: nec ē ibi aliqua resistētia ⁊ cōtinaliter sic est motū: sequit̄ q̄ propriū huius aie sit mouere. ¶ Lōcludit etiā vltimū q̄ nā huius corpis nō est nisi corporis mouentis in loco: que oia iam declarata sunt superius. s. qualr̄ forme celestes nō cōstituunt in eē per sua subta: ⁊ per ꝙs nō mouent motu suoꝝ subiectorum.

¶ Sed ga natura corporis est alia a natura anime: qz est cōpositū: ⁊ necesse est mouēs ⁊ motum eē diuersa: necesse est cōsiderare de natura illius corporis.

¶ Ostēdit dīam inter aiaz ⁊ corpus celi: ⁊ inter animā ⁊ corpus aialis diuisim: ⁊ ꝓmo dat dīam inter corpus celi ⁊ corpora aialium. scdo inter aias celi ⁊ aias aialium ibi. (Et qz declaratū est. (Circa primū duo facit ꝓmo dat intētionē suā. scdo exēplat ibi. (Et qz declaratū ē.) ¶ Primo dicit ⁊ qz dictū est q̄ nā istius corpis est alia a nā aie mouentis in loco: ⁊ subdit statim q̄ alia est nā corporis a nā aie in celo: qz celum est cōpositū ex mouēte ⁊ moto, mouēs aūt ⁊ motū neče est eē diuersa. ideo necessariū est cōsiderare de nā istius corporis: qō est altera pars cōpositi scz ipsum motū. nam totum compositū scit̄ a natura cōponentium. vt dicit Lōmentator primo phyſicoꝝ.

¶ Et qz declaratū ē hoc corpus eē ingnabile ⁊ incorruptibile: appet q̄ ē necesse: vt sit corpus simplex nō ꝓpositū ex materia ⁊ forma ⁊ qz ē individuū demōstratū: ⁊ ens demōstratū in actu: ⁊ hns vnā figurā in actu: ⁊ oia ista sunt in corpe ꝓpter mām: ⁊ sūt in materia ꝓpter formā: necesse est: vt hoc corpus celeste sit materia aialiū celestiū: q̄ mouent circulariter ex se: ⁊ vt sit ꝑfectius mobilis ceteris materie: nō enī ē i eo de potētijs nisi potētia in loco: ⁊ de motu locali nobili oꝝ oīb⁹. s. circularis quēadmodū hz nobilissimā ⁊ perfectissimā figurā. s. sphericam.

¶ Hic exegetur dicens q̄ declaratū est iaz ex dictis supra q̄ hoc corpus. s. celeste ē ingnabile ⁊ incorruptibile. ideo sequit̄ necessario ipsuz esse simplex ⁊ nō cōpositū ex materia ⁊ forma: verū tamē qz est individuū determinatuz ⁊ ens in actu demonstratū ad sensuz hns determinatam figurā: ⁊ alia accidentia. s. raritatē ⁊ densitatē: ⁊ quū hec oīa sint in corpore per mām: ⁊ sint in mā animaliū ꝓpter formā: necesse est vt illud corpus celeste sit mā animaliū que mouent ex se circulariter: ista tū mā est perfectior oibus aliis modis māe: qz in eo non est aliqua potētia: nisi potētia in loco: ⁊ de motibus hz nobiliorē. s. circularē: sic hz nobilissimā ⁊ pfectissimā figurā. s. sphericā: ⁊ sic apparet natura huius corporis celestis in habitudine ad suam animā. Ex quo manifestū est in quo a nā corporū aialiuz differat. ¶ Sed nota ꝑm Lōmentatorē primo celi ⁊ mūdi qz celū est ingenitū ⁊ incorruptibile: neče est ipm eē simplex: ⁊ nō cōpositū ex mā ⁊ forma circūscripto suo motore. nam si esset cōpositū: cū mā de se non haberet esse: sed esset in potētia ad esse: ⁊ per ꝙs ad nō eē: quare de se esset corruptibile: ⁊ ideo ex necessitate corrūperet: vt probatur in fine primi celi ⁊ mūdi. igit̄ ꝓnter sequit̄ q̄ si non est corruptibile nō est cōpositū. ¶ Ulterius notādū sicut dicit Lōmentator scdo phy. forme ⁊ accidētia dependēt a mā in hoc q̄ sunt in subto ⁊ dicunt de subta, mā vero est prima subm: quū igitur in celo appareat nobis figura. s. densitas ⁊ raritas ⁊ alia accītia, necessariū est in ipso intelligere mām: que sit subiectū accidētiū. ¶ Itē dīscdo metaphy. q̄ in omni eo qō mouet necesse est intelligere mām: accītia vo nō sunt actualr̄ in mā nisi per formaz. vt apparet septimo metaphy. ex supra dictis: quare cogimur celū necessario dicere esse compositū ex mā ⁊ forma sed in sempiternis nō est potētia ad corruptionez. ideo in eis nō est talis: mā sicut est ingnabiliū ⁊ corruptibiliū: hz solū hñt mām: que ē in potētia ad vbi: ⁊ nō ad formā: sic dī octauo meta. ⁊ ideo mā taliū eternoꝝ ē aliqd existens in actu. s. corpus: qō dignius ē dici subm q̄z māz: vt dicit Lōmēta. ¶ Ex qb⁹ apparet materia aialiū celestiū. ita q̄ nō erit aliqua cōpositio ēntialis nisi motoris ⁊ mobilis: ⁊ ipsum mobile est subm accidētiū: ⁊ accidentia sunt in mobili ꝓp mobilitatē: ⁊ nō ꝓp aliā formā: q̄ dat esse: ⁊ hec est vana imaginatio de celo ꝑm intētionē phi ⁊ Lōmē.

¶ Et ga declaratū est de formis celestibus ipsas nō hēre cōstitutionē p corpa celestia Nā si hērent: tūc mouerent ex se per accidēs: ⁊ indigerēt moto ex se ꝓmo ⁊ ēntialr̄ Declaratū ē enī octauo phyſicoꝝ: q̄ motus ex se q̄ sunt hic vna essentia in spē reducuntur ad mouēs ex se ēntialiter ⁊ motū. ⁊ qō sit compositū ex vno mouēte: ⁊ vno moto ꝓmo: ⁊ q̄ illud mouēs nō sit potētia in corpore oīno. Et ideo videt q̄ forme corporū celestiū: ⁊ maxime forma corpis vltimi cōtinētis fit quodāmō aia. s. ꝓpter appetitus existētē in eis: ⁊ mouere fit quodāmō intellectus: ⁊ sit forma simplex: ꝙ quā aial celeste cōponitur ex vno mouēte ⁊ vno moto.

¶ Ostendit

¶ Ostendit dīam inter aiam celi ⁊ aiam aialiuz: ⁊ ꝓmo facit hoc. scdo recapitulat differentiā iam dictā celi ⁊ aialiuz tam ex parte forme q̄z ex parte subiecti ibi. (Corpus aūt celeste.) Primo adhuc cōtinuās se infert proprietatem vel natura anime celestis. scdo nām aliozuz aialium ibi. (Econtrario est de aialibus.) Primo dicit qz iam dictū est q̄ forme celestes nō cōstituunt in esse per corpora celestia: qz si cōstituerent: mouerētur ex se per accīs qua re celū nō cēt ꝓmo motū: sz indigeret alio ex se ꝓmo motore essentialr̄ nam sicut declarat octauo phyſicoꝝ: mota que sunt a se hz apud nos: vt vna ēntia in spē. i. que sunt cōposita ex motore ⁊ mobili: ⁊ hec duo faciunt vnā essentiam in ser reducunt̄ ad motum ex se primo ⁊ ēntialr̄: qō motū ex se est cōpositū ex vno mouēte ⁊ vno moto ꝓmo cuius mouēs nō est in corpe potētia: cū igit̄ celū sit potētia ꝓmū motū. ideo vt q̄ forme corporū celestiū: ⁊ maxime forma corporis vltimi. s. primi celi sit aia appetitiua ⁊ intellectiua ꝓpter appetitū qui est in eo: ⁊ suū moueri est intelle. i. ab intellectu: ⁊ ideo hī⁹ aia est simplex: per quā animal celeste componitur ex motore vno ⁊ vno moto.

¶ Item sciēdū sicut dicit octauo phyſicoꝝ. aia nō est primus motor animaliū sz aliud extrinsecū adueniēs corpori qz si aia eēt primus motor simplr̄: qui mouet nō moueret nisi vno motu tm̄: ⁊ quia in aialibus motor. s. ania mouet per accidēs: vz per motū sui subiecti. ideo animalia sunt mota ex se per accīs: qz motor eoꝝ. s. aia nō est motor ꝓmus: ⁊ ideo opz illa mota ex se per accīs reducere ad motū ex se ēntialr̄ qui nō inuenit nisi in corporib⁹ celestibus. ¶ Itē notandū q̄ celuz vltimū maxime videt eē motū ex se ꝓmo: nam licz Lomēta. ꝓclaret octauo phyſicoꝝ: q̄ alij motores inferiores mouent a motore superioris oꝝbis ꝓter motū: quē hñt a ꝓpriis motoribus. ideo videt motibus ⁊ motis aliqua auctoritas motus inesse. nam dīmēstio motoris est vt suum motū moueri ab alio. ideo cōcludit ibi Lōmētator: q̄ perfectior mouētium est motor motus oiuturni cui hoc nō accīdit: ⁊ hoc intellexit cū dixit. (Et maxime forma corpis vltimi.) ¶ Ulterius notandū: q̄ sicut pz tertio de aia: ois forma abstracta: que supple constituit inesse pr subiectū est intellis: ⁊ ideo Lōmēta. 12. metaphy. dicit: q̄ de virtutibus anime tantum habent desiderium ⁊ intellectum.

¶ Econuerso de animalib⁹: que sunt hic. Apparet enī q̄ mouēs in istis cōponit ex duobus mouētib⁹. s. ex aia ⁊ re desiderata extrinsecus mouente animā: ⁊ ideo motuz in eis inuenitur compositum non simplex.

¶ Quia dictū est q̄ iaz aia celestis est forma simplex per quā animal celeste componit ex vno motore ⁊ vno moto: nūc ondit q̄ econuerso est de aialibus que sunt hic: qz motor in eis nō est solū vnus. imo cōponit ex duobus motoribus. s. ab aia ⁊ appetibili. Appetibile aūt est ꝓncipium mouēs aiaz: vt pz tertio de aia: ⁊ qz mouēs ⁊ motū debēt esse proportionata mouēs aūt cōpositi est in aialibus. iō concludit q̄ motum in eis est compositū ⁊ non simplex.

¶ Corpus igit̄ celeste est quasi mā istius forme abstracte: qa est materia existēs in actu: ⁊ ideo nō assimilat materie nisi in hoc tm̄: qa est mā fira ad recipiendū formā: ⁊ ideo dignius dī subiectū q̄z mā. Materia enī q̄ est hic dī materia: qz ē in potētia ad formā firā in ea: ⁊ dicit subiectū: qz est fira forme: ⁊ fit compositum ex ipsa ⁊ forma.

¶ Recapitulat dīam iam dictā animaliū celestiū ⁊ inferiorū tam ex parte aie q̄z corporis dicēs: q̄ corpus forme celestis est quasi mā ipsius forme abstracte: que nō constituitur in esse per subm: vt sunt aie animalium: ⁊ qz dixerat q̄ est quasi materia subdit declarationē hī⁹ dicēs: q̄ est mā exīs in actu: ⁊ ideo nō est vere mā: sed assimilat mām: nisi in hoc q̄ est fira ad recipiendū formā: ⁊ ideo dignius est ipsam vocari subm q̄z mām: ⁊ hoc idem dicit Lōmētator octauo, metaphy. ⁊ subiungit cām siue rationem: qm̄ mā que est hī⁹. dī mā pro eo qō est in potētia ad formā: que de se non hz actū dī etiā illa mā subm eo qō est fira forme recipīes formā: ⁊ sic est pars compositi: qz ex ipsa fit compositum ex materia ⁊ forma. modo supple cum celū non est in potentia ad formā ⁊ actū ēndi: qz in ipso nō est potētia nisi ad vbi ⁊ ideo nō cōmunicat cum mā istorum inferiorum: ꝓpter qō impꝛopꝛie ipsa vocatur mā. nihilominus ipsum celū ē firum subiectū ad recipiendum formā abstracta: ⁊ ita cōicat cum materia istoꝝ inferiorum: ꝓpter quod vocat subiectum: quare dignius ē ipsum vocari subiectum q̄z materiam.

¶ Et videt q̄ ad esse corporis celestis nō sit necessaria eius forma: sicut ē dispositio de corporib⁹ aialium: que sunt hic. Inaliab⁹ enī: q̄ sunt hic videt: q̄ aie eoꝝ sunt necessarie ineē suoꝝ corpoꝝ: ⁊ q̄ nō saluarent̄ aialia nisi ꝑ sensibilē aiaz ⁊ imaginatiuā. Corpus aūt celeste: qz ē simplr̄ ⁊ nō trāsmutabile ab aliq̄ extrinseco: nō indiget in suo eē aia sensibili nec imagiatiua sz tm̄ idiget aia mouente ipm in loco ⁊ virtute: q̄ nō sit corpus nec in corpe ad largiēdū ipi ꝑmanētiā eternā: ⁊ motū eternū: q̄ nō hz ꝑn̄ nec finem.

¶ Postq̄z auctor ondit compositionē celi ex aia ⁊ corpore: cōparando ipsaz ad cōpositionē aialium ex aia ⁊ corpore sub cōueniētia ⁊ dīa: in parte ista declarat q̄dā dubia incidentalr̄ de natura celi. circa que sic ꝓcedit: ꝓmo premittit quandam differētiā celi ⁊ aialium: que iaz potest haberi ex precedentibus: ex qua dicit dubia que intēdit scdo declarat illa dubia ibi. (Et debes scire.) ¶ Primo dicit videt: q̄ corpus celeste nō indiget in suo esse forma: que est eius motor: sicut: corpora aialiū: que sunt hic indigent in suo esse suis aiabus necessario in suo esse suorū corporū: qz corpora aialium non saluarent̄ in esse tali preter aiam sensitiuā: per quā sentiūt ⁊ iuuantia ⁊ ledentia: ⁊ per aiam vegetatiuā: quā imaginant ea: ⁊ illa necessaria acquirunt: ⁊ corrumpētia fugiunt: vt apparet scdo de aia. Corpus aūt celeste cū sit simplex: intrāsmutabile nō hñs corrūpens intrinsecū: nec indiget in suo eē anima sensitiua: nec imaginatiua: ⁊ hec cause iplicite dicte sunt ꝓpter hoc ipse subiungit qō intēdit declarare cuz dicit. (Sed indiget aia mouēte ipsum in loco: ⁊ etiā indiget virtute quenō est corpus vel corporea: vt det ei permanētia eternā: ⁊ motū eternū: que nō habent ꝓncipiū neqz finē.) ¶ Nota etiā sicut appet scdo de aia: sensus tactus necessarius est oī aiali ad salutē animalis: omne aūt hns sensum ⁊ motū necessariū est vt habeat desideriū ⁊ imaginationē. nā vbi est sensus: ibi necesse est esse delectationē ⁊ tristitiā: ⁊ apprehēsionē rei sensibilis: vt ex hoc sequatur motus ad prosequendū delectabile: ⁊ fugiendū tristabile: ⁊ qa corpus celeste oīno est inalterabile alteratione corruptiua. ideo nullo indiget sensu: nec imaginatiōe ad prosequendum aliquid vel fugiendum.

¶ Et debes scire: q̄ istō corpus celeste nō indiget virtute mouēte in loco semp tantū ſz ꝛ virtute largiēte in se: ꝛ i sua substātia permanētiā eternā qm̄ ꝛ fi sit simplex: ꝛ nō hz potētiā ad corruptionē: tm̄ est finite actiōis necessario: qa est finitarū dimensionū: ꝛ terminatū a superficie cōtinente ipm̄: ꝛ omne tale: cū intellectus posuerit ipsuz existēs per se: absq; eo q̄ aliud largiat ipsi permanentiā ꝛ eternitatē: necesse erit: vt ita sit de finitate sue permanētie: sicut est de finitate sue actiōis. Et ideo necesse est in intellectu potētiā esse largientē ipsi pmanētiā eternā quēadmodū largit ipi motū ppriū eternū.

¶ Declarat q̄dam dubia de nā celesti: circa qō duo facit. Primo facit qō dictū est: ſcō qr in hac ꝛclaratione a ꝓposito p̄ncipali fecit digressionē: reuertit ad proposituz repetens aliqua de iam dictis: ꝛ aliqua addit ibi. (Jā indurit am oz.) Primo adhuc duo facit. p̄mo ꝛclarat illa dubia. ſecūdo est hoc infert quādā ꝛclonē ibi. (Unde videmus celū.) Prima in duas. p̄mo declarat celū indigere virtute largiēte sibi permanentiā eternā. Scō ostēdit ipsum indigere virtute largiēte sibi motū ppriū ꝛ figurā ꝛ motū ꝛ mēſuram: ordinē ꝛ qualitatē agēdi ibi. (Et nō habz tantū.) ¶ Primo dicit: q̄ scire ꝛbemus q̄ corpus celeste nō solum indiget virtute: que mouet ipsum in loco: ſed cū hoc indiget virtute que ꝛt sibi permanentiā ꝛ durationē eternā. ſ. quātum ad suaz subam. qr q̄uis celū sit simplex nō habens potentiā ad corruptionē: est tm̄ nihilominus virtutis finite in agēdo: qz est finite quātitatis. In magnitudine aūt finita nō p̄t esse virtus infinita actiua vt probat octauo phȳſicorum: ꝛ scō celi ꝛ mūdi: omne aūt tale: qō est finite magnitudinis ꝛ virtutis in agendo: ſi intelligat per se ſine aliquo dante sibi permanentiam eternā: necesse est q̄ ſicut est finitum in virtute actiua: q̄ ita sit finitum in durationē ꝛ permanentia sue subſtantie quare apparet: q̄ celuz indiget virtute largiente sibi motum. ¶ Notandū qr videt q̄ Cōmēta. cōtradicat sibi ipſi hic: ꝛ in 12° metaphy. q̄ in corpe celesti nō est potētia vt corrumpat: ſed permanēs eternū per suā subſtantiā motus aūt eius p̄t corrūpi: ꝛ iō eternitas motus est ens ab alio: ꝛ tota cā est: qr motus celi habz cōtrariū. ſ. quieteī ideo quantū est de se potest corrumpi. ideo eternitatē ab alio potest recipere: suba vero celi non habz cōtrariū: ꝛ ideo de se est incorruptibilis: ꝛ ſi eēt corruptibilis ab alio nō posset perpetuari: qr ſube est per se existere: ꝛ ideo ſuum esse quantū ad durationē est ex se: hz originaliꝛ ꝛ inchoatiue possit esse ab alio: ꝛ ideo ſi ſubſtantia celi ſm se esset corruptibile: non posset ab alio perpetuari niſi natura possibilis mutareť in nām necessariz: qō est impoſe: vt probatū est in fine p̄mi celi ꝛ mundi: ꝛ ideo etiam Cōmen. circa finē octaui phyſi. dicit q̄ in celo nō est infinita potentia actiua: hz in eo est potentia receptiua infinita ſm se ꝛt. ¶ Item videť dicere primo celi ꝛ mundi: ꝛ in fine huius libelli: q̄ celum ſm se est infinite permanētie: quare videť ſibi cōtradicere oībus supradictis. ¶ Dicendū q̄ ſicut dicit Cōmentator quarto celi ꝛ mūdi in ſubſtantiis ſempiternis non est agens niſi ſm ſimilitudinē. ſ. in quātū est forma cōſeruās vt finis. Idem dicit Cōmenta. 12. meta. modo cū dicit Cōmēta. q̄ celum indiget virtute largiēte sibi permanētiā eternā ſiue eternitatē permanētie: intelligit q̄ ista forma ſit finis ꝛ nō efficiēs q̄ſi dicere: q̄ illud qō est finite virtutis in agēdo: ꝛ est determinatū in quātitate finita nō est ad essendū per ſe ſimpliciter ab ſolutū ab alio: ita q̄ ſit p̄mū: imo de necessitate est ꝓpter aliud: ꝓpter qō tanquā ꝓpter finem ſic est permanēs eternū ſine corruptione: ꝛ ita ordinē habet ꝛ dependētiā ad aliud ſicut ad finē. Intellexit vero in p̄dictis locis celum hꝫe permanētiā ex ſe formaliꝛ: nō ab alio efficiēte: ꝛ hoc intelligiť ex vbis eius: ꝛ ita nō ē ꝓtradictio b: nec ibi.

¶ Et nō hoc tantū: ſed necesse est hoc eē virtutē: que largitur motū ꝓpriū ſue actioni q̄ est eternitas inter ceteros motus. ſ. localez motū i circuitu: ꝛ figurā ꝓpriā iſti motui. ſ. ſphericā: ꝛ mensurā ꝓpriā vnicuiq; iſtorū corporū: ꝛ ꝙueniētiā inter ea adinuicē in ordine ꝛ quantitate: ita q̄ ex oīb⁹ pficiť vnus actus. ſ. totus mund⁹. Nulla eni oña ē iter indigētiā virtutis actiue in oi corpe simplici vno: aut in vno corpe cōpoſito ex corporib⁹ ſimplicib⁹ hi⁹: ꝛ indifferenter ſiue illud corpus fuerit generatū: ſiue non generatū

¶ Oſtendit celum indigere virtute largiente ſibi motum ꝓpriū ꝛ figuram: ordinem ꝛ qualitatem agendi dicēs: q̄ celū nō tm̄ indiget virtute largiēte ſibi eternitatē permanētie: vt iam dictū est. ſed etiā cū hoc indiget virtute dante ſibi motū ſue actioni: que actio est finita: ꝛ eternitas ideſt eterna: inter terminos aūt motus localis circularis eſt q̄ ꝓprie p̄t esse eternus: vt pz ex̄to phyſicoꝝ. Indiget etiā virtute dāte ſibi formā ꝓpriā ꝛ necessaria. ſ. motui circulari. videlz ſpherice ꝛ largientē ſibi mēſurā ꝓpriaz vnicuiq; ordi celeſti in qualitatē actionis ꝛ conuenientiā ꝛ ordinē agendi adinuicē: ita q̄ ex actione oīum oībium ꝛ ſuoꝝ motuū perficiať vnus actus: qui est totus mūdus Et ſubdit q̄ nō est differentia in hoc vtrū celū ſit corpus ſimplex: aut compoſitū: quantū ad hoc vt indigeat virtute: per quā possit agere: qr vlr omne corpus ſiue ſimplex vel cōpoſitū: genitū vel ingenitū ſemper indiget virtute que est alia eēntia a ſuo corpore: per quā agunt: ꝛ iſta virtus est ab alio. ¶ Notandū ſm Cōmenta. ſecūdo celi ꝛ mūdi: q̄ actio diuina est ꝑma intentione ꝓpter ſe ſcda vō intentione agit ꝓpter alia: ꝛ qr actio ſua est ꝓpter ſuū eē: ꝛ qr ſuū esse est eternitas. q̄ ſua actio est eternitas: ꝛ hoc ē etiā qō dicit hic. ¶ Notādū q̄ celū recipit a motore motū ꝛ qualitatē mouēdi: ꝛ cōuenientiā motuuz: qr ab alio ꝛ alio motore est alia ꝛ alia velocitas motus: ꝛ dicit ꝓpter hoc pōs ſcō celi ꝛ mūdi: q̄ ſi in ꝑmo celo eēnt plures ſtelle vel maiores vel nō mouereť celū: vel mouerentur tardius: ꝛ hi⁹ ratio est: qr corrūpereť. ꝓportio inter motorem ꝛ mobile. ¶ Et ideo ſicut dicit ibi Cōmēta. qr diuerſi motores habēt diuerſas virtutes: ꝛ diuerſas ꝓportiones ad diuerſa mobilia. Item motus diuerſorū ordiū ſunt diuerſi in velocitate ꝛ tarditate: ꝛ qr ꝑpetas eoꝝ ad ſua mobilia ſunt ordinate. ideo est ordo ꝛ ꝙueniētia inter motus: ꝛ huiuſmodi ordo est a ꝑmo ordināte: ꝛ qr motui eterno ꝑmo ꝙuenit figura circularis: que est ꝑma aptiſſima ꝛ perfectiſſima ad talē motū: ideo ꝓpter talem motum ab alio hz figurā tāq̄ a cauſa finali: ꝓpter quā est. ¶ Intelligendū q̄ omne corpus ſimplex vel cōpoſitū: genitū vel ingenitū ſemp indiget alio largiente ſibi virtutē agētē: ex quo enī nō p̄t esse p̄ncipiuz ſimplex indiget alio in ſuo esse. Si enī per ſe poſſet agere: absq; quocūq; alio poſſet ſubſiſtere: ita q̄ eſſet p̄ncipiū ſimplex: ꝓpter quod ſit eius essentia tanq̄ ꝓpter finē: vt dictū est ſupra. ſequitur igitur

igitur necesse q̄ alio indiget ſibi dante virtutez agendi.

¶ Unde videmus celū hꝫe vnā virtutē nō tantū mouētē oīa: ſed agentē ꝛ conſeruātē oīa: ſicut est diſpoſitio in corpore hominis: ꝛ in corpore facto ꝑ finē ꝓprium. Finis enim ſignificat agēs ſignificatiōe necessaria: ſicut motū ſignificat mouens.

¶ Ex predictis infert ꝛclonē: ꝛ p̄ facit hoc. ſcō ſubiungit quādā diſtinctionē de agētib⁹ ibi. (Sz de nūero agentiū.) Primo dicit q̄ qr oē corp⁹ indiget vtute ſua dāte ſibi virtutē agēdi: ex hoc ꝛcludit: q̄ iō nos videm⁹ celū nō ſoluz moueri ab alio: que actio ſupple appet ex ſuo motore: ſz etiā videm⁹ ipm̄ agere oīa iſta inferiora: ꝛ ꝓſeruare ea deducēdo ea ad debitos fines: ſicut appet in corpore humano: ꝛ in corpore facto ꝓpter aliquē finē: illud enim qō generat corp⁹ humanū nō generat ipm̄ quocūq; modo: ſz ex mō quo ſegtur finē ꝓpter quē eſt. ¶ Ex quo ſequit q̄ illud generās nō ſolū mouet: ſicut vnū corp⁹ motū mouet aliud: ſed agit ordinate ꝓſeruādo ꝛ deducēdo ipſum in finē debitū: ꝛ ita finis ſignificat nobis agēs: ſicut motus ſignificat motorē. Et facit hic Cōmē. diaz inter agētem ꝛ mouētē: qm̄ ꝑ agēs itelligit illud qō in finē ordinatū deducit: ꝑ mouētē qō ſolū mouet: ſicut motuz est ab alio: ſicut apparet de moūcte localiꝛ: qō aliud mouet per ſuū motū: ex quo vult hꝫe q̄ celū nō ſolū est sicut motuz a ſuo motore: ſed et agit ꝓſeruādo ꝛ ducēdo in ſuū finez. Ex quo apparet q̄ habz vtutē actiuā: ꝛ p̄ nō q̄ ipſam recipit ab alio: qr ē corp⁹. ¶ Ulteri⁹ notādū q̄ finis ſignificat agēs ſignificatiōe necessaria: qr nullum agēs agit niſi ꝑ finē: aliter actio eſſet fruſtra: vt apparet ex ſcō phyſi. ꝛ ideo finis est q̄ ipōnit necessitatē agēdi: ſed q̄uq; finis ē acqrere qō nō hz: vt in iſtis inferioribus: qſiq; cōſeruare habita: vt in ſuperioribus ſiue ſeparatis: vt Cōmen. dicit. 11°. metaphy. ¶ Intelligendū ēt: q̄ ſi corpora celeſtia agunt ꝑ finē: neceſſe ē eē aliud agens ꝓpiēdes finē in virtute cui⁹ agat: ꝛ hoc dicit Cōmē. i ſcō celi ꝛ mūdi. ꝛ in. 12. metaꝑ. q̄ corpora celeſtia nō agūt niſi mota ab agētib⁹ nobiliſſimis: que ſunt deus ꝛ intelligētie.

¶ Sed in genere agentiū qōdā est ꝓius tēpore acto: ꝛ est oē qō fit i ſpera iſti⁹ mūdi: qōdā est ꝓius naturaliꝛ tm̄: ſicut est diſpō tēporis cū orbe: quez ſegt tēp⁹: cui accidit ꝛ agēs orbē. ſ. faciens iōm in diſpōnib⁹ ne ceſſarijs in inueniēdo finē: ꝓpter quē fuit.

¶ Ex hoc dat diſtinctionē vnā de agētib⁹: ꝛ intendit iſtam diſtinctionē: q̄ de nūero agētiū qōdā est agens ſolū ꝛ nō actiuū: ꝛ qōdā est agēs actiuū: ſed iſtā diſtinctionem non dat explicite: ſed ſatis dat eā itelligere per hoc q̄ ponit mēbra eius: ſed ſtatim ſcōm mēbrū huius diuiſionis ſubdiuidit dicēs: de numero agētiū actiuoꝝ qōdā est ꝓius tēpore actu: ꝛ ſupple nō nāt: ꝛ talia ſupple ſunt agētia inferiora: que ſunt in ſpera mūdi. ſ. inferioris. Qōdā vero est agēs ꝓius tēpore ꝛ nā q̄ ſuū actū: ꝛ hic est orbis quē ſegt tps: ꝛ cui tps accidit. Preterea ſubiūgit magis ꝑticulariter mēbrū ꝑme diuiſionis dicēs. Et agēs orbē est agēs actū: qō facit ipſuz orbē in diſpōnib⁹ neceſſarijs ad finē acqrendū ꝓpter quē est. ¶ Et est notādū: q̄ nō facit ipſuz factione. ꝓductiua: vt dī. 12. metaꝑhy. ſed est ſibi quaſi forma ꝓſeruās ꝛ perficiēs: tāq̄ illud per qō hz esse: ꝛ per tale esse itelligit q̄ illud agēs nō ꝓcedit ab eo actu imediate tpe: ſed ſolū nā. ¶ Notādū q̄ ſicut vult Cōmē. 8° phyſi. agētia particularia vel inferiora ſūt agētia ꝑ accidēs: ꝛ ideo ꝓcedūt actū ſuū tpe ſolū nō nā. Sortes enī q̄ generat Platonē ꝓcessit ipm̄ tpe nō nā: hoc eniz fuit accidēs: potuit enī eē q̄ Plato precessisset ꝛ genuisset Sortē. ¶ Ulterius notandū q̄ ſcda agētia reducunť ad ꝑma agētia: ſicut artes ſecūdarie ad artes ꝑmas: ꝛ hoc dicit Cōmē. 12. meta. q̄ agēs actu nō agit niſi mediāte virtute ꝑmi agētis. ſ. nō actu: ꝛ ideo dicit Cōmē. ꝑmo celi ꝛ mūdi. q̄ celuz est mediū ſiue qōdā ligamētū inter generabilia ꝛ corruptibilia ꝛ ipm̄ ꝑmū: qr neceſſariū est qō iter ipſa puta eterna ꝛ res tēporales ſit ens: qō nūq̄z in ſua ſuba trāſmutat: trāſmutať tm̄ in loco. ¶ Itē notādū: q̄ ipſuz celū: qō est vnū de agentibus actuis precedit ſua acta ſiue ſuos effectus ab eo tempore ꝛ natura: qr ipſum est eternum ꝛ ſua acta ſunt generabilia ꝛ corruptibilia.

¶ Et cū hoc ignorauerit qdā eē de opinione Ari. dixerūt ipſuz nō dicere cāz agentē ſed cām mouentem tm̄. Et iſtud fuit valde abſurdū: ꝛ nō ē dubiū in hoc: q̄ agēs ipm̄ est mouens ipſum: qō enim mouet ipſum motu ꝓprio ē illud: qō largit ei primo diſpoſitiones: ꝑ quas acquirit motū ꝓpriuz. Et iſta virt⁹ ē illa: quā laudat Ari. in multis locis ſui libri de celo ꝛ mūdo: ꝛ indicat ipſam eſſe nobiliorem celo ꝛ altiorem.

¶ Excludit circa dicta errorē quorūdā dicēs: q̄ cū quidā ignorauerit hoc eſſe de intētione Ariſto. ſ. eſſe aliud agēs faciens ordes in diſpōnibus neceſſarijs ad acqrēdū ſuuz finem: ideo dixerūt q̄ Ariſto. nō dedit cām agentē totuz ſiue cām vlem: ſed ſolū dedit cām mouentē: ꝛ hoc est abſurdū valde dici a pho: ꝛ nō est dubiū in hoc: q̄ illud qō est mouēs primū ipm̄ celū nō est agēs ipm̄: qō enim mouet ipſum motu ꝓprio: ꝑmo illud est qō largitur ei diſpōnes ꝛ virtutē: ꝑ quā acqrit motum ꝓpriū. Et ſubdit: q̄ iſta vtus. ſ. que dat celo diſpōnes: qbus acqrit motū: ꝛ perfectionē ꝓpriā est illa: quā laudauit Ari. in multis locis libri ſui de celo ꝛ mūdo: ꝛ ſciuit ipſam nobiliorē ꝛ altiorē celo: ſicut cā est nobilior ſuo effectu. ¶ Et ſemp notādū est q̄ ipſuz ꝑmū ꝑncipiū est agens celū: ſicut ſepe dictum est: nō vt ꝓducēs: ſed vt forma ꝓſeruans: ꝛ vt finis ꝓpter quē est: ꝛ hꝫ perfectionē. ¶ Utrū aūt primū ꝑncipiū moueat celū in genere cāe efficientis vel finalis hꝫ ſpālē qōnez. Sz est manifeſtū q̄ mouet in eo q̄ largit ei vtutē perquā acqrit motū ꝓpriuz: ꝛ nō dī ꝑm⁹ mouens: qr ab ipſo ꝓpendet totū in esse ꝛ in mouere vt finis.

¶ Et iā iduxit nos amor explanādi hꝫ facer digressionē a ꝑncipali. ſ. declaratiōe corpis celestis: qō ē de celo tāq̄z corpus de quo.

¶ Superius Cōmē. ꝛclaratiōe quorūdā dicētaliꝛ digressionē fecerat a ꝓpositio: iō i iſta parte reducit ſe ad ꝑncipale ꝓpositū: circa qō duo facit. ꝑ reducit ad ꝓpositum: ſignificās ſe digressionē feciſſe. ſcō reſumit qdā de iam dictis vt aliud addat ibi. (Dicamus ꝑ.) Dicit ꝑ q̄ amor ꝛclarādi hoc. ſ. q̄ ſupra dictū est: qualiꝛ celū idiget vtute largiēte ſibi motū ꝛ ꝑmanētiā eternā: illud fecit nos digressionē facere a ꝓposito ꝑncipali: quod erat quomodo celum est compoſitū ex motore ꝛ mobili: ſicut animalia ex anima ꝛ corpore: ꝛ in quibus cōueniebāt ꝛ differebāt: ideo ſupple facta illa digreſſione vel ꝛclaratione redeamus ad principale propoſitum.

¶ Dicamus igiť q̄ corp⁹ celeſte ꝑmunicat cū corporib⁹ generabilibus ꝛ corruptibili

bus:in hoc q̄ est ex tribus dimēsionib⁹.s. substātia recipiens dimensiones: ⁊ q̄ vtraq̄ substantia nō est sine dimensionibus.

¶ Resumit quedā supⁱus dicta ꝛ ꝓuenientia ⁊ differentia celi ⁊ aīaliuz: vt aliq̄d addat: ⁊ primo resumit ea:in q̄bus cōuenūt ⁊ differūt celum ⁊ aīalia ex parte corpoꝝ. scīdo ex parte aīaꝝ ibi. (Et substantie existentes. (primo resumit ꝓuenientiā ex parte corpoꝝ. scīdo differentiā ibi. (Sed inuenimus subaz.) Primo dicit. Dicamus igit̄.i. postq̄ nos reducimus ad ꝑncipale ꝓposituz dicamus: q̄ corpus celeste cōicat cū generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ in hoc: q̄ est h̄ fīa tres dimensiones.i. subam recipientē tres dimensiones: ita q̄ vtraq̄z suba corporuz generabiliū ⁊ corruptibiliū ⁊ celi est subiectū triū dimēsionū. ¶ Sz notandū ꝑm pbm pīo ce. ⁊ mū. q̄ solū celū est magnitudo pfecta: cū diuisibile sit p oēs mensuras: mensure autē sunt dimensiones.s. longū: latū ⁊ ꝓfundū: sine q̄bus nō pōt esse corpus: ideo oīa corpora in hoc cōicant.

¶ Sed inuenimus substātiā deferētē dīmēsiones ⁊ dimensiones in corpe gñabili ⁊ corruptibili: vel corpibus gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ easdē nūero in potētia: nō easdē actu. s. q̄ dimensiones cōes oib⁹ corpibus gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ sunt eodē mō in potentia. Inuenimus ⁊ idē corpus trāsferri de forma i formā: ⁊ ex dimēsionibus in dimēsiōes alias in actu. ꝟ.g. q̄ corpus: q̄ē aer: trāsferr i corp⁹: q̄ē ignis.

¶ Rsumit ꝑ ea:in q̄bus differunt ex parte corpoꝝ generabiliū ⁊ corruptibiliū. scīdo tāgit cōditiōes:in q̄b⁹ differūt ex pte corpis celestis ibi. (Corpus vō celeste.) Circa ꝑm etiā duo facit. ꝑ ponit ꝓditiōes generabiliū ⁊ corruptibiliū. scīdo ex hoc mouet quādā q̄nē. ibi. (Querendū est.) Circa ꝑm ēt facit duo. ꝑ oñdit cōditiōes vel naturas generabiliū. scīdo ꝙbat eas ibi. (Si igit̄ hoc corp⁹.) ¶ Primo dicit ita. Dictū ē q̄ corp⁹ celeste ⁊ gñabile in hoc cōicant: q̄ habēt tres dimēsiones: nūc dicit. Sed inuenimus substantiā ꝛ ferentē dimensiones easdē in actu numero ⁊ hoc est ꝓpriū generabiliū: q̄ subm in quo dimēsiones: ⁊ ēt ipse dimēsiones ꝓut sunt cōes oīb⁹ gñabilib⁹ ⁊ corruptibilibus sunt eadē actu: ⁊ ita sicut subiectū dimēsionū est idē nūero in potētia: ita dimēsiones fz q̄ sunt cōes omnibus formis generabilibus ⁊ corruptibilib⁹ sunt eadez nūero in potētia: ⁊ nō in actu: ⁊ hoc ꝛclarat in exemplo: videmus enīz idē corpus transferri ꝛ forma in formaz: ⁊ ꝛ dimensionibus in dimensiones alias in actu. i. eadez nā corporeitatis: que est ex subiecto ⁊ dimensionibus ꝑm se acceptis transfert ꝛ forma in formā: que dat aliuz actū essendi: ⁊ ꝑ ons alios ⁊ alios terminos ipsis dimensionibus: ⁊ ille dimensiones dñr alia actu. ꝟ.g. corpus q̄ē aer trāsfert in corp⁹ q̄ est ignis. i. corporeitas: q̄ est sub forma ignis: ⁊ ita tā subm q̄z dimēsiones ꝓut sunt cōes oībus formis sunt eadem numero in potentia ⁊ nō in actu. ¶ Qualiter aūt mā ꝓma est eadem numero ꝛ claratum est supⁱa auctoritate cōmenta. 12. meta. ⁊ etiaz ꝛ dimensionibus ꝛclaratuz est supⁱa: supple cum ꝙbatum est: q̄ sunt eadem in potentia ⁊ nō in actu.

¶ Si igit̄ hoc corp⁹ cōe forme aeris ⁊ ignis esset idē nūero in actu: tūc forma esset accidēs: ⁊ si essent duo in actu: ⁊ transmutarek vnū in alterū: necesse esset corporeitatez destrui de corpore corrupto ad nō corpus ⁊ corporeitatem generatam generari ex nō corpore: vnde necesse est eas habere naturam corporalem sibi cōmunem.

¶ Hic ꝙbat cōditiones gñabiliuz dicens. Si aliqs vellet dicere hoc corpus: q̄ē cōe forme aeris ⁊ ignis. supple corporeitas: q̄ est ex dimensionibus ⁊ ex mā: q̄ trāsferr ꝛ forma aeris in formā ignis: si ēt eadem in actu fz numerum: tūc seq̄ret: q̄ forma adueniens esset accūs: q̄z adueniret enti in actu: ⁊ sic forme ſbales essent accūtia: ⁊ etiā gñatio nō differret ab alteratiōe: q̄ē incōueniēs: vt pz primo ꝛ gñone. Si vō aliqs diceret: q̄ illa nā corporeitatis sunt due in actu: ⁊ cuz vna transmutaret in aliā: tūc oporteret corporeitatem corpis corrūpi in non corpus: ⁊ corporeitatez corpis gñandi generari ex non corpe: ⁊ ita corpus fieret ex nō corpe q̄ē impoſe. Ex quo cōcludit q̄ necesse est illa corpora: q̄ adinuicem transmutant h̄re nām corporalem cōem: ita q̄ sint eadez in potentia ⁊ nō in actu: q̄ oīa ꝛ clarata sunt prius. Quod aūt corpus fiat ex non corpe hoc est impoſe: vt apparet primo ꝛ gñatione. ca. ꝛ actiuis ⁊ passiuis: q̄ corpus nō potest agere post q̄z corporeitas esset corrupta.

¶ Querendum est igitur: vtruz ista sit vna: aut plures: ⁊ si vna: vtrū sit vna potentia: aut actus: ⁊ si plures similiter.

¶ Mouet circa dicta quādā q̄nē: ⁊ ꝑ mouet. scīdo soluit ibi. (Cogimur igit̄ ponere.) Pīo dicit: q̄ ꝙbatū est iaz q̄ generabilia h̄nt naturā cōez corporalem: mō dicit: q̄ querendum est ꝛ ista nā: vtraz sit vna: ⁊ si vna: vtr in actu: ⁊ si sīt sint plures: vtrum sint plures in actu.

¶ Cogimur igit̄ ponere vnā potētiā: ⁊ plures potentias. Declarabit igit̄ fz hoc: q̄ corpa: q̄ sunt hic sunt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ipsa cōponi ex substātia: q̄ est in potētia: ⁊ dimēsiōibus exñtibus in ea: q̄ sunt potētia: ⁊ ēt q̄ illud corpus: q̄ē vnū potentia: est multa in potentia: ⁊ cū exiuerit in actum: erit materia in actu. Añ dicit Arist. q̄ materia nō habet esse in actu nisi ꝑm q̄ videtur: quēadmodum forma non habet esse in actu nisi ꝑm q̄ intelligitur.

¶ Soluit ⁊ dicit: q̄ cogimur ponere: q̄ ista nā est vna in potētia: ⁊ plures in potētia: est vna in potētia ꝑ ꝓuationē oīuz formaꝝ idiuidualiū: ⁊ est plures habitudine ad formas diuersas: vt Comē. dicit. 12. metaphy. ⁊ subdit cōclusionē dicēdo: q̄ ꝛclarabit ex iā dictis: q̄ corpora gñabilia sunt cōposita ex subo: q̄ē est in potentia. s. mā prima: ⁊ dimēsionibus exñtibus in ea: q̄ sunt in potentia ad diuersos termos: ⁊ act⁹ diuersaꝝ formaꝝ: ⁊ q̄ illō corp⁹: q̄ē vnū in potentia ꝓtinēs māz: ⁊ dimēsiones in potētia: cū erit in actū ꝑ formā: ⁊ mā in actu: ⁊ sīt dimēsiōes. Vñ Ari. ex dictis īfert ꝛclusionē vnā dicēs: q̄ mā nō hz esse in actu nisi ꝑm q̄ itelligit. ¶ Notanduz sicut dr̄ ꝓo ꝛ gñatione. mām non esse pole existere sine forma: lz possit esse sine hac vel illa: ꝑ formā aūt hz actū essendi: ⁊ effici tur subm in actu accñtiū: ꝑ que accidentia ipsa est sensibilis: ⁊ ita nō hz esse in actu sine passionibus ⁊ accidentibus: q̄bus sentitur: forma vero est in mā ꝑ dimēsiones ⁊ cōditiones māe. nam sic particulariçata nō est in actu: sed cū ꝑ virtutē agētis abstrahit a cōditionib⁹ māe: sic intelligitur in actu: vt habeꝝ tertio ꝛ aīa.

¶ Corpus

¶ Corpus vero celeste cū nō trāsmutek fz subiectū necesse est ipsuz cōponi ex substātia in actu ⁊ dimēsionib⁹ in actu: ⁊ iō est in gñabile ⁊ incorruptibile: ⁊ cū ita sit corp⁹ celeste est mā recipiēs formā celi h̄ mō: q̄ declarat⁹ est de hac mā. s. de eius cōueniētia cū mā generabili ⁊ corruptibili in aliq̄: ⁊ diuersitate ei⁹ ab ea in aliq̄: ⁊ vtraq̄z est ēt mā ꝑm q̄ videk. Et similiter ēt ꝑm q̄ inuenik i eis potētia ad motum in loco: ⁊ si in corpore celesti nō sit potētia ad transmutationē.

¶ Tāgit ꝓditiōes ex parte corporis: q̄ dicit q̄ generabilia sūt ex subiecto ⁊ dimēsionib⁹ in potētia: modo dicit. Corpus vero celeste cū sit intrāsmutabile ꝑm subm: necesse est ipsum cōponi ex subiecto in actu: ⁊ dimēsionib⁹ in actu q̄: hec est cā quare nō trāsmutat̄ in substantia: vel q̄ sit in generabile ⁊ incorruptibile. s. nō hēre mām: que est in potentia ad esse nec dimēsiones: ex quo ꝓcludit cōes: q̄ cū ita sit: supple vt dictū est: corpus celeste ē recipiēs formā celi. s. motozē eius hoc modo quo ꝛclaratū ē: videlicet ꝑm differētiā ⁊ ꝓuenientiā eius ad mām generabiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ q̄ vocauit corp⁹ celeste mām subditā: q̄ vtraq̄z pōt dici mā tā corpus celi q̄z mā generabiliū: nā vtraq̄z est sensibilis saltē sensu visus: ⁊ vtraq̄z est in potentia ad vbi: licet in corpore celesti nō sit trāsmutatio in substantia: sicut in generabilibus.

¶ Et substātie existētes in substātijs exñtib⁹ i corpore celesti nō sunt potētia ad trāsmutationē: ⁊ substātie existētes i substātijs exñtib⁹ in corpe generabili ⁊ corruptibili sūt: ⁊ sīl⁹ est in corpe celesti. Declaratuz est enī de eis eas eē ꝓueniētes cū formis generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ in aliq̄: ⁊ differentes ab eis in aliq̄: ⁊ ex hoc mō illud: q̄ cōgregak hic ex aīa ⁊ corpore dr̄ aīal: cū hoc q̄ illud: q̄ cōgregak illic ex corpe ⁊ aīa dr̄ aīal nō equiuoce: sed ꝑm prius ⁊ posteri⁹.

¶ Resumit ea:in q̄bus differūt ex pte aīarū: ⁊ ꝑmo facit hoc. scīdo ex hoc īfert quādā cōclusionē. ibi. (Et ideo necesse.) ¶ Primo dicit: q̄ subē exīstentes in substantijs: que sunt sicut in corporib⁹ generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ idest forme vel aīe: que sunt in corpore celesti ⁊ anime celestes ꝛclaratū est ꝛ eis qualiter sunt adinuicē cōueniētes in aliquo: ⁊ differunt in aliquo: ita q̄ illud: quod est aggregatum ex anima ⁊ corpore taz in celestib⁹ q̄z in istis inferiorib⁹ dicitur aīal non equiuoce: sed ꝑm prius ⁊ posterius. Declaratū est enim in precedētibus: q̄ motores celestes cōueniunt cū animabus animaliū in hoc: q̄ dāt suis corporib⁹ motum localem: ita q̄ ꝑ ipsas aīas celestes celum mouetur ex se: ⁊ hz ꝛceptū: ⁊ intellectū ⁊ figurā nobilissimā: ⁊ motū circularē ꝑ petuū: ⁊ alias pfectiones: ita q̄ illud corpus est mā aīaliū celestiū: sicut corpora aīaliū: sed differūt in hoc: q̄ aīe celestes nō subeunt in esse ꝑ sua corpora: nec dant suis corporib⁹ esse: ⁊ ideo animalia celestia ꝓponunt ex subiecto in actu ⁊ actu: vel aīabus: aut motoribus suis: aīalia vero inferiora cōponūtur ex aīabus ⁊ subiecto in potētia.

¶ Et iō necesse est in talib⁹ naturis: vt prius sit cā posterioris: vt dictū est de hac natura alibi: verbi grā: illa que dicūtur talia: sed diuersificanf ꝑm magis ⁊ minus.

¶ Infert ex dictis quandā conclusionem dicens: q̄ ideo necesse est: q̄ in talibus naturis. s. dictis ꝑm prius ⁊ posterius vt prius sit causa posterioꝝ: sicut dictum est alibi de tali natura. ꝟ.g. illa que sunt calida dicuntur ꝑm magis ⁊ minus: necesse est q̄ illud: quod est primo calidū sit cā caloris in omnib⁹ aliis: q̄ vt dī scīdo ⁊ 4°. metaphy. pu⁹ in vnoquoq̄z genere est cā oium posterioꝝ.

¶ Quomā igit̄ celū cōponitur ex forma ⁊ materia: sicut est dispositio in animalib⁹: q̄ sunt hic: declaratū est amplⁱ i quo ꝓuenit forma istoꝝ cū formis illoꝝ: ⁊ etiaz in quo differūt: ⁊ in q̄ differt vltimus motor istoꝝ ab vltimo motore illorum.

¶ Recapitulat ꝛterminata in hoc caplo dicēs q̄ celū cōponit ex mā ⁊ forma sicut aīalia que sunt hic. Declaratū est etiā in precedētibus: in quo cōuenit forma istoꝝ in superioꝝ aīaliū cū forma superioꝝ ⁊ celestiuz: ꝛclaratum est etiā in quo differt vltimus motor istoꝝ inferioꝝ ab vltimo motore celestiū. Nam ꝛclaratuz est supⁱa: q̄ motor aīaliū inferioruz cōponit ex duplici motore. s. ex aīa ⁊ re ꝛsiderata extrinseca exīte: ꝓpria autēres ꝛclarata est ꝑmū mouēs q̄ mouet aīam: vt pz tertio ꝛ aīa. ipsum aūt aīal celeste componit ex vno motore ⁊ vno motore: ⁊ lz motor celi moueat: mouet tñ ꝓp id quod itelligit ⁊ ꝛsiderat ꝛ ꝑmo ꝑncipio: q̄ cū illud q̄ itelligit ⁊ ꝑmo idē eē habeat in itellectu suo ⁊ in re: eo q̄ vtrūq̄z est intellectus abstrahēs. s. taz recipiēs q̄z receptū: efficiunt vnū ⁊ idē vna pfectiōe: ita q̄ illud q̄ mouet ⁊ ꝓptio qua mouet idez est: ⁊ ideo nō mouet ad aliquid acquirēdū: vt supⁱa dcm est: ⁊ ideo motus eius est cōtinuus ⁊ eternus.

¶ Remanet igit̄ cōsiderare i quo ꝓueniūt hec duo gnā de accñtib⁹: ⁊ in quo differūt.

¶ Postq̄z Cōmentator ꝛterminauit ꝛ duab⁹ naturis ex q̄bus celū cōponit ꝑm q̄ ꝓueniūt ⁊ differūt cum duab⁹ naturis generabiliū ⁊ corruptibiliū quātū ad essentialia eoꝝ: hic ostēdit quo differūt ⁊ cōueniūt quātū ad accidēs talia cōia: circa q̄ ꝑmo ponit intētionē suaz. scīdo exeq̄t ibi. (Differūt.) ¶ Primo dicit: remanet igit̄ pscrutari siue cōsiderare: in quo ꝓueniūt hec duo genera ꝛ accidēs tibus rerū: q̄ ꝛclaratū est celū esse ꝓpositum ex subiecto ⁊ forma: sicut aīalia que sunt hic: cōsideratū est eniz quo ad sua subiecta. s. māz ⁊ formā celi: ⁊ illoꝝ inferioꝝ: ⁊ quātū ad essentialia eoꝝ. Illūc remanet cōsiderare quomodo ille nature. s. celū: ⁊ ista inferiora cōueniunt ⁊ differunt quantum ad accidentalia.

¶ Differūt eni in nā passiua: q̄ est alteratio: ⁊ cōueniūt ꝑm accidētia: q̄ nō trāsmutant substātiā. Hec eni alteratio: ꝑm quā transmutatur substātia alterati: videk eē ꝓpria corporib⁹: quoꝝ substātie admiscētur potētia: ⁊ sūt corpa gñabilia ⁊ corruptibilia.

¶ Hic exequtur ⁊ ꝑmo tāgit accidētia: in q̄bus ista duo genera. s. celū: ⁊ ista inferiora oīo differūt. scīdo tāgit accidentia: in q̄bus cōueniūt ꝑm ꝓueniētia ⁊ differētiā. ibi. (Accidētia vero.) ¶ Primo dicit: q̄ celū ⁊ ista inferiora differunt in nā passiua: que dr̄ alteratio. i. differūt in qualitatibus passibilibus: que sunt ꝛ tertia spē q̄litatis: nā alteratio vel qualitas: ꝑm quā trāsmutat̄ suba alterati. i. que per quādā trāsmutationē introducit: ita q̄ aliq̄d abijcit: ⁊ aliq̄d introducit: dī esse ꝓpria corporib⁹: quoꝝ substantie

admiscenf potētie: z talia corpora sunt generabilia z corruptibilia: z talis qualitas nō ꝙuenit corpori celesti: z iō dicit phs p ce. z mun. q alteratio passiua: que est cuz corruptiōe cōtrarij nō est in celo: q; hec disponit ad iductionem substātialis forme: alteratio vō perfectiua: que nihil tollit corpori: que prius erant: talis est in celo.

¶ Accidētia vero: q̄ nō trāsmutāt substātiā differētis: sūt cōia vtrīq; corpori: z primū istoꝝ est motꝰ localis: z dyaphanitas z nō dyaphanitas: z q̄litates q̄ sequūtur ista. s. raritas z dēsitas. Videf. n. ferre q; raritas z dēsitas sī cāe dyaphanitatis z nō dyaphanitatis: sz tñ dicunf vtrīq; in vtroq; corpe p̄m prius z posterius: sicut dī corporeitas.

¶ Ostēdit accidētia: in quibus cōueniūt z cōicāt celū z ista inferiora p̄m cōueniētiā z dīam. primo ostendit accidētia: q̄ cōicant celo z istis inferioribꝰ p̄m prius z posteriꝰ. Secūdo ostendit accidēta: que cōueniūt eis eguoce. ibi. (Silr que cōueniunt.) ¶ Primo dicit: q; accidentia q̄ nō trāsmutant substantiā differentis z subiecti sunt cōia vtrīq; corpori. s. generabili z celo: z primū accidētiū istorum est motus localis: z dyaphanitas: z ēt q̄litates: que cōsequunf ista dyaphanitē: que sunt raritas z densitas: sunt supple in genere taliū accidētiū: que nō trāsmutant subam z ferētis: z q: dixerat q; raritas z densitas sūt q̄litates: q̄ cōsequunf dyaphanitates z nō dyaphanitates: iō subiūgit z declarationē huius dicēs: q; forte vī q; raritas z densitas sint cāe dyaphanitatis. ¶ Et dicit forte q; hic nō ꝓbat p certitudinē: sed magis in scdo ce. z mū. z in parte sequēti z declarat aliqualr cū dicit: q; illa accidētia sunt cōia vtrīq;. s. celo z corpori generabili. Subiūgit dīam. d. q; verūtñ differūt ista accidētia in celo z in istis inferioribꝰ: q; dī z eis p̄m prius z posterius: sicut corporeitas. ¶ Notādū sicut dicit Cōmen. scdo ce. z mū. Inter accidētia q̄ nō trāsmutāt subm est motus localis: cuz enim aliqs localr mouef: nō transfert in se ita q; corrūpatur aliqd z his: que prīꝰ erāt: z iō gnātio z corruptio: q̄ est successiua: z q̄ est in tpe: q; dī alteratio passiua: transmutat suū subm corrūpendo aliqd z his q̄ prius erāt: z iō generatio z corruptio sunt finis alterationis: vt dicit Cōmē. 6. phy. ¶ Scdo notādū q; motꝰ i celo: z raritas z dēsitas i istis inferioribꝰ dīr analogice: q; raritas z dēsitas in superioribꝰ sūt cā in istis inferioribꝰ. Silr z motꝰ: z h̄ est cā q; i celestibꝰ illa nō suscipiūt magis z mīus: sicut in istis inferioribꝰ. Nā sicut dī in 8° metaphy. qd cōuenit cause z causato nobiliori modo cōpetit cāe q̄ causato.

¶ Et similiter cōueniūt in illuminatione z obscuritate: sz hec magis videnf dici eguoce: q̄ secundū prius z posterius.

¶ Ostēdit accidētia: que ꝓueniūt celo z istis inferioribꝰ eguoce: z p̄mo ostēdit hoc z de colore. scdo z de lumine. ibi. (Et accidētiū.) Ultima in duas. p̄mo ostēdit quō diuersimode reperīf in celo. scdo quō in partibꝰ. ibi. (Et ptes diuersificanf.) p̄mo ꝓponit intētū suū. scdo exequif. ibi. (Lux enī videf.) ¶ Primo dicit q; silr cōueniūt corpora celestia: z hec in feriora in illuminatione z obscuritate: sicut supple ꝓueniūt in dyaphanitate z raritate z dēsitate: sz hec illuminositas magis vī dici de celo: z de istis inferioribus equuoce: q̄ p̄m prius z posterius.

¶ Lux enī videf fieri hic in corpore igneo dyaphano simplici: qd̄ ē i ꝓcauo orbis lūe quādo agit in corpe denso z admiscef cuz eo. Et iō videf q; cā illuminatiōis ptū corporis celestis. s. stellaꝝ ē dēsitas illiꝰ ptis. i. dyaphane in actu ex orbe: z h̄ appet in stellis: q̄ eclypsant se adinuicē: z h̄ bene appet in luna: z cū ita sit stellaꝝ z substātie celi est eadē nā. Dz q; oēs antiq dicūt: vt Ari. narrauit i libro ce. z mun. z corpꝰ celeste p̄m hoc est dyaphanū p se i actu ↄtrario corporibꝰ dyaphanis: q̄ sunt hic: que sūt dyaphana in actu apud presentiā lucis.

¶ Declarat ꝓpositū dicēs: q; lux videtur hic fieri. i. appāret q; sit in corpore igneo simplici dyaphano: quod est i concauo orbis lune: vbi est supple spera eius z locus naturalis: q̄n agit in corpore denso. s. terreo z opaco: z admiscetur cum eo: z sic lux causat lucē: z ex admixtiōe ignei dyaphanū cum terreo. s. cū dyaphanū terminat per densum: z ideo dī q; causa maioris illuminationis celi partium quarūdā. s. stellarū est densitas illarū partium: que sunt dyaphane in actu: z subdit: q; hoc apparet. s. q; sint stelle densē: q; eclypsanf a se inuicē: cū vna opponitur alteri: z apparet bene in luna: que eclypsatur p̄m alias stellas: ipsa ēt eū illuminaf a facie superiori lumen nō penetrat corpus eius: immo tunc ipsa est obscura in facie: que est versus nos. Et subiungit cū ita sit: vna est nā stellaruz z sube celi: p̄m q; dicunt oēs antiq: vt manifestat Arist. in libro ce. z mun. segtur ergo q; corpus celeste est dyaphanū p̄r se in actu. i. nō ex alio: cā enī maioris luminis in partibꝰ stellatis nō est alia q̄ densitas illarū: nō cōmixtio ignea cū terrea: q; corpus celeste est simplex: z nō est cōmixtū ex diuersis: z eadē est nā oium partiū celi: igit corpꝰ celeste p̄r se in actu lucidū totū est dyaphanū. Et subdit q; econuerso ē ex corporibꝰ inferioribꝰ: que sī dyaphana in actu nō p̄m se: sed apud presentiā vel cōmixtionē ignei cū terreo. ¶ Nota vt dicit Cōmentator in scdo celi z mū. z in de sensu z sensato: q; in istis inferioribꝰ nihil est lucidū de se simplr: ignis enī p nimiā raritatē non lucet in spera sua: z multū minus nec terra: nec aq̄: nec aer q; lux in inferioribus ē gra ignis: vt dicit Cōmē. scdo de aia: z ideo quecūq; inferiora lucēt hoc faciūt post mixtionē ignis cū opaco terreo: celū aūt lucidū ē de se: non participās lumē ab alio: nec per cōmixtionem: q; nō ē in eo cōmixtio. ¶ Ulterius notādū ē: q; sicut rarū z densum que sunt cā illuminationis: dicunf eguoce hic: z i inferioribꝰ: cū luminositas z obscuritas dicanf eguoce h̄ z ibi q; hoc lumē fit ex cōmixtione rari cum densō: in celo vero non ē nisi per suā nām simplicē luminositas. Nam vt vult phs z Cōmē. scdo celi z mun. totū celū ē lumino sum de se: sz ptes differant p̄m magis z mīus. Qd ē cōtra intētionē quorūdā astrologoꝝ: q; dixerūt sōlē esse in medio planetarū: sicut regē in regno: vt oibus virtutē z lumē influat tā in superioribus q̄ inferioribꝰ: cū Cōmētator nō dicat q; alie stelle recipiāt lumē a sole: imo de se lumē hñt: cuz totū celū z stelle sint eiusdē nāe: z dyaphanū in actu.

¶ Et p ptes diuersificanf i dyaphanitate z nō dyaphanitate: ita q; i eis sit aliqd silē colozi sicē i galaxia. Et q; luna videf eē dēsa z obscura: z recipiēs lucē ex alio. s. sole dicit Ari. in libro de aialibꝰ: q; nā ei ē vnigenea nāe terre: plus q̄ ceteraꝝ stellarū: z forte corpa celestia diuersanf i dēsitate z raritate: q̄ sī cāe illuminatōis z obscuritatis: sz h̄

nō ueniaf

nō inueniaf nisi tantū in luna. Scōm hoc igit est intelligēdū: vt mihi vī dispō in illuminatione corporum celestium.

¶ Ostēdit quō lumē reperīf in diuersis ptibꝰ celi. d. q; partes celi diuersificanf in dyaphanitate z nō dyaphanitate: ita q; in aliqbꝰ ptibꝰ inuenīf aliqd sile colozi: z aliq̄ partes dyaphane sunt: que admodū vitr̄ q̄ videf hꝫ determinatū colozez: z sunt ptes magis visibiles q̄s alie ptes: vt apparet in galaxia que vī hꝫ colorē lacteū vel album inter alias ptes nō stellatas. Et subdit q; luna vī esse diuisa in suo subo: qd̄ dicit pp maculā: q̄ appeti ea: z est recipiens lumē ab alio. i. a sole. vnde Ari. in libro de aialibus dicit: q; nā ei ē vnigenea nāe terre plusq̄ nā aliarū stellarū: z subdit q; forte ista tota diuersitas in luminositate z obscuritate ptū celi est ꝓpter diuersitatē in raritate z densitate: q; sunt cā luminis z obscuritatis: sz hoc nō iuuāiaf nisi tm̄ in luna. s. q; ipsa p̄m se sit obscura recipiēs lumen ineq̄lr in oibꝰ suis ptibus. Et dicit hoc forte q: sup hꝫ nō inducit rōnes ꝓbātes: z subdit q; hoc intelligēdū est de illuminatiōe corporū celestiū vt sibi vī. ¶ Nota q; partes stellate: que sunt dēsiores intrinsecus sunt magis luminose: vt iā dictū est: q̄s partes nō stellate: sz iter partes nō stellatas est dīa: q; aliquē ptes sunt dēsiores alijs: vt apparet z galaxia: quia galaxia est in octauo orbe: vt dicit Cōmē. z cū hoc ꝓcordat ātiqua trāslatio in p̄mo methoroxti: licz nouā alr habeat. ¶ Sed notādū q; luna differt ab alijs stellis in hoc: q; mīꝰ hꝫ lumē p̄m se z magis recipit ab alio. ita q; sic terra ē fex aliozꝝ elīozꝝ: z se magis ē obscura: ita luna ē fex oium planetaruz: q; magis ē obscura: z in hoc assimilaf terre: z ēt in eo: q̄ ē infima inter oēs planetas. iō Arꝫ. in de gnōne aīaliū dixit: q; inter alās stellas magis assimilatur terre. Utr̄ aūt luna hēant alī qd̄ lumen de se hz ēt q̄nē: z credo q; sit dēbile: q; ēt cū in facie quā hz versus nos nō illuminaf a sole vī a nobis: sz debilr ꝓpter modicuz lumen eius. ¶ De cā aūt macule eius nō ē hic rō eius ingrēda: q; in scdo ce. z mun. sufficienter ingref: sed hoc est tenēdū: q; sicut ibi dixit Cōmētator cā eius est diuersitas partiū lune i raritate z dēsitate: ita q; aliq̄ pars ē ita rara: q; nō recipit lumē a sole p̄m modū receptiōis aliarū partiū: z iste ptes faciūt quādaz figurā in superficie lune: q̄ apparet sicut obscura.

¶ Et accidentiū cōium corpori celesti: z generabilꝰ z corruptibilꝰ ē calefacere. Et Ari. videf dicere q; corpa celestia non calefaciūt p̄m q; sūt calida: sz p̄m velocitatē motus: z rōcinaf in hoc: ex hoc q; accidit i sagitta directa: z dicit in metaphysica: q; nō sequitur: vt fiat accidens ex sibi simili nec in specie: nec in genere: sicut segtur in qualitatibus que sunt sube.

¶ Ostēdit quō calefacere ꝓpetit celo eguoce z istis inferioribus: circa qd̄ tria facit. p̄ proponit pp qd calefacere est cōe celo z istis inferioribꝰ cū corpibꝰ generabilibꝰ: qd̄ ad sensum ē manifestū. scdo ingrit ad ꝓbādū: vtrū corpora celestia calefaciant eo q; sūt calida sibi. (Ut Ari. vī.) Ad hoc p̄mo adducit rōnes ad vtrāq; partē ꝓbādū: scdo determinat veritatē ibi. (Et forte corpora celestia.) Ad hoc p̄mo adducit duas rōnes ad ꝓbādū q; corpora celestia nō sunt calida: sz calefaciāt: scdo adducit rōnes i oppositū. s. q; calefaciāt vt calida. ibi. (Et forte. prima in duas p̄z duas rōnes. scda ibi. (Et expositores.) ¶ Circa p̄muz sic ꝓcedit: q; dictū est supiꝰ q; calefacere est de accidenti bus cōibꝰ celo z iferioribꝰ: mō dicit Cōmētator q; Arist. vidit q; corpora celestia nō calefaciūt p̄m q; calida: sz magis calefaciūt velocitate sui motus: z ad hoc adducit rōnē sensibilē in scdo ce. z mun. vz. q; motꝰ eoꝝ calefaciūt z inflāmāt ēt corpora solida z dura: vt pz in sagittis plūbatis: que cū velociter z ad multā distātiam ipelluntf: liquet in eis plūbuz ab inflāmatiōe causata ex velocitate motus. ¶ Et q; aliqs posset istā rōnē i dubiū vocare: dicēdo: q; hoc nō pōt esse ex motu: q; oē qd̄ generaf a sibi simili in spē vel in genere generaf. hoc excludit z subdit q; Arist. nō dixit in metaphysica: q; oē accidēs qd̄ fit fiat a simili in genere vel in spē: sicē segtur in substātijs. Sic igit appāret q; sz corpora celestia calefaciāt: nō tamen sunt calida. ¶ Notādū sicut dī. 8° physicoꝝ. q; motꝰ generat calorē q: motꝰ est vita oiuz eoꝝ: que sunt p̄m nām: z hoc māifestū apparet in igne: vt Cōmētator dicit scdo ce. z mū. q: cū ignis mouef: sed nō cū extinguif: z sic motus est perfectio oium corporum maxime perfectio corporis calidi. Cū igitur corpus calidum fecerit motū erit in vltima sui perfectione: z cum fuerit in vltima sui perfectione erit in eo calor: sicut omnia accidētia consequētia formam sunt in sua perfectiōe: cuz illa forma quā cōsequunf est in suo esse pfecto: z sic per motum calor perficitur: z ēt reducīf de potētia in actu in corporibꝰ: in qbꝰ est calidū sopitū: sed in corporibꝰ nō calidis nāliter generaf calor per motum ex hoc q; per motū aeris z actionē aer calefiat: z aer calefactus calefacit illa corpora: vel ēt ipsa corpora mota si sūt diuisibilia rarefiūt per motū: intantū ēt q; ignīunf: nam raritas vltima est ꝓpria dispositio ignis.

¶ Et expositores dant cām scdam. s. illuminationē. Dicūt. n. q; lux i eo q; est lux videf calefacere quādo reflectitur: z dicūt q; nō est de accidētibꝰ ꝓpriis igni: sz de cōibꝰ accidētibus igni z corpori celesti.

¶ Ponit sectā rōnē ad hoc dicēs: q; expositores Arist. dant scdam cām: ꝓpter quā celuz calefacit: z nō est calidū: z est illuminatio: dicunt enim q; lux est in eo: z lux videtur vniuersaliter calefacere in rarefactione luminis: z dicunt q; hoc nō ē de accidentibus ꝓpriis ignis: sed de accidētibus cōibꝰ generabili z corpori celesti: qd̄ pōt referri ad lucem: ita q; lux nō est ꝓpriuz accidens ignī: sed cōe sibi z celo: z idez pōt phs scdo de ala. vel pōt referri ad lucē: ita q; sit ordo: apparet ex hꝫ. s. q; calefacere nō ē ꝓpriū ignī: sed cōe sibi z celo: p̄mū tñ magis videtur ad intentionē sē. ¶ Notādū sicut appet p Cōmē. scdo ce. z mun. z ad sensum pz: q; lumē calefacit: nā videmꝰ p rarefactionē radioꝝ lumiis ignez generari: z corpa flāmari: vt appet in speculis ardētibꝰ: videmꝰ ēt loca vmbre esse frigida: cū aūt corpꝰ aliqd̄ terstuz z politū ex opposito vmbre ponif: ita q; radij luminis ad loca vmbre reflectunf tūc videmꝰ illū locū calefieri: q; fuerat frigidus. ¶ Ulterius notādū pz q; Cōmē. q; ad hꝫ q; lumē calefaciat p̄r eē duplex cā: q: si lumē fuerit perfectio corpis ignei vel calidi: tūc dicemꝰ de ipso q; corpꝰ naturalr calidū: cū sit illuminosuz erit i sua vltima pfectiōe: aut dicēf q; lumē stellarū p suā ꝓprietatē de fert caloꝝ: z z calor copulat ei cuz reflectif: z tñ remouef per remotionē eius.

¶ Et forte dicēdū est ad hoc: q; nō est remotū: vt calor dicatur in eis eguoce p hꝫ signū sez q; actio eoꝝ diuersatur. Calor enī ignis corrūpit z destruit entia: z marie ignis illuminātis: calor vō corporū celestium largitur vitā vegetabilē: sensibilē: z animalez: z

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſm hoc calor erit duob⁹ modis: calor q̄ eſt de qualitatib⁹ paſſiuis: que trāſmutāt ſubſtātiā: in qua ſūt: ⁊ calor qui nō eſt de qualitatib⁹ paſſiuis: ſic̄ eſt diſpoſitio i dyaphanitate: ⁊ nō dyaphanitate. ſ. q̄ q̄dā ſequūtur qualitatē paſſiuā: ⁊ q̄dam non.

¶ Declarat huius oppoſitū: ⁊ p̄mo rōne: ſcō aūcte ibi. (Cōſiderātes.) ¶ Primo dicit: q̄ forte dicendū eſt ad hoc idē eſt q̄ aliqs forte pōt ꝓtradicere ſupra dictis p hoc: q̄ corpora celeſtia calefaciūt ſm q̄ calida: ſed calor dī ⁊ eis ⁊ inferioribꝰ equiuoce: vt pz per hoc ſignū: q̄ diuerſa eſt calefactio quā facit ignis ⁊ alia inferiora calida. nā calor ignis corrūpit ⁊ deſtruit inflāmādo. Calor vō celeſtis largitur vitā vegetabilē ⁊ aīalē. i. ſenſitiuam: q̄ igit̄ ex diuerſitate actionū arguit diuerſitas formaruꝫ: ideo alterius nāe eſt calor ignis: ⁊ celi: ⁊ ſubdit q̄ ſm hoc eſt duplex calor: q̄dā ⁊ qualitatib⁹ paſſiuis: q̄ trāſmutat ſubam in qua eſt: ⁊ hic eſt calor ignis: ⁊ q̄dā eſt q̄ eſt q̄litas per ſe actiua ſubē: ⁊ hic eſt celi: ſicut ēt iam dictū eſt de dyaphanitate: ⁊ nō dyaphanitate: nā quedā ſequitur qualitates actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ quedā nō. ¶ Et videte q̄ loquitur hic ⁊ dyaphanitate in actu: que idem eſt quod illuminatio: ⁊ iſta enim iam dictū eſt: q̄ equoce dī ⁊ celo ⁊ inferioribꝰ: nā ⁊ inferioribꝰ dī p mixtionē ignei cū opaco terreo. In celo vero eſt per nam ſimplicem.

¶ Cōſiderātes aūt actiones ſtellarū in antiquo tpe vere dicunt: q̄ q̄dam largiuntur caliditatē ⁊ ſiccitatē: ⁊ q̄dā calorez ⁊ hūiditatē: ⁊ q̄dā frigiditatē ⁊ hūiditatē: ⁊ q̄dā frigiditatē ⁊ ſiccitatē: ⁊ ſic q̄tuor q̄litates cōes celeſtib⁹ corporib⁹ ⁊ elementis quatuor dicunt equiuoce: aut ſm ꝓtius ⁊ poſterius.

¶ Cōfirmat hoc idē auctoritate aſtrologoꝝ. d. q̄ ꝓſiderātes actiōes ſtellarū: quas agūt i iſta inferiora ab antiquo tēpore: Aſtrologi dīnt q̄ ve q̄dā ſtelle dāt inferioribꝰ caliditatē ⁊ ſiccitatē: ⁊ q̄dā caliditatē ⁊ humiditatē ⁊c̄. ita q̄ ſtelle iſte diſponunt iſtis q̄litatib⁹: ⁊ iſte qualitates cōes ſunt celo ⁊ iſtis inferioribꝰ: ītō dicunt ⁊ eis equoce: vel pz ꝓpriꝰ ⁊ poſteriꝰ: cōre vī aūcte aſtrologoꝝ celū eſſe caliduꝫ.

¶ Nota q̄ Cōmē. dicit ſcō ce. ⁊ mū. q̄ aſtrologi attribuunt diuerſos effectꝰ diuerſis ſtellis: ſed tū q̄d ſit vītatis in hoc pbs in quodā libello: q̄ vocatur ⁊ regibꝰ celeſtibus ait: ſed Cōmētator dicit ibidē: q̄ ſm veritatez ſtelle nō agunt frigiditū: ſz calores ſimiles vnicuiq; eīntoꝝ: ⁊ cōplerionatoꝝ: ⁊ ita nō agūt frigiditū ſimplr: ſed i re: ita q̄ ſtella dī facere frigiditatē. q̄ facit calorē ⁊ bilē: q̄ intelligo ſic: q̄ oēs ſtelle motū hnt ⁊ lumē: motus aūt ⁊ lumen cauſant calorē: cōre vt dicit pbs oēs ſtelle facīūt calorē: ⁊ nulla ſimplr frigiditū: ſed q̄ alique ſtelle per ꝓprietatem ſuā habēt in frigidare Cōmētator nō negat.

¶ Et forte corpa celeſtia largiūtur calorez: licz i ſe nō ſint calida. Nō eni ſequit q̄ oē faciēs aliq̄d accidēs diſponatur per illud: verbi gr̄a: quoniā nō oē: q̄ mouet dz mouere: nec oē q̄ nigrificat dz eſſe nigrū.

¶ Declarat veritatē: circa q̄ duo facit: p̄ oñdit q̄ corpora celeſtia hnt largiri calorē: ſz nō calida ſint. Scō oſtēdit hoc cē necio. ſ. q̄ cānt calorez ⁊ nō ſint calida. ibi. (Et hoc ēt appet.) ¶ Primo dicit: q̄ corpa celeſtia forte largiunt calorē: ſz nō ſunt calida: ⁊ dicit forte ꝓ tanto: q̄ iſta rō quā ponit nō ꝓbat necio: ſed ꝓbat q̄ pōt eſſe: q̄ nō ſequitur: q̄ oē faciēs aliq̄d accidens diſponat ſm illud: vt verbi gratia. nō oē q̄d mouet dz mouere: nec oē quod nigrificat dz eſſe nigrū: ⁊ ideo a ſimili: nō oē quod calefacit debet eſſe calidū. ¶ Nota ſz pbm. 7. meta. q̄ ꝓpriū eſt ſube inter alia p̄dicamēta: vt ante ſubam generatā ſit alia ſuba gnāta eiuſdē ſpēi: vel ſaltē generis ꝓpinqui exiſtens: que generat illā vt hō hoiem: aīal aīal: ſed nō neceſſe ē vt āte qualitatē generatā ſit q̄litas agēs: que actu exiſtat: ſed neceſſe eſt: vt ante qualitatē generatā ſit aliquid q̄d ſit in potētia q̄litas: ⁊ hoc eſt mā: ex quo apparet q̄ nō oē q̄d facit aliq̄d accidēs diſponat p illud: ⁊ idē dicit Cōmē. q̄ q̄dā ſunt q̄litates: que generant a ſibi ſimilib⁹ in ſpē q̄litatib⁹: vt ſunt prime q̄litates eīntoꝝ: alie ſunt quarum gnātio ſequit formā mixtiōis primarū q̄litatū: ⁊ ſūt ſcde q̄litates: ⁊ ita nō ſunt a ſibi ſimilib⁹. ¶ Nota etiaꝫ ex hīs non ſeq̄ que dicta ſunt: q̄ qualitas ⁊ nouo generetur cū aliq̄d individuuꝫ ſube generet: ſicut dī q̄ ante q̄litatē generatā ſufficit q̄ aliq̄d ſit in potentia qualitas: ⁊ hoc eſt mā: q̄ ſicut dī. 7. meta. licet ſuba ſit ꝓior omni accidēte: eo q̄ cū anferr̄ ſuba auferunt ⁊ accidētia: ⁊ cū ponit ponunt alia p̄dicamēta: ītō q̄ nō eſt ſuba mālis: q̄n ſit in ea aliq̄d accidēs q̄ō ineſt ex nā māe: ⁊ hoc maxime ē q̄ſtas: que eſt diminūtio corporeitatis: que nunq̄ fit ⁊ nouo ſm totum ſui eſſe: vt dictū eſt.

¶ Et hoc apparet etiā ex hoc: q̄ ſi alteratū eēt ex alterato: ⁊ calidū ex calido: tūc ꝓcederet in infinitū: ⁊ nō inuenitur primuꝫ alterans: ſicut ſequitur in motu.

¶ Oſtēdit: q̄ neceſſe ē q̄ corpa celeſtia calefaciāt: ⁊ tamē nō ſunt calida. Ꝓbo facit hoc. Scō ꝛeclarat q̄dā dictū ibi. (Sed q̄ differūt.) ¶ Primo dicit hoc q̄ dictū ē: q̄ corpa celeſtia pñt calefacere re ſz ſint calida: appet q̄ neceſſe ē eſſe ita: q̄ ſi ſemper vnū accidens fieret a ſibi ſili in ſpēcie tūc eſſet ꝓceſſus in infinitū: ⁊ nūq̄ ſueniret ad pm̄ calefaciēs: ⁊ p ꝓns nec ꝑm alterās: ſicut in motu localī: ſi ſemper vnū moueret ab alio moto ꝓcederet i infinitū i mobilib⁹ ⁊ motis: q̄ō ē i poſſe: cōre neceſſe ē ꝛuenire ad alterās nō alteratū: ſicut ad mouēs nō motū ⁊ hi⁹ ſt̄ illa corpa celeſtia: q̄ calefaciūt ⁊ nō ſūt calida. ¶ Nota q̄ oē generās ē vniuocū vel equocū aut metaphyſicū: modo generās vniuocū ē eiuſdē ſpēi cū generato. generās vō equocū nō ē eiuſdē nāe cū generato formaliter: ſed conuenientiā hīs i virtute cū generato: modo dī. 4. ⁊. 8. phy. q̄ generās equiuocū aut metaphyſicū: q̄ ſoluz generās vniuocū ē ſufficiens generās: ſit generās p accidens: ⁊ hō eſt: q̄ talia generātia ⁊ generata ſunt eq̄lis ꝓfectiōis: ⁊ iō in talib⁹ generātib⁹ nō ne ꝓcedit in infinitū: ⁊ ideo i illis non neceſſe eſt ꝛeuenire ad aliq̄d generās ⁊ alterās ⁊ alteratū ⁊ ingeneratū: ſicut ad mouens non motum.

¶ Neceſſe eſt igit̄ puenire ad alterās ⁊ nō alteratū: ſicut ad mouens ⁊ non motū: ſed differūt: q̄ mouēs in loco nō puenit ad aliq̄d mouēs ſe ſm totū: ſz mouēs aliud: i alterationib⁹ aūt puenire pōt inalterans per aliquā diſpoſitionē in eo: q̄d nō habet cauſam: ⁊ iſta ſunt corpora celeſtia.

¶ Declarat q̄dā dictū īmediate i parte p̄cedēti: ⁊ p̄mo facit hoc. ſcō circa huⁱ⁹ ꝛeclarationē mouet q̄nē ⁊ eaz ſoluit ibi. (Sed iſta diſpō p.) q̄ dicerat ſtatim: q̄ neceſſe eſt ꝛeuenire ad alterans nō alteratū ſubdit mō dīam inter alterationē ⁊ motū localē: dicēs q̄ mouēs in loco nō puenit ad aliq̄d mouēs q̄d ꝑz totū nō moueat nullo motu: quo mouet alia: ſz motꝰ localis puenit ad motuz ex ſe

primo: ⁊ cōponitur ex vno motore ⁊ vno moto: ⁊ ſic illō ad quod peruenit motus localis nō caret illo motu ꝑz totum quo mouet: ſed in alterationib⁹ pōt peruenīri ad alterans: q̄ō ſm totuz nō alterat̄ illa alteratiō qua alterat: ſed alterat̄ per aliquā aliam diſpoſitionē in ipſo: ⁊ illa alteratio nō ꝑz cauſaz ſibi cōſimilē in alteratiōe: ⁊ hi⁹ alterantur ⁊ ſunt corpora celeſtia: que per aliquā diſpoſitōez in ipſis alterāt iſta inferiora. ¶ Notandū ſm Cōmētatorē ſcō celi ⁊ mūdi: q̄ corpora celeſtia nō ſunt alterabilia alteratiōe corruptiua: ⁊ ex iſta alteratōe logtur hic cū oſtēdit celū nō eē alterabile: ſed eſt alterabile alteratiōe ꝓfectiua: ſicut apparet in luna recipiēte lumen a ſole.

¶ Sed iſta diſpoſitio q̄ eſt i eis forte ē ex genere eiⁿ q̄ō agit i aliō: ⁊ forte nō: verbi gratia: q̄ calefactio quā facit in inferioribus ē ex natura: nec calida: nec frigida: ſicut motus eius eſt ex natura nec graui nec leui.

¶ Hic mouet q̄nē. ⁊ p̄mo mouet. ſcō ſoluit. tertio ſolutionē cōfirmat rōne. ſcō a ibi. (Et hoc eſt magis q̄ō apparet. tertia ibi. (Et ſi ponak.) Dicit ergo ex hoc q̄ dictuꝫ eſt ſtatim in ipſis mouēs dubitationē q̄ illa diſpō eſt forte ex genere eius: q̄ō agit in aliud ſeu in aliquid ſui generis: ⁊ forte nō verbi gr̄a calefactio quā facīūt in iſtis inferioribꝰ eſt ex natura nō calida nec frigida: ſicut ex natura nec graui nec leui. Et iō hoc dixit: q̄ forte aliquis poſſet dicere: dato q̄ corpora celeſtia in alterādo iſta inferiora nō cauſent aliquā qualitatē alicuius ſpeciei per quaz ipſa diſponuntur: illā tñ alterationē faciunt per aliquā q̄litatem: q̄ eſt eiuſdē generis quā inducūt in iſtis inferioribꝰ: ſicut videmus in multis: que per vnā qualitatē vnius generis inducūt aliā eiuſdē generis: licet nō eiuſdē ſpeciei: vt aliqua per calorē ſuum inducunt nigredinē in alijs. Et q̄ hoc poſſit dubitando. ſ. q̄ poſuerat eſſe vel nō eſſe: iō ſoluit hic cum dicit: ⁊ hoc eſt magis ⁊c̄.

¶ Et ſ̄ eſt magis q̄ō apparet: ⁊ q̄ ille quatuor q̄litates ſ̄t actiue ⁊ paſſiue ab alijs neceſſe ē puenire ad q̄litates actiuas nō paſſiuas: ⁊ apparēti⁹ eſt ⁊ digniⁿ: vt iſte q̄ ſunt hic nō reducank ad q̄litates: q̄ ſūt ſui gn̄is.

¶ Idem verū eſt q̄ corpora celeſtia alterāt iſta inferiora per aliquā diſpōnē in eis que nō eſt eiuſdē generis cū qualitate quā inducūt in iſtis inferioribꝰ: q̄ō ꝛeclarat Cōmētator dicēs: q̄ ille q̄litates ꝓime iſtoꝝ inferioꝝ ſūt actiue ⁊ paſſiue: ⁊ ideo neceſſe ē puenire ad q̄litates actiuas tñ: ita q̄ nō ſint paſſiue: ⁊ hoc eſt apparentiⁿ ⁊ digniⁿ. ſ. vt iſte q̄litates inferioꝝ nō reducank ad q̄litates ſui generis.

¶ Et ſi ponank dici ꝑz priⁿ ⁊ poſteriⁿ: ſeq̄retur: vt de genere qualitatū paſſiuarū ſit aliquod non paſſiuū: quod eſt remotū.

¶ Cōfirmat ſolutionē ſuā rōne: ⁊ p̄mo facit h. ſcō excludit ſ̄ert ꝓclonē ibi. (Apparet igit̄.) ¶ Primo q̄ dictū eſt ſtatim q̄ meliⁿ eſt q̄ iſte q̄litates iſtoꝝ inferioꝝ nō reducank ad q̄litates eiuſdē generis: ꝓfirmans hoc ſubdit q̄ ſi aliqs diceret q̄ iſte q̄litates ſunt eiuſdē generis cū qualitatib⁹ ſuperioꝝ q̄ō genⁿ ē analogū: q̄ dī ⁊ eis ꝑz priⁿ ⁊ poſteriⁿ: tūc ſeq̄retur q̄ ⁊ genere qualitatū paſſiuaꝝ eſſet aliq̄ qualitas nō paſſiua: ex quo. n. iſte q̄litates ⁊ ſuperiores eſſent eiuſdē generis: ⁊ iſte ſunt ⁊ genere paſſiuarū: ⁊ tñ ſuperiores q̄litates nunq̄ patiunt: tunc aliq̄d de genere qualitatū paſſiuarū erit nō paſſiuū q̄ō eſt ꝓbile: q̄ ꝛe apparet q̄ iſte q̄litates reducunk ad ſupiores: q̄ nō ſūt ſui generis. ¶ Notādū ſicut dī. 4. meta. ⁊. 3. ⁊ aīa: q̄ oē agens nobili⁹ eſt paſſo: ⁊ tact⁹ ēt precedit potentiā ſimplr q̄ actus reducit potentiā ad actū: apparet ēt ex eodē no no q̄ paſſiuū ꝑz reſpectū ad actiuum: ⁊ iō neceſſe eſt vtutes paſſiuas reduci ad actiuas ſimpliciter: ſic̄ potentia ad actū ⁊ imꝑfectū ad ꝑfectū: ⁊ iō ſic eſt in ꝓpoſito: q̄ vtutes iferiores: que ſunt actiue ⁊ paſſiue reducunk ad ſupiores: q̄ ſunt actiue ſimplr: nā ſz q̄litates inferiores habēt cām ineſſe ſ̄ inferi⁹. ſ. mām ⁊ formā in alterādo: tñ ſuperius habēt cām ſimplr primā: vt appet ex itētiōe Cōme.

¶ Nota q̄ ſic impoſſe eſt aliq̄d eſſe ⁊ genere corruptibiliū ⁊ nunq̄ corrūpi nāliter loquēdo: vt ꝓbat in fine primi ce. ⁊ mun. ſic impoſſibile eſt aliq̄d eſſe ⁊ genere paſſiuoꝝ: q̄ō nō ſit paſſiuū ſiue q̄ō nunq̄ patiatur.

¶ Apparet igit̄ ex ſ̄ q̄ ignis nō eſt p̄mū calefaciēs: q̄ eſt paſſiuus: ſz neceſſe eſt: vt primū calefaciēs calefaciat p qualitatē exiſtētē nō paſſiuā: ſicut p̄mū mouens mouet p diſpoſitionē nō mobilem.

¶ Cōcludit ex dictis dicēs: q̄ apparet ex dictis q̄ ignis nō eſt primū calefaciens: eo q̄ paſſiuus: ⁊ q̄litas p quā calefacit eſt paſſiua: q̄ igit̄ q̄litates paſſiue reducūt ad actiuas ſimplr: q̄ ſunt priores eis. q̄ neceſſe eſt q̄ p̄mū calefaciens calefaciat p virtutē nō paſſiuā: ſicut p̄m mouēs mouet localr p diſpōnē. i. vtutē oīo īmobilē: ⁊ hi⁹ calefaciēs eſt celū. Q̄ō aūt ignis ſit paſſiuus appet ex ꝑ ⁊ gnōne: q̄ cōicat cū aliis in mā ſz magis ſit actiuus q̄z alia.

¶ Quia declaratū eſt corpa celeſtia cōponi ex motore ⁊ moto: ⁊ q̄ō mouēs i eis eſt nō corpⁿ: ſicut ē diſpoſitiō de ceteris motis eſſe: ⁊ hoc in vltimo octaui phyſicoꝝ: i quo declaratū eſt: q̄ motⁿ quo mouetur ſ̄ corpus ē eternⁿ i generabilis ⁊ icorruptibilis. Et q̄ ſ̄ declaratū fuit illic: q̄ iſtud mouēs nō eſt virtⁿ in corpore: ſicut eſt in aīalibⁿ. ſ. q̄ mouētia ipſa ſunt virtutes in corpibus. Et ſ̄ fuit declaratū ponēdo duas ꝓpōnes quarū vna ē: q̄ oīs virtⁿ in materiā eſt finite motiōis. Altera aūt ē q̄ virtⁿ: q̄ eſt in corpe celeſti eſt infinite motiōis: ex qb⁹ ꝓcludit q̄ virtⁿ que eſt i corpe celeſti nō eſt in mā.

¶ Poſtq̄ Cōmē. ⁊termīauit ⁊ nā celi ſm q̄ ꝓpoſitū eſt ex motore ⁊ moto: ⁊ accidētib⁹ eius in cōparatiōe ad generabilia. Hic ⁊terminat ⁊ motore ei⁹ ⁊ moto in ꝓpria forma. ſ. ⁊ quolibet eoꝝ ꝑ ſe: ⁊ p̄mo ⁊ ipſo moto. ſcō ⁊ motore. ibi. (Cū fuerit ⁊declaratū.) Adhuc ꝑ reſumit cōcluſionē ꝓbatā tā ſuperi⁹ ⁊ ꝛeclaratā in. 8. phy. vt ex ea cōtinuet ſe ad dicēda. ſcō ꝓtinuat ſe ad ſequentia: ⁊ declarat ꝓpoſitū ibi. (Et cū ita ſit.) Adhuc p̄mo reſumit ꝓcluſionē ſuā ad ꝓpoſitū: in quo fuit ⁊declarata. ſcō reſumit ⁊declarationem ibi. (Dꝛopoſitio aūt.) ¶ Primo dicit q̄ ⁊declaratū eſt q̄ corpa celeſtia ꝓponunt ex motore ⁊ moto: ⁊ q̄ motor in eis nō eſt corpⁿ: ſicut in alijs motis ex ſe ſcz in aīalibⁿ: ⁊ hoc ſupple cū fuerit ⁊declaratū in ſcō lib. ⁊ ab Ariſto. in fine. 8. phy. in quo. 8. ⁊declaratū eſt q̄ motⁿ celi ē i generabilis ⁊ icorruptibilis: q̄ō fuit ſumptū ad p̄bandū motorē nō eſſe virtutē in corpe. Et ſubdit q̄ illud fuit ⁊declaratū in. 8. phy. q̄ ꝑ duas rōnes: quarū altera ē q̄ oīs vtus in mā eſt finite motiōis: ſcō a eſt q̄ vtus: q̄ eſt in corpore celeſti nō eſt finite motiōis: ex qb⁹ ꝓcludit q̄ virtus: q̄ eſt in corpore celeſti nō eſt in mā.

¶ Propositio aũt dicẽs: q virtus: q̃ est in corpe celesti: est ifinite motiõis declaratur in octauo physicoꝝ p eternitatẽ motꝰ ⁊ tẽporis: dicens vero q̃ ois virtꝰ: que est i mã est finita: ẽ manifesta ex hoc: q̃ ois virtꝰ in corpe. ſ. virtꝰ mãlis: videtur diuidi p diuisionẽ corpis ꝺm paucitatẽ ⁊ multitudinẽ. Si igitur oẽ corpꝰ sit finitũ: vt declaratũ est i tertio physicoꝝ: ipoſe ẽ virtutẽ ifinitã eẽ in corpe finito: ⁊ hoc manifestũ est p inductionẽ. Et Ari. laborauit i octauo physicoruꝫ ad declarãdũ ꝺ ex fundamẽtis declaratis ab ipso. ſ. q̃ ois motus ẽ in tpe: ex quo intulit q̃ si virtꝰ ifinita esset in corpe finito cõtingeret illud corpꝰ moueri per illã i nõ tpe. Corpora enim nõ excedunt se in velocitate ⁊ tarditate nisi p excessum quaꝫ vtutũ mouẽtiũ: q̃ sumunt ſ̃ p portionez earũ ad sua corpora mota: ita q̃ corpꝰ cuiꝰ virtus est maioꝝ respectu corpis mouẽdi erit velocioris motus. Si ergo aliq̃ corpꝰ finitũ habuerit virtutẽ infinitaꝫ mouebiſ in nõ tpe: q̃ ꝓportionabiliter sua velocitas excedit oẽz aliã velocitatẽ: qđ nõ esset si mouerek in tpe: q̃re segtur q̃ moueak in nõ tẽpore: ⁊ q̃ hoc est impoſe: cũ ꝛclaratũ sit: q̃ ois motus sit in tpe: cũ in motu sit prius ⁊ posterius que sunt in tpe: ideo impoſe est virtutẽ infinitã esse in corpore: ⁊ ꝟ ois iam tacta sunt superius magis diffuse: sed hic recapitulat ea breuiter.

¶ Et cũ ita sit est declaratũ q̃ corpꝰ celi ꝓponitur ex motore ⁊ motꝰ: ⁊ q̃ iste motor nõ cõstituitur p rẽ motã: nec existit i ea: ſz ẽ absolutꝰ ab oi mã. Et querẽdũ est de hoc qđ mouetur ab eo. ſ. corpe celesti virũ sit ꝓpositũ ex mã ⁊ forma: sicut est dispõ corporũ q̃ mouenk apud nos ex se a motore: q̃ est i eis. ſ. corpoꝝ aialiũ: q̃ mouẽtur ab aia: aut est simplex: ⁊ nõ ẽ i eo potẽtia oio. ſ. forma a qua ꝓueniat actio ꝑter formã mouẽtẽ: q̃ nõ cõstituitur p ipsum. ſ. q̃ largitur ei motum cõtinuũ ⁊ mouere in infinitũ.

¶ Cõtinuat se ad sequẽtia. Et ꝓmo facit hoc ꝓpones intẽtionẽ suã. ſcõo ꝛclarat intentũ ibi. (Dicamus.) Primo dicit: q̃ cũ ita sit q̃ corpus celeste componiẽ ex motore ⁊ moto: ⁊ q̃ iste motor nõ constituiẽ in esse per rem motam: sed quantum ad esse est absolutus ab omni mã: ideo querendũ est de isto corpore: quod mouek ab ipso motore. vz de corpore celesti. Vtrũ circũscripto motore ipsuꝫ sit compositũ ex materia ⁊ forma: sicut sunt corpora: que mouentur a se apud nos a motore: qui est in eis: vt sunt aialia: que mouenk ab aia: an corpus celeste est simplex: ita q̃ nõ est in eo potentia oĩno. idest materia: que est in potentia ad esse: nec ꝓpꝫ est in eo forma a qua ꝓueniat actio aliqua ꝑter formã: que mouet ipsum: que non constituitur in esse per ipsum: nec dat sibi esse: sed solum dat sibi motum continuũ ⁊ infinituꝫ. Posset aliquis dubitare. de hoc q̃ dicit Cõmẽ. q̃ querendũ est de celo: vtrũ est cõposituꝫ circũscripto motore: sicut sunt corpora aialiũ: que mouentur ex se a motore: qui est in eis. ſ. aia: videk. n. dicere q̃ corpora aialiũ sint cõposita ex mã ⁊ forma circũscripta aia. Et per hoc vi ponere graduꝫ in formis. ¶ Ad hoc põt dici q̃ ex verbis eꝰ nõ hz̃ q̃ corpꝰ sit ꝓpositũ ex mã ⁊ forma circũscripta aia: sed q̃rit vtrũ celũ sit cõpositũ circũscripto motore: qui nõ dat sibi eẽ nec cõstituit in esse per ipm: sicut corpora aialiũ sunt cõposita ex mã ⁊ forma: que est aia ⁊ motor eiꝰ: qui dat sibi esse: ⁊ sic intelligẽda est ꝓpositio sua. ¶ Sed q̃ ſ̃ ꝓmũ intellectũ videſ dicere in. 8. phy. ⁊. 4. ce. ⁊ mun. q̃ corpꝰ aialis est aliqđ in actu ꝑter aiaz: ⁊ ideo aial põt diuidi in mouẽs ⁊ motũ: qđ nõ est de grauibꝰ ⁊ leuibꝰ ⁊ in simplicibꝰ: iõ soluak. Et põt dici q̃ corpora aialium sunt cõposita ex mẽbris dissimilibꝰ: ⁊ hoc ideo est: q̃ forma animaliũ regrit mltas opatiões: ⁊ tãto alijs plures quãto pfectior est: ꝓpter quas idiget pluribꝰ ĩstrumẽtis ⁊ organis. Vnũqdq̃ aũt mẽbrũ organicũ videtur habere diffinitã formã ab alio ⁊ ſpecificaz: vt cor ab epate ⁊ cerebro: ⁊ in alijs: silr est distinctio: vt os distinguiẽ a nervo ⁊ carne. hec tñ oĩa. put sunt in eodẽ aiali nõ dñt forma ſpecifica simplr: sed differũt dispõnibꝰ ꝓprijs mãlibꝰ recipiẽtibꝰ diuersas perfectiões ab vna forma: ita q̃ dñt formis accidẽtalibꝰ: sunt tñ accidẽtia ꝓpria: ⁊ ideo videnk esse forme ſubales: ꝓpter qđ ẽt introducunt in fine alterationis i instãti: sicut forma ſubalis: vt Cõmẽtator dicit. 8. physi. Et ideo iste forme mẽbroꝝ officialiũ: ⁊ ẽt alioꝝ dissimiliũ nõ sunt forme ſubales ꝑ se dantes esse absolute illis mẽbris: sed esse est a forma totius. Digitus. n. ⁊ caro mortui dr equoce cũ digito ⁊ carne viui: licz̃ habeãt eãdẽ formã accidẽtalẽ: ⁊ h̃ est ſnia phi. 7. meta. añ vltimũ capl̃z paruũ. ſ. q̃ aũt opz dicere: in illo. §. Adhuc aũt vtiq̃ aliquis. Si. n. nõ eẽt vna forma essentialis toti corpis simpliciter: tũc nõ generarek ab vna forma exĩte in vno mẽbro. ſ. forma exĩte in corde: q̃ dr. 7. metaphy. vt sepe dictũ est: q̃ in generatiõe ſubali semp qđ generak a sibi filiꝫ in ſpẽ gnãtur ſaltẽ ĩmediate formaliꝫ vel vtute: nec ãt siẽ phs declarat in libello de morte ⁊ vita: cor ẽ mẽbꝝ ꝑ gnãtũ in aialibꝰ habẽtibꝰ cor: ⁊ ꝓmo est aiatum: ⁊ ipsuꝫ generat mẽbra alia: ⁊ ideo generatio mẽbroꝝ alioꝝ dr q̃dammgscẽtia. ex quo appet q̃ forma ſubalis cordis est forma

ma alioꝝ mẽbroꝝ: sed in se differunt dispõnibꝰ ꝓprijs. ¶ Et apparet talis dr̃ia in rebus eiusdẽ ſpẽi: vel maior sicut dr̃ia seruũ: vt masculus vel femella. Et sic ſpãlis solutio ꝓt ad hoc dari: q̃ ipe dicit i. 8. phy. ⁊ i. 4. ce. ⁊ mũ. q̃ in aialibꝰ põt distingui motor in actu: qđ itelligit: q̃ i eis est pars mouẽs ⁊ pars mota. ¶ Pars aũtez ꝑ mouens ⁊ ẽ mota alio gñe motꝰ. ſ. motu alteratiõis: si moueak localiter: hoc accidit sibi: ⁊ iõ ibi distinguiẽ mouẽs a motoröne. ¶ Põt ẽt dici q̃ corpus aialis ꝺm qđ est mixtũ ex simplicibꝰ: quoꝝ forme si manẽt i actu puro: nec oĩno st cõrupte aliquo mõ: dr̃ i actu ꝑter aiaz: ſz ꝑ solo meliore ẽ

¶ Dicamus igiẽ q̃ si fuerit cõcessũ qđ ois virtus in materia est finita: nulla dr̃ia ẽ in hoc q̃ sit actiua aut passiua. ſ. receptiua. Si igiẽ corpus celeste recipit mouere i ifinitũ vt declaratũ est: necesse ẽ vt nõ sit cõpositũ ex mã ⁊ forma: sed vt sit simplex. ſ. subm simplex ꝓrio motori: q̃ ẽ forma ipsius. Sẽ enim cõpositũ ex materia ⁊ forma eſt finite receptiõis necessario: sicut ẽ finite motiõis in aliud. Est igiẽ ꝓpriũ isti moto ex se qđ ẽ corpus celeste hoc qđ motor ipsius nõ est in materia: ⁊ q̃ illo qđ mouek ab eo ẽ simplex non compositũ. Et sic intẽdimus veri ficare ꝓpõnez in qua posuimus: qđ ois virtutis in corpore suũ mouere est finitũ: ⁊ suum moueri est etiam finitum.

¶ Declarat itentũ: ⁊ ꝓmo oñdit q̃ celũ circũscripto motore est simplex: ⁊ nõ cõpositũ. ſcõo occasione victoꝝ monet duas qõnes ⁊ eas dissoluit ibi. (Sed ẽ qõ de hoc.) prima in duas. ꝓmo facit qđ dictũ est rõne ostensiua. ſcõo rõne ducente ad impoſe. ſcõa ibi. (Et si concesserimus.) ¶ Circa ꝓmũ est notandũ q̃ ex eisdẽ ꝓpõnibus q̃bus p bat Ari. in. 8. phy. q̃ virtus que est in celo nõ est virtus i materia ex eisdẽ ipse ꝓbat hic corpus celeste esse simplex ⁊ nõ esse cõpositũ ex mã ⁊ forma. Et inquit. Dicam⁹ igiẽtur q̃ si concedak vna ex propositionibus ꝓprijs assumptis. ſ. q̃ ois virtus que est i materia est finita: tunc nihil refert. vtrũ illa virtus sit actiua vel passiua: aut receptiua nã q̃libet istaꝝ tã actiua q̃z passiua: ex quo est in mã: est finita. Tunc subiungit illã ꝓpositionẽ ꝓcedentem assumptã dicẽs. Si igiẽ corpus celeste hz̃ eternitatẽ motus: necesse est vt corpus celeste nõ sit cõpositũ ex materia ⁊ forma: sed solũ sit subiectũ simplex suo ꝓmo motori. ſ. ĩmediate danti sibi motũ: sed nõ esse: q̃ oẽ cõpositũ ex materia ⁊ forma est finite receptiõis: sicut est finite actiõis: eo. ſ. q̃ sua forma est virtus in materia: ⁊ ideo tam actio eius q̃z receptio essent finite: q̃ ergo corpus celeste recipit mouere infinitum. ideo nõ hz̃ formaz in materia: quare non est cõpositum ex materia ⁊ forma. Est igitur ꝓpriũ huic motori se: qđ est corpus celeste: q̃ motor ipsius non est in mã ⁊ illud qđ mouek ab illo motore est simplex ⁊ nõ cõpositũ: ⁊ dicit hoc ꝓpriũ esse celo inter alia mota ex se: qualia non sunt hec mota ꝓposita: q̃ motor eoꝝ est in mã: ⁊ cõstituiẽ in esse per subm ⁊ dat eẽ subiecto. Et subdit q̃ hec sit verificatio ꝓpositiõis: qua dicit q̃ oĩs virtutis in corpore suũ mouere est finitũ ⁊ suũ moueri. ¶ Sed notandũ est sicut scribit primo de generatione: quecũq̃ habẽt formã in mã: ⁊ quecũq̃ agunt repatiunk: cũ igiẽ corpus celeste sit inalterabile ⁊ ipassibile: manifestũ ẽ nõ habere mãm cum forma. ¶ Itẽ scõo de generatione dicit agere est per formam. pati vero per mãm: eũ igitur agẽs substat per materiã: ⁊ materia terminak per formã: sicut ergo virtus existens in materia est finita in agendo: sic etiam mã erit finite receptiõis: ⁊ ita materia ⁊ forma eẽnt sibi inuicẽ causę mutue finitationis. ſ. q̃ forma erit finita rõne materie: q̃ subsistit per eã: ⁊ materia finita p formaz: q̃ q̃ celũ in finite actionis est in agendo vel recipiẽdo motũ vniformẽ ⁊ ꝓpetuũ: nõ est cõpositũ ex mã ⁊ forma.

¶ Et si ꝓcesserim⁹ q̃ in corpore celesti ẽ virtus finita alia a virtute motiua: q̃ non ẽ in eo: nec cõstituiẽ p ipsuꝫ. verbi grã. Virtꝰ p quã celũ dr̃ se habere ad motũ circularez: sicut grauia: ⁊ leuia ad motũ rectũ p suã forꝫ tuã declinationis: de qua dr̃ eẽ nec graue: nec leue: ſz ista ꝟtus sit in materia: ⁊ qđ id qđ cõgregatur ex ipsa ⁊ materia sit corpus celeste: sicut dicit Auicẽna: contingeret necessario vt in eterno sit posse ad eorũ corruptionẽ absq̃ eo q̃ corrũpak: qđ destruitur in vltimo primi tractatus celi ⁊ mundi.

¶ Oñdit hoc idẽ rõne ducente ad impoſe: ⁊ primo facit hoc. Secũdo excludit quandã distinctionẽ Auicẽne ibi. (Esse igiẽt necessariũ.) ¶ Primo dicit q̃ si concedimus q̃ in corpore celesti sit virtꝰ finita alia a ꝟtute motiua. i. alia a motore qui non est in eo: sicut forma mãlis in mã: nec cõstituiẽ in esse per ipsum motũ. vbi gra. Ut dicam⁹ q̃ in celo ꝑter motorẽ est alia virtus: per quã ipsum celũ dr̃ nec eẽ graue nec leue: ⁊ illa virtus est forma mãlis. ita q̃ illud qđ aggregak ex ista virtute ⁊ sua mã est corpꝰ celeste qđ recipit motũ a motore: ⁊ sic celũ hz̃ esse per istaz virtutẽ tanq̃z per formã substantialẽ: sicut dicit Aui. tunc sequerek q̃ data sit ei possibilitas ad corruptionẽ absq̃ eo q̃ corrũpak: qđ ꝓbak esse falsũ in fine ꝓmi celi ⁊ mũ.

¶ Nota vt dicit Cõmẽta. ꝓmo ce. ⁊ mũ. Si in celo esset mã que esset in potentia ad corruptionẽ: ⁊ tñ nunq̃ corrumperek: ⁊ tunc aliq̃d esset frustra in nã: q̃ actio ꝓpria mãe: que est in potẽtia ad eẽ est trãsmutatio de forma in formã: sicut ꝓpria actio alicuius gladij est scissio. Si igiẽ nũq̃ trãsmutarek: tũc esset frustra: q̃ nũq̃ attingeret ꝑ ꝓpriã operationẽ q̃ est ꝓp ipsaz tã q̃z ꝓp finẽ: vt habeẽt ꝓmo ce. ⁊ mun. sed deus ⁊ nã nihil faciũt frustra: q̃re apparet celũ nõ hr̃e materiã: que est in potentia ad esse: ⁊ per cõsequens non est compositũ ex materia ⁊ forma.

¶ Esse igiẽ neciũ non ẽ nisi duob⁹ modis: necessariũ. ſ. ex se: ⁊ necessariũ ex alio: ⁊ possibile ex se: sicut põt aliqs existimare i corpore celesti. ſ. ipsũ hr̃e virtutẽ finitã: ⁊ acqrere necessitatẽ a virtute ifinita ſepata a mã vt opinak Aui. ⁊ estimak esse opio Alexandri in gbusdã suis tractatib⁹: ⁊ sup hoc fũdauit Auicẽna suã declarationẽ de ꝓmo principio esse sine declaratione eius: qđ est motũ eternũ esse: ⁊ est declaratio fundata sup ꝓpositiões instabiles: sicut tu videꝫ.

¶ Ex dictis excludit quãdã distinctionẽ Aui. dicẽs: q̃ eẽ necessariũ est duob⁹ modis. ſ. necessariũ ex se ⁊ simplr: ⁊ necessariũ est alio: possibile tñ ex se: sicut voluit Auicẽ. ⁊ aliqs posset estimare de corpe celesti. ſ. q̃ ipsum haberet virtutẽ finitã ⁊ possibilẽ ex se: sed acqrat ab alio necessita-

Universidad de Deusto
Biblio

tem.s.a virtute ℓfinita ſeparata a mā:z hec opīo fuit Auicen.z vī fuiſſe opīo Aller.in quibuſdam ſuis tractatibus z ſuper hoc Auicē.fundauit ſuā declarationē qua ꝓbat ꝑmū ꝓncipiū eſſe abſq; hoc qđ ꝓbet ipſum eſſe per eternitatem motus:ſicut facit Ariſto.8.phy.hoc eſt q; Aui. ꝓbat primū principiū eſſe eternū ꝑ hoc q celum eſt eternum:z cū hoc eſſe ſcz.eternum non habeat er ſe: opz dare aliud quod ꝑ ſe eſt eternum vans alijs eternitatez aliter eſſet ꝓcedere in infinituz. ¶ Et ſubdit q; declaratio iſta qua ꝓcedit Auicēna probando primū ꝓncipium eſſe infinitū fundat ſup̄ ꝓpones inſtabiles nō habentes virtutes cōcludendi ꝓpoſitū:vt tu vides.i.quilibet pōt videre:q; autem corpus celeſte de ſe aliunde perpetuari non poſſit ꝓbatur ſufficienter in fine primi celi z mūdi.vñ oñdit q; naturaliter oē corruptibile corrūpet: qr nāⁿ facit actiuū ſine paſſiuo nec ecōuerſo. ¶ La.iij.

Sed eſt qđ de hoc qđ dicit Ariſtoteles in libro de celo z mūdo. ſcz q; virtutes corporū celeſtiuz ſunt finite actionis.qz corpora celeſtia ſunt finite quātitatis: z ex hac ꝓpone declarauit:qđ corpora celeſtia ſunt finite q̄ti tatis:z dedit cām in hoc:q; orbiū celeſtiuz gdam mouēt vnā ſtellā:z quidā plures:z dixit q; ſi ſtelle:q̄ ſunt in orbe ſtellarū fixaꝝ eēnt minores:vl maiores:ñ poſſz eas mouere vlr. Et ꝺclarauit illic vlr: q; ſi ℣tutes q̄ ſūt in corpibus celeſtibꝰ eēnt in calefacere:z mouere vlr:infinite mouerēt corpora: q̄ ſūt apud nos i iſtāti:z hoc facit extimare q; i corpibꝰ celeſtibꝰ ſūt ℣tutes actiue finite.

¶ ℘poſtq̄ determinauit corpꝰ celeſte circūſcripto ſuo motore eſſe ſimplex:nō cōpoſitū ex materia z forma:hic occaſione predictorū mouet quaſdā queſtiones:z eas diſſoluit:z diuidit in duas partes ſz q; duas mouet queſtiones z ſoluit.ſcō a ibi.(Et pōt aliq̄s.) Adhuc ꝓ̄o mouet qōnes que faciūt dubitare.ſcđo ſoluit eas ibi.(Et ad hoc dicamus.) ¶ Quia dictū eſt.prius q; ꝓpriū eſt celo hoc ſupple q; motorem eius non ſit in materia:z illud qđ mouetur a motore ſit ſimplex z non cōpoſitū:z motor dat ſibi motū cōtinuū z infinitū:z ſic videt q; motores celi ſint virtutes infinite.ideo circa hoc mouet qōnem.di.q; qđ eſt z hoc qđ Ari.dixit in libro de.z mū.z videt ei contrariari.l.q; dictū eſt hic.dixit in ſecūdo de.z mū.q; virtutes corporum celeſtiū ſunt finite actionis:eo q; corpora celeſtia ſunt finite q̄ſtitatis:qr qđ mouetur a virtute finita in tempore determinato:ſi hoc non eſſet finite quantitatis non moueret in tempore ꝺterminato vna reuolutione integra:z q; iſte virtutes ſint finite actionis dicit q; Ari. dedit cām in hoc.l.in ſignificando non ineſſe:z eſt: qr de numero corporū celeſtiū quedam mouēt vnā ſtellā:z q̄dam plures:z dixit:q; ſi ſtelle que ſunt in orbe ſtellarum fixarū eſſent minores vel maiores:motor illius orbis nō poſſet mouere eas naturalr:z demōſtrauit vniuerſalr ille.ſcz in ſecūdo celi z mū.q; ſi virtutes que ſunt in corporibus celeſtibus eſſent in calefacere z mouere infinite mouerent corpora que ſunt apud nos in inſtanti:ſed in tempore mouentur:ideo eſtimatur q; in corporibus celeſtibus ſunt virtutes finite actionis.

¶ Et ad hoc dicam⁹ dꝛeuiter:qđ infinitū dicitur duob⁹ modis: quoꝝ vn⁹ eſt virtus infinite actionis z paſſiōis in tēpore:z ē finita in ſe.ſ.in velocitate:z vigore. Secūdus eſt virtus infinite actionis:aut paſſionis in ſe.

¶ Soluit ꝑdictā queſtionē z ꝓmo facit hoc.ſecūdo excludit quaſdam obiectiones que poſſent fieri ibi. (Non ſequit.) ꝓmo ſoluit qōnem.ſecūdo ex ſua ſolone excludit cōuenientiā z differentiam inter corpa celeſtia z generabilia z corruptibilia ibi.(Corpus igit celeſte.) Circa ꝑ̄m tria facit.primo premittit quandā diſtinctionē ex qua habetur ſolo qōnis.ſcō declarat mēbra iſtius diſtinctiōis applicando ad ſolonē qōnis.tertio ꝯcludit ſolonē declarata.ſcđa ibi.(Virtus aūt.) tertia ibi.(Infinitū igitur.)

¶ Dicit ꝓmo dicamus igit dꝛeuiter q; infinitū dr̄ duob⁹ modis.vno mō dr̄ virtus infinite actionis z paſſionis in ſpecie.i.ouratione:eſt tamē finita in ſe.vz.in vigore.

¶ Virtus aūt infinita in actiōe ipſa:aut paſſione nō exiſtit in corpore: ſiue fuerit celeſte ſiue generabile z corruptibile: hoc eniz nō accidit corpori niſi ꝑz qđ eſt corpus ſiſ nitū:z tō orbes mouēt z mouenk i tpe: virtutes ℣o infinite in actiōe aut paſſione i tpe eſſe neceſſariuz eſt in corporib⁹ celeſtibus: paſſione aūt qz ſimpliciter ſunt ſimplicia: actione vero qz ſue forme nō cōſtituunk ꝓ ſuū ſubiectuz:z vtrunq; eſt impoſſibile in corporibus generabilib⁹ z corruptibilib⁹: quia ſunt compoſita ex materia z forma.

¶ Declarat membra iſtius diſtinctionis applicādo ad ſolutionem queſtionis dī.q; virtus infinita ꝑm ſe in actione aut paſſione.ſ.infinita in vigore nō exiſtit in corpe aliquo nec celeſti nec generabili nec corruptibili:qr nō cōuenit hr̄e corpi.ſ.virtutē infinitam niſi corpus eēt infinitū:qđ ē impoſſe vt apparet tertio phy.z ideo dicit q; orbis mouet z mouek in tpe:qr ℔z virtutes finitas ꝑm vigorez: virtutes ℣o in actione z paſſione infinitas in tpe.i.ouratione eē in corporibus celeſtibus neceſſarium eſt paſſionez qz ſunt virtutes in paſſione ouronis infinite:q; corpora celeſtia ſunt ſimplicia:z iō ipſa ſunt corpa que pñt infinitā recipe actionē z motū ꝑm tp̄m:ſed q; ſunt i eis virtutes ouronis finite in actione:hoc pz ex hoc q; ſue forme nō ꝓſtituunt i eſſe p ſuū ſubm:z iō cū ſint forme ſepate nō hñtes ōriū:nec ſubm p qđ ſubſiſtant : pñt agere in infinitū tp̄s. Et ſubdit q; virtūq; iſtoꝝ eſt impoſſe in corporibus gñabilibus z corruptibilibus.ſ.hr̄e virtutes ſinitas in vigore aut ouratiōe actionis aut paſſionis:eo q; generabilia z corruptibilia ſūt cōpoſita ex mā z forma. iō neceſſitate corrūpunk:q̄re nec agere pñt nec pati p tp̄s i. finitū:nec actionē infinitā habent in qualitate actionis.

¶ Infinitū igit eē i vigore cuiꝰ cā eſt corpꝰ ℔z qđ eſt corpus eſt ipoſſe in corpibus ſiue in celeſtibꝰ ſiue alijs ſiſinitū eē:ſiſinitū ℣o in tpe eſt neēe eſſe in corporib⁹ celeſtibꝰ ex diuerſitate motoris z moti i eis a corporib⁹ gñabilib⁹ z corruptibilib⁹:z eſt ipoſſe i corporib⁹ gñalib⁹ z corruptibilibus:qr ℣tutes eoꝝ motiue ſunt māles:z corpora ſua: q̄ mouenk ab eis cōponūk ex mā z forma.

¶ Cōcludit ſolutionē ſuam declaratam dī.q; infinitū in vigore cuius cauſa eſt corpus ℔z q; corpus eſt:eſt impoſſibile.ideſt

bſſe.ideſt virtutem eſſe infinitam in vigore:cuius virtutis corpus ſit cauſa.ſ.ſubiectiua.ideſt que ſit forma alicuius corporis:z hoc ſiue ſit corpus celeſte:ſiue aliud qōcūq;:q; omne corpus eſt finitum:ideo eſt impropotionatum actiōi virtutis infinite:ſed virtutē eſſe infinitā in ouratione in corporibus celeſtibꝰ eſt neceſſariū:ꝓp diuerſitatem que eſt inter corpora generabilia z corruptibilia: tā ex parte motoris:q̄z ex pte moti.vz qr motorē celo nō cōſtituit in eſſe ꝑ motū:z motū eſt ſubiectū ſimpler nō cōpoſittī ex materia z forma:z eſt impoſſe eſſe infinitam virtutem in ouratione in corporibus gñabilibus z corruptibilibus:qr virtutes eoꝝ motoꝝ ſunt materiales.ſ. conſtitute in eſſe per ſua ſubiecta:corpora etiam que mouenk ab eis ſūt cōpoſita ex materia z forma: qr motor in eis nō dat eē motori:ideo qr de neceſſitate corrūpuntur non poſſunt in infinitum tempus mouere:nec moueri.

¶ Corpora igit celeſtia z generabilia:z corruptibilia cōueniunt in hoc:q; actio z paſſio exiſtētes in eis ſūt finite i ſe:z ꝑ hoc mouētur in tpe:z ſūt q̄dā velocioza qbuſdam cū hoc q; virtutes eoꝝ motiue nō ſunt māles:qz recipiūt ex modo iſto receptionē ſinitā in tempore:non receptionē infinitam.

¶ Concludit cōuenientiā z differentiā inter corpora celeſtia:z generabilia z corruptibilia.v.igit corpora celeſtia z gñabilia z corruptibilia ꝯueniunt in hoc:q; actio z paſſio.ideſt virtutes actiue z paſſiue exiſtentes in eis ſunt finite in ſe ſcilicet vigore:z ꝓpter hoc mouētur in tempore:z quedam mouentur velocius quibuſdam: ꝑm q; in maiori ꝓportione virtus motiua excedit ſuum mobile:z ſtatim ſubiungit:cum hoc q; virtutes motiue eorum corporum celeſtium non ſunt materiales:z ideo recipiūt finitatem in vigore.virtutes autem generabilium z corruptibilium ſunt materiales.ideo nullam infinitatem recipiunt nec in ouratione:nec in vigore.

¶ Et nō ſeqk ex hoc q; in corpore celeſti eſt virtus finita in ipſa actiōe z paſſiōe: vt i eo ſit virtus finita in tpe:nec ſequit ex hoc: q; ſi virtꝰ finite actiōis z paſſiōis eſt: vt ſit corpus poſſibile vt corrūpak:aut vt ſit ꝓpoſitū ex mā z forma:poſſibilitas.n.nō dꝛ eē niſi ex hoc q; virtꝰ finita i tpe:ſit z ſit cōpoſitū.

¶ Excludit quaſdaz obiectiones que poſſunt fieri ei:priꝰ ponit obiectiones excludendo.ſecūdo oſtēdit qūo nō cōcludunt ibi.(Et eſt manifeſtū.) ¶ Primo dicit q; ex hoc quod nos dixim⁹.ſcz q; in corpore celeſti ſit virtus finita in qualitate actionis z paſſionis.i.in vigore non ꝓpter hoc ſequitur q; in eo ſit virtus finita in tempore: lz forte aliquis poſſet credere:nec ſequitur propter hoc q; virtus eſt finita in vigore vt corpus illius.ſ.celeſte ſit corruptibile:aut compoſitum ex materia z forma:qz poſſibilitas eſt tm̄ ex hoc q; virtus ſit finita in tempore:z ſit compoſitum.non autem ex finitate virtutis in vigore.

¶ Et mānifeſtū q; ſi ponerem⁹ corpꝰ celeſte cōponi ex materia z forma: ſegtur in ipſo eſſe virtutē finite actionis z paſſionis in tē pore. Et eſt manifeſtū q; ſi in corpore cōpoſito ex mā z forma eēt virtus ſiſinita in tpe: ſequerek in ipſo eſſe virtutē ſiſinitā i ipſa actiōe:aut paſſione. Et eſt impoſſe qđ intulit Ariſto.ex ꝓportione virtutum: quibus mouentur corpora celeſtia in tempore.

¶ Declarat predicta:z ꝓio declarat q; ſi corpus fuerit cōpoſitū ex mā z forma: ſequit ipſum hr̄e virtutez finitam in ouratione:z ſecūdo declarat:q; ſi corpus hz virtutem finitā in vigore:nō ꝓp hoc ſequit ipſum eſſe cōpoſitū ex mā z forma.tertio ex oīb⁹ ꝑdictis recapitulat ſolonē predicte qōnis.ſcđa ibi.(Et eſt manifeſtū.) z⁹ ibi.(Modus aūt receptionis.) ¶ Primo dicit: manifeſtū eſt q; ſi poſuerimus corpus celeſte cōpoſitū ex mā z forma. ſequit ipſum habere virtutē finitā in ouratione: q; oē cōpoſitū ex mā z forma eſt corruptibile:oē aūt corruptibile de neceſſitate corrūpet:vt ꝓbat ꝓpoſitū.z mū. q̄re oē cōpoſitū ex mā z forma eſt finite ourationis. ¶ Et ſi diceret aliquis q; ſi i corpe cōpoſito ex mā z forma eēt virtus ſiſinitā in tpe:ſequeretur in ipſo eſſe ℣tutē infinitā in q̄litate actionis z paſſionis.i.infinitā in vigore:qđ eſt impoſſe.ſ. q; in aliquo corpe ſit ℣tus infinita in vigore:z hoc ipoſſe intulit Ari.poſſe ℣tutū mouentiū corpa celeſtia in tpe determinato:qz ſcz cuiuſcūq; motus celeſtis quātūcūq; tardi ad motū diurnū:qui eſt velociſſimus alioꝝ:eſt ꝓportio ꝺterminata:quare nō eſt poſſe ℣tutē celeſtē eſſe vigoris infiniti. ¶ Nota q; tam mā q̄z forma finite ſunt z limitate in actiōe z in paſſiōe z in tpe:z ideo qđcūq; fuerit cōpoſitū ex mā z forma māli erit finite ourōnis. ¶ Intelligendū q; ſi aliqđ corpus ꝓpoſitū ex materia z forma hr̄et ℣tutē ſiſinita in ouratione:hr̄et virtutē infinitam in vigore:cuius rō eſt:qz cōpoſitū ex mā z forma eſt corruptibile.ſi ergo ꝑmanet tpe infinito cū corrūpēs ꝓmouetur.ꝑ in ſiſinitū ſua ℣tus reſiſtit corrūpenti:hoc aūt non eēt niſi in ſiſinittū ſua ℣tus excederet ℣tutē corrūpētis:z nō in aliq̄ ꝓportione determinata:cū corrūpens cōtinuetur nō ſoluꝫ idē numero ſed idē in ſpē:neceſſe erit ℣tutē illius corporis eandē debilitari in tm̄:q; excederet a corrūpente:qz in reſiſtendo ſemp aliquomō debilitarēt z corrūpet:q̄re ſequit ſi corpus cōpoſitū ex mā z forma hēat virtutez ſiſinite ourationis:q; habeat infinitam virtutez in vigore:z quia hoc eſt impoſſibile.ergo z primum.

¶ Et ē manifeſtū q; ēt nō ſeqk ex hoc q; corpus recipit paſſionē ſiſinitā i ſe nō i tpe: aut recipit actionē ſiſinitā in ſe ſiſinitā in tpe:vt ſit cōpoſituz ex mā z forma:ſicut ſequitur hoc qñ actio aut paſſio fuerit ſiſinita in tpe: ꝓmū eni cōtingit ei ꝑm qđ eſt corpus tm̄: ſcōm aūt ꝑm qđ eſt corpus compoſitum.

¶ Declarat q; ſi corpꝰ hēat virtutē ſiſinitā i vigore:pp hoc nō ſeqk ipm cōpoſitū eſſe ex mā z forma:z dicit q; manifeſtū eſt:q; ex hoc q; corpus recipit paſſionē ſiſinitā in ſe. ideſt hz virtutē paſſiuā ſiſinitā in vigore:nō finitā in tpe.i. in ouratione:vt ſit cōpoſitū ex mā z forma:ſicut ſeqr̄tur hoc ſi actio z paſſio eēnt ſiſinite in tpe:qr ꝑmū cōuenit corpori ℔z corpꝰ.ſ.hr̄e virtutē ſiſinitā in vigore:z ideo tam oīa corpora cōpoſita q̄z nō cōpoſita ex mā z forma in hoc cōmunicant:ſed hr̄e virtutē ſiſinitā in ouratione cōuenit corpori inquantū eſt cōpoſitū ex mā z forma:z propriuz eſt compoſitis habere ſiſinitum eſſe ourationis.

¶ Modus aūt decepciōis i hac qōne: z qđ fecit Ariſtotelē putari ꝺicere ſibi eſt equocatio iſtoꝝ duoꝝ nominū ſiſinitū z ſiſinituz qm̄ cū nō diſtinguiꝝ ſiſinitas z ſiſinitas cōtingentes ex tpe a ſiſinitate z ab infinitate cōtingentibus ex actione z paſſione ꝓtingit iſta

ambiguitas: & ex hac finitate: i q̄ cōueniūt corpa celestia & mālia: declarauit vniuersaliter oē corpus eē finitū: nō ex finitate accidente corpori: ex hoc q̄ ē ex materia & forma: & ex hoc abscidenf dubitatões ꝺ Ari.

¶ Recapitulat suā solutionē dicēs: q̄ modus deceptiōis in ista q̄one est equocatio duoꝝ istoꝝ nominū. s. finitū & infinitū: q̄ cū nō distinguit finitas & infinitas: que ptingūt ex tpe a finitate & infinitate in vigore cōtinget ista ambiguitas in sermonibus phī: cū q̄libz dicat ℣tutes celestes esse finitas: q̄libz infinitas. Et subdit q̄ de ista finitate in qua conueniunt corpora celestia cū generabilibus & corruptibilibus in vigore declarauit Ari. omne corp⁹ esse finitum: non ex finitate contingenti corpori ex hoc q̄ est compositum ex materia & forma: que est finitas in duratione: & per istam distinctionem tolluntur omnes dubitationes Aristote.

¶ Et pōt aliq̄s dicere: q̄ cū oē corpus agit p aliqd: & patiť p aliqd: necesse est vt oē corpus sit compositū ex materia & forma.

¶ Mouet aliā questionē: & diuidit in tres ptes. ℏmo ponit q̄nē arguens ad vnaz partē. scōo soluit ibi. (Ad hoc dicamus.) Tertio ex sua solone infert conclusiones ibi. (Et ex hoc videť.) ¶ Primo inquit q̄ aliquis posset dicere q̄ oē corpus eēt cōpositū ex mā & forma: q̄ oē corpus agit p aliquid sui: & per aliqd patitur: illud vero per q̄d agit est forma: & per q̄d patiť ē materia: vt patet scōo de gñatione: quare omne corpus compositū esset ex materia & forma: & per cōsequens celum: q̄d videtur esse cōtrarium ei: quod declaratum est in precedentibus.

¶ Et ad hoc dicam⁹ hoc eē vez. s. q̄ corporū quoddā est cōpositū: ita q̄ forma nō ꝓstituiť p mām: ita q̄ materia est subm tātū: & nō materia: cuiꝰ eē sit in potētia. s. corpus celeste. Et q̄dā est cōpositū ex materia: q̄ ē in potētia: & forma: q̄ cōstituitur per mām scz corpora generabilia & corruptibilia.

¶ Soluit dicēs: dicamus ad hoc q̄ est verum. s. oē corpus esse compositū ex materia & forma: sed de numero corporum quoddā est cōpositus: cuius forma non constituitur in esse per mām: & supple non dat esse mā: ita q̄ materia eius est subm: nō mā cuius eē sit in potētia: & actū essendi recipiat a forma: & hoc est corpus celeste: aliud est corp⁹ q̄ est compositū ex materia & forma: que materia est in potentia ad actū essendi: & forma eius cōstituit in esse per mām: & illa sunt generabilia & corruptibilia. Et ita pz q̄ tam celestia q̄z inferiora sunt cōposita ex mā & forma: sed diuersimode: q̄ actio arguit formā: & trāsmutatio mām vt dicit Cōmēta. octauo metaphy. & ideo alia & alia actio & transmutatio arguit aliam: & aliam formā & materiam.

¶ Et ex hoc vī: q̄ corpus dī de eis equoce & q̄ eternū & nō eternū nō ꝓueniunt in aliquo oino. Et hoc appet ēt ex hoc q̄ corp⁹ celeste nō datur ei subiectū: nisi pp motum localē tātū. Corporibꝰ autē generabilibus & corruptibilibus datur materia pp generationē & corruptionē: forma aūt datur eis pp actionē: sed differūt: q̄ in altero est infinita in tēpore: & in altero finita: & iō illa sūt non materialia: & ista sunt materialia: ℏm hoc igitur habet itelligi hec q̄ō: quā ignorauī diu ante longam perscrutationem.

¶ Infert quasdam cōclusiones dicens: q̄ corpus vel corporeitas dicitur de celo & istis inferioribus equiuoce: ꝙ cum corruptibile & eternū nō conueniant in aliquo omnino: ex quo enim differunt tam ex parte forme q̄z ex parte materie: que sunt principia essentialia rei: non possunt habere in aliquo similitudinem omnimodā. ¶ Ex hoc etiam apparet bene: q̄ corpus celeste non dicitur habere subiectum ꝓpter aliud nisi pp motum localem tantum: q̄ suum subiectum non est in potentia nisi ad vbi: corporibus aūt generabilibus & corruptibilibus datur mā ꝓpter generationē & corruptionē: q̄ supple eoꝝ mā est in potentia ad actū essendi: sed forma datur eis. s. vtriq̄ tam celo q̄z generabilibus & corruptibilibus propter operationem. differunt tamen q̄ in corpore celesti est forma infinita in tēpore: in corruptibilibus autez est forma finita in duratione: & ideo corpora supple celestia nō dicuntur materialia: ista vō generabilia & corruptibilia dicuntur materialia. ¶ Et subdit ℏm hoc oportet intelligi ista questio quā ignorauī diu ante longaz perscrutationē.

¶ Dubitari pōt & hoc q̄d Cōmentator dicit: q̄ in celo non dicitur esse subiectū vel materia: nisi ꝓpter motum localem tantum. Videtur etiam q̄ debeatur sibi subiectum ꝓpter accidentia alia: que sunt raritas & densitas & illuminositas: que non possunt esse nisi in subiecto materiali. ¶ Et potest dici q̄ Cōmētator intendit hic per subiectum materiam: que solum est in potentia ad vbi. quia hic comparat materiam celi ad materiā generabilium & corruptibiliū: modo in celo non est aliqua potētia nisi solū ad vbi: & non sit potentia ℏm totum celū: & ꝛz in celo sint aliqua accidentia: nō pōt tamē subm celi intelligi in potentia ad illa: quia potētia intelligiť ꝓ transmutationes: vt patet ℏmo phȳsicoꝝ. In accidentibus vero celi per se nō est transmutatio nec intēsio nec remissio: q̄re subiectum eius non potest dici in potentia ad illa alia accidentia. ¶ Q̄ō si quis instaret de lumine: quia ad lumē videtur esse transmutatio. ¶ Dicendū q̄ ista transmutatio non est in toto celo. sed in parte: & ex hoc non pōt attribui materia toti celo: & etiā est trāsmutatio q̄ sequiť motū localē: & etiā est trāsmutatio corporalis in re qualitatū illa que arguit potentiaz materie: quare per accidentia alia a motu locali non dicit celum habere materiaz. Sequiť rubrica: quū aūt declaratū fuit &c. ¶ Capm. liij.

Quam autē declaratū fuit ab Arist. q̄ motus celi est primus motus: & ex hoc fuit declaratuz q̄ motus est in moto: segk ex hoc vt hoc q̄ō mouetur hoc motu sit eternum. Si enī eēt generabile & corruptibile: tūc motus eius nō esset primus motus. Et cuz consideraret res possibiles in motu eiꝰ & quiete: fuit necesse etiā pp hoc: q̄ motus eiꝰ eēt primꝰ añ oēm motū aliū: & vt motꝰ eius sit eternꝰ.

¶ Postq̄z Cōmētator determinauit de corporibus celestibus ℏm se. hic primo determinat de motoribus celorum appropriatis. secundo determinat de motore primo. tertio reddit ad declarandū de natura corporis celestis inhabitudine ad primum motorem: vt ex hoc cōpleatur scia de celo & de eius motoribus. secūda ibi. (Et cum considerauit de virtutibus.) Tertia ibi. (Demonstratiō.) Circa primum

primū tria facit. ℏmo premittit q̄daz valentia ad declarādū nām motoꝝ appropriatoꝝ. scōo illā nām ōtermiat ibi. (Et cū declarauit ista.) ¶ Dicit q̄ ꝓ q̄ cū fuerit declaratū. 8. phȳ. q̄ motꝰ celi est motꝰ ℏmus: & cum fuerit hoc declaratū tertio phȳ. q̄ motꝰ est in moto vt in subo: sequiť ex his duab⁹ ꝓpōnib⁹ q̄ illud q̄d mouet hoc motu. s. ipsum corpus celeste est eternū: q̄z si ipsum celū esset generabile & corruptibile eius motus nō eēt ℏmꝰ. ¶ Et subdit q̄ quū Aris. cōsiderauit res. s. possibiles in motu celi & gete: necesse fuit ꝓp hoc q̄ motꝰ eius est ℏmus añ oēm aliū motū: vt eius motus sit eternus. ¶ Notandū vt declarat Cōmēta. 8. phȳ. q̄ si eēt celū gñabile & corruptibile. ita q̄ de nouo fuisset: sequeret q̄ motꝰ ei⁹ nō eēt ℏmus: q̄ nullū corpus pōt gñari de nouo gñaliter loq̄ndo nisi p motū & trāsmutationē: & nō solū ꝓ trāsmutatiō nē facta in ipso: ꝛz etiā in gñante q̄ gñat de nouo illō: q̄d q̄libz nō gñabit nec ntiero nec spē. si igiť celū d̄ nouo fuit generatū trāsmutatio fuit facta in subiecto gñato: cū ℏm philosophantes ex nihilo generari nō potuit. Fuit etiaz transmutatio in generāte: cū de nouo ꝓdurit effectū quē prius non ꝓdurerat: & sic isti motꝰ fuerūt ante motum celi: quare sequiť q̄ si celū esset generatū: motus eius non eēt primus: q̄re er oppositō ꝓtius infertur oppositus antecedentis. s. q̄ si motus eius ℏmus est: ipm est eternuz.

¶ Et cū declarauit ista. s. hoc corp⁹ eē eternū & motuz: perscrutabatur prio de motu celi: & iuenit illū moueri a ℣tute nec graui nec leui: & q̄ ois virtꝰ grauis aut leuis existit i corpe gñabili & corruptibili & i nā gñabili & corruptibili: aut aia si fuerit cum hac materia: neēe fuit vt hec virtus: q̄ nec ē gravis nec leuis sit i corpore simplici: & ipaz ñ hr̄e subiectū nec ℑriū: & vt sit aia necessario ñ admixta māe: ꝛz aia corporiz eterni: ista vt ista aia sit nō abstracta a corpore: & cū hoc separata ab ipso: inquātū hoc corpus non indiget ipsa: q̄ est ꝑmanēs ꝓ se: sicut est di spō de aialibus: q̄ sūt cū virtutib⁹ naturalibus. Et vt ista aia sit in eo: nam oē motum ex se mouetur per virtutem existentē in eo.

¶ Declarat nām motoꝝ appropriatoꝝ. Et ꝑmo ostendit hmōi motores eē aias nō materiales: sed separatas quātum ad esse: cōiunctas vero suis mobilibus quantum ad operationes. scōo ostendit quales sunt ℏm suas essentias ibi. (Et cū cōsideravit.) ¶ Primo dicit q̄ cū Ari. ꝓsideravit ista q̄ dicta sunt de corpore celesti. s. ipz eē eternū & motū eius icepit perscrutari in. 8. phȳ. de motu eiꝰ: & invenit istū motū fieri a ℣tute nec graui nec leui. i. a forma quā sequiť: vt grauitas & leuitas: supple dicantur forme aut simul grauitas aut leuitas sūt a nā gñabili & corrupti bili. i. a forma māli in mā: que est generabilis & corruptibilis: & hoc supple si grauitas & leuitas: supple non dicūtur forme: sed qualitates cōmunes formis i materijs: aut grauitas aut leuitas ab aia. Si autē fuerit mālis exīs in mā generabili & corruptibili: corpus igiť celeste cum non sit generabile & corruptibile: necesse est motū eius fieri a virtute nec graui nec leui. ¶ De ista rōne tū ponit maiorē in ſra: sed dat minorē itelligere & cclusionē p hoc q̄ō sequiť. Subdit enīz q̄ necesse est q̄ hec ℣tus que nec est grauis nec leuis sit in corpore simplici: & q̄ ista virtus vl forma nō habeat subm: per q̄ō vz cōstat in esse: nec contrariū a quo. s. corrumpať: ex quo enim vtus grauis & levis est in corpore gñabili & corruptibili: cōsequens est q̄ corpus q̄ nō est generabile nec corruptibile habeat virtutem nec grauē nec leuē: & ita necesse est: q̄ illa ℣tus q̄ mouet celum sit anima non admixta materie: sed anima corporis eterni: & ita necesse est q̄ ista aia celestis non sit separata a mobili suo nec subiecto: nec loco: & cuz hoc q̄ ipsa sit separata ab eo: quantū ad esse: co. s. q̄ corpus celeste non indiget aia ad suū esse: sed est per seipsuz ex mā nō recipiens esse ab ipsa aia: sicut corpa alia aliū inferiorū recipiunt esse a suis virtutibus mālibus. i. a suis formis vel aiabus: & ita aia celestis nunq̄z separaťa a suo mobili: licet sit absoluta in esse: sed semp est i suo mobili: q̄ omne q̄d mouet ex se: mouet p virtutē existentē in ipso: cū igiť celum maxime mouet ex se. q̄ virtus mouens ipsum effective in ipso existit. ¶ Nota q̄ de numero graduū & leuiuz: quedam sunt simplicia: & quedā mixta: in simplicib⁹ corporib⁹ gravitas & leuitas videbantur esse forme ſbales: eo q̄ mediantibus eis mouentur ad loca ꝓpria cum extra ipsa fuerunt: & nō q̄litates cōsequentes formas ſbtā tiales: sed gradūū & leuiū mixtoꝝ quedaz sunt animata: quedā inaiata: & quocūq̄ mō fit semper gravitas & leuitas sunt qualitates generabilium & corruptibilium.

¶ Et cū considerauit in istis virtutibus declaratum fuit ei ipsam esse virtutem appetitiuam de virtutibus anime tantum.

¶ Oñdit naturā motoꝝ appropriatoꝝ quātum ad suas essentias: dicens q̄ cum cōsideravit Aristo. naturā istoꝝ motoꝝ appropriatoꝝ: notū fuit ei ℣tutes eē appetitiuas tantū. ¶ Notandū sicut dicit Cōmentator octauo metaphysice operatio arguit formā. cū igiť in ℣tutib⁹ corporū celestium apparet operatio appetitus. ideo appetitꝰ primū mouens in moto dicit tertio de anima. & Cōmentator. 12. metaphy. q̄ de virtutibus anime solū ℏnt itellm & volūtatem: idem etiā intelligit hic: ꝛz non dicat de intellectu q̄ hic intendit ꝓ appetitū voluntatē: q̄ sequiť intellecta.

¶ Et cum considerauit de virtutibus appetitiuis celestibus: vidit eas moueri ad appetibile nobilius ipsis.

¶ Determinat de motore primo: & proponit q̄ ꝓter motores appropriatos est alius motor nobilioꝝ eis. secundo determinat illum motorem esse nobiliorem & perfectiorem eis ibi. (Et cum cōsideravit.) ¶ Primo dicit q̄ cū ꝑhs primo considerauit in istis virtutibus celestibus appetitiuis: vidit eas moueri ad aliud appetibile nobilius ipsis: cū mouens nobilius sit motor: & agens passo: ꝛz appetibile mouet ipsum appetitum. ergo ipsuz appetibile nobilius est ipso appetitu: & ideo appetibile mouet scōz nobilitatem in ratione boni: ita q̄ nihil est appetibile: nisi bonum vel simpliciter vel bonum apparens. vnde si appetitus intellectiuus fuerit cōiunctus magnitudini & sensui: appetibile quandoq̄z erit bonum apparens & nō simpliciter: eo q̄ in tali appetitu potest error contingere. ꝛz si appetitus intellectiuus fuerit separatus: tunc eius appetibile est bonū simpliciter: & hoc appetibile necessario nobilius est ipso appetitu: q̄ appetitus ordinatus nūq̄z tendit in vilius se: sed semper in nobilius: ex quo apparet q̄ appetibile: q̄d mouet virtutes celestes: est nobilius eis.

¶ Et cū cōsiderauit ō virtutib⁹ appetitiuis celestibus: iuenit eas eē finitaꝝ potentiaꝝ. Et cū ꝓsiderauit in cōtinuatiōe motus eoꝝ fuit ōclaratū ei q cā cōtinuationis motus earū nō est ista virtus qua mouenť: ſz illud qō largiť eis ꝓtinuationē ē illō appetibile.

¶ Ostendit illum motorē esse nobiliorē alijs: ⁊ pfectiorē eo q ipse est cā ꝑpetuitatis ⁊ ꝓtinuitatis motꝰ: ⁊ alij ad hoc nō sufficiunt. ſcḋo oñdit ipsum esse nobiliorē ⁊ perfectiorē: eo q est causa in esse nō solū ipsi motui: sed etiam oibus alijs entib⁹ ibi. (Et fuit ꝺclaratū.) ¶ Circa ꝑmā tria facit. ꝓmo ostendit motorē esse sufficientē cāz ⁊ pmā cōtinuitatis ⁊ ꝑpetuitatis motus. ſcḋo oñdit nām isti⁹ motus ſm se. tertio recapitulat omnia supradicta: vt etiā oñdat qualr Ari. cōpleuerit scientiā ꝺ celo. ſecūda ibi. (Et q cōtinuatio nō ꝓuenit. tertia ibi. (Et cū ꝓsidera/uit.) ¶ Primo dicit q cū Ari. ꝺterminauit de istis vtutibus appetitiuis. ſ. in motorib⁹ ꝓpriatis ſuenit eas esse finitaꝝ potentiaꝝ: ⁊ hoc quū ꝺterminatā ꝓportionem virtutis habeāt ad sua mobilia que sunt finite ḋgnitatis. ¶ Et cū cōsiderauit in cōtinuitate motus quē faciūt ille ſtutes: q: vz est motus cōtinuus ⁊ perpetuus: fuit ei manifestū q cā cōtinuitatis motus ꝓprie non est illa virtus que sit cā motus effectiue: nulla.n. istarū virtutū appetitiuarū que est effectiua motus sufficit ad cāndū motuꝫ cōtinuum ⁊ ꝓprie nobilius eis. ¶ Notandū est q finita virtus in quātitate actionis non pōt esse ꝑ se absq; alio ꝓncipio causa motus eterni: q: qō ꝑ se non pōt esse ens absolutum ab alio. ita q sit ꝓncipiū: nō pōt esse p se sine alio cā motus eterni: eo q essentia rei ꝓuo naturaliter est sua actione: sed nulla de virtutibus appetitiuis celi ꝑ/ut est ꝓncipiū est ens absolutū ab omni alio oino: eo q est finite virtutis in vigore: ḋre ⁊ē. ⁊ iō sicut ē de suo vigore: ita erit ꝺ sua ꝺuratione: sicut dictuꝫ est supra ꝺ celo ⁊ mundo: nisi esset aliud ꝑ qō est: a quo hz tanḋ a fine ꝺurationē ꝑpetuā: quare ꝺ nullis ſtutibus appetitiuis celi pōt esse q sint cā sufficiens ꝑ se perpetuitatis motus. ¶ Jtē illō ꝑ qō aia est: vt iaz tactū est supra: magis est: er quo eni mouet ꝑ aliud necesse est vt ſm disꝑ/nem illius: ꝑ qō mouet moueat. ita q si illud ꝑ qō aliter se hz vno ipe q̄z alio ꝺficeret ei: ꝺficiet ⁊ motꝰ: ⁊ hoc est qō Cōmēta. ḋcit. 12. meta. q motores celestes pñt sp mouere ⁊ non mouere: pñt eni semp mouere si illud ꝑ qō mouent nō fuerit receptibile transmutationis alicuius motus: cuiuscūq; sit trāſmutatio: sed pñt nō mouere semp si illud ꝑ qō mouent fuerit trāsmutabile aliquo mō: minor declarata est supra. ſ. q motores ꝓpriati: qui sunt ſtutes appetitiue mouent ꝑ aliud. quare manifestū est q pñt cāre motū ꝑpetuū. Adhuc ḋcō q si primus motor est cā in esse motus: vt apparebit infra: sequit q sit cā in cōtinuitate motus: q: nō est in continuatione: vt infra ḋcet p Cōmē. ¶ Ex his q ḋcīr hic manifeste apparet duo esse ꝺ intētione Cōmēta. ꝺ qb⁹ marime aliq ꝓsueuerūt ꝺubitare. ꝓmū ē q ꝓmū ꝓncipiū nō mouet in rōne cāe efficientis: ſz soluz in rōne finis. ḋcit eni hic q ꝺclaratū fuit ab Ari. q cā cōtinuitatis motus nō est ulla forma q̄ sit motꝰ: ſz illō qō largiť ei cōtinuationē est illud appetibile. ⁊ ꝑstat hoc appetibile esse primuꝫ ꝓncipiū: qō est aliud a forma ꝓcurrēte effectiue. ¶ 2ᵐ qō hic apparet ex ītētione Cōmēta. est: q ꝓmū ꝓnᵐ est infinitum in vigore: qō est ꝺ eius intētione. Dicit enim hic: q cū Ari. vidit ſtutes appetitiuas corporū celestiū motores ꝓpriatos esse potentiaꝝ finitarum ⁊ vigoris finiti: ⁊ vidit motꝰ eoꝝ esse cōtinuationis ꝑpetuē: iō fuit ei manifestū q cā cōtinuationis motus nō est illa forma q̄ mouet effectiue: sed illud appetibile: er quo sigḋ appet ⁊ intentione eius esse q ꝓmū ꝓncipiū nō est finitū in vigore er quo eni ꝓpriati motores nō sūt cā ꝑpetuitatis motus: q: sunt finiti vigoris: igiť a ꝺstructione consequentis segť q sit ꝓmū ꝓnᵐ: qō est cā ꝓtinuatiōis ꝑpetui motus: qui nō est finitus vigore. Deinde cum ḋcit.

¶ Et q ꝓtinuatio nō ꝓuenit niſi motore ñ moto: segtur q istō mouēs nō ē corꝑ: nec potētia i corꝑe: ⁊ q ē itelligētia abstracta: qō ét ōclaratū ē i libro de aia. ſ. q oē qō est tale: ē itelligētia abstracta: ⁊ qō istud corꝑ celeste intelligit hanc intelligentiā. Intelligere eni trāsmutat ipsū ad istud appetere.

¶ Oñdit q̄lis sit motor ꝓmus ſz se: ⁊ q: ꝺictū est statim q appetibile ꝓp qō est motus est cā continuationis motus: nunc ḋcit q: q: cōtinuatio non ꝓuenit niſi a motore ñ moto: segtur q iste motor a quo est continuatio motꝰ: non est corꝑus nec virtus in corꝑore. sed est intelligentia abstracta: ⁊ hoc ꝺclaratum est in tertio de anima. ſcz q ois forma. que non est in corꝑore: ſz est abstracta est intelligentia: ⁊ hanc intelligentiā intelligit corꝑus celeste. vz ꝑ suum motorem ꝓpriatū: ⁊ hoc est q: intelligere qō corꝑus celeste hz ꝺ ipsa intelligentia abstracta transmutat ipsum ad illud appetibile. i. ꝓp hoc q corꝑus celeste p motorē ſ ꝓpriū intelligit ꝓmū: qō oino separatū est: a quo depēdet: etiā mouet ꝓp illud appetens conseruare ꝑfectionē ⁊ similitudinē: quā hz cū eo. ¶ Nota sicut ḋcit Cōmēta. q: motor qui ꝺat ꝑpetuā cōtinuitatez non est corꝑus: nec poᵗ in corꝑore: ſz est itelligentia abstracta: ⁊ vt ḋcit. 8. phy. ⁊ nō solū intelligit q sit abstractus quia non est virtus mālis: nec consistit ꝑ corꝑus: q: eodem mō motores ꝓpriati sunt abstracti: ⁊ iō cōditio vel nā nō ē ꝓp mouere ꝓmo: ſz sibi cōuenit ⁊ motoribꝰ alijs celestibus: sed intelligit q: motor ꝓmus est oino abstractus. ita q non ē forma mālis nec imersa materie: nec forma abstracta ꝓpriata alicui mobili: ſz oino ē abstracta: ⁊ ita ꝑ hoc ꝺffert a motoribus ꝓpriatis: qui ſz sint abstracti er se: sunt tñ cōiuncti ꝑ opationem ⁊ ꝓpriati ad ꝺterminata mobilia. Et ex hac consideratione oportet hmōi motores plures opinari: ⁊ videť q: quid ḋcitur ꝺ motoribus abstractis in esse solū q ḋcat ꝺ ꝓmo q est absolutꝰ simpliciter ⁊ econuerso. ſz nō ē ita: est eniz ꝺceptio ſm quid ⁊ simplr: ⁊ ideo Cōmenta. ſepr motores ꝓpriatos ponit in corꝑoribus celestibꝰ ꝓp motum celi vel ꝺsiderium celi: vt supra ḋctū ē in qōne quadam. ¶ Nota q ꝑ motorem ꝓpriatū intelligit ipsum ꝓmum motorē qui ē primus. ⁊ ideo ſm diuersitatem moventiū ꝓpriatur diuersis ordinibus: ⁊ sūt diuersi gradus intellectus eius: ſz in seipsum ꝓmum sit vnū oibus modis ⁊ simplr: q: vt Cōmētator ḋcit. 12. metaphy. nō ē idē qō ꝺ ꝓmo ꝓncipio intelligit motor ꝓmi mobilis cū eo qō ꝺ ipso intelligit motor saturni ⁊ intellectus: qō est idem quantū ad essentiā: ⁊ hoc ideo est q: isti motores ꝓpriati ꝺfferunt in ꝑfectione ⁊ in esse vt Cōmentator ḋcit secundo celi ⁊ mundi.

¶ Et cōsiderauit etiā ō cā eternitatis celi: ⁊ ꝺclarauit in vltimo ꝓmi celi ⁊ mūdi in eo nō potētiā existere oino: ⁊ ꝺclarauit ét de ſtute: q̄ mouetur celū localit. ſ. aia appetitiua ipsā nō habere materiā: nisi materiaz q̄ est in potētia in loco tñ. Cuz igitur sciuit has tres

has tres cās cōpleuit sciam ꝺ celo. Et est ꝺclaratū ex hoc toto qō ḋcit ét in scḋo celi ⁊ mundi. ſ. q si in celo essent plures stelle aut maiores aut minores cessaret motus eius ⁊ sic cessaret cōtinuatio motus. Motus eni est necessarius in cōtinuatione.

¶ Recapitulat ꝑius ꝺicta ḋcens: q cū Ari. cōsideraūit in causa eternitatis celi: ⁊ ꝺterminauit in fine ꝓimi celi ⁊ mundi q in celo non est potentia ad non esse. ſ. q: ipsum ſm se est ingenerabile ⁊ incorruptibile: ⁊ ꝺclarauit etiam ꝺ virtute qua mouetur celum localiter q nō hz materiam cui ꝺet esse: sed solum subm cui ꝺat motuꝫ: quū sciuit istas res causas cōpleuit sciam ꝺ celo: ⁊ intelligit ꝑ tres causas subm celi: qō est quasi quita essentia ⁊ motorē ꝓpriatū qui ḋcitur virtus appetitiua eius: ⁊ hec duo remanent: ⁊ tertia cā est motor primus qui est mouens appetibile: qō est oino ī mobile abstractū: ⁊ quo ꝓius loquebatur: ⁊ subḋit q hoc totū ꝺclaratū fuit prius ex illo qō ꝓbs ḋcit scḋo celi ⁊ mundi: q si in celo essent plures stelle vel maiores vel minores: cessaret motus eius: ⁊ ꝑ ꝓns continuus non esset in cōtinuatione. ¶ Notandū est ꝑ hoc qō ḋcīť. ſ. qō si in celo eēnt plures stelle vel maiores vel minores ⁊ē. cessaret motus eiꝰ intelligiť ꝺ duabꝰ causis ꝓdictis. ſ. ꝺ ipso celo: ⁊ motore ꝓpriato: qui est anima eius. Nam ex ꝓportione ne ꝺterminata istius motoris ꝓpriati ad suū mobile ꝓbat ꝓbs q si essent plures stelle vel maiores cessaret motꝰ vel nō fieret in eaḋ velocitate: qua fit motus. Et ꝛplicite ꝺat intelligi tertia cā: q̄ est primus motor: ⁊ illa ꝺicta cā ꝺclarata ē a ꝓbo. 8. phy. ⁊. 12. meta. Deide. c. d.

¶ Et fuit ꝺclaratū ī oibꝰ istis: q ꝺator cōtinuatiōis motus est ꝺator motus celi. Et niſi ipe eēt ꝺstruerek motꝰ ⁊ si motꝰ ⁊ celū eni est ꝓp motū suū: ⁊ si motus celi ꝺstruerek: motus entiū ifinitoꝝ ꝺstruerek ⁊ sic mūdus. Ex quo verificať q ꝺator ꝓtinuationis motꝰ est ꝺator etiā alijs entib⁹.

¶ Oñdit motorē ꝓmū eē cām oib⁹ alijs. ⁊ ḋcit q: ꝺclaratū fuit ex oib⁹ istis: q̄ imediate supra ꝺicta sunt: q motor q ꝺat motui celi cōtinuationē. ſ. motor primus. ꝺat ét moueri: q: motus est ꝺ gñe successiuoꝝ: ⁊ ideo suū eē cōtinuū ē suū eē. ¶ Ex quo appet q q ꝺat ꝓtinuationē motus ꝺat eē motus: ⁊ niſi ipe q ꝺat ꝓtinuationē eēt: ꝺstruerek motꝰ: q: cū cessaret eiꝰ ꝓtinuatio: cessaret eius esse: ⁊ si ꝺstrueretur motus celi: ꝺstrueret celuz per suū motū: q: vnūqōq; qō hz opōnez ꝓpriā ē ꝑ opationē tāḋ ꝑ finē scḋo ce. ⁊ mū. ḋre ꝺstructo motu celi ꝺestrueret celū vel eēt frustra: ⁊ subḋit q ꝺestrueret motꝰ istoꝝ iferiorū ⁊ p ons entia: quare ꝺestrueret totū. Ex quo apparet eē verū: q motor qui ꝺat motui eē ꝓtinuū: ꝺat eē oib⁹ alijs entib⁹: ⁊ est motor ꝓmus: q: oia habēt esse per ipsum: ⁊ si ꝓmū non eēt: alia nō essent: ⁊ ita oia ab ipso ꝺpendent in esse ⁊ perfectione tanḋ a fine. ¶ Et ex hoc ex ꝑsse apparet modus ſm quē cā ꝓma ꝺat esse omnibus alijs entibus in eternis ⁊ necessarijs ꝺ se ſm intentionē ꝓbi ⁊ eius Cōmēta. q: hoc nō est sicut causa effectiua ⁊ ꝓductiua: q̄ ꝺat esse suo effectui post nō esse: sed sicut ꝑ quē alia sunt: ⁊ sicut ꝓseruās ⁊ ꝓficiens. ¶ Notandū est q ḋcit: si ꝺestrueret motus celi: ⁊ tūc ꝺestruerenť oia iferiora: ⁊ hoc ideo: q: celū nō est solū causa in eē istis iferiorib⁹: sed ét in ꝓseruari. nā sicut apparet scḋo ꝺ gñatione: ⁊ Cōmēta. assumit scḋo celi ⁊ mū. motus solis in obliquo circulo est cā gñationis ⁊ corruptionis: motus āt diurnus est cā cōtinuitatis ⁊ perpetuitatis ⁊ cōseruationis eterne in re nāli: quare ꝑ celum esse cām istoꝝ inferiorū: non solū in esse: sed etiam in conseruari: sed ꝺstructa causa cōseruativa: ꝺstruitur effectus: quare ō structo motu celi: ꝺstruerentur omnia ista inferiora.

¶ Demonstratio aūt: qua vsus in vltimo octauo physicoꝝ. ſ. q virtꝰ ifinita nō existit in corꝑore finito: sive fuerit virtus mālis: sive nō: plures iduxit ad errorē. Et multoties locuti fuimꝰ ꝺ dissolutione qōnis ꝓtingētis i ea: ⁊ similr locuti fuimus ō hoc: qō ꝓtingit ex hoc: q ꝓmū motū ex se ⁊ ex alio est motū ꝑ accidens ꝑ naturā motoris sui: ⁊ hoc intendimus ꝺclarare. Et est manifestū q q ꝺestruit sciam causarū istoꝝ trium quesitoꝝ: non complebitur in eo scia celi.

¶ Redit ad ꝺclarandū ⁊ nā corꝑis celestis in cōparatione ad motorē ꝓmū. circa qō duo facit. ꝓmo ꝓmittit intentionē suā. ſcḋo ꝺclarat itentū ibi. (Perscrutandū.)

¶ Circa ꝓmū ꝓmittit duo: ex qbꝰ elicit ꝓpositū: dicens q demonstratio: qua vsus est Ari. in. 8. phy. ſ. q virtus infinita nō existit in corꝑore finito: sive illa virtus fuerit mālis. sive nō plures duxit in errorem: ⁊ multotiens fuimus locuti ꝺ dissolutione questionis cōtingentis in illa demonstratione: ⁊ intelligit ꝑ demonstrationē ꝺterminatam in mā. ſ. propōnē que assumpta est prius. vz q virtus infinita nō est in corꝑore finito. Et subḋit q similiter locuti sumus ꝺ alio qō sequitur ex illo prius ḋicto. ſ. q ꝓncipiū ex se mouet ex alio ꝑ accns. i. ꝑ aliud. ſ. p naz motoris ꝓpriati. ¶ Scḋo ex hoc statim elicit intētum suū cuz ḋicit: ⁊ hoc intendimus ꝺterminare. ſ. q iō primū motū ex se: qō est celū: est ex alio. ſ. a motore ꝓmo ⁊ hoc p nām sui motoris ꝓpriati. Et subḋit q manifestū est q ꝺestruit sciam istaꝝ triū cārū. ſ. sciam cōtingentiū qōnū circa istas tres qōnes nō cōplebiť in eo scia corꝑis celestis: qō est quinta essentia. ¶ Notandū q ꝑ illa tria cōplebiť scia celi: ⁊ ꝑ motū suū tanḋ ꝑ ꝓpriam opōnē: motus aūt eꝰ est ꝓp suū motorē ꝓpriatū: qui mouet ipsum effective: nā agentia diuina nō agūt niſi ꝓp ītētionē: vt ipse ḋicit scḋo ce. ⁊ mūdi: motores aūt ꝓpriati sunt ꝓp motorē ꝓmū a quo ꝺpendent in esse ⁊ moueri: vt supra ḋictū est. Et quū ꝑdicte scie alicuius nō habeanť niſi ꝑ cognitionē oꝝ cāꝝ vt ꝺ ꝑlo poste. ⁊ ꝓmo phy. ergo scia celi sine his ꝑfecte hī non pōt. ¶ Notandū est q q̄stio: quā ꝓponit ꝑ: ꝺ qua ḋicit plures fuisse ī errorē: quā ipse soluit in pluribus locis' est q si oia ſtus exis in corꝑe est finita. igiť oēs virtutes celestes actiues sūt finite: q̄re nō poterūt cāre motū ꝑpetuū. ¶ Et si ḋicatur q vīus terminās motū ꝑpetuum est infinita: tūc segť q mouet in nō tpe: qō est impoſle. Et in ꝑteipse dissoluit istā qōnē in caplo ſmediate ꝓcēdēti: vbi ostēdit q ſtutes celestes vno mō sūt finite. ſ. in q̄litate actionis: ⁊ alio mō ifinite. ſ. in ꝺuratione: ⁊ eoḋē mō ḋistinguit in scḋo celi ⁊ mūdi: sed solonē magis cōpletā ḋicit ī. 12. meta. vbi ḋicit q motꝰ celi cāť ex duob⁹ motoribꝰ: quoꝝ vnꝰ est ifinite potētie a quo hz eternitatē. ⁊ alꝰ est finitus in vigore: a quo hz velocitatē ꝺterminatā: ⁊ in eāḋ ſmā ꝓcedat ⁊ 8. phy. vbi vult q ꝓmus motor cū sit semꝑiternꝰ nō est finitus nec ifinitus: eo q nō est q̄ntus: nec hz attributionē ad q̄ntitatē ſz vigorē: ⁊ iō segť q mouet in nō tpe q vbi vult: q ꝑpetuas motus sit a ꝑ motore: vel q non idigeat motore ꝑ: ex b q hz motorē: q mouet ipz effective.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Perscrutandū ē de hoc qđ dicūt: q corpus celeste est simplex ⁊ spūale. Intēdunt eni i ipso eē dimēsiones nō in mā: ⁊ iō nō recipit alterationē i qualitatib⁹: nec i suba. Et est sicut dicit Themisti⁹: q sol ⁊ luna ⁊ alie stelle aut sūt forme: idest dimēsiones ñ in mā. i. corpora spūalia: aut hñt materiaz equocā cū istis materijs. Nullus aūt dubitat i hoc q sūt corpora q̄ mouent. Et etiaz nullus dubitat q corpora nō recipiūt alterationē ⁊ trāsmutationē in suba: nisi qz sūt in materia: ⁊ iō inuenit i eis plusq̄ vnum nūero: ⁊ sunt spēs ⁊ genera. Corpora igit celestia sunt corpora absoluta a materia.

¶ Declarat propositū: circa qđ duo facit. ꝓmo ostendit q̄liter celum indigeat motore primo: vel quā habitudinē in suo moueri habeat ad motorē primū. scdo occasione huius mouet quandā qōnē circa naturas corporis celestis: ⁊ eam dissoluit. ibi. (Joānes enī.) Circa ꝓmū adhuc duo facit. ꝓmo ostendit celū adhuc nō hr̄e materiā, ppter. i. eius dem rōnis cum materia generabilium ⁊ corruptibilium secundo ostendit ipsum habere materiam: que est in potentia ad vbi. exquo demonstrat intentū ibi. (Sz cū sicut duo.) ¶ Dicit ergo q cū fuit dictū statim q̄ intendit hic declarare quō ꝓmū motū hz se. s. celū mouet̄ per naturaz sui motoris appropriati. Nunc dicit q perscrutandū est igit & hoc qđ dicunt sapientes q corpus celeste est simpliciter sepabile. i. separatum a materia ⁊ trāsmutatiōe ⁊ ideo est perscrutandū vt sciamus que potentia est in corpore celesti: ⁊ que nō. nam ex hoc apparebit qđ intendūt quidam dicentes corpus celeste esse simplex ⁊ separabile: intendunt eni ipsuz esse dimensiones non in mā. idest corporeitatē sine mā: que est in potentia ad esse. ideo est inalterabile ⁊ intrāsmutabile suba ⁊ qualitate. s. alteratione corruptiua ⁊ subdit q est sicut Themistius dixit: q sol ⁊ luna ⁊ alie stelle sunt forme. i. dimēsiones non in mā. i. corpora spiritualia: aut si habent materiā est equiuoce dicta cū mā istoz inferiorū: ⁊ ꝓbat statiz: qz nullus dubitat in hoc q sunt corpora: qz mouent: ⁊ etiaz nullus dubitat q corpora alterabilia non recipiant alterationē ⁊ transmutationē in substantia: nisi qz sunt in mā que & se est in potētia ad formas diuersas in spē ⁊ numero. iuenit enī i ipsis rebus mālibus plus vno nūero sub vna specie: vt sūt species ⁊ genera. Sed cū corpora celestia sic nō alterant nec transmutant ꝑm suba: nec iuenit in eis multitudo individuoz sub vna specie: igit corpora celestia sunt abstracta a mā ac si argueret sic. Omne qđ habet mām alteratz ⁊ transmutant ꝑm substātiā: corpa celestia nō alterātur: nec transmutat ꝑm substantiā. igit ⁊c. Et huius rōnis ponit maiorē Cōmenta. in littera. ¶ Notādū q corpora celestia dicunt̄ forme ꝓ tanto: qz sunt existentia i actu p seipsa nō per aliā formā dantē sibi esse formaliter: ⁊ qz in alijs actualitas existendi est a forma: ideo alia corpora quodāmō dicunt̄ forme. ¶ Notandū etiā q omne habens mām transmutabile est ꝑm suba: qz materiā cōsequit subiecta potentia: sicut accīs ꝓpriū suū subm: ⁊ iō cū est sub vna forma: ipa etiā in potentia est ad aliā: ⁊ iō māle est trāsmutabile ꝑm suba: ppter hoc dicit Cōm. septimo metaphy. q trāsmutatio fecit scire māz: ⁊ ex hoc est q in malibus inuenit pluralitas individuoz sub vna spē: sed a diuersis numero: eo q materia per dimensiones sibi primo inherentes vniuersaliter diuisibilis est: ⁊ iō cū aliquod agēs per partes diuersas agat eadē formā ꝑm spēm: recipiet in diuersis portionib⁹ māe: vt Com. dicit. 7. meta. ⁊ ita fiūt plā idiuidua sub vna spē. D. c. d.

¶ Sed tn̄ fuit dubiū de eis vtrum habeant materiā per potētiā: q̄ est in eis ad vbi. Oīs enim potentia existit in materia. Sed forte videtur q ista materia habet esse medium inter materiā: que est oīno in potentia: & inter actū purum. s. tres dimensiones: in quibus non est potentia oīno: ⁊ sic potentia habebit gradus: ⁊ materia gradus: ⁊ per hanc potentiam indigent corpora celestia motore: in quo non est potentia omnino.

¶ Oīndit celū habere mām que ē in potētia ad vbi. ⁊ ingrit per modū questionis. vtrū in celo sit mā ꝓr potentiaz que ē in eo ad vbi. ⁊ dicit q sic. quia oīs potentia existit in materia: cum igitur celum habeat potētiā ad vbi. igitur habet mām. ¶ Soluit ⁊ dicit q forte vr̄ q hēat māz sed illa mā hz esse mediū inter mām: que est oīno in potentia: ⁊ inter actū purū: qđ est esse dimensiones. in quibus corporeitas nō est oīno in potētia ad esse: ⁊ ita ista potētia hz gradus: ⁊ mā. s. ilr: ita q quedā est potētia simpler: ⁊ q dā materia simpler: que supple est pura mā ⁊ pura potētia: ⁊ hec est gñabiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ q̄dāest mā ꝑz qđ vt est corpus celeste: qđ solū est in potentia ad vbi. ¶ Et subdit q hoc est ꝓpositū ꝓncipale pp qđ ola alia dicta ab illa parte perscrutanduz igit hucusq̄ induxit: ⁊ est q pp istaz potentiā que est in corporibus celestib⁹ indigent motore aliquo: qui non est in potentia oīno: ⁊ ille est motor ꝑmus. ¶ Notandū qz dicit. (Dubitat q forte celū vr̄ hr̄e mām.) ꝓ tāto dixit forte: sicut dixit supra in isto libello: ⁊. 8. metaphy. qz corpus celeste videt magis habere nomen subiecti q̄z materie: qz materia est proprie in potentia ad formā: ⁊ est verū subm firum forme vt supra patuit: ⁊ sic corpus celeste ꝓprie nō est materia. ¶ Item notandū sicut dicit Cōmēta. scdo celi ⁊ mundi ⁊ aliquā tulū assumptū est: celū esse ligamentū gñabiliū ⁊ corruptibiliū cū causis eternis corpeis: ⁊ iō necesse ē vt inter ꝑn̄ eterna ⁊ res gñabiles ⁊ corruptibiles sit ens tale medium qđ sit eternū ⁊ intransmutabile ꝑm subaz: trāsmutabile aūt in loco: ⁊ si nō esset ita: impoſe esset q a principijs eternis proueniret aliqua actio spālis: ppter quod intulit in octauo physicoz̄ q primū antiquū nihil agit i istis inferioribus sine scdo antiquo: ⁊ ideo celū est nature medie habens aliqd possibilitatis: cū qua cōicat cū istis inferioribus. ¶ Item sicut dicit Cōmenta. 7. metaphy. in corpore celesti non est potētia ⁊ corrūpat: vt supra declaratū est sepe: motus aut̄ eius pōt corumpi: qz hz contrarium. s. quietem: ⁊ ideo Aristo. dicit nono meta. q non est timendū q celū stet: ⁊ non est timendū q celū corrumpatur: qz est impoſe q corrūpatur: qđ est impoſe q non sit: ideo nullus timet euenire: qđ est impoſe vt eueniat: hz illud qđ est possibile & se. quia igit motus celi pōt corrūpi quantū est & se: z est impoſe q corumpat: qz est motus sempiternus sine ꝓncipio ⁊ fine finet: vt ꝓbatur octauo physico. ideo opz q necessitas sui esse: ex quo ex se nō est: fit ab aliquo principio: in quo omnino nulla sit potētia pr se nec per accīs: ⁊ tale est solum primū principiuz: qz ex hoc dicitur primus motor: qz dat motui continuitatem: ⁊ hec pp modum quē declarat Cōmenta. in eodez cōmēto preallegato. s. q ipsuz est idē eodem modo semp ¶mutabile manēs. ideo motoribus appropriatis idē semper ⁊ eodē modo ab ipsis appetitur semp: ⁊ qz motus est

per appetitum. Ideo sicut idem semp eodem modo intelligitur ⁊ appetitur: ⁊ sic semper eodem mō fit motus. ⁊ ideo apparet q corpa celestia q: possunt gescere indigent necio ad ppetuationem sui motus motore: in quo nulla potētia est oīno: in motoribus aūt alijs ⁊ intelligētijs aliqd est possibilitatis: qz qđ est intelligēs extra se dependet ex alio vt dixit Cōmentator tertio de aīa. ⁊ sunt vigoris ⁊terminati: ⁊ ꝑm illam ꝓportionem ad diuersa non pñt facere motum sempiternum ⁊ necessarium.

¶ Joānes aūt grāmaticus dedit qōnez de qua plures ꝓsiderātes nō poterāt euadere. Dicit eniz si mūdus est finitus oz hr̄e potentiā finitā: q̄ est gñabilis ⁊ corruptibilis.

¶ Mouet quādam qōnem: ⁊ ꝓmo mouet eam: scdo solvit ibi. (Ad hoc dōm.) Quia dixerat statim q celuz indiget motore ꝓpter potentiam: que est in eo ad esse: ideo circa hoc mouet qōnem quādam: quam mouet Joānes grāmaticus dicēs: q Joānes mouet qōnem peripatheticus: & qua plures considerātes non poterant euadere ideō soluere illam. Dixit enim: q si motus esset finitus: vel celum eēt finitum nō posset esse vtutis infinite in 8° physicoz. ⁊ in scdo celi ⁊ mundi. omne aūt qđ hz virtutem finitaz est durationis finite: qz duratio est ꝓpter aliquam virtutem: ex quo concludit cclum esse durationis finite: quare celum erit gñabile ⁊ corruptibile.

¶ Et ad hoc dicendum q gñatio ⁊ corruptio: ⁊ oīs motus est a virtute: que est habitus: ⁊ omne qđ caret causis motus: necesse est habere getem que est eius ꝓuatio. Et non est impoſe existere in corpe finito: qđ care motu: getem infinitā: hz corpus sit finitum: ges eniz est ꝓriatio: ⁊ ꝓuatio nō est potētia. Vñ dicit Arist. q cum stelle careant causis motus: quas hñt corpa celestia: hñt de necessitate quietem infinitam: que est ꝓriatio motus. Et simil̄r ostēdit. q terra debet hr̄e getem infinitam: que est ꝓriatio motus: qz caret agente motuz in ea in infinitum. Et ideo dicit: q quies que est in ea: contingit necessario vt sit fortior virtute celi: qua mouet. ¶ Motus enim sup ipsam est: ⁊ motus ipossibilis est in eo: qđ est gescens: cum careat causis motus: ⁊ hꝫ est manifestum p se. In celo igitur est ꝓriatio infinita licet sit finitum: cuz quies sit ꝓriatio non virtus: sicut existimaueruut qui dixerunt q ges est in eo p virtutem: imo necessario est per ꝓriationē virtutis.

¶ Hic soluit. ⁊ primo demonstrat: secundo mouet dubiuz circa dictam solutionem: ⁊ ipsam soluit. ibi. (Et ideo loquentes). ¶ Dicit ergo primo q ad hoc dicēdum: q generabile ⁊ corruptibile ⁊ vniuersaliter omnis motus est ab aliqua virtute: que est habitus: quies autem est ꝓriatio motus per solam carentiam causarum motus: ⁊ non per virtutem aliquaz que est habitus: ⁊ ideo omne quod caret causis motus: necesse est habere quietē: que est ꝓriatio habitus. Tunc ex hoc soluit questionem dicens: q in corpore finito non possit esse virtus infinita: nō tamen est impossibile in corpore finito qđ caret motu esse ꝓriationem infinitam: eo q quies est ꝓriatio: ꝓriatio autez cum non sit potentia vel habitus bene potest esse infinita in corpore finito: q̄ caret causis motus: ⁊ hoc ꝺclarat ex textu Aristo. qui dicit secūdo celi ⁊ mundi: q cum stelle careant causis motus quas habent corpora celestia de necessitate habent quietem infinitam per se: tunc constat q stelle sunt corpora finita: sicut dicitur de terra: que dicitur hēre quietem infinitam que est ꝓriatio motus: eo q in infinitum caret causa agente motum: ⁊ ideo dicit phs in libello suo & causa motus animalium: q ges terre fortior est virtute q̄z celum: quia motus celi est supra ipsam: omnino autez motus dicitur esse super aliqđ fixum: vt apparet & causa motus aīalium: motus vo est impossibilis in eo q est simpliciter quiescēs: cum careat causis motus: quare appet non esse inconueniens: q in corpore finito sit infinita quies vt in celo: ideo ē ges infinita licet sit finitum: cuz quies nihil aliud sit q̄z ꝓriatio eoz motuum vt motus corruptionis. ⁊ subdit q hoc ignorauerūt illi qui dixerunt: q quies est in eo per virtutem que est habitus: imo inest necessario per virtutis: ꝓriationē mouentis ad corruptionem. ¶ Nota q istam solutionem tangit ad istam questionem circa quartum physicorum: vbi dicit q potētia scilicet susceptiua motus est infinita: ⁊ hoc ideo est quia simplex non componitur ex materia ⁊ forma: ⁊ ex hoc q caret causis corruptōis abscisio enim materie est causa perpetuitatis: vt ipse dicit secūdo celi ⁊ mundi: ⁊ qđ caret causis corruptionis manet in infinitum: qđ autem manet in infinitum potest infinitum motum recipre ab alia: ⁊ eandem solutionē tangit primo celi ⁊ mundi. ¶ Aliam ponit solutionē ad, istā questionem in libro metaphysice. dicit enim ibi: q cum dō: q oīs potentia existens in corpore est finita q verum est. sed potentia dicitur multipliciter: est enim potentia in subiecto: potentia in alteratione: potentia ad vbi. Sed vt declaratum est in octauo physicoz̄ uz ⁊ in primo celi ⁊ mūdi: in corpore celesti nulla est potentia nisi ad vbi. Et cum dō: q oīs potētia existēs in corpore finita est: verum est quecūq; potentia corruptiua in ipso: sed non sequitur q in celo sit potentia ad corruptionem nec finita.

¶ Et ideo videmus loquentes in hac questione querere vtrum ꝓmaneat per se: aut per dispositionem additam illi: ⁊ est permanens per se: quia permanentia est ꝓriatio motus: ⁊ ꝓriatio non accidit ei: nisi quia caret agēte motum. Et scias quod hec questio est valde bona.

¶ Mouet circa hoc quoddam dubium: quia dictum est statim q celum habet quietem: que est ꝓriatio trāsmutationis in substātia per ꝓriationē virtutis: non per ꝓriationem: que est habitus: nūc dicit q ideo loquentes in hac questione dubitantes & hoc etiam querunt: vtrum corpus celeste permaneat per se: vel per aliquam dispositionem additam: nam permanētia est ꝓriatio motus: ⁊ ꝓriatio nō accidit ei in aliquo: nisi quia in sua essentia caret agente motum vel trāsmutationem in substantia: ideo ꝑm suam essentiaz est permanens. Et subdit q hec questio est valde bona: quia multis intulit difficultatem. ideo in pluribus locis ipse dissoluit eam.

¶ Finis expositionis Joānis de Gādauo Auerroystaz principis super libro Auerroys de substantia orbis.

¶ Incipiunt questiones singulares super libro de substantia orbis edite a clarissimo philosopho Joanne de Gandavo.

Sicut dicit phūs. 2. meta. phīam veritatis sciam vocari recte se hz. ⁊ rō est: qz illa scia dz meri to veritatis dici cuius finis est veritas: sed phīa realis ꝛ qua dicte ꝓpositionis est intētio est hmōi. igit zc. maior est nota ꝑ phz scdo ꝛ alia qui dicit: q iustū est vnūqōqz a fine denominari. ⁊ ideo scia cuius finis est veritas dz dici veritatis scia. assumptū pz 2° metaphysice. vbi dī q finis theorice est veritas: cōstat aūt realem phīam quo ad oēs eius partes eē theoricam vt declaratur. 6. meta. vbi ꝛcluditur tres esse phias theoricas. s. mathematicam: phīcam: ⁊ metaphysicam. ¶ Et hoc pōt alr ꝛclarari: illa scia est veritatis cognoscitiua q̄ ꝓcedit ꝑ cās: phīa realis est hmōi. igit zc. maior est nota ꝑmo posteriox: tunc. n. veritatē scimus cum cās cognouerimus. Et huic alludit phūs 2° meta. dicēs. nescimus aūt vez sine cā: assumptū ꝛclarat in oib⁹ partibus phīe nālis ⁊ ex meta. cōsiderat enim metaphysica causas nō solum quascūq; vez etiā altissimas: pz ex eius ꝓhemio: q ēt metaphysica inquirat causas dicit phūs. 6. meta. q aūt phīa nālis ingrat ēt causas pz ex processu primi libri phycox: ⁊ etiam ostendit phūs in principio sexti meta. q omnis scia intellectiua est circa causas ac pncipia indemonstrabilia ⁊ simplicia. Ex quibus pz q vocari recte sciam veritatis se hz: qō attendēs Seneca octuagesimo scdo epistolarum ad lucillum dicit. Philosophia res tradit nō solum ꝛ diuinis sed ēt humanis: que cogitat de ꝑteritis: de futuris: ꝛ caducis: ꝛ eternis: ꝛ tempore: ideo est ꝓe ceteris appetēda cum sit veritatis cognitio: ⁊ illius operatio ſm rōnem sit sūme bonū in hac vita: dicēte phō primo ethicox: hois felicitatē in operatione cōsistere ipsius anime ſm virtutem eius optimam in vita perfecta: optima aūt virtus aīe est intellectus: cuius operatio est veritatis cognitio. Huic ꝓsonat Seneca decimo septimo epistolarum ad Lucillum. Scio neminem bñ posse viuere sine studio sapiētie: ⁊ alibi ad eūdez sic ait. Cum oia habueris: cur ⁊ sciam noles habere: hec ēt erit vltimum vite instrumentum. ⁊ subdit. Ꝑ huius ad oēm incursum sapiens inuictus est ⁊ interritus: non si paupertas: nō si luctus: non si ignominia: non si dolor impetus faciat ꝑdem refert interritus: equa illa ibit ⁊ irrita. plenus est gaudio ylaris ⁊ placidus: cum dijs ex pari vixerit. ¶ Inquit etiam vigesimo primo epistolarū ad eūdem. Studia te nobilem efficiūt: in studio eger nō est animus. ideo philosophia est sūme appetenda: licet ⁊ omnis scientia que sub triplici differētia philosophie potest intelligi: est enim ois scia: aut actiua: aut factiua: aut theorica: vt nos docet sexto metaphysice: inter ipsas tamē scientie rhetorice: que nō causantur a nobis in opre nostro simpliciter sed magis ab opere nature obtinēt principatum tanq̄ ꝓficientes ⁊ nobilitantes intellectum nostrum. ¶ Jdeo ꝛcludit sexto metaphysice theoricas scientias eē alijs optatiores: nam theorice finis est veritas: practice opus: vt pz scdo metaphysice. Ex quo pz phīam eē homini necessariam: ⁊ hoc est quod dicit Cōmentator primo physicox q homo equiuoce dicitur de perfecto per scientias speculatiuas: ⁊ ꝛ alijs hominibus. Jnter quas cōstat q physica est homini marie necessaria multiplici ratione. Primo q: nihil oportunius est homini q̄z seipsum cognoscere: qui enim se ignorat: paruz aut nihil ꝛ alijs scire potest: sed per physicam homo seipsum cognoscit. ergo zc. maior declarat. est enim scientia de aia pars scie naturalis: vt dicit Cōmentator in libro ꝛ aia. plurima aūt consideratio scie naturalis est ꝛ corporibus vt ait phūs tertio celi. ⁊ similiter Cōmentator ibidem: igitur. minor declaratur: nam physica dat pluribus scietijs prima ꝑn⁹ cognoscēdi: cum nostra cognitio incipiat a sensu: ⁊ hec traditur in scientia sensator ⁊ sensuum: igit constat dare alijs principia cognoscēdi. Jtem facit acq rere confirmationem in primis principijs vt ait Cōmentator in prohemio de anima. igitur pz physicam esse necessariam homini inter omnes alias. ¶ Naturalis aūt philosophie plures sunt partes: vt pz ex diuersa consideratione entis mobilis quod est subiectum in ea: cuius diuisio omittatur: eo q in multis locis reperit. ¶ Jtez illa pars philosophie naturalis est naturaliter magis ꝛsiderata scīr: que ꝛ nobilioribus ingrit. Artes enim nō differūt adiuicem nisi aut nobilitate subiecti: aut confirmatione ꝛmonstrationis: vt pz ꝑ phm ⁊ Cōmentatorem in libro ꝛ anima in prohemio: hec aūt pars que traditur in primo celi ⁊ scdo saltem quo ad eius maiorez partē tractat de nobilissimis corporibus: ⁊ entibus hūtibus vitam optimā per se sufficiētem: quaz pficiunt toto eterno: a quo aliqd cōmunicatuz est eē ⁊ viuere: vt dicit phūs primo celi. ¶ Est ēt pars maxime sciri desideratа: nō solum qz de nobilibus entib⁹: sed ēt qz modicum de eox causis possumus ꝓpere eo q a nobis dīstāt: ⁊ ratio est: qz magis diligimus paruas sufficientias ꝛ eis habere q̄z maximas demōstrationes ⁊ efficaces rōnes ꝛ rebus notis: vbi dicit phūs secūdo celi: ⁊ Cōmētator in eodē loco ait: q melio⁹ est scire paruz ꝛ reb⁹ nobilioribus q̄z multa ꝛ rebus vilioribus. ¶ Et lz philosophus de illis entibus nobilibus: ideſt corporibus celestibus ⁊ eorum motoribus principalr in libro celi ⁊ mundi inquirat q̄z alibi in philosophia naturali: tñ ob difficultatem eox multa inserit in alijs libris: vt in octauo physicox: secūdo de gñatione: primo methaurorum: ⁊ in pluribus locis sue metaphysice ꝓcipue in duodecimo. Et ideo semp Aris. de nā corpox celestium ⁊ eoruz motoribus obscura nec non ⁊ dubia dicere videt: ⁊ ideo Aristo. Cōmentator: nec nō singularis emulator: quēdam libruꝫ q de suba orbis ab eo intitulat cōposuit: in quo Auerroys de nā corpox celestium: ⁊ sīlr eox motox: ⁊ dīctam ⁊ q̄uenientiam eox ad gñabilia ⁊ corruptibilia in suba ⁊ in actionib⁹ tam exꝑte corpox q̄z ex parte formax succincte explicuit: q̄daz expressa ab Ari. ex diuersis locis assumēs: q̄dam ex verbox eius intētione sillogiçans. Jdeo multi hunc librum despiciūt: et eo q in eius textu tota scia Aristi. introducit ac si verbox Ari. eēt trāslatio nolentes famam alienam vsurpando ei cōtribuere: qō erat alienis laboribus adiuuētum: quē si q̄dem libellū: qz de altissimis ⁊ nobilissimis sciam Ari. nobis breuiter dilucidat: duxi pro viri⁹ exponēdum: cuius intentionē si nō attigi: fui tñ alijs occasio attingēdi: iuxta illud scōi metaphysice. q. hi q supficialiter enunciauerunt aliqd cōferunt. nam habitum nr̄m ꝓexercitati sunt. ¶ Et ex his pz q sit huius libri finis ⁊ intētio pz ēt causa efficiens ⁊ mālis: formalis vō patebit. Patet ēt ordo huius libri ad libros nāles: annectit enim cum pncipalibus illius libri de celo. ⁊ ideo est in ei⁹ ordine locandus. est autem liber celi scūdus inter libros naturales. Et qz in exordio huius libri Cōmentator supponit celū esse cōpositum: cū dicit: intēdimus pscrutari ꝛ rebus ex qbus corpus celeste cōponit. Jdeo dimissis cōib⁹ questionibus: que in pncipijs librox fieri consueuere. q vtrum de tali mā possit esse scīa: ⁊ vtrum vna vel plures: ⁊ vtrum

⁊ vtrum scia naturalis sit alia ⁊ alia ab his que paruz aut nihil conferunt. ideo zc. Qō. j.

Queritur An celum cōponat ex mā ⁊ forma vt videt hūs suppone re Cōmen. Et arguit q nō. qz nullus ꝓpetuum componit ex mā ⁊ forma. sed celum est hmōi. g̃ zc. maior ꝛclarat a phō. 8. meta. dicēte: q quecūq; sunt transmutabilia ſm suba non habēt mām: eterna aūt sunt transmutabilia ſm suba: vt pbat ꝛ celo: ⁊ ꝓsertiz de primo celo. igit celum nō hz mām: ⁊ ꝑ ꝓns nō est cōpositum ex mā ⁊ forma. minor pz ꝑmo celi. ¶ Confirmat. illud q nō hz potentiam ad nō eē non componit ex mā ⁊ forma: celum est hmōi. igit zc. maior pz qz mā est illud quo res pōt esse ⁊ non esse. 7. metaphy. ⁊ in fine primi celi. potentia aūt est media pars ꝓtradictionis. s. ad esse: ⁊ non eē vt vult phūs 8. meta. ⁊ in fine ꝑmi celi ⁊ mūdi. igit qō non habz potentiam ad non eē non hz mām: nec ēt potentiam ad eē: minor ꝛclarat ꝑmo celi ⁊ mū. s. q celū non hz potētiaz ad non eē. ¶ Item omne qō mouet motu ꝓpetuo nō cōponit ex mā ⁊ forma: celum est hmōi. g̃ zc. maior ꝛclarat nono meta. dī aūt ibi: q nō est timēdum q celum fiet: ⁊ subdit rō huius. s. q nō est motus celi supra potētiaz ꝓtradictionis: causa eniz fatigationis est mā: vt ibidez dicit phūs. minor pz. 8. phyſi. q celum mouet motu ꝓpetuo. ¶ Item in omni cōposito ex mā ⁊ forma repit pluralitas indiuiduox sub eadē specie: lz in celestibus non sunt plura indiuidua sub vna spē: vt dicit Cōmentator ꝑmo celi. igit celum nō cōponit ex mā ⁊ forma. minor pz ex intentione Cōmētatoris. 7. meta. Est enim mā causa multitudinis indiuiduox sub vna spē. Ari. ēt in scdo metaph. pbat ꝑ hoc q celum est vnū: q nō hz mām. igit nō componit ex mā ⁊ forma. ¶ Oppositum huius videt dicere Cōmē. h. imo ꝓcludit ex intētione phī: corpa celestia cōponi ex duab⁹ naturis: sicut generabilia ⁊ corruptibilia. ¶ Item hoc ēt pōt argui rōne. Maz in oī eo qō mouet: ne ce est eē mām. vt vult phūs scdo meta. celuz mouet: vt docet sensus. g̃ celum hz mām. ex quo sequit ipsum eē compositum. oē enim habēs mām est cōpositum. vt pz:

Ad qōnem est itelligēduz qd itelligitur noie celi: nam ꝑ celū possumus duo itelligere. s. aggregatū ex motore ⁊ mobili: vel ipm motū tñ: siue mobile: qō est qnta eentia. si noie celi itelligitur aggregatū: sic dico: q celū est cōpositū: ⁊ sic itelligit Cōmētator hic: ⁊ rō est: qz oē qō mouet ex se q̄ponit ex duabus naturis. s. agēte motū: ⁊ recipiēte motū: vt Cōmē. sumit in lra: celū mouet ex se: vt ꝛclat. 8. phyſi. ⁊ iō est ꝑm motum: q̄re celū sic est cōpositū: ⁊ ꝛ h nō dubitat apud aliquē sciētez phīam. ¶ Sz si celi noie intellr ipsa qnta eentia semoto motore. tūc dubitat vtrū sit ꝓpositū ex mā ⁊ forma: ⁊ circa h ꝓtant opiones aliquox phox ⁊ suorum sequaciuz. ¶ Dicūt. n. alig: q celū qō est qnta eentia semoto motore cōponit ex mā ⁊ forma. ita q ista qnta eentia hēat mām q̄ de se est in potētia ad esse ⁊ de se est polis nō eē: eē autē necium acgrit ab alio solū ꝛ se hz esse necium a primo ꝑn⁹: ⁊ hec est opio Auic. in sua meta. zc. ¶ Alig vō ꝓnes philosophates iter nos tenēt hāc opionem in radice: nituntr tñ ea fulcire alia via ꝓncipijs Aristi. magis ꝓpinqua: ⁊ rō eox ꝓma est ista: oē qō est actu ens: vel est actus: vel hūs actum. celū est actu ens: vt apparet ad sensuz: alr nō ageret. igit est actus: vel hūs actum: nō pōt dici q sit actus: qz tūc eēt forma actu exīs: ⁊ non eēt sensu cōprehēsum: qō pz eē falsum. igit opz dicere q corpus celeste est aliqd hūs actū: ⁊ tūc oz ponere in eo aliqd ſm sue actualitatis qō est mā. ¶ Cōfirmat: qz accītia sensibilia nō pñt esse sine eo qō hz mām: cuz mā subiecta forme sit causa oīum accītium primo physicox: igit cū in celo sint accītia sensibilia: pz ipsum hre mām. Et cuz arguitur: q tunc celum haberet potētiam ad corrumpi. ¶ Rideo q illa mā celi non est ꝓuationi ꝓiuncta: eo q priuatio nō est aliud q̄z carētia forme cum aptitudine ad eaz: ⁊ que nata est ineſſe mām: māe aūt celi nō est inata inesse alia forma q̄z ea qua hz: ⁊ iō nulla admixta est sibi ꝓnatio: lz forma replet totaz politatē māe. eo qō est forma nālis ⁊ pfecta: qō ꝓbat ex vltate agētiuz: nō enim tātuz agūt vnuz effectū ꝑticulare vt faciunt forme ꝑticulares: lz vlr nō sicut forme inferiox: iō totam māe politatē replet. ita q nō remanet in mā aptitudo ad aliam formaz. Et hinc est ēt q corpus celeste nō est susceptiuū accidentium. s. figure ⁊ aliox: sicut alia corpa inferiora. ¶ Et si aliqs diceret. videt q Joānes grāmaticus sit ꝺ dictam opionem. s. q tūc mā celestis differret a mā hox inferiorum ꝑ aliaz cōpositionē. s. per aligd additū. Dicūt q nō differt per aligd additū. sed solū ꝑ habitudinē ad aliam formā. s. qz mā celi hz habitudinē ad formaz pfectam ⁊ vlez: ⁊ mā hox inferiox ad formas ꝑticulares. ¶ Huic autē sniē lz multi assentiant: tñ videt obuiare sniē phī in multis locis: intelligit aūt hec opio ineſſe celo mām: que de se vel ſm se ꝛsiderata est in potētia ad eē: ita q actum eēndi hz a forma: ⁊ q̄ztuz ad hoc nō differt a mā istox inferiox: lz solū differt ꝑ diuersam habitudinē ad formā. ¶ Hāc aūt mām negat phūs. 8. meta. dicēs in substantijs eternis nālibus forsan q nō hñt mām: ⁊ si tñ hñt nō talem vt gñabilia ⁊ corruptibilia. lz solū ſm locū mobilē. Ecce q expresse negat in celo: quod est suba nālis eterna mām: que est in potētia ad eē. sed solū dat sibi potētiaz ad vbi. ⁊ idē paulo post dicit sic. Nec opz oīno mām eē: sed quox est gñatio ⁊ corruptio adinuicē: quecunq; aūt sine trāsmutatione sunt nō est eox mā: ⁊ itelligit illa q̄ sunt sine trāsmutatione in suba. Et Cōmētator ibidē dicit: q diuinius est q celū dicat hre ſm q̄z mām cū nō ꝓprie dicatur hre mām q est in potētia ad eē. 9. meta. ¶ Jtē phūs. 9. meta. dicit q nulla potētia ad eē est sempiterna: cuius rōnē subiunxit: qz oīs potētia ad eē est ꝓtradictionis: ⁊ ideo illud qō hz potētiaz ad eē: hz potentiaz ad nō eē: igit tale nō potest eē sempiternū vt pz ꝑmo celi: ex quo ſm eum pz q in celo nō est mā que est in potētia ad eē. ¶ Jtē hoc arguit phūs in eodē. 9. meta. vt assumptū est. dī enim q iō celū semp mouet. qz motus eius nō est sup potētiā ꝓtradictionis. s. sup mā que est potētia ad eē ⁊ non eē. Et subdit ibidē: q mā ⁊ potētia est cā fatigationis: ⁊ apte oñdit ibi phūs q potentia simplr dicta que est potētia ſm suba nō est alicuius incorruptibilis neq; in eo est aliqua potentia ſm genus: lz oīa ſm genus sunt actu in corpe. s. oēs trāsmutationes: potētia aūt est tñ ibi ſm partes: vt ibi ꝛclarat Cōmē. ¶ Jtē scdo meta. ꝑbat phūs ex hoc intellectuz eē vnum: qz nō hz mām que est causa multitudinis indiuiduox sub vna specie. Et iō oēs rōnes ꝓius inducte vident cōcludere ſm intētionē phī in celo non eē mām q̄ est in potentia ad eē. Nec valet qō in subsidium opionis aduerse fuit adductum: q ista mā est alterius rationis ꝑ habitudinē ad aliam formā: qz hec habitudo nō tollit qn mā de se sit potentia ad eē: qō negat phūs in celo vt patuit. ¶ Jtē talis habitudo cū nō sit nisi qdam appetitus quo inclinat ad formaz videt eē in omni mā ēt inferiox: nō enim mā appetit formā inquātuz forma est ꝑfecta ⁊ nō potēs ꝑficere totuz appetitū māe. Hoc eni est ex ꝑfectione forme: appetitus eni māe nālis est vt per formā perficiat totus appetitus suus: si aut nō perficiat totus: hoc nō variat eēntiā ipsius materie in forma a mā celesti: si talis ibi esset: cum hoc sit magis ex parte forme vel oportebit in mā celi aliquā dispositionez dare ad su-

sceptionem talis forme que nō est in mā istoꝝ inferioꝝ: z talis dispō eēt p aliam qualitatē: vel aliud additū qō faceret cōpositionē in mā illa: vt Joānes grāmaticus arguebat. er quo sequerek q mā prima eēt cō posita: qō est falsum: vnitas ēt agentium nō est sufficiēs signuz ad hoc qz hoc est ex parte motoris separati p̄ncipalr.' ¶ Jtez sicut Cōmenta. arguit contra p̄dictā positionē in primo celi. Si celū hēret mām que est in potētia ad eē: sequretur q aliqd eēt frustra in nā: qō est incōueniēs z cōtra intētionē phi primo celi: z mūdi: qz in pluribus locis: qz deus z nā nihil faciunt frustra. Cōsequētiaz ꝓbat Cōmētator primo celi. ait enim ꝓpria opatio potētie est gīiatio z corruptio: vel trāsmutari de forma in formam: sicut ꝓpria opatio acuitatis, gladij est scissio. Si igit eēt alia mā que de se eēt in potētia ad eē sine gīiatione z corruptione: cōtingeret aliqd ens sine actione: p quā fuit potētia ipsius māe: cuius actio ꝓprie est trāsmutari de forma in formā. hoc segtur si celū hēret mām: vt de se notuz est. ¶ Jdeo videk dōm fm Arī. z Cōmen. q celū vt ipsa qnta eēntia est circūscripto motore nō cōponit ex mā z forma: ꝛz est corpus simplex actu exns sbm suo motori vel motorib⁹: ita q nō ē potētia ad eē. nec hz eē formalr a motore vl ab alia forma: sed solum est in eo potētia ad vbi: ita q cum sit sbm simplr in actu sua forma. i. suus motor cohereret sibi absq; alio medio. i. non p̄cedētibus dimēsionibus nec alijs dispositionibus: sed tam dimēsiones q̄z alia accidētia cōia sequunt formaz nāliter que est motor, put patebit in p̄secutione libri: cum apparuerit qualr in gīabilibus z corruptibilibus dimēsiones interminate p̄cedūt formā sbalem p̄ficiētem in mā. ¶ Et ad istā positionez sumunt rōnes prius dicte: que de necitate videnk ꝓclude re celū: qō est qnta eēntia nō eē cōposituz ex mā z forma. ¶ Et tūc restat rōnibus fr̄is positionē fulcientibus rīdere. Et p̄mo cū arguit q est actu ens. Rīdeo q hec rō ꝓcedit ab insufficiēti diuisione. nam diuisio est qō oē qō est ens actu: vel est actus: vel hns actum: vel mediuz inter puz actum qui est forma: z purā potētiam que est mā: z hoc est corpus celeste: qz vt dicit Cōmen. p̄mo celi: illud qō est ligamētalr inter p̄ncipia eterna separata: z ipsa generabilia z corruptibilia: neče est vt sit intransmutabile fm subam: trāsmutabile aūt fm locū: ita q sit medium inter puz actum z purā potētiam: vt ipso trāsmutato sp in loco: manēte aūt fm sbam nō cesset agere alias trāsmutationes in inferiorib⁹: nisi. n. tale ens eēt motū possibile eēt q illa, pueniret actio tēporalis a p̄ncipijs eternis nāliter loquēdo: vt ibi Cōmētator declarat: z ita totum cōicat cum p̄ncipijs eternis sepatis in eo qō est simplr actu exns non hns in se potentiam ad eē: cōmunicat aūt cuz gīabilibus z corruptibilibus in eo qō est corpus subiectum accidētibus: z forme que est motor hns in se potētiam ad vbi: cuius actualitatē recipit a forma: z tūc est in mā media inter separata z gīabilia z corruptibilia. ideo p̄dicta rō non ꝓcludit. ¶ Ad aliam rōnē cuz dicit: accidens sensibile nō potest eē in eo qō nō habet mām. Rīdeo q vez est de talibus que sunt sicut accītia inferioꝝ: modo accītia celi z inferioꝝ non sunt eiusdem speciei vt ꝑz per Cōmentatorem secūdo celi: vt etiam patebit. Nam accidētia celi nō dicunk eē sensibilia nisi sensu visus: ideo dr̄ primo de gīatione capitulo p̄mo de tactu. q tactus ꝓprie dictus non dr̄ nisi de rebus que patiunk adinuicem. z ideo ꝓprie non est in celo: z ideo celum dr̄ tangens fm similitudinem: nō aūt tangi z̄c. Dico aūt q accītia vt accidentia sunt nō requirunt mām: sed sbm in actu: z iō non est neče q vbicūq; sunt accītia ibi sit mā. Et cum dr̄ p̄mo physicoꝝ q mā cum forma z̄c. vez est: que sunt in ea māliter. vt ibi dr̄: sed non segtur ex hoc q

materia sit causa oīum accītium: sed tm̄ habetur q ista accītia regrunt subm in actu in quo sint: cum per se non possint eē cum nō sit entia ꝛz entis septimo metaphy. sunt aūt accītia in celo, ꝓpter formā que est motor eo q sunt pp operationē vt patebit. ¶ Et si obiicik. accītia recipere est qdaz pati: cū igit corpus celeste sit simpler actu existēs: nisi hēat pp qō patiak impossibile est ipm recipe accītia: nam pati ꝓrium est actui. ¶ Rīdeo: q vt aliqliter tactum est Cōmen. loquik in libro hoc: q corpus celeste mā est animalium celestiuz: sed est p̄fectius ceteris materijs: qz nō est in eo de potentijs nisi solum ad locū: nec alr assimilak māe: nisi inquātum est subm forme: ita q nō hz esse a forma nec sua forma ꝓstituit in eē per ipz: nihilominus hz oīa accītia pp formā que est motor sui figuram sp̄icā pp ipsum motorē qui est forma abstracta: z ideo est p̄ncipium motus circularis q est actuus alioꝝ: vt ꝑz in hoc libro. Et hinc est q hoc sbm nō est in potētia ad alia accītia: cum nō sit passiuū in suba: licz igit sit simplex actu exns: qz est subm forme abstracte z hz accītia pp ipsam formā: vt dcm est: sunt tm̄ accīa alterius rōnis. ¶ Sed circa istud est dubitatio nō modica quā mouet Cōmē. p̄mo celi. z est. ex quo illud corpus nō est cōpositum: vtrum res intellecta ex isto corpe sit illud qō est sensatum ex eo: vel aliud. Si dicak q res intellecta ex eo z illō qō nobis apparet ad sensum sit idem: tūc res intellecta z sensata est eadē: qō est falsum: si sit aliud: tūc neče est celuz eē cōpositum: tunc. n. erit ibi singulare: qō est obiectum sensus: z forma: vel gditas que est obm intellectus: z tūc eēt cōpositum. ¶ Rīdeo q Cōmētator solūmodo dicit q ista nā celestis: que est qnta eēntia est materia corpis celestis actu existens: put corpus celeste comphendit motorē z motuz: z qz ista mā absq; motore accepta nō hz formā vt dictum est: ideo ista fm se z absolute z primo est vna numero per se indiuiduata: z vt est vna numero nō est intellectiua nisi p respectū ad formaz que est suus motor: ita q sicut ipsum corpus nō apparet nisi inquātum est subm forme: ita non intelligit nisi respectu forme que est motor: sicut ipsa materia prima nō intelligitur nisi per analogiam ad formaz primo physicorum. ¶ Et si instatur q non est simile de materia prima q̄ est de se in potētia: z ideo non pōt per se intelligi. qz vnūqōq; intelligik fm q est in actu hec aūt natura corpis celestis pōt eē in actu fm se: z ideo videk q fm se possit intelligi.' ¶ Dicitur sicut Cōmentator respondet z breuiter z obscure: q hz corpus celeste sit actu ens de se: ita q actum nō retinet ab alia forma: nō tm̄ est existens per se: sed est subiectum in actu ipsius forme que est motor cuz qua semp existat: z ita hz in natura celesti non sit aliqua potētia ad eē: nec sua actualitas eēndi sit formalr a motore nisi effectiue: est tamē semp cuz motore z ꝓpter motorem: z sicut materia prima nō potest intelligi nisi p formam: eo q nō potest existere sine forma: ita nec ista mā celestis nisi respectu forme que est motor: eo q sine ista nō est: nec pōt eē: cum sui eē sit pp motorē. Debemus aūt intelligere de isto corpe celesti: qō est quinta eēntia: ipsum esse subm ipsius forme abstracte: z ita celum est intellectum in habitudine ad formam que est motor. Jdeo fm istam positionē est responsum rōnibus p̄miis que probant celum eē cōpositum ex mā z forma. ¶ Ad auctoritatem Cōmentatoris iam ꝑz quid sit dicēdum: qz intelligit celum esse cōpositum fm q nomine celi cōprehendit motor z motū. ¶ Ad rōnem que dicit omne quod mouek z̄c. Rīdeo q verum est in omni generato compositō ex materia z forma: sic etiam itelligitur ista ꝓpositio: vt Cōmētator ibi hoc declarat. Vel potest dici q in omni eo quod mouetur necesse est intelligere materiaz que est in

est in potentia ad vbi: z talis materia est corpus: nō autē q ibi sit materia, que est in potentia ad esse. Tamē de ista questione est alia opinio, modernoꝝ: que dicit celū habere materiā eiusdē rationis cum materia inferiorum: ex quo sequit celū de se esse corruptibile: rationē autē essendi recipit ab alio: z hec opinio est eadē penitus cū opinione Aur. quaz Auerroys hic improbat vt patebit infra sepius z in libro celi. z in duodecimo metaphysi. ideo eius ꝓsecutio dimittat ad presens: z est expresse improbata a pho in fine p̄mi celi: vbi ostendit multiplr q cōcorrupti bile de necitate corrumpet. Questio. II.

Queritur secundo. An celū moueatur er se z per quē modū. Et arguitur q non: quia quod mouetur ab alio extrinseco non mouetur er se: celum est huiusmodi. ergo z̄c. maior patet. quia quod mouetur er se mouetur a principio intrinseco. minor patet quia celum mouetur ab intelligentia separata: vt patet octauo physicorum z primo celi: z cōmentator dicit hic. ¶ Item quod est simpler non est diuisibile in per se motum z mouens nec mouetur er se celum est huiusmodi. ergo z̄c. maior est philosophi octauo physicorum: q omne quod mouetur er se est diuisibile in per se mouens z per se motum. minor habetur primo celi. z commentator hic: quia celum est simpler. ¶ Jtez nihil mouetur er se: igitur non celum. maior patet septimo z octauo physicoruz: quia omne quod mouetur mouetur ab alio: ꝓña est de se nota. ¶ Item illud quod mouetur er se potest er se quiescere: celū mouetur ex se. igitur z̄c. maior patet octauo physicorum: ideo etiaz alia dicuntur ex se moueri: qz ex se possunt quiescere: celum autem non poterit ex se quiescere. minor patet secūdo celi. z nono metaphylice: quia non est timendum q celum stet aliquando. ¶ Oppositum dicit hic cōmentator. z octauo physicorum. ¶ Ad questionem dicendū: q aliquid moueri ex se potest dupliciter intelligi. vel ex se simpliciter: vel per partes. dico igitur q celum non mouetur ex se primo modo: sed secundo modo. Secūdo dico: q mouetur ex se per partes: vt sufficienter ꝑz declarando. Nam si celum mouetur ex se simpliciter z primo modo: sequitur q idem erit respectu eiusdem simul in actu z in potentia: hoc autez est falsum. igitur z̄c. maior patet. quia si celum mouetur ex se primo: illud esset mouens z motum penitus: z tunc cum mouens fm q huiusmodi sit in actu: z motuz fm q huiusmodi sit in potentia. idem respectu eiusdez esset in actu z in potentia: falsitas consequentis patet: quia actus z potentia sunt differentie maxime opposite. ergo z̄c. ¶ Jtez si celuz sic mouetur idē corpus flecteret se supra se: ꝛz hoc est falsum. ergo z antecedens. patet consequētia: ex quo idez mouetur seipso flecteret se supra se: qz in se ageret: z falsitas consequentis patet: q: dicit cōmentator tertio de anima q virtus corporea nō flectit se supra se: quāto magis corpus. ¶ Secundo dico: q celuz mouetur ex se per partē: qz quod est diuisibile in per se mouens z per se motum mouetur per partez. sed celū est huiusmodi. igit z̄c. maior patet sexto z octauo physicoz. minor patet per cōmentatorē hic: celum enim complectitur motorē z mobile. ¶ Preterea illud mouetur ex se qō mouetur ab alio de terminato loco: z non distinguitur ab eo loco. celū est tale. igitur z̄c. maior ꝑz octauo physicoꝝ: quia illud mouetur ex se. minor patet: q: celū mouetur ab intelligētia que proprie non hz locū: quia non est quanta nec corpus. ¶ Tertio dico q celū mouetur ex se sufficientissime: z primo illud mouetur ex se sufficientissime cuius motor ab alio non dependet sed per se subsistit: z cuius mobile non appodiatur alteri. celū ē huiusmodi: igitur z̄c. maior patet. qz animal non mouetur ex se sufficientissime: quia nō est per se subsistens: sed eius anima dependet ad corpus: vt dicit cōmentator tertio de anima. Corpus igitur animalium in suo motu appodiat alteri: vt ꝑz libro de causa motus animaliū: corpus autem celeste in suo motu nō appodiatur alteri: qz est ipsum primū corpus: z primum mobile: vt ꝑz ex octauo physicoꝝ: quare celum mouetur ex se sufficientissime per partē: hoc est per motorē immobilez. ¶ Et tunc pateat ad questionē primo: q celuz nō mouetur ex se simpliciter. scōo q mouek p partē. tertio q mouek ex se sufficientissime. ¶ Et ad rones: ad p̄ma dico ad maiorem cū dicit. qō mouetur ab alio extrinseco: ꝛcedo si illud extrinsecuz habeat locū determinatum: aliter nō est verū. Ad minorē etiā cū dicit. celū z̄c. concedo: sed tm̄ ista intelligentia a qua mouek celuz non est distincta loco nec subiecto a celo. ¶ Vel aliter maior cōcedit: si illud extrinsecuz nō est appropriatū: mō intelligētia est appropriata suo orbi: ita q aliuz orbē mouere non pōt vt ꝑz secundo celi. ¶ Ad aliud cū dicit. qō est simpler z̄c. conceditur: ad minorē cū dicit. celū z̄c. negat: q nomie celi cō prehendit motorē z mobile vt ꝑz per cōmentatorem hic: ex quo ipsum ꝓbat esse cōpositū ex duabus naturis: sed corpus celeste. i. quinta essentia separato motore ē simpler: z nō mouek er se. ¶ Ad aliō et cū dicit. nihil mouek er se ꝓcedit simplr z p̄mo mō: tm̄ fz partē ratio nō ꝓcludit. ¶ Ad aliud cū dicit. qō mouet z̄c. Concedit qō mouet motu voluntario z aptū natum est quiescere. z qz celū est primū mobile: z eius motus est primus: ideo nō est dare terminū in quo nō fuerit: vt ꝓbatur octauo physicoꝝ: z ideo nō pōt quiescere z̄c. Questio. III.

Queritur etiam quia Cōmentator dicit q materia prima est ens. Utrum materia prima sit ens. Et arguitur q non: quia omne qō est mediū inter cōtradictoria nō est ens. materia prima est hic ergo z̄c. maior patet: qz inter contradictoria nō est dare medium. minor patet primo physicoꝝ. ¶ Item si materia esset ens: aut naturale: aut metaphysicum: aut medium. sed nullum istoꝝ: igitur z̄c. maior patet per partes reales philosophie: qa nō sunt plures sexto metaphysice: z cōsequenter entia realia nō sunt plura: minor probatur pro prima parte: nam omnia naturalia habent aliquem modum motus: sed materia nullum. igitur nec est ens metaphysicum: quia ista abstrahunt a motu z a materia. sed materia non abstrahit a materia: aliter abstraheret a se ipsa. ergo non est ens metaphysicū. ¶ Jtez qō nō differt a priuatione non est ens. materia est huiusmodi. igitur. maior patet: qz priuatio nō est ens. minor patet: qz differētia māe est potētia: sed potētia est sibi per priuationē: z ꝓpter quod vnūquodq; tale z illud magis. ergo z̄c. qz si potentia est differētia substantialis materie: multo magis priuatio. ¶ Item qō est terminus corruptiōis simplr est nō ens. mā est hi⁹. ergo z̄c. maior ꝑz: quia generatio simplr terminat ad ens simplr: vt ꝑz primo de generatione. quare corruptio silr terminat ad nō ens simpliciter. nam motuū oppositoruz termini sunt oppositi. minor ꝑz ex primo de generatione: qz terminus gīationis simplr est forma substantialis q̄ facit esse actu: terminus vo corruptionis simplr est priuatio forme: que nihil aliō est q̄z mā prima. Oppositū huius dicit cōmen. hic.

Ad questionez tangenk opiniones. Opinio fuit quoruūdā antiquoꝝ: q mā p⁹ nō sit ens: qz sic priuatio non est ens: ita z mā vt ꝑz p̄mo physicoꝝ. ¶ Sed hec opinio nō valet: qz mā z priuatio differunt. nā illa sunt distincta: quoꝝ vnuz manet: aliud nō. sed mā semp manet: priuatio aūt nō. q̄ z̄c. maior ꝑz

er primo de generatione. minor ps: qz cum per transmutationem forma introducit in mā puatio illius forme corrumpitur: ſz mā manet: iō nō sunt eadē. ¶ Nec valet si dicatur q̄ puatio nō corrumpit absolute: qz sufficit ad materie diſiam q̄ puatio nō maneat eadem sicut mā. ¶ Item illa nō sunt eadē quoꝝ vnum est in predicamēto subalterato aliud nō: sed mā prima est in predicamento substantie z puatio non. g̃ zc. maior ps primo posterioꝝ: qz predicamenta sunt impermixta. minor ps. qz puatio nō est in predicamento substantie: sed circuit oia predicamēta. igit hec opinio relinquat. ¶ Alia fuit opinio quorundam antiquoꝝ: q̄ mā prima est actu ens: sicut corpus ignis vel aeris: vt ps primo physicorū. ¶ Sz hec opinio nō tenet: qz si esset vera: cum in vtroq; termino trāsmutatiōis subiectū maneat. s. mā: gcqd aduenit illi subiecto esset accidens: qz aduenit enti in actu: vt arguit cōmentator primo physicoꝝ contra Aui. z hec opinio non stat. Immo sequeret q̄ entia essent eadē substantialiter: imo nō essent nisi illud subiectū in actu: iō oia nō differrent nisi accidentaliter: ſz hoc est falsum: iō mā prima nō est ens in actu. Et ideo est opinio philosophi z cōmentatoris q̄ mā p̄ma est ens in potētia: vt ps p̄mo physicorū. Et pōt quadrupliciter declarari. ¶ Primo q: qō recipit oēs formas nāles nullam hīs de se nō est ens in actu: mā prima est hmōi. igit zc. maior ps q: hz esse denudatū a forma: vt ps primo physicorum z tertio de anima per cōmen. minor ps p̄mo physicorum z tertio celi. z hic per cōmen. ¶ Item si mā esset ens in actu simpliciter sequeret q̄ oē aduenies māe prime esset accidens: vt supra arguebat: ꝓns est falsum. g̃ z antecedens. ꝓsequētia nota. et quo mā prima esset actus vel ens in actu: in omni aūt transmutatione cuꝝ subiectū maneat p̄mo physicoꝝ omne aduenies illi esset accidēs: qz aduenire enti in actu: falsitas cōsequentis ps. qz tunc nulla esset trāsmutatio substātialis: sed oīs motus ad formā esset alteratio vt arguit cōmentator p̄mo physicoꝝ z p̄mo de scdo de generatione. ¶ Item si esset ens actu simplr: nullam formā reciperet: qz recipere est per carentiaz. ¶ Item si mā esset de se ens actu: tunc haberet de se formā: z tūc ista forma nunquaz corrūperetur: qz nō haberet cōtrariū vt dicit cōmentator infra: z ex hoc sequeret q̄ nihil generaretur: nec corrumperet: qō est falsum igitur mā prima est ens in potētia. z non ens in actu: z hoc est qō dicitur primo physi.

Pro hac ad rationes rñdet. primo quādo dicit: q̄ est medium. concedo. Ad minorē cuz dicit: q̄ nō est verū: sed est mediū inter non ens simpliciter z ens in actu: qz est ens in potētia: vt dicit cōmen. primo physicoꝝ vbi ponit hec ratio. ¶ Ad secundū si esset ens: aut nāle zc. cōcedo maiorez: z ad minorē dico q̄ est nāle secundū q̄ mā est p̄ncipiū trāsmutationis: sed motus q̄ est propriꝰ nāliuz corpoꝝ: vt dicit cōmentator tertio physicoꝝ est ens nāle. quare sequit q̄ mā p̄ma sit aliquo mō ens naturale: quū sit principiū transmutationis. Est etiā ens metaphysicū: qz est ens in potētia: vt dicit tantū vnaz differentiā entis: q: metaphysicus cōsiderat ens z differentias entis. ¶ Et ad pbationē q̄ mā p̄ma non est ens naturale. dicit q̄ est in plus q̄z sit ens naturale: qz hz aliquem modum: qz nō solū tale ens debet dici naturale qđ est cōpositū ex mā z forma: sed illud qđ est p̄ncipiū z māeius. quando ꝓnit qđ non est metaphysicū ideo qz nō est abstractū. Rñdetur q̄ mā dicit ibi quandaz differentiam entis: que ꝓsideratur a metaphysico: nō vt est p̄ncipium trāsmutatiōis: z tunc abstrahitur a motu z qualitatibus sensibilibus: z tunc cōsiderat a metaphy. ¶ Ad tertiū qđ nō differt zc. dicit q̄ verum est: q̄ nō differt re z rōne. Ad minorē cū dicitur: mā est huiusmodi. Rñdetur q̄ licet materia prima sit idē subiecto cū priuatione: tamen differt ab ea ratione: sicut etiam differt a potētia vt habetur primo physi. vbi cōmentator de hoc loquitur: z tunc patet q̄ materia prima est ens in potentia: z nō corpus ignis: nec aeris nec aliquid aliud in actu: vn de dicit cōmentator primo physicorum: q̄ nullus antiquoꝝ ponit naturā materie prime nisi solū endelechiaz: qđ est ens in actu. Idem etiā dicit. 3. celi z primo de generatione. ¶ Ad quartū. quod est zc. dicitur q̄ verū est q̄ non est ens in actu: sed nō est verū q̄ non sit ens in potentia: quod nō est purum nihil qz sicut ex nihilo non fit aliquid: ita aliquid nō corrūpitur in nihil. Ad minorē cuz dicit: q̄ mā zc. Respondetur q̄ verū est q̄ mā prima est non ens in actu: sed in potentia solū. Questio. iiii.

Queritur quia dicit cōmētator q̄ potētia est differētia substantialis materie. an potentia materie sit de eius essentia. ¶ Et arguit q̄ sit. quia illud qđ est de esse alicuius qđ est: est differētia eius substantialis. potentia materie est hi⁹ ergo zc. maior patet quia differentia substātialis est de eius essentia: cuius est substantialis. minor patet per cōmen. hic. ¶ Itē sicut actus se habet ad primā formā: sic potentia ad primā materiā. sed actus est de essentia prime forme. ergo zc. maior patet quia idē est iudiciū de potentia respectu materie: z de actu respectu forme prime. minor patet: quia actus primus est de essentia primi principij. nam quicqd est in eo est actus purus z p se actus cōmētator duodecimo meta. ¶ Item potētia materie est substantia: que est forma vel que est cōpositū: vel mā: vel accidens: sed nec primū nec secundū: nec quartū. igitur zc. maior ps per sufficientem diuisionē. minor ps. primo q̄ nō est accidens: quia accidens est alicuius positi in actu. sed mā non est talis. ergo zc. nec est forma: qz tūc nō esset potētia. sed actus nec substātia cōposita. ergo zc. ¶ Itē actus z potētia sunt in eodem genere. sed actus est in genere substātie. g̃ z potētia. ¶ Oppositū videt sentire cōmētator hic z primo physi.

In ista questiōe primo tangent opiniones aliquorū: scdo opiniones philosophi z cōmentatoris: tertio mouent difficultates circa q̄stionē. ¶ Fuit opinio aliquoꝝ q̄ potentia passiua esset de esse materie: ita q̄ potentia nihil reale diceret: sed ratiōis tātū: qz dicunt q̄ relatio nihil reale addit: sed tantū relationez rōnis supra fundamentuz. sed potentia materie est relatio. ergo zc. ¶ Sed hec opinio nō tenet: qz cū dico q̄ relatio nihil addit zc. illud est falsum: qz relatio est vnū predicamentū: sed p̄dicamenta sunt realia extra animā: vt patz sexto metaphysice. z sic potentia addit aliqd reale supra materiā. ¶ Itez quando aliqua sic se habent q̄ ad vnuz est motus per se. z ad aliud est motus per accidēs: illa differunt adinuicem. sed relatio z fundamentū sic se habēt. ergo zc. maior est nota. z minor ps qz ad relatiōis fundamentū est motus per se. s. ad q̄litatē. q̄titatē zc. ¶ Ideo dicit ad qōnē: q̄ per potentiam possumus intelligere vel respectum ad formā: vt sepe loquit philosophus septimo metaphysice z p̄mo physicoꝝ dicens: q̄ mā est ens potentia. Alio mō per potentiā possumus intelligere subiectus potens: z tunc cōmentator loquit secūdo de anima dicens: q̄ mā est potētia. ¶ Per hoc igitur respondetur ad questionē: q̄ potētia p̄mo modo nō est de esse māe. probatur. qz illud non est de essentia māe qđ est respectus: potentia primo mō dicta est hi⁹. g̃ zc. maior ps. qz mā est in predicamēto substantie z respectus in predicamento relationis: minor ps per p̄mo physicoꝝ vt iā fuit assumptuz. ¶ Itē illa nō sunt essentialiter eadē: quoꝝ vnū corrumpitur altero remanēte. ſz potētia z materia sūt hi⁹. g̃ zc. maior patet: quia eternū z corruptibile non sunt essentialiter idem. minor patet. quia materia manet in tota trāsmutatione: respectus autē corrumpitur in aduētu forme primo physicoꝝ. ideo zc. ¶ Itez illa nō sunt eadē quoꝝ vnum intelligitur: aliud nō. sed potentia z materia sic se habent. ergo zc. maior est nota. minor patet. quia substantia materie manet eadem sub omnibus formis. sed potētia ad formā nō manet. vt ps secūdo physicoꝝ. quia potētia sani z egri est alia z alia. ¶ Si aūt potentia capitur secundo modo sic dico: q̄ potentia est de esse materie vt patet. ¶ Sed circa hoc dubitat. An potētia materie q̄ est respectus sit aliqd reale: vel tātū rōnis. Respondet q̄ cum p̄dicamēta sint entia realia: iō dico: q̄ dicit aliqd reale separatū ab intellectu. nā dato q̄ intellect⁹ causaret respectum ad formā: adhuc respectus est vere relatio: sed relatio est accidēs. g̃ potētia māe est accidēs. ¶ Intelligēdū tñ sicut est de quolibet accidente alio: ita est de relatione: sed ita est de aliis accidētibus: q̄ quedā sunt pfecta: q̄daz impfecta: sic similiter est de relationibus: qz quedā sunt cōplete: quedā nō: mō dico q̄ ille respectus vel potentia materie est accidēs impfectū: qz suum fundamentum est mā prima que est ens solū in potētia de se: licet oīs forma accidētalis requirat suū subm in actu: iō etiā ista potentia est in ente in actu: qz in cōposito. Tamen quia est accidens incōpletū: ideo est in cōposito rōne materie: qđ est subm debile p̄n se: z nunquā est in rōne forme.

Per hoc ad ratiōes respōdet. Illud est de essentia alicuius qđ est differentia eius substātialis. cōcedo. z minor negatur. Et cū pbat: q̄ hoc cōmentator dicit hic. Respondet q̄ ipse se exponit postea ostendendo differentiā inter potentiā z mām. nā intelligit q̄ potentia est de esse māe: qz est accidēs ꝓprium eius. z per eius cognitionē manuducimur in cognitū eē māe p̄me: z talia accidētia sepe sumuntur p̄o differentijs essentialibus maxime in diffinitionib⁹: quoꝝ differētias essentias ignoramus: vt cōmentator dicit septimo metaphys. ¶ Ad scām. sicut se hz zc. respōdet q̄ nō ozq: q̄ p̄ma forma est separata oīno z simplicissima: iō qcqd est in ipsa est actus purus. nā qcqd est in eo est actus: vt dicit commentator. 12. meta. nō aūt qcqd est in mā est mā: vel potentia: z sic nō est similitudo. ¶ Ad tertiū. potētia māe zc. cōcedo maiorē ad minorez cū dicit. qđ nō est accidens. negetur. z ad pbationem. qz accidēs zc. pz ex his dictis. qz est ens incōpletū: z iō hz sit semp in subiecto in actu. s. in ꝓposito: est tñ rōne māe. ¶ Ad q̄rtū. actus z potētia. dico q̄ verū ē intelligēdo per potentiā subm: sed nō est verum si capit p respectu. mō potētia: de qua logmur hic: est respectus ad formā: ideo rō nō concludit. Questio. 5.

Quia Cōmentator dicit q̄ difficile est cognoscere materiā primā. ideo queritur. Utruz materia possit ꝓprie intelligi essentiali intellectu. Et arguitur q̄ sic nam habēs essentiam aliam a forma z a quolibet alio: illd ꝓprie potest intelligi essentialiter. sed materia prima ē hi⁹. ergo zc. maior patet quia quicquid est de essentia rei potest esse obiectum intellectus. minor patet. quia aliud est esse māe ab esse formē: z vniuscuiusqz alterius. ¶ Itē illud quod intelligitur circunscripto quocūq; alio: illud potest ꝓprie intelligi ab intellectu essentiali: materia est huiusmodi. ergo zc. maior est nota. z minor de clarat. Mā vt dicitur octauo z nono metaphysice. licet forme naturales nō sint separate scām esse bene tamen secundū intellectū: z codē modo est materia prima separata a formis. ¶ Itez qđ est per se sensibile est per se intelligibile. materia ē huiusmodi. ergo zc. maior patet primo phier menias. nā voces sunt earū que sunt in ala passionū nole. minor patet: nā sensatio materie nō est sensatio cōpositi: nec formē. ¶ Oppositū dicit hic cōmē. z philosophus. s. q̄ est difficile intelligere materiam.

Pro questione est intelligendū: q̄ esse pt se itelligibile pōt capi dupliciter. Uno mō ꝓprie intelligibile qđ nō p aliud intelligit. Alio mō ꝓprie intelligibile qđ itelligit distincte a q̄libet alio intelligibili. Tūc dico q̄ mā prima nō est per se itelligibilis p mō itellectu eēntiali: imo est intelligibilis per aliud. Quod pbat. qđ nō est ens actu p se non pōt p se intelligi sine alio. mā est hi⁹. ergo zc. maior ē nota. s. q̄ materia prima nō est intelligibilis per se: quia qđ p se primo intelligitur est in actu nono meta. z per cōmentatorē primo physicorū: potentia est de se non intelligibilis immediate: minor est nota. nam materia est tantū ens in potentia vt patet primo physicorum. ¶ Item qđ nō habet intellectū nisi per respectum ad formā nō est per se z primo intelligibile. materia est hi⁹ ergo zc. maior est nota: quia quod intelligit in analogia ad aliud nō pōt sine illo intelligi. minor patet. qz materia prima intelligitur per successionē formarū in ea: z nō per solā potentiā: qz vt dictū fuit omne qđ intelligit intelligit sm q̄ē in actu: materia aūt nō est q̄titas nec qualitas nec aliqd aliorū p̄dicamentoꝝ septimo metaphysice: ſz est ens in potentia ad formas: z intelligit per aliud. ¶ Si aūt questio intelligitur secūdo mō: dico q̄ sic: qz alius est intellectus māe ab intellectu forme. ¶ Item qđ habet esse aliud ab esse forme z cōpositi habet intellectum aliū ab illis. mā est hi⁹. ergo zc. maior est nota: z minor ē: qz licz mā nō intelligatur nisi per analogiā ad formā. tamen qz aliud est esse materie ab esse forme: ideo alius est intellectus materie ab intellectu forme: licet intellectus non veniat in cognitionem materie nisi p formā. Tamē Aui. in p̄mo tractatu fuesufficientie reprehendit Ari. q̄ p̄mo physicoꝝ locutus ē rōnib⁹ metaphoricis: cū dicit: q̄ sicut femina appetit virū: z turpe pulchrū sic mā appetit formaz: z sic locutus est in tertio de aīa: qz hic modus loquēdi est in talib⁹ q̄ nō possunt bñ intelligi per se ſz per aliud. z iō per illa alia sensibilia similia manuducimur in cognitionē rerū: ſz in his q̄ possunt per se itelligi pbs nō dz vti vbis metaphoricis.

Ad rationes cū dr: qđ hz essentiā zc. ꝓcedo: maiorē de se. minorez cū dicit. qđ nō est accidens. negetur. z ad pbationem. qz accidēs zc. pz ex his dictis. qz est ens incōpletū: z iō hz sit semp in subiecto in actu. s. in ꝓposito: est tñ rōne māe. ¶ Ad q̄rtū. actus z potētia. dico q̄ verū ē intelligēdo per potentiā subm: sed nō est verum si capit p respectu. mō potētia: de qua logmur hic: est respectus ad formā: ideo rō nō concludit. Questio. 5.

Queritur vtruz dimensiones precedant formam subalem in materia. Et arguitur q̄ nō. quia illa que sibi accidunt non precedunt formas subales in materia. dimensiones sunt hi⁹: igitur zc. maior patet: quia accidentia aduenient enti in actu: ens autem in actu est per formā subalem: vel est ipsa forma: quare accidentia nō precedunt formā in mā: minor ps. quia dimensiones sunt degenere q̄titatis. ¶ Itez si dimensiones precedunt formā subalez in mā: sequit q̄ forma nō

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduenirēt imediate materie: ſed mediantibus dimenſionibus. ꝫ̄ is eſt falſum. igitur ꝛ antecedens. cōſequētia nota. ex quo enī forma ſubſtātialis non aduenirēt niſi poſt dimenſiones videt q̄ nō poſſet forma pficere niſi mediantibus dimēſionibus. falſitas ꝫ̄ntis patet p phm primo phy. q̄ forme imediate aduenīūt materie prime. ¶ Itē illa q̄ ſunt a forma ſubſtātiali nō p̄cedūt formam ſed magis ſequunt: dimēſiones ſunt hi⁹. ergo ꝛc. maior nota. effectus enī nō p̄cedūt cauſam. mino⁹ patet ex primo phyſico ꝛ. nam mā cū forma ſunt cauſa oium accidētiū q̄ ſūt: vt patet ibidē. ¶ Itē dicit 7° metaphy. q̄ ſubſtātia prior eſt accidente diffinitione: cognitione: ꝛ dignitate: ꝛ ſic cōmen. in p̄ncipio eiuſdē dicit q̄ individua ſubſtātie p̄cedunt individua accidētiū: idiuidua aūt ſubſtātie actu ſunt p̄r formā ſubſtantialē in mā. quare dimēſiones cū ſint accīa nō p̄cedunt formā ſubalem in mā. ¶ Oppoſitum ſentit hic cōmen. ꝛ in ſcdo celi.

Ad queſtionem intelligēdū. q̄ ſi quis q̄rit ꝛ forma in cōi ꝛ abſolute. ſ. vtrū dimenſiones p̄cedant formā ſimplr ꝛ abſolute. dico q̄ nō: quia forme ſimplr ꝛ abſolute dicte ſunt eterne: ꝛ iō nec mā nec dimenſiones p̄cedunt formā: ſic etiā forma via pfectionis p̄cedit oēs dimenſiones terminatas. ſ. ꝛ interminatas: ꝛ etiā mām primā. igit dimēſiones nō p̄cedūt formā ſimplr ꝛ abſolute ſumptā tpe nec natura. ¶ Secundo dico q̄ dimenſiones interminate p̄cedūt oēm formā mālē ſm individuū ꝛ via impfectionis qō patet ex multis: primo ſic. illa q̄ recipiunt eſſe actuale ꝛ numerū ab oībus formis ꝛ in qbus oēs forme cōicant via impfectionis p̄cedunt has vel illas formas in mā: ſed dimēſiones ſunt hi⁹: igit ꝛc. maior patet. quia illa que pficiunt̄ p̄r plures formas ſuccedētes ſibi inuicē in illis p̄cedunt oēm formā. vt patet ex iſta materia: q̄ pficit̄ p̄ pticulares formas. minor patet. quia dimēſiones interminate eſſe actuale ꝛ terminatuꝫ recipiūt a forma: ꝛ in eis cōicāt oēs forme: quia ſicut mā prima recipit eē actuale a forma: ſic etiā dimenſiones ſicut dicit ꝯmen. 4 phy. ¶ Itē ſi dimēſiōes interminate nō p̄cederent ꝛc. ſequit̄ q̄ mā nō reciperet ſimul diuerſas formas numero: nec ſpecie. ꝫ̄ns eſt falſum. igit ꝛ antecedens. ꝫ̄ nota: quia ſi dimēſiōes nō p̄cederent ꝛc. cū mā ſit vna numero: nec diuidit niſi q̄ntitatē: nec etiā forme diuidunt̄ niſi diuiſione ſubiecti: tunc cōpoſitū ex mā ꝛ forma eſſet tātū vnū indiuiſum. nā vt patet. 7. meta. p cōmen. cā multitudinis indiuiduoꝝ ab vno generante ē diuiſio ptium māe in quas agit agēs. falſitas ꝫ̄ntis ē nota. ¶ Itē ſi dimēſiones nō p̄cederēt oēm formā ſm individuū: ita q̄ nō ſepararent̄ a mā. ſed ſemp fierent ex nouo in ḡnatione ſubalit: tūc corpus fieret ex nō corpe: ꝛ dimēſio ex non dimēſionib⁹: ſed hoc eſt falſum. igit ꝛ añcedēs. ꝫ̄ patet. ex quo enī oēs dimēſiones ꝛ corporeitas ꝛ alie dimēſiones fiūt ex nouo: nec tū eſt q̄ille fiāt ex nō dimēſionib⁹ ꝛ nō corpe. ¶ Sed quia aliq̄ putāt hoc nō ꝓ inconuenienti: quia dicūt q̄ dimēſiones poſſunt fieri ab agēte ex potētia māe ſimul cū ipſa forma: iō ex̄claro hoc eſſe ipoſſibile ſicut nihil trāſmutat mām niſi corpus. Cōmentator. 7. meta. ꝛ. 8. phyſico ꝛ. Agens enī corporeū nō agit niſi per cōtactū primo ex ḡnatione: ꝛ iō op3 q̄ oē recipiēs actionē agētis corporei habeat ſitū in vniuerſo: ſed qō habet ſitum eſt dimēſionatū: igit mā cū recipit formā ab agente ipſa eſt dimēſionata: ꝛ ipoſſibile eſt ipſam ex̄nudari a dimēſionib⁹. nā in quocūq̄ inſtanti ex̄nudaret̄ a dimēſiōibus actionē agentis nō reciperet. ¶ Itē oē generatū non uiter generat̄ a ſibi ſili vel formaliter vel virtualiter. 7. meta. ſi igit dimēſiones nouiter ḡnant̄ur: hoc eſt a ſibi ſimili in ſpecie: ſed nihil eſt qō eis aſſimiletur formaliter vel virtualiter: niſi dimēſiones agentis: quia forma nō eſt ſimilis: cū dimenſiones ſint magis a pte māe q̄m a pte forme: nec materia pōt eas generare: quia materie nō eſt agere ſed recipere: vt patet ſcdo ex generatione: igit̄ ſi generantur hoc eſt a dimēſionib⁹ agētis: ſed hoc eſt impoſſibile: q̄ dimēſiones nō ſunt ex genere virtutū actiuarum vt dicit cōmen. 4. phy. ¶ Et licet hec p̄ poſitio. ſ. Oē qō generatur ꝛc. nō teneat niſi in ſuba vt dicit cōmē. libro celi ꝛ. 7. meta. eſt tū vera in ꝓpoſito q̄ vt dicit cōmen. 7. meta. licet q̄ntitates nō ſemp generent̄ a ſibi ſimili p ſe: tū per accidēs ḡnant̄ a ſibi ſimili: ꝛ ſic dimēſiōes q̄ ſunt potes reſpectu māe ipſis q̄ litatibus ex̄berent generari a ſibi ſimili: ſi ſimplr fierēt ex nouo. ¶ Itē corporeitas cōtrariaret corporeitati: q̄ corporeitates ſibi ſuccederēt in ſubiecto eodē: qd̄ eſt ipoſſibile. ¶ Itē ſi dimēſiones interminate nō p̄cederēt hāc formā: ꝫ corrumperent̄ p̄cedētes ꝛ alie ex nouo generarent̄ vt multi imaginant̄: tūc corporeitas q̄ eſt eterna dimēſio corporis corrūperet̄ in nō corpus ꝛ corporeitas generati generaret̄ ex non corpore: ꝛ ſic ibi eēnt duo motus oppoſiti ꝛ diſtincti. qd̄ p3 ex diuiſione ſuoꝝ terminoꝝ: ſed vt pbat. 8. phy. inter quoſcūq̄ duos motus oppoſitos cadit q̄s media ſuppoſito illā dimēſionez eſſe vlez. q̄re ſeḡt q̄ inter generationē ꝛ corruptionē cū ſint diſtincti motus terminoꝝ oppoſitoꝝ erit quies media. ex quo ſequit̄ q̄ in aliquo tempore mā erit ex̄nudata ab oībus formis ꝛ ab oībus dimēſionibus: cuius oppoſitum habet̄ p̄mo de generatione. ¶ Itē generatio vnius nō eſſet corruptio alteri⁹: q̄ motus ſortit̄ ſpēm ꝛ diuiſionē a termino ad quē. 5. phy. cū igit̄ iſti termini ſint diuerſi ꝛ oppoſiti: ꝛ motus ſiḡr: ſi igit̄ oēs iſte ſpēs ꝛ dimēſiones que p̄cedūt formā in mā corrūpunt̄: oēs ad motū corruptionis iſtū terminū tenebūt: ꝫ oīa q̄ ſequunt̄ formā ſpectāt ad motū ḡnatiōis. nihil igit̄ ei⁹ qō p̄ceſſit fuit ḡna⁹. nec eius qō ſequit̄ corruptio: q̄re nec corruptio vnius eſt ḡnatio alterius. ꝫ vnū ſit p̄r⁹ alio cui⁹ oppoſitū p3 p̄rio ex ḡnatiōe: q̄ in ſubſtantijs ſp corruptio vnius eſt ḡnatio alteri⁹: ꝛ eadē actiō q̄ ḡnans ḡnat vnū: corrūpit aliud. ¶ Itē ſi hoc eſſet verū formē nāles nō fierent nec hērent materias ꝓprias ꝛ ꝓpinq̄s nec actiones ꝓprias: cuius oppoſitū dicit ꝯmen. 7. phy. vbi dicit. q̄ vnius trāſmutationis vnū eſt ſubiectū ꝓprie ꝛ ꝓpinquū nec̄io: iō cōcludit q̄ genus non eſt ſubiectum ꝓpinquū formarti. ergo ꝛc. ¶ Item ſi dimenſiōes nō p̄cederēt: forme nō diuiderē tur diuiſiōe ſubiecti. ꝫ̄ns eſt falſum. ergo ꝛ añs: ꝓbatur ꝫ̄: ſi dimenſiones nō p̄cederēt: cū forma ſm ſe nō diuidatur nec mā: forma indiuiſibilr introduceret in mā: ꝛ tunc non eēt extenſa forma extenſione q̄ntitatis. Ex quo ſequit̄ q̄ ſubm nō haberet habilitatē recipiēdi plures formas cū nō poſſet diuidi. ergo nō erit mīta in potētia ꝛ nūq̄ ex̄nudaret̄ a forma quā p̄rio recipit: ꝫ eſſet in ipſa eternalr: que oīa ſunt falſa. ¶ Nec valet ſi dicat: q̄ cum forma introducit̄ ſtatim dimēſiones introducant̄ vt coīn. dicit q̄rto celi: q̄ q̄ntum dat̄ forma tm̄ datur ex accītibus ꝙſequentibus formam: ſic eſt ex dimenſionibus: q̄re forme adhuc diuident̄ diuiſione ſubi. Hoc non valet: q̄ mā eſt multa in potentia eo q̄ eſt diuiſibilis p dimēſiones ſi igit̄ dimenſiones vt ſunt dimēſiones ſibi aduenirēt p formā: ſic potētia magis eēt ex eē forme q̄m māe: q̄ pp qō vnūq̄dq̄ tale ꝛc. qō eſt impoſſe: ꝛ hec oīa habent̄ ex intentione ꝯmen. hic ꝛ alibi. ¶ Sed circa hoc ſunt difficultates. Una eſt. Cū dimenſiōes ſint accīa qūo p̄ſit p̄cedere formā ſuā: cū eē oīum accītiū ſit a forma. ¶ Scōa q̄: vl̄ iſte dimēſiōes interminate ſunt eedē nūero cū dimenſionibus q̄ p̄ceſſerūt iſtā formā: vl̄ ſunt alie: ſi alie ſiles iſtis ꝛ eiuſdem ſpeciei. ḡ dimenſiōes nō p̄ceſſerūt formā. Si vō dr̄ q̄ ſunt eedem numero cū p̄cedentib⁹: cū ſp accīs ſit in ſubo

in ſubiecto in actu. q̄ forma ſubalis aduenit enti in actu: ꝛ ſic forma ſubſtātialis ꝛ accidentalis eſſent eadē: ꝛ generatio ſm hoc nō differt ab alteratione: qō eſt falſum ꝛ cō tra phm p̄mo de generatione. ¶ Tertia difficultas ē: cū forma ſubſtātialis aducnt māe p̄me mediantib⁹ dimenſionibus: vī q̄ nō imediate pficiat mām p̄mā ſed magis dimenſiones. Iſte tres difficultates ponunt̄ in rōnibus. ¶ Ad p̄mā dicit̄ q̄ dimenſiōes interminate ſunt accidētia: ſz q̄. ꝓprie dimēſiōes. put ſūt dimenſiones ſunt cōes cuilibz formē: tō ſunt in potētia ad recipiendū terminos ꝛ actualitatē a q̄libet forma: ſicut ipſa materia: ita q̄ ipſe dimenſiōes nunquā a mā ſeparant̄. ſed recipiunt diuerſa eſſe ꝛ diuerſos terminos a formis. ¶ Ad ſcdam dicit: q̄ dimenſiones q̄ p̄ceſſerūt formā in mā ꝛ q̄ ſequunt̄ circūſcriptis terminis ſunt eedē numero ſicut materia p̄ma dicitur vna nūmero. ſ. per priuationē forma⁹ indiuidualiū vt cōmen. dicit. 12. meta. Sz q̄ dimenſiones ꝛ oē aliud accīs nō p̄ſit manere in mā ſub eſſe actuali ſine alīq̄ forma ſubſtantiali a q̄ hāt eſſe: ideo dimenſiones hmōi ſm ſe non dicunt̄ eſſe in actu: nec mā cū iſtis dimenſionibus ſine forma eſſet ens in actu: q̄ actus eſſendi ſemp recipiunt a forma tam dimenſio q̄m mā: ꝛ iō cum forma vna corrumpit ꝛ alia introducit̄: aliud eſſe recipiunt dimenſiones ꝛ alios terminos ſicut ipſa mā p̄ma. iō dicunt̄ eſſe alie dimenſiones numero ab alio eſſe qō recipiunt a forma ḡnata: ꝫ ſint eedē dimenſiones q̄ fuerant p̄rius cū corruptione illius forme: ꝫ ſolum termini q̄ fuerunt p̄rii illi forme fuerunt corrupti cū corruptiōe eius. Et eodem modo eſt ōdm de accidentibus cōibus forme generate ꝛ corrupte. vt p3 p̄mo de ḡnatione. ¶ Ad tertiaꝫ dicatur q̄ forma ſubalis imediate perficit mām q̄ forma p̄ eſt pp materiā: dimenſiones vō ſunt qbus mediantibus hz materia potentiaꝫ recipiendi ſimul plures formas: ꝛ ita per iſtas ſit multa in potentia: ꝛ ſic licet mediantib⁹ dimenſionibus materia recipiat formas: forme tñ ſunt pp materiam ꝛ erinde dimenſiones: ꝛ imediate forma perficit materiā. ꝛ ex ꝙſequēti dimenſiones: ideo ꝛc.

Ad rōnes in oppoſitū dōm q̄ ꝓcludunt q̄ dimenſiones ſcōm q̄ ſunt in actu completo ꝛ ſub ꝓprijs terminis nō p̄cedunt formaꝫ ſubalez ſed magis ſequunt̄ eam: ꝛ hoc cōceſſū eſt: vbi tñ ſūt interminate p̄cedunt oēm formā: q̄ vt ſic nunquā a materia ſeparant̄: ꝛ vī hec eē intētio phi p̄ ꝛ ſcdo de ḡnatione. ꝛ exp̄ſſe hoc dicit cōmē. 7. phy. ꝛ ſcdo celi: ꝛ p̄rio ꝛ ſcdo de generatione: hec ēt eſt intētio Alui. p̄mo ſue ſufficientie: ꝫ diſcordat a ſnīa cōmentatoris in hoc q̄ dicit dimenſiones eſſe in materia p̄ia a quadā forma cōi corporeitatis: ꝛ iō dirit eas eſſe in actu corporeitatis: in hanc etiā ſniam cōmen. ꝫ ſenſit Albertus p̄mo celi. nec vnquā vidi auctoritatez ꝫ̄riam: licet alia opinio ſit diuulgata. ¶ Et ſic ꝛ iſta qō ne dictum ſit p̄rio nunc ꝛc.

Queſtio. vij.

Onſequēter querit̄. Utrū dimēſiōes interminate ſint p̄ncipiū idiuiduatiōis. Et Arguit̄ q̄ non: q̄ accidens nō eſt p̄ncipiū ſubſtantiaꝫ: ꝫ dimēſiones interminate ſunt accidentia ꝛ individua p ſe ſubſiſtentia ſunt ſubſtantie. ergo ꝛc. maior p3. 7. metaphy. ſuba non fit ex accidentibus. minor p3: q̄ dimenſiones ſunt q̄ntitates: ꝛ individua ſubſtātie ſunt ſubſtātie. ¶ Item individuū ſube naturaliter eſt p̄rius individuis accidentiū: ſed hoc nō eēt ſi dimenſiones interminate eēnt p̄ncipiū idiuiduatiōis ſube: igit̄ ꝛc. maior p3 p̄mē. 8. ꝛ. 7. phy. via. n. ad eſſe ſubē p̄rior ē via ad eſſe accidētiū. minor p3. q̄ ſi idiuiduū ſube ꝓpius ē nāliter idiuiduis accidētiū: tūc accidēs nō pōt eē ꝑm individuationis ſubſtantie q̄: poſterius nāliter non eſt cauſa priorꝭ. ¶ Itē ſi dimenſiones interminate eſſent principium individuationis ſubſtantie: tunc cuz dimenſiones precedant forme in materia. ſequitur q̄ dimenſiones haberent eſſe actuale añq̄ſ fit forma in materia: ſed hoc eſt falſum: igitur ꝛ antecedens. p3 conſequentia per cōmen. hic: ꝛ ſcdo de generatione: q̄ nullū accidens hz eſſe actuale añ formā ſubſtantialē in materia. ¶ Item ſi dimēſiones interminate eſſent p̄ncipiū individuationis: nō eſſet niſi p̄ncipiū formale: ſed hoc eſt falſum: igitur ꝛc. maior patet q̄ dimenſiones cū ſint accīa non poſſunt eē p̄ncipium aliud q̄ſ formale: falſitas ꝫ̄ntis apparet: q̄ ſi dimenſiones eſſent p̄ncipiū formale: tūc individui eēt forma le idiuiduū p q̄ſtitatē: ꝛ tūc generatio nō eſſet ad ſubſtantiā ſed eēt ad accīs: qd̄ ē impoſſe. ¶ Itē ſi ita eēt tūc illa q̄ nō haberēt dimenſiones interminatas nō eſſent individua: ſed hoc ē falſū. vt patet ō corporib⁹ celeſtib⁹: igitur patet q̄ dimēſiōes interminate nō ſunt p̄ncipiū idiuiduatiōis. ¶ Oppoſitū vī eſſe de intentione ꝯmen. p̄ce. ꝛ 7°. meta. vbi dicit: q̄ cā multiplicationis idiuiduoꝝ eſt diuiſio māe in plures ptes in quas agentia agunt: diuiſiōēt māe ē p dimēſiōes interminatas: vt patet ī hoc li. q̄ ꝛc.

Ad qōnē dimēſiōes interminate ꝛc. hoc ꝑt dupliciter intelli: vī q̄ ſint p̄ncipiū ſine q̄ nō. ita q̄ ſint p̄ncipiū diſpoſitiuū ad diuiſionē ſubaꝫ: vel q̄ ſint ꝑm^m formale. Si intelligitur primo modo dico q̄ ſic: quod probatur. Illō qō eſt p̄ncipiū individuationis forme in materia illud eſt p̄ncipiū individuationis accidentis. dimēſiones ſūt huiſmodi: igitur ꝛc. maior patet. q̄ illō per quod vnūquodq̄ eſt ab alio diſtinctū: ꝛ per quod ſua forma participatur a quoctiaꝫ alio etiaꝫ ſimili in ſpecie: illud eſt p̄ncipium diſpoſituū ſaltem idiuiduationis. igitur ꝛc. minor patet ex primo phyſico: cū: ꝛ quinto metaphyſice: q̄ diuiſio primo debetur q̄ntitati: ꝛ per q̄ntitatē aliis: ꝛ ideo quinto metaphyſice diffinitur q̄ntitas q̄ eſt diuiſibilis in ea que inſunt. ¶ Item ſi dimenſiones interminate non eēnt: tūc ſolū eſſet vna forma in mā: ꝛ illa eſſet eterna: vt probatuꝫ eſt in hoc libro. Ex quo ſequitur q̄ materia nō eſſet multa in potentia: ꝛ ideo non reciperet multas formas: q̄ nō eſſet diuiſio numeralis in entibus. ¶ Ex quo apparet: q̄ dimenſiones interminate ſunt cauſa individuationis in mālibus: ꝛ hoc eſt quod dicit cōmē. 7. meta phyſi. q̄ multitudo individuoꝝ ab vno generante eſt pp diuiſionem materie in plures ptes: in quas agēs agit ꝛ hoc etiā tangit cōmen. in hoc libro. ¶ Sciendum tamen q̄ forme ſubales ſunt p̄ncipiū formale individuis: q̄ ſicut quo individuū eſt individuuꝫ qō p3. q̄ per quod vnūqōq̄ ens eſt vnū diſtinctum numero p̄r illud eſt individuū formaliter: forma ſubalis eſt hmōi. igit̄ ꝛc. maior eſt nota. minor p3. q̄ actus eſt qui ſeparat ꝛ diuidit. 7. meta. ¶ Itē p qō vnūqōq̄ eſt hoc aliq̄d illō ē p̄ncipiū individuationis: forma eſt hmōi. ergo ꝛc. maior eſt nota minor etiā p3 per cōmē. 2. de aīa: vbi dicit q̄ ſicut individua ſunt individua p formas: ſic ſunt entia per formas: ꝛ hoc exp̄ſſe dicit cōmē. 7. meta. ex intentione phi ibidē: vbi dicit formaz ſubalē eſſe primā. q̄ eſt cā ſubſtātie dēmōſtrate. ꝛ ſubdit. hec. n. ꝛ ſubſtātie demōſtrate nō ſunt niſi p iſtā. ¶ Et Ari. dirit ipaz. ſ. formā vnā eſſe q̄ ſuba demōſtrata nō eſt vna niſi p hāc ſubaz q̄ dr̄ forma: idē ēt dirit. 12. meta. q̄ forma ē q̄ res dr̄ eſſe vna numero: ꝛ circa p̄in^m ſeptimi dicit: q̄ individuū ſube eſt prius individuo accītis: vt notū eſt. ¶ Itē qō nō eſt ſuba quō pōt eē p̄ncipiū formale ſube: cū mā ꝛ forma ſint cā oīuz accidētiū q̄ ſunt in ipſa: impoſſe. n. eſt accidentia q̄ ſunt cauſata ab ipſa mā ꝛ forma q̄ ſint p̄ncipiū formale huiꝰ forme in illa mā: nam ꝫ aliq̄ ad inuicem ſint mutuo ſibi cauſa non

Universidad de Deusto
Biblioteca

rñ in eodē genere cāe scdo phico. ḡre dimensiones non possunt esse ꝑn'' formale indiuiduationis: nec ēt mā diuisa p q̄titatē est ꝑncipiū: qz ista forma partita sit in ista portionē māe eo q mā fuerit ꝓius nāliter partita ⁊ terminata. tñ q̄titas non est in hoc indiuiduo nisi ꝑ hāc formam ⁊ ita hec diuisio māe vel mā diuersa ꝑ quātitatē fuit ꝑncipiū sine quo nō: ꝑncipiū tñ formale est ipsa forma. ¶ Videnḋ ēt ponentes q mā diuisa ꝑ q̄titatem sit ꝑn'' indiuiduationis ꝺicere sibi. eo q ponūt cū hoc q in introductione formę subalis vlr q̄titas ⁊ oia accidentia corrūpuntur ⁊ alia ⁊ nouo intꝛoducunt q̄ finiunt naturaliter ipsam formaz. Ex quo sequeret q illud qꝺ est posterius est ꝑncipiū ꝓioris. qꝺ est falsum. ¶ Sed circa hoc sunt difficultates. ¶ Prima ex quo dimensiones sꝫ accidentia. qꝺo pñt esse ꝑncipiū ꝺiuiduationis subę: cum accidentia nō sint ꝑncipiū subę. ꝑ phi. ¶ Scda. subę indiuisibiles sunt indiuidua formaliter ꝑ formas subales: vel igitur iste forme subales sunt ꝺiuiduate ex se: vel ab alio. nō ꝑ se: qz tunc vna forma subalis differret ab alia eiusḋē speī: qꝺ est inconueniens: nec ꝑ aliud: qz tunc illud aliud eēt ꝑncipiū indiuiduationis ⁊ oino forma. ¶ Tertia. cū celum sit indiuiduū ⁊ dimensiones intus in eo nū quā ꝑcesserunt qūo potuit indiuiduari. ¶ Ad primā ḋico q accideṡ non est ꝓncipiū subę immediatū: sꝫ bñ ꝺi sponitiuū subaz. vt ꝑz cōmē. 63. primi phy. a cōmē. quia nūq̄ forma subalis introducit nisi in mā ꝓius ꝺisposita ꝑ q̄titates ⁊ ꝺispōnes ꝓprias: vt ꝺicit cōmē. ꝓꝺo phy. qz qñ est ſpmate fit hō nō cessāt ptes eius ꝛc. ⁊ subḋit. Et iste modus nō est in forma subali que est indiuisibilis: sꝫ in qualitatibus ⁊ ꝺispōnib' ꝓprijs formarū. ¶ Ad secūdā ꝺr: q forme subales sunt indistincte. per hoc q mā ꝓius fuit in partes ꝺiuersas ꝺiuisa: ⁊ agēs in istis partib' diuisiz agit: ⁊ introducit suā formā ꝺiuisim: ⁊ tūc ipsa forma eriſtit ꝺiuisa per appꝛopꝛiationē sui factā ab agente ad ꝺeterminatā portionē māe: ⁊ nō ꝑ aliqḋ additū ipsi forme: vt ꝺicit Aui. 6. nāli ꝺe indiuiduatione intellect' ita q cā indiuiduationis forme est ꝺeterminata actio in corpoze ꝺeterminato ad ꝺeterminatā portionē māe: q̄ tñ māe portio postea ꝛcipit alios terminos numero q̄ ꝑ ḋus habebat: ⁊ ita sꝫ ꝺiuisio māe sit cā accidētis: ipsa tñ forma sic apꝛopꝛiata per actionem agentis est causa formalis. ¶ Ad tertiā ḋico: q celū est indiuiduū ꝑ nām sui: ita q tam ḋimensiones q̄ etiā alia accidentia ꝑm esse ⁊ ꝑm rōnē sequuntur formā suaz: ⁊ nullū accidens in celo pōt suscipere magis ⁊ minus: nā celi forma coheret celo immediate sine ḋimensionibus: ⁊ sine alio accidente: ↄ est maioꝛ vnio inter corpus celi ⁊ suam formam: que est motoꝛ q̄ inter materiam ⁊ formam in se. vt patuit.

Ad rōnes cū ḋicit. accidens ꝛc. ḋr q verū ꝑn'' immediatū est forma: cū quo tñ stat q sit ꝓncipiū ḋispositiuum: ↄ nō valet. ¶ Ad scōm cū ḋr: indiuiduū subę ꝛc. concedo in actu perfecto: sed ḋimensiones vt ⁊terminate sunt ex pte māe: ⁊ adhuc non sunt in actu ꝑfecto: sꝫ in potētia ad ḋiuersos actus ⁊ terminos ⁊ ad quēlibet actū ꝑm indiuiduū: ⁊ sunt cā māe ḋiuersos actus ⁊ formas recipiendi. ⁊ ita concedo q indiuiduum subę ꝓcedit ad ḋiuiduū accidētis: ⁊ sic accidentia vel ḋimēsiones nō sunt ꝓncipiū ḋiuiduationis: sꝫ magis vt ḋimē siones sunt potētiales. ¶ Et si ḋicit. Si ḋimensiones sūt cā indiuiduationis tūc ḋimēsiones sunt ḋiuiduę: q̄ pp vnūq̄ꝺq ꝛc. ḋico q nō opz. qz nō sunt cā imediata ⁊ formalis: sꝫ ḋispositiua mā: nō oz aūt q ḋisponēs ad aliqḋ sint tale q̄le illud ad qꝺ ḋisponit. vt ꝑz in q̄litatib' ad formā subalē ḋisponentibus: que tñ nō sunt forme subales.

¶ Ad tertiū cū ḋr: si ḋimēsiōes ꝛc. ḋicit q verū ē si eēnt ꝓncipiū formale: sꝫ nō sunt nisi ḋispositiuū. vt patuit: vel

meli': q nō est verū: ꝺato q eēnt ꝓncipiū ḋiuiduationis formale qz forma nō ē ꝑ us sua mā. 12. meta. ¶ Ad q̄rū: cū ḋr. si eēnt. ḋico q nō ē verū: imo sūt ꝑn'' ḋispositiuū. iō rō nō tz. ¶ Ad qntū cū ḋr: si eēnt ꝑn'' ꝛc. ḋico q non oz nec rō ꝑs ꝛcludit nisi q nō sit indiuiduata: sic q ḋ istis ⁊ ḋe illis nō ḋicit indiuiduū vniuoce: sꝫ magis equiuoce vel analogice: vt ḋicebat cōmētatoꝛ in ꝓhemio huius: iō non sunt indiuiduata sicut hec inferiora. ¶ Et sic ad qōnem ḋicendum est. Quæstio. viij.

Queritur vtrū forma nālis ḋetermi netur ad maximū ⁊ ad minimū. Et arguit q non: qz illud qꝺ est ḋiuisibile in infinitū ḋe se nō est ḋeterminatuz ad maximū vel ad minimū: entia nālia cuz sint cōtingentia hmōi sunt igit. maioꝛ ꝑz. qz ex quo est ḋiuisibile in infinitū ḋe se non est ḋeterminatū: q̄ quacūq̄ ꝑte ḋata cōtingit ḋare minoꝛē, ꝑ ḋiuisionem eī' in partes: pars autē est minoꝛ toto. minoꝛ ꝑz. primo ⁊. 6. phy. ⁊ 5. meta. ¶ Itē si forma nālis hēret q̄titatē ḋeterminatā: sequeret q in q̄titatib' eēt maximū ⁊ minimū ⁊ ꝑ ꝛ ꝓprietas: sꝫ hoc ē falsū ⁊ ꝓña. ꝓbaᷓ per phm. 10. meta. nā ꝓꝛia sī q̄ ad se luicē ḋistāt ꝓpositā sub eoḋē gīe. falsitas cō sequētis ꝑz. er ꝑḋicamētis: q̄ q̄titati nihil ē ꝓꝛiū. ¶ Itē si hoc eēt verū ñ eēt ꝓpꝛiū q̄titati suscipe magis ⁊ min': qz nō conueniret oī q̄titati: cū eēt repire q̄titatē: cui ñ eēt ḋare ei' terminū: oppositū ḋr i ꝑḋicamētis ⁊ ꝑñ. 6. phy. ¶ Itē forma ignis ē forma nālis: ⁊ tñ si ponaḳ ꝓbustibi le crescet in infinituz: vt ꝑz scḋo de aīa. igit q̄libet forma nālis nō hz q̄titatē ḋeterminatā. ¶ Oppositū sentit hic cōmē. qz ḋimēsiones vt sunt ⁊terminate ꝓcedūt formā in mā: ⁊ tñ vt sunt terminate hoc est a forma. ¶ Itē scḋo de aīa: oium nā cōstantiū: ⁊ in ꝓmo physicoꝛ. q est ḋare minimam carnē: ⁊ cōmētatoꝛ in ḋictis locis ⁊ ꝓtimo celi.

Ad qōné ꝓbus ḋicē ꝓpositas: scḋo soluenḋ difficultates iminētes. ¶ Cū igit q̄rit vtrum quelibet forma nālis hēat q̄titatē ꝺeterminatā. ḋico q sic. qz hz q̄titas ḋe se nō sit terminata: tñ vt est a forma nāli est terminata. vt ꝑz ḋuplr. Pmō sicut q̄libz forma nālis hz q̄litatē ꝺeterminatā ita ⁊ q̄titatē ḋeterminatā: sed q̄libet forma hz q̄litatē ꝺeterminatā. igit ⁊ q̄titatē. maioꝛ ꝑz. per cōmē. 6. phy. ḋicit. n. q potētia oīs q̄titas ē terminata sicut q̄litas. minoꝛ ꝑz. nam oīs forma ḋeterminat sibi passiōes ⁊ q̄litates ḋeterminatas tā in simplicibus q̄z in cōpositis. vt ꝑz a cōmē. in eoḋē. 6. ⁊. 7. phi. ⁊ ꝓmo ḋe generatione. ¶ Itē qō libz hūs opationē ḋeterminatā hz ēt q̄titatē ꝺeterminatā: sꝫ oē ens nāle hz opōnē ḋeterminatā. ergo ꝛc. maioꝛ ꝑz. opō. n. arguit forma ⁊ vtutez q̄ arguit magnitudinē vtutis: q̄ q̄to vtus est maioꝛ tāto eius opō ē fortioꝛ ⁊ maioꝛ: qz maioꝛ ꝟtus ē i maioꝛi cozpe. minoꝛ ī minoꝛi ceteris paribꝰ vt ꝑz ꝓto celi: igit si ē opō ḋeterminata ⁊ vt' ḋeterminata: ↄñr erit q̄titas ḋetermiata si ista vtus fuerit i magnitudine: minoꝛ est nota. qz oīs forma nālis hz opōnē ḋeterminatā: vt ꝑz ꝑ celi.: qz nullum ens nāle ē infinitū. ¶ Item si forme nāles nō ꝺetermiarent sibi q̄titates: seq̄ref q in cozpe finito posset eē vt' ifinita vel ecōuerso. ↄñs ē falsū. igit ⁊ aīs. ↄña ꝑz. ex quo eni nō eēt ḋeterminata. ꝓportio forme ad q̄titatē subi bñ posſz eē infinitū in subo finito: vel eᷓ. falsitas cōsequētis ꝑz ꝓmo celi. ¶ Itē forme est terminare materiā: igit ⁊ q̄titatē. aīs est notuz septimo metaphysice: ⁊ ꝑz ↄña: qz qꝺ terminat subm terminabit q̄ sunt in eo: nā accītia hñt esse in subo ⁊ a subiecto: vt ꝑz ꝓmo physicoꝛ ⁊ septimo metaphysice. q̄re appet formā substantialez habere q̄titatē ḋeterminatā ad maximū ⁊ ad minimū: ⁊ hoc est qꝺ cōmētatoꝛ ḋicit primo celi: q si natura alicuius forme fuerit infinita: necessario est in coꝛpoze infinito: naz forme ḋiuersaz

me ḋiuersaz nārum innate sunt habere ḋiuerse q̄titatis maz. ¶ Dicit tñ sunt ḋifficultates. ¶ Prima est cū ḋicit: q forma nālis ḋeterminat sibi q̄titatez ad maximū ⁊ ad minimū: accipiamus q̄ aliqꝺ ens nāle. s. ignez sub minori q̄titate in qua ꝑossit esse: tunc q̄ritur an ꝑossit ḋiuidi. ⁊ cōstat q sic: cū sit q̄titū: ⁊ q̄titū est ḋiuisibile in infinitum tertio phy sicoꝛ: tūc igit aut ḋiuidit in aliquid: aut nihil. non scḋo mō: qz sicut ex nihilo nihil fit: ita aliqḋ in nihil resoluī est impossibile: igit in aliqḋ: tunc cum illud in qō ḋiuidit sit minus: qz pars est minoꝛ toto. igitur illa non fuit minima q̄titas: qz si sic: tunc ḋaref minus minimoꝛ quod est falsum. ¶ Itē forma subalis est educta de potentia māe scḋo ex anima: ⁊. 8. meta. igitur extenditur extensione māe. ⁊ hoc ꝑ ḋimensiones intrinsecas q̄ nō separant a mā: vt patuit. sꝫ ḋimēsiones possunt rescindi in infinitū vel saltē ḋiuidi: igit nō hz q̄titatē terminatam. Et tūc est ḋifficultas vtrū hoc hēat ois forma: ex ēt forma infieri: ⁊ in facto esse. ¶ Ad primū ḋr q oē ens nāle cōtinuū ḋr vt q̄titū: ⁊ sic est ḋiuisibile: vt nāle atūt nō est ḋiuisibile. Et tūc ḋr q illa forma coꝛrūpit: ⁊ ille ptes māles cōuertunt in ptes ꝙtinētes. s. aeris vel aque. ¶ Et si ḋicit q hoc nō est pole in oīb': qz si ignis ḋiuidatur: ⁊ tūc ille ptes succēḋit in nām aeris: sequit q in instanti tpis mā posset saluari taz sub forma aeris q̄z ignis qꝺ est ipole: ⁊ ꝑ phm scḋo de generatione. ¶ Rñdeḳ q ille ptes cōuertunt in nām ꝙtinētis: nō tñ sic ꝙuertunt in nām ꝙtinētis q ꝑ se subsiſtāt sub mā ꝙtinētis ⁊ forma ꝙtinētis: imo cōiunguntur ipsi cōtinēti. vñ ꝛ nō sit ḋare minimū scḋz partes q̄ st in toto. est bñ ḋare minimū cū ḋiuidunt a toto. vt phs ḋicit ḋiuisione quātitatis in libro de sensu ⁊ sensato. ¶ Ad scḋaz ḋifficultatē ḋico: q verū est q forme educte de poᵗmate extendunt extensione māe: ⁊ ḋiuidunt ḋiuisione eius: nō tñ ꝑ hoc extēḋunt extēsione infinita: nec ḋiuisiōe infinita ḋiuidunt: nā ꝛ ḋimēsiones vt ḋimēsiōes sunt possint extēḋi vel ḋiuidi in infinitū a forma: tñ terminant ad maximū vl' ad minimū i potētia eis: vt ꝑz hic et cōmētatoꝛe ⁊ circa finē q̄ati celi: vbi ḋicit q oī q̄titate ḋata posse est ea luenire maioꝛē ⁊ minoꝛē: ⁊ vlr finitas nō inuenit in rebus nisi ꝑ formas eaz non ꝑ q̄titatem. ¶ Ad tertū ḋico: q oīs forma nālis hz q̄titatē ḋeterminatā ad maximū ⁊ ad minimū: ⁊ nō oēs habeant terminos eo ſḋe in extensione: vt ꝑz primo phyſi. ⁊ secūḋo.

Ad rónes ad primā cū ḋicit. illud qꝺ est ḋiuisibile. cōcedo. ad minoꝛē cū ḋicit entia nālia ꝛc. Ḋr q verū est ꝑm q ꝓtinua ⁊ q̄titas sūt ḋiuisibilia in infinitū: sꝫ ꝑm q sunt sub forma nāli nō. ¶ Ad aliḋ cū ḋr. si hēret. ḋico q verū ē q̄ q̄titatib' rōne forme bñ est maximū ⁊ minimū: sꝫ nō rōne q̄titatis. ⁊ iō nō seqꝺ q ꝓꝑ hoc sit ꝺrietas i q̄titate. ¶ Et ꝑ hoc ḋr ad ȝ''': q: hz q̄titas habeat certos terminos rōne forme ꝑz se: tñ ꝑōt recipe magis ⁊ minꝰ in infinitū. ¶ Ad aliḋ cū ḋr. q forma ignis ꝛc. Ḋr q ignis ꝑ appositionē cōbustibilī nō crescit in ifinitū: sicut vnū cōtinuū: ꝑō tñ crescere ad maximū q̄titatiuū: nō tñ i infinitū: qz nō ꝑōt crescere vltra q̄titatē celi: nā vltra celū nō ē locus nec cozpꝰ. vt ꝓbaᷓ ꝑ celi: qō vo ḋr scḋo ex aīa q ignis in infinitū crescit: sicut ligendū est ꝑm quātitatē aliarū rerū naturaliuz crescit. Et sic ad questionem. Quæstio. ix.

Queritur vtrū forme subales sint cō trarie: ⁊ arguit q sic: nam sicut est in effectibus: ita est in cā: sed effectus sunt cōtrarij. igitur ꝛc. maioꝛ nota: nam cā ⁊ effectus ḋebent ꝓpoꝛtionari. ⁊ minoꝛ ꝓbatur. nam in effectibus formaz substātialiū inuenit ꝺrietas: sicut in qualitatibus contrarijs. ¶ Item que suscipiunt magis ⁊ minus sunt ꝺria. forme subales sūt hmōi. igitur ꝛc. maioꝛ ꝑz: qz maius contrariatur minori. ſo. metaphy. minoꝛ ꝑz. qz queḋaz sunt magis perfecta: queḋaz minus. ¶ Itē marime ḋistanti sub eoḋem genere sunt contraria. alique forme sunt hmōi. igitur ꝛc. maioꝛ patet decimo metaphysice. ¶ Hec enīz est ḋiffinitio contrariorū scz q marime ḋistant sub eoḋē genere. minoꝛ ꝑz. qz ꝓia forma que est ḋeus. ⁊ forme elementoꝝ marime ḋistāt. ¶ Itez illa sunt cōtraria que inuicē se coꝛrūpunt ⁊ eiḋē subo vicissim insunt. forme subales sunt hmōi. igit. maioꝛ ꝑz in ꝓdicamentis. minoꝛ ꝑz. naz forme subales materiales mutuo se coꝛrumpūt: ⁊ sibi inuicem succēḋūt in subo. ¶ Hoc. n. ḋicit cōmētatoꝛ hic: ⁊ iḋē videt sentire ꝓpio ⁊ secundo de generatione phs: vbi ḋicit q ignis ꝓtrariatur aque: quare ꝛc. ¶ Oppositū ḋicit cōmētatoꝛ primo ⁊ quinto phy. ⁊ phs in ꝓdicamentis: q̄ substantie nihil est contrariū: idem ḋicit quinto phy. ꝓbaᷓ in suba nō esse motum: ꝑ hoc q omnis motus est inter ꝺria. suba non contrariatur substantie: vt ḋicit ibidem: quare forme substantiales non contrariantur.

Ad qónē ꝓmo tangenḳ opiniones quoꝝundam ḋeinḋe opinio phi ⁊ cōmen. Ḋico ergo q sicut scribit ꝓmē. 5. phy. Aller. in cōmen. super libro phy. ⁊ in libro de generatione ḋicit: q forme substantiales saltim elementoꝝ sunt cōtrarie: credēs q forme substantiales elemēto ꝛ eēnt calidū ⁊ frigidū: humidū ⁊ siccum. vt ꝑz ꝑ eundē q̄rto methauroꝝ: ⁊ ideo Aler. motus q̄nē. 5. phy. q̄o Aꝛ. ḋiꝛerat in ꝓdicamētis: q substantie nihil cōtrariatur: ⁊ in libro de generatione ḋicit q ignis cōtrariatur aque. Soluit q in libro ꝓdicamentoꝛ intelligitur: q suba ꝑm q est cōposita ex materia ⁊ forma non cōtrariat substantie cōpositē: ⁊ in perigeneseos intelligit de formis simplicibus elementoꝝ: que contrariantur adinuicem. ¶ Sed ista opinio nō valet. Tum q iste qualitates ꝓme non sunt forme substantiales. Tum q ad formas substantiales nō est motus: ⁊ ad illas qualitates est motus. vt ꝑz. 5. phyſi. Tum etiam q iste qualitates sunt sensibiles: q tangibiles: forme vero substātiales solum intelliguntᷓ. Tum etiam q forme substantiales non ſuscipiunt magis ⁊ minus: vt ḋicit cōmen. quarto ⁊ quinto phyſi. sed qualitates iste ſuscipiūt magis. ⁊c. tum etiam q qꝺ vere est nulli accidit primo phy. sed iste qualitates sunt accidentia mixtorum: quare in simplicibus non erunt forme subales: vt arguit cōmen. 5. phyſi. ¶ Fuit ēt opinio Aui. q forme subales contrariant inuicem vt videt ex eius intentione scḋo tractatu sue sufficiētie 3° capitulo: sequēs enim opionē Alexandri. vt facit k pluribꝰ eo q ḋe grecis post Aꝛ. Aller. fuit famosioꝛ apḋ arabes: ḋicit. n. q si cōsideref forma subalis ꝑm q ē i mā faciens ens actu ex spōn q est subm ꝓpꝛioꝛ accidētiū: ⁊ sic nō hz ꝺriū. q: in instanti introduceref: ⁊ non per motum. Si aūt forma subalis hz se cōsideref. s. vt ipsa forma ⁊ non ꝑm qꝺ est in mā: sic forma ignealis est cōtraria forme aqueali: non earū qualitates tātū: imo eius opinio est eaḋē cū opinione Aller. ꝓeter boc q non ponit istas q̄litates ꝑmas esse formas substantiales elemētoꝝ: ⁊ ideo ḋicit: q due forme vicissitudinant in eoḋē subo: ⁊ inter eas ē maxima ḋistantia. ¶ Sed ista opinio nō est ex intētione ꝑh: necēt est vera: q si sube essent contrarie: tūc q seipsas se coꝛrūperent ⁊ in se agerent: calꝰ. n. hz se coꝛrumpit frigidū: qz ē eius ꝺriū: forme aūt subales nō agunt q seipsas: hz mediantibus q̄litatibꝰ ꝑmis: q̄ sūt calꝰ: frigidū. ⁊ hmōi vt ḋicit ꝓmo. 7. meta. ⁊ ꝑ ḋe gīatōe. ignis nō agit: q ignis: hz q calidus. q̄re forme subales nō sunt cōtrarie. ¶ Ideo ḋicaḳ opinio ꝓmē. q videf tenere ad mētem ꝑh q cōtrarietas ꝑōt ḋupliᷓ intelligi. Primo ꝓpe: ⁊ sic illa sunt ꝺria q̄ maxie ḋistāt ⁊ sunt sub eoḋez genere

z illo mō ꝺrictas est ꝓprie in genere qualitatis. Scōo mō capitur ꝓprie q̄ est sicut ꝑfectū z iperfectū: z isto mō capitur iproprie q̄ est sicut ꝑfectū z iperfectū: z isto modo est contrarietas in eo qō reducitur ad priuationē z habitum. z hec est ꝓma radix ꝺrioꝝ vt ꝓz. 10. metaphy. ¶ Per hoc patet ad qōnem: q̄ forme subales sunt ꝺrie isto mō: q̄ differunt sicut perfectū z iperfectū: nam due forme subales diuersarū specierū nunq̄ sunt equalis ꝑfectionis vt vult cōmē. 10. meta. forme aūt subales nunq̄ sunt contrarie primo mō: q̄ consistunt in quodam indiuisibili. z ad ipsas non est motus: mō iter quelibet duo contraria primo mō dicta pōt esse motus. ex quo inter illa potest esse maxima distantia. igitur zc̄. ¶ Item vna forma substantialis per se non expellit aliam: nec agit in aliam: ꝫ mediantibus q̄litatibus ꝓmis: ꝺrie aūt mutuo se expellunt z corrumpunt: vt patuit. z phs dicit ꝓmo z 2. de generatione: naz ꝫ agens ꝓncipale fit forma: tñ agit mediantibus q̄litatibus ꝓmis tanq̄ agente instrumē/tali. igitur forme subales ꝓprie non sunt contrarie.

Ad rōnes cū ꝺr̄ sicut est in effectibus z c̄. dico q̄ nō opz: q̄ diuerse sunt habitudines cause ad effectus: z effectū ad causas: vt dicit cōmenta. 5. phy. z ꝓmo z secundo de generatione alterius: z iō cōmē ta. dicit 2o phy. q̄ substantie simplices sunt contrarie ꝑm suas qualitates: z prime qualitates in eis nō sunt sub stantie: licet assimilentur substantijs: z ideꝫ dicit. 5. meta. z. 10. ideo rō non concludit. ¶ Ad 2oꝺaz cū ꝺr̄. que suscipiunt zc̄. Rūdeo negando maiorez: q̄ vt ꝓz primo de cli ce magis z min⁹ nō variāt spēz: z iō non oīa que suscipiunt magis z min⁹ sūt cōtraria: nisi sicut perfectū z imperfectū. ¶ Et ad minorem ꝺicaf: q̄ ꝫ vna forma substan/tialis ꝑfectior sit alia: non tñ suscipiunt magis z minus. ¶ Ad tertiā. q̄ maxime distāt zc̄. cōcedo. z ad minorem cū ꝺicitur: q̄ forme zc̄. Respondef: q̄ non distant nisi sicut ꝑfectū z iperfectū: ꝺico etiā q̄ ꝓma forma q̄ est deus nō est in genere vt alie forme: nec forme separate sunt in eo dem genere cū istis mālibus: naz corruptibile z incorruptibile differunt pluſq̄ genere. 10. metaphy. ¶ Ad ma/iorem ōrti cōcedit. ad minorē ꝺico q̄ forme subales mutuo se corrūpunt mediantibus q̄litatibus ꝓmis: z ita ꝑm suas qualitates sunt cōtrarie non ꝑm se. ¶ Ad auctoritatem phi ꝺicit. q̄ nō inconuenit ignem aque contrariari ꝑm q̄litates z nō ꝑm se: vt iam dictū est. Nō. r.

Querit virū motor celi sit idem ꝫ agēs z ꝑm finem: hoc est virū in separatis a mā efficiens z finis differant: vel sint idem. Arguitur q̄ non sint idē. q̄ sicut est in mālibus ita est in separatis. sed in mālibus efficiens z finis non sunt idem. igitur nec i separatis. maior ꝫ q̄ mālia sunt effectus separatorū: effectus autem hz similitudinem cause. ideo per effectus posset arguere naturam cause. minor est nota: q̄ aliud est qō mouet nos vt efficiens. s. appetibus: z aliud qō mouet vt appetibile s. finis qui est extra. vt habetur. 3. de aīa: z superius in hoc libro: scōo si idē esset efficiens z finis motus esset ociosus 2ōis est falsum: z ꝓbatur cōsequentia: q̄ efficiens iam haberet finem: q̄ ipsum esset finis z sic frustra moueret: ois enim motus est causa carentie primo celi: z ideo ꝺicitur primo de generatione. q̄ habitibus ꝓsentibus i mā cessat motus: falsitas 2ōitis ꝓz. q̄ deus z nā nihil faciūt frustra. primo ce. ¶ Item si idem esset efficiens z finis: tūc anteq̄ fieret esset. 2ōis est falsum. ergo z antecedens: consequentia ꝓz. q̄ ꝓpea agens mouet vt acquirat finē quez prius non habebat: sed cū ipse sit finis: z habeat ipsum q̄ alr non moueret anteq̄ finis fiat factus eēt: z iō est 2ōdictio. ¶ Itē vnū z idē nō pōt esse cā prior in esse z vltima in esse. sed efficiens est causa prior i esse z finis vltima. igit idem non erit efficiens z finis. maior ꝓz: z minor est nota ex 8o z. 8. phy. z 8o de anima. finis. n. cē vltima i esse: z agens prima. ¶ Oppositum huius ꝺicit cōmentator hic. ꝺicit. n. q̄ forma qua fit motus non est alia a forma ꝓpter quam fit motus: z idem ꝺicit. xij. metaphy. q̄ semper non differunt efficiens z finis: sed in materialibus differunt. z ideo ꝺicit q̄ si forma balnei non esset in mā: tunc eadem forma moueret vt efficiens z finis.

Ad questionē ꝺicitur q̄ in separatis a materia est ꝺuplex motus. s. mouens mediatum qō est simplr primū. s. deus: z immediatum vt intelligentie: similiter est ꝺuplex finis primarius z secūdarius. Et ad qōnem ꝺico primo q̄ in motoribus mediatis idem est finis principalis cum agente motum: z q̄ hoc sit verum ꝓz. eterna enim mouent primo pp se secundario propter alia. sed motores celorum immediati sunt eterni. igitur ipsi mouent propter se: z cōsequēter sunt fines ꝓncipales pp quos mouēt. maior ꝓz p cōmē. ꝓmo ce. vbi ꝺicit q̄ actio ꝺiuine rei est pp se. Et vt ibi ꝺicit cōmentator: illud qō agit ꝓncipaliter pp se ē spiritua le non corporeum. minor z se est nota. ¶ Item in materialibus non differt sanitas in rōne finis z ꝓpter aliud a rōne agentis: nisi q̄ aliud esse hz in anima: z aliud extra aiam. sed in se idem esse hz forma in anima z extra. ḡ zc̄. maior ꝓz p cōmen. ij. meta. ꝺicit. n. q̄ ideo in mālibus ꝺr̄nt agēs motū z finis: q̄ aliud esse hz forma in anima: z sic forma est agens motus: z aliud esse extra animaz: z sic est finis motus. ꝓz minor ibidem ab Alz. Maz ꝺicit si forma balnei non esset in mā: idem esse haberet in aīa z extra animaz vt probat in eodē. 12. ꝺicens: q̄ semp idem est intelligens z intellectum. ex quo apparet q̄ idem esse hz in aīa z extra aiam. ¶ Itē si in motoribus eternis agens motū nō esset finis: vel motus aliq̄n cessaret: vel aliq̄n esset frustra quoꝝ quodlibet est impossē. ꝓsequentia tenet. si. n. aliud esset finis motus tunc moueret pp illum finez acquirendū: quē si attingeret motus cessaret: q̄ habitib⁹ ꝑfectibus zc̄. si autē nunq̄ attingeret motus eēt ad impossibile. vt ꝺictū est. 2. meta. a pho ꝺicente: q̄ nullus cogitat aliquid facere ad terminū non speraturus venire. ¶ Secūdo ꝺico q̄ primū mouens qō est mouens mediate mouet in rōne finis tñ: z non in rōne efficientis: vt ꝓz p ꝑhz z cōmen. 2. ce. quod enim est nobile z perfectum simpliciter non eget actione extrinseca in acquisitione nobilitatis: q̄ non eget assimiliari alicui: ex quo est simpliciter ꝑmū: z a se est oīs nobilitas z oīs ꝑfectio. sed primū ꝑm pliciter est ḥmōi. igitur zc̄. ¶ Et ideo ibidem ꝺicit phs z cōmentator: q̄ cū quedaz assimilent ei pauca actione: q̄dam vo pluribus: z nobilius z ꝑfectius est qō ei assimilatur vnica actione: z hoc est orbis ꝑmus 2ōinēs totū: z vt ibidem ingt cōmentator: z intelligit per orbem ipsum corpus z suam intelligentiā mouentē ipsum: ex quo est cō positū. vt ꝓz er hoc libro. Alij vo orbes qui acquirunt ꝑ pinquitatē ad ꝓncipiū pluribus actionibus sunt ignobiliores. Il hoc etiā potest esse de mente cōmen. 2o ce. vbi ꝺicit q̄ si in orbe primo plures essent stelle: vel non moueretur zc̄. ibi cōmen. mouet questionē quō ꝺicit q̄ eēt ibi labor: cum ꝺeclarata sit ab eo q̄ in corporibus celi nō sit labor nec fatigatio: z subdit cōmētator: z intēdebat q̄ motor moueret sua po⁹: que po⁹ non creseceret si haberet plures stellas vel maiores: z licet mobile non resistat per cōtrariā inclinationez: mobile tamen est de se in potentia ad vbi z ad motū: z hec est potentia opposita actui: z hāc resistentiā opz imaginari in oī motu: z subdit. q̄ si potētia moti in ꝓmo celo adderef sup ꝓncipiū motoris mot⁹ ei⁹ eēt violent⁹: q̄ aūt moueſ violēter: ipose ē vt recipiat eternitatē a potētia infinita. s. a potētia q̄ nō ē in materia

mā z cū nō possit recipe externitatē neče ē vt habeat. Motuz ēigif q̄ ꝺe intētiōe ei⁹ ē q̄ intelligētia q̄ mouet ꝑ⁹ orbē aliud est a ꝑ ꝑn⁹: q̄ notat hic per po⁸ infinitā mouētem q̄ nō est in mā: z ꝺicit eā nō esse in mā ꝑ tāto q̄ non appropiat alicui mobili vt moueat ipz effectiue: nō ꝓpz q̄ nō subsistat per mām: quū hoc mō etiā intelligētie oēs sint īmāles. z sepe vocat alias intelligētias motores que sunt in mā: z hoc ē qō plēs ꝺubitare fecit circa hāc mām. Hoc idē ꝺicit 8o ce. ꝺicēs q̄ ḥsto ꝑmi moti intelligētia mouet tāto ꝺesideriū ei⁹ qō hz ad ꝑ⁹ est ꝑfectius: z ḥsto ꝺesideriū ei⁹ ē fortius: tāto ei⁹ motus est velocior. ḡ apparet ꝑ⁹ mobile moueri effectiue ab intelligētia ꝺesideráte z intelligēte ꝑ⁹. Hoc ēt pꝺ ꝺe intētiōe phi. 12. meta. ꝺicit enī. q̄ ꝑ⁹ mouet in rōe amati z ꝺesiderati: z postq̄ oñdit ibi phs 2ditiōes ꝑmi mouētis extrinseci ingrit qd est ꝑ⁹ z ꝓmus terminus hi⁹ mot⁹ in moto z ꝺicit q̄ hec intelligētia. Quare ꝓz q̄ ipse vult q̄ ꝓter ꝑ⁹ sit alius motor 2iunctus q̄ mouet effectiue: z 2mētator ibidē ꝺicit q̄ celi mouēſ ab isto motore. s. ꝑm ꝺesideriū vt assimilef ei ꝑm suū posse sicut amās mouef vt assimilef suo amato. Alij aūt orbes mouēſ ꝑm ꝺesideriū ad motū ꝑ⁹: vt ꝺicit. ex quo seq̄tur q̄ ꝑ⁹ nō mouet nisi vt finis. ¶ Itē in eodē. 12. 2mētator ponit q̄ po⁸ corpa celestia mouētes polē ē vt semp moueant: z vt nō moueāt semp: ꝑñs. n. nō semp movere: si illud ad qō mouēt. s. ꝓmus motor sit receptibilis trāsmutationis cuiuscūq̄ mobilis sit trāsmutatio: ꝓht ēt semp movere si illud ad qō mouēs fuerit intransmutabile aliquo mō: q̄re ꝓz ꝑ⁹ solū mouere in rōe finis. ¶ Dicit ēt in eodē. 12. q̄ non idē qō mouef motu ꝓmi mobilis intelligit de ꝑ ꝑn⁹ cū eo qō z ipso intelligit motor saturni. Et in ꝑ libro huius opis ꝺicit: q̄ forme corpoꝝ celestiū z marie corpis. s. ꝓmi celi est aīa appetitiua z intellīua: q̄si ꝑ⁹ celū hz aiam q̄ est motor appropriatus ꝓter ipz ꝑ⁹: sequit q̄ ꝑ⁹ nō mouet nisi vt finis. ¶ Sed circa ista sunt ꝺubia si enī intelligētie mouēt ordes pp ꝺ⁹: vt se assimilent ei. igit aliud est efficiēs motū z finis: q̄ ꝑ⁹ ꝑn⁹ est aliud ab ipsis intelligētijs. ¶ Item aui. in meta. ꝺicit q̄ aliq̄ intelligētie sunt mouētes celū in rōne agētis: z alie in rōne finis mouēt q̄ sunt penitus abstracte. z tales nō pñt mouere in rōne efficictis. q̄: nō pñt cōcipere particulares revolutiones. ¶ Ad ꝑ⁹ ꝺr̄ q̄ intelligētie mouēt pp id: q̄ō intelligunt de primo: nō vt acgrant eius similitudinē: quā nō habent sed similitudinē eius quā habēt cōseruent per motū sicut sanus deambulat non vt sanitatē per motū acgrat: sed vt sanitatē quā hz per motū cōseruet: vt ꝺicit 2mē. 12. meta. mō q̄ intelligētie nō intelligūt per spēs acqsitas a sensib⁹ sed per eētias suas: z ipsum primū est intellīs abstractus: sicut ipse: ꝫ perfectior multū: vter q̄ tñ ē intellīs abstractus. s. recipiēs z receptū: z cū vter q̄ sit intellīs reducunt in vnū intelligēs z intellectū: z efficiunt vnum: ita q̄ nō differūt nisi ꝑm vnā ꝺispositionē: vt ꝺicit 2mē. 12. meta. q̄: igitur ꝓpter illud qō intelligētie intelligūt de primo mouet: z hoc est similitudo qua hñt cū ipso: ꝑm quā sunt idem cū eo: igif idē est qō mouet z ꝓpter qō mouet: q̄ tñ nulla est intelligentia q̄ ipsum primū intelligat sicut ipm seip sum intelligit ꝫ ꝑm gradū inferiorē: iō aliud est eē ꝑmi ab esse intelligētiarū: z ideo ēt intelligētie intelligūt aligd de eo a quo ꝺependent. iō 2mē. tertio de aīa ꝺicit q̄ nullus intellīs est oīno liberatus a po⁸ ꝓter q̄s ꝑmus q̄ extra se nihil intelligit. ¶ Ad 2um ꝺr̄ q̄ eadē est intelligētia q̄ mouet vt efficiēs motū z vt finis ꝑm mētē phi z cōmē. ꝫ Aui. alr opinatus fuerit. z qō ꝺirit Aui. q̄ intelligentia separata nō posset cōcipere revolutiōes particulares: cōmētator soluit hoc q̄ intelligētia per ꝺesideriū z intellm qō hz ad primū intendit motū: vt cōseruet sillitudinē primi z perfectionē suā z intelligit principalr motum sempiternum: ex quo conficiuntur revolutiones ꝑticulares

Et tunc ad rōnes negaf maior: q̄ aliud est in mālibus: z aliud in sempiternis. naz in mālibus foza in aīa z extra aiaz nō hz idē eē: ꝫ in sempiternis hñt idē eē. vt patuit ex 2mē. 12. meta. z nono. z quū ꝓbaf maior: q̄ effect⁹ hz silitudinē cāe: ꝺico q̄ est verū in effectib⁹ vniocis z vni⁹giis: mō ista non sunt talia cū sempiternis: q̄re nō valet. ¶ Ad 2um negaf 2ōia. z cū ꝓbaf q̄ ois motus ē rōne carētie: ꝺico q̄ nō est vez ꝺe oi motu: ꝫ solu ꝺe motu q̄ est ad aligd acgrēdū qō nō hz: ꝫ nō z motu q̄ est ad 2seruandū habita: ꝫ q̄ motus celi est ad hoc ꝑ ma intētione: iō non est frustra. ¶ Ad tertiū ꝺr̄ eodē mō cū ꝺicit q̄ si idē esset efficiens z finis aligd eēt anteq̄ fieret: q̄ verū ē q̄n aligd p motū acgrit qd ꝓpus nō hēbat: ꝫ nō est ita q̄n ꝑ motū solū res 2seruat. iō zc̄. ¶ Ad q̄rtus cōcedit maior. Et ad minorē cū ꝺr̄: efficiens est prima z finis vltima: ꝺico q̄ verū est ꝺe fine q̄ p motū acgrit: ꝫ nō ꝺe fine q̄ p motū 2seruat: vt ꝺicit phs. in. 12. meta. qō ē finis q̄ ꝑmittit: z finis q̄ per motū acgrit. Qō. ij.

Onsequēter q̄rit vtr̄ celus sit aiatus aīa perficiēte. Arguit q̄ sic: q̄ qō hz ꝓpriū motū ab aīa est animatus aīa perficiente ipsuz: celū est hi⁹. igitur zc̄. maior patet: nā ex quo acgrit motum perficientē ipm z operationē: videt eē aīatus ēt aīa perficiēte ipm: minor ꝓz: q̄ celū accipit motū circularē ab aīa sua: qui est ꝓpprius eius: vt patet primo celi. ¶ Item qō mouef ad diuersa loca particularia est aiatū aīa perficiēte ipsum: celū est hi⁹: ḡ zc̄. maior ꝓz ꝺe se q̄ nihil mouef ad plēs ꝺōias pōnis ꝺe se nisi animatum minor ꝓz q̄ celū mouef ad diuersa loca particularia: nā ea ꝺē pars q̄ncq̄ mouef ad oriens q̄ncq̄ ad occās. ¶ Itē qō telligit z appetit est aiatū. celum est hi⁹. igif zc̄. maior ꝓz. q̄ intellīs z appetitus nō sunt ꝺe nā corpis: sed aīe: si igitur aliq̄ corpus hz hoc illud est aiatum aīa perficiēte ipz minor ꝓz a cōmētatore 8cōo celi. ꝺicit enī celū hñre ꝺe virtutib⁹ anime intellīm z ꝺesideriū. ¶ Itē qō est cā anima/toz aīa perficiēte ipsum ē aiatum: celū est hi⁹: igif zc̄. maior ꝓz ex 7o. meta. q̄ oē qō generat a sibi simili gīatur. z primo posterioz. ꝓpter qō vnumq̄q̄z. z minor ꝺe se ꝓz. q̄ celū est cā animaliū z oīuz inferioz 2o ꝺe gīatione. immo est principale agēs: vt ꝺicit commen. 8. phyficorum. ¶ Oppositū sensit hic 2mētator. s. q̄ celū nō hz aīam q̄ ꝺet sibi esse: sed aīa eius est separata ꝺās sibi motum.

Ad euidentiā qōnis primo tāgent opiones Auicēne cōmē. z phi. ¶ Opinio Aui. fuit q̄ celū sit aiatum aīa pficiēte ipm pp rōnes iam tactas: q̄ nō videbaf sibi q̄ intelligētia abstracta in eē posset revolutiones particulares noscere: q̄ cū intellectus abstractus sit vnius: particulares revolutiōes nō pōt cōcipere nisi efficiat hic vnīste per aligd ꝓpriū z particulare: z hoc nō est intelligentia abstracta. q̄ nō hz nisi eē qdditatis prime: ipsa autē intelligētia nō mouet nisi ꝑm q̄ intelligit: quare abstracta intelligētia nō pōt mouere nisi solū vt finis: z ideo ꝺirit celū hēre aiam perficientem ipsuz. ¶ Sed hec opinio est manifeste 2tra intentionem phi z vitatē: q̄ si eēt aīatū ita vt ꝺictū est: tūc hñret mām q̄ est in potētia ad eē: z per 2ōis ad nō esse: quare ipsuz ꝺe se esset corruptibile: ex quo sequeretur ꝑm intentionem phi primo celi: q̄ nō posset aliunde perpetuari. qō est manifeste falsum: exptesēt ꝺicit phs. 8. phyſi. celum nō hēre materiā: que sit in potentia ad eē. ¶ Item si celū haberet talē aīam perficientē: tunc illa aīa esset organica: z sic celum hñret organa z sensum z illa aīa moueret qō est ipossibile. 2ōia ꝺe se ꝓz: q̄ ois aīa immersa māe ē organica. Falsitas 2ōitis ꝓz: q̄ tūc celū hñret partes ꝺiuersarū rōnum

ꝛ per ꝓs nō ẽt simpler. Adhuc aūt hꝫ et imaginationē ꝛ sensuz: qꝛ ois alia malis ẽ sensitiua vel vegetatiua. vt ꝑz scdo de aia. Adhuc aūt talis aīa ꝓcederet per accēs. ſ. ad motū sui subiecti: cuius oppositū ꝓbat. 8. phy. ꝛ scdo celi a cōmētatore. ꝛ in hoc libro. iō hec opinio nō tenetur.

¶ Ideo dicāt q opio ꝓbi ꝛ cōmētatoris est. q celuz est aīatum aia separata q̄ nō ꝓstituīt in eē per subm: nec dat eē subo. qđ ꝑz. qꝛ illud qđ mouet motu circulari sine fatigatione est aīatum aia separata: celū est hi°. igit ꝛē. minoꝛ ē nota ad sensum ꝛ maioꝛ ꝑz: qꝛ motus circularis ē ꝓpriū aie ſm q aīa: ꝛ iō nō ꝓtingit aīalibus inferioribꝫ: qꝛ eoꝝ gie ꝓstituunt inesse per subz. Nec dat esse subo. qđ ꝑz vt dicit cōmētatoꝛ hic: ꝛ ẽt sine fatigatiōe vt ꝑz ſm eū. ¶ Itez qđ mouet motu volūtario est animatū. celū est hi°. g̃ maioꝛ ꝛ minoꝛ ẽt qꝛ motoꝛ celi facit motū ꝑpetuū ꝛ vniforme vt ꝑz. 8. phy. ꝛ scdo celi. ¶ Intelligendū tñ q motoꝛ quis celi qui mouet efficiēter nō ẽ cā sufficiēs ꝓpetuitatis motus vt patebit infra sed magis ꝑmus motoꝛ q mouet vt finis. ¶ Ad hoc ẽt faciunt rōnes Aui. ¶ Ad p^m^ dicit cū arguit: qđ ꝑz motū ꝛē. dico q nō oz q sit ꝑz motū ab aīa q ꝓpter hoc si aīatum aīa que sibi det eē: qꝛ aliq̄ cōiuncta sunt ſm eē: vt anima coꝛpi: aliqua tñ ſm operationes: vt dicit scdo celi de motione eius: vñ verum est q aīa celi ꝑficit celū: eo q dat sibi motū ꝓpriū q est ꝑfectio eius. ſz nos logmur hic de ꝑfectione que est esse: non de tali.

¶ Ad aliā cū dr: qđ mouet ꝛē. verum est ꝑ se ꝛ ꝑmo. ad minoꝛē cū dr celū est hi°. dico q verum est q celū mouetur ad diuersa loca ꝑticularia. sed motoꝛ eius ꝑ se ꝛ primo intendit sue ꝑfectiōis ꝙseruationē ꝑ petuū ꝛ ita ꝑ se intendit motū ꝑpetuū si aūt adhunc sequātur diuerse circulationes ꝑticulares partiū celi hoc est ꝑ accidēs ꝛ ex cōsequenti: ꝛ ideo rō nō cōcludit necessario qꝛ intelligētia abstracta per se intēdit ꝑpetuitatē motus sed qꝛ perpetuitas nō ꝑt fieri nisi per revolutiones particulares ꝛ diuersas motiones partiū celi: ꝛ hoc ꝓpter materiā coꝛporeā mobilis: iō ex cōsequēti mouet ad loca particularia. ¶ Uel posset dici: q sicut intellectus q est virtus abstracta per se ꝛ ꝑmo intelligit vniuersale per se ꝛ primo: ꝛ per lineam referam singulare sic in proposito intelligentia abstracta per se primo intendit motum ꝑpetuū ꝛ vniformem: per lineam aūt ꝛēflexā particulares reuolutiones. ¶ Ad alia cū dicitur qđ intelligit ꝛ appetit ꝛē. dico q ꝓpter hoc nō opz q habeat aīam dantē sibi esse: sed solū aīam dantē sibi intelligere. ita q est appropriata ad dādū sibi desideriū intellectū ꝛ motum: iō nō tenet. ¶ Ad aliā cū dicit: qđ est cā ꝛē. dico q non est verum nisi in cā vniuoca cum suo effectu. ¶ Ad minoꝛē cū dicitur celum est huiusmodi: dico q verum est: q cā istoꝝ inferioꝝ est celū. ſz nō vniuoca cuz istis inferioribꝫ: ideo ratio nō cōcludit ꝛē. Questio. xij.

Queritur vtrū ꝑmus motoꝛ sit infinitus in vigoꝛe: ꝛ arguit ꝑmo q sic. Quod mouet ꝑ tempus infinitum est vigoris infiniti: ꝑmus motoꝛ est huiusmodi. ergo ꝛē. maioꝛ ꝑz. 8. phȳsico. quod enim mouet perpetuo est infinitum. qꝛ sua virtus extenditur in infinitum. minoꝛ patet eodē octauo. ¶ Et cōfirmatur ratio: qꝛ primum ꝓncipium non habet in aliquo parte aliquotam sue virtutis: sed totam simul suā virtutē habet: sed sua virtus est infinita in duratione: vt oēs phi cōcedunt. ꝛ de se est manifestum. ergo erit infinita in vigoꝛe: ex quo enim totam virtutem habet simul ꝛ ipsa ſm extensionē durationis est infinita. ergo in omni instanti durationis est infinita: ꝛ hoc est esse infinitum in vigoꝛe.

¶ Preterea. qđ causat ex infinita distantia ẽ vigoris infiniti: deus est hi°. igitur ꝛē. maioꝛ patz ex sexto phȳ. cre scit. n. potentia motoris scm crementuz spacij motus ceteris paribus: ita q motoꝛ qui mouet per magnum spaciuz ceteris paribus est maioris vigoris: qđ ergo mouet vel causat ex infinita distantia ẽ vigoris infiniti. qui causat entia de nihilo vel non de aliquo. nam de nihilo in aliquid est distantia infinita: cum finiti ad infinitum non sit ꝓportio possibilis. ergo ꝛē. ¶ Itemqđ causat infinitū ipsum est vigoris infiniti: ꝑmū ꝓncipium est huiusmodi. ergo ꝛē. maioꝛ ẽnota: si enim effectus est infinitus multo magis causa ẽ infinita. minoꝛ ꝑz. qꝛ ꝑmū ꝓncipiū causat omnia entia que sunt infinita. ¶ Itē quod potest causare plures mūdos infinitos est infiniti vigoris: ꝑmū ꝓncipiū est huiusmodi. igitur ꝛē. maioꝛ ꝑz. qꝛ nō esset vigoris infiniti: si nō posset cāre mūdos infinitos mino: ꝑz. qꝛ ꝑmum ꝓncipiū potest hoc facere. sicut enim sunt infinita individua: sic pōt facere species infinitas. alr. n. esset insufficiens: vt ait cōmētaꝛ. 8. phy. ſm opinionē aliquoꝝ. ¶ Item hꝰ virtutē excedentē oēm virtutē in esse ẽ vigoris infiniti: deus est huiusmodi. ergo ꝛē. maioꝛ ꝑz. qꝛ nulla virtus finita excedit oēm aliā virtutē. minoꝛ ꝑz. qꝛ virtus primi excedit omnem virtutem: qꝛ enim est finis oīum entiū non habet fieri ab aliquo alio: cū nō sit aliqđ ꝑus se. ¶ In oppositū arguitur sic. Si ꝑmus motoꝛ eēt infinitus in vigoꝛe: moueret in nō tpe cōsequēs ẽ impossibile ergo ꝛ antecedēs cōsequētia patet ex 8ecūdo celi. ꝛ ꝑmo de causa motus animaliū: qꝛ non esset ꝓportio inter mouens ꝛ motū: ꝛ ideo velocitas sui motus improportionaliter excederet oēm velocitatē: ꝛ hoc nō esset si motus eēt in tēpe: qꝛ cuiuslibz termini finiti ad aliū terminū est ꝓportio determinata: quare sequeretur q motus eēt in nō tēpe. ¶ Item. si ꝑmū ꝓncipiū esset infinitū in vigoꝛe aliqđ eēt ociosum in ipso sed hoc est falsum. ergo ꝛ ꝑmū ꝓbat cōsequentia: qꝛ oē ens est recipiens virtutē a ꝑmo cū sit infinitū: ꝛ si illud esset infinitū: tunc illud in quo excederet alia entia esset ociosum qꝛ. ſ. nulli esset cōicans ꝛ nulli distribuens suā bonitatē ꝛ ꝑfectionē qꝛ solū esset in potentia ad causandū: ꝛ nunq̄z reduceret ad actū causandi. qđ est stultuz opinari de ꝓncipio ꝑmo: qđ est purus actus: vt ꝑz. 8. phȳsicoꝝ. ꝛ. 12. metaphȳsice. ¶ Itē nec in ꝑmo ꝓncipio nec in aliis debemus ponere qđ saluare nō possumus ex sensatis ꝛ imaginatis: sed nō apparet in istis: ex quo possum⁹ arguere infinitatē ipsius ꝑmi. ergo nō debemus dicere q ipsuz ꝑmū sit infiniti vigoris. maioꝛ ꝑz per cōmen. 8. phȳ. ꝛ ꝑmo ce. Experimentū sermonum veroꝝ est vt cōcordet cum sensatis: minoꝛ patet. qꝛ oīa que videntur ꝓcedere a ꝑmo ꝓncipio tam motus q̄z alia que cūq̄z arguunt nobis determinatū vigoꝛē ipsius ꝑmi: ꝛ solum arguunt infinitatez durationis eius: sed in quantitate actionis oīditur finitas: quare patet ꝑmum ꝓncipium esse infinitum in vigoꝛe ꝛē.

De ista q̄stione credunt magni viri in philosophia philosophos ꝛ maxime cōmentatoꝛem veritati catholice aduersari. Dicunt enī ex intentione philosophi. 8. phȳsicoꝝ. ꝛ secundo celi. q omnis motoꝛ celi est determinati vigoris: dicunt ex secundo celi: q necesse est q omnis motus naturalis ꝛ voluntarius habeat determinatum motoꝛem: ꝛ si motoꝛ non haberet potentiam determinatam non haberet naturam determinatam: ꝛ sic nulla esset differentia inter motoꝛes celestes. Sed manifestum est ex intētione philosophi ꝛ cōmentatoris in eodē scdo celi. ꝛ. 12. metaphȳ. q motoꝛes celestes differunt in potentia ꝛ in esse: ꝛ cuz vnūq̄q̄z moueat ꝑ tēpus infinitū in quo nō differūt: nihil remanet per qđ differant nisi per

nisi ꝑ diuersitatē ꝓportiōis inter se ꝛ sua mobilia: quare ꝑz q q̄libet motoꝛ hꝫ determinatū vigoꝛē mouēdi suū mobile. Si aūt potentie eoꝝ essent infinite in vigoꝛe mouendi: tunc nō esset ꝓportio inter motoꝛē ꝛ rem motaz: ꝛ si hoc esset tūc nō esset differētia inter motoꝛes nec esset in eis multitudo oīno: cū nō differāt ex parte durationis.

¶ Preterea addit cōmē. q si ita eēt q eēnt infiniti vigoris inuenirē motus in instanti: qđ est ipole: ꝛ iō dicit ibi dē: q opinandum est q potentie mouentiū separabiliuz a mā infinite vno mō. ſ. in q̄titate actiōis: ꝛ infinite: alio mō. ſ. induratione. Quod cōfirmat auctoꝛitate Az. in eodē scdo dicentis: q si oēs hēnt ples stellas q̄z habent vel eēnt maioris q̄titatis q̄z mō sunt: vel oīno nō mouerent: vel saltem tardius mouerent: qꝛ nō excederent potentie mouentiū in eadē ꝓportione quā mō excedunt: ex quo cōcludit q potentie mouentiū sunt terminate proportionis ad coꝛpa mota: ꝛ causa huius diuersitatis ꝓportionis est diuersitas suaz formarum. Et subdit q ista finitas in vigoꝛe: vel in q̄titate actionis cōis est tam formis que sunt in mā q̄z ẽt formis que nō sunt in materia.

¶ Item alibi in eodē scdo exponēs illud phi qđ est ꝓe assumptū est. Q. si in celo eēnt ꝑles stelle: dicit q ꝓportio est determinata inter motoꝛes celestes ꝛ sua mobilia ꝛ iō nō quilibz coꝛ mouet qdcūq̄z velocitate: sed vnusq̄sq̄ mouet ꝓpriū mobile: ꝛ in velocitate ꝓpria. Et paulo post subdit: q additio potētie motoris supra potentiā moti nō ẽ infinita nec in tēpore nec in eternitate motionis nec in vnitate: nec in multitudine mobiliuz: nec in grauitate mobiliū. ¶ Itē in eodē scdo in alio loco vbi mouet qōnez: qūo ꝑmus orbis mouet alios orbes: ꝛ in solutiōe eius dicit q totus orbis est q̄si vnū aīal ꝛ vnū coꝛpus ꝑ vnā potentiaz q̄ est in eo: ꝛ oz hēre magnitudinē determinatā: eo q ista potentia ꝛ ei° motoꝛ est terminata: ꝛ ex orbibus istis videt eē ꝛ intētione cōmētatoris q ꝑmus motoꝛ ẽ finitus in vigoꝛe: qꝛ mouet ꝑmū mobile in vtute determinata: nam ꝑmū mobile mouet a ꝑmo motoꝛe. vt ꝑz ex. 8. phȳ. ¶ Sz opinio phi ꝛ cōmētatoris ꝑ ꝓs latet sic opinates vt patebit inferius. Causa aūt huius latētie est vt existimo multiplex. vna est defectus scīa inaduertētia: defectus qdē: qꝛ cōiter deficit de cōmēto Auerroys in cuius explanatiōe cōmē. qōnes mouet. ꝛ determinat in ꝓpria forma. qꝛ cōiter nō habet idcirco cōiter eius intētio ignoraf. ¶ Alia cā ẽ inadueretētia: qꝛ cū Ari. 8. phȳ. ꝑbat motū ꝑpetuū causari a motoꝛe sepatoꝛ q nō ẽ coꝛpus nec vtus in coꝛpe: intelligit istū motoꝛez esse ꝑmū ꝓncipiū motoꝛes vō appropriatos vocat q̄z sepatos ꝛ iō cū cōmē. dicit scdo ce. q oēs motores sepati sunt vigoris terminati nō oz hoc extendi ad ꝑmū motoꝛē oīno sepatū: sicut credūt paz. aduertētes qꝛ in eodē. 8. ꝛ scdo ce. ꝛ. 12. metaphȳ. vocat ꝑmū ꝑn'' potētiā oīno sepatā q̄ nec ẽ coꝛpus nec vtus in coꝛpore: motores appropriatos vocat q̄z sepatos q̄z vero potētias in coꝛpibus diuersis respectibus: q̄. n. cōparat eos ad aliqđ respectu ꝑimi vocat eas potētias coꝛporū vel intellectus vel desideriū celi: q̄ loquitur de ipsis respectu formaz māliuz vocat eos sepatos. Quod apparet in pluribus locis: dicit enī in scdo ce. quercs quare Ari. dicit q si in celo eēnt plures stelle vel nō mouerēt vel moueret cū fatigatione. cū sit declaratū q in celo nō sit labor: nec fatigatio ꝛ soluit dicēs: q vltimus orbis eēt in laboꝛe qꝛ potētia motoris in mouēdo adderet supra potentiā suā nālem: eo q potentia moti que est opposita potentie motoris creſceret ꝛ adderet supra potentiā motoris: ꝛ tunc segtur q motus eius esset violētus: q si sic moueret: impossibile esset vt reciperet eternitatē motus a potētia infinita. ¶ Mouēte que nō est in mā: vocat g̃ potētiā infinitaz

que nō est in mā ꝑmū ꝓncipiū: ꝛ dicit ipm nō esse in mā respectu motoꝝ appropriatoꝝ quasi innuēs motores appropriatos esse in coꝛpibus. ¶ Item alibi in eodez scdo celi dicit: q ꝙto intellectus ꝑmi est formatior tanto desideriū eius est ꝑfectius: ꝛ ꝙto eius desideriū est perfectius: tāto eius motus est velocioꝛ. Cōstat aūt hoc dicere de motoꝛe appropriato. Maz ꝑmū nō desiderat aliqđ extra se per qđ perficiaf: ꝛ iō nō indiget actione per quā cōseruet in sua ꝑfectione vt ipe ibidē dicit. Quare ꝑz q ꝑmū mobile hꝫ motoꝛē appropriatū a quo mouet effectiue intelligentem ꝛ desiderantē ꝑmū quem vocat intellectum ꝑmo moti respectu ꝑmi ꝓncipij: ꝛ hoc idem apparet ex verbis eius ſ pluribus locis: ꝛ ſ. 12. metaphȳsice ꝛ ex̄sse in vltimo capitulo huius libri. Et ita ex ista qōne quodā mō creditur q qcgd dicit de motoribus separatis q totum dicat de ꝑmo ꝓncipio: qđ tñ nō est ita. qꝛ ꝑmū ꝓncipium cōsideratū, ſm se nō mouet nisi in rōne finis vt patuit in alia qōne: effectiue autē nō mouet nisi ſm q est in intellectu motoris appropriati. ꝛ hꝫ esse habeat in intellectu intelligentie ꝛ in se: tñ qꝛ nulla intelligentia infra ipsum eum intelligit: sicut ipse seipsuz intelligit: ideo perfectioꝛ est in se q̄z ipsum intelligentia intelligat. Et q ꝑimū mobile sic moueat a virtute intelligēte ꝛ desideraте ꝑmū satis apparet ex dictis cōmētatoris scdo ce. vbi queꝛit quō ꝑmus orbis mouet alios orbes: dicit. n. q totus orbis est quasi vnū aīal: ſz nō est ligatū plūbus ligamētis sicut aīalia dissimiliū partiū: ſz est ligatū per potentiā primam spūalez diuisaz in suo loco: per quā hꝫ vnā potentiā magnitudine determinatā. ꝛ subdit. q hec potētia diuidit ur in alijs orbibus eo q ꝑmo diuidit in orbe ꝑmo: ꝛ influit motum in alios orbes: eo q ipsuz influit ꝑmo in orbem ꝑmū: sicut potētia mouēs animal influit motum in membris: eo q ꝑmo influit ipsum in coꝛ: ꝛ sic orbis ꝑmus dr mouere alios orbes: ꝛ iō ipse ꝑ se dicit in 2° celi q ceteri orbes mouent ad desideriuz ꝑmi moti: vel cōsequitur desideriū ꝑmi moti. quaꝛ: ꝑz q ſm potētiā ꝑmā spiritualē: per quā dicit celū esse vnū aīal intelligit ꝑmā intelligentiaz mouere effectiue ꝑmū orbē: ꝛ ideo ipse dicit loquēs de motoribꝰ celi q aliq acquirūt ꝓpinquitatē primi qđ est deus pauca opatione: ꝛ hic est orbis totum cōtinens. Constat aūt q hic per orbes intelligit nō solum coꝛpa celestia: qꝛ illa nō acgrunt ꝓpinquitatē ꝑmi: ſz intelligentie mouētis ipsa acquirūt ꝓpinquitatē. ꝛ iō per orbes intelligit totū qđ est compositū ex motoꝛe ꝛ mobili. Hoc ẽt maxime apparet hic in vltimo capitulo: vbi dicit q Ari. cōsideravit de virtutibꝰ celestibꝰ appetitiuis: ꝛ vidit eas moueri ad appetibile nobilius se: dicit etiaz ex ꝑsse q cā motus eterni nō est forma q̄ sit mouēs effective: sed appetibile nobilius: ꝛ hec est vera opinio cōmētatoris. Et iō dicaf q opinio cōmētatoris q̄ videt eē philosophi in nullo deuiat a veritate fidei: licz verba diuersificent. Cōmētatoꝛ vero in quadā demonstratione octaui phȳsicoꝝ q̄ deficit cōiter: vt dictū est: mouet istaz qōnez dicit enim q Ari. in octauo ponit istā ꝓpositionē: q omnis virtus coꝛpis est potētia finita. Et ad declarationez huius ꝓpositionis inducit istaz aliam ꝓpositionē. ſ. q si potentia infinita eēt in coꝛpe motus esset in instanti. Circa hoc mouet questionem. ſ. quare sequeretur q si potētia infinita esset in coꝛpe motus fieret in instanti. ꝛ nō sequitur id: si potētia infinita nō sit in coꝛpe. ex quo. n. potentia est infinita: ꝛ motus suus sit in coꝛpe suo. nō videtur q ꝙbeat eē motus in instanti. Ex resp̄ōdens ait: q si aliqua actio infinita sit alicuius coꝛpis vel vtutis in coꝛpore sequit virtutē istam esse infinitam. sed si fuerit alicuius vtutis non in coꝛpore: tunc ista virtus, ſm q non est coꝛpis nec erit finita nec infinita: qꝛ quod non est coꝛpis

nõ potest dici finitum vel infinitũ: cuius ratio est: qz finitum z infinitũ soluz de corporibus dici potest: vt appa ret pmo physicorum: qz finitas z infinitas soli quãto cõ petunt. Si igitur posuerimus potentiaz infinitã in corpore: sequitur qz motio eius sit in nõ tẽpore: quia ppie est infinitatis z debet agere actionẽ infinitam. Si vero istaz potentiã posuerimus nõ in corpore: tunc nõ dicerẽ nec finita nec infinita: eo qz nõ est in corpe: nec habz attributionem ad qͥtatẽ: nõ ergo sequitur qz moueret in nõ tẽpore: cũ in talibus potẽtijs: que non sunt in corpe. si plures essent: nõ posset, intelligi vna maioz alia quia maius z minus solius sunt qͥti. ¶ Sit ergo ratio positionis ista virtus que nõ est in corpe nec in corpis magnitudine nõ est finita nec infinita virtus pmi est hi⁹: g̃ zc. maioz z minoz sunt declarate. ¶ Hoc etiam clare dicit in vltimo capitulo huius dicit enim qz cũ virtutes appetitiue celoz sint virtutis finite: nõ possunt esse causa cõtinuationis motus z sic vidit qz illud qõ est causa cõtinuationis motus est infiniti vigoris: z hoc est ꝓbatum. Quare patet ex intentione eius qz pmũ ꝓncipiũ nec est finitum nec infinitũ in vigore eo qz suus vigoz nõ habet attributionẽ ad qͥtitatez: nec ꝓportionatur alicui qͥtitati: nõ ꝓpter hoc qz suus vigoz habeat aliquã ꝓportionẽ terminatã ad aliquẽ alium vigorẽ vel ad aliud mobile immo est ex extra oẽm ꝓportionẽ cuiuslibz alterius motoris z mobilis. qõ ipse commẽtator clare manifestat eo dẽ libro dicens. Q; si dixeris aliquas potentias esse in corporibus: tunc actio earũ erit ꝓportionalis sicut ꝓportio potentie motiue ad aliam potentiam motiuam: sicut ꝓportio velocitatis motus eius ad ꝓportionem alterius. ¶ In potẽtia autem nõ existẽte in corpe nõ erit ꝓportio: cũ ꝓportio solum sit magnitudinis z eorum que sunt in magnitudine. Et est manifestum qz hic intelligit qz potentie mouentes orbes sunt potẽtie in corpibus: qz dixit eas esse ꝓportionatas determinata ꝓportione: z inter se z adinuicem z ad sua mobilia: z hoc etiã dicit in eodem commẽto octaui physicoz immediate ante solutionem huius qõnis. z in pluribus locis secũdo celi. ¶ Primum autẽ principiũ dixit esse potentiã oĩno nõ in corpore. ¶ Istam eandẽ solutionẽ ad illaz qõnem clare scribit in. 12. metaphysice: vbi dicit qz motus celi cõponitur ex duplici motore: quoz vnus est finite motionis z iste est anima existens in ea: z alter est motionis infinite: z est potentia que nõ est in mã: per quã intelligit pmũ principiũ: z subdit qz fm qz mouet a potentia finita mouetur in tẽpore: qz habere finitatem est habere ꝓportionẽ terminatã ad corpus motũ: z subdit statim qz propter diuersitatẽ illius ꝓportionis: que est inter corpora celestia z alias eorum diuersificanꝫ in velocitate z tarditate. fm aũt qz mouenꝫ a potentia q̃ nõ est in mãtin quo cõueniunt omnes orbes: habẽt eternitatẽ motus z cõtinuitatez quare manifeste videt velle primũ ꝓncipium nõ habere ꝓportionẽ aliquam in vigore ad aliquẽ motorez nec ad aliqd̃ mobile. ¶ Hoc etiã expresse scribit pmo celi. vbi habent hec verba. Jam enim declaratũ est qz pmũ mouẽs mouet in tẽpore infinito: sed qz vtilitas illius est cõtinuitas z perpetuitas essendi: ideo necesse est qz illud mouens sit infinitũ: qͥ impossibile est vt tale mouẽs sit corpus vel in corpore: qm̃ sic esset moueret in nõ tẽpore ex quo apparet manifeste: qz si haberet fm vigorẽ attributionem ad qͥtitatẽ: diceretur infinitus in vigore: qz moueret in non tẽpore. ¶ Q; ergo nõ dicitur infinitus in vigore: nõ dicitur ꝓpter hoc qz habeat aliquã ꝓportionẽ determinataz ad aliqd̃ aliud: immo nõ est alicui ꝓportionatus: qͥ ꝓpter hoc qz nõ habet attributionẽ ad qͥtitatẽ. ¶ Notandum th qz primũ principiũ dicitur infinitum in duratione: cuius ratio est: qz vt dicit commẽta. in loco allegato. z in 12. metaphysi. in corpe celesti non est potentia vt corrumpatur: qz nõ habet cõtrarium: z ideo est permanens fm suã substãam: motus tm̃ eius nõ est permanẽs per sui essentiã: qz habet cõtrariũ. s. quietem: z ideo potest corrumpi. Ad hoc ergo qz motus celi permaneat essentialiter oz ponere aliquã essentiã permanentez eternaliter sine potentialitate corruptionis z permutationis: quare in celo nõ est potẽtialitas vt corrũpatur: sed vt quiescat. Et qz probatus est celum quiescere eẽ impossibile. viij. phy. secũdo ce. z. xij. metaphysi. igitur necesse ẽ vt causa permanẽtie motus sit ꝓpter motorẽ in quo nulla est potẽtia oĩno. nec accidẽ taliter nec essentialiter: z tale nõ est in materia oĩno: z sic permanẽtia motus z ọtinuitas est a pmo ꝓncipio. z ideo subdit cõmẽtator circa finẽ eiusdẽ partis: qz potẽtie mouẽtes corpa celestia. s. motores appropriati possibile ẽ vt semp moueãt z possunt nõ semp mouere: si ponerimus illud ad qõ mouẽt. s. primũ motorem esse receptibilem transmutationis cuiuscũqz modi. ¶ Possunt aũt semp mouere quãdo illud ad qõ mouent fuerit nõ transmutabile aliquo nõ transmutationis: z cõcludit. Si igitur motus est eternus necesse est vt moueat per potẽtiam existentez in eo. s. motorẽ appropriatũ alii⁹ a motore: cui nullus motus transmutatiõis accidit: z tale in nulla mã existit: z hoc est primũ ꝓncipiũ. Ex quo apparet qz cõtinuitas z eternitas motus est a primo ꝓncipio. s. qõ mouet semper eodẽ mõ: vt intelligit ab aĩalibus celestibus z desiderat: z qz semp idem z eodez mõ intelligunt z desiderant: ideo semp z eodẽ mõ mouent: qz ergo pmanẽtia primi ẽ causa permanẽtie qͥtatis motus: ideo pmanẽtia pmiz duratio habet attributionẽ ad motũ: qui est de essentia quãtitatis vel cõsequit qͥtatẽ: z ideo cõuenit sibi infinitas z dr infinitus in duratione. ¶ Sed dubitat qz vigor eius nõ hz attributionẽ ad motũ: nec ad aliqd aliud qͥtum: qz nõ mouet nisi vt finis oĩum motuũ celestiũ: tunc non magis diceret motor primi mobilis qͥ cuiuslibet alteri⁹ sphere: cuius oppositũ apparet. 8. physi. z. 12. meta. dicit enim ibi qz pmum mobile mouet a pmo motore. ¶ Ad qõ dicendũ sicut dicit com. 12. meta. in illa parte. ¶ Principiũ enim intelligẽtia. vbi posteqͥ phs ostendit pmũ motorẽ esse eternum z immobilẽ absqz materia: ostẽdit quid est ꝓncipium motus eterni in ipso motore: cũ eis motus sit ex aliquo z ad aliqd: z dicit qz pn̄⁹ illius motus in moto est intelligentia: q̃ mouet ab intelligibili non fantasiato a sensu vt ibi dicit cõmentator: z super eadem parte dicit cõmen. qz Alz. intendit ibi dicere differẽtiã inter primũ ꝓncipium z alia principia abstracta: nam alia principia videntur electa z desiderata ꝓpter alia. s. qz sunt ꝓncipia aliorz motuum celestium ꝓter motum diurnũ. Quod aũt est ꝓncipium motus diurni est electũ propter se: cuz versus ipsum moueantur omnia mota scilicet oẽs orbes minori motu z maiori, motibus ꝓprijs intendit ergo qz alie intelligentie sunt fines z ꝓncipium aliorz motuum. ita qz vna intelligẽtia intelligit z desiderat aliam: z propter hoc desideriuz mouet alio motu q̃ diurno: oẽs aũt orbes mouentur motu diurno ꝓpter desiderium primi z ideo post alia subdit in eodem cõmẽto: qz primuz mouẽs mouet pmũ motum sicut amatum mouet amantem primũ: absqz hoc qz amatum moueatur: ea aũt que sunt sub moto pmo mouent mediãte isto pmo motore: z dicit qz intendit per pmũ motũ pmũ celum: z per ea que sunt sub ipso alias speras z ea q̃ cadũt sub generatiõe z corruptione z subdit. ¶ Primũ enim celum mouet a primo motore fm desideriũ vt assimiletur ei fm suũ posse: sicut amãs mouetur vt assimiletur suo amato. Alia autẽ corpora celestia mouentur ad desideriuz pmi corporis. ¶ Ex quo apparet qz pmũ ꝓncipiũ immediatus intelligit z desiderat ab intelligẽtia

ab intelligentia primi moti: z sic p ꝓnẽs immediate primuz pn̄⁹ mouet primũ motũ: ad eⁿ dr̃ideriũ oẽs alij orbes mouẽt motu diurno: z lz in alijs motib⁹ ꝓprijs desiderẽt primũ ꝓn̄⁹: h tm̃ est magis mediate. ¶ Nec vr eẽ itẽtio phi z exꝑsse Cõmen. circa istam questionẽ: nec est repugnãtia in verbis Cõmen. diligẽter considerãti. lz alig hoc credant. Et ista opinio nõ discordat realr a veritate fidei: lz verba theologoz dicãt primũ principiũ eẽ infinitũ in vigore: qz intelligũt ipm̃ nõ limitatũ nec ꝓportionatũ alicui alteri: sed extra ꝓportionẽ alicuius alterius vtutis.

Sed qz rõnes ad vtrãqz ptẽ videnẽ aliq̃r huic solõni obuiare: tõ soluãt p ordinẽ. ¶ Ad pr̄m cũ dr̃. Illud qõ mouet p tẽpus infinitũ. dico qz vez ẽ qz tale est infinitũ in duratione: lz in vigore nõ ꝓcludit rõ. Et qñ ꝓximaf qz primũ pn̄⁹ hz totã vtutẽ suã sil: ꝓcedat: z qñ dr̃. Virt⁹ ei⁹ est infinite duratiõis z ita gcqd hz tota duratõe hz totũ sil: ꝓcedat: lz ex h nõ ꝓcludit infinitas vigoris: si in tota duratiõe hz ọterminatũ vigorẽ z silr hz ọtermiatũ vigorẽ. Si. n. aliqs hẽt po⁹ⁿ ọterminatã agẽdi vl mouẽdi aliqd z ọtinuãdi eãdẽ actionẽ p spaciũ vn⁹ anni: lz habeat talẽ potẽtiã in ol istãti illi⁹ tpis qz nõ ẽ maioz nec minoz nõ segt pp h qz totã actionẽ quã facẽ in anno possit facere in eodẽ instãti: qz duratio vel pmanẽtia nõ ꝓuertit in qͥtatẽ agẽdi: nã alia est infinitas duratiõis: alia est infinitas vigoris: z ita vna nõ ꝓcludit aliã. g̃ zc. ¶ Ad 2ᵐ cũ dr̃. Illõ qõ cãt zc. ꝓcedit maioz: z si minoz: eẽt ꝓcessa non ꝓcluderet nec̃io. Sz phi negaret minorẽ: z ad ꝓbationez ei⁹ dicerẽt qõ vt appet ex phicoz prio cõis itẽtio phoz fuit qz ex nihilo nihil fit. ¶ Ad aliã cũ dr̃. Q; cãt effectus: dico qz vez est si effect⁹ est infinit⁹ vel sint effectus in nũero infiniti sil. Et ad minorẽ cũ dr̃. ¶ Primũ pn̄⁹ cãt: dico qz nõ cãt aliquẽ infinitũ effectũ: nec in eẽ: nec in numero sil. Sed exĩte eternitate mũdi causare infinitũ successiue nõ arguit infinitatẽ vigoris sz durationis. ¶ Ad aliã cũ dr̃: qz pot facere: ꝓcedit si eẽnt infiniti in actu. Et ad minorẽ cũ dr̃ primũ pn̄⁹ zc. dico qz est ipole. s. mũdos eẽ infinitos: nec in multitudine nec in magnitudine: vt ꝓbat prio celi. z iõ de⁹ nõ pot hoc facere: nã sic dicit Cõmẽ. 6. phy. agẽs nõ posse agere aliqd̃ ipole nõ dr̃ esse diminutio agẽtis: sz dicere ipm facere aliqd̃ ipole est error z deceptio. ¶ Ad aliã cũ dr̃: qõ hz vtutẽ excellẽtez zc. dico qz vez est: si excederet oẽm vtutẽ in infinitũ: alr non eẽt maioz vera: si. n. ois alia vtus eẽt determiata z finita: vtus q̃ excederet oĩa in aliq̃ ꝓportione determiata nõ pp h eẽt infinita. Et ad minorẽ dico qz vtus primi nõ hz aliquã ꝓportionẽ ad aliã vtutẽ: cũ sit oĩno separata z nõ attributa quãtitati: z iõ de ipsa nõ pot fieri cõparatio ad aliqd aliud sub rõne minoris vel maioris: vt patuit.

Ad rones p altera pte silr soluãt. ¶ Ad primã cũ dr̃: si pim⁹ motoz eẽt infinit⁹ i vigore moueret in nõ tpe: iã solut⁹ est p Cõmẽ. qz vez est si eẽt corpus vel vtus in corpe: qz tũc ꝓprie diceret infinitus: nũc aũt primũ pn̄⁹ oĩno est abstractum: z iõ ꝓprie nõ dr̃ finitus nec infinitus. q̃re nõ segtur qz motio ei⁹ eẽt in nõ tpe. Pot ẽt dici sicut dicẽ Cõmen. 12. meta. qz mot⁹ est in tpe ọterminato pp motores appropriatos: quoz vigor ẽ finitus z ọterminat⁹a motore primo q mouet in rõne finis: z in rõne cui⁹ motus hz eternitatẽ. z sic dato qz pmũ pn̄⁹ fit infinitũ adhuc pp h mot⁹ nõ eẽt in instãti: qz qͥtitas est a motore q mouet vt efficiẽs. z iste est finitus. z iõ nullũ agẽs posset ipm facere in nõ tpe: cum nullũ agẽs possit facere ipole: vt dicẽ Cõmẽ. 8. phy. ¶ Ad aliã cũ dr̃. si pmũ pn̄⁹ eẽt infinitũ aliqd in eo eẽt ociosuz: nego ꝓnaz. z cũ pbat. qz illõ: qõ excederet i eo oĩa entia eẽt nõ cãns. Dico vt dicẽ Cõmẽ. 2º celi qz entia eterna sunt pp se prima intẽtione. sz pp alia scda intẽtione: mõ cũ iter entia primũ sit nobilissimũ: marie erit pp se prima intẽtione: z iõ hz opõnez nobilissima z perfectissima que est itellre: benez opatio est infiniti gaudij z delectationis. vt pz ex. 12. meta. qõ aũt attigit finẽ ꝓncipalẽ pp quẽ est nõ ẽ frustra. vt pz. 2. phi. qre pz qz primũ pn̄⁹ lz ñ hẽat opõnẽ extra se sibi eentialẽ nec ẽ pole hẽ. pp h nõ est in eo aliqd ociosum. qz in se hz opõnẽ, ꝓpriã. ¶ Ad aliaz cũ dr̃ qz in prio pn̄⁹: dico qz nõ est vez: imo in multis hẽm⁹ ponere alia q̃ ea q̃ sensus iudicat: qz lz nr̃a cognitio icipiat a sensatis: tm̃ intellus nãlr ascẽdit ad altiora q̃ possit sensus cõprehẽdere. qz dicit Cõmẽ. in. 12. meta. qz nõ est ipole nobis intelligere res q̃ sunt infinite vtutis in primo pn̄⁹ z aliis ꝓncipijs sepatis a mã: lz sit dissile: z tm̃ hmõi res nõ cadunt sub sensu: nec sub imaginatõe. Jte ẽt dicit 3º de aia. s. qz intellus noster potẽs cum fuerit pfecte copulatus cũ intellu agente intellus p ipm̃ oĩa tanq̃ p formã ipsam intelliget: z ad hoc ꝓcedat sniã phi. 9. z. 12 meta, z ideo cum dr̃: qz exꝑimẽtum sermonũ veroz est zc. dico qz vez est in his q̃ pt̃ eẽ sensata. Vel pot ꝓcedi maioz: z dici ad minorez cũ dr̃ qz nobis nõ apparet aliqd̃ p qõ arguam⁹ infinitatẽ primi: qz ọterminata velocitas motus nõ est a primo sz a motore appropriato: dico qz illud nõ est vez: imo apparet eternitas motus q̃ est tm̃ a primo. Qõ. riij.

Veritur vtz qõ est corruptibile õ se possit ꝑpetuari aliunde. Et arguit qz sic: qz qõ est infinite potẽtie z cui nihil ọest: pot aliqd̃ corruptibile ọ se ꝑpetuari eẽ. primũ pn̄⁹ est hi⁹. g̃ zc. ¶ Jtez oẽ qõ hz eẽ ab alio de se est corruptibile. sz oĩa ꝓpter primũ hñt eẽ ab alio. g̃ oĩa alia a prio hñt eẽ corruptibile: z tm̃ multa ꝑpetuant. g̃ ọ se corruptibile pot ab alio ꝑpetuari maioz est nota p Aui. prio tractatu sue meta. qõ enim ab alio hz eẽ ọ se nõ hz esse: z qõ ọ se non hz eẽ de se pot nõ eẽ. minoz pz p Aui. z phm. 2. meta. z p Cõmẽ. ibidem: z in libro isto. z ad sensuz pz: qz multa ꝑpetuant in esse. ¶ Item agens qõ causat per volũtatem suam aliqd qñ vult sicut dat sibi eẽ cuz prius non fit: ita pot ipm apte ꝙseruare ꝑpetuo z auferre sibi nõ esse: sed primuz est h mõi. g̃ pot de se aliqd̃ corruptibile ꝑpetuari in esse: maior ọ se nota. minor pz p Cõmen. 2. meta. dicit enim ibi qz oĩa entia acgrunt esse in veritate a cã prima. ¶ Oppositũ dicit hic Cõmẽtator reprehendens de hoc Aui. qui posuit oppositum: z probatur in fine primi.

Ad itellectuz qõnis prio tãgẽt opio alioz. s. Platonis z Aui. 2º opio Cõmẽ. z phi. Opio Aluic. fuit qz aliqd corruptibile ọ se ꝑpetuat ab alio: z hec fuit intẽtio Plã. in Thimeo dicentis. O dij deoz quoruz opifex ego sum vos vestra nã corruptibiles estis: mei aũt gratia estis incorruptibiles. introducit enim hec verba in psona dei ad alias intelligẽtias separatas: z sic isti crediderũt qz aliqd ọ se corruptibile possit ꝑpetuari aliũde. ¶ Sed ista opinio fm principia phi nõ pot stare: qz sic dicit Cõmẽtator in isto libro z primo z scdo celi: z. 8. phy. cõmento primo. s. si illud eẽt vez. sequeret qz nã corruptibilis efficeret nec̃ia z mutaret in eternaz: qõ est impole qz iste due nãe differunt plus qͥ genere. s. corruptibilis z incorruptibilis: z hoc est habere mãm z nõ habere: vt pz. 4. meta. Et qõ Plato adiunxit de dijs q per se nõ sunt nõ hz veritatẽ hz principia phie: qz sunt ọ se eterni: qz vt dicit Cõmen. scdo celi absciso mãe ab aliquo est cã ꝑpetuitatis: cũ g̃ intelligẽtie sint separate a mã vt pz scdo celi z. 12. meta. de se erunt ꝑpetue. ¶ Jtẽ fundamẽtum Platõis qõ erat qz primũ pn̄⁹ eẽt agẽs p volũtatẽ z tale pot aliqd ꝑpetuare destruit a Cõmẽ. prio ce. vbi dicit qz nõ est puidẽtis agẽtis p volũtatem facere corruptibile qõ vult ꝑpetuare: qz sua volũtas ꝓriaretur

Universidad de Deusto Biblioteca

sue actioni: ꝫ iō hec opio nō valet. ¶ Alia est opio Ari. ꝫ Cōmē. ꝙ nō est poē aliquā sbam eē corruptibilē de se ꝫ ab alio ppetuari in eē phyce loquēdo: sed ꝙ id nō fiat miraculose p potētiā supnālem nō excludit. Primū pꝫ: qꝛ tūc nā posis mutaret in eternā: qd est ipoē vt dcm̄ est: qꝛ differūt plusqꝫ gñe vt dī. x. meta. Tū qꝛ si sic eēt idē esset sil ens ꝫ nō ens: qd est ipoē: qꝛ si aliqd ppetuaret ab alio qd de se esset corruptibile. ponat ḡ in esse corrupto: tunc nullū seqt ipoē: qꝛ posi in eē posito ꝛc. p2io poꝝ 2° phy. ꝫ p2io celi: ꝫ vlteri⁹ cū ponit eē ppetuū ponit nunqꝫ esse corruptū qd est ipoē. ḡ nō erit poē ipm corrūpi: qꝛ si eēt poē ex hoc nō sequr ipoē: ꝫ seqtur vlteri⁹. est corruptuꝫ ꝫ nō corruptū: ꝫ p ꝯñs ens ꝫ nō ens. ¶ Iteꝫ sicut arguit Cōmē. p2io celi si aliqd corruptibile ponit eternū ponit non corruptibile: pbat: oē gñabile ꝫ oē corruptibile hēt tps potētie sue ad eē distinctū a tpe sui nō eē: sꝫ eternum corruptibile nō hꝫ potētiā nec tps potētie ad eē distinctū a tpe potētie ad nō eē. ḡ corruptibile nō erit eternuꝫ nec ecō: maior est de se nota: minorē declarat ꝯmē. ibidē: qꝛ si corruptibile est eternū in toto tpe sue eternitatis ē corruptibile. ḡ tps potētie ad eē nō est distinctū a tpe potētie ad nō esse: ꝫ adhuc multe rōnes possent adduci ex p2mo ce.

Ad rōnes Ad p2mam cū dr: qd est īfinite potentie ꝛc. dico ꝙ nō pōt ppetuari id qd hꝫ p2n^m corruptiōis: qꝛ impoē: qꝛ hoc solo posse priuatur deus de genitis facere ingenita: vt dicit phs auctoritate Agathonis: qꝛ nō pōt facere impoē: qꝛ tunc eēt ꝯtra voluntatē sue potētie: ideo nō cōcludit. ¶ Ad scdam cum dr: oē qd hꝫ ꝛc. dico ꝙ veꝝ est qd habet esse ab alio effectiue: si vo tanqꝫ a fine nō oꝫ: qꝛ hñ de se aliqd est neciuꝫ qd tñ depēdet ab alio. Et ad minorē cum dr: oē p̄ter p2imū: dico ꝙ veꝝ est ꝙ oīa hñt eē a p° tanqꝫ a fine: lꝫ de se formalr hēant eē necium: qꝛ in eternis nō est necia factio neqꝫ pductio pprie: nec ē ibi cā efficiēs: sꝫ solū ē ibi pficiēs ꝫ pfectū: ꝫ itelligēs ꝫ itellm: vt dic Cōmē. 4. meta. ꝫ. 4. ce. ꝫ ita dato: ꝙ ab alio hēant eē in rōne finis nō sūt ppter hoc de se corruptibiles: q̄re rō nō valꝫ. ¶ Ad aliā cum dr: agens ꝛc. appet iam qd sit dōm fm Cōmētatorem p2imo ce. qꝛ si agens p volūtatem est puidus: ꝫ vult effectū esse corruptibileꝫ: facit ipsuꝫ ex causis corruptibilib⁹: ꝫ si ipm vult eē eternū faciet ipm ex cāis eternis: pp qd dr p2imo ce. ꝙ qꝛ nā voluit ipm celū ponere incorruptibile: iō exemit ipm a ꝯ̄rijs: ꝫ iō deus vult celū esse ppetuū p volūtatem īmutabileꝫ: ꝫ iō ordinauit ipm sine causis corruptionis. q̄re rō non valet. Qō. xiiij.

Utruꝫ itelligētie depēdeāt a p2io p2n° in rōne cāe efficiētis: vel soluꝫ finis. ¶ Et arguit ꝙ in rōne cāe efficiētis: qꝛ in vnoquoqꝫ gñe est dare vnū p2imū qd sit cā oīum alioꝝ in illo gñe sed efficiēs est vnum genus cāꝝ. ḡ erit ibi vnum efficiēs p2imū: hoc nō pōt eē nisi deus q est cā oiuꝫ p2ima ḡ deus est efficiēs intelligētiaꝝ: maior pꝫ. 2. meta. ꝫ minor est de se manifesta. ¶ Itē qd est cā finalis intelligentiaꝝ est cā efficiēs: de⁹ est h⁹. ḡ ꝛc. maior pꝫ p Cōmē. xij. meta. qꝛ in substātijs sepatis a mā idē est cā efficiēs ꝫ finis. minor apparet: qꝛ de⁹ ē finis oīuꝫ: qꝛ entia noluīt male disponi: nec est bonū pluralitas p2ncipatuū: vnus ḡ p2nceps: vt pꝫ in fine. 12. meta. ¶ Itē Cōmē. dicit. 12. meta. ꝙ p2mū p2n^m est cā oīum in gñe cāe. s. efficiētis: formalis: ꝫ finalis. ¶ Itē si deus nō eēt causa efficiens intelligētiarum cū nihil sit qd possit esse causa efficiēs intelligētiaꝝ tunc nō eēnt reducibiles ad vnum: sed multa essent p2n^a: ꝯñs est falsum. ergo ꝫ añs: ꝯña nota. falsitas ꝯñtis pꝫ p phm. 12. meta. ꝫ in thopicis. qd enim p supabūdantiam dr vni soli cōpetit: q̄re vnū erit p2imum p2n^m oīum. ¶ Oppositū vr hic sentire Cōmen. dicit enim ꝙ sube eterne sunt necie esse de se formalr: deinde ēt dicit. 12. meta. ꝫ in principio q̄rti ce. ꝙ in eternis nō est cā agēs pprie: nec factio: nec pductio: sꝫ tñ ibi est pficiens ꝫ pfectū: intelligēs: ꝫ intellm.

Ad euidētiam qōnis sciēdum ꝙ opinio Auic. ꝫ aliquoꝝ sequētiū ipm fuit: ꝙ primum p2n^m est cā pductiua ꝫ effectiua omnium entiuꝫ: sed quodā ordine tñ ita ꝙ īmediate p2imū p2n^m pducit p2imā intelligētiam: ꝫ mediante ista pducit alias: vt pꝫ ex scdo tractatu sue meta. ca. scdo: vt moti sūt pp rōnes factas. s. ꝙ in oī gñe ꝛc. ¶ Preterea. Eternoꝝ nihil phibet esse alterā cām. 2. meta. ꝫ. 8. physi. sꝫ nō vr ꝙ aliqua suba eterna possit hr̄e cām pductiuam: lꝫ aliqua quoꝝ eē est ab alio possint hoc hr̄e. nā ex quo suba hꝫ p se subsistere si pducta est ab alio necio initium sui eē hꝫ: ꝫ accipit eē post nō esse: q̄re nō est itelligibile ꝙ aliqd hꝫ se ex ñs sit pductū ab aliquo ab eterno. Et iō fuit alia opinio Cōmē. p2io phy. ꝫ est ꝙ in eternis substātijs nō sit cā effectiua nec pductiua: qꝛ impoē est ꝙ aliqua sba de se sit possibilis ꝫ acqrat eternitateꝫ ab alio: qꝛ tūc nā possibilis mutaret in neciam: qd est impoē: cū differat plus qꝫ in gñe: qꝛ differūt p hēre mām ꝫ p non hēre. sed cū intelligentie sint sube ꝫ ponātur eē eterne nō pñt hēre cām efficientem: ꝫ ideo Cōmentator dicit. 12. meta. ꝙ in eternis substātijs nō est puentus nec actio nec passio nec ꝯsecutio: ita ꝙ dicamus ꝙ vnū factum vel vna actio cōsequat vnū agētem: tantū enim est ibi cā ꝫ causatum fm ꝙ dicimus ꝙ intellm est cā itelligētis. ¶ Et p hoc rñdetur ad rōnē Auic. que dicit. ꝙ p2imū p2incipium cū sit vnuꝫ ꝫ simplicissimū nō pducit nisi vnū īmediate. Dr eniꝫ ꝙ nō est ipoē ꝙ id qd p se est intelligēs ꝫ intellm sit cā pluriū entium īmediate fm ꝙ ex eo pñt itelligi multis modis. Idē dr in p2in° q̄rti ce. ꝙ in eternis nō est pprie cā agēs: sed finis ꝫ forma ꝯseruās: ꝫ ita vult ꝙ intelligētie depēdeāt a p2io p2in° in rōne forme ꝯseruātis ꝫ finis: qꝛ finis ꝯseruat oīa que sunt ad finē. Et ꝙ depēdeāt rōne finis declarat: qꝛ ista q̄ sunt min⁹ pfecta depēdent a pfecto in rōne finis: sꝫ de⁹ est pfectissim⁹ itelligibiliū. ḡ ꝛc. maior ē nota. minor pꝫ in. 2. meta. a Cōmē. ꝙ nullus itellꝰ est liberat⁹ oīno a po^a p̄ter p2imū q nihil itelligit extra se: ꝫ dicit ibi. ꝙ de⁹ est īfinite pfectionis ꝫ nobilitatis. itelligentie aūt recedūt a pfectiōe p2imi: ꝫ eodē mō est de corporibus celestib⁹ q̄ sunt eterna: depēdent tñ a p2io motore in rōne finis ꝫ ꝯseruationis: nō aūt in rōne efficiētis pprie fm itellm ei⁹: lꝫ hoc nō sit veꝝ fm fidē. ¶ Et si aliqs instaret ꝯ̄ dcm̄ qd phs dicit. 12. meta. ꝙ si alie sube eēnt nō mouētes eēt ociose. Si ḡ p2imū p2in^m non mouet nisi vt finis vt tactū est in p̄cedētibus qōnibus nec est causans effectiue aliqd: tūc vr ꝙ ipm nō sit cā efficiēs alicui⁹: qꝛ si nō efficit ista eterna multo min⁹ gñabilia: q̄re vr ꝙ nō hēat actionē aliquā: ꝫ sic erit ociosum: qd incōuenit dicere. ¶ Dr vt dicit Cōmētator in. 12. meta. ꝙ sic dispositio est in iuuamēto corpoꝝ celestiuꝫ ꝫ itelligētiaꝝ in cōseruādo eterna ꝫ cāndo ea sicut dispō bonoꝝ ciuiuꝫ qui iuuāt se in regēdo ciuitatem qꝛ oēs actiones alioꝝ oīum sunt ppter actionē p2imi p2incipij. Ponūt. n. oēs actiōes suas seruiētes ꝫ ꝯsequētes actionē p2imi. Sicut igit p2imus p2inceps in ciuitate nece est vt hēat actionē ppriaꝫ que est nobilissima actionū: ꝫ hoc est itellr̄e ꝫ diligere se: hec. n. actio est actio nobilissima vt pꝫ. 12. meta. quā actionē intendūt oēs alij per actiones suas que sunt sub p2io. nec actio q̄ est mouere nec ēt creare aliqd extra se est nobilissima actio: qꝛ ista q̄ agunt extra se vel agunt vt pfectionē acgrāt: vl' vt pfectionē p actionē ꝯseruēt. p2imū aūt neutro istoꝝ aget: qꝛ ipse est sufficiens ꝫ pfectionem nō hꝫ ab alio: nec pp aliud: ideo nō eget actione exteriori ad ꝯseruationē vel ad acqsitionē sue pfectionis iō apparet ipm hr̄e actionē sibi ppriā: q̄ si sibi nō ꝯueniret eēt ociosum. Et qñ dicit phs si essent aliq̄ sube ꝛc. pōt dici ꝙ veꝝ est: vel vt efficiēs vel vt finis: ꝫ iō non valet.

Ad rōnes Ad p2mā cū dr. in vno ꝛc. ꝯcedit maior: ꝫ ꝯcedit in minori ꝙ efficiēs est vnū gen⁹ cāꝝ: ꝯcedēdo ꝯclōnē in hñtib⁹ cām efficiētē. sꝫ nō oīa hñt talē cāꝫ fm phm. ¶ Et cū vlteri⁹ dr ꝙ nō pt eē cā efficiēs p^a nisi de⁹: dico ꝙ nō est ita fm opi. phoꝝ: imo gñabiliū ꝫ corruptibiliū q̄ pprie hñt cām efficiēteꝫ efficiens p^m est ce^m cū motorib⁹ suis: de⁹ aūt est cā simplr p2ia qꝛ est finis ꝫ for^a ꝯseruās pp quā oīa alia sunt q̄ si nō eēt nō eēnt alia qꝛ nihil est p̄ter ipm qd sit sufficiens ad eēndū p2imū ꝫ absolutū p se: ꝫ hec oīa depēdent in eē ab ipso: vt pꝫ circa finē h⁹ libelli. ¶ Ad aliaꝫ cū dr: qd est cā finalis ꝛc. dico ꝙ iā pꝫ ex p̄dcis qd sit dōm ad h: qꝛ p2otāto dr ꝙ in sepatis idē est efficiēs ꝫ finis: qꝛ for^a itellecta idē hꝫ eē in itellu ꝫ in re: ꝫ iō itellĩtie hñt cām ipropriē q̄ est for^a ꝯseruās: vt itellm ē cā itelligētis: nō āt efficiēs pductū pprie vt pꝫ. ¶ Ad aliā cū dic Cōmen. ꝙ p^m est cā ꝛc. dr ꝙ itellit ꝙ sit cā efficiens sic itellm itelligētis: vt dcm̄ fuit. ¶ Ad aliā cū dr: ꝙ si ds ꝛc. dico ꝙ veꝝ ē: si ds nō eēt cā eēndi illis q̄ sūt pprie cāe pductiue istoꝝ inferioꝝ hñtiū pprie cāꝫ effectiuā: nūc āt ds est cā itelligētijs ꝫ celorum qꝛ pp ipm sūt: ꝫ eē eternū ꝫ necium hñt pp eternitatē ꝫ necitatē p2imi: ꝫ nullū aliō ens posset eē absolute ꝫ simplr p2imū p̄ter deū: ꝫ sic ds ē cā pfectiōis ꝫ eē alijs eternis: lꝫ ea nō pducat de facto ita ꝙ ꝯferat initiū eēndi post nō eē: ꝫ ita nō ꝯcluditur ꝙ oīa nō reducūtur ad vnuꝫ: imo reducūtur ad ipm simplr p2imum: ꝫ sic pꝫ ad qōnem.

Consequēter q̄rit. Utꝝ celū fꝫ se totū sit luminosum. Et arguit ꝙ nō: qꝛ illud qd fm aliquā suā ptē acqrit lumē ab alio fm se totū nō ē luminosuꝫ. celū est h⁹. ḡ ꝛc. maior pꝫ qꝛ nihil recipit aliqd fm ꝙ hꝫ sꝫ vt caret eo: ꝫ est in po^a ad illud: minor pꝫ: qꝛ celū fm aliquā ptē sui vt saltē luna recipit lumē a sole. ¶ Itē qd nō est densuꝫ fm se totū nō est luminosuꝫ fꝫ se totū: sꝫ celū est h⁹. igr. maior pꝫ: qꝛ dēsitas est cā luminositatis vt dic Cōmē. in h lr̄o ꝫ in 2° celi. iō stella lucet qꝛ est ps dēsior sui orbis: minor pꝫ: qꝛ si celū fm se totū eēt dēsum: tūc p orbes inferiores nō possem⁹ videre supiores imo eclypsarent se adiuicē sicut vna stella aliā: qd pꝫ eē falsuꝫ. ¶ Preterea. Qd nō ē fꝫ se totū visibile: nō est fm se totū luminosum. celū est h⁹. igr ꝛc. maior pꝫ: qꝛ vt dr 2° de aīa: lumē est p° visibile: color āt mediāte lumine. minor pꝫ ad sensuꝫ: nō. n. oēs ptes celi videm⁹: ita ꝙ possim⁹ eas discernere: sꝫ solū stellatā ptē. ¶ Preterea. Si celū fꝫ se totū eēt lumiosū: tūc seqt ꝙ celū fm se totū calefaceret: cū lumē hēat calefacere. ꝫ ita nulla suparet aliam. ꝯñs ē falsuꝫ: igit ꝫ añs. ꝯña nota: ꝫ falsitas ꝯñtis: pꝫ ꝫ expiētia ꝫ auctē astronomoꝝ. s. ꝙ sic q̄dā stelle ꝫ q̄dā ptes celi supantes ꝫ q̄dam infrigidātes. ¶ Oppositū videt esse hic de itentione Cōmen. ꝫ in 2° celi. dicit. n. hoc auctē Arist. ꝫ in. 4. ce. ꝙ stellaꝝ ꝫ substantie celi eadeꝫ est natura: ꝫ ideo dr totū corpus celeste fm se esse dyaphanum in actu. i. lucidum.

Ad qōnē breuiter dr: ꝫ p° opio q̄dam recitabit q̄ est astronomoꝝ. 2° dr opio Cōmē. q̄ vr Arist. ¶ Primo eni q̄dā astronomi dixerūt ꝙ celuꝫ fm se totū nō est luminosuꝫ: qꝛ in vnoquoqꝫ gñe est dare vnū qd ē metrū ꝫ mēsura oīuꝫ illi⁹ gñis. ꝫ sic in gñe lucidoꝝ est dare aliqd p2mū. qd est ꝛc. ꝫ illd ē sol q ē lucidus: cū quo alia sunt lucida: cū ab ipo oīa alia lumē recipiāt: ꝫ iō dic phs. 2. phy. ꝙ hō ꝫ sol gñant hoiem: ꝫ nō dixit de alijs stellis: qꝛ modicā viꝫ lumiositatis hñt quā hñt a se: ꝫ iō dicebant antiq ꝙ sol est in medio planetaꝝ vt rex in regno: vt oībus tā supioribus qꝫ iferiorib⁹ lumē influat ꝫ vtutē. ¶ Lꝫ hec opio sit famosa: nō tñ est ad itētionem phi ꝫ Cōmē. qꝛ qñ aliq̄ sunt eiusdē vtutis: ꝫ nō fm mām differūt ptes vni⁹ idiuidui. s. si vna ps hꝫ vnū accñs ppriū ꝫ alie hēbunt. sꝫ sic dcm̄ est oēs ptes celi sūt eedē fm māꝫ ꝫ eiusdē nāe. igr si ps vna celi est luminosa silr erit ꝫ alia: maior pꝫ qꝛ q̄cūqꝫ sunt eiusdē nāe cōicāt in accñtibus p2oprijs: dato ēt ꝙ sint diuersi nūero: vt si vn⁹ hō est risibilis oēs alij erūt h⁹: qꝛ accñs ppriū ꝯseqt nām specificā qꝫto magis ꝯsequet ptes h⁹ indiuidui. minor pꝫ in 2° celi. arguit. n. sic: ꝙ si vna stella erit sperica oēs erūt tales: ꝫ si vna nō moueret motu pp2io pp motū sui circuli deferētis. ḡ nec alie: ꝫ ita pbat p lunā ꝙ si non moueret motu volubilitatis ꝙ alie nō mouerent: ꝫ hoc nō eēt nisi eēnt eiusdē nāe in spē: ꝫ ita pꝫ ꝙ si vna stella eēt luminosa vt sol ꝙ necium foret alias eē luminosas lꝫ differāt fm magis. ¶ Et tūc ad rōnē astrologoꝝ cū dr: ꝙ in vnoquoqꝫ gñe ꝛc. dico ꝙ veꝝ ē: sꝫ h nō est sol: sꝫ totū celū: nā hec ppō est itelligēda de vnoqꝫ in spē: corpa āt celestia nō differūt spē vt aliq voluīt: qꝛ tūc p'es rōnes phi in li. ce. non ꝯcluderēt: sꝫ differūt sic ptes vni⁹ aīalis: ꝫ iō in stellis seu orbib⁹ sunt gradus pfectionis ꝫ vtutis: ita ꝙ vna stella ē pfectior alijs ꝫ magis luminosa: ꝫ iō ex diuersitate graduū ꝫ pfectionū causat diuersos effect⁹: ꝫ h fm diuersitatē pportionū adinuicē q̄s hñt fm diuersos aspect⁹ ꝫ cōiunctiōes: iō totū celū est p2imū luminosuꝫ nō sol: sꝫ sol magis hꝫ de luce qꝫ alie stelle. ¶ Nūc ponēda ē opio phi ꝫ Cōmē. q̄ est ꝙ celū fm se totū sit luminosum lꝫ differāt ptes ei⁹ fꝫ gradus ꝫ gradus: qꝛ oēs ptes celi sūt eiusdē nāe: imo sūt eiusdem idiuidui nūero: iō sic est de alijs accñtib⁹ celi: ita est de ipo lumine: sꝫ ita est de alijs accñtibus ꝙ eadē accñtia q̄ sunt in vna pte: sūt ꝫ in alia lꝫ differāt fm magis ꝫ minus: ꝫ sic est de lumine: cū ḡ vna ps sit lumiosa vt sol: oēs erūt luminose: sꝫ fm magis ꝫ minus. ¶ Preterea. Si alie stelle nō hr̄ent lumē nisi a sole: tūc eclipsarent p iterpositionē ipsaꝝ iter solē ꝫ se: vel iterpositionē terre: vt luna eclipsat. sꝫ h nō vr q̄re vr ꝙ stelle hēant lumē ō se. ¶ De luna tñ vr magna dubitatio apō Arist. q dicit eā eē silem nāe terre: p qd itelligit vt vr ꝙ nā ei⁹ nō est luminosa nisi ab alio. vt terra ab igne vt dic Cōmē. 2° celi: vt ibi subdit Cōmē. ptes celi diuersificāt in dēsitate raritate: ꝫ p h in dyaphanitate ꝫ lumiositate. Sed nō est intētio ei⁹ ꝙ oīno careat lumine. s. ipa luna: sꝫ ita paꝝ hꝫ de lumine de se ꝙ vr obscura respcū aliaꝝ stellaꝝ sꝫ recipit lumē a sole: ꝫ recipit tali receptione ꝙ addit lumē p modū reflexionis: sꝫ nō p modū luminis.

Per hoc ad rōnes. ¶ Ad p2imā: ꝙ si aliq̄ ps. dico ꝙ veꝝ ē scdꝫ gradū fꝫ quē recipit lumen nō est luminosum de se: qꝛ tñ adhuc hꝫ aliqd lumen de se: ideo rō nō ꝯcludit. ¶ Ad aliam cū dr qd nō est ꝛc. dico ꝙ veꝝ est si nullā hꝫ densitatem. Et ad minorē cum dr: ꝙ celū nō est fm se totū ꝛc. dico ꝙ veꝝ est eq̄lr: ideo nō est p se totuꝫ eq̄lr luminosum: sꝫ ptes magis dēse sunt magis luminose vt stelle: cū hēant illā dēsitatē vt hēant luminositatē: nihil tñ phibet ptes q̄ pprie nō hñt de luminositate disgregare: ꝫ iō tales nō eclipsant adinuiceꝫ vt ptes nō stellate. ¶ Ad aliam cū dr qd nō est fm se totū ꝯcedo. Et ad minorē cū dr: sed celū. Dico ꝙ celū est visibile fm oēs suas ptes: lꝫ fm magis ꝫ min⁹ ꝫ ex hoc orbes nō pñt a nobis distingui p visum nisi mediātib⁹ stellis q̄ sunt magis luminose ꝫ maioris vtutis ꝫ influētie. ¶ Ad vltimū cum dr. ꝙ si totū celū ꝛc. ꝯcedit. Et cū dr ꝙ sunt aliq̄ stelle īfrigidātes: dico fm mēteꝫ Cōmē. ꝙ nō est verum simplr: sꝫ agūt calores siles vnicuiqꝫ eloꝝ ꝫ vna dr superare respectu alterius que facit calorem magis in-

tensuz silez igni vel aeri: alie vo calorē silem aque. Et sic in his pcordat snia medicoꝝ: g dicūt q frigidū nō ingredit opa nāe. ¶ Vel pōt dici vt supra q nulla stella simplr i frigidat: ex eo q lumē hz calefaccere: i frigidat ātē pm ꝓpetatē aliquā ꝓpriā q̄ resultat ex ꝓiūctiōe z aspectu ad alias stellas pm aliq̄ ꝓportionē. Qō incerti auctoris.

¶ Trum dimēsiones interminate maneāt eedē pm nūez in gnāto z in corrupto. ¶ Et arguit q sic: qz eadē superficies numero manet i gnāto z corrupto. g eadem q̄ntitas siue dimēsio, ꝓña tz. z añs pbat. nā ad sensū pz q eadē cicatrix mānet numero in viuo z mortuo. igit. ¶ Ad oppositū. si eedez dimēsiones manerēt in gnāto z corrupto. g gnātio nō distingueret ab alteratione: ꝓñs est falsum: z ꝓña ꝓbat: nā pm phm pō. ar gnātione: p hoc distinguit gnātio ab alteratione: qr in gnātione totū trālit in totū: in alteratione nō: sed si in gnātione alicui⁹ manēt eedē dimēsiones que prius fuerūt in corrupto totum nō trāsiret in totum.

In ista qōne talē hz ordinē: q: p⁹ recitabo opiōnē Cōmē. cū suis motiuis. 2° ipse probabo eā. 3° rñdebo ad qōnē. ¶ Quātū ad p⁹m sciēdū q Cōmē. z eius sequētes ponūt q eedē dimēsiones ntiero manēt in gnāto z in corrupto: z h ꝓbant multis rōnib⁹. ¶ Prima est: qr ex nō corpe nō pōt fieri corp⁹: qr gnāns p nām sp agit in q̄ntū: ꝛz si dimēsiones q̄ p⁹ fuerūt i corrupto corrūprent in gnāto ex nō corpe fierent corp⁹. g nō, corrūpunt: ꝓña, pbat. nam si corrūpēt for⁹ gnāti aduenīret māe nō q̄te: z ista rō hz in pn⁹ ar sba orbis: z icipit. Et quū inuenit oēs formas cōicari. ¶ Itē ois for⁹ in subo exīs corrūpit nisi vel a subo vel ꝓtio: ꝛz dimēsiones nō pnt corrūpi aliquo istoꝝ modoꝝ: igit zc. minor. pbat: pmo qr nō possint corrūpi a subo: qr ꝓsequunt cōpositū rōne māe q̄ est i corruptibilis: qñ aūt aliqd segt aliud rōne alic⁹ in corruptibilis nō corrūpit: ꝛz illud aliud qō ipm segt corrūpat: qz scia segt hoiem rōne aīe intellectiue: ꝛz hō corrūpat nō tn scia corrūpit: qr aīa rōne c⁹ scia segt hoiez e ꝛcorruptibil. Nec a ꝓio: qr q̄ntitati nihil est ꝓtiuz: z h rō silr extrahit ex ꝓbis immediate seq̄ntib⁹ dū dic. z tūc forme corruptibles eēnt ꝓie zc. ¶ Alie rōes silr īducūt ex eū seq̄ntib⁹.

¶ Prīa est qñ ex aere fit ignis tota q̄ntitas aeris p te corrūpit: tūc q̄ro an tota q̄ntitas ignis q̄ z nouo īducit īducat in vna pte māe aeris: an in alia pte: nō est dōz p⁹ mō qr aliq̄ ps māe cēt non q̄ta: si dr 2° mō. g mā q fuit ipsi⁹ aeris hēbit ptē z ptē añ inductionē q̄ntitatis: qd falsuz ē: qr tūc añ q̄ntitatē eēt q̄ntitas. ꝓña ꝓbat. nā illō in quo for⁹ inducit ꝑsistit. ¶ Scdo arguit sic. si tota q̄ntitas gnāti z nouo est aut igit educitur de po⁹ māe: aut nō: si nō: z ō nouo est: igitur creat: qd nō est dōz. Si educit: aut igitur de mā īdiuisibili. aut diuisibili: nō pmū: qr cū ei⁹ po⁹ pficiatur p actū segtur qr mā īdiuisibilis pficeret p q̄ntitatē z sic īdiuisibile pficeret p diuisibile: qd est falsum. g educit z mā diuisibili. ꝛz pz qr mā nō est diuisibilis z se sed p q̄ntitatē. igr añ q̄ntitatē eēt q̄ntitas. ¶ Itē si q̄ntitas ꝑeristēs corrūpit. g mot⁹ localis eēt in instāti. ꝓñs est falsum: vt pz. 6. phy. ꝓña ꝓbat. nā qñ ex aere fit ignis in introductiōe forme sbalis p te introducūtur dimēsiones ignis: ꝛz iste dimēsiōes occupāt maiorē locū q̄z dimēsiōes aeris. g vel sil erūt cū illo corpe: qd nō est dōz: vel illud corp⁹ cederet eis: z sic corp⁹ cedēs mouerēt in instāti: qr iste dimēsiōes i istāti introducūtur sic z for⁹ sbalis ipsius ignis. ¶ Itē ois mot⁹ hz terminū sibi ītrinsecū: qr mot⁹ p suuz terminū specificat. 5. phy. ꝛz qñ ex aere fit ignis rarefactio ꝓcedit. g hz terminū sibi ītrinsecū. ꝛz in istāti ītroductionis forme gnātur ignis: z sic mot⁹ rarefactionis ꝓplect. g hz terminū suū in instāti illo: ꝛz in illo instāti nō sunt nisi dimēsiones ignis. g iste dimēsiones ignis terminat ipm motū rarefactionis. g dimēsiōes aeris nō corrūpuntur: ꝛz sint in igne maiori termio terminate. ¶ Itē repugnat q̄ntitati q totalr īducitur z nouo. g dimēsiones eedē remanēt in gnāto z corrupto: ꝛz ꝓña: qr da oppositū. ſ. q nō manēat. g segtur q totalr z nouo īducētur. añs arguitur qr ois mot⁹ ad q̄ntitatē vel est augmētū vl z cremētū: ꝛz in aucto non tota q̄ntitas gnātur: qr augmētū est ꝑeritis q̄ntitatis additamētum: nec ēt in diminuto tota quātitas aufertur: qr est ꝑeritis q̄ntitatis minoris amētū. igitur zc.

¶ Preterea. Si vinū mutat in acetū nō dicim⁹ q voliū fit z nouo repletū. g nec aduenit nouū replemētū qō ē q̄ntitas. ¶ Itē si vnū mutaretur in aliud nō dicerem⁹ q locus eēt mutat⁹: ꝛz qō est vn⁹ z idē loc⁹. g nec qñ aer mutatur in ignē dicemus q dimēsiones aeris pmutentur.

¶ Et confirmatur qr termini motus: vel differunt spē vel numero: vel saltē pm aliquē gradū sicut in motu augmēti vel diminutionis vel alterātiōis: ꝛz qñ voliū mutatur in voliū: si mutaretur p aliquā potētiā nāles: ibi eēt oino eedē dimēsiōes nō, ꝛz aliquē gradū differentes. g dimēsio q̄ est i voliō qō ē termin⁹ ad quē est oio eadē cū dimēsiōe q erat in termio a q̄. ſ. in alio voliō: alr. n. nā frustra ageret si moueretur z vna q̄ntitate hūte talē terminū ad aliā hūtē eūdē terminū. ¶ Preterea. Qñ ex aere fit ignis: aut dimēsiōes aeris corrūpūtur in instāti: aut i tpe: nō in istāti: qr accītia fiē aegrūtur ita corrūpūtur p motū: nec in tpe: qr manerēt vsq̄z ad instās gnātionis ignis. g zc.

In oppositū ꝫ istā opionē arguo multiplr. nō stante eodez ſbo nō manet accīs illi⁹ ſbi: ꝛz ſbm imediatū dimēsionū est ꝓpositū ex mā z for⁹ ſbali: quā forma ſbalē segtur q̄ntitas: igr ñ manēte cōposito nec manebit dimēsio eadē: ꝛz corrupta for⁹ ſbali nō manet idē cōpositū. g zc. ¶ Dices q nō opz q aliqd seqns alio rōne alteri⁹ corrūpatur ad corruptionē ei⁹ qō segtur: qō io est qr scia segtur ꝓpositi: rōne anie: z tn scia nō corrūpitur ad corruptionē ꝓpositi: sic in ꝓposito q̄ntitas segt ꝓpositū rōne māe: nō tn opz q qñ ꝓpositū corrūpit q̄ntitas corrūpat: qr manet mā rōne c⁹ ipz segt.

¶ Cōtra. corrupto ponī ecntialr in q̄ime⁽ᵉ⁾ fundatur posteri⁹ corrūpit z ipm posteri⁹: ꝛz for⁹ ſbal mediat iter māz z for⁽ᵐ⁾ accītalē: z sic ē ꝓr ecntialr q̄ntitate: sic superficies mediat iter ꝓpositū z albedinē: z est ꝓr ecntialr albedie. g corrupta for⁹ subali: in q̄ immediate fundatur q̄ntitas: q̄ntitas corrūpitur. ¶ Itē accītis eē est ineē. 7. meta. g si mānēte eadē inhrētia accītis nō manet idē accīs: ꝛz corrupta for⁹ subali nō manet eadez inhrētia dimēsiōis. g zc.

¶ Scdo principalr arguitur sic. i gnāto qñq ē maior q̄ntitas: q̄z in corrupto: vt qñ ex aere fit ignis: tū si eadē dimēsio māe at in gnāto zc. q̄ro aut q̄ntitas gnāti q est maior sit pcise eadē q̄ntitas: aut nō pcise: z nō pōt dici p⁽ᵐ⁾: qr tūc idē re⁽ᵘ⁾ eiusdē eēt maior z minus: z sic sub ꝓprijs terminis. si dr 2⁽ᵐ⁾. g in gnāto est aliq̄ ps nouа q̄ p⁹ nō fuit in corrupto: tūc arguitur sic. Qñ aliq̄ fuit eiusdē rōnis si vnū est corruptibile z aliud: alr nō eēnt eiusdē rōnis: qr corruptibile z ꝛcorruptibile differet plis q̄z gñe. 10. meta. ꝛz tota q̄ntitas z ei⁹ ps sunt eiusdē rōnis. g si ps est gnābil z corruptibil z to⁽ᵐ⁾ c⁹ ē ps erit h⁹⁽ᵗ⁾. g ñ necio māet. ¶ Cōfirmatur: qr si aliq̄ ps adueniat vel ab ītrīseco vl ab extrinseco: ꝛz nō ab ītrīseco. g z nouo educit z po⁹ māe: z sic vna ps educitur ita z q̄lz alia pōt educi: z si q̄lz ps: g z tota: igr zc. ¶ Dices q qñ ex aere fit ignis: q eadē q̄ntitas manet ꝑcise: ñ tn termin⁹ idē. ¶ Cōtra si ꝑcise ē vna q̄ntitatis in igne z aere: sic vnū z idē re⁽ᵘ⁾ eiusdē erit maior z min⁹: z si nō ꝑcise eadē q̄ntitas. g aliq̄ ps est z nouo in igne q̄ nō erat in aere: qr iste termin⁹ nō pōt eē nisi aliq̄ ps quātitatis: cum nō possit esse punctus: qr punctus sine quātitate

ne q̄ntitate aduenire non pōt: q aūt sit maior q̄ntitas in igne q̄z in aere ꝓbat: tum qr replet maiorē locū q̄z aer: z nō replet nisi rōne q̄ntitatis: tūc qr phs. 4. phy. ca. z vacuo dicit: q qñ ex nēso fit rarefactio: maior q̄ntitas est in raro q̄z fuerit in nēso. ¶ Itez q quātitas aeris z ignis nō sit pcise eadē ꝓbat: ipse ē q relatio z nouo aduenīat nisi fundamētuz z nouo aduenīat: ꝛz equale z inequle duplū z dimidium sunt relationes pmi modi: igit zc. sed capiatur vna q̄ntitas q pmaneat: z pm eum nō sit maior sed fit equalis quātitati illi⁹ aeris: rarefiat igit aer ille equlis q̄ntitati sic accepte. igit aliqd nouū in fundameto aduenit: sed nō quātitate pmanēte: qr sic, pm eā nō erat motus. g in aere rarefacto. ¶ Sz dices q solū ibi est termin⁹ motus nō alia quātitas. Cōtra. solū quātitate dr aliqd equle alteri vel inequle: qr ꝓprīū quātitati est dici equle: vel inequle. g aer q pmo erat equlis z postea inequlis respectu illi⁹ quātitatis pmanētis hz aliquā quātitatē quā pus nō hēbat. ¶ Itē p nouū motū res noua acgrit: ꝛz augmētatio z rarefactio sūt mot⁹ ad quātitatē. g p eos noua quātitas acgrit: sed in aere qñ rarefit est noua rarefactio. igit zc.

¶ Tertio principalr arguit: nā aut quātitas terminata z interminata sunt vna quātitas. z sic hr ꝓpositū: qr quātitas terminata nō semp manet. g nec interminata: aut est alia z alia: z tūc in eodē ſbo sunt due quātitates: qd est falsum. Si dr sunt vna quātitas: tn terminata nō manet solū quātū ad terminū. q̄ro iste termin⁹ aut est ar gīe q̄ntitatis aut nō: si sic cū nō sit īdiuisibilis qr termin⁹ est diuisibilis z nō aduenit nec recedit sine diuisibili. g diuisibilis: z p ꝓnās quātitas: z sic q̄ntitas nō manet: z q̄ rōne vna ps potnō manere: z tota. si nō sit ar gīe q̄ntitatis. g augmētatio z diminutio nō erūt mot⁹ ad q̄ntitatē: cū sint ad ad talē terminū. ¶ Quarto principalr arguit sic. phs. 5. phy. pbat p talē rōnē q gnātio nō sit mot⁹: qd mouet est in loco: qd gnāt nō est in loco: ꝛz ſbm gnātionis est mā pma. g mā pma nō est in loco. g mā pma vt est ſbm gnātionis nō est q̄ta: ꝓña pbat. nā oē q̄tū est in loco: qr q̄ntitas est rō formalis q̄ aliqd sit in loco. ¶ Dicet forte q ſbm gnātionis puta mā nō est ex se in loco: ꝛz p q̄ntitatē: illud aūt qd mouet p se ē in loco: qr ꝓprie ē q̄tū. ¶ Cōtra. sic mā pma non est p se in loco in q̄tū ſbm gnātionis ꝛz p q̄ntitatē: ita ſbm mot⁹ in q̄ztti ſbm mot⁹ nō est p se in loco ꝛz p q̄ntitatē. g nulla est dūia iter istā q̄tū ad eē in loco. minor. ꝓbat: vz q ſbm mot⁹ vr sic nō est p se in loco ꝛz p quātitatē. Illud p se est ſbm mot⁹ qō recipit formā pm quā est mot⁹: cui⁹ rō est qr ſbm mot⁹ est p se in potētia ad terminū mot⁹: z qō est p se in po⁽ᵗ⁾ ad terminuz mot⁹ in se recipit formā pm quā est mot⁹: capio minorē sed subaquātū suba est h⁹⁽ᵗ⁾: suba autē vt sic nō est, ꝓprie in loco: ꝛz solū p q̄ntitatē z sic p accīs. g zc. ¶ Sed tu dices q hec rō nō solū est Ꝓria Ari. ſz ēt ꝫ terminatione phi sup. nā p h phs distinguit gnātionē a motu: qr. ſubm mot⁹ est in loco: nō aūt subm gnātiō is: z tu, pbas q ita est vnū in loco sic z alio. ¶ Rñdeo q phs distinguit gnātionē a motu: qr illud qō mouet est in loco vel p formā ꝑsuppositaz forme pm quā est mot⁹: sic subm alterātiōis vel loci mutatiōis: vl est in loco nō qdē p formā ꝑsuppositā forme ꝛz quā est mot⁹. sic subm augmēti vel cremēti: subm autē gnātionis neutro mō istoꝝ est in loco: qr nō p formā ꝑsuppositā forme pm quā est gnātio: qr vl nulla ꝑsupponit forma forme gnāde pm quā est gnātio: vel si sic: ista nō est rō eūndi in loco: nec ēt ſbm gnātionis ē in loco ꝛz formā pm quā est gnātio: qr talis for⁹ cū sit suba lis nō est rō eūndi in loco alicui. ¶ Quātū ad ꝫ⁽ᵐ⁾ articuli. Rñ⁽ᵘ⁾ ad qōnē z dico q qñ aligd corrūpit vel fit resolo vsq̄z ad māz pmā: vel nō. Si nō: sic dico q in genito z incorrupto manēt eedē dimēsiones nūero exīstes: z ēt q̄ntitates istas dimēsiones seq̄ntes: cuius rō est qr q̄ztitas siue dimēsio nō corrūpit nisi ei⁹ ſubm corrūpat. ꝛz ei⁹ ſubm. ſ. mā pma cū for⁹ corpea ponit remanere. g zc. Si ār fit resolo vsq̄z ad māz pmā: sic dico q nihil cōmanet in genito z in corrupto nisi p⁹ mā: for⁹ aūt subalis: z q̄ztitas terminata z interminata corrūpit z ēt q̄ltas ois. Vñ z aduertēduz est q aliqō eē subm accītis ꝓtingit dupliciter. Uno⁰ qr imediate terminat aptēdētiaz ei⁹: vt superficies est subm albedīs: z tale dr subm q: vñ 2° meta. color est in superficie p se z pmo: z dicit Cōmē. q superficies ē subm quo albedīs. Alio⁰ aliqd dr eē subm accītis qr vltimate terminat aptēdētia ei⁹: z tale subm dr eē subm qō: cuiusmodi subm ē prima suba: vt pbat in pdicamētis: nā ar ipsa oia dr vl sunt in ipsa: qr q̄ qñ fit resolo in gnātione vsq̄z ad māz pmā aſtruit subm qō ipsi⁹ q̄ztitatis: qr tūc for⁹ subalis corrumpit: hinc est q q̄ztitas corrūpit qr z suba corrūpit in qua ois quantitas fundat. Ex his pōt hēri rō in proposito: talis. qñ subm imediatū alicui⁹ accītis corrūpit z illud accīs corrūpit: ꝛz qñ fit resolo vsq̄z ad māz pmā accītis alicui⁹ subm nō manet ꝛz aſtruitur. g oē accīs illius subi corrūpit. minor pz. qr tūc non manet nisi mā pria: ꝛz mā pria nō est imediatū subm alicui⁹ accītis: tū qr imediate nō termiat aptēdentiā alic⁰ accītis: qr mā ar se nō hz actualitatē p quā possit terminare aptēdentiaz accītis tūc qr nullū arcīs mediat iter māz z formā subalez vt pbatū fuit. g zc. ¶ Scdo oñdo principalē siml arclarādo modū: si q̄tū fit ex q̄zto: ita exīs exīte: pz nā mā semp est formata: qr mā nunq̄z est sine forma: z ēt pz quātum fieri ex quāto z exīs ex exīte: qr corp⁰ semp est ex terminis. sumo minorē: ꝛz ad h q exīs fiat ex exīte nō opz ponere aliquā formā subalē semp manere in genito z in corrupto: ꝛz sufficit q for⁹ corrupti ꝓtinuet vsq̄z ad instās introductionis forme gnāti. g ad h q corp⁰ fiat ex corpe nō opz ponere aliquā q̄ztitatē eādem nūero sp manere: ꝛz sufficit quātitatē corpis extrinsecā facere illō corpus cōtinuari vsq̄z ad instās in quo gnāt aliud corp⁰ ex ipso. ¶ Itē qcqd est in po⁽ᵗ⁾ pure passiua ad plures formas. p quaz nām satiat ei⁰ appetit⁽ᵘ⁾: qō dico forte ꝓpter mām celi: est in po⁽ᵗ⁾ ꝫdictionis respcū illaz: qr ex. 9. meta. hoc est eē in po⁽ᵗ⁾ ꝫdictionis: qr qō sic est in potētia passiua nō magis ar terminat vnū ꝫdictoriozꝝ q̄z aliud: ꝛz mā pma est hmōi ad oēs formas. ex quo nō est qd nec q̄le. 7. meta. g respectu ipaz est in po⁽ᵗ⁾ ꝫdictionis. g mā nō ar terminat sibi necio quātitatē. ¶ Item aut quātitas est formalr ptenta in po⁽ᵗ⁾ māe z reducibilis in ipsam aut nō: si nō. g nō est for⁽ᵐ⁾ alis. qr nō educit nec reducit in potentia māe: vt pz de aīa intellectiua. si sic: igit est gnābilis z corruptibilis. ¶ Sz gd pm veritatē dicemus fuisse ar intētione Cōmē. Dico q ītētio ei⁰ nō fuit q eadē dimēsio nūero maneat in genito z in corrupto: ꝛz eadē secūdum spēm maneat. Qō pz ex tribus auctoritatib⁹ in ar suba orbis: prima dicit qr ois forma subalis hz pprīam q̄ztitatē terminatā: qr oīum nā ꝛstantiū zc. io dimēsiones terminate non exīstunt in hoc ſbo. ſ. nisi posteaz forma subalis exīstit in eo: ex his pz q quātitas nō pficit māz nisi mediante for⁽ᵐ⁾ subali. g forma subalis corrupta q̄ztitas corrūpit. ¶ Scda auctoritas: qr qñ ex aere fit ignis caliditas: ignis agit i aerē z cū venerit ad maximā q̄ztitatē mā aeris expoliat for⁽ᵐ⁾ subali z accītali z dimēsionibus ꝓprijs: z recipit formā ignis z quātitatē ipsam ꝓtem. ¶ Alia auctoritas est: qr tres dimensiones nunquā sepant a mā nisi sic accītia cōia vt q̄ltates sensibiles: z ponit exēplū: vt sicut dyaphanitas in aere z in aqua: ꝛz certū est q dyaphanitas aeris vel aq̄ non manet ipsis corruptis: qr ꝓsequunt formas subales eoꝝ. g zc. ¶ Notādū q ipa dyaphanitas z ois q̄ltas simbola corrūpi nō dr sicut q̄lita-

tes nō symbole: non q̄ eadē numero maneāt: sed q̄ nō a p̄rio: sed a subiecto corrūpunt: ꝛ sic p accīs corrumpit magis q̄ qualitas nō symbola. ¶ Alia est auctas Auic. scō metaphysice scō caplo: vbi dicit: q̄ q̄n cera aliter ꝛ aliter figurat: vel q̄n ex ānso fit rar̄ priores q̄ztitates corrūpunt ꝛ alie numero gnant. Sz huic auctoritati nō est adherēdum nimis: q̄ duz est dicere q̄ aqua que rarefit vel ponit in alio ꝛ in alio vase aliter ꝛ aliter figurato pdat quātitatem ꝛ ꝛ nouo acquirat aliam.

Ad rationes ad p̄mā Lōmēta. cū dī: corp⁹ nō p̄t fieri ex rē corpe. ¶ Rñ⁰ q̄ ista ppō duplr̄ p̄t itelligi. Uno⁰ q̄ illud ex quo fit corpus dz hīe aliquā dimēsionē ꝛ eē quātum. Alio mō q̄ illud ex quo fit corpus ꝛ se fit corpus: ꝛ nō fit ꝛ se nō corpus. p̄mo mō itelligēdo vera est ppō: q̄ mām ex qua fit corpus in instāti gnationis nec̄io opz eē quātā: lz nō quātitate p̄cedēte sed lequēte: q̄ in illo instāti dz forma substātialem ꝛ q̄nr̄ ipsam quātitatē forma sequētē: scō mō intelligēdo dico q̄ ppō est falsa. q̄ō pz duplici rōne. p̄ma rō est oē recipiēs dz esse ānudatum a spē ꝛ gñe recepti. Lōmē. 3⁰ de aīa 2ⁿ⁴. 4⁰. sed mā est recipiēs forma substātialem ꝛ quantitatē. g̃ de se denudat ab istis. ¶ Scōa rō est q̄: illud q̄ō gñat vt sic nō est in loco: ꝛ p ꝓns nō est quātum: mā aūt gñat inquātū est subm gñationis: g̃ nō est quāta ꝛ se. g̃ ꝛē. ¶ Dico igit ad forma argumenti: q̄ corpus fit ex corpe. vez est p accīs: q̄: illud ex quo fit est quātū p accīs q̄: p quātitatē: tñ q̄ corpus fiat ex p se corpe: falsum est: vt patuit. ¶ Ad auctem cū dī. Et quuz iuenit ꝛē. dico q̄ illud q̄ō dz p auctoritatē vez est: nā genitū ꝛ corruptibile cōsecant in eisdē dimēsionib⁹ nō terminatis: eisdē. l. spē non numero: ꝛ mā nunq̄z ānudat a dimēsionib⁹ interminatis: q̄: nunq̄z est sine dimēsione: lz fit sine hac vl illa: si eēt mā nunq̄z ānudat a formis substātialib⁹: lz denudet ab hac vel illa: vñ bñ segt q̄ si mā in istāti gnationis vel ꝛpe habito ipsi instāti eēt sine alīq̄ dimēsione q̄ corpus fieret ex nō corpe: tñ nunq̄z mā est sine dimēsione. ¶ Ad 2ᵐ cuz arguit. ois forma ꝛē. Dico q̄ illō argumētū nō ꝓcludit: q̄ p idē. pbabim⁹ q̄ q̄ztitas nō corrūpat: q̄: si corrūpet. g̃ vel a subo vel a ꝓrio: non a ꝓrio: q̄ nō hz. nec a subo: q̄: tūc ex corruptione. l. forme subalis nihil quātitatis remaneret. ¶ Preterea. Sicut q̄ztitas iterminata ꝛ se segt cōpositū rōne māe: ita q̄ztas terminata: igit si ē quātitas iterminata nō dī corrūpi: ita nec q̄ztas terminata eadē rōne. l. q̄: mā nō corrupit. ¶ Dico igr̄ ad arg^m: q̄ quātitas corrumpit rōne subt: q̄. l. cōpositū q̄ō est ex subm corrūpit. ¶ Dices tu: non corrūpit q̄: segt cōpositū rōne māe: q̄litas vo rōne forme: ꝛ iō corrupto ꝓposito q̄litas: ꝛ ñ q̄ztas corrūpet. ¶ Rñ⁰ q̄ h dcīm. l. q̄ q̄ztas segt cōpositū rōne māe nō iuenit a pho: nec a Lōmē. sed oppositū: vt in supiori q̄ō. ne ꝛterminatū fuit: tñ si volum⁹ ꝓsolari sic dicētes: dicemus q̄ tō dī q̄ztatē seq cōpositū rōne māe: q̄litatez vo rōne forme: q̄ q̄ztas cū mā in duob⁹ ꝓuenit: in q̄b⁹ q̄litas cū mā p̄ria nō ꝓuenit: silr̄ q̄litas in duob⁹ ꝓuenit cum forma subali: in q̄b⁹ q̄ztas nō ꝓuenit cū ea: nā sicut mā nō est actiua sic nec q̄ātitas: ꝛ sicut mā inter entia est ipfectissima iquātū nō hz aliquē actū: ita ēt quātitas q̄ est ipfectior q̄litate: iō magis cū mā ꝓuenit q̄z q̄litas: q̄litas aūt est pfectior actiuior: iō magis ꝓuenit cum forma q̄z quātitas: iō qua rōne qualitas segtur cōpositū rōne forme: eadē rōne quātitas insegtur cōpositū rōne māe.

Ad rationes sequētiū Auer. ad p̄mā cū dī: aut tota ꝛē. dico q̄ tota quātitas ī ducit in tota mā: ꝛ ps in pte: ꝛ cū dī. g̃ mā q̄ fuit ipsi⁹ aeris hēbit ptem ꝛ ptez. Dico aut tu logīs ꝛ ptib⁹ māe ꝑm illud q̄ō sunt: ꝛ sic ꝓcedo q̄ō dī: ꝛ tñ non segtur q̄ añ quātitatem sit quātitas: q̄ illas ptes nō hz p quātitatez ꝑm q̄ ꝓticulares ꝛ extrinsece: ꝛ tales ptes nō ꝓcedūt q̄z titatē imo sunt tales p quātitatē: nec in eis quātitas recipit: sed tñ in ptib⁹ māe ꝓcedētis: q̄re ꝛē. ¶ Ad 2ᵐ cū dī: si tota q̄ztas: rñdeo q̄ illud argumētū nō ꝓcludit. Nā arguo sic: in eodē instāti in quo corpus xpi fuit organiza tū fuit ꝛ alatū: tunc sic: in illo instāti in quo aīa īfundit: aut īfundit in corpe viuo: aut nō: nō scō mō q̄ in eodē instāti idē corpus eēt viuū ꝛ nō viuū: q̄ō est ꝛpolle: nec in viuo q̄ cū corpus nō viuat nisi p aīam: tunc anteq̄z reciperet aīam hīret aīam: ꝛ sic añ aīam eēt aīa: silr̄ lumē est actus corpis lucidi: aut g̃ lucidū est lucidū añ receptionē luminis ꝛ añ lumē: aut nō: si nō: igitur nō lucidū eēt lucidū q̄ō īplicat. Si sic: cū dyaphanū nō luceat nisi p lumē: ante q̄z recipet lumē hīret lumē. q̄ argumēta nō ꝓcludūt: ꝛ tñ ꝓbr̄ ꝓcedūt. Dico g̃ ad ipm: q̄ tota quātitas ꝛ nouo educīt ꝛ po⁹ māe: ꝛ ꝛ potētia māe diuisibil: nō gdē diuisibili p quātitatē ꝓcedētē: ꝛ seqntē: sic lumē est actus corpis lucidi: nō gdē pr⁹ lucidi: vel sine lumine lucidi: sed p lumē seq̄ns lucidi: ita ī ꝓposito: quantitas est alic⁹ māe quāte: nō gdē ꝛ se quāte ꝛ p quātitatē quā hēbit. ¶ Ad altō cū dī: q̄ si tota quātitas corrūpet ꝛē. dī q̄ nō segt: q̄: in eodē instāti tp⁹ in quo ignis est p̄ō genitus tantū quātū ei⁹ quātitas supercedit quātitatē aeris ex q̄ gñat tñ corrūpit ꝛ igne: ꝛ sic nō oz q̄ aliq̄ō corpus moueat in istāti. Uel dō q̄ in illo instāti in q̄ ignis est p̄ō genit⁹ nō occupat maiorē locū q̄z aer ex quo genitus est: sed statim postea in tpe habito vel imediate se hīte: exēpli gr̄a ponatur ignis in furno ꝛ claudat: primo ignis corrūpet totū aerē replentē totū furnū: ꝛ certuz est q̄ non occupat maiorē locū quā aer occuparet: sed apto furno subito maiorē occupat: ꝛ sic nō segt q̄ mot⁹ sit in instanti. Posset aūt dicta rō ꝛ motu locali in instāti formari: si quātitas ignis ꝺ nouo īducīt ꝛ tota quātitas aeris corrūpit: certū est q̄ tota inducīt in istāti in quo gñat ignis: vel p augmētū vel p alterationē siue sic vl sic segt q̄ mot⁹ est in instāti. ¶ Rñ⁰ ad hāc formā q̄ totū inducīt in instāti gnationis ignis nō p motū aliquē: lz p mutationē: iō mot⁹ nō est in istāti: agēs enī nō ꝑmo attingit vltimā ptem māe ꝛ postea alia: sed tota sil̄ potētiam māe: iō in instāti. pducit. Uñ sciēdum q̄ si sigillū in vno instanti ipmeret figurā in cerā: ita q̄ tota ceram simul attingat nō p motū: sed p mutationē in ea ageret: sic in pāti marime cū quātitas sit q̄dā ipressio in suba ab agēte. ¶ Ad 4ᵐ cū dī: ois mot⁹ ꝛē. dico q̄ duplex est mot⁹: vnus corruptiuus: ali⁹ acgsitiuus: de acgsitiuo vera est maior: q̄ p talē motū est ꝓcessus ab ipfecto ad pfectū: sed de motu corruptiuo nō est va: q̄ iste. peedit ab eē ad non eē: iō talis mot⁹ nō hz terminū sibi ītrinsecū: q̄ nō est dare vltimū nō essē forme ꝓsis: lz bñ ꝑmū seqntis. 8. phy. iste ās mot⁹ rarefactiōis q̄n ex aere fit ignis ē solū mot⁹ corruptiu⁹: iō ꝛē. ¶ Ad 5ᵐ cū dī: repugnat q̄ztati ꝛē. ꝺz q̄ añs ē fīm: q̄ si sibi repugnaret totalr̄ ꝓduci p nullā potētiā posset ꝓduci: qđ falsum est: q̄ de⁹ ꝓducēdo celū ꝓduxit tota quātitatē celi sil̄ cū celo: silr̄ ꝓducere posset tota die mltas quātitates eē totalr̄. ¶ Sciēdū tñ q̄ quātitas duplr̄ acgrit p motū. Uno⁰ p motū ꝓpriū terminatū ad ipsam: ꝛ sic bñ verz est q̄ quātitati repugnat totalr̄ acgri p talē motū. Alio⁰ p motū terminatū ad formā subalē: ꝛ p talē motū pōt totalr̄ induci: ꝛ inducīt in gñatiōe ignis ex aere. ¶ Ad 6ᵐ cū dī. Si vinū ꝛē. Rñ⁰ q̄ si in vino sūt plures forme substātiales acetū nō ꝛ nouo replet ꝺ liuz q̄ eadē quātitas manet in aceto que fuit in vino: q̄ manet forma substātialis: rōne cui⁹ q̄ztas vini erat in vino: si tñ nō sunt plures: ꝺm q̄ ꝺ liū tūc ꝛ nouo ipletur ꝛ nova quantitas aduenit. ¶ Ad 7ᵐ cum dī. Si vnū ꝺ lium mutaretur

mutaret: dō m q̄ nullo mō locus idē numero maneret: est tñ idē spē. queras qd per hoc intelligit in scō sniaruz qōne. Utrū angelus sit in loco. ¶ Ad cōfirmationē cuz dī. Termini motus inter quos per se est ipse motus ꝛē. dico q̄ differunt aliquo illoz modoz: q̄ alr̄ nā fruſtra ageret: sed in ꝓposito q̄n. ſ. ꝺ liū vnum mutaret in aliud eius dem q̄ztatis: vel vinum in acetū nō est ꝑpr̄ie terminus illius trāsmutationis: lz mutatio est per se inter subam illius ꝺ liz: vel inter subam vini ꝛ aceti. ¶ Ad cōfirmationē cū dī. Ista accīa aut corrūpunt in tpe aut in instāti dico q̄ in instanti: q̄: in eodē in quo corrūpitur aer: ꝛ cū dī q̄ sicut acgrunt ꝛē. dō m q̄ q̄n aliq̄ acgrunt p trāsmutationē tūc sic acgrūt p motū ita corrūpunt p motū: lz in ꝓposito ipsa q̄ztas terminata nō per se acgrit per motū: lz per accīs per mutationē: q̄ in instanti illo in quo eius subiectum generat. ergo nō corrūpitur per motū.

Ad argumentū p̄ncipale cū dī. In gñato ꝛ corrupto ꝛē. dī q̄ vel in illo q̄ habuit cicatrices ē tñ vna forma: ꝛ sic ē dō m q̄ nō sunt eedē cicatrices nūero in mortuo ꝛ in viuo vl̄ sūt plures: ꝛ tūc est dō m q̄ ideo q̄ztas nō corrūpit: q̄ manet illa forma q̄ ē subz imediatū eius ꝛē. Nō incerti auctoris.

Trum dimēsiones interminate p̄cedant formā subalē in mā. Et arguit q̄ non: q̄ substātia ꝑor est accīte cognitione diffone ꝛ tpe. 7. meta. Sed oēs dimensiones siue terminate siue interminate sunt accīdia. g̃ ꝛē. Item mā cū forma causa est oīum accīdium q̄ fiunt in ea. p̄mo phy. Cū igit causa sit ꝑor cāto: segtur forma subalem p̄cedere dimēsiones. ¶ Itē dato oppositō segt diffones subaruz eē per additamēta: p̄ns est falsum g̃ ꝛē. p̄a pbat: q̄ diffō p̄ncipal⁹ sumit a forma: ꝛ q̄ gd cadit in diffone: siue sit mā siue sit q̄cūq̄z aliud cadit sub rōne forme: tūc arguit sic. Qđ prius est forma cadit in diffone subē: lz dimēsiones interminate sunt ꝑores forma subali per te. g̃ ponēde sunt in diffinitione subē. Lōstat aūt cū sint accīdia q̄ sunt post nāz subē. g̃ in diffone subē ponit aliq̄ō q̄ nō ē de eētia subē talis aūt est p additamentū: igit ꝛē. ¶ Itez mā est ꝑpriū subm generationis: tale autez oz manere: q̄ nō videt habere esse nisi per formam substantialē. g̃ ꝛē. ¶ Oppositum dicit Lommentator in de substātia orbis.

Hancauté q̄ō nē tractat cōmentator ibidem: ꝛ ibi ponit opionē Aui. q̄ dixit formā subalem ꝑmo recipi in mā ꝑma. Ex qua positiōe cōmētator deducit Aui. ad tria incōueniētia. p̄mū ē q̄ forma q̄libet esset impartibilis per se ꝛ per accīs: ita q̄ tota in toto ꝛ tota ꝛē. ꝺm incōuenīēs q̄ tale cōpositū eēt immobile: tertiū q̄ mā nō posset recipre nisi vnicā formā tāq̄ sibi ꝑpriā: nec plures simul vel successiue. ¶ Et pro eui dētia istoz q̄ aliq̄ sequātur sit ista suppō: q̄ q̄n aliq̄ō recipit in alio mediāte quodam alio illō q̄ō recipit recipitur ꝺm nām illius quo mediante recipit: vt pz de altēdine q̄ de se est indiuisibilis: tñ q̄: mediāte superficie: q̄ est diuisibilis recipit: iō ipsa diuidit: ita q̄ oē impartibile si recipitur in aliquo mediāte aliquo ptibili pt⁹ silr̄ recipit: ꝛ si g̃ eēt motus ꝙrsus fieret ecōuerso: cū igit mā de se sit impartibilis: nec hēat ptem imo cū sit pura potētia nullū ēt hīs actū vel distinctā q̄ztatē: nec est illud q̄ō per se diuidit: silr̄ forma subalis per se ē indiuisibilis. Si igit mediāte forma subali recipet q̄ztas in mā: indiuisibilr̄ recipere t: ꝛ ita illud cōpositū eēt indiuisibile: ex quo illa forma nō diuideret diuisione māe q̄ oīno est impartibilis: ex q̄ pz ꝑmū si aduertat. ¶ Itē er ista suppositione segtur 2ᵐ ſ. q̄ tale ꝓpositum esset ī mobile: q̄n mobile ē diuisibile. ¶ Et silr̄ segt tertiū: q̄ in mā non esset nisi vnica forma simul ꝛ successiue: q̄: vt dicit cōmen. 2. meta. nālis appetitus non est frustra vel ociosus: mā aūt nāliter appetit formam: vel quam possibile est habere: vel quaz non. Si secundo modo iste appetitus esset ociosus: successiua autez pluralitas formarum nō est sine motu: tale autez cōpositum ꝑmittit partim esse in termino a quo: ꝛ partim in termino ad quē ergo non apparet plures. ¶ Itez in omnibus habētib⁹ materiam: materia est vna numero: ꝛ eo q̄ non hz per qō differat. ergo tota materia nō habebit vt appetat nisi hāc vnicam formam numero: cum igitur hec sint incōuenientia: ideo illa fugata relinquuntur: sed nunc dicetur: qualiter ponemus istas dimensiones interminatas: aut realiter: aut ꝺm rationem.

Pro solutione est notandū: q̄ materia de se est solū pura potētia: nec hz aliquē actuz de se: ꝛ ideo q̄ materia sit multa vel pauca hoc nō habz a se: sed a quantitate: vnde oz q̄ in generatione ignis ex aere vel econuerso: nihil vtrobiq̄ deperdatur de materia: sed ꝓcise tantuz sit sub vtroq̄z termino: non tñ occupat tantū locum q̄ generans quantū dat de forma tantum dat ꝛ de loco: sed oportet q̄ tantuz ꝓcise sit de materia in generato quantū in corrupto ꝛ econuerso: sicut dicitur in de gñatione: q̄ ex vno pugillo aq̄ fiunt decem pugilli aeris: hec autem raritas materie nō est a forma aeris: q̄: sic corrupto aere non maneret tanta materia: quod est falsum ꝛē. ꝛ per hoc pz q̄ maior raritas est ꝑior forma aeris: quare nō corrumpitur ad corruptionem aque: ꝛ sic intelligendū est in materia dimensiones interminatas precedere formam substantialem.

Sed pro solutione argumentoꝝ scien dū duo. Primū q̄ dimēsiones interminate p̄cedunt formaz in materia ꝺm eētia nō ꝺm esse. scōm q̄ p̄cedunt illam modo accidentali non essentiali. Primum pz: q̄: accidentia nō sunt entia nisi per attributionem ad subiectum: ita q̄ sicut entitas accidentium est ab entitate substantie: ita esse accidētium ab esse substantie ꝛ subiecti: ideo dicimus oia accīa esse eadem numero: licet per accidens ꝓpter vnuz esse subiecti vel suppositi: ficut igitur per generationem ꝛ corruptionē variat subā: sic ꝛ accīa ꝺm eē: ꝛ sicut mā manet sub vtroq̄z termino variat tñ ꝺm eē qō acgrit sub diuersis formis: sic dimēsiones interminate omnino silr̄ manent: sicut materia in qua fundantur: ꝛ sic ꝺm eē non p̄cedunt formam substantialem in materia. ¶ Scōm pz: q̄: vt dictum est tota necessitas ponendi dimensiones interminatas precedere formaz est: vt de⁹ esse ꝑtibile ꝛ transmutabile: hec aūt omnia accidūt formis: que forme de se sunt impartibiles ꝛ intransmutabiles: vnde accidēt aliter ꝛ non essentialiter dimensiones p̄cedunt formā in materia: q̄: nō p̄cedunt nisi in generari ꝛ corrumpi: que non essentialiter per se: sed per accidens competunt forme: ꝛ per hoc patet responsio ad argumenta.

Secundo dubitat quumodo dimēsiones interminate p̄cedunt formā. ¶ Rñdeo q̄ est inuenire duo genera dimensionum interminatarum. ¶ Ad cuius euidētiaz duo videbimus. Primo q̄ in materia sunt dimensiones. Secundo q̄ iste sunt interminate. ¶ Primū ostenditur: q̄ q̄ vnus pugillus terre sit dē fior vno pugillo aque: non est ex hoc: q̄ terra sit ꝓpr̄ior aqua. Nam ignis qui minime ꝓximus est: est rarissimus: nec ex hoc: q̄ partes terre propinquius iaceāt q̄z ipsi⁹ aq̄ limo equaliter cum sint imediate: ꝛ vtrunq̄z sit continuū: lz ideo q̄ in pugillo terre plus est de materia q̄z in pugillo aque. ꝛ ꝑpter hanc ꝙuenientiā in aliquo cōi dixit Arꝛ. scō de generatione Empedoclez elementa esse ex para

Universidad de Deusto
Biblio

bilia. Ex hoc pz q̄ in mā est inuenire multum ⁊ paruz: sz hoc est per q̄ztitatem p̄m quā aliq̄ dicitur equale vel inequale que iz sint in p̄dicamēto relatiōis: fundant tñ in q̄ztitate sitr de multo ⁊ pauco: quare cū sit de se penitus in potentia nōhz q̄ sit multa vel pauca nisi per q̄ztitatez hec autē q̄ztitas est in mā ante oēm formā q̄ sic p̄obat. Nam non est alia rō quare ex grano milij nō potest fieri mons nullo addito ⁊ sine rarefactione nisi q: plus ↄ mā est in monte q̄ in milio: si igitur nā posset super multuz ⁊ paucū de mā: ita q̄ posset facere de pauca mā multuz: tunc etiā posset facere de grano milij montē faciendo ex pauca mā milij multū: ⁊ ideo sine rarefactione: sed q̄ de minori fiat maius nullo addito vel rarefacto. vī nullo dē pto vel ꝺdensato: est oīno ꝑtra rōnē augumēti ⁊ decremēti. ergo nā nō pōt super multum ⁊ paucū: immo actio nature solum consistit ad formas subales quas pōt succellī ue in materia inducere ⁊ ab eadem remouere: ⁊ in hoc ēt nā differt ab arte: q: ars solum pōt transmutare subm q̄ztum ad formas accidentales: non q̄ztum ad formas subales vel accidentales: similiter vltra. q̄ ad formas accidētales non extendit eius actio. Et quibus sequit q̄ q̄ztitas in qua fundat multum ⁊ paucū materienō est de accidētibus formā subalem in māz consequentib⁹: ⁊ cōsequēter ista q̄ztitas est ante oēm formam subalem in mā. ¶ Secundum ostendit q̄ ex eo dicit q̄ztitas interminata q: in determinatum locum occupat multū autē ⁊ parū in mā sunt illa per que pōt occupari locus: nō autē occupat locum ꝺterminatuz in actu: q: eadem multitudo materie aliq̄n occupat maiorem locum: aliq̄n minorez: vt in vno pugillo terre: vt cū ex vno pugillo terre fiunt ↄcē aeris: ⁊ p̄z tanto dicit dimensio indeterminata. ¶ Sic igitur habemus vnum genus dimensionum indeterminatarū: q̄ non videt venari cōmentator in de substantia orbis. Nunc videndū est scōm genus: q̄ cōmentator magis inquirit. Nam vnumquodq; in q̄ztum corpus: ⁊ est corpus ⁊ est tale corpus: vt ignis ē corpus: ⁊ ē tale corpus. ſ ignis Si igitur ex aere generat ignis: ⁊ ecōuerso aer corrūpit: q: hoc tale corpus corrūpit: sed nō corpus simplr corrūpitur: similiter de igne corrupto dicat corpus. q̄ f̄m hōc opi. prius est hoc vel tali corpore. ⁊ q: corpus cōsequit dimensiones. q̄ corpus simplr ꝑsequit dimēsiones simplrs ⁊ hoc corpus has dimēsiones: ⁊ sicut corpus simplr ꝑus est hoc corpore: ita dimēsiones simplr his dimensionib⁹ ⁊ dimensiones simplr sunt interminate: q: non contīndet eis locus determinatus: ſz locus simplr: q: corpus vt corpus est in loco: nō autē in hoc loco: hoc autez corpus est in hoc loco determinato: naz generās quātum ꝺat igni vel aeri de forma specifica. tantum ꝺat ei de loco indetermi nato. Sic igitur habemus duo genera dimensionum in/terminatarum precedentiuz formā in mā. ¶ Differunt autē he dimensiones in hoc q: ꝑmuz genus dimensionuz precedit oēm formā subalem in mā tam q̄ālem quā specificam: q: ois forma in mā recepta ↄz q̄ partibiliter recipiatur: hec autē vt patuit nō pōt esse nisi dimēsiones interminate precederent oēs formas tam q̄ales q̄ spāles Secundū autē genus nō vīr precedit oēs formas subales q: nō formā corporis simplr: imo sequunt: ſz tñ formam specificatam huius corporis ignis vel aeris. ¶ Secūda ꝺria inter has est: q: ꝑmum genus harum fundat in mā simpliciter vt in ſubiector: secundario in ꝑposito ex mā ⁊ forma: nō ꝺ. n. p̄cedit corpus simplr. ſz corpus tale. ¶ Tertia est: q: ꝑmū genus dimensionū p̄cedit formā subalez Secunduz vero nō nisi scōm modū ꝺsiderandi. Nam in vno composito non est nisi vna forma: ⁊ illa est specifica ſ. n. in vno ꝺposito essent plures: cū quelibet illaz ꝺet eē simplr idem cōpositū nō esset per se vnū: ⁊ quelz ingredetur diffōnem eius: ⁊ sic diffinitio nō esset p se vna ꝑtz phm. vij. meta. Si igitur ex aere generet ignis: nulla substantialis forma essentialr remanet in igne que fuit in aere: ꝺceptui. n. generis nō respōdet aliq̄ vna ypostasis vnius nāe realis: q: intellīs generis ex pua similitudine collectus ē: vt dicit Themistius ꝑmo ↄ aīa: ⁊ ꝑmo. 2°. meta. manet igitur corpus in transmutatione aeris in ignē: q̄ ꝑius. ſ. vt genus: q̄ realiter nō ꝺffert a suis speciebus. ſz solum rōne ⁊ mō ꝺsiderandi: q: cōsiderans ignē ⁊ aerez vtrobiq; inquātū corpus nō corumpit nisi aliq̄ in quo hec duo ꝺfferunt sic cōsideratuz est ꝑius ꝺm rōnem tm̄. Similiter ꝺmensiones simplr q̄ ipsum cōsequunt sunt his ꝺmensionibus ꝺpozes: nō essētialiter: ſz rōne. ¶ Quarta ꝺfferentia est inter ꝺmēsiones interminatas ⁊ terminatas: q: solum rōne ꝺinuicē ꝺfferūt: sicut ꝺmēsio a ꝺmēsione. ſ. ꝺm rōnez magis abstracti ⁊ minus: q: sicut a ꝑticulari realr non ꝺfferūt nisi rōne sicut interminata ⁊ terminata ꝺmēsio: ⁊ sicut terminata ꝺmēsio est illa qua terminat⁹ locus ocupat: ita ide terminata q̄ indeterminat⁹ loc⁹ occupat. Sz p̄mū genus ꝺmēsionū a scōo realr ꝺffert: q: mā eiusdē ē multitudinis ⁊ paucitatis sub vno pugillo terre ⁊ aque facte ex illo terminate aūt ꝺmēsiões matozē locū determinatū occupant sub aqua: q̄ terra. Cū igit in transmutatiōe pugilli terre in q̄ztuo: aque ꝺmēsio interminata eadē manet q: vtrobiq; eadē multitudo māe nō aūt manet eadē terminata ꝺmēsio: q: nō idē termin⁹ eq̄lis manet pz q: ꝑmuz genus ꝺmēsionis interminate realr ꝺffert a terminata. ¶ Ex his segtur gnta ꝺria q̄ ē: q: ꝑmū gen⁹ ꝺmēsiōis in terminate ꝑparat ad 2um gen⁹ interminate sicut mā ad formā. Scōm ēt gen⁹ ad terminatas: sicut forma confusa: ac magis abstracta ad formā ꝑticularē. Ex quo sequit q: sicut mā q̄ realr ⁊ essentialr ꝺffert a forma terminat tñ p formā: sic ꝑmū genus ꝺmēsionis interminate realr ꝺiuersuz a terminatis terminat per ꝺmēsiones terminatas: ⁊ ꝑsequēter natū ad p̄m genus terminari successiue p oēs ꝺmensiões terminatas: ⁊ q: vna forma subalis aduenies māe nō ꝺducit nisi vnā ꝺmēsionē talē q̄ ipsaz ꝑsequit: ⁊ sitr alia aliam ⁊ sic de aliis: hinc ē q: vna forma subali recepta in mā nō ē terminatus appetitus māe sz respicit ad aliā formā subalē ad quā ꝑsequunt alie ꝺmēsiões terminate per q̄s ꝺmēsiões interminate p̄cedētes formā in mā apte nate sunt terminari. Nō ē aūt sic de mā celi: q̄ lz absolute sit eadē cū mā inferioū indistincte q̄ est p̄ duationem ꝺfferētie: q: tūc haberent iste māe per q̄s ꝺfferrent multum tñ ⁊ paucum in mā corporali est alterius rōnis a multo ⁊ pauco in mā celesti: q̄ pz q: multum de mā in corporalibus facit densum: parum facit rarum: in incorporalibus vero parum facit transparentiam: multū spīs situdinem ⁊ luminositatē: ꝺm q: dicimus q: stella est densior pars sui orbis: licet igitur materia per indifferentiā sit vna in his ⁊ in illis: nō opz corpora celestia corruptibilia esse sicut inferiora ꝓpter appetitū ad diuersas formas quas nata est habere mā ⁊ non habet: causa iam dicta est.

¶ Reptoriū oiuz fere ēntialiū: q̄ in his trib⁹ libris de aīa tam a ꝑpō q̄ ēt a dño Caietāo cōmētate hīr. ꝓpter cui⁹ clarioni intelligētia ne labores in equoco aduerte lector: q: ꝺ vbicunq; in fine 2°nis ocīs fuerit textu tali ⁊c̄. put ꝓtigerit: subaudiet hi⁹ ꝺclonē ex ꝑti textu elicitam fuisse: vbicūq; vero ꝺicet cōmē. textus talis ⁊c̄. put ꝓtigerit: subintelliget fuisse extractā a dño Caietano put ēt facilime referēdo te ad numez chartaz videre poteris.

A

Utz **Alcidens** in ipsi⁹ q̄ō q̄d est cognitionē ⁊ ipsi⁹ ēt subē ducere habeat. li. i. tex. 2mē. ij. car. 5.

Utz Alimētū nutribili sīle existat: aut ei ꝺrium. li. 2. tex. cōmē. 44. ⁊. 45. car. 32.

Utz Aie nām ⁊ sbam p̄z ꝺ ide accīa ⁊ passiones cog̃scere opteat: ⁊ q̄ nā ipsi⁹ aie ꝑpe passiões sint: ⁊ q̄ cōes. li. j. t. c. 3. c. 3.

Utz Aīa fz sbm ptibil sit: ita q: ꝺuersis corpis ptib⁹ aie ꝺuerse existat: aut penit⁹ ⁊ oio ꝺm subm iptibil sit ita q̄ in toto corpe vnica tm̄ aīa esse ꝺcat. eo. lib. ꝑmo. ter. cō. 7. car. 4.

Utz Aīa ois eiusdē spēi spāliss̄me sit: aut inter se ꝺfrunt: ⁊ posito ēt q: ꝺfferāt an spēi tm̄: vel spē ⁊ genere ꝺffere habeāt. eo. lib. ꝑmo. ter. cōmē. 7. car. 4.

Utz Aie substantiā ꝑius cognoscere hēamus: siue illius potētias ⁊ ꝓpietates. eo. lib. ꝑ. cōmē. ter. 7. car. 4.

Utz Aie vna rō vel ꝺffō sit: ⁊ vtz generica vel specifica esse ꝺcat: ita q: alia ꝺei ꝺffō existat: alia hois: alia equi: alia canis: ⁊ sic de sīlib⁹. eo. li. ꝑ tex. cō. 8. car. 4.

Utz Aie multe in eodē aīato existāt: aut tm̄ vna ꝺm substantiam eo. lib. ꝑmo. tex. cōmē. 9. car. 5.

Utz Anime ptes ꝑius q̄rere ⁊ inuestigare oporteat q̄ ipsarum opa ⁊ ecōuerso. eo. lib. tex. cōmē. 10. car. 5.

Utz Aie passiones oēs aie ⁊ corpi cōes sint: ⁊ an aliq̄ passio ipsi aie ꝓpa sit: q̄ nllo⁹ a corpe ꝺpēdētia hēat. e. li. ꝑ. t. c. 12. c. 7

Utz Aie aliq̄ opō deī ꝓ quā aīa ipsa ab⁹ sit. e. li. ꝑ. t. c. 13. car. 7

Utz Aie oēs passiões aliquo mō corpi cōicenk: q̄uis vna alteri magis cōicata existat. eo. lib. ꝑ. cō. 14. car. 7.

Utz Aie passiões oēs: ex q̄ corpi ipsi cōicanē. ⁊ ad eas ēt ipsum corpus coopat: anima quoq; ꝑ corp⁹ ⁊ māz ꝺffiniri debeat. eo. lib. ꝑ. tex. cōmen. 15. car. 8.

Utz Anime suba vel accīs eē ꝺcat ⁊ cui⁹ ēt suba: vel ipsa sit vt mā aut vt forma: aut vt ꝺpo⁹. li. 2. tex. cō. 2. car. 18.

Utz Anima sit actus ꝑmus corpis physici organici potētia vitam habētis. eo. li. 2. tex. cō. 5. 6. 7. ⁊. 8. car. 19.

Utz Anima ⁊ corpe vnū p se fieri hēat. e. li. 2. tex. cō. 7. car. 19.

Utz Aīa vegetādi: sentiēdi: ⁊ scōz locū mouēdi ꝑn⁹ eē ꝺcat. e. li. 2. cō. tex. 12. car. 21. ⁊ nūq̄d ipm q̄ō q̄d est omnis demōstrationis ꝑn⁹ sit. eo. li. 2. cō. tex. 12. car. 21.

Utz Anima tota in toto corpe animati ps existat: ⁊ in q̄lībz ipsius parte. eo. lib. 2. cōmē. ter. 23. car. 24.

Utz. Anime potētie oēs oīb⁹ viuētib⁹ insint: ⁊ quō se cō sequant. eo. 2. lib. ter. cō. 27. 28. ⁊. 29. car. 25. ⁊ 26.

Utz Aie pōe abiuicē: ⁊ ab aīa realr distiguāt. e. li. 2. c. t. 29. c. 26.

Utz Aie po⁹ ab aie eēn⁹ realr distinguāt. e. 2. li. ꝑ. t. 29. car. 26.

Utz Aie po⁹ ab aie eēn⁹ fluāt ⁊ quō. eo. 2. li. ter. ꝑ. 29. car. 26.

Utz Aie po⁹ p act⁹ distinguant ⁊ act⁹ p obīa. e. li. 2. c. ter. 29. c. 26.

Utz Anime potētie ꝓionis ⁊ posteriozis ordinē adinuicē habeant. eo. lib. 2. ter. cōmē. 31. car. 27.

Utz Aie potētiaz q̄d vnaq̄z sit scire opteat. e. li. 2. t. c. 33. car. 28

Utz Anime potētie per actus cognoscāt: ⁊ actus per oīa tanq̄ per notiora. eo. li. 2. cōmē. ter. 33. car. 29.

Utz Anima viuētis corpis cā sit. eo. 2. li. ter. cō. 36. ⁊ 37. car. 30.

Utz Anima motuū: q̄ in aīatis corpib⁹ fiūt cā efficiēs sit. eodē. li. 2. ter. c. 37. 38. 39. 40. ⁊. 41. car. 30. ⁊. 31.

Utz Aīa intellīua subo ⁊ rōne ab alijs aīe ptib⁹ sepet: siue rōne tm̄: ⁊ quō ab alijs aīe ptib⁹ ꝺfferat. li. 3. tex. c. 1. 2. 3. cā. 69

Utz Aīa intellīua hūani corpis sbalis fozz inhērētia ⁊ in forma tione existat: aut fz opōnē solti in opādo. e. li. 3. c. t. 5. c. 73.

Utz Aīa intellīua sine fantasmate intellat. e. li. 3. t. c. 28. ⁊. 29. c. 86

Utz Anime ipsi⁹ vna ps ab alijs sepabilis sit: aut magnitudine: aut rōne: aut cōis anima sit. eo. li. 3. tex. 2. 40. car. 92

Utz Aie ptes finite existāt: ⁊ q̄lle ptes sint. li. 3. t. 2. 41. c. 92.

Utz Anime pō rōnalis vel irrōnalis sit. li. 3. tex. 2. 4. 1. car. 92.

B

Utz **Bonitate** tact⁹ intellīs bonitatē arguēr possim⁹ lib. 2. com. tex. 94. car. 48.

Utz Bonitate alterius sensus a tactu intellectus bonitatem arguere possīmus. eo. lib. 2. cōmē. tex. 94. car. 48.

C

Utz **Canis** ⁊ aliq̄ō aliō aīal rōnalis ꝺici possit: eo q: ꝑ fantasiā opēt. lib. 3. ꝓmē. tex. 42. car. 93

Utz Cognitio ipsi⁹ q̄ō q̄d ē: ⁊ cognitio sbe ad cog̃scēdū accīdū cās: ⁊ subaz accītia vtilis sit: aut accītium cognitio vtilis sit ad cognoscēdū ipsuz q̄ō q̄d est. lib. i. ter. 2. xj. car. 5.

Utz Colorē inter ⁊ visuz mediū aliq̄d eē opteat si color ipz visū imutare ꝺeat: ⁊ visibile supra sensū positū sensationē non facit quēadmodū inter visibile ⁊ visū mediū eē oz: si ipz visibile ꝺideri ꝺz. li. 2. tex. 2. 74. 75. ⁊. 76. car. 41. ⁊ 42.

Utz Color vīs⁹ obz p̄m sit li. 2. t. 2. 74. ⁊. 75. cā. 41. ⁊. 2. t. 76. c. 42

Utz Corpora inter duo mutuo se contangētia aliquid mediet. eo. lib. 2. tex. cōmē. 114. ⁊. 115. car. 49.

Utz corp⁹ aīal: q̄ corp⁹ simplr: fit aut ex⁹ ne cūi sit. li. 3. t. c. 66. c. 100

D

Utz **Demōstratione** in oi potissima mediū sumi ꝺbecti ꝺffō sit: aut ꝺffō passionis. lib. 1. tex. cōmē. 11. car. 5.

Utz Ꝺffō p ꝺuisionē inuestigari ꝺeat. eo. li. 1. cō. t. 4. car. 4.

Utz Ꝺffō aīe assignata sufficiēs sit. li. 2. cō. tex. 11 car. 21.

Utz Ꝺffō aie cōis p ꝑpa ꝺmōstrat vl ex⁹. e. li. 2. t. 2. 23. 24. 25. c. 24

Utz Ꝺffinitio ipsius aīe vna vel plures sit: quēadmodū vna ē figure ꝺffō. eo. li. 2. tex. cōmē. 30. ⁊. 31. car. 29.

Utz Dulcedo ⁊ amaritudo extreme species sint: ⁊ oēs alie inter eas medie existant. eo. li. 2. cōmē. tex. 105. car. 51

E

Utz **Echon** sonus reflexus sit. li. 2. tex. 2. 80. car. 43

Utz Elia p se fēbilia sint. li. 2. 2. t. 52. car. 34.

Utz Elo i sim⁹ tact⁹ a aīal corp⁹ saluari possit. li. 3. t. 2. 66. c. 100.

Utz Entia oīa quodāmō aīa sit. li. 3. tex. 2. 37. 2. 38. car. 91.

F

Utz **Fantasia** sēsus vel opio: aut scia vl̄ itellīs: aut illo rū nullū sit. li. 2. ter. 2. 155. 156. c. 65. ⁊ 66

Utz Fātasia i oīb⁹ aīalib⁹: aut i aliq̄b⁹ repiat. e. li. 2. 2. t. 156. c. 66

Utz Fāt⁹ ex opione ⁊ ffu ꝓpō sit. e. li. 2. tex. 2. 158. 159. ⁊. 160. c. 66

Utz Fantasia ꝓstitui ꝺbeat si opinio vera sit: ⁊ ēt ipse sensus eo. lib. 2. tex. cōmen. 158. 159. ⁊. 160. car. 66.

Utz Fātasie ꝺscriptō sit: q̄ ipa mot⁹ ab ipo sēsu fact⁹ existat ⁊ illi silis. q̄z hīs fz eā mīta agit ⁊ ēt patit. e. 2. li. t. c. 161. c. 67.

Utz Fātasia mīta aīalia agāt ⁊ patiāt. e. li. 2. 2. ter. 162. car. 68.

Utz Fātasia vl intellīs principalius mouens aīal secūdum locū sit q̄z appetitus ipse vel ex⁹. lib. 3. cō. tex. 54. car. 96.

Utz Fantasia vel ꝓcupia i aīalib⁹ ipsectis ꝑn⁹ mot⁹ localis aīalīū sit: in q⁹ solū sensus tact⁹ inest. e. li. 3. tex. 2. 56. car. 97

G

Utz **Generare** sibi sile p vagetatiuā potētiaz oīb⁹ viuētib⁹ insit. li. 2. ter. cō. 34. car. 29

Utz Grad⁹ aīatoz tm̄ tres vl ples existāt. e. li. 2. 2. ter. 31. c. 37.

Utz Gustabile tagibile q̄dā sit: ⁊ pp quas cās gustabile quodaz tāgibile sit. eo. li. 2. ter. cōmen. 101. ⁊. 102. car. 50

Utz Gustū ⁊ tactū sicut aīal hz oēs alios sensus hr̄e necessariū sit lib. 3. ex. cōmē. 64. car. 99.

H

Utz **Habitū** ad scie ex ignoratia trāsies ve alteret: seu patiāt. li. 2. 2. t. 58. cā. 35. ⁊. t. 2. 59. car. 35.

Utz Hō peiorē odoratū alijs animalibus habeat eodem libro 2. ter. cōmē. 92. car. 47. ⁊ cōmē. ter. 93. car. 47.

Utz Hūi⁹ī obz cōez tact⁹ ⁊ gust⁹ sit. e. li. 2. 2. 103. ⁊. t. 2. 104. c. 51

Universidad de Deusto
Biblioteca

I

Utꝛ **Inciuisibile** Aligd ſm actū: aligd ſm formā z aligd ſimplr ſit. e. lib. 3. tex. cō. 23. 24. t. 25. car. 84. t. 85

Utꝛ Intellꝰ agēs z intellꝰ possibilis ab aliꝭ potētijs ſepabiles ſint: z quo ēt ipe pōe ſepabiles ſint vl ꝫ cē: vel ſm rōnē: z vtꝛ in loco existāt: z ſbo ēt ſepabiles. li. 2. t. 9. 21. t. 22. c. 23

Utꝛ Intellꝰ ſenſus ſit: aut inter ſe differāt: z quo ēt differant eo. li. 2. tex. cō. 150. 151. t. 152. car. 64.

Utꝛ Intellꝰ imixt⁹ mālis: z ab oīb⁹ mālib⁹ fozis ōnudatus existat: vt oēs māles fozas cogſcer valeat. li. 3. t. 9. 4. t. 5. c. 70

Utꝛ Intellectus possibilis ens in actu aliquo mō: ſit vel ens in pura potentia. eo. li. 3. cōmen. tex. 5. car. 74.

Utꝛ Intellꝰ mālis eternus ſit z quo: cū tñ intellꝰ ipſe ſpeculatiuus nō ſit eternus. eo. li. 3. cō. tex. 5. car. 70. 71. t. 72.

Utꝛ Intellectus mālis vnus numero in oīb⁹ hoībus eē possit z quo. eo. li. 3. cōmē. tex. 5. car. 70. 71. t. 72.

Utꝛ Intellꝰ possibilis ens in pura po⁹ passiua existat: aut aliqd ens actu de ſe ſit. eo. lib. 3. cō. tex. 5. car. 70. 71. t. 72.

Utꝛ Intellectum inter possibilem z ſensum aliqua dīa ſit. eo. libro. 3. ter. cōmē. 67. t. 8. car. 75. t. 76.

Utꝛ Intellꝰ polis ſeipm intelligēr possit. eo. li. 3. o. t. 8. cā. 76.

Utꝛ Intellꝰ ſtellat. cū ſtelliger i qda pati ꝓsistat: z cū ſtellꝰ ſimplex z ipalis ſit quo ipꝫ pati dicat. e. li. 3. t. c. 12. t. 14. c. 71.

Utꝛ Intellꝰ intelligibilis ſit. eo. li. 3. tex. cō. 13. t. 15. car. 71.

Utꝛ Inteꝰ. t id qō ſtellat i ſepatl a mā idē ſit. eo. li. 3. o. t. 15. c. 39

Utꝛ Intellm agēte: q ſit oīa facere: z intellm polem: q ſit oīa fieri neceſſarīū ponere ſit. eo. li. 3. ter. cō. 17. t. 18. car. 81

Utꝛ Intellectus agēs z intellꝰ possibilis in aligb⁹ cōueniāt. z in aligbus differant. co. li. 3. tex. cō. 19. car. 81.

Utꝛ Intellm agēte ponere neciū ſit ad ꝓducēdū ſpēz intelligibilē z actū intellēdi ī itellꝰ poſ ſter ipꝫ fan^ma. li. 3. o. t. 19. c. 81

Utꝛ Intellꝰ hūanus ꝑpetuus ſit eo. li. 3. o. tex. 20. car. 83.

Utꝛ Intellꝰ possibilia aliquas operationes habeat: z quo etiam res ipſas adinuicē cōponat. eo. li. 3. tex. com. 22. car. 84.

Utꝛ Intellꝰ res cū tpe ꝓponat. eo. li. 3. tex. cō. 22. car. 84.

Utꝛ Intellꝰ ſimul plura intentionibus diuerſis intelligere valeat. eo. li. 3. cō. tex. 23. car. 84.

Utꝛ Intellꝰ ſimpliciū. z intellꝰ ꝓpositoꝝ idem aut diuerſi ſint eodem lib. 3. tex. com. 26. car. 85.

Utꝛ Intellectus ſpeculatiuus ab intellu practico differat: z quo modo. eo. lib. 3. tex. com. 34. car. 87.

Utꝛ Intellꝰ eodē mō mathematica z naturalia intelligere habeat. eo. li. 3. tex. cō. 35. z 36. car. 88.

Utꝛ Intellꝰ noſter mālis ſm q nobis copulatus eſt ſubas ſeparatas intelligere valeat. eo. li. 3. cōmē. tex. 36. car. 88.

Utꝛ Intellꝰ possibilis corpi vnitus ſubſtantias ſepatas intellige re possit. eo. li. 3. cō. tex. 36. car. 90.

Utꝛ Intellectus humanus corpoꝛi vnitus abq; fantaſmate intelligere possit. eo. li. 3. cōmē. tex. 39. car. 91

Utꝛ Intellectus ſpeculatiuus z intellectus practicus aīe potentie realr distincte existāt. eo. li. 3. com. tex. 49. car. 94.

Utꝛ Intellectus z appetitus. mouentia aīal motu ſm locū esse dicātur. eo. lib. 3. tex. com. 48. t. 49. car. 94.

Utꝛ Intellectus z appetitus ſm aliq; ſpeciem eis cōmunē mouere habeant. eo. lib. 3. com. tex. 50. car. 95.

Utꝛ Intellꝰ hūanus ꝑpetuus ſit per Caie. in. q. ſuis. car. 104.

Utꝛ Intētio imagiata rei mālis. ſiue fan^ma. ſpēi itellibili intellu ꝓn^m ꝑ ſe: z ime^te. ꝓductiuti existāt. li. 3. cō. tex. 16. car. 80

L

Utꝛ **Locutio** Nomini nālis ſit. li. 2. o. ter. 88. car. 46.

Utꝛ Logicꝰ ſolū p for^am diffiniat. li. 1. t. c. 16. c. 8

Utꝛ Lucā dy aphāi act⁹ ſit: z ipi tūbe ꝓfect. li. 2. t. 9. 68. t. 69. c. 39

Utꝛ Lumē corpꝰ ſit: z q lux z color ſit eo. li. 2. o. t. 70. car. 40.

Utꝛ Lumine oīa visibilia ſint: z q; nihil vī in ipſo lumine niſi color. eo. li. 2. ter. com. 72. t. 73. car. 41.

Utꝛ Lux i vidēdo colōes ſolū p me^ne cia ſit. eo. li. 2. t. c. 67. c. 39

M

Utꝛ **Materia** z forꝰ ſba q; gñs ē ꝑdicet. li. 2. o. t. 4. c. 19

Utꝛ Mediū audiēdi ſonū vel: z quo organū audit⁹ ab ipo ſono muteť. eo. li. 2. t. 9. 81. 82. t. 83. c. 44.

Utꝛ Moliꝰ carnis ꝓpꝛio^r tpātiā arguē possi⁹. e. li. 2. t. 9. 94. c. 48.

Utꝛ Mot⁹ ipſi⁹ intellꝰ z ꝓſius idē aut diuerſus ſit: z i gb⁹ opōib⁹ mot⁹ intellꝰ motui ipi⁹ ꝓſius affiliet. li. 3. ter. o. 28. t. 29. c. 86.

Utꝛ **Naturalis** per materiaꝫ diffinire habeat. libro i. tex. com. 16. car. 8.

Utꝛ Nūer⁹ ab eriori ꝓſu ꝓtiu negatiō ſētiak. li. 2. o. t. 135. c. 60.

Utꝛ Nutritiua augmētatiua z generatiua anime diuerſe potentie eſſe dicanť. eo. lib. 2. com. ter. 50. car. 33.

O

Utꝛ **Obiectis** potētiaꝝ aīe ꝓpus inuestigādū ſit q; de potētijs aut eꝰ. li. 1. tex. cō. 6. car. 5.

Utꝛ Obm potētie nutritiue augmentatiue z gñatiue idē vel diuersum ſit: lz diuerſos act⁹ hēant. li. 2. cō. ter. 42. car. 31.

Utꝛ Obm ꝓpꝛiū ipſi⁹ ſensus ipꝫ visibile ſit. e. li. ter. o. 66. car. 38.

Utꝛ Odoꝛ realr in medio ſit. eo. li. 2. o. tex. 97. car. 49

Utꝛ Odorē ſine rſpiratōe nō ſentꝰ ꝓpꝛiū ſit. eo. li. 2. o. t. 99. cā. 49

Utꝛ Odoꝛ aligd patiaſ: qō olfatū habere impoſsibile ſit. eodez lib. 2. ter. cōmē. 125. 126. z. 127. car. 57.

Utꝛ Odorātia aīalia non reſpirando per aliquē aliū ſensum ab odoꝛato odorē ſentiāt. e. li. 2. tex. o. 98. t. 99. car. 49.

Utꝛ Opinio in fantaſia ſit. eo. li. 2. ter. cō. 153. t. 154. car. 65

Utꝛ Oꝛganū aliqō principale mouens animal motu locali inſit z ēt qō eſt illud. li. 3. tex. com. 55. car. 97.

P

Utꝛ **Phiſici** ꝓsideratio de aīa intellīua ſit: z ei de aīa cō ſiderare ptineat. lib. 1. tex. cō. 15. car. 7.

Utꝛ Physicus z dialecticus in diffiniēdo aīe passiones vniſo miter ſe hꝫe dicanť. e. li. 1. tex. cō. 16. 17. t. 18. car. 8. 9

Utꝛ Plāte ſētiāt: cū ipe q̄dā aīalē ptē hēāt. e. li. 2. t. 9. 124. c. 57

Utꝛ Potētia triplex quēadmodū in hoie reperiť: pari mō triplex appetitus repiaſ. li. 3. o. tex. 42. car. 93

Utꝛ Potētia ſenſitiua oībus viuentibus generabilibus z coꝛruptibilibus inſit. eo. li. 3. tex. com. 60. car. 98.

Utꝛ Principioꝝ vnūqō qz: ſeu aīe potētiaꝝ: ſicut ſunt vege^tiuum ſenſitiuū: z ſm loci motiuū aīa tota ſit aut pars eius ꝓpꝛie talis. li. 2. tex. 18. t. 19. car. 23.

Utꝛ Principio qō oībus viuētibus ineſt aīal ad augmentum z decrementum moueať. li. 3. ter. com. 43. t. 44. car. 93.

Utꝛ Punctus per cōtinuum cognoſcatur: ſicuti ꝓportio per habitū cognoſcitur. eo. li. 3. com. ter. 27. ca. 86.

Q

Utꝛ **Quiditas** p^m intellꝰ obiectū ſit. li. 3. ter. o. 9. c. 77.

Utꝛ Quiditas z indiuiduuꝫ vtute alia cognoſcanť: vel eadē alr ſe hñte. eo. li. 3. tex. cō. 10. car. 78.

Utꝛ Quiditas ſiue vle p^m obꝰ intellꝰ existat. e. li. 3. ter. o. 10. c. 9.

R

Utꝛ **Recipiēs** oē a nā rei recepte in ſpecie denudatā existat. li. 3. com. ter. 4. t. 5. car. 70

Utꝛ Remiſcat in intellꝰ eoꝝ: q poſt hoīs mortē in hac vita ſciuit: poſtq; intellꝰ ipe ꝑpetuꝰ z mortal ſit eo. li. 3. o. t. 20. car. 82.

S

Utꝛ **Sapores** ex q; nob notiores exiſt: cur nō ꝓpus Arꝰ determinauit de ſaporibus: z poſtea de odoꝛibus: qō tñ eſt ecōtrario. li. 2. cō. tex. 95. car. 48.

Utꝛ Sapoꝝ ſpēs ſeptem velocto: vel ſubꝫ alio numero existunt eodē lib. 2. cōmē. ter. 105. car. 51.

Utꝛ Scia o aīa alijs ſciis nobilioꝝ z dignioꝝ ſit. li. 1. t. 9. 1. car. 2.

Utꝛ Scia de anima ad omnes alias ſcientias. z maxime ad naturalem vtilis ſit. eo. li. 1. ter. cōmē. 2. ca. 2.

Utꝛ Scia de aīa demſrationis rectitudine z ſubti nobilitate oēs alias ſcias vna excepta excedere hēat. e. li. 1. o. t. 2. car. 2.

Utꝛ Scia o aīa tñ exptenſi modi cogſcēdi q; ēt exptē rei ſcite ve numero difficilimoꝝ ſit. e. li. 1. ter. cō. 4. 5. z. 6. car. 3.

Utꝛ Scia de aīa: q oēs alias ſcias excedat: z q; de nūero difficilimoꝝ ſit o trarītū eē videat. eo. li. 1. cō. ter. 7. car. 4.

Utꝛ Sensibile oē ꝓpꝛiuꝫ aut cōe ſit: z que ſensibilia cōia eſſe dicantur. li. 2. tex. cōmē. 51. z. 64. car. 37.

Utꝛ Sēſi^s cōia tiī q; nq; z nō pl^a ſint. e. li. 2. o. t. 63. z. 64. car. 37.

Utꝛ Sensibilia cōia p ſe ſensibilia ſint: z etiam ſensibilia ꝓpꝛia ſint ſensibilia per ſe. eo. li. 2. cō. ter. 65. car. 38.

Utꝛ Sēſi^s. s. ſēſū poſi^m ſe ſationē faciat. e. li. 2. cō. tex. 116. cā. 55.

Utꝛ Sensi^s excellēs ſēſū ipꝫ coꝛrūpat. eo. li. 2. o. tex. 123. cā. 57.

Utꝛ Sensi^a cōia plib⁹ ſensib⁹ ſentiāt. eo. li. 2. ter. o. 133. car. 59.

Utꝛ Sēſi^s cōia p ſe: vl p accēs ſētiāt. eo. li. 2. t. o. 134. 135. c. 59.

Utꝛ Sēſi^a cōia ꝓpa alicui^s ſēſus ſint. e. li. 2. te. o. 134. 135. car. 59.

Utꝛ Sensibilis z ſenſitiui vnus ſensus ſit: z actus ſm rēz rōne differāt. eo. li. 2. ter. cō. 138. 139. z. 140. car. 61

Utꝛ Sēſibile excellēs ſēſū coꝛrūpat: aut ipediat: ſiue mediocritū ſensibilū eius rⁿ cognitionē ī perficiat. li. 3. o. t. 7. z. 8. c. 76

Utꝛ Sēſi^s de pō ad actū ſensū ꝛducere hēat. e. li. 3. t. 9. 28. c. 86

Utꝛ Sēſibilia cōia per ſe ſēſibilia ſint. p Caie. in. q. ſuis. car. 103.

Utꝛ Sensus potentia passiua ſit: z quot modis ipſe ſensus dicať lib. 2. ter. com. 51. 52. z. 53. car. 34.

Utꝛ Sensus virtus passiua existat. eo. li. 2. cō. ter. 52. car. 34

Utꝛ Sensu de oī vniuerſale accipe ſit: q ſpecierū ſine materia ſuſceptiuus ſit. eo. li. 2. ter. cōi. 121. car. 56.

Utꝛ Sensus ples exteriozes q; q; ſint: vꝫ ſertus ſensus. eo. li. 2. tex. cōmen. 128. 130. z. 131. car. 58.

Utꝛ Sensus exteriozes q; getem cognoſcat cognoſcēdo alicuius nō moueri. eo li. 2. com. tex. 134. 135. car. 60.

Utꝛ Sensu eodē ſentiam⁹: z ſentiam⁹ nos ſentire aut nō: vel ēt alterō ſensu ſentiam⁹. co. li. 2. t. 9. 136. 137. z. 138. car. 60.

Utꝛ Sensus aliqs ſuam ꝓpꝛiā ſensationem cognoſcat. eodem lib. 2. cōmē. tex. 136, 137. z. 138. car. 60.

Utꝛ Sēſus vnuſq; q; g in ſēſitiuo ē. q; q^m ſēſitiuū ſubi ſensibilē ē ſubi ſensibil⁹ dīas diſcernat. e. li. 2. t. 9. 144. z 145. car. 62.

Utꝛ Sēſus cōis dād⁹ ſit: ex eo q; inter diuerſa ſensibilia, ꝓpa exteriozꝫ ſensuū dīaꝝ ſentim⁹. eo. li. 2. ter. 9. 146. car. 62

Utꝛ Sēſus cōis ō diuerſoꝝ oboꝝ alietatē: aut identitatē iudicat: ambo illa ſimul ꝓpꝛēdat z nō corpib⁹ diuerſis. eo. lib. 2. tex. cō. 146. 147. 148. z. 149. car. 62. z. 63

Utꝛ Sensus vltra exteriozes alij interiozes ſensus ſeu vtutes interiozes vande ſint eo. li. 2. cō. ter. 162. car. 98.

Utꝛ Sensus cōis ſm rē vnus existat: ad quā oīum ſensuū pticularū imutationes terminenť. li. 3. tex. 9. 31. z. 32. cā. 87.

Utꝛ Sensus alij in aīali neceſſarij ſint: ſicut z ſensus tactus. eodē. lib. 3. cō. ter. 68. car. 101.

Utꝛ Sensum agentē ponere pro ſensatione cauſanda oporteat a. d. Caietano in qōnibus ſuis. car. 101.

Utꝛ Sonꝰ vberās ſit: aut illō qō vberaſ. li. 2. tex. 9. 85. car. 45.

Utꝛ Sonū corpꝰ molle cāre possit. eo. li. 2. ter. cō. 76. car. 42.

Utꝛ Soni ad gñationem illa tria ꝓcurrere oporteat. ſ. ꝑcutiens percuſſum z mediū. eo. li. 2. 9. tex. 78. car. 42.

Utꝛ Sonꝰ in aere realr: vt in ſubo existat li. 2. o. tex. 79. car. 43.

Utꝛ Sonus aeris motus ſit. eo. li. 2. o. tex. 84. car. 44

T

Utꝛ **Tactus** ſensus in aīalib⁹ ſine alijs ſensib⁹ eē possit vel eꝰ. li. 2. ter. cōmē. 31. z. 32. car. 29.

Utꝛ Tactus ples ſint: aut ē vnus: z qō illius mediū ſit: an. ſ. caro vel neruus. eo. li. 2. ter. cō. 106. 107. z. 108. car. 52.

Utꝛ Tactus ples ſensus ſint. eo. li. 2. cō. ter. 112. car. 53

Utꝛ Tactus oꝛganū caro ſit. eo. li. 2. cō. tex. 116. car. 53

Utꝛ Tact⁹ p me^m extrīſecū: vel intrīſecū fiat. e. li. 2. t. 9. 113. c. 54.

Utꝛ Tact⁹ ſēſū oē aīal hꝫe neciū ſit. li. 3. t. o. 60. 62. z. 63. c. 98. z. 99

Utꝛ Tactu aīalia cū ꝓuant neciō nutriāť. e. li. 3. te. o. 67. cā. 100

V

Utꝛ **Vegetatiua** po⁹ oībus gñabilib⁹ z coꝛruptibilibus inſit. li. 3. ter. cō. 59. car. 98.

Utꝛ Vegetatiue potentie tñ tres actus ſint. eodez lib. 2. tex. cō. 46. 47. 48. z. 49. car. 32. z. 33

Utꝛ Vegetatiuū: ſenſitiuū: z intellectiuū: ſicut in aliꝭ aīalibus brutis in hoīe ſpecifice differri dicanť. li. 2. cō. ter. 32. c. 28

Utꝛ Viuens ſtatus in tpe aliq̄n ſit. li. 3. cō. tex. 59. car. 98

Utꝛ Vſus z odoꝛ aīal coꝛrūpāt: ſicut ea: que coꝛrumpunt tactū. eodem. li. 3. cō. ter. 68. car. 101.

Utꝛ Vlia realia a ſuis ſingularib⁹ diſtincta z ſepata dari dēbēt vel in ipſis ſingularibus ſm eſſe ſint zē. z ſi poſteriora ſint zē. li. 1. cōmen. tex. 80. car. 4.

Utꝛ Vox qdā aīalis ſonus ſit reſpirantis zē. z vox oīo ab aliꝭ ſonis differēs ſit: z ēt qō differat. li. 2. tex. cō. 87. 88. 89. 90. z. 91. car. 45. 46. z. 47.

Utꝛ Vox ſonus ſigñatiuus ſit eo. li. 2. cō. tex. 91. ca. 47

Finis.

Repertoriū. q. libꝝ. de ſuba oībus.

C

Utꝛ **Celū** er mā z forma componať car. 122

Utꝛ Celū er ſe moueať: z p quē mōz mo^r hēat. c. 123

Utꝛ Celū aīa ꝑficiente ipm aīatum existat. car. 127

Utꝛ Celū ſm ſe totum luminoſum ſit. car. 130

Utꝛ Coꝛruptibile qō de ſe eſt aliūde ꝑpetuari valeat. car. 129.

D

Utꝛ **Dimenſiōes** formam ſubſtantialem in mā p̄cedere habeant. car. 124

Utꝛ Dimēſiones interminate indiuiduatiōis ꝓn^m existāt. car. 125.

Utꝛ Dimenſiones interminate eedem ſm numerum in generato z coꝛrupto maneant. car. 130.

Utꝛ Dimenſiones interminate precedant formam ſubſtantialem in ipſa materia. car. 130.

F

Utꝛ **Forma** nālis ad marimū z mimū ōtermiet. c. 125.

Utꝛ Forme ſubales cōtrarie existant. car. 126.

I

Utꝛ **Intelligētie** in rōne cāe efficiētis. vel ſolū finis a p⁹ pn⁹ dependeant. cā. 129.

M

Utꝛ **Materia** prima ens existat. car. 123.

Utꝛ Mdā eꝰ potētie de ipſi⁹ eēn⁹ ſit. car. 123.

Utꝛ Mdā p⁹ ab intellu ꝓpꝛie z eēntialr intelligi valeat. car. 124.

Utꝛ Mdā in ſepatis efficiēs z finis differāt: vel idē ſint. cā. 126.

Utꝛ Mdoꝛ primus infinitus in vigoꝛe ſit. car. 127.

C Expliciunt ſubtiliſſime Qōnes in Cōmētatoꝛis libellum de ſubſtantia oꝛbis: cum eiuſdem libelli textus expoſitione: ab acutiſſimo pho Auerroyſtarum principe Joanne Sandauenſe luculenter cdite. Una cū Ariſtotelis libris de anima per eximium doctoꝛē. d. Caietanum Thienenſem opulenter expoſitis: omniſq; nouiſſime a viro bene docto caſtigatis: z in priſtinum nitoꝛem reſtitutis. Mdandato z impenſis nobilis viri dñi Lucantonij de giunta florentini Venetijs accuratiſſime impreſſis Anno reconciliate natiuitatis. 1514. Die. 8. Aprilis

Regiſtrum

A B C D E F G H I K L M N O P Q R

C Omnes ſunt quaterni ꝓeter R qui eſt ternus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca